
Stanford University Libraries
3 6105 118 921 449

LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD

NORSK FORFATTER-LEXIKON

1814—1880.

TREDJE BIND.

NORSK FORFATTER-LEXIKON

1814—1880.

TREDJE BIND.

NORSK
FORFATTER-LEXIKON
1814—1880.

PAA GRUNDLAG AF J. E. KRAFTS OG CHR. LANGES

"NORSK FORFATTER-LEXIKON 1814—1856"

SAMLET, REDIGERET OG UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF STATSKASSEN

AF

J. B. HALVORSEN,
AMANUENSIS VED UNIVERSITETS-BIBLIOTHEKET I KRISTIANIA.

TREDJE BIND
I—L.

KRISTIANIA.
DEN NORSKE FORLAGSFORENING.
H. ASCHEHOUG & CO. ALB. CAMMERMEYER. J. W. CAPPELEN
P. T. MALLINGS BOGHANDEL.
1892.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.

ꝑt
.Sf

Ibsen, Henrik Johan — det sidste Tilnavn har han aldrig brugt
er født i Skien 20 Marts 1828. Hans Fader *Knud Henriksen I.*
1797, † 1877) hørte til en bergensk Slægt, hvis norske Stamfader var
i Begyndelsen af forrige Aarhundrede fra Stege paa Møen indvandret
pper *Peter I.*, der i Februar 1726 tog Borgerskab i Bergen og døde
· 1766 efter at have været gift tre Gange med Kvinder af Slægterne
ltermann, Stuwitz og Smith. Fra Bergen, hvor Slægten endnu lever,
n en Gren af samme til Skien, idet den norske Stamfaders Sønnesøn
nrik I., Digterens Farfader, ved Moderen Wenche Dischingthons nye
gteskab med den 1771 til Sogneprest til Solum og Mælum udnævnte
:ob v. d. Lippe, kom som 6 Aars Gut til Skien, hvor han senere
:v Skibsfører ligesom Faderen og Farfaderen og ved Nytaar 1787
tede den 17-aarige Datter af Skiens-Kjøbmanden Knud Plesner, Johanne
therine P.*) I dette Ægteskab med Handels- og Skipperborger Ibsen, der
kom paa Søen 1798, idet det Skib, han ejede og førte, forliste med Mand-
Mus ved Hesnæs i Nærheden af Grimstad, havde Johanne Plesner**)
Sønner, af hvilke Digterens Fader var den yngste. Ved Slægtstraditio
n paa baade Faders og Moders Side var Knud Henriksen Ibsen anvist
gaa det praktiske Livs Vej, han tog ogsaa i 25-Aars-Alderen Borgerskab
m Kjøbmand i sin Fødeby og ægtede den 1 Decbr. 1825 *Marichen*
rnelia Martine Altenburg, den den Gang 26 Aar gamle Datter af den
lstaaende Skiens-Kjøbmand Johan A. og Hedevig Paus, en Søster af
nud Ibsens Stedfader Ole Paus. I Henrik Jægers biografisk-kritiske
stskrift til Digterens 60 Aars Fødselsdag er der i Indledningen givet
Fremstilling, tildels hvilende paa authentiske Meddelelser fra Henrik
sen selv eller hans nærmeste, af de Slægtsejendommeligheder i Afstam-
ng, Temperament og Karakter, som maa antages at have øvet sin Ind-
delse paa Dannelsen af den vordende Digters aandelige Habitus. Jeg

---

*) Et Udkast til en Stamtavle over Familjen Ibsen er givet af Ch. Delgobe i »Folkebladets« Julenumer 1887. S. 47, hvorfra det senere uden Kildeangivelse blev optrykt i Skiensbladet »Fremskridt« 1889 og derfra igjen med dette Blad som Kilde tryktes i Aftenposten 1889, No. 24.

**) Hun ægtede nogen Tid efter sin første Mands Død Skibsfører, senere Proprietær Ole Paus og døde som dennes Enke i Skien 8 Decbr. 1847.

Trykt 26 Juni 1889.

faar indskrænke mig til at henvis il dette Skrift*) og paa dette Sted nærmest søge at resumere og udfylde de rent biografiske Data i tidligere Fremstillinger af Digterens Barndoms- og første Ungdomsliv.

Det var et forholdsvis velstaaende Hjem, i hvilket Henrik Ibsen saa Lyset som Familjens Førstefødte den 20 Marts 1828. Hans Fødested, der brændte i Skiens store Brand i August 1886, var en Gaard ved Torvet, Stockmanns Gaard, som den den Gang kaldtes, hvilken laa lige imod Kirkens Forside. I de Begyndelser til en Selvbiografi, som Ibsen har stillet til Raadighed for Jægers Skildring, tegner Digteren selv sit Fødesteds Omgivelser saaledes: »Til Højre for Kirken stod Byens Gabestok og til Venstre laa Raadstuen med Arrestrum og »Daarekisten«. Den fjerde Side af Torvet indtoges af Latinskolen og Borgerskolen. Kirken laa frit i Midten. Dette Prospekt var saaledes den første Vue over Verden, som fremstillede sig for mine Øjne. Altsammen Arkitektur; intet Grønt; intet landligt Frilands-Landskab. Men over dette firkantede Rum af Sten og Træ fyldtes Luften, saa lang Dagen var, af dæmpet drønnende Sus fra Langefos og fra Klosterfossen og fra de mange andre faldende Vande, og gjennem Fosseduren skar fra Morgen til Kveld noget, der ligned hvasse, snart hvinende, snart stønnende Kvindeskrig. Det var de hundrede Sagblade, som arbejdede ude ved Fossen. Naar jeg siden læste om Guillotinen, maatte jeg altid tænke paa disse Sagblade«. I Gaarden ved Torvet blev Familjen ikke længe boende, Faderen kjøbte et større Hus, hvori de flyttede ind, da Ibsen var saa omkring fire Aar gammel, og i dette nye Hjem, en Hjørnegaard, som laa lidt højere oppe i Byen, ved Foden af den efter en gammel tysktalende Doktor**) saakaldte »Hundevadtbakken«, blev der i de mange og store Stuer og Sale ført et meget selskabeligt Liv. Men Henrik Ibsen og hans Kammerater i Gutteaarene færdedes ikke meget inden Døre. Torvet var den naturlige Samlingsplads og Slagmark for Byens Ungdom, og omkring Kirken blev der ført mangen hidsig Kamp mellem Gutterne fra de to store Skoler, som laa deromkring; men da Ibsen ikke hørte til nogen af disse Skoler, var han, som derhos efter eget Udsagn i sin Barndom overhovedet slet ikke var stridslysten, for det meste kun tilstede som Iagttager ved disse Kampe. »For mig — siger han selv — laa der en langt større Tiltrækningskraft i den før omtalte Gabestok og i Raadstuen med alle dens formodede skumle Gaadefuldheder.« (H. Jæger *l. c.* S. 12). Det grublende Barn, som saaledes stillede sig udenfor sine jevnaldrendes Gadekampe og sine yngre Søskendes Leg, fik snart ogsaa som den ældste i Hjemmet føle Livets Alvor nærmere ind paa sig. Da han var otte Aar gammel, maatte Faderen indstille sine Betalinger

*) Henrik Jæger: Henrik Ibsen 1828—1888, S. 1 fg.; jfr. Irgens Hansens Anmeldelse af samme i Dagbl. 1888, No. 135.

**) Mathias Christian Hundevadt. f. i Kbhn. 1785, † i Skien som Korpslæge 1824 (Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 537).

som Handelsmand, og efter Opgjøret var der af den tidligere Velstand blot tilbage en liden Landejendom, Gaarden Venstøb udenfor Byen, hvor fra nu af Familjens daglige Liv i tarvelig og tilbagetrukken Stilhed artede sig ganske anderledes end i de gjæstfri og gjæstfyldte Storstuer i Bygaarden ved »Hundevadtbakken«. Husets ældste Søn blev ikke livligere tilsinds ved denne Forandring i Forældrehjemmets Vilkaar. Han stængte sig inde i et lidet Aflukke med nogle gamle Bøger, han havde faaet fat i, syslede med Tryllekunster, med Blyant og Farveskrin og med et Dukketheater, hvis Figurer han selv udførte i Pap, dekorerede og grupperede i scenisk Arrangement, mens den eneste Friluftsfornøjelse, han efter Søsterens Meddelelse syntes om, var at bygge Fæstninger og Borge, som han, saasnart de var blevne færdige, igjen stormede og ødelagde sammen med en yngre Broder (H. Jæger *l. c.* S. 22 fg.). Imidlertid var han begyndt at gaa paa Skole inde i Byen. Det var ingen af de to store Skoler, Latinskolen eller Borgerskolen, men en liden »Middelstandsskole«, som var oprettet og bestyret af to theologiske Kandidater Johan Hansen († som Adjunkt i Skien 1865) og William Fredrik Stockfleth (f. T. Klokker ved vor Frelsers Kirke i Kristiania). Her læstes de almindelige Borgerskolefag, men ikke Latin. Den førstnævnte af Skolens Bestyrere, som skal have været en ualmindelig Lærer*), underviste i Norsk, Historie og Religion, for hvilke sidste Fag Ibsen viste en særlig Interesse; den sidstnævnte Bestyrer erindrer ham som en stille Gut med et Par sjeldne Øjne og et ikke almindeligt Anlæg for Tegning, men ellers uden særlig udpræget Væsen og Tilbøjelighed. Men hvor Lærerens Erindring og Iagttagelse glipper, tager Kammeratens fat. Et hidtil upaaagtet Bidrag til Ibsens Karakteristik fra Barndomsaarene ligger gjemt i »Fædrelandet« 1878**), hvor en Forfatter [nuværende Provst B. Ording], der i flere Aar sad paa samme Skolebænk, tildels som Ibsens Sidemand, og som Skolekammerat var hans umiddelbare Nabo i Skien, efterat Ibsens Forældre omkring 1842 var flyttet ind igjen til Byen, lejlighedsvis har meddelt nogle Erindringer fra dette Samliv. Heraf uddrages følgende faktiske Meddelelser:

»Saa mangt der end er ændret og forskjelligt, er der samtidigt mangt, som ligner, hvori han gaar igjen, er sig selv lig og gjenkjendelig — Skolepøjken med det gode Hoved, den dybe Opfatning, det noget skarpe, pirrelige Gemyt, lidt iltre Sind, den hvasse Tunge, det satiriske Anlæg, men paa samme Tid venlig og kammeratslig. — Alt som Skolegut havde Ibsen et mærkeligt Anlæg for Tegning og Malerkunst. Der var flere, som mente, at han i denne Retning maatte kunne blive en Kunstner af høj Rang. Der tør endnu være i nogens Eje et eller andet af de Billeder,

*) Denne læste frivilligt og privat Latin med Ibsen, mest Grammatik. I en Meddelelse fra Digteren til nærv. Forf. tilføjes det: »Paa egen Haand drev jeg det saa til at gjennemgaa Phædri Fabler. Johan Hansen havde et blødt elskeligt Barnegemyt. Jeg mindes ham med stor Hengivenhed«.

**) Fædrelandet 1878, No. 40 og 45 i Artikelrækken »Fra Bygderne.

som han med sine simple Vandfarver malede, af Landstederne om hans Fødeby Skien, f. Ex. Fossum Jernværk med sine maleriske, romantiske Omgivelser, hvortil der var Udsigt fra den Gaard, hvor Ibsens Forældre den Gang boede. Jeg erindrer meget godt, hvor straalende disse Tegninger lyste for vore Barneøjne. Selv havde jeg i mit Eje et lidet Billede, som Ibsen havde givet mig, en Gjætergut, siddende paa en Bergknabbe; det var overmaade prægtigt. Dette bestemt fremtrædende udmærkede Anlæg hos Ibsen kom ikke til ligefrem Udvikling, men det er fuldt og stærkt gjenkjendeligt i hans Arbejder, i det mærkværdigt kunstneriske Blik, hvormed han ordner alt til den størst mulig maleriske Virkning. — — Ibsen var et Hoved højere end alt Folket. Historie læste han med Iver. I sin Gjengivelse af de historiske Begivenheder, i Samtaler om de historiske Personligheder aabenbarede han en Dybde i Opfatningen, en varm Interesse, som maatte vække stærk Opmærksomhed. Navnlig den gamle, klassiske Historie omfattede han med Forkjærlighed. — — Det kommer op i min Erindring, hvor stilt det blev i Klassen, da Ibsen læste op sit skriftlige Arbejde, en Drøm han havde nedskrevet, og hvor stærkt den virkede paa min barnlige Indbildningskraft. Jeg har naturligvis ingen Anledning nu til at gjengive ordret eller kontrollere min Hukommelse i de mindste Træk, og det bør fremdeles erindres, at det var et Barn, som fortalte det, drømte det eller oplevede det, hvad man vil. Hovedtrækkene var omtrent disse: — — »Under en Vandring »over Vidderne« overraskedes vi, forvildede og udmattede, af Nattens Mørke. Som Jakob fordum, lagde vi os til Hvile med Stenene under vore Hoveder. Mine Kammerater slumrede snart; selv formaaede jeg ikke at sove. Endelig sejrede Trætheden over mig; da stod i Drømme en Engel over mig, som sagde: Staa op og følg mig! Hvorhen vil du føre mig i dette Mørke? spurgte jeg. Kom — gjentog han — et Syn vil jeg lade dig se, Menneskelivet i dets Virkelighed og Sandhed. Saa fulgte jeg — med Banghed, og nedad gik det som over uhyre Trin, indtil Fjeldene buede sig over os til mægtige Hvælvinger, og derudenfor laa en vældig Dødningeby med alle Dødens og Forkrænkelighedens rædselsfulde Spor og Tegn: en hel Verden liglagt, sunket sammen under Dødens Magt, en afbleget, visnet, udslukt Herlighed. Over det altsammen — et svagt, dæmrende Lys, dystert som det, Kirkemurene og et hvidmalet Gravkors kaster over Kirkegaarden, i mere Lys, end de kunde give, de hvidblegede Benrader, som i uendelige Rækker opfyldte de dunkle Rum. En isnende Banghed kastede Synet over mig der ved Engelens Side: »her ser du, alt er Forfængelighed.« Da kom en Susen som af de første svage Slag af en begyndende Storm, som et tusindfoldigt stønnende Suk, og den voxte til en hvinende Storm, saa at de døde bevægedes og strakte Armene ud imod mig .... og med et Skrig vaagnede jeg —

vaad af Nattens kolde Dug. . . . . !«*) Det har mange Gange siden forekommet mig, at i denne Drøm har ligget som en Spaadom, et Varsel for hele Ibsens senere Liv som Digter og Forfatter, at det, som oplevedes i Barnets Drøm, blev Grundtonen, som gjenlød i hans Digtning. — — — Der var iblandt vore Kammerater en noget besynderlig, pudserlig Person, som i Almindelighed gik under Navnet »Astronomen«. Det var en opløben Gut med et Haar saa ildrødt, som jeg ellers aldrig har seet det paa noget Menneske. Hans Ansigt, med et Par skjelmske, godmodigt plirende Øjne, havde en Kulør, som ikke gav det lyse, gloende Haar stort efter; det var som oplyst af det ildrøde Haar, og for det Harmoniskes Skyld havde han en Klædedragt af brunrødt Stof, hvis øverste Del var en liden Spidskjole, som ikke lidet bidrog til at forøge Personens, Figurens temmelig komiske Virkning. Sit Tilnavn havde han faaet deraf, at han med en sand Lidenskab betragtede, bespejdede Maane og Stjerner gjennem en liden Kikkert, han ejede og som bogstavelig var hans Øjenslyst. Det var ikke sjeldent at faa se »Astronomen« siddende oppe i et Træ eller paa et Plankegjærde og fra dette Observatorium bespejde Maanen gjennem Kikkerten og med en uforlignelig komisk Mine udtale som Resultatet af sine Iagttagelser: . . . . «Jeg tror dog ikke, at den er beboet«. — — — — Som det plejer være paa en Skole, saa hændte det her, at »Astronomen« uagtet al sin Godmodighed fik nogen Smaastridigheder med Ibsen, og i Forening med en anden Kammerat forsøgte han sig i Smædedigtets Kunstarbejde. — Ibsen bed det i sig med en tilsyneladende Ro, og hine Skriblere indbildte sig nok allerede at have grundigt tugtet sin Modstander. Men saa hændte det en Morgen: vi havde just taget Plads paa Bænkene, men Undervisningen var endnu ikke begyndt. Ligeoverfor Ibsen sad »Astronomen» i sin vanlige Rødhed noksaa tilfreds. Men med et fik hans lysende Ansigt en endnu stærkere Farve, og han begyndte at gjøre utvetydige Tegn til at komme over Bordet for at benytte de saakaldte *argumenta ad hominem*. Aarsagen til hans stærke Oprør viste sig at være et Stykke Papir, som Ibsen paa sin Side holdt op imod ham og syntes at virke paa samme Maade som en rød Klud paa somme Dyr. Ikke underligt: paa Papiret stod Stjernekigeren livagtig afbildet i alt sit røde Tilbehør med Kikkerten for Øjet, bespejdende den lyse Halvmaane, og nedenunder var skrevet hans videnskabelige Sats: »Tror ikke, den er beboet« !«

I 15-Aars-Alderen blev Ibsen konfirmeret og dermed var Skolegangen for ham tilende; til at blive Maler, som han baade dengang og

---

*) Jfr. Referat af et af hans utrykte Ungdomsdigte hos H. Jæger, *l. c.* S. 56 fg. — Af en Meddelelse fra Ibsen til nærværende Forf. hidsættes i denne Forbindelse: »Denne norske Stil bragte mig i nogen Tid paa spændt Fod med min fortræffelige Lærer Stockfleth. S. havde nemlig sat sig i Hodet, at jeg havde taget Stilen fra en eller anden Bog, og udtalte dette i Klassen. Hans fejlagtige Formodning tilbageviste jeg da paa en mere energisk Maade, end han syntes om.«

senere havde Lyst til, var der ingen Udvej, Hjemmets Kaar tvang ham til saa snart som muligt at søge ud i Verden for at bryde sig en Bane, og han fik da en Ansættelse som Lærling paa Grimstads Apothek, hvis daværende Indehaver J. A. Reimann († som Maltkontrollør) den Tid sad i god Stilling og med Velvilje tog sig af sin unge Lærling. Et Par Aar efter kom han til at bytte Principal, idet Apotheket efter Reimann blev overtaget af Farmaceut Lars Nielsen, men da var Ibsen allerede rykket op fra Discipel til Medhjælper, og hans Maal var nu at blive Student og saa komme til at studere Medicin. I over fem Aar blev han i Grimstad, i Begyndelsen vistnok endnu i sine Fristunder syslende med Tegning og Farver, men senere ombyttende Blyant og Pensel med Pennen. Hans digteriske Evner begyndte at forstyrre hans Sind og hans Artiumslæsning — han fik i Grimstad Manuduktion i Artiumsfagene af Cand. theol. S. C. Monrad, en yngre Broder af Professor M., og siden af Cand. theol. Emil Bie — og tillige at forstyrre hans fredelige Forhold til Samfundet i den lille Afkrog af Verden, hvorfra han, saa godt det lod sig gjøre, med Opmærksomhed og ungdommelig Oppositionslyst fulgte de politiske Begivenheder ude i Europa, som indlededes med Februarrevolutionen. I Fortalen til 2den Udgave af »Catilina« har Digteren selv senere givet en Skildring af sin aandelige Gjæringstilstand paa denne Tid og af sine lyrisk-politiske og epigrammatiske Udfordringer til det Borgersamfund, som han »befandt sig paa Krigsfod med, mens en stor Tid stormede udenfor«. Imidlertid forblev baade hans glødende Opmuntringsdigt »Til Ungarn« og hans Sonetkrans i Anledning af den første slesvigske Krig med Titlen »Vaagner Skandinaver! Et Opraab til de norske og svenske Brødre« »indenfor Manuskriptets halvprivate Omraade«, medens det ikke kunde undgaaes, at enkelte Epigrammer og andre »Satyrer« sneg sig ud i Smaastadskredsene og paa visse Hold »vakte en saadan Beundring, at de lærtes udenad«. (P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 129). Hvad der blev bedre gjemt i Skrivebordsskuffen og kun kjendt for Forfatterens to indviede Venner, var det større Arbejde, som han stjal Nattetimer fra sin Examenslæsning til at skrive om Vinteren 1848—49, Dramaet »Catilina«.

For anden Gang allerede stod Ibsen ved et Vendepunkt i sit Liv. Han havde Aaret i Forvejen »seet i Bladet sit første Digt paa Prent« (Chra.posten 1849, No. 431), og han havde sendt sit første større Manuskript ind til Hovedstadens Theater og Forlæggere. Han fulgte snart selv efter. I Marts Maaned 1850 strøg han »med nogle Daler i Lommen« ind til Kristiania for at virkeliggjøre den første af sine Livsplaner: at blive Student. I Kristiania traf han bl. a. sin opofrende og »troende« Ven, Student Schulerud, som havde nogle »Maanedspenge, der ikke var tilstrækkelige for én, endsige for to«, og med hvem han nu delte Værelse og mildest talt »poetiske« Kaar i et Logis i Møllergaden (den i en senere Tid berygtede Gaard »Midten«), efterat han først med Schule-

rud og Th. Abildgaard en kort Tid havde boet hos Mor Sæther i hendes gamle Gaard paa Hjørnet af Filosofgangen og Vinkelgaden. Snart kom han ogsaa ind paa Heltbergs »Studenterfabrik«, hvor han blandt andre forvoxne Studiosi fik til Kammerater A. O. Vinje (»Dølen«) og Frithjof Foss (Israel Dehn) og ogsaa traf B. Bjørnson, som dog ikke egentlig frekventerede »Fabriken« endnu. Et Par Uger efter debuterede Brynjolf Bjarme i Literaturen; i Midten af April blev nemlig »Catilina« lagt frem som literær Nyhed paa Boghandlerdisken (jfr. nedenfor S. 30). Efter knap fem Maaneders »afsluttende Skoledressur« hos Heltberg gik han i August Maaned op til sin første og eneste akademiske Prøve, dimitteret til Universitetet af Thrønderen stud. philol. Thore Jensen Lie († som Privatlærer i Ejdsvold 1865), der i det Aar dimitterede ikke mindre end 22 Kandidater, af hvilke rigtignok 10 strøg allerede ved den skriftlige Artiumsprøve, medens 7 fik Karakteren Haud og 4 Non. Blandt de sidste var Henrik Ibsen, der heller aldrig immatrikuleredes som Student, da han ikke tog om igjen i Græsk og Arithmetik, i hvilke Fag han tildeltes Karakteren »Slet«. *) Han var imidlertid næst Vinje, som allerede under Navnet Skólelærer O. Olsen havde været Valgmand i Mandal og skrevet opsigtvækkende Artikler i »Morgenbladet«, utvivlsomt Aarets navnkundigste Rus; det var ikke blevet ukjendt paa Heltbergs Skole, at han skrev vakre Vers, at han havde faaet sit første Drama i Trykken og sit andet Arbejde »Kjæmpehøjen«, skrevet i Skolens Pintseferie s. A., antaget til Opførelse paa Kristiania Theater, hvor det blev spillet et Par Uger efter Artium. Han havde ogsaa deltaget i Protestmødet den 29de Maj 1850 og underskrevet Adressen s. D. til Regjeringen i Anledning af Harro Harrings Udvisning af Riget (jfr. dette Værks 2det Bind, S 563 og Henrik Jægers Monografi om Ibsen, S. 66 fg.). Og skjønt »Ibsen-Menigheden« i Kristiania endnu var liden, manglede den hverken sine »Apostle« eller sine »Troende«. Mellem dem, som forenede begge Stillinger, maa først og fremst nævnes Ibsens Ven, Ole Schulerud**). Han havde for laante Penge befordret »Catilina« i Trykken og han afsluttede Ibsens første Forlagskontrakt. ***) Det tør maaske være tilladt i nogen Grad

*) Det bør ikke undre, at Ibsen med sine Forudsætninger i Skoledannelse og Livskaar kun naaede til et Non (44,12) i Hovedkarakter og til Specialkarakterer mellem 3 og 6; kun i Tysk fik han »Meget godt«; den skriftlige Opgave i Modersmaalet besvarede han til »Godt«, men den kan neppe heller have tiltalt ham, thi den lød saaledes: »Hvorfor tillægge vi Alderdommen Ærværdighed, og hvorledes bestemmes derved den Unges Forhold til de Gamle?«

**) Student Ole Karelius Schulerud, Søn af Toldbetjent i Grimstad Peter S., var født 1827, havde i 1846 taget Artium og blev i 1853 juridisk Kandidat. Han nedsatte sig derefter som Sagfører i Kristiania, hvor han døde 1859. Hans Enke indtraadte senere i nyt Ægteskab med Gaardbruger P. B. Zeier i Nitedalen, der ejer adskillige af Ibsens Ungdomsforsøg som Maler, baade i Olje og Akvarelfarver.

***) Efter Originalen, som er i nærværende Udgivers Besiddelse, hidsættes dette hidtil ukjendte og i flere Henseender betegnende Aktstykke i sin Helhed:

»Jeg Undertegnede Boghandler Steensballe tilstaar herved at have afsluttet Contrakt med Hr. Student Schulerud angaaende Kjøb af Brynjolf Bjarmes Manuscript til »Kjæmpehøjen«, dramatisk Digtning i een Akt, og »Guldharpen«, episk Digt, paa følgende Betingelser:

at betragte denne Overenskomst som en fra den ene Parts Side paaskyndet Finantsoperation i Anledning af den forestaaende Julehelg, men Kontraktens Afslutning viser paa den anden Side, at endog en begyndende Boghandlerforretning ikke var ganske uden Tro paa den unge Digters Talent. Stort længere end til Kontrakten kom det dog ikke. Fra Forfatterens Side blev der vistnok leveret Manuskript til det første Ark af »Kjæmpehøjen«, hvilket ogsaa blev færdigt i Korrektur, men saa døde det hele Forlagsforetagende hen, og det første Korrekturark af Ibsens anden Bog forsvandt sporløst.*) Det var ikke de regelmæssige Universitetsstudier, som traadte hindrende ivejen for Forfatterens Syslen med den paatænkte Bog. Tanken om at tage Andenexamen og derefter at begynde paa Studiet af Medicinen var vistnok allerede nu, et halvt Aar efter Artium, opgivet for bestandig, mens hans Tilbøjelighed ligesaavel som hans personlige Omgangskreds paa denne Tid bragte ham til at grundlægge en Fremtid paa det frie Studium af Æsthetik, almindelig Literatur og offentligt Liv. Han var nemlig kommen i nær Berøring med unge Repræsentanter for alle disse Samfundsinteresser. I samme Hus, hvor han dengang boede, logerede ogsaa, som ovfr. nævnt, Student Theodor Abildgaard (se dette Værks 1ste Bind, S. 41), den ene af de akademiske Førere for den revolutionære Arbejderbevægelse, som i vor Historie har Navn efter dens første og egentlige Leder, Markus Thrane. Gjennem Abildgaard blev Ibsen kjendt med Bevægelsens Art og Formaal, og skjønt han »ikke helt kunde slutte sig til den, tiltalte Bevægelsen ham, fordi der var Liv og Fart i den. Han deltog i de Møder, som holdtes hos A., omgikkes ham og de andre Førere og skrev i det Blad, de udgav«. (H. Jæger *l. c.* S. 72). Da Førerne den 7de Juli 1851 blev arresteret og deres og deres Blads Papirer beslaglagt, undgik Ibsen, af hvem der fandtes Manuskripter, om end ikke egentlig farlige, mellem Papirerne, alene ved den tilstedeværende Faktors Aandsnærværelse de for ham ubehagelige Følger af sit Medarbejderskab*) ved »Arbejder-Foreningernes Blad«.

---

1) Steensballe skal have Ret til at trykke 1, eet, Oplag paa 4—500 Exemplarer.
2) Hr. Steensballe betaler for Retten til dette 1ste Oplag 25, fem og tyve, Speciedalere, hvoraf 10, ti Speciedalere betales strax, Resten naar 250, to Hundrede og halvtredesindstyve Exemplarer ere solgte.

Xania 19de Decbr. 1850.

Ole Schulerud.

Jeg har af Hr. Steensballe modtaget 10, ti, Spd. som Afbetaling paa Ovenstaaende.

Ole Schulerud.«

*) Der er al Grund til at tro, at det skyldes en Misforstaaelse eller en fejlagtig Erindring hos Jægers Kilde, naar denne i sin Bog S. 239 omtaler en Plan fra 1850 til Udgivelse af en Samling Digte, hvoraf 1ste Ark allerede skulde være bleven trykt. Vor Kilde er den samme, nemlig Forlæggeren, som imidlertid senere har fundet frem til mig oven aftrykte Dokument og derpaa erklæret, at det var denne Forlagsartikel, han havde ment i sin Tid i en Samtale med Hr. Jæger. — Heller ikke Ibsen selv husker nu en saadan Plan og »tror ikke, at det kan forholde sig saa«.

**) Hvad han skrev i Arbejderbladet, erindres ikke mere af Ibsen og har ikke kunnet konstateres ved Gjennemgaaelse af samme, men »det har under alle Omstændigheder kun været ubetydelige Ting«, heder det i Digterens Meddelelse til Udg.

Af mindre farlig Art var hans Deltagelse i Grundlæggelsen og Redaktionen af det Ugeblad, som han fra Nytaar 1851 begyndte at udgive sammen med sin Skolekammerat fra Heltberg A. O. Vinje og sin nye Ven P. Botten-Hansen. Den sidstnævnte var Aaret i Forvejen kommen i literær Forbindelse med Bogtrykker A. Th. Nissen og Faktoren i dennes Officin, N. F. Axelsen († 1887 som Bogtrykker og Bladudgiver i Sarpsborg), overtog Forlaget af det nye, tildels efter Mønster af Goldschmidts »Korsaren« anlagte, illustrerede Organ for literær Satire og politisk Opposition. Bladet udsendte sit første Numer den 5te Januar 1851 uden Titel, men Udgiverne døbte det dog i sin Abonnementsindbydelse »Manden« efter Titelvignetten, i de første Numere et Billede af Stortorvet i Kristiania, paa hvilket en Mand viste sig i forskjellige groteske Stillinger tilfods og tilhest, senere et Billede af Storthingsgalleriet med den samme Figur som opmærksom Iagttager og Tilhører. Fra tredie Kvartals Begyndelse fik Bladet Navnet »Andhrimner« (efter Kokken i Valhal), men allerede ved Kvartalets Slutning gik det ind*); af den nye Aargang, som bebudedes i en Henvendelse til Abonnenterne i dets sidste Numer, kom aldrig noget ud; Botten-Hansen overflyttede fra Oktober 1851 sin literære Virksomhed til det nye »Illustreret Nyhedsblad«, Vinje blev fra samme Tid ansat som Kristiania-Korrespondent til »Drammens Tidende«, og Ibsen flyttede en Maaneds Tid senere til Bergen. Gjennem Vinje var han nemlig bleven kjendt med Ole Bull under dennes Besøg i Kristiania Høsten 1851, da bl. a. Studentersamfundet den 15de Oktober gav en Aftenunderholdning til Indtægt for det norske Theater i Bergen, ved hvilken Ole Bull assisterede og som indlededes med en af Ibsen forfattet Prolog (T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 102 fg.). Der var vistnok allerede den Gang indledet Underhandlinger mellem Bull og Ibsen om den sidstes Ansættelse ved det nye Theater, og et Par Uger efter, den 6te Novbr. 1851, blev skriftlig Kontrakt underskrevet om Ibsens Ansættelse i Bergen »for at assistere Theatret som dramatisk Forfatter.« Han tiltraadte strax sin nye Stilling, var allerede før Midten af November i Bergen og debuterede der som Forfatter af Prologen ved Theatrets Forestilling den 17de Novbr. til Indtægt for Studentersamfundets Byggefond.**) Det var med en temmelig let dramaturgisk Bagage, Ibsen var rejst til Bergen, og han maatte ogsaa nogle Maaneder efter sin Ankomst dertil i en Fejde med »Bergenske Blade«'s

*) Det opnaaede, efter hvad Botten-Hansen selv har oplyst, aldrig mere end allerhøjst 100 Abonnenter, uagtet enhver af disse tilsidst fik — 2 Exemplarer for sin Kvartalskontingent, 72 Skilling (jfr. L. Daae i Vidar 1888, S. 319 fg.). Nutildags hører komplette Exemplarer af dette Blad til de største literære Sjeldenheder. Om Ibsens Bidrag til Bladet, deriblandt nogle af hans Digte i deres ældste Textredaktion, foruden en Del af Tegningerne til den politiske Text, findes Oplysninger ndfr.

**) En Anmeldelse af Forestillingen i »Berg. Stiftst.« 20de Novbr. 1851 ledsages af følgende Note: »Hr. Ibsen er engageret som Theaterdigter, og vi ville haabe Saisonens Løb, nu da han kjender og vurderer vort Theater, at erholde fra hans Haand nogle nationale, efter Theatrets Kræfter afpassede Skuespil, som kunne give vor Scene ogsaa i den Forstand dens rette Betydning.«

Theateranmelder, Cand. mag. P. J. Stub, — for hvem han i Forbigaaende sagt havde skrevet et Par norske Stile kort før Dimissjonen til Universitetet — se sig beskyldt for »total Uvidenhed og Umodenhed« paa Kunstkritikens Omraade. Theatrets Styrelse maa imidlertid have seet større baade Dygtighed og Mulighed hos den unge Theaterdigter, idet den allerede i April 1852 tildelte ham, samtidig med Theatrets betydeligste sceniske Begavelser, Johannes Bruun og Hustru, et Rejsestipendium til Udlandet, hvorved det bl. a. bestemtes, at det nævnte Kunstnerpar skulde i sex Uger opholde sig i Kjøbenhavn »til videre Uddannelse i sin Kunst under Vejledning af Student Ibsen, hvem det blev paalagt at opholde sig i Kjøbenhavn i samme Tidsrum.« (Blanc *l. c.* S. 131). Med Stipendiet — det var 200 Spd. — fulgte en Forpligtelse for Ibsen til efter Hjemkomsten at tage Ansættelse som Theatrets Instruktør for et Tidsrum af 5 Aar mod en aarlig Løn af 300 Spd. For første Gang skulde den 24-aarige Digter se større Forhold i Liv og Kunst end den norske Hovedstads og et Par norske Provinsbyers. I Kjøbenhavn havde han Introduktion til J. L. Heiberg og her gjorde han bl. a. ogsaa Bekjendtskab med et saa betydeligt Scenemenneske som F. L. Høedt. Fra Danmark gik Rejsen videre over Hamburg og Berlin til Dresden, hvor han opholdt sig fra de første Dage af Juni til Slutningen af Juli. I Dresden, hvor Maleren Professor J. C. Dahl, til hvem han var anbefalet af det bergenske Theaters Direktion, med megen Velvilje tog sig af sin Landsmand, fik han bl. a. se baade Emil Devrient og Bogumil Dawison spille Komedie; det er derhos selvsagt, at Opholdet i Dresden under Dahls Vejledning i høj Grad maatte være befrugtende for den almindelige kunstneriske Udvikling hos en ung Mand som Ibsen, der endnu ikke helt havde opgivet at sysle som Dilettant med Malerkunsten.*) Efter fem Maaneders Ophold i Udlandet vendte Ibsen tilbage til sin Post i Bergen, bl. a. medbringende i Manuskript sit tredie dramatiske Arbejde, Eventyrkomedien »St. Hans Natten«, der opførtes paa Theatret Stiftelsesdagen 2den Januar 1853 (jfr. ndfr. S. 31). Hvert følgende Aar under hans Bergensophold gik et nyt Stykke af ham over Scenen paa Theatrets Stiftelsesdag, og han opfyldte forsaavidt baade det ovenfor nævnte Haab af »Bergens Stiftstidendes« Redaktion og den 4de Paragraf i de af Ole Bull før Afrejsen til Amerika i 1852 fastsatte Grundregler for Theatret: »at søge at fremkalde indenlandske og nationale Skuespil til Opførelse paa Scenen«. Iøvrigt var hans Tid i Bergen optaget af det praktiske Arbejde ved Theatret, hvor baade Personalets Instruktion og Stykkernes Iscenesætning i de senere Aar var lagt i hans Haand, og af Studier, som stod i Forbindelse med dette hans Arbejde

*) I Prof. Dahls i Haandskrift bevarede »Copie-Bog« findes Ibsen nævnt paa to Steder, under 11te Juni 1852 da han sees at have overleveret Dahl sin Anbefalingsskrivelse fra Theaterbestyrelsen, og under 21de Juli, da han sees at have aflagt Afskedsbesøg hos Dahl.

og med hans Forfatterudvikling. Personlig levede han i Bergen temmelig isoleret; da hans kontraktsmæssige Ansættelsestid var udløben, opsagde han sin Post og flyttede Sommeren 1857 igjen til Kristiania, hvor han havde modtaget Ansættelse som artistisk Direktør ved det norske Theater. Det følgende Aar aflagde han et kort Besøg i Bergen for at fejre sit Bryllup 18de Juni 1858 med *Susanna Daae Thoresen* (f. i Herø paa Søndmøre 26de Juni 1836), en Datter af Provst og Sognepræst til Korskirken Hans Conrad Thoresen og dennes anden Hustru Sara Margrethe Daae.*)

Da Ibsen i 1857 for anden Gang bosatte sig i Kristiania, var hans Navn mere kjendt og hans literære Anseelse betydelig større blandt Almenheden, end da han forlod Hovedstaden sex Aar tidligere. Men befæstet i denne Almenheds Yndest var endnu langtfra hans Digternavn, og det var kun et nyt Tidsafsnit af indre Kamp og udvortes Bekymringer, han nu gik imøde. Han maatte føre en Kamp ikke alene for sin egen og sin Familjes Tilværelse, men ogsaa for den norske Digtnings og den norske Scenes Ret til at være. De Bidrag til hans Bøgers Historie og Meddelelserne om hans øvrige literære Virksomhed, som gives nedenfor, er ligesaa mange Bidrag til hans Levnetsbeskrivelse. Det var hans Livs anden »Sturm- und Drang«-Periode. Bergen havde han været nødt til at forlade med Gjæld, ved det norske Theater i Kristiania fiød Indtægterne hverken rigeligt eller jævnt og sikkert, tilsidst maatte Theatret i 1862 overgives til Skifterettens Behandling, og dets artistiske Direktør led derved paa en Gang et direkte økonomisk Tab og sattes ud af al fast lønnet Virksomhed. Fra Nytaar 1863 blev han vel engageret til at assistere Kristiania Theaters Direktion ved Udførelsen af Theatrets artistiske Funktioner mod en nominel Gage af 25 Spd. maanedlig, men — siger han selv i en Ansøgning til Kirkedepartementet af 10de Marts 1863 — »Udbetalingen af det fulde Beløb forudsætter en større Indtægt for Theatret end den, der i indeværende Vinter har kunnet opnaaes«, hvorefter han i samme utrykte Aktstykke skildrer sin Stilling ved dette Tidspunkt saaledes: »At leve udelukkende eller blot væsentligt af literær Virksomhed hertillands er en Umulighed. Mit bedst lønnede Arbejde »Hærmændene paa Helgeland«, der optog min Tid i henved et Aar, indbragte mig ialt 227 Spd. Under disse Omstændigheder har jeg paadraget mig en Gjæld af henved 500 Spd., og da jeg hidindtil ikke har skimtet nogen Udsigt til forbedrede Livsvilkaar hertillands, har jeg seet mig nødt til at træffe de fornødne foreløbige Skridt for til Vaaren at kunne udvandre til Danmark. At forlade mit Fædreland og opgive en Virksomhed, som jeg hidtil har betragtet og fremde-

*) Fru Ibsens Moder var død allerede i 1841 og hendes Fader døde 7 Dage før Datterens Bryllup 1858, efterladende som Enke sin tredie Hustru, den senere som Forfatterinde bekjendte Fru Magdalene Thoresen.

les betragter som min egentlige Livsgjerning, er imidlertid et Skridt, der falder mig usigelig tungt, og det er for om muligt at undgaa det, at jeg nu forsøger det sidste Middel, idet jeg underdanigst andrager om, at der for det nu forsamlede Storthing maa fremsættes kongelig Proposition om, at der af Statskassen bevilges mig en aarlig Gage stor 400 Spd., hvorved jeg kan sættes istand til at fortsætte en Virksomhed i Literaturens Tjeneste, som jeg har Grund til at tro, at Almenheden ikke ønsker afbrudt.« Det var anden Gang, han i indtrængende Ord henvendte sig til den øverste Myndighed for Skjøtsel af Landets kunstneriske og videnskabelige Interesser. I August 1860 havde han søgt om et Rejsestipendium af Statsmidler for i Udlandet at studere dramatisk Kunst og Literatur; blandt hans Medansøgere var den Gang Bjørnson og A. O. Vinje, den sidste i Egenskab af juridisk og politisk Videnskabsmand. Af det akademiske Kollegium blev hverken Ibsen eller Bjørnson opført paa Indstillingslisten, men Kirkedepartementets daværende Chef Statsraad Birch-Reichenwald fik Universitetets Indstilling ændret, og ved den kgl. Res. af 22de Novbr. 1860 erholdt baade Bjørnson og Vinje Rejseunderstøttelser, medens Ibsen forblev uomtalt ogsaa i Departementets Foredrag. Ved Uddelingen af Stipendier til videnskabelige Rejser i Indlandet blev der ved kgl. Res. 24 Maj 1862 tildelt »Student Henrik Ibsen 110 Spd. for under en 2 Maaneders Rejse i ydre Hardanger og Distrikterne omkring Sognefjorden samt Romsdalen at samle og optegne Folkeviser og Sagn«; og ved kgl. Res. 23 Maj 1863 erholdt »Cand. philos. Henrik Ibsen 100 Spd. for i en Tid af omtrent 2 Maaneder at foretage en Rejse til de Throndhjemske Fjord- og Sødistrikter samt, om muligt, til Nordland i det Øjemed, at fortsætte Indsamlingen af Sagn og Folkeviser.« Medens man saaledes ved smaa Understøttelser til Fodture i Sommermaanederne syntes at ville opmuntre ham til en qvasi-videnskabelig Virksomhed som Folklorist, udvirkede Regjeringen som Svar paa hans Andragende af 10de Marts 1863 om Digtergage en kgl. Res. af 28de Marts s. A. om, at »ingen Forføjning bliver at træffe«. Da denne Regjeringsbeslutning i tidligere Biografier af Ibsen har været sat i Forbindelse med den Stemning, som »Kjærlighedens Komedie« skulde have fremkaldt baade blandt Almenheden og i officielle Kredse, er der Grund til her at hidsætte Ordlyden af Kirkedepartementets (Statsraad Riddervolds) af Regjeringen enst. tiltraadte Indstilling af 18de Marts 1863: »Ved at foredrage denne Sag skal Dept. bemærke, at Ansøgerens literære Virksomhed formentlig maa erkjendes at være af en ikke ringe Betydning for vor Literatur. Departementet vilde derfor have anseet det ønskeligt, om der kunde ydes Ibsen en Understøttelse, der kunde sætte ham istand til under gunstigere Vilkaar at fortsætte sine Arbejder, men ligesom man maa anse det betænkeligt at fremkomme med Forslag om nye Bevillinger, der ikke er uomgjængelig nødvendige, efterat Storthin-

get saalænge har været samlet, saaledes antager man heller ikke, at der i og for sig er den samme Opfordring i dette Tilfælde til at træffe en saadan Foranstaltning som ved Fremsættelsen af den naadigste Proposition om Bidrag til Digteren Bjørnstjerne Bjørnson«. Dept. bringer derefter i Erindring, at Ibsen i 1860 havde søgt et Rejsestipendium til Udlandet, »uden at der dog da fandtes Anledning til at anbefale dertil, medens et saadant Stipendium blev tilstaaet den anden ovenfor nævnte Digter«, hvorpaa tilføjes: »men man finder det sandsynligt, at han ved næste Stipendieuddeling vil kunne komme i Betragtning, om end dette selvfølgelig ikke nu kan udtales som et Tilsagn«. (Dokumenter i Kirkedepartementets og Statssekretariatets Arkiver). Som et Tilsagn maatte nu alligevel en saadan Udtalelse i et Departementsforedrag opfattes, og som saadant blev det ogsaa opfattet. Under 27de Maj 1863 indgav Ibsen Andragende om et Rejsestipendium, stort 600 Spd., for under et Aars Ophold væsentligst i Rom og Paris at studere Kunst, Kunsthistorie og Literatur. Det akademiske Kollegium kunde denne Gang vistnok ikke undgaa at opføre Ansøgeren paa sin Indstillingsliste, men fandt dog ikke bedre Plads for ham end det sidste Numer i Indstillingen og syntes, at det mindste Beløb, 250 Spd., maatte være tilstrækkelig Rejseunderstøttelse for dette Talent. Da Sagen kom til Behandling i Kirkedepartementet, maatte dog Kollegiet i dette Punkt se sin Indstilling ændret. Departementet (Statsraad Riddervold) anbefalede i sit Foredrag af 29de August 1863 Ibsen til et Stipendium af 400 Spd., »hvilket, skjønt betydeligt under det Ansøgte, dog antages at ville være tilstrækkeligt til at sikre et nogenlunde tilfredsstillende Udbytte af Rejsen, medens saadant ikke formenes at kunne ske ved Tilstaaelsen af en saa snau Sum som af Kollegiet foreslaaet«, heder det i Regjeringens ved kgl. Res. af 12te Septbr. s. A. bifaldte Indstilling. (Statssekretariatets Arkiv).

Saa langt i officiel Anerkjendelse var da Ibsen endelig naaet efter tretten Aars Forfattervirksomhed. De officielle Aktstykkers nøgterne og beherskede Ord, som ovenfor er anført i Uddrag, giver, sammenholdt med Meddelelserne i den bibliografiske Oversigt ndfr., med tilstrækkelig tydelige Omrids Billedet af den Kamp for Livet, som Digteren Ibsen under sit andet Kristiania-Ophold maatte føre mod trange Kaar, mod den dannede Almenheds Mangel paa Anerkjendelse, mod Vanskelighederne for den nationale Scenekunsts Trivsel, som skulde paa en Gang give ham hans daglige Brød og tilskynde ham til dramatisk Forfattervirksomhed. Til de udvortes Gjenvordigheder føjede sig alle de Vanskeligheder, som stammede fra hans endnu uklart gjærende Indre, hans skiftende Stemningsliv og hans poetisk strenge Selvkritik, »der — det er hans nærstaaende Ven Botten-Hansens Ord fra 1863 — ofte vrager og forkaster ikke blot længe modnede Planer, Udkast og paabegyndte Arbejder, men ogsaa større fuldfærdige Produkter, som efter Fuldførelsen

ved et modent og koldt Oversyn ikke længere tilfredsstiller ham.« Hertil kom, hvad den samme biografiske Kilde udhæver i denne Forbindelse, at Ibsen »hører blandt disse Individualiteter, som ydre Forholde, selv Trang, vanskelig kan drive til nogen Produktivitet, der gaar videre end Inspirationens temporære Drift.« Under de her skildrede Forhold maatte det baade personlig og poetisk komme som en Befrielse for ham, da der nu aabnede sig en Udsigt til at rejse ud i Verden. Efterat han i Begyndelsen af Sommeren 1863 havde fulgt Kristianias Sangere til den store Sangerfest i Bergen, hvor han igjen mødte sin lykkeligere Medbejler Bjørnson, der et Par Maaneder i Forvejen var vendt hjem efter over to Aars Ophold i Udlandet, og som endog paa Hjemrejsen havde faaet Bud om Nationalforsamlingens Bevilgning af Digtergage til ham, skrev Ibsen i den korte Tid af omkring to Maaneder helt færdigt sit historiske Skuespil »Kongs-Emnerne«. For dette fandt han imødekommende Modtagelse baade hos Theatrets Direktion og hos den mest ansete Forlægger i Kristiania, Joh. Dahl.*) En Uges Tid tidligere var hans Ansøgning om Rejseunderstøttelse bleven indvilget. Ved Juletid kom Stykket i Boghandelen, og kort efter Nytaar gik det over Scenen paa Kristiania Theater, hvor Publikum strax ved den første Opførelse hilste det med stort Bifald og ved Forestillingens Slutning fremkaldte Forfatteren. I de følgende Maaneder forberedte han nu sit Opbrud fra Fædrelandet. Sammen med sin Ven Botten-Hansen, der 7de Marts 1864 var bleven udnævnt til Universitets-Bibliothekar, var han den 2den April Æresgjæst ved et Gilde, som deres fælles Vennekreds, »Hollænderne« eller »Westphalerne«, gav disse to fremragende Kammerater til Lykønskning og til Afsked.**) Kort efter drog Ibsen sydover, over Kjøbenhavn til Berlin, hvor han, den begejstrede, men ogsaa dybt skuffede Skandinav, med Sorg maatte se Preussernes Trofæer fra Overfaldet paa Danmark blive fort ind i Bismarcks Hovedstad. Fra Berlin gik Rejsen videre mod Syd, over Triest og Venedig; i Juni naaede han til Rom, og her slog han sig nu ned; hans Hustru og Søn var allerede om Høsten 1863 rejst til Kjøbenhavn og opholdt sig der til næste Aars Høst, da de kom efter til Rom. »Her vandt Ibsen igjen Fred og Ro til at arbejde. Vel var hans ydre Forhold endnu tarvelige, han levede i den første Tid meget kummerligt i det nye Hjem, som han skulde faa saa kjært; men »han havde brudt Lænkerne«, som han selv kaldte det, kastet alle hjemlige Baand af, han indsugede med fulde Lunger de store Minders og Klassicitetens Luft. — — — Delt mellem rolig Læsning og frugtbare Studier, i utvungent Samliv med begavede Kunstnere fra Hjemmet og Nabolan-

*) Ill. Nyhedsbl. 20 Septbr. 1863, S. 178.

**) Om Ibsens daglige Samliv med den her nævnte Kreds af literært og videnskabelig interesserede Mænd henvises til Prof. Dr. L. Daaes biografiske Skildring af P. Botten-Hansen i Vidar 1888, navnlig S. 340—42 og 350.

dene, omgivet af et kjærligt Familjeliv, endelig under den klareste, blaa, lykkelige Himmel — følte Ibsen alle sine Kræfter ligesom at fornyes. — — Han gjorde sig i Modsætning til sine øvrige Kunstnerbrødre paa en Maade til fast Borger i Rom, og der var en Tid, han i Bitterhed mod sit Fædreland erklærede, han aldrig vilde se dette igjen. Tilbringende den største Del af Aaret i selve Rom og den hedeste Sommertid snart i en, snart i en anden af de smaa Landsbyer mellem Bjergene eller ved Neapels Kyst, delte han sin Dag omhyggeligt og strengt mellem Arbejde hjemme og Omgang med Venner. Størsteparten af Dagen fra om Morgenen til langt ud paa Eftermiddagen holdt han sig i Regelen nøjagtigt ved sit Arbejdsbord; naar han saa havde læst eller skrevet sig træt, søgte han Landsmænd, foretog Spadserture osv. Sjelden talte han da, uden ganske lejlighedsvis, om hvad han arbejdede paa. I Lighed med flere af de største Digtere yndede han ikke at gjøre andre delagtige i sine halvfærdige Planer. Han mente, det kunde forstyrre ham — —.« (Norsk Folkeblad 1869, S. 18, jfr. Ny ill. Tidning 1869, No. 34 af L. Dietrichson).

I den første Tid af sit Romaophold førte Ibsen saaledes en Iagttagers og en Forskers Liv. Den første digteriske Plan, som sysselsatte ham under Studiet af Roms Mindesmærker og Historie, blev i dæmrende Udkast et verdenshistorisk Skuespil med Julianus Apostata som Midtpunkt. Men efter nogen Tid fortonede Minderne fra Hjemlandet sig for hans Blik i skarpere Omrids end Billederne fra Antikens Kultur, og det første Digterværk, han sendte hjem, blev ikke »Kejser og Galilæer«, men »Brand«. Det blev i alle Henseender en af de mest opsigtvækkende Begivenheder i Aarhundredets Literaturhistorie i Norge og Norden. Den 15de Marts 1866 kom Bogen ud i Kjøbenhavn, og før Julen samme Aar var 4de Oplag udkommet. I et Brev fra Kjøbenhavn af 17de April heder det om Digtet: »Det læses med den største Interesse, dets Ros er i alles Munde og dets vægtige Ord i alles Tanker.« (Morgenbl. 1866, No. 113.) Og private Beretninger fra Danmark stadfæstede, at dette var det virkelige Forhold. »Hvorsomhelst man kommer, tales kun om »Brand«, og det i den Grad, at en fra Kjøbenhavn hjemkommen Nordmand, med al sin Beundring af Digtet forresten, har fundet sig betydelig trættet ved dette »evige Et og det Samme — til alle Tider og alle Steder.« (Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 84).

Imidlertid blev — som det har været udtrykt — her i Norge opført det sidste Efterspil til hans Hjemlivs-Drama. Ikke længe efterat hans Ansøgning om Digtergage i 1863 var bleven mødt med Afslag hos den daværende Kultusminister, fremkom der i Storthinget, under dettes Forhandlinger den 10de April s. A. om Digtergage til Bjørnson, et Bænkeforslag, fremsat af den daværende Repræsentant for Risør, Sorenskriver Rolf Olsen, om en lignende Bevilgning til Ibsen, hvilket Forslag med

49 mod 40 St. besluttedes oversendt Gage- og Pensjonskomiteen til Indstilling som en Sag af 2den Klasse, d. v. s. det kom efter Thingets daværende Forretningsorden aldrig til Realitetsbehandling. Tre Aar senere var Ibsens Stilling i Almenhedens Øjne en anden. Under det endnu friske Indtryk af »Brand« blev der gjort indtrængende Henvendelser paa en Gang til Regjering og Storthing, af Ibsen selv derhos direkte til Kong Carl, om en fast aarlig Understøttelse for ham af Statskassen, medens Pressen baade i Hovedstaden og i de øvrige større Byer bearbejdede Opinionen med en Magt, som nu ogsaa viste sig at være uimodstaaelig. I Løbet af 14 Dage blev der handlet med en Raskhed og Energi, som om det gjaldt at gjøre megen Uret god igjen. Den 15de April 1866 sendte Ibsen fra Rom gjennem den norske Statsminister i Stockholm et Andragende til Kong Carl, hvilket hidtil ukjendte og utrykte Aktstykke her hidsættes (efter Originalen i Kirkedepartementets Arkiv) med Udeladelse af Indledningen: »— — Den første Frugt af min Rejse foreligger nu for Offentligheden gjennem mit for nylig i Kjøbenhavn udgivne dramatiske Digt, betitlet »Brand«, som allerede nu, faa Uger efter Offentliggjørelsen har tiltrukket sig Opmærksomhed ogsaa udenfor mit Fædrelands Grændser; men af de modtagne Taksigelsesytringer kan jeg ikke leve, og det efter Forholdene forøvrigt rigelige Forfatterhonorar er ligeledes utilstrækkkeligt til at sætte mig istand til at fortsætte min Rejse og idethele taget betrygge selv min nærmeste Fremtid. Det er efter Raad, indløbet pr. Telegraf fra mine Venner i Christiania, at jeg vover dette usædvanlige Skridt, direkte at henvende mig med min underdanigste Ansøgning til Deres Majestæt. Vi havde tidligere troet, at der om et Aar skulde have været Anledning til gjennem erhvervet kongelig Proposition at faa min Sag frem for et da forsamlet Storthing; men nu viser det sig, at der maa ventes i tre Aar*), og dette kan jeg ikke. Det er ikke for et sorgfrit Udkomme jeg her kjæmper, men for den Livsgjerning, som jeg uryggelig tror og veed at Gud har lagt paa mig, — den Livsgjerning, der staar for mig som den vigtigste og fornødneste i Norge, den, at vække Folket og bringe det til at tænke stort. Det private Forslag, som man har sagt mig at flere Medlemmer af Storthinget vil fremsætte, har ingen Udsigt til at drives igjennen; en Henvendelse til Regjeringen tillader Tiden ikke. Min Konge er derfor mit eneste og sidste Haab. Det hviler i Deres Majestæts Kongelige Haand, om jeg skal maatte tie og bøje mig under den bittreste Forsagelse, som kan ramme et Menneskes Sjæl, — den Forsagelse, at maatte slippe sin Gjerning i Livet, at maatte vige der, hvor jeg veed, at der er givet mig Aandens Vaaben til at kjæmpe, og dette er for mig tifold tungt; thi

*) Den for Storthinget 1865—66 fremsatte kgl. Proposition om Indførelse af aarlige Storthing var nemlig bleven forkastet af Storthinget den 19 Januar 1866.

jeg har indtil denne Dag aldrig veget. Men jeg er trøstig; thi naar jeg her har betegnet min Livsgjerning som skeet er, saa veed jeg ogsaa, at jeg derved har betegnet mig selv som en Stridsmand under Deres Majestæts aandelige Banner«. Samme Dag, som den i Rom boende Digter skrev dette Andragende til Kongen, kunde man herhjemme i »Illustreret Nyhedsblad« læse Pressens første varme Opfordring til Nationalforsamlingen om »ikke at lade netop en af de Mænd, hvis Gjerning i egentligste Forstand er Aandens*), bukke under for timelig Nød«, og otte Dage senere blev der ogsaa virkelig i Storthinget af 28 Repræsentanter indbragt et privat Forslag om Bevilgning af en Digtergage for Ibsen, i Lighed med og af samme Størrelse som den Bjørnson bevilgede.**) Medens Medlemmer af Storthinget saaledes benyttede sig af sin Adgang til at kunne henvende sig direkte til Nationalforsamlingen, indgav paa den fraværende Digters Vegne fire af hans Venner med literært Navn og Indflydelse, nemlig daværende Overretsassessor O. A. Bachke, Rigsarkivar M. Birkeland, Universitets-Bibliothekar P. Botten-Hansen og Overlærer Jak. Løkke, under 19de April s. A. en Ansøgning til Regjeringen om, at der for Storthinget maatte blive fremsat Forslag om Digtergage for Ibsen, hvilket Andragende fra Mænd, som alle baade forstod at vurdere hans Evner og Virksomhed, og som nøje kjendte hans personlige Forhold, sluttede med følgende Appel: »Idet vi derfor antage, at i denne Sag Conseqventserne vel kunne paaberaabes til Fordel for Ibsen, men ikke til Skade for ham, bede vi om i Underdanighed endnu at turde bemærke, at Henrik Ibsens Livsvilkaar stedse have været sande Digterkaar, at hans Liv hidtil har været uafbrudt Kamp for Existencen, og at han imødeser en Fremtid, der ikke er lysere end hans Fortid. I de to sidste Aar har han — med Familje — opholdt sig i Rom, understøttet af Staten med et Stipendium af 400 Spd. og hjulpet af sine Landsmænd hjemme. De Efterretninger, som ere komne hjem, have skildret hans Kaar som i høj Grad trykkende. Det Honorar, som han kan opnaa ved literær Virksomhed, er maaske stort nok til, at en Mand ikke dør, men ganske vist altfor lidet til, at en Digter kan leve«.

*) Udtrykket er hentet fra den Tale, Ibsen holdt ved Afsløringen 12 Juni 1865 af Mindesmærket paa P. A. Munchs Grav i Rom, da han bl. a. ytrede: »Den Mand, der gjør den aandelige Gjerning i en Nation, har Ret til at bære sit Hoved højt«.

**) I dette den 17de April 1866 daterede Forslag hed det bl. a.: »— — Vi kunne ikke som rolige Tilskuere se paa, at en saa højt begavet og produktiv Aand gaar tilgrunde i Kampen for det daglige Livs Behov, og derfor vende vi os did med Begjæring om en Pengeunderstøttelse til at lette Ibsens Kaar, hvor den efter vor Formening baade bør søges og villigen bør ydes, nemlig til Nationalforsamlingen, der ved at tilstaa Ibsen Midlerne til en fremtidig Subsistents sikkerlig i lige høj Grad vil hædre og gavne sig selv og ham«. Forslaget var underskrevet af: Christensen. T. J. Løberg. J. Sverdrup. Steen. Lassen. O. Richter. Ludv. Daae. J. R. Krogness. A. Sørenssen. I. Geelmuyden. Kr. Hagemann Brandt. H. U. Sverdrup. Prante. J. B. Faye. M. Kildal. A. Schavland. Essendrop. Jakob Borch. F. Norgrenn. Ludv. Flor. J. Olafsen. A. Hauge. A. V. Stoltenberg. H. Lundgren. M. Bøhm. Christiansen. B. Kokk. O. P. Wiig.

Trykt 29 Juni 1889.

Det har været sagt paa Prent i Samtiden (se bl. a. Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 71 og dansk Ill. Tid. 1867—68, S. 148) og er bleven gjentaget i Nutiden (Vidar 1888 S. 350), at Kirkedepartementets daværende Chef, Statsraad Riddervold, fremdeles negtede sin Medvirkning til at skaffe offentlig Understøttelse for Forfatteren af »Kjærlighedens Komedie« med dens kirkelige Repræsentant Pastor Straamand, idet dette Digterværk af Kultusministeren ansaaes for ikke i alle Dele at fremme »den gjængse Stats- og Postille-Moral». Omstændighederne bevirkede imidlertid, at det blev daværende Statsraad Stang, som kom til at behandle Sagen, og allerede to Dage, efterat Ansøgningen var indkommen til Kirkedepartementet, forelaa dets Indstilling, som efter et udførligt Referat af Ansøgningen lød saaledes: »Efter hvad der saaledes af Ansøgerne er oplyst om Ibsens senere literære Virksomhed, hvilken ogsaa Departementet maa anse af særdeles Betydning for vor Literatur, og da det er at befrygte, at han i Mangel af en passende offentlig Understøttelse vil gaa tabt for det Kald, han med saameget Held har fulgt, kan Departementet, som i det hele maa henholde sig til, hvad af Ansøgerne er anført, ikke være i Tvivl om, at der er fuld Føje til ved en naadigst Proposition til det nu forsamlede Storthing at søge ham udvirket en saadan, idet den Omstændighed, at Storthingets Samlingstid nu er saa langt fremskreden, ikke under saadanne Forhold herfor bør være til Hinder, navnlig da denne Sag ikke er af den Beskaffenhed, at den i nogen merkelig Grad kan optage Storthingets Tid.« Den her sidst udtalte Forudsætning viste sig at holde Stik. Den 26de April blev Departementets af Regjeringen enst. tiltraadte Indstilling bifaldt i Statsraad i Stockholm, den 2den Maj blev den kgl. Prop. overbragt Storthinget, den 12te Maj stod Sagen paa Dagsordenen, den blev enst. besluttet foretaget strax, uden Komittebehandling, i Forbindelse med det foreliggende private Forslag, og efter 5 Minuters Debat, hvorunder alene Jaabæk talte imod, Valstad og O. P. Wiig for Bevilgning, vedtog Storthinget mod 4 St. Forslaget om Digtergage til Henrik Ibsen. (Dokumenter i Kirkedepartementets Arkiv; Storth.-Forh. 1865—66, IV., Sth.-Prp. No. 84; Storth. Tid. 1865--66, Forh. i Storth., S. 892—94; jfr. Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 71 fg.; Aftenbl. s. A. No. 86 og 109; Aftenposten s. A. No. 108, Morgbl. s. A. No. 103 og No. 122 af Jonas Lie; Norge s. A. No. 12; Thj. Adr. s. A. No. 91 og 93). Et Par Maaneder senere fik han ved Uddelingen af Statens Stipendier til Videnskabsmænd og Kunstnere (kgl. Res. 28de Juli 1866) 350 Spd. som Tilskud til det ham ved forrige Stipendieuddeling tilstaaede Beløb; og lidt før havde han faaet et lidet Stipendium ogsaa af Videnskabsselskabet i Throndhjem.

Under stadig lysere Livsvilkaar og stigende Anerkjendelse, nu ikke alene i den norske, men ogsaa i Danmarks og Sveriges Læseverden, blev Ibsen boende i Italien til Høsten 1868, da han flyttede til Tyskland

og foreløbig bosatte sig i Dresden. Herfra gjorde han Sommeren 1869 en Udflugt til Norden, til Kjøbenhavn og Stockholm. I den svenske Hovedstad, hvor han opholdt sig i flere Maaneder, efterat han ved kgl. Res. 3dje Juli 1869 havde faaet et nyt Stipendium paa 300 Spd. af Statsmidler, deltog han i Slutningen af Juli i det nordiske Retskrivningsmøde og studerede derefter de offentlige Museer og Kunstanstalter, hvorhos han — det følgende er hans egne Ord i en ny Ansøgning til Kirkedepartementet af 24de Febr. 1872 — »ved en overordentlig Forekommenhed fra Myndighedernes Side sattes i Stand til grundigt at lære at kjende det svenske Undervisningsvæsen, dets Standpunkt, dets Grundsætninger og dets hele indre og ydre Sammenhæng med Folkets ejendommelige Karakter og Historie«. Hans Studium af de svenske Tilstande og Forhold var endnu ikke afsluttet, da han i September Maaned 1869 modtog officiel Indbydelse til at overvære Suezkanalens Aabning. Han ansaa det desuagtet »for uforsvarligt og uforeneligt med Grundplanen for hele sit lange Ophold i Udlandet at lade en saadan aldrig tilbagevendende Anledning til Belærelse gaa unyttet forbi«, og efter den 28de Septbr. — tilfældigvis Dagen før »De Unges Forbund« kom i Boghandelen i Kjøbenhavn — at være bleven modtagen i Afskedsaudients af Kong Carl, som ved denne Lejlighed dekorerede ham med Wasaordenens Ridderkors — begav han sig over Dresden til Paris, hvor Vicekongens mest hædrede Gjæster skulde samles. Den 9de Oktober afgik dette internationale Rejseselskab paa 86 Personer, blandt hvilke flere af Samtidens største Celebriteter, med Paketbaaden »Moeris« fra Marseille til Ægypten; blandt dem, som var Gjæst ombord paa samme Skib, var Digterens Landsmand, Ægyptologen Prof. Lieblein; et andet Selskab af Indbudne, som først afrejste en hel Maaned senere, fik alene være tilstede ved selve Aabningshøjtidelighederne i November, medens det Selskab af Gjæster, hvortil Ibsen hørte, først gjorde en 23 Dages Udflugt opover Nilen til et Stykke ind i de nubiske Distrikter, efter en Rejseplan, som var lagt i Forvejen af Vicekongens Direktør for de nationale Kunstskatte, den berømte Ægyptolog Mariette Bey. I Midten af November vendte denne Expedition tilbage til Kairo, hvorfra den afgik til Port Saïd, deltog i Kanalens Indvielse, passerede denne indtil det røde Hav, vendte atter tilbage til Kairo og rejste endelig derfra over Alexandria tilbage til Europa.*) Paa Tilbagerejsen stanste Ibsen foreløbig i Paris, for at gjøre sig bekjendt med de derværende Kunstsamlinger; udpaa Vinteren kom han tilbage til sit Hjem i Dresden. Det følgende Aar drev Krigen ham bort fra Tyskland; i Juli Maaned 1870 kom han til Kjøbenhavn, hvorfra han i Oktober Maaned vendte tilbage

*) Fra Ibsens norske Rejsefælle ved denne Lejlighed, Prof. Lieblein, findes nogle Skildringer i Morgenbl. 1869, No. 291, 307, 336, 348, 354.

til Dresden. »Fra sine Vinduer her saa han daglig de franske Fanger frysende og forkomne mellem sine Barakker, mens Officiererne førte Stormandsliv paa Kafeerne og Underofficiererne blev trakteret paa af Borgerne og rakkede ned sine egne. Sachsens Sejrstrofæer førtes siden gjennem Gaderne og han hørte de franske Soldater staa og gjøre Vitser blandt de sejrsberuste Tyskere. Hans Stemning fra den Tid kjender vi af »Ballonbrevet«, skrevet i Dresden 1870.« (Irgens Hansen i Dagbl. 1888, No. 86). Under Iagttagelsen af de Verdensbegivenheder, som nu foregik i Europa, og som paa denne Tid for en stor Del optog hans Tanker, udvidedes hans Anskuelse af Verdenshistorien og Menneskelivet; »paa mange Punkter« havde denne Tid for ham »en Forvandlingens Magt«, hvis mest prægnante Udtryk vistnok er det Brev af 20de Decbr. 1870 (trykt i Uddrag i G. Brandes: Det moderne Gennembruds Mænd S. 91 fg.), hvori han udtaler, at »hvad det gjælder om er Menneskeaandens Revoltering.» (Jfr. herom i det hele taget G. Brandes *l. c.* S. 93—102 og ndfr. S. 56). Det er paa et lidt tidligere Tidspunkt i samme Aar, han i et Brev (af 30te Marts) udtaler disse for hans personlige Udvikling betegnende Ord: »Venner er en kostbar Luxus, og naar man sætter sin Kapital ind paa en Kaldelse og en Mission her i Livet, saa har man ikke Raad til at holde Venner. Det kostspielige ved at holde Venner ligger jo ikke i hvad man gjør for dem, men i hvad man af Hensyn til dem undlader at gjøre. Derved forkrøbles mange aandelige Spirer i En. Jeg har gjennemgaaet det, og derfor har jeg bag mig en Del Aar, hvori jeg ikke naaede frem til at blive mig selv ...« (G. Brandes *l. c.* S. 101 fg.) Som Forfatter var han paa denne Tid sysselsat paa en Gang med et retrospektivt Studium af sin egen Udvikling, idet han nu samlede og gjennemarbejdede sine »Digte«, der udkom i Maj 1871, og med Studiet af verdenshistoriske Ideers Sammenstød i en stor Kulturkamp, idet han Vinteren 1871 paabegyndte Udarbejdelsen af »Kejser og Galilæer«. Han omgikkes ogsaa omkring denne Tid med Tanken paa at vende tilbage til Hjemlandet, som man erfarer af en Ansøgning til Kirkedepartementet, dat. Dresden 24de Februar 1872, i hvilken det heder: »Allerede iaar havde jeg tænkt at kunne tiltræde Hjemrejsen, men en ny omfangsrig Digtning gjør mig dette umuligt. Den Sindets Uro, som nødvendigvis er forbunden med Ombytning af Opholdssted og med Gjenindtræden i Omgivelser, der, efter mere end otteaarigt Fravær, i mange Henseender er blevne mig fremmede, vilde ikke kunne undgaa at efterlade uheldige Spor i et ufuldført Arbejde, hvis indre Struktur i særlig Grad paakræver en hel og ensartet Støbning.« Dette Digterværk blev færdigt fra hans Haand om Vaaren 1873 og kom ud Høsten s. A.; en Del af Sommeren tilbragte Forfatteren i Wien, hvor han ved Verdensudstillingen det Aar var officiel Jurymand for Norge og Danmark i 25de Gruppe, Maleri og Billedhugger-

kunst (jfr. hans Indberetning som Jurymand, trykt i Uddrag i Morgbl. 1873, No. 239 B). Hans Rejse til Fædrelandet opsattes til det følgende Aar, men istedenfor en ny Bosættelse der blev det efter ti Aars Fravær blot et Par Maaneders Sommerbesøg i Hjemmet. Fra dette Besøg, som ellers havde en fuldstændig privat Karakter, tilhører en enkelt Episode Literaturhistorien, nemlig den Hilsen, som Studenterne bragte Digteren ved et Fanetog til hans Bolig om Eftermiddagen den 10de Septbr. 1874. Paa Studenternes Henvendelse til ham i Sang og Tale svarede Digteren ved denne Lejlighed med et Slags selvbiografisk Redegjørelse, som, overvejet og nedskrevet af ham i Forvejen, hører til de autoritære Aktstykker, der klart belyse hans Personlighed og Livsopfatning. Efter Gjengivelsen af hans eget Manuskript (i Morgenbl. 1874, No. 252 A) hidsættes derfor denne Tale i dens Helhed:

»Mine Herrer!

Naar det under de senere Aar af mit Ophold i Udlandet stillede sig mere og mere klart for mig, at nu var det blevet mig en Fornødenhed at se Hjemmet igjen, saa vil jeg ikke skjule for Dem, at jeg under adskillig Uro og Tvivlraadighed skred til at sætte min Hjemreise iverk. Mit Ophold her var vistnok bestemt til kun at være kortvarigt, men jeg følte, at hvor kort det end blev, kunde det altid blive langt nok til at forstyrre en Illusion, som jeg gjerne vilde vedblive at leve i.

Jeg spurgte mig selv: med hvad Slags Sind vil mine Landsmænd modtage mig? Den hædrende Modtagelse, som de Bøger, jeg sendte hjem, har fundet, kunde ikke helt ud være mig betryggende; thi Spørgsmaalet blev altid: hvorledes er mit personlige Forhold til mine Landsmænd?

Det lader sig jo nemlig ikke negte, at der paa flere Punkter har været en Misstemning tilstede. Saa vidt jeg har kunnet opfatte det, har Ankerne imod mig været af et dobbelt Slags. Man har troet, at jeg i Lys af en utilbørlig Bitterhed har seet paa mine personlige og private Forhold i Hjemmet, og dernæst har man lagt mig tillast, at jeg skal have rettet Angreb paa Forekomster i vort nationale Liv, som efter manges Opfatning havde Krav paa en ganske anden Behandling, end Spottens.

Denne for mig saa ærefulde og glædelige Dag tror jeg ikke at kunne benytte bedre, end til en Redegjørelse og til et Skriftemaal.

Mine private Forhold har jeg aldrig gjort til nærmeste Gjenstand for noget Digt. Disse Forhold var mig i tidligere tunge Tider mindre magtpaaliggende, end jeg sidenefter mangen Gang har kunnet forsvare for mig selv. Naar Edderfuglens Rede blev plyndret første og anden og tredie Gang, saa var det for Illusioner og for store Livshaab, den blev plyndret. Naar jeg under festlige Tilstelninger har fornummet Mindelser, som Dyret i Bjørnetrækkerens Hænder, saa er det nærmest, fordi jeg selv har staaet medansvarlig i en Tid, der begrov en dejlig Tanke under Sang og Klang.

Og hvad er saa det at digte? For mig gik det sent op, at det at digte, det er væsentlig at se, men, vel at mærke, at se saaledes, at det sete tilegnes af den modtagende, som Digteren saa det. Men saa-

ledes sees og saaledes modtages kun det gjennemlevede. Og dette med det gjennemlevede er netop Hemmeligheden ved den nye Tids Digtning. Alt, hvad jeg i de sidste ti Aar har digtet, det har jeg aandelig gjennemlevet. Men ingen Digter gjennemlever noget isoleret. Hvad han gjennemlever, det gjennemlever hans samtidige Landsmænd, sammen med ham. Thi, hvis ikke saa var, hvad slog da Forstaaelsens Bro imellem den frembringende og de modtagende?

Og hvad er det saa, jeg har gjennemlevet og digtet paa? Omraadet har været stort. Dels har jeg digtet paa det, der kun glimtvis og i mine bedste Timer har rørt sig levende, som stort og skjønt i mig. Jeg har digtet paa det, der saa at sige har staaet højere end mit daglige jeg, og jeg har digtet paa dette, for at fæstne det ligeoverfor og i mig selv.

Men jeg har ogsaa digtet paa det modsatte, paa det, der for den indadvendte Betragtning kommer tilsyne som Slagger og Bundfald af ens eget Væsen. I dette Tilfælde har det, at digte, været mig som et Bad, hvoraf jeg har følt mig at udgaa renere, sundere og friere. Ja, mine Herrer, ingen kan digterisk fremstille det, hvortil han ikke til en vis Grad, og, ialfald til enkelte Tider, har Modellen i sig selv. Og hvo er den Mand iblandt os, der ikke nu og da har følt og erkjendt i sig en Modsigelse imellem Ord og Handling, imellem Villie og Opgave, imellem Liv og Lære overhovedet? Eller hvo er den iblandt os, der ikke, ialfald i enkelte Tilfælde, egoistisk har været sig selv nok, og halvt anende, halvt i god Tro har besmykket dette Forhold baade for andre og for sig selv?

Jeg har troet, at naar jeg siger dette til Dem, til Studenterne, da kommer det netop til sin rette Adresse. Det vil blive forstaaet saaledes, som det skal forstaaes; thi Studenterne har væsentlig Digterens Opgave: at klargjøre for sig selv, og derigjennem for andre, de timelige og evige Spørgsmaal, som rører sig i den Tid og i det Samfund, han tilhører.

I denne Forstand tør jeg sige om mig selv, at jeg under min Udlændighed har bestræbt mig for at være en god Student. En Digter hører af Naturen til de langsynte. Aldrig har jeg seet Hjemmet og Hjemmets levende Liv saa fyldigt, saa klart og saa nær indpaa, som netop fra det fjærne og under Fraværelsen.

Og nu, mine kjære Landsmænd, til Slutning et Par Ord, som ogsaa hænger sammen med noget gjennemlevet. Naar Kejser Julian staar ved Enden af sin Bane, og alt styrter sammen om ham, da er der intet, som nedslaar hans Sind saa dybt, som den Tanke, at alt, hvad han vandt, var det: at erindres med agtelsesfuld Anerkjendelse hos klare og kolde Hoveder, medens hans Modstander sad rig paa Kjærlighed i varme, levende Menneskehjerter. Dette Træk er fremgaaet af noget gjennemlevet; det har sin Oprindelse fra et Spørgsmaal, som jeg undertiden har fremsat for mig selv dernede i Ensomheden. Nu er Norges Ungdom kommen til mig her iaften og har givet mig Svaret i Ord og i Sang, givet mig Svaret saa varmt og saa fuldt ud, som jeg aldrig havde ventet at skulle faa høre det. Dette Svar vil jeg tage med, som det rigeste Udbytte af mit Besøg hos Landsmændene i Hjemmet; og det er mit Haab og min Tro, at hvad jeg iaften oplever, det er en Gjennemlevelse, som ogsaa engang skal finde sin Afspejling i en kommende Digtning. Og sker dette, sender jeg engang en saadan Bog herhjem, da beder jeg,

at Studenterne vil tage imod den, som om den var et Haandslag og en Tak for dette Møde; jeg beder dem tage imod den, som de, der er meddelagtige i den.«

Da denne Tale blev holdt, stod Digteren saagodtsom rejsefærdig igjen sydover. Kort Tid efter forlod han med sin Hustru og sin Søn atter Fædrelandet, tilbragte nogle Vintermaaneder i Dresden og flyttede saa om Vaaren 1875, efterat han i Dresden havde omarbejdet »Catilina«, til München. Til Studentermødet i Upsala Sommeren samme Aar blev der sendt ham en særlig Indbydelse, som han var nær ved at efterkomme; han »nytted et Øjebliks Tro mellem Tvivlene, og stod alt med Foden mod Stævnet stilende;« men det gik over: »Afgjørelsens Porte slog han ilaas og blev ensom, langt borte«; dog sendte han en Sangerhilsen til Mødet (Digte, 5te Opl., S. 179 fg.) og gav ellers Forklaringen til sin Udebliven i Digtet »Langt borte« (dat. München 2den Juni 1875 og trykt i »Det nittende Aarh.« 1875, S. 265 fg.). I tilbagetrukken Ensomhed levede han nu i de nærmest følgende Aar i München, som han alene forlod i Sommermaanederne, da han trak op i de bayerske Højfjelde, som oftest til Berchtesgaden, ogsaa til Tyrol; en kortvarig Udflugt til Sverige foretog han Sommeren 1877, da han besøgte Stockholm og Upsala, hvor han mødte ved Universitetets Jubelfest for at modtage Laurbærkransen som Æresdoktor i Filosofi. I Høsten 1878 rejste han atter paa Besøg til Rom, hvor han en Tid synes at have deltaget noget i den skandinaviske Forenings Sammenkomster, at dømme efter følgende Ytring i et Brev af 23de Marts 1879 fra den danske Digter J. P. Jacobsen til E. Brandes: »Ibsen holder sig noget tilbage, siden hans Forslag om, at Damer skulle have Sæde i Foreningens Generalforsamling faldt igjennem, og jeg ser ikke synderligt til ham.« (Tilskueren 1886, S. 759). Sommeren 1879 tilbragte han i Amalfi, hvor han skrev »Et Dukkehjem«, og vendte saa i Slutningen af samme Aar tilbage til München. I Oktober 1880 tog han med sin Familje igjen fast Ophold i Rom; om Somrene flyttede han som Landligger i Almindelighed til Tyrol, navnlig til det i en storartet naturskjøn Egn ved Brennerbanen liggende Gossensass*); herfra tog han om Sommeren 1884 paa Besøg til Schwatz i Nærheden af Innsbruck, hvor han, efter 20 Aars Adskillelse, tilbragte nogle Dage sammen med Bjørnstjerne Bjørnson (jfr. Verdens Gang 1884, No. 112). I 1885 gik hans Sommerudflugt længere nordpaa; for anden Gang besøgte han Norge, hvor han stanste et Par Dage i Kristiania i de første Dage af Juni — han fik her bl. a. Lejlighed til at overvære Storthingets Forhandlinger om Digtergage til Alexander Kielland — og derpaa over Throndhjem begav sig til Molde, hvor han slog sig tilro for Sommeren. Efter mere end 20 Aars Fra-

*) Stedet er skildret i Ord og Tegning af Erik Werenskiold i Ude og Hjemme VI. 76.

vær gjensaa han derefter Bergen og besøgte efter næsten 30 Aars Forløb Bergens Theater, hvor han i September en Gang paany instruerede ved en Prøve paa »Fru Inger til Østraat«. Efter et nyt Besøg i Kristiania vendte han saa over Kjøbenhavn tilbage til Tyskland, idet han fra Høsten 1885 for anden Gang bosatte sig i München. Stille og regelmæssigt lever han her sit Liv: »Om Eftermiddagen kan man se hans af Müncheneme saa velkjendte Skikkelse med lang Ulster og høj Hat langsomt spasere om i Gaderne. Det morer ham at gaa i Sværmen. Han stopper gjerne op, hvor Folk flokkes foran et Vindu. Han kjender alt paa sine Ruter og bemærker hver liden ny Ting. En Time à halvanden spaserer han slig om i Byen, aldrig paa Landet — »Landet er uinteressant« — og Klokken skal ikke være meget over halv syv, før man ser ham ved et bestemt Bord i Maximilian-Kafé. Der sidder han en halv Times Tid og gaar saa hjem. Af og til er han en Aften i »Schriftstellerverein«, naar den har Møde. Ellers ser man ham ikke, og i Kaféen er det mest literære Bekjendtskaber, som en sjelden Gang taler med ham.« (Irgens Hansen i Dagbl. 1888, No. 86; jfr. Die Gesellschaft 1888, H. 10, S. 741 fg. af Fritz Hammer). Uroen i dette regelmæssigt bundne Dagligliv er kun Arbejdet med de Tanker, han udformer i sine Digterverker, og Afbrydelserne bestaar kun i de Udflugter, han foretager i Sommermaanederne og i de sidste Aar i de Fester og Galaforestillinger, som i forskjellige tyske Byer har været givet til hans Ære, saaledes i April 1886 i Augsburg ved Opførelsen af »Gengangere«, i Decbr. s. A. i Meiningen, hvor han var Hertugens Gjæst, i Januar 1887 i Berlin, hvis »Ibsen-Uge« Prof. Hoffory har skildret i »Tilskueren«, i April s. A. i Augsburg ved Opførelsen af »Rosmersholm«, i Marts 1888 ved hans 60-Aars Fødselsdag i München og i Marts 1889 atter i Berlin ved hans Nærvær der i Anledning af det kgl. »Schauspielhaus»'s Opførelse af »Fruen fra Havet«: «Tre Theatre har givet Galaforestillinger til Ære for ham, og et fjerde har fejret ham gjennem en Parodi, hvilket er Popularitetens Toppunkt« skriver Figaros Berlinerkorrespondent J. de Saint-Mesmin. (Morgbl. 1889 No. 178). Ogsaa Danmark og Sverige har han gjæstet en Gang, siden han sidst var hjemme. Et Par af Sommermaanederne 1887 tilbragte han i den lille jyske Kystby Sæby, hvorfra han om Høsten rejste paa et kort Besøg til Stockholm. Her blev han af Venner og Beundrere hyldet ved en offentlig Festlighed i »Grand Hotel« den 24de Septbr., ved hvilken Lejlighed han i en Svartale gav følgende Program for og Kommentar til sin seneste Digtning:

»Mine Damer og Herrer!

Hjerteligst Tak for al den Venlighed, al den Imødekommenhed og al den Forstaaelse, som jeg ogsaa denne Gang har modtaget Beviser

paa her. Der ligger en stor Lykke i Følelsen af at eje et større Fædreland. Men at svare udførligt paa alle de for mig saa hædrende Udtalelser, som jeg nys har hørt, — det ligger udenfor og over min Evne. Der er imidlertid et særligt Punkt deri, som jeg vil tillade mig i Korthed at fæste mig ved. Det er bleven sagt, at ogsaa jeg, og det paa en fremskudt Plads, har været med at skabe en ny Tid i Landene. Jeg tror derimod, at den Tid, vi nu staar i, kunde med lige saa god Føje betegnes som en Afslutning, og at deraf er noget nyt nu i Begreb med at fødes. Jeg tror nemlig, at Naturvidenskabens Lære om Evolutionen ogsaa har Gyldighed med Hensyn til de aandelige Livsfaktorer. Jeg tror, at der nu ret snart forestaar en Tid, da det politiske Begreb og det sociale Begreb vil ophøre at existere i de nuværende Former og at der ud af dem begge vil voxe sammen en Enhed, som foreløbig bærer Betingelserne for Menneskehedens Lykke i sig. Jeg tror at Poesi, Filosofi og Religion vil smelte sammen til en ny Kategori og til en ny Livsmagt, som vi nu levende forøvrigt ikke kan have nogen klarere Forestilling om. Man har ved forskjellige Anledninger sagt om mig, at jeg er Pessimist. Og det er jeg ogsaa, for saa vidt som jeg ikke tror paa de menneskelige Idealers Evighed. Men jeg er ogsaa Optimist, for saa vidt som jeg fuldt og trygt tror paa Idealernes Forplantningsevne og paa deres Udviklingsdygtighed. Navnlig og nærmere bestemt tror jeg at vor Tids Idealer, idet de gaar tilgrunde, tenderer imod det, jeg i mit Drama »Kejser og Galilæer« har antydet ved Betegnelsen »det tredje Rige«. Tillad mig derfor at tømme mit Glas for det vordende — for det kommende. Det er en Lørdags Aften, at vi her er forsamlet. Efter den kommer Hviledagen, Festdagen, Helligdagen — hvad man vil. Jeg for mit Vedkommende skal være tilfreds med Udbyttet af min Livsuges Arbejde, hvis dette Arbejde kan tjene til at berede Stemningen for den Dag imorgen. Men først og fremst skal jeg være tilfreds, om det kan hjælpe til at hærde Aanderne i den Arbejdsuge, som ufejlbarlig kommer bagefter.

Hermed min Tak!«

Paa enkelte Portræter af Henrik Ibsen fra de senere Aar ser man hans Kjole smykket med en hel Ordenskjæde. Til Forklaring heraf meddeles følgende Oplysninger: Efter sit Besøg i Ægypten i 1869 blev han dekoreret med Tk. Md. O. 3 Kl.; den 24de Januar 1871 blev han udnævnt til R. D. O.; ved Stjernefaldet i Anledning af Kong Oskar IIs Kroning blev han 19de Juli 1873 R. St. O. O. »for literær Fortjeneste« og i Maj 1875 sendte Kongen ham Oskarsmedaljen i Guld ledsaget af en egenhændig Haandskrivelse i Anledning af hans 25 Aars Jubilæum som Digter; i 1876 blev han R.[1] Sch. Ern. O. og for et Par Aar siden K.[1] Sch. Ern. O. Endelig anføres, at han i Novbr. 1880 indvoteredes som Medlem af »Vetenskaps- och Vitterhets Samhället« i Göteborg og at han i Decbr. 1885 modtog Indbydelse som Æresmedlem af »Den frisindede Studenterforening« i Kristiania.

Af *særskilt udgivne Fremstillinger af Ibsens Liv og Digtning* kjendes: 1) Hermann Bahr: Henrik Ibsen. Sonderabdruck aus dem 8. und 9. Heft der »Deutschen Warte«. Wien 1887. 8. 18 S. — 2) Leo Berg: Henrik Ibsen und das Germanenthum in der modernen Literatur. (Litterarische Volkshefte No. 2). Berlin [1887]. 8. 48 S. — 3) Otto Brahm: Henrik Ibsen Ein Essay. Berlin 1887. 8. 71 S. — 4) Georg Brandes: Bjørnson och Ibsen. Två karakteristiker. Stockholm 1882. 8. 160 S. [Om Ibsen S. 79 fg.]. — 5) L. v. Engeström: Henryk Ibsen, poeta norwegski. Szkic literacki. Z portretem poety. Warszawa 1875. 8. 95 S. — 6) Henrik Jæger: Henrik Ibsen 1828—1888. Et literært Livsbillede.

Kbhavn 1888. 8. 3 Bl., 296 S.*). — 7) [Richard Kaufmann:] Vor Sam ude og hjemme. III. Henrik Ibsen. Biografisk Skizze af *Paul Pry*. Kbhavn 187 M. Portr. 8. 32 S. — 8) L. Passarge: Henrik Ibsen. Ein Beitrag zur neuest Geschichte der norwegischen Nationallitteratur M. d. Portr. und Faksimile Ibsens Stahlstich. Leipzig 1883. 8. 3 Bl., 310 S. — 9) J. H. Rössing: Henrik Ibse M. Portr. [I Saml. «Mannen van beteekenis» XVIII. Haarlem 1887. S. 177—21 — 10) Eugen Heinrich Schmitt: Henrik Ibsen als psychologischer Sophi Ein Zeitbild. Berlin 1889. 8. 27 S. — 11) Valfrid Vasenius: Henrik Ibse dramatiska diktning i dess första skede. Estetiskt-kritisk undersökning. (Afhandli for Doktorgraden.) Helsingfors 1879 8. 2 Bl., 178 S., 1 Bl. **). — 12) Valfri Vasenius: Henrik Ibsen. Ett skaldeporträtt. Stockholm 1882. 8. 2 Bl., 3 S. ***). — Paa dette Sted bør ogsaa nævnes en Pamflet i Novelleform med Titl »Ein importirtes Genie der Berliner Gesellschaft vorgestellt vom Stillvergnügten 1—4 Aufl. Berlin 1887. 8. 47 S.

Af *spredte Biografier eller — tildels autobiografiske — Bidrag til Ibse Biografi og literære Karakteristik* er en Del nævnt paa sit Sted ovfr., flere ndfr. und Meddelelserne om hans Bøgers Historie. Her mærkes videre i kronologisk Orde Ill. Nyhedsblad 1863, No. 29 og 30 m. Portr. [af P. Botten-Hansen; i lange Tid Hovedkilden for enhver Skildring af Digterens Ungdomsliv]; Ill. Tid VIII. [Kb 1866—67], No 383 og 384 m. Portr., af A. Falkman; Dansk Maanedsskrift 186 II, 228—55 af G. Brandes [aftr. m. Till. i Forf.s Æsthetiske Studier, Kbh 1868, S. 234—86 og i 2. Udg., Kbhvn. 1888, S. 278—336]; Norsk Folkeblad 186 No. 3 og 4 m. Portr., af *t.*; Ny illustrerad Tidning 1869, No. 34 m. Port af L. Dietrichson; Ill. Zeitung No. 1394, 19 Marts 1870 m. Portræt [af P. F. Siebo og L. Dietrichson]; När och Fjerran III. (Sthlm. 1871) [Biogr. m. Portr.]; Ny i Tidende 1874, No. 2 med Portr. [af K. A. Winterhjelm, ufuldført]; La Revue poli que et littéraire, 2e sér., 4e ann. (Paris 1874), No. 4, [S. 84—90: Poésie scandinave. Henr Ibsen. Par Leo Quesnel]; Edmund W. Gosse: Studies in the literature of Northern E rope, Lond. 1879, S. 35—69; Dramaturgische Blätter 1879, No. 13 fg. [«H. Ibsen» v A. Benfey]; Blätter f. lit. Unterhaltung 1879, No. 7 og 8 [«Drei Dramen von H. Ibse von Karl Nissel]; Bergens Tidende 1880, No. 33 og 37 [«Ibsen som Kunstner» E.(lisabeth) S.(chøyen)]; Østlandsk Tidende 1881, No. 19, 22, 23 og 27 [«Henr Ibsen og hans Digtning» af N. J. Sørensen]; Fedraheimen 1881, No. 42—44 [Henr Ibsen som »Intelligens«-Diktar af A. Garborg]; Unsere Zeit 1881, I, 513—32 [«He rik Ibsen, ein literarisches Porträt» von Eugen Zabel]; For By og Bygd, »Fædrela dets« Føljeton i 1882, S. 106 fg. og 109 fg.; Nyt Tidsskrift I. (Kra. 1882), S. 4 —44 [»Om den udvikling, Ibsens moralske grundanskuelse har gjennemgaaet« Arne Løchen]; Ude og Hjemme, V. 1882—83, No. 255 fg. [Henrik Ibsen af D G. Brandes]; De Gids (Amsterdam) 1882 [«Henrik Ibsen» van T. Terwey]; La no velle Revue T. 17 (Paris 1882), S. 139—77 [«Un poète du Nord» par Pauline Kro berg, née Ahlberg, jfr. Aftpst. 1882, No. 155 A af F. Bætzmann]; Nord und Süd 18

*) I et Brev til Forf. i April 1888 skrev Ibsen, at Bogen er «gjennemaandet af en fin forstaaen Tilegnelse af mine literære Arbeider og af de vedkommende Tidsforholde» (Nattid. [Kra.] 18 April 1888.)

**) Jfr. Anm. af dette Arbejde i Ny ill. Tid. 1880, No. 1 af Henrik Jæger; i Finsk Tidskr. 1880. S. 221—24 af C. G. Estlander.

***) Jfr. Anm. af dette Skrift i det finske Tidsskrift «Valvoja» 1883, S. 135—45 af Th. Rein.

[af G. Brandes]; Scandinavia (Chicago 1883—84), Vol. I, 11 fg., 35 fg., 66 fg., 97 fg., 133 fg. [›Henrik Ibsen› by Th. A. Schovelin]; Nordische Rundschau, hg. von Erwin Bauer 1884. I. [‹Henrik Ibsen, literarische Skizze› von Leonh. Marholm, gjengivet i Uddrag i Dagbl. 1884, No. 139]; Nyt Tidsskrift IV. (Kra. 1885) S. 371—76 [›Sammensatte ord hos Ibsen. En sproglig undersøgelse‹ af Alfred Eriksen]; Morgenbladet (Kbh.) 1885, No. 278 [›Henrik Ibsen i Kjøbenhavn› af Laura Kieler, senere optr. i Forf.s ‹Silhouetter›, Odense 1887, S. 1—18, og oversat paa svensk i Dagny 1886, S. 261—64]; Nordstjernen (Kbh.) 1885, No. 44 [af Alvilde Prydz, med I.s Portr.]; The fortnightly Review 1885, II, 420—22 [i ›Norway to-day‹ by W. Archer, jfr. Dagbl. 1885, No. 321]; Vårt Land (Sthlm.) 1886, No. 46 [‹Henrik Ibsen och det sedliga äktenskapet› af E. E.]; Die Nation 1886, No. 52 [›Henrik Ibsen und das deutsche Drama‹ von Ludwig Fulda]; Frauenberuf (Weimar 1887), I. No. 13 [‹Henrik Ibsen und die Frauenfrage› von Louise Hitz]; Die Nation 1887, No. 27 [›Die Medizin bei Ibsen‹ af Dr. Emil Schiff] og No. 40 [›Die Ibsen-Gemeinde› von Ludwig Fulda]; Allgemeine Zeitung 1887, No. 305, 308 og 311 Beil. [‹Henrik Ibsen› von Roman Woerner]; Baltische Monatsschrift, B. XXXIII (1887) [‹Das Christenthum in der skandinavischen Dichtung› von Leonh. Marholm]; Revue d'art dramatique (Paris) 1887, 1. Marts, S. 277—82 og 1. April S. 20—24 [‹Un poète du Nord› par Jacques St.-Cère, gjengivet i Uddrag i Dagbl. 1887, No. 119]; Unsere Zeit 1887, II 185—204 [›Henrik Ibsen und der Realismus auf der Bühne‹ von Dr. Eugen Sierke]; Tilskueren (Kbh.) 1888, S. 61—71 [‹Henrik Ibsen i Berlin› af Dr. Julius Hoffory]. Vestfold (Sandefjord) 1888, No. 39 fg. [›Henrik Ibsen›, et Foredrag af Thoralv Klavenæs]; Nornan (Sthlm.) 1888, S. 191—94 [‹Ibsen› af Hellen Lindgren]; Aftenposten 1888 No. 169 [Ibsen-Numer i Anl. af hans 60 Aars Fødselsdag, red. af J. B. Halvorsen, med Bidrag af T. Blanc og B. Morgenstierne]; Dagbl. 1888, No. 86, 88, 92, 94 og 95 [›Henrik Ibsen i Tyskland‹ af Irgens Hansen]; De Lantaarn, red. af J. H. Rössing (Amsterdam) 15 Marts 1888 [Ibsen-Numer i Anl. af hans 60 Aars Fødselsdag, m. Bidrag af forsk. Forf. og et Portr. af Ibsen, tegnet af Jan van Essen]; Fövárosi Lapok (Budapest) 1887, No. 136 [Om Ibsens Modtagelse i Berlin og ‹Rosmersholms› Opførelse af Alexander Nyári] og s. Bl. 1888, No. 350 [Nyári Sandor: ‹Ibsen Henrik, a norvég költö› ɔ: Den norske Digter Henrik Ibsen]; Ill. Zeitung 1888, I. 322 fg. [›Zu H. I.s 60. Geburtstage‹ von Ludwig Salomon, m. I.s Portræt]; Die Gesellschaft, Monatsschrift f. Lit. und Kunst (Lpz.) Oktbr.-Heft 1888 [indeh. S. 725—41 ‹Henrik Ibsens Geistesentwickelung und Kunst› von Eugen Kühnemann; S. 741—46: ‹Mein Verkehr mit Henrik Ibsen› von Fritz Hammer ɔ: Dr. M. G. Conrad; S. 794: ‹An Henrik Ibsen!› Sonnet von Felix Eschweg]; Lister 1888, No. 89 fg. [‹Digteren H. Ibsens Liv og Betydning for vort Folk› af Karen Sundt]; Ny Jord, red. af Carl Behrens, I. (Kbh. 1888), S. 244—51 [‹Om Henrik Ibsens digteriske Manddomsgerning‹ af Vald. Vedel]; Svenska Dagbl. 1888, No. 286 og 287 [‹H. Ibsen i Frankrike och Tyskland›]; danske Morgbl. 1888, No. 265 [‹Ibsens voxende Verdensry›]; Le Temps (Paris) 1889, 15. Januar [Henrik Ibsen par Edouard Rod]; The fortnightly Review 1889, I. 107—21 [‹Ibsen's social dramas› by Edmund W. Gosse]; Scribner's Magazine (New York) April 1889, S. 404—18 [Henrik Ibsen by Geo. Rice Carpenter, m. Portræt og Faksimile]; Die Gegenwart 1889, No. 13 [‹Ibsen und die Medicin› von Medicus]; Daheim 1889, No. 26 [›Henrik Ibsen, zwei Ehrendamen‹ von Jeannot Emil Freih. von Grotthusz]; Wissenschaftliche Beilage der Leipziger Zeitung 1889, No. 49—51 [›Was haben wir in Henrik Ibsen zu sehen?‹ von Jul. Riffert]; Universal

Review, April 1889, S. 567 fg. [›Henrik Ibsen‹ by Arthur Symons]; Westminster Review June 1889, S. 626—49 [›Henrik Ibsen, his men and women‹]; ›Værn og Fæste, en historisk og polemisk Digtrække af Bifrons‹ (Kra. 1889), S. 96—106 [›Til Ibsenske Texter‹]; Pall Mall Gazette 9 Juni 1889 [‹The Gospel according to Henrik Ibsen›].

Ang *biografiske Interiører fra Ibsens Liv i Udlandet* kan henvises til Ude og Hjemme III. (1879—80), S. 205—10 [‹Henrik Ibsen i sit Hjem› af John Paulsen, optr. i Forf.'s ›Paa Vandring‹ S. 87—108]; ‹Bortom Alperna› af Claës Lundin (Sth. 1883), S. 251; Nattid. [Kbh.] Februar 1885 [‹Henrik Ibsen hjemme›, optr. i Dr. Tid. s. A. No. 41]; Aftonbladet 1885, No. 143, S. 3 [i Brev fra Rom af J. Centervall]; Dagbl. [Kbh.] 1885, No. 149 [‹Hvorledes Henrik Ibsen arbeider› af Otto Brahm i Frankf. Zeit.]; Berg. Tid. 1886, No. 116 A [‹Om Bjørnson og Ibsen ved et Kaffebord i Wien› ɔ: hos K. E. Franzos]; Aftonbladet 1887, No. 8 og 9 [‹Hos Henrik Ibsen›]; Folkebladets Julenumer 1887, S. 23—26 [‹Fra et Besøg hos Henrik Ibsen i Fredrikshavn› af Henrik Jæger, parodieret af Pseudonymen Ture i Stykket ‹Ett besök hos Henrik Jæger› i Ur dagens krönika 1888, S. 233 fg.]; Aftenposten 1888, No. 657 [af et Brev fra München til danske Dagbl. s. A. No. 254 ang. hans daglige Liv i München]; Aftonbl. 1888, No. 288 B [om Ibsen i Berlin af A J—n].

Ang. *enkelte fremtrædende Episoder i Ibsens Liv* meddeles paa dette Sted følgende Kildehenvisninger: Om hans Besøg i Norge i 1874 se bl. a. Aftenbladet 1874, No. 211 og Morgbl s. A No. 252 A, paa hvilke Steder findes Referate fra Studenternes Fanetog til ham med Sang af Fr. Gjertsen og Svartale af Ibsen — Om Festligheder i Studentersamfundet m. fl. St. 20 Marts 1875 25 Aar efter hans første Optræden som Forfatter, se Morgbl. 1875, No. 81 A og Aftpst. No. 68, i hvilke Blade Referat af et Foredrag i Samfundet af M. J. Monrad om Ibsens Betydning som Digter og en Sang af Johs. Brochmann; jfr. Dagbl. s. A No. 67 i Føljetonen ‹For femogtyve Aar siden› [af F. Bætzmann]. — Om hans Besøg i Norge i 1885 findes forskjellige Notitser i Dagbl. s. A. No. 196, 201, 20 og 210, Chr.a Intell. No. 159, Aftpst. No. 132 A, Morgbl. No. 297. Et Efterspil af Polemik paa Studentermøder og i Pressen fik hans Besøg i Hjemmet, foranledige ved, at et i Studentersamfundets almindelige Møde den 26 Septbr. 1885 beslutte Fakkeltog til Digteren, da Efterretningen herom bragtes ham, ikke blev modtaget, ford han nylig havde givet Afslag paa en anden lignende Henvendelse fra Arbejdersamfundet, og da han ‹ikke ønskede Studenterjubel i Anledning sin Afrejse›, hvorti han i et Telegram af 6 Oktbr. til Samfundets daværende Formand, Prof. L. Dietrichson føjede følgende Udtalelse af sin ‹Hjertensmening›: ‹Med et Studentersamfund unde din Ledelse føler jeg mig ikke i Slægt›. I Studentersamfundets Møde den 1 Oktbr. gav derefter Prof. D. en udførlig Fremstilling af det i Anledning af det paatænkte Fakkeltog passerede, hvilken Fremstilling i samme Møde diskuteredes og vand det overvejende Flertals Tilslutning, idet derhos Bestyrelsen anmodedes om at offentliggjøre Formandens Fremstilling og at sende Ibsen en Afskrift af samme. Prof. D. Fremstilling er trykt bl. a. i Dagbl. 1885, No. 362, Morgbl. No. 522 og Aftpst. No 240 A, i hvilket sidste Blad desuden findes dels Meddelelser om Samfundsmødet Forhandlinger med Aftryk af Formandens til Aftenens efterfølgende Punschebor skrevne Sang: ‹Den norske Student er saa fri som vor Sang, han taaler ei Mundkur eller Lænke›, dels en Redaktionsartikel om Stridsspørgsmaalet. I en udførlig Skri

velse, dat. München 23 Oktbr. 1885 (trykt bl. a. i Dagbl. s. A. No. 388 og Morgbl. No. 559, i sidstnævnte Blad tillige med Tilsvar af Prof. Dietrichson) besvarede Ibsen den ham fra Studentersamfundet tilsendte Fremstilling. Imidlertid havde under 15 Oktbr. en Del Akademici sammenkaldt et Protestmøde til den følgende Dag i Anledning af Studentersamfundets Optræden, og paa dette Møde vedtoges mod et lidet Mindretal. en Resolution, der besluttedes oversendt Ibsen og Samfundet. (Referat af Forhandlingerne findes i Dagbl. 1885, No. 368, jfr. Indsigelse herimod af Fritz Thaulow i No. 370, Aftpst. No. 244 A, Dagen No. 242, Morgbl. No. 530). For den saaledes vedtagne Protestudtalelse takkede Ibsen i en Skrivelse fra München af 8 Novbr. 1885, i hvilken han ytrede: «I Forsamlingens hjertelige Ord finder jeg Bestyrkelse i et Haab, som jeg aldrig har opgivet, — det Haab, at den store Flerhed af den studerende Ungdom i Norge, ligesom i det øvrige Europa, dog i Grunden har Forbund med de kjæmpende, klarnende og stedse fremadskridende Livsmagter paa Forskningens, paa Kunstens og paa Digtningens Omraade». (Dagbl. 1885, No. 402. Jfr. endvidere om den hele Strid Aftpst. 1885, No. 260 A; Vort Arbeide No. 80 af Ludvig Meyer; Dagbl. No. 365, 379, 381, 389; Morgbl. No. 520, 527 [af M. J. Monrad] og 547 [hvor en Lykønskningsskrivelse fra Holger Drachmann til Prof. Dietrichson i Anl. af dennes Optræden, cfr. det herved fremkaldte Digt «Til Holger Drachmann» i Morgbl. No. 607]; Almuevennen No. 42; Bergensposten 1885, No. 280, hvor et ved Striden fremkaldt Digt til Prof. Dietrichson af V. Vasenius er optrykt fra Bladet »Finland«; samt »Brev til Digteren Ibsen« [af Camilla Collett] i Nyt Tidsskrift IV. 551—56 hvilket igjen fremkaldte en «Klagehymne» i Mejdells Norsk Maanedsskrift II. 570—72). — Om hans Besøg i det danske Studentersamfund ved Rusgildet 3. Oktbr. 1885 se Referater, tildels af Taler af Ibsen, i Politiken s. A. No. 277, norske Dagbl. No. 353 og 358, Morgbl. No. 515, jfr. Aftpst. No. 241 A. — Om Æresfesten for ham i Stockholm 24. Septbr. 1887 se. bl. a. Aftonbladet s. A. No. 222. Jfr. ogsaa den som Manuskript trykte Tale [af P. Staaff] «Vid skålen för Henrik Ibsen den 26 Septbr 1887» (Sthlm. 4. 2 Bl.) samt dansk Morgbl. 1887, No. 238. — Om Ibsen-Ugen i Berlin i Marts 1889 se Politiken 1889, No. 76 og 77 af Ove Rode.

Jfr. videre Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon I. 853—55; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg, IV 3—5; Nordisk Familjebok VII. 395—98; Brockhaus's Conv.-Lex., 12. Aufl., VIII. 503 fg.; Meyers Konv.-Lex., 4. Aufl., VIII. 866 fg.; Encyclopaedia Britannica, 9. Ed, XVII. 591 [af E. W. Gosse], jfr. Indsigelse herimod af Clemens Petersen i norske Dagbl. 1885, No. 46; de Gubernatis: Dizionario biografico, 1 ed., S. 564 fg. og 1186; F. Bornmüllers Schriftsteller-Lexikon, S. 358 fg.; P. Botten-Hansen: La Norvège littéraire, S. 9 fg; H. Olaf Hansen: Den norske Litteratur, S. 161—69; Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, S. 410—22; Nordiske Digtere, udg. af P. Hansen, 2. Udg., S. 549—52; A. Strodtmann: Das geistige Leben in Dänemark, S. 204—58; Ph. Schweitzer: Geschichte der skand. Literatur, III. 298—319; F. W. Horn: Scandinavian Literature, translated by R. B. Anderson (Chicago 1884), S. 304—6.

Catilina, Drama i tre Acter af Brynjolf Bjarme. Chra. [13 April] 1850. 8. 125 S., 1 Bl.

Det sidste Blad indeholder følgende «Anmærkninger»: «Hvad de Facta, der ligge til Grund for nærværende Stykke, angaae, da ere disse altfor bekjendte, til at det ikke

strax skulde sees, hvilke Afvigelser der ere gjorte fra det historisk Sande, og at det Historiske blot deelviis er benyttet, saaledes at dette nærmest maa betragtes kun som Iklædning for den gjennem Stykket gaaende Idee. At Forfatteren har betjent sig af historiske Navne for Personer, der saavel med Hensyn til Characteer, som andre Omstændigheder optræde anderledes, end man fra Historien lærer dem at kjende, vil forhaabentlig undskyldes, saameget mere, da disse Navne neppe ere fremragende nok, til at forstyrrende Indtryk skulde fremkaldes ved deres Optræden under Forholde, hvorunder de i Historien ikke antræffes».

Stykket er skrevet i Grimstad i Løbet af nogle Maaneder om Vinteren 1848—49, medens Forf. under Forberedelserne til Artium gjennemgik («slugte» er hans eget Udtryk) Sallusts «Catilina» og Ciceros Taler imod sidstnævnte. I Fortalen til Stykkets 2den Udgave giver han selv følgende videre Meddelelse om Stykkets Tilblivelseshistorie: «Mit drama blev skrevet i nattetimerne. Fra min gode og skikkelige men af sin bedrift helt og holdent optagne principal *) måtte jeg sågodtsom stjæle mig fritimer til at studere, og fra disse stjålne studietimer stjal jeg igen øjeblikke til at digte. Der blev således ikke synderlig andet end natten at ty til. Jeg tror at dette er den ubevidste årsag til at næsten hele stykkets handling foregår ved nattetid». (Catilina, 2. Udg., S. 7). Efterat Forf.s «raa, urettede Udkast» var bleven «smukt og tydelig» afskrevet af den ene **) af de jevnaldrende Venner, hvem den tyveaarige Digter havde betroet, hvad der i Stilhed beskjæftigede ham, rejste den anden af disse Venner til Kristiania med Afskriften for under et opdigtet Forfatternavn at indlevere Stykket til det derværende Theater og samtidig søge det offentliggjort gjennem Trykken.***) Fra Theaterdirektionen blev Stykket «tilbagesendt med et særdeles høfligt, men ligesaa bestemt Afslag». Hans Ven «gik nu med Manuskriptet fra Boghandler til Boghandler, men alle som en udtalte de sig i samme Retning som Theaterdirektionen. Den højstbydende forlangte saa og saa meget for at trykke Stykket uden Honorar». Efter Vennens Tilskyndelse og med Forstrækning fra ham af de fornødne Penge til Trykningen optraadte saa Forfatteren selv som Forlægger af sit Drama, hvorefter det udkom «i Kommissjon hos P. F. Steensballe» i Midten af April 1850. Det blev rigtignok ikke solgt i mange Exemplarer; af de 250, som stilledes i Boghandelen, var der ved Opgjøret hos Kommissjonæren Aaret efter 205 tilbage, men det «vakte Opsigt og Interesse i Studenterverdenen»; blandt Disciplene i næstøverste Klasse af Kristiania Kathedralskole, hvor det som Pensum i Norsk var tilladt at lære udenad Stykker af Forfattere efter eget Valg, var der efter en af disses Udsagn (Prof. Dr. L. Daae i «Vidar» 1888, S. 327, Anm. 2) flere, som valgte at lære temmelig lange Afsnit af «Catilina»; og endelig blev det skjænket Opmerksomhed af Kritiken. Foruden en Anmeldelse i Christiania-Posten No. 628 fremkaldte Stykket en under Merket *7'ø* trykt Recensjon [af Carl Müller] i vort Lands eneste literære Journal den Gang: Chr. Langes «Norsk Tidsskrift» IV. 304—10, hvortil Prof. Monrad, der midlertidig forestod Tidsskriftets Redaktion, føjede en Efterskrift, hvori han tog visse Forbehold ligeoverfor den anonyme Recensent. Medens nemlig denne sidste, som troede «at burde gaa Catilina temmelig skarpt paa Klingen», mente, at «meget savnes med Hensyn til Heltens Charakters og det hele Dramas Ud-

*) Indehaver af Apothekerprivilegiet i Grimstad var den Gang Exam. pharm. Lars Nielsen (f. 1824), der, efterat have taget den farmaceutiske Examen Sommeren 1845, havde faaet Bevilling som Apotheker i Marts 1847.

**) Christopher Lorentz Due (født 1827), f. T. Overtoldbetjent paa Levanger.

***) Denne anden Ven var den ovfr. S. 7 nævnte Student Ole Karelius Schulerud.

vikling», hvorimod han troede «med Hensyn paa Sproget og den hele poetiske Iklædning at kunne ønske Forfatteren til Lykke», fandt Prof. Monrad netop, «at Digtets Hovedtanke er baade klar og skjøn, men at Udførelsen i det Enkelte rigtignok lider af mange Ufuldkommenheder, Skjødesløshed i Versifikation, Bredde og rhetorisk Prunk i Udtrykket osv. — idethele Tegn paa en uøvet Pen. Og just derfor — heder det videre — finder jeg, at Brynjolf Bjarme lover Noget — i Modsætning til den poetiske Pøbel, især dem, der begynde at skrive for Theatret, der ialmindelighed besidde en vis Lethed og Slebenhed i Udtrykket og have endeel gode Indfald, men ikke ere i Stand til at fatte en eneste heel eller storartet Tanke. Det er bedre, at Udviklingen begynder indenfra, fra Ideen; hvor denne kraftigt rører sig, finder den nok tilsidst sin Form».

Efter at være vendt tilbage til Tyskland fra sit Besøg i Hjemmet Sommeren 1874 tog Forf. atter «Catilina» for sig og besluttede nu at gjennemarbejde denne sin Ungdomsdigtning. Som den med Hensyn til Ideerne, Forestillingerne og det heles Udviklingsgang oprindelige Bog, men nu «i en fuldført Skikkelse» udkom saa efter 25 Aars Forløb:

Catilina. Drama i tre akter. Anden og gennemarbeidet udgave. Kbhvn. 1875. 8. 104 S. (Anm. [af L. Kr. Daa] i Tids-Tavler IV. 172—76; i Nær og Fjern [Kbh.] IV. No. 146; i Det nittende Aarhundrede, [Kbh.] 1875, S. 245—47 af G. Brandes).

Stykket er hidtil ikke bleven udgivet i sin Helhed paa noget fremmed Sprog. En Oversættelse til Tysk af Dr. Paul Herrmann ligger færdig i Manuskript og vil rimeligvis udkomme hos S. Fischer i Berlin. En Oversættelse til Engelsk af den omarbejdede Udgaves 1ste Akt er givet [af A. Johnstone] i «Translations from the Norse», S. 5—39, hvortil S. 40 fg. er knyttet et Referat af Handlingen i de to øvrige Akter.

Kun paa en Scene i Norden er Stykket bleven ført frem for det store Publikum, nemlig paa *Nya Teatern* i Stockholm, hvor det opførtes første Gang 3. Decbr. 1881 (jfr. Recensjonerne i Post- och Inr.-Tidn. m. fl., gjengivet i Morgbl. s. A. No. 338 A).

Kjæmpehøjen, dramatisk Digtning i 1 Akt. 1850. Ikke trykt særskilt; se ndfr. under de bibliografiske Meddelelser om Forf.s Bidrag til Blade og Tidsskrifter.

Sankthansnatten, Eventyr-Komedie i 3 Akter. 1852. Stykket, der blev skrevet under Forf.s Stipendierejse i Tyskland 1852, har aldrig været trykt; i Haandskrift ejes det af en Privatmand i Bergen. Et Referat af Stykkets Handling er givet af T. Blanc i «Norges første nationale Scene», S. 138—50, jfr H. Jægers Monografi, S. 86 fg. Det blev opført paa Bergens Theater 2 og 5. Januar 1853.

Hilsen til hans kongelige Høihed Vicekongen. Fremsagt af Mad. Brun ved Theatrets Festforestilling, Tirsdagen den 22de Juli 1856. (Indtægten tilfalder de Husarme.) [Bergen 1856]. 8. 7 S.

Gildet paa Solhoug. Skuespil i tre Akter. Chra 1856. 8. 1 Bl., 88 S.

Gildet på Solhaug. Skuespil i tre akter. Anden udgave. Med en fortale af forfatteren. Kbh [10. Maj] 1883. 8. XIV S., 93 S.

Das Fest auf Solhaug. Schauspiel in drei Aufzügen. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Emma Klingenfeld. Leipzig [1888]. 8. 61 S. (Reclams Universal-Bibl. No. 2375. Udgivet med en Fortale [af Dr. Julius Elias] til Forf.s 60-Aars Fødselsdag. Bogen blev bl. a. anm. af Otto Neumann-Hofer i Berliner Tageblatt 1888, No. 176.)

Stykket blev skrevet i Bergen Sommeren 1855 og opførtes første Gang sammesteds paa Theatrets Stiftelsesdag 2. Jan. 1856 med Musik arr. af F. G. Schediwy. Det fik efter Forf.s eget Udsagn «en fortrinlig, en sjelden stemningsfuld Udførelse. Med Lyst og Hengivelse blev det givet, og saaledes blev det ogsaa modtaget.» (Fortale til 2den Udg., S. III.) Det gik ialt sex Gange over Scenen inden Sæsonens Slutning, sidste Gang den 24. Juli som Festforestilling for Prins Napoleon under dennes Ophold i Bergen. (T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 208, og Charles Edmond: Voyage dans les mers du Nord, Paris 1857, S. 436—38). Om Stykkets Historie paa Nordens og andre Landes Scener gives forøvrigt Oplysninger ndfr. Imidlertid blev Stykket nogle Maaneder senere opført paa Kristiania Theater og kort efter ogsaa trykt, og Kritiken kastede sig nu over det paa en noget haardhændt Maade. (Aftbl. 1856, No. 70 af *p. t.* [H. Lassen]; Chraposten No. 2704, jfr. 2737; Bergensposten 1856, No. 198 og 199.)

Mange Aar bagefter gav Forf. Svar herpaa i den Karakteristik, som han i Fortalen til Stykkets anden Udgave (S. IV—VII) giver af den norske Hovedstadspresses daværende æsthetiske Kritik. Af større literærhistorisk Interesse er imidlertid den Fremstilling, han sammesteds (S. X—XIV) giver af sit Skuespils Tilblivelseshistorie, hvorved han har modbevist den ikke alene af samtidige norske, men ogsaa af senere danske Kritikere (som Georg Brandes) fremsatte Paastand, at Stykket skulde være dels laant fra, dels paavirket af Henrik Hertz's «Svend Dyrings Hus». Forf.s Omrids af «Gildet paa Solhaug» Tilblivelseshistorie hidsættes derfor her:

«Aaret i Forvejen [ↄ: 1854] havde jeg skrevet «Fru Inger til Østråt». Beskjæftigelsen med dette Drama havde nødsaget mig til literært og historisk at fordybe mig i Norges Middelalder, navnlig da i den senere Del af samme. Jeg forsøgte, saa godt det lod sig gjøre, at leve mig ind i hine Tiders Sæder og Skikke, i Menneskernes Følelsesliv, i deres Tænkesæt og Udtryksmaade.

Denne Periode er imidlertid ikke særdeles tiltalende at dvæle ved i Længden; den frembyder heller ikke synderlig Stof, der egner sig for dramatisk Behandling.

Jeg tyede derfor ogsaa snart over til selve Sagatiden. Men Kongesagaerne og overhovedet de strængere historiske Overleveringer fra denne fjerne Tidsalder fængslede mig ikke; jeg kunde dengang ikke for mine digteriske Øjemed gjøre nogen dramatisk Brug af Stridighederne mellem Konger og Høvdinger, mellem Partier og Flokke. Det skulde først komme senere.

Derimod fandt jeg i rigt Maal i de islandske Ætte-Sagaer, hvad jeg behøvede som menneskelig Iklædning for de Stemninger, Forestillinger og Tanker, der dengang opfyldte, eller i al Fald mere eller mindre klart foresvævede mig. Disse gammelnordiske literære Bidrag til vor Sagatids Personalhistorie havde jeg hidtil ikke kjendt, knapt nok hørt dem nævne. Da faldt mig ved et Tilfælde N. M. Petersens, i al Fald for Sprogtonens Vedkommende, fortræffelige Oversættelse i Hænde. Ud fra disse Ætte-Krøniker med deres vekslende Forhold og Optrin mellem Mand og Mand, mellem Kvinde og Kvinde, overhovedet mellem Menneske og Menneske, slog mig et personligt, fyldigt, levende Livsindhold imøde; og ud af denne min Leven sammen med

alle disse afsluttede, enkelte, personlige Kvinder og Mænd fremstod i min Tanke det første raa, taagede Udkast til «Hærmændene paa Helgeland».

Hvor meget der af Enkelthederne udformede sig i mig, ved jeg ikke længere at opgive. Men jeg husker godt, at de to Skikkelser, jeg først fik Øje paa, var de to Kvinder, som senere blev til Hjørdis og Dagny. Et stort Gilde med æggende og skjæbnesvangre Sammenstød skulde der være i Stykket. Forøvrigt vilde jeg af Karak-erer, Lidenskaber og indbyrdes Forhold optage alt det, der forekom mig at være nest typisk for Sagalivet. Med *et* Ord — hvad der i Vølsungasagaen var blevet pisk omdigtet, vilde jeg, dramatisk, ligefrem gjengive.

Nogen hel, sammenhængende Plan udkastede jeg vel ikke dengang. Dog stod et klart for mig, at et saadant Skuespil var det første, som nu skulde skrives.

Men saa kom der adskilligt imellem. Det meste deraf var vel af personlig atur og formodentlig det stærkest og nærmest afgjørende; men jeg tror nok, det ller ikke var ganske uden Betydning, at jeg just paa den Tid beskjæftigede mig ed indgaaende at studere Landstads Samling af «Norske Folkeviser», der var ud-mmet et Par Aar i Forvejen. De Stemninger, jeg dengang befandt mig i, for-edes bedre med Middelalderens literære Romantik end med Sagaens Kjends-erninger, bedre med Verseformen end med Prosastilen, bedre med det sprogmusi-lske Element i Kjæmpevisen, end med det karakteriserende i Sagaen.

Saaledes skete det, at det formløst gjærende Udkast til Tragedien «Hærmæn-ne paa Helgeland» foreløbig forvandlede sig til det lyriske Drama «Gildet paa lhaug».

De to Kvindeskikkelser, Plejesøstrene Hjørdis og Dagny i den paatænkte agedie blev til Søstrene Margit og Signe i det fuldførte lyriske Drama. Disse to lstnævntes Afstamning fra de to Sagakvinder vil let falde i Øjnene, naar der først res opmærksom derpaa. Slægtsligheden er umiskjendelig. Tragediens den Gang n løst planlagte Helt, den vidt berejste og ved fremmede Kongehoffer vel modtagne vding, Vikingen Sigurd, omformede sig til Riddersmanden og Sangeren Gudmund fsøn, der ogsaa har færdedes længe i fremmede Lande og levet i Kongens Gaard. ans Stilling mellem de to Søstre blev ændret i Overensstemmelse med de forandrede dsomstændigheder og Forholde; men begge Søstrenes Stilling lige over for ham rblev væsentlig den samme, som i den oprindelig paatænkte og senere fuldførte ragedie. Det skjæbnesvangre Gilde, som det i mit første Udkast havde været mig a magtpaaliggende at male, blev i Dramaet den Skueplads, paa hvilken Personerne elt igjennem optraadte; det blev den Baggrund, imod hvilken Handlingen hævede g frem og meddelte det samlede Billede den Grundstemning, jeg havde tilsigtet. tykkets Afslutning dæmpedes og formildedes vist nok i Overensstemmelse med dets rt som Drama og ikke Tragedie; men mellem rettroende Æsthetikere turde der kanske ligevel kunne tvistes om, hvor vidt der i denne Afslutning ikke er blevet tilbage et rag af uformidlet Tragik som et Vidnesbyrd om Dramaets Udspring.

Herpaa skal jeg imidlertid ikke videre indlade mig. Jeg har kun villet hævde g fastslaa, at det foreliggende Skuespil, lige saa fuldt som alle mine øvrige drama-ike Arbejder, er et naturnødvendigt Udslag af min Livsgang paa et bestemt Punkt. et er opstaaet indenfra og ikke formedelst nogen ydre Paavirkning eller Indflydelse. aledes og ikke anderledes hænger det sammen med Tilblivelsen af «Gildet paa lhaug».

Paa Kristiania Theater blev «Gildet paa Solhaug», med Musik komp. af P.

Trykt 2 Juli 1889.

Sperati, opført første Gang 13. Marts 1856 og Dagen efter skrev Bjørnstjerne Bjørnson i «Morgenbladet» (No. 76) en Anmeldelse — Ibsen kalder den i sin Fortale fra 1883 »en stemningsrig fri Fantasi, digterisk improviseret over Stykket og over Forestillingen« — hvilken han, da Stykket var kommet i Boghandelen, videre fortsatte i en udførligere Recensjon (No 90 og 125), hvori han ogsaa stillede sig polemisk til den øvrige Kritiks Udtalelser om Ibsens Afhængighed af Hertz. Senere har Stykket paa dette Theater oplevet ialt 13 Opførelser, sidste Gang 17de Maj 1866.

Paa Bergens Scene, hvor Stykket først var bragt frem, blev dets Opførelse gjenoptaget i Marts 1861 (anm. i Bergspost. s. A. No. 24) og gik sidste Gang over Bræderne der paa Theatrets Stiftelsesdag 2. Januar 1862, efterat have oplevet ialt 9 Forestillinger der.

I Stockholm kom Stykket, i (utrykt) Oversættelse af F A. Dahlgren («*Gästabudet på Solhoug*), med Speratis Musik til Opførelse paa det kgl. Theater allerede 4. Novbr. 1857 (Anm. bl. a. i Stockh. Dagbl. s. A., se Aftbl. 1857, No. 268).

I Kjøbenhavn blev det opført første Gang paa Casino (med Vilh. Wiehe som Gudmund Alfsøn) i 1861, med Musik af Jos. Glæser, og gjenoptoges paa samme Theater i Novbr. 1868 (Anm. i Thaleia, Manuskript for Venner, red. af Carl Lindstrøm og Ludv. Bloch, 3 Aarg. No. 3). I 1886 blev det gjenoptaget paa Dagmartheatrets Scene dersteds med den finske Skuespillerinde Ida Aalberg i Margits Rolle (anm. i norske Aftpst. 1886, No 656 [Brev fra A. Falkman], i d. Morgbl. s. A. No. 261 [af O. Borchsenius], Avisen No. 301 [af Paul Marcussen], Politiken No. 307 [af E. Brandes], Social-Demokraten No. 258).

En Parodi paa det Ibsenske Skuespil er den Høsten 1857 skrevne Studenterfarce «Gildet paa Mærrahaug, romantisk Drama i 2 Akter af Jokum Pjurre», [ɔ: Olaf Skavlan], oprindelig trykt i «Blade fra Samfundet» og senere udkommen i 2den gjennemsete Udgave 1876. (Jfr. ang. Parodiens Historie Aftenp. 1887, No. 629).

Olaf Liljekrans, romantisk Drama i 3 Akter. 1857. Stykket, som sin første Skikkelse vides at være paabegyndt i 1850 under Titlen Rypen i Justedal, nationalt Skuespil i 4 Akter af Brynjolf Bjarme, blev færdigskrevet 1856 og opført paa Bergens Theater 2. og 4. Januar 1857 med Musik af G. Schediwy; jfr Aftbl. s. A. No. 22 og 37 Stykket er aldrig bleven trykt, men et Referat af Handlingen med Prøver af Dialogen og en kritisk Analyse af Stykkets Kunst og Karaktertegning er efter en opbevaret Afskrift No. 2 givet af Henrik Jæger i Nyt Tidsskrift VI. 76—103, jfr. samme Forf.s Monografi over Ibsen S. 112—19; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S 212 fg.; V. Vasenius: Henrik Ibsen, ett skaldeporträtt, S. 87—102, hvis Referat af Stykkets Gang og Dialog støtter sig til en tidligere i Bergens Theaters Bibliothek opbevaret Afskrift.

Fru Inger til Østeraad. Historisk Drama i fem Akter. Chra. [Decbr.] 1857. 16. 148 S. (Særtryk af Ill. Nyhedsblad 1857.)

Stykket er skrevet i Bergen Vinteren 1854 og Publikum gjorde første Gang Bekjendtskab med det ved dets Opførelse paa Bergens Theater Stiftelsesdagen 2. Jan. 1855. (Rec. i Bergensposten 1855, No. 140 og 143, jfr. T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 196 fg.) Det blev imidlertid henliggende i Manuskript, indtil Forf. i Begyndelsen af 1857 sendte det ind til sin Ven P. Botten-Hansen for ved hans Medvirkning at faa det trykt i Kristiania. Som Svar paa Ibsens Henvendelse

foreslog Botten-Hansen ham, imod et Honorar af 50 Spd., at lade Stykket trykke i «Nyhedsbladet», i hvis Spalter [105 fg., 117 fg, 133 fg., 149 fg. og 170 fg.] Arbejdet da ogsaa fremkom, samtidig med at Bladets Ejer, Bogtrykker H. J. Jensen, lod tage nogle hundrede Separat-Aftryk, der for hans Regning solgtes i Boghandelen «Af det tilbudte Honorar» — meddeler Forf. i sine Oplysninger i danske Dagbl. 1871, No. 253 i Anl. af Bogtrykkerens bebudede nye Optryk af Stykket — «maatte jeg ved min paafølgende Ankomst til Kristiania lade mig nøje med lidt over det halve, da Bladets Ejer til enhver Tid, naar Betaling skulde ske, viste sig ude af Stand til at opfylde sine Forpligtelser». Da Stykket var udgivet i Trykken, blev det 1857 givet paa Theatret i Throndhjem og 11te og 13de April 1859 — med enkelte af Forf. foretagne Ændringer, cfr. Ill. Nyhedsbl. 1859 S. 60 — 2 Gange paa det norske Theater i Kristiania, men blev ellers lidet paaagtet saavel af Publikum som af Kritiken, før det udkom i ny Udgave:

Fru Inger til Østråt. Historisk drama i fem akter. 2den rettede udgave. Kbhvn. [17. Decbr.] 1874. 8. 182 S. (Anm. i Berg. Tid. 1875, No. 49; Nord. månedskrift 1875, I. 63 fg. af F. Helveg; Folkets Avis 1874 af Erik Bøgh, optr. i Dit og Dat fra 1874, S. 253—59.)

Die Herrin von Oestrot. Historisches Schauspiel in 5 Aufzügen. Unter Mitwirkung von Emma Klingenfeld veranstaltete deutsche Orig.-Ausg. der „Fru Ingerd til Oestrot". München 1877. 8. 171 S.

Da Stykkets anden Udgave var udkommet, blev Opmærksomheden vakt ogsaa for dette Ungdomsarbejde af den nu mere navnkundige Digter. Det blev bl. a. opført som Feststykke paa Kristiania Theater — hvor det var bleven forkastet, da det indleveredes i 1857, jfr. Ill. Nyhedsbl. 1857, S. 228, hvortil Svar af C. Borgaard i Chr.posten s. A. No. 314 og Replik i Ill. Nyhedsbl., S. 232 og 240 — paa Digterens Fødselsdag, 20. Marts 1875, i Jubilæumsaaret efter hans Debut som dramatisk Forfatter (jfr Aftbl. 1875, No. 69 [af A. Grønvold], Dagbl. No. 68, Aftpst. No. 68 Ny ill. Tid. 1875, S. 111). Paa dette Theater gik Stykket sidst, for 18de Gang, over Scenen 18 Decbr. 1882. Senere er Stykket bragt frem for Kristiania Publikum ved Aug. Lindbergs Selskabs Opførelse (med Fru H. Winter-Hjelm i Titelrollen) paa Folketheatret i April 1884 (se Dagbl. 1884, No. 141 af *H. H.*, hvortil Bem. af G. A. D.[ahl] i No. 144).

I Sverige, hvor omrejsende Selskaber havde optaget «Fru Inger» paa sit Repertoire allerede i Begyndelsen af 60-Aarene — det blev saaledes spillet i Østersund 3 Juli 1863 — gik det over Scenen i en (utrykt) Oversættelse af Digteren Edvard Bäckström paa kgl. dram. Theatern i Stockholm 27. Oktbr. 1877 (anm. bl. a. i Dagens Nyheter 29 Oktbr. s. A; Aftonbl. No. 252 og 258 [af A Flodman]).

Paa det svenske Theater i Helsingfors blev det opført 1ste Gang 1880 (anm. af A. Hultin i Finsk Tidskrift 1880. II. 489 fg.).

I Tyskland blev Stykket 1ste Gang opført paa Nationaltheater i Berlin 13 Decbr 1878 med Fru Fredler Wurzbach i Fru Ingers Rolle (Kürschners Jahrb. f. d. d. Theater II. 181). I Novbr. 1888 gik Stykket over Scenen paa Volkstheater i Berlin under Titlen «Die Burgfrau von Oestrot», men i en Oversættelse — ikke den ovfr. anførte af Frk. Emma Klingenfeld —, der i «Voss. Zeit.s» Anmeldelse af *P. S.* [Paul Schlenther] erklæres for «en Umulighed fra A. til Ø.» (se Aftpst. 1888, No. 708 og 709 og Dagbl. s. A. No. 379).

Hærmændene paa Helgeland, Skuespil i 4 Akter. Chra. 1858. 8. 115 S. (Tillægshefte til „Illustreret Nyhedsblad", første Halvaar 1858).

Af Forf.s ovfr. anførte Fremstilling af «Gildet paa Solhaug» Tilblivelseshistorie vil være seet, at det «første raa, taagede Udkast» til «Hærmændene» fremstod i hans Tanke ud af hans Leven sammen med Mænd og Kvinder i de islandske Ættesagaer, hvormed han under Opholdet i Bergen gjorde Bekjendtskab gjennem N. M. Petersens «Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude». Imidlertid forvandlede det formløst gjærende Udkast til Tragedien «Hærmændene» sig foreløbig til det lyriske Drama «Gildet paa Solhaug», og den oprindelig paabegyndte Affattelse af «Hærmændene» paa Vers blev lagt for en Tid tilside. Stoffet vedblev dog at sysselsætte Digteren under den sidste Tid af hans Ophold i Bergen, og da han først havde fundet Formen, udarbejdede han efter sin Tilbagekomst til Kristiania om Sommeren 1857 Stykket saa hurtigt, at det om Høsten s. A. kunde indleveres til Kristiania Theater. Hvad Forfatteren havde tilsigtet med sin Digtning, giver han selv Oplysning om i Fortalen til den 1876 udkomne tyske Originaludgave af Stykket, hvori han, efterat have gjort opmerksom paa, at han har hentet Stoffet til dette Skuespil ikke fra Niebelungenlied, men — skjønt ogsaa dette kun delvis — fra den dermed beslægtede nordiske Volsungesaga, videre ytrer: «Det hovedsagelige Grundlag for min Digtning hviler paa de forskjellige, endnu existerende islandske Ættesagaer, i hvilke de fra Niebelungenlied og Volsungesagaen kjendte kjæmpemæssige Forhold og Tildragelser meget hyppig kun synes ført tilbage til menneskelige Dimensjoner. Jeg tror at turde slutte deraf, at de i de tvende nævnte Digtninger skildrede Situationer og Begivenheder har været typiske for vort fællesgermaniske Liv i de ældste historiske Tider. Fastholder man denne Antagelse, saa bortfalder vel ogsaa Bebrejdelsen for i det foreliggende Skuespil at have draget vor nationale Sagnverden ned i en Sfære, i hvilken den ikke hører hjemme. For Fremstillingen paa Scenen egner de idealiserede og i visse Maader upersonlige Sagnskikkelser sig nutildags mindre end nogensinde; men ganske bortseet herfra havde jeg overhovedet kun den Hensigt at fremstille ikke vor Sagnverden, men vort Liv i den gamle Tid».

I Manuskript blev Stykket Høsten 1857 indleveret til og af den artistiske Direktør antaget til Opførelse paa Kristiania Theater, fra hvis Direktion Forf. imidlertid i Marts 1858, da det skulde være givet, modtog den Besked: «at da Theatrets økonomiske Status og Udgifterne for dets nærmeste Fremtids Indtægter i Forhold til allerede bestemte og uundgaaelige Udgifter ikke tillader Theatrets Kasse i indeværende Sæson at udrede Honorarer for originale Arbejder, saa vil det af Hr. Ibsen indleverede Skuespil ikke kunne komme til Opførelse i indeværende Sæson». Denne Meddelelse besvarede Ibsen i Opsatsen «Et Træk af Christiania danske Theaters Bestyrelse» i Aftenbladet 1858, No. 58. Dette Aktstykke bør som Bidrag til vor dramatiske Literaturs og Kunsts Historie saameget heller opbevares paa dette Sted, som det nu er meget vanskeligt tilgjængeligt, da Universitetsbibliothekets Række af Aftenbl. i begge dets Exemplarer for dette Numers og Halvaars Vedkommende er defekt. *) Ibsens Opsats er saalydende:

«Efterat jeg i forrige Aars Høst havde fuldført et nyt Skuespil, betitlet «Hærmændene paa Helgeland», indleverede jeg det i Manuskript til Direktionen for

*) Ved et heldigt Træf har det, efterat dette Afsnit af Artiklen om Ibsen længe havde været baade skrevet og sat, lykkets Univ.-Bibl. at faa udfyldt denne Lakune, men Udg. finder alligevel at burde gjengive det Ibsenske Aktstykke her i dette, i alle Fald lettere tilgjængelige, Værk.

Christiania Theater med Forespørgsel om, hvorvidt Stykket dersteds kunde blive opført.

Omsider, da jeg omtrentligen skjønnede, at den ifølge Forretningsordenen ved Christiania Theater nærmeste Betænkningstid turde være forløben, henvendte jeg mig til den artistiske Direktør, og erfarede af ham, at Stykket var antaget og bestemt til Opførelse i Marts Maaned d. A. Senere søgte jeg Hr. Direktøren for at træffe Aftale angaaende Rollebesætningen o. s. v.; men da det viste sig, at han, ialfald ikke den Dag, besad saa klar Oversigt over Stykkets Indhold og Personer, som ønskeligt kunde være, saa enedes vi om, indtil Videre at udsætte med den af mig tilsigtede Aftale. Da imidlertid denne, for Hr. Direktørens Vedkommende, forudsatte en fornyet Gjennemlæsning af Stykket, fandt jeg det raadeligst at vente et Par Maaneder, hvorefter jeg igaar atter søgte ham i den nysnævnte Hensigt, og erfarede jeg da, at Theatrets Bestyrelse, Gud ved naar, havde fattet en Beslutning, som gaar ud paa: «at da Theatrets «ekonomiske Status og Udsigterne for dets nærmeste Fremtids Indtægter i Forhold til «allerede bestemte og uundgaaelige Udgifter ikke tillader Theatrets Kaisse i indevæ- «rende Saison at udrede Honorarer for originale Arbeider, saa vil det af Hr. Ibsen «indleverede Skuespil, Hærmændene paa Helgeland, ikke kunne komme til Opførelse «i indeværende Saison».

Denne mærkelige Beslutning indeholder igrunden mere, end det ved første Øiekast skulde synes. Direktionen for Christiania Theater har her med rene og tydelige Ord udtalt sit Program, den har afgivet et Vidnesbyrd om Maaden, hvorpaa den opfatter sit Hverv; nu faar Publikum dømme.

Her gjælder det ikke om Forkastelsen af et allerede antaget Stykke; hvad der her er af Vigtighed, er Theatrets egen Erklæring for, at det «i den nærmeste Fremtid» vil være ude af Stand til at understøtte, fremhjælpe og idetheletaget befatte sig med den norske dramatiske Literatur.

Dog, var det blot den midlertidige Evne, der manglede, saa fik det endda gaa, det kunde da altid rettes, men her er det Villien, som fattes tillige.

Havde Direktionen nemlig næret den ringeste Gnist af Interesse for at bringe det omhandlede Stykke paa Scenen, saa havde den naturligvis, istedetfor at fatte hiin Beslutning, henvendt sig til mig med Anmodning om at lade Honoraret henstaa indtil bedre Tider.

Men sandsynligvis har Direktionen forudseet, at jeg dertil vilde findes villig, og har derfor foretrukket den anden Vei, som mere stemmende med dens Politik.

Om dette samme Theater var det, at en Taler i Storthinget afgav det Vidnes byrd, at det var en Kunstanstalt, som velvilligt modtog norske dramatiske Arbeider, og opførte dem godt, — et Vidnesbyrd, der tjente som medvirkende Motiv til intet at bevilge til det norske Theater!

Til det norske Theater, som desuagtet af sin møisommeligt sammenskrabede Skjærv har anseet sig forpligtet til at udsætte en Priisbelønning for originale Skuespil, medens hiin lovpriste «Kunstanstalt» ikke engang gider bringe et Saadant paa Scenen, uagtet det allerede er antaget og man blot ved et Pennestrøg eller et Ord kunde faa alle mulige Betingelser angaaende Honoraret ordnede efter eget Behag.

Godt er det imidlertid, at Christiania Theater dog engang ligefrem har udtalt sig; med Seighed har det nu i henved tyve Aar værget om sin sygnende Tilværelse, Skridt for Skridt og Tomme for Tomme har det opgivet den brede Basis, hvorpaa det engang støttede sig, beskyttet af Fordomme og Publikums Indifferentisme. Aldrig har

Direktionen før nu været varmblodig nok til at vove et virkeligt Sammenstød, hvorved det enten maatte bære eller briste; den har krympet sig under Slagene, derpaa faret varsom frem en Tid, følt sig for, om Faren var over, og saa igjen begyndt hvor den slap. Konsekvent har den været, det maa man tilstaa; det skal holde haardt at paavise nogen Uoverensstemmelse i dens Politik i 1838 og 1858, det synes paa den, som om den mellemliggende Tids Rivninger aldrig havde fremlokket en eneste Sandhedsgnist.

Først værgede Christiania Theater sig mod den frembrydende norske Kunst med det Argument, at vort Sprog, vor medfødte Mangel paa Lethed o. s. v. lagde uovervindelige Hindringer iveien for scenisk Fremstilling. De norske Theatre opstode imidlertid, og man maatte nu overføre Modstanden paa et andet Gebet; disse Anstalter betegnedes derfor som fremkaldte af enkelte Enthusiaster, man spaaede dem en kortvarig Tilværelse, og i denne glade Fortrøstning vuggede man sig da saalænge det lod sig gjøre. Endelig fandt man det tidsmæssigt at lægge en ny Forsvarsplan, og denne grundedes paa Forvisningen om, at de norske dramatiske Interesser i alle Maader varetoges ved Christiania Theater.

Om Ærligheden af denne Paastand har nu Direktionen selv udtalt sig, idet den har afkastet Broen mellem Theatret og den norske dramatiske Literatur; dens Henvisning til Fremtiden betyder naturligvis Intet; thi den maa dog vel vide, at det blodløse Skyggebillede, hvorfor den strider, aldrig vil kunne indblæses Livsaande, den maa vel vide, at dens Tilhængeres Rækker Dag for Dag fortyndes, og at den om føie Tid vil staa forladt af Alle, maaske med Undtagelse af den lille Slump ferniseret Halvdannelse, som hos os har gjort Benævnelsen «Intelligents» til et Haanord.

Men det er, som sagt, godt, at denne Udtalelse omsider er kommen; Freden i vor dramatiske Verden maa og skal nu brydes, Offentligheden maa tage Parti for eller imod; thi den nuværende Mellemtilstand er uholdbar. Enten maa vi have et norsk Theater, der forstaar og har Magt til at virke for de nationale Kunstinteresser, eller ogsaa maa vi, Alle som Een, slutte os til den saakaldte Hovedscene, vi maa, Alle som Een, strømme did, naar den for Fremtiden tre Gange om Ugen opvarter med Oversættelser, sammenrapsede fra alle Verdens Kanter. Ingen nationale Sympathier mere! Ingen Stræben, ingen Omhu for at udvikle de Spirer, der hos os selv bære en Mulighed og en Fremtid i sig! En Forsørgelsesanstalt i saa stor Maalestok, som Chr. Theater, lægger helt og holdent Beslag paa Offentligheden.

Og dog er Tiden nu kommen, da en herskende national Scene kunde grundlægges. Hvis ikke det danske Theater med dets fremmede Tendentser, dets ufolkelige Virken stod hæmmende iveien, saa vilde man af de dygtigere norske Kræfter ved de tre Theatre kunne danne et Personale, som virkeliggjorde Tanken om en national Skueplads, en Skueplads, der virkede Haand i Haand med vor fremspirende Literatur, medens denne nu af Chr. Theater udestænges, ikke blot fra dets egen Scene, men ogsaa fra de norske Theatres, idet nemlig Førstnævnte hindrer Sammensmeltningen af de Kræfter, der uomgjængeligt fornødiges for at fremvirke et sandt kunstnerisk Resultat.

Paa den artistiske Direktør skal jeg ikke spilde mange Ord. Enten er han enig med de Øvrige i at udelukke de originale Arbeider fra Chr. Theater, og da har han selv fældet sin Dom; — eller ogsaa er han uenig med dem; men hvad tror han i saa Tilfælde at maatte gjøre?

Det veed jeg ikke; men det veed jeg, at en Mand af Ære vilde have fratraadt.

Muligviis er Hr. Direktøren af en anden Mening, men da har han ogsaa manifesteret sig som den, for hvem det kun gjælder at konservere Levebrødet, at beholde sit Nummer paa Forsørgelseslisten.

Christiania den 9de Marts 1858,. Henrik Ibsen».

Ved denne Erklæring fremkaldtes nu en hidsig Pennefejde, idet Theaterdirektionens Optræden fandt sin Forsvarer i Christiania-Posten 1858, No. 80 og 94 [af Richard Petersen], jfr. No. 93, hvortil Ibsen replicerede i Aftenbl. No. 71 og 76 med «Endnu et Indlæg i Theatersagen», medens hans Sag iøvrigt forsvaredes i Ill. Nyhedsblad No. 11 og 13 [af P. Botten-Hansen, der senere udgav disse sine polemiske Artikler i Særtryk med Titlen «Theater-Anliggender, et Stridsskrift», Chra. 1858. 8. 14 S.] og i Bergensposten No. 25 af B. Bjørnson, hvis Opsats om «Den dramatiske Kunsts Fremtidsudvikling» ogsaa gjengaves i Aftbl. No. 78, jfr. tillige Morgbl. 1858, No. 93 og 102 [af M. J. Monrad]. Omtrent samtidig med denne Fejde om Stykkets Udelukkelse fra den norske Hovedscene blev det ogsaa, ligesom nogle Maaneder tidligere Bjørnsons «Halte-Hulda», stængt ude fra det kgl. Theater i Kjøbenhavn, i Henhold til den af dettes Censor J. L. Heiberg den 5 Marts 1858 afgivne Betænkning, der sluttede med følgende profetiske Udtalelse: «Et norsk Theater vil neppe fremgaa af Laboratoriet for disse Experimenter; det danske trænger heldigvis ikke dertil» (Heibergs prosaiske Skrifter VII. 401 fg).

Den kritiske Polemik, til hvis Aktstykker her er henvist, fandt Sted, endnu mens det nye Ibsenske Skuespil kun forelaa i Manuskript. Allerede i Slutningen af 1857, da Ill. Nyhedsblad anmeldte sin nye Aargang til Abonnement, havde Udgiveren mod et Honorar af 30 Spd. for et Oplag af 2200 Exemplarer sikret sig Stykket som Følgeskrift til sit Blad og med Numeret for 25 April 1858 kunde han omsende den første Udgave af «Hærmændene» til Bladets indenbys Abonnenter. I Løbet af det følgende Halvaar blev nu det paa Forhaand saa meget omskrevne Skuespil paany kritisk kommenteret i Anmeldelser i Morgenbl. 1858, No. 119 af J Lieblein, i No. 164 og 165 og i No. 210 og 221 [af A. Gjessing]; i Chra.-Posten s. A. No. 165 [af G. V. Lyng]; i Goldschmidts Nord og Syd 1858, II. 183—99 (jfr. Artikelen «Goldschmidts nyeste æsthetiske Kritik» i Morgenbl. s. A. No. 190); i Steenstrups Dansk Maanedsskrift VIII. 487—90 af C. Rosenberg; i Svenska Tdningen 1858, No. 107, m. fl. Jfr. Asbjørnsens Udtalelser i et Brev til Jacob Grimm i «Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nordischen Gelehrten» (Berlin 1885), S. 263; videre Uddrag af et Brev [fra Konrad Maurer?] i Ill. Nyhedsblad 1858, S. 208, samt en Udtalelse af G. Monod i hans Artikel om Wagners «Nibelungen» i «Courrier littéraire» for 10 Oktbr. 1876 (se Ny ill. Tid. 1876, S. 390).

Den 24 Novbr. 1858 blev Stykket første Gang bragt frem paa Scenen paa det af Ibsen selv ledede norske Theater i Kristiania, hvor det oplevede 9 Opførelser, sidste Gang 21 August 1859, og nu fulgte der atter en Række offentlige Domme over Digtning og Spil i Ill. Nyhedsbl. No. 48, Aftbl. No. 289 (jfr. Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 228 ang. Stykkets Affattelsestid i Forhold til «Mellem Slagene»), Morgbl. No. 327, Chra.-Posten No. 327 og 331, Dølen I. No. 6 [optr. i Vinjes Skrifter i Utval IV. 5 fg.] og No. 7 [af A. Gjessing]. Fra det norske Theater i Kristiania begyndte Stykket nu sin Rundgang paa Norges øvrige Scener, for siden i Aarenes Løb at holde sit Indtog paa Theatrene baade i Nordens andre Lande og i Tyskland. I Throndhjem bragte Cortes' danske Selskab «Hærmændene» til første Gangs Opførelse 10 Febr. 1859 (jfr. Thj. Adr. No. 19). Paa Bergens Theater blev det opført første Gang 4 Marts s. A.; senere,

i Oktbr. 1876, aabnedes den nye nationale Scene i Bergen med samme Stykke (jfr. Berg. Tid. 1876, No. 247 og Bergp. 23 Oktbr. s. A. ang. Digterens Honorarforlangende ved denne Lejlighed). Den 11 April 1861 gik det første Gang paa Kristiania Theater, hvor det foreløbig i denne Sæson dog kun oplevede 5 Opførelser, da den spanske Danserinde Pepita i Maj Maaned blev Gjæst der paa Scenen istedenfor Hjørdis og Ørnulf. Først i 1867 blev det gjenoptaget paa dette Theater, hvor det siden, især efter at være sat op i et nyt og pragtfuldere Udstyr af Direktør L. Josephson i 1877, har hørt til det faste Repertoire og til nu — det gik sidste Gang over Scenen 1ste Septbr. 1887 — ialt har oplevet 59 Opførelser. (Jfr. Føljetonen «Til Henrik Ibsens 56de Fødselsdag» [af F. Bætzmann] i Aftpst. 1884, No. 68 A).

Hærmændene paa Helgeland. Skuespil i fire Akter. Andet [Eftertryks-] Oplag. Chra. 1871. 8. 128 S.

Da Forf. blev underrettet om denne af «Ill. Nyhedsbl.s» tidligere Forlægger, Bogtrykker H. J. Jensen, foranstaltede nye Udgave af «Hærmændene» saavelsom af den samtidig bebudede, men aldrig udkomne nye Udgave af «Fru Inger til Østerraad», nedlagde han i en i dansk Dagbl. s. A. offentliggjort Skrivelse dat. Dresden 28 Septbr. 1871, der suppleredes med en ny, Dresden 15 Oktbr. 1871 dat. Artikel «Til Oplysning om Attentatet paa min literaire Eiendom» (trykt i dansk Dagbl. s. A. No. 253) en Protest mod Bogtrykkerens Fremgangsmaade, hvilken i endnu skarpere Form sendtes til Bogtrykkeren selv i følgende Brev:

«Med den største forbauselse modtog jeg idag Deres frække og uforskammede brev, hvoraf jeg erfarer, at De agter at udgive et nyt oplag af mine dramatiske arbeider: «Fru Inger til Østeråd» og «Hærmændene paa Helgeland». Det er en selvfølge at jeg på det bestemteste modsætter mig dette Deres tilsigtede attentat på min pengepung. De har ikke det fjærneste skin af eiendomsret til de nævnte arbeider, der af mig i sin tid kun solgtes til brug for «Illustreret Nyhedsblad». Jeg lader Dem endvidere vide at begge bøger udkommer på den Gyldendalske boghandels forlag i en fuldstændig omarbeidet skikkelse og at publikum uopholdelig vil blive underrettet herom, så at Deres påtænkte svindleri ikke vil indbringe Dem andet end skam og skade. For øvrigt har jeg idag lagt sagen i en jurist's hænder, og vover De at fremture i Deres forsæt, så skal jeg såvel gennem pressen som for domstolene vise Dem, hvad deslige kæltringsstreger fører efter sig. Den tilsendte pakke remitteres uåbnet.

Henrik Ibsen».

Sagen blev efter dette bragt ind for Domstolenes Afgjørelse og ved Byretsdom af 28 Septbr. 1875 (Morgbl. 1875, No. 270 A) blev Bogtrykker Jensen kjendt uberettiget til Forlag eller Oplag af de nævnte Skrifter og bestemtes det, at de eftertrykte Exemplarer af «Hærmændene paa Helgeland» skulde være forbrudte til Ibsen, hvorhos Jensen blev tilfunden for Overtrædelse af Krll.s Kap. 22 § 20 en Bod til Statskassen af 10 Spd. samt Erstatning efter uvillige Mænds Skjøn for den Ibsen forvoldte Skade. Denne Dom blev fra Jensens Side paaanket til Højesteret, som ved Dom af 22 April 1876 stadfæstede Byretsdommen og ilagde Jensen Procesomkostningerne. (Højesterets Votering er trykt i «Norsk Retstidende» 1876, S. 433—38).

Dette saakaldte «2det Oplag» blev i Henhold til disse Domme konfiskeret og senere tilintetgjort. Imidlertid var allerede udkommet og udkom derefter i de følgende Aar:

Hærmændene på Helgeland, skuespil i fire handlinger. Anden udgave. Kbh. [4 Decbr.] 1873. 8. 129 S.

Hærmændene på Helgeland, skuespil i fire handlinger. Tredie udgave. Kbh. [24 Decbr.] 1873. 8. 128 S. (Anm. af Edm. W. Gosse i The Academy 1874, II. 90 fg.)

Hærmændene på Helgeland, skuespil i fire handlinger. Fjerde udgave. Kbh. [16 Septbr.] 1875. 8. 128 S.

Hærmændene på Helgeland, skuespil i fire handlinger. Femte udgave. Kbh. [8 Aug.] 1878. 8. 128 S.

Hærmændene på Helgeland. Skuespil i fire handlinger. Sjette udgave. Kbh. [2 Juli] 1885. 8. 128 S.

Kämparne på Helgeland. Skådespel i fyra handlingar. Öfvers. af William Åbjörnson. Halmstad 1876. 8. 125 S.

Helgelannin sankarit. Näytelmä neljässä näytöksessä. Alkuperäisestä suom. C. Edv. Törmänen. Hämeenlinnassa 1878. 8. 71 S. (No. 2 i Samlingen «Suomalainen teaterikirjasto»).

Nordische Heerfahrt. Trauerspiel in 4 Akten. Unter Mitwirkung von Emma Klingenfeld veranstaltete deutsche Orig.-Ausg. der „Haermaendene paa Helgeland". München 1876. 8. VII S., 128 S.

Hvorvidt en i 1878 bebudet Oversættelse til russisk ved Professor H. Lagermarck i Charkow er udkommet, har det ikke lykkets Udg. at faa sikker Kundskab om.

Den 19 Februar 1875 fik Ibsens Skuespil for første Gang Adgang til Kjøbenhavns kgl. Theater, hvor det næsten udsolgte Hus nu med levende Bifald modtog den Digtning, som J. L. Heiberg havde vraget i 1858, og hvor det til nu har været opført ialt 29 Gange. (Jfr. Recensjonerne i Fædrel. 1875, No. 43, Dagbl. No. 44 af *S. M.*, Berl. Tid. No. 43, Erik Bøghs Dit og Dat fra 1875, S. 47—54, Vilh. Møllers Flyvende Blade II. 173—75. Et Billede af Gjengivelsen af Stykkets 4de Akt efter Tegning af Fritz Ahlgrensson findes i Ill. Tid. XVI. No. 809).

Paa det kgl. Theater i Stockholm spilledes Slykket 1ste Gang 11 Novbr. 1876; paa Nya teatern dersteds 1ste Gang 3 Novbr. 1875.

Paa Finlands Scene hører «Hærmændene» til det faste Repertoire saavel paa det svenske som paa det finske Theater i Helsingfors og paa Theatret i Åbo. Paa det førstnævnte kom Stykket til Opførelse første Gang 1878, blev senere bl. a. opført som Festspil ved Landdagens Aabning 19de Jan. 1882 og har derefter oftere været gjenoptaget (jfr. Anm. i Finsk Tidskrift 1878, I. 312 af Raphael Hertzberg og 1880, I. 338 fg. af A. Hultin). Paa den finske Scene i Helsingfors blev det opført i Marts og April 1888.

I 1876, da den af Forf. godkjendte tyske Oversættelse var udkommen, begyndte Stykket at optages paa de tyske Theatres Repertoire, idet det 10 April 1876 blev opført 1ste Gang paa Hoftheatret i München, 27 Oktbr. s. A. paa Hoftheatret i Dresden, 26 Oktbr s. A. paa Burgtheatret i Wien med Charlotte Wolter som Hjørdis (anm. i Wiener Abendpost, se Bergspst. 1876, No. 267 og Ny ill. Tid. 1876, S. 358) og 9 Januar 1889 paa Hoftheatret i Darmstadt.

Kjærlighedens Komedie. Komedie i tre Akter. Chra. 1862. 8. 140 S. („Illustreret Nyhedsbladets" Nytaarsgave for 1863)

Kjærlighedens Komedie. Komedie i tre Akter. Anden gjennemsete Udgave. Kbhvn. [2 Maj] 1867. 8. 4 Bl., 164 S.

Kærlighedens komedie. Komedie i tre akter. Tredje gennemsete udgave. Kbhvn. [14 Juni] 1873. 8. 160 S.

Kærlighedens komedie. Komedie i tre akter. Fjerde gennemsete udgave. Kbhvn. [24 Maj] 1877. 8. 160 S.

Kærlighedens komedie. Komedie i tre akter. Femte oplag. Kbhvn. [3 April] 1884. 8. 160 S.

Kärlekens komedi. Fri öfversättning af Harald Molander. Borgå 1888. 8. 157 S. (Anm. i Dagbl. 1889, No. 37).

Die Komödie der Liebe. Aus dem Norwegischen übertragen von M. v. Borch. Berlin 1889. (Under Pressen).

Planen til dette Digterens første Skuespil med Emne fra hans Samtids Liv i Hjemmet begyndte allerede at sysselsætte ham i Aaret 1858, den Gang til Fortrængsel for hans senere fuldførte Skuespil «Kongsemnerne». Men Vanskeligheden ved den formelle Udarbejdelse sinkede Arbejdet, som først blev begyndt i Prosa, men derpaa, da denne Form ikke tilfredsstillede ham selv, omskrevet — «paa sine Steder næsten Replik for Replik, andre Steder med større Frihed» — i rimede Jamber, og i denne Form blev saa Stykket færdigskrevet Sommeren 1862 og omdeltes Nytaarsaften s. A. som Tillægshefte til «Ill. Nyhedsblad».

Arbejdet blev rec. i Morgbl. 1863, No. 74 og 81 [af M. J. Monrad]; i Aftbl. s. A. No. 38 og 39 i Artikelen «Literatur og literære Tilstande» [af D Meidell], hvortil Bemærkninger i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 44; i Dansk Maanedsskrift 1864, S. 117 fg. af Dr. C. Rosenberg. Et Bidrag fra den allersidste Tid til Arbejdets kritiske Belysning er Christen Møllers Artikel i Letterstedtske Nordisk Tidskrift 1888, S. 293—314: «Elskovskravet. En Sammenligning mellem S. Kierkegaards «Gentagelsen» og Henrik Ibsens «Kærlighedens Komedie».

I det Forord, dat Rom i Jan. 1867, hvormed Forf. ledsagede 2den Udgave, men som ikke findes i de senere Udgaver af Arbejdet, giver han følgende selvbiografiske Oplysning om Digtets Modtagelse, da det kom ud, og om Forholdet mellem den første og anden Udgave:

«Jeg begik den Fejl at udgive Bogen i Norge. Baade Tid og Sted var uheldigt valgt. Digtet vakte en Storm af Uvilje, voldsommere og mere udbredt, end de fleste Bøger skal kunne rose sig af i et Samfund, hvis overvejende Flerhed ellers betragter literære Anliggender som sig saa temmelig uvedkommende. Modtagelsen overraskede mig forøvrigt ikke. «Den sunde Realisme», som vi Normænd, ialfald for Realismens om end ikke for Sundhedens Vedkommende, med Føje tør tillægge os, bringer os ganske naturligt til i det Bestaaende at se det Berettigede, i Opgavens Løsning at se dens Ide. Denne Betragtningsmaade skaber et inderligt Velbefindende, men just ikke saa megen Klarhed. Da jeg nu i min Komedie efter bedste Evne svang Pidsken over Kjærlighederne og Ægteskaberne, var det i sin Orden, at de Mange skreg paa Kjærlighedens og Ægteskabets Vegne. Den Tankens Tugt og Dressur, som kræves for at begribe Vildfarelsen, har Flertallet indenfor vor bogdømmende og læsende Almenhed kun ufuldstændigt gjennemgaaet. Det er imidlertid ikke min Sag at give noget Kursus. Et Forord er ingen ABC. Til Danmark kom der i sin Tid neppe synderlig flere Exemplarer af Digtet, end dem, der tilstilledes de kjøbenhavnske Blade til Anmeldelse. For den Kritik, som dersteds blev min Bog tildel, har jeg overhovedet al Grund til at være taknemmelig. Mangen Bemærkning derfra har været vækkende for mig, og naar jeg desuagtet, med Undtagelse af nogle

sproglige Rettelser, lader denne nye Udgave udkomme i uforandret Skikkelse, saa sker det, fordi jeg ved den mellemliggende Tid og Udvikling er kommen for langt bort fra Digtet til, at jeg skulde kunne haabe ved Ændringer hist og her at kunne tilveiebringe nogen organisk Forbedring af det, som nu engang er og maa være Kjernen i det Hele.»

I en Dagsnotits i Ill. Nyhedsbl. for 25. Jan. 1863 meddeltes, at Ibsens nye Stykke «med det første vil komme til Opførelse paa Kristiania Theater», ved hvilket Forf. som bekjendt fra Nytaar var bleven ansat som æsthetisk Konsulent. Der gik imidlertid over 10 Aar, før denne Nyhed blev til Virkelighed, thi først den 24 Novbr. 1873 blev Stykket spillet — til Indtægt for Forfatteren — for første Gang paa dette og overhovedet paa noget Theater. (Jfr. Anm. i Aftbl. 1873, No. 275, Aftpst. s. A. No. 275, Dagbl. No. 275, Morgbl. No. 325 og 329 B.) Det oplevede inden Aarets Udgang 12 Opførelser og har til nu været givet ialt 41 Gange, sidste Gang den 4 Marts 1884. — Udenfor Norge er Stykket kun bleven opført paa det svenske Theater i Helsingfors i den ovfr. nævnte Oversættelse af Molander, 1ste Gang 28 Januar 1889. — Det kgl. Theater i Kjøbenhavn antog for et Par Aar siden Stykket til Opførelse, men har hidtil ikke naaet at faa det spillet.

Kongs-Emnerne. Historisk Skuespil i fem Akter. Chra. 1864. [ɔ: Oktbr. 1863] 8. 217 S. m. 2 Bl. Musikbilag [„Margretes Buggesang“ af Fru Emma Dahl].

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Anden udgave. Kbhvn. [10 Novbr.] 1870. 8. 3 Bl., 217 S.

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Tredje udgave. Kbh. [18 April] 1872. 8. 223 S.

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Fjerde udgave. Kbh. [2 Septbr.] 1875. 8. 238 S.

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Femte udgave. Kbh. [3 Juli] 1879. 8. 238 S.

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Sjette udgave. Kbh. [20 Septbr.] 1883. 8. 238 S.

Kongs-Emnerne. Historisk skuespil i fem akter. Syvende udgave. Kbh [Maj] 1889. 8. 239 S.

Kuninkaan alut. Historiallinen näytelmä viidessä näytöksessä. Suomensi Ellei [Ps. for: Eliel Aspelin]. Tekijän suosiollisella luvalla painettu; ynnä hänen muotokuvansa ja elämäkertansa kanssa. Porvoossa [ɔ: Borgå] 1884. 8. 144 S. (No. 1 i Samlingen «Runotar. Neron tuotteita maailman kirjallisuudesta»).

Die Kronprätendenten. Historisches Schauspiel in 5 Akten. Nach dem Norweg. Deutsch von Adolf Strodtmann. Berlin 1872. 8. 218 S. — Zweite Ausgabe. Berlin 1889. 8.

Stykket, hvortil de første Studier blev gjort og den første Plan udkastet, for atter igjen at lægges tilside, om Sommeren 1858, er skrevet i Løbet af to Maaneder Sommeren 1863, efterat Forf. var kommen tilbage til Kristiania fra Sangerfesten i Bergen i Juni s. A. Det blev efter Udgivelsen anmeldt i Morgbl. 1864, No. 13, 20 og 23 [af M. J. Monrad]; Aftbl. 1863, No. 269; Fædrel. [Kbh.] 1864, No. 76 af Clemens Petersen; Dansk Maanedsskrift 1864, I. 110 af Dr. C. Rosenberg, jfr. Ill. Nyhedsbl. s. A. No. 15.

Ikke længe efter Stykkets Udgivelse i Trykken blev det opført første
paa Kristiania Theater, med Dekorationer, udført af Theatermaler Wergmann
Samraad med Antikvar Nicolaysen, og i Overværelse af Forf., som ved Tæppets
fremkaldtes, den 17 Januar 1864 (jfr. Aftbl. s. A. No. 14, Morgbl. No. 18). Den 5
1888 oplevede det sin 50de Opførelse paa dette Theater, hvor det til nu har
over Scenen ialt 55 Gange. (Jfr. Aftpst. 1888, No. 110, 136 og Dagbl. 1889, N
ang. Stykkets Scenehistorie paa Kra. Theater, samt Anmeldelserne af Opførel
efter Stykkets seneste Reprise i Aftpst. 1888, No. 126 og Morgbl. No. 117.)

Udenfor Forfatterens Hjemland vakte heller ikke dette Stykke strax n
særlig Opsigt — der kom efter G. Brandes's Udsagn f. Ex. neppe tyve Exemplar
den trykte Bog til Danmark («Det moderne Gjennembruds Mænd», S. 70) —
skete først efterat «Brand» havde gjort Digterens Navn kjendt udenfor Norg
«Kongs-Emnerne» i 1870 var udkommen i 2den Udgave. Det blev da optage
Repertoiret for det kgl. Theater i Kjøbenhavn, hvor det opførtes første Gang 11
1871 (anm. i Fædrel. 1871, No. 12, Dagbl. s. A. No. 11, Ill. Tid. XII. No. 591
[Thrane] og XIII. No. 649 og 651 af Spectator [ɔ: E. Brandes]. Paa Kbh.s
Theater har Stykket til nu været opført ialt 19 Gange. Jfr. Overskou: Den D
Skueplads, VII. 589—93 og E. Bøghs Dit og Dat fra 1870, S. 206 fg.

I Sverige blev Stykket i en anonym Oversættelse «*Thron-arfvingarne*» o
af Skuespiller A. F. Vestermark i Børssalen i Stockholm 5 Oktbr. 1878 og m
ogsaa i andre svenske Byer, inden det blev bragt paa Scenen, hvilket første
skete paa Nya Teatern 19 Jan. 1879 (jfr. Aftonbl. s. A. No. 15). Senere blev det gj
taget til Opførelse paa samme Theater, men nu i en anden Oversættelse, 25
bruar 1886. (Svenska Dagbl. 1886, No. 51.)

I Helsingfors har baade det svenske og det finske Theater spillet «K
Emnerne», sidstnævnte Theater første Gang i Marts 1882.

Udenfor Norden har Stykket hidtil navnlig staaet paa «Meiningernes» R
toire og er af dette Selskab bleven spillet saavel paa Hoftheatret paa deres Hje
som 7 Gange ved deres Gjæstespil i Berlin i Juni 1876 (jfr. Robert Prölsz:
Herzoglich-Meiningensche Hoftheater, S. 34 og 52 fg.; Karl Frenzel: Be
Dramaturgie, II. 144 fg.; Deutsche Rundschau, VIII. 154). Paa det kgl. Thea
München blev det opført i 1875, paa Hoftheatret i Schwerin i/M. 15 Novbr.
med Musik af Kapelmester Alois Schmitt. Hvorvidt en i 1872 bebudet Opførel
«Die Kronprätendenten» paa det tyske Theater i Prag har fundet Sted, er Udg.
kjendt.

Brand. Et dramatisk Digt i 5 Akter. Kbhvn. [15 Marts]
8. 271 S.

Stykket er skrevet i Ariccia ved Rom Sommeren 1865. Om dets Tilbl
findes følgende Udtalelse fra Digteren selv i et senere Brev til Fru Laura Kieler: «I
blev i sin Tid til som Resultatet af noget gjennemlevet — ikke oplevet —; det va
en Nødvendighed gjennem digteriske Former at frigjøre mig for noget, som jeg
Indre var færdig med, og da jeg paa den Maade var bleven det kvit, havde min Bog
længer nogen Interesse for mig». (Laura Kieler: Silhouetter, Odense 1887, S
Nogle af de Ideer, som udformedes i «Brand», skriver sig fra den Stipendierejse,
Ibsen foretog fra Lom til Lyster i de første Dage af Juli 1862, tildels i Uvejr, over
marken paa Sognefjeld under Snebræen Faneraaken — der ogsaa er Scene
Katastrofen i Henr Wergelands Digt «Spaniolen», jfr. W.'s saml. Skrifter III. 4

—, Horungerne m. v. Nedstigningen til Fortundalen er det, som nærmest haves for Øje i Slutningen af 1ste Handling (‹Brand›, 6 Udg., S. 32 fg.). Typen for Brands Moder er væsentlig en nu afdød, storættet Bondekone fra Lom, Rønnaug Nilsdatter Graffer, gift med Lensmand Ole Johannesen Staff, nærmest saaledes som hun kort i Forvejen var optraadt i en Testamentsag, hvorom kan henvises til Højesteretsdom af 19de Decbr. 1866 i Norsk Retstidende 1867, S. 89 fg. og Ugeblad for Lovkyndighed VI. 223. (Efter Meddelelse af Prof. Dr. L. M. B. Aubert, som var i Følge med Ibsen paa den nævnte Rejse og hvem I senere har fortalt dette; jfr. ogsaa H. Jægers Festskrift, S. 177 fg.)

Digtet blev strax efter Udgivelsen mere og mindre udførligt anm. i de fleste nordiske Blade, saaledes bl. a. i Aftbl. 1866, No. 82; Norge s. A. No. 1 [af Joh. Vibe]; Mgbl. No. 93; Dølen IV. No. 28 [nu optrykt i A. O. Vinjes Skrifter i Utval IV. 86—102]; Ill Nyhedsbl. 1866, S. 63 fg., jfr. S. 84 [af P. Botten-Hansen]; i Norden, udg. af J. Lieblein I. 287—97; i Literairt Tidsskrift, udg. af Joh. Vibe, I. 183—207; Berl. Tid. 1866, No. 89 af Ph. Weilbach; Fædrel. s. A. No. 80 af Clemens Petersen; Folkets Avis s. A. No. 99 af Erik Bøgh; Dagbl. s. A. No. 117; Ill. Tid. [Kbh.] VII. No. 344; Ugebl. f. d. d. Folkekirke I. 1866, S. 344—48 af Henr. Scharling; Aftonbladet 1866, No. 78 [af F. Bætzmann]; Ny ill. Tidning II. No. 38; Nord. Tidskr., utg. af G. K. Hamilton, I. S 106—12. Medens hver enkelt af de her nævnte Recensjoner vedblev at være isolerede Udtalelser, udspandt der sig i Aftbl. og Mgbl. 1866 en hel polemisk Literatur, nærmest foranlediget ved [M. J. Monrad's]Recensjon i Mgbl. No. 242, 249, 256 og 263. I No. 299 gjorde L. T. [O. T. Krohg] sine ‹Bemærkninger om Ibsens ‹Brand› fra det christelige Standpunkt›, i hvilken Anledning en anonym Forf. lod trykke ‹En liden Epistel til Morgbl.s Mandags-Skribent L. T.› i Aftenbladet s. A. No. 259, ligesom Monrad fortsatte Polemiken om ‹det christelige Standpunkt› i Morgbl. No. 304 A, besvaret af L. T. i Artiklen ‹Brands Myretue› i Morgbl. No. 324, der igjen angrebes i Aftenbl. s. A. No. 287, jfr. ogsaa Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 208 og 220. Efterat Prof. Monrads Artikler var bleven kritisk imødegaaet i Morgbl. No. 332 A og 335, gav ogsaa Vinje i ‹Dølen› f. 16 Septbr. 1866 sit Indlæg i Fejden i Stykket om ‹Brandpoesi› [nu optrykt i ‹Skrifter i Utval› IV. 141—54]. Det kan ogsaa merkes, at Presten W. A. Wexels, som døde en Maaneds Tid efter Digtets Udgivelse, gjorde dette til Gjenstand for en af sine sidste Prædikener.

Udenfor Samtidens periodiske Presse er Ibsens ‹Brand› i Aarenes Løb bleven kritisk analyseret og fortolket i største Delen af de monografiske Fremstillinger af hans Liv og Digtning, hvortil ovfr. paa sit Sted er givet Henvisninger. Men hertil maa videre føjes følgende særskilt udgivne Arbejder, der alene beskjæftiger sig med dette Digt: 1) F. Helveg: Bjørnson og Ibsen i deres to seneste Verker. Kbh. 1866. 8. [S. 26—67: Liv og Digt. Til Belysning af ‹Brand›]; 2) K. A. Melin: Om Ibsens individualism, med särskild hänsyn till ‹Brand›. Sthlm. 1884. 4. 22 S. (Aftryk af Nya Elementar-skolans i Sthlm. redogörelse 1883—84); 3) [Alma Breinholm, f. Åkermark]: Något om Ibsen och ‹Brand›. Af *Mark*. Göteb. 1885. 8. 19 S. Og endelig kan af hidhørende Fortolkningsliteratur nævnes, at Prof. Ernst Jerusalem fra Berlin i 1886 i ‹Kaufmännischer Verein› i Darmstadt holdt sammenlignende Foredrag over Goethes ‹Faust›, Byrons ‹Manfred› og Ibsens ‹Brand› (jfr. Aftpst. 1886, No. 99), en Parallel, som særlig for ‹Fausts› Vedkommende var udført allerede tidligere af den ene af Digtets tyske Oversættere, Alfred Frh. v. Wolzogen i Fortalen til hans Oversættelse (se ndfr.).

Til de mange Fortolkninger af ‹Brand› har ogsaa Digteren selv givet Bidrag i den private Brevvexling, som han om dette Værk i sin Tid har ført med Dr. Georg Brandes, men hvoraf hidtil kun Uddrag af et Brev af 26 Juni 1869 er bleven offentliggjort (i G. Brandes: Det moderne Gjennembruds Mænd, S. 115 fg.), hvilket her hidsættes: ‹Brand er bleven mistydet, i al Fald overfor min Intention . . . Mistydningen har aabenbart sin Rod i, at Brand er Præst, og at Problemet er lagt i det Religiøse. Jeg skulde været Mand for at gjøre den samme Syllogismus lige saa godt om en Billedhugger eller om en Politiker som om en Præst. Jeg kunde faaet den samme Frigjørelse for Stemningen, der drev mig til at producere, om jeg, i Stedet for Brand havde behandlet f. Ex. Galilæi (med den Forandring, at han naturligvis maatte holde sig stiv og ikke indrømme, at Jorden stod stille), ja hvem ved, — var jeg født et hundrede Aar senere, saa kunde jeg maaske lige saa gjerne have behandlet Dem selv og Deres Kamp mod Rasmus Nielsens Akkordfilosofi. I det Hele taget er der mere Objektivitet i ‹Brand›, end man hidtil er kommet under Vejr med, og det gjør jeg mig, qua Poet, til af . . . .›

Til ‹Brand›-Literaturen hører endelig ogsaa den Ibsen tilegnede Roman Brands Døtre. Et Livsbillede af Lili [Laura Kieler, f. Pettersen] (Chra. 1869. 8. 472 S.), i hvis Indledning S. 1—34 Forf. meddeler ‹flere virkelig existerende Menneskers forskjellige Bedømmelse om ‹Brand› og hvorledes Tanken om at nedskrive efterfølgende lille Livsbillede opstod›.

Det var først ‹Brand› og G. Brandes's ved Udgivelsen af dette Digt foranledigede kritiske Fremstilling (i Dansk Maanedsskrift 1867, II. 228 fg. og derfra i Overs. i Svensk Lit.-Tidskr. 1867, S. 469 fg.) af Forfatterens digteriske Virksomhed i dens hele Sammenhæng, som gjorde Ibsens Navn kjendt udenfor og almindelig anerkjendt, skjønt altid omstridt, i Norge. I Løbet af et Par Uger var det første Oplag af Digtet udsolgt og nu udkom i Aarenes Løb:

Brand. Et dramatisk Digt i 5 Akter. 2det Oplag. Kbhvn. [24 Maj] 1866. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk Digt i 5 Akter. 3die Oplag. Kbhvn. [16 August] 1866. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk Digt i 5 Akter. 4de Oplag. Kbhvn. [14 Decbr.] 1866. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk Digt i 5 Akter. 5te Oplag. Kbhvn. [1 Oktbr.] 1868. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk digt. Sjette oplag. Kbhvn. [21 Septbr.] 1871. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk digt. Syvende oplag. Kbh. [16 April] 1874. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk digt. Ottende oplag. Kbh. [21 Decbr.] 1876. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk digt. Niende oplag. Kbh. [30 Juni] 1881. 8. 271 S.

Brand. Et dramatisk digt. Tiende oplag. Kbh. [23 April] 1885. 8. 271 S. (I Anledning af dette Oplags Udgivelse meddelte ‹Politiken› i November 1885 følgende Anekdote: ‹Henrik Ibsen har ikke altid været vant til, at hans Bøger i Løbet af kort Tid sælges i flere Oplag. Da saaledes ‹Brand› kom ud, og hans Svigerinde i et Selskab begejstret drak for tiende Oplag, rystede Digteren vantro paa

Hovedet og sagde halvt i Alvor, halvt i Spøg: «Indtægten af det tiende Oplag er din!» Svigerinden tog ham paa Ordet og har ikke angret sin profetiske Gave». — Jfr. ogsaa Artiklen «Tiende Oplag af Ibsens «Brand» og det norske Maalstræv» i Morgbl. 1885, No. 276).

Brand. Et dramatisk digt. Ellevte oplag. Kbh. [Juni] 1889. 8. 271 S.

Brand, dramatiserad dikt i fem akter Öfversättning efter femte original-upplagan af *M.* [Elmblad]. Sthlm. 1870. 8. 2 Bl., 259 S.

Brand. Dramatisches Gedicht in fünf Acten. Aus dem Norwegischen in's Deutsche übertragen und bearbeitet von P. F. Siebold. Kassel [Februar] 1872. 8. 2 Bl., S. 9—192, 1 Bl. [Berichtigungen].

Brand. Dramatisches Gedicht in 5 Akten. Nach Henr. Ibsen's Orig. „Brand" aus dem Norweg. ins Deutsche übertragen und mit einem Vorworte versehen von P. F. Siebold. 2. Aufl. Kassel [Januar] 1880. 8. 34 S., 244 S. (Bd. 2 af „Anthologie d. nordgerm., dramat. Lit. in deutschen Uebertragungen").

Brand. Ein dramatisches Gedicht. Deutsch von Julie Ruhkopf. Bremen 1874. 16. VIII. S., S. 9—350. (Paa Smudstitelbladets Bagside er aftrykt i Orig. og Overs. en Erklæring fra Forf., dat Dresden 7 Juni 1873, hvori han udtaler, at han «finder oversættelsen helt igennem præget af digtets ånd, således som denne åbenbarer sig i originalen, samt med fuld forståelse af alle enkeltheder, der samtlige forekommer mig at være gengiven med den størst mulige troskab».) — 2. Aufl. Norden 1885. 16. VIII S., S. 9—350

Brand. Dramatisches Gedicht in 5 Acten. Nach dem Norweg. deutsch bearb. von Alfr. Frhrn. v. Wolzogen. [Den Bühnen gegenüber als Mscr. gedr.] Wismar 1876. 8. IX S, 223 S. (I Anledning af denne Bearbejdelse udsendte Digtets første tyske Oversætter P. F. Siebold en — Kbh. i Beg. af Maj 1877 dateret og som Manuskript trykt — Protest, hvori han beklagede sig over, at Frh. v. Wolzogen havde »ikke blot ordret afskrevet nogle Steder af hans (S.s) Oversættelse», men at «undertiden endog halve Sider var gjengivet dels ordret, dels med klodset Ombytning af enkelte Ord«, ligesom v. W. «ogsaa tillader sig at skrive ordret ud af Frk. Ruhkopfs Oversættelse» jfr. Siebolds Overs., 2 Udg., Fortalen S. 12 fg. Den saaledes karakteriserede Gjengivelse af «Brand» gav iøvrigt Anledning til en udførligere Kritik af Arbejdet i National-Zeitung Septbr. 1878 af Alb. Lindner; jfr. Norsk Tidsskr. f. Lit., 2 Aarg. No. 1, hvor Oversætterens Sammenligning i Fortalen mellem Ibsens «Brand» og Goethes «Faust» udtogsvis er gjengivet i Oversættelse).

Brand. Ein dramatisches Gedicht. Uebersetzt von L. Passarge. Lpz. [1882]. 8. 169 S. (Reclams Universal-Bibl. No. 1531, 1532).

For Scenen var Stykket oprindelig neppe bestemt og i sin Helhed er det hidtil heller aldrig bleven opført i Norge eller Danmark. Kun 4de Akt har her hjemme fundet Vejen til Scenen, idet dette Parti blev spillet 1ste Gang ved Fru Gundersens Aftenunderholdning i Studentersamfundet 1866, hvorefter denne Akt senere ogsaa er bleven spillet paa Kra. Theater, 1ste Gang ved Peter Nielsens Benefice 26 Juni 1867, sidste Gang ved Gundersens Jubilæumsbenefice 1 Juni 1888.

Paa Nya Teatern i Stockholm bragte derimod Direktør L. Josephson Stykket frem i sin Helhed, oversat af Harald Molander og med E. Hillberg som «Brand» den 24 Marts 1885 ved en Forestilling, som varede fra Kl. 6.30 Eftm. til 1.15 om Natten. Fremstillingen blev i de følgende Dage rec. bl. a. i Aftonbl. 1885, No. 70

af Georg Nordensvan; Sv. Dagbl. No. 71 fg.; Ny ill. Tidning No. 14 af H. L.[indgren] og No. 15, hvor flere Scener fra Opførelsen findes gjengivne i Tı Nya dagl. Alleh., Stockh. Dagbl., Posttidn. af C. D. af Wirsén, Dagens N Gøteb. H. o. S. Tidn. m. fl., jfr. Mgbl. 1885, No. 163 og 165, Dagbl. No. 108, Intell. No. 86 og Politiken [Kbh.] s. A No. 105 i Brev fra G. af Geijerstam. Efterretningen om Udfaldet — Stykket gaves ialt 16 Gange — sendte Digt April s. A. Theatrets Direktør, Josephson, følgende Brev:

«I disse Dage har jeg fra Stockholm modtaget Meddelelser og en M Tidninger, som med en ganske uvanlig Samstemmighed udtaler sig om Opførel «Brand» paa Nya teatern. Stykkets Opførelse kom mig uventet og overraskend vidste ikke, at den var saa nær forestaaende; jeg begyndte allerede at frygte den var udsat til næste Aar. Saa meget større var derfor ogsaa min Glæde, d modtog Deres og min Søns Telegrammer og deraf erfarede, at Deres modige jeg kan vel gjerne sige forvovne Foretagende var bleven kronet med en saa Sejr. Det er nu over ti Aar siden, at De første Gang for mig antydede den som De nu paa et saa lykkeligt Sæt har gjennemført. Jeg havde i Mellemtiden ı tabt Sagen af Sigte; men jeg ser nu, at De har holdt trofast ud, indtil Gjennemfø kunde ske. Og af flere Grunde tror jeg, at et heldigere Tidspunkt, end det nuvæ ikke kunde vælges. Tillad mig derfor at sende Dem min hjerteligste og ven ligste Tak, fordi De atter har sat Deres overlegne Evner og Dygtighed som Th styrer ind paa et Foretagende, som endnu en Gang knytter vore Navne sammen dramatiske Kunsts Historie. Det er ikke første Gang at vi staar saaledes, og je det Haab, at det heller ikke bliver den sidste. Jeg har nemlig fremdeles i H en hel Hob digteriske Galskaber, som jeg nok tror der kan gjøres ganske bra spil ud af. Og saa maa De ligeledes overbringe min bedste Tak og Hilsen til lige medvirkende ved Nya teatern — først og fremst til Hr. Hillberg, uden hve vel neppe var gaaet iverk med Opførelsen i denne Vinter. Gid jeg kunde sen lignende Tak til Stockholms theatersøgende Almenhed og dets Presse! Men de nu ikke an. Jeg vil derfor kun sige Dem, at al den varme Tilslutning, jeg n faaet et nyt Vidnesbyrd om, har for mig været en stor Glæde». (Gjengivet i fra Stockh. Dagbl. i Morgbl. 1885, No. 203).

Peer Gynt. Et dramatisk Digt. Kbh. [14 Novbr.] 1867. 8. 2 Bl.,

Peer Gynt. Et dramatisk Digt. Andet Oplag. Kbh. [28 N 1867. 8. 2 Bl., 259 S. (Dette Oplag blev baade sat og trykt paa 14 Dage.]

Peer Gynt. Et dramatisk digt. Tredje oplag. Kbh. [24 Se 1874. 8. 264 S.

Peer Gynt. Et dramatisk digt. Fjerde oplag. Kbh. [12 C 1876. 8. 264 S.

Peer Gynt. Et dramatisk digt. Femte oplag. Kbh. [22 Se 1881. 8. 264 S.

Peer Gynt. Et dramatisk digt. Sjette oplag. Kbh. [26 N 1885. 8. 264 S.

Peer Gynt. Et dramatisk digt. Syvende oplag. Kbh April] 1886. 8. 264 S.

Peer Gynt. Ein dramatisches Gedicht. Uebers. von L. Passarge. L 1881 [ɔ: Oktbr. 1880]. 8. XVI S., 256 S. — (Anm. bl. a. i Bergensposten 188

286; i Hamb. Nahrichten Januar 1881, hvor Anm. karakteriserer Dramaet som «ein literarisches Curiosum» og videre «als eine Ausgeburt entfesselter, jede schöne Regung beseitigender Einbildungskraft und als eine verfehlte Speculation eines hoch potenzirten Pessimismus und Realismus». Jfr. videre en udførlig Anm. af Emanuel Brunn i Mag. f. d. Lit. d. In- u. Ausl. 1881, No. 5, S. 73—78, hvor Rec. bl. a. ved Omtalen af Dødsscenen i Slutningen af 3dje Akt udtaler: «Die Poesie aller Zeiten hat kaum eine Szene aufzuweisen, welche an phantastischer Hoheit und tragischem Humor sich mit diesem Schlusse des dritten Aktes vergleichen liesse». Heller ikke overfor dette Digt har den tyske Kritik kunnet undlade at se Indflydelse fra Goethes «Faust», saaledes bl. a. Fritz Mauthner i en Recensjon af «Eine Faustiade von Henrik Ibsen» i Deutsches Monntagsblatt 1881, No. 9, hvor han bl. a. udtaler, at Forf.s «Pietät für Goethe ist so gross, dass er in seinem norwegischen Original manchen Vers aus dem Faust in deutscher Sprache anführt, und dass er uns mit der Vieldeutigkeit, um nicht zu sagen Unfassbarkeit, des zweiten Theils von Faust in manchen Szenen durch übertriebene Unklarheit auszusöhnen sucht», hvorefter Recensenten tilslut finder det ikke usandsynligt, at «Ibsen eine Symbolik des Dichterdaseins liefern wollte; sein Peer Gynt wäre demnach der von dämonischer Phantasie beherrschte Poet, der im Kampfe um aüssere Anerkennung ein abscheulicher Egoist wird und schliesslich — nach Goethes Rezept — durch das Ewig-Weibliche gelaütert wird».) — **Zweite umgearbeitete Ausgabe. Lpz.** [1887]. 8. 154 S. (Reclam's Universal-Bibl. No. 2309 og 2310.)

Digtet*) blev skrevet dels i den senere ved Jordskjælv ødelagte By Casamicciola paa Ischia og dels i Sorrento Sommeren 1867. Strax det kom ud, blev det anm. og rec. i de fleste større nordiske Blade, saaledes i Skill. Mag. 1867, No. 48 [af P. Botten-Hansen]; Norsk Folkeblad No. 47 og 50 af B. Bjørnson; Aftenbl. s. A. No. 280 og 283 [af F. Bætzmann]; Morgenbl. No. 330 og 332 jfr. No. 360 i Brev fra Kbhvn. I Aftbl. 1867, No. 301 og 302 underkastedes en enkelt Figur i Stykket en kritisk Undersøgelse fra Maalstrævernes Synspunkt i Kristofer Jansons Artikel: «Er «Huhu» i Ibsens «Peer Gynt» en træffende Figur eller ej?» Jfr. ogsaa «Vikingen» 1867, No. 48, 49 og 50 [af Carl Egeberg] og «Folkets Nisse» [Kbh.] s. A. No. 49. Blandt danske og svenske Blades Recensjoner henvises til Dagbl. 1867, No. 292 Till. [af G. Brandes], Fædrel. No. 279 af Clemens Petersen, Folkets Avis No. 279 af Erik Bøgh [optr. i Dit og Dat fra 1867, S. 180—85], Figaro, udg. af Robert Watt, No. 90, jfr. No. 87; Berl. Tid. 1868, No. 4 af Ph. Weilbach; Ill. Tid. [Kbh.] IX. No. 431; Svensk Lit.-Tidskr. 1867, S. 450 fg. af C. R. Nyblom; Göteborgsposten Decbr. 1867; Posttidn. s. A. [af E. v. Quanten]. — Af senere offentliggjorte Bidrag til Belysning og Fortolkning af dette Digt kan mærkes Joh. Schrøders Opsats «Peer Gynt og Solvejg» i Nord. månedsskrift f. folk. og krist. oplysn. 1872, II. 264 fg., hvortil Bemærkninger i Stykket «Om Solvejg og Peer Gynt» sstds. S. 444 fg. af *B*—, samt [A. Garborgs] «Lejlighedsbetragtninger» i Anl. af Stykkets Opførelse paa Kra. Theater i Aftenbl. 1876, No. 20—25. Mærkes maa ogsaa Føljetonen «Slingringsmændenes Prototype» i norsk Dagbl. 1881, No. 162 og 169.

Uden endnu at være oversat til Engelsk er Digtet nu ogsaa begyndt at blive

*) Helten i dette er kjendt fra Asbjørnsens «Huldre-Eventyr», 3. Udg. S. 190 fg. og «Norske Folke- og Huldre-Eventyr i Udvalg», Kbh. 1879, S. 154 fg. Jfr. N. Forf. Lex. II. 770 og L. Daae's Biografi af P. Botten-Hansen i Vidar 1888, S. 322 fg.

Trykt 3 Juli 1889.

kjendt i Storbritannien, idet Rev. Philip Wicksteed, der har lært sig Norsk for at kunne læse Ibsen og senere i et Par Somre har rejst her i Landet, i Januar 1889 holdt Foredrag over «Peer Gynt» i det literære Selskab *The Argosy* i London (se Dagbl. 1889, No. 14). Rev. Ph. Wicksteed er en unitarisk Prest, der ved nævnte Lejlighed lod til at kunne «Peer Gynt» udenad paa sine Fingre; han har efter hvad han, ifølge Privatmeddelelse til Udgiveren af dette Værk, ifjor Sommer fortalte norske Venner, «ved flere Lejligheder hentet Text til sine Prædikener fra «Peer Gynt», ligesom han paa en Skole i Hampstead Heath ved London ivinter har med en Klasse gjennemgaaet «Hærmændene paa Helgeland» i Originalsprogets Text med saa heldigt Udfald, at han nu i Aar er gaaet paa samme Vis igang med «Peer Gynt».

Paa Kristiania Theater blev Stykket i en for Scenen af L. Josephson udført, men af Digteren approberet Bearbejdelse og med Edvard Griegs Musik — en speciel Anm. af denne findes bl. a. i Nær og Fjern VI No. 225 — opført 1ste Gang 24 Februar 1876, og oplevede derefter til 1 Januar 1877 ialt 37 Opførelser. (Anm. i Aftbl. 1876 No. 47, Aftpst. No. 47, Dagbl. No. 47, Morgbl. No. 56 A; Ny ill. Tid. 1876, S. 78. En i Heliotypi udført Tegning af Scener af Opførelsen findes i Ny ill. Tid. 1876, S. 148—49).

I Kjøbenhavn blev Stykket bragt paa Scenen af Dagmartheatret — med den norske Fremstiller Henrik Klausen som Gjæst i Titelrollen, den finske Skuespillerinde Ida Aalberg [-Kivekäs] i Aases Parti og Fru Oda Nielsen i Solvejgs — 1ste Gang 15 Januar 1886, jfr. Anm. i Politiken s. A. No. 15 og 16 af E. Brandes, Per Anden [ɔ: Peter Nansen] og A. M. [om Griegs Musik] samt No. 22 af G. Brandes; Dagbl. No. 14; Dagsavisen 16 Jan. 86 af Axel Henriques og Charles Kjerulf; Morgbl. No. 13, 14, 16; Nattid. No. 3485—87 og 3499 [sidstnævnte Sted af A.[ngul] H.[ammerik] om Musiken] jfr. Artikelen «Opførelsen af «Peer Gynt» paa Dagmartheatret» i Nattid. No 3518 16 Febr. 1886; videre i Tilskueren III. 189—92 af Arthur Aumont, jfr. S. 344 samt nogle Ytringer om selve Stykket S. 233 af Camilla Collett; Aftenposten 1886, No. 31, dels af Bladets Kjøbenhavns-Korrespondent [A. Falkman], dels af en tilfældig norsk Korrespondent *E. S.*; Morgbl. No. 29 ligeledes af en tilfældig norsk Korrespondeut *H.* Senere i Sæsonen gik Stykket over Scenen paa samme Theater med tildels forandret Rollebesætning, bl. a. med Frk. Parelius som Gjæst i Aases Rolle og et Par Gange med Cetti i Titelrollen (jfr. bl a. Nattid. 13 og 19 Marts 1886, Politiken No. 78 og Aftenposten No. 143.) Iscenesættelsen paa Dagmartheatret var væsentlig forskjellig fra den Skikkelse, hvori Stykket af Direktør L. Josephson blev givet paa Kristiania Theater; Dagmartheatrets sceniske Arrangement (hvorom nærmere Oplysning i Chra. Intell. 1886, No. 3 efter Dag. Nyh. [Kbh.] 1 Januar s. A.) var indtil de mindste Detaljer sanktioneret af Digteren, med hvem Direktør Andersen i den Anledning havde ført en meget betydelig Korrespondance.

De unges Forbund. Lystspil i fem Akter. Kbhvn. [31 Septbr.] 1869. 8. 225 S.

De unges forbund. Lystspil i fem akter. Andet oplag. Kbhvn. [4de Novbr.] 1869. 8. 225 S.

De unges forbund. Lystspil i fem akter. Tredje oplag. Kbhvn. [12 Decbr.] 1874. 8. 230 S.

De unges forbund. Lystspil i fem akter. Fjerde oplag. Kbhvn. [12 Febr.] 1880. 8. 230 S.

De unges forbund. Lystspil i fem akter. Femte oplag. Kbhvn. [22 Novbr.] 1883. 8. 232 S.

Der Bund der Jugend. Lustspiel in fünf Aufzügen. Nach dem Norwegischen Henrik Ibsen's. Deutsch von Adolf Strodtmann. Berlin 1872 8. 220 S.

Der Bund der Jugend. Schauspiel in fünf Aufzügen. Deutsch von Wilhelm Lange. Unter Mitwirkung des Verfassers veranstaltete deutsche Bühnenbearbeitung. Lpz. [1881]. 8. 99 S. (Reclams Univ.-Bibl. No. 1514.)

Stykket, hvortil Planen blev udkastet under Digterens Ophold i Italien 1868, blev skrevet i Dresden om Vinteren 1868—69. Det blev samtidig med Udgivelsen i Trykken indleveret til alle Hovedtheatre i de nordiske Lande, hvor det ogsaa snart efter blev opført. Før den sceniske Opførelse blev Skuespillet rec. i Aftbl. 1869, No. 241 og 247 [af Kr. Elster]; Morgbl. No. 287 A; Dagbl. No. 244; Ill. Tid. (Kbh.) IX. No. 524; Folkets Avis 1869 20 Oktbr. af Erik Bøgh [optr. i Dit og Dat fra 1869, S. 200 fg.]; Fædrel. s. A. No. 264; Framtiden [Sth.] III. 189 fg. af *N. S.*; Hamiltons Nord. Tidskrift 1869, S. 759—65 af C Rosenberg.

Den offentlige Meningskamp om Stykket tog dog først egentlig Fart, efterat det den 18. Oktbr. 1869 første Gang var bleven opført paa Kristiania Theater, hvor det navnlig ved anden og tredje Opførelse den 20. og 22. Oktbr. mellem Klappere og Pibere blandt Tilskuerne kom til Sammenstød, som mindede om «Campbellerslaget», idet de ligesom dette ikke blev afgjort indenfor Theaterbygningen, men fortsattes ude paa Gaden og i den nærmeste Tid ogsaa i Bladenes Spalter. De samtidige Beretninger herom findes i Aftenbl. 1869, No. 243, 245, Dagbl. No. 247, 248 [Erklæring fra endel pibende Studenter], 249, jfr. No. 273 og 304, Morgbl. No. 290, 292, 293, 294 og 297. Jfr. videre Anmeldelser i Stav. Amtstd. 1869, No. 132 fg. [af Chr. Dons], optr. i Morgbl. No. 318 og 319, besvaret [af Kr. Elster] i Aftbl. 1869, No. 281 i Opsatsen «De Unges Forbund og Stavangersk Kritik», jfr. Dagbl. 17. og 23. Novbr., hvortil Svar i Stav. Amtst. 29. Novbr., optr. i Mgbl. No. 339. — Af alle Ibsens dramatiske Arbejder har dette oplevet det største Antal Opførelser paa Kristiania Theater, nemlig 85, sidste Gang 4 Oktbr. 1888.

Efterretningen om, hvorledes «det Digtspejl, han pudsed for mandlige Tøjter, var hjemme smudset af Stænk fra Fløjter», naaede Forf. under hans Ophold i Ægypten, og i Digtet «Ved Port Saïd» («Digte», 1. Udg., S. 143 fg.) har han givet Udtryk for den Stemning, Efterretningen fremkaldte hos ham. Den blev vel heller ikke mildnet ved Kundskaben om, at Bjørnstjerne Bjørnson i sit samtidige Digt til Johan Sverdrup (oprindelig trykt i Norsk Folkebl. 1869, No. 47, senere indtaget i «Digte og Sange», 2. Udg., S. 136 fg.) med en tydelig Sigtelse til Ibsens Skuespil udbrød i disse Strofer:

«Skal Poesiens Offerlund
for Snigmord ikke fredet være,
er *det* det ny, som er igjære,
da viger jeg i samme Stund» [osv.].

Til begge Digtes og Digteres Historie hører nu en mange Aar senere fremkommen Forklaring fra Bjørnsons Side, idet han paa Foranledning af en «Mistydning» i Dagbl.'s Føljeton »Fra «De Unges Forbund» til «Gengangere»« i Aarg. 1881, No. 323 i samme Blad No. 329 gav følgende Oplysninger om sit Forhold til «De Unges Forbund»:

«Det staar fremstillet saa [i Dagbl. l. c.], at man maa tro, det var Poesiens Ankomst til vore egne sociale Forhold og Personer, som bragte mig til at karakterisere

«De Unges Forbund» som forsøgt Snigmord. Jeg synes, at hvor «halv» man finder «Fiskerjenten», den maatte dog overbevise om, at jeg selv kjendte lidt til, at Poesien skulde tage fat herhjemme. I dette var der en naturlig Væxt i mig selv, som jeg nærede ved Læsning og Erfaring, men som maatte have sin Tid. Jeg vidste, da jeg skrev mit første Drama, at jeg vilde ende som realistisk Skildrer af Nutidslivet og sagde det til mange. Men jeg vidste naturligvis ikke hvorledes, ej heller hvor stærk hele denne Retning vilde blive. Nej, det var ikke det, som jeg kaldte Snigmord, at hjemlige Forhold og kjendte Personer karakteriseredes. Det var, at «De Unges Forbund» søgte at gjøre vort unge Frihedsparti om til en Flok ærgjærrige Spekulanter, hvis Fædrelandskjærlighed kunde bæres bort med deres Fraseologi; og især, at fremtrædende Mænd først gjordes gjenkjendelige og saa fik falske Hjærter og sjofle Karakterer indsatte, og uægte Forbund paaklistrede. Skulde sligt blive gjængs i vor Literatur, saa vilde jeg «lægge mine Langskibe osv.» Jeg begynder at nære den Tanke, at Ibsen længst har indseet baade sin Fejltagelse og sin Uret — de levedygtige af os fører jo en Udvikling —; men vort reaktionære Parti har naturligvis endnu ikke den Dag i Dag opdaget, hvad det var (og er) for Slags «Forbund» *de* søgte (og søger), naar de fremdeles jubler til dette Stykkes Udfald, som var de sande og retskafne.»

I Aarenes Løb er Stykket bleven opført paa de norske Theatre ogsaa udenfor Kristiania, dels af rejsende danske Skuespillerselskaber (saaledes af Cortes's Selskab bl. a. i Fredrikshald allerede i Septbr. 1871, jfr. Fr.halds Tilsk. 1871 No. 76 og Smaal. Amtstid. s. A.), dels af norske Skuespillere, f. Ex. paa Bergens Theater første Gang 27. Febr. 1877 (jfr. Bergpst. No. 49 fg., Berg. Tid. No. 47 og Berg. Adr. No. 49).

Paa Kbhvn.s kgl. Theater blev Stykket, sat iscene af Fru Heiberg, spillet 1ste Gang 16 Februar 1870 og har senere været gjenoptaget paa Repertoiret saaledes, at Stykket dernede nu er gaaet over Scenen ialt 24 Gange. Til dets Historie og kritiske Bedømmelse hører følgende Henvisninger: Overskou: Den danske Skueplads VII. 551 fg; Ill. Tidende XI. No. 544 af Gg. [optr. i G. Brandes: Kritiker og Portræter, 1. Udg., S. 246—54, 2. Udg., S. 339—48]; Folkets Avis 1870, No. 41 og 42 af Erik Bøgh, jfr. samme Forf.s Dit og Dat fra 1876, S. 289 fg.; Chr. Molbech: Fra Danaidernes Kar, S. 440—49; E Brandes: Dansk Skuespilkunst, S. 131 fg. og 218 fg.; danske Morgbl. 1876, No. 265; Ill. Tid. XVIII. No. 895 af C. Thrane; Ude og Hjemme II. 340 [hvor et Billede af kgl. Skuespiller Peter Schram som Aslaksen] og 344; Bergensposten 1870, No. 65 [af Otto Borchsenius]; Literatur og Kritik, udg. af C. Riis-Knuden, I. (Kbh. 1889), S. 807 fg., hvor en Takkeskrivelse fra Ibsen til Vilhelm Wiehe for hans «mesterlige Udførelse af Steensgaards Rolle» er trykt.

I Sverige blev Stykket opført 1ste Gang paa Dramatiska Teatern i Stockholm 11 Decbr. 1869. Paa det finske Theater i Helsingfors gik Stykket i utrykt Oversættelse af Hilda Asp under Titlen *Nuorten liitto* første Gang i Septbr. 1885.

Digte. Kbhvn. [3 Maj] 1871. 12. 2 Bl., 178 S. (Anm. i Bergensposten 1871 No. 119 [af Otto Borchsenius]; Berg. Tid. s. A. No. 193; Gøteb.-Posten s. A. No. 143 B; i Fædrel. [Kbh.] 1871, No. 110 [af Rudolf Schmidt] [optrykt i R. Schmidt: Ad egne Veje, S. 264—83, jfr. For Ide og Virkelighed 1873, I. 447]; i Ill. Tidende [Kbhvn.] No. 630. Jfr. ogsaa det i Nær og Fjern V. No. 171 trykte Foredrag af O. Borchsenius «Om en Række lyriske Digte af Henr. Ibsen».

Digte. 2det forøgede oplag. Kbh. [13 Decbr.] 1875. 12. 206 S. (Anm. i Nær og Fjern V. No. 184).

Digte. Tredie oplag. Kbh. [30 Oktbr.] 1879. 12. 2 Bl., 202 S.

Digte. Fjerde oplag. Kbh. [21 Septbr.] 1882. 12. 2 Bl., 202 S.

Digte. Femte oplag. Kbh. [11 Novbr.] 1886. 12. 2 Bl, 203 S.

Gedichte. In deutschen Nachbildungen von Dr. Hermann Neumann. Wolfenbüttel 1886. 8. VI S., 89 S. (Anm. i Bl. f. lit. Unterh. 1887,I. 372).

Gedichte. Vollständige Ausgabe. Übertragen u. erläutert von L. Passarge. Leipzig [1881]. 8. 140 S. (Reclam's Universal-Bibl. No. 2130).

Foruden ovennævnte Oversættelser af hans lyriske Digte og de særskilt ndfr. nævnte af ‹Terje Vigen› er enkelte af hans Digte oversatte paa Tysk i E. Lobedanz's ‹Album nordgermanischer Dichtung› I. (Lpz. 1868), S. 275—77 [‹Med en Vandlilje› og ‹Lysræd›]; og i Adolf Strodtmann's ‹Das geistige Leben in Dänemark›, S. 207 fg.; paa Engelsk i Edm. W. Gosse: ‹On viol and flute›, og i samme Forf.s ‹Studies in the literature of northern Europe› (Lond. 1879), S. 41 [Solglad Dag i hegnet Have] og S. 52 [‹Agnes, min deilige Sommerfugl›]; fremdeles i [A. Johnstone's] ‹Translations from the Norse› (Gloucester 1876), S. 61—63 [‹En Fuglevise›, ‹Ederfuglen› og ‹Vuggevise›]; i Scandinavia, Vol. I. (Chicago 1883—84), S. 259 fg. af Thorkild A. Schovelin [‹Abraham Lincoln's Mord›]; paa Hollandsk i ‹De Lantaarn› (Amsterd) 15 Marts 1888 [S. 42 ‹Ederfuglen›, overs. af T. Terwey; ‹Brændte Skibe›, overs. af M. G. L. van Loghem; S. 45: ‹Mindets Magt›, overs. af samme; S. 46 fg.: ‹Et Rimbrev›, overs. af C. van Kempe Valk; S. 47: ‹Agnes, min deilige Sommerfugl›, overs. af M. G. L. van Loghem]; paa Polsk i L. v. Engestrøms Biografi af Henrik Ibsen (Warschau 1875), S. 63 fg. [‹En Broder i Nød›], S. 66 fg. [‹Til min Ven Revolutions-Taleren!), S. 67 fg. [‹Troens Grund›], S. 70—73 [‹Uden Navn›], S. 76—78 [‹Nordens Signaler›], S. 80 fg. [‹Et Ballonbrev›], S. 86 fg. [‹Fugl og Fuglefænger›], S. 88 [‹Mindets Magt›], S. 88 fg. [‹Stormsvalen›], S. 89 [‹En Svane›], S. 90 fg. [Kvindernes Bøn i ‹Kongs-Emnerne›].

I det af Dr. Alfred Dowe i Leipzig udgivne Tidsskrift ‹Im neuen Reich› blev Ibsen i 1871 beskyldt for, at han trods det Gjæstevenskab, han i lang Tid havde nydt i Dresden, i sine samlede lyriske Digte havde ytret sig paa en yderst krænkende Maade om Tyskland og det tyske Folk. I denne Anledning sendte Ibsen i et senere Numer af nævnte Ugeskrift Redaktøren følgende Retfærdiggjørelse:

‹Deres Korrespondent anfører to Steder til Bevis for sin Paastand. Først nævner han nogle Linier af et Digt, hvori jeg skildrer en Nilrejse, som jeg i Aaret 1869 paa Vicekongen af Ægyptens Indbydelse havde den Ære at gjøre i Selskab med et Antal Herrer af forskjellige europæiske Nationaliteter. Dette brogede Selskab har jeg paa en spøgende Maade fremstillet under Billedet af Noahs Ark, og det er mig ubegribeligt, at mine uskyldige Ytringer skulle kunne have været fornærmende for nogen af samtlige Rejsefæller, med Undtagelse maaske af mig selv, hvem jeg har betegnet som en Bjørn fra det yderste Thule. Den opbragte Korrespondent synes imidlertid ikke at lægge nogen meget stor Vægt paa dette Sted, men en saa meget større paa et andet af mine Digte, hvori jeg skal have kaldt Tyskland ‹Løgnens Land›. Ja, i Sandhed, hvis det forholdt sig saaledes, havde han al Grund til at være indigneret. Men det forholder sig ingenlunde saaledes! Det omhandlede, fòr omtrent syv Aar siden i Rom nedskrevne Digt taler aldeles ikke om det tyske Folk, men kun om en Politik og et Diplomati, paa hvilke hint dengang havde liden eller slet ingen Indflydelse, og som netop nogle Maaneder iforvejen havde slaaet mit skandinaviske Fædre-

land et endnu blødende Saar. Jeg gjentager det: Ikke imod det tyske Folk har jeg vendt min Harme. En Digter hader ikke de Enkelte. En Digter kan hade Ideer, Principer, Systemer, men aldrig Individer. Overhovedet maa jeg bede Dem om endelig ikke at tabe af Sigte, at jeg umulig kan have krænket det Gjæstevenskab, der er vist mig i Aaret 1871 med Udtryk i et Digt fra Aaret 1865. Tre Aar af mit frivillige Exil har jeg tilbragt i Tyskland. Mine Forhold tillade mig at vælge mit Opholdssted efter eget Godtbefindende; desuagtet valgte jeg Tyskland. Min eneste Søn nyder Undervisning paa et tysk Gymnasium. Tyder dette paa Tyskerhad? Jeg har gjort mit Bedste for at udbrede den tyske Literatur i mit Fædreland og vil her kun berøre, hvad der just ligger nærmest, at Dramaerne «Die Walentine» og «Graf Waldemar» ere blevne oversatte i mit eget Hus og under mit Tilsyn, saa at de kunde opføres oftere paa vort Nationaltheater og have bidraget til at skaffe den tyske Digter et agtet Navn ogsaa i mit Fædreland. Kan Alt dette forenes med en blind Antipathi mod den tyske Nation? Under den sidste Krig har jeg som andre Udlændinge efter bedste Evne bidraget til at lindre den Nød, som den almindelige Veldædighed interesserede sig for. En herværende Enke, hvis to Sønner fulgte Fanen, modtog sin væsentlige private Understøttelse af mig. Efter Krigens Ophør tog jeg mig af et forældreløst Barn og betalte dets Skolepenge, hvilket jeg ogsaa i Fremtiden haaber at vedblive med. Jeg anfører ingenlunde dette som noget særdeles Fortjenstligt; jeg finder det ganske naturligt Men ligeoverfor et mistydet Udtryk i et syv Aar gammelt Digt anser jeg mig for berettiget til at anføre Kjendsgjerninger fra Nutiden. At jeg i visse, endnu svævende internationale Spørgsmaal stiller mig paa skandinavisk og ikke paa tysk Side, vil ingen fordomsfri Tysker bebrejde mig. Jeg hylder fuldkommen den tyske Digters Ord: «Es soll der Sänger mit dem König gehen!» Men vilde jeg, som en Søn af mit eget Fædreland, kunne bevare Deres Agtelse, hvis, i de nys berørte Spørgsmaal, den skandinaviske Sanger gik med Kongen af Preussen? Jeg haaber saaledes at have givet en tilfredsstillende Erklæring, ikke alene ligeoverfor Deres opbragte Korrespondent — jeg ser med Beklagelse, at jeg i ham har saaret en ellers velvillig Læser af mine Værker — men ogsaa overfor de mange udmærkede Mænd, som her have vist mig den Ære at komme mig imøde med Venlighed.

Henrik Ibsen».

Ligesom ved Oversigten over Bjørnsons Digtervirksomhed i dette Værks 1ste Bind, S. 306 fg., indskydes her, i alfabetisk Orden efter Textens Begyndelsesord, en saavidt mulig fuldstændig Fortegnelse (med Henvisninger) over de Digte af Ibsen, hvortil nordiske Komponister har skrevet Musik, idet bemærkes, at de Kompositioner, ved hvilke ingen nærmere Henvisninger er givet, er udgivne i særskilte Hefter:

Agnes, min dejlige Sommerfugl (af «Brand») — af C. F. E. Hornemann; Adèle Harris; F. A. Reissiger; H. Rung (f. 2 St.); A. F. Lindblad; Agathe Backer-Grøndahl (f. 2 St.); Emil Sjøgren; Th. Lehmann; L. Norman (f. 2 St.); Joh. Selmer, op. 15; Oscar Borg, op. 7; Catharinus Elling, op. 4; Lange-Müller, op. 16.

Bergvæg, brist med Larm og Brag — af J. Steenberg; P. Heise; C. Teilman; Em. Sjøgren, op. 2; i Bassisten [Sthlm.], No. 14.

Bjergkongen red til Herr Haakons Gaard (af «Gildet paa Solhaug») — af J. Glæser; i Mus. Musæum [Kbh.] XVI. 6.

De sidste Gjæster vi fulgte til Grinden — af E. Grieg; Chr. Cappelen, op. 13.

Han vendte sine Skuders Stavne fra Nord — af J. Glæser.

Jeg kaldte dig mit Lykkebud — af E. Grieg.

Jeg stængte for mit Paradis (af «Peer Gynt») — af Edv. Grieg.

Kanske vil der gaa baade Vinter og Vaar («Solvejgs Sang») — af E. Grieg; P. Heise; J. D. Behrens i Behrens's Melodisamling 93.

Lig et Nybygg i de tykke Skoge — af Reissiger i Behrens's Melodisamling 43.

Nu er her stellet til Pintsekveld (af «Peer Gynt») — af P. Heise.

Nu løftes Laft og Lofte (af «Kongsemnerne») — af Emma Dahl; E. Grieg; Theodora Cormontan; Franciska Salicath (Sthlm. 1889); H. Rung; P. Heise i Album for Sang IV, 7; L. Schytte; Ferd. Bengzon (svensk); i Behrens's Sanglære f. Pigeskoler 143; i Lindemanns Melodier til Kr. Hagenes Læsebog 103; i Kobberstad og Koppangs 1st. Sangbog, 7; i Oscar Nielsens Melodier til Sange f. Smaaskolen 14; i Lette 2st. Sange [Warmuth] I. 4; i 50-Øresbibl. [W. Hansens Forl., Kbh.] 28.

Se, Marie, hvad jeg bringer — af Edv. Grieg; Magda Bugge; M. A. Udbye i «12 Sange for blandet Kor».

Se, min Bedste, hvad jeg bringer — af Louis Maas, op. 4 [Leipzig Breitkopf & Härtel).

Sov, du dyreste Gutten min! (af «Peer Gynt») — af E. Grieg; H. Rung; P. Heise.

Til hende stod mine Tanker — af E. Grieg; P. Heise i Album f. Sang V. 1; Hjalmar Jensson, op. 2; Iver Holter, op. 7.

Vi er en liden, men livsglad Flok — i Behrens's Melodisamling 54.

Vi vandre med frejdigt Mod — Mel. af Wehrli i Behrens's Melodisamling 82 og i sammes «Saml. af flerst. Mandssange» 375; i Trest. Sange ved Koppang VI. 39; af L. M. Lindemann i Koppangs Tost. Melodier til «Udvalg af Sange for Skolen» 53.

Ved tusendårs-festen den 18de juli 1872 [Kra.] 8. 4 Bl.

Kejser og Galilæer. Et verdenshistorisk skuespil. Kbh. [16 Oktbr.] 1873. 8. 512 S.

Kejser og Galilæer. Et verdenshistorisk skuespil. Andet oplag. Kbh. [16 Decbr.] 1873. 8.

Kejser og Galilæer. Et verdenshistorisk skuespil. Tredje oplag. D. 1. 2. Kbh. [3 Juni] 1880. 8. 235 S., 278 S.

The Emperor and the Galilean. A drama in two parts. Translated from the Norwegian by Catherine Ray. London 1876. 8. XIV S, 1 Bl., 326 S.

Kaiser und Galiläer. Welthistorisches Schauspiel. Aus dem Norwegischen übertragen von Ernst Brausewetter. Leipzig [1888]. 8. 274 S. (Reclams Universal-Bibl. No. 2368, 2369.)

Kaiser und Galiläer. Ein weltgeschichtliches Schauspiel in 2 Theilen. 1. Theil. Caesars Abfall. Schauspiel in 5 Akten. 2. Theil. Kaiser Julian. Schauspiel in 5 Akten. Deutsch von Paul Herrmann. Berlin 1888. 8. XVII S. 319 S. (Om denne autoriserede Oversættelse skriver Forf. selv, at «den er enestaaende vellydende,*) mesterlig i enhver Henseende, Originalens Sprogtone er fuldstændig

*) I en Meddelelse til nærværende Udgiver gjør Digteren ved dette Udtryk følgende Bemærkning: »Mine Ord har været gjengivet saaledes; men egentlig har jeg sagt, at Oversættelsen forekom mig enestaaende vellykket».

gjengivet, saavelsom Tankevendingerne, Stemningerne og Nuancerne». Oversættelsen blev anm. bl. a. i Berl. Tagebl. 1888, No. 176 af Otto Neumann-Hofer, der i sin Anmeldelse erklærer, at han «har sammenlignet begge de tyske Oversættelser Ord for Ord og maa erklære sig afgjort til Gunst for Herrmanns». Af andre tyske Recensjoner kan mærkes Fritz Mauthners i Die Nation (Berlin 1888), No. 26, S. 363—65).

Af en Notits i Ill. Nyhedsblad 1864, S. 208, vides det, at Forf. allerede den Gang havde fæstet sig ved Stoffet til et verdenshistorisk Skuespil, «Julian den Frafaldne», men Planen blev den Gang foreløbig lagt tilside og han gjenoptog først Bearbejdelsen af dette Stof efter sin Flytning til Tyskland i 1868 og sin orientalske Rejse i 1869. I et Privatbrev af 26 Februar 1888, anført i Uddrag i Otto Brahms biografiske Indledning til Paul Herrmanns tyske Oversættelse af Digtet (S. XI.), gives følgende Meddelelse om Dramaets Tilblivelse: «Kejser og Galilæer» er det første Arbejde, som jeg har skrevet under Indflydelse af det tyske Aandsliv. Da jeg om Høsten 1868 kom fra Italien og tog Ophold i Dresden, bragte jeg med Planen til «De Unges Forbund» og skrev dette Stykke samme Vinter. Til «Kejser og Galilæer» havde jeg under mit fireaarige Ophold i Rom gjort mange Slags historiske Studier og forskjellige Optegnelser, men ikke udkastet nogen klar Plan for Udførelsen og altsaa endnu mindre skrevet noget af Stykket. Min Livsanskuelse var endnu den Gang national-skandinavisk og jeg kunde derfor ikke komme rigtig tilrette med det fremmede Stof. Saa oplevede jeg den store Tid i Tyskland, Krigsaaret og den paafølgende Udvikling. Alt dette havde for mig paa mange Punkter en Forvandlingens Magt. Min Anskuelse af Verdenshistorien og Menneskelivet havde hidtil været en national Anskuelse. Nu udvidede den sig til en Stamme-Anskuelse, og saaledes kunde jeg skrive «Kejser og Galilæer». Det blev fuldført om Vaaren 1873.»

Da Bogen kom ud, blev den rec. i Aftenbl. 1873, No. 270 [af Kr. Elster]; Morgbl. 1873, No. 314 A fg. af K. A. Winter-Hjelm; Dagbl 1873, No. 249, 251, 258, 264; Tids-Tavler, udg. af L. Kr. Daa, III. 296—340 i Stykket «Den Tredje», Bemærkninger til «Kejser og Galilæer» af *O.*[laf] *H*[olm]; Fædrel. [Kbh.] 1873, No. 273 af Fr. W. Horn; Dagbl. [Kbh.] 1874, No. ; Morgbl. [Kbh.] 1874, No. 4; Folkets Avis 1873, No. 298 af Erik Bøgh; Nord. månedsskrift 1874, I. 59—72 af P. Riemann; Det nittende Aarhundrede 1874—75, S. 76—84 af G. Brandes; Nær og Fjern, III. No. 78; i Svensk Tidskrift, utg. af H. Forssell, 1874, S. 53—57 af G. L.[junggren]; i Morgonbladet [H.fors] 1874, No. 33, 35 og 36 af E. A.[spelin]; Atlantic Monthly 1874, II. 368—70 (jfr. Aftbl. 1874, No. 206).

Foruden de her nævnte Recensjoner i den samtidige periodiske Presse fremkaldte Bogen ogsaa to særskilt udgivne kritiske Brochurer, neml. 1) [*A. Garborg*:] Henrik Ibsens «Keiser og Galilæer». En kritisk Studie. 1—2. Opl. Kra. 1874. 8. 71 S. — 2) *O. Nyhuus*: Henrik Ibsens Keiser og Galilæer. Et indledende foredrag ved en diskussion i det norske studentersamfund. Kra. 1874. 8. 35 S.

Kort efter Arbejdets Udgivelse blev det oplæst i Kristiania af Skuespiller Andr. H. Isachsen (jfr. Morgbl. 1873, No. 319, 323 A og 331 A). Paa Levanger blev det oplæst og fortolket i Decbr. 1873 og Jan. 1874 i en Række Foredrag af fhv. Overlærer Aug. Holth. I Berlin holdt i Novbr. 1888 Biskop Vorberg offentligt Foredrag over Ibsens «Kejser og Galilæer» og den hedenske Reaktion i 4. Aarhundrede.

En lejlighedsvis fremkommen Udtalelse om dette Arbejde findes i et Brev fra J. P. Jacobsen, dat. Thisted 7 Aug. 1874, til E. Brandes, nu trykt i »Tilskueren» 1886, S. 740. Den saaledes bortgjemte Dom af den danske Digter tør

midlertid fortjene at gjengives paa dette Sted. Han skriver: «Jeg læste Ibsens Kejser og Galilæer» 1. Del i Gaar. Hvad Dialogen angaar, kan man ikke sige noget ndet om *den*, end man har sagt om andre daarlige danske Dramaers. Der er ingen Fart i Stykket, det er koldt, Personerne er uden Personlighed, det er levende ledende Artikler om de forskjellige Partiers og Standpunkters Anskuelser. Helena er slet ingenting, Julian er alt muligt, en ung norsk-tysk Mand, der har læst sin Søren Kierkegaard og som ved given Anledning faar et Stænk af Hamlet, af Manfred og Antonius i «Julius Cæsar». Det er det mindst ibsenske, Ibsen har gjort endnu. Han kan slet ikke undvære Rimet og Rhytmen; han kommer til at tale alt for fladt i Prosa, og det han har lært af andre, bliver slet ikke omsmeltet ved en saa svag Ild, som den han bruger til at forme sin Prosa ved. Der er noget af den Død, der er hos Hauch, i Ibsens Julian. Rimeligvis er denne Bedømmelse uretfærdig, da Karaktererne vel først faar Form og Fasthed i anden Del, men det bliver altid en Fejl, at Hekebolios og Libanios ikke gjøres til det ypperste i hver sin Retning, de skulde ikke være Bedragere og Hofkryb, det nedsætter jo hele Julians Betydning og gjør ham til en mærkelig lille Figur i Trekløveret: Kain, Judas & Julian.»

Samfundets støtter. Skuespil i fire akter. Kbhvn. [11 Oktbr.] 877. 8. 211 S.

Samfundets støtter. Skuespil i fire akter. Andet oplag. Kbh. [30 Novbr.] 1877. 8. 211 S. (Stykket er skrevet i München Sommeren 1877. Anm. ammen med «Et Dukkehjem» i Letterstedtske Nord. Tidskrift 1880, S. 170—80 af ***).

Die Stützen der Gesellschaft. Schauspiel in 4 Aufzügen. Für die eutsche Bühne bearb. von Emil J. Jonas. Berlin 1878. 8. 95 S. (No. 26—27. Samlingen Jankes „Haus-Bibliothek").

Paa Foranledning af nogle kritiske Ytringer af Dr. Karl Warburg i Gøteb. [.- och S.-Tidn. 1877, No. 54 gav E. Jonas i et i s. Bl. No. 60 indført Brev : Selvforsvar for sin «Bearbejdelse» af Ibsens Stykke, som, anfører han, i denne kikkelse har gjort større Lykke og oplevet flere Forestillinger paa de Berlinertheatre Stadttheater og Reuniontheater), hvor det er bleven opført, end paa de Theatre, vor enten den af Ibsen selv autoriserede tyske Udgave eller den af W. Lange esørgede Oversættelse er bleven opført. Kammerraad Jonas fastholdt derfor, at an «med sin Bearbejdelse har truffet Tyskernes Smag», hvad han saa yderligere odtgjort i den Omstændighed, at hans Arbejde blev antaget til Opførelse paa 32 ske Theatre, medens Forf.s egen tyske Originaludgave blot antoges ved Berlins ationaltheater og i München, og Langes blot i Chemnitz og paa Wiens Stadttheater ruden paa Berlins Belle-Alliance-Theater og Ostendtheater i Bearbejdelse af Alert Lindner. Denne Scenelykke for den Jonas'ske «Bearbejdelse» bragte ham ndog til, som det synes, at forvexle Forholdet mellem Forfatter og Oversætter, idet an betegnede den paa Reuniontheatret i Berlin givne Bearbejdelse som «stjaalet fra nam» og gjennem Politimyndighederne nedlagde Protest mod den fortsatte Opførelse af samme. Jfr. ogsaa Artiklen «Norske Forfattere og tyske Oversættere» af F. Bætzmann i Aftpst. 1881, No. 191 A, besvaret under samme Overskrift af Emil Jonas i s. Bl. 206 A.

Stützen der Gesellschaft. Schauspiel in 4 Aufzügen. Unter Mitwirkung von Emma Klingenfeld veranstaltete deutsche Orig.-Ausg. der «Samfundets støtter» München 1878. 8. 208 S.

Die Stützen der Gesellschaft. Schauspiel in vier Aufzügen. Deutsch von Wilhelm Lange. Lpz. 1878. 8. 106 S. (Reclams Univ.-Bibl. No. 958. Alle de her nævnte tre tyske Oversættelser findes anm. i Kürschners Jahrbuch f. d. d. Theater I. 231; i Allg. Lit. Correspondenz II. (Lpz. 1878) af R. Proelß; i Eugen Sierke's Kritische Streifzüge (Brschw. 1881), S. 441—50).

The pillars of society and other plays by Henrik Ibsen. Edited, with an introduction, by Havelock Ellis. London 1888. 8. XXX S., 1 Bl., 315 S. (Indlemmet i Samlingen «The Camelot Series», ed. by E. Rhys. Oversættelsen af «Samfundets Støtter», udført af den dramaturgiske Kritiker William Archer, er trykt S. 1—114. Om den amerikanske Kritiks Udtalelser ang. dette Bind af Ibsenske Skuespil se bl. a. Morgbl. 1888, No. 645, jfr. Dagbl. s. A. No. 382.)

Yhteiskunnan tukeet. Näytelmä neljässä näytöksessä. Suom. Pio Talmaa [Ps. for Augusta Elisabet Stenius, f. Gripenberg]. Porvoossa [ɔ: Borgå] 1884. 8. 112 S.

Podpory společnosti. Cinohra ve čtyrech jednáních od Henrika Ibsena. Na česky' jazyk preložil a pro české divadlo upravil Gustav Eim. Prag 1879. 8. 80 S. (Trykt sammen med en czekisk Oversættelse af en Farce af Roderik Benedix som H. 157 af Jaroslav Pospišil's «Divadelni bibliotéka».)

En Oversættelse til Polsk ved G. Danilewskij skal være udkommen, men kjendes ikke af Udg.

Bogen blev ved Udgivelsen mindre paaagtet i den norske Hovedstadspresse. end Tilfældet har været med noget Ibsensk Skuespil efter 1864. Der fremkom ikke Anmeldelser andetsteds end i Aftenbl. 1877, No. 242 og 257 [af D. Meidell), i Fedraheimen s. A. No. 4 og 5 af A. Garborg og i Norsk Tidsskrift f. Lit., 2. Aarg. No. 16. Derimod bragte den udenbyes Presse en hel Del Bidrag til Kritik og Fortolkning ogsaa af dette Skuespil, saaledes Berg. Tid. 1877, No. 250 A og 256 B, jfr. No. 251; Dagsposten s. A. No. 37; Stav. Amtst. No. 257; Thj. Adr. No 252; Opl. Avis No. 86 af O. Arvesen og No. 93 af Jon Lie i Føljetonen «Konsul Bernicks Omvendelse»; fremdeles Smaal. Amts'. 1877, No. 124; Romsdalsposten No. 105; Romsd. Budst. 1878 No. 1 [af N. J. Gregersen]; Drammens Tidende 1878, No. 117 og 121 samt endelig Bergensposten 1877 No. 246, 248, 250 og 256 i en anonym Artikelrække [af Nordahl Rolfsen], for hvilken Digteren takkede i et Brev: der ved en senere Lejlighed er bleven trykt [i Stav. Amts'. 1884, No. 237] og hvori det bl. a. heder: «Med den mest levende Interesse har jeg læst den Række af fortræffelige Artikler, som har staaet i «Bergensposten». Disse er uden Sammenligning det aandfuldeste, stilfuldeste, rigtigste og mest udtømmende, som hidtil har været skrevet om dette Stykke. Det er ingenlunde Artiklernes venlige og anerkjendende Tone, som har bestukket mig til at stille dem forrest i første Række. Disse Artikler indeholder til Belysning og rigtig Forstaaelse af Stykket alt det, som jeg helst vilde skulde blive sagt, alt det, som af andre Kritikere enten slet ikke er bleven bemærket eller ogsaa urigtig opfattet.»

I den danske og svenske Presse fremkom de fleste Recensjoner ved Stykkets kort efter Udgivelsen stedfundne Opførelser paa Hovedtheatrene i de to Broderriger; til de ndfr. herom givne Henvisninger kan føjes Morgbl. (Kbh.) 1877, No 243 og Letterstedtske Nord.Tidskrift 1878, S. 180 fg. af C. R. Nyblom.

Den første Skikkelse, hvori Kristiania Publikum gjorde Bekjendtskab med Ibsens Skuespil paa Scenen, var en svensk Oversættelse af *—g.*, der opførtes fa Direktør Keys

paa Møllergadens Theater første Gang 6 Novbr. 1878 (Aftbl. s. A. No. 260, No. 260 A, Chra. Intell. No. 264, Ny ill. Tid. 1878, S. 358).
'aa Kristiania Theater, som led under Forfatterens foreløbige Interdikt den kuespillet udkom, blev Stykket først opført første Gang 7 Marts 1879 (Aftenbl. o. 57 og 90 [af A. Grønvold] og No. 60 [af Elise Aubert], Aftpst. No. 60 A, No. 67 A, Dagbl. No. 58, Nær og Fjern [Kbhvn.] VIII. No. 358 af Bredo stierne). Senere gjenoptog Theatret Stykket i 1888 (Aftpst. 1888, No. 175) har til nu været opført ialt 36 Gange, sidste Gang 9 April 1888.
'aa det norske Theater i Bergen blev Stykket opført 1ste Gang 30 Novbr. 1877 sp. 1877, No. 280; Bergens Tid. No. 280 A og 281; Bergens Adr. No. 280). Opførelse paa de norske Provinsscener forøvrigt havde den danske Direktør . Fogth af Forf. erhvervet Eneret og af hans Selskab blev Stykket i Tidsrummet tember 1878 til Sæsonens Slutning 1879 spillet paa de fleste af disse Scener d, Kristianssand, Throndhjem, Fredrikshald, Fredriksstad, Drammen, Hamar og anm. i de lokale Blade.
Sverige gik Stykket paa Kgl. dram. Teatern i Oversættelse med Titlen ***Sam-pelare*** første Gang 13 Decbr. 1877 (Stockh. Dagbl. 1877, 28 og 29 Decbr.; gl. Alleh. s A. No. 303; Aftonbl. s. A. No. 292 fg.). — Paa Gøteborgs Theater Stykket i Oversættelse ved Viktor Sjøberg i Febr. 1878 (rec. i Gøteb. H. idn. s. A. 20 og 26 Februar [af Dr. Karl Warburg], hvilken Anmeldelse dte et Gjenmæle i Brev fra Stykkets tyske Bearbejder Emil Jonas i s. Bl. 'for s med Svar fra Dr. W. i s. No., jfr. ovfr. S. 57).
'aa det svenske Theater i Helsingfors blev det givet i Oversættelse med Titlen *'ets stöd* i 1878 (Finsk Tidskrift 1878, I. 476—80 af R. Hertzberg; Dram. stu- kritiker af F. Berndtsson, S. 202—12). Paa det finske Theater sstds. har været givet ialt 14 Gange siden Novbr. 1883. (Valvoja 1884, S. 55 fg.)
'aa det kgl. Theater i Kbhvn. blev Stykket opført for udsolgt Hus allerede br. 1877 (Berl. Tid. s. A. No. 270; Dagbl. No 272; Dagstel. 19 og 20 No- ; Morgbl. No. 279 og 280 af *a*; Folkets Avis s. A. af Erik Bøgh [optr. i Dit fra 1877, S. 240—48]; Nær og Fjern VII. No. 282 af P. H.[ansen]; Fædrel No. 269; Nya dagl. Alleh. s. A. No. 271 af Bladets Kbhvns.-Korrespondent; XIX. No. 948 af C. Thrane, med Billeder fra Iscenesætningen efter Tegninger amborg i s. No.) Stykket har hidtil gaaet 25 Gange over Scenen paa dette

Til Opførelse paa de danske Provinstheatre havde Direktør Aug. Rasmussen et Eneret og af hans Selskab spilledes det allerede 14 Novbr. 1877 første Gang ense Theater og senere i forskjellige andre større Byer i Danmark.
Af alle Ibsens dramatiske Arbejder har neppe noget, ikke engang «Et Dukke- i saa kort Tid som «Samfundets Støtter» naaet frem til det store Publikum i ; det var egentlig med dette Stykke, at Forf. holdt sit Indtog paa Mellem- tyske Theatre, hvor det til nu har været opført paa over 50 Scener og ved 1000 Forestillinger, da det var nyt endog under en saadan Konkurrance, at i Februar 1878 i en og samme Uge stod paa Repertoiret for ikke mindre end nertheatre (jfr. Aftenbl. 9 Febr. og Bergensp. 27 Febr 1878, samt G. Bran- Berlin som tydsk Rigshovedstad, S. 55—60), hvad «National Zeit.» kaldte ikces, som er uden Sidestykke i Berlins Theaterhistorie». I Tidsfølge hidsæt- nogle Data om de betydeligste af disse Forestillinger: 1878, 2 Februar

Stadttheater i Berlin, 3 Febr. Nationaltheater sstds., 6 Febr. Ostendtheater sstds., Belle Alliance Theater og Reuniontheater sstds., 5 Febr. Rezidenztheater i München, 7 Febr. Stadttheater i Chemnitz, 22 Febr. Stadttheater i Wien, 23 Febr. Stadttheater i Barmen, 25 Febr. Hoftheater i Braunschweig, 25 Febr. Stadttheater i Magdeburg, 7 Marts Thaliatheater i Hamburg, 9 Marts Stadttheater i Mainz, 23 Marts Hoftheater i Weimar, 1 April Stadttheater i Nürnberg, 14 April kgl. Theater paa Helgoland, 28 April kgl. Theater i Wiesbaden, 30 April Hoftheater i Oldenburg, 17 Mai Morgensterns Victoriatheater i Lübeck, 21 Maj Hoftheater i Karlsruhe, 14 Septbr. kgl. Theater i Hannover, 23 Septbr. Hoftheater i Stuttgart, 14 Oktober Stadttheater i Kiel, 16 Oktober Landestheater i Graz, 18 Novbr. Stadttheater i Frankfurt a/M, s. M. kgl. Theater i Kassel. — *1879*, 2 Februar paa Hoftheater i Dessau og paa Theatret i Neustadt a/S; 29 Novbr. paa kgl. Landestheater i Prag — I 1888 blev Stykket opført i Schweiz, 1ste Gang 16 Februar paa Stadttheater i Bern.

Paa den engelske Scene blev Ibsen for første Gang indført med dette Stykke, der i Oversættelse af William Archer med Titlen *Quicksands or The Pillars of Society* blev opført paa Gaiety Theatre i London første Gang 15 Decbr. 1880, hvorom Efterretninger findes i Uddrag af Anmeldelser i Times, Standard, The London Figaro, The Athenaeum m. fl. i Morgenbl. 1880, No. 229 og 360 A og 1881, No. 27 A samt i et Brev fra London til dansk Ill. Tidende XXII, No. 1109, S. 178 Ifølge sidstnævnte authentiske Kilde gik det Ibsenske Stykke over Scenen i en sterkt beklippet Skikkelse; alligevel gav Publikum ved Tæppets Fald for sidste Akt »højrøstet tilkjende, at det ønskede at se Forfatteren, en Fremkaldelse, der villig og uden Spor af Generthed eller nogensomhelst Reservation blev fulgt af Mr. Archer, den engelske Oversætter.»

Et dukkehjem. Skuespil i tre akter. Kbhvn. [4 Decbr.] 1879. 8. 180 S.

Et dukkehjem. Skuespil i tre akter. Andet oplag. Kbhvn. [4 Jan.] 1880. 8. 180 S.

Et dukkehjem. Skuespil i tre akter. Tredje oplag. Kbhvn. [8 Marts] 1880. 8. 180 S.

Ett dockhem. Skådespel i 3 akter. Öfvers. [af R. Hertzberg]. Helsingfors 1880. 8. 122 S.

Nora. A play in three acts. From the Norwegian by T. Weber. Copenh. 1880. 8. (Rec. i d. Morgbl. 1880, No. 156 af Dr. Wederkinch-Madsen).

Nora. A play. Translated from the Norwegian by Henrietta Frances Lord. London 1883. 8. XXIV S., 120 S*).

Nora. (Et dukkehjem). Näytelmä kolmessa näytöksessä. Suommennos. [Karl Alex. Slöör]. Helsingin kp.-yhtiö. 1880. 12. 132 S. (Anm. af W. Bolin i Finsk Tidskrift 1880, I. 341—53, jfr. Helsingfors Dagblad 1880, No. 56 og 60.

Maison de poupée. Drame en trois actes. Traduction de M. Prozor. (Efterat et Fragment af 3dje Akt var bleven trykt i »La Revue indépendante, Mag. de litt. et d'art«, T. IX (Paris, Oktbr. 1888), S. 1—18, blev det hele Skuespil trykt i Oversættelse, med en kritisk Indledning af Oversætteren, i Théatre de Henrik Ibsen. Trad. du Norvégien par M. Prozor. Avec une

---

*) En tredie Oversættelse til Engelsk ved den danskfødte Mrs. Stevenson f. Iversen var bestemt til Opførelse i Grand Opera House i Chicago 1883, men Stykket blev senere trukket tilbage fra Programmet. Om denne Oversættelse er udkommet i Trykken, vides ikke. (Dagbl. 1883, No. 350).

ce d'Edouard Rod. Paris 1889. 8. XXVII S., 279 S. Oversættelsen af «Et ɛehjem» findes i dette Bind S. 139—279. Den første Del af Bindet optages af ›versættelse af «Gengangere», se ndfr.)

Nora. Tooneelspel in 3 bedrijven. Vertaald uit het Noorsch door ırica. Voorrede van S. J. Warren. Amsterdam 1887. 8. 7 S., 109 S.

Casa della Bambola. Dramma in tre atti. Traduzione dall'originale egese di Alfredo Mazza [trykt med en kritisk Indledning i Gazetta d'Italia ṛ, No. 358 fg., jfr. Dagbl. 1885, No. 3].

[Domek lalki. Overs. til Polsk af G. Danilewskij. Warzawa 1880. 8.]

Nora oder Ein Puppenheim. Schauspiel in drei Aufzügen. Deutsch Wilhelm Lange. Einzig autoris. deutsche Ausg. Lpz. [188]. 8. 90 S. clams Univ.-Bibl. No. 1257. Anm. af M. Benfey i Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 0, No. 27, S. 381—83).

Om den Virkelighed, som ligger til Grund for ›Et Dukkehjem‹, ves fra Kjøbenhavn den 22de Decbr. 1879 til Aftenposten: ›Jo nærmere man kom Opførelsen af ›Et Dukkehjem‹, desmere var dette Skuespil selvfølgelig diskutteret ange Kredse og des flere Kredse var der, hvor man vidste Besked. Jeg vidste e Besked, men jeg hørte, og jeg refererer. Historien er virkelig, om end ikke i taljer, saa dog i Hovedsagen, om end ikke just i Hovedstaden, saa dog i Nærlen af samme, i den og den sjællandske By. (*Nomina sunt odiosa.*) Fru N. N. gift, hun havde nogle ›egne Penge‹ mellem Hænderne, Manden var noget svage- Indtægterne vare meget smaa, Skjønhedssansen noget større. Den elskværdige ıe brugte sine egne Penge til Husets Forskjønnelse, men da de slap op, tog hun . Regninger, og tilsidst skrev hun falske Vexler. Manden, der i Svaghed, Uforıd eller Tillid havde tiltroet hendes ›egne Penge‹ en urimelig Varighed, fik en ɜn Dag alt at vide. Hvad saa? Ja, nu begynder Fortællingernes Løb at divergere, ı naar en Elv ved sin Munding deler sig i et Delta. Naturligvis blev Manden d, naturligvis blev der Tale om Skilsmisse; men nogle sige, at Fruen blev tagen Naade, efter at de falske Vexlers Beløb osv. var dækket; andre sige, at hun netop sig ad som Nora i ›Et Dukkehjem‹, og at hun har forladt Mand (og Børn?), for ɜe begge skulde kunne finde hverandre».

I følgende særskilt udgivne Skrifter er dette Skuespils Problem og Kunst bleven isk belyst: 1) Herman Bang: Kritiske Studier og Udkast. Kbh. 1880. 8. 204—28). — 2) [O. O. U. v. Feilitzen:] Ibsen och äktenskapsfrågan. Af *'inson*. Sthlm. 1882. 8. 115 S. (Se særlig S. 71—104, jfr. Bemærkninger af *F.* i Tidskr. f. hemmet 1884). — 3) K. Krogh-Tonning: Hedenske og stelige Tanker om Ægteskabet. Prædiken paa 2. S. e. Hellig tre Konger. Porsnd 1880. 8. 24 S. (Jfr. Dr. E. F. B. Horns ›Om Realisme i Religionen‹ i gbl. 1880, No. 359 A). — 4) A. Strömback: Henrik Ibsens ›Et Dukkehjem‹. läggsblad No. 1 till Tidskr. f. hemmet, 23. årg., S. 1—8). — 5) Henrik Ibsens 'edi ›Et Dukkehjem‹, belyst af Valfrid Vasenius. H.fors 1880. 8. 29 S. 6) L. H. Åberg: Några ord om H. Ibsens ›Et Dukkehjem‹. Sthlm. 1880. 8. S. — 7) L. H. Åberg: I äktenskapsfrågan. Betraktelser med anledning af ns familjdramer. Sthlm. 1883. 8. 91 S.

Vidtløftigere Diskussjon og Polemik baade i Pressen og Almenheden, end ved et tidligere Arbejde af Ibsen, vaktes i hele Norden ved dette hans nye Ægteskabsıa. For den norske Presses Vedkommende henvises til følgende Recensjoner og

Indlæg i Debatten: Aftenbl. 1879, No. 290 og 291 A [af Fr. Petersen]; No 297 B og 1880, No. 4 [af Conrad Falsen]; Morgbl. 1879, No. 340 A, hvorefter fulgte Indlæg fra »en Spidsborger» om Ægteskabet og vore Poeter i s. Bl. No. 347 A, 355 og 357; Polemik mod Recensenterne i No. 358 af W. C., samt en ny æsthetisk Recension i s. Bl. 1880, No. 19 A, cfr. No. 8 og 14 A; videre Anmeldelser i Adressebladet 1879, No. 51 af Chr J.[ohnsen]; i Dagbl. 1879, No. 303 og 310 [af E. Vullum], jfr. »En Betragtning over »Et Dukkehjem« af —*ie* [ɔ: Amalie Skram] i s. Bl. 1880, No. 15, »Nogle Slutbetragtninger over »Et Dukkehjem af *J. P.* i s. Bl. 1881, No. 195 ɔ: 198 og en sammenlignende Anm. af Dukkehjemmet, Gjengangere og Folkefienden i s. Bl. 1882, No. 305 [af Hans Jæger]; cfr. videre Berg. Aftbl. 1880, No. 1 af *G.*, jfr. Bem. i No. 7; Berg. Tid. 1879, No. 294 A og 295 A; Berg. Adr. s. A. No. 294 A; Bergspst. s. A. No. 297 B; Opl. Avis s. A. No. 142; Stav. Amtst. 1880, No. 8 fg. af *E.*; Stavangeren 1880, 2. April; Kr.sands Stiftsavis 1880, No. 16, 17 og 18 A [»Et Dukkehjem« og Recensenterne, kritiske Betragtninger« af P. Hansen], No. 24 [»Om Nora i Et Dukkehjem« af —*r*—], og No. 25 [»Til Nora Helmers Karakteristik« af *P. H. A. E.*]; Dagsposten 1879, No. 290, jfr. 1880, No. 11. — En vidtløftig og heftig Polemik fremkaldte Stykket paa Tromsø, hvor en Forf. [Olinus Nyhuus] under Mærket »*c*« i Tromsøposten 1880, No. 3, 4 og 6 leverede et Bidrag til Bogeus Forstaaelse under Overskriften »Ogsaa Lidt om Ibsens »Et Dukkehjem«. Nærmest i Anledning heraf fremkom i s. Bl. No. 8 og 9 »Nogle Bemærkninger om Ibsens »Et Dukkehjem« [af Chr. Dons], hvortil knyttedes »Nogle Modbemærkninger« af »*c*« i No. 13, besvaret af den første Forf. i No. 15, 16 og 17, hvilket igjen fremkaldte »Endnu nogle Ord fra »*c*«« i No. 18 og 19 og »Et Slutningsord til Hr. »*c*« af »*d*« i No. 20, hvorefter Polemiken afsluttedes med to Ballader i No. 21 af »*c*« og No. 22 af *B.*, jfr. Tromsø Stiftstid. 1880, No. 41.

I den danske Presse fremkom de fleste Recensjoner efter Stykkets Opførelse paa det kgl. Theater, hvorom se ndfr.; her mærkes desuden: Nær og Fjern IX., No. 353 af P. H.[ansen]; Morgbl. Decbr. 1879; Berl. Tid. i Føljetonen »Om Noras Charakter« af *Vigil* i Aarg. 1880, No. 6; Dagbl. 1880, No. 8 [»Brev fra en Mand uden Mening« (af V. Topsøe?)] og No. 20 [»Om Dukkehjemmet« af »En Mand med Mening«]; Dag. Nyh. 4. Marts 1880 [»Brev til en dansk Veninde fra den til Nebraska udvandrede Fru Nora Helmer, som dernede har truffet sin gamle Veninde »Leonarda«]; Rudolf Schmidt: Ad egne Veje (Kbh. 1884), S. 283—86 [»Aabent Brev til Fru Nora Helmer fra Trine Rar»]; Finsk Tidskrift VIII, 1880, S. 341—53 af W. Bolin.

Ligesom den tyske Kritik underkastede den juridiske Kvæstion i Bjørnsons »En Fallit« en nærmere Undersøgelse (se dette Værks 1ste Bind, S. 312—14), saaledes blev ogsaa det juridiske Spørgsmaal om Noras Vexelfalskneri fagmæssig belyst af saavel den danske som den tyske Kritik. Den sidstes Referat af Retssagen ved Paul Lindau findes i »Die Gegenwart« Decbr. 1880 (overs. i Aftpst. 1880, No. 292 B); den førstnævntes »Dom i Sagen Prokurator Madsen som Aktor contra Nora Ibsen, Bankdirektør Helmers Hustru«, hidsættes efter d. Fædrel. 1880, No. 16:

»Under nærværende Sag tiltales Nora Ibsen, Bankdirektør Helmers Hustru, for Dokumentfalsk. Ifølge Tiltaltes Forklaring, der bestyrkes ved det iøvrigt Oplyste, har Sagens Sammenhæng været følgende:

I September Maaned 1879 henvendte Tiltalte, der ønskede uden sin Mands

Vidende at rejse et Laan paa omtrent 5000 Kr. til at bekoste en ved Mandens nedbrudte Helbred nødvendiggjort Baderejse, sig til Sagfører Krogstad, der driver Diskontoforretninger, med Anmodning om han vilde forskaffe hende et saadant Laan mod Selvskyldnerkaution af hendes Fader, nu afdøde Mægler Ibsen. Sagfører Krogstad gik ind paa den stillede Anmodning, saaledes at Laanets Størrelse fastsattes til 4800 Kr. og blev der af Krogstad tilstillet Tiltalte et Gjældsbrev paa nævnte Beløb, hvilket Gjældsbrev skulde underskrives af Tiltalte som Hoveddebitrix og af Tiltaltes i Bergen boende Fader som Selvskyldnerkautionist. Nogle Dage derefter — nemlig den 5te Oktober 1879 — tilbageleverede Tiltalte Krogstad Gjældsbrevet, efterat hun derpaa havde underskrevet det som Hoveddebitrix, og efterat hun — uden Faderens Vidende og Villie — egenhændig havde underskrevet og dateret følgende af Krogstad gjorte Paategning:

»For den skadesløse Indfrielse af ovenstaaende Gjældsforskrivning, indestaar jeg undertegnede Mægler C. Ibsen som Kautionist og Selvskyldner.

Bergen den 2den Oktober 1879.

C. Ibsen.«

Samtidig med Gjældsbrevets Overlevering til Krogstad, udbetalte denne Laanesummen til Tiltalte. I December Maaned 1879 henvendte Krogstad, der havde fattet Mistanke om, at Kautionen ikke var underskrevet af Mægler Ibsen eller af nogen paa hans Vegne, idet nemlig Ibsen var afgaaet ved Døden nogle Dage før Kautionens angivne Udstedelsesdag, sig til Tiltalte med en bestemt Anmodning om Gjældsbrevets Indfrielse, og Resultatet af de derefter førte Forhandlinger blev, at Gjældsbrevet indfriedes og tilintetgjordes. Da Tiltalte imidlertid følte sin Samvittighed besværet af det Passerede, anmeldte hun sig selv for Politiet som skyldig i Dokumentfalsk, og blev der derefter indledet kriminel Undersøgelse mod hende.

Det maa nu først bemærkes, at Sagfører Krogstad under hele Undersøgelsens Gang har fastholdt den Forklaring, at han ved Gjældsbrevets Modtagelse virkelig gik ud fra, at det egenhændig var paategnet af Mægler C. Ibsen, og at han (K.) vel vidste, at det af Tiltalte uden Mandens Samtykke udstedte Gjældsbrev var uforbindende for Fællesboet, ligesom ogsaa at han havde undladt at undersøge Mægler Ibsens Solvabilitet; men at han bestemt stolede paa, at Tiltaltes Ægtefælle i Nødsfald vilde indfri Gjældsbrevet, og at han aldeles ikke tænkte paa eller tog Hensyn til, at han eventuelt vilde kunne gjøre noget kriminelt Ansvar gjældende mod Tiltalte, og denne Krogstads Forklaring, mod hvilken Tiltalte intet har havt at indvende, finder Retten ikke at kunne forkaste, navnlig da det er oplyst, at Krogstad og Tiltaltes Ægtefælle have været Ungdomsvenner. Retten kan saaledes ikke tiltræde Defensors Formening om, at Krogstad ved Gjældsbrevets Modtagelse ikke er bleven vildledet af Tiltalte med Hensyn til Kautionens Tilblivelsesmaade og Defensors derpaa støttede Frifindelsespaastand. Derimod vil Tiltaltes Frifindelse være en Følge deraf, at det ikke kan antages, at hun, da hun satte Faderens Navn under Kautionen, handlede i bedragersk Hensigt. I saa Henseende maa det fremhæves, at Mægler Ibsen, dengang Kautionen underskreves, antoges at ligge saa farlig syg, at enhver Henvendelse til ham om Forretningsanliggender var utilstedelig (som det senere oplystes, var han allerede da kort forinden afgaaet ved Døden), og at Tiltalte, efter det mellem hende og hendes Fader bestaaende Forhold, maatte være berettiget til at gaa ud fra, at han uden Vægring vilde have underskrevet eller ratihaberet Kautionen, om det havde været muligt eller forsvarligt at anmode ham derom, samt at Mægler Ibsens Arvinger — nemlig Tiltaltes

Ægtefælle og Søster, Frøken Emilie Ibsen — have erklæret, at, hvis Faderens Bo, der af Skifteretten udlagdes til Begravelsesomkostninger, var blevet overtaget af dem, vilde de have anseet sig forpligtede til at indfri Kautionen.

Da Tiltalte saaledes ved Kautionens Underskrivelse ikke kan antages at have havt til Hensigt at ville bedrage Krogstad, hvilket hun ogsaa vedblivende har benegtet, maa der være at tillægge hende Frifindelse for Aktors Tiltale her under Sagen, dog at hun, der selv har anmeldt sig som skyldig i Dokumentfalsk, vil have at udrede alle af Aktionen lovligt flydende Omkostninger, derunder Salær til Aktor og Defensor 40 Kr. til hver. Sagførselen har været forsvarlig.

Thi kjendes for Ret: Tiltalte Nora Ibsen, Bankdirektør Helmers Hustru, bør for Aktors Tiltale i denne Sag fri at være, dog at hun udreder alle af Aktionen flydende Omkostninger, derunder Salær til Aktor og Defensor, Prokuratorerne Madsen og Hansen, 40 Kr. til hver.

At efterkommes under Adfærd efter Loven.«

Et af de i Diskussjonen om »Et Dukkehjem« mest omtvistede Punkter har været Stykkets Slutning. Ved Opførelsen paa en Del af de tyske Theatre blev derfor forsøgt en Ændring af Slutningen, hvorom Forf. gav Oplysninger i en Skrivelse, dat. München 17 Febr. 1880, trykt i »Nattid.« [Kbh.] for 20 Febr. 1880 og saalydende:

»Hr. Redaktør! I Deres ærede Blads No. 1360 har jeg læst en Korrespondence fra Flensburg, hvoraf jeg erfarer, at »Et Dukkehjem«, paa Tysk »Nora«, er blevet opført dersteds, samt at Stykkets Slutning ved Opførelsen er bleven forandret — angivelig efter Paalæg fra mig. Dette sidste er aldeles uefterretteligt. Strax efter at »Nora« var udkommet, erholdt jeg fra min Oversætter og Forretningsfører ligeoverfor de nordtyske Theatre, Hr. Wilhelm Lange i Berlin, en Meddelelse om, at han havde Grunde til at befrygte, at der vilde udkomme en »Bearbejdelse« af Stykket med forandret Slutning, og at denne rimeligvis vilde blive foretrukken ved adskillige nordtyske Theatre. For at forebygge en saadan Mulighed, sendte jeg ham til Afbenyttelse i Nødsfald et Udkast til en Ændring, ifølge hvilken Nora ikke kommer ud af Huset, men af Helmer tvinges hen i Døren til Børnenes Sovekammer; her vexles et Par Repliker, Nora synker sammen ved Døren og Tæppet falder. Denne Forandring har jeg til min Oversætter selv betegnet som »en barbarisk Voldshandling« imod Stykket Det er altsaa aldeles imod mit Ønske, naar der gjøres Brug af den; men jeg nærer det Haab, at den ikke vil blive benyttet ved ret mange tyske Theatre. Saa længe der ikke afsluttes nogen literær Konvention mellem Tyskland og de skandinaviske Lande, er vi nordiske Forfattere aldeles retløse hernede, ligesom jo de tyske Forfattere er det hos os. Vore dramatiske Arbejder er derfor her jævnlig udsat for voldelig Medfart baade af Oversættere og af Direktører, Regissører og af Skuespillere ved de mindre Theatre. Men truer noget saadant for mit Vedkommende, saa foretrækker jeg, belært af tidligere Erfaringer, at øve Voldshandlingen selv, i Stedet for at overantvorde mine Arbejder til Behandling og »Bearbejdelse« af mindre varsomme og mindre kyndige Hænder.«

Med denne nye Slutning, hvis Ønskelighed ogsaa var bleven fremhævet af Heinrich Laube, blev Stykket i 1880 givet bl. a. paa Residenztheater i Berlin, men nu brød Oppositionen løs saavel i Publikum som i Kritiken, der nedlagde Protest mod en »slig theatralsk Konvenientsløgn«. Paa det samme Theater blev saa Stykket strax efter givet med Ibsens originale Slutning, men nu var Publikum atter misfornøjet (Ueber Land u. Meer Decbr. 1880). Overhovedet fandt den tyske Smag, at Stykket

havde en Akt for lidet, idet den forsonende Slutning manglede. Handlingen i denne 4de Akt skulde efter tysk Recept tildrage sig omtrent et Aar efter 3die Akt. Fru Linde, som har giftet sig med Krogstad og føder Familjen med at sy paa Maskine, kommer til sin Veninde med det netop færdiggjorte Kostume til en nykommen Verdensborger, som hviler paa Noras Knæ. Scenen aander Fred og Lykke, men over Noras Pande farer af og til en Skygge; hun er tankefuld. Da kommer Helmer, som fremdeles er Bankdirektør og almindelig agtet, ind i Værelset. Han nærmer sig Nora. En Skygge gaar atter over hendes Pande, hun vender spørgende sit Blik til ham og hvisker: »Har Du nu rigtig tilgivet mig?« Helmer svarer ikke strax; han betragter hende rolig og venlig. Endelig tager han op af sin Kjolelomme et stort Kræmmerhus. Han aabner det, og han, som paa det strengeste har forbudt sin Nora at spise Sukkertøj, stikker hende selv egenhændig — en Makron i Munden. Nora udstøder et Glædesskrig, tygger og raaber henrykt: »Det Vidunderligste!« (Tæppet falder langsomt.)

Ogsaa i de nordiske Landes Literaturer har der været gjort Forsøg paa at fortsætte Digterens Værk. I »Aalesunds Blad« 1880, No. 34—37 og 40 tryktes en anonym Føljeton »Lykken bedre end Forstanden, et Efterspil«, hvilken senere i omarbejdet Skikkelse udgaves i Bogform med Titlen »Hvorledes Nora kom hjem igjen«. Et Efterspil af *M*—. [*M. J. Bugge*]. Kra. 1881. 8. 32 S. (Anm. i Aftonbl. 1881, No. 167). Og paa Nya Teatern i Helsingfors gaves den 1. Marts 1881 med meget Bifald et Arbejde [af *Dr. F. Wahlberg*] »Det umulige muligt«, der viste sig at være en Fortsættelse af »Et Dukkehjem«. Et Udkast til en forsonende Afslutning blev ogsaa givet af *Elfrida Fibiger* i Artiklen »Tanker ved Fru Nora Helmers Bortgang« i Kjøbenhavnerbladet »Dag. Nyh.« Jan. 1880 (optr. bl. a. i Dr. Bl. 1880, No. 29).

Blandt dem, som i Samtiden udtalte sig angaaende Stykkets omstridte Slutning, var ogsaa den danske Digter J. P. Jacobsen, der i et Brev fra Thisted af 14 Marts 1880 til E. Brandes, hvilket senere er bleven offentliggjort blandt de Jacobsenske Breve i »Tilskueren« 1886, om dette Punkt ytrer følgende: »Dukkehjemmet« synes mig afgjort det betydeligste og mest helstøbte, Ibsen nogensinde har gjort, og Indvendingerne mod Slutningen højst urimelige. Det er en almindelig Overtro, at et Digterværk nu til Dags kan ende ligesom de gamle Dages Intrigestykker kunde, men det er ogsaa kun en Overtro. Der er ingen anden virkelig Ende mulig end Døden, som jo dog ikke kan bruges alle Steder. Jeg vil gaa saa vidt at sige, at et moderne Digterværk, der ender, kan ikke due (Dødsenden stadig undtagen, og saa Tilstande, der er synonyme dermed.) Af følgende Grund, yderst simple Grund: Dersom der er virkelig Liv og Gang i Personerne, saa kan de naturligvis ikke ende for at begynde paa Fortsættelsen, saadan som man gjør i Virkeligheden; thi jeg har aldrig seet noget afgjort i et Forhold mellem Mennesker; om de saa afgjør det 7 Gange 77 Gange, saa bliver det dog ved at leve fort og kan komme og forlange at blive afgjort igjen. Derfor er det et saa grænseløst unyttigt Spørgsmaal, som stadigt gjøres i Kritiken, naar man er kommen til Enden, hvor Omvendelsen sker, eller det gaar i Orden mellem Mand og Kone m. m. — det nemlig: om man nu virkelig kan tro paa den Omvendelse eller den Gaaen i Orden? og der er ikke andet at svare, end at man kan tro paa at det vil holde, indtil han vender sig om igjen eller Ordenen gaar i Urede igjen. Efter al den Dogmatik vil jeg blot sige, at jeg ikke kan forstaa, Snerperne ikke har taget Forargelse af Scenen, snart er

alting stille, og at den allerbedste Replik i Stykket er den Ordre til Pigen, at hun skal slukke Lampen i Entreen.» (Tilskueren 1886, S. 836 fg., jfr. S. 841).

I parodierende Form bragte Studentersamfundets Theater i Oktbr. 1880 til Opførelse »Det Vidunderligste eller 4de Akt af «Et Dukkehjem«, senere trykt i Studenterkomedier af *S.* [Harald Schmidt], S. 1—14. En svensk Parodi er det i et Oplag af blot 30 Exemplarer trykte »Ett dockhem. Drama i tre akter. Bearbetning för nations-scenen af *M. E.*« Sthlm. 1882. 4. 18 S.

Paa Kristiania Theater blev Stykket spillet 1ste Gang 20 Januar 1880 (Aftpst. 1880, No. 20 A; Aftbl. No. 17 og 21 af *F.* [A. Grønvold], jfr. No. 23 [af Fru Elise Aubert]; Dagbl. No. 17; Morgbl. No. 19 B, 20 B og 21 A og No. 23 af *q*; Ny ill. Tid. 1880, S. 60 og 62; Chra. Intell. 1880, No. 18 [af H. Lassen]. Jfr. E. Brandes: »Fremmed Skuespilkunst«, S. 27 fg. I 1883 blev det gjenoptaget paa dette Theater den 17 Juni med Fru Betty Hennings som Gjæst i Noras Rolle og senere i 1885 den 22 Maj, da den finske Skuespillerinde Frk. Ida Aalberg optraadte som Gjæst i samme Parti (Aftpst. 1885, No. 117 A; Dagbl. No. 181; Morgbl. No. 259; Chra. Intell. No. 141). Indtil 27 Maj 1885 har Stykket paa dette Theater oplevet ialt 44 Opførelser.

Paa Bergens nationale Scene blev Stykket spillet 1ste Gang 30 Januar 1880 (Berg. Adr. 1880, No. 27; Bergspst. No. 31; Berg. Tid. No. 26 A).

Til Opførelse i Norge udenfor disse to største Byer havde Forfatteren ved Telegram af 14 Febr. 1880 solgt Eneretten for et Honorar af 500 Kr. til den danske Theaterdirektør Chr. W. Foght, som med sit Selskab spillede Stykket i Drammen 1ste Gang 27 Februar s. A. (Dr. Bl. 1880, No. 51; Dr. Tid. No. 52; Dagbl. No 52). Imidlertid havde den daværende Forretningsfører for Folketheatret i Kristiania, Oscar Salicath, 20 Febr. telegraferet til Forf., at Foghts Selskab var opløst, hvorfor han androg om Eneret til Opførelsen, hvilken ogsaa tilstodes Salicath i Telegram fra Forf. af 21de s. M., forsaavidt angik Byerne i Nærheden af Kristiania og mod en Godtgjørelse af 400 Kr. Da S. samme Dag havde indbetalt dette Honorar til Ibsens Kommissjonær i Kra., lod han den 23de Febr. ved Byfogden i Drammen nedlægge Protest mod det Foght'ske Selskabs Opførelse af Stykket dersteds; men da F. den 26de s. M. havde erlagt det stipulerede Honorar og i Telegram til Forf. havde protesteret mod S.'s Udtalelse om hans Selskabs Opløsning, begyndte begge Entrepenører en konkurrerende Tournée med Stykket, Foght i Drammen og Salicath i Fredrikshald. Medens der nu mellem disse Theaterdirektører opstod gjensidige retslige Søgsmaal, gik »Dukkehjemmet« paa Vandring til Provinsens Theatre, hvorunder Foghts Selskab naaede Verdens nordligste Scener (Tromsø 10 Maj, se Tromsøposten 1880, No. 38, og Hammerfest), medens Salicath med sit Selskab og den danske kgl. Skuespiller F. A. Cetti som Gjæst i Helmers Rolle fjernede sig adskillig langt fra Kristianias umiddelbare Nærhed, saaledes Throndhjem 5 Marts 1880 (Thj. Adr. 1880, No. 57, Thj. St. No. 58) og Kristianssund 7 April s. A. Nu fandt Forf. at burde nedlægge retslig Indsigelse mod Salicaths udenbys Opførelse af »Et Dukkehjem«, og i Kristianssund blev S. derefter ved Underretsdom i Juli 1880 ilagt Bod til Statskassen af 50 Kr. for Overtrædelse af Lov af 7 Juni 1876 § 35, Erstatningsansvar til Ibsen og Procesomkostninger. (Jfr. Dagbl. 1880, No. 52; Aftpst. No. 188).

Kjøbenhavns kgl. Theater var den første Scene, hvorfra Ibsens Skuespil blev ført frem for Publikum, nemlig 21 Decbr. 1879 (Berl. Tid. 1879, No. 299; Dagbl. No. 299; Fædrel. No. 297; Dagstelegrafen No. 347; Erik Boghs Dit og Dat fra

1879, S. 252—63; Ude og Hjemme III. 148—53 af E. Brandes, jfr. IV. 499 og VII. 253 fg.; cfr. ogsaa samme Forf.s Bog »Dansk Skuespilkunst«, S. 234—36 og 351 fg. I Ude og Hjemme III., S. 160 findes et Billede af Fru Hennings som Nora i 3die Akt). Den 13de Maj 1889 oplevede Stykket sin 50de Opførelse paa det kgl. Theater (se d. Morgbl. 1889, No. 113 og Politiken No. 134). I de fleste danske Provinsbyer blev det opført 1880—81 af Aug. Rasmussens Selskab.

I Sverige gav det kgl. dram. Theater i Stockholm Stykket 1ste Gang 8 Januar 1880 (Dag. Nyh. 10 Jan. s. A.; Aftonbl. No. 6, 14 og 17 af A. F[lodman], jfr. No. 10 i Stykket «Dukkehjems-Problemet,» Kåseri af Njål; Nya dagl. Allh. No. 14; Göteb. H. o. S. Tidn. No. 8; Ny svensk Tidskrift 1880, S. 183—9» af E. G. R.). Senere gjenoptoges Stykket paa dette Theater bl. a. i April 1889 med Fru Hennings som Gjæst i Noras Rolle (jfr. bl. a. Nya dagl. Alleh. 1889, No. 80). — Paa Göteborgs Theater kom det til Opførelse 1ste Gang 19 Marts 1880 (Göteb. H o. S Tidning s. A. No. 68 [af Dr. Karl Warburg]). — Paa det finske Theater i Helsingfors blev Stykket i Oversættelse af Karlo Santala opført første Gang i Februar 1880 (jfr. Finsk Tidskrift 1880 I. 245—48 af Arvid Hultin) og har til nu gaaet 46 Gange over Scenen der. Ligeledes er Stykket spillet paa de svenske Theatre i Helsingfors og i Åbo.

Udenfor de nordiske Lande begyndte Rækken af Stykkets sceniske Opførelser i Slesvig, hvor et tysk Skuespillerselskab under Ledelse af Hr. v. d. Glots i Februar 1880 paa Theatret i Flensburg gav Langes tyske Oversættelse med den ændrede Slutning, hvorom Oplysninger ovfr. Af de større faste Theatre var Residenztheater i München den første Skueplads, som bragte Stykket paa Scenen, nl. 3 Marts 1880, ved hvilken Lejlighed Direktøren efter anden Akt præsenterede Digteren for Publikum under dettes stormende Jubel, hvorimod der ved Slutningen af tredje Akt »opstod den stærkeste Disharmoni mellem Tilskuernes Meninger« (Dagbl. 10 og 11 Marts 1880, tildels efter »Frankf. Zeit.«; Leipz. Intell.-Blatt. 11 Marts s. A). Paa Theatret i München — Stykket overflyttedes i 1888 til Hoftheatret — er Nora bleven spillet af Fru Ramlo-Conrad, der i Januar 1886 optraadte som Gjæst i samme Rolle ved Stykkets Opførelse paa Hoftheatret i Meiningen (se Karakteristiker af hendes Spil i Politiken 1886, No. 33 af Herman Bang; Dagbl. 1888, No. 114 af Irgens Hansen; danske Dagbl. 1888, No. 293 B; Ude og Hjemme III., 251 fg. af John Paulsen). Med Fru Hedewig Niemann-Raabe i Noras Rolle blev Stykket i Aaret 1880 opført paa en Række af Tysklands Scener, saaledes paa Thaliatheatret i Hamburg, paa det kgl. Theater i Dresden, paa Residenztheater i Hannover, paa Residenztheater i Berlin (jfr Aftbl. 1880 No. 284; Aftpst. 9 Decbr. 1880; Dagbl. 28 Decbr. 1880; Deutsches Montags-Blatt 22 Novbr. 1880 af Fr. Mauthner; G. Brandes: Berlin som tysk Rigshovedstad, S. 357—63). I Wien blev Stykket 1ste Gang spillet paa Stadttheater 8 Septbr. 1881, men gjorde den Gang kun tvivlsom Lykke (jfr. Aftpst. 1881, No. 214 A og 217 A; Dagen No. 216; Berg. Aftenbl. No. 520). Da Stykket i Marts 1888 atter præsenteredes Publikum i den østerrigske Hovedstad ved tre Veldædighedsforestillinger paa Carl-Theatret og nu med Grevinde Prokesch-Osten, Burgtheatrets tidligere Primadonna Friederikke Gossmann, i Noras Rolle, blev Opførelsen en afgjort Sukces (jfr. Aftenpst. 1888, No. 240; Dagbl. No. 93; Morgenbl. No. 173 samt »Ueber Land u. Meer« 1888, hvor et Billede af Friederikke Gossmann i Noras Rolle). Et lignende Omslag i Publikums Stemning overfor Stykket konstateredes i Berlin, da Stykket 22 Novbr. 1888 optoges paa

Repertoiret for det nye Lessingtheater dersteds, sat iscene af dettes Regissør E. Possart efter Mønster af den første, af Digteren selv ledede Opførelse paa Residenztheatret i München (jfr. Aftpst. 1888, No. 732 og 735). Paa dette Theater gaves det igjen d. 11 Marts 1889 under Forfatterens Nærvær i Berlin (Aftp. 1889, No. 152). I Polen og Rusland har Stykket været opført dels i tysk, dels i polsk Oversættelse. Paa det polske Theater i St Petersburg i Novbr. 1881 og paa *Teatr wielki* (det store Theater) i Warschau i Febr. og Marts 1882 kreerede den polske Skuespillerinde Fru Helene Modrzejewska Noras Rolle (jfr. G. Brandes: Indtryk fra Polen, S. 23 fg.). I tysk Oversættelse af G. Weinberg opførtes Stykket paa St. Petersburgs store Theater 20 Febr. 1884 (se Brev om Opførelsen i Dr. Tid. 1884, No. 51). — I engelsk Oversættelse eller rettere Bearbejdelse, under Titlen *Breaking a butterfly*, ved H. A. Jones og Henry Hermann, blev Stykket opført 3 Marts 1884 paa *Princess' Theatre* i London, hvor det gaves med den forandrede Slutning, som første Gang anvendtes ved Opførelsen i Flensburg (Fremstillingen paa den Londonske Scene blev bl. a. anm. i The Academy 8 Marts 1884, S. 176; The Athenæum s. D. S. 322, jfr. s. Bl. 1 Marts, S. 290; i The Saturday Review 8 Marts 1884, S. 314; i Times 5 Marts s. A. m. m. fl., jfr. Aftpst. 1884, No. 63 A). — I Marts 1885 blev Stykket i den ovfr. anførte engelske Oversættelse af Miss Lord paany givet i London, denne Gang af Dilettantselskabet »The Scriblers Dramatic Society» til Indtægt for Selskabet til Forebyggelse af Børns Mishandling (jfr. Dagbl. 1885, No. 116). I 1889 blev Stykket i W. Archers Oversættelse gjenoptaget ved en Række Opførelser paa *Novelty Theatre* i London, arrangeret i Juni Maaned af Skuespillerinderne Miss Janet Achurch som «Nora» og Miss Alma Murray (jfr. Dagbl. 1889 No. 169, 176 [af H. L. Brækstad], 177, 180, 193, 200, 201; Morgbl. No. 313 [efter The Times], 314, 345; Aftpst. No. 370, 372 [efter Köln. Zeit.] 385, samt Berl. Tid. Juni 1889 (optr. i Berg. Aftbl. 25 Juni s. A.). — I fransk Oversættelse eller Bearbejdelse efter Tysk af den belgiske Advokat van der Kindere og med Titlen *Maison de poupée* blev Stykket spillet i Brüssel paa *Théatre du Parc* 1ste Gang 1 Marts 1889 (jfr. Meddelelser efter belgiske og franske Blade i Dagbl. 1889, No. 68 og 71; Morgbl. No. 127 og 133; Nattid. No. 57; dansk Dagbl. No. 56). — I Februar og Marts 1889 endelig naaede det norske Skuespil til Opførelse paa Theatret i Turin og paa det kgl. serbiske Nationaltheater i Belgrad. Om dets Skjæbne paa sidstnævnte Sted hidsættes for Kuriositetens Skyld følgende Uddrag (efter Politiken 1889, No. 79 A) af Anmeldelsen i Belgrads Dagblad *Djewn List*:

»I Nora vilde Digteren vise os en ærbar, naiv, men dertil koket Frue. Vi vil ikke tage ham det ilde op, thi hun var dog ærbar. Alle andre Personer i Stykket var unyttige, heller ikke Noras Mand syntes os at være til nogen Nytte, undtagen i sidste Akt, hvor han erfarer Hemmeligheden. Maaske fandtes han ogsaa i Stykket for at vise os, at Faderens Forkjælelse af Nora fortsættes af Manden. Men dette var aldeles ikke nødvendigt. Det har man jo straks seet paa hende. Men det beviser altsammen, at Stykket bliver kjedeligt. Den stakkels Hr. Zwetitsch (Helmer) vidste slet ikke, hvad han skulde gjøre ud af Rollen. Endvidere findes der i Stykket en Dr. Rank (Hr. Stanojewitsch) for at vise os, hvorledes Bornene arver en Rygmarvssygdom efter Forældrenes lystige Liv. Fremdeles er han der for at blive slaaet i Ansigtet med Fru Noras Strømper. En latterlig tragi-komisk Person uden Indflydelse paa Handlingen. Og Günther (Krogstad), en Enkemand med en Mængde Børn, en tvivlsom Gentleman, der aldrig kan blive en god Ægtemand for Fru Linde. Snart

er han Advokat, snart Bankskriver, men altid et moralsk fordærvet Menneske. Og det er den Mand, med hvem Fru Linde indgaar Ægteskab, takkende Gud, fordi hun har faaet én at vie sit Liv. Dialogen er saa lang, at den altid er kjedelig, og med fromt Blik stirrede vi derfor opad, ikke mod Himmelen, men til Maskinmesteren, bedende ham om i sin Naade at lade Tæppet falde. Vi ved, at man vil indvende: Naar Dramaets Heltinde er god, hvad mere vil De saa? Men Nora kan ikke fremstille det hele Drama. Og de andre Personers blege Billeder bevirker, at Stykket bliver kjedeligt, og vi anmoder derfor Theatrets Direktion om ikke mere at opføre det. Spillet var godt, men noget forceret, dog Stykket har ikke fortjent det bedre. Ved denne Lejlighed maa vi yde det unge Orkester stor Ros; det har paa denne Aften beredt os en stor Glæde. Det har givet os den Nydelse, som Dramaet berøvede os. Theatret var slet besøgt.«

Gengangere. Et familjedrama i tre akter. Kbh. [Decbr.] 1881. 8. 164 S.

Ghosts: A family-drama in three acts. 1888. (Trykt S. 115—198 i det Bind af ‹The Camelot Series›, som tillige indeholder Oversættelser af ‹En Folkefiende› og ‹Samfundets Støtter›. Oversættelsen er udført af William Archer, tildels paa Grundlag af en tidligere Oversættelse af Miss Lord, trykt i Tidsskriftet ‹To Day› Vol. III. 29 fg., 65 fg., 106 fg.).

Les revenants. Drame en trois actes. Traduit du norwégien par M. Prozor. 1889. (Trykt i Théatre de Henrik Ibsen. Paris 1889. 8. S 19—138 med en kritisk Indledning S. 3—18 om Stykket af Oversætteren, hvis franske Gjengivelse af samme oprindelig offentliggjordes i La Revue indépendante, T. X. Jan.—Febr. 1889, S. 1—116).

Gespenster. Ein Familiendrama in drei Aufzügen. Aus dem Norwegischen von M. von Borch. Lpz. [1884]. 8. 78 S. (Reclams Univ.-Bibl. No. 1828)

Stykket, der er skrevet i Sorrent, blev ved Udgivelsen fulgt af et kritisk Uvejr i Nordens Blade og Tidsskrifter, endnu heftigere og mere udbredt end det, som ledsagede Offentliggjørelsen af ‹Et Dukkehjem›. For den norske Presses Vedkommende henvises til Dagbl. 1881, No. 317, der fremkaldte nogle Bemærkninger af B. B. i No. 328, som igjen angrebes af Chr. Johnsen i Dagbl. s. A., hvortil B. B. gav Svar i s. Bl. 1882 No. 8; videre henvises til Morgbl. No. 345 A, 348 A; Aftbl. No. 295; Aftpst. No. 291 A, 294 A; Dagen No. 291, 293; Fædrel. No. 99 fg. i Stykket ‹Er den realistiske Digtning ‹giftig› eller kristelig›? af J.[ens] R.[olfsen], der videre udviklede sine Anskuelser i s. Bl. 1882, No. 15; Østl. Tid. No. 252 fg.; Budstikken No. 150 A; Stavangeren 31 Decbr. 1881; Opl. Avis s. A. No. 150; Berg. Tid. No. 295 A; Berg. Aftbl. No. 603 A; Stav. Amtst. No. 295 af H. S[inding] og 1882, No. 8 i Stykket ‹Haabløshedens Poesi›; Verdens Gang 1882, No. 7; Dagsposten 1882, No. 23; Thj. Stiftsav. 1882, No. 12, 31; Varden s. A. No. 1 og 3; Gjengangeren 1881, No. 166, jfr. Reservationer mod Samtidens Kritik af Stykket i s. Bl. 1882, No. 11; Drammens Tid. 1881, No. 302; Fædrel. 1882, No. 7 af *M—s.*, hvortil Bem. i Dagbl. No. 21; Nyt Tidsskrift I. 1882, S. 100—104 af P. O. Schjøtt.

I Morgbl. 1882, No. 14 A blev det Spørgsmaal opkastet og besvaret [af M J. Monrad]: Hvad man kan lære af Ibsens ‹Gengangere›? og i Aftpst. s. A. No. 60 A. blev Stykket ‹seet fra et mindre væsentligt Standpunkt› af daværende Reservelæge

ved Gaustad Asyl J. Bang, som søgte at godtgjøre, at «hele den medicinske Literatur ejer neppe en eneste Sygehistorie, der svarer til Osvalds.» Den lægevidenskabelige Betragtning af Stykkets Problem blev nogen Tid i Forvejen belyst [af Distriktslæge Thv. Buchholz] i Ny ill. Tid. 1882, No. 1 i Stykket «Arvelighed og Æsthetik».

En Kritik af Kritiken gav Kristofer Randers i et Stykke i Aftpst. 1882, No. 22 A., hvilket besvaredes af Bladets æsthetiske Anmelder i No. 26 A. — Fra mere authentisk Hold var kort i Forvejen fremkommen en Antikritik og en Fortolkning af Stykket i følgende Brev fra Digteren selv til Dr. S. Schandorph, dat. Rom 6 Jan. 1882 og derefter trykt i danske Morgbl.:

«Deres Brev har været mig en kjærkommen Julehilsen midt under al den Uforstandighed og alle de Fordrejelser, som mit nye Skuespil har været Gjenstand for derhjemme *).

At en slig Allarm vilde opstaa, var jeg forberedt paa. Har visse af vore nordiske Anmeldere ikke Talent til andet, saa har de i al Fald et ubestrideligt Talent til grundigt at misforstaa og mistyde de Forfattere, hvis Bøger de indlade sig paa at bedømme.

Men kan det virkelig altsammen være Uforstandighed alene? Er ikke en hel Hob af disse Fordrejelser og Forvrængninger fremsatte med fuld Bevidsthed om deres Grundløshed? Jeg synes næsten ikke, jeg kan tænke mig andet.

Man søger at gjøre mig ansvarlig for de Meninger, som enkelte af Dramaets Personer udtale. Og dog findes der i hele Bogen ikke en eneste Mening, ikke en eneste Ytring, som staar der for Forfatterens Regning. Det vogtede jeg mig vel for. Den Methode, den Art af Teknik, som ligger til Grund for Bogens Form, forbød ganske af sig selv, at Forfatteren kom tilsyne i Replikerne. Min Hensigt var at fremkalde hos Læseren det Indtryk, at han under Læsningen oplevede et Stykke Virkelighed. Men intet vilde i højere Grad modarbejde denne Hensigt end at indlægge Forfattermeningen i Dialogen. Og tror man da ikke hjemme, at jeg besidder saamegen dramaturgisk Kritik, at jeg skulde indse dette? Jo, jeg har indseet det og jeg har handlet derefter. I intet af mine Skuespil er Forfatteren saa udenforstaaende, saa absolut fraværende, som i dette sidste.

Saa har man sagt, at Bogen forkynder Nihilisme. Ingenlunde. Den befatter sig ikke med at forkynde nogetsomhelst. Den peger kun hen paa, at der gjærer Nihilisme under Overfladen, hjemme som andetsteds. Og saaledes maa det jo nødvendigvis være. En Pastor Manders vil altid ægge en eller anden Fru Alving frem. Og just fordi hun er Kvinde vil hun, naar hun en Gang har begyndt, gaa til de yderste Yderligheder».

Dette Brev fremkaldte igjen en Del polemiske Artikler i den danske og norske Presse, saaledes i danske Dagbl. 1882 No. 16 af *B.* og i det norske Morgbl. s A. No. 111 A. og 115 A. i de to Artikler, mærket *P.*: «Henrik Ibsens «Gengangere», fortolket af Digteren selv».

*) Med Henspillen paa Almenhedens og Kritikens Modtagelse af hans nye Skuespil ytrede Digteren ved Nordboernes Julegilde i Rom i de samme Dage, som Svar paa en for ham af Professor J. L. Ussing udbragt Skaal, ifølge en samtidig Brevskriver til Berl. Tid.: «Julen, som ellers bragte Glæde og Fred, bragte ham i Regelen Kamp, da hans Bøger ved denne Tid kom ud; men nu var det saa, at Kampen efter hans Mening netop var Glæde, og Freden kun en Hvile til atter at tage den op».

I den danske og svenske Presse tog Debatten om Stykkets Problem og Moral ikke mindre Omfang end i Norges. De vigtigste Indlæg i «Gengangere»-Fejden findes i Berl. Tid. 1881, No. 294 af Fr. W. Horn [optr. i Morgbl. No. 351 A]; Dagbl. No. 298 A. [af Chr. K. F. Molbech? optr. i Morgbl. No. 354 A]; Dag. Nyh. Decbr. 1881 af Erik Bøgh (optr. i Dagen No. 297 A); Morgbl. Decbr. 1881 af G. Brandes (optr. i norske Dagbl. 1882, No. 2, jfr. polemiske Modbemærkninger i danske Dagbl. 1881, No. 304, cfr. de norske Blade Aftpst. No. 305 A og Fædrel 1882, No. 1); Ude og Hjemme V. 185—87 af Otto Borchsenius; Ill. Tid. XXIII (1881—82), S. 192 fg. af P. Hansen; Tidsskr. f. Kvinder, red. af Elfride Fibiger, 1882, S. 17—21.

For den svenske Presses Vedkommende gives følgende Henvisninger: Stockh. Dagbl. Decbr. 1881 og 1882, No. 2 af *G. S*; Post.- och Inr.-Tidn. 1882, No. 1 af C. D. af Wirsén (overs. i Aftpst. s. A. No. 3 A, cfr. Dr. Bl. No. 6); Gøteb. H. o. S.-Tidn. Decbr. 1881 af Karl Warburg (jfr. Aftpst. No. 295 B); Ny ill. Tidning 1881, S. 532; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1882, S. 73—83 af G. L.[junggre]n; Ur dagens krönika II. H. 1, S. 78—90: Henrik Ibsen och hans «Gengangere» af *Marcellus* [W. Bergstrand]; ssteds. S. 91—97: Apropos «Gengangere» af Gustaf Gullberg; Ny svensk Tidskrift 1881, S. 455—64 af Artur Bendixson; 1882, S. 20—26 af H. A. N.; 1885, S. 114 fg. af Sefved Ribbing.

Foruden de her nævnte, mere umiddelbart til Bogens Udgivelse knyttede Recensjoner, fremkom der under den ved samme rejste Forhandling i længere Tid bagefter enkeltvis Indlæg i Pressen, hvoraf mærkes: Morgbl. 1881, No. 355 A. («En falden Stjerne», Vers af A. Munch); Dagbl. 1882, No. 98 (Mere om «Gengangere» af *—ie* [ɔ: Amalie Skram]), No. 150 («En Aften hos Grosserer Larsen», Indlæg i dramatiseret Form), No. 256 (Fyrst Panin — Gengangere!); Berg. Tid. 1882, No. 59 [af J. Schneider]; danske Dagbl. 1882, No. 42 («Arvelighedstheorien» af Mercutio); Nyt Tidsskrift III. 1884, S. 479 fg. (Om Henrik Ibsens «Gengangere» af Camilla Collett).

En særskilt udgiven Kritik er den svenske Forfatter L. H. Åberg's «Betraktelser öfver Ibsens «Gengangere». Sthlm. 1882. 8. 24 S.

Ligesom ved flere af Ibsens tidligere Arbejder optraadte Kritiken af det nye Drama ikke blot i Pressen, men ogsaa paa Kathedret. Kort efter Stykkets Udgivelse holdt Henrik Jæger i Kristiania i Decbr. 1881 en Række offentlige Foredrag i Universitetets Festsal, hvilke han senere ogsaa gjentog i flere andre Byer, over Henrik Ibsen og hans «Gengangere» (jfr. Morgbl. 1881, No. 353 A; Østl. Tid. s. A. No. 258; Smaal. Amtst. 1882, No. 29). For sin den Gang udtalte Opfatning gjorde han paa Foranledning senere Afbigt i sin «En Smule Redegjørelse» i Dagbl. 1883, No. 306. — I Stockholm var Stykket Emne for et offentligt Foredrag den 15 April 1882 af Fru Sofie Adlersparre f Leijonhufvud (jfr. Posttidn. 16 April 1882).

Stykket blev af Forfatteren samtidig med Udgivelsen indsendt til de nordiske Hovedstæders Theatre. Fra Kristiania Theater modtog Forf. meget snart Underretning om, at Stykket der ikke vilde blive spillet (jfr. Dagbl. 1881, No. 328, hvortil Modbemærkninger i Aftpst. No. 299 A). Heller ikke det kgl. Theater i Kjøbenhavn antog Stykket til Opførelse. Ogsaa ved det kgl. dram. Theater i Stockholm blev det oprindelig refuseret, men i Mellemtiden havde Skuespillerinden Fru Hwasser oversat Stykket og da man saa i 1883 erfarede, hvilken Lykke den Lindbergske Opførelse af samme havde gjort i Helsingborg og Kjøbenhavn, antog den nye Direktør for Stockholms kgl. Theater Willman, at Tiden nu var mere moden for

Opførelsen, især da Oversættelsen i al Stilhed var fuldført af Fru Alvings vordende Repræsentant. Førsteopførelsen fandt derpaa Sted 27de Septbr. 1883 (jfr. Aftpst. 1883, No. 213 B, 229 A; Morgbl. No. 269 B; Chra. Intell. No. 280 efter d. Nattid. af Herman Bang). Dette var imidlertid ikke den første sceniske Opførelse af Stykket i Stockholm eller overhovedet i Norden. Den blev givet af August Lindbergs Selskab i Helsingborg 22 August 1883 med Lindberg som Osvald og Fru Hedvig Winterhjelm i Fru Alvings Rolle (Dagbl. 1883, No. 228, Aftpst. No. 198 A [af A. Falkman], No. 197 A og 199 A af K. A. Winterhjelm). Direktør Lindberg begyndte derefter en Tournée med dette Stykke i Danmark, Sverige og Norge og gav det, ialt 75 Gange i Løbet af det følgende Halvaar. Forestillingerne begyndte i Kjøbenhavn paa det derværende Folketheater i August Maaned (se Anmeldelser i Berl. Tid. 1883, No. 200, Dagbl. No. 200 af Th. A., Ude og Hjemme VI. 594 fg. af E. Brandes, Dag. Nyh. Septbr. 1883 af E. Bøgh, Nattid. 26 Aug. s. A. af Herman Bang, n. Dagbl. s. A. No. 252, jfr. Morgbl. No. 251 B og Aftpst. No. 203 A, 204 A). Fra Kjøbenhavn gik Tournéen til Stockholm, hvor Førsteopførelsen fandt Sted paa Nya Teatern 12 Septbr. 1883 (anm. bl. a. i Aftonbl. No. 213 og 216 [af A. Flodman], Ny ill. Tidn. No. 38, Ny svensk Tidskrift 1883, S. 539 fg. af Hellen Lindgren). Touren kom dernæst, efter 3 Spilleaftener i Gøteborg, til Kristiania, hvor Stykket gaves for udsolgt Hus paa Møllergadens Theater 1ste Gang 17 Oktbr. 1883 og derefter ialt 13 Aftener (se Aftenp. No. 244 A [af T. Blanc], Dagbl. No. 292 og 297 [af Irgens Hansen], Chra. Intell. No. 274 [af Gunnar Heiberg], Morgbl. No. 287 B [af A. Sinding-Larsen] og 290 A, Berg. Tid. No. 246, Drammens Blad No. 243, m. fl). Disse Opførelser af Stykket gav Oppositionen mod Kristiania Theaters Styrelse Anledning til flere Pibekoncerter med dertil hørende Leveraab for Ibsen, Raab «Op med Gjengangere»! «Ned med Direktionen»! osv. ved Opførelserne i Theatret paa Bankpladsen den 18 Oktbr., 26 Oktbr. og 13 Novbr. 1883 af «Fru Tankeløs», «Dora» og «En dum Streg». (Om disse Demonstrationer se bl. a. Aftpst. s. A. No. 245 A, 251 A, 252 A, 267; Chra. Intell. No. 275, 283; Dagbl. No. 293, 302, 312, 323; Morgbl. No. 289 A, 295 A, 296 B, 303 B [Konstituerende Møde af Pibere i Hotel Royal] og No. 314 B.) Foranlediget ved disse Optrin sendte Theaterchef Schrøder Repræsentantskabet en Redegjørelse, der fremlagdes ved Theatrets Generalforsamling den 14 Novbr. og som i sin Helhed blev trykt bl. a. i Dagbl. No. 323. Om Kra. Theaters Forhold til «Gjengangere» heder det i dette Skriftstykke: «Dette Stykke troede jeg i sin Tid ikke at kunne antage til Opførelse paa Kristiania Theater. Efter den Modtagelse, det fik, og den Omtale, der blev det tildel i Pressen, kunde jeg dengang ikke være i Tvivl om, at min Opfatning deltes af den aldeles overvejende Del af Publikum, ligesom jeg vidste, at jeg befandt mig i fuld Overensstemmelse med det ærede Repræsentantskab ved at handle som jeg gjorde. Selv den Del af Pressen, der nu paa det sterkeste udtaler Fordømmelsesdommen over Stykkets Ikke-Opførelse, fandt sig dengang enten aldeles ikke eller kun i yderst svage Udtryk foranlediget til at omtale dette Faktum.»

Aug. Lindberg, som i Oktbr. 1887 gav Gjæstespil med «Gjengangere» i Helsingfors (se Finsk Tidskr. 1888, I. 73—77), var ikke den eneste rejsende Theaterdirektør, som bragte Stykket til Opførelse. I flere af Norges Provinsbyer (Fredrikshald, Throndhjem osv.) blev det spillet af Olaus Olsens Selskab, med Carl Marx i Osvalds og Frk. Marquard i Fru Alvings Rolle, i Løbet af Vintersæsonen 1883—84. I Danmarks Provinser gik et Selskab under Ledelse af Skuespiller Züberlein (Osvald).

ıed Fru Recke-Madsen som Fru Alving paa «Gjenganger»-Tournée i Septbr. og)ktbr. 1883 og opførte det Ibsenske Skuespil paa de fleste Provinstheatre paa Øerne, Jylland og Slesvig helt ned til Hamburg og Kiel (jfr. Chra. Intell. 1883, No. 39). Endelig maa nævnes, at den danske Forfatter Herman Bang forsøgte sig som amatisk Amatør i Osvalds Rolle ved et Par Forestillinger i Helsingfors i April i Bergen i Juni 1885, hvorom henvises til Politiken 1885, No. 138 af Hjalmar ;iglick, Finsk Tidskr. 1885, I. 399, norske Dagbl. 1885, No. 209 og Morgbl. No. o, sidstnævnte Steder efter Bergensbladene.

Udenfor Norden har forskjellige tyske Theaterdirektører bragt Stykket paa enen, saaledes Direktør Grosse i Augsburg 14 April 1886, i Nærvær af Digte-ı, ved en Eftermiddagsforestilling for en Kreds af indbudne fra Augsburg og Mün-en (jfr. Dagbl. 1888, No. 92; Die Nation 25 Septbr. 1886, S. 775 fg.; Frankfurter it. s. A.). I Decbr. 1886 blev Stykket sat op paa Hoftheatret i Meiningen (jfr. tpst. 1887, No. 23 efter Paul Lindau i «Køln. Zeit.», cfr. Politiken 1886, No 37 af :rm. Bang), hvis Selskab senere har spillet det i mange andre Byer, bl. a. ogsaa under sit mmerbesøg i Kjøbenhavn 17 Mai 1889 (se bl. a. Aftpst. 1889, No. 303, Ill. Tid. XX. S. 412 fg. af Erik Skram, de danske Blade Dagbl. 1889, No. 116, Morgbl. No. 8, Politiken No. 138, jfr. No. 143). I Januar 1887 blev det opført ved en privat Ma-ıé paa Direktør Annos Residenztheater i Berlin, medens en derefter paatænkt fentlig Opførelse blev forbudt af Politiet. I Anledning af den private Opførelse Stykket skriver Eugen Sierke: «Det er en højst karakteristisk Kjendsgjerning, ikke mindre end 14,000 Personer ønskede at overvære den første og eneste Op-relse af «Gjengangere» paa Residenztheater i Berlin og at, efter hvad man forsik-r, Leipziger-Forlæggeren af Oversættelsen i Løbet af nogle faa Uger sendte 5000 xemplarer af Bogen til Berlin». (Unsere Zeit 1887 II. 188; jfr. Aftpst. 1887, No. 24), 47; Bergpst. s. A. No. 22 af A. P.; Aftonbl. 12 Januar s. A.; Die Nation 15 .n. 1887, S. 243 fg. og s. Bl. 2 April 1887, S. 403 fg.; Dagbl. 1888, No. 92). a Meiningerne i Decbr. 1887 vilde bringe Stykket til offentlig Opførelse i Dres-en, blev denne forbudt, men Aaret efter tillodes dog Opførelsen (se Aftpst. 1888, o. 802 efter Ludw. Hartmann). Med «Gengangere» gjorde den norske Digter sit rste Indtog paa Schweiz's Theatre, idet dette Stykke gaves paa Stadttheater i Bern Oktbr. 1887 og to Dage senere paa Stadttheater i Basel (se Uddrag af Schwei-rkritiken i Dagbl. 1888, No. 4 og No. 88). Desuden er det ogsaa bleven spillet re Gange af Meiningerne i Klagenfurt og Prag og den 13de Februar 1889 førtes det for første Gang paa det tyske Theater i Budapest (Dagbl. 1889, No.). — I Maj 1882, altsaa tidligere end nogetsomhelst andet Sted, blev Stykket givet fentlig af et dansk-norsk Selskab, med Fru Helga Bluhme i Fru Alvings Rolle, i Chi-go, Minneapolis o. fl. a. amerikanske Byer i Vesten (Dagbl. 1882, No. 150, Berg. Tid. o. 142 af Erik L. Petersen). Vaaren 1886 gaves det i en engelsk Oversættelse ed Titlen «*Fantoms*» af et tysk Skuespillerselskab, med Friedrich Mitterwurzer som svald, paa Columbiatheatret i Chikago, hvorefter Stykket fremkaldte en livlig lite-ær Debat, hvori Mitterwurzer selv tog Del med Indlæg i Bladet «Inter-Ocean» (jfr.)agbl. 1882, No. 380) Om Stykkets Scenehistorie i New-York o. a. St. gives en plysning af Knut Hamsun i «Fra det moderne Amerikas Aandsliv», S. 163 fg.

For Fuldstændigheds Skyld nævnes, at Kritiken i Parodiens Form ogsaa har behandlet dette Ibsenske Skuespil, men ingen af Parodierne foreligger trykt. Den eldste af disse var det ved Lunds Studenters Høstfest i Septbr. 1883 givne «drama-

tiskt-kritiskt-tragediskt-pantomimiskt konststycke i två afdelningar» ved Navn Pjerrot-Gengångare. En anden svensk Parodi med Titlen Jean Gangère opførtes af Kunstnere fra Gøteborgs «Stora Theatern» ved Maanedsmødet 10 Maj 1885 i Kunstnerklubben «Gnistan» i Gøteborg. I Decbr. 1888 opførtes ved de offentlige Forestillinger i Etablissementet «National» i Kjøbenhavn «Ballade-Osvald, Patent-Vand-Vid» af Forf. til «Dosmersholm».

En Folkefiende. Skuespil i fem akter. Kbhvn. [28 Novbr.] 1882. 8. 2 Bl. 219 S. (Stykket blev paabegyndt i Rom og fuldført i Gossensass i Tyrol i første Halvdel af 1882).

Ein Volksfeind. Schauspiel in fünf Aufzügen. Deutsch von Wilhelm Lange. Einzige vom Verfasser autorisirte deutsche Ausgabe. Lpz. [1883]. 8. 105 S. (Anm. af Th. Zolling i Die Gegenwart 14 April 1883, jfr. Aftpst. f. A. No. 91 B; Ueber Land u. Meer Marts 1883, jfr. Morgbl. 5 April f A).

An enemy of society. A play in five acts. 1888. (Trykt S. 199—315 i det Bind af «The Camelot Series», som tillige indeholder Oversættelserne af «Gengangere» og «Samfundets Støtter». Oversættelsen er udført af Mrs. Eleanor Marx Aveling).

Een vijand des volks, tooneelspel in 5 bedrijven. Vertaald uit het Noorsch door Ida Donker. 's Gravenhage 1883. 8. 164 S.

Af Recensjoner i norske Blade og Tidsskrifter henvises til Aftenposten 1882, No. 284, 285 A og 286 A af Henrik Jæger; Dagen s. A. No. 289; Dagbl. s. A. No. 297 og 298 [af Erik Vullum] og s. Bl. No. 296, 300, 302 og 304 [af Irgens Hansen]; Verdens Gang No. 145 af L. A. H.[avstad]; Morgbl. s. A. No. 329 B; s. Bl. 1883, No. 13 A og 15 A i Stykket »Hvad man kan lære af Ibsens «En Folkefiende» [af M. J. Monrad]; Luthersk Ugeskrift 1882, II, 392—97 og 412—21 [af M. J Færden]; Nyt Tidsskrift I. 571—81 af A. Garborg; Budstikken 1882, No. 150; Fædrel. s. A. No 95 og 96, hvorimod Bemærkninger i Aftpst. No. 286 A med Svar i Fædrel. No. 98, jfr. No. 100, 101 og 102, cfr. Sarpen No. 100; Berg. Aftenbl. 1882, No. 892 og 894 af Augustus, jfr. Artiklen »Henrik Ibsen og Venstre» i No. 906 A; Berg. Tid. No. 289, 290 B, 291 A og 292; Berg. Adr. No 287; Stav. Amtstid. No. 283; Stavangeren $^{6}/_{12}$ 1882; Opl. Avis No. 144 og 146 af E.[mil] M.[ørkassel]; Varden No. 96; Aalesunds H. o. S.-Tid. No. 100; Kr.sands Stiftsavis No 142 af P. H.[ansen] og derefter af samme Recensent i samme Blad 1883. No. 12 og 13 i Artiklen «Dr. Henrik Ibsen — Dr. Stockmann», hvorimod Indsigelse i Stykket «Kristus og de Retslærde» af Stiftsprovst [J. M.] Brun i No. 16 med Svar fra P. H. i No. 17; Fædrelandsvennen 1882, No. 143, 144 A, 145 af H.[arald] H.[ansen].

Blandt den svenske og finsk-svenske Presses Anmeldelser mærkes Posttidn. Decbr. 1882 af C. D. af Wirsén (jfr Thj. Adr. No. 299 A); Letterstedtske Nord. Tidskrift 1883, S. 53—66 af V. Vasenius (ogsaa udg. i Særtryk med Titlen «Individualism». Sthlm. 1883. 8. 14 S.); Valvoja (H.fors) 1883, S 28—31 af V.[asenius]; Finsk Tidskrift XV. (1883), S. 3—13 af W. Bolin; Ny svensk Tidskr. 1883, S. 219—37 af Robinson [U. v. Feilitzen] og S. 547—51 i Brev fra Henrik Jæger; samt Pseudonymen *Robinson's* Skrift «Realister och idealister». Upsala 1885. 8.

I Danmark fremkaldte Stykket Recensjoner bl. a i Berl. Tid. Decbr. 1882: Dagbl. s. A. No. 278 og 1883, No. 25; Dagsavisen 1882, 30 Novbr. af Axel Henriques, jfr. s. Bl. 3 Decbr.; Morgbl. 7 Decbr. s. A. af E. Brandes, hvortil Bem. i Dagbl. No.

37; Dagens Nyheder Decbr. s. A. af Erik Bøgh (aftr. i Dagen No. 287); Nattid. A. (optr. i Dr. Bl. No. 284); Ude og Hjemme VI. 184 fg. af O.[tto] B.[orchsenius]; fr. ogsaa en Recensjon i Saturday Review 1883, hvor Anmelderen identificerer Digteren og Dr. Stockmann og i «En Folkefiende» ser et Verk af Hævn og Selvforsvar fra Digterens Side for Kritikens og Publikums Modtagelse af hans nærmest foregaaende sociale Dramaer.

I Begyndelsen af Aaret 1883 blev Stykket opført paa alle Hovedtheatre i Norden, først paa Kristiania Theater, hvor det spilledes 13 Januar (jfr. Aftpst. No. 10 A og 12 A; Dagbl. No 12; Mgbl. No. 16 A; Chra. Intell. No. 12 A; Ny ill. Tid. 1883, No. 5 af Henr. Jæger med Billede af Arnoldus Reimers som Dr. Stockmann; Fædrelandsvennen No. 8) og derefter til 31 August s. A. blev spillet ialt 27 Gange; cfr. om et økonomiske Udbytte for Theatret af Stykkets Opførelse en Notits i Bergpst. 6 ebruar 1883.

Paa Bergens Theater blev Stykket spillet 1ste Gang 24 Januar 1883 (jfr. rgpst. No. 21, 23 og 24 af Joachim Lampe jr.; Berg. Adr. No. 21; Berg. Aftbl. Januar s. A.; Berg. Tid. No. 21 og 27.)

Paa det kgl. Theater i Kbhvn. fandt Stykkets Førsteopførelse Sted 4 Marts 83 (jfr. Aftpst. No. 57 A; Berl. Tid. No. 54; Dagbl. No. 55; norske Dagbl. No. : Ude og Hjemme VI. 290—93 af E. Brandes med Billede af Emil Poulsen som Stockmann, jfr. S. 376 fg. med Billede af A. Reimers i samme Rolle). Ialt gik kket 11 Gange paa det kgl. Theater.

I Sverige var det Göteborgs Theater, som først bragte Stykket frem, nemlig i ruar 1883 (jfr. Aftpst. 2 Marts s. A.), i Oversættelse af Frans Hedberg, medens matiska Teatern i Stockholm spillede Stykket i Ernst Lundqvists Oversættelse 1ste ig 3 Marts (jfr. Stockh. Dagbl. No. 53 fg.). I Septbr. s. A. blev Stykket gjenaget paa Repertoiret paa Kgl. Stora Teatern med Arnoldus Reimers som Gjæst i Stockmanns Rolle (jfr. Artiklen «Dr. Stockmann — Hr. Reimers» af Hellen dgren i Ur Dagens Krønika III. H. 3—4, S. 226—31 samt Uddrag af Stockholmslenes Anmeldelser i Morgbl. s. A. No. 252 B). Senere blev Stykket opført paa me Theater bl. a. 26 Septbr. 1887 i Nærvær af Forf. (se bl. a. Aftonbl. 1887, No. 5, Sv. Dagbl. No. 223, Ur Dagens Krønika VII. 990 fg.).

Udenfor Norden har Stykket været spillet paa Ostendtheatret i Berlin 1ste Gang Marts 1887 til Indtægt for «Berliner Presse»s Understøttelsesfond (jfr. Breve fra erlin i Bergpst. s. A. No. 72 A og i Aftp. No. 128.) og har senere oplevet omkring 0 Opførelser paa denne Scene; fremdeles er Stykket bleven spillet paa Hoftheatret Meiningen i Marts 1888; paa Stadttheater i Königsberg i Oktbr 1888; aa Stadttheatrene i Hamburg, Altona og Bern s. A.

Vildanden. Skuespil i fem akter. Kbh. [11 Novbr.] 1884. 8. 2 Bl., 244 S.

Vildanden. Skuespil i fem akter. Andet oplag. Kbh. [1 Decbr.] 84. 8. 248 S.

Die Wildente. Schauspiel in 5 Akten. Deutsch von M. v. Borch. Einge vom Verfasser autorisierte deutsche Ausgabe. Berlin 1887. 8. 127 S. (Rec. i eussische Jahrbücher 1888, I. 444—49 af Robert Hessen.)

Die Wildente. Schauspiel in fünf Aufzügen. Aus dem Norwegischen übergen von Ernst Brausewetter. Lpz. [1887]. 8 108 S. (Reclams Univ.-Bibl. . 2317.)

Ogsaa dette Skuespil, der blev paabegyndt i Rom og skrevet færdig i Tyrol under Digterens Sommerophold der 1884, fremkaldte strax efter dets Udgivelse en vidtløftig Literatur af Bedømmelser, Fortolkninger og Polemik i Samtidens Presse. Samme Dag, de første Exemplarer kom i Boghandelen i Kristiania (11te Novbr. 1884), gav Morgbl. i No. 313 A og B, Aftpst. i No. 265 A og 269 A og Chra. Intell. i No. 313 et udførligt Resumé af Handlingen, hvilket Hastværk gav Dagbl.s Kritiker J. D. Irgens-Hansen Anledning til en polemisk Indsigelse i Dagbl. No. 403 imod dette «literære Reportervæsen» eller «Nyhedsjobber-Jaskeri», hvoraf der strax udspandt sig en Fejde mellem Chra. Intell.s Anmeldere Ludvig Eriksen og Henrik Jæger (i No. 319, 321) og Dagbl.s Kritiker (i No. 405), jfr. Indlæg i Striden om dette Punkt i Dagbl. No. 420, dels efter danske Morgbl., dels af en norsk Provinsboghandler. Efter denne Indledning kom saa Pressens Recensjoner og kritiske Belysning i Aftpst. No. 271 A af *A* og No. 277 A («Vildanden» som Led i Ibsens Digtning af —V.— [Bredo Morgenstjerne]); Dagbl. No. 403 af Irgens Hansen, hvortil Bemærkninger i No. 413 af .. *rs*, No. 420 («Vildænder» af Gina Krog), No. 440 (Gregers Werle i Vildanden af —*a*—); Chr.a Intell. No. 319 af Henrik Jæger; Morgbl. No. 317 A og 320 A; Demokraten No. 136 af *K. B.*; Fedraheimen No. 52; Verdens Gang No. 135 af M[argrethe] V[ullum]; Berg. Aftbl. 20 Novbr. 1884; Berg. Tid. s. A. No. 267 A; Bergpst. 1885, No. 30 af Andreas Lavik; Dr. Tid. 1884 No. 272 fg.; Smaal. Amtstid. No. 145; Vestfold No. 91 af J.[ulius] F.[rom]; Moss Tilsk. No. 135; Thj. Adr. No. 266 og 285; Dagsposten No. 266 og 268, jfr. Føljetonen «Molvik» i s. Bl. 1885, No. 14 af G. G.; Opl. Avis No. 149 af Emil Mørkassel; Stav. Amtstid. 1884, No. 278, 281 og 283; Stavangeren s. A. 28 Novbr.; Fædrelandsvennen No. 140 af H[arald] H.[ansen]; Krsands Stiftsavis No. 139 fg. af P. H.[ansen]; Nyt Tidsskrift III. 616 fg. af M.[athilde] S.[chjøtt]; Ny svensk Tidskrift 1885, S. 444 fg. af Kr. Randers.

Af den danske Presses Anmeldelser mærkes Dagbl. 1884, No. 309; Berl. Tid. No. 269 af F. W. Horn; Dag. Nyh. Novbr. s A. af Erik Bøgh; Politiken No. 47 af E. Brandes; jfr. Referat i Berg. Tid. 1885, No. 52 af et Foredrag af Herman Bang i Göteborg over Henrik Ibsen og «Vildanden».

I den svenske Presse stod Recensjoner bl. a. i Post- och Inr. Tidn. Novbr. 1884 af C. D. af Wirsén (overs. i Aftpst. No. 274 A), Ny ill. Tidn. 1885 No. 6, Ur Dagens Krönika 1885, S. 109 fg. af Oscar Levertin; Ny svensk Tidskrift 1885, S. 65—69 af Helene Nyblom, imødegaaet af Claës Lundin i Ur Dagens Krönika 1885, S. 209 fg. (jfr. Dagbl. 1885, No 88).; i Ny svensk Tidskr. 1885, S. 444 fg. af Kr. Randers; Finsk Tidskrift 1885, I. 159.

Stykkets første Opførelse paa Kristiania Theater fandt Sted 11te Januar 1885, dets sidste (22de) den 16 Marts s. A (Chra. Intell. 1885, No. 11 og 12 af Henrik Jæger; Dagbl. No. 12 og 13 af Irgens Hansen, No. 20 af Harald Hansen; Aftpst. No. 9 og 10 A [af T. Blanc]; Morgbl. No. 24). — Paa Bergens Theater gik Stykket 9. Januar 1885 (Berg. Aftbl. 10. Januar og Bergpst. No. 8 og 14, se ogsaa Chra. Intell. s. A. No. 14 og Dagbl. No. 14 i Uddrag efter Bergensbladenes Anmeldelser, jfr. sammenlignende Anmeldelser af de to norske Hovedtheatres Fremstillinger i Dagbl. 1885, No. 28 af Christian Bing og i 1886, No. 12 af Irgens Hansen).

Paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn blev Stykket spillet 1ste Gang 22. Februar 1885 og har siden været opført der ialt 13 Gange. (Aftenposten 1885, No. 47 A [af A. Falkman]; d. Morgbl. No. 54; Politiken No. 54 af E. Brandes; Dagbl. No. 54;

onaltidende, Avisen, Dag. Nyh. m. fl., se n. Dagbl. No. 65 og Morgbl. No. 101; kueren II. 260—65 af H. Schwanenflügel).

I Stockholm bragte det kgl. dramatiske Theater Stykket til Opførelse i Overelse af Fr. Hedberg 1ste Gang 30. Januar 1885. Opførelsen blev anm. i Ny ill. ı. 1885, No. 7; Ny svensk Tidskrift 1885, S. 168—74 af *S—e*; Ur Dagens Krø ı 1885, S. 209—17 af Claës Lundin; Aftonbl. No. 25, jfr. 24 af G. af Geijerstam t No. 28 af Fr Hedberg; Svenska Dagbl. No. 27; Stockh. Dagbl., Posttidn., en m. fl. (se Uddrag af disse Anmeldelser i Dagbl. No. 37 og Morgbl. No. 59) ugust Maaned 1885 aabnedes den nye Sæson med Ibsens Stykke, hvori Hjalmar als Rolle, der ved de første Opførelser blev spillet af Aug. Lindberg, nu var rtaget af Aug. Palme; Hedvigs Parti blev nu som tidligere spillet af den ganske e Skuespillerinde Frk. Seelig (jfr. Dagbl. 1885, No. 302). I April 1889 var danden» et af de Stykker, hvori Fru Hennings optraadte som Gjæst paa dette ater (se bl. a. Mgbl. 1889 No. 232, Sv. Dagbl. No. 96, Politiken No. 121 A). Kostumebillede af Hedvigs Fremstillerinde i Kristiania (Frk. Krohn), Kjøbenı (Fru Hennings) og Stockholm findes paa Omslaget af Ernst Bojesens «Nor», 2det Hefte. — Den svenske Oversættelse af Hedberg fremkaldte en skarp ensjon i Aftonbl. 1885, No. 44 af P.[er] S.[taaf] hvortil Svar af Hedberg i No. og Gjensvar af Staaf i No. 49.

I Helsingfors gik Stykket paa det svenske Theater 1ste Gang 16. Januar 1885 Aftonbl. s. A. No. 14 efter Nya Pressen).

I Tyskland oplevede «Vildanden» sin første Opførelse i Berlin ved en til Indfor Journalistforeningen «Berliner Presse»s Understøttelsesfond given Matiné paa Reenztheater den 4. Marts 1888, hvorom udførlige Beretninger findes i Aftpst. No. 143 af lets Berlinerkorrespondent; Dagen No. 59 af *K.*; Morgbl. No. 141 [med Uddrag 'aul Lindaus og Eug. Zabels Recensjoner], jfr. Deutsche Rundschau 1888, I. —64 af Karl Frenzel; Dagbl. No. 101 [med Overs. i Uddrag af Max Lessers ik i Wiener Neues Tageblatt]; Dagbl. [Kbh.] No. 59. I Begyndelsen af April 3 blev det ogsaa spillet paa en berlinsk Forstadsscene »Königstädtisches Theater«. 21. Oktbr. 1888 blev Stykket gjenoptaget paa Residenztheaters Repertoire og ledes nu hver Aften i flere Uger (se Beretninger og Anmeldelser i Aftpst 1888, 673, Dagbl. No. 348 og 387 [sidstnævnte Sted efter Selvsyn af Irgens Hansen], gbl. No 690 [efter en udførlig Recensjon i Köln. Zeit.], ligesom det gaves ved atrets Festforestilling under Digterens Nærvær i Berlin 6 Marts 1889 (se Mgbl. 9, No. 133). Paa Stadttheater i Bern blev Stykket opført ved en enkelt Forestili Januar 1889 (jfr. Dagbl. 1889, No. 51), i Wiesbaden i Februar 1889 og, rf.s Nærvær, paa Theatret i Dresden den 8 Juni 1889.

Rosmersholm. Skuespil i fire akter. Kbhvn. [23 Novbr.] 1886. 8. I., 203 S.

Rosmersholm. Schauspiel in 4 Akten. Deutsch von M. v. Borch. lin 1887. 8. 103 S.

Rosmersholm. Schauspiel in vier Aufzügen. Aus dem Norischen von A. Zinck. Lpz. [1887]. 8. 91 S. (Reclam's Universal-Bibl. No. 2280).

I den Ibsenske Digtning er «Rosmersholm», som blev skrevet i München, af de Skuespil, som har fremkaldt den vidtløftigste Polemik mellem samtidige ensenter og Fortolkere. Her henvises til Morgenbl. 1886, No. 609 og 611 (af

A. Sinding-Larsen]; Aftpst. s. A. No. 697 *A*. og 712 *A*. af —V— [Bredo Morgenstierne jfr. Artiklen «De hvide Heste paa Rosmersholm» af O. H. i Aftpst. 1887, No. 20; Chra. Intell. 1886, No. 309 af L [udvig] E [riksen]; Dagbl. s. A. No. 422 [af D. Irgens Hansen], jfr. No. 417, 441 og 1887, No. 8 [sidstnævnte Sted særlig o «Rebekka for Fru Gundersen» af Harald Hansen]; Berg. Aftbl 9 Decbr. 188 Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 144 og 146 af P. H.[ansen], hvortil Modbemærkning af O. K. i No. 147, Svar af P. H. i No. 148 og Gjensvar af O. K. i No. 15 videre Fædrelandsvennen No. 144 af H.[arald] H.[ansen]; Bergensposten No. 288 fg.; Fedraheimen No. 79 fg.; Framgang No. 7 af I. B. [ɔ: Ingvar Bohn ? Romsd. Budst. No. 103 af E. L.; Buskeruds Amtstid. No. 148; Dr. Tid. N 278, jfr. Digtet «Er alt da her i Verden kun Styggedom og Tant ?» af B. Broc i s. Bl. No. 290; Dr. Bl. No. 310; Buskeruds Blad No. 140 fg.; Fjeld-Ljom 188 No. 7; Tromsøposten s A. No. 10 og 19; Stav. Amtstid. 1886, No. 282 af P. B.

Blandt danske Recensjoner henvises til Nattid. 1886, 23 Novbr. og 2 Decbr Dagbl. s. A. No. 274 og 276, hvortil antikritiske Bemærkninger i Drammens Tidend No. 281; Morgbl. 1886, No. 279, 284 og 289; Dag. Nyh. s. A. No. 283; Avise No. 325, jfr. 352; Social-Demokraten No. 276; Politiken No. 329 af E.[dvard] B.[ra des], jfr. Ad. Hansens Digt i No. 334 og Aug. Strindbergs «Sjælemord (Apropo Rosmersholm)» i s. Bl. 1887, No. 150; fremdeles Tilskueren IV. 70—73 af E. Skram «Fra Bethesda» 1887, No. 24 af V. Esmann og i Forbindelse hermed A. Schack Nutidsbetragtninger i anl. af H. Begtrups foredrag om arvelighed (Kbhvn. 1887 S. 47—55.

Af den svenske Presses Kritik merkes C. D. af Wirséns Anmeldelse i Posttidn Novbr. 1886 og samme Forf.s Analyse af Rebekkas Karakter i «Vårt Land» 27 Novb 1886 (overs. i Fædrel. No. 140); Opsatsen «Hvad är Ibsens mening i Rosmersholm Ett tolkningsförsök af *S—e* [Dr. Fr. von Scheele] i Aftonbl. 1887, No. 7 og 8 Ny svensk Tidskrift 1887, S. 67—70 af ***Dina***; «Ämnet i Ibsens nya skådespel» af *Robinson* [O. O. U. v. Feilitzen] i Letterstedtske Nord Tidskr. 1887, S. 20—36; Ur da gens krønika VII. 574 fg.; Finsk Tidskrift 1887, I. 98—107 af *Robinson*.

Paa Kristiania Theater gik Stykket, efter den af Forf. selv givne Anvisning t Iscenesættelse, første Gang over Scenen 12 April 1887 (Aftenposten 1887, No. 204 [T. Blanc], Dagen No. 87 [af Henr. Jæger], Dagbl. No. 121 af E. V.[ullum], jf 124 af Henrik Dedichen ang. Publikums Udeblivelse fra Opførelserne; Morgenbl. N 189 og 197; Chra. Intell No. 85 og 87 af H.[olger] S.[inding], No. 94 af *A. A* [særlig ang. Johannes Rosmers Karakterudvikling]; Dr. Tid. No. 87 af H. W. J. Morgbl. [Kbh.] No. 91 af H.[arald] H.[ansen]; Politiken No. 106; Framåt [Gøteb II. 144 fg. af Ulrik A. P. Christiansen). Stykket gik sidst, for 16de Gang, pa dette Theater den 5te April 1889.

Paa Bergens Theater blev Stykket spillet 1ste Gang 17 Januar 1887. (Berger Aftenbl. 18 og 20 Januar s. A.; Bergensp. No. 14 og 16; Berg. Tid. No. 18).

I Sverige var det Gøteborgs store Theater, som først bragte Stykket fre 21 Marts 1887 (Aftonbl. 1887, No. 68 [i Brev fra Gøteborg], Gøteb. H. och S. Tidr og Gøteborgsposten af A. K.[rook], se Morgbl. No. 153) og af dette Theaters Sku spillere blev det senere opført i Lund paa et lidet Lejlighedstheater i ***Akademisk Föreningens*** Festsal 1ste Gang 17 April s. A. (Politiken No. 109 af Arthur Aumont I danske og svenske Provinsbyer kreerede August Lindberg — paa en ny Tourn med «Et Dukkehjem» og «Rosmersholm» til Repertoire — Rosmers Rolle ved Op

ɪrelsen, først i Aalborg 17 April 1887 og derefter i de øvrige større jydske Byer Politiken No. 109), senere 15 Mai s. A. i Malmø (Politiken No. 137 af Arthur Auɪont) m. fl. St. — Paa det kgl. dram. Theater i Stockholm gik Stykket, i Oversættelse if Henrik Christiernsson, 1ste Gang over Scenen 15 April 1887 (Aftenposten 1887, No. 231 af K. A. Winterhjelm; Aftonbl. s. A. No. 86, 89, 90 [af J. A. Runstrøm]; Svenska Dagbl No. 86; Posttidn. s. A [gjengivet i Morgbl. No. 199]; Ny svensk Tidskr. 1887, S. 338 fg). — I Helsingfors gik Stykket i utrykt Oversættelse af Hilda Asp paa det finske Theater 4 Gange i Oktbr. 1887.

I Kjøbenhavn var det Dagmartheatret, som bragte Stykket paa Scenen, med Aug. Lindberg som Rosmer, første Gang 28 Novbr. 1887 (anm. i de danske Blade Dagbl. s. A. No. 281, Morgenbl. No. 284, Politiken No. 333 og 335, Berl. Tid. [gjengivet i Uddrag i Mgbl. No. 619]). — Omtrent samtidig blev det Ibsenske Skuespil parodieret fra Scenen, idet Nørrebros Theater i Kbhvn. 30 Novbr. 1887 for første Gang opførte Farcen «Dosmersholm, idiotisk, hippologisk Gjengangeri i et Anfald af Gale Otto». Jfr. Morgbl. 1887, No. 623 efter Kjøbenhavnerbladet «Avisen».

Udenfor Norden er Stykket bleven spillet paa Stadttheater i Augsburg 1ste Gang 6 April 1887 (Blätter f. lit. Unterhaltung 1887, No. 17, S. 270; Frankfurter Zeitung 10 April 1887 af Max Bernstein, der betegner Opførelsen som «nicht eine gewöhnliche Première, sondern ein kunstgeschichtliches Ereigniss»; Allg. Zeit. No. 98, Beil.; Bergens Tidende 1887, No. 126 af *Armand*; Dagbl. 1888, No. 88 af Irgens Hansen); i Berlin paa Residenztheater 5 Maj 1887 (Aftonbladet s. A. No. 106 af G. F. S., Aftenposten No. 249, Dagen No. 105 og Morgenbl. No. 238, efter Berl. Tagebl. af O. Blumenthal og Nationalzeit. [af Eug. Zabel]; Dagen No. 106 af K.[onrad E.[riksen]; Dagbl. No. 164 [med Referat af Dommene i Nordd. Allg. Zeit., Kreuzzeit., Deutsches Tagebl., Berl. Börsen-Zeit. osv]; Die Nation (Berlin) 1887, No. 33, S. 498—500 af Otto Brahm; Die Gegenwart 1887, No. 45 af Oskar Bulle); Zürich paa Stadttheater i Oktbr. 1888 (Dagbl. 1888, No. 364 og 397; Berg. Tid. s. A. No. 325 efter Neue Züricher Zeit. af Carl Weitbrecht).

Fruen fra havet Skuespil i fem akter. Kbh. [28 Novbr.] 1888. 223 S.

Die Frau vom Meere. Schauspiel in fünf Akten. Deutsch von Julius Hoffory. Einzige vom Verfasser autorisirte deutsche Ausgabe Berlin [6 Decbr.] 1888. 8. 3 Bl., 109 S. — 3. Aufl. Berlin [22 Decbr.] 1888. 8. (Udgjør Bd. af „Nordische Bibliothek" hg. von Julius Hoffory. Anm. bl. a i Berl. Tagebl. af Otto Neumann-Hofer, jfr. Aftpst. 1888, No. 754, og i Neue freie Presse, jfr. Aftpst. No 757; videre i Unsere Zeit 1889 I. 242—47 af J. E. Frhr. von Grotthuß).

Samme Dag, det originale Skuespil ankom til den finske Hovedstad, begyndte Helsingfors Dagblad» uden Forf.s Samtykke i sin Fraklipningsføljeton at give en Oversættelse til Svensk, hvorimod Z. Topelius nedlagde en Protest i Bladet «Finland» (se Morgbl. 1888, No. 732 og Dagbl. 1889, No. 3). — I Amerika er dette som de fleste andre Arbejder af norske Digtere uden videre bleven aftrykt i nordiske Blade og Tidsskrifter og derefter udgivet i Særtryk. «Fruen fra Havet» i slig Eftertryksudgave aabner saaledes det første Hefte af «Samfundet. Illustreret Maanedsskrift for skandinavisk Literatur, Familie- og Foreningsliv», Chicago Maj 1889.

Om Stykket, der er skrevet i München, blev det for Udgivelsen i flere Blade sagt, at det vilde blive vanskeligt at forstaa fuldtud udenfor Norge. Disse Forly-.

dender fremkaldte i et Privatbrev fra Digteren følgende Udtalelse, gjengivet i Berl. Tid. i Oktbr. 1888 og derfra i norske Morgbl. s. A. No. 653: «Hvad flere nordiske Blade har berettet om, at mit nye Skuespil ifølge mit eget Udsagn neppe vilde blive fuldtud forstaaet udenfor Norge, er aldeles grundløst. Jeg har aldrig sagt eller frygtet noget saadant. Hidtil har jeg havt det Held at se mine Arbejder fuldt saa godt forstaaede udenfor som i Norge, og jeg nærer ingen Tvivl om, at det samme vil blive Tilfældet denne Gang».

I følgende særskilt udgivne Skrifter er Stykket bleven kritisk belyst: 1) A. Sinding-Larsen: Om Henrik Ibsen: Fruen fra Havet og Personerne deri. Kra. 1889. 8. 2 Bl., 55 S. (Dette Arbejde fremkom oprindelig anonymt i Morgbl. i Decbr. 1888, men udgaves senere særskilt, da Digteren i Brev til Kristiania Theaters Chef havde udtalt, at Stykkets Personer i disse Artikler var «ganske fortræffeligt og korrekt karakteriserede »og saaledes, som han havde ment det.) — 2) Om ægteskabsideen i «Fruen fra Havet.» (En kvinderøst). [Af Fru H. A. f. D.] Kra. 1889. 8. 32 S. (Jfr. den hertil knyttede «Redegjørelse» af Frk. J. E. Futterup i Morgbl. 1889, No. 144).

Blandt den samtidige Presses Fortolkningsliteratur henvises til Morgbl. 1888, No. 675, 683, 685, 688 og 691 [af A. Sinding-Larsen], jfr. 664 og 680; Dagbl. No. 392 af Irgens Hansen; Aftpst. No. 746 af —V— [Bredo Morgenstierne]; Fædrel. No. 142; Kristianiaposten No. 144 af —p; Nylænde III. 20—22 af Gina Krog; Adressebladet 1889, No. 2; Berg. Aftbl. 3 og 13 Decbr. 1888; Dagsp. 1888, No. 287 og 288, jfr. 1889, No. 7 og 34; Romsdals Budst. 1889, No. 11; Stav. Amtst. 1888, No. 282; Berg. Tid. s. A. No. 354; Bergpst. No 285; Fr.halds Tilsk. No. 146; Hamar Stiftstid. No. 143; Drammens Tid. No. 284; Bratsbergs Amtst. No. 96 af Jonas Hanssen; Fædrelandsvennen No. 144—45 af O. K. og 146 af H. H.; Kr.sands Stiftsav. No. 145. — For den danske Presses Vedkommende henvises til: Berl. Tid. 1888, No. 283; Dagbl. No. 284 og 287 af B[auditz?]; Morgbl. No. 287 og 289; Politiken No. 335 A; Nationalt. Decbr. s. A. (optr. i Dr. Blad No. 319); Literatur og Kritik I. 444 fg. af P. A. R[osenberg]. Jfr. ogsaa Avisen Febr. 1889 (optr. i Morgbl. 1889, No. 99). — I den svenske Presse fremkom Recensjoner bl. a. i Aftonbl. 1888, No. 281; Svenska Dagbl. No. 289 og 290 af H. A. R[ing]; Ny dagl. Alleh. No. 284; Ur dagens krönika VIII. 953—56 af D.[aniel] F.[allström]; Dagny 1889, H. 2 af Robinson [U. v. Feilitzen], hvortil Modbemærkninger af *Dina* i Ny svensk Tidskrift 1889, S. 237—39; Finsk Tidskrift 1889, I. Endelig fi[illegible] des Stykket og dets Kunst ogsaa kritisk behandlet [af Clemens Petersen] i Nordisk Folkeblad (Chicago) 1889, No. 3 og 5. — Til disse Henvisninger kan ogsaa føjes Aftenpst. 1889, No. 271 og Aftonbl. 1888, No. 294 B. ang. Forf s Honorarer.

Stykket blev samtidig med Udgivelsen indleveret til alle Hovedtheatre i Norden, af hvilke Kristiania Theater først og for udsolgt Hus bragte det til Opførelse d. 12 Februar 1889, hvorefter det i Sæsonens Løb indtil 9 Maj oplevede ialt [illegible] Opførelser. (Anm. i Aftpst. No. 97 og 98 af J. V.[ibe]; Dagbl. No. 45, [illegible] 48 [af L. Holst]; Morgbl. No. 82, 86 [af A. Sinding-Larsen]; Nattid. No. 3[illegible] 45; Bergpst. No. 41; Berg. Tid. No. 48; Stav. Amtstid. No. 41; Fædrelv. No. 2[illegible] jfr. Chr.sands Tid. No. 32 af en Kvinde; de danske Blade Morgbl. No. 39 i Brev fra H.[arald] H.[ansen] og Politiken No. 147 [i Brev fra E. Brandes] samt Ny Jord 1889, I. 292—95. — Paa forskjellige norske Provinsscener blev Stykket Vaaren 188[illegible] bragt til Opførelse af Direktør Olaus Olsens Selskab.

Paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn blev Stykket opført 1ste Gang, ligeledes for udsolgt Hus, 17 Februar 1889 og oplevede til Sæsonens Udløb ialt 11 Opførelser. (Anm. i Literatur og Kritik I. 733 fg. af P. A. R[osenberg]; Ny Jord 1889, I. 297 fg. af Carl Behrens; Berl. Tid. No. 41; Dagbl. No. 42; Mgbl. No. 42; Politiken No. 49 og 51, jfr. Aftpst. No. 112 [i Brev fra A. Falkman] og Morgbl. No. 94 [efter Avisen og Nattid.] Til Stykkets Scenehistorie i Kjøbenhavn hører en kort efter Arbejdets Udgivelse stedfunden Polemik i flere derværende Blade om Besættelsen af Ellidas Rolle enten med Fru Hennings eller Fru Eckhardt — Rollen blev tilsidst tildelt Fru Eckhardt — i hvilken Fejde bl. a. Fru Hennings selv offentliggjorde et Indlæg i Nattid. 5 Decbr. 1888. (Jfr. norsk Dagbl. 1888, No. 403 og Aftenpst. No. 771).

I Stockholm gav Kgl. dram. Teatern «Fruen fra Havet» 1ste Gang, i Oversættelse af Harald Molander, 22 Marts 1889 og derefter til April s. A. 10 Gange for udsolgt Hus. (Anm. i Aftonbl. No. 70 og 73 af G—g N.[ordensvan]; Nya dagl. Alleh. No. 70; Svenska Dagbl. No. 70 af H. A. R[ing]; Posttidn. (overs. i Morgbl 1889, No. 161); Ur dagens krönika IX. 499 fg.).

I Helsingfors gik Stykket paa det finske Theater under Titlen *Meren tytär* overs. af Niilo Sala, første Gang 22 Februar 1889 og derefter i Sæsonens Løb ialt 6 Gange.

Udenfor Norden blev Stykket først bragt til Opførelse paa Hoftheater i Weimar 12 Februar 1889, efterat Dr. Philip Schweitzer havde indledet Opførelsen ved et nogle Dage i Forvejen holdt Foredrag over Digterens Liv og Forfattervirksomhed, og særlig hans seneste Arbejde, af hvilket Foredrag Referat findes i Weimarische Zeitung 1889, No. 38 og i Deutschland No. 53 (jfr. Morgbl. No. 98 efter Allg Zeit.; Dagbl. No. 53). Den 1 Marts 1889 blev det opført paa Hoftheater i Kassel og 4 Marts, til Indtægt for «Berliner Presse»s Understøttelsesfond, paa Kgl. Schauspielhaus i Berlin i Nærværelse af Forf. og for aldeles udsolgt Hus. (Jfr. Morgbl. 1889, No. 129: Overs. af Paul Lindaus Anm. i Berl. Tagebl.; Dagbl. No. 69; Aftenpst. No. 148 i Brev fra Bladets Korrespondent og No. 149: Overs. af Th. Fontanes Anm. i Voss. Zeit., No. 153 efter Køln. Zeit., No. 324 efter Karl Frenzel i Deutsche Rundschau).

Ogsaa til dette Stykkes Literatur af Polemik og Kritik hører et Par parodiske Arbejder. Ved en Formiddagsforestilling, som Skuespilleren Aug. Warberg gav paa Svenska Teatern i Stockholm 18 April 1889, opførtes «Frun från hafvet» eller «Käringen mot strömmen», Parodi i 5 Akter; og paa Wallner-Theater i Berlin gaves den 1 Marts 1889 en Parodi [af Eugen Zabel] med Titlen «Die Mitternachtssonne» (jfr. Dagbl. 1889 No. 65). Medens disse Arbejder er forbleven utrykte, findes i Tysklands Literatur følgende to Parodier særskilt udgivet: 1) Die Frau von Mehreren. Psychiatrisch-atavistisch-bigamisch-metaphysisch-maritimes Urschauspiel in fünf Abtheilungen für Unheilbare [osv.]. A. d. Niedersächsischen in's Hochdeutsche übertragen von Richard Schmidt-Cabanis. Berlin 1889. 8. 32 S. (Oprindelig i noget kortere Skikkelse trykt i Berlinerbladet «Ulk» og derfra oversat i Atenpst. 1889, No. 171 og Nattid. No. 67). — 2) Henrik Ipse: Der Frosch. Familiendrama in einem Act. Deutsch von Otto Erich. Leipzig 1889. 8. 48 S.

I Christiania-Posten 1849, No. 431: Høsten (Digt.*) Ibsens første trykte Arbejde). — 1850, No. 554: Skalden i Valhal. (Mindedigt*) over A. Oehlenschlæger). — 1851, No. 1110: Prolog*) ved Studentersamfundets Aftenunderholdning for det norske Theater i Bergen.

I Andhrimner 1 Kv. Sp. 29 fg.: Svanen (Digt*) af Brynjolf Bjarme); 42 fg.: Paa Akershuus (Digt**) af Brynjolf Bjarme); 59 fg.: Gutten i Blaabærmyren (Digt*) af Brynjolf Bjarme); 111 fg.: Fugl og Fuglefænger (Digt**) af Brynjolf Bjarme); 144: Taaren (Digt**) af H. I.) — 2. Kv. Sp. 13—16 og 46—48: En Løverdagsaften i Harbanger (Digt*) af Brynjolf Bjarme. I Afsnittet Sp. 46 fg. findes her det første Udkast til Forf.s Digt „Spillemænd"); 28—32: Anm. af Gutzkows Skuespil „Haarpidsk og Kaarde", opført paa Kra. Theater (Mærket I.); 62—64: Edderfuglen (Digt**) af Brynjolf Bjarme); 125 fg.: [„Norma" paa Kra. Theater. Mærket I.]; 137—43 og 156—60: Norma eller en Politikers Kjærlighed, Musik-Tragedie i tre Akter (Anon.); 143—44: Bjergmanden (Digt**) af Brynjolf Bjarme); 182—86: Anm. af [P. A. Jensen's] „Huldrens Hjem", opf. paa Kra. Theater (Anon.) — 3. Kv. 12—16, 24—27 og 42—45: Helge Hundingsbane (Digt***) af Brynjolf Bjarme); 75—80: Hattemagerfeiden paa Ringerike. — Desuden er flere Partier af „Storthings-Saga" i Bladets 3die Kvartal af Ibsen.

I Bergens Stiftstidende 1851, 93 No.: Prolog ved Ole Bulls Aftenunderholdning til Indtægt for Studentersamfundets Byggefond; No. 96 og 97: Nogle Bemærkninger fremkaldte ved P. I. Stubs Theateropsatser [i Berg. Bl. No. 400 og 404]; No. 101 og 102: Poul Stub som dramatisk Kritiker.

I Bergenske Blade 1853, No. 82: Theaterprolog [ɔ: de i T. Blanc's „Norges første nationale Scene", S. 161 fg. optrykte Sonnetter]. — 1854, No. 9—13: Kjæmpehøjen, dramatisk Digtning i 1 Akt, i omarbejdet Skikkelse. (Dette Forf.s andet Skuespil blev skrevet i Pintseferien 1850, nogle Maaneder efter hans Ankomst til Kristiania, mens han endnu forberedte sig til Artium, og blev opført paa Kristiania Theater den 26 Septbr. s. A. og derefter to Gange til, sidst den 22 Oktbr. Stykket, hvis Opførelse blev anm. i Chra.-Posten 1850, No. 744 og i Krydseren No. 77, blev indtil videre utrykt og først, efterat Forf. havde underkastet det en Omarbejdelse, igjen bragt frem for Publikum ved Opførelsen paa Bergens Theater 2. Januar 1854, hvorefter det i denne Skikkelse tryktes som Føljeton i nævnte Blad og efter en ny Opførelse paa samme Theater 15 Februar 1856 begroves i Theatrets Arkiv. Jfr. Berg. Bl. 1854, No. 1; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 165 fg.; Henr. Jæger: Norske Forfattere, S. 161—74 [hvor en Analyse og Karakteristik af Stykket i dets oprindelige Skikkelse er meddelt efter den opbevarede Sufflørbog i Kra. Theaters Arkiv]; Henr. Jæger: Henrik Ibsen 1828—1888, S. 67—70; V. Vasenius: Henrik Ibsen, ett skaldeporträtt, S. 39—45 [med Referat af Stykket i den omarbejdede Skikkelse efter en Afskrift i Bergens Theaterbibliothek]).***)

I Bergensposten 1857, No. 301: For Fædrenes Minde (Festsang 13de Januar).

I Folkevennen VI. (1857), S. 465: [Sang ved Ole Vigs Grav].

---

*) = Ikke optaget i «Digte».

**) = Optaget, men omarbejdet i «Digte».

***) Aarg. 1854 af «Bergenske Blade» findes ikke i noget offentligt Bibliothek enten i Kristiania eller Bergen.

I Illustreret Nyhedsblad *1851*, No. 1: Et Puds (Digt). — *1857*, No.) og 20: Om Kjæmpevisen og dens Betydning for Kunstpoesien; No. 22—34: Fru. nger til Østeraad (se ovfr.); No. 37: Theatrets Opførelse af Thieles „Thyre Boløxe g Herremanden"; No. 38: Prolog ved „Fjeldeventyrets" første Opførelse paa det orske Theater; No. 41: „En Landsbyhistorie" paa Kra. Theater; No. 50: Biografi f Skuespiller Vilhelm Wiehe; No. 51 og 52: „Lord William Russell" og dets Udørelse paa Christiania Theater. — *1858*, No. 1: Anm. af Chr. Monsens „Gudbrands-olerne"; No. 3: Sang ved Festen til Fædrenes Minde; No. 4: Til Carl Johans Minde; No. 9: Kong Haakons Gildehal**); No. 11: Tre Digte**) [Byggeplaner; Markblomster og Potteplanter; En Fuglevise]; No. 21: 17de Mai-Sang; No. 32: Guizots Memoirer; No. 37: Kong Haakons Gildehal, fortællende Digt. I. [Ufuldendt]. — *1859*, No. 1: Maageskrig (Digt*; jfr. K. Knudsen: Tyskhet i norsk og dansk, S. 7 fg. og 280 fg.); No. 26: Sang*) for Kvinden ved Ballet under Sangerfesten i Arendal; No. 27: Turnsang*); No. 29: Anm. af Beatus Dodt's „Rideknægten"; No. 38 og 39: I Billedgalleriet. I—XXIII. [En Digtcyklus hvoraf blot et enkelt Digt, „Lysræd" i omarbejdet Form, er optaget i hans Samling af Digte]; No. 41: Sang ved Studenternes Fakkeltog til H. M. Kongen, No. 42: Fiskere i Havsnød [Text til Tidemands og Gudes Maleri]. — *1860*, No. 5: Høifjeldsbillede; No. 9: Anm. af [H. Tolderlund:] „Fortællinger af Dr. H." og af „Danske Landsbyhistorier"; No. 21: Sang ved Prof. Schweigaards 25-Aars Jubilæum; Sang til Storthinget 17de Mai; No. 22: Anm. af [H. F. Ewald:] „Valdemar Krones Ungdomshistorie"; No. 28: Sang ved Skyttefesten paa Ladegaardsøen; No. 33: Sang ved den militære Fest paa Kroningsdagen***); No. 34: Sang ved Gildet i Throndhjem for den svenske Kroningsdeputation. — *1861*, No. 3: Epilog paa det norske Theater; No. 20: 17de Mai-Sang; No. 27: I Havsnød (Marts 1861); No. 36: Sang ved Studenterfesten paa Klingenberg 2 Septbr. [Universitetets 50 Aars Stiftelsesdag]; No. 51: Anm. af C. Rosenbergs Overs. af Klaus Groths Fortællinger. — *1862*, No. 35: Theaterkrisen; No. 37: Forviklinger (Digt); No. 42 og 45: Norske Sagn; No 43: Fra Vestnæs (Jfr. Morgbl. f. A. No. 313 af O. T. Krohg og Ill. Nyhedsbl. No. 46 af P. Botten-Hansen); No. 45: Ved Bræheimsvandet i Nordfjord; No. 48: Theatret; No. 50: Anm. af [Fr. Foss:] „Se Tiden an" af Israel Dehn; No. 51: Anm. af Bjørnsons „Sigurd Slembe". — *1863* No. 1: Paa Akershus (Digt, i anden omarbejdede Skikkelse; i tredje Omarbejdelse i „Digte"); Anm. af Magdalene Thoresens „Fortællinger"; No. 4: Med en Vandlilje (Digt**); No. 5: Bergmanden (Digt, i anden omarbejdede Skikkelse: i tredje Omarbejdelse i „Digte"); No. 6: Lysrædd (Digt**); No. 26: Langs Leden (Digt**) fra Sangertoget til Bergen); No. 31: Anm. af „Nord. Univ. Tidsskrift"; No. 50: En Broder i Nød! (Digt**). — *1864*, No. 3: Fredrik VII's Minde (Digt til Studentersamfundets Fest til Fædrenes Minde). — *1865*, No. 29: Tale ved Afsløringen af Mindestøtten paa Prof. P. A. Munchs Grav i Rom. — *1866*, No. 38: Sæterhytten paa Dronningbjerget (Digt*, skrevet 1862 og da særskilt trykt i ganske faa Exemplarer).

I Nytaarsgave for Ill. Nyhedsblads Abonnenter *1860*, S. 57—70: Paa Vidderne. (Et Digt. Anm. af C. Rosenberg i Dansk Maanedsskrift 1860, II. 477 fg.; i Nord. månedsskrift 1874, I. 401 fg. af Vilh. Paulsen). — *1862*

*) Ikke optaget i «Digte».

**) Optaget, men omarbejdet i «Digte».

***) Til Tak for dette Digt fik Forf. senere tilsendt en Sølvkande fra Kongen.

S. 41—51: Terje Vigen. (Metriske Oversættelser til Engelsk af dette Digt findes i Norwegian and swedish Poems», translated by J. A. Dahl, Bergen 1872, S. 4—25; og i Indbydelsesskrift fra Aars og Voss's Skole 1874, S. 5—15 af Emil Nicolaysen; en dels metrisk, dels prosaisk Oversættelse til samme Sprog findes i [A. Johnstone's] Translations from the Norse», Gloucester [1876], S. 42—54. I metrisk Oversættelse til Polsk findes enkelte Dele af Digtet i Grev Engestrøms ovfr. nævnte Biografi af Forf., S. 91—94. Metriske Oversættelser til Tysk findes i de ovfr. nævnte Samlinger Gedichte» ved Passarge, S 57—70 og ved Hermann Neumann, S. 15—29, samt i Adolf Stodtmann's Das geistige Leben in Dänemark», S. 231—43. Med Illustrationer af Aug. Jerndorff er Originalens Text gjengivet i «Romancer og Digte», udg. af Chr. Richardt, Kbh. 1882, S. 127—43.).

I Aftenbladet *1857*, No. 37: Til Hr. *n—s* i Bergen [i Anl. af den ... Brevskrivers Omtale af „Olaf Liljenkrans"]. — *1858*, No. 58: Et Træk af Christian... danske Theaters Bestyrelse; No. 71 og 76: Endnu et Indlæg i Theatersagen; No. 8...: Foreløbig Slutningsbemærkning. [Alt Indlæg i Striden om „Hærmændene", se ov... S. 36 fg.]. — *1859*, No. 288: Sendebrev til H. Ø. Blom. (Dette Rimbrev v... fremkaldt ved H. Ø. Bloms Digt „Til Skuespiller Wilhelm Wiehe" i Morgbl. f. ... No. 337 og besvaredes af Blom i Morgbl. No. 343; denne poetiske Fejde angaaen... norsk eller dansk Skuespilkunst i Norge fremkaldte ogsaa A. Munchs Digt „F... Christiania Theater" i Morgbl. 1859 No. 357 samt „Til Digterne H. Ø. Blom o... A. Munch" i Morgbl. 1860, No. 8.) — *1860*, No. 104: Epilog ved Fru Døvles B... neficeforestilling paa det norske Theater. — *1861*, No. 124: Lidt, men Nok o... Theaterafhandlingen i Christianiaposten; No. 133: Christianiapostens Spaltepr... viantering; No. 193: Aarsberetning ang. Kra. norske Theaters artistiske Virksom... hed i Spilleaaret 1860—61. — *1862*, No. 142: Sang ved Studenternes Hjemkom... fra Kjøbenhavn. — *1863*, No. 107: Ved Afsløringen i Studentersamfundet af Werge... lands og Welhavens Buster; No. 124: Ved Kunstnerforeningens Afskedsfesta for Sku... spiller Jørgensen.

I Morgenbladet *1859* No. 181: 4de Juli 1859 [ɔ: Digtet „Ung... Norge, sænk dit Flag", skrevet til Folkefesten ved St. Olafs Bad paa Modum nævnte... Dag og uddelt i Særtryk til Deltagerne i Festen; jfr. Vinjes Skrifter i Utval II. 1... fg.]; No. 216. Folkesorg [ɔ: Digtet „Nu bærer Kirkeklokken Bud vidt over Fjord og... Fjeld"; No. 230: Prolog i det norske Theater 21 August [ɔ: Det i hans „Digte"... ikke optagne „Sorgens Ord i Hal og Kirke over Oskar længst er talt".] — *1860*, ... No. 251: Ved J. L. Heibergs Død. [ɔ: I omarbejdet Form under Titlen „Til de Genlevende" optaget i hans „Digte", 1. Udg., S. 49].

I Norske Folkelivsbilleder, udg. af Chr. Tønsberg, ny Række (Chra. 1858) har han skrevet Texten til K. Bergsliens Billede En Brudevielse» og til A. Tidemands Billede Et Gravøl». (Dette sidste Digt er ikke optaget i hans Samling Digte»).

I Norges første nationale Scene af T. Blanc (Kra. 1884) er flere Prologer af Ibsen trykt, tildels for første Gang, saaledes S. 113—15: Prolog med Kor paa Theatrets Stiftelsesdag 1852; S. 161—65: Sex Sonnetter, fremsagt som Prolog ved Sæsonens Aabning 5 Oktbr. 1853; S. 169—71: Prolog ved de bergenske Skuespilleres første Forestilling i Throndhjem 17 April 1854.

I Skålar och föredrag i Carl Johans-Förbundet 1858, Bilag: Til

Carl Johans Minde [ↄ: Mindedigtet «Døde Drot, hvad vil du mer?» ikke optaget i Forf.s «Digte»].

I Fædrelandet [Kbh.] *1865*, No. 111: Lincolns Mord (jfr. norske Morgbl. s. A. No. 138). — *1872*, No. 260: Nordens Signaler. [ↄ: Det i hans «Digte» ikke optagne «I Wien stod et Slag mellem Diplomaterne», ogsaa trykt i Mgbl. 1872, No. 315 B, Indlæg fra hans Side i den af Bjørnson fremkaldte «Signalfejde», se dette Værks 1ste Bind, S. 330. Jfr. «En Sønderjydes» Artikel «Har det danske Folk forandret Signalerne?» i Fædrel. 1872, No. 265, Aasta Hansteens Digt i norsk Dagbl. s. A. No. 273, Anm. af Ibsens Digt i Bergspst. s. A. No. 271 med Svar i «Bergens Adr.» No. 317].

I Nordisk Tidskrift, utg. af G. K. Hamilton, 1870, S. 96: I en ung Komponists Stambog. [ↄ: Digtet «Orfeus slog med Toner rene, Sjæl *) i Vilddyr, Liv i Stene», skrevet i Rom Februar 1866].

I Det nittende Aarhundrede, II., April—Septbr. 1875, S. 265—68: Langt borte. [ↄ: Digtet «Snart samles i Upsal alle de unge». Jfr. Dr.s Bl. 22 Juli 1875, hvor Digtet er aftrykt med en kritisk Indledning, ligesom det ogsaa findes oversat paa Tysk med en kritisk Indledning af Adolf Strodtmann i Die Gegenwart 1875, jfr. Ny ill. Tid. s. A. S. 262]; S. 345—50: Et Rimbrev [ↄ: Digtet om «Liget i Lasten». Det blev besvaret i «Nissen. Riimbrev til Henrik Ibsen fra M. J. Monrad». Chra. 1876. 8. 16 S.].

I Norden, udg. af Ernst Bojesen [Kbh. 1887], II. 1: Stjerner i Lystaage (Digt m. Ill. af Carl Larsson).

I Illustreret Tidende [Kbh.] XIX. (1877—78) No. 969: Et Vers. [ↄ: Digtet „At leve er Krig med Trolde", skrevet som Tilegnelsesdigt i en ny Bog].

*) Dette Ord er i Forf.s «Digte» (1871) ombyttet med Ordet «Aand».

Tillæg.

I Skildringen af Henrik Ibsens Liv er foran et Par Steder (S. 3 og S. 7) omtalt hans Anlæg for og Lyst til at blive Maler. Denne Side af hans Evner og Tilbøjelighed har ligeledes været berørt af de fleste tidligere Biografer, men selv Forfatteren af den seneste og udførligste Fremstilling af hans Liv og Digtning, Henrik Jæger, har ingen sikker Kundskab vidst at tilvejebringe paa dette Punkt (se H. Jæger *l. c.* S. 23). Efterat de første Ark af nærværende Arbejde alt var gjort helt færdige til Trykning, har jeg paa Henvendelse fra Digteren modtaget nogle Oplysninger desangaaende, hvilke jeg tilføjer paa dette Sted med hans egne Ord:

«Jeg besøgte som Gut et Aarstid Tegneskolen i Skien og lærte der lidt Blyantstegning. Samtidig eller lidt senere fik jeg nogen Vejledning i Oljemaling af en ung Landskabsmaler Mandt fra Telemarken, som undertiden opholdt sig i Skien. I Bergen gav jeg mig adskilligt

Trykt 9 November 1889.

af med at male i Akvarel under Tilsyn af den nu afdøde Losting dersteds. Efter Tilbagekomsten til Kristiania malte jeg lidt i Olje hos Magnus Bagge. Men i 1860 begyndte Forberedelserne til «Kjærlighedens Komedie» og «Kongsemnerne» stærkt at beskjæftige mig og fra den Tid af lagde jeg Malerkunsten paa Hylden.»

Om Ibsens Forhold til Arbejderbevægelsen i 1851 (se ovfr. S. 8) meddeler Digteren mig i samme Brev: «Med selve Arbejderbevægelsen havde jeg egentlig intet at skaffe, stod kun i Venskabsforhold til Abildgaard og blev gjennem ham bekjendt med Markus Thrane. Jeg erfarede saaledes adskilligt om deres Planer, og da Arrestationerne havde fundet Sted, frygtede jeg nærmest for at kunne blive ført som Vidne. Men heldigvis var mine Breve til Abildgaard og maaske ogsaa Manuskripter blandt de opbrændte Papirer, saaledes som Henrik Jæger fortæller».

Fra en ældre, i vor literære Historie vel bevandret Akademiker, der blev Student i 1851, har Udgiveren, efter Trykningen af foranstaaende Biografi, om Digterens Deltagelse i Studenterlivet i Aaret 1851 modtaget nogle Bemærkninger, hvoraf her hidsættes følgende:

«Efter Udgivelsen af «Catilina» levede Ibsen meget ubekjendt, og de enkelte Digte, han leverede i «Andhrimner», blev ikke meget bemærket. Han blev egentlig først dragen frem for Lyset i Juni 1851, da man skulde have Studentermøde og var i Forlegenhed for at faa det fornødne Kvantum Digte til Anledningen. Da fik Bestyrelsen af en eller anden Anvisning paa Ibsen, og han leverede Sangene «For Danmark» og «Paa Ladegaardsøen», begge under sit Navn. Det var første Gang, hans Fornavn blev kjendt *in publico*. At disse Sange vakte megen Opsigt, husker jeg godt*). — Jeg blev samme Aar Student og fik se Ibsen i Samfundet, hvor han aldeles ingen Rolle spillede. Dog erindrer jeg, at han den 2 Oktbr. 1851 [Samfundets Stiftelsesdag] holdt en Skaaltale for Ludv. Kr. Daa. Talen var skandinavisk, ligesom han i hine to Sange havde til kjendegivet sig som Skandinav. I Samfundet var Ibsen et ivrigt (ɔ: altid mødende) Medlem af den literære Forening, stiftet af »Fader Schultze» — I denne Forening havde vi gode Dage og mange Venskabsforbindelser er der knyttede. Kun et Par Gange i de Aar, jeg var Medlem, blev Freden forstyrret. Andreas Borchgrevink leverede i Septbr. eller Oktbr. 1851 en Skitse, kaldet «Et Besøg i det bergenske Nationaltheater», hvilket han var temmelig ubarmhjertig mod. Ibsen tog hans Skitse op til Kritik og behandlede den endnu mere ubarmhjertig og ikke uden Bitterhed. Det var i de samme Dage, der blev forhandlet om, hvorvidt man skulde holde Koncert til Bedste for nævnte Theater, og Debatten blev varm. Skjønt Argumenterne væsentlig blev hentede fra Theatrets Be-

(* De to Sange, der ikke er bleven optagne i Forf.s «Digte», findes foruden i de originale Særtryk i Beretning om Studentermødet i 1851, S. 38 fg.

skaffenhed mere end fra Ideen, der laa til Grund for samme, forekommer det mig bestemt, at Ibsen ikke deltog i den; han var maaske ikke tilstede. Hans Prolog ved den Koncert, der holdtes, gjorde ingen videre Lykke og blev strengt kriticeret i de Studenterkredse, hvori jeg kom, og jeg omgikkes — skjønt Rus — adskillige ældre Kammerater».

Til de ovfr. S. 26 fg. anførte biografiske og kritiske Kildehenvisninger kan videre føjes følgende: Aftenposten 1884, No. 240 A. [Referat af et Foredrag af Herman Bang om Ibsens Kvinder]; Dagbladet 1881, No. 247, 251 og 264 [Digterdrømme om Synd] og samme Blad 1889, No. 281, 282 [«De Unges Forbund» 1869—1889 af Kr. Kristofersen]; Chra. Intell. 1887, No. 160, 162 [Ibsens «Brand» og Bjørnsons «Sang», en Sammenligning af Olaf Holm]; Morgbl. 1885, No. 397 og 404 [De norske Digtere og det norske Folk]; Fædrel. 1883, No. 128 [Vore Digtere af *R. M*]; dansk Morgbl. Oktbr. 1884 [August Strindberg overfor Henrik Ibsen og Kvindespørgsmaalet, optrykt i n. Dagbl. 1884, No 340, jfr. Piraten 1887, No. 11]; Alfred Klaar: Das moderne Drama III. 253—65 [delvis overs. i Aftpst. 1884, No. 239 A]; Edgar Steiger: Der Kampf um die neue Dichtung (Lpz. 1889), S. 22—33; Fortnightly Review Vol. XIX (1874) [Henrick Ibsen, the Norwegian Satirist by E. W. Gosse, ogsaa trykt i det amerikanske Tidsskrift Every Saturday (Boston) Vol. XIV. 133]; St. James's Magazine (Lond.) Vol. XLVIII. 27 fg. og 104 fg. af W. Archer; American (Philad.) Vol. IV. 8 fg. af R. B. Anderson; Literary World (Boston), Vol. XIII. 325 fg.; Theatre (Lond.) 1884, I. 209 fg. af W. Archer; The nineteenth Century 1889, II. 241—56 [The works of Henrik Ibsen by Walter Frewen Lord]; The Fortnightly Review 1889, II 30—37 [Ibsen and English Criticism by W. Archer]; The New Review 1889, Septbr, jfr. Uddrag i Overs. i Bergspst. 1889, No. 247; The Daily Telegraph 1889, 22 og 23 Juli, af Robert Buchanan og Rob. Mc Carthy (jfr. Dagbl. 1889, No. 224 og Morgbl. No. 395); Berliner Tageblatt 1889, 20 August af Paul Lindau (jfr. Morgbl. 1889, No. 447); Journal des Débats 1889, 19. Aug. — 9. Septbr., af Jules Lemaitre (jfr. Morgbl. 1889, No. 450 og 487 og Aftpst. s. A. No. 524); Revue des deux Mondes 1889, 1. Oktbr. — Om Ibsens Liv i Bergen har Herman Bang efter «en Venindes Erindringer» meddelt nogle Træk i «Af Dagens Krønike» Oktbr. 1889, S. 340—44. — Til de ovfr. S. 24 og 29 givne Meddelelser om Æresfesten for ham i Stockholm 24. Septbr. 1887 føjes her yderligere følgende Kildehenvisninger: Kommentarer til hans Tale om «det tredie Rige» i Morgbl. 1887, No. 500 [efter d. Dagbl.], No. 504 og 506 [sidstnævnte Sted af Dr. L. Daae], cfr. Dagbl. No. 329; Dagbl. s. A. No. 320 [af E. Vullum] og 330 af B. Bjørnson; Aftenposten s. A. No 516 og 519 af Red., No. 536 [«Per Gynts Ankomst til det tredie Rige» af D. Meidell] og No. 544 [efter danske «Social-Demokraten»]; Drammens Tidende s. A. No. 226; Buskeruds Blad s. A. No. 116 [Digt «Til Henrik Ibsen» af X.]. — Om Ibsens Ophold i Kjøbenhavn paa Hjemrejsen fra Stockholm s. A. og om en Fest for ham hos Boghandler Hegel, ved hvilken han udtalte sig om, hvorledes han under sit Sommerophold i Danmark denne Gang havde «opdaget Havet», se Aftpst. 1887, No. 532 og Dagbl. No. 290 og 335. — Om en Fest for Ibsen i Gossensass, hvor en offentlig Plads gaves Navn («Ibsenplatz») efter ham, under hans Sommerophold der 21de Juli 1889, se Morgbl. 1889, No. 402 og Aftpst. No. 428. I sin Svartale ved denne Lejlighed ytrede Digteren ifølge «Neue Fr. Presse», at «hans aandelige Udvikling og voxende Berømmelse næsten havde holdt Skridt med det skjønne Sted,

hvor han saa gjerne og saa ofte havde dvælet, hvor Spiren til flere af hans Arbejder var bleven lagt, medens andre havde faaet sin Udvikling og atter andre var bleven fuldendt her, og hvor han havde glædet sig ved Nydelsen af Naturens Skjønhed som ved den behagelige Omgang med Aandsbeslægtede«.

Som Tillæg til hvad foran er meddelt om hvert enkelt Skuespils Historie kan her yderligere oplyses følgende fra den Tid, som er gaaet siden Trykningen af de foregaaende Ark:

Den tyske Oversættelse af «Kjærlighedens Komedie» er nu udkommen under Titlen «Komödie der Liebe». Deutsch von M. v. Borch. Berlin 1889. 8. (Anm. af I. Kreutzer i Allg. Zeit. 1889, No. 239 Beil., jfr. Morgbl. s. A. No. 470).

«Samfundets Støtter» er den 17 Juli 1889 paany bleven opført i London, denne Gang paa *Opera Comique*-Theatret og i mindre bearbejdet Skikkelse end i 1880 (jfr. bl. a. Morgbl. 1889, No. 393 [efter et Brev i «Berl. Tid.»], Dagbl. No. 217 og 219 [af H. L. Brækstad], The Academy 27 Juli 1889, S. 60 fg. af Fr. Wedmore; The Saturday Review 20 Juli 1889, S. 71 fg., m. fl.). — Den 23 Septbr. 1889 blev Stykket i tysk Oversættelse spillet i St. Petersburg; den 10 Oktbr. 1889 gik Stykket over Scenen paa Neues Theater i Leipzig (se Morgbl. 1889, No. 552) og 14 Oktbr. s. A. opførtes det for første Gang paa Hoftheatret (Alberttheatret) i Dresden (se Morgbl. No. 554).

Henvisningerne ovfr. S. 60 fg. ang. Literaturen om «Et Dukkehjem» maa her øges med en Henvisning til «Verdens Gang» 1889, No. 184 af G. B.[randes], hvortil Svar fra Camilla Collett i Stykket «Galeotto i Norden» i s. Bl. No. 238, jfr. Aftpst. 1889, No. 617 [efter «Köln. Zeit.»]. — Om den paa *Novelty Theatre* i London 7 Juni 1889 stedfundne Opførelse af dette Stykke (se ovfr. S. 68) henvises yderligere til Recensjonerne i The Spectator 15 Juni 1889, S. 853 fg. og i The Saturday Review 29 Juni 1889, S. 792 fg. Den ved denne Opførelse benyttede Oversættelse er nu ogsaa udkommen i en i 115 nummererede Exemplarer trykt Pragtudgave med et fotografisk Titelportræt af Ibsen og sex fotografiske Billeder af Scener ved Opførelsen. Dens Titel er:

A doll's house. Play in three acts. Translated by William Archer. London 1889. 8. 3 Bl., 1 Portr., 4 Bl., 123 S.

Det Ibsenske Skuespil vedbliver iøvrigt at vinde Terræn paa baade Europas og de udeneuropæiske Scener. I Amsterdam og Hollands øvrige større Stæder er det i 1889 bleven opført af et rejsende Selskab, som gaar paa Tourné gjennem Landet med dette Stykke paa sit Repertoire. I Berlin blev Lessingtheatrets Høstsæson gjenaabnet 17 August med en ny Opførelse af Stykket. Paa det ungarske Nationaltheater i Budapest blev det opført i Begyndelsen af Oktbr. 1889, og 26 og 28 Oktbr. 1889 er det paany gaaet over Scenen i Hamburg ved Grevinde Prokesch-Ostens (Fredrikke Gossmanns) Gjæstespil i veldædigt Øjemed paa Thaliatheatret dersteds (se Morgbl. 1889, No. 577). — Den 26 Septbr. 1889 blev det opført første Gang i Nordamerika paa Amberg-Theatret i New York (jfr. Aftpst. 1889, No. 602, Bergspst. No. 242, The Critic 3 Oktbr. 1889, S. 169). I den nu begyndte Vintersæson endelig er Stykket bleven opført i Melbourne paa det derværende *Princess Theatre* den 14 Septbr. af et engelsk Selskab med den fra London-Opførelsen kjendte Miss Janet Achurch som Gjæst i Noras Rolle (jfr. Morgbl. 1889, No. 577).

De foran S. 73 givne Oplysninger om «Gengangeres» Scenehistorie i Tyskland i 1886 og 1887 suppleres med følgende Henvisninger: Aftenposten 1886, No.

231 og 1887, No. 19 og 20; Dagbladet 1886, No. 136, 139, 175, 377, 474; Chra. Intell. 1886, No. 112 og 1887. No. 2; Morgbl. 1887, No. 22. — Under Opholdet med sit Selskab i Kristiania Sommeren 1889 bragte Direktør Aug. Lindberg Stykket paany til Opførelse, denne Gang paa Tivolis Theater og med Fru Håkonsson som Fru Alving, den 21 August s. A. (se bl. a. Dagbl. 1889, No. 250 af Knut Hamsun og Morgbl. No. 447, 451). Paa Stadttheater i Frankfurt a/M. blev Stykket spillet 14de Septbr. 1889 (Morgbl. No. 538), men dets fortsatte Opførelse blev derpaa efter et Vink af Politiet indtil videre indstillet (Morgbl. No. 539). Den 29 Septbr. 1889 blev Stykket opført paa Lessingtheatret i Berlin ved Aabningsforestillingen for Medlemmerne af Foreningen «Freie Bühne» med Pianisten Hans von Bülows Hustru Fru Marie von Bülow i Fru Alvings, Emerich Roberts fra Wiens Burgtheater i Osvalds og Frk. Agnes Sorma i Regines Rolle. (Morgbl. 1889, No. 485, 520, 522, 523, 544 og 562; Aftpst. s. A. No. 570, 573, 584, 628). Opførelser af Stykket i Dresden, Breslau og Stettin Høsten 1889 blev forbudt af Politiet. Derimod blev det paa hertugelig Befaling den 17 Oktbr. 1889 oplæst i Hoftheatret i Koburg, indledet med et orienterende Foredrag over Digteren af Dr. Ph. Schweitzer. Endelig noteres, at det er optaget paa Listen over de Arbejder, som i Vintersæsonen 1889—90 skal opføres i Paris paa det nye «Théatre Libre» dersteds.

Af Fruen fra Havet er nu udkommen en engelsk Oversættelse med Titlen: The lady from the sea. Translated, by the author's permission by Eleanor Marx Aveling. Critical introduction by Edm. Gosse. London 1889. 8.

Ibsen, Wolfgang Amadæus, Søn af Kjøbmand, senere Musik- og Sanglærer *Lars Møller I.* (f. 1780, † 1846, Komponisten af Melodierne til Nationalsangene »Mens Nordhavet bruser« og »Hvor herligt er mit Fødeland«) og *Aline Pihl*, blev født i Kristiania 17 Maj 1817, gik i flere Aar paa Kathedralskolen der, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1838 og juridisk Kandidat med Haud i Juni 1843. Han blev i Juni 1844 ansat som Lærer i Fransk ved Nissens Latin- og Realskole og fra Nytaar 1848 ligesaa ved Krigsskolen. Han døde ugift 23 Septbr. 1853.

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. *II.* 104—6: Anm. af Aalholms Materialier til tydske Stiløvelser; S. 106—8: Anm. af Fr. Bresemanns Tydske Stiløvelser; S. 108 fg.: Anm. af N. M. Aalholms Fransk Læsebog; S. 214—18: Anm. af A. Autenrieths Tydsk Læsebog f. Begyndere (jfr. Autenrieths „Nogle Ord i Anl. af Anmeldelsen" trykt som Bilag til s. Bd. H. 4. 8. 2 Bl.) — *III.* 211—24: Anm. af Autenrieths og Colbans Fransk Læsebog.

Ihlen, Christian, Søn af Skibsreder *Nils I.* og *Barbara Thurmann*, er født i Holmestrand 7 August 1829, blev i Septbr. 1844 optagen som Kadet ved Søkadetinstitutet i Fredriksværn og udnævntes, efterat være udexamineret derfra, 6 Septbr. 1849 til surnumeraær Sekondløjtnant i Marinen, kom 30 Decbr. 1853 i Numer som virkelig Sekondløjtnant, befordredes 10 Novbr. 1858 til Premierløjtnant, 28 Oktbr. 1871 til Kaptejn, 17 Maj 1884 til Kommandørkaptejn af 2den og 28 August

1888 til Kommandørkaptejn af 1ste Klasse. Fra 1877 til Udgangen af 1888 var han ansat som teknisk Revisor og Konsulent i Marinedepartementet og blev 1889 konst. som Overlods i det søndenfjeldske Distrikt. Siden 1867 har han tillige været udnævnt til Dispachør i Kristiania. Han var Medlem af den store Militærkommissjon i 1887 og 1888 og er derhos tilforordnet Medlem af Højesteret ved Marinesagers Paadømmelse. Han blev 21 Jan. 1887 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og er derhos R. S. O. (1881), K.² Sp. O. Mér. Nav., Indeh. Tk. Md. O. 4 Kl., Indeh. Tun. N. I. 4 Kl.

* *Kitty Kallevig* (f. i Arendal 1 Januar 1833), D. af Konsul Emil K. og Margaretha Dedekam.

Lærebog i Navigationen. D. 1. 2. Chra. 1866. 8. *I.* XII S., 422 S. m. i Texten trykte Træsnit. II. (Tabeller). 184 S. (Jfr. Morgbl. 1866, No. 322, 324, 326, 331. Desuden blev Bogen kriticeret i flg. særskilt udgivne Skrift: „Anmærkninger i Anledning af Løjtnant C. Ihlens Lærebog i Navigation. For en Del fremkaldte ved Marine-Departementets Autorisation af denne Lærebog som „almindelig" eller „tilladt" osv. Af *r.* [ɔ: Oscar Storm]. Chra. 1867. 8. 48 S.)

[Om den foreslaaede Krydser for Marinen. Svar til en Række Artikler med Overskrift «Marinen under Statsminister Sverdrups Styre» i Morgenbladet, 1888, No. 144, 148, 155, 186, 189, 201, 204, 209, 212, 214 og 241. Trykt som Manuskript og anonymt omdelt til Storthingets Medlemmer. Kra. u. A. ɔ: 1888. 4. 12 S.]

Ihlen, Nils, foregaaendes Broder, er født i Holmestrand 18 Juli 1824, blev i Maj 1838 optagen paa Søkadetinstitutet i Fredriksværn, hvorfra han udexamineredes 1843 og derpaa 19 April s. A. udnævntes til Sekondløjtnant i Marinen. Efterat han 1844—47 havde gjennemgaaet den militære Højskole, blev han 28 Oktbr. 1848 ansat som Assistent hos Marinens Skibsbygningsinspektør og opholdt sig fra Oktober 1851 paa offentlig Bekostning i 3 Aar i Udlandet for ved de vigtigste Orlogsværfter i England, Frankrige og Nordamerika at uddanne sig som Skibskonstruktør. Under dette Ophold i Udlandet mødte han bl. a. i August og Septbr. 1854 som Norges Repræsentant ved den maritine Konference i Brüssel af søfarende Nationers Delegerede for at enes om et fælles System for Udførelse af meteorologiske Iagttagelser paa Søen, — Udgangspunktet for det endnu i alt væsentligt af alle søfarende Nationer befulgte System for meteorologiske Observationer tilsøs. Efter sin Tilbagekomst fra denne Rejse overtog han paany sin Stilling som Assistent hos Skibsbygningsinspektøren, hvilken Post han indehavde til Septbr. 1864, medens han i Mellemtiden var avanceret til Premierløjtnant i Marinen 13 April 1854 og til Kaptejnløjtnant 30 Maj 1864. Da det efter et forberedende Møde den 25 Maj 1864 af Deputerede fra sex Skibsassuranceforeninger var bleven besluttet at oprette en almindelig Skibsbesigtelsesforening og denne var bleven konstitueret den 15 Juni s. A. under Navn af «Det norske Veritas», blev Ihlen fra 15 Septbr. 1864 antagen som dette Selskabs Direktør og vedblev

at beklæde denne Stilling til Oktober Maaned 1885, da han efter en af ham selv foranlediget Beslutning af Selskabets Repræsentantskab fratraadte samme og overtog Posten som Selskabets Konsulent. Han var nemlig i Mellemtiden i Marinens Officierskorps avanceret til Kaptejn 10 Juli 1874, til Kommandørkaptejn af 2den Klasse 25 Februar 1876, til Kommandør 6 Juni 1885 og til Kontreadmiral 14 Oktbr. 1885. Fra 1 Oktbr. 1882 havde han desuden været tilkommanderet Officier i Marinekommandoens Stab til 21 Septbr. 1885, da han udnævntes til Marinens Højstbefalende. Han har, foruden i Marinens Reguleringskommissjon, hvoraf han var Medlem fra April 1856 til Oktbr. 1864 og senere paany til forskjellige Tider fra 1871 og hvis Formand han er siden Marts 1888, af Regjeringen været anvendt i en Flerhed af kgl. Kommissjoner, saasom: den kgl. Marinekommissjon af 31 August 1855; den kgl. Kommissjon af 30 Juni 1859 ang. Anlæg af et Marine-Etablissement i Finmarken; den under 17 August 1863 nedsatte kombinerede Kommissjon af norske, svenske og danske Officierer, der traadte sammen i Stockholm til Behandling af Spørgsmaalet om Søkrigsmateriel for de tre nordiske Riger; den kgl. Kommissjon af 31 Juli 1869 ang. Omorganisation af Søkadetkorpset og Sømilitære Korps m. m.; den kgl. Kommissjon af 29 Januar 1870 ang. Ordningen af Tjenesteforholdene ved Marinens Hovedværft; den kgl. Kommissjon af 4 Januar 1873 ang. Søofficierers Uddannelse og den den 12 Juli 1875 nedsatte engere Kommissjon for at udarbejde Forslag til Modifikationer i den sidstnævnte Kommissjons Flertalsplan for Søkrigsskolen; den kgl. Kommissjon af 19 Novbr. 1877 til Revisjon af nogle Bestemmelser i Søfartsloven; samt den kgl. Kommissjon af 23 Novbr. 1878 til Afgivelse af Betænkning og Forslag ang. Søkrigsskolens øverste Afdeling. Han blev den 5 August 1860 udnævnt til Adjutant hos H. M. Kong Carl XV og 21 Januar 1873 ligesaa hos H. M. Kong Oscar II, til hvis Overadjutant han udnævntes 1885. Han blev 1868 R. St. O. O. og 1889 K.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste»; han er derhos K.[1] S. O. (1887), R. Fr. Æ. L. (1861), R. Pr. Kr. O. 3 Kl. (1873), K. Rum. St. O. (1879), K.[2] Bd. Z. L. O. (1881), Stk. Port. Chr. O. (1886).

* 4 Oktbr. 1859 *Julie Frederikke Nicolaysen* (f. 17 Marts 1840), D. af Foged i. Jarlsberg Johan N. og Andrea Frederikke Emilie Aars.

Jfr. Forhandlinger i «Det norske Veritas» 27de Repræsentantmøde, 1886, S. 24 fg. og S. 52 fg.

I Militairt Tidsskrift 3. Række IX. 177—253: Indberetning til Marine- og Postdepartementet, afgivet efter en Rejse i England og Frankrige i Høsten 1862 [ang. Bygning af Pantserfartøjer og Anlæg af et Værksted for Bygning af saadanne paa Karljohansværn. Indberetningen blev med samtlige Bilag paa Foranstaltning af Storthingets Militærkomite ogsaa trykt som Dokument i Storth. Forh. 1862—63, VIII. No. 66; jfr. Storth. Forh. 1862—63, II. S. No. 4, Tillæg S. 259—78 og Ihlens S. 278—93 trykte dissenterende Votum som Medlem af Marinens Reguleringskommissjon].

Som Direktør i Veritas har han bl. a. forestaaet Udgivelsen af samtlige Veritas's Klasseregistre No. 1—20 med Supplementer (Kra. 1865—1885), dets Regler og Bestemmelser for Klassifikation (Kra. 1881 fg.) og den engelske Udgave af sidstnævnte: Rules and Regulations samt af de aarlige, som Bilag til «Forhandlinger i Veritas's 1ste—22de Repræsentantmøde» trykte Beretninger om det norske Veritas ligesom af 25-Aars Beretning om Det norske Veritas (Kra. 1889. 4. 14 S.)

I sine tidligere Aar skrev han ikke sjelden i Hovedstadens forskjellige Dagblade, navnlig i Aftenbladet og Morgenbladet, om de da paa Dagsordenen staaende sømilitære Spørgsmaal. I disse, af og til ogsaa i andre Blade har han skrevet om Anliggender vedkommende Det norske Veritas, som oftest under Navn. Merkes kan bl. a. en Artikel i Morgbl. 1868, No. 152: Om det norske Veritas's Stilling og Fremgang i Udlandet, og hans Indlæg i en Fejde om Veritas med Chr. Brinch i Morgbl. 1871—72, senere optrykt af B. i den af ham udgivne Brochure «Forslag til Veritas-Reform» (se N. Forf.-Lex. I. 440).

Som Medlem af de ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har han Andel i de af dem afgivne Indstillinger og Betænkninger, navnlig merkes dissenterende Vota i Indstilling fra Kommissjonen af 31 Juli 1869 ang. Søkadetkorpsets og Sømilitære Korps's Omorganisation, trykt i Storth. Forh. 1871, Sth. Prp. No. 1 *F.*, S. 40—46, af Ihlen og Joh. J. Schwartz, og i Indstilling fra Kommissjonen af 29 Jan. 1870 ang. Værftets Tjenesteforhold, trykt i Storth. Forh. 1871, Sth. Prp. No. 1 *F.*, S. 143—48, af Ihlen alene.

Ingemann, Adolph, blev født i Jylland 1 April 1809, kom 1823 som Handelsbetjent til Norge og 1829 til Kristiania, hvor han i 1836 blev Tolk og Translatør i Svensk, Fransk, Tysk, Engelsk og Hollandsk, 28 Juni 1843 Dispachør og 11 April 1857 tillige Børskommissær. Fra denne Stilling erholdt han Afsked 9 Jan. 1869 med en Embedet paalagt aarlig Pensjon af 120 Spd. Han var ogsaa Konsularagent for Hannover, Konsul for Oldenburg og siden 1861 russisk Vicekonsul. Han døde i Kristiania 26 Juni 1878.

* 1839 *Elisa Catharina Ludovica Werner* († i Huset hos sin Datter og Svigersøn Overlærer Andersen i Bobruisk i det russ. Guvernement Minsk 8 Septbr. 1885, 68 Aar gl.), D. af Bataljonskirurg paa Fredrikshald Carl Ludvig W. og Johanne Cathrine Marie Smith.

Nekrologisk Notits i Morgbl. 1878, No. 174 A.

Om Langsindskrænkninger i Norges Haandværks- og Handelsdrift, tildeels med Hensyn paa de under 20de August 1833 emanerede Bestemmelser for Handelen i Christiania. Chra. 1835. 8. 55 S. (Anm. i Statsborgeren XIII, No. 16—17).

Fortegnelse over den Norske Handelsflaade, Vaaren 1842. Chra. 1842. smal 4. 90 S. (jfr. Den Constitutionelle 1842, No. 221, 223—25). — Ny Udgave, Vaaren 1845. Chra. 1845. Obl. 8. 97 S. — Ny Udg. Januar 1848. Chra. 1848. Obl. 8. 106 S. — Ny Udg. 1850. Chra. 1850. Obl. 8. 125 S. — Ny Udg. 1852. Chra. 1852. Obl. 8. 118 S. — Ny Udg. 1855. Chra. 1855. Obl. 8. 144 S. — Ny Udg. 1856. Chra. 1856. Obl. 8. 160 S.

Den norske Handelsflaade 1860. Fortegnelse efter Flagnumrene. Chra 1860. Obl. 8. 2 Bl., 184 S., VII S. — Ny Udg. 1864. Chra. 1864. Obl. 8. IV S, 184 S.

Alminbelig Plan for hamburgske Søforsikringer. Indstillet til Antagelse af Kommerce-Deputationen den 12te Decbr. 1846. Oversat af A. J Chra. 1847. 8. 48 S. — Samme af Aar 1847. Efter Kommerce-Deputationens Udgave. Oversat af A. J. Chra 1849. 8. 48 S.

I Fuldstændig Samling af Love m. V., vedk. Den norske Søret 1660—1840 er af ham i D. 1, S. 715 fg.: Kort Oversigt og Sammenligning af de alminbelige Betingelser og Usancer ved Forsikringer mod Søskade i nogle af de vigtigste Assuranceſtæder i Europa.

I Morgenbladet, hvor han var Referent af Handels- og Skibsefterretninger fra 1840 til sin Død 1878 og som han redigerede et Par Maaneder under Storthingssessionen 1848, findes forskjellige Bidrag af ham, saaledes i Aarg. 1850, No. 6: Om Signalflaget og Signalbogen. — 1851, No. 114: Bemærkninger i Anledning af Debatten i Odelsthinget om Søfartsloven. — 1854, No. 82, 83 og 86: Bemærkninger ved nogle Havaribestemmelser i det nu indstillede Udkast til Lov om Søfarten.

Ingerøe, Julie, en norskfødt Dame, der i Midten af 60-Aarene i Kristiania lod sig bevæge til at gaa over til Mormonismen, modtog Mormondaaben der og derpaa over Kjøbenhavn, Hamburg og Grimsby fulgte med en Flok Emigranter til Saltsøstaden, hvorfra hun senere flygtede til San Francisko og derpaa i 1867 kom tilbage til Kjøbenhavn. Her saavelsom paa andre Steder i Danmark og Norge holdt hun derefter offentlige Foredrag om sine Oplevelser, som hun senere skildrede i Skriftet:

Et Aar i Utah eller En Dames Reise til Mormonstaten, hendes Ophold der og Flugt derfra. Kbhvn. 1868. 8. 44 S

Ett år i Utah eller ett fruntimmers resa till mormonstaten, hennes vistelse der och flykt derifrån. Halmstad 1868. 12. 44 S.

Ingier, Frederik, Søn af Major *Christopher I.* († 21 Februar 1825) og *Karen Schjeldrup Hals* († 28 Januar 1843), blev født paa Gaarden Maastad i Ullensaker 11 (ikke 9) Februar 1805, blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1822 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1825. Den 11 August 1826 blev han udnævnt til Kateket i Skien og Førstelærer ved Borgerskolen dersteds, befordredes 11 Marts 1831 til Sogneprest til Vinje, derfra 11 Septbr. 1839 til Ramnes og herfra igjen 28 Juli 1849 til Skedsmo Sognekald; den 27 Januar 1859 blev han beskikket til Provst i nedre Romerikes Provsti. Han døde paa Skedsmo Prestegaard 28 Juni 1882.

* 1826 *Sara Charlotte Ording* (f. 28 Septbr. 1804), D. af Kjøbmand Ording i Skien.

Nekrolog i Dagbl. 1882, No. 157; jfr. B Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl 4to., II. 1., S. 76 fg.; Opl. Avis 1880, No. 25.

Nogle Ord i Anledning af Præsten Lammers's Afskedsord ved Nedlæggelsen af Embedet i Statskirken Chra. 1856. 8. 15 S

Om den religiøse Retning i Skien og Barnedaaben. Chra. 1857. 8. 39 S.

Om den kirkelige Anskuelse. Chra. 1861. 8 130 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1861, Sp. 428 fg. af Red; Sp 497—507 af c. th. [ɔ: F. S. Schiørn]; Sp. 577—85 og 593—99 af Dr. A. G. Rudelbach; i Theol. Tidsskr. f. d. ev.-luth. Kirke V. 158—60; i Kirkeligt Folkebl. 1861, Sp. 307—10; i Dansk Kirketid. 1861, No. 32).

Om Ordet af Herrens Mund til os og til hele hans Menighed, hvilket er Aand og Liv for Alle, hvem der fæste hjertelig Tro dertil. En Undersøgelse med stadigt Hensyn til Biskop Martensens Bog: „Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme". Chra. 1864. 8 71 S. (Anm. i Kirkeligt Folkeblad 1864, No 19.

Er det theologiske Facultet ved Norges Universitet et catholsk Facultet med jesuitisk Tilsnit? Et Indlæg til Fordeel for Religionsfrihed. Chra. 1868. 8. 29 S. — Andet Oplag. Chra. 1869. 8. 29 S. (Anm. i Luth. Kirketid. XII. 9—12 af c. th [F. S. Schiørn].

Pietisterne eller Forsamlingsfolket, betragtet især med Hensyn til den nærværende Tid. Chra. 1868. 8. 1 Bl., 122 S (Anm. i Aftbl. 1868, No. 20.)

I To Foredrag [etc.] udg. af A. M. St. Arctander, (Kra 1877) S. 1—33: Om Trangen til Ordet.

I Theologisk Tidsskrift f. d. norske Kirke *II.* (1849), S. 305—71: Om Sandhedens Undertrykkelse ved Uretfærdighed. — *VI.* 226—92 og VII. 39—88: Om den religiøse Erkjendelse og dens Indflydelse paa Livet; VI. 366—86: Bemærkninger angaaende det private og almindelige Skriftemaal.

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike *I.* 224—38: Anmærkninger i Anledning af N. Treschows Bog: „Om Gud-, Idee- og Sandse-Verdenen". — *III* 181—208: Om pantheistisk Anskuelse af Christendommen; S. 301—38: Om den Augustinske Sætning: fides præcedere debet intellectum

I Kirkeligt Folkeblad *1862,* 177—191 og 193—206: Hvor skulle vi gaa hen for at høre det evige Livs Ord? — *1863,* Nr. 9, 10, 13—14, 20, 22, 24 og 30: Om Guds-Billedet hos det faldne Menneske. Det Væsentlige af et Foredrag. 65 Spalter. — *1865,* Nr 4, 5, 10, 11, 12 og 13: Om Evangeliets glædelige Forkyndelse. 63 Sp. (jfr. Nr. 15 af *—d—* og af Udg.); Nr. 36 og 37: Om Livsretningens Indflydelse paa Erkjendelsen eller Hoved i Forhold til Hjerte. — *1866,* Nr. 13: Om Sognebaandets Løsning som en Erklæring fra Statskirken til dens egen Betryggelse.

I Dansk Kirketidende 1862, Sp. 594—612: Ledetraad for Anmelderen i »Theol. Tidsskrift« af mit Skrift om den kirkelige Anskuelse. (Efter Opfordring optrykt i Aftenbl. 1862, No. 216 fg.)

I Nordisk Månedskrift f. folk. og krist. Oplysning 1871. II 133—161: Skrifttroende og åbenbaringstroende.

I Morgenbladet 1843, No. 281 og 282: Bemærkninger vedk. Kirkedepartementets Forebrag af 26 Oktbr. 1838 med Hensyn til Gejstlighedens Lønningsmaade.

Ingier, Lars, Søn af Løjtnant *Hans I.* og *Anne Skjulstad*, blev født paa Gaarden Ingier i Ullensaker 15 Februar 1760 og blev som Officier ansat ved Vejvæsenet i Norge. 1787 blev han udnævnt til Major og Generalvejmester i Kristianssands Stift og 19 Juni 1789 til samme Stilling i Akershus Stift. I 1799 kjøbte han af Præsident, senere Statsraad M. G. Rosenkrantz Gaarden Ljan ved Bundefjorden, som han senere beboede til sin Død 22 Juni 1828. Han fik 1809 Oberstløjtnants Karakter og blev 1818 R. S. O.

* 1791 *Gertrud Maren Juel* (f. 1773, † 19 Maj 1850), D. af Proprietær Helle J. paa Vestby i Enebak og Else Deichman.

Jfr. Norsk hist. Tidsskr., 1 R., IV. 256; Norske Stiftelser III. 54, 56, 941—42.

I Budstikken III (1821—22), No. 99—104: Noget om de i de sidste 30 Aars Tid gjorte Veianlæg m. v. i Agershuus Stift.

Ingier Lars, Broder af ovennævnte Provst Fr. I. og Svoger af Professor S. B. Bugge, blev født paa Maastad i Ullensaker 7 Oktbr. 1797, tog i Februar 1820 norsk juridisk Embedsexamen med Karakter »Ej ubekvem», efterat han allerede 7 Decbr. 1812 var bleven ansat som Volontør og 6 Oktbr. 1813 som Kancellist i det norske Kommissariatskollegium, hvorfra han med dettes øvrige Personale fra 1 Marts 1815 gik over til Armedepartementet. Den 2 Oktbr. 1824 blev han udnævnt til Fuldmægtig ved Generaladjutants-Expeditionen for Armeen og 2 Maj 1853 til Sekretær og Arkivar ved Generalstaben. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 18 Februar 1871. Han var tillige fra 1 Januar 1822 til 1870 Sekretær, Kasserer, Økonomi-Inspektør og Bibliothekar ved den kgl. Kunst- og Tegneskole i Kristiania. Han blev 1862 R. W. O. Han døde i østre Aker 15 Februar 1879.

* 1824 *Karen Helene Holm* (f. i Kra. 19 Februar 1801, † i Barmen 18 Februar 1878), D. af Malermester Bendix Andreas H. og Karen Lorentzen.

Jfr. Storth. Forh. 1872, VI. 19

Militair-Calender over den norske Armee og Marine. Udg. af Generalstabens Bureau [ved L. I.] Chra. 1828. 8. 405 S.

Samling af forskjellige Anordninger m. v, vedkommende Land-Militair-Etaten. [Udg. af L. I.] D. 1—3. Chra. 1837—38. 8. I XI S., 420 S. — II. 214 S, XVI S. — III. 404 S.

Samling af de fra Armee-Commandoen udgaaede Circulairer i Tidsrummet fra 4de Novbr. 1814 til 31te Decbr. 1843 [Udg. af L. I.] Chra. 1843—44. 8. XXXII S., 381 S.

Fortsættelse af Samlingen af de fra Armee-Commandoen udgaaede Circulairer m. v. 1—3 Hefte, hvert med tilføiet Register. [Udg. af L. I.] Chra. 1849—55. 8. I. Aarene 1844—48 incl. 102 S — II. 1849—50. 34 S. — III. 1851—1855 incl. 66 S.

Den norske Armees Tjeneste-Reglement [af 1820], med dertil hørende Tabeller og Tillæg. Som Anhang medfølger: Den nye Criminallov med Register. [Udg. af L I.] Chra 1849. 8. 668 S. m. 5 lith. Tab. + 136 S.

Militair Calender over den Kongelige Norske Armee og Marine, samt Borgervæbningen. *1851.* [Udg. af L. I.] Chra. [1851] 4. 2 Bl., 168 S.

Militair Calender over den Kongelige Norske Armee. 1854. [Udg. af L. I.] Chra. [1854] 4. 3 Bl, 136 S.

Militair-Calender 1856, over den Kongelige Norske Armee. [Udg. af L. I.] Chra. [1856.] 4. 3 Bl., 136 S.

Han havde en væsentlig Del i de af Schrøder (1820 og 1823) og H. J. Sparre (1835—42) udgivne militære Kalendere.

Ingier, Tøger Ludvig Rougtvedt, Søn af ovennævnte Provst Fr. I., blev født i Ramnes Prestegjæld 24 Januar 1846, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1863 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1867. Foranlediget ved den Strid, som fremkaldtes ved Bedømmelsen af hans Dimisprædiken og hans deri formentlig udtalte grundtvigianske Anskuelser, opgav han den theologiske Bane, begyndte efter Embedsexamen at studere Lovkyndighed og tog i Decbr. 1872 juridisk Examen med Haud, hvorefter han i 1873 autoriseredes som Underretssagfører med Bopæl i Drammen, hvorfra han et Par Aar senere flyttede til Hønefos, siden 1878 autoriseret som Overretssagfører. Han døde efter nogle Aars Sindssygdom Paaskedag 21 April 1889.

* *Magna Sand.*

I Aftenbladet 1868, No. 228: Lidt om Bedømmelsen af min Dimis-Prædiken. (Jfr. No. 225 og 231 [Erklæring fra Censorerne Jul. Bruun, C. P. Caspari og R. Tønder Nissen]; No. 234: Tilsvar til mine Censorer; No. 238: I Anledning af Hr. Pastor Julius Bruuns Erklæring [i No. 237]; No. 248: Hvorfor vil ikke Pastor Bruun svare? (Jfr. No. 240, 247, 248, 249); No. 251: Et ejendommeligt Forsvar (jfr. No. 255 samt videre No. 264, 270, 277 [af C. Wille], 283 [af C. P. Caspari] og 288 [af C. Wille]. Denne Fejde var ogsaa den nærmeste Foranledning til Udgivelsen af Faderen Provst Fr. Ingiers Brochure: „Er det theologiske Fakultet osv.?")

I Kirkeligt Folkeblad 1868, S. 641—56: Min Dimis-Prædiken og dens Bedømmelse (jfr. S. 727—35 af O. Arvesen samt Stridsindlæggene i Aftbl. s. A.).

I Nordisk månedskrift for folk. og kristelig oplysning, hvoraf han var Medudgiver fra 1871, findes af ham i Aarg. *1871, I.* 32—73: En fremstilling af en side af Lessings virksomhed; 378—406: Læren om forudbestemmelsen og Grundtvigs syn på forholdet mellem Luther og Kalvin; *II.* 294—353: Religionsforfølgelsen i Norge [ang. Daabsstriden i Hevne og Pastor Gunnerus's Sag]. — Aarg. *1872. II.* 175—215: Den konstituerende forsamlings stilling i de religiøse spørgsmaal. Et bidrag til bedømmelsen af den store franske revolusjon. — Aarg. *1873. II.* 1—31: En politisk betragtning [ang. Norges indre Politik]; 321—53 og 401—422: Professor Caspari om kristendom og lutherdom. [Fremkaldt ved C.'s Skrift «Den augsb. Kon-

fession osv.» Kra. 1872]. — Aarg. *1874*. *II*. 1—44 og 107—135: Om almindelig oplysning og dannelse med stadigt hensyn til højskolesagens begreb. — Aarg. *1875*. *I*. 321—343: Et par ord om den nyere skandinavismes opgave.

Ingstad, Markus Pløen, Søn af daværende Assessor, senere Justitiarius i Kristiania Stiftsoverret *Fredrik Emil I.* (f. 1809, † 1877, Nekrolog i Aftbl. 1877, No. 271) og *Louise Cathrine Platou* († 1843), er født i Kristiania 18 August 1837, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1854 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1861. Han beskjæftigede sig derefter med Manuduktion, særlig i Romerret og var 1863—64 i otte Maaneder konst. Assessor i Kristiania Stiftsoverrets 2den Afdeling. Høsten 1864 konkurrerede han med L. M. B. Aubert om en ledig Professorpost i Lovkyndighed og ansattes fra 1 Januar 1865 som Universitetsstipendiat i Retsvidenskab. Fra Høsten 1868 til Høsten 1869 opholdt han sig med offentlig Understøttelse ved tyske Universiteter, fornemmelig i Leipzig og Zürich, særlig studerende romersk Civilret, men tildels ogsaa civil og kriminel Proces. Den 13 Juli 1870 blev han udnævnt til Professor i Lovkyndighed og har som saadan foredraget romersk Civilret. I første Halvaar 1876 opholdt han sig paany i Leipzig beskjæftiget med Studier i sit Fag. Han har siden April 1880 været beskikket til extraordinær Assessor i Højesteret. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (1876) og blev ved Upsala Universitets Jubelfest 1877 kreeret til Æresdoktor i det juridiske Fakultet.

* 22 August 1866 *Thea Greve* (f. 25 Marts 1839), D. af Sogneprest til Os ved Bergen Georg G. og Olava Olsen.

Om Romerretsstudiet. Nogle Oplysninger og Forklaringer. Kra. 1876. 8. 2 Bl., 59 S. (I lidt anden Skikkelse først trykt i Morgbl. 1875. Anm. af K. Maurer i Krit. Vierteljahrsschrift 1877, S. 278—81, jfr. N. Retstid 1877, S. 269 fg.; i Nouv. Revue de droit français et étranger 1877, II, 2).

Statement of the right of »The Norwegian Church Mission, established by Schreuder to the Entumeni Mission Station in the Zulu Reserve laid before His Excellency Sir Arthur Havelock, K. C. M. G. Governor of Natal by the Comittee of the Mission. Chra. 1886. 4. 43 S. Supplement to the Statement of the right [etc.] Chra. 1887. 4. 15 S. (Forfattet af Ingstad, hvis Navn ikke findes paa Bøgerne, som Medlem af Komiteen for den Schreuderske Missjon til Fremlæggelse for den britiske Kolonialminister og Guvernøren i Natal. I disse tvende Skrifter indeholdes Bidrag til den norske Missjons Historie, støttet til norske og engelske Dokumenter og Kilder).

I Ugeblad for Lovkyndighed *IV*. 293—312: Om Retshandlers Omstødelse paa Grund af paafølgende Konkurs. — *X*. 254—56: Af en Indberetning til det akad. Kollegium om hans Studiereise i Tyskland og Schweitz.

I Norsk Retstidende *1872*, S. 78 fg.: Universitetet i Straßburg. — *1878*, S. 725—27: Romerretten i England og Skotland. — *1879*, S. 77 fg.: Uden-

Trykt 21 November 1889.

landske Jurister, afdøde i 1878. — *1880*, S. 752: Nekrolog over Professor Paul Gide; S. 799 fg.: Savignystiftelsen. — *1885*, S. 565–78: Om Tradition som Betingelse for Ejendomsovergang efter Romersk og Norsk Ret (Stenografisk Referat af hans Opposition ved Universitetsstipendiat Fr. Hagerups Doktordisputats). — *1886*, S. 1–5: Romersk Ret i Transvaal; S. 799 fg. Den tyske Civillovbog.

I Morgenbladet 1875, No. 121 A. og 130 A.: I Anledning af Debatten i Odelsthinget om Romerretten; No. 260 A, 262 A, 291 A: Om Romerrettens Betydning for Retsstudiet.

I Aftenbladet 1878, No. 94, 95, 97, 98 og 102: Den tydske Civillovbog.

Sammen med N. Aall var han Udgiver af Repertorium for praktisk Lovkyndighed, 2den Samling, 1843—1850, og har heri bearbejdet Materialet for Aaret 1843. (Jfr. N. Forf. Lex. I. 14.)

Som Medlem af en i Maj 1877 nedsat Universitetskomité forfattede han Komiteens udførligt motiverede Forslag til nyt Gageregulativ for Universitetets Lærere og Embedsmænd, af hvilken Indstilling Uddrag tryktes med Titelen Om et nyt Lønningsregulativ for Universitetslærere og Embedsmænd (Kra. 1877. 8. 32 S.). Denne Indstilling, som for en væsentlig Del ogsaa er trykt i Storthings-Forhandlinger 1878, D. II b., S. 8—24, tjente som Forarbejde for det af Storthinget i 1878 vedtagne Regulativ for Universitetslæreres Aflønning.

Irgens, Albert Karentius, Søn af Opsynsmand *Svend I.* og *Martha Marie Pedersen*, er født i Throndhjem 26 August 1846, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1865 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1869. Fra 1 Juli 1870 til Januar 1876 var han ansat som Kopist i Indredepartementet, i hvilken Tid han tillige var Sekretær i den kgl. Skovkommissjon og i et halvt Aar konst. Fiskeriinspektør. Den 22 Januar 1876 blev han udnævnt til 4de Politifuldmægtig i Kristiania, men maatte (som konst. 1ste Fuldmægtig) paa Grund af Sygdom søge og erholdt 21 Decbr. 1878 Afsked med Vartpenge. Fra Sommeren 1880 var han derefter ansat som Fuldmægtig ved Stiftskontoret i Kristiania, indtil han, da hans Helbredstilstand igjen tillod ham at træde i Embedstjeneste, 18 Decbr. 1882 blev udnævnt til Politimester i Kristianssund. Her har han siden Nytaar 1887 været Medlem af Stedets Kommunebestyrelse og var i 1885 Valgmand.

* *Sofie Biørn* (f. i Kristiania 14 Decbr. 1853), D. af Bogbinder i Kristiania Christian Ludvig B. og Karoline Agnete Heyerdahl.

Jfr. Storth. Forh. 1879 VI. S. 59.

Om Kilenotfiskeriet. [Chra. 1878]. 8. 16 S.

Lovene om Forligelsesvæsenet, med Veiledning i samme. Chra. 1874. 8. 92 S.

Lovsamling for Redere, Søfarende og Andre, hvis Stilling eller Virken staar i Forbindelse med Søfartsvæsenet, indeholdende Love, Forordninger, Cirkulærer, Departementsskrivelser m. m. tildels forsynet med Bemærkninger. Udg. af A. Irgens. 1ste [eneste] Del. Sarpsborg 1876. 8. VIII S., 236 S. (En ny Udgave med lidt ændret Titel og et Anhang, indeh. Plakat af 23 Marts 1880 og den

nye Bexellov af 7 Maj 1880, men uden den oprindelige Udgivers Navn paa Titelbladet, udkom i Sarpsborg 1889).

Regler angaaende Forholdet mellem Husbond og Tjener. I kortfattet Fremstilling. Chra. 1877. 16. 16 S. (Anonymt).

Indberetning om en i Juli og August 1885 foretagen Reise til Undersøgelse af forskjellige Fattigarbeidsgaarde m. V. Kr.sund 1885 8. 85 S. (Særtryk i nogle Exemplarer af „Kristiansundspostens" Føljeton.

Han var fra 1871 af i flere Aar Storthingsreferent for Morgenbladet, i hvilket Blad han i den første Halvdel af 70-Aarene ogsaa leverede dels Referater fra forskjellige politiske Folkemøder, dels andre Artikler. Ligesaa skrev han i de nævnte Aar og senere, foruden Referater fra forskjellige Møder, adskillige Artikler, især om Skovvæsen og Fiskerier, tildels ogsaa om Politik, i Aftenbladet og Aftenposten. Til forskjellige andre Blade har han i de senere Aar leveret et ikke lidet Antal anonyme Artikler, tildels af politisk Indhold, saasom om Jury, Stemmerets- og Beskatningsspørgsmaal, Arbejderspørgsmaal, Socialismen, m. v.

Irgens, Jens Stub, Søn af daværende Fuldmægtig, senere Lensmand paa Vos *Ole I.* og *Marie Kristine Stub*, er født i Tysnes Prestegjæld 26 April 1836, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1854 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1861. Han blev 1863 ansat som Lærer ved Tanks Realskole i Bergen, udnævntes 3 April 1865 til pers. Kapellan hos Sognepresten til Vos A. E. Smitt og blev tillige Lærer og Inspektør ved den højere Almuskole sammesteds, forflyttedes 1866 som pers. Kapellan til Ullensvang, befordredes 4 Oktbr. 1869 til Sogneprest til Herlø, 9 Oktbr. 1875 til Sogneprest i Kvinesdal og fik 1877 Bestalling som valgt Provst i Flekkefjords Provsti, blev 28 Marts 1883 Sogneprest til Øjer i søndre Gudbrandsdalen og 25 Maj 1889 Sogneprest til Fane i Midthordland.

* 31 Maj 1870 *Sofie Cathinka Altschwager*, D. af fhv. Skræddermester i Kristiania M. A. († 27 April 1883, 72 Aar gl.) og Kristine Eg.

Af Bibelen ved Otto von Gerlach har han, med H. Thorvildsen og J. E. Smitt, oversat Forklaring af det gamle Testamentes Skrifter, 3die Dels anden Afdeling: Esaias, Jeremias, Ezechiel, bearbeidede af Dr. H. E. Schmieder. Chra. 1863. 8. 434 S. (Irgens's Oversættelse og delvise Bearbejdelse begynder med Jeremias Kap. 40). — Ligeledes har han alene oversat og delvis bearbejdet samme Værks hele 3die Dels tredie Afdeling: Daniel. De smaa Profeter. De apokryphiske Bøger, bearbeidet af Dr. H. E. Schmieder. [Med Anhang:] Oversigt over Jødernes Historie fra 100 f. til 70 e. Chr. F. Chra. 1865. 8. 391 S., 31 S.

Irgens, Johan Andreas, Søn af Sogneprest *Hans Hartvig I.* (f. 1804, † 1888) og *Anne Adriane Johanne Baade* (f. 1818, † 1880), er født i Kinns Prestegjæld 23 Februar 1842, blev Student med Laud fra Stavangers Latinskole 1859 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1866. Vinteren 1867—68 opholdt han sig med Kongens Rejsestipendium

ved de medicinske Læreanstalter i Stockholm og Upsala, var i 1869 ansat som Fiskelæge i Lofoten og fra Oktbr. 1869 til Oktbr. 1872 som Reservelæge ved Fødselsstiftelsen og Barnehospitalet i Kristiania; siden Januar 1876 har han været Hjælpelærer ved Jordemoderskolen sammesteds. Den 29 Juli 1872 blev han udnævnt til Kompagnikirurg i Kristianssandske Brigade, hvorfra han s. A. overflyttedes til Armeens Hovedstation, og udnævntes 14 April 1877 til national Korpslæge; ved den nye Hærorganisation blev han 22 Juni 1889 udnævnt til Kaptejn i Armeens Lægeetat. Han har flere Gange for sit medicinske Fagstudiums Skyld foretaget videnskabelige Rejser i Udlandet, saaledes i 1874 til Wien og Paris og i 1880 til Holland og Belgien.

* 15 Septbr. 1871 *Hanne Dedekam Kallevig* (f. i Arendal 27 Febr. 1844), D. af Konsul Emil K. og Margrethe Dedekam.

Jfr Kiær: Norges Læger, 2 Udg., I. S. 548 fg.

Om endel smitsomme sygdomme, den maade, hvorpaa de udbreder sig, og om forholdsregler mod disse Foredrag i Norsk forening for sundhedspleie. Separataftryk af »Aarbog for norsk forening for sundhedspleie«, 1886. Kra. 1887. 8. 1 Bl, 15 S.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben 2. Række, *XXII.* 517—21: Anm. af Sven Sköldbergs Skrift om Ovariotomiens tidligere Historie. — *XXIII.* S. 81—109: Indberetning til det academiske Collegium om et Ophold ved de medicinske Skoler i Upsala og Stockholm Vinteren 1867—68; S. 513—20: Exanthematisk Typhus under Fisket i Lofoten. — I 3. Række IV. 631—33: Tragtformet Bækken. — *IX.* 785—88: Spæde Børn er mindre udsatte for Mæslinger end ældre. — *XII* 549—60: Om Jordemødres Anvendelse af Fødselstang.

I Biologiske Meddelelser, udg. af Dr. J. Heiberg, II. 2. (1884), S. 99 fg.: Mål og vægt af linjesoldaten.

I Forhandlinger i det mil.-med. Selskab 1886, S. 13—27: Om den af Armeens Organisationskommissjon foreslaaede Ordning af det militære Sanitetsvæsen.

Irgens, Marcus Frederik, Søn af Biskop i Bergen Dr. *Ole I.* (f. 1724, † 1803) og *Christiane Bang* (f. 1744, † 1782), blev født 4 Septbr. 1764 i Faaberg, hvor Faderen da var Sogneprest, blev 1781 Student med Haud fra Bergens Kathedralskole og theologisk Kandidat i Oktbr. 1789. Han blev 15 Juni 1792 udnævnt til res. Kapellan i Indviken, befordredes 15 Juli 1796 til øverste res. Kapellan ved Domkirken i Bergen, 16 Oktbr. 1812 til Sogneprest til Korskirken sammesteds samt 19 Juli 1820 til Stiftsprovst i Bergen, hvor han døde 8 Septbr. 1822.

* 15 Oktbr. 1792 *Sophie de Chezaulx* (f. i Bergen 8 August 1763, † 21 Septbr. 1830), D. af fransk Generalkonsul Jean Etienne de C. og Wenche Jacobine von der Lippe.

Jfr. Familien von der Lippe, S. 60; Erlandsen: Throndhjems Stifts Geistlighed, S. 46; Hjorts og Krags Efterretn. om Røraas, S. 323; Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 8; Pavels's Dagbøger 1812—13, udg. af L. Daae, S. 30;

heol. Tidsskrift, ny Række, IX. 477 fg. af D. Thrap; J. N. Brun: Gammelt og Nyt n og af Biskop J. N. Brun, S. 509—16.

Prædiken, til Høimesse paa Nytaars-Dag 1812, holden udi Ber-:ns Domkirke. Bergen 1812. 8. 23 S.

Confirmations-Tale holden fra Prædikestolen paa 1. Søndag efter Paaske di Bergens Domkirke. Bergen 1812. 8. 15 S.

Irgens, Markus Frederik, foregaaendes Sønnesøn og Søn af .lmuskolelærer og Klokker til Korskirken i Bergen, Student *Johannes 'tephanus I.* (f. 3 April 1806, † 16 Oktbr. 1865) og *Petra Methea 'lora Hallager* (f. 9 Jan. 1814, † 19 Maj 1841), blev født i Bergen 9 Oktbr. 1839 og Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1857. .fter at have taget Andenexamen med Udmerkelse kastede han sig over tudiet af Mineralogi og Geologi og deltog som Assistent i den geologiske 'ndersøgelse, ligesom han med Stipendier af Universitetet i geologisk)jemed sammen med sin Ven og Frænde, nuværende Professor Th. [iortdahl, i flere Somre foretog Undersøgelsesrejser i Bergens Stift. Efter 863—65 at have gjennemgaaet et Kursus ved den højere Landbrugs-kole paa Aas, tilstodes der ham ved kgl. Res. af 11 Oktbr. 1865 af tatskassen en Understøttelse af 600 Spd. for under et Aars Ophold i 'dlandet at fortsætte sine agronomiske Studier med Forpligtelse til, naar et senere forlangtes, at modtage Ansættelse som Lærer i Agronomi ved ,andbrugsskolen. Efter Hjemkomsten fra dette Udenlandsophold, for-emmelig i Tyskland (Hohenheim) og Skotland, blev han 1866 ansat som ,ærer ved Skolen paa Aas i Landbrugslære, Landmaaling, Nivellering og 'egning, hvorhos han senere ogsaa fungerede som Bibliothekar ved kolen. Efter flere Aars Sygelighed døde han paa Aas 13 Novbr. 876. Han var korr. Medlem af »K. K. geol. Reichsanstalt« i Wien Maj 1865).

* 20 Decbr. 1867 *Julie Martine Nicoline Dyrgreen* (f. 6 Juli 1840),). af Gartner Nils Peter D. og Gunhild Huseby.

Nekrolog i Aftenbladet 1876, No. 267; Morgbl s. A. No. 317 A.; Fædrel. A. No. 93; jfr. Familien von der Lippe, S. 61.

Geologiske Undersøgelser i Bergens Omegn af Th. Hiortdahl g M. Irgens. Udg. efter det acad. Collegiums Foranstaltning som Univ.-Program 2det Halvaar 1862. Med et Tillæg om Fjeldstykket mellem Lærdal og Urland samt m Profilet over Filefjeld af Dr. Th. Kjerulf. Chra. 1862. 4. VIII S, 34 S. 1. 2 lith. Pl. og Træsnit

Om de geologiske Forhold paa Kyststrækningen af Nordre Bergenhus Amt. Af M. Irgens og Th. Hiortdahl. Efter det acad. Colle-iums Foranstaltning udg. som Univ.-Program f. 2det Halvaar 1864 ved Dr. Th. Kjerulf. Chra. 1864. 4. VIII S., 18 S. Med et farvetrykt Kart, en Profilplade g Træsnit (Jfr. dette Værks 2det Bind, S. 672)

Jæderen, Forsøg til en Landbrugsbeskrivelse. Med 9 Træsnit.

Udg af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme 1ste Tillægshefte til „Folkevennen", 21de Aarg., 1872. Kra. 1872. 8. 2 Bl., 75 S.

I Norsk Landmandsbog for 1869, S. 15—36: Om Sædefrøet. — I Aarg. 1870, S. 86—96: Om Mergelens Virkning og Brug; S. 120—142: Om Damptræskemaskinen.

I Tidsskrift for Landmænd, udg. af F. A. Dahl, 1. Aarg. (1874), S. 33—46: Om Renudbyttet af Poteter og Turnips; S. 96—120: Maskiners Anvendelse i Jordbrugets Tjeneste. — 2. Aarg. S. 103—106: Potet- eller Kolorado-billen; S. 225—56: Om Vedligeholdelsen af Jordens Frugtbarhedstilstand. — 3. Aarg. S. 140—43: Gjødningsforsøg paa Byg; S. 193—206: Meiemaskinens Anvendelse ved Aas 1873—75. — 4. Aarg. S. 234—44: Om Staldgjødselens Dannelse og Sammensætning.

Han har givet Bidrag til Th. Kjerulf og T. Dahlls »Geologisk Kart over det søndenfjeldske Norge» og til Jordbundskart over en Del af Mjøsens Omegn.

I Morgenbladet *1867*, No. 347: En Del Bemærkninger i Anledning af Artiklen „Om vore Landboforhold" [i No. 333 og 340.] — *1868*, No. 316 B: Til Forf. af „Breve fra Storthinget" i „Norsk Folkeblad" [ang Aas Landbrugsskole]. (Jfr. Svar [af H. Schultze] i Morgbl. No. 321, Gjensvar fra I i No 326, Replik af S. i No. 329 og Duplik af I. i No. 333; cfr ogsaa N. Folkebl. s. A. No. 49 og Morgbl. s. A. No. 343 A og B)

Irgens, Ole, Søn af Rebslagermester *Johan Daniel Stub I.* (f. 19 August 1799, † 23 Jan. 1867) og *Susanne Cathrine Møller* (f. 29 Septbr. 1799, † 21 Januar 1861), er født i Bergen 6 April 1829, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1848 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1853. Efterat han fra 1855 til 1861 havde bestyret en af ham i Bergen oprettet Pigeskole, ansattes han i sidstnævnte Aar som Skoleinspektør i Bergen, i hvilken Stilling han fremdeles virker. Siden 1861, da han indvalgtes i Bergens Kommunerepræsentantskab, har han i betydelig Udstrækning deltaget i denne Bys kommunale Liv. I 1862 blev han indvalgt i Formandskabet, hvoraf han med enkelte Afbrydelser var Medlem til 1868, da han valgtes til Bergens 3die Repræsentant paa Storthinget 1868—69 (Medlem af Kirkekomiteen). I 1865 foretog han efter Opfordring af Bergens Fattig- og Skolekommissjoner en Rejse i Tyskland, Danmark og Sverige for at undersøge disse Landes Industriskoler og Anstalter for vanartede Børn. I samme Aar indvalgtes han af Formandskabet i en Komite, der havde at afgive Forslag om en ny Sogneinddeling for Bergens By og om Ophævelsen af den tyske Menighed m. m. I 1871 og 1872 var han Formand i en af Formandskabet nedsat Komite til Udarbejdelse af Forslag til og Plan for en teknisk Skole i Bergen. I 1875 deltog han i en af Kirkedepartementet nedsat Komite, der havde at give Betænkning om flere Punkter i det af den kgl. Kommissjon afgivne Forslag til ny Lov om Almuskolevæsenet i Byerne. I 1867 og 1874 oprettede han ved Hjælp af offentlig og privat

Understøttelse tvende Lærerindeseminarier i Bergen, hvis Kurser han forestod. I 1879 og 1880 oprettede han med Bidrag af Bergens Brændevinssamlag «Ulfsnæsøens Opdragelsesanstalt», af hvis Bestyrelse han siden den Tid har været Medlem. Videre har han været Formand i Bestyrelsen af Bergens Samlags Sløjdskole i dens to første Virkeaar og Medlem af Bestyrelserne i flere andre halvt private, halvt offentlige Indretninger (Bergens Skov- og Træplantningsselskab; Komiteen for offentlige Legepladse, m. fl.) samt Formand i ikke faa kommunale Byggekomiteer m. v. I 1864 deltog han i Stiftelsen af «Sømandsmissjonen», hvis Hovedbestyrelses Formand han var i de to første Aar; 1871—88 var han Medlem af «Bergens Stiftskomite for frivillige kirkelige Møder» og siden Selskabets Oprettelse i 1885 har han været Medlem af Bestyrelsen og Vicepræses i «Selskabet til Videnskabelighedens Fremme» i Bergen.

* 28 Septbr. 1855 *Helene Dorothea Vedeler* (f. 7 August 1832), D. af Kjøbmand, senere Mægler Claus Krohn V. og Helche Christiane Ellerhusen.

Jfr. [W. Brandt:] Stamtavle over Familjerne Ellerhusen og Gørbitz, S. 8; Dagbl. 1869, No. 289;

Forslag til en ny Plan for Bergens Almueskolevæsen. Bergen 1862. 8. 60 S.

Beretning om Bergens Almueskolevæsen for Aarene 1862 og 1863. Udgiven af Byens Skolekommission. Bergen 1864. 8. 64 S. — Samme for 1869, 1870 og 1871. Udg. af Bergens Skolekommission. Bergen 1872. 8. 30 S., 1 Tabel, XXVI S. (Han har udg. lignende Beretninger for de flg. Aar).

Reiseberetning afgiven til Bergens Skolekommission og Fattigkommission. Bergen 1866. 8. 53 S. (I Uddrag trykt i Bergensposten 1866, No. 79—96).

Om det borgerlige Ægteskab. Udg. ved Bergens Stiftskommitte for frivillige kirkelige Møder. Bergen 1870. 8. 39 S. (Medsendtes senere ogsaa som Tillæg til Ny Luth. Kirketidende 1877, No. 24).

Betænkning afgiven til Bergens Skolekommission over den ved kgl. Res. af 13de Mai 1871 nedsatte Kommissions Udkast til ny Lov for Byernes Almueskolevæsen. [Bergen 1872]. 8

Svar paa Tiltale. Bergen 1881. 8. 62 S. (Oprindelig trykt i Berg. Aftbl. 1881, No. 577, 578, 582, 583 og 586 som Svar paa Berg. Tid.'s Omtale af hans Foredrag paa det kirkelige Stiftsmøde ang. Kirkens Kamp mod Vantroen).

[Om Indførelse af Sløjdundervisning i Bergens Almueskole. Bergen 1886. 4. 12 S. Trykt som Anhang til «Andragender om Bidrag af Bergens Brændevinssamlags Overskud for 1885].

Motiveret Forslag til nyt Lønningsregulativ for Bergens Almueskolevæsen. [Bergen 1887]. 4. 7 S.

I Luthersk Kirketidende II. 305—16, 321—46 og 353—63: Om den kirkelige Tjenerstands Aflønningsmaade.

I Ny Luthersk Kirketidende I. 1877. S. 17—20, 49—53, 65—73, 110—19 og 162—76: Den kirkelige Reformbevægelses Forhold til den evangelisk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter.

I Luthersk Ugeskrift I. 283—86: Prof. Friedbergs Dom om Nødcivilægteskabet [hvortil Bem. af Red. S. 386 fg.]

I Bergensposten 1864, No. 102 og 103: Nogle Bemærkninger til Hr. Rieber-Mohns Svar paa min Opsats om St. Mariæ saakaldte tydske Menighed.

I Morgenbladet 1865, No. 10: Ang. Striden om St. Mariæ Kirke i Bergen.

Dels under Navn, dels anonymt har han desuden til forskjellige Tider i Bergens Dagblade og i enkelte andre norske Blade offentliggjort Indlæg angaaende Kirke- og Skole-Anliggender samt kommunale og politiske Spørgsmaal, ligesom der i disse Blade til forskjellige Tider har været trykt Referater af Taler og Foredrag af ham ved offentlige Møder og Fester (f. Ex. i Bergensposten 1857, No. 302: «For den skandinaviske Ide», Tale ved 13de Januar-Festen).

Isachsen, Andreas Hornbeck, Søn af Kirkesanger og Skolelærer *Anders I.* (f. i Porsgrund 24 Decbr. 1801, † i Grimstad 8 Novbr. 1872, jfr. Biografi i «Grimstad Adr.» 16 Novbr. 1872) og *Helene Susanne Hornbeck*, er født i Grimstad 31 (ikke 21) Maj 1829. Tidlig vaktes hans Interesse for Theatret, og efterat han var kommen ind til Hovedstaden for at forberedes til Universitetet, fik han allerede som Artianer i 1849 sine første dramatiske Arbejder, en original Vaudeville-Bagatel *M. S.* og et fra Fransk oversat Lystspil, antaget og opført paa Kristiania Theater. Da han, privat dimitteret, var bleven Student med Haud i 1850, opgav han snart Studeringerne — han blev heller aldrig immatrikuleret ved Universitetet, da han ikke forbedrede sine Examenskarakterer i Mathematik — for at kunne følge sin Tilbøjelighed til literær Virksomhed og dramaturgisk Studium; og da hans Ven og Artiumskammerat fra Grimstad Henrik Ibsen i Slutningen af 1851 havde overtaget sin nye Stilling ved det norske Theater i Bergen, varede det ikke længe, før Isachsen fulgte Ibsens Opfordring og sin egen Lyst: den 18 Januar 1852 debuterede han paa Bergens Theater som Ruy Gomez i «Man kan, hvad man vil», og efter en ny Debut den 7 Februar s. A. som Marat i «Charlotte Corday» fik han Ansættelse som Skuespiller og som saadan efterhaanden et meget betydeligt Repertoire. I Maj 1855 optraadte han med sin Hustru som Gjæst paa Kristiania Theater, men forblev ellers knyttet til Bergens Theater til April 1858, da han blev ansat som Underkontrollør ved Malttilvirkningen i Bergenske Distrikt; i andet Halvaar 1859 var han tillige konst. Bestyrer af Koperviks høiere Almuskole. Høsten 1860 modtog han for sig og Frue et Tilbud om Engagement ved Kristiania norske Theater, sluttede sig i 1862 paa Opfordring til det ny oprettede norske Theater i Throndhjem og blev 1865 endelig knyttet til Kristiania Theater, som han senere har tilhørt med en kort Afbrydelse 1870—71, da han sluttede sig til det Selskab, som under Bjørnstjerne Bjørnsons Ledelse spillede et Par Sæsoner paa Møllergadens Theater. Ved Kristiania Theater har han oparbejdet et stort Repertoire som Karakterskuespiller, fornemmelig i den nationale dramatiske Literatur, og har derhos til forskjellige Tider fore-

staaet Scenearrangementet og været Læseinstruktør for Theatrets Elever. I 1871 holdt han Oplæsninger i Stockholm, i 1872 gav han en Del Gjæsteroller paa det kgl. dramatiske Theater dersteds og i 1874 holdt han Oplæsninger i Kjøbenhavn. Fra August 1870 til 1881 var han ansat som Lærer i Skjønlæsning og Deklamation ved Aars og Voss's Skole i Kristiania. I de fleste af Norges Byer har han i Løbet af de sidste 20 Aar holdt en Række deklamatoriske Oplæsninger. Han fik af Kongen i 1883, efter Udførelsen af Bogtrykker Aslaksens Rolle i «En Folkefiende», Medaljen *literis et artibus*.

* 10 Novbr. 1853 *Janny Grip* (f. i Bergen 24 Januar 1835), Skuespillerinde ved Bergens, Throndhjems og Kristiania Theatre til 1869, D. af Kjøbmand og Konsul G. og Judite Coucheron.

Portræt med Biografi i K. A. Winter-Hjelm: Af Kristiania Theaterliv, S. 58—62. Jfr. Chr. Johnsen's Norsk Haandlexikon I. 989 fg.; Europas Konstnärer, utg. af A. Ahnfelt, S. 234; Flyvende Blade, udg. af Vilh. Møller, II. (Kbh. 1874—75) S. 87 fg. af Udg.; Aftenposten 1886, No. 312 [af T. Blanc].

Til Theaters. Dramatisk Umulighed med Sange. Et Paaskeæg til Direktionen for Stadstheatret i Christiania. Chra. 1851. 8. 39 S. (Anonymt. Anm. i Chra.-Posten 1851; i Krydseren 1851, No. 106).

Bedste Skud! Vaudeville i een Akt til 17de Mai 1864. Med en Prolog*). Chra. 1866. 8. 54 S. (Opført paa Throndhjems Theater 17 Maj 1864, jfr. Thj. St. s. A. No. 40. Anm. [af J. Vibe] i Norge I. No. 11; i Fædrel. [Kbh.] 1866, No. 98 [af Carl Ploug]).

I Drammens Blad skrev han Korrespondancer fra Kristiania i 1850 og 1851. I dette Blad offentliggjorde han ogsaa som Foljeton en ufuldendt Digtning „Magyaren".

I Illustreret Nyhedsblad 1851, No. 3 og 4: Biografi af Kossuth.

I Bergensposten 1854, No. 71 og 72: Til Bergenspostens Theaterreferent [om Theaterkritik, jfr. No. 70, 73 fg.]

I Morgenbladet 1868 No. 343 B: Om Anvisningerne til at tilgodegjøre Sop.

I Turistforeningens Årbog 1868, S. 67—75: [Fra en Fodtur i Gudbrandsdalen]

Ikke faa utrykte dramatiske Arbejder, originale, bearbejdede eller oversatte, af ham er bleven opført paa de norske Scener, saaledes paa Kristiania Theater: *M. S.*, original Vaudeville-Bagatel i 1 Akt (opf. 1849); «Kejserindens Fanger», Lystspil af Bayard (opf. 1850); paa Bergens Theater: «Skuespillerinden», Lystspil i 1 Akt, bearbejdet efter Fournier (opf. 4 Novbr. 1853); «Rafaele», Drama i 5 Akter af E. Raupach, bearbejdet (opf. 4 Decbr. 1853); «Regentens Datter», Skuespil i 5 Akter efter A. Dumas's «La fille du régent» (opf. 10 Decbr. 1854); «Dobbeltgjængeren», original dramatisk Spøg i 1 Akt (opf. 2 Febr. 1855); «En usleben Diamant», Vaudeville i 1 Akt, lokaliseret og bearbejdet efter John Buckstones engelske Original (opf. 20 Marts 1857; senere i «fri öfversättning» opf. paa kgl.

---

*) Denne er ikke af I., men af Pseudonymen Jens Justesen.

dram. Teatern i Stockholm 1866); paa Kristiania norske Theater: «Lumpacivagabundus», Tryllekomedie med Sange i 3 Akter (opf. 1861) og «Mursvendene», Folkekomedie i 5 Akter, omarb. og lokaliseret fra Fransk (opf. 1859).

I Aarene 1849—51 tryktes forskjellige Folke- og Gadeviser af ham i Kristiania, af hvilke navnlig en «Løvesalonsang» i 1849 oplevede flere (4—5 Oplag) og vandt stor Udbredelse. Forskjellige Lejlighedsdigte af ham er trykt dels særskilt, dels i Blade i Kristiania, Bergen og Throndhjem.

Isaachsen, Christian Abel, Søn af daværende Prokurator, senere Sorenskriver i Sætersdalen *Daniel Peter Christian I.* († paa Holsskoven ved Kristianssand 23 Marts 1882, 80 Aar gl.) og *Cecilie Wattne*, er født i Mandal 14 April 1839, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1861 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1869. Han blev 29 Febr. 1872 udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepresten til Tvet C. H. Hansen, 4 Maj 1878 til res. Kapellan til Hammer og 18 Novbr. 1884 til Sogneprest i det s. D. oprettede Alversunds Prestegjeld.

* *Magdalene Dorothea Hansen* (f. 2 Marts 1855), D. af Provst og Sogneprest til Tvet Carl Herman H. og Elisabeth Bremer.

Længsel og Haab. Smaadigte. Chra. 1871. 8 123 S., III S.

Det Skjønne i Kristendommens Lys, Studier over Gudsbilledets Skjønhedsside i dens Forhold til det Sande og Gode. Med Forord af Sognepræst M. J. Færden. Bergen 1889. 8. (Under Pressen).

I Bergens Aftenblad 1880, No. 119, 134: Til Hr. Raadmand R. A. Dahl. [Svar paa D s Anmeldelse af Chr. Bruuns „Folkelige Grundtanker"]; No. 167: Brev fra Amerika; No. 174, 196 201: Hvorvidt har Dr. G. Brandes opfyldt sin Mission i Bergen? Vantroens Indflydelse paa Digtekunsten.

I Budstikken 1885, No. 19 og 20: Bør Christendomsundervisningen fortrænges fra Folkeskolen? — Desuden forskjellige Digte, saaledes: Stormen i Finmarken (1882, No. 26); Hvad er Forbrydelse? (1884); Varg i Veum (1885, No. 128)

I For frisindet Christendom 1886, S. 71: Folketanken. (Digt til det norske Landsmaals Ære, anonymt).

Iøvrigt findes i de senere Aar forskjellige Digte og Salmer af ham i Bud og Hilsen, i Norsk Missjonstidende, i Missjonsblad for Israel og i For Fattig og Rig.

Istad, Andreas Halsten Larsen, Søn af Gaardbruger og «Kirurg» *Lars Halstenssøn I.* og *Berthe Monsdatter*, blev født paa Graaden Istad paa Vos 27 Juli 1790, tog i Januar 1817 Præliminærexamen og i Decbr. 1821 norsk medicinsk Examen med anden Karakter. Efter et Aars Konstitution som Kompagnikirurg i Bergenske Brigade blev han 1 August 1822 udnævnt til Distriktslæge i øvre Telemarken, fra hvilket Embede han i August 1823 tog Afsked uden at have tiltraadt samme, idet han allerede i Marts 1822 var bleven sendt som Epidemilæge til Risør, hvor han senere blev engageret som Læge. Den 26 Maj 1825

blev han udnævnt til Distriktslæge i Sogn og Læge ved Amtssygehuset i Sogndal, forflyttedes 10 Septbr. 1837 til Lyngdals og derfra 12 Januar 1841 til Leksvikens Distrikt. Ved dettes Omregulering blev han Aaret efter Distriktslæge i søndre Indhered og udnævntes 22 Marts 1858 til Distriktslæge i Stjørdalen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pension 25 Januar 1862. Han døde 23 Oktbr. s. A.

* 1) 24 Juli 1821 *Marthe Elisabeth Hagen* (f. i Kra. 1805, † 17 April 1833), D. af Underofficier og Politibetjent Knud Nielsen H. og Anne Olsdatter.

* 2) 1835 *Elsebe Lem Ravn* (f. paa Vossevangen 3 Juni 1803, † 15 April 1844), D. af Løjtnant Christopher R. og Cathrine Marie Jersin

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 551 fg.; Natur, Folkeliv og Folketro, udg. af T. S. Haukenæs, IV. 269—73.

I Eyr *II.* (1827), S. 312 fg: Om et miskjendt Sygdomstilfælde (hydrops pericardii). — *IV.* 9 fg.: Opbrækning af en for 52 Dage siden nedsvælget Tinhalseknap. — *V.* 308—13: Mærkelige Tilfælde efter Bid i Fingrene. — *IX.* 105—13: Praktiske Iagttagelser. — *XI* 149 51: En Extirpation af Astragalus.

Iversen, I., en Gaardbruger og Lægprædikant paa Gaarden Moholt ved Throndhjem.

Tvende Breve, vexlede med O. Nielsen i Fredrikshald og Nogle i Throndhjem [ɔ: I. Iversen og A Solem]. Thjem 1852. 8. 40 S. (Skriftet indeholder to korte Breve fra Nielsen og et vidtløftigt Svar fra de nævnte to Lægmænd).

I Luthersk Kirketidende VIII. 148—153: Endnu Lidt om Lægmandsvirksomheden.

Iversen, Lars, Missjonselev.

Sendebrev til dem, som ere opvakte af Syndens Søvn. Tromsø 1844. 8.

Dødsklokken. En sand Historie. Efter det Tydske. Stavanger 1847. 16. 50 S.

Jaabæk, Søren Pedersen, Søn af Gaardbruger *Peder Sorensen Holmesland* († 1851), er født paa Gaarden Holmesland i Holme Sogn ved Mandal 1 April 1814; hans Moder hed *Sille Johanne Hansdatter* fra Gaarden Lone i Søgne. Som den næstældste af ni Søskende begyndte han sit Arbejdsliv som Gjætergut hjemme paa sin Faders og sin egen Odelsgaard; han viste tidlig stor Læselyst og havde ved 12 Aars Alderen læst hele Bibelen igjennem; mere Ulyst viste han til Regning og al Slags Udenadslæren. Sin første Vejledning i boglige Kunster fik han af en ung Skoleholder Simon Lie, der bl. a. havde sat sig i

Spidsen for Oprettelsen af et endnu bestaaende Læseselskab i Bygden, mellem hvis subskriberende Medlemmer ogsaa Jaabæks Fader var. I sit 17de Aar besluttede Jaabæk sig til at blive Skolelærer og gik nu fire Uger i en Forberedelsesskole hos Sognepresten i Holme Hans Ross, hvor han for første Gang gjorde Bekjendtskab med Grammatik og Stiløvelser; senere begyndte han at øve sig i Regning med benævnte Tal og gjennempløjede derefter paa egen Haand Theistes i 1830 udkomne «Udtog af Geometriens første Grunde», som han skaffede sig kjøbt efterat have seet Titelen blandt «Morgenbladets» Bekjendtgjørelser. I 1831 blev han derefter ansat som Omgangsskoleholder i Holme og vedblev som saadan i syv Aar. Da han i 1837 havde giftet sig, flyttede han fra Holmesland til Gaarden Jaabæk i Halsaa Sogn, hvorefter han nu tog Navn. I 1843 blev han ansat som Skolelærer og Kirkesanger i Annexsognet Hartmark, men frasagde sig begge disse Poster i 1845. Fra 1833 af fulgte han nøje med Storthingets Forhandlinger efter Referaterne i «Morgenbladet», som han havde haft Lejlighed til at læse i Hjemmet helt siden 1826. Da der efter den nye Formandskabslov for første Gang fandt Kommunevalg Sted i hans Hjembygd, var han for ung til at komme paa Valg, men ved det andet Valg, i 1841, blev han Medlem af og derpaa Ordfører i Formandskabet, hvortil han siden har været gjenvalgt med Undtagelse af Aarene mellem 1852—60, i hvilket Tidsrum han atter boede paa sin Fædrenegaard Holmesland, som han i 1852 efter Faderens Død overtog som Odelsarving; i 1842 mødte han, sammen med sin Fader, første Gang paa Amtsformandskabet. Ved Storthingsvalget i 1844 blev han valgt til 2den Repræsentant for Lister og Mandals Amt og siden er han uden Afbrydelse bleven gjenvalgt og har givet Møde paa alle ordentlige og overordentlige Storthing til idag: fra 1848 til 1862 var han Amtets første Repræsentant, 1862—69 dets anden, 1871—76 igjen første, senere dels anden, dels tredie og dels (i Valgperioden 1883—85) fjerde Repræsentant. I de to Sessjoner 1862—66 blev han indvalgt i Lagthinget, ellers har han tilhørt Odelsthinget indtil 1883; siden det Aar har han stadig været Medlem af Lagthinget. Paa de to første Storthing var han Medlem af Kirkekomiteen No. 2, 1851—57 af Justitskomiteen No. 2, 1859—60 af Konstitutionskomiteen, siden 1862 har han altid haft Sæde i Gage- og Pensjonskomiteen; i sidstnævnte Aar blev han tillige indvalgt i Valgkomiteen, hvor han saa først indvalgtes igjen i 1879, men hvortil han derefter gjenvalgtes til og med 1888. I 1857 blev han af Regjeringen valgt til Medlem af den den 6 Febr. s. A. nedsatte kgl. Kommissjon til Afgivelse af Forslag til nye Lovbestemmelser om Markfred og Gjærdehold; og i 1885 blev han valgt til Medlem af den kgl. Arbejderkommissjon af 10 August s. A. Siden 1884 er han af Storthinget valgt til Medlem af Bankadministrationen i Kristianssand. — Da Jaabæk allerede praktisk var kommen ind i det offentlige Liv, mer-

kede han, at han trængte til større aandelig Udvikling og flere Kundskaber, navnlig i Sprog. Han lagde sig derfor paa egen Haand efter tysk Sprog og Literatur og begyndte senere paa Studiet af Engelsk, under hvilke Øvelser han paabegyndte Affattelsen af sin «Englands Historie». Iøvrigt læste han ved Siden af disse fremmede Sprog ogsaa andre Fag, altid som Autodidakt. Undertiden læste han hele Vintre igjennem aldrig Aviser, for ikke at tage Tiden bort fra sine «Studier». En Vinter gjennempløjede han derimod alle de Fremstillinger, han kunde komme over af Logiken: af Kant, N. Treschow og W. Sverdrup; en anden Vinter ofrede han helt til Selvstudium af Kemi. Poesien i Form af Sange og Viser «nærede han fra tidlig i sin Ungdom stor Yndest for». «Det var», skriver han i Fortalen til «Sang og Hvile», «især historiske, fædrelandske og moralske Sange, som anslog mit Sind. Men efterhaanden som jeg vokste til, kom jeg ogsaa til at finde Behag i de øvrige Arter af Sange, dog kun saadanne, som jeg troede var godt affattede, ihvadsomhelst Indholdet monne være. Frisindede, i min fremskredne Alder republikanske, Sange gjorde altid det stærkeste Indtryk paa min Sjæl. Fik jeg ikke lært Melodierne, saa nynnede jeg saadanne ud selv, og paa den Maade kunde jeg synge omtrent Alt, som gik rytmisk. Tidlig skrev jeg «paa Rim», men jeg har deraf intet tilbage. I senere Aaringer har jeg indladt mig paa at skrive Vers», hvad han kalder «Hvile for sin Sjæl i trætte Stunder»: «Om Versene med Prosa end er blandet, er Aandsbevægelsen mig dog til Held». Længe før han offentlig optraadte som Forfatter i Skjønliteraturen, havde han imidlertid syslet med literær Virksomhed i den politiske Presse. I over 20 Aar havde han skrevet om offentlige Anliggender i Hovedstadens og i Provinsens Blade, da han fra Juli 1865 begyndte Udgivelsen af sin «Folketidende», som han fortsatte til Udgangen af Aaret 1879 og som han gjorde til Organ for det paa et Møde den 20 Febr. 1865 stiftede Selskab «Bondevennerne» (Statuterne er trykt i Folketidende 1865, No. 2), hvilket Selskab nogle Aar senere samlede sine Meningsfæller i Landets lokale Foreninger under «Bondevennernes Overbestyrelse» med Sæde i Mandal og med Jaabæk til Formand. Fra dette Selskab udsendtes i Aarene 1869 til 1872 til Bondevenforeninger og Heredsstyrelser i «Rundskrivelse No. 1—42» (trykt i Mandal i 4. & 8.) motiverede Udkast til Beslutninger om økonomiske og politiske Spørgsmaal, af hvilke navnlig «Sag No. 33»: «Om Mistillids Udtalelse mod Regjeringen eller det Stangske Ministerium» (dat. 3 Oktbr. 1871. 4. 2 S.) fremkaldte en vidtløftig Fejde i alle Landets Blade. (Jfr. navnlig Opraabet «Til de norske Bondevenner!» i Fædrel. 1871, No. 49). Hans Virksomhed har været forskjellig bedømt. Medens «Bondevenforeningernes Overbestyrelse» 30 Marts 1869 udstedte en Indbydelse til Indsamling til en Erkjendtlighedsgave til ham, og medens der ved en Æresfest for ham i Hotel Royal i Kristiania i Maj

1876 overraktes ham en Hædersgave af Sølvsager fra Bønder i Akershus og Smaalenene, — har Dommen om hans Person og Virken fra andre Hold været mindre anerkjendende. Af særlig Betydning for Samtidens Opfatning af ham og hans Virke har været de to Begivenheder: hans Afvisning som Fadder ved to Daabshandlinger i 1872, den ene i Lyngdals Kirke ved Sogneprest A. J. Lasson, den anden i Mandals Kirke ved Sogneprest Wilh. Hansteen; dernæst hans Proces med Presten Julius Riddervold; om begge disse Episoder i hans Liv er nærmere Oplysninger med Henvisninger til Kilderne givet ndfr.

* 1837 *Elen Gurine Jaabæk* (f. 1808 paa Gaarden øvre Nøting i Holme), hans Søskendbarn og Enke efter Ejdsvoldsmanden Erik Jaabæks Søn, Gaardbruger Haakon Eriksen J.

Søren Jaabæk. En Livsskildring af N. J. Sørensen. Særtryk af «Østlandske Tidende». Frstad 1880. 8. 96 S. [Fremstillingen i dette Skrift er i alt væsentligt bygget paa selvbiografiske Meddelelser af Jaabæk]. — *Portræt med Biografi* i Norsk Folkeblad 1867, No. 13 [af Aug. Holth]; jfr. Dagbl. 1884, No. 107 og Verdens Gang s. A. No. 39 [begge Steder politiske Karakteristiker i Anl. af hans 70 Aars Fødselsdag]. — Af selvbiografiske Stykker merkes hans i Folketidende 1868, No. 23 trykte Svar til et Stykke i Morgbl. s. A. No. 65 ang. hans Forhold til Svigerforældrene (jfr. Folketid. No. 24, 25); hans Brev i Nakskov Tidende April 1869, jfr. Dagbl. s. A. No. 84; Folketidende 1872, No. 47 [dels ang. hans Presseforetagender, dels ang. hans Mellemværende med Sogneprest Hansteen] og s. Bl. 1875, No. 1 [Selvforsvar mod offentlige Angreb paa ham], jfr. Brev til ham fra en Prest i Folketid. 1876, No. 11; Dagbl. 1875, No. 77 [ang. hans Forhold til Bevilgning af Digtergager]. — Om Faddersagen i Lyngdal, hvor han 23 Juni 1872 stod Fadder til sin Stedsøn Erik Jaabæks Barn, men ikke blev indført som saadan i Ministerialbogen, da Sogneprest A. J. Lasson i et efter Kirkehandlingen til Barnets Fader afsendt Brev erklærede, at J. formentlig ikke opfyldte Fordringerne i N. L. 2—5—5 om Fadderes Uberygtethed, se Aktstykkerne (Jaabæks Anmeldelse og Klage til Stiftsdirektionen og Lassons Erklæring) i Morgbl. 1872, No. 212 A, hvortil videre kom Lassons Redegjørelser i s. Bl. No. 229, 244 A og 263, jfr. No. 240, 247 A, 260 A, 272 B, 282, 289; Folketidende 1872, No. 44 og 47; Fædrelandet 1872, No. 32—45; Berg. Tid. 1872, 27 August, foruden en hel Del Bemærkninger i forskjellige samtidige Blade. — Om Faddersagen i Mandal, hvor Sogneprest W. Hansteen den 28 Septbr. 1872 negtede at antage Jaabæk som Fadder for hans Dattersøn, se Erklæring fra Barnets Moder Thora Ihme i Lister og Mandals Amtstid. 1 Oktbr. 1872, jfr. Erklæring fra Ole Eriksen Jaabæk i s. Bl. 5 Oktbr. og et indsendt Stykke i s. Bl. 12 Oktbr. — Processen med Presten Jul. Riddervold foranledigedes ved nogle under Overskriften «Hvorledes stiller Jaabæk sig til Kristendom og Kirke?» i Adressebladet 1872, No. 17, 19, 22 uden Navn trykte Artikler, for hvilke Jaabæk anlagde Injuriesøgsmaal mod Bladets Udgiver Chr. Johnsen. Da Søgsmaalet var rejst, navngav dav. Personelkapellan Julius Riddervold sig som Forfatter af Artiklerne, der imidlertid ogsaa var udgivet i Særtryk i flere Oplag med Titelen: «Jaabæks Angreb paa Kristendommen» (Kra. 1873. 8. 16 S.). Jaabæks Søgsmaal blev nu rettet mod Riddervold og ved Kristiania Byretsdom af 13 Februar 1875 blev R. for at have forbrudt sig mod

Krl. Kap. 17 § 8 ilagt en Bod til Statskassen af 20 Spd. og tilpligtet at erstatte Jaabæk Sagens Omkostninger med 40 Spd. (Jfr. Jaabæks Henvendelser til Læserne i Folketid. 1875, No. 11 og 12 fg.). Med Hjemmel af erhvervet Dispensationsret fra Lovgivningens Bestemmelse om *summa appellabilis* blev Sagen af R. paaanket til Højesteret, hvortil ogsaa J. udtog Kontrastævning. Ved Højesteret blev Sagen derefter proce-deret for R. af Advokat Johs. Bergh og for Jaabæk af Overretssagfører G. Th. Mejdell som Prøvesag. Ved Højesterets Dom af 26 Januar 1876 blev saa R. enst. frikjendt for J.s Tiltale og J. ilagt Procesomkostningerne for Byretten og Højesteret med 200 Spd. (Jfr. Norsk Retstidende 1876, S. 257—68 og de særskilt udgivne Skrifter 1) Jul. Riddervold: Mit Forsvar i den mod mig af Storthingsmand Jaabæk anlagte Sag (fremlagt for Norges Høiesteret) tilligemed Høiesterets Votering og Dom. Kra. 1876. 8. 2 Bl., 112 S. — 2) Sagen Jaabæk—Riddervold i Høiesteret. Advokaternes Foredrag samt Høiesterets Votering og Dom af 26 Januar 1876. Chra. 1876. 8. 2 Bl., 159 S.; cfr. Anmeldelsen af sidstnævnte Skrift i «Det nittende Aarhundrede» IV. 232—36 af G. Brandes; 3) [A. Garborg:] Jaabæk og Præsterne. Tvedestrand 1874. 8. 48 S.). Da Dommen var faldt, satte «Verdens Gang» (se 1876, No. 12) med dets daværende Redaktør P. Olsen sig i Spidsen for en Indsamling blandt Landets Bønder, Arbejdere og Husmænd for at dække Jaabæks Bod og Sagsomkostninger, hvorefter der indkom ca. 6,600 Kr. (se J.s seneste Kvittering og Taksigelse i Folketid. 1877, No. 1). — Bidrag til Samtidens Dom og Karakteristik af ham findes i en utallig Mængde af, oftest polemisk tilskaarne, Bladartikler og Brochurer i Samtidens Presse; her kan alene henvises til de vigtigste. Jfr. saaledes 1) M. Birkeland: I Anl. af Hr. Chr. Bruns Agitationer (Chra. 1870); 2) Chr. Bruun: Folkelige Grundtanker (Hamar 1876); 3) [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ord. Storthing (Chra. 1845), S. 65—67; 4) [P. Hjelm Hansen:] Norges Storthing 1845 (Chra. 1846); 5) Harald Holm: Den norske Forfatningskamp (Kbh. 1885), S. 6, 9, 16; 6) Jaabæk, Storthinget, Pressen og den norske Regjering. Af *H. H.* (Chra. 1872); 7) Rolf Olsen: Tolvte ord. Storthing (Chra. 1850); 8) Skildringer af 13de ord. Storthing (Chra. 1851), S. 40 fg.; 9) Storthinget 1862—63 (Chra. 1865), S. 36 fg.; 10) L. Westrem: Politisk Sendebrev til Storthingsmand S. Jaabæk (Moss 1873). — I Samtidens periodiske Presse er de polemiske Bidrag til hans Karakteristik utallige; nogle Hovedkilder, foruden de paa andre Steder i denne Artikel anførte, er: Aftenbladet 1866, No. 25; 1868, No. 15 og 41; 1876, No. 124; Morgbl. 1868, No. 26 og 315, og 1872, No. 83, 87 og 95; Dagbl. 1870, No. 196, 200, 202; Berg. Adr. 1875, No. 62 og 63, jfr. No. 105, 136 og 143 [i Anl. af de første Artikler blev der i et Møde af en Flerhed af Storthingsrepræsentanter den 14 April 1875 vakt Motion om at opfordre Jaabæk til at fralægge sig den i disse Artikler fremsatte Beskyldning, men uden Resultat]; Møringen 1872, No. 12—21 af H. Velle; Aalesunds Blad 1873, No. 31 fg. [Referat af Forhandlingerne paa et Fogderi-Bondevenmøde i Borgund til Diskussjon om Spørgsmaalet: «Fortjener Jaabæk at staa som Bondebevægelsens Leder?]; Tidsskrifterne «Fram» og «Tiraljøren» samt Bladet «Fædrelandet»; Verdens Gang 1881, No. 13 [Jaabæk og Ejdsvoldsmonumentet]; «For Ide og Virkelighed» 1869, S. 507—15 og 1870, II. 187—200 af Jonas Lie.

Om det norske, danske og svenske Skydsvæsen. Med Grundtræk for en vordende hensigtsmæssigere Ordning af det norske Skydsvæsen. Til Norges Gaardbrugere. *Chra. 1860. 8. 48 S.*

Englands Historie for det norske Folk. 1—6. Bog. Mandal 1870—79. 8. **1ste Bog.** 55 f. K. — 1066 e. K. Briterne, Romerne, Saxerne, Danerne. 1870. S. 1—204 — **2den Bog.** 1066—1216. Normannerne. 1871. S. 205—364. — **3die Bog.** 1216—1399. Plantageneterne. 1872. S. 365—517. **4de Bog.** Roserne. 1399—1485. 1877. S. 519—631. — **5te Bog.** Tudorerne. 1485—1603. 1878. S. 633—851. — **6te Bog.** Stuarterne. 1603-1625. 1879. S. 853—948.

Bogen blev, efterat Prøver af samme havde været meddelt i Forf.s «Folketidende» 1866, No. 5 fg. og No. 9, efterhaanden sendt med som Tillæg til dette Blad i Aarene 1870—72, indledet med følgende Forord: «Der kan være dem, som vil spørge, hvorledes jeg som «læg Mand» tør vove at udgive et Lands Historie? Dertil vil jeg svare, at enten det er «Læg» ellen «Lærd», som skriver Historie, saa har han at benytte det givne Stof. Det kommer da an paa, hvem der kan benytte dette bedst for den Læsekreds, man nærmest har for Øie. Min Læsekreds menes helst at være Gaardbrugere, Arbeidere og Huusmænd. Kunde jeg hertil lægge Bestillingsmænd, vilde det være mig særdeles kjært. Om jeg «vover» noget ved at udgive Englandshistorien, saa svarer jeg videre dertil, at saameget har jeg vovet før. Det brændte i Aarrækker i min Barm, førend jeg fik udgive min lille Folketidende, hvilket Foretagende er gaaet over Forventning heldigt. Jeg har hørt skrækkelige Forhaanelser, det er sandt, men derom haaber jeg man i sin Tid vil sige, som der er sagt om en Mand høit oppe i Oldtiden før vor Tidsregning: Spot, Uretfærdighed, Modstand, Forfølgelse: Alt taalte han for at fremme den Sag, han arbeidede for og som han troede at være god. Nu ulmede det atter i min Barm og jeg maatte lade min lille Englandshistorie begynde at komme ud. Jeg veed ikke, hvorledes Folket vilde optage den, men det veed jeg baade med Hensyn til Bladet og Historien, at jeg bør sige og har sagt som Sokrates 400 Aar før Christus: at man maa adlyde Gud mere end Menneskene. Min politiske Virken og historiske Bestræbelse opfatter jeg som et Kald for mig. Paa den Dag i Aaret, da jeg netop fylder mit 56de Aar, tror jeg ikke at kunne gjøre noget bedre end at lade min Englandshistorie see Dagens Lys, efterat jeg har arbeidet paa den i sex Aar.» — Foreløbig stansede Udgivelsen i 1872, til den efter en i Bladets No. 18 for 1877 trykt Opfordring gjenoptoges som Fraklipningsføljeton i selve Bladet fra 6 Juni af, da Offentliggjørelsen af 4de Bog begyndte i denne Skikkelse, idet Forf. tilføjede: «Saasnart Bladet kan taale det, er det Meningen at give nævnte Historie som Tillæg af 8 Sider hver fjortende Dag eller ved andethvert No., og skal jeg S. Jaabæk fra den Tid for mit personlige Vedkommende for mindst 1 Aar give Slip paa Honorar for min Befatning med Bladet og Historien, hvilke jeg dog som hidtil vil arbeide lige fuldt med, saasandt jeg dertil har Helse og Evne. Jeg skylder dette for al den Godhed, som saa mange Tusender af det norske Folk har vist mig.» Ved Folketidendes Stansning var Trykningen af Englands-Historiens 6te Bog ikke færdig; det manglende deraf, ca. 5 Ark, bebudedes udgivet særskilt, saafremt 200 Abonnenter tegnede sig.

Varme Piller til Brug imod de kolde Rivninger, som Novemberforeningen fremavler. Samlede af Søren Jaabæk, Bonde. Udgiven af en Riendejuniforening. Kra. 1880. 8. 46 S. (Anm. i Aftenbl. 1880, No. 290). — **Andet Oplag.** Kra. 1881. 8. 48 S. (Anm. i Fædrel. 1881, No. 23).

For Friheden, „En Troendes Ord". Af R. de **Lamennais.** Paa Norsk ved S. Jaabæk. Kra. 1881. 8. 84 S. (Anm. i Dagbl. 1881, No. 122).

Kongers og Kejseres Levevis. A. Oldtiden. Med et Tillæg: Valgprogram m. m. for 1882. Kra. 1882. 8. 136 S. — B. Kra. 1886. 8. 2 Bl., 200 S. (Anm. i Verdens Gang 1886, No. 44, jfr. No. 61 af Emil Lie, hvortil Svar fra J. i No. 64).

Om den verdslige Øvrighed af Martin Luther. Fra Tysk af S. Jaabæk. Med et Tillæg, væsentlig Stykker af Luthers Hyrdebrev. Kra. 1882. 8. 62 S.

Den højeste Magt i Staten. Mandal 1883. 8. 94 S.

Sang og Hvile. [Digtsamling]. Ved S. Jaabæk, Bonde. Mandal 1883. 8. 151 S.

I Nyt Tidsskrift II. (1883), S. 319—36: Anmeldelse af J. Tandbergs Prædiken paa 23. Søndag efter Trinitatis 1881: «Giver kejseren, hvad kejserens er».

Han udgav og redigerede Folketidende. Aarg. 1—15. Mandal 1865—1879. 4. & Fol.

Bladet, der begyndte 5 Juli 1865 og sluttede 31 Decbr. 1879, udkom til 1 Juli 1868 hver anden, senere hver Onsdag, indtil det fra Nytaar 1879 igjen blot udgaves hveranden Onsdag, hvilken Indskrænkning Udgiveren motiverede saaledes: «Jeg maa gjøre dette for ikke at overanstrænge mig i min tiltagende Alder; thi Storthingshvervet maa ikke tilsidesættes for Folketidende, det er klart». Til 1 Oktbr. 1869 var Bladets Format liden 4to., senere liden Fol. I Bladets sidste Numer tog Udgiveren Afsked med sin Læseverden i følgende halvt selvbiografiske Henvendelse: «Dette Nummer slutter Bladet. Jeg vil slutte. Jeg er over 65 Aar. Om ingen anden Aarsag var tilstede, saa er denne Grund god nok. Under mit Ophold i Kristiania har det undertiden faldt mig trættende at redigere Bladet og tillige udføre Storthingshvervet; jeg tør ikke stole paa, at jeg længere kunde gjøre dette, saaat jeg selv vilde være tilfreds dermed, og Thingmandshvervet vil jeg efter Evne udføre. Min Bladvirksomhed behøves ikke nu — om den nogensinde behøvedes lader jeg staa derhen. Det ene Blad efter det andet staar frem og virker væsentlig i samme Retning, og jeg tillader mig at nævne nogle af de mindre Blade: «Verdens Gang», «Norge» og «Østlandske Tidende». Jeg glæder mig i disse og flere frisindede Blade, og ønsker dem et langt Liv — længere end mit egets, men deres Styrere begynder ogsaa i en meget yngre Alder end jeg. Jeg tror, at den republikanske Tanke har vundet Indgang hos Mange. Selve Kristian Johnsen (*Almuevennen*) er en Republikaner og Ynder af almindelig Stemmeret; disse hans Egenskaber er i høj Mon anerkjendelsesværdige, og han har Mod til aabent at sige dette. Jeg tror, at Theologiens Uholdbarhed erkjendes af mange; at Skolerne bør befries eller væsentlig blive fri for Gejstlighedens Herskemagt, indsees vistnok af mange; at Statsudgifterne bør formindskes — føles af Mange, — hvilket alt gaar i mine Tankers Retning, og jeg vil fremdeles saavidt muligt søge dem virkeliggjorte. Da jeg den 5te Juli 1865 begyndte min Bladvirksomhed, var det eneste, jeg særskilt udhævede at ville virke for: «a. Sparsommelighed i Statshusholdningen og Forsigtighed hjemme i Herrederne; b. Frihandel, frit Arbejde, fri Virksomhed, fri Hjælpsomhed.» Jeg tror at have holdt dette Program. Da Forbindelsesjernvejen mellem Kristiania og Trondhjem bestemtes, som jeg af Hensyn til Statsudgifterne stemte imod, indsaa jeg grant, at fra den Dag var al Modstand omtrent ørkesløs; og de 2 Smaalenslinjer var den første visse Følge. — Jeg har været for Sparsomhed — tror jeg — i flere Poster end nogen Anden, og har derfor høstet Forhaanelse; men jeg tør nu tro, at mangen En

Trykt 30 November 1889.

ønskede saadan «Nej»-sigen af mange flere. Hovedgrunden til Flotheden i Thingene har været de mangfoldige Embedsmænd; de især har styret Bymændene og nogle flere. Store Udgifter er Embedsmændenes Interesse, og forholdsvis Faa har villet følge Sparsomheds-Mændene fra Amterne. Maatte det bare i Fremtiden blive bedre!»

Polemisk rettet mod «Folketidende» var det af Emil Lie udgivne «Politisk Folkeblad for alle Stænder» (Mandal 1870—71), hvoraf dog blot udkom 14 No. (Jfr. Jaabæks «Sang og Hvile», S. 106 fg.)

Han udgav og redigerede Allemansblad, Aarg. 1 [eneste]. Mandal 1873. 4. 312 Sp. 26 No.

I Storthingets Forhandlinger findes en stor Mængde Forslag og dissenterende Vota af ham trykt, blandt hvilke følgende er de vigtigste: *1845,* VIII. 61—69: Forslag om større Tilskud til Almuskolevæsenet. — *1851,* VII. No. 56, S. 285: Forslag om Bevilgning til Amtsskoler og højere Almuskoler (Præmisserne til Forslaget gaves i det som Bilag medsendte Expl. af Forf.s Artikler i „Lister og Mandals Amtstid." 1850, No. 98—104 og 1851, No 2—4, se ndfr.); No. 67, S. 358: Forslag om Bidrag af Oplysningsvæsenets Fond til Oprettelse af Almuebibliotheker. (Præmisserne blev ikke trykt); VIII. Indstill. Litr. *I.* 6, S. 533—42: Votum med Forslag til Love om Lagrettesmænd som Skjønsmænd og om Lagrettesmænd som Retsvidner. — *1854,* VIII. 174-96: Votum og Forslag [i Forening med O. G. Ueland og N. R. Enge] i Sagen angaaende Retsmænd eller Juryer. — *1857,* VII. Dok. No. 33, S. 250—52: Motiveret Forslag til Lov om Postbeforbringen; Dok. No. 40, S. 303—29: Kriminalfortegnelser m. m. Bilag til Indstillingen ang. „Forslag til en Rettergangslov i Straffsager"; Dok. No. 51, S. 1—11: Om Valg i Amterne til 16de ord. Storthing [udarbejdet af S. J. og A. O. Bergsager og anbefalet til Storthingets Opmerksomhed ved en ssteds trykt Erklæring af O. Valstad, A. B. Stabell, O. G. Ueland, m. fl. Forslaget blev ogsaa trykt i Morgbl. 1857, No 256 Till.]; Dok. No. 63, S. 51—80: Forslag til Grundlovsbestemmelse om Forholdet imellem Kjøbstædernes og Landdistrikternes Repræsentanter. [I Forening med O. G. Ueland og Jac. Dieseth]. — *1859—60,* VI. Dok No. 6: Forslag med Motiver til Lov om Fredning af Lax og Søørret; Dok. No. 25: Motiveret Forslag til Lov om Forandringer i Lov om Vejvæsenet; Dok. No. 60: Forslag til forskjellige Grundlovsforandringer [om Statsraadernes Valgbarhed, om Storthing hvert andet Aar]. — *1862—63,* VIII. Dok. No. 3 B., S. 3 fg.: Forslag til Lov om Myntenheden [ɔ: om Indførelse af Titalssystemet]. — *1865—66,* VII, Dok. No. 6: Motiveret Forslag til Lov om Ansvar for Skade paa Bosæ ved Hund; Dok. No. 24, S. 7 fg.: Forslag til Lov om Forandring i Haandværkslovgivningen [ɔ: om Ophævelse af Laugene]; Dok. No. 29, S. 1 fg.: Forslag til Lov om Handel fra Skibe. — [*1868-69,* X: En Række af Lovforslag, hvis Præmisser ikke blev trykte og hvorom Komiteerne ikke afgav Indstilling paa dette Thing]. — *1871,* V. — foruden Andel i forskjellige Lovforslag, fremsatte af „Bondevennernes" Overbestyrelse — Dok. No. 29: Forslag om Gjenoptagelse af Præliminærexamen. — *1872,* V. Dok. No. 15: Forslag til Lov om Forandring i Handels- og Haandværkslovgivningen; Dok. No. 37: Forslag til Lov om Forbehold ved Embedsbesættelser. — *1873,* V. Dok. No. 29: Forslag til Lov indeh. Tillæg til Handelslovgivningen. — *1874,* V. Dok. No. 27 og No. 28: Forslag til Lov om Rentefoden; Dok. No. 83: Forslag ang. en Omordning af Statsrevisjonen. — *1876,* V. Dok. No. 7 og *1877,* V. Dok. No. 25: Forslag om fri Rettighed til Udførsel af norske Varer til Udlandet. [I Foren. med S. Holmesland m. fl., jfr.

1877, Dok. No. 71]. — *1879*, V. Dok. No. 60: Forslag om Affattelsen af Oplysningsvæsenets Fonds Budget. 4. 7 S. — *1884*, V. Dok. No. 33 Forslag om Forandring i Haandværksloven [ang. Ophævelse af Bestemmelsen i Lov 15 Juli 1839 om kgl. Tilladelse til at drive Bogtrykkeri udenfor Kjøbstæderne]. — *1886*, *V* Dok. No. 35: Forslag til Forandringer i Forligelsesloven (jfr. Indstill. *O.* I.); Dok No. 52: Ang. en Anmodning til Regjeringen om Nedlæggelse af de offentlige Lægeembeder (jfr. VI. Indstill. *S* No. 89, hvor Jaabæks „afvigende Votum" er trykt S. 280—83); *VI.* Indstill. *S.* No. 53, S. 150—52: „Selvstændigt Votum" [ang. Hensyntagen til en Pensjonists Formuesforfatning ved Fastsættelsen af Pensjonen]. — *1887*, *V.* Dok. No. 30, S. 1—16: Forslag til Lov om berusende Drikkes Udsalg og Udskjænkning [ɔ: om denne Handels Overgang til et Statsmonopol]; *VI.* Indstill. *S.* No. 31, S. 66—70: „Afvigende Stemme" [ang Pensjonsbevilgningerne]. — *1888*, *V.* Dok. No. 6: Forestilling i Anl. det forelagte Landbrugsbudget; Dok. No. 98: Forslag om Tidsbesparelser i Storthingets Forhandlinger. 4 8 S.; *VI.* Indstill. *S.* No. 29, S. 65 fg.: „Afvigende Stemme" [ang. et Par Pensjonsbevilgninger].

I Lister og Mandals Amtstidende *1842*: Om Sygehuset i Flekkefjord; — *1850*, No. 98, 100, 102, 104 og *1851*, No. 2—4: Forslag til Oprettelse af en højere Almueskole i Lister og Mandals Amt. (Optrykt i Nationalbladet 1852, No. 29 og 31). — *1882*, No 19: Om Udklækning af Laxerogn.

I Christianssandsposten 1844, No. 98 og 99: Nogle Ord om Almueskolerne paa Landet.

I Morgenbladet *1849*, No. 82: Svar paa Hr. L. Kr. Daas Opfordring i Chra.posten 1848, No. 95 (jfr. Daas Svar i Chra.posten 1849, No. 223, 265 Till. og 266 med Overskriften „Mandals Præstegjælds Formandskab eller Hr. Søren Jaabæk", hvortil Tilsvar, hvilket dog J ikke i sin Helhed vedkjender sig, i Morgbl. 1849, No. 134 samt nyt Gjensvar af Daa i Chra.posten No. 315). — *1857*, No. 257 og 287: Om Valgvæsenet. — *1864*, No. 145: Et Efterspil af Juryloven. — *1866*, No. 67: Forsvarsskrift mod Statsrevisor Chr. Johnsen; No. 119: Nødvendigt Selvforsvar mod Statsrevisor Johnsen (jfr. de øvrige Indlæg i denne Fejde mellem de to Bladudgivere i Morgbl. f. A. No. 92 og 120 af Johnsen, No. 122 af Jaabæk, No. 126 af Johnsen og No. 128 A af Jaabæk). — *1868*, No. 95: To Tilsvar.

I Folkebladet, udg. af Chr. Johnsen, 1851, No. 1 (Prøvenumer): Bidrag til at godtgjøre Nødvendigheden af en Reform i vort Retsvæsen.

I Nationalbladet, udg. af Rolf Olsen, 1852, No. 7 og 12: Mit Forhold til „Folkebladet" og „Nationalbladet"; No. 11, 13, 17, 20, 21, 24, 27, 29, 31, 34, 37 og 40: Om Folkedannelse.

I Christiania-Posten 1857, No. 216, 219, 222 og 243: Om Kriminalfortegnelser (jfr. No. 211); No. 235: Om Grundlovens §§ 57, 58 og 59; No. 258, 263 og 289: Til H. [om samme Grundlovsspørgsmaal].

I Aftenposten 1868, No. 59: Af et Brev til Redaktionen.

I Aftenbladet *1857*, No. 197: Til Vejbestyrelsen for Lister og Mandals Amt om Bygdevejen gjennem Mandals Dalføre fra Mandal til Aaseral. (Merket Z.) — *1859*, No. 37: Om Amtmand Bille Kjørboe (jfr. Svar fra K. i No 45); No. 88 Till.: Til og om Kristianssands Stiftsavis; No. 93 Till. og 97 Till: Til Smaalenenes Amtstidende; No. 121 Till., 125 Till. og 184 Till.: Til og om Kristianssands Stiftsavis; No. 260: Morgenbladets Logik. — *1860*, No. 61 Till.: Hr. Toldinspektør Engh i Chra.-Posten No. 5019.

I Oplandenes Avis 1882, No 41 og 42: Demonstration mod Storthinget. (Merket „Harnefer"); No. 99 fg.: Storting og Grundlove i England.

I Dagbladet *1869*, No. 115, 121, 124 og 126: Pensjonsvæsenet. — *1881*, No. 58: Om Pensjonsvæsenet.

I Demokraten 1883, No. 24: Politisk Troesbekjendelse.

I Kristianssands Stiftsavis *1881*, No. 100: Om Stemmerettens Udvidelse. — *1886*, No. 107: Om Stemmeretten.

I Fædrelandsvennen *1886*, No. 142 fg.: Skolen — et Verdensspørgsmaal. — *1887*, No. 30: Statskassen = Fattigkassen.

I Folkets Avis (Kra.) 1887, 3. Novbr.: Fra Søren Jaabæk [Polemisk Svar til „Verdens Gang" i Anl. af dette Blads Omtale af J s Regninger paa Statskassen for Udlæg til medicinske Bad under Opholdet ved Storthinget. J.s selvbiografiske Artikler blev optrykt bl. a. i Morgbl. 1887, No. 567 og 575].

I Vestlands-Posten 1888, No. 97 fg.: „Tid er Penge" [om Storthingets Snakkesalighed].

I Folkets Vel 1887, No 5 fg : Aquavit.

Bidrag af ham, for det meste anonyme, findes i Østlandske Tidende og i Nordmanden 1880—82.

Jacobsen, Albert Marius, Søn af nedennævnte Distriktslæge *Nils L. S. J.*, er født i Kristianssund 22 August 1838 og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1855. Efterat have taget de to første Afdelinger af Andenexamen blev han fra Nytaar 1857 optagen som Kadet paa Krigsskolen, og, udexamineret derfra, udnævntes han 14 August 1861 til Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade, hvor han 17 Marts 1864 avancerede til Premierløjtnant og 22 Decbr. 1877 til Kaptejn og Kvartermester ved Numedals Bataljon. I 1867 blev han ansat som Andenlærer ved Kongsvinger Borgerskole, en Stilling han indehavde til 1876, hvorefter han var Skolens konst. Bestyrer til 1877. Paa Kongsvinger kastede han sig ind i det kommunale og politiske Liv, efterat han allerede i 1868 havde overtaget Redaktionen af Stedets Avis. I 1870 mødte han som Valgmand fra Vinger ved Distriktsforsamlingen for Hedemarkens Amt og gjenvalgtes senere som Valgmand til 1882; i Aarene 1873—80 var han Ordfører i Vingers Formandskab og i flere Aar tillige Forligelseskommissær og Aastedsforligelseskommissær, hvorhos han af Hedemarkens Amtsformandskab valgtes til Amtsrevisor, Overformynderirevisor og Medlem af Amtsskolekommissjonen i flere Aar i Tidsrummet 1876—83. I Slutningen af Aaret 1877 opholdt han sig med offentligt Stipendium i Tyskland og Frankrige, særlig Paris, for at studere Ordningen af Munderingsvæsenet i disse Landes Armeer. I 1878 var han Medlem af den kgl. Kommissjon til Udarbejdelse af Reglementer og Instruxer for Intendanturen i Armeen. Ved Valget til Storthinget 1877—79 blev han udkaaret til 4de Repræsentant for Hedemarkens Amt og gjenvalgtes derefter til 2den Repræsentant for Aarene 1880—82 og 1883—85; paa alle

disse Thing var han Medlem af Militærkomiteen, hvis Formand han blev 1881; siden 1883 var han Medlem af Valgkomiteen. Imidlertid havde han, da Medlemmer af Storthingets Militærkomite, i Henhold til Storthingets Beslutning af 19 Juni 1880 (negtet Sanktion ved kgl. Res. 19/8 s. A.) skulde træde sammen Høsten og Vinteren 1880 til Forhandlinger angaaende de da foreliggende Armeorganisationsspørgsmaal og hans militære Overordnede under 27 Septbr. 1880 tilbagekaldte den ham under 30te August næstfør givne foreløbige Tilladelse til at tage Bopæl i Kristiania, den 28 Septbr. s. A. indgivet Ansøgning om Afsked i Naade med Pensjon fra sin militære Embedsstilling, hvilken Ansøgning, dog uden Pensjon, indvilgedes under 22 Decbr. s. A. Storthinget i 1881 bevilgede ham derefter den 2 April med 72 mod 38 St. 2000 Kr. i aarlige Vartpenge og valgte ham s. A. til Statsrevisor, hvortil han senere gjenvalgtes hvert Aar til og med 1888. (De officielle Aktstykker ang. hans Afsked findes trykt i Storth. Forh. 1881, Dok. No. 20, No. 48, No. 49 og No. 55 og Indstill. *S* No. 52, VI. 146 fg., jfr. Indstill. *S.* I. s. A., S. 1 fg. og Storth. Tid. 1881, Forh. i Storth., S. 314—402, cfr. 1239 og 1364). I Aarene 1884—87 var han derefter Medlem af den kgl. Kommissjon til Behandling af Værnepligtslovforslaget og Forslaget ang. Armeens Organisation og i 1888—89 af den kgl. Kommissjon til Behandling af Spørgsmaalet om Hestes Anskaffelse for Armeen. Efterat han i Begyndelsen af 1885 havde solgt sin tidligere Ejendomsgaard Langeland pr. Kongsvinger og forladt Hedemarkens Amt (hans Takkeskrivelse til Vælgerne i dette Amt er trykt bl. a. i Dagbl. 1885, No. 158), flyttede han om Vaaren s. A. til Nærsnes i Røken, hvorfra han mødte som Valgmand ved Distriktsforsamlingen for Buskeruds Amt s. A. og derefter udkaaredes til 3die Repræsentant for dette Amt paa Storthinget 1886—88. I 1888 blev han konst. som Krigskommissær i Kristianssands Krigskommissariat med Bopæl i Laurvik. (Jfr. Storth. Forh. 1889, VIII. Forh. i Oth., S. 825 fg.; Morgbl. 1888, No. 703).

* *Hansine Fredrikke Schøyen* (f. 1838), D. af Proprietær P. Schøyen og Thea Grüner.

Portræt med biogr. Notits i Verdens Gang 1880, No 125. Foruden de ovfr. anførte i Storth. Forh. trykte Aktstykker til hans Biografi findes i de fleste samtidige Dagblade ikke faa Bidrag til hans politiske Biografi og Karakteristik. Af hidhørende Hovedstykker anføres: Morgbl. 1876, No. 226 A og 232, for hvilke indsendte Artikler J. anlagde Injuriesøgsmaal mod Redaktør Friele, der ved Byretsdom af 13 Marts 1880 (trykt i Morgbl. 1880, No. 75 A fg.) blev for det ene af de paaklagede Punkters Vedkommende idømt en Bod til Statskassen og Sagsomkostninger, hvorhos vedk. Ytringer mortificeredes, medens F. for det andet Punkts Vedkommende frikjendtes Videre merkes Morgbl. 1882, No. 307, 309; 1885, No. 19 og 21, jfr. Aftpst. s. A. No. 9 [ang. hans Udvisning af det militære Samfund paa Grund af hans Ytringer om Officiersstanden ved et Folkemøde paa Ejdsvold, refereret i Morgbl. 1884, No. 333 B.]; Buskeruds Blad

1886, No. 127, jfr. Aftpst. s. A. No. 640; Dagbl. 1885, No 171; 1886, No. 368; 1887, No. 26, jfr. Aftpst. No 52, og 1888, No. 305 og 308.

Statsraad Wergeland og vore militære Forholde. Chra. 1866. 8. 40 S. (Anonymt. Anm [af L. Chr. Dahll] i Morgbl. 1867, No. 95, 99 og 109, ogsaa udg. særskilt, og derefter besvaret af J. i Skriftet:

Tilsvar til „I Anledning af Brochuren: „Statsraad Wergeland og vore militære Forholde". Chra. 1866. 8. 24 S.

Hvorvidt har den gjennem Pressen fremkomne Opposition mod Styrelsens senere Foranstaltninger i militær Retning bevist sin Ret til at kalde sig Opinion in re? Kongsvinger 1868. 8. 100 S. (Anonymt).

Han var Redaktør af Hedemarkens Amtstidende fra 1868 — siden 22 Maj 1869 navngiven — til 1875 og skrev i dette Tidsrum bl. a. saagodtsom alle Bladets politiske Artikler.

I Aftenbladet 1877, No. 228: Kongsvinger Fæstning som Exercerplads; No. 282, 285 og 293: Fra Nationalforsamlingen i Versailles.

I Ny illustreret Tidende 1883, No. 1: Et Besøg hos Gambetta.

I Morgenbladet, hvori han ogsaa tidligere (i 60-Aarene) havde skrevet om militære Anliggender, førte han i 1881 en længere Fejde med senere Statsraad Hoff om Militærkomiteens Arbeider paa Storthinget s. A. (jfr. dette Værks B. II. 692). J.s Indlæg i denne Fejde findes i Morgbl. *1881*, No. 193, 208 B, 213 A, 225 A, 270 A, 290 A, 291 A, 295 A, 296 A, 298 A, 302 A, 305 A. Fra Morgenbladet, hvor Hoff svarte i No. 308—339, førtes Striden dels over i Dagbladet, hvor J.s «Yderligere Gjensvar» findes i Aarg. *1881*, No. 290, 291, 292, 295, 297, 324 og *1882*, No. 9 og 29, dels over i Aftenbladet, hvor en Anonym [C. M. Falsen] skrev imod J. i Aarg. 1881, No. 149, 152, 155, 158, 162, 171, 174 og 224, hvilke Artikler besvaredes af J. i s Bl. No. 233, og med Tilsvar fra Indsenderen i No. 236. — I Dagbladet findes iøvrigt adskillige politiske og andre Artikler af ham, bl. a. merkes i Aarg. *1881*, No. 241 og 246: Det Sverdrup-Hjorthske Hærforslag (Et Foredrag); i Aarg. *1885*, No. 165, 184, 189: Polemik med Skolebestyrer B. Gundersen (i No. 163, 171, 186).

Jacobsen, Jacob, Søn af Korporal *Anfin J.* og *Randi Aanensdatter*, blev født i Kristianssand 24 Marts 1804, kom i 1814 ind paa sin Fødebys Kathedralskole og blev Student derfra med Haud 1821. Af økonomiske Grunde maatte han, før han endnu havde fuldendt sin Andenexamen, tage ud som Huslærer hos Sorenskriver Wessel og vendte først i Begyndelsen af 1826 tilbage til Universitetet, hvor han i Juli 1827 tog theologisk Embedsexamen med Laud. Han overtog derefter paany sin Huslærerpost og syslede senere med Privatundervisning, indtil han 25 Juni 1830 blev udnævnt til personel Kapellan hos daværende Sogneprest til Aker og Oslo Kjerschow, hvilket Kald han efter Kjerschows Udnævnelse til Biskop i 1831 bestyrede til 1834, da han den 27 Novbr. blev befordret til Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen i Tønsberg. Den April 1842 blev han udnævnt til Sognepræst til Sæm og 1870 til

Provst i søndre Jarlsbergs Provsti, fra hvilke Embeder han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 1 April 1878. Han døde i Tønsberg 21 Decbr. 1882.

* 26 Novbr. 1831 *Benedicte Caroline Klungeland* (f. 26 Novbr. 1806, † 7 Marts 1885), D. af daværende Skolelærer i Kristianssand, senere Klokker i Oslo Tobias K. og Christine Cathrine Eylersgaard.

Jfr. Tunsbergeren 1881, No. 232; Tønsb. Blad 1882, No. 155; Morgbl. 1881, No. 331 A; B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. 4to., II. 3., S. 1941 fg.; Storth. Forh. 1879, VI. 165.

Sognepræst H. P. Holmboes Liv og Virksomhed. Et Mindeskrift. Tønsberg 1842. 8 32 S.

Den bibelske Historie, i Udtog efter de hellige Skrifter, med Tillæg af Kirkehistorien samt en kort Beskrivelse over Jødeland, dets Folk, Sæder og Skikke &c. Med et Kart. Chra. 1855. 8. — 2den Udgave (authoriseret). Chra. 1859. 8. 2 Bl., 131 S.

Jacobsen, Nils Laurits Severin, Søn af Skibskaptejn *Nils J.* og *Abelone Helmer*, blev født i Drøbak 6 Juli 1811, tog i Januar 1830 Præliminærexamen med anden Karakter og i Oktbr. 1835 norsk medicinsk Embedsexamen med samme Karakter, efterat han allerede havde været dels konst. Batterikirurg fra Maj 1832 til April 1833, dels Koleralæge i Kristiania og senere i Fredriksstad 1833—34. Den 18 Maj 1836 udnævntes han til Distriktslæge i Nordmøre, hvorfra han 12 Januar 1841 blev forflyttet til nordre Gudbrandsdalens Distrikt. Den 9 Januar 1850 blev han forflyttet til øvre Romerikes og 12 April 1862 til Akers og nedre Romerikes Distrikt og blev ved dettes Deling 18 Juli 1863 Distriktslæge i Aker med Bopæl i Kristiania, hvor han døde 13 Decbr. 1871.

* 14 Juni 1836 *Johanne Georgine Jørgensen* (f. i Laurvik 20 Oktbr. 1812, † i Kra. 11 Jan. 1887), D. af Kjøbmand Singdahl J. og Anne Marie Gogstad.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. S. 555 fg.; Forh. i det med. Selskab 1871, S. 242.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie IV. (1845), S. 114—16: Om Spedalskheden i Lessø Præstegjeld.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, V. (1851), S. 812—17: Accouchement forcé foretagen med heldigt Udfald for Moderen.

I Forhandl. i det medicinske Selskab 1867, S. 101 fg.: Om Epidemier i Aker.

Jahn, Conrad Riege, Søn af Kjøbmand *Otto Gottfried J.* (en indvandret Tysker, der døde i Bergen i Marts 1845, 85 Aar gl.) og *Marie Elisabeth Riege* († 1841), er født i Bergen 10 Juli 1825. Han var en Tid Handelsbetjent hos Kjøbmand F. G. Gade i Bergen og derefter

nogen Tid ansat paa Bergens Postkontor; senere deltog han som Frivillig i den første dansk-tyske Krig, efter hvis Slutning han blev Politifuldmægtig paa Als; da den anden slesvigske Krig brød ud i 1864, gjorde han atter Felttoget med, denne Gang ved Intendanturen. Nogle Aar senere erholdt han en privat Ansættelse i Kjøbenhavn.

* 1852 med en Dame fra Als.

Under Pseudonymet Julius Sneedal har han i Danmark udgivet følgende Arbejder:

Alma eller Pigen fra det lille Strandhuus. Fortælling fra Krigsaarene 1848—50. Sønderborg 1857. 8. 352 S.

Kjøbmanden i Bergen, eller et Brudstykke af en Livshistorie. Sønderborg 1857. 8. (Dette Arbejde, der udkom i Subskriptionshefter, blev supprimeret paa Grund af dets nærgaaende Skildringer af Livet hos Forf.s tidligere Principal; det er nu yderst sjeldent).

Flere poetiske Bidrag af ham findes i Sønderborg Avis. Særskilt trykt er en Kantate i Sønderborg Kirke ved Sørgefesten for Fredrik den 7de.

Et Arbejde, hvorpaa han indbød til Subskription i Maj 1856 (Morgbl. 1856, No. 154) med Titlen »Hvad jeg oplevede til mit 30te Aar«, vides ikke at være udkommet; maaske er det identisk med ovfr. nævnte «Kjøbmanden i Bergen».

Jalles, Adam, hed egentlig Adam Jalles Rønneberg, var Søn af Proprietær og Handelsmand *Peder Elias Rønneberg* og blev født i Borgund Sogn paa Søndmøre 3 Juli 1816. Han tog 1840 norsk juridisk Embedsexamen med anden Karakter. Han døde efter flere Aars Sindssvaghed i Aalesund 20 Novbr. 1848.

* . . . . . *Sternberg.*

I Skilling-Magazin 2. Aarg. No. 102: De gamle Skandinavers Ægteskaber. — 4. Aarg. No. 11 og 12: Om den Trældom, som fandt Sted hos vore nordiske Forfædre.

Jansen, Jens Jonas Elstrand, Søn af Lensmand i Skjeberg *David Middelthon J.* (f. i Bergen 14 Januar 1814) og *Eleonore Katrine Elstrand* (f. i Kra. 3 Septbr. 1816, † 12 April 1882), er født i Haabøl 8 Marts 1844, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1861 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1868, efterat han som Student havde været Lærer ved forskjellige Skoler i Kristiania, bl. a. 1863—64 ved Heltbergs Latinskole. Den 4 Januar 1873 blev han udnævnt til pers. Kapellan til Skjeberg, hvor han forblev til 1883, da han den 9 Marts udnævntes til Sogneprest til Vartejg. Siden 1879 har han været valgt til Forligelseskommissær, først i Skjeberg, siden i Vartejg. Fra 1885 har han været Formand i Borgesyssel Provstiers Pastoralforening.

* 31 Maj 1883 *Jenny Therese Schroeter* (f. 10 August 1863), D. af Skibsfører, senere Besigtelsesmand for Veritas i Drammen Frederik ulius Bech S. og Julie Beate Frederikke Schroeter.

Stat og Kirke. Principielle Betragtninger over begges Forhold til hinanden ra den kristelige Stats Synspunkt. Af Dr. A. W. Dieckhoff. Oversat. Chra. 3. 8. 2 Bl, 63 S.

Klemens's 1ste Brev til Korinthierne. Oversat fra den græske Grund- med Indledning. Chra. 1881. 8. 83 S. (O. m. T.: Vidnesbyrd af Kirke- rene. IV.)

Konfirmationen, nogle Tanker til Overveielse. Kra. 1881. 8. 51 S. omarbejdet og forøget Udgave af Forf.s Artikel i Luth. Ugeskrift 1878. Anm. i U. 1881, I. 10—14 af M. J. Færden).

Kristendom og Videnskab. Indledningsforedrag i Borgesyssel Pastoral- ning 1882. Separataftryk af „Luthersk Ugeskrift". Kra. 1883. 8. 22 S. (Jfr. J. Færdens Artikelrække „Videnskab og Kristendom" i Luth. Ugeskr. XIV. No. -20, hvortil Svar fra J. i No. 25).

I Luthersk Kirketidende *1872*, *I.* No. 21: Et Par Bemærkninger om Daabspraxis; *II.* No. 14—15: Trosspørgsmaalene ved Barnedaaben. — *1873*, *II.* No. 11—12: Barnedaaben og Daabspagten. (Alle tre Artikler merket J. og et polemisk mod Opsatser af Krogh-Tonning).

I Luthersk Ugeskrift *IV.* (1878), S. 401—6, 417—30, 433—38: Konfir- tionen. (Senere udg. særskilt i omarbejdet Form, se ovfr.) — *XII.* (1882), No. 8: m. af Krogh-Tonnings Det kirkelige Embede. — *XIII.* (1883), S. 205—15 og —30: Kristendom og Videnskab (Ogsaa særsk. udg., se ovfr.) — Ny Række 38 II. 60—64 og 72—80: Hvormeget tror vi? S. 390—94 og 401—5: Hvorledes den nyere Vækkelse bedst udnyttes til Menighedslivets Fremme?

I Theol. Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge, ny Række 461—529 og *VI.* 74—127: Det kirkelige Embede i den apostoliske Tid.

I For Fattig og Riig *1878*, No. 20: Om Absolutionen. — *1885*, No. 9: n kananæiske Kvinde.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 2. Saml. (Kra. 1881): istelprædiken paa 18. S. e. Tr. — I 3. Saml. (Kra. 1884): Bibellæsning over Psalme.

I Et er fornødent, udg. af Lutherstiftelsen, *1884*: Prædikener paa 1ste lcdag og paa 21 S. e. Tr.

I Sandhed til Salighed, udg. af W. Hansen (Kra. 1885), S. 48—53: enne er sat til et Tegn, som modsiges". (Præd. paa Sønd. e. Jul).

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg af D. Frich og H. lvorsen, 1. Række (Bergen 1887), S. 160—66: „Lad hende med Fred!" (Præd. a Palmesønd.) — 2. Række (Bergen 1888), S. 120—24: Den store Høst. (Præd. a Sønd. Sexag.)

I Fra Skandinaviens Kirker, udg af A. Meyer (Bergen 1888), S. 7—51: „En Ting ved jeg". (Præd. paa 12 Sønd. e. Tr.)

I Børnenes Blad 1861, No. 22: Gjør ei de smaa uskyldige Fugle til sere for din Fornøielse. (Hans første trykte Arbejde, senere optagen i Læsebog f. lkesk. og Folkehj I. 123). Fra Høsten 1869 til Høsten 1871, med Undtagelse af nteren 1870—71, var han Redaktør af dette Blad, i hvilket han da jævnlig skrev ginale Fortællinger og Skildringer.

I Hjemmet, udg. af Th. Friis Jansen, 1871, No. 1: Anmeldelse af Jonas 's „Den Fremsynte"; No. 4—5: Digte af Henr. Ibsen. Anmeldende Bemærk-

ninger. — Senere i Aaret 1871, fra Juni til Decbr., var han Redaktør af dette Blad.

I Aftenbladet 1862, No. 261: Anmeldelse af Israel Dehns „Se Tiden an".

I Morgenbladet 1872, No. 228: En Side af Konfirmationsspørgsmaalet; No. 318: Gjensvar til J [akob] S.[verdrup] om Konfirmationen (i No. 279).

Jansen, Thomas Petter Friis, foregaaendes Broder, blev født i Haabøl Prestegjæld 26 Maj 1849 og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1870, hvorefter han begyndte en Virksomhed som Redaktør og Forlægger i Kristiania, men døde allerede 15 Juli 1871.

Nekrolog i Børnenes Blad 1871, No. 30.

Nytaarsgave. 1871. Med Billeder og Musikbilag. Udg. af Th. Friis Jansen. (Præmiebog til „Børnenes Blad") Kra. [1870]. 16. 39 S. + Musikbilag: Jennys Dukke-Polka af A. W. Sanzky. Obl. 8. 2 Bl.

Rinaldo Rinaldini eller Røverne i Frognerskoven Børnekomedie i 3 Akter. Frit efter Zach. Topelius. Kra. 1871. 8. 48 S. (Anonymt.)

Allerede som Artianer i Sommeren 1869 kjøbte han af den daværende Forlægger Bogtrykker H. J. Jensen det i sin Tid. af Anthon Bang grundlagte Børnenes Blad, hvis Redaktion besørgedes dels af hans forannævnte Broder, dels (Høsten 1870 til Vaaren 1871) af ham selv, dels af de to Brødre i Fællesskab, indtil Bladet Høsten 1871 blev solgt igjen til O. V. Falck-Ytter, som derpaa fortsatte Udgivelsen.

I Begyndelsen af 1871 grundlagde han «Hjemmet. Et literært-belletristisk Maanedsskrift», hvoraf udkom Aarg. 1 [eneste] (Kra. 1871. 2spaltet 4), hvis No. 1—5 blev redigeret af ham, No. 6—12 efter hans Død af Broderen.

Janson, Kristofer Nagel, Søn af Kjøbmand og nordamerikansk Konsul *Helmik J.* og *Constance Frederikke Sophie Neumann* († 9 Febr. 1880), en Datter af Biskop N., er født i Bergen 5 Maj 1841; paa fædrene Side var Slægten oprindelig flamsk, paa mødrene Side tysk. I 1859 blev han Student med Laud fra sin Fødebys Kathedralskole. I et af hans sidste Skoleaar udkom «Synnøve Solbakken», og — fortæller han i Fortalen til «Torgrim» — «denne Forteljing tok meg so sterkt, at ho vende meg um fraa at vera Norskdomshatar til at vera «Bjørnsonsmann» og etterpaa Maalstrævar; ho gav meg min gamle Kjærleike til Saga og Bondeliv attende. Daa ho kom ut, stod eg nettupp fullstuvad med dansk Æstetik og skreiv Nidvisor um Vinje og Maalstrævet». Da han første Gang efter sin Ankomst til Hovedstaden optraadte offentlig, med Sange og Taler i Russelaget i 1859, fik han Vinjes Ros i «Dølen» for sin «gode norske Tale» «paa det fagraste Hardangermaal, som kann høyrast» (A. O. Vinjes Skrifter i Utval I. 139). Snart gjorde han ogsaa Vinjes personlige Bekjendtskab, og dette kom til at øve afgjørende Indflydelse paa hans Stilling i vort Literatursamfund. Efterat han havde taget Andenexamen 1860, skrev han om Høsten s. A. sin første Fortælling paa Landsmaal «Torgrim», senere «Per og Bergit» foruden «Fri-

luftsviser», der blev trykt i «Studenterblade». Vinteren 1862—63 tilbragte han hjemme i Bergen, hvor han skrev Fortællingen «Liv», rejste ud paa det nye Aar til Kristiania og læste nu til theologisk Embedsexamen, som han tog med Laud i Juni 1865. Fra Universitetet drog han atter hjem til Bergen, hvor han ved Juletid udgav sit Førstearbejde «Fraa Bygdom» og i Løbet af Vinteren skrev Sørgespillet «Jon Arason». Det følgende Aar tiltraadte han en Udenlandsrejse, der over Holland og Frankrige gik til Italien, hvor han blev Vinteren over i Rom; her skrev han bl. a. Fortællingen «Han og Ho». Efter Hjemkomsten fra denne Rejse opholdt han sig i nogen Tid hos sin Ven Henrik Krohn i Sogndal, og bosatte sig derpaa i Bergen, hvor han var Lærer ved et Par Privatskoler og desuden holdt flere Rækker Foredrag, bl. a. over de norske Digtere efter 1814. Om Høsten 1869 rejste han efter Opfordring fra Christopher Bruun til Sell i Gudbrandsdalen for at hjælpe til som Lærer ved den af Bruun dersteds oprettede Folkehøjskole. Efter et Par Aars Forløb blev denne imidlertid foreløbig nedlagt og Janson rejste nu en Tid til Danmark, hvor han besøgte et Par af de derværende Folkehøjskoler. Saasnart Bruun gjenoptog Skolen paa Fykse i østre Gausdal, tiltraadte J. atter sin Stilling som Medlærer og flyttede i 1875 med Skolen til Follebu, hvor han ogsaa kjøbte Grund og byggede sig Hus paa «Solbakken» i Bakken strax ovenfor Bjørnsons Gaard Aulestad. Imidlertid havde han om Somrene i denne Tid foretaget et Par Rejser, nemlig i 1872, med Stipendium af de til Rejser i Fædrelandet bevilgede Midler, til Nordland og Finmarken og i 1874 til Island som Vestmannalagets Udsending til Tusindaarsfesten deroppe. I 1876 bevilgede Storthinget ham, efter Forslag af Provst P. Jensen, med 77 mod 30 Stemmer en aarlig Digtergage af 1600 Kr. (Storth. Forh. 1876, VI. Indstill. S. No. 71, S. 223 og Storth.-Tid. s. A, Forh. i Storth., S. 201 fg.)*). Ligesom han paa Rejsen til Nordland og Finmarken i 1872 paa forskjellige Steder undervejs havde holdt Foredrag og Oplæsninger, saaledes tiltraadte han i 1877 en Foredragsrejse til Sverige; Høsten 1878, da han af Grunde, som ifølge en authentisk Erklæring (nl. af hans Hustru i Opl. Avis 1882, No. 6) «intetsomhelst havde med Kristendommen at gjøre», var fratraadt sin Lærerstilling ved Bruuns Folkehøjskole, begav han sig paa en længere Foredragsrejse til forskjellige norske Byer. I Septbr. 1879 drog han paa en lignende Rejse til Nordamerika, hvorfra han kom tilbage til sit Hjem i Gausdal Vaaren 1880. Under et nyt Besøg i Amerika fra Vinteren 1880 til Sommeren 1881 traadte han efter Opfor-

*) I den 5—10 Minuter lange Forhandling, som Sagen foranledigede i Storthinget, talte alene Løvenskiold — Komiteens ene dissenterende Medlem — og Aschehoug mod Bevilgning, for samme, men paa forskjellige Præmisser, talte Gjertz, Kielland, K. Motzfeldt og W. S Dahl, hvilken sidste bl. a. *ytrede: «En medvirkende Grund for mig til at votere for dette Forslag er Ønsket om at bringe en stor Aand,* som nu er henfaren, et Forsoningsoffer — jeg sigter til A. O. Vinje».

dring fra flere Skandinaver i Vesten i Underhandling om at bosætte sig blandt dem som Prest for en unitarisk Menighed. Han troede at burde modtage Kaldet og, efter at have været paa et kort Besøg hjemme for at ordne sin Afrejse, brød han i August 1881 med sin Familje op fra Norge og blev den 25 Novbr. s. A. presteviet i den unitariske Kirke i Minneapolis, hvor han siden for det meste har boet, undtagen om Sommeren, da han bor ude paa Prærien i sin Landsmenighed i Brown Co., Minn. Sin Digtergage frasagde han sig i Skrivelse til Storthingets Præsident af 9 Februar 1882 «med ærbødig Tak til det Storthing, der saa gavmildt bevilgede den».

* 22 Maj 1868 *Drude Krog* (f. i Norderhov paa Ringerike 18 Oktbr. 1846), D. af nedennævnte Sogneprest til Fane Hans Jensen K.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1880, No. 28; i Saturday Spectator, Minn., 21 April 1888; literær Karakteristik i Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, S. 542—46. — *Kristofer Janson. Udkast af Knut Hamsun* i Ny Jord 1888, II. 371—86. — *Kr. Jansons Tale eller Redegjørelse for de Grunde, som nu drev ham ud til Amerika.* Bergen 1882. 4. (Særtryk af «Berg. Tid» s. A.). Hans religiøse Program er efter det amerikanske Blad «Budstikken» trykt i Opl. Avis 1882, No. 2, med Indledning af O. Arvesen, hvortil en Berigtigelse [af Fru Drude Janson] i s. Bl. No. 6. — Hid hører ogsaa en Henvisning til «V. G.» 1886, No. 90, S. 5 — jfr. Dagbl. 1889, No. 344, S. 2, Sp. 6 — hvor Bjørnson angiver Janson som Forbilledet til Presten Sang i «Over Ævne» ved følgende Udtalelse: «Jeg tænkte mere paa Janson end paa nogen anden, dengang jeg tegnede Sang i «Over Ævne». Ikke i Arten af hans Tro eller Begavelse; heller ikke udvortes (Sang er en sterk, kjernesund Kar som for Eksempel Skrefsrud); men i fin, hensynsfuld Kjærlighedskraft, i Offermot og Glæde tok jeg ham til Mønster». — Om hans Foredragsrejser i Norge jfr. bl. a. Thj. Stiftsavis 1872, No. 196; Bergensposten 1878, No. 210 af Jens Greve, hvortil Svar af J. i No. 217, samt No. 218; Romsd. Amtstid. 1878, No. 131 og 132, hvortil kritiske Bemærkninger i Romsdalsposten s. A. No. 133 fg. — Om hans Rejser, Ophold og Liv i Amerika se bl. a. Dagbl. 1879, No. 286; Opl. Avis 1880, No. 38; Dr. Bl. 1881, No. 267 [efter «Skandinaven» af Erik L. Petersen]; Østl. Tid. 1881, No. 262; Verdens Gang 1885, No. 9; Skandinaven (Chikago), XIII (1879), No. 243, XIV. No. 21, og XV (1880), No. 4 og No. 9, i hvilket sidste Numer et Foredrag af Janson «Om den rene Lære» er trykt; Budstikken (Minn.) 1879, 28 Oktbr. og 23 Decbr.; Den nye Tid (Chikago) 1880, No. 16; Verdens Gang (Chikago) 1879, 23 Oktbr. — Jfr. fremdeles Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon I. 912; Nord. Conv.-Lex., 3 Udg., IV. 151; Nordisk Familjebok, VII. 1047; Meyers Konv.-Lex., 4. Aufl. IX. 151; Appleton's Cyclopaedia of American Biography, Vol. III. 402 fg.; The American (Phila.) 1882, 18 Novbr., S. 86 fg.; Vinjes Skrifter i Utval I. 139 fg. og IV. 71—73; E. Mohn: Om maalsagen og det bergenske maalstrev, S. 25—28; Dagbladet 1868, No. 36; Morgbl. 1884, No. 104 B; Erik Bøgh: Dit og Dat fra 1868, S. 19—32.

Fraa Bygdom. (Ihald: 1. Han Per og ho Bergit. 2. Liv) Bjørgvin 1866 [ɔ: 1865]. 8. 131 S. — **Andra Upplaget.** Bjørgvin 1866. 8. 131 S. (Anm. i Ferdamannen 1865, No. 4 og 5 [af Henr. Krohn]; i Lørdags-Aftbl. Decbr. 1865 af A. Bang; Thj. Stiftsav. s. A. No. 103; Aftbl. 1866, No. 14 [af H. Bordevik];

Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 7 [af M. Nygaard]; Ill. Nyhedsbl. s. A. No. 51; Aftonbl. s. A. No. 7; Post- och Inr. Tidn. Jan. 1866, jfr. Morgbl. s. A. No. 29; i Svensk Lit.-Tidskr. II. 101—103 af L. D.[ietrichson]; i Ill. Tidende [Kbh.] No. 331. — Før Bogens Udgivelse havde Forf. oplæst dens to Fortællinger offentligt i Bergen i Novbr. og Decbr. 1865, jfr. Bergspst. 1865, No. 96 og Ferdamannen No. 2—5, hvor ogsaa hans Indledning til Forelæsningerne er trykt under Overskriften: «Til at tenkja paa». — Bogens Fortællinger blev i Oversættelse til Dansk meddelt i «Fædrelandet»: Liv, overs. af V[ilhelm] L.[uno], i Aarg. 1866, No. 141 fg.; Han Per og ho Bergit, overs. af Fr. Winkel Horn, i Aarg. 1868, No. 173—76. I sin Helhed og paa Landsmaalet blev Bogen optrykt som Fraklipningsføljeton i «Fædrel. & Emigr.» (La Crosse, Wis.) 1869. En samlet Oversættelse til Dansk [ved Fru Drude Janson] udkom i Bogform med Titlen:

Fra Norge. Kbhvn. 1868. 8. 2 Bl., 174 S., 1 Bl. (Anm. i Berl. Tid. 1868, No. 281).

Per och Birgit. En teckning ur folklifvet. Öfvers. af J. Neander. Sthlm. 1869. 12. 62 S. (O. m. T. Resebibliotek. 1.)

Pjetur og Bergljót, norsk skáldsaga, eptir Kristofer Janson; íslenzk þýðing eptir Jón Olafsson Reykjavik 1868. 8.

Per ja Bergit. Norjan kielestä suom. E.[lisabeth Löfgren]. Helsingissä 1879. 8. 25 S. (I Samlingen «Romaneja ja kertomuksia» VI. 1.)

Liw. Norjan kielestä suom E.[lisabeth Löfgren]. Helsingissä 1879. 8. 48 S. (I Saml «Romaneja ja kertomuksia» VII. 2).

Norske Dikt. Bjørgvin 1867. 8. 6 Bl., 195 S. (Anm. i Morgbl. 1866, No. 349; Ill. Nyhedsbl. s. A., S. 232; Aftbl. 1867, No. 6; i Ny Ill. Tidn. 1867, S. 79; i Svensk Lit.-Tidskr. III. 189 fg. af C. R. N.[yblom]; i Nord. Tidskr., utg. af G. K. Hamilton, 1867, S. 230 fg. af C. Rosenberg).

Jon Arason. Syrgespil i 5 Aktar. Bjørgvin 1867. 8. 146 S., 2 Bl. (Anm. i Ferdamannen 1867, No. 44; i Aftbl. 1867, No. 300; i Morgbl. 1868, No. 46; i Adressebladet 1868, 8 Jan. af Olaf Røst; Ill. Tid. [Kbh.] IX. 230).

Ei Slaastkjempa. Bergen 1868. 8. 32 S. (Anm. af E. Mohn i Bergspst. 1868, No. 91, hvorpaa J. svarte i Digtet i No. 92; videre anm. i Dølen VI. No. 13; i Morgbl. 1868, No. 193; i Dr. Bl. f. A. No. 103. — Fortællingen er oversat til Dansk af F. [Winkel Horn] i Fædrel. 1868, No. 147 og 148).

Marit Skjølte. Bergen 1868. 8. 124 S., 2 Bl. (Skrevet under hans Ophold i Sogndal. Anm. i Dagbladet 1869, No. 49).

Marit Skjølte. Oversat [til Dansk] med Forfatterens Samtykke af D.[rude] J.[anson]. Kbhvn. 1877. 8. 122 S.

[Marit Skjölte. Öfvers. af Mina Bäckström. Trykt som Fraklipningsføljeton i Allehanda för Folket (Örebro) 1881, 30 Marts fg.]

Marit Skjölte. Norjan kielestä suom. E.[lisabeth Löfgren]. Helsingissä 1879. 8. 48 S. (I Samlingen «Romaneja ja kertomuksia» VI. 3.)

Norska Gaator, samlade av Stiftamtman W. F. K. Christie, utgjevna ved Kristofer Janson. Bergen 1868. 8. 31 S.

Han og Ho. Bergen 1868. 8. 157 S. (Anm. i Aftbl. 1868, No. 261 og 264). — Andra Upplaget. Bergen 1878. 8. 156 S.

Han og Hun. Fortælling. Oversat [til Dansk] af D.[rude J.[anson]. Kbhvn. 1871. 8. 2 Bl., 154 S. (Oversættelsen blev oprindelig trykt som Føljeton i

Fædrelandet 1871. Anm. i Berl. Tid. 1871, No. 276.) — Andet Oplag. Kbh. 1874. 8. 159 S. — Tredie Oplag. Kbh. 1877. 8. 159 S. — Fjerde Oplag. Kbh. 1880. 8. 159 S. — Femte Op . Kbh. 1882. 8. 160 S. — Sjette Oplag. Kbh. 1885. 8. 160 S. — Syvende Oplag. Kbh. 1889. 8.

Han och hon. Öfvers. af M. E[lmblad]. Sthlm. 1869. 12. 168 S. (Anm. i Nya dagl. Alleh. 1869, August).

Er und Sie. — Marit Skjølte. Zwei norwegische Dorfgeschichten. Nach der 6. Aufl. der aut. Kopenhagener-Ausgabe. Deutsch von P. J. Willatzen. Bremen 1886. 8. VIII. S., 316 S. (Anm. i Bl. f. lit Unterh. 1887, No. 5; i Köln. Zeit. 1887, jfr. Chra. Intell. f. A. No. 58).

[Lui e lei. Oversættelse til Italiensk ved G. B. i Rivista Europea 1882, 1 Maj fg.]

Frelsaren. Preika paa fyrste Joladagen. Bergen u. A. 8. 20 S.

Fyregangsmannen. Preika paa tridje Sunndag i Advent. Bergen u. A. 8. 20 S.

Fylgesveinen. Preika paa andra Joladagen. Bergen u. A. 8. 22 S.

Tri Preikor fyre det norske Landsfolket. Bergen 1869. 8. 64 S. (Indeholder foran nævnte, tidligere særskilt udgivne Prædikener. Den saaledes samlede Udgave blev anm. i Svein Urædd 1869, No 39; i Dagbl. f. A. No. 229 af S. G.)

Soldatboki eller korleides ein Kristen skal fara aat, naar han vil vera ein dugande Stridsmann fyre Gud og Riket hans. Bergen 1869. 8 47 S.

To Indlæg i Anledning Stipendiat L. L. Daaes historiske Forelæsninger i Bergen. [Af Kr. Janson og Henr. Krohn.] (Aftryk efter Bergens Tidende og Bergensposten). Bergen 1869. 8. 80 S. (Jansons Indlæg, oprindelig trykt i Bergensposten 1869, No. 51 fg., findes S. 56—79).

Sigmund Bresteson. [Episk Digt]. Bergen 1872. 8. 149 S., 1 Bl. (Skrevet i Sell i Gudbrandsdalen. Anm. i Bergspst. 1872, No. 3; i Dagbl. 1872, No. 297; i Lærerstandens Avis s. A. No. 5 [af A. Garborg]; i North American Review Vol. 115, S. 379 af H. H. Boyesen).

Henrik Wergeland. Etter eit Fyrebrag fyre Bønder. Or „Fraa By og Bygd" [III. H. 2.] Bergen 1872. 8. 48 S. (Anm. i Dagbl. 1872, No. 13).

Et Par Ord om Henrik Wergeland. Kra. 1873. 8. 20 S. (En uden Anførsel af Forf.s Navn og af anden Haand udgiven Oversættelse af frgd. Skrift).

Torgrim. [Forteljing.] Bergen 1872. 8. 139 S. (Denne Fortælling er Forf.s første Arbejde, skrevet om Høsten 1860 og „paa ein Maate fodd av „Synnøve Solbakken". Den er ogsaa af Forf dediceret „Til Bjørnstjerne Bjørnson med Takk fyre det han gav meg og det norske Folk").

Skildringar fraa Nordland og Finmorki. Bergen 1874. 8. 163 S. (Oprindelig trykt i „Fraa By og Bygd" IV. 2 og V. 1.)

Fraa Island. Med 4 Bilæte. Kra. 1874. 8. 47 S.

Songar daa Folkehøgskulen i Foldabu vardt innvigd 14de Oktober 1875. Lillehammer. 8. 4 Bl.

Fraa Danskétidi. Skildring fraa det seksłande Aarhundradet. Bergen 1875. 8. 456 S.

Hvad vi Maalstrævere vil, og hvorfor vi vil det. Foredrag. Kra. 1876. 8. 42 S. (Særtryk af Dagbl. 1876, se ndfr. Jfr. „Brev til Kr. Janson" af H. i Aftbl. 1876, No. 201).

Den Bergtekne. Fyrste Tusundet. Hamar 1876. 8. 97 S. (Anm. i Opl. Avis 1876, No. 100 A af H. S.) Andre Tusundet. Hamar 1876. 8.

Den Bjærgtagne. Overs. [til Dansk] med Forfatterens Samtykke af D[rude] J[anson]. Kbh. 1878. 8. 104 S. (Anm. af J. Schrøder i Nord månedsskrift 1879, I. 157).

Den bergtagne. Med förf.s tillstånd öfvers. från norskt «landsmål». Göteborg 1879. 8. 86 S.

The spell-bound fiddler. A Norseland story, translated from the original by Auber Forestier [Ps. for Aubertine Woodward], with an introduction by Rasmus B. Anderson. Chicago 1880. 8. — 2nd edition. Chicago 1883. 8.

Folke-Eventyr uppskrivne i Sandeherad [av S. Sørensen]. Fortalde paa Landsmaal ved Kristofer Janson. Med Utgreidingar og Upplysingar av J. Moltke Moe. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 96 S. (Anm. i Kr.sands Stiftsavis 1879, No. 7; i Fedraheimen s. A. No. 3).

Skildringar fraa Italia. Fortalde fyre norske Landsfolket. Kra. 1878. 8. 1 Bl., 127 S.

Smaastykke. Bergen 1879. 8. 153 S.

Småstycken. Öfversättning af V. E. Öman. Örebro 1880. 8. 142 S.

Austanfyre Sol og vestanfyre Maane. Eit Eventyr i Song. Bergen 1879. 8. 68 S (Anm. sammen med efternævnte Skuespil i Kr.sands Stiftsavis 1879, No. 130 af *H.* Til denne Operatext har Komponisten Georg Schjelderup i 1889 komponeret Musik, som dog endnu ikke er offentliggjort).

En Kvindeskjæbne. Skuespil i tre Akter med Forspil. Bergen 1879. 8. 110 S. (Anm. i Berg. Tid. 1879, No. 262; i Berg. Adr. s. A. No. 282; i Romsd. Budst. s. A. No. 93 fg ; i Laurviks Bl. s. A. No. 138; i Dagstelegrafen (Kbh.) s. A. No. 348 Till.)

Amerikanske Forholde. Fem Foredrag. Kbhvn. 1881. 8. 2 Bl., 159 S. (Anm. af O. Skavlan i Nyt Tidsskrift I. 197—203).

Vore Bedsteforældre. Optegnelser om Tilstandene i Danmark og Norge fra 1790—1815. Af X. Samlede og udgivne af Kristofer Janson. Kbh. 1882. 8. 2 Bl., 491 S. (Anm. [af L. Daae] i Morgbl. 1883, No. 41 A, hvortil Antikritik af J. Utheim i No. 61 A; jfr. Artiklen «Kristofer Janson som historisk Skildrer» i danske Dagbl. 1884, No. 191 af F. R.)

Salmer og Sange for Kirke og Hjem. Samlede af Kristofer Janson. Minneapolis, Minn. 1883. 8. 387 S. (Heri findes 33 originale Salmer af J., tildels ikke tidligere trykte.)

Sande og falske Liberale. Prædiken. Minneapolis, Minn. 1883. 8. 15 S.

Vogter Eder for de falske Profeter. Prædiken. Minneapolis, Minn. 1883. 8. 16 S.

Skal vi bede til Gud, og i saa Fald, hvad skal vi bede om? Prædiken. Minneapolis, Minn. 1884. 8. 28 S.

De Ortodokses og de Liberales glade Evangelium. En Juleprædiken. Minneapolis, Minn. 1884. 8. 16.

Fagnaðarboðskapur hinna «orthodoxu» og hinna «liberölu». Jólaræða. Þýtt af Birni Pjeturssyni. Winnipeg 1887. 8. 16 S.

Jødegud og Kristengud. Prædiken. Minneapolis, Minn. 1884. 8. 14 S. (Ogsaa trykt i Gjøviks Blad 1884, No. 11).

Guð Gyðinga og guð kristinna manna. Prjedikun. Þýtt af Birni Pjeturssyni. Winnipeg 1887. 8. 16 S.

Orthodoxiens Modsigelser. Minneapolis, Minn. 1885. 8. 15 S.

Mótsagnir orthodoxíunnar. Þýtt af Birni Pjeturssyni. Winnipeg 1887. 8. 16 S.

Helvedes Børn. Prædiken i Dramaform. Chicago 1884. 8. 55 S.

The Children of Hell. Chicago 1885. 8.

Wives, Submit Yourselves unto Your Husbands. Chicago 1885. 8.

Præriens Saga. Fortællinger fra Amerika. Kbhvn. 1885. 8. 3 Bl., 265 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1885, No. 646, hvortil Tilsvar i s. Bl. 1886, No. 100 af Forf., som heri oplyser, at «der ikke findes et Træk i Bogen, hvor mørkt dette end er, som ikke har en historisk Virkelighed til Grund, ikke en karakteristisk Ytring, der ikke hviler paa faktiske Forhold. Jeg skal — tilføjer han — kunne belægge Bogens enkelte Træk med Kjendsgjerninger og Breve». Videre blev Bogen anm. i Verdens Gang 1885, No. 150).

Normænd i Amerika. Fortællinger. Kbhvn. 1887. 8. 2 Bl., 323 S.

Har Ortodoksien Ret? Minneapolis 1886. 8. (Anm. af Bjørnstjerne Bjørnson i Verdens Gang 1886, No. 90, 96, 105. Jfr. ogsaa V. Ullmanns Artikel «I Anledning Kr. Jansons «Har Ortodoksien Ret?» i V. G. 1886, No. 112. Imødegaaelser af Jansons Bog er ogsaa A. M. St Arctanders Skrift «Bibelens Oprindelse» (Bergen 1886) og S. Odlands Skrift «Kristofer Janson og det nye Testamente» (Kra. 1886).

Et Arbeidsdyr. Fortælling. Minneapolis 1889. 8. (Anm. i d. Dagbl. 1889, No. 184; i Gøteborgsposten Aug. 1889, jfr. Dagbl. s. A. No. 244).

Saamanden, Et religiøst Maanedsskrift, udg. af Kristofer Janson. Aarg. I. II. Minneapolis, Minn. 1888—89. 8. (No. 1 af dette Tidsskrift, som udkommer i maanedlige Hefter paa 32 Sider, kom 1 Septbr. 1887. Det fortsættes fremdeles. De fleste originale Stykker i Bladet, Digte, religiøse Betragtninger osv. er af Udgiveren.)

I Dølen *I.* No. 43: Kjøkemeistar-Tale (i Russelaget 1859). — *III.* No. 11: Til fjellet mitt (Digt). — *VI.* No. 18: Skaaltale fyre 17de Maj i Vestmannalaget i Bergen.

I Ferdamannen findes følgende Digte af ham: *I.* No. 1: Fiskaren aat Sonen sin; No. 4—5: Graaten; No. 6—7: Jolakvæde; No. 13—14: Von i Naud; No. 17: Gjenta syng; No. 27—28: 17 Maj 1866.

I Fraa By og Bygd H. *I.* (Bjørgvin 1870), S. 38—39: Fyre Dagen [ɔ: 17 Maj 1868]; S. 74—78: Fyre Fedrelandet. [Tale i Vestmannalaget 27 Aug. 1869]. — H. *VI.* 41—59 Velure-Vetti. [Episk Digt]. — 3. Aarg. (1872), S. 3—20: Tvo Talar [1. Fram Bondemenner! 2. Minnet um Federne]; S. 97—146: Henrik Wergeland. [Etter eit Fyredrag fyre Bønder, ogsaa særskilt udg., se ovfr.]

I Fedraheimen *1877*, No. 1: Fedraheimen (Digt); No. 2—13 og *1878*, No. 3 fg.: Skildringar fraa Italia. — *1878*, No. 28: Per Bø (Biografi). — *1879*, No. 4: Lengting (Digt); No. 5: I Strid (Digt); No. 6: Til henne, som fylgde meg; No. 7: Brevsending [fraa Nordmøre]; No. 27 fg.: Bondereisningi i Wolovce, umskrivet fraa Tydsk; No. 30: Flagsaki [i Gausdal]; No. 46: Henrik Krohn [Nekrolog og Mindedigt]. — *1880*, No. 35: Ole Bull. (Mindedigt).

I Ved Lovfaldstid (Chra. 1867), S. 162—83: Etter Bjørnen (Skitse).

I Illustreret Nyhedsblad 1864, No. 9: Gale Arne. (Episk Digt); No. 12: Ho Marit og han Ola (Digt).

I Norsk Folkeblad 1872, No. 8: Daa Bjørnson kom til Folkehøgskulen. (Svar paa B.s Digt „Nej, hvor blir du dog af?" i N. Folkebl. No. 5).

I Studenterblade 1861—62, No. 2, 4, 5, 6—7, 10—11, 12 og 13: Friluftsviser; No. 8: Kveldsstemning.

I Nyt Tidsskrift *II.* (1883), S. 22—37: Fra Amerika; S. 38—43, 227—29 og 511—13: Salmer. — *III.* 168—180 og 518—536: Keshub Chunder Sen og Brahma Somaj af Indien. — *IV.* 1—24: En bygdekonge. Skildring fra Amerika; 316 fg: Paa et «camp-meeting» (Digt); 628: Et haab (Digt). — *VI.* 236 fg.: Isblomsten (Digt).

I Nylænde *I.* (Kra. 1887), S. 241—49, 261—71 og 280—86: Et kvindekorstog. (Et blad af afholdssagens historie).

I Nordisk Tidskrift, utg. af G. K. Hamilton, 1867, S. 399—423: Foredrag over «den norske Målsag», holdt i Kjøbenhavn den 3die Juni 1867 (med Efterskrift [af C. Rosenberg] 423 fg.)

I Ude og Hjemme, 1 Aarg. (Kbh. 1877—78), No. 40 og 41: Den Tossede [Fortælling].

I Literatur og Kritik, udg. af C. Riis Knudsen (Kbh.) Febr. 1889: En for meget.

I Hvad vi vil (Kbh.) 15 Maj 1889: Sand Kvindelighed.

I Framåt I. (Gtbg. 1886), No. 21: Lidt om amerikanske Kvinder.

I Nordstjernen (Kbh.) Oktbr. 1889: En gammel Jomfru.

I Kvinden og Samfundet (Kbh.) 1887: Brev om Bohêmeliteraturen. (Optr. i Dagbl. 1887, No. 358).

I Scandinavia *Vol. I.* (Chicago 1883—84), S. 161—65 og 197—201: Bishop Grundtvig and the Peasant High-School; S. 222—25 og 247—53: Our ancestors (A lecture). *Vol. II.* 13—20, 49—56, 76—80 og 101—103: Wives, submit yourselves unto your husbands. (En Udgave paa Norsk af denne Fortælling skal være udkommen i Minneapolis, jfr. «Folkebladet» dersteds 23 Decbr. 1884, hvortil Svar af J. i «Budstikken», Minn., 13 Januar 1885). — *Vol. III.* 15 fg.: The Savior of Yorkville.

I Bergensposten *1866*, No 40: Folkasongen (17de Maj-Sang). — *1867*, No. 76: Til Ole Bull (Digt). — *1868*, No. 10: Indbydelse til Forelæsninger over den norske Literatur efter 1814; No. 74 og 75: Anmeldelse af E Mohn: „Om Maalsagen". — *1869*, No. 51 fg.: I Anledning af Hr. Stipendiat Daaes Forelæsninger om Sprogforholdene. (Ogsaa udg. i Særtryk sammen med Henr. Krohns Artikler om samme-Emne, se ovfr. Jfr. Bergspst. s. A No. 43 af L. Daae).

I Bergens Tidende *1882*, No. 8: Kristofer Jansons Program (jfr. Morgbl. s. A. No. 58 af L. T., cfr. ogsaa ovfr. S. 124, L. 17 flg. f. o); No. 180: Redegjørelse for de Grunde, som nu drev ham ud til Amerika. — *1883*, No. 11: Salmer; No. 187: Har Kristofer Janson forladt den kristne Tro? No. 189: Sande og falske liberale (Prædiken). — *1887*, No. 5 og 7: Svar til A. M. St Arctander [i Anl. af dennes Anmeldelse i Bergspst. 1886, No. 216 A af „Har Ortodoksien Ret?" Jfr. K. Herschels nye Svar til Janson i Berg. Tid. 1887, No. 41].

I Oplandenes Avis 1876, No. 33: Redegjørelse for Forhandlingerne med Sognepræst Fleischer i Gausdal om Tilladelse [der negtedes] til at prædike i Foldebu Annexkirke 1ste Paaskedag.

Trykt 2 December 1889.

I Aftenbladet 1867, No. 301 og 302: Er „Huhu" i Ibsens „Peer Gynt" en træffende Figur eller ej? En Undersøgelse.

I Dagbladet *1874*, No. 205, 206, 208, 209: Brev fraa Island. — *1876*, No. 160, 165, 167, 177, 183: Hvad vi Maalstrævere vil og hvorfor vi vil det. (Ogsaa udg. i Særtryk, se ovfr.)

I Morgenbladet 1867, No. 3: Pius IX. (Digt paa Landsmaal).

I Fædrelandet 1873, No. 41 Till.: „Til Venner af kristelig Oplysning". [Selvforsvar mod Angreb i No. 36].

I Verdens Gang *1880*, No 81: Det 19de Aarhundrede. Tale ved Kra. Arbejdersamfunds Udflugt til Ejdsvold 11 Juni s. A. (Overs paa Engelsk af Ole O. Lien i West Minnesota Press 10 Septbr. s. A.) — *1881*, No. 133: Brev fra Madison [om Prof. R. B. Anderson]. — *1883*, No. 20, 23, 39, 45 og 76: Salmer. — *1884*, No 1: Nytaarssalme; No. 5: Fremad! — *1885*, No. 7: Saamanden; No. 120: Indlæg i Striden mellem Bjørnson og Chr. Bruun [ang. Kristendom og Fritænkeri]

Hans Hustru Drude Janson har, foruden de ovennævnte Oversættelser til Dansk af Mandens Arbejder, udgivet:

En ung Pige. Kbhvn. 1887. 8. 272 S. (Anm i Dagen 1887, No. 269; Dagbl. s. A. No. 391; Morgbl. s. A. No. 587).

[Ensomhed. Fortælling. Minneapolis, Minn. 1888. 8.]

I Nylænde *I.* (Kra. 1887), S. 39—42: Brev fra Amerika; S. 81—87: En sjelden kvinde [ɔ: Mrs. Abby Kelley Foster.] — *II.* 52—56: En protest [i Anl. af Sædelighedsdiskussionen i den norske Literatur]; S. 209—12, 241—50 og 273—82: Amerikanske kvindeslaver.

Jebe, Herman Gabriel, Søn af Oberstløjtnant *Engelhart Gabriel J.* († 1873) og *Bolette Helene Krefting*, er født i Sandsvær 1 Juni 1817, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1836 og medicinsk Kandidat med Laud i Marts 1844, hvorefter han s. A. fulgte som Underlæge med Fregatten »Freja« paa Togt til Gibraltar og Tanger. Efter Tilbagekomsten praktiserede han fra Septbr. 1844 i Skien som Amanuensis hos Dr. Hans Munk, indtil han 26 Februar 1847 blev udnævnt til Distriktslæge i østre Namdalen. Fra dette Embede søgte og erholdt han 10 Januar 1848 Afsked for at overtage Posten som Læge ved Næs Jernverk ved Arendal. Her forblev han til 1857, da han modtog Ansættelse som Læge ved Smaalenenes Amtssygehus ved Fredriksstad. Den 31 Juli 1869 blev han udnævnt til Distriktslæge i nordre Midthordland. Under sit Ophold i Fredriksstad var han i flere Aar Medlem af Kommunens Repræsentantskab.

* 1847 *Thale Marie Annette Cathinka Theiste* (f. i Kra. 14 Septbr. 1820), D. af nedennævnte Toldkasserer Jens Mogens T. og Berthe Marie Hagen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 557 fg.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 34 fg: Om en paa Rigshospitalet udført Scleroticectomi.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, II. 393—403: Diphtheritis, epidemisk i Østre Namdalen i 1847 og i Begyndelsen af 1848.

Jensen, Andreas Blomhoff, Søn af nedennævnte Stiftsprovst *P. A. Jensen* i hans første Ægteskab, er født i Bergen 14 Novbr. 1839, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1855 og filologisk Kandidat med Laud i Maj 1861. Han blev i April s. A. ansat som Lærer ved Nissens Skole og var i et Par Aar desuden Lærer ved Heltbergs Skole, indtil han 30 Marts 1864 udnævntes til Adjunkt ved Arendals daværende Middel- og Realskole, hvilket Embede han fremdeles indehar. Siden 1866 har han tillige været Dispachør i Arendal og i en Række af Aar desuden Konsulent for Skibsassuranceforeningen sammesteds.

* 11 Maj 1863 *Margrethe Dorothea Rasch* (f. 28 August 1838), D. af Havnefoged i Kristiania Jakob R. († 1862) og Margrethe Severine Werner.

Omrids af den nordiske Gudelære tilligemed de vigtigste Gudesagn udarbeidet til Skolebrug. Arendal 1866. 8 43 S., 1 Bl.

„Er et Realgymnasium i Arendal ønskeligt?" Foredrag holdt i Arendals Haandværkerforening. [Arendal 1871]. 8. 24 S.

The mate and his duties. Styrmanden og hans Pligter. Af J. J. Kelly. Oversat efter Originalens 5te Oplag og forøget med en kort Fremstilling af Havari, Bodmeri og Assurance. Arendal 1871. 8.

Almindelige Søforsikrings-Betingelser. 1867. Paa Grundlag af „Almindelig tydsk Handelslovbog" efter Samraad i de nordtydske Søstæder. Oversat af A. J Arendal 1868. 8. 94 S. — Andet Oplag. Arendal 1871. 8. 3 Bl., 95 S.

Vore Sømænd. En Henvendelse til det engelske Folk af Samuel Plimsoll. I Sammendrag ved Adjunkt A. Jensen. Arendal 1873. 8 1 Bl., 22 S.

Herren af Davids Stammme, eller Tre Aar i den hellige Stad. En Række Breve fra Adina, en alexandrinsk Jødinde, der antages at have opholdt sig i Jerusalem i Herodes's Dage, til hendes Fader [osv.] Af J. H. Ingraham. Efter den sidste i Boston 1874 udkomne Udgave oversat af A. J Arendal 1875. 8. XV S., 502 S.

Frihandel og Englands Handel. Udgiven af ›Cobden Club‹. Oversat af A. J. Arendal 1884. 8. 2 Bl., 117 S.

Skibsassuranceforeningen i Arendal 1837—87. Et Mindeskrift i Anledning af Femtiaarsdagen for Foreningens Stiftelse 29de December 1887. Kra. 1887. 8. 4 Bl., 103 S., 1 Tabel. (Anm. i Hamb. Børsenhalle 1888, No. 24; i Shipping Gazette og i Nautical Magazine 1888).

Keiser Wilhelm, en kortfattet Livsskildring. Særtryk af „Den vestlandske Tidende". Arendal 1888. 8. 60 S.

I Storthings-Forhandlinger 1868—69, VII. Dok. No. 33, S. 47—56: Motiveret Forslag til Lov om offentlige Skoler for den højere Almendannelse. (I Forening med Rektor A. Smith); Dok. No. 34, S. 12—14: Forslag til Forandring i Lov om Almueskolevæsenet paa Landet. (Af A. Jensen, E. Bronlund m. fl.)

Han var Redaktør af Den vestlandske Tidende 1867 til 1885.

I Ny illustreret Tidende 1878, No 12: Biografi af Skibsreder Fr. Crawfurd.

I Morgenbladet har han skrevet forskjelligt i de sidste 25 Aar, bl. a. i Aarg. 1867, No 299: Hvad bør forstaaes ved Nødhavn?

En hel Del Lejlighedsdigte af ham er trykt dels særskilt i Arendal og Kristiania, dels i Arendals Blade.

Jensen, Christian, Søn af Kjøbmand *Jens Johan J.* og *Johanne Marie Prom*, blev født i Bergen 14 April 1823, Student med Udmerkelse fra sammes Kathedralskole 1841 og i Decbr. 1845 juridisk Kandidat med Laud. Han blev det følgende Aar ansat som Kopist i Indredepartementets Vejkontor, hvor han 4 Febr. 1850 udnævntes til Fuldmægtig, 12 Juli s. A. til Bureauchef og 1 Novbr. 1854 til Expeditionssekretær. Den 5 Maj 1859 blev han udnævnt til Amtmand i Kristians Amt, hvorfra han 9 Juli 1869 forflyttedes til Kristiania som Hovedstadens Borgermester. Den 13 Oktbr. 1879 blev han kaldet til Medlem af Statsraadet, foreløbig som Chef for Revisjonsdepartementet; senere var han dels Justitsdepartementets, dels Indredepartementets Chef. Han var allerede i 1854 bleven benyttet af Regjeringen i den kgl. Kommissjon af 10 Marts s. A. ang. Reguleringen af Øjerens Vandstand. Senere blev han Medlem af den kgl. Kommissjon af 11 Oktbr. 1866 til Revisjon af Lønningsbestemmelserne for de sportellønnede civile Embeder og derefter ligeledes af den kgl. Kommissjon af 14 Decbr. 1867 til Udarbejdelse af et nyt Lønningsregulativ for det civile Embedsverk og for begge Militæretaters Embedsmænd. I 1862 valgtes han til Storthingsrepræsentant for Gjøvik, Lillehammer og Hamar, hvilke Byer han ligeledes repræsenterede paa Storthingene 1865—66 og 1868—69. Da han var tilflyttet Kristiania, blev han valgt til 1ste Suppleant for Valgperioden 1874—76 og mødte som saadan efter Konsul J. H. Andresens Død i Aarene 1875 og 1876, hvorefter han for den følgende Valgperiode 1877—79 udkaaredes til Hovedstadens 3dje Repræsentant og i disse Aar valgtes til Formand i Næringskomiteen No. 2; iøvrigt var han i Sessjonerne 1868—69 og 1877—79 Medlem af Lagthinget. Efter Rigsrettens Dom af 24 Marts 1884 (kgl. Res. 26 Marts s. A.) fratraadte han sin Stilling som Statsraad og konstitueredes derpaa 6 Juni 1884 som Auktionsforvalter i Kristiania, i hvilken Stilling han døde pludselig 3 Septbr. 1884. Han var efter Rigsretsdommen af Højesteret og oprindelig ogsaa af Justitsdepartementets daværende Chef, Statsraad Sørenssen, indstillet til extraordinær Assessor i Højesteret, men Indstillingen blev ikke godkjendt af Ministeriet Sverdrup. Han var fra 25 Marts 1872 til sin Indtrædelse i Regjeringen Formand i Direktionen for Hovedbanen og Kongsvingerbanen og efter dens Aabning 1879 ogsaa for Smaalensbanen. Han blev 21 August 1866 R. St. O. O. og 6 Juni 1882 K[1]. St. O. O. »for fortjenstlig Embedsvirksomhed« og var derhos K[1]. N. O.

(1870), Stk. Sp. C. III. O., R. Pr. Kr. O. 2 Kl., R. D. O. (1856), R. N. E. O. (1856).

* *Birgitte Marie Lorck* (f. 15 Decbr. 1830), D. af Kjøbmand i Throndhjem, Konsul Jens Schive L. og Johanne Caroline Blytt.

Portræt med Biografi i Ny ill. Tid. 1879, No. 46; i Skill.-Mag. 1879, No. 45 [af Ludv. Eriksen]. — *Nekrologer* i Aftenposten 1884, No. 206 A, jfr. 207 A; Morgbl. No. 245 A, jfr. 249 A; Fædrelandet s. A. No. 104; Budstikken s. A. No. 106. Jfr. Morgbl. 1879, No. 284 A, 285 A og 301 [ang. Kommunebestyrelsens Festmiddag for den aftrædende Borgermester] og 1884, No 84 A [efter Rigsretsdommen].

Hans 5. Aarsberetninger om Kristians Amt er trykt: for Aarene 1856—60 i Norges off. Statistik *C* No. 2. (Chra. 1863). Litr. *E*. 4. 18 S.; for 1861—65 sstds. *C*. No. 2. (Chra. 1867). Litr. *E*. 4. 24 S.

Han var Medudgiver af Departements-Tidende fra 16 Oktbr. 1854 til 27 Juni 1859.

Jensen, Frederik (Frits) Nicolai, forannævnte Statsraad Chr. J.s Broder, blev født i Bergen 21 Juni 1818, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1837 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1840. Under Vejledning af Landskabsmaler H. L. Reusch i Bergen havde han allerede i sine Studenteraar syslet med Malerkunsten og efter fuldførte Universitetsstudier besluttede han at ofre sig helt for Kunsten. I 1841 rejste han derfor til Düsseldorf og blev ved et ham i 1843 tildelt Rejsestipendium paa 400 Spd. sat istand til at forlænge sit Ophold der i to Aar. Efter et Vinterophold hjemme i Bergen 1845—46 drog han til München og Italien, fra hvilken Rejse han hjemsendte sit Billede «Ingeborg ved Havet» (besunget af C. N. Schwach i hans «Poetiske Fremstillinger af nogle Malerier i Bergens Museum»), der ved en offentlig Subskription indkjøbtes for Bergens Museum. I 1849 deltog han eller rettere var egentlig Hovedmanden sammen med Ole Bull i Stiftelsen af det norske Theater i Bergen, ved hvilket han var ansat som Instruktør fra 1 Maj 1851 til Udgangen af Septbr. s. A., da han igjen tiltraadte en Udenlandsrejse. Efter Tilbagekomsten fra denne var han i nogle Aar et virksomt Medlem af Bestyrelsen for Bergens Haandværkerforening. Imidlertid opgav han Kunsten som Levevej og blev 29 April 1854 udnævnt til Sogneprest til Bø i Vesteraalen, hvorfra han 25 Februar 1863 befordredes til Stegens Sognekald, i hvilket Embede han døde 28 Novbr. 1870. «Han vedblev at male (navnlig Portræter og enkelte nordlandske Landskaber) lige til sin Død, men udstillede ikke offentlig, efterat han var bleven Prest». Han mødte som 4de Repræsentant fra Nordlands Amt paa Storthinget 1862—63 og paa det overordentlige Thing i 1864.

* *Ursula Schwaighart* (f. 13 August 1821), D. af Skomager S. i München og Ursula Geyer.

Jfr. Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 193; T. Blanc: Norges første

nationale Scene, fl. St. (se Reg.); Johan Bøgh: Bergens Knnstforening i femti Aar, S. 104; Storthinget 1862—63 (Kra. 1865) S. 38; Fortalen til hans posthume Skrift »Treenighed«.

Prædiken holden paa første Søndag i Fasten i Korskirken i Bergen. Bergen 1846. 8. 15 S.

Ordinations-Prædiken, holden i Tromsø Kirke den 20de Septbr. 1854. Trykt efter Opfordring. Tromsø 1854. 8. 15 S.

Treenighed paavist som Livets Lov. [Udg. efter Forf.s Død med en Fortale af M. J. Monrad]. Med Forf.s [lith.] Portræt. Bergen 1874. 8. VIII S., 181 S. (Anm. i Berg. Tid. 1875, No. 64 A).

I Bergenske Blade *1848*, No. 102 og 103: Lottospil i Italien. — *1849*, No. 154: Tale ved Haandværkerforeningens Fest for Ole Bull.

Jensen, Gustav Margerth, Søn af Kjøbmand *Isak J.* og *Johanne Schjeveland*, er født i Drammen 13 Juli 1845, gjennemgik først Arendals Skole og derefter de to øverste Klasser af Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1863. I Decbr. 1868 tog han theologisk Embedsexamen med Laud og var derefter 1869—70 Privatlærer i Kragerø. Efterat han i 1871 havde taget den praktisk-theologiske Examen, var han til 1874 Lærer ved en Skole i Skouger for voxne Bondegutter. Den 21 Septbr. 1874 blev han udnævnt til personel Kapellan hos daværende Sogneprest til vestre Aker Jørgen Moe og gik 1876 over i lignende Stilling hos Moes Eftermand Sogneprest Chr. Nygaard. I 1880 foretog han med Permissjon en Rejse til det hellige Land. Den 14 Oktbr. 1880 udnævntes han til Kaldskapellan i Gamle Akers Menighed, fra hvilket Embede han entledigedes, da han 1881 ansattes som Hovedlærer (Lærer i Homiletik, Liturgik og Pastoraltheologi) ved det praktisk-theologiske Seminarium, hvilket Embede han beholdt til 1888, da han 5 Maj udnævntes til Tredjeprest ved Trefoldigheds Menighed i Kristiania. Han var i Aarene 1884—89 Medlem af flere af Kirkedepartementet nedsatte Komiteer til Revisjon af den norske Kirkes Gudstjenesteordning. Han er Medlem af Tilsynskommissjonen ved Abnormskolerne i Kristiania. Han blev 21 Januar 1889 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

Udkast til en forandret Høimesse-Liturgi. Af W. K. Hesselberg [og] Gustav Jensen. Kra. 1883. 8. 83 S. (Jfr. dette Værks B. II. 649).

Afhandlinger om Gudstjeneste og Menighedsliv. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 280 S. (Anm. af M. Færden i Luth. Ugeskrift XXI. 371—74); i Teol. Tidskr. (Ups.) 1887, S. 478 fg.; i Theol. Literaturbl. 1888, No. 28).

Huru finna sanningen? Joh. 7:17. Ett ord till sanningssökare. Öfvers. af *G. T. L.* Med förord af J. C. Bring. Lund 1885. 8. 48 S. (En Oversættelse af Forf s ndfr. nævnte Artikler i Luth. Ugeskrift 1879).

Indledning i Prestetjenesten. Kra. 1888. 8. 143 S. (Anm. i Kirkelig Literaturtidende 1888, S. 175 fg. af M. F.[ærden]; i Dagbl. 1888, No. 387

af Sofus Thormodsæter; i Morgbl. s. A. No. 617 [af D. Thrap]; i Berg. Aftbl. 23 Novbr. 1888 af [W] M.[adsen]; i Theol. Literaturblatt 1889, No. 2).

I Luthersk Ugeskrift *1877*, I. 297—304, 313—30 og 337—43: Om Statskirke og Frikirke. En historisk Betragtning — *1878*, I. 159—66, 181—87, 199—207 og 234—41: Om Diakonatet. — *1879*, I. 375—83 og 391—99: Om de vantro Retninger; II. 393—403, 415—25 og 431—38: Noget om Joh. 7, 17. (Overs. paa Svensk, se ovfr.) — *1880*, I: En Søndag i Jerusalem. — *1881*, II. 57—62, 72—75, 81—85, 97—101 og 117—121: En romersk Katekisme om Protestantismen. — *1882*, II. 1—8, 17—28 og 33—41: Den realistiske Digtning. (Overs. paa Svensk i „Läsning för Hemmet", Ups. 1883, anm. i Aftonbl. 1883, No. 143). — *1883*, II: Giv Agt paa det sidste! Et pastoraltheologisk Foredrag; Joppe, et Minde fra det hellige Land (Digt). — *1884*, I: Om den indre Missions Væsen og Opgaver. — *1885*, II. 113—15: Mindedigt over W. K. Hesselberg; S. 246—48, 260—64, 290—93, 334—37, 374—77, 388—92 og 408—10: Nyere praktisk-theologisk Literatur.

I Luthersk Kirketidende 4. Række, *II.* (1877), S. 17—22 og 25—31: Om Nadversamfundet i Statskirken. — *VIII.* S. 233—39 og 249—56: Er vor Høimessegudstjenestes nuværende Ordning fuldt tilfredsstillende? — *X.* 169—72: Den kristelige Godgjørenhed og Fattigondet. — *XI.* 129—30: Mindedigt over Biskop Jørgen Moe. — *XIII.* 113 fg.: Mindedigt over Sogneprest Olaf Ruenæs. — *XIV.* 222—29: Bemærkninger ved Bjørnsons „Over Evne". — *XVI.* 1—9 og 17—30: Foredrag over den indre Mission. *XIX.* 17—22: Gudstjenesten paa Fjeldet (Digt). — I 5. Række — hvoraf han er Medudgiver — *I.* (1887), S. 237 fg : Paaskeaftenshilsen. — *II.* 401—408: Juleaften (Digt). — *III.* 57—61: Bemærkninger om Gudstjenesten. 5. Naadestilsigelsen i Liturgien; 301—12: Om Spørgsmaalene ved Daaben. — *IV.* 1—10: Fremdeles om Spørgsmaalene ved Daaben; S. 33—42: Foredrag ved Indremissionsmødet 28 Juni 1888. — *VI.* 250 fg.: Tale ved Afsløringen af Mindesmærket paa Sogneprest W K. Hesselbergs Grav; S. 297—303: Om den hellige Skrifts centrale Livsanskuelse.

I Fra Diakonissehuset 1. Aarg. (1884), S. [illegible]—21 og 33—37: En Betragtning over Math. 25, 34—40; S. 145—52: Om Sygdommes Helbredelse ved Bøn. — 5. Aarg. S. 114—20: Prædiken ved den første Gudstjeneste i Diakonissekapellet. — 6. Aarg. S. 33—38: Prædiken paa 5. Sønd. efter Helligtrekongers Dag

I For Fattig og Rig, med hvis Redaktion han har hjulpet til siden Høsten 1888, findes i de senere Aargange flere Prædikener af ham trykt

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig?, udg. af D. Frich og H. Halvorsen. 1. Række, S. 64—69: Hvo som vil gjøre Guds Vilje, lærer Kristus at kjende. (Præd. paa 1. S. e. H.-T.)

I Sandhed til Salighed, udg. af W. Hansen (Kra. 1886), S. 27—32: Hvem er du? Hvad siger du om dig selv? (Præd. paa 4. S. i Adv.); S. 347—52: Hvorledes et Menneske bliver til Velsignelse for andre (Præd. paa 5. S. e. Tr.)

I Fra Skandinaviens Kirker, udg. af A. Meyer (Bergen 1888), S. 179—83: Kristi Korses Prædiken (Præd. paa Langfredag).

I Veiledende Røster (Kra. 1888), S. 15—24: Om de sidste Ting.

I Morgenbladet *1877*, No. 294: Nogle Bemærkninger ved det theol. Fakultets Betænkning i Skriftemaalssagen. — *1880*, No. 8: Ogsaa nogle Bemærkninger om Ibsens „Dukkehjem" af en Idealist; No. 286, 305 A, 327 A: Minder fra Orien-

ten (1. Aja Sofia i Konstantinopel; 2. En Fredag i Konstantinopel; 3. Bosporus og Hellespunten). — *1883*, No. 279 A: Bjørnson's „En Hanske"; No. 332 A: Bjørnson's „Over Evne". — *1884*, No. 102 A: Recension af Prof. Fr. Petersens „Om Skabelsen, Opholdelsen og Styrelsen". — *1885*, No 106: Børn og Gamle. — *1887*, No. 504: Om den nye Højmesseliturgi. (Mod Pastor Osc. Moe i s. Bl. No. 492).

I Hjemmet findes i Bladets første Aargange (1876, No. 5, 8, 17 og 1877, No. 7—8) forskjellige Digte af ham under Merket *G. J.* — Ligesaa findes forskjellige Lejlighedsdigte af ham trykt særskilt.

Han har i Forening med W. K. Hesselberg for «Selskabet til kristelige Andagtsbøgers Udgivelse» udgivet en Række Smaablade: «Til Nadvergjæsterne», «Til de sørgende», «Til Forældre ved deres Barns Daab», «Til Brudepar». — Med Bistand af Forf.s Enke besørgede han Udgivelsen af W. K. Hesselbergs Prædikener over Kirkeaarets Evangelier (Kra. 1885—86). — Ligeledes har han fuldført og udgivet Kristelig Kalender. Udarbeidet af Olaf Ruenæs. (1—2 Opl. Kra. 1884—85.)

Jensen, Olaf Scheveland, Broder af forannævnte Tredjeprest Gustav J., blev født i Drammen 22 Februar 1847, blev Student med Haud fra Gjertsens Skole 1865 og studerede efter Andenexamen en Tid Theologi, men opgav snart dette Studium og ofrede sig udelukkende for Zoologien. For at erhverve et almindeligt naturhistorisk Grundlag tog han som Afslutning paa sine forberedende Studier første Afdeling af medicinsk Examen. Efterat han Sommeren 1870 med Universitetsstipendium havde foretaget en Rejse i Indlandet for at undersøge Norges Mollusker og Iglearter, blev han i 1874 ansat som Konservator ved Bergens Museums naturhistoriske Afdeling. Her havde han en rig Anledning til at studere Havets Dyreverden, hvortil han fik udvidet Adgang, efterat han ved kgl. Res. af 6 Febr. 1880 af Indredepartementet var bleven antagen til at udføre de praktisk-videnskabelige Undersøgelser over Vaarsildfisket, hvilke han dog af Helbredshensyn igjen maatte frasige sig i Septbr. 1881 (jfr. Storth. Forh. 1886, V. Dok. No. 46). Under sit Ophold i Bergen udførte han, tildels med Rejsestipendium af det Rathkeske Legat, en Række Undersøgelser over den ejendommelige Ormeklasse Turbellarierne, hvilke Undersøgelsers Resultater han fremlagde i det ndfr. anførte Arbejde, som af Bergens Museum belønnedes med det Frieleske Legats Guldmedalje første Gang, denne uddeltes, og som senere udgaves af Museet paa dette Legats Bekostning. I 1882 opsagde han sin Post i Bergen, opholdt sig derefter længere Tid i Udlandet, navnlig i Würzburg og Liège, for at uddanne sig videre i Zoologi og blev fra 1 April 1885 ansat som Universitetsstipendiat i Zoologi. I denne Stilling beskjæftigede han sig navnlig med Embryologi og mere specielt med Sædlegemernes Struktur og Udvikling, hvorover han forfattede et Specialarbejde, der skulde indleveres som Afhandling for den filosofiske Doktorgrad. Han

fik imidlertid ikke opleve dets Offentliggjørelse; Dagen før det udkom døde han i Kristiania 14 Septbr. 1887. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1885) og af «Anatomische Gesellschaft» i Jena (1886).

Nekrolog i Morgbl. 1887, No. 476 og 484, hvor bl. a en Gravsang over ham er trykt; i Dagbl. s. A. No. 307 [af A. Helland]; Aftpst. No. 510 [af F. Lochmann]; Naturen 1887, S. 312 af Hans Reusch; Luth. Kirketid. 1887, II. 206 fg. af A. H.[ansen] med Sørgedigt [af Jens Rolfsen]; Anatomischer Anzeiger II. 666 af K.[arl] B.[ardeleben].

Katalog over Dyrsamlingen i Bergens Museum. Udarbeidet til Veiledning for de Besøgende. Bergen 1875. 8. IV S., 183 S.

Turbellaria ad litora Norvegiae occidentalia. Turbellarier ved Norges Vestkyst. Med 8 lith. Tavler. Tilkjendt Bergens Museums Prisbelønning: Joachim Frieles Guldmedaille. Bergen 1878. 4. 4 Bl., 97 S.

Die Structur der Samenfäden. Mit einer lith. Tafel. Bergen 1879. 8. 38 S.

Indberetning til Departementet for det Indre om de i 1880 udførte praktisk-videnskabelige Undersøgelser over Vaarsildfisket. Chra 1881. 8. 39 S. — Samme for 1881. Chra. 1882. 8. 37 S.

Undersøgelser over Sædlegemerne hos Pattedyr, Fugle og Amphibier. (Chra. Vid. Selskabs Forh. 1887, No. 11). Chra. 1887. 8. 59 S. m. 3 Pl.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne XIX (1873), S. 146—88: Indberetning om en i Sommeren 1870 foretagen Reise i Kristiania og Kristianssands Stift for at undersøge Land- og Ferskvands-Molluskerne samt Iglerne.

I Archives de Biologie T. IV. 1883, S. 1—94 og 669—747: Recherches sur la Spermatogénèse. (Af Forf. meddelt i Uddrag paa Norsk i Biologiske Meddelelser, udg. af J. Heiberg, I. 24—33).

I Anatomischer Anzeiger, hg. von Karl Bardeleben, I. (1886), S. 251—57: Über die Struktur der Samenkörper bei Säugetieren, Vögeln und Amphibien. (jfr. S. 363—376 af Dr. Emil Ballowitz).

I Archiv für mikroskopische Anatomie XXX. (1887): Untersuchungen über die Samenkörper bei Säugetieren, Vögeln und Amphibien.

I de sidste Aar beskjæftigede han sig med et større Arbejde over Æggets Udviklingshistorie, hvortil et stort Antal mikroskopiske Tegninger og foreløbig Beskrivelse forelaa ved hans Død.

Jensen, Peder, Søn af Brændevinsbrænder *Lars Petersen Ølbye* og *Else Rasmusdatter*, blev født i Kjøbenhavn 5 Marts 1799, blev i sit andet Aar taget i Søns Sted af Hans Jensen i Kjøbenhavn, sattes ind i Vordingborg lærde Skole og var senere 1813—18 Lærling paa et Apothek i Kjøbenhavn, hvor han i Juni 1819 tog farmaceutisk Examen. Han var derefter 1820—22 ansat paa Svaneapotheket i Bergen, tog i Januar 1823 Præliminærexamen ved Kristiania Universitet og blev 1 Novbr. s. A. konst. som Kompagnikirurg ved Artilleriet, hvorfra han 1824 overflyttedes til Norske Jægerkorps og 1825 som Korpslæge til Akershusiske

ridende Jægerkorps. I Septbr. 1826 tog han norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter og overtog fra Maj 1827, efterat have søgt Afsked fra sin Stilling som Militærlæge, en privat Lægepost ved Modums Blaafarveverk. Den 5 Novbr. 1827 blev han udnævnt til Distriktslæge i Søndmøre med Bopæl i Aalesund, hvor han døde 29 Marts 1832.

* 25 Januar 1828 *Petrine Susanne Essendrop* (f. i Kra. 18 Juli 1810, † 19 Septbr. 1854), Søster af ovfr. nævnte Brødre Biskop E. og Stiftsprovst E.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg, I. 561 fg.

I Eyr *V.* (1830), S. 239—45: En langvarig Sygdom i den ene Underextremitet, der gjorde Amputation af Laarbenet nødvendig. — *VI.* 291—300: Praktiske Bemærkninger over Brugen af Brækvinsten. — *VII.* 1—8: Et høist mærkværdigt Tilfælde hos flere Sødskende.

Jensen, Peter Andreas, Søn af Handelsmand *Andreas Blomhof J.* († som Fejerinspektør i Bergen 27 Maj 1857, 70 Aar gl.) og hans første Hustru († 1816), blev født i Bergen 22 Decbr. 1812. Efterat være bleven undervist i forskjellige af sin Fødebys private Smaaskoler kom han i 1824 ind paa Kathedralskolen, af hvis Lærere navnlig Lyder Sagen og Rektor Holmboe fik Indflydelse paa hans Udvikling. 1831 blev han, dimitteret fra Skolen, Student med Laud. I sit Rusaar blev han ved Juletid optagen som Medlem af et i Kristiania den Gang bestaaende Samfund af ældre Bergensere, der havde sluttet sig sammen for i al Hemmelighed i Møder hver Lørdags Aften at opdrage hverandre ved literære Sysler. I dette Samfund blev han Forfatter; alt hvad han læste og skrev, læste og skrev han med Hensyn til dette Samfund; Originalt og Oversat, Alvor og Skjemt, bunden og ubunden Stil — det gik om hinanden og gik med en rivende Fart. Øhlenschläger, der havde været hans Yndlingsforfatter i Skolen, maatte nu give Plads for Heinrich Heine og for de danske Digtere H. C. Andersen, Fr. Paludan Müller, Chr. Winther og fornemmelig Henrik Hertz, hvis Rimbreve, især noget senere hen, blev Gjenstand for baade hans Beundring og Efterligning. Hans bedste og varigste Venskabsforbindelser stiftedes i denne Tid og i dette Samfund, der gav hans Studiers Retning en om ikke alvorligere, saa dog mere alsidig Karakter. Den Skrivefærdighed, han lagde sig til i dette Vennesamfund, kom ham snart tilgode ogsaa i Studentersamfundet, i hvis haandskrevne Samfundsblad han i sidste Kvartal 1831 havde optraadt under Pseudonymet «Experiens», navnlig med nogle Epigrammer, hvormed han sluttede sig til den Welhavenske Side i «Stumpefejden» mellem ham og Wergeland. I første Kvartal 1832 blev Jensen Hjælperedaktør og i andet virkelig Redaktør af Samfundsbladet, hvor han nu skrev under Pseudonymet «Richard Børstenbinder»; i sin Egenskab af Redaktør var han Medlem af Samfundsbestyrelsen, og han maatte saa-

ledes være med og underskrive den Anklageakt mod et Par Bysbørn og gamle Kammerater, hvis Behandling gav Anledning til de stormende Møder, som endte med at hele Bestyrelsen med over 50 Medlemmer den 28 Maj 1832 meldte sig ud af Samfundet og Maanedsdagen efter grundlagde »Det norske Studenterforbund«. I denne sidste Affære var Jensen dog ikke med; han fuldendte just i de Dage sin Andenexamen (med Laud) og ilede derefter snarest muligt overland hjem til Bergen. Her overtog han fra Skoleaarets Begyndelse, da hans gamle Lærer Overlærer Bohr blev syg og kort efter døde, et Vikariat ved Bergens Kathedralskole, indtil Bohrs Eftermand tiltraadte sit Embede det følgende Aar. Under dette sit Ophold i Bergen debuterede han ogsaa offentlig som Forfatter med et Par poetiske Bidrag til en af den danske Skuespiller Hans N. Olsen, der den Tid optraadte i Bergen, udgiven «Theater-Almanak» (1832), ligesom han overhovedet med Varme interesserede sig for scenisk Kunst og selv dyrkede den som Dilettant; i hvert Fald fortæller Forf. af hans Nekrolog i den svenske «Ill. Tidn.» 1867, at han [Prof. L. Dietrichson] »husker at have seet ham med stort scenisk Talent optræde bl. a. i Titelrollen i «Henrik den femtes Ungdom». Imidlertid krævede Jensens fortsatte Studium snart igjen hans Nærværelse i Universitetsstaden, hvor han, som allerede var bleven forlovet Mand, skulde studere Theologi. I Februar 1836 underkastede han sig Embedsexamen med Laud og tilbragte nu de følgende Aar i Bergen, sysselsat dels med Undervisning paa Latinskolen der, dels som Bestyrer af en Privatskole, medens han dog heller ikke lagde sit skjønliterære Forfatterskab paa Hylden. Den 8 Maj 1843 blev han udnævnt til res. Kapellan til Lindaas, hvorfra han 17 Maj 1848 befordredes til det res. Kapellani i Oslo og Aker. Fra Juli 1849 blev han tillige ansat som Lærer i Kateketik ved det s. A. i Virksomhed traadte praktisk-theologiske Seminarium; han foretog i 1851 med offentlig Understøttelse en Rejse til Danmark og Tyskland for at uddanne sig i de praktisk-theologiske Discipliner. Den 17 August 1859 blev han udnævnt til Stiftsprovst i Kristiania og Sogneprest i Vor Frelsers Menighed, i hvilket Embede han døde 15 Juni 1867. Siden 4 Oktbr. 1862 havde han derhos været udnævnt til Overhofprædikant. Han var ved flere Bispevalg (til Bergen og Hamar i 1864) af Gejstligheden udkaaret til og af Regjeringen tilbudt Bispestolen, men fandt at burde undslaa sig for saadan Befordring. Han var 1857—60 valgt til Forligelseskommissær i Aker. Han blev 21 August 1863 R. St. O. O. »for fortjenstlig Embedsvirksomhed« og var derhos R. N. O. (5 Aug. 1862) og R. C. XIII O. (28 Jan. 1864).

* 1) 1838 *Wilhelmine Dorothea Thrap* (f. i Kristianssand 29 August 1816, † i Oslo 9 Oktbr. 1851, Mindedigt over hende af J. F. Willgohs i Chraposten s. A. No. 1148), D. af Prokurator, senere Raadstuskriver i Bergen Lauritz Thura T. og Gjertrudine Astrup.

* 2) 27 August 1854 *Mette Marie Riddervold* (f. i Fredriksstad 9 August 1827), D. af ndfr. nævnte Statsraad Hans R.

Portræt med autobiografiske Meddelelser [indtil Udløbet af hans Rusaar] i Ill Nyhedsbl. 1863, No. 1 fg ; *Portræt med Biografi* i Skill.-Mag. 1867, No. 26; i Norsk Folkeblad s. A. No. 26; i Ny ill. Tidning s. A. No. 27 [af L. Dietrichson]; i Ill. Tid. VIII [Kbh. 1866—67], No. 406. *Nekrologer* og *Mindedigte* i Aftbl. 1867, No. 137 og 140; i Morgbl. s. A. No. 164, 168 B [Mindedigt af C. A. Hansen], 169 [Sørgesang af Jørgen Moe], 173 [Mindedigt af I. H. Bentzen]; i Kirk. Folkeblad 1868, S. 269—71 [Mindedigt af H J. Næss]. Et Par Dage efter hans Død sammentraadte en Del Mænd for ved Subskription inden den afdødes Vennekreds at tilvejebringe et Beløb, tilstrækkeligt til at sikre hans Børn en deres Fader værdig Opdragelse; der blev i Indbydernes Møde paa Stedet tegnet ca. 16,000 Kr. (Morgbl. 1867, No. 167). Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterretn. vedk. Studenterne fra 1831, S. 17; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to.), I. 454 fg.; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 343 fg., 352, 364, 370 fg.; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon I. 920; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 166; Nordisk Familjebok, utg. af N. Linder, VII. 1111.

Et Snees Digtninger Bergen 1838 8. 223 S. (Anm. i Den Constitutionelle 1838, No. 216, 218 og 221).

Læsebog, til Brug for vore Skolers nederste og mellemste Classer, ved Underviisningen i Modersmaalet. Bergen 1843. 8. X S., 304 S. — 2det forandrede og forøgede Oplag. Bergen 1849 8. VIII S, 324 S. — 3die betydelig forøgede Udgave. Bergen 1855. 8. X S., 472 S. — 4de, tildeels forøgede Udgave. Bergen 1860. 8. VIII S., 480 S.

Blade af min Mappe. Digte. Chra. 1849. 8. IX S., 271 S (Anm. i Krydseren 1849, No. 15 og 16).

Liigtale*) over Enkegrevinde, Overhofmesterinde, Karen Wedel-Jarlsberg, født Anker, holden paa Bogstad den 25de Juni 1849. Chra. [1849]. 8. 13 S.

Dramatiske Digtninger. Kong Gorm. — Huldrens Hjem. — Olaf i Venden. Chra. 1852 8. 3 Bl, 140 S., 104 S, 155 S., 1 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1852, No. 49; i Sohlmanns Nordisk Tidskrift f. A., jfr. Chra. Post 1853, 24 Januar. — Før Udgivelsen var Kong Gorm bleven opført paa Kra. Theater 15—19 Decbr. 1847 og derefter „i ny Bearbejdelse af Forf“ 13 April 1849. — Paa samme Theater var Huldrens Hjem bleven opført 4 Juni 1851 og anm. [af H. Ibsen] i Andhrimner 1851, 2. Kv., Sp. 182 fg. Senere blev dette Stykke spillet paa Kra. norske Theater 14 Gange i Tidsrummet mellem 24 Oktbr. 1860 og 26 Novbr. 1862. Det blev ligeledes opført paa Bergens Theater 1ste Gang 28 Jan. 1853 — jfr. Berg. Blade f. A No. 9 — og paa Throndhjems Theater 1ste Gang 27 Novbr. 1862).

Kongens Magt. Dramatisk Digtning. Chra. 1853. 8. 56 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1853, No. 15; i Aftonbl. 1 Juni s. A. Stykket blev spillet paa Kra. norske Theater 4 Gange 30 Marts—6 April 1853).

Tale ved Mindebægeret for Prinds Gustav i Studenternes Fest 13de Januar 1853. Chra 1853. 8. 8 S.

*) Dette Ord er paa Titelbladet af enkelte Exemplarer ombyttet med Ordet »Parentation«; ellers er Udgaverne aldeles identiske.

Er Gud iblandt os ogsaa i disse Dage? Prædiken paa 15de Søndag efter Trefoldighed i Oslo Kirke. Chra. 1853. 8. 16 S.

Luthers Ihukommelse. Allehelgensdags Prædiken. Chra. 1854. 8. 16 S.

Lærebog i den christelige Religion, bearbejdet efter Dr. Ludv. Ad. Petri i fri Oversættelse af P. A. J. Chra. 1854. 8. 4 Bl., 244 S., 43 S (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 15).

Freidighed i Herren. · Hundrede nye Psalmer. Chra. 1855. 8. 4 Bl., 243 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 41; i Morgbl. 1856, No. 344; i Chra.-Posten No 2544).

Bibelsk og kirkelig Historie om Guds Rige paa Jorden, udarbeidet til Brug for den christelige Skole. Chra. 1856. 8. 121 S. (Anm. i Norsk Kirketidende 1856 No. 41; i Chra.-Posten No. 2866). — Ny autoriseret Udg. Chra. 1857. 8. 121 S. (Anm. i Chra.-Posten 1857 No. 296; i Morgbl. f. A. No. 310). — 3die Oplag. Chra. 1861. 8. 126 S. og 1 Kart. — 4de Oplag. Chra. 1864 8. — 5te Oplag. Chra. 1865. 8. 115 S., 3 upag. S., 1 Kart. — 8de Oplag. Chra. 1870. 8. 115 S., 3 upag. S. Med et Kart over Jødeland. — 9de Oplag, med et Kart over Jødeland Chra. 1872 8. 1 Bl., 118 S. — 11te Oplag. Med et Kart over Jødeland. Chra. 1877. 8. 1 Bl, 118 S.

En Erindring, meddeelt af P. A. J. [Novelle.] Chra. 1857. [ɔ: 1856]. 8. 2 Bl., 185 S. — 2det Oplag. Chra. 1857. 8. 2 Bl., 185 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 51; i Morgbl. f. A. No. 357; Chra.-Posten No. 2982 og 1857, No. 7)

Christelig Børnelærdom, fremstillet i Spørgsmaal og Svar efter Luthers lille Katechismus. Chra. 1860. 8. 2 Bl, 115 S. (Anm. i Morgbl. 1860, No. 194 [af J. Belsheim]; i Den norske Folkeskole 1860, No. 15 af G. B[ergh], jfr. N. Kirketid. f. A. Sp. 570 fg. af en Lærer med Red s Bem. dertil Sp. 573).

Ved Professor Hans Henrich Maschmanns Grav. Et Erindringsblad til hans Nærmeste. [Chra. 1860.] 8. 4 S.

Sange ved Festmiddagen i det 3die skandinaviske Kirkemøde. Chra. [1861]. 8. 8 Bl.

Kirkeaaret. En Julegave til Menigheden. Chra. 1861. 8. 4 Bl., 162 S., 2 Bl. (Et noget forøget Optryk af de Salmer, Forf. i Kirkeaaret 1857 - 58 lod trykke i „Morgenbladet" paa hver Helligdag).

Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet. Udgiven efter offentlig Foranstaltning [af P. A. Jensen]. 1—3. Skoletrin. Chra. 1863. 8. *I.* VIII S., 96 S. — *II.* 184 S. — *III.* 352 S. — 2det gjennemseede og rettede Oplag. Chra 1865 8. *I.* 100 S — *II* 200 S. — *III.* 336 S. (Anm. af Dr. C. Rosenberg i Hamiltons Nordisk Tidsskrift I. 113 fg.; i Svensk Lit.-Tidskr. II. 109—12). — 3die gjennemseede og rettede Oplag. Chra 1868. 8. *I.* 106 S. — *II.* 208 S. — *III.* 320 S — 4de Oplag Chra. 1873—74. 8 *I* 1873. 220 S. — *II.* 1874. 224 S. — *III.* 1874. S. (Anm. i Norsk Skoleblad 1874, S 92—95 og 102—107; i Morgbl. 1874 af J. Jespersen). — 5te Oplag. Kra 1877. 8. *I.* 224 S — *II* 224 S. — *III.* 192 S. — 6te Oplag. Kra. 1881—82. 8. *I.* 1881. 224 S — *II* 1881. 224 S. — *III.* 1882. 192 S.

Til Læsebogens Historie hører, foruden Regjeringsindstillingen om dens Udgivelse, trykt i Dept.-Tid 1865, S. 492—95, og en i Aftbl. 1866, No. 33 meddelt Oplysning om det i Bogen optagne Digt «Lodsen», forskjellige Artikler i Dagbladspressen,

hvori Oppositionen mod Indholdets formentlig altfor store Verdslighed, ja endog Anstødelighed kom til Orde. De vigtigste Aktstykker i denne Strid, som endnu i 1889 har vist sine Efterdønninger i Kvinesdal (se Aftpst. 1889, No. 555), turde være følgende: Thjems Stiftsavis 1865, No. 18 (fra et Skolelærermøde i Rennebu) og No. 20; Aftenbl. 1865, No. 132, No. 147 (Forhandl. paa et Lægmandsmøde paa Hamar i Anl. af Læsebogen) og 1866, No. 243 (Forhandl paa et Menighedsmøde i Meldalen i Anl. af Bogen); Morgenbl. 1865, No. 44 (Udtalelse af Kr.sands Skolelærerforening), No 340, og 1866, No. 150 A, 174 og 226 B; Luth. Kirketid. IX. 393—96; Norsk Folkeblad 1866, No. 50; Aftonbl. 1866, No. 57. Jfr. Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 20 og Storth. Forh. 1887, V. Dok. No. 31.

I Theateralmanak, udg. af H R. Olsen, (Bergen 1832): Drikkebaak; Studenten som Elsker.

I Portræter af mærkelige Nordmænd *I.* 207—10 Biografi af Lyder Sagen; S. 211—18: Biografi af Rektor Hans Holmboe.

I En Nytaarsbog (Chra. 1854), S. 59—70: Fem Digte.

I Nytaarsgave, udg af P. Botten Hansen, 1860, S. 23—29: Fire Digte: Den Angrende; Guds Engle; Over de Slagne og Fattigkonens Grav.

I Norske Folkelivsbilleder, udg. af Chr. Tønsberg, 3die Række (1861) har han skrevet versificerede Texter til A. Tidemands Billeder: Slagsmaal i et Bondebryllup og Sognebud.

I Forhandl ved det 3die skand. Kirkemøde (i Kra. 1861), S 82—94: [I Anledning af W. A. Wexels's Oversigt over Landets kirkelige Forhold, særlig ang. den kirkelige Anskuelse og Talerens Stilling til denne; dette Foredrag er ogsaa trykt i N. Kirketid. 1861, No. 33]; S. 224—226: Sex Sange ved Kirkemødets Festmaaltid i Frimurerlogen.

I Theologisk Tidsskrift, udg. ved det norske Studentersamfund, *III.* 188—228 og 455—509: Forsøg i evangelisk Psalmedigtning. — *VI.* 1—143: Indberetning om en med Stipendium i Sommeren 1851 foretagen Reise (Ogsaa udg. i Særtryk i nogle Expl.)

I Prædikener af norske Geistlige (Chra. 1856), I. 69—76: Prædiken paa Nytaarsdag; S. 208—16: Prædiken paa Skjærthorsdag.

I Norsk Kirketidende 1862, No 24: Til Redaktionen ang. en af ham udført Vielse af en Jøde og en Christen.

I Skilling-Magazin 1858 forskjellige Digte som Texter til Billeder efter A. Tidemand, saaledes i No. 1: Udvandringen; No. 5: Fiskerne; No. 12: Haugianerne; No. 24: Lystringen.

I Illustreret Nyhedsblad *1863*, No. 1, 2, 5, 6, 10, 12, 15, 17, 21, 22, 23, 48, 49, 50, 51 og 52: Autobiografiske Meddelelser. (Jfr. 1864, S. 6 af L. Kr. Daa).

I Bergens Stiftstidende er en hel Del af hans Digte første Gang trykte, saaledes i Aarg 1840, No. 6: Solnedgang; No. 13: Moderens Nat; No. 22: Vintertiden er forleden; No. 31: Keiseren kommer (overs. paa Fransk af J. G. Schanche i No. 34); No. 46: L M. Pihl, jun. (Mindedigt). — *1841* No. 9 Sang paa Kongens Fødselsdag; No. 35: For Asylet; No. 43: Flygtningens Morgen; Anger; No. 47: Tvivl ei; Taagen. — *1842*, No. 14: Kong Ridur; No. 15: To Digte efter Goethe; No. 27: Legende efter Goethe; No. 77: Sang ved Provst Daaes Halvhundredaarsjubilæum. — *1843*, No. 9: Paa Kongens Fødselsdag.

I Bergenske Blade findes følgende Digte af ham: 1848, No. 11: Andrea e; No. 18: Trøst i Vinteren; No. 24: Træet; No. 26: Haabet; I Storm; No. I Børnekammeret; No. 53: Folkesang til Kong Oskar; No. 56: Den Blindes g; No. 58: Jetteværket; No. 71: Folket feirer!

I Christiania-Posten *1849*, No. 236, 240, 242, 311, 312: Parti af Vest-n. — *1850*, No. 557: Foredrag ved Studentersamfundets Mindefest for Oehlen-eger; No. 641: Mindedigt over Andr. N. H Stenersen; No. 662: Petra Jensen [min sørgende Hustru); No. 704: Prolog ved Kronprinsens første Nærværelse i istiania Theater; No. 788: Til min Ven Ole Bøgh i hans tunge Dage. — *1852*, 1384: Svar paa en Klage i Arbejder-Bladet. — *1853*, No. 1563: Ved Minde-eret for Prinds Gustav. (Ogsaa særskilt trykt i nogle Expl., se ovfr.)

I Aftenbladet *1857*, No. 287: Tale ved Turnbygningens Indvielse. — *5*, No. 182: I Anledning af Opsatsen i No. 174 [af P. M. Søegaard] om „Lev-gerne af St. Halvards Kirke i Oslo". (Jfr. No. 198 af N Nicolaysen).

I Morgenbladet *1856*, No 133, 137, 147 og 151: Forklaring over Fattig-enet i Aker; No. 311: Theaterprolog den 4. Novbr. — *1857*, No. 340—361 og *58*, No 1—322: Kirkeaaret, Psalmer til Højmessetexterne. (Senere udg. særskilt, ovfr.) — *1860*, No. 15: Til Kong Oskars Minde. (Tale ved Studentersamfundets disse Højtid). — *1865*, No. 329: Fru Elisabeth Marie Daae (Mindedigt). — *6*, No. 27: Til Kong Carl ved Fakkeltoget d 26 Jan.; No. 133: W. A. Wexels indedigt); No. 247: Om Oprettelsen af et nyt Sognekald ved Deling af Vor lsers og Trefoldigheds Menigheder og om Geistlighedens Forhold dertil. (Jfr. } af A. Thomle, 249 af Fr. Brandt, 252 af Trefoldighedskirkens Prester, samt No. . 336 og 339).

En stor Mængde Lejlighedsdigte af ham er trykt særskilt og i de for-ellige Dagblade i Kristiania.

Jensen, Svend Holst, Søn af Kjøbmand *Anthon Olaus J.* 1874) og *Gabrielle von Cappelen Stillesen* († 1880), er født i Dram-n 7 Decbr. 1846, blev Student med Laud fra Drammens Latinskole 65 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1872. Vaaren 1873 blev n ansat som Sømandsmissjonens ordinerede Udsending i Leith, hvor n virkede til August 1878, da han efter Opfordring overtog Bestyrelsen Sømandsmissjonens Station i London. Han har foretaget flere vidt-ftige Rejser i Udlandet, saaledes i 1879 til Finland og Rusland, i 1880 Frankrige, Schweitz, Tyskland og Holland og i 1881 til Ægypten, det llige Land, Syrien, Grækenland og Italien. Af Helbredshensyn maatte n i Juli 1881 fratræde sin Stilling i London og vendte hjem til Norge, or han 28 Oktbr. 1882 udnævntes til Sogneprest til Højvaag i vestre denes.

* *Caroline Mathilde Schytte* (f. 1 Marts 1848), D. af Kjøbmand, ere Proprietær og Maltkontrollør Hans Holst S. og Anne Marie Faye 1872).

Portræt med Biografi af A.[ndreas] M.[ortensen] i Norsk Sømandsblad 1888, No. Jfr. J. N. Brun: Den norske Sømandsmissions Historie, S. 76 fg. og 181 fg.

I Bud og Hilsen 1873—81 er hans Kvartalsindberetninger til Sømandsmissionens Hovedbestyrelse trykte. Desuden findes af ham i dette Tidsskrift flere Digte, merket S. H. J., ligesom et Par Prædikener (i Aarg. 1878, 2. Till., S. 14—26: Prædiken paa 1. Juledag 1877 og i Aarg. 1879: Prædiken paa 23. Sønd. e. Tref.)

I Bibelbudet, udg. af Lars Oftedal, *1878*, No. 21: Tale ved en troende Kvindes Begravelse. — *1879*, No. 21—22: Prædiken paa 7. Sønd. e. Tref.

I Norsk Missionstidende 1880, No 7: En bitter Missionsfiende.

I Luthersk Ugeskrift 1884, II. 53—62, 65—72, 81—86 og 97—102: Fra Jerusalem til Bethlehem.

I Morgenbladet 1882, No. 20 A: Pastor Koren og Kana. (Jfr. No. 12 A og 27 A af V. Vogt).

I Norsk Sømandsblad 1888, No. 32—33: Af min Dagbog i London.

I Illustreret Familjeblad (Horten) 1888, No. 40—50 og 1889, No. 2, 4 og 6: Fra Rusland (Dagbogsblade).

I The British Evangelist (Edinb.) 1874, No. 67: [Om den religiøse Bevægelse i Skotland].

I Times of Blessing (Edinb.) Vol III. 1877, No 50: The storms of earth and the peace of heaven.

I The Christian Week Vol. I 1877, No. 33: The Fatherland Institution in Stockholm.

Forskjellige Digte, originale og oversatte, af ham findes spredt i Børnenes Blad 1866; i Norsk Folkeblad 1866; i Missjonsblad for Israel 1883, No. 7—8 og 1886, No. 2; i Luthersk Kirketidende 1886, I. No 8; i Hjemmet 1887, No. 10; i For Fattig og Rig 1888, No. 16; i Norsk Sømandsblad 1888, No. 16 og 23. — Enkelte Boganmeldelser af ham er trykt i Drammens Blad og et Par Artikler om Dagens Spørgsmaal i Christianssands Tidende.

Hans Hustru, som har skrevet nogle Fortællinger i Børnenes Blad 1866, har udgivet et Par Hefter Sangkompositioner: Fire Sange, komp. af Caroline Schytte, Kra. 1870; og Børnesange, komp. for en Sangstemme med Pianoaccompagnement af Caroline Schytte Jensen, Arendal 188*. Et Par af Texterne i disse Hefter er dels af ham, dels af hende.

Jensen, Thomas, Søn af Oberstløjtnant *Hans Jacob Arnold J.* (f. 1777, † 1853) og *Alette Kreyberg* (f. 1783, † 1843), blev født i Fredriksstad 10 Oktbr. 1815 og Student med Haud fra Fredrikshalds Skole 1834, hvorpaa han efter Andenexamen i to Aar var Huslærer paa Frederikshald. Høsten 1837 tog han Officiersexamen, udnævntes 13 Decbr. s. A. til surnumerær Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, og kom i Numer i 1ste Brigade 23 Novbr. 1839. Han var imidlertid i 1839, samtidig med at han fungerede som Førstelærer ved Underofficiersskolen i Kristiania, begyndt at studere Medicin og blev i Oktbr. 1843 medicinsk Kandidat med Haud. Medens han efterhaanden avancerede til Premierløjtnant i sin Brigade (1846) og som saadan i 1848 var udkommanderet med Tropperne til Skaane og i August 1849 fulgte de norske Tropper til Slesvig, havde han siden 1842 gjort Tjeneste som Assistent hos sin Svigerfader, Overinspektøren ved Kristiania Tugthus Glø-

ersen, og blev ved kgl. Res. 22 April 1852 konstitueret som Overinspektør, idet han samtidig udtraadte surnumeraer af sin Brigade. I Marts 1855 blev han udnævnt til Kaptejn, men erholdt allerede 21 Decbr. s. A. efter Ansøgning Afsked som Officier og blev nu staaende i sin Stilling som Overinspektør til sin Død (under et Besøg hos Sønnen paa Gaarden Hofstad i Aker) 26 Septbr. 1886. Han blev 21 Jan. 1885 R. St. O. O. »for Fortjeneste af Fængselsvæsenet«.

* 1841 *Sofie Emilie Gløersen* (f. i Land 26 Maj 1819), D. af Kaptejn, Overinspektør Hans G. og Karen Augusta Tanberg.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 562 fg.; Morgbl 1886, No. 488.

I Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen IX. (1886), S. 66—73: Strafanstalten i Kristiania for kvinder, dens fortid og nutid.

I Aftenbladet 1872, No 48: Er de i Aftbl. for 12te og 13de Februar [af H. N. St. Wergeland] fremførte Klager over vort Strafanstaltvæsen begrundede?

Jensenius, Caspar Holten, Søn af Sogneprest til Hørby i Holbæks Amt paa Sjæland *Christian Christopher J.* († 1824) og *Marie Elisabeth Møller*, er født i Hørby Prestegaard 17 Septbr. 1821, gik paa Latinskole i Kjøbenhavn, men maatte paa Grund af en Øjensvaghed afbryde Studeringerne og uddannedes som Landmand, var derpaa fra sit 18de til 21de Aar Brugsfuldmægtig paa en af de større Herregaarde paa Sjæland og erholdt Høsten 1842 en af de Fripladse, som det kgl. danske Landhusholdningsselskab besatte ved Landbrugsinstitutet paa Haraldslund i Jylland, ved hvilket han Vaaren 1845 underkastede sig Dimissjons-examen med Udmerkelse. Efterat have Vinteren 1845 studeret Veterinær-videnskab og Kemi i Kjøbenhavn, kom han Vaaren 1846 til Norge, ansat som Lærer ved den nyoprettede Bratsbergs Amts Landbrugsskole, hvor han virkede til Høsten 1850. Han var derefter Lærer ved og Med-bestyrer af en privat Landbrugsskole paa Bryn i østre Aker, blev Vaaren 1852 af Kristians og Hedemarkens Amtsformandskaber engageret til at undersøge Sæterbruget i disse Amter og Aaret efter af Selskabet for Norges Vel og Kristians Amtsformandskab til i 2—3 Aar at berejse sidstnævnte Amt dels for at undersøge Landbrugsforholdene i Almindelighed, dels for at vejlede i Jordbrugsdrift. Siden den Tid har han stadig været ansat i det offentliges Tjeneste som rejsende Agronom, fra 1863 som Stats-agronom. Med offentlig Understøttelse har han foretaget flere Rejser i Ind- og Udlandet, saaledes i 1855 til Schweiz. I Aaret 1854 blev han af Storthinget naturaliseret som norsk Borger. Han deltog 1856 i Oprettelsen af »Plejestiftelsen for Smaabørn« i Kristiania og var i en Række af Aar Medlem af dennes Bestyrelse. Fra 1858 var han Medlem af Repræsentantskabet i det kgl. Selskab for Norges Vel. Han tildeltes 1882 Kong Oskar II's Landbrugsmedalje i Sølv.

* 7 Januar 1862 *Larissa Susanna Nicoline Clasen.*

Trykt 7 December 1889.

Jfr. Storth.-Forh. 1854, VII. 66 og IX. 18 og 34; Aftenposten 1887, No. 11; H. Chr. Andersen-Hovmøller: Af min Dagbog i Norge (Odense 1870), I. 25, II. 27, 61 o. fl. St.

Forhandlinger ved Bratsberg Landboforenings Møder i Juni 1849 og Februar 1850. [Udg. af C. H. J.]. Skien 1850. 8. 45 S.

Økonomisk Beskrivelse over Bratsbergs Amt, ledsaget med praktiske Bemærkninger, samt et Tillæg om Grundbdigning (draining). Udg. af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme" [som Tillægshefte til „Folkevennen"]. Chra. 1852. 8. 4 Bl., 149 S. (Anm. af Chr. Boeck i Morgbl. 1852, No. 163).

Grunderna för ängsvattning i nordliga trakter. Sthlm. 1851 12. 24 S.

Nogle Ord om Grundbdigning (draining). Udg. af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme". Chra. 1854. 8. 24 S. (Nyt Optryk af Tillægget i frgd. Skrift).

Fædriftens og Agerbrugets nærværende Status og Udvikling i vort Land under det sidste fjerdedels Seculum, fornemmelig grundet paa statistiske Data, og Vor Fædrifts ufuldkomne Tilstand og Vigtigheden af Foranstaltninger til dens Ophjelpelse. To Afhandlinger. Chra. 1854. 4. 39 S. og en Tabel i Fol.

Om Qvægavlen. Med nogle Tillæg. Stavanger 1854. 8. 16 S.

Kort Begreb om den egentlige Mormonisme. Chra. 1855. 16. 16 S. m. Joseph Smiths Portræt.

Mormonernes Lære og de Kristnes Tro. Chra. 1855. 8. 109 S. (Anm. i Chra.-Posten f. A. No. 2591). — 2det Oplag. Chra. 1856. 8. 2 Bl. 45 S., 46 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1856, No 23; i Berl. Tid. f. A. af R. G. Blædel).

Breve fra Amerika om Mormonernes Religion, Sæder og Vandel. [Udg. af C. H. Jensenius]. Chra. 1856. 8. 16 S.

Om Koen, Vigtigheden af dens Forædling og hvad herfor bør gjøres. Med 1 kol. Billede og 18 Træsnit. Chra. 1857. 4. 34 S. Med 4 Bl. Afbildn.

Beretning om en agronomisk Reise i Buskerud Amt i Sommeren 1857. Chra. 1858. 8.

Haandbog i Husdyravlen. Efter A. Noring og flere Forfattere bearbejdet af C. H. J. Om Hesten, med 48 Træsnit. 1ste Hefte. Chra. 1859. 8. VII S., 162 S., LXVII S. samt 1 Bl. Fig. og 2 Bl. Tabeller i Fol. (Anm. i Budstikken I. 42 fg.; i Ill. Nyhedsbl. 1859, No. 2; i Dølen I No. 11).

Kortfattet Fremstilling af Husdyrenes Sygdomme, deres Aarsager, Kjendetegn og Helbredelse. Efter With, Aakre og Flere bearbejdet af J. Med 9 Træsn. og 4 Tab. Chra. 1859. 8. LXVII S. (En Udgave med særskilt Titel af det med Romertal paginerede Afsnit i frgd. Skrift.)

Beretning om en Reise i Finmarkens Amt, Nordre Trondhjems Amt og Østerdalens Fogderi. Chra. 1860 8. 38 S.

Meierierne i Nordre Østerdalen. Chra. 1862. 8 31 S. m. en Tabel i Fol. (Anm. i Landmarks Tidsskrift f. d. pr Jordbrug I. 86—88).

Et Indlæg i Ysterisagen. (Aftryk af Aftenbladet.) Chra. 1863. 8. 22 S.

Smaaskrifter for Jordbrugere I. II. Chra 1872. 8. — *I.* Lidt Jordbrugsstatistik. 62 S — *II.* Om Oksehold. Vigtigheden af at holde gode Okser. Med 6 Træsnit. 16 S. — Andet Oplag. Kra. 1874. 8. 1 Bl., 13 S.

Om vore Beitemarker, især om Fællesbeiter. Chra 1872. 8. 16 S.

Noget om Fodring i Misvækstaar med særligt Hensyn paa Nordlands Forholde. Bodø u. A. 8

Om Leilændingssagen. [Kra. 1876]. 8. 24 S. (Anonymt Særtryk af Aftenbladet f. A.)

Indberetning fra Agronom Jensenius til Departementet for det Indre om hans Virksomhed i Aaret 1868. Chra. 1869. 8. 12 S. — Indberetning for Aaret 1869. Chra. 1869. 8. — Indberetning om hans Reiser og Virken i Aaret 1870. Chra. 1870. 8. 20 S. — Indberetning om hans Virken i Aaret 1871 og om Bygselforholde i Nordland. Chra. 1872. 8. 14 S. — Indberetning om hans Virksomhed i Aaret 1873 Chra. 1873. 8. 6 S.

Indberetning fra Statsagronom Jensenius om en Reise til Landmandsmødet i Aalborg og til den internationale Husdyrudstilling i Hamburg Sommeren 1883. Chra. 1884. 8. 19 S.

I Storth. Forh. *1876*, V. Dok. No. 47: Betænkning ang. Leilændingssagen, afgiven til Dept. f. d. Indre. 4. 53 S. — *1877*, V Dok. No. 88: Indberetning til Dept. f. d. Indre om Leilændingsforholdene paa Røros Værks Gods. 4. 18 S. (Jfr. Modforestilling fra Røros Værks Centralkommission, trykt som Dok. No. 25 i Storth. Forh. 1878). — *1878*, V. Dok. No. 17: Forslag til Lov om Leilændingsvæsenet. 4. 6 S. — *1888*, V. Dok. No. 24: Forslag til Lov om Leilændinger. 4. 9 S. (Jfr. B. VI. Indstill. *O.* No. 71, S. 165 fg.)

I Forhandl. i Bratsbergs Amtsformandskab er hans Beretninger om Amts-Landbrugsskolen trykt for Aarene 1847, 1848 og 1849, sidstnævnte Aar S. 65—93 ledsaget af Forf.'s „Tanker om den hensigtsmæssigste Organisation af Bratsbergs Amts Landbrugsskole“ med Forslag til Plan osv.

I Norsk Landbrugstidende 3. Aarg. (Egsæt 1850) findes Referater af nogle Foredrag af ham om Koens Behandling, om Turnipsdyrkning, m. m.

I Ugeskrift for Landmænd, udg. af J. Schrøder, 1858, No. 24—25: Agervandingen i Gudbrandsdalen.

I Tidsskr. f. d. prakt. Landbrug, udg. af Landmark, II. 69—75 og 97—99: En fortrinlig Maade at behandle og anvende Gjødselen paa.

I Norsk Landmandsbog f. 1866, S. 170 fg.: Afbraat af Komelk.

I Tidsskrift f. Landøkonomi (Kbhvn.) 2. Række, XIV. 189 fg. Om Engvanding.

I Illustreret Nyhedsblad 1862, No. 34 og 37: Landbrugsudstillingen i London.

I Christiania-Posten *1851*, No. 824 og 825: Om Engvanding. — *1854*, No. 2080: Nogle Ord om det paatænkte Centralinstitut for Landbonæringen. — *1856*, No. 2635 og 2636: Om Mormonmissionærernes Virken i Kristiania.

I Morgenbladet *1852*, No. 243 og 244: Om Jordbruget i Bratsbergs Amt. — *1853*, No. 128: Nogle Oplysninger om den i Aaret 1850 nedlagte Landbrugsskole i Bratsbergs Amt; No. : Om Tilvirkningen af ædlere Oste i Norge. — *1855*, No. 264 og 267: Om den Plads, den theoretiske Undervisning bør indtage ved vore Landbrugsskoler. — *1856*, No. 37 Till. og 43: Nogle Oplysninger om Fædriften i Württemberg og Schweitz. — *1857*, No 331: Dyrskuer i Hallingdal. —

1858, No. 111: Hemmelig Katholicisme i Kristiania. (Jfr. No. 124 [af Metz], hvortil Svar af J. i No. 127, 141 og 159; cfr. ogsaa Morgbl. No. 116, 133 af L. T.; Aftbl. No. 96 samt Lichtle's „Forsvarsskrift“ sl. St.). — *1865*, No. 72: Indberetning til Indredept. om hans Virksomhed i 1864 (jfr hans „Nærmere Belysning“ i No. 119 og hans „Redegjørelse“ i No. 133). — *1866*, No. 320: Indberetning til Indredept. om hans Virksomhed i 1865. — *1867*, No. 93: Bør Jordhusmænd vige Pladsen for gifte Tjenestefolk og det saakaldte skotske System indføres? No. 105: Indberetning til Indredept. om hans Virksomhed i 1866; No. 117 og 120 A: Om Husmandsforholdene (jfr. No. 134 A). — *1868*, No. 6: Indberetning til Indredept. om hans Virksomhed i 1867.

I Aftenbladet *1858*, No. 5: Fattige Børn bortsatte til omreisende Liniedansere: No. 130 Till.: Mere om katholsk Proselytmageri i Kristiania. — *1859*, No. 303: Ang. Udgivelsen af „Haandbog i Husdyrlæren“. — *1860*, No. 47 og 50: Maalselvdalen i Finmarken (jfr. Bemærkninger i No. 79, hvortil Svar fra J. i No 84, Tilsvar i No. 178 og Duplik af J. i No 240); No. 69 Till., 76 og 77: I Anledning af Hr. Agronom Bøyesens Foredrag [trykt i Budst. 1859, No. 10] om Midlerne til vort Kvægs Forædling og Principerne for Bedømmelse ved Dyrskuer; No. 91 Till., 100 og 103: B. Lambrechts's „Veileder i Husdyrstellet“ og Budstikkens Anmeldelse af denne Bog; No. 92: Amtmand Aalls Tale i Storthinget betræffende den nedlagte Landbrugsskole i Bratsbergs Amt. — *1861*. No. 52 og 53: I Anledning af Hr. Bøyesens Opsats om Indførelse af Ayrshire-Kvæg til Norge; No. 70: Kvægbesætningen paa Aas (jfr. Morgbl. f. A. No. 22 af Meldal Johnsen). — *1862*, No. 27, 34, 43: Om Ysterierne. — *1876*, No. 101 og 102: Spørgsmaalet om Reform i vor Lovgivning om Lejlændinge. (Ogsaa særskilt aftrykt, se ovfr.) — *1877*, No. 52: Spørgsmaal til de Retslærde ang. et vigtigt Punkt i Lejlændingsforholdene.

I Dagbladet 1888, No. 140 fg.: I Anledning af Lejlændingssagen.

I Tromsø Stiftstidende 1870, No. 76: Om Landbrugs-Afdelingen paa Tromsø-Udstillingen.

Jenssen, Adolph Georg Frederik, efterfølgendes Søn, er født i Kristiania 15 August 1826, tog Gartner-Examen i Kjøbenhavn og indtraadte senere som Associé i Faderens under Firma »C. Chr. Jenssen & Søn« drevne Gartner-Forretning i Kristiania. Efter begge Forældres Død opgav han i 70-Aarene sin Næringsvej som Gartner og har senere drevet Forretning som Byggespekulant og Skibsreder.

* *Elise Charlotte Sophie Paludan* (f. 21 Juni 1831), hans Faster og D. af Sogneprest til Sæby og Hallenslev i Holbæk Amt, Sjæland, Frederik Holmsted P. (egl. Meldal) og Lovise Augusta Jenssen.

Jfr. Wiberg: Bidrag til en alm. dansk Prestehistorie, III. 250.

Norsk praktisk Veiledning i vilde Træers Opdræt og Anvendelse i Lystanlæg, samt i Dyrkning af Stuevæxter m. m. Bergen 1853. 8. 205 S., 13 upag. Bl. m. 2 lith. Pl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1854, No. 1; i Morgbl. f. A. No. 165).

Notitser vedkommende praktisk Havedyrkning for Skolelærer-Seminarier. 1877. 8

Sammen med Faderen har han udgivet det ndfr. under ham anførte Skrift.

Jenssen, Carl Christian Bendtsen, Søn af Skovrider paa Vallø *Jørgen J.* og *Bolette Fredrikke Christophersdatter Nyholm*, blev født i Kjøbenhavn 5 Juni 1795, tog Gartnerexamen dersteds og kom 1819 til Norge, ansat som Undergartner ved Universitetets botaniske Have paa Tøjen. I Juli 1821 tog han Borgerskab som Kunst- og Handelsgartner samt Frøhandler i Kristiania, hvor han tillige var Officier, fra 1840 Exercermajor, ved Borgervæbningen. Han døde 1 Maj 1856.

* *Oline Larsen* (f. 21 August 1801, † 9 April 1873), D. af Skrædder L. i Kristiania og Anne Larsdatter.

Jfr. Lengnicks Genealogi over Familjen Nyholm, S. 19 fg.

Have-Bog for norske Jordbrukere og Haveelskere af C. Chr. Jenssen & Søn. Chra. 1851. 8. 104 S. m. et lith. Bl.

Jenssen, Jens, Søn af Gaardbruger *Jens Thomassen*, der i lige Linje nedstammede fra Hans Aasen, Røros Kobberværks Opdager i 1620, blev født paa Gaarden Høsøjen i Os, Annex til Tolgen, 27 Marts 1833. Efterat have besøgt Sognets Almuskole og senere vikarieret som Lærer i Hjembygden, kom han ind paa Klæbu Seminarium, hvorfra han dimitteredes med bedste Karakter i Juli 1854. Han fik strax efter Plads som Huslærer for flere af Seminarielærernes Børn, hvorefter han i 1857 blev vikarierende Lærer ved selve Seminariet under Bestyreren Ulstads Fravær paa Storthinget. I disse Aar benyttede han Anledningen til videre Uddannelse, bl. a. i levende Sprog og i Latin. I August 1858 blev han ansat som Andenlærer ved den da nyoprettede højere Almuskole paa Røros, hvor han virkede, til i 1862 en Lærerskole oprettedes paa Tønsæt, ved hvilken han blev antagen til Bestyrer og Enelærer. Denne Skole blev imidlertid nedlagt 1868 og s. A. blev han ansat i Tredjelærerposten ved det nye Skolelærerseminarium paa Hamar, hvor han underviste i Regning, Historie, Geografi, Naturfag, Tegning, Musik, Bogførsel, Havedyrkning og Gymnastik og tillige var Kasserer og Bibliothekar. Han var endvidere i adskillige Aar Hjælpelærer vad Hamar private Amtsskole og ved de Kurser for ældre Lærere, som i 70-Aarene holdtes paa Hamar. Han var ogsaa aktiv Deltager i en Mængde Skolemøder, ofte som Dirigent, ved det nordiske Skolemøde i Stockholm i 1880 som Sekretær. I Hamars kommunale Styrelse nedlagde han meget Arbejde. Efter tidligere at have været Medlem af Repræsentantskabet, blev han fra 1880 indvalgt i Formandskabet, hvis Ordfører han var fra 1883 til sin Død 9 Oktbr. 1885.

* 1859 *Marit Narjord*, hans Søskendebarn.

Mindeblade over Jens Jenssen. Udg. af P. Bjornæs. Med Portræt. Hamar 1886. 8. 4 Bl., 26 S. — *Nekrolog* i Hamar Stiftstid. 1885, No. 122 [optr. i Morgbl. No. 529] *Mindesang* af Aug. Steinhamar og *Mindetale* af Jon Rud ved Afsløringen 12 Juli 1887 af Mindesmerket paa hans Grav er trykt i Norsk Skoletidende 1887, No. 29.

Om Betydningen og Nytten af de nye Bestemmelser for Underofficerers Pensionering. Hamar 1876. 8. 16 S., 2 Bl. Anhang.

Han var Redaktør, efter N. Hertzberg, af Norsk Skoletidende Aarg. 5, 2det Halvaar — Aarg. 17. Hamar 1873 — 1885. 4. (Heri er næsten alt, som ikke har andet Forfatter-Navn eller Merke af ham).

Fra 1872 deltog han i Redaktionen af Hamar Stiftstidende, hvis Eneredaktør han blev efter et Par Aar og vedblev at være til Udgangen af 1881. Senere skrev han kun en enkelt Artikel i Bladet: Ved Lutherfesten i 1883 (se ovfr. nævnte „Mindeblade" S. 19).

Jenssen, Lauritz, Søn af cand. theol., Brugsejer *Lauritz Dorenfeldt J.* og *Karen Amalie Hagerup,* er født i Throndhjem 25 Marts 1837, gjennemgik Byens borgerlige Realskole og optoges efter Afgangsexamen der 1854 i den polytekniske Skole i Karlsruhe, som han forlod i 1860 med Afgangstestimonium som Maskiningeniør. Han overtog senere som Ejer og Bruger Ranhejms Brug i Strinden, hvor han efterhaanden i Aarenes Løb har været Indehaver af saagodtsom samtlige kommunale Tillidshverv. Siden 1870 har han været Medlem af Formandskabet og er f. T. dets Ordfører. Han var Medlem af de af Throndhjems By i sin Tid nedsatte Komiteer for Bygning af Merakerbanen og for Oprettelse af den tekniske Læreanstalt. Han var Medlem af den i 1872 af Indredepartementet nedsatte Kommissjon til Revisjon af Fredningslovene for Lax; videre af den kgl. Kommissjon af 1876 til Revisjon af Vasdragslovgivningen og af den af Kirkedepartementet i 1878 nedsatte Kommissjon til Ordning af det tekniske Undervisningsvæsen. Han mødte som 4de Repræsentant for søndre Throndhjems Amt paa Storthingene 1880—82 (Medlem af Jernbanekomiteen). Han er f. T. Medlem af Tilsynskomiteerne for søndre Throndhjems Amts Distriktsfængsel, for Throndhjems Hospitalsstiftelse og for Rejtgjerdets Plejestiftelse samt af Kontrolkommissjonen for Rotvolds Sindssygeasyl. Han var Bestyrer af Frøudstillingen i Throndhjem i 1887. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab og blev 1887 R. W. O.

* *Jørgine Wilhelmine Darre* (f. 4 Septbr. 1842), D. af ovennævnte Biskop Hans Jørgen D. og Ida Wilhelmine Dessen.

I Tidsskrift f. d. pr. Landbrug, udg. af J. Th. Landmark, *IV.* (1866), S. 133 fg.: Om Turnipsblade som Foder. — *VIII.* 114—127: Hr. J. Th. Landmark og Hr. Midelfarts Bog om det Nordenfjeldske Jordbrug. (Jfr. VI. 168 fg.)

Han har dels i Kristianias, dels i Throndhjems Dagblade i de sidste 20 Aar skrevet, ofte under Navn, et meget betydeligt Antal Artikler vedkommende forskjellige offentlige Anliggender, men fornemmelig om Jernbanevæsen, om det tekniske Undervisningsvæsen samt om landøkonomiske og forstlige Spørgsmaal.

Jersin, Georg Burchard, blev født 20 Januar 1767 paa Lekangers Kapellangaard i Sogn, hvor Faderen *Jakob Christian J.*, der døde 1807 som Sogneprest til Vos, da var res. Kapellan; Moderen — Faderens første Hustru — hed *Elsebe Lem*. Han blev 1786 Student med Haud fra Bergens Kathedralskole og theologisk Kandidat med Haud i Maj 1793, hvorefter han 17 Januar 1794 udnævntes til pers. Kapellan hos Faderen. Den 30 Maj 1800 blev han udnævnt til sin Svoger Peter Hounts Eftermand som res. Kapellan til Vos og ved Faderens Død blev han 8 Januar 1808 hans Efterfølger som Sogneprest sammesteds. I dette Embede døde han 5 Oktbr. 1827. Han mødte som 2den Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold 1814. I 1801 oprettede han et Sognebibliothek paa Vos og i en lang Aarrække var han Forligelseskommissær der.

* 1795 *Maren Finne Ravn* (f. 1768, † 29 August 1851), D. af Personelkapellan i Harham Peter Andreas R. og Cecilia Karine Hoel.

Biografi i D. Thrap: Bidrag til d n. Kirkes Historie i 19. Aarh [I], S. 341—44; jfr. B. Moe: Efterretn. om Ejdsvolds-Repræsentanter, S. 87; Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 15; Geneal. Optegnelser om Familjen Heiberg, S. 50; Collegial-Tidende 1801, S. 109; A. Faye: Norge i 1814, S. 61 og 178; Pavels' Dagbog for 1818 (i Meidells Norsk Maanedsskrift II. 509) og Pavels' Dagbøger 1812—13, udg. af L. Daae, S. 5.

Hensigten, hvorfor Apostlene, saavel som alle Christne, skulle nyde Nadveren. Afhandlet i en Prædiken paa Skiertorsdag. Bergen 1798. 8. 16 S.

En Tale, der handler om Geden, holdt i Hoftetinget. Text Ebr. 6, 16. Bergen 1801. 8. 14 S.

Hvilke Lærdomme kan Synet af vor Ager og Eng give os? En Tale, holdt paa 7. Sønd. efter Trin. Bergen 1803. 8. 16 S.

Hvorfra komme de legemlige Sygdomme, og hvad kan være Aarsagen til Synd, Forbrydelser og Laster? Afhandlet i en Tale paa 3. Sønd. i Faste. Bergen 1804 8. 16 S.

I Fallesens Magazin VIII. 299—319 er den første og tredie af ovfr. nævnte Prædikener optrykte.

I Budstikken IV. (1812) S 336—42: Indberetning om det i Voss Prestegjeld oprettede Sogneselskab, samt en ved dets Stiftelse holden Tale.

I Rigsforsamlingens Forhandlinger (Udg. af 1814), H. V. S. 59—61: Votum i Anledning af Finantskomiteens Indstillings 2den Post; H. VI. S. 27 fg.: Votum i Anl. af Kongevalget.

Jervell, Joseph, Søn af Kjøbmand *Jacob J.* og *Anne Margrethe Steffensen*, blev født i Molde 3 Novbr. 1813, blev, privat dimitteret, Student 1833 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1840. Den 11 Marts 1842 blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepresten til Bolsø og Molde P. V. Deinboll, og virkede i 17 Aar dels i denne Stilling, dels i Ledigheden som Bestyrer af forskjellige Sognekald, bl. a.

Kristianssunds. 1845--46 foretog han et Aars Rejse i Tyskland, Schweitz og Frankrige for at studere Almuskolevæsenet. Den 3 Maj 1858 udnævntes han til Sogneprest i Molde, 11 Juli 1860 til Sogneprest til Frænen og 5 April 1873 til Sogneprest i Aalesund; 1879 blev han beskikket til Provst i nordre Søndmøres Provsti. I 1884 blev han efter Ansøgning entlediget som Provst og 11 April 1885 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pension fra Presteembedet. Kort efter, den 18 Maj 1885, døde han i Aalesund.

* 11 Novbr. 1855 *Susanne Borchmann Angell Lied* (f. i Næsset 13 April 1830), D. af Kaptejn Frederik Christian Møllerop L. og Gjertrud Susanne Astrup.

Nekrolog i Aalesunds Bl. 1885, No. 40; Aales. H. og S. T. 1885, No. 40. Jfr. Erlandsen: Efterr. om Gejstl. i Throndhjems Stift, S. 498; Aalesunds Blad 1880. No. 90; Aales. H. og S. Tid. 1885, No. 19. — En Katalog over hans efterladte Bogsamling findes autograferet i adskillige Expl. (1885. 8. 103 S.)

Religionsblad for Menigmand. Aarg. 1. Udg. af P. W. Deinboll og Jos. Jervell. Molde 1845. 8. 52 No. (Aarg. 2. blev udg. af D. og hans Søn A. T. D.).

Norsk Almueskole-Tidende. Et Ugeblad for vor Almueskoles Lærere og Velyndere. [Udg. af Jos. Jervell]. Aarg. 1. 2. Molde 1850—51. 4. à 52 Halvark aarlig. I dette Tidsskrift leverede han bl. a. i Aarg. 2, No. 27, 28, 30—34. 38, 47 og 52: Indledning til Psalmerne; No. 39—42: Bemærkninger ved Grundene til Henlæggelsen af Lovforslaget om Almueskolevæsenet paa Landet.

I Eidsvold-Galleri, udg af P. Botten-Hansen, S. 79 fg.: Ligtale over Amtmand H. M. Krohg. (Trykt her i Uddrag).

Jespersen, Hans, Søn af *Jesper J.* (f. i Nexø 25 Oktbr. 1767, † 29 Marts 1829) og hans 3die Hustru *Mette Marie Bang* (f. paa Strømsø 13 Marts 1783, † i Viborg 4 Oktbr. 1852), blev født 23 Marts 1803 i Kristianssand, hvor Faderen da var anden Assessor i Stiftsoverretten. Da denne i 1806 blev befordret til Justitiarius i Landsoverretten i Viborg, blev Sønnen tilbage hos sin Morfader Kjøbmand Hans Bang i Drammen og kom derefter 1815 i Huset hos res. Kapellan til Eker C. V. Heber. Da denne i 1818 vendte tilbage til Danmark, blev Jespersen sat ind paa Drammens Latinskole, hvorfra han 1823 blev Student med Laud. I Decbr. 1827 tog han theologisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han 19 Maj 1828 blev udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepresten i Kragerø Provst Dreier. Den 16 Januar 1833 blev han befordret til res. Kapellan i Drammen og Adjunkt ved den derværende Latinskole. Fra Sommeren 1837 til Sommeren 1838 opholdt han sig paa offentlig Bekostning i Tyskland for at gjøre sig bekjendt med dettes lærde og Almu-Skolevæsen. Efter hans Hjemkomst fra denne Rejse tvang en Brystsygdom ham til fra Sommeren 1839 at unddrage sig alle Forretninger. Han døde paa Strømsø 6 Juli 1840.

* 17 Oktbr. 1828 *Caroline Charlotte Pihl* (f. 29 Novbr 1805, † 24 Febr. 1884), D. af ndfr. nævnte tit. Professor, res. Kap. Ole P. i Kristiania og Anne Catharine Holm.

Mindedigt af Chr. Delphin i Morgbl. 1840, No. 204. Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to.) II. 3. S. 1757—59; Optegnelser af B. Wettergren i Maus «Christelig Samler» [optrykt i For Fattig og Rig, I. 1848, No. 33 fg.]; E. Kappe: Kortfattet Verdenshistorie, ved G. Faye; Indbydelsesskrift fra Drammens lærde Skole 1866, S. 11, 13 fg.; Erslews Forf.-Lexikon, Suppl. I. 947; F E. Hundrup: Stamtavle over Oluf Bangs Efterkommere, S. 6; E. J. M. Jespersen: Stamtavle over Familien Jespersen (Kbh. 1862), S. 7 fg.; J. Bähr: Stamtavle over den Bornholmske Familie Jespersen (Kbh. 1884); Fr. T. Knudsens og Missionær H. C. Knudsens Levnetsbeskrivelse (Chra. 1867) [II], S. 14 fg.

Den Sygdom, der har hjemsøgt os, betragtet som et Kald fra Gud. Prædiken holden paa første Søndag i Advent 1833. Drammen 1833. 8. 28 S.

Guds Ords Kundskab den ene nødvendige. Indledningsprædiken paa femte Søndag efter Trefoldighed til en offentlig Bibellæsning, begyndt samme Dag i Strømsø Kirke. Udgiven med et Forord, navnligen om Lærefriheden i Norge. Drammen 1836. 8. XX S., 20 S.

Nogle Ord om de annoncerede Bibler med Billeder, og idethele om tilkommende Bibeludgaver. Drammen 1837. 8. 16 S. (Anonymt).

Tale ved Grosserer Peder Cappelens Jordefærd. Drammen 1837. 8. 12 S.

Herren hører vore Bønner. Prædiken fra det Tydske [af Joh. E. Erdmann] oversat af H. J. Chra. 1837. 8. IV S., 10 S.

Den fraværende Lærer og Broder til sine i Herren elskede Menigheder i Drammen. Drammen 1838. 8. 38 S.

Nogle Ord ved min Ven Skolelærer Haavel Kirkeruds Død den 24de Marts 1840. Drammen 1840. 8. 24 S.

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike II. 1—17: Hvad forudsætter den christelige Kirkes Stiftelse ved en Korsfæstet?

I Luthersk Kirketidende (1. Række) *III.* 268—72, 373—79; *V.* 344—53, 376—85, 416—24; *VI.* 141—44, 150—55, 172—75, 202—8, 218—23, 358—66, 374—77; *VII.* 26—30, 42—46, 311—15, 377—81; *IX.* 308—11, 390—93; *X.* 153—56, 200—205, 265—70: Uddrag af en afdød norsk Geistligs Dagbøger [paa Forf.s Udenlandsreise 1837—38].

I Den Constitutionelle 1836, No. 116 Suppl. og 117: Brændevinets betydelige Fordyring, den vigtigste Foranstaltning, Landets Mænd kunde skaffe, tilegnet Storthinget. (Jfr. Morgbl. f. A. No. 168 og Den Const. No. 138 og 145).

I Morgenbladet 1840, No. 34 og 83: Noget om Missionssagen. (Jfr. No. 16 og 58).

Jespersen, Jesper, Søn af Kirkesanger *Tjøl J.* († paa Ejdsvold Jernbanestation 31 August 1872, jfr. Nekrolog i Aftbl. No. 213) og *Sara Fogh* († 3 Marts 1888, 86 Aar gl.) er født i Oddernes 4 Oktbr. 1833 og blev fra 1 Oktbr. 1849 ansat som Omgangsskolelærer i sin Hjembygd, i hvilken Stilling han virkede til 1851, da han optoges

paa Skolelærerseminariet i Holt. Efter i Juli 1853 at være udexamine derfra med Udmerkelse, blev han s. A. Lærer ved en højere Almusk i Dybvaag og derpaa i 1855 Lærer ved Tanks Skole i Bergen. Und Opholdet i Bergen begyndte han at forberede sig til Universitetet blev 1859, dimitteret af Skolens Bestyrer M. Schmidt, Student m Laud. Han fratraadte nu sin Stilling ved Tanks Skole, hvorefter h 1860—65 var Lærer i Kristiania dels ved Borgerskolen, dels ved forskjelli private Skoler, mens han fortsatte sine Studier ved Universitetet, hv han i Juni 1866 tog theologisk Embedsexamen med Laud. Fra 1 Oktl s. A. til 30 Juni 1867 var han Bestyrer af Hortens Realskole, blev 1 August 1867 ansat som Inspektør ved Kristiania Almuskoler og i J 1881 som Bestyrer af Kristiania Borger- og Realskole. Han var Medl af den kgl. Kommissjon af 13 Maj 1871 til Udarbejdelse af Udkast ny Lov om Almuskolevæsenet i Byerne og ligesaa af den kgl. Komm sjon af 12 Oktbr. 1872 til Undersøgelse af Spørgsmaalet, hvorvidt Sko direktørinstitutionen burde omorganiseres; videre deltog han i den Kirkedepartementet 7 Juni 1875 sammenkaldte Komite til at tage und Overvejelse og afgive Erklæring om Hensigtsmæssigheden af særeg Bestemmelser for Ordningen af Almuskolevæsenet i Byerne Kristian Bergen og Throndhjem, og endelig var han Medlem af den af samr Departement under 6 Decbr. 1883 nedsatte Komite til Bedømmelse de efter Konkurrenceindbydelse udarbejdede Katekismusforklaringer. De paa offentlig eller kommunal, dels paa egen Bekostning har han i Aaren Løb foretaget flere Rejser i Udlandet (Sverige, Danmark, Tyskland, En land, Frankrige) for at gjøre sig bekjendt med det lavere og højere Skol væsen og dets Undervisningsmateriel. I 1888 var han Jurymand (Vic formand i Sektionen for Undervisningsvæsen) ved den nordiske Udstilli i Kjøbenhavn.

* 15 Oktbr. 1866 *Karen Gurine Erichsen* (f. 18 Maj 1844), 1 af Brugsejer Edvard Martinus E. paa Schulzehaugen i Kristiania Andrine Hansen.

Beretning om Christiania Almueskolevæsen fra 1866 t 1868. Forfattet af Skoleinspektør Jespersen og udgiven af Byens Skolekommissio Chra. 1869. 8. 131 S. med to lith Pl. — Beretning [osv.] for 1869 t 1870. Forfattet af Skoleinspektør J. [osv.] Chra. 1871. 4. 35 S. m. Bilag, sig a—f. — Beretning [osv] for 1871—1872 af Skoleinspektør Jespersen. Ud af Christiania Almueskolekommission. Chra. 1873. 4. 84 S. + 39 S. [Bila m. Pl. I—V. — Beretning [osv.] for 1873—1875 [osv.]. Chra. 1876. 95 S. + 32 S. [Bilag] m. Pl. I—II. — Beretning [osv.] for 1876—187 [osv.] *) Chra. 1879. 4. 95 S. + 42 S. [Bilag].

*) Beretningen for 1879—81, Kra. 1882, er udg. af hans Efterfølger O. Lund, men vedkommer J Funktionstid.

ABC eller læsebog for de første begyndere, udarbeidet efter lyd- og skrive-læse-methoden. (Trykt som manuskript). Chra. 1875. 8. 64 S. — 2det oplag. Udg. med bidrag af det offentlige. Chra. 1876. 8. 64 S. — 3die oplag. Chra. 1879. 8. 64 S. — 4de oplag. Chra. 1881. 8. 64 S. — 5te oplag. Chra. 1883. 8. 64 S. — 6te oplag. Chra. 1886. 8. 64 S. — 7de oplag. Chra. 1888. 8. 64 S.

Den første undervisning i læsning og skrivning efter lyd- og skrivemethoden. Chra 1876. 8. 62 S. — 2det oplag. Udg. med bidrag af det offentlige. Chra. 1879. 8. 2 Bl., 70 S. — 3die oplag. Chra. 1889. 8. 2 Bl., 72 S.

Til indøvelse i retskrivning. Kra. 1883. 8. 48 S. (Anonymt).

Han har udgivet Indbydelsesskrifter fra Kristiania Borger- og Realskole i 1883 (2 Bl., 114 S., 1 Bl.), 1884 (2 Bl., 40 S.), 1885 (2 Bl., 43 S.), 1886 (67 S.), 1887 (95 S.), 1888 (40 S.) og 1889, — alle i 8vo og alle indeholdende fra hans Haand pædagogiske og historisk-statistiske Redegjørelser for Skolens Virksomhed.

Han har lejlighedsvis leveret en og anden anonym Opsats til forskjellige Dagblade i Kristiania, navnlig ang. Skolevæsenet i Norge eller i Udlandet.

Jespersen, Johan Frederik Oberlin, Søn af ovennævnte res. Kapellan *Hans J.*, er født i Drammen 3 Juli 1837, blev efter Faderens Død adopteret af daværende Sogneprest til Laardal i Telemarken, senere til Solum Bengt Wettergren, blev Student med Haud fra Skiens Skole 1856 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1863. Han blev 16 Juli 1864 udnævnt til pers. Kapellan til Kværnes, hvorfra han 1865 forflyttedes som pers. Kapellan hos sin Plejefader til Solum, hvor han tillige var Prest ved Bratsbergs Amtssygehus. Den 2 Septbr. 1867 blev han udnævnt til Stiftskapellan i Tromsø Stift og 7 Febr. 1873 til Sogneprest i Drangedal. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked i Naade 3 Juni 1882, hvorefter han i 1883 rejste til Solum for at overtage sin Svigerfaders derværende Ejendom Meltvedt-Godset, som han solgte igjen 1887. Siden 1867, da han var med blandt Stifterne af «Solum Hereds Forening til Fremme af politisk og almenborgerlig Oplysning», hvis Formand han blev, har han deltaget meget i det politiske og kommunale Liv der, hvor han har boet. 1877—79 var han Ordfører, 1879—81 Viceordfører og 1881—83 igjen Ordfører i Drangedals Formandskab og 1880 valgtes han til Forligelseskommissær dersteds. Han mødte som Valgmand fra Drangedal ved Distriktsforsamlingerne for Bratsbergs Amt i 1876, 1879 og 1882 samt ved den extraordinære Distriktsforsamling for Amtet i 1877 efter Storthingets Underkjendelse af Valget af 4de Repræsentant og samtlige Suppleanter. I 1879 valgtes han til 2den og i 1882 og 1885 til 1ste Suppleant til Storthinget; ved Valget i 1888 var han fraflyttet Solums og tilflyttet Gjerpens Valgkommune uden at have gjort sig stemmeberettiget i sidstnævnte Valgkreds. I Solums Kommune var han iøvrigt til sin Fraflyttelse derfra bl. a. Overformynder, Skole-

kommissær, Formand i «Thelemarkens Assuranceforening», Viceformand i Landboforeningen m. m. I 1884 blev han af Storthinget valgt og i 1887 gjenvalgt til Suppleant i Bankadministrationen i Skien og har siden 1886 fungeret som Bankadministrator.

* 8 Januar 1874 *Maren Kirstine Meltvedt* (f. 1849), D. af Proprietær og Brugsejer Peder Nilsen M. i Solum.

Jfr. E. M. J. Jespersen: Stamtavle over Familien Jespersen (Flensborg 1862) og J. Bähr: Stamtavle over den Bornholmske Familie Jespersen (Kbhvn. 1884), samt hans Takkeskrivelse «Til mine Venner i Drangedal», trykt i Vestmar 1883, Oktbr.

Han har — foruden Indstillinger som Formand dels i Budgetkomiteen, dels i Skolekomiteen i Bratsbergs Amtsformandskab i Aarene 1878 og 1879 — skrevet adskilligt om offentlige Anliggender i enkelte af Hovedstadens og i flere Provinsblade, saasom Morgenbladet (1863, No. 257: Om de forestaaende Bispevalg; 1866, No. : Om den religiøse Bevægelse og dens Historie i Solum); Dagbladet; Norge (1878 1ste Kv.: Om Lægeforholdene i Landdistrikterne); Correspondenten (1867); Oplandenes Avis (1879, No. 24: Om O. Arvesens Optræden i Silgjord); Vestmar (1878—83); Varden (1887), m. fl.

Johannesen, Edvard Holm, er født i Balsfjordens Prestegjæld 1844 og deltog fra Barnsben af i de fra Tromsø udrustede Fangstrejser paa Ishavet. Sommeren 1869 gjorde han med sit Fartøj en Rejse til Novaja Semlja, gjennem den Kariske Port ind i Kariske Hav til Beli Ostrow og derpaa over langs Østkysten af Novaja Semlja og gjennem den Kariske Port tilbage til Norge. For hans Iagttagelser paa denne Rejse, hvilke i Forening med de af den engelske Sportsmand John Palliser paa en Hvalrosjagtrejse s. A. i de samme Farvand gjorte Iagttagelser pludselig omstødte alle hidtil gjældende Theorier om Isforholdene i Havet østenfor Novaja Semlja, tildelte Videnskabsakademiet i Stockholm Johannesen sin Sølvmedalje. Den følgende Sommer omsejlede J. hele Novaja Semlja, «en Rejse, som geografiske Autoriteter nogle Aar tidligere vilde have anseet for en Umulighed» (Nordenskiöld, ndfr. anf. St., S. 283), og Videnskabsakademiet i Stockholm tilkjendte ham for denne Bedrift sin Guldmedalje. I 1878 rejste han over Hvidehavet til St. Petersburg, hvorfra han af Sibiriakoff sendtes til Japan for at overtage Posten som Fører af Dampskibet «Nordenskiöld». I Decbr. 1879 forlod han St. Petersburg og kom i Februar 1880 til Yokohama. I Jan. 1881 kom han med det efter et Forlis i Japans Farvande reparerede Dampskib til London og gik derfra efter endt Udlosning til Gøteborg, hvor Fartøjet afleveredes i Febr. s. A. Senere opholdt J. sig i to Aar i St. Petersburg for tilgavns at lære det russiske Sprog og for at faa istandbragt et Selskab for Handel paa Sibirien. Denne Plan lykkedes dog ikke, og han vendte derfor i 1885 tilbage til Norge.

Portræt med Redegjørelse for hans arktiske Rejser i Nordenskiöld: Vegas Rejse omkring Asia og Europa, I. 281—84; jfr. Petermanns Mittheilungen 1870, S. 194 u. Taf. 11; 1871, S. 35 fg.; 1872, S. 384; Tromsøposten 1885, No. 20.

I Öfversigt af kgl. Vet. Akad.-Förhandlinger *XXVII.* (1870), S. 111—115: Observationer af Strømsætninger, Isforholde og Dybde under Fangstrejsen paa Novasemlja i Sommeren 1869. — *XXVIII.* (1871), S. 157—168: Hydrografiske Iagttagelser under en Fangsttur 1870 rundt om Novaja-Semlja. Med 1 Kart.

Johannesen, Ole, Søn af Gartner *Johannes Andersen* og *Marie Kristine Olsen Buen,* er født i Sarpsborg 10 Februar 1846 og blev Student med Laud fra Gjertsens Skole 1865. Efter Andenexamen studerede han Realia og tog 1871 den mathematiske Afdeling af Reallærerexamen med Udmerkelse. Efter Ansættelse som Lærer ved forskjellige Privatskoler i Kristiania blev han fra Januar 1875 Lærer ved Aars og Voss's Latin- og Realskole i Kristiania, ved hvilken han siden 1881 har været ansat som Inspektør ved Realafdelingen.

* *Signe Marthine Marie Andersen* (f. 1849) D. af Vaisenhusbestyrer A. Andersen og Petrine Andrea Lind († 22 Novbr. 1889, 79½ Aar gl.)

Lærebog i mathematisk Geografi for Realgymnasiet. Kra. 1877. 8. 60 S. — 2. oplag. Med 23 træsnit. Kra. 1883. 8. 59 S.

Praktisk regnebog. Delvis efter Chr. Aug. Hals's regnebog*). H. 1—4. Kra. 1879—81. 8. — *H. 1.* (Hele tal). 1879. 1 Bl., 98 S. — *H. 2.* (Brøk). 1880. 1 Bl., 61 S. — *H. 3.* (Reguladetri, proportioner, procent-, rente-, delings- og blandingsregning, kjedereglen). 1880. 78 S. — *H. 4.* (Udmaalingslære). Med 23 figurer. 1881. 39 S. — Facitbog til samme. H. 1—4. Kra. 1879—86. 8. — *H. 1.* 1879. 22 S. — *H. 2.* 1880. 15 S. — *H. 3.* 1880. 16 S. — *H. 4.* 1886. 8 S. (Ang. de flg. Oplag henvises til Norsk Bogfortegnelse 1873—82, S. 179, og til P. T. Mallings Boghandels Forlagskatalog 1889, S. 55).

Opgaver i arithmetik og algebra for middelskolen. *I.* Hele og brudne tal. Kra. 1883. 8. 32 S. — *II.* Ligninger, potenser og rødder. Kra. 1884. 8. 40 S. — Facitbog til samme. I. Kra. 1883. 8. 16 S. — II. Kra. 1884. 8. 12 S

Blandede opgaver i arithmetik, algebra og geometri til brug under repetitionen i VI. m. Kra. 1885. 8. 20 S. — Andet oplag. Kra. 1887. 8. 20 S.

Lærebog i arithmetik og algebra (med eksempelsamling) udarbeidet for middelskolen. Kra. 1886. 8. 2 Bl., 158 S., 1 Bl. — Facitbog til samme. Kra. 1886. 8. 24 S.

Kortfattet kursus i projektionstegning for realgymnasiet. Af Elling Holst og Ole Johannesen Chra 1887. 8. 30 S. m. 8 Pl.

I Indbydelsesskrift fra Aars og Voss's Latin- og Realskole 1878, S. 57—67: Om legemernes masse og dens indflydelse paa bevægelsen.

---

*) *Denne Tilføjelse er som misvisende* udeladt paa Titelbladet til 2det og flg. Oplag.

Han har «som Manuskript for Elever af Latingymnasiet» ladet trykke Anme[r]ninger til Dr. O. J. Brochs Arithmetik og Anmerkninger til C. M. Guldbe[rgs] Trigonometri.

Johannessen, Axel Theodor, Søn af Malermester *Kristen* og *Eline Oline Kristine Thorkildsen*, er født i Kristiania 29 Maj 184[.] blev Student med Laud fra Nissens Skole 1866 og medicinsk Kandid[at] med Laud i Juni 1875, efterat han fra 1 Oktbr. 1874 til 1 April 18[.] havde været ansat som Kandidat ved Diakonissehuset. Efterat han o[m] Høsten 1875 havde foretaget en videnskabelig Rejse til Tyskland, Øste[r]rige og Italien, blev han fra Nytaar 1876 ansat som Læge ved Bærum Verk og som Kommunelæge i Bærum, i hvilke Stillinger han virker fren[]deles. I 1882 tildelte Universitetet ham Kronprinsens Guldmedalje f[or] Besvarelsen af Prisopgaven om Skarlagensfeberens epidemiske Udbredel[se] i Norge og i 1888 erhvervede han den medicinske Doktorgrad, efter de[n] 22 Decbr. at have forsvaret sin Afhandling om Difteriens Forekomst [i] Norge. Foruden den ovenfor nævnte Rejse har han flere Gange i viden[]skabeligt Øjemed foretaget Rejser i Ind- og Udlandet, saaledes besøgt han Sommeren 1883 Stockholm og Kjøbenhavn, Somrene 1885 og 188[.] rejste han med offentlige Stipendier i Mjøstrakterne for at studere For[e]komsten af Struma dersteds. I 1888 opholdt han sig fra Februar t[il] August i Udlandet, fornemmelig i Berlin, hvor han arbejdede ved Uni[]versitetskliniken paa Charité-Hospitalet; i München hørte han Pettenkofer[s] Forelæsninger og i Paris besøgte han Pasteurs Laboratorier. Paa Hjem[]vejen studerede han Kystsanatorierne for skrofuløse Børn i Frankrig[,] Belgien, Holland, Tyskland og Danmark. I 1889 blev han Medlem a[f] den Komite, som dannede sig under Dronning Sofies Præsidium for Op[]rettelsen af Kysthospitalet i Fredriksværn for skrofuløse Børn. I 188[.] deltog han i den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn og i 188[.] var han en af de norske Sekretærer ved det skandinaviske Naturforsker[]møde i Kristiania. Han tog virksom Del i Oprettelsen af «Den norsk[e] Lægeforening», var Medlem af den Komite, som forberedte Stiftelsen[,] indvalgtes i dens Bestyrelse og fungerede som anden Sekretær ved For[]eningens Møder i Kristiania 1886 og 1887 og i Bergen 1889. Han e[r] Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1886).

* 12 Septbr. 1876 *Lina Vedastine Malthe* (f. i Ullensaker 6 Apri[l] 1849), tidligere Skuespillerinde ved Kristiania Theater, D. af Arkitek[t] Nestor Eugen M. og Johanne Petrine Kehlet.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 567 fg.; Gurlt u. Hirsch: Biogr. Lex. de[r] hervorrag. Aerzte III. 403; Aftenposten 1888, No. 796 [Referat af Disputationsakte[n] ved hans Doktorpromotion].

Die epidemische Verbreitung des Scharlachfiebers in Nor[]wegen Eine von der Universität zu Kristiania mit der goldenen Medaille des Kron[]prinzen belohnte Preisschrift. Kra. 1884. 8. VI S., 1 Bl., 214 S., 2 Karter, 3 Tab

Studier over Mavens Fysiologi og Pathologi, Tuberkulose og Strumaets Ætiologi. Tre Forelæsninger for Doktorgraden i Medicin. Kra. 1889 8. 2 Bl., 69 S. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 623).

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben 3. Række *XI.* (1881), S. 901—47: Et Par Tilfælde af akut Morbus Brightii tilligemed en Del historiske Bemærkninger om Nyrernes Patologi (jfr. XII. 44). — *XIV* 284—302: Morbus maculosus Werlhofii hos et 3 Aar gammelt Barn efter Forløbet af Mæslinger. — *XV.* 261—91: Om Drøvtygning hos Mennesket. (Jfr. Forf.s Foredrag om samme Emne i Forh. ved de skand. Naturforskeres 13de Møde i Chra. 1886, S. 129 fg. Oversat paa Fransk af Dr Eugène Martel i Revue internat. des sciences méd., 1886, No. 27); S. 401—17: Akut Polyuri hos et Barn efter Stik af Ixodes ricinus. — I 4. Række *I.* 262—78: En Del nyere Arbejder over Difteri; S. 440—49. Historiske Strøbemærkninger om Ftisens Kontagiøsitet; S 852—59: To nye Tilfælde af Drøvtygning hos Mennesket. — *II.* 66—71: Anmeldelse af Hirsch: Handbuch der historisch-geographischen Pathologie; S. 349—61: Skarlagensfeberens Forekomst i Norge 1803—1824. — I dette Tidsskrift har han desuden leveret en Række Anmeldelser og Uddrag af fremmed Literatur.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 489—91: Nok et Tilfælde af Luxation af Albuleddet med Perforation af Humerus gjennem Huden.

I Forhandl. i det med. Selskab 1879, S. 132—42: En Del Tilfælde af Amyloiddegeneration af Nyrerne samt Forsøg med Pilocarpinbehandling i denne Affection.

I Forhandlinger i Chra. Vid.-Selskab *1886*, No. 16: Magnetiske Kure i Kristiania 1817—1821. 11 S. — *1888*, No. 1: Difteriens Forekomst i Norge. Med 10 Karter og 1 Planche. 338 S (Afhdlg. for den med. Doktorgrad. Anm. i Morgbl. 1888, No. 471).

I Nord. med. Arkiv *XII.* (1880), No. 18: Bidrag til miltbrandens kasuistik og dens forhold til puerperalfeber. 26 S. — *XVI.* No. 12: Observationer under en godt afgrændset skarlagensfeberepidemi 1883—1884. Med 1 Kart og 1 Pl. 39 S. — *XVII.* No. 20: Recidiverende cancer S. romani; dobbeltsidig ovarialtumor; fibromata uteri. 7 S.

I Archiv für Kinderheilkunde, hvoraf han er Medarbejder og Referent for Norge siden Høsten 1884 og hvori han som saadan har leveret en Række Meddelelser om norske og tildels svenske pædiatriske Arbejder, *VI.* H. 2: Beobachtungen über eine gut abgegrenzte Scharlachfieberepidemie 1883—1884 (37 S.); H. 5: Acute Polyurie bei einem Kinde nach dem Stiche eines Ixodes ricinus (16 S.).

I Zeitschrift für klinische Medicin *X.* H. 3: Ueber das Wiederkauen beim Menschen. 25 S. — *XII.* H. 4: Zwei neue Fälle von Wiederkauen beim Menschen. 6 S.

I Morgenbladet *1884*, No. 222 A, 226 B, 233 A: Fra den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn. — *1886*, No. 626: Perioder i Børns Vægt og Solens Varme, efter Jagttagelser af Malling Hansen. — *1889*, No. 74: Om Oprettelsen af Kysthospitaler for skrofuløse Børn; No. 464, 469, 473: Fra Lægemødet i Bergen. Desuden har han i dette Blad skrevet flere Anmeldelser af natur- og lægevidenskabelige Skrifter.

I Aftenposten findes af ham flere Anmeldelser af lægevidenskabelig Literatur.

Johannessen, Endre, var Skomagersvend paa Tromsø, senere Lægprædikant, rejste derefter til Amerika.

En ny Samling af udvalgte Salmer af ældre og nyere Forfattere. [1—2 Opl.?] Tredie Oplag. Tromsø 1861. 8. [12 S. +] 96 S.

Johannessen, G. Kr., se **G. Kr. Johs. Parmann.**

Johannsen, Chr. N., f. T. Boghandler paa Baklandet i Throndhjem.

Titlerne paa de af ham siden 1877 udgivne Tabeller og Haandbøger for Handelsregning m. v. findes specificeret i «Norsk Bog-Fortegnelse 1873—82», S. 179 fg., hvortil henvises.

Johansen, Jochum Nicolai Müller, Søn af Artilleriløjtnant ved Søetaten *Poul Martin J.* (f. 10 Febr. 1768, † 6 Maj 1848) og *Marie Sophie Hvoslef* (f. 3 Oktbr. 1790, † 10 Jan. 1848), er født i Fredriksværn 12 Oktober 1823 og tog i Decbr. 1843 norsk juridisk Examen med anden Karakter. 1839—53 var han ansat hos Byfoged Thrap i Kristiania, i de sidste Aar som edsvoren Fuldmægtig; i nogle Maaneder i 1852 og i 1853 bestyrede han hans Embede som konstitueret; 1851—53 var han tillige Kopist i Justitsdepartementet. 1853 ansattes han som Inspektør ved Rigshospitalet, i hvilken Stilling han erholdt kgl. Konstitution 1866. Den 13 Septbr. 1873 udnævntes han til Foged i Buskerud; siden 1876 er han derhos Revisor ved Jernbanernes 2det Trafikdistrikt. Med offentlig Understøttelse foretog han i 1855 en Udenlandsrejse for at gjøre sig bekjendt med en Del større fremmede Hospitaler. I 1862 var han Medlem af en af Indredepartementet nedsat Kommissjon til Udarbejdelse af Udkast til Lov angaaende Vakcinationsvæsenet. (Jfr. Sth. Forh. 1862—63, VI. Oth. Prp. No. 32, S. 1—9). Han blev 21 Januar 1887 R. St O. O. «for Fortjeneste af Blindesagen.»

* 11 Maj 1852 *Hanne Vilhelmine Cathrine Thrap* (f. i Fredriksværn 3 Maj 1827, † i Drammen 1 Juni 1885), Søster af nedennævnt Sognepræst D. T.

Love, Resolutioner, Departementsskrivelser m. M. vedkommende Norges Medicinalvæsen for Aarene 1851—1862, udtogsvis udgivne af J. N. M. Johansen og F. H. G. Heuch. Chra. 1863 8. 2 Bl., 322 S. — Samme for Aarene 1863—67, udtogsvis udgivne af J. N. M. Johansen. Med samlet Register for Tidsrummet 1672—1867. Chra. 1869. 8. 204 S.

Historisk Beretning om Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen i Christiania. Udg. efter offentlig Foranstaltning. Chra. 1865. 8. X S., 332 S. (Anm. i Morgbl. 1865, No. 361; i Ill. Nyhedsbl. 1866 No. 2.)

I Norsk Kirketidende 1857, No. 38: Om en Skole for Blinde.

I Folkevennen VII. (1858), S. 287—307: Om blinde Børns Opdragelse. (I Udtog efter det Tydske.)

J Skilling-Magazin *1858*, No. 11, 12: Blindeinstitutet i Paris. — *1867*, No 47: Christiania Blindeinstitut.

Hans aarlige Beretninger om Rigshospitalets økonomiske Virksomhed er trykt: for 1862—64 i Sth. Forh. 1865—66, I, S. 152—206; for 1865 og følgende Aar som Bilag til Indredepartementets Indstillinger ang. Rigshospitalet i Budgetpropositionerne 1869—72.

Johanssen, Jan Christian, Søn af Skolelærer, senere Skolebestyrer og Klokker ved Domkirken i Throndhjem *Christan J.* og *Karen Restad*, er født i Throndhjem 16 Juni 1841, blev Student med Udmerkelse fra sammes Kathedralskole 1857 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1864. Han var derefter til Julen 1865 Lærer ved og Medbestyrer af Faderens Privatskole i Throndhjem, fra Nytaar 1866 Lærer ved private Skoler i Kristiania og fra 1867 til 1875 Universitetsstipendiat i latinsk Filologi, mens han samtidig var Lærer dels (til 1869) ved Gjertsens Latinskole, dels (1869—73) ved Kathedralskolen. Som Universitetsstipendiat besørgede han i flere Aar en Del af Professor L. C. M. Auberts Forretninger. Den 31 Juli 1875 blev han udnævnt til Adjunkt ved Kristiania Kathedralskole. Høsten s. A. konkurrerede han med J. P. Weisse om den ledige Professorpost i latinsk Filologi. Efter Ansøgning erholdt han 10 Februar 1876 Afsked fra sit Embede ved Kristiania Kathedralskole, da han fra April s. A. var bleven ansat som Bestyrer af Fredriksstads kommunale højere Almenskole. Han har i flere Aar været Medlem af Kommunerepræsentantskabet i Fredriksstad og mødte som Byens Repræsentant paa Storthinget 1880—82 (Medlem af Gage- og Pensjonskomiteen). Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem.

* *Nicoline Fredrikke Jacobine Aars* (f. 19 Juli 1843), D. af ovfr. nævnte Provst og Sogneprest Niels F. J. A. og Søster af de ligeledes ovfr. nævnte Forff. kgl. Fuldmægtig Sofus Aars og Fru Elise Aubert.

Schematisk Fremstilling af Moduslæren i Latin og Græsk. Af M. Gjør og J. Johanssen. Kra 1873. 8. 37 S. (Den første Udgave af dette Arbejde, „trykt som Manuskript", udkom 1868.)

Samling af Opgaver til Oversættelse fra Latin udgiven af M. Gjør og J. Johanssen. Chra. 1868. 8. 2 Bl., 207 S. — Anden omarbeidede udg. Kra. 1888. 8. 2 Bl., VI S., 207 S.

Grammatiske Studier. I. [eneste.] Stoikernes Inddeling af Verbets Tider. Chra. 1875. 8. 1 Bl., 56 S (Et lidet Afsnit af dette Skrift blev, ubetydelig bearbejdet, benyttet som Prøveforelæsning over selvvalgt Emne ved Konkurrencen om den latinske Professorpost og trykt i nogle faa Exemplarer med Titlen: Det latinske Perfektums Betydning. Chra. 1876. 8. 20 S.)

De elegia et peculiari ejus operis indole apud Romanos addita aestimatione scriptorum, qui in eo restant. (Prøveforelæsning ved Concurrence om Professoratet i latinsk Philologi.) Chra. 1875. 8. 17 S.

Trykt 17 April 1890.

Oversættelse og Fortolkning af Horats's 9de Epode. Prø forelæsning ved Concurrence om Professoratet i latinsk Philologi. Chra. 1875. 8. 11

Slaveriets Oprindelse hos Romerne og dets Indflydelse paa de private og offentlige Liv. Prøveforelæsning ved Concurrence om Professoratet latinsk Philologi. Chra. 1875. 8. 21 S.

Latinsk læsebog for middelskolens 4de klasse. Chra. 1879. 2 Bl., 91 S.

Latinske stiløvelser for middelskolen og gymnasiet. Kra. 1879. VIII S., 168 S. — 2den omarbeidede udgave. Kra. 1889. 8. 1. afd. 3 E 50 S. — 2. afd. 2 Bl, IV S, 141 S

I Univ.- og skole-annaler, ny række III. (1888), S. 164—224: I beretning om en i 1887 foretagen stipendiereise for at undersøge læreruddannelse enkelte fremmede lande.

I Tidsskrift for Philologi og Pædagogik *IX*, 319—42: Anmelde af J. P. Weisses Latinsk Grammatik til Skolebrug.

Han har udgivet Aarsberetning fra Fredriksstads kommuna Skole for den høiere Almendannelse for Aaret 1883—84 og for Aaret 1887—88.

Han besørgede 7de Udgave af Jakob Løkke's Tysk grammat til skolebrug (Kra. 1883) og 5te og 6te Udgave af samme Forf.s Ko fattet tysk grammatik (Kra. 1883 og 1889).

Johnsen, Hjalmar, Søn af Dampskibsfører, senere Havnefoge Haugesund *Konrad J.* og *Margrethe Petrea Blankenborg Prydtz Ba* er født i Stavanger 25 Juni 1852. Aaret efter hans Fødsel flyttede F ældrene til Bergen. Her gik han først paa Tanks Skole, siden paa Lat skolen, men da det ikke gik med Læsningen, fordi Lysten til at blive Ma meget tidlig vaagnede hos ham, blev han i 14 Aars Alderen sendt tilsj Han sejlede nu i 9 Aar «hele Verden rundt og avancerede til Styrma mens Kunstnerlysten engang imellem blussede op». I 1875 bosatte h sig i Kristiania som Skibsmægler, men efter et Par Aars Forløb opg han Forretningen og besluttede at blive Maler. Han arbejdede no Aar paa egen Haand, søgte og fik saa et lidet Stipendium af Joh. Fin Legat, da det første Gang blev uddelt i 1880, og rejste til Jæderen, hv han som Elev af Bennetter opholdt sig hele Vinteren; da han Aa efter fik Stipendiet fornyet, flyttede han til Kragerø og studerede der halvt Aars Tid under Fritz Thaulows Vejledning. Senere har han s Kunstner arbejdet paa egen Haand, i Regelen bosat i Kristiania, hv Opholdet dog har været afbrudt af Studierejser i Ind- og Udlandet, s ledes i 1886 til Paris.

* *Lydia Fernanda Eugenie Olsen* (f. 12 Novbr. 1848), D. Malermester i Kristiania Gottlieb O.

Jfr. Johan Bøgh: Bergens Kunstforening i femti Aar, S 105.

Lidt om roning i engelske kaproningsbåde. Med 1 tegning. Ch 1879. 8. 39 S.

I Dagbladet og i et Par bergenske Blade i de seneste Aar findes enke føljetonistiske Bidrag af ham.

Johnsen, Jens, var først Bogbinder i Drammen, men boede siden som Gaardbruger i Lier, hvor han døde 1849, efterat han i adskillige Aar havde rejst meget om paa Østlandet som Lægprædikant.

Jfr. Den lille Salmeskat, saml. af C. Gundersen (Hougsund 1868), S. 176.

En aandelig og meget opbyggelig Veiledning til en sand Hjertens Omvendelse, Bod og Bedring, uddraget af J. Arndts's [!] sande Christendom og til Trykken befordret af J. Johnsen. Chra. 1841. 16. 72 S.

En aandelig Sangbog for angerfulde, bodfærdige og troende Sjæle, som ville frygte og elske Gud, forfattet ved Guds Naade, efter egen Erfarenhed og Hjertets Erkjendelse i Overensstemmelse med Guds Ord. [1—2. Opl. Drammen 184*]. — 3die forøgede Oplag. Drammen 1843. 12. 64 S. — [4de Oplag?] Thjem 1853. 8. 68 S. — [5te Oplag?] Chra. 1862. 16. 64 S.

Aandelige og meget opbyggelige Sange af flere Forfattere. Drammen 1843. 12. 64 S. — [Nyt Oplag.] Thjem 1853 8. 68 S.

Nogle Sandheds Vidnesbyrd til Usandhedens Modbeviisning og Sandhedens Stadfæstelse i Anledning af den omarbeidede Pontoppidans Forklaring og den derved fremkaldte „Aaben Erklæring om Christi Nedfart til Helvede (af W. A. Wexels)". Samlet og udgivet med tilføiede Bemærkninger af J. Johnsen. Drammen 1846. 16. 38 S.

Christelig Psalmebog, en Samling af gamle opbyggelige Sange, til Brug ved Huusandagt. Samlet af J. Johnsen. Drammen 1846. 8 — 2det Oplag. Chra. 1853. 8. 796 S., 190 S. [Kollekter, Epistler, Evangelier, Bønner]. — 3die Oplag. [Korrigeret af Th. Abildgaard og K. Sandberg]. Chra. 1859. 16. VIII S., 790 S., 186 S. [Kollekter, osv.] — 4de Oplag. [Korrigeret af Fuldmægtig Barth og S M. Krognæss]. Chra. 1863. 16. 790 S — 5te Oplag. [Korrigeret af B. S. Kofod]. Chra. 1867. 16. VIII S., 790 S., 186 S. [Kollekter, osv.] — 6te Oplag. Chra. 1874. 16. VIII S, 790 S., 186 S. [Kollekter, osv.]

Johnsen, Johan Christian, Søn af Inspektør ved Fattigvæsenet *John Peter J.* († 1825) og *Christiane Heede* († 1869), er født i Kristianssand 23 Juli 1815. Han blev bestemt for den merkantile Bane og var allerede før Konfirmationen i nogle Aar ansat først ved sin Farbroder Stadshauptmand Hans Johnsens, senere ved sin Stedfader T. O. Fugllies Handelsforretning i Kristianssand. Ved et Tilfælde fik han se nogle Bind af Holbergs Danmarks Historie; disse fik han laant og gjennemlæste dem flere Gange, hvorved hans Interesse for Holberg vaktes i den Grad, at han laante alle de Bøger af denne Forfatter, som han kunde komme over. Denne Læsning gav ham Lyst til at studere, men Moderen havde ikke Raad til at holde ham i en kostbar Skole; og da Handelen ikke huede ham, vilde han prøve, om han ikke kunde være bedre skikket til noget andet: han gik tilsjøs og gjorde nogle Rejser til England og Rusland, men led af Svimmelhed og maatte opgive Haabet om at bryde sig en Vej som Sjømand. Han kom nu paa Kontoret hos Trælasthandler Konsul N. Heyerdahl i Kristianssand, hvis Forretningsforbindelser ledede

til, at han i 1834 fik Ansættelse hos et Hus i Antwerpen. Ved Tilbagekomsten til Norge blev han Handelsfuldmægtig hos O. P. Moe & Søn i Kristianssand, indtil han i 1837 etablerede sig som Kjøbmand i Stavanger, hvis Repræsentant han var paa Storthingene 1848 (Medlem af Næringskomiteen No. 2), 1851 og 1854 (paa de to sidstnævnte Thing Medlem af Toldkomiteen), da han valgtes til Statsrevisor og derpaa bosatte sig i Kristiania. Han blev senere gjenvalgt til denne Stilling uafbrudt til 1877, da han frabad sig Gjenvalg. Desuden har han siden sin Bosættelse i Kristiania været Bladudgiver og Bogtrykkeriejer. Han var i Stavanger i flere Aar Formand i Bestyrelsen for det efter hans Forslag oprettede «Det norske Afholdsselskab», hvis Direktion senere flyttedes til Bergen, hvorfra det endnu fortsætter sin Virksomhed.

* 12 Oktbr. 1836 *Ellen Marie Gjesdahl* (f. 9 Maj 1815, † 21 Januar 1888), D. af Kjøbmand i Kristianssand Ole G. og Christine Andersen

Jfr. bl. a. Adresse-Sagen 1848 (Chra. 1851. 8), særlig S. 44; Motiveret Forslag til Valg af Repræsentanter (Chra. 1853. 8.), S. 31; Skildringer af 13. ord. Storthing (Chra. 1851), S. 49; Nationalbladet 1852, No. 7 og 12 af S. Jaabæk (s. d.) og No. 12 af O. G. Ueland; samt Jaabæks «Folketidende» 1865, No. 3 fg. og hele Aargangen 1872.

For Ungdommen. Et Maanedsskrift til Befordring af sand Dannelse. Udg. af Chr. Johnsen. B. 1. 1ste og 2det Halvaar, Juli 1846 til Juni 1847. Stavanger. 4. à 24 Ark m. Træsnit. (H. 1. af 3die Halvaar blev udg. af Bogtrykker Drejer i Stavanger 1847.)

Missionsblad for Børn. Aarg. 1. [eneste]. Stavanger 1847. 12. (Hver Maaned udkom ½ Ark. Kun de første Numere udgaves og redigeredes af J.)

Fem Fortællinger. Oversatte fra Tydsk. Chra. u. A. [1858—60]. 16. *I.* Den fattige Henrik eller Hytten paa Weisenstein. 1858. 80 S. — *II.* Gotfred og Erdmann. 1858. 95 S. — *III.* Julemorgen. 1858. 86 S. — *IV.* Setma, den tyrkiske Pige. 1860. 84 S. — *V.* Den gamle Buchmann. 1860. 77 S.

Fortællinger for Menigmand om Lande og Folk i Jordens fem Hoveddele. Med 118 Afbildninger og 18 Landkort. Chra. 1864. 8. 2 Bl., 640 S. (Udgivet og indtil 24de Ark bearbejdet af J.)

Onkel Toms Hytte eller Negerlivet i de amerikanske Slavestater. Af [illegible]riet Beecher Stowe. Overs. fra Engelsk. [Udg. af Chr. Johnsen]. Ch[illegible] 62. 8. 612 S. m Forf.s Portr. i Træsnit.

Chr. Scrivers Skatkiste. Opbyggelige Betragtninger [illegible] Aaret. (Oversat efter Gottholds „Zufällige Andachten".) Chra. 18[illegible] 456 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 1. R., VI. 333 fg.)

Om Lyset. Til Brug i Almueskolen. Chra. 1867. 8. [illegible] paa Pap opklæbede Plancher. (Kom ikke i Boghandelen, men [illegible] Landets Almuskolelærere).

De vigtigste Opdagelser i forskjellige Verdensd[illegible] vennen"]. Chra. 1869. 8. 198 S., 1 Bl. med Træsnit [illegible]

Sjomandsfortællinger. Leopold Knorbe[illegible]

tilsjøs i Krig og Fred. Følgeskrift til Almuevennen. Kra. 1875. 8. 3 Bl., 270 S. med Træsnit i Texten.

Almenlæsning. Til Underholdning og Udbredelse af almennyttige Kundskaber. Med Illustrationer. Kra. 1873—88. 2 sp. 4. à 96 S. (Et Bind udkom hvert Aar som Følgeblad til „Almuevennen").

Norsk Haandlexikon for almennyttige Kundskaber. [Udg. af Chr. Johnsen]. B. 1—3. Tospaltet 8. Kra. 1879—88. *I.* A—J. 990 S. — *II.* K—R. 944 S., 1 Bl. — *III.* S—Ø. 2 Bl., 495 S.

Reise i Universet. [Digt i Terziner]. Kra. 1885. 8. S. 1—16. (Af dette Arbejde blev kun 1ste Ark trykt).

Sin politisk-publicistiske Virksomhed begyndte han som Redaktør af Stavanger Amtstidende Høsten 1843; dette Blads Redaktion forestod han til Høsten 1846. I 1848 grundlagde han «Almuevennen. Et Ugeblad til Oplysnings Fremme blandt Menigmand», hvis Udgivelse og Redaktion han fremdeles fortsætter. Bladet, hvoraf hidtil er udkommet Aarg. 1—41 med et med Træsnit illustreret Numer eller Halvark i 4to hver Uge, er den hele Tid bleven trykt og udgivet i Kristiania, medens Redaktionen i Aarene 1849—53 besørgedes fra Stavanger. Siden Juli 1855 har Bladet været ledsaget af Adressebladet, et No. i Fol. hver Uge, siden 1888 to No. i lidt mindre Format ugentlig. Endelig ledsages Bladet siden 1876 af Følgeblad til Almuevennen, 2 Kvartblade ugentlig.

I 1851 forsøgte han at grundlægge Norsk Folkeblad (Kra. Fol.), hvoraf dog blot Prøvenumeret udkom. (Jfr. hans Skriftvexel herom med O. G. Ueland i Morgbl. 1852, No. 8, 40, 43, 82, 85 og med Rolf Olsen i Morgbl 1860, No 75 samt i Aftbl. s. A.). — I 1853 var han Redaktør af Stavangeren. — Ved Nytaarstid 1870 begyndte han i Kristiania Udgivelsen af Dagbladet Daglige Nyheder, men heraf udkom blot 13 Numere. — Af et Dagblad Noregr, hvorpaa han indbød til Subskription i Februar 1866, udkom intet.

I Storthings-Forhandlinger *1868—69*, VII. Dok. No. 22: Forslag til Lov om Dødsstraffens Ophævelse. — *1876*, V. Dok No. 18: Forslag ang. Nedsættelse af en Kommission til at tage vort Straffesystem og Fængselsvæsen under Overvejelse. — *1886*, V. Dok. No. 28: Ang. Forandring i Brændevinslovgivningen; Dok. No. 48: Forslag til Lov om Ophævelse af Dødsstraffen; Dok. No. 63: Forslag til Lov om Erstatning til uskyldigt Tiltalte eller Straffede.

I Morgenbladet *1852*, No. 58, 60, 72, 75, 83, 92, 100, 104, 105, 107, 111, 121, 131, 138, 139, 148, 152, 159, 168, 177, 180, 186, 195, 197, 205, 222, 225, 233, 234: Nordamerika, dets Folk og Institutioner (29 Artikler); No. 349, 355: Retsvæsenet i Nordamerika. — *1853*, No. 133 og 137: De politiske Partier i de Forenede Stater; No 252 og 255: Skrivelse til Indredepartementet ang. Vaarsildfiskeriet (ogsaa særskilt aftrykt); No. 328. Nogle Ord om det projekterede Havneanlæg paa Jæderen. — *1854*, No. 3 og 5: Lynchloven eller den moderne Næveret i de nordamerikanske Fristater; No. 288, 289, 292, 293, 294, 295 og *1855*, No. 3, 8, 9, 10 og 11: Kredit-, Bank- og Pengevæsenet i de Forenede Stater. — *1860*, No. 75: Aftenbladet og Rolf Olsen. — *1884*, No. 150 A: Der kan ikke gives efter; No. 153 A: Skal der kjøbslaaes om vor Grundlov? No. 155 B: Grundlovens § 112 og Statsraadssagen; No. 159 B: Vor Frihed er i Fare.

I Aftenbladet 1867, No. 53 og 57: Opfordringer til Hr. Prof. O. J. Broch [ang. det skandinaviske Selskabs politiske Program].

Johnsen, Johannes, fra Gaarden Kraabøl i Øjer Prestegjæld, † omkring 1856.

Religiøse Sange, forfattet af Johannes Johnsen af Kraabøl i Øjer. Efter flere Venners Ønske til Trykken befordret [af Jens Johnsen]. Drammen u. A. [1849?] 8. 48 S. 1 Bl.

Johnsen, Peter Markus Gjøe Rosenkrantz, Broder til ovennævnte Marinemaler Hjalmar J. og Brodersøn af Redaktør Johan Christian J., er født i Bergen 10 Oktober 1857, var efter Skolegangen, dels paa Tanks Skole i Bergen, dels paa Haugesunds Borgerskole, fra 1872 ansat paa et Handelskontor i Great Grimsby til 1879, da han rejste hjem til Haugesund, hvor han 1881 tog Middelskoleexamen. Mens han læste til denne Examen, redigerede han om Vinteren 1880—81 «Haugesunds Budstikke», og begyndte efter samme Prøve at forberede sig til Artium, som han tog i 1883, efterat han fra Februar til Juli s. A. havde haft Ansættelse som Redaktionssekretær i «Bergens Tidende». Siden den Tid har han for det meste boet i Kristiania, knyttet som Medarbejder til forskjellige Blade; i 1888 opholdt han sig en kort Tid i Kjøbenhavn.

* 13 Juli 1889 *Laura Anette Berg* (f. i Throndhjem 24 Maj 1861), D. af Bygmester C. G. Berg og Karen Westergaard.

«Nygifte» og andre Smaafortællinger. Kra. og Kbh. 1885. 8. 2 Bl., 161 S. (Anm. i Morgbl. 1885, No. 632).

Kys. En novelle og studier. Kra. 1889. 8. 239 S. (Anm. i Dagbl. s. A. No. 103 af Kr. Kristofersen, jfr No. 122 af Arne Garborg; i Bergspst. s A. No. 127; dansk Morgbl. No. 90; i Politiken No. 109).

Kaptejn Appenæs's datter. En sjøfortælling. Kra. 1889. 8. 159 S. (Anm. i Dagbl. 1889, No. 358; i Politiken 1890, No. 61; i d. Dagbl s. A. No. 50; i d. Nattid. 8 Jan. s. A.)

I Underofficiersbladet 1879—80, S. 172—74: Paa Grænsen. (Fortællende Digt fra 1808).

I Ny illustreret Tidende 1882, No. 50 og 51: Paa Sommertogt.

I Mindre Fortællinger (Dagbladets Fraklipnings-Føljeton 1887), S. 33—40: Barsel paa Havet, Kahyt-Interiør.

I Folkebladet, red. af J. B. Bull, 1887, S. 56—58, 73 fg., 93 fg., 105 fg., 124 fg., 134 fg. og 153 fg.: Skjærgaardsbilleder. Med Ill. efter Tegninger af Hjalmar Johnsen.

I Piraten (Kbh.) 1887, 7 Novbr.: Menneskets Børn. (For denne Skitse blev Bladets Redaktør Ove Rode sat under Tiltale, men frikjendt.)

I Norden, udg. af Ernst Bojesen, H. 5: Sommernat ved Kysten.

I Ny Jord III. (Kbh. 1889), S. 149—62: Jarmanns Død. En Konturtegning fra «Kristianiabohêmen». (Senere optaget i «Kys»).

Hans første literære Smaating blev trykt i Karmsundsposten 1879 og i Bergens Aftenblad 1880 (No. 83: To Glas Toddy). Fra Novbr. 1880 til Febr. *1881 redigerede han* Haugesunds Budstikke (nu «Haugesunderen»). Senere har *han især skrevet i* Bergensposten, Bergens Tidende, Chra. Intelligents-

sedler (bl. a. i 1884, No. 233 fg.: Tøiens botaniske Have; No. 291, 293, 296: Fra Kunstudstillingen; No. 315: Et Femtiaarsjubilæum [«Norges Dæmring»]; 1885, No. 26: En norsk Bjergværksby [Vigsnæs]; No 161: Idrætslivet i Kristiania), Dagbladet og Verdens Gang. Af «Dagbladet» har han været Medarbejder siden 1887; i de tre sidstnævnte Blade har han bl. a. skrevet ikke lidet om bildende Kunst; i «Verdens Gang» er de politiske Epigrammer, som har staaet der siden Sommeren 1887, af ham.

Enkelte Lejlighedssange af ham har været trykt særskilt, bl. a. Arbejdersangen til «Stemmeretstoget» den 17 Maj 1888 (jfr. Morgbl. s. A. No. 276). Han var Hovedredaktør af Borgenbladet, Organet for Kunstnernes Borgen-Fest i Slotsparken Sommeren 1887.

Johnson, Georg Daniel Barth, Søn af efternævnte Sogneprest *Gisle J.*, blev født paa Hitterø 5 Maj 1794, var først Sjømand, blev 1811 Underofficier og 1812, efterat have gjennemgaaet et Kursus ved Landkadetkorpset, Sekondløjtnant ved Oplandske Infanteriregiment, hvorefter han fik Anciennetet i Armeens Officierskorps fra 2 Januar 1814. I 1815 blev han ansat som surnumerær Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden, tog Ingeniørexamen og udnævntes fra 1 April 1819 til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden, hvor han 5 Marts 1834 avancerede til Premierløjtnant. Fra 1827 var han tillige i 14 Aar Vejmester i de Kristianssandske Amter og bestyrede i den Tid betydelige nye Vejanlæg. I 1838 foretog han paa Statens Bekostning en Rejse til Skotland, England, Belgien, Holland og Sverige for at gjøre sig bekjendt med de nyere Fremskridt i Vej- og Brolægningsvæsenet. Med Biskop v. d. Lippe og Assessor Bille Kjørboe var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 23 Novbr. 1839 til Udarbejdelse af et Lovudkast om Kirkers og Kirkegaardes Udvidelse. Den 15 Januar 1842 blev han udnævnt til Hovedregnskabsfører ved Ingeniørbrigaden og 16 Februar 1843 til Havne- og Kanaldirektør. I 1847 blev dette Embede delt; han beholdt da Havnedirektørembedet til 1860, da han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 21 April fra 1 Juli s. A. at regne. Han døde i Kristiania 22 Septbr. 1872.

* 1821 *Wilhelmine Hansen* (f. 20 Januar 1800, † 20 Decbr. 1869), D. af Kjøbmand i Kristiania Christian H. og Dorthea Antonisen.

Jfr. Storth. Forh. 1862—63, IX. 26; Kanalvæsenets Historie H. IX. 526.

Forslag til Forandringer og nærmere Bestemmelser i Vei-Loven af 28de Juli 1824 og Bevæggrundene til samme. Chra. 1830. Fol. 13 S.

Haandbog for Veiofficianter, indeholdende Anviisning til Veianlæg og hvad dermed staaer i Forbindelse. Chrsand 1839. 8. 176 S. med 8 lith. Tabeller.

Veiledning til at udtørre Myrer, Sumpe og oversvømmet Land, til at sænke Kjern, Vand eller smaa Indsøer, samt til at anslaae Arbeids-Tiden og Arbeids-Omkostningerne. Et Uddrag af bekjendte Forfattere og en Fremstilling af egen Erfaring. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 73 S.

Nogle Ord om Snedreev, Snefog og Snefonner, med Fremstilling

om Maaden, hvorpaa antages at Sammes skadelige Virkning paa Veie, paa Ager- og Engeland, etc. kan mangesteds enten forebygges eller svækkes. Chra. 1852. 8. 22 S. m. 22 Figurer paa 3 Plancher.

Mine Erfaringer og Anskuelser om Norges Communicationsvæsen. Chra. 1861. 8. 3 Bl., 137 S.

I Morgenbladet 1835, No. 206, 208 og 210: Replik i Anledning af nogle i Dept.-Tid. [1835, S. 245—56] indførte Bemærkninger angaaende Veianlægget fra Fedde forbi Flekkefjord.

I Den Constitutionelle 1842, No. 271, 276, 278, 283, 287: Om Veivæsenets Forfatning inden Listers og Nedenes Amter i 1827 og dets senere Fremgang til det Bedre.

I Granskeren H. VI. No. 47: Om Hovedveiens Omlægning mellem Christiania og Skydsjordet.

I Skilling-Magazin 1858, No. 22 og 23: Om Fjeld-, Jord- og Sneskred.

Som Medlem af ovfr. nævnte kgl. Kommissjon har han Del i sammes «Udkast til en Lov om Kirkers og Kirkegaardes Udvidelse tilligemed Motiverne til Samme». Chra. 1841. 8. 50 S. (Jfr. Anmeldelsen i Granskeren H. IV. No. 12—13).

I forskjellige af sin Samtids Dagblade skrev han ikke sjelden anonymt fornemmelig om Kommunikationsvæsenet.

Johnson, Gisle, Søn af Sysselmand i Vadla eller Øfjords Syssel paa Island *Jon Jakobsson* paa Espehol († 1808, en Søn af Jakob Eiriksson paa Budum, jfr. Peturssons Hist. eccl. Isl. S. 427 og Espolins Árbækur XI & XII) og ældre Halvbroder af Jon Jonsson Espolin († 1832), Forf. af Islands Árbækur, blev født 6 Januar 1758, blev Student i sit 17de Aar og kom 23 Aar gammel til Kjøbenhavn for at fortsætte sine Studeringer. 1787 tog han theologisk Examen med Haud og udnævntes 1789 til res. Kapellan til Sogndal og Hitterø i Kristianssands Stift, befordredes 1800 til Sogneprest til Romedal, hvorfra han 8 April 1808 forflyttedes til østre Moland, idet det ved kgl. Res. tillodes ham at bytte Kald med den derværende Sogneprest Peter Grüner Mandall. Han døde paa Molands Præstegaard 20 Maj 1829.

* 1791 *Charlotte Martine Barth* (f. 1764, † 1 April 1832), D. af Sorenskriver i Ryfylke, Kancelliraad Georg Daniel B. og Karen Sybille Røder.

Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to., II. 2. S. 1050 fg.; Personalhist. Tidsskr. 1885, S. 123 fg., 128.

Et Par Ord til Moderlandet Norge. Chra. 1815. 8. 14 S. (Anonymt. Forf. tog Ordet for «den hellige Pligt, Norge skylder sine Brødre, Indvaanerne paa Island, Færøerne og Grønland, at delagtiggjøre dem i de samme Rettigheder, Friheder og Fordele, som Norges Grundlov og Foreningen med Sverrig tilbyder». Det lille Skrift, som i Kraft-Langes Lexikon S. 266 med Urette tillægges Oberstløjtnant Chr. O. Heiss, kom ikke i Boghandelen, da Statholderen Grev Essen, som havde faaet det til Gjennemsyn, formaaede Forfatteren til at tilintetgjøre Oplaget.

Essens Grund hertil var maaske den, at Regjeringen ifølge Anmodning fra Storthinget ved denne Tid indledede Underhandlinger med Danmark om Islands, Grønlands og Færøernes Afstaaelse til Norge. Jfr. Rigst. 1816, No. 2 Till. og Morgbl. 1868, No. 26, Sp. 6 Noten [af M. Birkeland]).

I Nationalbladet *XI*. 54—56: Latinsk Mindedigt over Sognepræst E. Gudmundsson (s. d. i II. 442 fg.); S. 190 fg.: Tanker i Anledning af den sørgelig 6te April 1818, paa Tveds Prestegaard ved Christianssand [Latinsk Digt]. — *XII*. 81—84: Latinsk Lykønskning til Kong Karl Johan ved hans forestaaende Kroning som Scandinaviens Konge i Norges ældste Kongesæde Trondhjem.

Ogsaa i andre Blade findes latinske Digte af ham.

Johnson, Gisle Christian, foregaaendes Sønnesøn og Søn af ovennævnte Havnedirektør J., er født paa Fredrikshald 10 Septbr. 1822. I 1823 flyttede Forældrene til Kristianssand, 1832 til Lyngdal, hvor Faderen, som den Gang var Ingeniørløjtnant, havde et Vejarbejde at tilse, og i 1834 tilbage til Kristianssand. Her blev han da sat ind paa Kathedralskolen, hvis Religionslærer, den lærde Adjunkt Thistedahl, kom til at øve stor og varig Indflydelse paa ham. I 1839 blev han Student derfra med Udmerkelse — ogsaa i Syrisk, hvori han underkastede sig Prøve — og saasnart han Aaret efter havde taget Andenexamen, ligeledes med Udmerkelse, begyndte han at studere Theologi; i Juni 1845 tog han saa theologisk Embedsexamen, ogsaa med Udmerkelse. Med et Stipendium paa 500 Spd. af det Schytteske Legat rejste han 1846 til Tyskland for at fortsætte sine Studier. Paa denne Rejse besøgte han først Berlin, hvor han især sluttede sig til Hengstenberg, og derpaa Leipzig, hvor han bl. a. hørte Harless og sin senere Kollega ved det norske Universitet C. P. Caspari, der den Gang som Privatdocent i Leipzig læste over det gamle Testament. Fra Leipzig drog han til Erlangen, «hvor han første Gang i Tyskland fandt et theologisk Fakultet, som ikke blot i et enkelt Medlem kunde siges i Sandhed at tilhøre den lutherske Kirke». Efter et kort Ophold i Tübingen og Heidelberg besøgte han ogsaa Paris, før han 1847 kom tilbage til Norge. Han levede nu en Tid i Kristiania som Manuduktør i de theologiske Discipliner, indtil han 2 Juli 1849 udnævntes til Lektor i Theologi ved Universitetet, hvor han 16 Maj 1860 befordredes til Professor. Med dette Embede forenede han 1855—74 tillige Lærerposten i Pædagogik ved det praktisk-theologiske Seminarium. Som Professor ved Universitetet har han fornemmelig foredraget systematisk Theologi, Dogmehistorie og theologisk Encyklopædi, i de senere Aar (fra 1877) ogsaa Kirkehistorie. Saavel ved sin Lærervirksomhed som ved sin Forfattervirksomhed og sin Deltagelse i det praktiske Kristenlivsarbejde har han øvet en stor og vidtrækkende Indflydelse ikke alene paa Udviklingen af sin Samtids Theologer, men ogsaa paa Lægfolket i hele den norske Kirke. Han har haft en væsentlig Del i Grundlæggelsen af «Foreningen for indre Missjon» i Kristiania (1854), af «Den norske Lutherstiftelse»

(1867), af «Diakonisseanstalten» (1868) og af «Studenterhjemmet» (1871), hvorhos han gjennem de kirkelige Lands- og Stiftsmøder i de sidste tyve Aar har været en af Lederne for det kirkelige Reformarbejde i Norge. Han er Medlem af Centralkomiteen for det norske Bibelselskab (siden 1854), af «Komiteen til Understøttelse af betrængte lutherske Menigheder i Udlandet» (siden 1858), af «Christiania Stiftskomite for frivillige kirkelige Møder» og af Bestyrelsen i Diakonisseanstalten. Siden 1875 har han deltaget i den af Bibelselskabet foranstaltede Revisjon af Bibeloversættelsen. Ved Kjøbenhavns Universitets Jubelfest i 1879 blev han kreeret til Æresdoktor i Theologien. Han er Medlem af Kristiania Videnskabsselskab (1857) og af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1857). Han blev 21 Aug. 1866 R. St. O. O. og 21 Jan. 1882 K.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste».

* 31 Oktbr. 1849 *Emilie Helgine Sophie Dybwad* (f. i Kra. 15 Septbr. 1825). D. af Kjøbmand Jacob Erasmus D. og Christiane Lange.

Autobiografi i «Levnedsbeskrivelser af de promoverede Doktorer» (Kbh. 1879), S. 109 fg. *Portræt m. Biografi* i Ill. Nyhedsblad 1865, S 52 fg. [af F. Bætzmann]; i Skill.-Mag. 1867, No. 13 og 14; i Den norske Arbeider 1874, No. 7 af P. L. Hærem; i Förr och Nu (Sthlm.) 1874, H. 11; i Fædrelandet 1886, No. 146. Jfr. Aftbl. 1874, No. 188, 189 og Morgenbladet 1874, No. 224 A, 227 A. [Referat af Festligheder i Anledning af hans 25-Aars Jubilæum]; Opl. Avis 1881, No. 118, 121, 125 af Olaf Røst; Dybwads Familie-Almanak (1885), fl. St.; For frisindet Christendom 1886, S. 100 fg.; Bispinde Gislesens Breve, S. 124—26, 146; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 225; Nord. Conv.-Lex. 3. Udg. IV. 187 fg.; Nordisk Familjebok, VII. 1281. Ang. hans Deltagelse i Grundlæggelsen af Lutherstiftelsen henvises til [Chr. Dons:] «Tre Breve til Committeen for den paatænkte «Norske Lutherstiftelse» i Christiania» Stav. 1867), til Komiteens Redegjørelse i Morgbl. 1867, No. 135, til Luth. Kirketid. IX. 279—84 og 289—98 samt til nogle Artikler i Aftbl. 1867, No. 103, 109, 120 og 138; Morgbl. s. A. No. 118, 123 A, 141 A; Bergspst. No. 36; Aftonbl. No. 102.

Nogle Ord om Barnedaaben. Chra. 1857. 8. 128 S. (Anm. af Dr. A. G. Rudelbach i Ugeskrift f. d. evang. Kirke i Danmark 1857, No. 41 og 42, optr. i N. Kirketid. f. A. No. 41; i Dansk Kirketidende f. A. No. 39; i Wäktaren f. A.).

Några ord om barndopet. Öfvers. af H. J. Öfverberg. Sthlm. 1858. — 2dra uppl. Sthlm. 1859. 12. 158 S, 1 S. (Anm. i Svensk Kyrkotidning 1858, No. 17; i Svensk Ecclesiastiktidning s A.).

Konkordiebogen eller den evangelisk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter. I norsk Oversættelse udgivne af C. P. Caspari og Gisle Johnson. Chra. [1861—] 1866. 8. XL S., 464 S. — Andet Oplag. Chra. 1882. 8. 3 Bl., 502 S. (Jfr. dette Værks 2det Bind, S. 11 fg.)

Den norsk-lutherske Kirkes Bekjendelsesskrifter. I norsk Oversættelse udgivne af C. P. Caspari og Gisle Johnson. Chra. 1872. 8. XII S., 74 S. — 2det Oplag. Kra. 1876. 8. XII S., 74 S. — 3die Oplag. Chra 1884 8. XII S., 76 S.

Foredrag om Menighedsraad og Menighedsmøder. Udg. af *Christiania Stiftskomite* for frivillige kirkelige Møder. Chra. 1870. 8. 26 S. (Anonymt).

Grundrids af den systematiske Theologi. Til Brug ved Forelæsninger. H. 1—4. Chra. 1881. 8. S. 1—256. (H. 1—3, S. 1—192, udkom 1878—79, anonymt og «trykt som Manuskript». Efterat det første Oplag af disse Hefter var udsolgt, blev der trykt nyt Oplag med nyt Omslag og med Forf.s Navn, hvorefter Udgivelsen fortsattes med 4de Hefte. Det saaledes udkomne blev anm. af M. J.[ohansson] i Teol. Tidskr. XXIII, Ups. 1883, S. 476 fg.) — 2det Oplag. H. 1—4. Chra. 1885. 8. S. 1—272. (Et uforandret Optryk af frgd. Oplags S. 1—256, hvortil er føjet et nyt Ark S. 257—72. Mere er ikke udkommet og Arbejdets fortsatte Udgivelse er af Forf. foreløbig indstillet).

Dr. M. Luthers store Katechismus. I norsk Oversættelse udgiven af C. P. Caspari og Gisle Johnson. Chra. 1881. 8. 171 S.

Luthers Stilling til det borgerlige Samfundsliv. Tale ved Universitetets Lutherfest den 10de Novbr. 1883. Kra. 1883. 8. 16 S. (Særtryk af Luth. Kirketid.)

I Norske Univ.- og Skole-Annaler 2. Række, IV. 571—81: Indberetning om en med Understøttelse af det Schytteske Legat foretagen videnskabelig Reise i Udlandet. — 3. Række, III. 175—89: Forslag om Oprettelse af lønnede Docentposter ved Universitetet dat. 21 Decbr. 1861. (Ogsaa i Særtryk i nogle Expl. uden særskilt Titelblad. 8. 15 S. Jfr. de herover i 1862 og efter Sagens Udsættelse i nævnte Aar paany i 1868 af Fakulteterne afgivne Betænkninger, trykte i Univ.- og Skole-Ann. 3. Række, X. 57—76).

I Theologisk Tidsskrift f. d. norske Kirke, udg. af den theol. Forening i det norske Studentersamfund ved en Redaktionskomite, hvoraf J. var Medlem, findes af ham i B. *II.* 497—520, 613—27, IV. 144—153, V. 438—98: Efterretninger om den evang. luth. Konferents i Leipzig. — *III.* 229—245 og 572—608: Om den evang.-luth. Kirke i Preussen; S. 416-24: Om Dr. Morten Luthers Værker; S. 609—15: Nogle Ord om de almindelige Præstemøder. — *IV.* 133—143: Om den evang.-luth. Kirke i Nassau; S. 169—173: Om Sveriges kirkelige og religiøse Tidsskrift-Literatur. (Alt anonymt). — *V.* 177—192: Andragende om Sammenkaldelsen af en almindelig norsk Kirkeforsamling fra Præstemødet i Bergen [1852], til Hs. Maj. Kongen indgivet af J. Kaurin, G. Johnson og S. Brun. — *VI.* 632—38: Konfirmationens Forhold til Skriftemaalet. (Foredrag i den gejstlige Forening i Christiania 1854)

Af Theologisk Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge har han været Medudgiver fra dets Grundlæggelse i 1858 til nu. I dette Tidsskrift findes af ham: *II.* 1—45: Om Præsteeden. (Jfr. Norsk Kirketid. 1859. No. 4).— *VIII.* 197—253: Luthers Lære om Guds Ord, i sine Hovedmomenter fremstillet. I. (Overs. paa Tysk af Pastor H. N. Hansen i Dorpater Zeitschrift f. Theol. u. Kirche B. IX. (1867), S. 75—113 og 189—204). — Ny Række *IV.* 486—568: Luthers Lære om Guds Ord, i sine Hovedmomenter fremstillet. II. — *VI.* 553—60: Bugenhagen om Nadverd og Skriftemaal. Meddelt af G. J.

I Norsk Kirketidende *1857*, No. 6 og 7: Om Menighedsraad. (Indledningsforedrag i den gejstlige Forening i Kristiania); No. 25: Erklæring. (Jfr. Chra.-Posten 1858, No. 63, hvortil Svar fra J. i No. 71 og Gjensvar i No. 83). — *1859*, No. 5, 6, 8, 9, 11, 12, 15 og 16: Lidt om Gjenfødelse og Daab. (I Anledning af en anonym Opsats i Morgbl. 1858, No. 353, jfr. Svar i dette Bl. 1859, No. 152 og 154). — *1861, No. 50:* Ved Bibelselskabets 44de Aarsfest den 31 Oktbr. 1860. —

1863, No. 11 og 20: Lidt til nærmere Forklaring om det „aabne Spørgsmaal". (Jfr. Modbemærkninger af B. Birkedal i Kirkeligt Folkeblad 1863, No. 17).

Han var Udgiver af Luthersk Kirketidende, B. 1—12, Chra. 1863—69, og Ny Række, B. 1—12, Chra. 1869—75. I dette Tidsskrift, som begyndte 5 Juli 1863 — det fortsættes fremdeles efter en noget ændret Plan og under anden Redaktion — og hvoraf der udkom et 16sidigt Numer i Oktav hver Søndag, er han nævnt eller antydet som Forfatter (Medforfatter) af følgende Afhandlinger:

1ste Bind, S. 1—12, 23—38, 65—75 og 401—412: Hvad er Kirken? S. 308—320: Anmeldelse af Dr. H. N. Clausens „Skriftordet og „det levende Ord" og Dr. H. Martensens „Til Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme"; S. 369—383: Nogle yderligere Bemærkninger i Anledning af „en privat Provsteretssag". — 2det Bind, S. 81—95, 129—143, 145—160, 193—215, 257—265, 273—286, 289—303 og 384—396: Til Forsvar for min Lære om Gjenfødelsen og om Kirken. (Mod Pastor Wille). — 3die Bind, S. 309—329, 335—354 og 396—415: Bemærkninger og Slutningsord til J. A. Mohrs Opsats „Om Daab og Gjenfødelse". — 5te Bind, S. 239 fg.: Et Par Oplysninger vedkommende den norske Oversættelse af Konkordiebogen. (Jfr. Dansk Kirketid. 1865, No 37). — 6te Bind, S. 49—57, 81—91 og 120—129: Bemærkninger ved Opsatsen: „Mon de ere faa, som blive salige?" S. 193—202, 209—214 og 257—267: At tro paa Kirken. — 7de Bind, S. 1—23, 116—150 og 193—20: Kirkesager, behandlede paa sidste Storthing; S. 305—311 og 417—429: Et Slutningsord angaaende Spørgsmaalet: „Mon de ere faa, som blive salige?" — 8de Bind, S. 81—92: Lidt om „udlagte Helligdage" og deres Gjenoptagelse i vort Kirkeaar; S. 273—280 og 321—340: Den norske Lutherstiftelse. — 9de Bind, S. 273—278: Det theologiske Fakultets Betænkning angaaende Slaverispørgsmaalet; S. 321—332: Den romersk-katholske Mission i Norge. — 11te Bind, S. 26—31 og 33—43: Nadverdens Indstiftelsesord; S. 344—349: Lidt om Bekjendelse og Bekjendelsesskrifter. (Af „Indledning" til „Konkordiebogen".) — 12te Bind, S. 1—8: Nogle Ord om det foreslaaede Kirkemøde; S. 24—27: Danske Raad mod norsk Uveir; S. 81—96 og 97—128: Nogle Bemærkninger ved Kirkekommissionens Udkast til Love om Menighedsraad og om Medhjælpere; S. 385: I Anledning af Pastor Preus's Yttringer om Pastor Domaas's „Vildfarelse". — Ny Række, 1ste Bind, S. 1—10: Bemærkninger til Kirkekommissionens Forslag til Lov om Kirkeforfatningen; S. 90—91: Bemærkninger til en Opsats: „Fra Pastor Domaas". — 3die Bind, S. 248—251: Den evangelisk-lutherske Mission i Paris. — 4de Bind, S. 273—286: Den lutherske Menighed i Paris. — 5te Bind, S. 100—104, 129—132 og 153—161: Den nye Kirkelov i Finland. — 7de Bind, S. 257—265: Menighedsraad i Sachsen. — 8de Bind, S. 193—198, 225—236, 321—327 og 337—340: Nogle Ord om Kirkestyrelsens Forslag til Lov om Menighedsmøder. — 9de Bind, S. 289—304: Til Forsvar for et Par af Landsmødets Beslutninger. (Mod Chr. Johnsen); S. 313—317: Træk af den lutherske Kirkes nuværende Kamp i Preussen. — 10de Bind, S. 113—117: Luther om Gudsbilledet; S. 161—168 og 229—238: Luther om Lov og Evangelium. I. II.; S. 241—245: Om Bispevalget i vor Kirke. — 11te Bind, S. 216—217: I Anledning af Forslaget om en ny Bispestol; S. 253—261: Luther om Lov og Evangelium. III. — 12te Bind, S. 49—55: Luther om Lov og Evangelium. IV.; S. 360—365 og 369—380: Oxford-Bevægelsen; S. 390—393 og 401—409: Ægteskabs-Sagen i *Storthinget.*

I Luthersk Kirketidende, fjerde Række, 12te Bind, S. 169—182:

Christendommens Forhold til Politiken. (Foredrag ved Christiania Stiftsmøde d. 1 Novbr. 1882.) — 13de Bind, S. 33—36: Til Christendommens Venner i vort Land. — 14de Bind, S. 185—195: Luthers Stilling til det borgerlige Samfundsliv. (Tale ved Universitetets Lutherfest d. 10 Novbr. 1883.) — I femte Række, 3die Bind (1888), S. 217—25: Ogsaa Lidt i Anledning af Inspirationsstriden.

Han var Udgiver af Gammelt og Nyt. Et Tidsskrift til Oplysning og Opbyggelse for lutherske Christne. B. 1—4. Chra. 1864—71. 8. *I.* [1862—]1864. 2 Bl., 512 S. *II.* [1865—]1866. 2 Bl., 276 S. *III.* 1867. 2 Bl., 276 S. *IV.* 1870—71. 2 Bl., 306 S. med et Musikbilag. I dette Tidsskrift har han under Navn meddelt: *I.* 347—66: En Midfaste-Prædiken (Joh. 6, 1—15. Optrykt i For Fattig og Rig 1884, S. 86—97 og i Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml.)

I 45. Beretning om det norske Bibelselskab, S. 3—16: Tale ved Selskabets Aarsfest 1860.

I For Fattig og Rig 1884, S. 86—97: En Midfaste-Prædiken. (Joh. 6. 1—15).

I Maanedstidende for den indre Mission 1876, No. 1: Indledningsforedrag i Indremissjonsmødet i Drammen 12—15 Oktbr. 1875 om „Forholdet mellem Lov og Evangelium i Ordets Forkyndelse“

I Fædrelandet 1882, No. 90, 96 og 97: Til Bj Bjørnson. (Svar paa Artikler af denne i No. 89 og 94).

I Adresseblabet 1885, No. 9: Om den rette Forstaaelse af Rom 13, 1.

I 1875 blev han Medlem af den Komite, som af det norske Bibelselskab nedsattes for at revidere den af samme tidligere udgivne Prøveoversættelse af det gamle Testamentes kanoniske og apokryfiske Bøger.

Ved en Misforstaaelse af vedkommende Forlægger er Johnsons Navn bleven anført som Forfatternavn paa Brochuren Om Konfirmationstvangen. (Optrykt af Luthersk Kirketidende 1863 med Forf.s Tilladelse). Kr.sand 1884. 8. Det er blot den første Del af Afhdlg. i «L. K.», som saaledes udgaves i nyt Særtryk; Slutningen staar i «L. K.» 1864 og er der underskrevet med Forfatterens [F. S. Schiørns] sedvanlige Merke *c. th.* Jfr. Forlæggerens Oplysninger i Fædrelandsvennen 1885, No. 2.

Johnsson, Andreas, er født paa Gaarden Fløstrand i Stegens Prestegjæld i nordre Salten 29 Novbr. 1835. Hans Fader var Fisker og omkom paa Søen, da Gutten var 5 Aar gammel. Baade før og efter Confirmationen deltog han i Lofotfisket; Skolegangen var derimod indskrænket til Omgangsskolens 3—4 Ugers Undervisning om Aaret; forresten var han sin egen Lærer ved Hjælp af Bøger, han fik laant af Presten, efter hvis Raad og Opmuntring han i 1853 kom ind paa Tromsø Seminarium, hvorfra han blev udexamineret med Karakteren «meget duelig» 1856. Han fik strax derefter Ansættelse som Omgangsskolelærer i Ibestad og derpaa i 1858 som Lærer ved Almuskolen i Kragerø. Fra 1 Januar 1860 blev han ansat ved Grønlands Almuskole i Kristiania, hvilken Stilling han fratraadte 30 Novbr. 1877, da han blev Fattigforstander i Kristiania. I 1870 besøgte han med offentligt Stipendium Sverige, hvor han *mest opholdt sig i* Stockholm for at studere Folkeskolerne

der. I 1875 rejste han med offentligt Stipendium paany i Sverige og Finland for at studere Husflidsskolerne i disse Lande. I Maj 1870 indvalgtes han i Kristiania Arbejdersamfunds Bestyrelse, hvoraf han var Medlem (den meste Tid Viceformand eller Sekretær) uafbrudt til Maj 1883, da han efter Paalæg af Fattigkommissjonen frabad sig Gjenvalg. I Arbejdersamfundet har han navnlig indlagt sig Fortjenester af Husflidsskolen for ukonfirmerede Børn, hvis Oprettelse skyldes et af ham Høsten 1871 fremsat Forslag og hvis Bestyrelse han den hele Tid har ledet som Formand i Samfundets Husflidsudvalg. Han ledede ogsaa den efter hans Forslag istandbragte Husflidsudstilling, som var knyttet til det store Landbrugsmøde i Kristiania 1877, og tildeltes ved denne Lejlighed H. M. Kongens Prismedalje i Sølv for sit Arbejde til Fremme af Husflidssagen.

* 1862 *Anne Kathrine Oppen* (f. 1841). D. af Skibsfører Otto O. i Kragerø.

Portræt med Biografi af A. J. Krogh i Industri-Tidende 1888, S. 10.

Askelabden. Udvalgte Eventyr og Sagn til Læsning for Børn. Udgivet af S. Knutsen, L. M. Bentsen og A. Johnsson. B. 1. H. 1. 2. Chra. 1864. 16. 156 S. (O. m. T.: Udvalgte Eventyr og Sagn for Børn. Anm. i Aftpst. 1864, No. 179). 2det Oplag. Kra. 1877. 16. 318 S.

Børnesange for Skole og Hjem. Samlet og udgivet af S. Knutsen, L. M. Bentsen og A. Johnsson. Chra. 1864. 32. 124 S. + 2 Bl. Reg. — 2det Oplag. Chra. 1865. 32. — 4de Udg. Laurvig 1871. 32. 126 S., 1 Bl. — 6te Udg. Laurvik 1878. 32. 2 Bl., 128 S.

Bibel- og kirkehistoriske Salmer og Sange for Skole og Hjem ved S. Knutsen, L. M. Bentsen og A. Johnsson. Chra. 1864. 32. 128 S. — 2det gjennemseede og forøgede Oplag. Kra. 1879. 16 143 S.

Han var Medudgiver af Den norske Folkeskole, et Ugeskrift for Lærere og andre Venner af Oplysningen, 3die Række, Aarg. 1—8. Kra. 1865—72. 4 à 416 S. I dette Tidsskrift er bl. a. alle Digte og Boganmeldelser med Mærket A. J. af ham.

I Norden, udg. af J. Lieblein, III. 282—86: Skaarvangsfoli og Ribbarspranget. Af F. H. — A J [ɔ: Fredrik Hougen og A. Johnsson].

I Folkevennen, Ny Række, I. (1877), S. 126—68: Husfliden i Finland og Sverige.

I flere af Samtidens Dagblade, fornemlig i Aftenbladet, Dagbladet og Verdens Gang, har han siden 1860 skrevet ikke saa lidet anonymt om de paa Dagsordenen staaende Spørgsmaal vedk. Skolevæsen, Politik og Samfundsøkonomi.

Ikke faa Lejlighedsdigte af ham er trykt særskilt og i forskjellige Blade.

Jordhøy, Jørgen Peder, Søn af Sogneprest til Lesje *Peder Alstrup J.* († 10 Januar 1820, 84 Aar gl.), blev født i Lesje 1796, var først Handelsbetjent og tog 1822 Kjøbmandsexamen. I Septbr. 1826 tog han norsk juridisk Examen med Karakteren «Bekvem» og blev 31 Januar 1832, idet han meddeltes Dispensation med Hensyn til Tjenestetiden, ud-

nævnt til Underretsprokurator i Romsdals Amt. Ved Højesteretsdom af 30 Septbr. 1857 blev han fradømt sit Embede for Forbrydelse mod Krll. Kap. 15, § 11, jfr. §§ 9 og 10 samt Kap. 6, § 23.

* 16 Oktbr. 1826 *Josefine Fortuna Johanne Christiane Berger.*

Jfr. Norsk Retstidende 1857, S. 752—58.

Forsøg til en juridisk Haandbog for norske ulovkyndige Kjøbstædsindvaanere. i Særdeleshed Kjøbstædsborgere. Chra. 1831. 8. XIV S., 400 S. (Anm. i Vidar No. 92 og 93).

Den norske Lensmands vigtigste Pligter og Rettigheder. systematisk fremstillede overensstemmende med den gjældende Lovgivning, af en juridisk Embedsmand. Chra. 1832. 8. VIII S., 112 S. — 2den Udgave med Rettelser og Tillæg [hvilke ikke er af J.]. Chra. 1842. 8. — 2det Oplag [af 2den Udg.]. Chra 1845. 8. VIII S, 183 S., VI S.

Den norske Præsts vigtigste Embedspligter som geistlig og verdslig Embedsmand, kortelig fremstillede, overensstemmende med den gjældende Lovgivning. af en juridisk Embedsmand. Chra. 1832. 8. VIII S, 128 S.

Juel, Niels, Søn af Major i Kavalleriet og Staldmester hos Kong Karl Johan *Niels J.* og *Caroline Waldemara Schmettow f. Komtesse af Trampe*, er født paa Rotvold i Strinden 18 Marts 1837, blev i Oktbr. 1852 optagen som Kadet paa Søkadetinstitutet i Fredriksværn og udnævntes 5 Maj 1859 til Sekondløjtnant i Marinen, hvor han 25 Januar 1868 avancerede til Premierløjtnant og 13 Marts 1882 til Kaptejn. Efterat have været ansat dels som Styrmand og Chef ombord i Postvæsenets Dampskibe (1859—60), dels som Opsynsbetjent ved Lofotfiskeriet i Vintermaanederne 1860, gik han i Septbr. s. A. i fransk Krigstjeneste. embarkerede den 1. Decbr. i Toulon paa et af den franske Middelhavsflaades Linjeskibe og kom i Begyndelsen af 1861 ombord paa et andet af samme Eskadres Linjeskibe, der hørte til den kombinerede Flaade af europæiske Magters Krigsskibe, som skulde støtte Ordenens Opretholdelse under og efter Oprøret i Syrien s. A. Efter Hjemkomsten til Toulon indskibede Juel sig i Oktober 1861 paa det franske Transportskib *L'Aube*, der hørte til Mexikoeskadren, ved hvis Ankomst til Havanna i de sidste Dage af 1861 han som Adjutant i Admiral Jurien de la Gravières Generalstab embarkerede ombord i Admiralskibet *Massena*; med de franske Tropper gjorde han derefter Landgang i Veracruz den 9 Januar 1862. Han gjorde nu i forskjellige Stillinger og under forskjellig Kommando hele det mexikanske Felttog med og deltog bl. a. med Bravur i den mislykkede Storm paa Puebla den 5 Maj 1862, under hvis Belejring han det følgende Aar blev saaret. Efter Pueblas Overgivelse til Franskmændene i Maj 1863 og efter Erkehertug Maximilians Modtagelse af Valget til Kejser i Mexiko, forlod Juel i Novbr. s. A. Landet og indskibede sig til Paris. Her fik han i Slutningen af Januar 1864 Tilladelse

til at deltage i Frankriges Expedition til Kochinkina, hvor han under Aarets Kampagne dog ikke kom i Skudvexling med Fienden. I Slutningen af Oktbr. 1864 vendte han over Suez, Marseille og Paris tilbage til Fædrelandet, dekoreret med Medaljen fra Felttoget i Mexiko og med Æreslegionens Ridderkors i Anledning af Stormen paa Puebla. Under den følgende Vinters Lofotfiske var han, ligesom i Vintrene 1866—73, undtagen 1868, atter ansat som Opsynsbetjent, tjenstgjorde 1867—68 som Ekvipagemester ved Karl Johansværns Værft, og blev i Septbr. 1875 ansat som Opsynschef ved Lofotfisket, hvad han vedblev at være til Udløbet af Aaret 1881, idet han 1869—70 og 1870—71 tillige var Opsynschef ved Storsildfisket i Helgeland. 1865—66 opholdt han sig i Karlskrona som Medlem af en Kommissjon ang. Natsignaler for de forenede Rigers Orlogsflaader; 1871—72 var han Medlem af Kystforsvarskommissjonen; Sommeren 1873 studerede han med offentligt Stipendium den russiske Marines Organisation; Vinteren 1874—75 rejste han paa egen Bekostning i Frankrige, England, Belgien og Holland for at studere disse Landes Fiskerier; Sommeren 1880 havde han igjen Rejsestipendium for at studere den franske og tyske Marines Organisation. I Aarene 1877—80 var han Medlem af den kgl. Havnearbejdskommissjon. 1881—1886 boede han i Bergen som Forretningsfører for det derværende «Selskab for de norske Fiskeriers Fremme», hvis Præses han var 1884—1886. Han var Jurymand ved den internationale Fiskeriudstilling i London 1883 og ved den nordiske Udstilling i Kbhvn. 1888. Vaaren 1890 opholdt han sig i Finmarken som Formand i en af Indredepartementet nedsat Komite til Revisjon af Lovbestemmelserne om Hvalfangsten. Siden 1 Oktbr. 1886 har han været Chef for Skolekompagniet paa Karl Johansværn. Han er overordentligt Medlem af «Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme» i Bergen (1889), Æresmedlem af «Dansk Fiskeriforening» og korr. Medlem af *Göteborgs Fiskeriförening* (1890), af *The National Fish Culture Association* i London (1884) og af *The American Fisheries' Society* i Washington (1884). Han blev 6 Juni 1882 R. St. O. O. «for Fortjenester som Opsynschef ved Fiskerierne» og er derhos Indeh. Tun. N. I. 2 Kl. (Novbr. 1885).

Biografiske Efterretninger i C. J. Anker: Nordmænd i udenlandske Krige efter 1814, S. 42—67; jfr. H. O. Prytz: Rococo i berättelseform (Sthlm. 1868—69), II. 4 og 133.

Om Lofotfiskeriet. Indberetninger til Dept. f. d. Indre for Aarene 1876—81, trykt i Dept.-Tid. og desuden særskilt. Kra. 1876—81. 8. — Aar 1876. S. — Aar 1877. 72 S. — Aar 1878. 92 S. — Aar 1879. 2 Bl., 158 S., 1 Bl. — Aar 1880. 174 S., 3 Bl. — Aar 1881.

Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme. Aarsberetninger 1881—1885. [Udg. af J.] Bergen 1882—1886. 8. *1881.* XI S., 50 S. — *1882.* 3 Bl., XL S., 96 S. — *1883.* — *1884.* LXI S. 63 S. — *1885.* XLII S., 59 S.

Han var Redaktør af Norsk Fiskeritidende Aarg. 1—5. (Bergen 1882—86). Heri har han foruden mindre Notitser, Meddelelser og Bemærkninger skrevet, dels under Navn, dels under Merkerne „Red." og (9), følgende: 1. Aarg., S. 34—39 og 61—67: Den internationale Fiskeriudstilling i Edinburgh; S. 67—71: Vore Fedsildfiskerier. — 2. Aarg., S. 1—6: Saltning af Torsk i Tønder; S. 20—25, 131—41 og 254—60: Gjensidige Selvhjælpsforeninger mellem Fiskere; S. 123—29: Det islandske Sildefiske; S. 183—86: Skotsk Tilvirkning af Klipfisk. — 3. Aarg., S. 2—21: Saltning af Sild, m. Till. S. 65; S. 23—33: Lydens Indvirken paa Fisk; S. 69—86 og 117—39: Tilvirkning af Klipfisk; S. 114—16: Lystring ved Havfiske; S. 139—53: Udkast til Love for en Fiskeri- og Selvhjælpsforening; S. 246—53 og 288—90: Barometrets Brug. (Polemik mod „Naturen"). — 4. Aarg., S. 1—6: Offentlige Laan til Fiskere; S. 6—13: Saltning af Rogn; S. 14—20: Makrelfisket og Tilvirkning af Makrel i de Forenede Stater; S. 123—45: De franske Fiskerier. — 5. Aarg., S. 1—42: Sælfangsten i det nordlige Atlanterhav og Ishav; S. 42—49: Tilvirkning af Sundmaver; S. 169—80: Nebhvalen; S. 229—31: Saltning og Tørring af Torsketunger. — 6. Aarg., S. 123—36: Tørfisk; S. 197—206: Saint Pierre og Miquelon; S. 216—25: Lever- og Silde-Tran. — 7. Aarg., S. 129—40, 231—252: Hvalfangsten i Finmarken; S. 275—78: Fiskeværene som Forsvisningssteder. — 8. Aarg., S. 1—69: Norske Fiskerier. I. Lofotfisket; S. 165—71: Hvalfangsten i Finmarken.

I Norsk militært Tidsskrift XXXII. (1869), S. 1—30: Stormen paa Puebla. Med et xylogr. Billede.

I Norden, udg. af J. Lieblein, V. 18—73 og 223—269: Det mexikanske Keiserdømmes Oprettelse og Fald.

I Norsk Folkeblad II. (1867), No. 31, 34, 36, 37 og 38: Reisebilleder. (I. En Udflugt til Pyramiderne. II. I Cochinchina).

I Skilling-Magazin 1868, No. 49: Ved Fortine og los Combres. (En Episode fra det mexikanske Felttog).

I Morgenbladet findes forskjellige Artikler af ham dels om Spørgsmaal vedkommende Marinen, dels om Fiskerierne, bl. a. tvende Fejder med Prof. G. O. Sars ang. Makrelens og Torskens Naturhistorie. I s. Bl. 1886, No. 538 skrev han om Sildesaltningens 500-aarige Jubilæum

Juell, Frederik Otto, Søn af Pladsmajor paa Akershus *Christian J.* (f. i Hof i Solør 1 Januar 1752, † i Kristiania 9 Novbr. 1819), og dennes anden Hustru *Vilhelmine Christine Neumann* (f. paa Hovind i Aker 10 Decbr. 1766, † paa Abbediengen ved Kra. 11 Maj 1832), blev født paa Akershus 19 Novbr. 1803, blev 1825 Sekondløjtnant i 2den Akershusiske Brigade, tjenstgjørende i Norske Jægerkorps, ved hvis Underofficersskole han var Lærer og Inspektionsofficier til 1837. I sidstnævnte Aar blev han Premierløjtnant og Adjutant ved Korpset, udnævntes 18 Septbr. 1852 til Kaptejn og Divisjonschef og 1 Februar 1855 til Brigadeintendant i Throndhjem, fra hvilket Embede han erholdt Afsked 6 August 1864. Som Pensjonist boede han senere paa Moss til sin Død 10 Decbr. 1888. Han blev 1860 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og 1862

Trykt 21 April 1890.

K.[1] W. O. Han blev paa sin 80de Fødselsdag kaldt til Æresmedlem a
Norsk Jæger- og Fisker-Forening.

* 17 Maj 1837 *Severine Alette Huitfeldt Crøger* (f. i Hiterda
23 Oktbr. 1805, † paa Moss 8 Marts 1884), hans Søskendebarn og D
af ovennævnte Sogneprest til Røken Johannes C. og dennes anden Hustru
Helle Margrethe Neumann.

Nekrolog i Aftpst. 1888, No. 781; i Morgbl. s. A. No. 714. Jfr. Familje
Juell, S. 16; Aftpst. 1883, No. 277 A.

En gammel Jægers Meddelelser. Chra. 1875. 8. 2 Bl., 152 S.

Den Thaulowske Families Slægtregister i de sidste 200 Aar me
2 Anhang. No. 1 om Skotlænderen Andrew Christie og hans Efterslægt. No. 2 A
tryk af Fru Anne Cathrine Købkes Testamenter, samlet af F. O. Juell. Moss 187
4. 28 S.

Stamtavle over Familien Juell. Samlet og udgivet af F. O. Jue
Moss 1879. 4. 35 S.

I Militairt Tidsskrift *XIII.* 259—277: Om Commanderingen i
Skaane i 1848. — *XV.* 251—257: Bemærkninger ved Infanteriets Bepakning (j
S. 258 fg.) — 3. Række *VIII.* 360—71: Udbrag af hans Rapport som Overinte
dant ved Lejrsamlingen paa Gardermoen i 1862.

I Aftenbladet 1878, No. 120, 124, 131: Nogle Erindringer fra min Ti
(1. Borgerskolen. 2. Krigsskolen. 3. Fra Løjtnantsdagene. 4. Det musikalske Lyceum
Under Merket *J.* har han leveret adskillige mindre Jagtmeddelelser i Mos
Tilskuer i de senere Aar.

Jürgensen, Johan Welner Krohn, Søn af Skibsfører, sene
Stadsmægler *Jens J.* (f. 1785, † 1875) og *Engel Sophie Amalie Kroh*
(f. 1799, † 1834), blev født i Bergen 3 Marts 1828, var en Tid Kjøl
mand i sin Fødeby, men levede i de senere Aar som Sproglærer i Thron
hjem, hvor han døde 4 Marts 1865.

* 31 August 1851 *Ingeborg Bruun* (f. 27 Oktbr. 1832), D. a
Skibsfører, senere Kjøbmand i Kopervik Johan Nordahl B. og Ann
Halven.

Jfr. Juliane Hopstock: Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche, Kroh
og Hopstock, S. 55.

Norske, engelske, franske og tydske Handelsudtryk og Talemaa
der til Brug ved Handelscorrespondence. Med Afbenyttelse af forskjellige Værke
Bergen 1855. 8. 3 Bl., 61 S.

Kortfattet Lebetraad i Handelsregning. Thjem 1863. 4. 40 S

I Bergensposten 1859, No. 97 og 101: Om et Handelsinstitut.

Julsrud, Johan, Søn af Gaardbruger *Ole Hansen J.* og *Mari
Elisabet Kristoffersdatter*, er født paa Gaarden Julsrud i Ejdsvold 1
August 1840, fik i sin Barndom Undervisning i Omgangsskolen og op
naaede 17 Aar gl. en kort Tid Konstitution som Lærer ved Dals fast

Skole i Ullensaker, hvorefter han en Tid holdt Omgangsskole i Fejring. I August 1859 kom han ind paa Askers Skolelærerseminarium, hvorfra han blev udexamineret i Juli 1861 med Karakteren «meget duelig». Høsten s. A. blev han først konst. og senere fast ansat som Lærer ved Velberg Skole i Ejdsvold, hvorfra han fra Nytaar 1871 blev forflyttet til Langsæt Anneks som Lærer og Kirkesanger. Fra 1 Januar 1878 til 1 Juni 1884 var han Lærer ved Kristiania Almuskoler og tillige i omkring 4 Aar Tilsynslærer og Lærer ved Uddannelseskurserne for Lærerinder. Sommeren 1884 rejste han til Amerika, hvor han i August 1885 underkastede sig den theologiske Prøve for en af Kirkeraadet for den norske Synode nedsat Examenskommissjon og blev strax derefter kaldet til Prest i Howard og annekterede lutherske Menigheder i Syd-Dakota, hvorfra han efter modtaget Kaldsbrev senere flyttede som Prest til Polk County i Wisconsin. Under sit Ophold i Ejdsvold var han Medlem af Hereds-styrelsen, Formand i Lærerforeningen dersteds, m. m.

* 19 Marts 1867 *Jonette Henrikke Hansen Styren.*

Uddrag af Landstads Salmebog til Brug i Skolen. Samlet og ordnet af Joh. Julsrud. Kra. 1876. 16. 96 S.

Uddrag af Hauges Salmebog til Brug i Skolen. Samlet og ordnet af Joh. Julsrud. Kra. 1876. 16. 96 S.

Læsebog for aftenskoler, amtsskoler og høiere folkeskoler. Med Ole Vigs portræt. Kra. 1879. 8. 3 Bl., 256 S.

Praktisk indøvelse af det væsentligste af modersmaalets grammatik. Af Fred. Pedersen og Johan Julsrud. Kra. 1880. 8. 28 S. — Elevens eksempler til samme. Kra. 1880. 4. 24 S.

Praktisk vejledning i modersmaalets skriftlige behandling, nærmest for folkeskolen. To dele. Af Johan Julsrud og Fred. Pedersen. Kra. 1881. 8. *D. 1.* 2 Bl, IV S., 58 S. — *D. 2.* 2 Bl., IV S., 44 S.

Han redigerede 1873—74 Barndomshjemmet, der udgaves dels paa Hamar, dels i Ejdsvold af Bogtrykker T. W. Thorbjørnsen. — Med Lærerne Thuland og Mathingsdal var han Medudgiver af Vor folkeskole, et liberalt blad særlig for den norske folkeskolelærerstand. (Aarg. 1. Aarg. 2. No. 1—13. Kra. 1882—83. 4.) I disse Blade skrev han dels under Navn, dels anonymt, Digte, Fortællinger, Boganmeldelser og pædagogiske Afhandlinger. — Iøvrigt skrev han i Tidsrummet 1864—1884 adskilligt i Lørdags-Aftenblad og Børnenes Blad, i Den norske Folkeskole, i Dagbladet og i Verdens Gang.

Junghans, Boye Lobes, Søn af Kordegn og Kateket ved Throndhjems Domkirke *Melchior Frederik J.* († 1800) og *Stinchen Cathrine Lobes* († 1813), blev født i Throndhjem 1769, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1787 og theologisk Kandidat med Laud i April 1791. Den 15 Juli s. A. blev han Missjonær til Skjervø, befordredes 8 April 1796 til Sogneprest til Hammerø og 23 Septbr. 1808 til Skjerstad Sognekald, i hvilket Embede han døde 19 Juli 1841.

* *Anne Dorthea Preus* (f. 1770), D. af Hytteskriver ved Kongsbergs Sølvverk Johan Caspar P. og Karen Eylertz.

Tale holden ved Sogneprest B. L. Junghans's Jordefærd af J. F. Lampe. Tromsø 1841 [ɔ: 1843]. 8. Jfr. Erlandsen: Geistligheden i Tromsø Stift, S. 136 fg.; Stamtavler over Familien Breder, S. 94.

En Christens Sindelav og Trøstegrunde i vore betænkelige Tider. To Prædikener af J. L. Ewald. Overs. Thjem 1799. 8.

J. J. F. Bechs Blad for Religion (Thjem 1799—1801) findes flere af ham oversatte Bidrag.

Justesen, Jens, Pseudonym for **Carl Arnoldus Müller,** se denne.

Justesøn, Halbjørn, Pseudonym for **Hans Allum,** se denne.

Juul, Louise Augusta, Datter af Oberst *Nils J.*, Kommandant paa Fredrikstens Fæstning, og *Anne Sophie Stabel*, blev født 18 April 1806. Da hun var 2 Aar gammel, mistede hun begge sine Forældre og blev derfor opfostret af fremmede. Efterat have gaaet i Skole paa Fredrikshald til sit 13de Aar, kom hun i Huset hos Presten Meldal i Bærum, hvor hun blev konfirmeret; senere tilbragte hun nogle Aar hos Justitiarius J. L. Schydtz i Bergen, hvorpaa hun kom til Kristiania og uddannede sig til Lærerinde. 1829—38 var hun Guvernante hos Baron Wilhelm Wedel Jarlsberg paa Ellinggaard, oprettede derefter et Pigeinstitut i Kristiania, som hun bestyrede i 10 Aar, hvorpaa hun for Sprogets Skyld opholdt sig i Paris 1847—48. Efter Hjemkomsten derfra syslede hun med Privatundervisning i Fransk og var derhos fra 1 Maj 1850 til sin Død ansat som Lærerinde ved Prinsesse Eugenies Haandgjerningsskole i Kristiania. Hun døde paa Stiftelsen «Oscars Minde» 7 April 1885.

Nekrolog i Morgbl. 1885, No. 178.

Trælqvinden. En Tegning fra Fortiden [af Frederika Bremer]. Oversat fra Svensk. Chra. 1840. 12. 100 S. (Anon.)

Tre Maaneder i Paris. Af en norsk Dame. Chra. 1848. 8. IV S., 79 S.

Samlede Smaadigte. Trykt som Manuscript. Chra. 1853. 8. 4 Bl., 40 S.

Forskjellige af hende oversatte Bidrag findes i Bien, i Munchs Norskt Maanedsskrift m. fl.

Jæger, Adam Gottlob Ferdinand, blev født 1778 (døbt 19 Decbr.) i Udesundby paa Sjæland, hvor Faderen var Toldkontrollør og senere Mølleejer. Efter hans Død kom Sønnen i 1793 til Norge som Kontorbetjent og fik 31 Oktbr. 1811 kgl. Konfirmation som Mægler; 1814 blev han Dispachør i Arendal, hvis Repræsentant han var paa Stor-*thinget 1818;* her var han Medlem af Komiteen til Undersøgelse af *Bankens Virksomhed* og af flere andre Komiteer ang. Bank- og Pen-

væsenet; af Komiteen angaaende Salg af Statens Glasverker; af Komiteen ang. Told- og Konsumtionsvæsenet; af Komiteen ang. Lov om Kristianssand som Frihavn og ang. Kjøbstadskommissjonerne; af Komiteen ang. Russehandelen i det nordlige Norge, m. fl. Han døde i Arendal 28 Februar 1837.

* 9 Novbr. 1816 *Dorothea Fürst* (f. i Bergen 26 Marts 1792, † 187), D. af Overtoldbetjent i Bergen Henrich F. og Anne Hedevig Boyesen.

Jfr. Stamtavle over Familien Fürst (Arendal 1869), S. 1; Storthings-Efterretninger 1814—33, I. 497, 532, 561, 632, 647, 679.

[Forslag angaaende Bank- og Pengevæsenet. Chra. 1818. 8. 4½ Ark]

[Tillæg til Lovforslaget om Bank- og Pengevæsenet, indleveret i Odelsthinget den 28 Februar 1818, om Forandring af Norges Aktiebank til en Depositiobank]. Chra. 1818. 4. 19 S. (U. T. og A.)

Det simplificerede Bogholderie, eller ny Underviisnings-Methode i det dobbelte Bogholderie, hvorved man, uden anden Veiledning, selv kan lære sig samme, tilligemed en forkortet Methode for Detailhandlere til at føre deres Bøger, der er en fortrinlig Mellemting af det enkelte og dobbelte Bogholderie. Udarbeidet efter den 17de Udgave af La tenue des livres rendue facile par Ed. Degrange. Arendal 1833. 8. 202 S.

Vexel-Contoiristen eller Haandbog i Cours- og Vexel-Beregninger. Chra. 1839. 12. 120 S.

Jæger, Hans Henrik, Søn af nedennævnte Byfoged i Arendal *Nicolai Henrik J.*, blev født i Arendal 3 Decbr. 1819, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1837 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1842. Efter Faderens Død var han 1846—47 konst. Byfoged i Arendal, blev 1848 ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 1852 blev konst. og 1853 udnævnt til Fuldmægtig og 28 Marts 1855 til Bureauchef i Oppebørselskontoret. Den 25 Januar 1862 blev han befordret til Sorenskriver i Nordmøre, i hvilket Embede han døde 3 Maj 1870.

* 31 Juli 1845 *Agnes Marie Foss* (f. i Arendal 17 Novbr. 1823), D. af Sejl- og Kompasmager Ole Henrik F. og Else Marie Truslew.

Han har under Merket *H. J.* udgivet følgende Oversættelser, foruden en Del religiøse Traktater og Smaaskrifter:

Fød mine Lam eller Ordets uforfalskede Melk for smaa Børn. Et Udvalg af let fattelige Bibelsprog med en enfoldig Forklaring af samme. Af en Moder. Oversat fra Engelsk. Chra. 1860. 12. VIII S., 72 S.

Den trofaste Forjætter, Betragtninger til hver Dag i Maaneden. [Af J. R. Macduff.] Overs. fra Engelsk. Chra. 1860. 16. — 2det Oplag. Chra. 1862. 16. 127 S. — 3die Oplag. Chra. 1864. 16. 127 S.

Lilierne i Dalen og andre Fortællinger af Forf. til „Fortællingen om en Draabe". Overs. fra Engelsk. Chra. 1860. 16. 2 Bl., 220 S. med et Titelbillede.

Seieren vunden! En kort Beretning om Dr. G. R.'s sidste Dage. Af Forf. til „Hedley Vicars". Overs. fra Engelsk efter 15de Udgave. Chra. 1860. 8. 84 S.

Arbeiderne i Viingaarden. En Fortælling af Jane Anne Winscom. Overs. [fra Engelsk]. Chra. 1860. 8. IV S., 300 S. — 2det Oplag. Chra 1864. 8. 303 S.

Synderens Ven. Overs. fra Engelsk efter den 358de Udgave. Chra. 1861. 8. 68 S. — 2det Oplag. Chra. 1862. 8. 68 S. — 3die Oplag. Chra. 1866. 8. 68 S.

En salig Død, en Beretning om Augustus James Clarke's Omvendelse og sidste Dage. Af J. G. Deck. Overs. fra Engelsk. Chra. 1861. 8. 75 S.

Forfatteren af „Synderens Ven", et kortfattet Mindeskrift ved Newmann Hall Efter 5te engelske Udgave. Chra. 1861. 8. 52 S. — 2det Oplag. Chra. 1862. 8. 52 S.

Udvalg af Fortællinger, Taler og Betragtninger af Forf. til „Den trofaste Forjætter", Ryle, James m. Fl. En Jule- og Festgave især for Børn og Unge. Chra. 1861. 8. 199 S.

Veiledning og Opmuntring for bekymrede Sjæle af John Angell James. Overs. Chra. 1862. 8. — 2det Oplag. Chra. 1865. 16. VIII S., 184 S. — 3die Oplag. Chra. 1872. 16. VIII S., 184 S.

En Bog for alle Aldere eller Fortællinger om de grønne Græsgange, hvor alle kunne finde Næring, af Forf. til „Har De —?" Overs. fra Engelsk. Chra. 1862. 8. 4 Bl., 221 S.

Morgen- og Aften-Vagter. [Af J. R. Macduff]. Overs. fra Engelsk. Chra. 1861. 16. 251 S. — 2det Oplag. Chra. 1862. 16. 251 S. — 3die Oplag. Chra. 1864. 16. 251 S.

Betlehem, en Bog for Ungdommen, af Forf. til „Morgen- og Aftenvagter", „Den trofaste Forjætter", &c. Overs. fra Engelsk. Chra. 1863. 16. 96 S.

Børns Fristelser. Af George Wagner. Oversat fra Engelsk. Chra. 1861. 16. 3 Bl., 139 S.

Nu! Af Newmann Hall. Overs. fra Engelsk. Bergen 1865. 16. 56 S.

Jæger, Hans Henrik, Søn af nedennævnte Auditør *N. H. J.*, er født i Drammen 2 Septbr. 1854. Han gik paa Bergens Latinskole til 1867, da han gjorde en kort Prøvetur tilsjøs, og besøgte derefter, da han ved Moderens Død i 1868 kom i Huset hos sin Onkel N. M. Aalholm i Arendal, Skolen i sidstnævnte By til Vaaren 1869, da han paany gik tilsjøs en Tur og efter Hjemkomsten en Tid gik paa Styrmandsskole i Arendal. Om Vaaren 1870 tog han Styrmandsexamen ved Navigationsskolen i Bergen og blev derefter forhyret til Sortehavet. Ved Tilbagekomsten til England Vaaren 1871 rømte han fra Skibet i Swansea og tog under Navnet James Simpson Hyre med en tysk Skonnert til Cadix. Fra Hamburg kom han saa Høsten 1871 til Kristiania, hvor han tilbragte Vinteren som Elev paa Skipperskolen og Vaaren 1872 underkastede

sig Skipperexamen. Med et norsk Skib tog han derpaa fra England Hyre som Matros paa Tur til Amerika og kom om Høsten som Andenstyrmand hjem igjen til Kristiania, hvor han gav sig i Sejlmagerlære et Par Maaneder. En lokkende Bekjendtgjørelse fra et Pensjonat i Fécamp bragte ham til at rejse derned for den sidste Rest af sin Fædrearv, men efter nogle Maaneders Forløb vendte han igjen med et fransk Skib tilbage til Drammen og derfra til Kristiania. Høsten 1873 fik han en Ansættelse som Lærer ved en privat Sømandsskole i Kristiania og ved Juletider s. A. som Andenstyrmand ombord i Postdampskibet »Nyland« i Ruten Kristiania—Bergen. Vaaren 1874 opgav han igjen denne Plads og begyndte under privat Vejledning at forberede sig til Examen artium, hvilken Forberedelse han fortsatte under et Sommerophold i Arendal, til han ved sin Tilbagekomst til Kristiania om Høsten s. A. tog Ansættelse ved sin Fætter Løjtnant Olaf Foss's »Østlandske Opmaalingskontor« og som Assistent ved dette bl. a. var med at opgaa en Del af Indlandslinjen for Grevskabsbanen. Han gjenoptog derefter paa egen Haand sine Forberedelsesstudier til Artium samtidig med, at han deltog i Storthingskontorets Kursus i Stenografi, underkastede sig Prøven deri og blev 1875 ansat som Referent ved »Storthingstidende«. Privat dimitteret tog han saa Sommeren 1875 Examen artium med Haud og begyndte derpaa specielt at studere Filosofi med den Tanke at skrive en Logik. I 1878 debuterede han anonymt som Forfatter med en Fremstilling af Kants Fornuftkritik i det nedenfor nævnte, af ham og Gunnar Heiberg i Forening udgivne Arbejde. Imidlertid levede han i Kristiania som Stenograf i Storthinget til 1887 (og som en af »Morgenbladets« Referenter ved Rigsretten 1883—84). Vaaren 1884 var han begyndt paa sin Roman »Fra Kristiania-Bohêmen« og for at fuldføre dette Arbejde opholdt han sig efter Rigsrettens og Storthingets Slutning i 1884 nogen Tid i Kjøbenhavn. Den 11 Decbr. 1885 udkom Bogen — hvis Fortale var bleven udgivet som særskilt Skrift nogen Tid i Forvejen — men blev den følgende Dag efter Justitsdepartementets Ordre beslaglagt, hvorefter der blev rejst Justitssag mod Forfatteren; om alt hvad hermed staar i Forbindelse henvises til den nedenfor givne bibliografiske Historik. Efterat Forfatteren havde udstaaet den ham ved Højesteretsdom af 22 Septbr. 1886 overgaaede Fængselsstraf, men ved en ny Højesteretsdom af 10 Novbr. 1887 var bleven idømt 150 Dages Arrest for Forbrydelse mod Krl. Kap. 8, §§ 1 og 3 samt tillige for Overtrædelse af Frdn. 27 Septbr. 1799 § 21 var bleven ilagt en Bod af 1600 Kroner, unddrog han sig Fuldbyrdelsen af sidstnævnte Dom ved den 9 Novbr. 1887 at flygte med en Lodsbaad fra Tønsberg til Marstrand og derfra videre over Gøteborg til Havre og Paris. Her opholdt han sig derefter til Juni 1888, da han vendte tilbage til Kristiania og nu fra 7 August til 8 Oktbr. s. A. afsonede den ham paahvilende Straffedom dels ved Arrest i Kristiania Distriktsfængsel,

dels, efter hans egen Ansøgning, ved Fængsel paa Vand og Brød i 15 Dage. Da han ved Storthingets Sammentræden i Febr. 1889 ansøgte om Gjenindsættelse i sin tidligere Stilling som Hurtigskriver ved Storthingets Referentkorps, blev dette af Præsidentkollegiet nægtet ham (mod 1 St.). Udpaa Vaaren 1889 rejste han atter til Paris for om mulig at bryde sig en Bane der, gik i August s. A. paany tilsjøs med et Dampskib til Stockholm og Sundsvall, men vendte om Høsten tilbage til Kristiania, hvor han siden har levet.

Kants fornuftkritik og En soirée dansante. [Af Hans Jæger og Gunnar Heiberg.] Chra. 1878. 8. 2 Bl., 65 S. (Jægers Bidrag «Kants fornuftkritik» findes S. 1—31. Anm. af Dr. G. V. Lyng i Dagbl. 1879, No. 86, 91, 103, 108 og 120, optrykt i Lyngs Afhandlinger og Kritiker, S. 62 fg.)

Olga. Skuespil i 3 akter. (Trykt som manuskript i 50 expl.) Kra. 1883. 8. 79 S. + 1 S.

En intellektuel forførelse. Forspil til «Olga». (Trykt som manuskript i 100 expl.) Kra. 1884. 8. 40 S.

Fortale til «Fra Kristianiabohêmen». Roman i to dele af Hans Jæger. (Udkommer til jul.) Kra. 1885. 8. 16 S. (Udkom 12 Novbr. 1885 i Kommissjon hos Huseby & Co. limit., der paa Titelbladets Bagside lod trykke følgende Anmerkning: «Udgivelsen af nærværende har intet sammenhæng med udgivelsen af selve bogen. Når vi har påtaget os kommissjonen af denne fortale, er det skeet for at bidrage vort til en alsidig diskussjon».

Fra Kristiania-Bohêmen. Roman. D. 1. 2. Kra. 1885. 8. *I.* XVII S., 308 S. *II.* 335 S.

Bogen, der blev trykt i et Oplag af 2000 Expl., udkom den 11 Decbr. 1885 og udleveredes gjennem Ombringelse ved Bybud til en Del af de paa Forhaand privat tegnede Subskribenter, hvilken Ombringelse stansede, da Skriftet ved Middagstid samme Dag blev beslaglagt i Henhold til følgende Skrivelse fra Justitsdepartementet til Politimesteren:

«Efterat Departementet har haft Anledning til foreløbig at gjøre sig bekjendt med det i Hr. Politimesterens Skrivelse hertil af 2den Decbr. sidstleden omhandlede af H. Jæger forfattede Skrift «Fra Kristiania-Bohêmen», der nu er udgivet, skulde man, da Skriftet synes at være af strafbart Indhold, anmode Hr. Politimesteren om at træffe Forføjning til, at Skriftet snarest muligt bliver beslaglagt ved en Fogedforretning. Departementets Bestemmelse angaaende justitiel Tiltale mod Vedkommende vil blive meddelt Stiftamtmanden i Kristiania, saasnart Skriftet er undergivet nærmere Undersøgelse».

Samtidig med selve Romanen blev ogsaa den tidligere særskilt udgivne «Fortale» beslaglagt hos Kommissjonærerne, hvilken Konfiskation dog atter hævedes den følgende Dag. (Jfr. Fædrel. 1885, No. 148). Den i Departementets Skrivelse omtalte Tiltaleordre mod Forfatteren udfærdigedes den 24 Decbr. 1885. Ved Kristiania Byrets Dom af 29de April 1886 blev Forf. for Forbrydelse mod Straffelovens Kap. 8 § 1 sidste Del og § 3 ilagt 80 Dages Fængsel paa almindelig Fangekost og i Sagsomkostninger 80 Kroner, hvilken Dom af Højesteret (med 5 mod 3 St.) under 22 Septbr. s. A. nedsattes til 60 Dages Arrest, hvorhos Byretsdommen stadfæstedes, forsaavidt angik det beslaglagte Skrifts Konfiskation og Erstatningen for Sagsomkostninger. (Vo-

teringen i Højesteret blev af Tiltalte offentliggjort i «Impressionisten» 1887, No. 3; jfr. iøvrigt Morgbl. 1886, No. 479, Verdens Gang No. 112,).
I umiddelbar eller afledet Forbindelse med «Fra Kristiania-Bohêmens» Udgivelse stod endvidere følgende Retssager:

1) Ved Skriftets Beslaglæggelse i Decbr. 1885 var foruden en Del komplette Exemplarer af det hele Skrift skaffet tilside 300 første Dele af samme uden tilsvarende 2den Dele. Forf. lod saa 2den Del sætte op og trykke paany i 350 Exemplarer, hvorefter Bogtrykkeren Chr. H. Knudsen i Decbr. 1886 rejste med de saaledes fuldstændiggjorte og nu med Omslagstitlen «Julefortællinger af H. J.» forsynede Exemplarer af Bogen — hvoraf ogsaa nogle Exemplarer anholdtes hos en Bogbinder i Kra 18 Jan. 1887 — til Gøteborg og Stockholm for at afhænde Restoplaget dersteds. Mens saadant Salg forsøgtes der, blev imidlertid Skriftet beslaglagt den 11 Jan. 1887 efter Ordre fra den svenske Justitsminister, og senere blev efter Justitsdepartementets Skrivelse af 18 Marts 1887 saavel Forfatter som Bogtrykker satte under Tiltale i Norge, i hvilken Sag Byretsdom faldt 20 Juni 1887 (ref. i Morgbl. s. A. No. 314) og enstemmig Højesteretsdom 10 Novbr. 1887 (se Biografien ovfr. S. 183); det var sin skrevne Forsvarstale i denne Sag, Forf udgav under Titlen «Hans Jægers sidste Ord i Bohême-Sagen».

2) Under Titlen «Kristiania-Bohêmen paa eventyr. Første aften. En promenade paa Karl-Johan og dens følger. Novelle af Olaf Bernick» (8. 48 S.) udkom i Febr. 1886 i Kommissjon hos Boghandler M. Askeland et Skrift, som blev beslaglagt 13de s. M. og for hvis Udbredelse sidstnævnte sattes under Tiltale 12 Marts s. A. og dømtes af Højesteret. Da senere den pseudonyme Forfatter, fhv. Telegrafist Ole Beinigen, under et Ophold i Stockholm udgav en svensk Oversættelse af sit Skrift, blev han, efterat være beordret hjemsendt til Norge som Løsgjænger, i Septbr. 1888 beordret tiltalt, hvilken Sag endnu ikke er bleven paakjendt af Højesteret. (Jfr. «Hvorledes jeg blev profet eller En bohêmes eventyr i Stockholm. Af Olaf Bernick». Kra. 1888. 8. 192 S.)

3) Da Hans Jæger i 1875 havde underkastet sig Examen artium, lod han sig ikke immatrikulere ved Universitetet. Efterat Højesteretsdommen over ham for Udgivelsen af «Fra Kristiania-Bohêmen» var faldt, androg han i Skrivelse til det akademiske Kollegium af 28 Septbr. 1886 om at maatte blive immatrikuleret, men dette Andragende blev afslaaet, idet Kollegiet tilbagemeldte, «at der paa Grund af hans i den senere Tid udviste Forhold ikke kan gives ham Adgang til at optages som akademisk Borger». Jæger lod derefter Kollegiet indkalde for Forligelseskommissjonen i Oktbr. s. A., men da Forlig ikke opnaaedes, blev Sagen henvist til Rettergang og Jæger udtog Stevning mod det akademiske Kollegium, som derefter ved Kra. Byrets Dom af 8 Septbr. 1887 frikjendtes for Jægers Tiltale, medens han ilagdes Processens Omkostninger. (Byrettens Dom findes i Morgbl. 1887, No. 462). — Efter Kollegiets Negtelse af at udlevere Jæger hans akademiske Borgerbrev, blev der 7 Oktbr. 1886 holdt Møde i den frisindede Studenterforening, hvor, efterat Storthingsmand V. Ullmann med Akklamation var valgt til Foreningens Formand og denne derpaa havde holdt et paa Dagsordenen sat Foredrag om Kristendommen, Chr. Krohg rettede en Interpellation i Anledning af Kollegiets Optræden i denne Sag. Krohgs Forslag til et Dadelsvotum over Universitetets Professorer, fordi disse ikke «ved en Protest har fralagt sig enhver Delagtighed» i Kollegiets «drøje Misbrug af Embedsmyndighed» fik ingen andre Forsvarere end Krohg og Jæger selv, hvorimod Forsamlingen med overvældende Flertal efter

Forslag af Bestyrelsen vedtog følgende Udtalelse: «Foreningen afviser Sagen som rettelig henhørende under et almindeligt Studentermøde». (Jfr. Dagbl. 1886, No. 352, hvor Jægers Tale paa Mødet er trykt, No. 357 af Johan Castberg). Et almindeligt Studentermøde blev derefter afholdt 13 Oktbr., men dette vedtog nu med stort Flertal følgende Forslag af stud. theol. Hovden: «Studenterne vil ingen videre Befatning have med Hans Jæger og hans Sag». (Jfr. Aftpst. 1886, No. 603, 605, 608, cfr. 618; Dagbl. No. 275 af Ulleland, 360, 414; Morgbl. No. 510, 511, 513, 516, 520, 521, 526, 528, 542, 545; Verdens Gang No. 122; Fædrel. No. 119, 125).

4) Efterat den Jægerske Roman var bleven beslaglagt i 1885, bortlejede Bogladerbetjent N. H. Jæger i Tidsrummet fra omkring 19 Decbr. 1885 til Marts eller April 1886 til forskjellige Personer et Kobberstikker F. G. Eriksen tilhørende Exemplar af den beslaglagte Roman for 25 Øre pr. Dag saaledes, at Indtægterne skulde deles mellem dem. For dette Forhold blev begge de nævnte Personer sat under Tiltale ved Kra. Stifts Ordre af 3 Marts 1887. Ved Byretsdom af 11 Maj s. A. blev begge frifundne for Justitiens Tiltale, men ved Højesteretsdom af 16 Novbr. s. A. blev de enst. for Forbrydelse mod Frdn. af 27 Septbr. 1799 § 21 ilagt en Bod til Kra. Bykasse af 1600 Kr. hver samt Sagsomkostninger, dog anbefalet til ved Benaadning at erholde Straffeboden nedsat til 40 Kr. for hver. (Norsk Retstid. 1888, S. 243 fg.; Morgbl. 1887, No. 590).

Til Historien om den ved Jægers Roman fremkaldte «Bohême-Bevægelse» hører ved Siden af de ovfr. omtalte Retssager ogsaa de literære Følgeskrifter i Bogform eller i Blad- og Tidsskrift-Literaturen og Forhandlingerne paa offentlige Møder. Efterat Beslaglæggelsen var omhandlet i ledende og indsendte Artikler i Vort Arbeide 1885, No. 89 af Ludvig Meyer; Verdens Gang 1886, No. 11 af L. A. Havstad; Politiken 1886, No. 11 af A. Garborg [fornemlig en Karakteristik af Forfatteren og af Bogen], — indlededes i Den frisindede Studenterforening (som var bleven stiftet kort efter den Ibsenske Episode i Studentersamfundet i Oktbr. 1885, se N. Forf.-Lex. III. 28 fg.) paa et Møde den 27 Januar 1886 ved et Foredrag af Bibliotheksamanuensis Andr. M. Hansen »om Determinisme og Moral« en Diskussjon om Justitsforfølgningen mod Hans Jæger. Med stor Majoritet vedtoges paa dette Møde den saakaldte »Afskyresolution« efter et Forslag af daværende Overretssagfører Ludvig Meyer saalydende: «Den frisindede Studenterforening erklærer sin Afsky for den af Justitsdepartementet anlagte Straffeforfølgning mod en literær Meningsudtalelse.» Som Følge af denne Diskussjon og Votering frasagde Prof. J. E. Sars sig sin Stilling som Foreningens Formand. (Jfr. Dagbl. 1886, No. 27 af Red., No. 28 af A. Hølaas, J. Lieblein og A. Schjødt, No. 29 af Otto Anderssen, No. 32 af Foreningens Bestyrelse, No. 33 af Foreningens Viceformand Advokat A. Schjødt, No. 35 af en Anonym, No. 76 af V. Ullmann; Verd. Gang 1886, No. 13 og 17 af Red., No. 14 af Chr. Krohg; Aftpst. No. 53 og 54; Mrgbl. No. 51; Framåt [Gtbg.] 1886, No. 5 i Brev fra Kristiania af Gina Krog). Et stenografisk Referat af Forhandlingerne paa nævnte Møde offentliggjordes nogen Tid efter i «Den frisindede studenterforenings foredrag og diskussioner. I.» (Kra. 1886. 8. 74 S.). Den saaledes indledede Debat fortsattes derefter i følgende Møder med Forhandlinger om »Pressefrihedens Grænser», hvilke Forhandlinger tryktes i samme Hefteskrifts II. og III. (Kra 1886. 8. 56 S. og 67 S.), hvortil som Supplement hører «Et Foredrag, som forsøgtes, men ikke kunde blive holdt i den frisindede Studenterforening» af Halfdan Marius, trykt i Dagbl. 1886, No. 67.

Mellem de literære Følgeskrifter maa videre nævnes Bladet Impressionisten (No. 1—8), hvis No. 1 og 2 udkom i Decbr. 1886 med Chr. Krohg som Chefredaktør (til og med No. 4) og med følgende Program: «Foruden at levere literær kritik og hyle hvergang der er noe, vil «Impressionisten» ogsaa gjøre sig til organ for alle slags smaa Kristiania-impressions og derved bidrage sit til at fuldstændiggjøre det store Kristiania-billed fra vor tid, som skal skabes af den Kristianià-literatur, der nu værs'go faar være saa snil at blomstre op». No. 3 udkom i Januar, No. 4 i April, No. 5 i Maj, No. 6 i Decbr. 1887, No. 7 i Novbr. 1888 og No. 8 i Februar 1889*). Som Modskrift udkom Flyvebladet Anti-Impressionisten (15 Januar 1887. 4. 2 Bl.).

Til den literære Diskussjon, som Bogen fremkaldte, hører — foruden Garborgs ovfr. nævnte Stykke i Politiken 1886, No. 11 — Stykkerne «Fra Kristianiabohêmen» og «pressefriheden» af P. Ulleland i Nyt Tidsskrift V. 198—210 med de dertil knyttede: «Endnu nogle ord om pressefriheden» af J. E. Sars ssteds. S. 211—27; «Brev om «Fra Kristiania-bohêmen» af Bjørnstjerne Bjørnson S. 342—44**); «Pressefriheden» af L. A. Havstad S. 345—47; »Endnu nogle ord om pressefrihed« af Thos. M. Wilson S. 565—72, jfr. Dagbl. 1886 No. 275 af P. Ulleland og No. 278 af L. A. Havstad. Videre mærkes blandt Pressens Indlæg Stykkerne «Hans Jægers Domfældelse» [af G. Brandes?] i Politiken 1886, No. 266 og «Om literære Konfiskationer i Anl. af Dommen over Hans Jæger» af Axel Lundegård i Politiken s. A. No. 312 samt det særskilt udgivne Skrift: «Något om Hans Jægers bok «Fra Christiania-Bohêmen» samt ett inlägg i frågan om äktenskapet och den fria kärleken af Martin» [Pseud. for C. M. Heurlin]. (Göteborg 1887. 8. 21 S.) At mærke er i denne Forbindelse ogsaa den svenske Forfatterinde Ernst Ahlgrens af Axel Lundegård fuldførte Fortælling «Modern», S. 52 fg.

Et Brudstykke af «Fra Kristiania-Bohêmen» er oversat paa Tysk af E. Brausewetter i Mag. f. d. Lit. d. In- u. Ausl. 14 Septbr. 1889.

En Mislyd. [Kra. 5 Juni 1886]. 1 Bl. Pat. (Dette Flyveblad blev omdelt paa Gaderne i Kristiania den 5 Juni 1886, samme Dag som der om Aftenen blev givet en Velkomstfest for Bjørnstjerne Bjørnson paa Tivoli efter hans Hjemkomst fra 4 Aars Ophold i Paris. Flyvebladet, hvis Titel sigter til denne Fest og de forud for den gaaede Ovationer, var ved sit Indhold et polemisk Svar paa det ovfr. nævnte Brev af Bjørnson i «Nyt Tidsskrift», hvor Jægers Svar ikke fik Plads).

Min forsvarstale i højesteret. Kra. 1886 8. 48 S.

Hans Jægers sidste ord i Bohêmesagen eller Den tale, som ikke blev holdt i højesteret. Kra. 1888. 8. 72 S.

Kristiania-billeder. Af Hans Jæger og Haakon Nyhuus. Kra. 1888. 8. 125 S. (Jægers Bidrag til denne Bog: «En dag af mit liv», S. 5—72, blev anm. i Politiken 1888, No. 344 A.)

Noveletter. [Med Titelblad efter Tegning af Erik Werenskiold]. Kra. 1889. 8. 141 S. (I denne Bog er, uden at derom er givet nogen Oplysning, Skitserne «I bringebærhækkeu», og «Bryllup» ikke af Jæger, men af H. Nyhuus. Anm. i Dagbl. 1889, No. 372; i Verdens Gang No. 298).

---

*) I April 1890 udkom No. 9 som det første Numer af et Ugeblad, der annonceres som «unge menneskers blad».

**) *Det var et Svar paa dette Brev fra B. B.*, som Jæger trykte i sit Flyveblad «En Mislyd».

I Impressionisten No. 1: Fra distriktsfængslet (I. Ankomsten. II. Luftegaarden. III. Prestens første besøg); No. 2: Vor literatur; Fra distrikts-fængslet. (IV. J. P. Jacobsen: «Digte og udkast»); Beslaglæggelsen [af Chr. Krohgs «Albertine»]; No. 3: Bemerkninger ved Højesteretsdommen over Hans Jæger af 22 Septbr. 1886; No. 4: «Albertine» og naturalismen; Tale om menighedsraad i den frisindede studenterforening; No. 6: Brev fra Sandøsund ved Færder 8 Novbr. 1887 [paa Flugten til Paris]; No. 7: Brev til Chr. Krohg; Tre lyse billeder fra universitetet, og ét sort.

I Den frisindede studenterforenings foredrag findes Jægers Indlæg i Forhandlingerne i H. I. S. 41—54 og 64—68, i H. III. S. 3—29.

I Verdens Gang 1889, No. 165: Impressionisterne; No. 166: Les sales Prussiens!

I Dagbladet *1882*, No. 305: Et Dukkehjem — Gjengangere — En Folkefiende. — *1887*, No. : De Chavanne.

I Politiken (Kbh.) 1888, No. 44: En norsk Fordreven i Paris.

Jæger, Henrik Bernhard, Søn af Sejlmager *Herman J.* og *Birgitte Pedersen*, er født i Bergen 4 Januar 1854. Efter oprindelig at have været bestemt for og en kort Tid ansat ved Handelen, tog han, privat dimitteret, 1874 Artium og Aaret efter Andenexamen. Han begyndte derpaa at studere Filologi, men med Embedsstudiet blev det ikke til videre og da han i 1877 havde faaet en Ansættelse som Medarbejder i «Aftenbladets» Redaktion, blev Literaturhistorie og dramatisk Kunst hans egentlige Studiefag. Vaaren 1878 opholdt han sig et Par Maaneder i Kjøbenhavn, hvor han studerede Dramaturgi og Literaturhistorie. Om Høsten s. A. rejste han med Stipendium af Statsmidler til Udlandet. Han opholdt sig navnlig i Berlin, Dresden og München, hvor han lod sig immatrikulere ved Universitetet og i to Semestre studerede Literaturhistorie under Professor M. Bernays og Æsthetik under Professor M. Carriere. I Mellemtiden mellem Semestrene besøgte han Wien, hvor han særlig lagde sig efter Theatervæsen, og gjorde desuden en Udflugt til Italien. Under sit Ophold i Udlandet blev han ansat som Hartvig Lassens Efterfølger som artistisk Konsulent ved Kristiania Theater. I denne Stilling, som han tiltraadte fra 1 Novbr. 1879, blev han staaende, til Posten i 1883 blev inddraget. Naar fraregnes en kort Rejse til Tyskland i 1885 og et længere Ophold i Kjøbenhavn om Vaaren 1888, boede han i de nærmest følgende Aar som Forfatter og Publicist i Kristiania, indtil han blev tilbudt Posten som Sceneinstruktør ved Bergens nationale Scene fra Begyndelsen af Sæsonen 1888—89. Fra denne Stilling trak han sig imidlertid tilbage allerede efter en Sæsons Virksomhed. Han er f. T. bosat i Fuse i Nærheden af Bergen, beskjæftiget med nye literære Arbejder. Høsten 1884 holdt han i Kristiania en Række (9) Foredrag over Ludvig Holberg; foruden denne Forelæsningsrække har han saavel i Kristiania som i andre af Landets Forelæsningsforeninger holdt offen-

lige Foredrag over det norske Nutidsdrama, over den norske Literatur fra Wergeland til Bjørnson og over Fællesliteraturens Udvikling fra Holbergs Død til Baggesens Fremtræden.

* 24 Juni 1881 *Marie Louise Holstad* (f. 20 Juli 1853), D. af Prokurator i Vaage Herman Olrik H. og Johanne Annette Nordby.

Literaturhistoriske Pennetegninger. Kbhvn. 1878. 8. 5 Bl., 347 S., 1 Bl. (Anm. i Aftenposten 1878, No. 292 A, Morgbl. s. A. No. 349, i Chra. Intell. s. A. No. 301, i Berg. Tid. No. 292 B, Bergspst. No. 294 A, i Dagbl. 1879, No. 40 [af Erik Vullum], i Berl. Tid. 5 Decbr. 1878; i Dagstelegrafen 22 Decbr. s. A.; i Dagens Nyheder 12 Jan 1879 [af Erik Bøgh]; i Nyt norsk Tidsskrift IV. 499—515 af O. S[kavlan]; i Ude og Hjemme II. 270 fg. og 284 fg. af H Schwanenflügel).

Dronning Josefine. [Kra. 1877.] 32. 68 S. m. et staalstukket Portræt. (Anon.)

Drømmerier ved franske Kaminer. Eventyr af Richard Leander [ɔ: Prof. R. Volkmann]. Oversatte efter Originalens niende Oplag. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 108 S. (Anon.)

Et Fotografi. Proverbe af Richard Geer. Kra. 1882 [ɔ: 1881]. 8. 42 S. (Opført paa Kra. Theater 1ste Gang 9 Decbr. 1881 og derefter spillet ialt 8 Gange paa dette Theater; jfr. Aftbl. 1881, No. 288, Aftpst. 288 A, Dagbl. 314 og Morgbl. 341 A. Desuden er Stykket bleven spillet i Bergen, Stavanger, Throndhjem og fl. a. norske Byer. — En Oversættelse for svenske Theatre er udført i Mnskr. af Skuespiller Zachrisson).

Løse Fugle. Lystspil i to Akter. Kra 1882. 8 108 S. (Anm. bl. a. i Morgbl. 1882, No. 352 A; i Dr. Bl. 1883, No. 6 af E. U[tne]; i Nat. Tid. [Kbh.] 1883, No. 2423. — Stykket blev opført paa Kra. Theater 1ste Gang 9 Marts 1883 og oplevede til 30 August s. A. ialt 13 Opførelser der; jfr. Anm. i samtlige Kra.-Blade 10de til 14de Marts s. A. Omtrent samtidig blev det opført paa Bergens Theater. — I svensk Oversættelse af G. af Geijerstam er Stykket bleven antagen til Opførelse paa det dram. Theater i Stockholm, hvor det dog hidtil ikke har gaaet over Scenen).

Mauritz Hansen: Noveller i Udvalg ved Henrik Jæger. Kra. 1882. 8. XII S. [biografisk-kritisk Indledning], 500 S.

Betegner den moderne naturalisme i poesien et fremskridt eller et forfald? 3 foredrag holdt i studentersamfundet af redaktør Garborg, prof. Lyng og literat Henrik Jæger. (Trykt som manuskript). Kra. 1882. 8. 17 S. (J.s Foredrag findes S. 12—17 saavel i denne Udgave som i den anden, med et nyt Foredrag af Lyng øgede Udgave fra samme Aar. Jfr. N Forf.-Lex. II. 160 og 361).

Norske Forfattere. Literaturbilleder. Kbhvn. 1883. 8. 4 Bl., 235 S. (Anm. i Aftpst. 1884, No. 88 A; i Dagens Nyheder [Kbh.] 1883, 29 Decbr.; i Morgbl. [Kbh.] 1884 af Otto Borchsenius).

Dansk-norske digterværker til skolebrug udgivne af Henrik Jæger. [*I.*] Wessel: Kjærlighed uden strømper. Med indledning og anmærkninger udgivet. Kra. 1884. 8. 86 S. — [*II*] Holberg: Erasmus Montanus. *Med indledning og* anmærkninger udgivet. Kra. 1884. 8. 103 S., 1 S.

(Anm. i Vor ungdom 1885, S. 171 fg. af Kristofer Lassen; i Aftpst. 1885 [af N. Th. Wallem]; i Politiken 1885, No. 46 af E. Brandes).

Arvegods. Skuespil i to handlinger Kbhvn. 1885. 8. 119 S. (Opført paa Kra. Theater 1ste Gang 29 Novbr. 1885 og derefter ialt 5 Gange. Bogen blev bl. a. ogsaa anm. i Nattid. [Kbh.] Decbr. 1885 af A. Falkman, jfr. Aftpst. 1885, No. 295 A.).

Henrik Wergeland og Stella. Særskilt aftryk af «Nyt Tidsskrift». Kra. 1886. 8. 26 S.

Henrik Ibsen 1828—1888. Et literært livsbillede. Kbhvn. 1888. 8. 1 Bl., 1 Titelportræt, 3 Bl., 296 S. [med Portræter, Prospekter og Vignetter]. (Jfr. Uddrag af et Brev fra Ibsen til Forf., trykt i Nattid. 18 April 1888. Anm. i Aftpst. 1888, No. 256, Dagbl. No. 135 [af Irgens Hansen], Chra. Intell. No. 109, Morgbl. No. 217, Nattid. No. 55 af L. E.[riksen], Bergspst. No. 98, Berg. Tid. No. 129, Berg. Aftbl. 1 Maj 1888, Fædrelv. No. 48 af H.[arald] H.[ansen]; i Dagbl. [Kbh.] No. 108, Politiken No. 113 A [af E. Brandes], Nattid [Kbh.] 21 April 1888 [af P. Hansen], Ill. Tid. XXIX. [Kbh. 1887—88] S. 363; Aftonbl. 1888, No. 86 af J. A. R[unstrøm];

Henrik Ibsen 1828—88. Ein litterarisches Lebensbild. Mit Genehmigung des Verfassers aus dem Norwegischen übertragen, bearbeitet und mit Zusätzen versehen von Dr. Heinrich Zschalig Dresden u. Leipzig 1890 [ɔ: 1889]. 8. III S., 239 S. (Afsnittet i Jægers Bog om Ibsens Barndom er ogsaa oversat af W. Brausewetter i Mag. f. d. Lit. d. In- u. Ausl. 1889, No. 19. — En engelsk Oversættelse af samme Bog er f T. under Udarbejdelse af H. Paternay, M D.)

[1.] Bergen og Bergenserne. Bergen 1889. 8. 263 S. (Anm. i Bergspst. 1889, No. 292 A; Berg. Tid. s. A. No. 377; Berg. Aftbl. 20 Decbr. s. A.; Dagbl. No. 388).

[2.] Bergen og Bergenserne. Pragtudgave med 10 Fotografier Bergen [1889—] 1890. 4. 112 S.

Mixed pickles. Feuilletoner og skitser. Kra. 1889. 8. VII S., 199 S.

Oscarshal-Album. Texten ved Henrik Jæger. Bergen [1889.] Tværfolio. 8 S. (Ny Text til det af Chr. Tønsberg udgivne Billedværk, af hvis Restoplag Boghandler F. Beyer i Bergen i 1889 tilkjøbte sig en betydelig Del).

Johannes Brun. Et Mindeblad. [Udg. af H. J] Kra. 1890. 4. 16 S.

Kristiania i femti-aarene. Texten ved Henrik Jæger. Bergen [1890.] Tverfolio (Under Forberedelse).

I Nyt norsk Tidsskrift *I.* (1877) S. 266—276: Om et mærkeligt eksemplar af Wergelands »Skabelsen, Mennesket og Messias». — *III.* 243—256: Holger Drachmanns nyeste arbejder.

I Nyt Tidsskrift *II.* (Kra. 1883), S. 75—89: Om J. P. Jakobsen som novellist. — *III.* 397—400: Et holbergsk titelblad. — *V.* 497—520: Henrik Wergeland og Stella. (Ogsaa i Særtryk i nogle Expl, se ovfr.) — *VI.* 76—103: Henrik Ibsens «Olaf Liljekrans»; S. 872—904: Henrik Ibsens barndomsliv og ungdomsdigtning. (Brudstykke af Forf.s senere udgivne Monografi).

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1877, [illegible]. 209—243: Lord Byron. (Efter Rudolf Gottschall). *II.* 1—50: En norsk Forfatte-r-inde [ɔ: Camilla Collett; jfr. Fru C's «Gjenmæle» S. 271 fg. med Jægers Tilsvar *294—307; cfr.* ogsaa Artiklen «I Anledning af «En norsk Forfatterinde» i Morg[illegible] *1877, No. 309 A.)*

I Tidskrift utg. af Landsmålsföreningarne (Sthlm.) 1888, S. 3—14: Asbjørnsen og Moe.

I Ny svensk Tidskrift *1880*, S. 109—13 og 179—83: Den norska litteraturen under år 1879 — *1882*, S. 335—47: Litteraturbref från Norge.

I Ude og Hjemme V. (Kbh. 1881—82), S. 13—17, 28—32, 44—47, 51—53: Asbjørnsen og «Huldreeventyret».

I Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, har han skrevet Biografierne af Ludvig Holberg, Tullin, J. H. Wessel, Mauritz Hansen, Henrik Wergeland, Camilla Collett og [i Fællesskab med Udgiveren] Arne Garborg.

I Nordisk Conversations-Lexikon, 3. Udg., er Artiklen „Digtekunst" B. II. 562—64 af ham.

I Dybwads Illustreret Folkekalender *1881*, S. 62—81: Bernhard Herre. En literærhistorisk Pennetegning. — *1882*, S. 51—72: Det borgerlige Drama. Et populært Foredrag.

I Literært Album, udg. af Kra. Kunstnerforening (Kra. 1880), S. 108—11: To Digte [under Pseudonymet Richard Geer].

I Juleroser (Kbh.), som han redigerede sammen med Vilh. Møller og G. af Geijerstam 1885—87, skrev han i Aarg. 1885: Asbjørnsen i sit Hjem; i Aarg. 1887: Huldren.

I Norden, udg. af Ernst Bojesen (Kbh. 1887), som han redigerede sammen med Vilh. Møller og G. af Geijerstam, skrev han i H. 3: Johannes Brun; H. 6: Gjennembrud.

I Norway illustrated (Bergen 1889. 4.), S. 124—33: The history and progress of literature in Norway.

I The Athenaeum har han siden 1880 leveret Artiklen om Norge i Aarsoversigterne over den europæiske Literatur. (Jfr. Morgbl. 1887, No. 31).

I Ny illustreret Tidende *1875*, No. 3: Træk af den russiske Digtekunsts Udvikling i vort Aarhundrede (ufuldendt); No. 12, 13, 14 og 16: Iwan Turgénjew. (En Studie). — Af dette Blad var han Redaktør i første Halvaar 1880, for de to første Numeres Vedkommende sammen med Knud Claussen, og leverede i dette Tidsrum forskjellige Bidrag til Bladet, deriblandt i No. 2: Shakespearerecitatoren Hermann Linde; No. 6 og 7: Fru Johanne Reimers, en biografisk Pennetegning (optrykt uden Forf.s Vidende i «Mindeblade over Fru Johanne Reimers», S. 3—5); No. 18: San Lazzaro ved Venezia, et Rejseindtryk; No. 27: Øvrevolds (Novellette) samt under Merket Richard Geer i No. 13 og 19 et Par Smaadigte. Senere findes af ham i Aarg. *1880*, No. 43: Med Ernst Possarts Billede. — *1881*, No. 1 og 3: Alexander L. Kiellands Arbejder; No. 4: Sophus Schandorph; No. 30 og 31: Topsøe som Novellist.

I Folkebladet, red. af J. B Bull, *1887* No. 2: Henrik Ibsens „Kjærlighedens Komedie" paa Prosa; No. 5: Billedhugger Lexow Hansen; No. 7—8: Johan Selmer; No. 12 og 15: Dragtens Historie; No. 23—24: Fra et Besøg hos Henrik Ibsen. (Jfr. Parodien «Ett besök hos Henrik Jæger» af Ture i Ur Dagens Krönika 1888, S. 233 fg). — *1888*, No. 1: Hans Heyerdahl; No. 20: Mathias Skeibrok.

I Aftenbladet *1876*, No. 250 og 251: Calderons „Livet en Drøm"; No. 274, 275, 276, 278 og 280: Om Norskhedsperioden. — *1877*, No. 3: Anm. af H. *Schwanenflügels* „Henrik Wergeland"; No. 41: Recension af J. P. Jakobsens

„Fru Marie Grubbe"; No. 144, 149, 154 og 166: Smaature i Kunstudstillingen paa Universitetet; No. 290, 292, 295 A: Jørgen Moe. — *1878*, No. 291 og 292 A: Fra Berlins Theaterverden.

I Morgenbladet skrev han Theaterkritiken i Begyndelsen af Sæsonen 1878—79, indtil han i Oktober rejste til Udlandet. Medens han var Konsulent ved Kra. Theater, leverede han Kritikerne i samme Blad af Ristoris og Emil Poulsens Gjæsteforestillinger. Efterat være fratraadt Posten ved Kra. Theater, skrev han atter i nogen Tid Theateranmeldelserne i Bladet. Af hans øvrige Bidrag til „Morgenbladet mærkes: *1879*, No. 214, 215: Breve fra den internationale Kunstudstilling i München; No. 314 A: Adam Oehlenschläger. — *1880*, No. 294 A: Et Jubilæum [ɔ: 100 Aarsdagen for den første Forestilling af det dramatiske Selskab i Kristiania]; No. 341 A og 342 A: Tyske Theaterforhold, et Foredrag i Studentersamfundet. — *1882*, No. 15 A: Christiania Theater og Edvard Brandes. (Jfr. den herved fremkaldte Polemik i Aftpst. 1882, No. 16 A af F. [ɔ: A. Grønvold], hvortil Svar af Jæger i No. 17 A, No. 18 A [af T. Blanc], Morgbl. No. 22 af q og 27 B af —eb— og Jægers Svar til alle disse Forf. i Artikelen „Theaterkritiken" i Morgbl. No. 31 A); No. 219 B: Synnøve Solbakken; No. 346 B: Prolog ved Kra. Theaters Mindefest for Fru Johanne Reimers.

I Aftenposten — foruden en Del Kunstkritiker og Literaturanmeldelser samt et Par Breve fra Kjøbenhavn og München i Decbr. 1885 og Jan. 1886 — Aarg. *1881*, No. 109 A, 110 A, 111 A: Henrik Wergeland; No. 262 A: Et Ungdomsarbejde af Henrik Ibsen. — *1883*, No. 1, 2 A og 5 A: Henrik Ibsen som Journalist; No. 179 A, 183 A, 186 A: Harald Meltzer. — *1884*, Holbergnumeret 3 Decbr.: Ludvig Holberg. Leyligheds-Comoedie i 1 Act. (Opført som Festspil ved Forestillingen paa Kra. Theater 3 Decbr. 1884 og samme Aften paa Nya Theatern i Stockholm i Oversættelse ved Ludvig Josephson). — *1885*, No. 312: Johan Herman Wessel, Foredrag ved Kra. Theaters Festforestilling 29 Decbr. f. A. — *1889*, No. 749: Et utrykt Ungdomsarbejde af Henr Ibsen [ɔ: „St. Hansnatten"]. — *1890*, No. 101, 105, 122, 129: Fra Welhavens Guttedage og Studenteraar (jfr. No. 150 og 158).

I Verdens Gang 1884, No. 141: Ludvig Holberg.

I Dagbladet *1884*, No. 317: Holberg og Kvindesagen; No. 399: «Norges Dæmring». [I Anl. af 50 Aars Dagen for Digtets Offentliggjørelse]; No. 422, 424, 427: Ludvig Holberg. — *1889*, No. 255: Bergen som Turistby.

I Chra. Intelligentssedler var han Theaterkritiker fra Høsten 1884 til Sommeren 1886 og skrev desuden i samme Tidsrum adskillige andre af Bladets Artikler om literære og kunstneriske Emner. — Fra Høsten 1886 til Udgangen af 1887 var han ansat i Dagen som Theaterkritiker og som Redaktør af Bladets «Literaturtidende», hvis fleste Anmeldelser i dette Tidsrum er af ham, ligesom han ogsaa skrev de fleste af Bladets Anmeldelser af bildende Kunst. — I dette Blads Fortsættelse, Nationaltidende, skrev han i 1888, No. 57 fg.: Indtryk fra Kjøbenhavns Theatre.

I Bergens Aftenblad *1880*, No. 53, 76: Fra Hovedstaden [ang. Literatur og Kunst]. — *1888*, 10, 12 og 13 Novbr.: Henrik Wergelands Fantasi. (Foredrag i Selskabet til Videnskabelighedens Fremme). — *1889*, 20 og 23 April: Den skrevne Makulatur.

Til Aftonbladet (Sthlm.) sendte han Breve fra Norge fra Ministeriet Sverdrups Udnævnelse i 1884 til 1887.

Enkelte Lejlighedssange af ham er trykt særskilt, saaledes «Ved Johannes Bruns Jubilæum» 24 April 1882, «For de 82 Tingmænd 10 Maj 1884», m. fl.

For Kristiania Theater har han oversat G. v. Mosers «Blomsterkongen» (Der Veilchenfresser), Lystspil i 5 Akter, og A. Wilbrandts «Efter Bryllupet» (Die Neuvermählten), Lystspil i 3 Akter; for Bergens Theater har han oversat Paillerons «Under Ballet» (Pendant le bal).

Jæger, Nicolai Henrich, Broder af ovennævnte Mægler Adam G. F. J., blev født paa Fredriksverk paa Sjæland 28 Januar 1780, kom 1794 til Norge og lagde sig efter Sprog og Lovkyndighed, tog 1803 juridisk Examen i Modersmaalet og var derpaa i 13 Aar edsvoren Fuldmægtig hos Byfogden i Arendal, indtil han i Decbr. 1816 udnævntes til hans Eftermand i Embedet. Han døde i Arendal 13 Juli 1846.

* *Elisabeth Marie Berg* (f. 7 Marts 1788, † 1857), D. af Byfoged i Arendal, Kancelliraad Nils B.

[Jule-Cantate 1802, afsungen af Helliggeistes Sogns Skolebørn. Kbh.]

Norway: A Poem, by Charlotte Wardle. London 1814. Norge: En poetisk Efterligning. Af det engelske ved N. H. Jæger. Chra. 1814. 8. 29 S., 1 Bl.

Opdagelse af vor Jordklodes tredie Bevægelse om Magnetpolerne i Syd og Nord, og disses hidtil forborgne Hemmeligheder, med deraf følgende høist vigtige Resultater i Naturens og Videnskabernes Rige. En populair Afhandling. Chrsand 1825. 8. VI S., 168 S. (Jfr. Mag. f. Naturvidskb. VI. 318—20. Et utrykt Rimbrev i Anledning af «Opdagelsen» fra Stadshauptmand i Arendal O. H. Foss til Ole Houen, dat. 30 Juni 1828, findes paa Univ.-Bibl.)

Hollandsk Lexicon for Norske og Danske, hvori Professor Matth. Siegenbeeks nye Retskrivnings Ordbog er lagt til Grund. [Ogsaa m. holl. Titel]. D. 1. 2. *I* Hollandsk-Norsk eller Dansk. Chra. 1826 8. XIV S., 566 S. (Anm. i Morgbl. 1829, No. 83). — *II.* Norsk eller Dansk-Hollandsk. Chra. 1831. 8. XIV S., 412 S.

Hollandsk Grammatik eller Veiledning til med Lethed at lære sig selv det hollandske Sprog, efter P. Weilands *Nederduitsche Spraakkunst*, med nødvendige Forøgelser og hollandsk Læsebog. Arendal 1835. 8. VIII S., 118 S., IV S., 60 S.

I Platous Indberetninger om Nationalfesten 1811 (Chra. 1812), S. 229—34: Sang og Cantate til Universitets-Festen i Arendal 11 Decbr. 1811.

I Ugebladet Hermoder IV. (1823), S. 135 fg.: Prolog paa Arendals-Theater paa Kongens Fødselsdag 26 Jan. 1823.

Jæger, Nicolai Henrik, foregaaendes Søn, blev født i Arendal 5 Oktbr. 1818, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1837 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1842. Han var derefter 1844—48 ansat som Kopist i Kirkedepartementet, blev 1851 Politiassistent i Drammen, udnævntes 21 Novbr. 1855 til Politifuldmægtig i Bergen og 26 Novbr. 1859 til Brigade- og Garnisonsauditør sammesteds. I 1860 er-

Trykt 26 April 1890.

holdt han tillige Ansættelse som Dispachør. Han døde i Bergen 30 Novbr. 1864.

* *Otilie Henriette Elisabeth Foss* (f. i Arendal 10 August 1825, † i Bergen 12 Oktbr. 1868), D. af Sejlmager Ole Henrik F. og Else Marie Truslew.

Om Opdragelsen. Et Forsøg til Veiledning ved en Opdragelse, der har det rette Formaal. Af en Ubenævnt. Chra. 1856. 8. 68 S.

Et Indlæg i Jurysagen. Bergen 1859. 8. 37 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1859, No. 17; i Aftbl. s. A. No. 115; i Bergspst. s. A. No. 30, hvortil Svar af Forf. i No. 32 og 33, jfr. No. 31 og 38).

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. VII. (1854), S. 34—103: Om vor kriminelle Retspleies Trang til Reform. (Recension af C. Auberts Indberetning; jfr. A.s Svar i Chra.-Posten No. 2225 og J s Tilsvar i s. Bl. No. 2244).

I Bergensposten 1856, No. 290 og 291: Om den legale Undersøgelse af en Myrdets Lig. (Jfr. O. B. Heibergs og F. Krohgs Bem. i No. 289 og 292, hvortil Svar af J. i No. 293).

Jønsberg, Nils, Søn af Gaardbruger *Simon Christophersen J.* og *Karen Dorothea Thesen*, blev født paa Jønsberg i Romedal 12 August 1808, Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1827 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Septbr. 1831. Den 31 Januar 1832 blev han udnævnt til personel Kapellan hos Sognepresten til Drøbak, hvor han baade før og efter sin Embedsudnævnelse tillige var Førstelærer ved Borgerskolen, befordredes 10 August 1835 til Sogneprest til Karlsø, 30 Marts 1842 til Skjerstad i søndre Salten, hvor han blev Provst 1850, forflyttedes 8 Juni 1855 til Skogns Sognekald og udnævntes 1 Septbr. 1866 til Sogneprest til Oddernes, hvilket Kald han dog ikke tiltraadte, da han s. A. fik Tilladelse til at forblive i sit tidligere Embede, indtil han 14 Septbr. 1868 befordredes til Stokke Sognekald. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 7 Maj 1881 og flyttede derefter til Kristiania. Han mødte som 1ste Repræsentant for Finmarkens Amt paa Storthinget i 1842 (Budgetkomiteen). Han døde paa Bygdø 28 April 1885.

* 1) *Caroline Johanne Trosdahl* (f. i Vang paa Hedemarken 24 Maj 1811, † 3 Februar 1839), D. af Sorenskriver i Senjen og Tromsø Nils Peter T.

* 2) 1844 *Else Sophie Gaarder* (f. 18 Februar 1812), Søster af foran nævnte Statsrevisor G. og D. af Sogneprest til Alstadhaug Paul Fredrik G.

Jfr. Erlandsen: Geistligheden i Tromsø Stift, S. 62 og 137; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to., II. 1, S. 400.

Drukkenskabs Følger i en Prædiken omhandlede. Tromsø 1839. 8. 24 S.

Optegnelser fra Nordland. Af en nylig afdød gammel Prest. Separat-aftryk af «Illustreret Familielæsning». Kra. 1885. 8. 20 S.

Jøraas, P. O.

Christelig Sjeleven og Levnetsregler for de Norske Menigheder. Levanger 1859. 8. 16 S.

Jørgen Latiner, Pseudonym for **L. H. S. Dietrichson,** se denne.

Jørgensen, Knud, Søn af Gaardbruger *Jørgen Evensen Vaaland* og *Anne Torjusdatter*, blev født i Holt Prestegjæld 1810 (døbt 30 Septbr.), blev, privat dimitteret, Student med Haud 1832 og theologisk Kandidat med Laud i Septbr. 1837. Han var derefter i 2½ Aar Almuskolelærer, blev 1839 ansat som Andenlærer ved Skolelærerseminariet i Holt, udnævntes 15 Marts 1845 til Sogneprest til Haa og blev 1849 Provst i Jæderens Provsti. I denne Stilling døde han 10 Marts 1853.

* 25 Marts 1840 *Anne Ellene Dedekam* (f. i Arendal 25 Novbr. 1816), D. af Skibsfører Johan Rasmus D. og hans 1ste Hustru Ellen Winter Fürst.

Jfr. Stamtavle over Familien Fürst, S. VII.

Læsebog for Børn, en Forberedelse til Religionsunderviisningen, især i Norges Almueskoledistrikter af H. J. Grøgaard. Omarbeidet af K. Jørgensen. Bergen 1850. 12. 171 S. — 2det Oplag. Bergen 1851. 12. 171 S. (Anm. af J. Jervell i Norsk Almuskole-Tidende II. No. 25—26 og af K. O. Knutzen sstds. No. 35—37). — 3die Oplag. Bergen 1853. 12. 177 S. — 7de Oplag. Bergen 1869. 8. 128 S. (Jfr. under Artiklen Grøgaard ovfr. II. 433).

I Norsk Almueskole-Tidende I. (1850), No. 32—34: Beretning om et Møde til Almuskolevæsenets Fremme i Jæderens Provsti.

Jørgensen, Simon Emanuel, Søn af Skibsfører *Simon Jakob Engelhardt J.* og *Emma Marie Bie*, er født i østre Molands Prestegjæld 23 Oktbr. 1846, var en kort Tid ansat ved Handelen og for derefter nogen Tid tilsjøs, før han begyndte at studere. I 1869 blev han Student med Laud fra Gjertsens Skole og tog i Juni 1873 theologisk Embedsexamen med Laud. Efterat han den følgende Vaar havde underkastet sig den praktisk-theologiske Examen, blev han 13 Novbr. 1874 i Henhold til kgl. Res. af 2 Oktbr. s. A. ordineret til Missjonsprest i det norske Missjonsselskabs Tjeneste, hvorefter han i Maj 1875 afrejste med Missjonsskibet til Madagaskar. Her virkede han i det følgende Tiaar væsentlig som Bestyrer af Missjonens theologiske Seminar i Antananarivo. I 1887 vendte han paa Besøg hjem til Norge, hvorefter han i Missjonens Interesse foretog en Rejse til Nordamerika. Efter Tilbagekomsten fra denne har han været Forstander for Hjemmet for Missjonærernes *Børn og Medlærer* ved Missjonsskolen i Stavanger.

* 1875 *Kaja Lovise Johanne Thengelsen* (f. i Holts Prestegjæld 13 Februar 1847), D. af Stian T. og Anne Kirstine Bie.

Jfr. M. U. Anker: Oversigt over det norske Missjonsselskabs Virksomhed (Bergen 1875), S. 15.

Prædiken paa anden Søndag i Advent 1874. Ev. Luk. 21, 25—36. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 46). Kra. 1874. 8. 8 S.

Nogle Tanker til Overveielse angaaende vor Missionsgjerning. Chra. 1881. 8. 1 Bl., 157 S. (Anm. i Teol. Tidskrift XXII., Upsala 1882, S. 241—44 af E. H.)

Ny Epistola. [ↄ: Praktisk Udlæggelse paa Madagassisk af Kirkeaarets Epistler, med Dispositioner]. Antananarivo 1885. 12. 236 S.

Ny Theologia pastoraly. [ↄ: Liden Vejledning for indfødte Prester]. Antananarivo 1885. 8. 125 S.

Ny Tantaran 'ny Tiangonana. [ↄ: Kirkehistorie]. Antananarivo 1885. 8. 249 S., XIII S.

Vidnesbyrd fra det norske Missionsselskabs Missionsgjerning. Med Titelbillede. Kra. 1887. 8. 1 Bl., 1 Bill., 3 Bl., 276 S. (Anm., foruden i de fleste norske Blade kort efter Udgivelsen, i Luth. Kirketid. 5 R. III. No. 4; i N. Miss. Tid. 1887, No. 21 og 1888, No. 4; i Morgbl. 1887, No. 606 af t [D. Thrap]).

Folk og Kirke paa Madagaskar. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 280 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 5 R. II. No. 3; i N Miss.-Tid. 1888, No. 4; i Vahls Alm. Kirketid. [Kbh.] 1887, No. 24)

Missionsprædikener. Udg. af S. E. Jørgensen Kra. 1888. 8. VIII S., 284 S., 2 Bl. (Anm. i N. Miss.-Tid. 1888, No. 12; i Aftpst. 1888, No. 548).

Kvartalskrift for Missionslæsning. Udg. af S. E. Jørgensen. Aarg. 1. Kra. 1888. 8 476 S., 1 Bl. (Anm i Kirk. Lit.-tid. 1888, No. 6; i Luth. Kirketid. 5 R. IV. No. 14).

I Luthersk Ugeskrift XIV. *1883*, S. 1—11, 17—24, 33—40 og 49—55: Hedningernes Fylde. — XVI. *1884*, S. 1—6, 17—24, 33—39 og 49—53: Kirken og det fjerde Verdensrige.

I Luthersk Kirketidende 5. Række, *I.* (1887), S. 21—27: Statistiske Meddelelser om den protestantiske Missions nuværende Stilling; S. 226 fg.: Lidt Statistik fra den katholske Mission; S. 260—66: Et flygtigt Blik paa vort Missionsarbeide i Madagaskars Indland. — *II.* 113—120: Den alm. evangelisk-protestantiske Missionsforening; S 196—205: Den tyske Kolonialpolitiks Indflydelse paa Tysklands Missionsvirksomhed; S 248—54, 259—66 og 278—82: Udsigt over Missionsarbeidet i Japan. — *III.* (1888), S. 399—408: Paulus's Lovprisning i Rom. 11, 33—36. (Foredrag i Studenternes Missionsforening). — *V.* (1889), S. 4—10 og 25—31: Fra Fællesmødet i Scandinavia, Wisconsin.

I Norsk Missions-Tidende fra 1876 af findes trykt forskjellige Breve og Indberetninger fra ham.

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Udg. af D. Chr. Frich og H. Halvorsen, 2. Række (Bergen 1888), S. 63—70: Prædiken paa Helligtrekongersdag.

I Antananarivo Annual and Madagascar Magazine *Vol. V.* (1881), *S. 32—51:* The introduction of foreign words into Malagasy. — *Vol. VI.* (1882),

S. 65—75: On the use of the Hyphen in Malagasy; S. 117—21: Classification of Malagasy consonants and some of their changes. — *Vol. VIII.* (1884), S. 27—33: Some popular Malagasy superstitions; S. : Customs connected with death and burial in Madagascar; S. 99—106: The want of new words in the Malagasy languages and the way of supplying them. — *Vol. IX.* (1885), S. 51—59: Notes on the tribes of Madagascar. (Anm. af Kirchhoff i Petermanns Mittheilungen 1886, Lit.-Bericht No. 390). — *Vol. XII.* (1888), S. 494—98: Case in Malagasy.

I Deutsche Kolonialzeitung, Specialheft *1886*, 1 Oktbr, S. 567—71: Bemerkungen über Madagaskar und sein Klima. — *1887*, 15 Mai, S. 305—7: Zur Ethnographie Madagaskars.

I Morgenbladet *1876*: Breve fra Madagaskar. — *1881*, No. 160: Den schreuderske Missjon. — *1883*, No. 208 A: Dagbogsoptegnelser under Krigen mellem Frankrige og Madagaskar i 1883. — *1884*, No. 165 A: Fra Madagaskar. — *1887*, No. 539: Fra Mauritius.

Jørstad, Simon Arnesen, Søn af Proprietær *Arne J.*, blev født i Faaberg 1816, privat dimitteret Student med Haud 1834 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1844, blev 31 Juli 1846 udnævnt til Underretsprokurator i Finmarkens og det tilgrænsende Nordlands Amt, hvorfra han i 1856 flyttede med Autorisation som Underretssagfører i Kristians Amt til sin Fødebygd Faaberg, hvor han døde 1885.

Vinkelens Tredeling ved Passer og Lineal. Kra. 1875. 8. 11 S. m. 5 Pl.

Cirkelens Kvadratur. Kra. 1876. 8. 8 S. m. 1 Pl.

Kubens Fordobling. Kra. 1877. 8. 7 S. m 1 Pl.

Ifølge en nekrologisk Notits i «Framgang» 1888, No. 95 var den egentlige Forfatter af ovennævnte Skrifter Broderen Kristoffer Arnesen Jørstad, en af Faabergs største Gaardbrugere, der døde ugift 27 Novbr. 1888, 77½ Aar gl., medens Sagfører J. blot skulde være Udgiver af de nævnte mathematiske Arbejder.

Kaastrup, Paul J., en dansk Mand, som i flere Aar opholdt sig paa forskjellige Steder i Norge og gav Undervisning i Dans.

Veiledning for mine Dandselærlinger. Thisted 1825. Nyt Optryk. Drammen 1829. 8. 2¼ Ark.

Til mine Elever, for at erindre de 8 forskjellige Françaiser, som de af mig have lært. Thjem. 1833. 8. 8 S.

Kahrs, Christian Anton, Søn af Guldsmedmester *Paul K.* og *Catharina Maria Martens*, er født i Bergen 24 Februar 1833, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1852 og medicinsk Kandidat *med Laud i Decbr. 1859.* Efter fra 1 Marts s. A. at have været

ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling, praktiserede han fra Vaaren 1860 et Aars Tid som Privatlæge i Storelvedalen, gjorde om Sommeren 1861 i 4 Maaneder Tjeneste som Sessjonslæge i Nordlands og Tromsø Amter og udnævntes 1 Marts 1862 til Distriktslæge i østre Søndmøre, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked fra 1 Novbr. 1876 for at overtage Stillingen som Overlæge ved Bergens kommunale Sygehus. Fra Slutningen af Juni 1870 opholdt han sig et Aars Tid i Udlandet for at studere Kirurgi og Øjensygdomme i Stockholm, Upsala, Berlin, Prag, Wien, hvor han tilbragte hele Vinteren; han besøgte derefter Italien og opholdt sig tilsidst i London. Under sit Ophold paa Søndmøre var han 1865—68 valgt til Overformynder i Ørskog; i Bergen har han siden 1882 været Medlem af Formandskabet.

⚭ 5 Juni 1861 *Tolene Melhagen* (f. i Aamot 17 April 1839, † i Ørskog 30 Juni 1876), D. af Gaardbruger Ole M. og Goro Tollefsdatter.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 577 fg.

Til Indbyggerne i Østre Sønmøre om Skab hos Mennesker. Skrevet paa Sundhedscommissionernes Vegne af Districtslæge C. Kahrs. Chra. 1868. 4. 8 S.

I Norsk Mag. f. Lægevid., 2. Række, *XXII.* (1868), S. 56—61: Forslag til Forandring i Sundhedskommissjonens Sammensætning i Landsherreder. — *XXIII.* 724—28: Tilfælde af Ovarialkræft, forsøgt Ovariotomi med dødeligt Udfald. — 3. Række, *VI.* 852—53: Atresia uteri.

I Medicinsk Revue *II.* (Bergen 1885), Extranumer, S. 59—64: Hvorlangt kan den antiseptiske Saarbehandling gjennemføres paa Landet? (Foredrag i det første vestlandske Lægemøde). — *V.* 129—33: Læsion af hjernens forreste del.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1865, S. 182 fg.: Til Indbyggerne i Ørskogs og Skodje Prestegjæld fra Sundhedskommissjonernes Ordfører.

Kahrs, Olava Petronelle Kirstine, D. af Sorenskriver i søndre Jarlsberg Justitsraad *Jan Blom* (f. 1748, † 1832) og *Anne Cathrine Heegaard*, blev f. 22 Marts 1791 og døde 21 Novbr. 1873 som Enke efter Foged paa Ringerike *Christen Arnoldus von Westen Sylow Koren Kahrs* (f. 1783, † 1 Juni 1871), hvis 2den Hustru hun var. (Jfr. Stamtavlen i Pers. Tidsskrift IV. 117). Hun er den anonyme Forfatterinde af følgende Smaaskrifter:

En Samling Smaadigte af en Dame. Chra. 1861. 8. 88 S.
Smaadigte af en Dame. [U. S. og A.] 8. 22 S.

Kaiser, Carl Heinrich, er født i Düsseldorf 1834 og kom 1860 til Norge, hvor han 1863 blev ansat som Jernbanegartner, i hvilken Egenskab han har anlagt de fleste Have- og Parkanlæg ved Hovedbanens Stationer. 1867 blev han ansat som Slotsgartner i Kristiania og tildeltes

for nidkjær Tjeneste i denne Stilling i 1887 H. M. Kongens Guldmedalje med Krone og Baand.

* 15 Februar 1863 *Andrea Dahl.*

I Morgenbladet *1866*, No. 84 A: Foredrag i Kristiania Haveforening om Anlæg af smaa Haver; No. 355: Slyngplanter til Dyrkning paa aaben Mark. (Foredrag i Kra. Haveforening). — *1868*, No. 36 B, 45, 46, 62, 69 og 76: Reiseberetning [fra Pariserudstillingen] til Christiania Haveforening. (I Forening med Gartner J. Nielsen).

Kallem, Ole Mogensen, blev født 1813 paa Gaarden Sand i Ryfylke, hvor hans Forældre var fattige Husmandsfolk. Da han var 4 Aar, mistede han sin Moder, og nu flyttede Faderen, der giftede sig paany, til Strand ved Stavanger, hvor Sønnen voxte op som Gjætergut og siden som Gaardsgut og i det hele levede til sit 30te Aar, idet han efter Faderens Død selv fæstede Husmandspladsen og giftede sig. Senere flyttede han fra denne Plads til Gaarden Kallem i Vikedal og drev derhos om Vinteren Sildefisket. Saa begyndte han i Førstningen af 50-Aarene at rejse om først i 2 Aar som Afholdsprædikant i det norske Totalafholdsselskabs Tjeneste, siden som Kolportør for Bibelselskabet i Nordland og Finmarken. Hjemkommen fra Finmarken fik han sig af Venner der nord tilsendt thinglæst Kjøbekontrakt paa Gaarden Østgaard i Rejsen, solgte Kallem og drog Vaaren 1855 nordpaa, men skilte sig snart igjen ved Gaarden i Rejsen og kjøbte Gaarden Finbakken i Maalselvdalen. Sin Fritid fra Gaardsdriften og de kommunale Tillidshverv, som overdroges ham, brugte han til Rejser som Lægprædikant og Afholdstaler. Senere flyttede han til Indhered og derfra til en Gaard ved Throndhjem, hvor han blev boende til Hustruens Død i 1877. Fra 1878 virkede han atter i Totalafholdsselskabets Tjeneste som rejsende Agent, mens han fra 1879 var bosat paa Gaarden Grini i Gjerpen, hvor han giftede sig anden Gang. Han døde i Skien 29 Marts 1885.

Portræt med Biografi i Menneskevennen 1881, No. 22. *Nekrologer* i s. Bl. 1885, No. 9 og (med Portræt) i Verdens Gang 1885, No. 41.

Opmuntrings-Sange til alle Brødre og Søstre i Christo. Thjem 1860. 8. 32 S. — 2det Oplag. Thjem 1861. 8. 32 S.

Kallevig, Harald, Søn af Kjøbmand og Konsul *Morten K.* og *Cathrine Leth,* blev født i Arendal 15 April 1812, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1829 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1835, efterat han allerede i 1833 havde været ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og s. A. som Koleralæge i Smaalenene. Efter Embedsexamen foretog han en videnskabelig Udenlandsrejse, paa hvilken han bl. a. i Paris gjorde Bekjendtskab med de to den Gang nye Under-

søgelsesmethoder, Perkussjonens og Auskultationens praktiske Anvendelse (jfr. dette Værks 2det Bind, S. 62). Efter Tilbagekomsten fra Udlandet blev han i 1837 ansat som Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling, hvor han 1840—41 tillige var konst. Overlæge. Den 20 Septbr. 1838 blev han udnævnt til Kompagnikirurg i Armeen, fra Novbr. 1842 tjenstgjørende ved 2den akershusiske Infanteribrigade. Han døde i Kra. 18 Septbr. 1843.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 579 fg; Gurlt u. Hirsch: Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 440.

I Norsk Mag. f. Lægevid., 1. Række, *II.* (1841), S. 135—48: Paracenthesis af Brystet, foretagen i to Tilfælde paa Rigshospitalet. — *V.* 259—302: Oversigt over de paa Rigshospitalet i Aaret 1840 behandlede Pneumonier.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 1—2 og 9—11: Om Skarlagensfeber-Epidemien i Christiania; S. 89—93: Om en Betændelse i Rygmarven og dens Hinder; S. 293—95: Om et Tilfælde af chronisk Gastrit; S. 341—43: Acut Tuberkel-Ramollissement.

Kaltenborn, Axel Thjodolf, efterfølgendes Søn, blev født i Kristiania 21 Januar 1820 og 1840 udnævnt til Sekondløjtnant i 2den akersh. Infanteri-Brigade, hvor han 4 Febr. 1850 forfremmedes til Premierløjtnant. Fra Marts 1849 var han Officier ved Krigsskolen og senere tillige Adjutant ved Landkadetkorpset. Han døde i Kra. 19 Marts 1856.

* 29 Maj 1852 *Karen Lorentse Lous**) (f. i Fredriksværn 12 Juli 1829), D. af Kommandørkaptejn i Marinen og Overlods i Bergen Søren Lorentz L. († 1865) og Karen Neergaard.

Nekrolog i Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 14; i Chra.-Posten s. A. No. 2714 [af O. Gr. Lundh].

I Norsk Folkekalender *1854*, S. 17—33 og *1855*, S. 27—34: Om norske Byers Vaaben eller Stadssegl. (Med 16 xylogr. Afbildn. og 1 lith. Pl.)
Han var Medarbejder i Christiania-Posten.

Kaltenborn, Carl Frederik Ferdinand Wilhelm Albrecht, Søn af Generalmajor og Chef for 1ste akershusiske Infanteriregiment *Carl Frederik K.* (f. i Breslau 1723, † i Kra 1800) og *Sophie Catharine Lorentz* († i Kbhvn. 1820), blev født i Drammen 7 Novbr. 1785 (ikke 1784), gjennemgik fra Septbr. 1792 til Juni 1800 den norske militære mathematiske Skole, men var allerede fra 1 Juni 1799 bleven ansat som Fændrik ved norske Jægerkorps, udnævntes 26 Novbr. 1802 til Sekondløjtnant og 10 Juni 1803 til Premierløjtnant ved jydske Skarpskytterkorps, med hvilket han laa i Holsten til 1807. Det følgende Aar ansattes han som Adjutant hos Guvernøren paa Bornholm og 1809 som Adjoint i

*) *Hun blev 23 Juni 1858* paany gift med Skattefoged i Bergen Bendix Plesner.

ıeralkvartermester-Staben. Efter at være udnævnt til Kaptejn 1810 ı han 1812 som Divisjonsadjutant i den norske Stab tilbage til Norge deltog i denne Stilling i Felttoget 1814. Den 21 Oktbr. s. A. blev forfremmet til Major, 19 Septbr. 1817 til Oberstløjtnant, 8 August o til Oberst, 4 Juli 1823 til Generaladjutant i Staben og 24 Juni 8 til Generalmajor og Chef for Generalstaben samt tjenstgjørende ıeraladjutant for Armeen. Efterat have været Ordonnantsofficier hos ›nprinsen og fra 1816 Kammerherre hos Dronningen blev han i August 8 udnævnt til Kabinetskammerherre hos Kong Carl Johan. Han var S. O. (1816) og Medlem af *Kgl. Svenska Krigs-Vetenskaps-Akade-'n.* Han døde i Kristiania 1 Marts 1832.

* 22 Juni 1815 *Karen Rosenkrantz* (f. 20 Juli 1792, † 27 Febr. ;7), Enke efter konst. Amtmand i Akershus Greve Eggert Christopher uth († ved Selvmord i Sarpfossen 28 Maj 1813, se Pavels's Dagbøger :2—13, S. 180, 183, 186, 188) og eneste Datter af Statsraad Markus ›e R.

Nekrolog [af H. Foss] i Mil. Tidsskr. H. IV. 201—4 [uddelt i Særtryk ved Be-'elsen] og i Morgbl. 1832, No. 69, hvor ogsaa en Gravsang er trykt. Jfr. C. J. :er: Norske generalspersoner, S. 145 fg.; Norsk Hist. Tidsskr. 2. R. V. 157; .ews Forf.-Lex , Suppl. II. 66; Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16 fl. St. (se .); H. J. Huitfeldt: Chra. Theaterhistorie, S 233, 257; A. Faye: Norge i 1814, ;o, 142, 201, 245; Breve fra Grev H. H v. Essen til Carl Johan, udg. af Y. Niel-S. 100; C. J. Anker: Kontreadmiral H. C. Sneedorfs Personlighed og Virksom-, S. 282.

I Militairt Tidsskrift — hvis Grundlæggelse for en væsentlig Del skyl-ham — H. *I.* 69—145 og 158—223: Politisk og militair Skildring af de krig-nde Magter, som Indledning til General Foys Værk: Historie om Krigen paa øen under Napoleon Oversat.

Kaltenborn, Otto Anton Frederik, foregaaendes Søn, blev t i Kristiania 21 Decbr. 1818, blev Student med Laud fra sammes :hedralskole 1836 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1842. Han derefter i 4 Aar Extraskriver i Finantsdepartementet og i 8½ Aar dmægtig hos Regjeringsadvokaten, hvorpaa han i April 1852 ansattes ı Kopist i Indredepartementet, hvor han 4 Aug. 1854 udnævntes til dmægtig og 6 Decbr. s. A. til Bureauchef i Medicinalkontoret. Den April 1862 blev han udnævnt til Byfoged i Bergen, fra hvilket Em-le han som sindssyg erholdt Afsked med Vartpenge 16 Decbr. 1865. n døde i Kristiania 5 Juli 1868.

Jfr. Storth. Forh. 1865—66, IV. No. 62, VIII. 174.

Alphabetisk Register til de 11 Aargange fra 1835 til 1845 over mlingen af Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. med hosføiede summariske Extracter af de vigtigste i Rigstidenden og Departe-

mentstidenden aftrykte Resolutioner, Kundgjørelser og Departements-Skrivelser, der ikke ere optagne i Samlingerne. Chra. 1848. 8. 223 S. (Registret for Aarene 1814—34 af samme Samling er udgivet af O. F. Ebbell).

Kamstrup, Claus Winther, Søn af Provst og Sogneprest i Stavanger *Hans K.* og *Helena Winther*, blev født i Stavanger 19 Marts 1759, blev 1774 Student og 1781 theologisk Kandidat, hvorefter han 1 Oktbr. 1783 udnævntes til pers. Kapellan i Stavanger, 14 Februar 1794 til Sogneprest i Haaland, 3 Januar 1806 til Sogndals Kald i Sogn, hvor han 1816 var fungerende Provst, og 10 Oktbr. 1818 til Sogneprest i Faaberg. Fra dette Embede fik han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 13 April 1835 og døde i Faaberg 26 Maj 1841.

* *Anna Margareta Rosenkilde* (f. i Stavanger 5 August 1763, † 8 Juli 1846), D. af Mynsterskriver Friderik R. og Mette Winther.

Mindedigt af H. R. K. Schnitler i Morgbl. 1841, No. 192. Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to, II. 2. S. 1271.

Christendommens Kjerne, det er Ungdommens christelige Troes-Bekjendelse efter Luthers Catechismus. Chra. 1829. 8. 16 S.

Christnes hellige Pligt at bekjende Christum og hans Evangelium. Prædiken paa fjerde Søndag i Advent 1783 for Stavanger Kjøbstads Menighed. Text til Indledning: Matth. Evang. 10. Cap. 32. 33 V. Stavanger 1835. 8. 23 S.

Kastrup, Christian Ulrik, Søn af Foged i Jæderen og Dalerne *Jacob Jørgen K.* (f. paa Sjæland 1737, † 1817) og *Maren Wahl Bugge* (f. 1752, † 1826), blev født i Stavanger 1784 (døbt 5 Novbr.) og fik 5 Februar 1808 Ansættelse som Fændrik ved 1ste Throndhjemske Infanteri-Regiment, hvorhos han s. A. tog juridisk Examen i Modersmaalet. Som Løjtnant tog han 9 Februar 1811 Afsked fra Militærtjenesten, blev derpaa s. A. ansat som Regimentskvartermester og Garnisonsauditør paa Vardøhus Fæstning og udnævntes 15 Maj 1813 tillige til Toldkontrollør i Vardø. Fra disse Embeder tog han Afsked omkring 1814, hvorefter han 20 Febr. 1817 udnævntes til Foged i Nordhordland og Vos, befordredes 10 Juli 1828 til Amtmand i Finmarkens, 9 Februar 1829 til Amtmand i Stavangers og 29 April 1833 til Amtmand i nordre Bergenhus Amt, fra hvilket sidste Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 26 Juli 1844. Han mødte som Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1821, paa det overordentlige Storthing 1822 og paa det ordentlige Storthing 1824, paa hvilket sidste han i Februar og Marts valgtes til Sekretær i Odelsthinget; han var iøvrigt Medlem i 1821 af Komiteen ang. Sagbrugsejernes Erstatning og i 1824 af Komiteen for Handel og Næringsfrihed. Han blev 29 August 1832 R. N. O. Han døde paa Rostad ved Levanger 6 Septbr. 1850.

* *Erika Kirstine Stalin* (f. 25 August 1791, † 20 Decbr. 1864), D. af Kjøbmand Peter S. i Throndhjem og Rebekka Dorothea Greve.

Jfr. B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 88; A. T. Låstbom: Norges Ståthållare, Stifts-Amtmän osv. (Upsala 1843), S. 31; Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae, S. 326, 328, 331 fg.; Storth. Forh. 1845, VII. 104 fg. [ang. Storthingets Nedsættelse af hans Pensjon fra 933⅓ Spd. til 500 Spd.]

I Beretninger om den oeconomiske Tilstand m. m. i Norge ved Udgangen af Aaret 1835 (Chra. 1836. 4), S. 326—332 og i Beretning om Norges oeconomiske Tilstand i Aarene 1836—1840 (Chra. 1843. 4), S. 168—175 er hans Femaarsberetninger 1830—35 og 1836—40 om Nordre Bergenhus Amt trykt.

I Breve fra Danske og Norske, udg. af L. Daae (Kbh. 1876), S. 317—19 er trykt to Breve fra ham til W. F. K. Christie, skrevne under Storthinget 1821.

Kaurin, Edvard, Søn af nedennævnte Biskop *K.*, er født i Kristiania 23 August 1839, blev Student med Laud fra Drammens' Latinskole 1858 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1866. Efterat han 1865—66 havde været Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og Hudsygeafdeling, var han til Septbr. 1868 ansat som Fattiglæge i Sigdal og derefter i omkring 1 Aar Assistentlæge ved Kristiania Bys Sindssygeasyl. Den 8 Maj 1869 udnævntes han til Distriktslæge i Grong, hvilket Embede han tiltraadte i Septbr. s. A. og som han bestyrede, til han efter Ansøgning erholdt Afsked fra 1 April 1881, fra hvilken Tid han har været ansat som Læge og Forstander ved Reknæs Plejestiftelse og ved Romsdals Amtssygehus paa Molde. I 1874 opholdt han sig i videnskabeligt Øjemed i 7 Maaneder i Udlandet, navnlig i Wien. Under sit Ophold i Grong valgtes han til Overformynder; paa Molde har han været Medlem af Kommunerepræsentantskabet, af Forstanderskabet for Sparebanken, m. m. Han er korr. Medlem af *Société anatomique* i Paris (1884).

* 26 August 1869 *Bolette Margrethe Nissen* (f. i Kra. 7 Maj 1849), D. af ndfr. nævnte Rektor Ole Hartvig N.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 583 fg.; Gurlt u. Hirsch: Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 445.

Om Skab. Almenfattelig fremstillet. Chra. 1871. 8. 30 S. m. 1 Pl. Tegn. i Træsn.

Sygepleiersken. Kortfattet Veiledning i Sygepleien for Sygepleiersker i By og Bygd. Kra. 1879. 8. 62 S. (Anm. i Finsk Tidskr. 1880, II. 69 af R. Tigerstedt).

Reknæs Hospital og Reknæs Pleiestiftelse for Spedalske med Beretning om Pleiestiftelsens 25aarige Virksomhed (1861—1885) (med 6 Træsnit og 1 grafisk Tavle). Hôpital de Reknæs et léproserie de Reknæs avec un rapport médical statistique de la léproserie depuis 1861—1885. Kra. 1888. 8. 56 S.

I Norsk Mag. f. Lægevid., 2. Række, *XXII.* (1868), S. 415—18: Nogle Observationer under en samtidig Epidemi af Scarlatina og Morbilli. — I 3. Række, *III.* 227—38: Catarrhus epidemicus i Grongs Lægedistrikt Høsten 1872. — *IV.* 465—509: Om Polyuri. — *VI.* 583—94: Paracentesis membranae tympani. — *VIII.* 381—84: Defectus uteri; S. 535—45: Nogle Iagttagelser til Belysning af Pneumoniens Ætiologi. — *X.* 453—63: Polyuri og Polydipsi; S. 499 fg.: Opfordring i Anl. af en paatænkt Beskrivelse af Norges Lægedistrikter (jfr. XI. 900 og XII 380).

I Tidsskrift for praktisk Medicin *I.* 49—54: Polydipsi; S. 177—82 og 200—202: Bemærkninger om Lungebetændelsens Aarsagsforhold. — *II.* 2—8: Vulnus penetrans pectoris. — *III.* 1—9: Ileus. — *IV.* 2—5 og 17—21: Ruptura urethræ; S. 185—90: Chorea posthemiplegica. — *V.* 5—6: Jodkalium og Kalomel; S. 81—86 og 101—106: Om Øienlidelser hos de Spedalske ved Reknæs Pleiestiftelse. — *VI.* 389—92: Et Tilfælde af Spedalskhed. — *VII.* 4—5: Forsøg med nogle Kighostemidler. — *VIII.* 135—37: Dr. Fr. Vogts desinfektionsapparat.

I Medicinsk Revue *II.* (1885), Extranumer, S. 3—22: Om Difteritens Patogenese og Terapi. (Foredrag ved det første vestlandske Lægemøde i Bergen); S. 55—58: Hvorledes kan Sygepleien paa Landet bedst ordnes? (Foredrag ved samme Møde); S. 345—50: Om den nye Lov ang. Spedalskhed. — *III.* 177—86: Nogle Tilfælde af Difterit.

Et af ham udarbejdet Kart over Spedalskhedens Udbredning i Norge ved Udgangen af 1879 er trykt som Pl. XXI. i H. Leloirs Værk: «Traité pratique et théorique de la lèpre» (Paris 1886). — Et andet af ham udarbejdet Kart over Udbredningen af Svindsot, Kjertelsyge, Kræft, Rachit og Anæmi i Norge 1874—78 er hidtil forblevet utrykt.

Kaurin, Jens Matthias Pram, Søn af daværende Sogneprest til Laurdal i øvre Thelemarken *Eiler Rosenvinge K.* († 24 Oktbr. 1845 som Stiftsprovst og Sogneprest til Domkirken i Thjem) og *Kristence Susanne Pram* († i Thjem 1855, 85 Aar gl.), blev født paa Laurdals Prestegaard 25 Novbr. 1804. Fra 1812 til 1819 fik han Undervisning i Hjemmet af daværende cand. philos., senere Rektor i Skien Knud Ramshart Ørn; da Faderen i 1819 kom til Throndhjem, blev han sat ind paa Kathedralskolen dersteds, hvorfra han 1822 blev Student med Laud. Efter Andenexamen, som han tog med Udmerkelse Sommeren 1823, begyndte han paa Studiet af Theologi, hvori han tog Embedsexamen med *Laud et quidem egregie* i Decbr. 1826. Efter det følgende Aar at have underkastet sig den homiletiske og kateketiske Prøve med Laud, blev han 5 Novbr. s. A., med Aldersdispensation, udnævnt til res. Kapellan til Sigdal, hvor han ved Siden af sin Embedsgjerning tillige underviste dels Artianere, dels yngre theologiske Studerende. Den 3 August 1832 befordredes han til Flesbergs Sognekald, som han dog først tiltraadte 15 Juli 1833. Embedet som Hospitalsprest i Throndhjem, hvortil han blev udnævnt 5 Maj 1836, kom han ikke til at tiltræde, da han efter Ansøgning ved kgl. Res. af 14 Januar 1837 fik Tilladelse til forblive i Flesberg. Da der ved denne Tid med korte Mellemrum

opstod Ledighed i det theologiske Fakultets Lærerposter, søgte og erholdt Kaurin den 25 Oktbr. 1837 Udnævnelse som Lektor i Theologi ved Universitetet, hvilken Stilling han strax tiltraadte. Samtidig var han i flere Aar Religionslærer ved Overlærer Møllers Institut og fra Juli 1849 Lærer først i Kateketik, senere i Homiletik og Liturgik ved det praktisk-theologiske Seminarium; den 28 Juni 1843 blev han udnævnt til Professor ved Universitetet; som Lærer her foredrog han navnlig det gamle Testamentes Exegese, tildels ogsaa Dogmatik. Med Prof. C. N. Keyser og W. A. Wexels var han i denne Tid Medlem af den kgl. Kommissjon af 17 Decbr. 1839, der nedsattes for at udarbejde nye Udgaver af Luthers lille Katekismus og af Pontoppidans Forklaring, i hvilket Arbejde Kaurin havde den væsentligste Del, da han altid gjorde det første Udkast, hvorfra de øvrige Medlemmer «kun sjelden og ikke i noget Væsentligt afvege» (M. B. Landstad i Luth. Kirketid. I. 243). Ligeledes var han Medlem med Sogneprest A. W. Fangen og W. A. Wexels af den Kommissjon, der besørgede en ny Udgave og en ny Oversættelse af den norske Kirkes symbolske Bøger; endelig deltog han i en Række af Aar i det, efter Forslag af ham og Wexels, af det norske Bibelselskab fra Maj 1842 iværksatte Arbejde med en ny Bibeloversættelse, hvorom nærmere Oplysninger gives ndfr. Ved Valget til Biskop i Bergen 1848 havde Kaurin de fleste Stemmer, men denne Stemmegivning kom ikke i Betragtning, da Biskop Kjerschow i Tromsø meldte sig, ligesom han ogsaa, med Tilsidesættelse af Provsternes Stemmegivning, blev forbigaaet ved Besættelsen i 1849 af den efter Riddervold ledige Bispestol i Throndhjem. Den 27 August 1853 blev han udnævnt til Sogneprest i Lier, og da ved Kjerschows Fratrædelse Bispestolen i Bergen atter blev ledig, blev han, efter paany at have faaet de fleste Stemmer, 2 Juni 1858 udnævnt til Biskop i Bergen. Paa Grund af Sygelighed søgte og erholdt han i 1861 og 1862 Tjenstledighed fra sit Embede og bosatte sig Vaaren 1863 ved Kristiania, hvor han døde paa Gaarden Ris i Aker 6 Juli s. A. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem (1849). Efter Kroningshøjtideligheden i Throndhjem 1860, ved hvilken han prædikede, blev han R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed.»

* 22 Decbr. 1827 *Petronelle Lovise Hanna Thomasine Magelssen* (f. 17 August 1808, † 1 Juli 1867), D. af Farvermester i Kristiania Christian M. og Anne Marie Gullichsen.

Biografi af M. B. Landstad i Luth. Kirketid. I. 209—21, 241—51 og 257—69. — *Nekrolog* i Ill. Nyhedsbl. 1863, No. 28. *Mindedigt* af M. B. Landstad i Morgbl. 1863, No. 189. Jfr. Erlandsen: Efterr. om Geistl. i Thjems Stift, S. 51 og 92; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, fl. St. (se Reg.); Bispinde Gislesens Breve, S. 73; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 44, 116, 118, 174, 186; F. O. Juell: *En gammel Jægers Meddelelser*, S. 26 fg.

Udbrag af Erich Pontoppidans Forklaring, omarbeidet af en dertil naadigst nedsat Commission. Autoriseret [ved kgl. Res. 14 Juli 1843] Udgave. Besørget ved Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagts-Bøgers Udgivelse. Chra. 1845. 8. 120 S.

Jfr. om dette Arbejde, som fremkaldte en aarlang Fejde dels i Pressen, dels i særskilte Smaaskrifter, E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 211—227 samt den under 6 Decbr. 1883 nedsatte Departementskomites «Betænkning over Katekismusforklaringer» (Kra. 1887. 8.), S 11—15. Her hidsættes for Oversigtens Skyld, alfabetisk ordnet efter Forfatternavnene, Titlerne paa de hidhørende særskilt udgivne Stridsskrifter:

1) [Bratten:] Nogle Bemærkninger om Pontoppidans Forklaring [etc.] Drammen 1846. 8. 16 S. — 2) [Jens Johnsen:] Et Bidrag til Wexels's m. Fl.s Lære om, at Gjenstridige kunne omvende sig efter Døden. Drammen 1846. 8. — 3) [Jens Johnsen:] Nogle Sandheds Vidnesbyrd til Usandhedens Modbeviisning [etc.] Drammen 1846. 16. 38 S. — 4) J. A. Mohr: Forsøg til en Fremstilling af den hellige Skrifts Lære om Kristi Nedfart til Helvede [etc.] Stavanger 1847. 8. 56 S. — 5) Olaus Nielsen: Nogle Ord om Veien til Livet [etc.] Fr.hald 1846. 8. 80 S. — 6) A. Tannæs: Bidrag til Sandhedens Forsvar i Anl. af et i Drammen udkommet Skrift: «Nogle Bemærkninger om Pontoppidans Forklaring [etc.]» Chra. 1846. 8. 72 S. — 7) E. Tønnesen: Nogle Bemærkninger til Forsvar for Pontoppidans Forklaring «Sandhed til Gudfrygtighed», [etc.] Stavanger 1847. 8. 112 S. — 8) W. A. Wexels: Aaben Erklæring til mine Medchristne om min Anskuelse og Bekjendelse ang. Christi Nedfart til Helvede og Muligheden af en Omvendelse efter Døden. Chra. 1845. 8. 164 S. — Endelig mærkes ogsaa det Fejden i ydre Forstand afsluttende Skrift af P. I. Dybdahl: Om Evangeliets Forkyndelse og mulig Omvendelse efter Døden. Chra. 1857. 8. 44 S.

Nogle Ord til den norske Kirke i Anledning af et i Drammen udkommet Skrift, betitlet: „Nogle Bemærkninger om Pontoppidans Forklaring, Udtoget og den Omarbeidede". Chra. 1846. 8. 43 S.

Den norske Kirkes symbolske Bøger. Oversatte efter Grundtexterne og udgivne efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Underviisningsvæsenet, ifølge dertil ved kgl. Resol. af 25de Juni 1849 given Bemyndigelse. [Af J. Kaurin, A. W. Fangen og W A. Wexels.] Chra. 1850. 4. 51 S.

Den norske Kirkes symbolske Bøger i Grundtexterne. Udgivne efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Underviisningsvæsenet ifølge dertil ved kgl. Resol. af 25de Juni 1849 given Bemyndigelse. [Af J. Kaurin, A. W. Fangen og W. A. Wexels]. Chra. 1853. 4. VIII S., 103 S.

Om den skienske Frimenigheds Bekjendelse og Forkastelse af Barnedaaben. Et Vidnesbyrd, navnlig mod „Lammers's" Forsvar. Chra. 1857. 8. 84 S.

Sendeskrivelse til Bergens Stifts Præster. Bergen 1859. 8. 15 S.

Sendeskrivelse til Bergens Stifts Præster, Skolelærere og Menigheder. Bergen 1863. 8. 20 S.

I Univ.- og Skole-Annaler 2. Række, IV. 517—21: Nogle Ord ved Immatrikuleringen af de nye akademiske Borgere 2. Septbr 1847.

I Prædikener af norske Geistlige II. 15—22: Prædiken paa 2. Pintse- S. 71—78: Prædiken paa 6. Sønd. e. Tref.

I For huuslig Andagt 1846, S. 153—59: Herrens Vei med Sine. (Prædiken paa Bededag).

I Norsk Missions-Tidende 2. Aarg. (1846—47), S. 35—42: Prædiken ved Aabningen af Missionsselskabets femte Generalforsamling. 10. Aarg. (1854—55), S 49—56: Missions-Prædiken i Bergen 3. S. e. Tref. 1852.

I 31. Beretning om det norske Bibelselskab, 1846, S. 3—14: Tale ved Selskabets Aarsfest 30 Oktbr 1846.

I Christiania-Posten *1852*, No. 1285 og 1286: Om den evangelisk-christelige Psalmebog (jfr. No. 1305 fg.) — *1853*, No. 1626: Tale ved Universitetets Fest 17. Marts 1853 i Anl. af Kongens Helbredelse og Arveprinsens Fødsel. (Overs. i Svenska Tidningen s. A.)

I Morgenbladet *1841*, No. 31: Anmeldelse af W. A. Wexels's „Christelige Psalmer". — *1863*, No. 163: Om Bibeloversættelsen.

I Bergensposten *1862*, No. 86 og 90: Om Ordningen af de kirkelige Forhold i Fjelds Prestegjæld og Aarstads Sogn. — *1863*, No. 12: Skrivelse til Strandvigs Menighed ang. frie Stolestader; No. 13: Til Bergens Menigheder [ang. Fredagsgudstjenesten].

Fra Aaret 1842 deltog han til forskjellige Tider sammen med W. A. Wexels, C. A. Holmboe, J. F. Dietrichson og C. P. Caspari — siden 1848 under stadigt Samarbejde med Adjunkt Thistedal — i den af det norske Bibelselskab, senere med Understøttelse af Oplysningsvæsenets Fond, igangsatte Revisjon af Oversættelsen af det gamle Testamente. Fra 1842 til 1851 forfattede Kaurin de første Udkast til Oversættelse af de fem Mosebøger samt Josvas, Dommernes og Psalmernes Bøger. Senere deltog han i Oversættelses- og Revisjonsarbejdet paa samtlige kanoniske Bøger af det gl. Testamente med Undtagelse af begge Krønikerne, Profeterne Jeremias og Ezechiel samt Jeremiæ Begrædelsesbog. Ogsaa som Sogneprest i Lier og som Biskop i Bergen tog han Del i Arbejdet, indtil Sygelighed tvang ham til at frasige sig det fra 1 Juni 1861; kun i den resterende Gjennemgaaelse af Profeten Esajas deltog han ogsaa efter dette Tidspunkt.

Som Medlem af det theologiske Fakultet affattede han i sin Tid Udkastene til dets Betænkninger: i 1841 over Prof. Hjelms Lovforslag om Grænserne for Religionsfrihed og i 1842 over Grundlovsforslaget om Ophævelse af Forbudet mod Jødernes Adgang til Riget.

Kaurin, Oluf Borch Schouboe, Søn af Toldkasserer *Peter Kaasbøll K.* († 1849) af *Marie Christine Barclay* († 1858), blev født i Stavanger 27 Septbr. 1814, Student med Haud fra Kristianssands Kathedralskole 1833 og medicinsk Kandidat med Haud i Novbr. 1839. I 1840 nedsatte han sig som praktiserende Læge paa Karmøen, hvorfra han 1843 flyttede til Stavanger, ansat som Assistentlæge og Regnskabsfører ved Stavanger Amts Sygehus. I denne Stilling forblev han til 1856, da han den 22 Septbr. udnævntes til Distriktslæge i vestre Ryfylke, fra hvilket Embede han dog allerede i Februar 1857 søgte og erholdt Afsked, medens han blev boende i Stavanger til 1863, da han flyttede til Kristiania. Saavel der som i Stavanger praktiserede han i mange Aar som homøopathisk Læge. I Slutningen af 70-Aarene flyttede han til Dresden,

hvor han døde 15 Novbr. 1883. Under Opholdet i Stavanger foretog han hvert 2det til 3die Aar Udenlandsrejser til Danmark, Tyskland, Østerrige og Frankrige. Han var korr. Medlem af «Die vaterländische Societät für homöopathische Arztwissenschaft» (1856), og Medlem af den mellemtyske homøopathiske Lægeforening (1859).

* 19 Februar 1845 *Huldaborg Marie Kaurin* (f. i Torvestad 9 Maj 1828), hans Broderdatter og D. af Sogneprest Johan Henning K. og hans 1ste Hustru Marie Hielm.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 585 fg.; B. Hielm: Optegnelser om Slægten Hielm, S. 33.

Cholera Asiatica, dens Væsen, Forløb og Symptomer, hvor ledes man lige overfor den har at forholde sig, samt dens Behandling efter homøopathiske Grundsætninger. Chra. 1866. 8. 19 S.

Oplysninger og Bemærkninger, fremkaldte ved Dr. Y.'s Opsats om „Homøopathi" i Dansk Fædreland for 16de, 17de, 19de Januar. Chra. 1882. 8. 19 S.

I Morgenbladet 1866, No. 189: Kolera, Kobber; No. 226 A: Kamfer—Terpentin mod Kolera.

Adskillige Opsatser af ham, mest af lægevidenskabeligt Indhold, findes dels i indenlandske, dels i udenlandske Blade.

Kaurin, Wilhelm Andreas Wexels, Søn af ovennævnte Biskop K., er født paa Flesbergs Prestegaard 29 April 1834, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1851 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1855; den praktisk-theologiske Prøve underkastede han sig først 1858. I 1856 blev han ansat som Andenlærer ved Farsunds Borgerskole og s. A. som Timelærer ved Stavanger Latinskole. 1857 blev han Andenlærer ved Stordøens Seminarium, udnævntes 30 Maj 1864 til res. Kapellan til Vaage, befordredes 1871 til Sogneprest til Klæbu og 1878 til Provst i nordre Dalernes Provsti. Fra disse Embeder blev han 20 Maj 1882 efter Ansøgning entlediget med Vartpenge, men udnævntes 30 Januar 1883 igjen til sit tidligere Embede i Klæbu, hvorfra han 27 Februar 1886 befordredes til Sogneprest til Ringebu.

* *Henriette Kathrine Petersen* (f. 1837), D. af Sogneprest til Bragernæs Lars P. og Elisabeth Thaulow.

Forklaring over Brevet til de Romer af Dr. F. A. Philippi i Oversættelse og Uddrag ved Wilh. Kaurin. Bergen 1863. 8. IV S, 184 S. (Anm. i Theol. Tidsskr. f. d. ev luth. Kirke VI. 153 fg. af D.) — Andet gjennemseede Oplag. Bergen 1878. 8. 279 S.

Forklaring over Jakobs Breve. Oversættelse og Uddrag efter Wiesinger. Chra. 1866. 8. 70 S. (Anm. af J. B.[ruun] i Luth. Kirketid. VII. 404, hvortil Svar fra K. i VIII. 110 fg. og Tilsvar af J. B. S. 122).

Katekismus- eller Børne-Prædikener, det er opbyggelig Forklaring *af Hovedstykkerne i den* kristelige Tro efter Ordenen i den lutherske Katekismus. Udg.

af Otto von Gerlach. Oversat ved Wilh. Kaurin. Chra. 1867. 8. 248 S. (Anm. i Aftpst. 1867, No. 295).

I Aftenbladet 1860, No. 246: Skolelærermødet. (Jfr. No. 190 og 211).

I Lillehammer Tilskuer 1890, No. 19: Bør Kvinder profetere?

Keilhau, Baltazar Mathias, Søn af Sogneprest til Birid *Johan David Bertram K.*, af en oprindelig sachsisk Slegt (f. 5 Mai 1763 i Horst i Holsten, † •1807) og hans 1ste Hustru *Johanne Marie Bodom* (f. paa Fredrikshald 19 Febr. 1780, † 14 Marts 1801), blev født paa Birid Prestegaard 2 Novbr. 1797; i 1816 blev han Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole og var derefter den første, som tog mineralogisk Examen (med Laud i 1821) ved Norges Universitet; i 1823 underkastede han sig, ligeledes som den første, den praktiske Prøve som Bergmand paa Kongsberg. Før han derefter tiltraadte en videnskabelig Udenlandsrejse havde han om Sommeren 1820 sammen med Chr. Boeck (se 1ste Bind af dette Verk, S. 386 og 387) foretaget en Fjeldrejse i Fædrelandet, paa hvilken de «opdagede» Jotunhejmen og først af alle Aarhundredets Tindebestigere besteg Koldedalstind og nordre Skagastølstind. Af denne Rejse, som Keilhau beskrev i sine «Efterretninger om et hidtil ubekjendt Stykke af det Søndenfjeldske Norge» i «Budstikken» II. No. 49—50, gav han en til sin Rejsefælle Boeck dediceret malerisk Skildring i et i 1889 gjenfundet Album af kolorerede Haandtegninger. (Jfr. J. E. Sars's Artikel om Opdagelsen af Jotunhejmen i Den norske Turistforenings Årbog f. 1872, S. 54 fg. og samme for 1874, S. 103—12 samt J. T. Heftye's Skrift: Skagastølstinderne i Sogn, S. 8—15). Efter Afslutningen af sine forberedende Universitetsstudier foretog han 1824—25 paa offentlig Bekostning en videnskabelig Rejse til Udlandet, paa hvilken han den længste Tid opholdt sig i Berlin, hvor han navnlig hørte Forelæsninger over Mineralogi af den da berømte Professor Samuel Weiss, men besøgte iøvrigt Bøhmen, Østerrige, Norditalien, Schweitz og Frankrige. Efter Hjemkomsten blev han 11 August 1826 udnævnt til Lektor ved Universitetet i Bergvidenskaberne «med Forpligtelse til at foretage videnskabelige Rejser i Fædrelandets mindre undersøgte Egne, saalænge dette maatte ansees nyttigt og nødvendigt». (Jfr. Dept. Tid. 1829, S. 650). Disse Rejser begyndte han nordfra med en Rejse i Finmarken 1827, nærmest med Undersøgelse af Egnene omkring Vadsø og Vardø, hvortil i Selskab med Tyskeren B. v. Löwenigh og Englænderne Brødrene Everest knyttedes en af Keilhau planlagt 5—6 Ugers Udflugt til Beeren-Eiland og Spitsbergen, hvorfra han tillige hjembragte Herbarier, indeh. bl. a. en ny Plante, som af Chr. Sommerfeldt fik Navnet *Potentilla Keilhaui*, og en ny Spirifer, der af L. v. Buch blev kaldt *Spirifer Keilhavii*. Aarene 1828 og 1829 fortsatte han sine Undersøgelser paa Rejser i Nordlandene; men fra nu af kunde Rejserne, som fortsattes i en lang Aarrække, indskrænkes til Sommer-

ferierne, idet han nu ogsaa begyndte sine Forelæsninger ved Universitetet. Til 1839 holdt han i Forening med Prof. Esmark Forelæsninger over Mineralogi, almindelig Geognosi, Bergbygningslære og Metallurgi, derefter maatte han i et Par Aar, indtil en egen Lærer i Metallurgi og Bergfabriklære blev ansat, foredrage alle disse Fag alene; senere læste han stadig over de tre førstnævnte Fag. Den 5 April 1834 udnævntes han til Professor ved Universitetet og efter Bergraad Colletts Død s. A. blev han tillige Finantsdepartementets Konsulent i Bergverksanliggender. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 16 Oktbr. 1833 til Udarbejdelse af en Plan for Kongsbergs Sølvverks Drift og Administration, og det skyldes Keilhau at denne Kommissjons Indstilling kom til at anbefale Sølvverkets fortsatte Drift ved Staten. Ligeledes var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Septbr. 1837 til Udarbejdelse af Betænkning og Udkast til Lov om Bergverksdriften. 1840—53 var han Medlem af Direktionen for den kgl. Kunst- og Tegneskole i Kristiania. Som Professor bestyrede han Universitetets Mineralkabinet, til hvilket han ogsaa i 1839 skjænkede det ham tilkjendte Honorar som anden Docent i Metallurgi, «da han erkjendte sig mindre dygtig til at foredrage Metallurgi og Bergfabriklære». (Jfr. L. v. Buchs Foredrag i «Forhandl. ved de skand. Naturforskeres Møde i Chra. 1844», S. 68). Han var Medlem af det Kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1827), af *Kgl. Svenska Vetenskaps-Akademien* i Stockholm (1839), af *Société géologique de France* i Paris og af *The Wernerian Natural History Society* i Edinburgh. Den svenske Mineralog A. Erdman opkaldte et Mineral efter ham *Keilhauit*. Han blev 1 Decbr. 1848 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og var tillige R. W. O. (1838) og R. N. O. (1843). Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon 10 Decbr. 1857; han døde allerede 1 Januar 1858.

* 2 Novbr. 1830 *Christine Kemp*, N. H. Abels efterladte Forlovede (f. i Kbhvn. 25 Januar 1804, † ca. 1860), D. af en Kobbersmed i Kjøbenhavn.

Professor B. M. Keilhau's Biographie. Von ihm selbst (Chra. 1857. 8.) — *de la Roquette: Notice biographique sur la vie et les travaux du professeur norvégien Keilhau* (Paris 1858. 8. 19 S.) — *Portræt med Biografi* [paa Grundlag af hans tyske Selvbiografi] i Ill. Nyhedsbl. 1858, No. 5. Jfr. H. Steffens: Was ich erlebte IX. 119, 244; C. A. Bjerknes: Nils Henrik Abel, S. 26, 47 fg., 64, 66 fg., 121, 128 fg.

Darstellung der Uebergangs-Formation in Norwegen, nach dem Manuscripte übersetzt von Dr. C. Naumann Mit 7 col. Kupfertafeln. Leipzig 1826. 8. 166 S. (Var tidligere stykkevis offentliggjort i Poggendorffs Annalen V. (1825), S. 1—40, 133—56, 261—80 og 389—468).

Reise i Øst- og Vest-Finmarken samt til Beeren-Eiland og Spitsbergen, i Aarene 1827 og 1828. Chra. 1831. 8. 4 Bl, 247 S m. 4 lith. Pl. (Ved et ulykkeligt Tilfælde blev næsten hele Oplaget af denne Bog tilintetgjort, saaat det allerede i 1844 kun ved Forf.s Godhed lykkedes Leopold v. Buch at komme i Besiddelse af et af de faa dengang tiloversblevne Exemplarer. Anm. i Morgenbl. 1832,

No. 8. Det er denne Rejse, hvis Historie og Iagttagelsesudbytte skildres af Dr. A. Petermann under Overskriften: «*Die Deutsche Nordfahrt* des Herrn Barto v. Löwenigh im Jahre 1827» i Erzänzungsheft No. 16: «Spitzbergen und die arktische Central-Region» (Gotha 1865. 4.), S. 39—67, idet P. dog indrømmer, at v. L. i sin Brochure «Reise nach Spitzbergen» (Aachen u. Leipz. 1830) «nur sehr Weniges aufgezeichnet», hvorefter Keilhaus Beretning, der allerede var bleven lagt til Grund for L v. Buchs Foredrag i Berlinerakademiet 1846: «Die Bären-Insel nach B. M. Keilhau geognostisch beschrieben», i alt væsentligt gjengives i tysk Oversættelse af Petermann l. c. S. 43 fg.)

Gaea Norvegica. Von mehreren Verfassern. Hg. von B. M. Keilhau. H. 1—3. Chra. 1838—50. Fol. 516 S. — *H. 1.* 1838. S. 1—145. Heri er af ham S. 1—126: Christiania Uebergangs-Territorium. Mit einer grossen Karte u. mehreren kleinern Tafeln. (Anm. af Dr. von Dechen i Jahrbücher f. wiss. Kritik 1839, No. 104—5, hvortil Svar af K. i hans ndfr. nævnte «Gutachten»; videre anm. i Edinburgh Review 1838, Juli; i Gel. Anz. d. k bayer. Akad. 1839, No. 17; i Okens Isis 1839, I. 69 fg.; i Karstens Archiv XIV. 624—31.) — *H. 2.* 1844. S. 146 fg. Heri er af ham S. 218—312: Ueber den Bau der Felsenmasse Norwegens [1ste Abth.], mit einer Karte [von P. A. Munch gezeichnet]: Erster Versuch einer geognostischen Karte von Norwegen, 1stes Blatt. (Indledningen til denne Afhdlg., hvori Forf. har fremsat sine fra de da herskende geologiske Skolers Doktriner, det neptunistiske og det vulkanistiske System, afvigende Anskuelser, idet han traadte op med en tredje Theori om Dannelsen af de vigtigste Bergarter, nemlig ved Transmutation, Metamorphisme, Epigenie, — blev i sin Helhed oversat i Edinburgh New Philos. Journal XXXVI, 1844, S. 341—62 og XXXVII. 143—76 under Titlen: «On the mode of formation of crystalline limestone, contact products, crystalline silicideslates & unstratified crystalline siliciderocks; with preliminary observations on the present state of geology, and on the methods of investigation pursued in that science». Heftet blev anm. i Okens Isis 1845, X. 197 fg., jfr. Overs. i [Dahls] Literaturtidende 1845—46, S. 216—19; samt af Jameson i Edinb. New Philos. Journal 1845, S. 397 fg.) — *H. 3.* 1850. 3 Bl., S. 341—516. Heri er af ham S. 341—463: Ueber den Bau der Felsenmasse Norwegens [Forts. u. Schluss], mit dem Reste der Karte: Erster Versuch [u.s.w.] 2tes Blatt. (Heftet blev anm. i Hartmann's Berg-Zeit. 1851, No. 32; i Leonhards Neues Jahrbuch f. Mineralogie 1851, S. 257—92 af Th. Scherer; jfr. Naumanns Lehrbuch d. Geognosie II. 109, 173, 182 o. fl. St. I Uddrag er de ovennævnte udenlandske Journalers Anmeldelser gjengivet i den anførte tyske Selvbiografi, Beil., S. 23—26.

Des Herrn Dr. von Dechens Gutachten über das 1ste Heft der Gaea Norvegica, mit Anmerkungen. (O. m. T.: Einiges gegen den Vulkanismus). Chra. 1840. 8. 85 S.

Professor B. M. Keilhau's Biographie. Von ihm selbst. Mit zwei Beilagen. Chra. 1857. 8. 31 S.

I Magazin f. Naturvidenskaberne *I.* (1823), S. 110—53: De skandinaviske Formationers anden Svite. en geologisk Notits; S. 251—73 og *II.* 1—23, 303—13: Bidrag til at kjende de nordiske Fjeldmassers tredie Svite, sædvanlig kaldet Overgangsformationen; S. 118—28: Et Par Ord om Geognosi i Norge. — *IX.* 155—65: Bemærkninger over den physiske Beskaffenhed af Vinteren i Talvig i Vestfinmarken. — *XI.* (2. R. I.), *18—160:* Reise i Jæmtland og Nordre Throndhjems Amt i Som-

meren 1831. — *XII.* (2. R. II), 82—165: Efterretninger om Jordskjælv i Norge. (Overs. i Uddrag i Bulletin de la Soc. géol. de France VII. 18—25 og saa godt som eneste Kilde for A. Pereys Afhdlg.: «Sur les tremblements de terre de la péninsule Scandinave», Paris 1845. Jfr. ogsaa d'Archiac: Hist. des progrès de la géologie de 1834—1845, T. I. 612); S. 169—88: Beretning om en geognostisk Reise i Normandiet; S. 259—76: Om det forrige Guldværk i Eidsvold.

I Nyt Magazin f Naturvidenskaberne — hvis Redaktør han var i adskillige Aar fra 1838 — *I.* (1838), S. 1—72: Granitens og de øvrige saakaldte massive Bjergarters samt de krystallinske Skiferes Theorie. (Overs. af v. Dechen i Karstens Archiv X. 438—96 og af Jameson i Edinb. New Philos. Journal XXIV (1838), 387—403 og XXV. 80— 101, jfr. samme Journ. XXVIII. S. 366—71: «Notes explanatory of some passages in Prof Keilhaus paper on Granite» og S. 371—78: «Remarks on Prof. Keilhaus theory of Granite», by Baron J. Berzelius — det sidste Stykke en Oversættelse af B.s Udtalelser i hans «Årsberättelse om framstegen i fysik» 1837, S 360—72); S. 105—254: Undersøgelse om hvorvidt i Norge, saaledes som i Sverrig, findes Tegn til en Fremstigning af Landjorden i den nyere og nyeste geologiske Tid. (Anm. i Den Const. 1838, No. 263—64. Overs. i Uddrag i Edinb. New Phil. Journ. XX, 1836, S. 425—28; i Leonhard u. Bronns Neues Jahrbuch 1837, S. 337—39; i Comptes rendus des séances de l'Académie des sciences 1841, 31 Oktbr., jfr. ogsaa Gaimards Voyage de la Comm. scientifique du Nord, Géographie physique T. 1, P. 1, S. 60 o. fl.) — *II.* 1—31 og 167—205: Geognostiske Bemærkninger over den sydlige Deel af Østerdalen; S. 333—400: Reise i Lister- og Mandals Amt, Sommeren 1839. — *III.* 115—68: Om Mærkerne efter en almindelig Afskuring, som vort Nordens Klippegrund har været underkastet; S. 169—226: Reise fra Christiania til den østlige Deel af Christianssands Stift i Sommeren 1840. — *IV.* 267—331: Nogle Forhandlings-Emner for Geologerne ved de Skandinaviske Naturforskeres Møde i Christiania 1844. (Anonymt. Den første Del af denne Afhdlg. er overs. i Leonhard u. Bronns Neues Jahrb. f Min. etc. 1846, S. 841 fg.; jfr. ogsaa «Forhandlinger» ved Mødet, S. 297—99).

I Poggendorffs Annalen XIV. (1828), S. 131—37: Ein vorläufiges Wort über Contactbildungen; S. 618—22: Ueber die Nordlichter in Finmarken.

I Förhandl. vid de skand. naturforskarnes 2. möte 1840, S. 297—99: Spørgsmaal til den zoologiske Section.

I Okens Isis 1829, Sp. 312—14: Ueber die geognostische Bildung der Insel Spitzbergen. (Ogsaa paa Engelsk i Edinb. New. Phil. Journ. VIII, 1830, S. 144—46).

I Budstikken [2. Række] *II.* (1820—21) No. 47—48: Til hvilken Høide over Havet dyrkes Kornet i Norge? No. 49—50: Efterretninger om et hidtil ubekjendt Stykke af det Søndenfjeldske Norge. (I Uddrag meddelt i Oversættelse i Okens Isis 1823, Sp. 1354—65). — I Ny Saml. *I.* (1830), S. 254—59: Ang. Potetesavling og Haugevæxters Dyrkning i Finmarken.

I Den Constitutionelle 1836, No. 66 Suppl.: I Anl. af Prof. Esmarks Opsats i No. 53 [indeh. Bemærkninger ved Kommissjons-Indstillingen ang Kongsbergs Sølvverk].

I Christiania-Posten 1851, No. 863 og 871: Indlæg i Bergmester Sexes Sag. (Jfr. No. 880, 885).

I Norges Statistik af A. M. Schweigaard har han skrevet Indledningen S. 1 fg. aug. Landets naturlige Beskaffenhed.

Som Medlem af de to ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har K. en væsentlig Del i disses Indstillinger, nemlig 1) Indstilling fra den nedsatte Commission til Undersøgelse af Kongsberg Sølvverk m. v. (Chra. 1835. 8. 198 S. m. Karter); 2) Udkast til en Indstilling ang. en Lov om Bergværksvæsenet, forfattet af [osv.] (Chra. 1840. 8. 122 S. og Bilag 20 S. obl. Fol.); og 3) Indstilling fra den nedsatte Commission til Udarbeidelse af Udkast til en ny Lov ang. Bergværksvæsenet (Chra. 1841. 8. 42 S., 10 S.)

Keltochrema, Pseudonym for **Herman Laading,** se denne.

Kent, Georg, Søn af Grosserer *George K.* og *Ingeborg Marie Kent*, er født i Kristiania 16 April 1842, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1860 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1865. Han udnævntes 17 Februar 1866 til pers. Kapellan hos Sogneprest Dons til Eker, 1871 til Stiftskapellan i Kristiania Stift, blev 1876 konst. som og 1882 udnævnt til res. Kapellan ved Johanneskirkens Menighed i Kristiania. Siden 1878 er han tillige Prest ved Kristiania Sindssygeasyl. Fra 1885 har han været Medlem af og Sekretær i «Komiteen for den norske Kirkes Mission ved Schreuder». Den 30 Oktbr. 1886 blev han, efterat have forsvaret sin ndfr. nævnte Afhandling om «det absolute Gudsbegreb», kreeret til *Dr. philos.* Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania.

* 20 Septbr. 1876 *Ragna Rosenqvist* (f. 23 Oktbr. 1848), D. af Kommandør i Marinen og Overlods Einar R. og Mina Marie Breda.

Jfr. O. Storm: Slægterne Storm cg Breda (Horten 1889), S. 19.

Hvorvidt kan man tillægge Hans Nielsen Hauge kirkehistorisk Betydning? (Særskilt Aftryk af Artikler i „Morgenbladet"). Chra. [1884.] 4. 17 S. (Skriftet er rettet polemisk mod Dr. A. Chr. Bang, som svarte i en Erklæring til Publikum i Morgbl. 1884, No 17 A., jfr. ndfr.)

Det absolute Gudsbegreb. En religionsphilosophisk Udvikling. Kra. 1886. 8. 2 Bl., 157 S.

I Luthersk Ugeskrift XVI. (1884), S 25—29: Noget om den norske Kirkes Tilstand ved Udgangen af forrige Aarhundrede.

I Morgenbladet *1878*, No. 313 A, 314 A, 315 A, 322 A, 323, 354 A og *1879*, No. 2 A og 8 A: Berigtigelse af en kirkehistorisk Bildfarelse. — *1884*, No. 4, 8 A, 9 A: Hvorvidt kan man tillægge H. N. Hauge kirkehistorisk Betydning? (Jfr. No. 17 A af Dr. A. C. Bang med Svar fra K. i No. 41; jfr. ogsaa A. T. Deinbolls Bemærkninger i No. 48, 55 og 62); No. 76: Dr. Bang og Stiftsprovst Lassen; No. 97 og 101: Om Rationalismens Udbredelse ved H. N. Hauges Optræden; No. 138 A: Et Brev fra Biskop i Akershus Stift C. Schmidt. — *1889*, No. 648: Den paatænkte Diakonstiftelse. (Jfr. No. 653 af Lutherstiftelsens Sekretær, hvortil Svar fra K. i No. 656).

Han har siden Juli 1876 været Medredaktør (til 1885 sammen med Sogneprest W. K. Hesselberg og senere med Sogneprest D. Thrap) af Missionsblad, udgivet af Comiteen for den norske Kirkes Mission ved Schreuder. *Aarg. 1—14. Chra. 1876—1890. 8.*

Keyser, Christian Nicolai, Søn af *Johan Michael K.**), den Tid Sogneprest til Aker samt Slotskirken i Kristiania (f. i Drammen 1749, † 1810 som Biskop i Kristianssand) og hans anden Hustru *Kirstine Margrethe Vangensten* († 1820), blev født i Kristiania 5 Oktbr. 1798. Da Faderen i 1806 havde tiltraadt sit Bispeembede i Kristianssand, blev Sønnen i 9 Aars Alderen Elev af Kathedralskolen dersteds og, dimitteret af Rektor H. Amberg, i 1814 Student derfra med Haud. Efter Andenexamen begyndte han Studiet af Theologi og var tillige i nogen Tid ansat som Lærer ved Borgerskolen i Kristiania, indtil han 1818 blev Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket. I 1820 foretog han i Følge med Prof. Stenersen en Udenlandsrejse til Sverige, Danmark, Tyskland og Schweitz. Efter 1½ Aars Fravær tiltraadte han igjen sin Tjeneste ved Bibliotheket og tog i Septbr. 1822 theologisk Embedsexamen med Laud. Som Sekretær ved Bibliotheket og Lærer ved Overlærer Møllers Institut levede han derefter i Kristiania til 1825, da han fik Ansættelse som konst. Overlærer (i Latin, Fransk og Tysk) ved Kristianssands lærde Skole. Den 11 August 1829 blev han udnævnt til Sogneprest til Tvet, fra hvilket Embede han, givende efter for mange Anmodninger, lod sig befordre til sin Ven og Lærer Stenersens Efterfølger som Professor i Theologi, hvortil han udnævntes 26 August 1836. I 1837 tiltraadte han denne sin nye Stilling med Forelæsninger over Indledningen til det nye Testamentes Studium, og vedblev senere den hele Tid som Universitetslærer at foredrage Dogmatik og Moral, hvorhos han i det theologiske Seminarium foredrog Homiletik, Pastoraltheologi og Symbolik samt vejledede de studerende i Udarbejdelse og Foredrag af egne Taler. Ved Siden af disse Embedsforretninger havde han at skjøtte ogsaa Stillingerne som Formand i Bestyrelsen for det i 1838 oprettede Prøveasyl og som Formand (siden 1839) i Bestyrelsen af Søndagsskolen; desuden var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 17 Oktbr. 1839 til Revisjon af Rigets Undervisningsvæsen og af den s. A. nedsatte Kommissjon til Omarbejdelse af Luthers Katekismus og Pontoppidans Forklaring (jfr. under Artiklen J. M. P. Kaurin ovfr. S. 205). I 1844 foretog han paa offentlig Bekostning en Rejse til Tyskland for at gjøre sig bekjendt med de derværende praktisk-theologiske Seminarier. (Jfr. Dept.-Tid. 1843, S. 550 fg.) Hans Helbred havde imidlertid allerede i flere Aar været brudt og han søgte sig derfor nu tilbage til sin tidligere gejstlige Virksomhed; han blev ogsaa 28 Februar 1846 udnævnt til Sogneprest til Aker og Oslo, men døde allerede 21 Juli s. A.

* 1826 *Agnes Louise Carlsen* († 12 Februar 1840), D. af tit. Overkrigskommissær, Overtoldbetjent i Kra. Carl Andreas Carlsen.

---

*) *Om Slegtens Genealogi se* Dr. L. Daaes Oplysninger i Skill.-Mag. 1888, S. 111.

Nekrolog [af V. Kleist Gedde] i Theol. Tidsskrift f. d. n. Kirke I. 624—30. Jfr. E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 92, 199, 214, 216; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 44; Jørgen Moe: Saml. Skrifter I. 51 fg. [Sang til K. ved hans Fratrædelse som Universitetslærer]; Vidar 1888, S. 52.

Nogle Ord ved Proveasylets Aabning i Christiania den 16de December 1838. Chra. 1839. 8. 8 S.

Udtog af Erich Pontoppidans Forklaring, omarbeidet af en dertil naadigst nedsat Commission. Chra. 1845. 8. (Se ovfr. S. 206. I den ved denne Udgave fremkaldte Fejde tog K. ingen Del.)

For huuslig Andagt. Redigeret af C. N. Keyser og N. A. Biørn. Aarg. 1—4. Chra. 1842—45. 4. à 416 S. (Aarg. 5 blev red. af Biørn alene).

I Univ.- og Skole-Annaler, 2. Række, *I.* 347—56: Forslag angaaende den militære Opdragelses Forbindelse med den lærde og høiere borgerlige. — *III.* 1—50: Reiseberetning samt Forslag til en Lov for det theologisk-praktiske Seminarium i Christiania, ledsaget med Motiver.

I Taler og Cantater ved Sørgefester i Chra. i Anl. af Kong Carl Johans Død (Chra. 1844), S. 3—10 er en Tale af ham trykt.

I Den Constitutionelle 1840, No 308: Tale paa Universitetets Vegne ved Grev H. Wedel-Jarlsbergs Jordefærd.

Keyser, Frederik Wilhelm, foregaaendes Broder, blev født i Kristiania 27 Oktbr. 1800, kom i 5 Aars Alderen ind paa Kristianssands Kathedralskole og blev Student derfra med Laud 1818. Efter Andenexamen valgte han Filologien til sit Studium og var Alumnus ved det filologiske Seminarium. I Maj 1820 blev han ansat som Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, hvor han begyndte sin Virksomhed med at føre Udlaansprotokollen. Samtidig underviste han i Latin paa forskjellige Skoler, bl. a. ved Overlærer Møllers Institut. I 1825 fik han kgl. Udnævnelse til Underbibliothekar, i hvilken Stilling han var den egentlige Bestyrer af alle Samlingens daglige Forretninger, da den som «Overbibliothekar» fungerende Professor G. Sverdrup væsentlig kun befattede sig med Bogindkjøbet og Bibliothekets Økonomi. Fra 1826 var han en kort Tid Delejer i Boghandlerfirmaet «Keyser, Messel & Co.», hvis Forretninger dog snart overtoges alene af Firmaets tredje Indehaver, Kjøbmand Hoppe. Da Prof. Sverdrup den 13 Febr. 1845 tog Afsked som Universitets-Bibliothekar, blev dette Embede ubesat, medens Gagen deltes mellem en Professor (C. A. Holmboe), der som «Bibliothekskommissær» skulde bistaa ved Bestemmelsen af Bogindkjøbet, og Underbibliothekaren, der skulde udføre de øvrige Bibliothekarforretninger. «Bibliothekskommissærens» Post bortfaldt, da Holmboe efter nogle Aars Forløb frasagde sig den, og Keyser var — og kaldtes ogsaa officielt — fra nu af Universitets-Bibliothekar, dog uden nogensinde at være udnævnt til eller have erholdt Bestalling som saadan. Den 24 Oktbr. 1863 erholdt han efter *Ansøgning Afsked fra sit* Embede med Pensjon og med Bevidnelse af

Hs. Majestæts naadigste Tilfredshed med hans lange og fortjenstlige Embedsvirksomhed; han vedblev dog ogsaa efter sin Fratrædelse at arbejde paa Bibliotheket, hvis Bestyrelse han paany overtog i Ledigheden efter sin Eftermand P. Botten-Hansens Død fra Juli 1869 til Udgangen af Aaret. Han døde paa sit Landsted ved Frogner den 10 Novbr. 1887. Den 25 August 1860 var han bleven R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1843) og af Videnskabsselskabet i Kristiania (1858). I 1870 blev hans Marmorbuste af Glosimodt, udført ved Subskription blandt erkjendtlige Laantagere, opstillet i Bibliothekets Udlaanskontor. Hans egen og den ham ved Arv efter Broderen Prof. R. Keyser tilfaldne Bogsamling blev ifølge hans testamentariske Bestemmelse skjænket til Universitets-Bibliotheket.

Portræt med Biografi af Dr. L. Daae i Skill.-Mag. 1888, No. 8—9. — *Nekrologer* i Morgbl. 1887, No. 151 [af L. Daae]; i Verdens Gang s. A. No. 151 af [E. Vullum]. Jfr. A. C. Drolsum: Om Universitetsbibliotheket (Chra. 1880), S. 8, 11 fg., 48—50; Storth. Forh. 1845, VII. 306 fg.; 1851, VII. 346 fg.; 1854, VII. 367; 1865—66, VIII. 115.

Han redigerede og udgav aarlig Fortegnelse over den Tilvæxt, som det Kgl. Frederiks Universitets Bibliothek har erholdt i Aarene 1837—1862. Chra. 1839—1865. (26 Bind.) 4.

Keyser, Jacob Johan, foregaaendes Brodersøn og Søn af Brigadelæge *Johan K.* (f. 1795, † 1839) og *Birgitte Meyer* (f. 1806, † 1889), er født i Throndhjem 11 Juni 1828, blev 1845 Student med Laud fra Overlærer Møllers Institut og i Marts 1852 medicinsk Kandidat med Laud. 1854—55 fortsatte han sine Studier, navnlig i Wien og Paris, blev efter Hjemkomsten ansat som Assistentlæge ved Kristiania Bys Sindssygeasyl og tillige som Kandidat ved Fødselsstiftelsen, ved hvilken han 1858—60 tjenstgjorde som Reservelæge; det følgende Treaar var han ansat som Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling. 1868—73 var han Examinator ved Jordemoderskolen i Kristiania. Forøvrigt har han siden sin Embedsexamen været bosat som privatiserende Læge i Kristiania, hvor han navnlig har haft en udstrakt Praxis som Øjenlæge.

* *Harriet Anne Ollerenshaw* (f. i Manchester 1836), D. af Bomuldsspinderiejer Edward O. og Maria Coffie.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 587 og II. 561.

I Norsk Mag. f. Lægevid. 2. Række, *X.* (1856), S. 297—310 og 377—87: Om Diagnoser ved Øjenspejlet sammenstillet efter Notitser hos Dr. von Gräfe og hans Assistent Dr. Liebreich. — *XV.* 168—70 og *XVI.* 895—97: Beretninger fra den i 1858 nedsatte Blindecomite (i Forening med Prof. Faye og O. Sandberg). — *XVI.* 858—70, *XVII.* 969—93 og *XVIII.* 289—304: Beretninger fra Rigshospitalets chirurgiske Afdeling fra 1860—1862.

Keyser, Jakob Rudolf, Biskop *K.*s yngste Søn og Broder af de ovfr. nævnte Professor Chr. K. og Bibliothekar Fr. W. K., blev født i Kristiania Nytaarsdag 1803. I sit 10de Aar blev han sat ind i Kristianssands Skole, hvor han gik til 1818, da Moderen flyttede til Kristiania og han kom ind paa Kathedralskolen der, fra hvilken han 1820 blev Student med Haud. Nogle Maaneder senere mistede han sin Moder, som bl. a. havde øvet sterk Indflydelse paa hans tidlig vakte Sans for historisk Læsning, ligesom hun selv havde haft ganske ualmindelige historiske Kundskaber. Efter Andenexamen begyndte Sønnen nu at studere Theologi, men dette Studium opgav han snart for udelukkende at beskjæftige sig med Historien, især den nordiske. I 1825 indsendte han derefter til det kgl. Selskab for Norges Vel et Andragende om Understøttelse til at foretage en Rejse til Island for der at erhverve sig grundig Indsigt i det gamle Sprog. «Paa Grund af de flere fortrinlige Vidnesbyrd, hvormed dette Andragende var ledsaget», besluttede Bestyrelsen, i Overensstemmelse med vedkommende Klasses Betænkning, at tilstaa Ansøgeren et Rejsestipendium af 400 Spd. aarlig i to Aar (jfr. M. Birkeland: Selsk. f. Norges Vel, S. 84). I Marts 1825 tiltraadte Keyser sin Islandsrejse, hvorfra han vendte tilbage i August 1827, begge Dele over Kjøbenhavn, hvor han baade paa Frem- og Tilbagerejsen opholdt sig en kort Tid (jfr. Budstikken VII, 1826, S. 749 fg.) Under Opholdet paa Island nød han især Vejledning af den berømte Sveinbjørn Egilsson, som den Gang var Adjunkt ved Bessestads lærde Skole. Efter Hjemkomsten blev Keyser 29 Januar 1828 konst. som Docent ved Universitetet i Historie og Statistik og udnævntes 8 April 1829 til Lektor i de samme Fag «med fremdeles Forpligtelse især at foredrage Fædrenelandets Historie, dets Oldsprog og Antikviteter». Hans Forpligtelse til at foredrage Statistik traadte dog ikke i Kraft, saalænge Universitetets ældre, ordinære Lærer i dette Fag, Statssekretær, fhv. Professor L. St. Platou levede — han døde 30 Novbr. 1833 — og ved kgl. Res. af 27 August 1834 blev Keyser helt fritagen for denne Forpligtelse, som da i Stedet blev paalagt Professoren i Økonomi og Teknologi G. F. Lundh (jfr. Dept.-Tid. 1834, S. 654 og Ugebl. f. Lovkyndighed 1870, S. 189). Denne Fritagelse for bestandig for Statistikens Foredrag ved Universitetet havde Keyser sat som Betingelse for at overtage det ham tilbudte Hverv: under et to Aars Ophold i Kjøbenhavn og Stockholm med en Assistent at gjennemgaa og afskrive de der bevarede Haandskrifter som Forberedelse til den Udgave af Norges gamle Love, hvortil Storthinget i 1830 efter et Andragende af Professor Lundh havde bevilget engang for alle 1500 Spd., hvortil kom et Tilskud af 1250 Spd. fra Videnskabsselskabet i Throndhjem. Efter forskjellige Forhandlinger mellem Kollegiet, Regjering og Storthing blev det derefter ved den nævnte kgl. Res. af 27 August 1834 overdraget Keyser, der i den Anledning erholdt indtil 2 Aars Tjenestefrihed,

med Bistand af cand. juris P. A. Munch, at udføre de forberedende Arbejder for Udgivelsen af nævnte Værk. Fra Maj 1835 og hele Aaret 1836 opholdt han sig saa i dette Øjemed i Kjøbenhavn og fra April til Decbr. 1837 i Stockholm, Upsala og Lund. Samlingerne i Sverige gjennemgik Keyser saagodtsom alene, da Munch kort efter Ankomsten did blev udnævnt til Lektor og derfor maatte rejse tilbage til Kristiania. Selve Forberedelsen til Trykken af det samlede Materiale overdroges senere ved kgl. Res. af 1 Marts 1839, da Keyser efter Andragende, paa Grund af sine Kaldsforretninger, fritoges for Befatning med Arbejdet, til Munch, men dette stansede foreløbig s. A., da Storthingets Bevilgning og Videnskabsselskabets Tilskud viste sig utilstrækkeligt, hvorefter det igjen optoges 1844, efterat baade Keyser og Munch var bleven Medlemmer af Udgivelseskommissjonen og i Forening havde paataget sig Udgivelsesarbejdet. (Jfr. iøvrigt de ndfr. S. 220 givne Kildehenvisninger). I Keysers Stilling ved Universitetet var imidlertid indtraadt den Forandring, at han 6 Maj 1837 var bleven udnævnt til Professor, i hvilket Embede han virkede, til han, efter Ansøgning paa Grund af svækket Helbred, erholdt Afsked 11 Januar 1862. Fra 1829 af var han Bestyrer af Universitetets Samling af nordiske Oldsager, hvilken han fra først af ordnede, katalogiserede og i sin hele Embedstid forestod. Han var med J. Chr. Berg, G. F. Lundh og G. Munthe Stifter af Samfundet for det norske Folks og Sprogs Historie (1833) og Medlem af, tildels Formand i Bestyrelsen for Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring fra dens Stiftelse af i 1844 til 1850, hvorefter han i 1853 blev kaldt til Foreningens Æresmedlem. Da Videnskabsselskabet i Kristiania stiftedes 1857, undslog K. sig, ligesom Schweigaard, for at modtage Indbydelsen til Medlem af dette. Han var derimod Æresmedlem af det islandske lærde Selskab i Kjøbenhavn og Reykjavik og af *Vitterhets- och Vetenskapssamhället* i Gøteborg, Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1830), af det nordiske Oldskriftselskab i Kjøbenhavn, af *Vetenskaps-Akademien* i Upsala, af *Kgl. Vitt.-, Hist- och Ant.-Akademien* i Stockholm og af Schleswig-Holsten-Lauenburgske Selskab for Fædrelandets Historie i Kiel. Ved Ordenens Oprettelse i 1847 blev han R. St. O. O. og ved sin Afsked fra Universitetet 1862 K. St. O. O. «for fortjenstfuld Virksomhed som Universitetslærer og Videnskabsmand». Han blev derhos ved Prins Napoleons Besøg i Norge 1856 R. Fr. Æ. L. Han døde i Kristiania 9 Oktbr. 1864.

Portræt med Biografi af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 6; i Ill. Tid. I. (Kbh. 1859—60), No. 16 [af G. A. Krohg]. Lith. Portr. udg. særskilt 1857 og foran hans Norges Historie. *Nekrologer* i Ill. Nyhedsbl. 1864, S. 220; i Aftbl. s. A. No. 239, Aftpst. No. 239, Rigstid. No. 162, Aftonbl No. 238, Berl. Tid. No. 241. *Mindedigt* af A. Munch i hans «Mindedigte», S. 84 fg., jfr. Digt til *Keyser, da han drog til* Island, i M. C. Hansen's Digtninger (Thjem 1825), II.

9—12 og et andet Digt ved hans Afsked i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 6. — Jfr. Morgbl. 1862, No 24 [i Anl. af hans Afsked]; P. A. Munch: Om den saakaldte nyere historiske Skole i Norge [i M.s saml. Afhandl. III. 216 fg.]; G. Vigfussons *Feiðasaga úr Noregi* i *Ný Félagsrit* XV. 69—71 [overs. i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 40]; Th. Møbius: Ueber die altnordische Philologie (Lpz. 1864. 8.) [Jfr. samme Forf.s Foredrag ved Filologmødet i Meissen 1863, overs. af J. Løkke i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 213 fg]; von Raumer: Geschichte der germ. Philologie (München 1870), S. 100 fg., 146 fg., 193 fg., 732 fg.; Briefwechsel der Gebrüder Grimm mit nordischen Gelehrten (Berlin 1885), S. VII, XIII fg., 214, 217, 221, 223; Vidar 1889, S. 337 af Dr. F. C. Faye.

Historisk heraldisk Undersøgelse angaaende Norges Rigsvaaben og Flag. Chra. 1842. 8. 27 S. (Jfr. under Artikelen E. Finne i N. Forf.-Lex. II. 292).

Om Nordmændenes Herkomst og Folke-Slægtskab. (Særskilt udgivet af „Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie. Udgivne af et Samfund. 6te Binds 2det Hefte. Chra. 1839". Side 263—462). Chra. 1843. 4. Den af Keyser i den her nævnte Afhandling fremsatte «Indvandringstheori» og den senere af P. A. Munch nærmere udviklede Lære om, at vore Forfædre som et allerede existerende Folk skulde være indvandret til Norge ad en nordlig Vej og at Haalogaland skulde være den først befolkede norske Bygd var — hvad Prof. Dr. L. Daae har godtgjort i sin Biografi af Gerhard Schøning, S. 83—85 — fremsat af Schøning i hans «Afhandling om de Norskes Oprindelse» S. 222 fg, allerede i 1769, sytti Aar førend Keyser udtalte den som en formentlig Nyhed. Jfr. Johs. C. H. R Steenstrup: Historieskrivningen i Danmark i det 19de Aarh. (Kbh. 1889), S. 182 fg. og de S. 418 i samme Skrift givne Kildehenvisninger samt, forsaavidt angaar selve «Indvandringstheoriens» Begrundelse, fornemmelig de to polemiske Skrifter af E. Sundt: «Helgeland den ældste norske Bygd?» (i Folkevennen 1864. S 117 fg.) og af L. Kr. Daa: «Have Germanerne indvandret til Skandinavien fra nord eller syd?» (dels i Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 10de Møde i Chra. 1868, S. 16—53, dels i Hamiltons Nordisk Tidskrift 1869, S. 172—208).

Nordmændenes Religionsforfatning i Hedendommen. Chra. 1847. 8. IV S., 177 S. (Anm. af H. J. Thue i Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. I. 290—304; i Rigstid. 1847, No 53 og 55 af M. J. Monrad; i Nordischer Telegraph 1849, No. 40)

The Religion of the Northmen. Translated by Barclay Pennock. London 1854. 8. 346 S., 1 Bl.

Om Nordmændenes Klædedragt i ældre Tider. Meddelt som Bilag til J. Frichs Afbildninger af Norske Nationaldragter. Chra. 1847 [ɔ: 1848]. 4. 21 S. m. 1 lith. Pl. (Denne Afhandling kom blot i nogle ganske faa Exemplarer ud blandt Almenheden. Udgaver af det anførte Billedverk med Keysers Text hører til de literære Sjeldenheder).

Norges gamle Love indtil 1387. Ifølge offentlig Foranstaltning og tillige med Understøttelse af det Kgl. norske Videnskabers Selskab udgivne ved R. Keyser og P. A. Munch. B. I—III. Chra. 1846—49. 4. *I.* Norges Love ældre end Kong Magnus Haakonssøns Regjerings-Tiltrædelse i 1263. 1846. XII S., 463 S. (Anm. af J. Fritzner i N. Tidskr. f. Vid. og Lit. I. 117—23; i Nyt Hist. Tidsskrift I. 673—75 af Chr. Molbech). — *II.* Lovgivningen under Kong Magnus Haakonssøns Regjeringstid fra 1263 til 1280, tilligemed et Supplement til 1ste Bind. 1848. X S.,

523 S. — *III.* Lovgivningen efter Kong Magnus Haakonssøns Død 1280 indtil 1387. 1849. XV S., 310 S. (De til dette Værks Forhistorie hørende Regjeringsforedrag og Resolutioner findes i Dept.-Tid. *1832*, S. 811—26 og 833—48; *1833*, S. 253 fg.; *1834*, S. 661—71; *1839*, S. 325. — Efter Keysers og Munchs Død stansede Forberedelsen af den videre Udgivelse, til Kommissjonen for denne atter blev fornyet i 1870; Arbejdet gjenoptoges nu med ny Understøttelse af Statskassen, hvorefter B. IV indeholdende Supplementer til de tre foregaaende Bind samt Haandskriftsbeskrivelse med Faksimiler, udg. af Dr. Gustav Storm, udkom i 1885. Jfr. Fortalen til dette Bind, hvis Fortsættelse nu er under Forberedelse. I B. IV. er der S. 641—44 trykt en af Keyser efterladt Haandskrift-Beskrivelse af *Codex Ranzowianus).*

Speculum regale. Konungs Skuggsjá. Konge-Speilet, et philosophisk-didaktisk Skrift, forfattet i Norge mod Slutningen af det tolvte Aarhundrede. Tilligemed et samtidigt Skrift om den norske Kirkes Stilling til Staten. Udg. efter Foranstaltning af det akademiske Collegium ved det kongelige norske Frederiks-Universitet [af R. Keyser, P. A. Munch og C. R. Unger]. Med to lith. Blade Facsimile-Aftr. (Univ.-Program f. 2. Halvaar 1848). Chra. 1848. XIX [ↄ: XXI] S, 204 S. (Af P. A. Munch: Det norske Folks Historie, D. 3, S. 398, Note 2, fremgaar, at Fortalen til denne Udgave er skrevet af Keyser. Anm. af Th. Møbius i Nord. Telegraph 1850, No. 73).

Olafs Saga hins helga. En kort Saga om Kong Olaf den Hellige fra anden Halvdeel af det tolvte Aarhundrede. Efter et gammelt Pergaments-Haandskrift i Universitets-Bibliotheket i Upsala, tilligemed et Anhang, indeholdende Brudstykker af et endnu ældre Haandskrift af samme Konges Saga i det norske Rigsarkiv, samt Anmærkninger, Ord- og Navne-Register. Udg. af R. Keyser og C. R. Unger. Chra. 1849. 8. XI S., 150 S. (I Udgaven af saavel dette som af de øvrige med Unger udgivne Oldskrifter har K. skrevet Indledningerne, medens U. har besørget Glossarierne. Anm. sammen med frgd. og efterflg. Oldskrifter i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit. VII. 401 fg. af H Winter Hjelm).

Strengleikar eða Lioðabok. En Samling af romantiske Fortællinger efter bretoniske Folkesange (Lais), oversat fra Fransk paa Norsk ved Midten af trettende Aarhundrede, efter Foranstaltning af Kong Haakon Haakonssøn. Udg. af R. Keyser og C. R. Unger. Med lithographeret Skriftprøve. Chra. 1850. 8. XXIII S., 139 S. (En Oversættelse til nyere Norsk af denne Udgaves Text ved H. Winter Hjelm udkom s. A. med Titlen «Strenglege eller Sangenes Bog».)

Barlaams ok Josaphats Saga. En religiøs romantisk Fortælling om Barlaam og Josaphat, oprindelig forfattet paa Græsk i det 8de Aarhundrede, senere oversat paa Latin, og herfra igjen i fri Bearbeidelse ved Aar 1200 overført paa Norsk af Kong Haakon Sverressøn. Udg. af R. Keyser og C. R. Unger. Med lith. Skriftprøve. Chra. 1851. 8 XXIV S., 262 S. (En Oversættelse til nyere Norsk af denne Udgaves Text ved H. E. Kinck udkom 1852).

Den norske Kirkes Historie under Katholicismen. B. 1. 2. Chra 1856–58. 8. *I.* IV S., 462 S., 1 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1857, No. 8—10 [af J. E. Sars]; i Fædrel. [Kbh.] 1856, No. 178 af L. H.[elveg]; i Dansk Kirketid. 1856, No. 40 [af L. Helveg]; i Nord. Univ.-Tidsskr. II. H. 3, S. 165—67 [af G. A. Krohg]; i Svensk Kyrkotidn. 1856; i Aftonbladet 1857, 28 Novbr.) *II.* *3 Bl., 910 S.* (*Anm.* sammen med 1ste Bind i Morgbl. 1858, No. 235—38 [af T. *H. Aschehoug]; i* The Ecclesiologist 1859, jfr. Ill. Nyhedsbl. 1. A., S. 199. Jfr.

„Nogle Bemærkninger ved R. Keysers „Den norske Kirkes Historie" i (dansk) Hist Tidsskrift 3. R. I. 261—330 af Dr. C. Paludan-Müller).

Norges Historie. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme [ved O. Rygh]. B. 1. 2 Kra. [1865—1870]. 8. *I.* Med Forf.s Portræt og et Kart over Norge i Middelalderen. Kra. 1866. VI S., 1 Bl., 579 S. — *II.* Kra. 1870. VI S., 1 Bl., 734 S. (Fra øverst S. 560 i dette Bind, hvor det af den afdøde Forf. efterladte Haandskrift pludselig standsede midt i Magnus Eriksøns Regjering ved Aaret 1340, er Fremstillingen bleven fortsat til Olaf Haakonsøns Død 1387 af Udgiveren).

Efterladte Skrifter. [Udgivne af O. Rygh]. B. 1. 2. Chra. [1865—1867]. 8. *I.* Nordmændenes Videnskabelighed og Literatur i Middelalderen. 1866. 8. VIII S., 588 S. — *II.* Afd. *1.* Norges Stats- og Retsforfatning i Middelalderen. 1867. VIII S., 412 S. (Rec. af K. Maurer i Krit. Vierteljahrsschrift f. Gesetzgebung, X. 360—404). — *II.* Afd. *2.* Nordmændenes private Liv i Oldtiden. 1867. VI S, 1 Bl., 132 S.

The private life of the old Northmen. Translated from the posthumous works of R. Keyser. By the Rev. M. R. Barnard. London 1868. 8. 2 Bl., 177 S.

Med Forbigaaelse af de Anmeldelser, som fremkom i den nordiske Dagbladspresse, efterhvert som enkelte Hefter udkom af de «efterladte Skrifter» — henvises kan dog til Aftbl. 1865. No. 213, 1866, No. 73 og 1867, No. 183, Vort Land 1867, No. 20 fg. [af J. E. Sars?], danske Fædrel. 1867, No. 201 af A. L.[arsen] samt dansk Ill. Tid. No. 313 — gives her Henvisninger til de vigtigste videnskabelige Indlæg i den Strid om den norrøne Literaturs Nationalitet, som paany fremkaldtes ved Keysers efterladte Skrifter. Alfabetisk ordnet efter Forfatternavnene er disse Indlæg følgende: 1) [L. Daae:] Om R. Keysers Efterladte Skrifter. Chra. 1866. 8. 32 S.; 2) [L. Daae:] Om den norrøne Litteraturs Forhold til Norge og den norske Kultur. Chra. 1868. 8. 50 S.; 3) S. Grundtvig: Udsigt over den nordiske oldtids heroiske digtning. Kbh 1867. 8. (Særtryk af Nord. Univ.-Tidsskr. IX.); 4) S. Grundtvig: Om Nordens gamle literatur, en anmældelse og en indsigelse. Kbh. 1867. 8. (Særtryk af dansk Hist. Tidsskr. 3. R. V. 499—618); 5) S. Grundtvig: Er Nordens gamle literatur norsk eller er den dels islandsk og dels nordisk? Kbh. 1869. 8. (Særtryk af dansk Hist. Tidsskr. 4 R. I. 1—113); 6) E Jessen: Småting om oldnordiske digte og sagn. Kbh. 1868. 8. (Særtryk af dansk Hist. Tidsskr. 3. R. VI. 226—84, jfr. s. Forf.s «Tillæg» i Hamiltons Nord. Tidskr. 1868, S. 598 fg.); 7) E. Jessen: Bemærkninger til Hr. Docent Kaptajn Grundtvigs Artikel «Er Nordens gamle literatur osv.?» [i Tidsskr. f. Phil. og Pæd. VIII. 213—45]; 8) K. Maurer: Ueber die Ausdrücke altnordische, altnorwegische und isländische Sprache [i Abhandl. d. k bayr. Akad. d. Wiss I. Cl., XI. Abth. 2, S. 457—706]; 9) K. Maurer: Ueber die norwegische Auffassung der nordischen Literaturgeschichte [i Zeitschr. f. d. Philol. I. 25—28]; 10) Th. Möbius: Nordischer Litteraturbericht [i Zeitschr. f. d Phil. I. 1869, S. 389 fg.] 11) M. B. Richert: Om nordisk bildning och fornnordisk literatur. Lund 1869. 8. (Særtryk af Hamiltons Nord. Tidskrift 1869, S. 568—624 og 643—692); 12) Gustav Storm: Om den gamle norrøne Literatur. Et Indlæg i Striden mellem Docent Grundtvig og den norske historiske Skole. Chra. 1869. 8. (Omarbejdet Aftryk af Artikler i Aftbl. 11 og 14 Septbr. *1869).*

Jfr. ogsaa B. Hoff: Hovedpunkter af den oldislandske litteraturhistorie (Kbh. 1873) og Dr. G. Lund: Den oldnordiske Literatur (Kbh. 1873) samt [G. Storms] Anmeldelse af disse Bøger i Stykket «Norrøne Literaturhistorier» i Daa's Tids-Tavler III. 121—140 og N. M. Petersen: Bidrag til den oldnordiske Literaturs Historie (Kbh. 1866).

Samlede Afhandlinger. [Udgivne af O. Rygh]. Chra. 1868. 8. VI S., 1 Bl., 480 S.

I Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie *I.* 87—128: Thorgils Skarde i Norge, et Bidrag til Sædernes Historie i dette Land i Midten af det 13de Aarhundrede; S. 305—24: Bidrag til Kong Sigurd Jorsalafarers Historie. — *VI.* 259—462: Om Nordmændenes Herkomst og Folke-Slægtsskab. (Senere ogsaa særskilt udgivet, se ovfr.)

I Urda *I.* 230—48, 398—400 og *II.* 85—96: **Catalog over det Norske Universitets Samling af Nordiske Oldsager. (Ufuldført Arbejde).**

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. *I.* 1—34: **Brudstykker af Kong Haakon Magnussøns Historie; S. 114—16: Betænkning fra Marts 1847 om Dronningers Kroning i Norge; S. 305—49: Nordmændenes Boliger og daglige Syssler i ældre Tider. — *II.* 225—53: Nordmændenes Forlystelser i Oldtiden.**

I Nor III. H. 4, S. 1—65: Udsigt over den norske Samfundsordens Udvikling i Middelalderen. (Fem Forelæsninger, holdne i første Semester af 1845, som Indledning til en historisk Fremstilling af Norges Stats- og Rets-Forfatning i Middelalderen).

I Annaler for Nordisk Oldkyndighed *I.* (Kbh. 1836—37), S. 142—59: Beskrivelse over tvende Fund paa Ringerige af Oldsager fra Hedenskabets sidste Periode. — *II.* (1838—39), S. 111—18: Beskrivelse over et Fund af Oldsager ved Nordgaard i Sparboen i Nordre Throndhjems Amt. — *IV.* (1842—43), S. 172: Om en i Norge funden Broncefigur.

Keyser, Jens Jacob, foregaaendes Fætter og Søn af Kjøbmand i Drammen *Jens Jacob Krum*, som — det fortælles for en Arvs Skyld — ændrede sit Slegtsnavn Keyser efter sin Hustrus Slegt, og *Jacobæa Krum*, blev født paa Tangen 1 Oktbr. 1780, men kom i 1794 i Huset hos sin Farbroder Slotsprest Keyser i Kristiania, i hvis Kathedralskole han optoges nævnte Aar, og blev 1798 Student derfra med Laud. Efter det følgende Aar at have taget den filologisk-filosofiske Examen med Laud, blev han 1801 Alumnus ved det pædagogiske Seminarium i Kjøbenhavn, ved hvilket han underkastede sig Examen, og udnævntes derpaa 24 Oktbr. 1806 til Adjunkt ved Metropolitanskolen, hvor han overtog Undervisningen i Mathematik og Fysik. I 1809 blev han tillige Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn. I Oktbr. 1810 tog han den latinsk-juridiske Examen med Laud. Da H. C. Ørsted Høsten 1811 tiltraadte en videnskabellg Rejse til Udlandet, blev Keyser efter hans Anbefaling konst. til under Ørsteds toaarige Fravær at foredrage Fysik og Kemi ved Kjøbenhavns Universitet. I Juni 1812 havde han faaet Udnævnelse til Overlærer ved Metropolitanskolen, men

fra dette Embede blev han entlediget 24 Marts 1813 (fra 1 Maj s. A.), for at han under et Aars Ophold i Udlandet, hvortil han fik Tilsagn om offentlig Understøttelse, skulde kunne forberede sig til Ansættelse som Professor i Fysik og Kemi ved Norges Universitet. Krigen og Rigernes Adskillelse stillede sig imidlertid for det første hindrende ivejen for Udenlandsrejsen, hvorimod han 3 Juni 1814 af Christian Frederik udnævntes til Professor ved det norske Universitet i de nævnte Fag. Samme Sommer kom han tilbage til sit Fædreland og antog ifølge kgl. Res. af 4 Novbr. s. A. igjen sit oprindelige Slegtsnavn *Keyser*. Fra nu af foredrog han Fysik og Kemi saavel for Andenexamensstuderende som for medicinske og Bergstuderende og examinerede ved deres Prøver, lige til han ved kgl. Res. af 10 Juni 1837 efter Ansøgning fritoges for at foredrage Kemi, i hvilket Fag Universitetet først fik sin egen faste Lærer (M. C. J. Thaulow) i andet Semester 1839. Ved den militære Højskoles Oprettelse 1817 blev Keyser ansat som Lærer i Fysik og Kemi ogsaa ved dette Institut og fortsatte sin Lærervirksomhed der helt til han efter eget Ønske fratraadte samme i Decbr. 1843 med Tilkjendegivelse af «Hans Majestæts naadigste Tilfredshed med den Nidkjærhed og gavnlige Virksomhed, som han under sin lange Tjenestetid af 27 Aar havde ydet Højskolen». I Aarene 1818—20 foretog han med offentlig Understøttelse den hidtil udsatte videnskabelige Rejse til Udlandet (Sverige, Danmark, Tyskland, Italien og Frankrige). Ogsaa senere besøgte han flere Gange i videnskabelige Øjemed Udlandet, navnlig Danmark og Storbritannien, senest i 1843, da han besøgte London og Paris for at gjøre Indkjøb af Instrumenter til Unlversitetets fysikalske Kabinet. Af Administrationen blev han hyppig benyttet til offentlige Hverv. Saaledes opholdt han sig 1822—23 i Kjøbenhavn som norsk Kommissær i Anledning af det endelige Opgjør med Danmark, forsaavidt angik Enkekassens Deling og Aflevering af norske Arkivsager. (Jfr. Morgbl. 1848, No. 91, Till.) — Fra 1815 til 1839 var han Medlem af den farmaceutiske Examenskommissjon; ligesaa (til 1842) af den ved Res. af 13 Oktbr. 1820 nedsatte Kommissjon til Udarbejdelse af en ny Farmakopø for Norge; videre af den kgl. Kommissjon af 18 Septbr. 1827 til Udarbejdelse af Forslag til Love om Brandvæsenet i Kjøbstæderne og af de kgl. Kommissjoner af 5 Marts 1834 og 12 August 1836 til Afgivelse af Betænkning om Oprettelse af en polyteknisk Læreanstalt og om Omdannelse af Krigsskolen og Kunst- og Tegneskolen; videre af den ved høieste Res. af 28 Maj 1841 nedsatte Kommissjon til Udarbejdelse af Forslag til en ny Lov om Brandforsikring af Bygninger. Han deltog endvidere som Medlem i Kommissjonerne vedk. Maal- og Vægtvæsenet af 29 Aug. 1817 og 13 April 1833, og var ifølge Res. af 25 Juli 1837 Medlem af Tilsynskommissjonen med private Forsørgelses- og Understøttelses-Selskaber. Ogsaa kommunale og andre Autoriteter søgte lejlighedsvis hans «Raad og Vejledning angaaende

Gjenstande, om hvilke de antoge, at han ifølge sin Stilling og Erfaring maatte besidde fortrinlig Indsigt»; saaledes skyldes det bl. a. hans Medvirkning og Vink til Brolægningskommissjonen i Kristiania, at Hovedstadens Kommune i 1823 fik indforskrevet hertil fra Kjøbenhavn duelige Brolæggere, Redskaber og Modeller, fra hvilken Tid Indførelsen af huggen Sten skriver sig og andre væsentlige Forbedringer i Brolægningsvæsenet ikke alene i Kristiania, men ogsaa i andre af Rigets Byer. — Han var korr. Æresmedlem af det kgl. økonomiske Selskab i Cagliari (1819), Medlem af *The Wernerian Society of Natural History* i Edinburgh (1824), af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1830) og af «Den fysiografiske Forening» i Kristiania (1831). Han blev 29 August 1832 R. W. O. og 6 Februar 1843 R. N. O. Han døde paa sit Landsted Sorgenfri ved Kristiania 18 Januar 1847.

* i Edinburgh i August 1824 *Maria Frances Frederici* (f. 1802 paa Barbadoes, senere opdragen i Demerary i Sydamerika, † paa Frogner 29 Oktbr. 1829).

Biografi [af Fr. Holst] i N. Mag. f. Lægevidskab 2. Række II. 574—83; F. E. Hundrup: Efterr. om Lærere ved Metropolitanskolen [I.], S. 67 fg. Jfr. Engelstofts Univ.- og Skole-Annaler 1812, H. 1, S. 85—92 og 1813, H. 1, S. 104—6; Norske Univ.- og Skole-Annaler [1. R.] III. 63 fg.; Morgbl. 1833, No. 120 Till., 142; Storth.-Forh. og Dept.-Tid. fl. St. (se N. M. f. L. anf St., S. 583); N. C. L. Abrahams: Meddelelser af mit Liv, S. 109; H. N. Clausen: Optegnelser om mi Levnets og min Tids Historie, S. 50; J. M. Thiele: Af mit Livs Aarbøger, S. 49 fg. Breve fra og til H. C. Ørsted, I. 304, 312, 315.

Christianis Leveplan. Overs. Kbhvn. 1805. 8.

De første Grunde i Mathematiken for Borgerskoler. Efter de tredie Oplag af G. U. A. Vieths tydske Original med Tillæg og Forandringer pa Dansk udgivet af Jac. Krumm. Med 8 Kobbere. Kbhvn. 1810. 8.

De første Grunde af den rene Mathematik. Forsøg til en Lærebog for Skoler af H. C. Linderup. 1. Deel. 3. ved Jac. Krumm omarbeidede Udgave. Kbhvn. 1813. 8.

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 2. Møde (i Kbhvn. 1840), S. 267: Om Wheatstone's Stereoskop og Clarkes galvanisk-plastiske Maskine. — I Forh. ved 4. Møde (i Kra. 1844), S. 145—47: Om Magnetismens Indflydelse paa Dianetræets Dannelse.

I Morgenbladet 1834, No. 361: Kort Beretning om en af ham i 1834 foretagen Reise til Lomb i Gudbrandsdalen for at undersøge, „om Elvene der nu fortiden maatte føre Platina og Guld med sig".

I Den Constitutionelle *1836*, No. 150, 152, 155: Recensjon af J. Sverdrups „Chemie for Landmænd", D. 1. (Anonymt). — *1842*, No. 108, Bilag: Recensjon af M. C. J. Thaulows „Chemiens Anvendelse i Agerdyrkningen".

I Breve fra Danske og Norske, udg. af Dr. L. Daae (Kbhvn. 1876) S. 234—36 er trykt et Brev fra K. til Rathke, dat. Kbhvn. 14 Jan. 1818.

Flere anonyme Stykker af ham findes i hans Samtids Blade og Tidsskrifter.

Kieler, Laura Anna Sophie Müller, Datter af daværende Foged i Senjen og Tromsø, senere (fra 1853) Foged i Inderøen *Morten Smith Petersen (von Fyren)* (f. 1797, † 1872) og *Anna Hansine Kjerulf Müller* (f. 1812, † i Kbhvn. 22 April 1889), er født paa Tromsø 9 Januar 1849. Sommeren 1870 forlod hun sit Hjem Lø ved Stenkjær og rejste efter en Maaneds Ophold i Kristiania til Kjøbenhavn, hvor hun for første Gang gjorde Bekjendtskab med Henrik Ibsen, tilbragte derefter Vinteren 1870—71 i Stockholm, hvorfra hun igjen over Kjøbenhavn, hvor hun blev forlovet med sin senere Ægtefælle, begav sig paa en Udenlandsrejse bl. a. til München, Prag, Wien, Dresden og Berlin. Vendt tilbage fra denne Rejse i Oktbr. 1871, tilbragte hun Vinteren i sit Hjem ved Stenkjær, som hun efter Faderens Død i Marts 1872 forlod for bestandig, idet hun nu med sin Moder bosatte sig i Kjøbenhavn. En Del af Vinteren og Vaaren 1876 var hun med sin Mand paa Rejser — tildels i Selskab med den finske Digter Topelius og hans Familje — i Elsass, Schweiz og Italien. I Juni og i Novbr. 1889 besøgte hun efter 12 Aars Fravær igjen Kristiania, hvorfra hun i Decbr. s. A. gjorde en kort Udflugt til Stockholm. I 1883 fik hun tilligemed 9 danske Forfatterinder en livsvarig Understøttelse af 500 Kr. af den danske Statskasse, efter Kultusministerens Forslag ved Finantslovens anden Behandling i Folkethinget i Januar nævnte Aar.

* 1 Maj 1873 *Victor Thomas Joachim Kieler* (f. 28 Juni 1843), cand. philol., tidligere Adjunkt i Viborg, siden 1889 Overlærer ved Fredriksborgs lærde Skole paa Sjæland, Søn af Julius K., Direktør for og Medejer af Kærs Mølles Klædefabrik i Aalborg.

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland, S. 91; Linders Nordisk Familjebok VIII, 649 fg. af *C. R.*; Rigsdagstidende 1882—83, Folkethinget, I. Sp. 1468 fg. (jfr. Reg.) og Tillæg *B.*, S. 274 og 634.

Brands Døtre. Et Livsbillede af Lili. Chra. 1869. 8. 472 S. (Anm. i Dagbl. 1869, No. 302; i Morgbl. No. 353 B; i Fædrel. s. A.; i Dagbl. [Kbh.] 1870 [af Chr. K. F. Molbech]. Jfr. under Artiklen Henrik Ibsen ovfr. S. 46)

Skitser: Kbhvn. 1875. 8. 2 Bl., 290 S., 1 Bl. (Anm. af L. Schrøder i Nordisk Månedskrift 1875, II. 158 fg.; i Fædrel. 1875, No. 259 [af C. Rosenberg]; Morgbl. [Kbh.] 7 August 1875; Ill. Tid. XVII. 63.)

Everil. Fortælling. Kbhvn. 1876. 8. 374 S. (Anm. i Morgbl. 1877, No. 53 A., Aftpst. No. 40 [af Bredo Morgenstierne]; Nya dagl. Allehanda 14 Juli 1877; Ill. Tid. [Kbh.] XVIII. 215; Dagstelegrafen 18 Decbr. 1876; Dagbl. [Kbh.] 21 Decbr. s. A.; Nær og Fjern VI. No. 233, jfr. Forf.s Brev i No. 237 med Red.s Bemærkninger om Norsk og Dansk dels i s. No., dels i No. 242, sidstnævnte som Svar paa Indlæg ang Sprogspørgsmaalet i Ny ill. Tid. 1877, S. 28, 58 fg. og 91.)

André fra Kautokejno. En Fortælling fra Ultima Thule. Kbhvn. 1879. 8. X S., 1 Bl., 274 S. (Anm. i Aftenposten 1879 No. 143 A [af Bredo Morgenstierne]; af L. Schrøder i Nord. Månedskrift 1879, I. 475 fg.; i Ill. Tid. [Kbh.]

XXIII. 94; i Dag. Nyh. 23 Juni 1879 af Erik Bøgh; Morgbl. [Kbh.] 8 Juli s. A.; Berl. Tid. 27 Juli s. A.; Fædrel. No. 168 s. A. af C. Rosenberg; Aftonbl. 23 Juli 1879 [af E. von Quanten]; Finsk Tidskrift 1880 I. 62 af C. G. E.[stlander]; Morgonbladet [H.fors] 21 Januar 1882.)

André från Kautokejno. En berättelse från Ultima Thule. Auktoriserad öfversättning. Sthlm. (Norrk.) 1881. 8. 199 S.

André Kautokeinolainen. Kertomus perimmästä Pohjolasta. Suomalaisen asun antoi Antti Tervo. Tammersfors 1882. 12. 216 S. (Anm. i Valvoja [Helsingfors] 1883, S. 255—57.)

Lavrekas Korhoinen. En Fortælling fra Ultima Thule. Kbhvn. 1881. 8. 2 Bl., 563 S. (Anm. i Aftpst. 1881, No. 293 B; Morgbl. No. 354 A; Fædrel. [Kbh.] 1881, No. 292; Berl. Tid. No. 275 s. A.; Dagbl. [Kbh.] 1882, No. 147; Ill. Tid. [Kbh.] XXIII. 94. Jfr. de i norske Morgbl. 1884, No. 144 i Oversættelse aftrykte Breve om dette Arbejde af Z. Topelius, indledet med nogle Bemærkninger om Forfatterindens literære Stilling overhovedet af Meddeleren *J. T.*)

Min Broder Amtmanden. Kbh. 1882. 8. 260 S. (Anm. i Ill. Tid. XXIV. 83; Berl. Tid. 5 Oktbr. 1882, m. fl. danske Blade.)

En Oppositionsmand. [Fortælling.] Kbhvn. 1886. 8. 2 Bl., 213 S. (Anm. i «For frisindet Christendom» III. 127 fg. af Chr. Bruun; i Dagbl. [Kbh.] 13 Jan. 1886; i Nattid. 25 Marts s. A.; i Dansk Kirketidende 1886, S. 159 [af Pastor C. Brandt]; i Morgbl. [Kbh.] 3 April s. A. af C. Hostrup, jfr. Artiklen «Gamle Tider og en ny Hestefod» i s. Bl. 6 April.)

Silhouetter. Odense 1887. 8. 2 Bl., 143 S. (Anm. i Dagbl. 1887, No. 88 af A. M. St. Arctander; i Berl. Tid. 4 Decbr. 1886; i Nattid. 6 Decbr. s. A. i «Kvinden og Samfundet» [Kbh.] Marts 1887. — De fire første af denne Bogs literære Skitser blev oprindelig offentliggjort i danske «Morgenbladet» Vinteren 1886, hvorfra de optryktes dels i Fredrika Bremer-Förbundets Tidsskrift «Dagny», dels i norske Dagbl., dels i det danske «Historisk Månedsskrift». Den ene af Skitserne, «Camilla Collett», var oprindelig skrevet for «Tilskueren», jfr. Fru Colletts «Brev til Fru Laura Kieler» i dette Tidsskrifts B. III. 221—37.)

Mænd af ære. Skuespil i tre akter. Kra. [April] 1890. 8. 159 S.

Dette Forfatterindens første dramatiske Arbejde kom i Boghandelen kort Tid efter Opførelsen paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn af Gunnar Heibergs Skuespil «Kong Midas», hvortil det af enkelte Blade blev betegnet som Pendant, men var allerede færdigskrevet i Begyndelsen af 1888, da det i Februar Maaned indleveredes til Direktør Cetti ved Dagmartheatret i Kjøbenhavn, hvor dets Opførelse imidlertid blev forhindret ved nævnte Theaters Fallit s. A. I Novbr. 1889 blev det indleveret til og antaget til Opførelse paa Kristiania Theater, hvor det dog endnu ikke er gaaet over Scenen. Derimod blev det «ikke antaget» af det kgl. Theater i Kjøbenhavn, ifølge Theaterchefen Kammerherre Fallesens Skrivelse i «Berl. Tid»: «fordi dette Stykke behandler et Emne: «den frie Kjærligheds Farer for Kvinden», der — heri samstemmer Censor og Theaterbestyrelsen — egner sig mere til boglig end til scenisk Behandling; fordi Satiren er mere pinlig end pikant; fordi Dialogen er for bred, Indledningen for lang, og fordi der er for mange døde Scener. Det er, baade efter Censors og min Mening, et svagere Arbejde end «Kong Midas». Dette sidste kan *maaske have større* Fejl, men saa har det til Gjengjæld ogsaa større Fortrin og er i *det hele et mere storslaaet* Arbejde». (Jfr. Forfatterindens Brev af 14 Maj 1890 om

Stykkets Forhistorie i danske Morgbl. 1890, No. 113 og hendes Erklæring om Stykkets Modeller i s. Bl. No. 120 samt Fallesens Skrivelse i Berl. Tid. 9 Maj 1890.)

De her nævnte Oplysninger fremkom under den vidtløftige Fejde, som i den danske Presse blev fremkaldt ved de sammenstødende Omstændigheder: Det kgl. Theaters Opførelse af og den derved foranledigede Meningsstrid om Heibergs «Kong Midas» med senere paafulgte Gjæsteoptræden af Fru Didi Heiberg paa det kgl. Theater; dette samme Theaters «Ikke-Antagelse» af «Mænd af Ære»; den videre afledede Polemik dels mod Kammerherre Fallesens Styrelse af det kgl. Theater, dels om Bohême-Retninger, «Brandesianisme» o. s. v. i Kjøbenhavns Literatur- og Presse-Forhold m. v. Fejden aabnedes af «Avisen» med en Artikel overskrevet «Endelig!» i Bladet for 1ste Maj, hvori der gives et Referat af Fru Kielers Stykke, hvorpaa fulgte nye Artikler om Stykket og det kgl. Theaters Forhold i Bladet for 5te, 6te, 10de, 15de Maj. I den saaledes indledede Fejde deltog derefter Dagbl. med en Anmeldelse i No. 121, besvaret i Politiken No. 125 — jfr. Fru Kielers «Erklæring» i Dagbl. No. 129, hvortil Bemærkninger i Politiken No. 133 —; «Aftenbladet» for 5, 6, 7, 8, og 9 Maj i en Række Artikler med Fællestitlen «Vore literære Udhalere»; «Venstrebladet», udg. af C. Berg, i Numerne den 8, 9, 10, 11 Maj; Dagbl. for 8, 11 og 15 Maj [særlig ang. Fru Didi Heibergs Gjæstespil paa det kgl. Theater]; «København», red. af Ove Rode, for 8, 13, 16 Maj; Morgenbladet No. 107 fg.; Nattid., Dag. Nyh. o. fl.

Et mere personligt Spørgsmaal vedkommende Forfatterinden var bleven indblandet i Debatten ved en Artikel i Dag. Nyh. for 11 Maj med Overskriften «Æresbegrebet og Kvinden» og undertegnet «Helmer» (optrykt i norske Aftenposten 1890. No. 301, cfr. 303), hvortil Svar gaves bl. a. i Artiklerne med Overskriften «Ridderligt» i «Venstrebladet» No. 110 og 111. Jfr. ogsaa Kvindesagens danske Organ «Hvad vi vil» for 1 Juni 1890 af Fru Johanne Meyer og af *L. N.* samt en Oversigt over Stridens Hovedgang i Aftenposten [Brev fra Kbhvn.] 1890, No. 307.

Under den saaledes stedfindende Fejde i den kjøbenhavnske Presse blev Stykket af Direktøren for Casinos Theater, Carl Nielsen, antaget til Opførelse endnu før Sæsonens Udløb, indstuderet og opført 1ste Gang — under Ytringer af skarp Meningsstrid — den 21 Maj 1890 (jfr. Referater og Bemerkninger i Dagbl. No. 137, Morgbl. No. 118, Politiken No. 141, Avisen, Aftenbladet, Berl. Tid., alle for 22 Maj, Venstrebladet 23 Maj, Dag. Nyh. s. D. af G.[ustav] E.[smann], cfr. Morgbl. 25 Maj og Dagbl., som derpaa optog til Behandling Spørgsmaalet om Højrepressens Bohêmer, hvilken Polemik endte med et Injuriesøgsmaal af Dag. Nyh. mod Dagbl.).

I den norske Presse blev Fru Kielers Skuespil anm. i Morgbl. 1890, No. 243 [af A. Sinding-Larsen]; Aftpst. No 341 af —V— [Bredo Morgenstierne]; Verdens Gang No. 111; Thj. Adr. No. 133; Berg. Aftbl. 12 Maj; Dagbl. No. 157 af H.[ans] Å.[nrud], hvis «Nedslagtning» fremkaldte Modbemerkninger af B. Bjørnson i No. 151, besvaret af H. Å. i No. 164, med Replik af B. B i No. 169 og Duplik af H. Å. i No. 170. — I den svenske Presse findes Anmeldelser bl. a. i Svenska Dagbl. 1890, No. 105; Vårt Land No. 106 [af C. D. af Wirsén]; Göteb. H.- och S.-Tidn. 14 Maj [af Dr. Karl Warburg]; Nya dagl. Alleh. No. 129 B [af E. von Quanten]. — Til Tyskland naaede Efterretninger om Skuespillet og dets Historie gjennem [Harald Hansen's] «Scandinavische Briefe» i Tidsskriftet «Freie Bühne» 1890, No. 11, S. 520 fg.

I Hermod, red. af Mads Hansen, [Kbh.] 1876: Pitye Pjanarä, et finsk Sagn; *Paa Post.*

I Framåt II. (Goteb. 1887), S. 214—18: Det sidste paa Dagsordenen [ang. Sædelighedssagen].

I Literatur og Kritik, udg. af C. Riis Knudsen, II. H. 9—10 (Kbh. 1889): Mme. St. Paul.

I Historisk månedsskrift, udg. af P. la Cour m. fl. *IV.* (Odense 1885) S. 367—380: Nogle bemærkninger om nationalitet i almindelighed. — *VIII.* (1887): En Pyrrhussejr [ang Bohême-Literaturen]; Hvad vil Gustaf af Geijerstam? (Gjensvar til Geijerstams «Hvad vill Lektor Personne?»)

I Hvad vi vil (Kbh.) 1 Jan. 1889: Et Nødskud.

I Kvinden og Samfundet (Kbh.) Jan. 1887: De danske Forfatterinder og Kritiken.

I Illustreret Familie-Journal (Kbh.) 12—19 Decbr. 1885: Dovre, en Rejseskitse.

I Danskeren Oktbr. 1889: Rom (Skrevet 1876.)

I Illustreret Tidende (Kbh.) *XIII* (1871—72), S. 338 fg. og 347 fg: Skizzer af Forf. til „Brands Døttre". — *XIV.* 460—64: Hvad Fætter Bill fortalte. — *XVII.* 344 fg.: En Nat paa Strasbourgs Münster. — *XVIII.* 56 fg., 70 fg. og 74 fg.: I den gale Coupé. — *XXVII.* 560 fg.: Fra Jotunfjeldene.

I Morgenbladet (Kra.) 1871, No. 20 A: Et Eventyr eller et Fremtidsbillede.

I Morgenbladet (Kbhvn.) *1885,* No. 19: „Fra Midnatssolens Land". [Bemærkninger i Anl. af Magdalene Thoresens Bog med denne Titel; jfr. C. Hostrups „En literær Bemærkning" i s. Bl., optrykt i norske Morgbl. 1885, No. 39]; No. 60: Finland og Dr. E. Brandes [Foranlediget ved Dr. Brandes's Foredrag i den liberale Forening paa Fredriksberg om Nationalfølelse, jfr. Artikelen „Laura Kieler og det norske Maalstræv" i s. Bl. 6 Marts af „En herboende Nordmand", hvortil Svar fra Fru Kieler i Stykket „Norge contra Danmark" i s. Bl. 4 Maj og, paa Foranledning af B. Bjørnson, i hendes Stykke i „Den ny Tid" 1 Juni 1885: „B. Bjørnson — Dansk-Norsk"]. — *1887,* No. 51: Kristiania-Bohêmen.

I Verdens Gang 1889, No. 285: En Protest [i Anledning af et enkelt Afsnit i Dr. G. Brandes's Anmeldelse i V. G. s. A. No. 184 af „Ibsen-Heftet" af "Norsk Forf.-Lex". Under Overskriften „Galeotto i Norden" havde Fru Camilla Collett tidligere nedlagt en Indsigelse i s. Bl. No. 238. Jfr. Fru Kielers „Erklæring" bl. a. i dansk Dagbl. 13 Maj 1890 og Politiken 15 Maj s. A. samt „Nordische Correspondenz", hg. von Max Bewer, for 11 Oktbr. 1889].

Kielland, Alexander Lange, er født 18 Februar 1849 i Stavanger, hvortil Slegten var indvandret fra Gaarden Kielland i Sogndal med hans Tipoldefader Jacob K., der i Oktbr. 1751 tog Borgerskab i Stavanger og grundlagde det snart baade velstaaende og højt ansete Firma Jacob Kielland & Søn, som derefter blev et af Byens i over et Aarhundrede merkantilt saavelsom socialt ledende Handelshuse. En Sønnesøns Søn af dettes Grundlægger var *Jens Zetlitz Kielland* (f. 5 Januar 1816, opkaldt efter sin Morfader Digteren og Presten Jens Zetlitz, † 7 Januar 1881), Kjøbmand, storbritannisk og portugisisk Vicekonsul, Sparebankdirektør og Forligelseskommissær m. m., siden 1840 gift med *Christiane Lange* (f. *3 April 1820,* † 12 Februar 1862), en Datter af ndfr. nævnte Provst og

Sogneprest til Asker Alexander Lange, hvis Navn deres tredje Barn bærer. Alexander Kielland kom i 1855 ind paa sin Fødebys Latinskole, hvis hele Lærerpersonale fra Rektor til den yngste Adjunkt var bleven fornyet i de to nærmest foregaaende Aar. Med Undtagelse af Rektor, der skiftede to Gange i hans Skoletid, blev Lærerpersonalet saagodtsom uforandret — men vistnok forøget — lige til han forlod Skolen som Dimittend i 1867.*) I dette Aar tog han Examen artium med Haud og den følgende Sommer Andenexamen med samme Karakter, hvorefter han paa regelmæssig Vis i 3½ Aar læste til juridisk Examen, som han underkastede sig med Haud i Decbr. 1871. For sine samtidige studerende var Alexander Kielland kun en af de mange, som laa ved Universitetet og i behørig Tid tog sin Examen. En af hans Artiumskammerater, senere Folkehøjskolelærer A. M. St. Arctander, ytrer i sin Anmeldelse af «Arbejdsfolk»: «I den store Sværm af halvtredjehundrede Rus lagde jeg ikke særlig Merke til Kielland og jeg mindes heller ikke, at andre lagde synderlig Merke til ham». Nogen gigantisk Flid udfoldede han ikke i sine Studieaar; han læste en Del — udenfor sit juridiske System bl. a. særlig Kierkegaard og Heine — og fornøjede sig en Del. Han havde ingen stor Omgangskreds og stod temmelig udenfor de Strømnin-

*) I flere af hans Romaner, navnlig i «Gift» og «Fortuna», vil man i den digteriske Fremstilling finde adskillige Erindringer og Iagttagelser fra hans Skoleliv. Mere direkte har han fæstet Erindringen om sit Skoleliv i nogle Mindevers, som i 1885 blev offentliggjort paa anden Haand i «Thj. Adr.» (derfra optrykt i Morgbl. 1885, No. 18), og som Meddeleren i dette Blad angav som skrevet af Kielland i hans Skoledage i Anledning af en gammel Lærers Død. Tidsangivelsen for Digtets Tilblivelse maa dog bero paa en Misforstaaelse, da vedkommende Overlærer S. O. Sørensen, der bl. a. var Religionslærer ved Stavangers Skole fra 1853, først døde 4 August 1881, altsaa da hans Discipel allerede var en navnkundig Forfatter. Ogsaa fordi dette Digt er en af Kiellands meget faa — mig bekjendt ialt kun 3 — offentliggjorte versformede Fremstillinger, tror Udg. at burde redde dette Digt fra den ellers sikre Glemsel i de nævnte Blades Petitrubriker ved at hidsætte det her, hvor det tillige hævder sin Plads som biografisk Bilag:

Gamle Sørensen har staaet
paa Kathederet saa længe;
Gamle Sørensen har faaet
Ferier, han kunde trænge.

Han har gaaet de tusind Gange
ind og ud af Skoledøren;
han har buldret for saa mange
mer og mindre døve Øren.

Han var ej for Lærdom dannet,
stort var det vel ej han vidste.
Han var ikke stor i andet
end sin Troskab til det sidste.

Andre var det helst, som gav os
vore Kundskaber — de fleste;
Gamle Sørensen holdt af os,
det var alt — det var det bedste

Derfor er med Tak han gaaet
æret, elsket, mindet længe —
nu da han tilslut har faaet
Ferier, han kunde trænge.

ger, som den Tid satte Sindene i den akademiske Verden i Bevægelse. Hans to-tre daglige Omgangsvenner i de Aar hørte eller saa aldrig noget til Forsøg i Forfatterskab af noget Slags. Da han havde taget sin Embedsexamen, rejste han hjem til Stavanger, hvor han Aaret efter giftede sig med sin tidlige Ungdoms Forlovede *Beate Ramsland* (f. 27 Decbr. 1850), Datter af Kjøbmand i Stavanger Peder R. († 1877) og Pernille Seglem († 1853). I 1872 fik han Bevilling som Underretssagfører — men har neppe nogensinde praktiseret som saadan, skjønt han fremdeles, rigtignok med den herom vidnende Betegnelse, staar opført som Sagfører*) i Statskalenderen — og kjøbte kort Tid efter Malde Teglverk ved Stavanger, som han saa drev til Høsten 1881, efterat han i April s. A. havde solgt det til et Interessentskab. Som Driftsherre forstod han i udmerket Grad at vinde sine Arbejderes Hengivenhed, hvorom der foreligger et smukt og troværdigt Vidnesbyrd i en Taksigelsesskrivelse fra en af disse (trykt i Stav. Amtst. 1882, No. 11). Vaaren 1878 rejste han, mod sin Faders bestemt udtalte Ønske, til Paris, hvor han opholdt sig til udpaa Høsten s. A. Samtidig med at han saaledes for første Gang rejste ud for at se større Forhold, havde han debuteret som Forfatter, foreløbig navnløst og i største Hemmelighedsfuldhed med et Par smaa Skitser i «Dagbladets» Føljeton — det blev siden nogle af hans navnkundigste «Novelletter» — og kort Tid efter under Navn med Proverbet «Paa Hjemvejen» i «Nyt norsk Tidsskrift». «Det var midt i Sommervarmen, og de fleste Mennesker var bortrejste fra Kristiania. Men de, som var igjen af læsende Folk, de sad om Aftenerne paa Altanerne og disputerede og diskutterede det nye Stykke, og de, som abonnerede paa Tidsskriftet, maatte laane sit Hefte ud, saa det blev ganske slidt. Thi saa meget forstod de kyndige og følte de ukyndige: Her var mere end en ny Forfatter; her var en ny Kraft». (Nyt Tidsskrift VI. 147.) I Paris skrev og omskrev Forfatteren nogle flere novellistiske Skitser eller fandt Motiver til andre, og efter Tilbagekomsten til Stavanger forberedte han Udgivelsen af det lille Bind «Novelletter», der kom i Boghandelen i April 1879. Man vil ndfr. finde Henvisninger til Kildestederne for Samtidens Dom over dette Arbejde. Ved Siden heraf har det sin Interesse at kjende Forfatterens selvkritiske Vurdering af sine Evner og sit Formaal. I et Brev, hvormed han i Begyndelsen af Maj 1879 sendte sin Bog til en af sine norske Venner, skriver han bl. a.: «— — Vistnok er det lidet; men det er i det Smaa, jeg

*) At han, som meddelt af Dr. E. Brandes i dennes Text til K.'s Billede i «Nutiden» for 22 Februar 1885, medens han var Forretningsmand i Stavanger «fik Udnævnelse til østerrigsk Konsul, men en Maaned efterat han var bleven beklædt med denne Værdighed, atter bad sig fritagen for den», — beror vistnok paa en Misforstaaelse, eller det er i hvert Fald ikke kommen ud over indledende private Underhandlinger. De officielle Kilder — Undenrigsdepartementets Kalendere og Indredepartementets Konsulatkontors Referatprotokoller — kjender intet til saadant. Østerrige-Ungarns *Konsularagent i Stavanger* var 1866—73 hans Fætter Jacob Kielland, efter hvis Død i 1873 Posten *stod ubesat til Marts 1880*, da en anden Slægtning af ham blev udnævnt til hin konsulære Stilling.

skal hjælpe. Thi jeg er ingen drabelig Kjæmpe; du vil aldrig komme til at se mig svingende et Sværd i Spidsen for nogetsomhelst. Jeg ligner mest de blødagtige Marquier i de franske Romaner, om hvem kun deres nærmeste Venner vide, at de føre en sikker og smidig Kaarde, naar det kniber. Kaarden er mit Vaaben, og med den fusker jeg, — i de store buldrende Kampe er jeg ganske tilovers. Lad os ikke strides om, hvad der er størst, — det mindste er stort nok, naar det bare hjælper. Men jeg vil ikke skjule, at efter min Opfatning kan et lidet kvast Stik anbragt med en behændig Haand i sin Virkning æqvivalere med et drabeligt Dommedagsslag. Smaa Stik strør jeg i hvad jeg skriver, du vil mærke dem og — jeg haaber — glæde dig. Der kommer snart mere; jeg er i Farten, og det synes at gaa let». Rigtigheden af dette Udsagn bekræftede hans derefter følgende hurtige og store Produktion. Da han i 1881 havde trukket sig ud af sin Fabrikvirksomhed paa Malde, flyttede han med sin Familje til Kjøbenhavn, hvor han blev boende til 1883, da han igjen flyttede tilbage til Norge og nu i fire Aar boede dels i Stavanger, dels — om Sommeren — paa Jæderen. Vinteren 1886 opslog han for nogen Tid igjen sin Bopæl i Nærheden af Paris, hvorfra han 1888 vendte tilbage til sit Hjem i Stavanger, hvor han fra Nytaar 1889 overtog Redaktionen af Dagbladet «Stavanger Avis», en Stilling, han igjen fratraadte ved Aarets Udløb. Han vedblev dog at bo i sin Fædrenegaard i Stavanger, som han siden kun har forladt enten for at aflægge nogle korte Gjæstebesøg (Jan.—Febr. 1890) i Kjøbenhavn og paa Bjørnsons Gaard Aulestad eller for at tage sit sædvanlige Sommerophold paa Aarre paa Jæderen.

En Begivenhed af Betydning saavel for Kiellands personlige Liv som i sine Følger for den politiske Partistilling i og udenfor Nationalforsamlingen var den i Aarene 1885—1887 stedfundne Kamp om Bevilgning af en aarlig Digtergage til Forfatteren. I en Skrivelse fra Paris af 24 Februar 1885 ansøgte Digterne B. Bjørnson og Jonas Lie, som den Gang opholdt sig der, under Henvisning til sin «Erfaring, at et lidet Folks Digtere uden Formue trænger Statsbidrag, hvis de helt skal leve for sin Opgave, føre en dertil nødvendig Udvikling og hævde Livssyn og Meninger uafhængig af Mængdens», om Statsbidrag for Kielland. «Hans Adkomst til den Hæder at oppebære Digtergage af sit Folk forekommer os ligesaa sikker; som at det vilde være uretfærdigt, at andre har, hvis ikke ogsaa han faar». (Storth.-Forh. 1885, V. Dok. No. 66.) Af Gage- og Pensjonskomiteens Flertal (8 Medl.) blev dette Andragende indstillet til ikke at indvilges, idet alle var «enige i at anse det betænkeligt, om Staten skulde understøtte og med sin Anerkjendelse stemple en Forfattervirksomhed, som ialfald tildels formenes at staa i Modsætning til de inden Nationen herskende moralske og religiøse Begreber». *Komiteens Mindretal* (Formanden, H. Bentsen) indstillede i et

dissenterende Votum paa Bevilgning af et lignende aarligt Statsbidrag af 1600 Kr. som til Bjørnson, Ibsen og Lie bevilget. (Storth.-Forh. 1885, VI. 568 fg.) Ved Sagens Behandling i Storthinget den 10 Juni 1885 aabnedes Debatten af Præsidenten (Rektor Steen), der fremsatte et Forslag, hvis 1ste Post gik ud paa en Anmodning til Regjeringen om Tilvejebringelse af Lovbeskyttelse for den literære Ejendomsret ved Tiltrædelse af den internationale literære Konvention, medens dets 2den Post foreslog en Bevilgning til Kielland for Budgetterminen 1885—86 af 1600 Kr. «som Erstatning for Tab paa Grund af manglende Beskyttelse for den literære Ejendomsret». Ved Afstemningen blev Komiteformandens Mindretalsindstilling om Digtergage forkastet med 60 mod 49 Stemmer, hvorefter 1ste Post af Steens Forslag bifaldtes med 70 mod 39 Stemmer, medens ved alternativ Votering Flertallets Indstilling vedtoges med 56 mod 53 Stemmer, der afgaves for Steens Forslag om Bevilgning af 1600 Kr. i Budgetterminen. (Jfr. Storth.-Tid. 1885, Forhandl. i Storth. S. 1204—1243). Dagen efterat denne Afgjørelse var faldt i Storthinget, udstedte Bestyrelserne i «Den liberale Forening» og i «Den private liberale Klub» i Kristiania offentlig Indbydelse til en Nationalsubskription for Kielland, hvis Udbytte udpaa Høsten oversendtes Digteren. (Indbydelsen blev bl. a. trykt i Dagbl. for 11 og V. G. for 12 Juni 1885; et Supplement dertil fremkom fra O. Vollan i en Artikel i Bergspst. for 13 Juni med Overskriften «Demonstrationer mod Storthinget»). — Det følgende Aar, da Storthinget var bleven sammensat efter nye Valg, blev Sagen atter indbragt for dette, denne Gang af Bj. Bjørnson alene ved et udforligt motiveret Andragende, dat. Paris 23 Januar 1886 (Storth.-Forh. 1886, V. Dok. No. 53). Flertallet i Gagekomiteen fandt «væsentlig at kunne henvise til sine Udtalelser fra ifjor» og indstillede «iaar som ifjor paa Afslag» (Storth.-Forh. 1886, VI. 463 fg.), medens Mindretallet (Egge, Juel og Formanden W. Konow, S. B.) «fandt at maatte anbefale den foreslaaede Bevilgning». Ved Sagens Behandling i Storthinget den 14 Maj optog Konow Forslag om Bevilgning af et aarligt Statsbidrag af 1600 Kr. til Kielland, idet han bl. a. ytrede: «Kjendsgjerningen er, at dette Spørgsmaal har bidraget til at splitte omkring i Landet den Del af det norske Folk, som har sluttet sig om det Fremtidsprogram, hvortil Storthingsmajoriteten bekjender sig» (Storth.-Tid. 1886, Forh. i Storth., S. 1118). Forhandlingerne i Storthinget dette Aar tog baade større Omfang end Aaret i Forvejen — de tog hele 4 Møder — og var mere merket af den ved Valgkampen aabenbarede Splittelse i det tidligere samlede Venstreparti, melllem hvis Gruppers Repræsentanter Debatten udelukkende førtes nu som det foregaaende Aar. Denne Splittelse fik navnlig et prægnant Udtryk i en af Hovedtalerne, Repræsentanten (senere Statsraad) Liljedahls Appel til «Norges Bønder i og udenfor Salen», *hvormed han endte* sit Hovedforedrag til Forsvar for sin Komites Ind-

stilling: «Fram, Bønder, fram nu som før! Men jeg lægger ogsaa til: Var dig, Bonde! var dig paa din Vej for den falske Aandsretning, den er ikke til dit Bedste! Var dig for den for Landets Skyld og for din egen Skyld og for dine Børns Skyld! En Bevilgning i denne Sag vilde ære og stemple denne Retning i en af dens vigtigste Forkjæmpere, — derfor stemmer jeg mod og holder paa Komiteens Indstilling!» (Storth.-Tid. 1886, Forh. i Storth., S. 1122.) Under Storthingets Forhandlinger det foregaaende Aar havde Regjeringens Medlemmer i fuldstændig Taushed ladet Sagen gaa under Votering. I dette Aar optraadte (i 3dje Møde) Førsteministeren Joh. Sverdrup paa det hele Statsraads Vegne med en Erklæring saalydende: «Nærværende Sag er ikke forelagt af Regjeringen. Regjeringen har overhovedet ingen Befatning haft med den og er saaledes ikke forpligtet til at deltage i dens Behandling. Under disse Omstændigheder finder Regjeringens Medlemmer det ikke rigtigt at tage Parti under en bitter Strid inden Storthingets Venstre, idet den opstaaede Splittelse lettelig derved kunde blive forøget og følgelig vanskeligere at udjævne. Hvis saa skete, skulde det være lidet heldbringende for de Interesser, som Venstres Thingmænd have at varetage i Landets Navn og til dets Gavn. Der kan være Vanskeligheder nok forhaanden alligevel. Fra dette sit Standpunkt har Regjeringens Medlemmer taget sin Stilling. Denne Stilling fastholdes i Medfør af det Hverv, der er den betroet». (Storth.-Tid., *l. c.* S. 1162.) Henimod Debattens Afslutning i Forsamlingens 4de Møde om Eftermiddagen 15 Maj fremsatte Repræsentanten fra Akershus G. Frilseth Forslag om Bevilgning til Kielland af 1600 Kr. for Budgetterminen «som Erstatning for Tab paa Grund af manglende Beskyttelse for den literære Ejendomsret». Efterat W. Konows Forslag om Bevilgning af en aarlig Digtergage var forkastet med 60 mod 54 St., blev ved alternativ Votering mellem Komiteflertallets Indstilling og Frilseths Forslag dette sidste bifaldt med 57 mod 57 Stemmer, idet Præsidenten (S. Nielsens) Stemme gjorde Udslaget. Der tilføjes i Storth.-Tid.s Referat: «Efterat Voteringens Udfald var tilkjendegivet, hørtes Bifaldsraab fra Galleriet». (Storth.-Tid. 1886, Forh. i Storth., S. 1111—1194). Et Efterspil til Debatten var Jaabæks, ved Ytringer af Bj. Bjørnson i hans Henvendelse til Storthinget i Kiellandssagen foranledigede, Bemærkninger i Storthingets Eftermiddagsmøde den 22 Juni 1886, hvori den nævnte Repræsentant bl. a. ytrede om Bjørnsons Udtalelse, at han vilde frasige sin Digtergage, hvis ikke Kielland fik nogen saadan: «Jeg vil sige saa meget, at jeg venter virkelig, at Hr. Bjørnson vil holde sit Ord, hvad han har skrevet. Jeg har det Haab, at Hr. Bjørnson vil blive i Sandhed». (Storth.-Tid. 1886, S. 1893). Dette Jaabæks Haab blev opfyldt ved Bjørnsons Skrivelse til Storthinget af 30 Juni 1887, hvori han frasagde sig sin Digtergage. (Storth.-Forh. 1887, V. Dok. No. 91). Inden denne Skrivelse var naaet Storthinget, var Kiellandssagen

for tredje og sidste Gang indbragt til dets Afgjørelse, denne Gang af Regjeringen, som paa sit Budgetforslag, dog med Reservation af Statsminister Sverdrup, der «ikke fandt det paakaldt for Regjeringen at opføre denne Post», foreslog i Henhold til forrige Storthings Beslutning en Erstatningssum af 1600 Kr. for det følgende Finantsaar. (Storth.-Forh. 1887, I a., Sth.-Prp. No. 1, Hovedpost IV, Kap. 3, Titel 38 og S. 39.) Gagekomiteens Flertal betragtede i sin Indstilling «Kiellandssagen, forsaavidt angaar Spørgsmaalet om Digtergage, endelig afgjort», og fastholdt, forsaavidt angik Spørgsmaalet om Erstatning paa Grund af manglende literær Konventions-Beskyttelse, sin tidligere Opfatning, medens Komiteens Mindretal (Egge, Juel og Konow, S. B.) fandt at burde tiltræde den kgl. Prp. af Hensyn til forrige Storthings Afgjørelse. (Storth.-Forh. 1887, VI. 413 fg.) Ved Sagens Behandling i Storthinget den 28 Juni — Debatterne var denne Gang korte og rent forretningsmæssige — optog Komiteformanden, W. Konow, et principalt Forslag om Bevilgning af aarlig Digtergage og subsidiært den kgl. Proposition. Begge Forslag — Odelsthinget havde i Forvejen forkastet Forslaget om Tiltrædelse af den internationale literære Konvention — blev forkastet, det principale Forslag med 61 mod 51 Stemmer, det subsidiære mod 54 Stemmer, der overstemtes af de 58, som afgaves for Flertallets negative Indstilling. Hermed var «Kiellandssagen» foreløbig afgjort af det norske Storthing. (Jfr. Storth.-Tid, 1887, Forh. i Storth., S. 1115—1120.)

Portræter med biografisk Karakteristik i Verdens Gang 1881, No. 61, 64 og 67; i Nutiden IX. [Kbh. 1884—85], S. 205 fg. af Edvard Brandes; i Nordstjernen [Kbh.] II. No. 1 af Alvilde Prydz. Hans *Billede,* efter en Buste af P. S. Krøyer, i Ude og Hjemme VI. No. 302; efter et Maleri af J. Sømme, i Ernst Bojesens Norden H. 4 (Kbh. 1887). — *Kritiske og æsthetiske Afhandlinger om hans Forfatterskab* findes — foruden i mange af de ndfr. paa sit Sted nævnte Anmeldelser af de enkelte Arbejder — navnlig i følgende Tidsskrifter og Bøger: 1) Ny ill. Tid. 1881, No 1 og 3 [Alexander L. Kiellands Arbejder af Henrik Jæger]; 2) Dagbladet 1881, No. 56, 61, 69 og 70 [Kiellands Digtning og det kristelige Samfund af G.[arborg]; 3) Stavanger Amtstidende 1881, No. 89, 90, 91, 92 [Imødegaaelse af den nævnte Artikelrække i Dagbl. af Chr. A. B.[ugge]; 4) Morgenbladet 1881, No. 138 A [Moderne Digtning]; 5) Luthersk Ugeskrift XII. 1 fg. [Den realistiske Digtning af Gustav Jensen]; 6) Norsk Maanedsskrift II. 145—76 [Den moderne Literatur og den politiske Radikalisme af D. Meidell]; 7) Illustreret Tidende XXIV. (Kbh. 1882—83), No. 1206 og 1207 [Alexander Kielland og det litteraire Venstre af H. Vodskov]; 8) s. Bl. XXVIII. (1886—87), No. 6 [Alexander Kielland som Forfatter af Niels Møller]; 9) Sonntags-Beilage 1887, No. 43 u. 44 zur Vossischen Zeitung [Alexander Kielland von L. Marholm]; 10) The Critic (New York) 1882, I. 159 fg. og 1887, I. 225 fg. [The new School in Norwegian Literature by H. H. Boyesen]; 11) G. Brandes: Essays Fremmede Personligheder (Kbh. 1889) S. 17—55; 12) Nils Erdmann: Modern Realism (Sth. 1884) fl. St., navnlig S. 89 fg.; 13) G. af Geijerstam: Ur Samtiden (Sth. 1883), S. 58—88; 14) H. Vodskov: Spredte Studier (Kbh. 1884), S. 251—86. — *Om Striden*

ang. Digtergagen henvises, foruden til de anførte Steder i de officielle Dokumenter, til Dagbladet og Verdens Gang for Maj og Juni 1885, bl. a. særlig til Dagbl. No. 198, 199 (af V. A. Wexelsen), 200, 203, 205, 209, 211; Verdens Gang No. 61, 66, 67, 68 («Kiellands-Numer»), 70, 71, 73 af B. Bjørnson [cfr. No. 83 af V. A. Wexelsen], hvortil Svar af Chr. Bruun i «For frisindet Christendom» II. 169 fg., Gjensvar af B. B. i V. G. No. 99 og Replik af Chr. B i «For frisindet Christendom» II. 218 fg., hvorefter Striden bredte sig over hele denne og den følgende Aargang af Tidsskriftet; særlig fremhæves Chr. Bruuns Indlæg i II. 243 fg. [om Pastor Oftedals og hans Venners Uret i Kiellandssagen], III. 130—35 [Kiellands-Striden] og 138—44 [«Det Wergelandske Vadmel og de Bjørnsonske Bonde-Fortællinger», hvortil Svar i Dagbl. 1886, No. 284 og 287 med Gjensvar af Bruun i «F. fr. Chr.» III. 224 fg., Repliker af B B dels i Dagbl. No. 288, dels i V. G. No. 92, 93 og 95 og Duplik af Br. i «F. fr. Chr.» III. 228 fg.; cfr. ogsaa s. B. S. 176 fg. af Jens Gleditsch og S. 178 af Bruun som Svar paa et Stykke af Herman Anker i Dagbl. 1886, No. 220. Indlæg i Striden findes endvidere i Nyt Tidsskrift IV. 327—37 af J. E. Sars; Fedraheimen 1886, No. 39 af A. Garborg, besvaret af Chr. Bruun i «F. fr. Chr.» III. 137 fg.; Morgbl. 1885, No. 297, 299 (efter Stockh. Dagbl) og 320; Vestl.-Posten 25 Juni 1885 dels af L. Oftedal, dels af *S.* [ɔ: S. Jaabæk]; Dagbl. 1886, No. 170, 172 [en «Kiellandsvise tilegnet de 56 + Præsidenten» af *H.*]; Morgbl. 1886, No. 79, 239, 245, 256, 391 (af Thj. Adr.); Verdens Gang 1886, No. 55, 56 [«Af et Brev fra en gammel Geistlig til Alex. Kielland»], 57, 58, 59, 60 [efter Göteb. H.- o. S.-Tidn.], 52, 76 og 86 af B. Bjørnson, foranlediget ved S. Jaabæks ovfr. omtalte Bemærkninger i Storthinget den 22 Juni, hvorefter Jaabæk skrev et Par Artikler om «Kiellandsgreja og nu Bjørnsonsgreja» i Fædrelandsvennen 1886, No. 87 og 96 [optrykt i Morgbl. s. A., No. 380 og 417]; V. G. 1886, No. 114 af Ingvar Bøhn, hvortil Bemærkninger i No. 119 af Margrethe Vullum. — Af Indlæg i den forøvrigt mindre omfangsrige Strid i 1887 — der i Tid faldt sammen med den ved Kirkelovsforslagenes Forkastelse i Odelsthinget m. m. spændte politiske Situation — merkes Verd. Gang No. 18 af B. Bjørnson, Nylænde I 307—10 af Aasta Hansteen, Dagbl. No. 220, V. G. No. 74 fg.; Aftpst. No. 347; Kristianiaposten No. 77, 81, 82.

En episodisk Polemik i Striden var den mellem de forskjellige Stavanger-Blade i Oktbr.—Decbr. 1885 stedfundne Fejde om Pastor Chr. A. Bugges Forfatterskab til eller Delagtighed i Pastor Oftedals Tale i Kiellandssagen i Storthinget, jfr. en Oversigt over denne Fejde i Chra. Intell. 1885, No. 289, Dagbl. s. A. No. 370, hvor efter Vestlp. er optaget en Erklæring fra Bugge om, at Rygtet [om hans Meddelagtighed i Talen] «selvfølgelig fuldstændig er grebet ud af Luften», samt Vestlp. for 2 Decbr. 1885, hvor Pastor Bugge i en «i flere Uger» hos Red. henliggende Opsats indrømmer, at han «efter Anmodning har sammenstillet en Del Steder, hvor, efter min Mening, den fritænkerske Aand i disse [Kiellands] Bøger træder stærkest frem», cfr. Morgbl. 1886, No. 426.

Jfr. videre Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 81; Nordisk Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 319; Nordisk Familjebok, VIII. 650 fg., Meyers Konv.-Lex., 4 Aufl., IX. 718; F. Bornmüller: Biogr. Schriftsteller-Lexikon, S. 384 fg.; Frankfurter Zeitung, Juni 1882; Le Moniteur universel, Decbr. 1882; Politiken 1890, No. 33 [«Hos Alex. L. Kielland» under hans Besøg i Kbh. i Febr. 1890].

Paa hjemvejen. Proverbe i 1 akt. 1878. [Hans første under Navn offentliggjorte Arbejde, skrevet Vaaren 1878 og trykt i Juli s. A. i Nyt norsk Tidsskrift, III. 369—90, hvorfra det bl. a. blev aftrykt som Føljeton i Stav. Amtstid. s. A. Det blev strax efter Offentliggjørelsen anm. [af E. Vullum] i Dagbl. 1878, No. 204; i Fedraheimen 1878, No. 67, 68, 71 og 72; i Stav. Amtstid. 1879. No. 174 af H.[olger] S.[inding]. Om Stykkets Scenehistorie gives Oplysninger ndfr. S. 238.]

Op de terugreis. Drama in één bedrijf. Uit het Noorsch door Irma. Amsterdam 1886. 8. 31 S.

Auf dem Heimweg. Autorisirte Uebersetzung von J. C. Poestion. Wien 1884. 12.

Novelletter. Kbhvn. [April] 1879. 8. 2 Bl., 159 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1880. 8. 2 Bl., 159 S. — Tredie Oplag. Kbhvn. 1881. 8. 2 Bl., 159 S. — Fjerde Oplag. Kbhvn. 1884. 8. 2 Bl., 159 S.

Novelleja. Norjan kielestä suom. Pekka Aho [Brofeldt]. (1. Toveri. [ɔ: To Venner]. 2. Tanssiaistunteita [ɔ: Balstemning]. 3. Päivälliset [ɔ: En Middag]). Uleåborg 1885. 8. 45 S.

Novelletter. Autoriserad öfversättning från norska originalets andra upplaga. Sthlm. 1881. 8. 144 S.

Novelletten. Aus dem Norwegischen von M. von Borch. Lpz. [1884]. 8. 104 S., 1 Bl. (Ph. Reclam's Universal-Bibliothek No. 1888.)

Nye Novelletter. Kbhvn. 1880. 8. 128 S. — Andet Oplag. Kbh. 1881. 8. 128 S.

Nya novelletter. Autoriserad öfversättning från norskan. Sthlm. [Marts] 1881. 8. 116 S.

Neue Novelletten. Deutsch von M. von Borch. Leipzig [188*]. 8. 83 S. (Reclam's Universal-Bibl. No. 2134.)

Alexander L. Kielland's Ausgewählte Novelletten. Aus dem Norwegischen übersetzt von Jos. Cal. Poestion. Wien, Pest, Lpz. 1881. 8. 176 S. (Udvalget indeholder Oversættelser af følgende Novelletter: Haabet er lysegrønt. En Skipperhistorie. En Abekat. Præstegaarden. En Middag. Erotik og Idyl. Torvmyr. To Venner. Visne Blade.)

Som i Biografien ovenfor nævnt, var det med nogle af disse Novelletter at Kielland debuterede som Forfatter, idet han samtidig med Manuskriptet til «Paa Hjemvejen» om Vaaren 1878 sendte sin Ven E. Vullum, der den Gang var med i «Dagbladets» Redaktion, et Par Skitser, der anonymt tryktes som Føljeton i dette Blad, tildels før det nævnte Proverbe endnu var bleven trykt. Disse hans første Smaaarbejder var «En Middag» (Dagbl. 1878, No. 156), «En Debat» (No. 166) og «En Examenserindring» (No. 211), af hvilke i sproglig oppudset Form førstnævnte det følgende Aar fik Plads i hans «Novelletter», sidstnævnte med Titlen «En Abekat» først i hans «Nye Novelletter» 1880. Under Opholdet i Paris ved Verdensudstillingen 1878 skrev han flere af de andre i disse tvende Samlinger optagne Arbejder, som i sin første Skikkelse tryktes under hans Navn i norske og danske Blade, saaledes «Præstegaarden» i «Ude og Hjemme» 2. Aarg. No 92 og 93 (Juli 1879), «Torvmyr» *i s. Bl. 3. Aarg.* No. 112 til en Tegning af Søsteren Kitty L. Kielland, «En god Samvittighed» *i s. Bl.* No. 125, «Siesta» i Berg. Tid. 1880, No. 93.

Da «Novelletter» var kommen i Boghandelen, blev de anmeldt i en Flerhed af nordiske Blade, blandt hvilke navnlig B. Bjørnsons Anmeldelse i Dagbl. 1879, No. 110 vakte Opmerksomheden for den nye Forfatter. Videre merkes Anmeldelser i Stavanger Amtstidende 1879, No. 174 og 176 af H.[olger] S.[inding]; Ny svensk Tidskrift 1880, S. 111 fg. af Henr. Jæger; i Finsk Tidskrift 1881, II. 321 af H. af Schultén; Nær og Fjern IX. No. 384; «Ude og Hjemme» II. 441 fg. af H. Schwanenflügel; Ill. Tid. [Kbh.] XX. 382; Berl. Tid. 1879, 15 Maj; Fædrel. [Kbh.] 1879, No. 158 af B.[auditz?]; Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 1880, No. 3.

«Væsentlig som en Indsigelse» mod den øvrige Presses Dom fremkom under Merket (*n*) i Stav. Amtstid. 1879, No. 119 en Anmeldelse, hvis Forfatter resumerede sin Mening i følgende Udtalelse: «Forøvrigt kan man gjerne antage, at Literaturen intet Hovedtab havde lidt, om den største Del af «Novelletter» havde været uskreven; hverken Form eller Indhold er i nogen særlig Grad tiltalende paa en enkelt Undtagelse nær, og ingenlunde indeholde de efter vor Formening Berettigelse til derpaa at fundamentere et Digterry. Den abrupte, ufuldendte Form, siger man, er forsøgt efter gode Mønstre, — kan vel være; det er dog et farligt Experiment at danne sig efter abnorme Mønstre; hvad der hos Mesteren er Originalitet, bliver saa let hos Dilettanten til Maner for ikke at sige Affektation. Vi maa oprigtig tilstaa, at vi tog denne Bog i Haanden med meget ringe Forventninger paa Grund af de forfærdelige Basunstød, hvormed man fra visse Kanter havde mødt den, det er under saadanne Omstændigheder ganske behageligt at blive skuffet, og det blev vor Lod, da vi først havde arbejdet os igjennem til Samlingens Parti «De to Venner». Mod denne Anmeldelse fremkom derpaa under Merket *v.* en Indsigelse i Stavangeren 28 Maj s. A.

Angaaende den literære Kritiks Modtagelse af «Nye Novelletter» henvises til Dagbl. 1880, No. 312; Aftpst. s. A. No. 297 A af — V — [ɔ: Bredo Morgenstierne]; Morgbl. No. 355 A, hvortil Svar af — V — i Artikelen «Tendensdigtning» i Aftpst. 1881, No. 2; Morgbl. 1881, No. 2; Berg. Aftbl. 21 Decbr. 1880, Stavangeren 22 Decbr. s. A.; Dagbl. [Kbh.] 1880, No. 302; Ill. Tid. [Kbh.] XXII. S. 182; Ude og Hjemme IV. 250.

Foruden eller ved Siden af de nævnte i Bogform udkomne Oversættelser af de to Samlinger Novelletter findes af disse Arbejder følgende spredte Oversættelser til Tysk: 1) i W. Lange's «Skandinavisches Novellenbuch» (Berlin 1881. Anm. i Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 1881, No. 26 og i Deutsche Rundschau XXIX. 327), S. 1—133: Erotik und Idylle; Welke Blätter; Ballstimmung; Zwei Freunde; Die Schlacht bei Waterloo; Ein gutes Gewissen; Siesta; Das Torfmoor; Ein Volksfest; — 2) i Deutsche Rundschau XXVI. 447—60: Die Schlacht bei Waterloo; XXX. 445—49: Karen, Skizze aus Jütland; — 3) i Hamburger Fremdenblatt Septbr. 1882: Die Ehestand [ɔ: Erotik og Idyl], overs. af J. D. Ziegeler; — 4) i Neue freie Presse Maj 1881: Zwei Freunde og Ein gutes Gewissen; — 5) i Die Gegenwart August 1889: Torfmoor. — Oversættelse til Fransk: La bataille de Waterloo i Bibl. universelle et Revue suisse 1882 I. 86—107. — Oversættelser til Finsk: 1) i Valvoja 1883, No. 24 [«Visne Blade]; 2) i «Skandinaviasta Novellikirja. Suom. Aatto S.[uppanen]» (Helsingfors 1885).

For Scenen. Tre Smaastykker. [1. Paa Hjemveien, Proverbe i en Akt. 2. Hans Majestæts Foged, Lystspil i to Akter. 3. Det Hele er Ingenting, Proverbe i en Akt]. *Kbhvn. [Oktbr.] 1880. 8.* 152 S. — 2det Oplag. Kbh. 1880. 8.

Anm. i Morgbl. 1880, No. 289 A af *z.*; i Aftpst. No. 245 A af *L.*; i Dagbl. No. 245; Berg. Tid. No. 245; Berg. Adr. No. 253; Dagsp. No. 246; Dag. Nyh. Decbr. 1880 af Erik Bøgh [se Berg. Aftbl. 7 Jan. 1881]; Ude og Hjemme IV. 143; Ill. Tid. [Kbh.] XXII. 58 fg.; Aftonbl. 1880, No. 265.

Angaaende de i dette Bind samlede Smaastykkers Scenehistorie paa Nordens Theatre oplyses følgende: «Paa Hjemveien», hvis literære Historie er givet ovfr. S. 230 og 236, blev første Gang bragt paa Scenen i svensk Oversættelse paa *Nya Teatern* i Stockholm (med Fru Dorsch Bosin og Hillberg i Hovedrollerne) 21 April 1881. — Den 12 Septbr. 1882 blev det derefter, sat iscene af Forf. selv, opført af Direktør Levys danske Selskab (med Fru Levy som Fru Worm) paa Folketheatret i Kristiania. — Den 31 August 1883 blev det spillet paa Dagmartheatret i Kjøbenhavn (se bl. a. Anm. i Berl. Tid. No. 203 og i Dagbl. No. 202). — Endelig den 29 April 1887 naaede Stykket, »efter en Bearbejdelse, der har ladet uberørt alt det Væsentlige», til Opførelse paa Kristiania Theater, hvor det til 8 Febr. 1888 er gaaet ialt 13 Gange over Scenen med Fru Gundersen i Fru Worms Rolle (jfr. Recensjoner i Morgbl. 1887, No. 226, Dagbl. No. 147, Aftpst. No. 232, 235). I tysk Oversættelse gik Stykket over Scenen for «*Freie Bühne*» i Berlins Lessingtheater 7 April 1890 (jfr. Aftpst. No. 219). — Hans Majestæts Foged var det første af Forf.'s dramatiske Arbejder, hvormed Publikum gjorde Bekjendtskab fra Scenen. Det blev, i Manuskript og i sin oprindelige Skikkelse som et 3 Akters Stykke, spillet paa Kristiania Theater 12 Decbr. 1879 (anm. i Morgbl. s. A. No. 344 A; Aftpst. No. 291 A; Aftbl. No. 291 A; Dagbl. No. 311; Stavangeren 20 Decbr. s. A. i Brev fra Kra.), men oplevede derefter til 17 Decbr. blot 3 Opførelser. I svensk Oversættelse med Titlen «Konungens fogde» blev Stykket opført paa *Nya Teatern* i Helsingfors i Oktbr. 1884 (anm. bl. a. i Finsk Tidskrift 1884, II. 394). — Det hele er ingenting opførtes paa Kristiania Theater 1ste Gang 13 Febr. 1880 og oplevede derefter 15 Opførelser til 25 Septbr. 1885 (anm. i Aftpst. 1880, No. 38 A; Aftbl. No. 43 af *F.* [ɔ: A. Grønvold]; Dagbl. No. 39; Morgbl. No. 45 A). Den 30te Maj 1881 gik det en enkelt Gang ved en Beneficeforestilling paa Kasinos Theater i Kjøbenhavn (med Fru Betty Borschenius og Abrahams i Hovedpartierne, jfr. Herman Bangs Recensjon i Ude og Hjemme IV. 364 fg.). Endelig blev det i svensk Oversættelse under Titlen «Bubblor» opført paa *Nya Teatern* i Stockholm 1ste Gang 10 Oktbr. 1883 (jfr. Georg N.[ordensvans] Anmeldelse i Ny ill. Tidning 1883, No. 42.)

Garman og Worse. Roman. Kbhvn. [Maj] 1880. 8. 363 S. — Andet Oplag. Kbh. [Juni] 1880. 8. 367 S. — Tredie Oplag. Kbh. 1882. 8. 367 S. — Fjerde Oplag. Kbh. [Juli] 1890. 8. 367 S.

Garman and Worse. A Norwegian Novel. Authorized translation by W. W. Kettlewell. London 1885. 8. 303 S.

De familie Garman. Uit het Noordsch door B. J. Wale. Haarlem [1881.] 8. 308 S.

Garman & Worse. Roman. Auktoriserad svensk öfversättning från norska originalets andra upplaga. Sthlm. 1880. 8. 288 S.

Garman & Worse. Roman. Öfversättning från Norskan [af F. Berndtson]. *Helsingfors* 1880. 8. 313 S. (Udgjør H. I. af «Billig skönlitteratur, utg. från G. W. Edlunds förlagsexpedition.»)

Garman & Worse. Roman. Autorisirte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Capitain C. von Sarauw. Berlin 1881. 8. 309 S. (Udgjør B. III. af Auerbachs „Sammlung hervorragender Dichtungen des Auslandes". Anm. i „Beil. zum Hamb. Correspond." 1881, jfr. Uddrag af Recensionen i Aftbl. 1881, No. 257.)

Garmann & Worse. Roman. Aus dem Norwegischen übersetzt von J. C. Poestion. Lpz. [188*]. 8. 248 S. (Ph. Reclam's Univ.-Bibl. No. 1528–1530.)

En tredje tysk Oversættelse, maaske den første Udgave af Poestions her anførte, tryktes som Føljeton i «Wiener Allg. Zeitung» Oktbr. 1881.

Originalen blev, da den kom ud, anm. i Morgbl. 1880, No. 127 A; Aftbl. No. 151; Dagbl. No. 128 af — *ie* [ɔ: Amalie Skram]; Chra. Intell. No. 201 [af H. Lassen, optrykt i denne Forf.s «Kritik og Polemik», S. 16–26]; Brgspst. No. 122; Berg. Tid. No. 164 A og 166; Dagspst. No. 246; Smaal. Amtstid. No. 177; Kr.sands Stiftsavis No. 87 fg. af P. H.[ansen]; Stav. Amtstid. No. 110 af C. [A. Bugge]; Stavangeren 25 Maj 1880. — Fremdeles henvises til Anmeldelser i Dagbl. [Kbh.] 1880, No. 167; Dag. Nyh. [Kbh.] s. A. No. 159; Ude og Hjemme III. 340; Ny svensk Tidskrift 1882, S. 343–45 af Henr. Jæger.

Bogen blev i sin Helhed i Januar 1881 optrykt som Føljeton i det norsk-amerikanske Blad «Fædrel. & Emigr.» i La Crosse, Wis.

Arbeidsfolk. Roman Kbhvn. [April] 1881. 8. 2 Bl., 316 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1881. 8. 2 Bl., 320 S.

Työmiehiä. Romaani. Norjan kielestä suom. *T. P.* [Theodor Frosterus]. Uleåborg 1884. 16. 355 S.

Arbeiders. Roman. Vertaald uit het Noordsch door Ida Donker. Deventer [1883.] 8. 2 Bl, 240 S.

Arbetare. Auktoriserad svensk öfversättning från originalets andra upplaga. Sthlm. [Septbr.] 1881. 8. 252 S.

Arbeiter. Roman. Autorisirte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Capitain C. von Sarauw. Berlin 1881. 8. 268 S. (Udgjør B. II. af Auerbachs „Sammlung hervorragender Dichtungen des Auslandes". Anm. af J. C. Poestion i Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 1881, No. 42; i Blätter f. litt. Unterh. Septbr. 1882, jfr. Aftpst. 1882, No. 206 A.)

Større Opmerksomhed, men maaske ogsaa skarpere Meningsstrid end ved noget af sine tidligere Arbejder vakte Forf., paa Grund af Bogens Hensynsløshed, ved «Arbejdsfolk», hvorom Vidnesbyrdene findes i Pressens Anmeldelser og offentlige Diskussjon, i hvilken Henseende henvises til: Aftbl. 1881, No. 101; Dagbl. No. 113, 114, 119 og 120, jfr. Artikelen «Dagbl. og Arbejdsfolk» i Aftbl. No. 110 og Stykket «Radikalt Forfatterskab, A. Kielland» i Stav. Amtstid. No. 116; i Dagbl. 1881, No. 227 blev Bogen anm. paany af Irgens Hansen; endvidere findes Anm. i Østlandske Tidende No. 127, 135, 139 [af N. J. Sørensen], jfr. No. 163, 171, 214 og Fædrel. s. A. No. 71, 74, 85, 87; Berg. Aftbl. 9 Maj 1881; Bergp. s. A. No. 111; Berg. Tid. No. 105 A, jfr. nogle Bemerkninger i et Pariserbrev i s. Bl. No. 136; Berg. Adr. No. 108; Dr. Tid. No 112; Stavangeren 10 Maj 1881; Kr.sands Stiftsavis 1881, No. 65 og 67 af P. H.[ansen]; Smaal. Amtstid. No. 57 af — *O* —; Thj. Adr. No. 138 af *V. s.*; Søndre Bergh. Folkebl. 1881, Oktbr. af A. M. St. Arctander; jfr. ogsaa Tromsø Stiftstid. 1881, No. 43 og Dagbl. 1890, No. 232.

Særlig i Forf.'s Fødeby foranledigede Bogen en vidtløftigere literær Fejde, idet en af Chr. A. B.[ugge] i Stav. Amtstid. 1881, No. 100 indført Anmeldelse fremkaldte en «Kritik-Kritik» ved H.[olger] S.[inding] i s. Bl. No. 106 og 107, hvilken igjen blev besvaret i No. 110 af Bugge, som i dette Blads No. 105, 106, 108 og 110 offentliggjorde en Afhandling om «Alexander L. Kiellands Digtnings sædelige Verd eller Uverd», hvilken Undersøgelse igjen blev imødegaaet i s. Bl. No. 112 af *b.*' med Replik af B. i No. 114.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Berl. Tid. 1881, No. 99; Dagbl. 1882, No. 224 B.; Ude og Hjemme IV. 241 fg.; Højskolebladet 1881 af F. Falkenstjerne (optr .i Østl. Tid. s. A. No. 92); Aftbl. [Kbh.] 1881, No. 144 [hvor der bl. a. udtales «Forundring over, at den ansete Gyldendalske Boghandel har forlagt en saadan Bog»]; Post- och Inr.-Tidn. Oktbr. 1881 af C. D. af Wirsén (overs. i Aftpst. 1881, No. 251 A), hvorimod en Imødegaaelse af Karl Warburg i Göteb. H. o. S. Tidn. Oktbr. s. A., til hvem senere P. A. Gödecke sluttede sig i Ny ill. Tidning 1881, No. 46 i Artiklen «Den senaste typiska romanen» (overs. i Aftpst. 1881, No. 268 A); Finsk Tidskrift 1882, I. 67—69 af H. af Schultén.

Else. En Julefortælling. Kbhvn. [Novbr.] 1881. 8. 123 S. — Andet Oplag. Kbh. [Decbr.] 1881. 8. 123 S. — Tredie Oplag. Kbh. [Novbr.] 1882. 8. 123 S.

Elze. Een kerstvertelling. Uit het Noorsch vertaald door M. van Vloten. 1885. [Trykt S. 129—213 i «Een Drietal Novellen» van Marie Colban, A. Kielland en K.... E.... Leiden 1885.. 8.]

Else. Eine Weihnachtsgeschichte. Autorisirte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Capitain C. von Sarauw. Berlin 1882. 8. 110 S. (Udgjør B. VII. 1. af Auerbachs „Sammlung hervorragender Dichtungen des Auslandes". Blandt Udtalelser af den tyske Kritik merkes Fritz Mauthner's i „Berliner Tageblatt" 1882, overs. i Bergpst. 1882, No. 64, og „Neues Wiener Tageblatt"'s Anm., overs. i Berg. Aftbl. 9 Januar 1882).

Else, en julberättelse. — Trofast. Karen. Tre noveller af Alex. L. Kielland. Öfversatta af Ernst Lundquist. Visby 1883. 8. 194 S.

Om Bogens Modtagelse i Kiellands Fødeby hidsættes fra «Stav. Amtst.» 1881, No. 285: «Else», — «Julefortællingen», som Digteren Alex. L. Kielland netop har ladet udkomme i Boghandelen, har hersteds havt en rivende Afsætning; den kom ilørdags [ɔ: 3 Decbr.] i Boghandelen her og var allerede igaar, Tirsdag [ɔ: 6 Decbr.], udsolgt. — Meningerne om denne Bog ville vistnok blive høist forskjellige; «Dagbl.'s Resumé syntes i saa Hen-eende ikke at bebude synderlig godt. En af vor Bys største Boghandlere vil ingen Medansvarlighed ved Bogens Udbredelse have og derfor ingen Befatning have med Bogens Forhandling, medens — Hr. Pastor Lars Oftedal derimod i en Stemnings-Anmeldelse [i Vestlpst. No. 143] anbefaler den paa det kraftigste, idet han henleder (eller endog, som hans Ord lyde: «vil vække») «Medmenneskers Opmærksomhed for de slaaende, straffende, piskende Sandheder, som her bydes os» osv. Hr. Kiellands moralske «Straffen» og «Morbanken» ianledning Samfundets «Medskyldighed» i den «Vrimmel» af umoralske Kvinder, som skal findes hos os, — den «bør vi agte paa», siger Hr. Oftedal, «og ikke indbilde os, at vi ere færdige *med ham og kunne* ryste saadant af os med den hoverende Bemærkning, at han *(Kielland) skal være* en Positivist, en Fornegter, en Vantro.»

Angaaende den literære Kritiks Modtagelse af Bogen henvises forøvrigt til Aftenposten 1881, No. 280 A af *L.*; Morgbl. No. 341 A; Aftbl. No. 281 i Artikelen «Lidt om Alexander Kiellands Kvindetyper»; *Dagbl. No. 303 [af E. Vullum] og No. 309 af B. Bjørnson; Dagen No. 286 A. [af J. B] B.[ull]; Verdens Gang No. 145; Østl. Tid. No. 241; Stav. Amtstid. No. 290 af H.[olger] S.[inding] og No. 294 A; Vestlandsposten No. 143 [af L. Oftedal]; Stavangeren 9 Decbr. 1881; Fr.stads Tilskuer No. 145 og (af en anden Forf.) No. 150 s. A.; Opl. Avis 1882, No. 7 af *H.*; Thj. Adr. 1881, No. 297 A.; «For frisindet Christendom» II. 36.

Af Recensjoner i den danske Presse merkes Berl. Tid. Decbr. 1881 af Fr. Winkel Horn og Nattid. i s. M. (begge gjengivne i Aftpst. 1881, No. 284 A), Dagbl. No. 291 A; Ude og Hjemme V. 128; Højskolebladet Decbr. 1881 af Johs. Schrøder.

Skipper Worse. Roman. Kbhvn. [Juni] 1882. 8. 319 S. — Andet Oplag. Kbh. [Novbr.] 1882. 8. 319 S.

Skipper Worse. Translated from the Norwegian by Henry John, Earl of Ducie. London 1885. 8. VIII S., 301 S.

Laivuri Worse. Soumennos Norjan kielestä. [Suom. Elisabeth Löfgren f. Avellan]. 8. 92 S. [Trykt i Samlingen «Helppohintainen novelli- ja romani- jakso», 2. sarja, 4. Helsingfors 1883]. (Anm. i Valvoja 1884, S. 423—28 af M. J.)

Skeppar Worse. Roman. Bemyndigad öfversättning. Sthlm. 1882. 8. 231 S.

Skeppar Worse. [Öfvers.] Helsingfors 1882. 8. 230 S. [«Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek», H. 3., indbd. sammen med en svensk Overs. af Jonas Lie's «Gå på!»]

Schiffer Worse. Roman. Uebersetzung aus dem Norwegischen von Mary Ottesen. Berlin 1882. 8. 228 S. (Udgjør B. X. af Auerbachs „Samml. hervorrag. Dichtungen des Auslandes". Anm. af J. J. Honegger i Bl. f. lit. Unterh. Maj 1883, jfr. Aftpst. 1883, No. 122 B.) — Neue billige Ausgabe. Leipzig [1885]. 8. 228 S.

Schiffer Worse. Erzählung. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen. Stuttgart 1885. 8. 158 S. (Engelhorn's Allgemeine Romanbibliothek. 1. Jahrg. B. 20.)

Schiffer Worse. Erzählung. 1882. [Trykt i Deutsche Rundschau XXXII. 119—52, 267—300 og 321—67.]

Af Anmeldelser i den norske Presse merkes Nyt Tidsskrift I. 388—402 af A. Garborg; Luth. Kirketid. 4. Række XIII. 129—33 af *R.*, imødegaaet af Thv. Klaveness sstds. S. 210—13; Morgbl. 1882, No. 180 B. af H.[enrik] J.[æger] og No. 198 A af L.[ochmann]; Aftpst. No. 156 A af *L.*; Dagbl. No. 159 af I.[rgens] H.[ansen]; Verdens Gang 1882, No. 86; Berg. Adr. No. 163; Berg. Tid. No. 161 A.; Dr. Tid. No. 161; Stav. Amtstid. No. 161 af Chr. A. B.[ugge]; Karmsundsposten 12 August 1882 af N. —

I Danmark og Sverige fremkom Anmeldelser bl. a. i Dagsavisen 16 Juli 1882 af Axel Henriques; Dagbl. s. A. No. 224 B.; Nattid. Juli 1882; Ude og Hjemme V. 510 af O. Borchsenius; Aftonbl. 1883, No. 209; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1882, S. 601—4 af C. R. N.[yblom]; Ny svensk Tidskrift 1883, S. 305—10 af J. A. R.[unström].

Trykt 29 Juli 1890.

To Novelletter fra Danmark. [1. Trofast. 2. Karen]. Kbhvn. [Decbr.] 1882. 8. 96 S. — Andet Oplag. Kbh. 1883. 8. 96 S.

Karen. [Suom. Elisabeth Löfgren f. Avellan]. [Trykt i Samlingen «Helppohintainen novelli- ja romani-jakso», 2. sarja, 6. Helsingfors 1884].

Ang. Anmeldelser i den norske Presse henvises til Nyt Tidsskrift II. 90—93 af M.[athilde] S.[chjøtt]; Opl. Avis 1882, No. 150 af E.[mil] M.[ørkassel]; Berg. Aftbl. 9 Jan. 1883; Dr. Tid. s. A. No. 32.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Berl. Tid. 1882, No. 298 [af F. Winkel Horn]; Dagbl. s. A. No. 305, jfr. Artikelen merket *Z.*: «Hr. Alex. Kielland contra Kjøbenhavn» i s. Bl. 1883, No. 13, hvori Forf. karaktiserer «Trofast» som «en Karrikaturtegning, men ikke noget virkeligt Billede af Forhold og Tilstande i Kjøbenhavn»; videre anm. i Dagsavisen 17 Decbr. 1882 af Axel Henriques; Nat. Tid. 17 Decbr. s. A. af Herman Bang, Morgbl. 1883, No. 11 af Edvard Brandes; Dyrevennen, udg. af J. C. Lembcke, 1883, S. 11 [særlig Anm. af «Trofast»]; Ude og Hjemme, VI. 184. — Aftonbladet 1883, No. 209; Letterstedtske Nord. Tidskr. 1883, S. 540 fg. af P. A. Gödecke, hvortil nogle Bemerkninger i dansk Ill. Tid. No. 1266, S. 171; Finsk Tidskrift 1885, II. 477 fg. af W. B.[olin].

Garman & Worse. Skuespil i fire Akter. Af Edvard Brandes og Alexander L. Kielland. Kbh. 1883. 8. 151 S.

Stykket kom først til Opførelse paa Bergens Theater, hvor det gik over Scenen 1ste Gang 17 Oktbr. 1883 (jfr. Anm. i Berg. Tid. No. 242, i Berg. Aftbl. 18 Oktbr. og Bergspst. No. 243). Den 11 Novbr. 1883 blev det spillet paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn (anm. i Berl. Tid. No. 264, Dagbl. No. 271, Ude og Hjemme VII. 80). Den 25 Novbr. 1883 gik det 1ste Gang paa Kristiania Theater (anm. i Aftpst. No. 277 A [af T. Blanc]; Dagbl. No. 337 [af Irgens Hansen]; Morgbl. No. 326), for 5te og sidste Gang 30 Novbr. s. A.

Gift. Roman. Khbvn. [Juni] 1883. 8. 3 Bl., 295 S.

Gift. Roman. Öfversättning. Sthlm. 1883. 8. 216 S.

Gift. Öfversättning. Helsingfors 1883. 16. 210 S.

Gift. Roman. Autorisierte Uebersetzung von Kapitän C. von Sarauw. Stuttgart 1886. 8. 136 S. (Engelhorns Allgemeine Romanbibliothek 2. Jahrg. B. 11. Oversættelsen blev først trykt i Deutsche Rundschau XXXV. 430—54 og XXXVI. 1—48, 275—300.)

Af Anmeldelser i den nordiske Presse anføres Aftpst. 1883, No. 150 A af Henrik Jæger og No. 173 A [af Bredo Morgenstierne]; Dagbl. No. 171 og No. 192 af G. Brandes; Morgbl. No. 185 A [af L. Daae], jfr. Stykket «Den moderne Ægteskabsmoral» af en Hustru i s. Bl. No. 220 A; Nyt Tidsskrift II. 541—44 [«Fru Wenche i Kiellands «Gift»»] af Amalie Skram; Luthersk Ugeskrift XIV, 56—64 og 69—80; Dr. Tid. 1883, No. 160; Opl. Avis No. 80 af E. Mørkassel; Varden No. 61 fg. af Johan Castberg; Kr.sands Stiftsavis No. 83 af P. H.[ansen]; Berg. Tid. No. 170; Stavangeren 10 Juli 1883; Stav. Amtstid. No. 152 og 153 af Chr. A. B.[ugge]; jfr. ogsaa Chr. Bruuns «For frisindet Christendom» II. 35 fg.; Berl. Tid. Juli 1883; Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 189; Ude og Hjemme VI. 510 af Otto Borchsenius; Post- och *Inr. Tidn. Juli 1883* af C. D. af Wirsén [overs. i Morgbl. s. A. No. 203 A]; Aftonbl.

1883, No. 209; Ny ill. Tidning No. 30; Ur dagens krönika III, H. 3—4, S. 67—77 [«Några anmärkningar med anledning af «Gift» at Oscar Levertin»]; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1883, S. 540—50 af P. A. Gôdecke; Ny svensk Tidskrift 1883, S. 551—54 af Henrik Jæger; Finsk Tidskrift 1883, II. 368—71 af W. Bolin, jfr. 1887, I. 423—37, særlig S. 431 fg. i Stykket «Skandinaviska uppfostringsromaner» af *Robinson* [O. O. U. von Feilitzen]

En udførlig Recensjon af Bogen, særlig som «ein pädagogischer Roman», findes i Zeitung f. d. höhere Unterrichtswesen Deutschlands 1887, No. 45 af Meyer Spanier i Hamburg.

Fortuna. Roman. Kbhvn. [Novbr.] 1884. 8. 317 S.

Fortuna. Uit het Noorsch vertaald door Ph. Wijsman. Rotterdam 1886. 8. 2 Bl., IV S., 363 S.

Fortuna. [Öfvers.] Helsingfors 1884. 16. 230 S. [«Helsingfors Dagblads føljetong-bibliotek» 1884, H. 4.]

Fortuna. Bemyndigad öfversättning. Visby 1884. 8. 285 S.

Fortuna. Autorisierte Uebersetzung von Kapitän C. von Sarauw. Stuttgart 1886. 8. 152 S. (Udgjør Engelhorn's Allgemeine Romanbibliothek 2. Jahrg. B. 12.)

Af Anmeldelser i den norske Presse merkes Aftpst. 1884, No. 286 A [af Bredo Morgenstierne]; Morgbl. No. 342 A; Nyt Tidsskrift III. 617 fg. af M.[athilde] S.[chjøtt]; Norsk Maanedsskrift I. 562—69 af D. M.[eidell]; Verdens Gang No. 142 af M.[argrethe] V.[ullum]; Demokraten No. 145 af K. B.; Fedraheimen No. 56, Berg. Tid. No. 277, Bergpst. No. 278, Berg. Aftbl. 2 Decbr. 1884, Dr. Tid. No. 282, Moss Tilsk. No. 142, Dagsposten No. 290; Tunsbergeren No. 150 af J.[ulius] F.[rom]; Stav. Amtstid No. 287 af Chr. A. Bugge; Thj. Adr. No. 293 A; Kr.sands St. No. 150 af P. H.[ansen]; Hamar Stiftstid. No. 147 af K. P.[etersen], hvortil Modbem. i Opl. Avis No. 153; Stavangeren 4 Decbr. 1884; Smaal. Amtstid. 1885, No. 8, jfr. ogsaa Chr. Bruuns «For frisindet Christendom» II. 34.

For den svenske og danske Presses Vedkommende henvises til Aftonbl. 1884, No. 283 af Gustaf af Geijerstam; Ny ill. Tidning 1885, No. 3; Göteborgs Nyheter 1884, No. 3 af J. A. Runström; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1885, S. 282—85 af P. Aug. Gödecke; Ny svensk Tidskrift 1885, S. 450—57 af Kr. Randers; Finsk Tidskrift 1885, II. 477 af W. B.[olin]. — Dagbl. [Kbh.] 1884, No. 340; Berl. Tid. No. 293 af F. Winkel Horn; Politiken 1885, No. 39 af Edvard Brandes; Tilskueren II. 182 fg. af E. Skram. Jfr. ogsaa Scandinavia Vol. II. (Chicago 1885), S. 43 fg. af Dr. Tillbury [ɔ: Clemens Petersen].

Sne. Kbhvn. [Novbr.] 1886. 8. 2 Bl., 212 S. — Andet Oplag. Kbh. 1886. 8. 216 S.

In de sneeuw. Uit het Noorsch door Una. Amsterdam 1887. 8. 2 Bl., 226 S.

Schnee. Roman. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen von M[ary]. Ottesen. Stuttgart 1889. 8. 134 S. (Engelhorn's Allg. Roman-bibliothek 5. Jahrg. B. 11.)

Af Fortællingens 2det Kapitel (Originaludgavens S. 13—29) lod Jarlen af Ducie *1887 trykke som Manuskript* i 50 Expl. en engelsk Oversættelse,

uden Titel, Trykkeaar og Sted, blot med følgende Bemerkning paa Omslaget: «The following translation, an extract from «Snow», gives a sketch of Norwegian peasant character, and of the relations between a Pastor and his people.»

Af Anmeldelser i den norske Presse merkes Nyt Tidsskrift VI. 147—154 af M.[athilde] S.[chjøtt]; Nylænde I. 185—90 af M. D.; Dagbl. 1886, No. 392 af Irgens Hansen; Chra. Intell. No. 290 af L.[udvig] E.[riksen]; Aftpst. No. 655 af — V — [ɔ: Bredo Morgenstierne] og No. 662 af J.[ohan] V.[ibe]; Morgbl. No. 565 af *h.*; Fædrel. 1887, No. 19 af R. M.[oe]; Verdens Gang 1886, No. 132, cfr. 134; jfr. ogsaa Artikelen «Kielland og Statskirken» i Morgbl. 1886, No. 658, Presten Thorv. Bugges Digt «Efter Gjennemlæsningen af Sne» i Gjengangeren 1886, No. 138 og Stykket «Naar skal vi faa en ny Litteratur?» i Luth. Kirketid. 5. R, I. 137—47, særlig S. 139.

Angaaende den danske og svenske Kritik henvises til Berl. Tid. 1886, No. 265; Dagbl. No. 281; Dag. Nyh. No. 290; Politiken No. 309 af E. Brandes; Social-Demokraten No. 264; Ill. Tid. XXVIII. 70 af M. G.[alschjøtt]; Nutiden [Kbh.] XI. 78 fg. af Vilh. Møller; Tilskueren IV. 145 fg. af E. Skram. — Vårt Land Novbr. 1886 af C. D. af Wirsén [overs. i Fædrel. 1886 No. 137 fg.]; Ny svensk Tidskrift 1886, S. 605—8 af *Dina*; Sanningssökaren 1887, No. 3; Letterstedtske Nord. Tidskrift 1886, S. 547—51 af P. Aug. Gödecke.

Tre Par. Lystspil i 3 Akter. Kbhvn. [Novbr.] 1886. 8. 180 S. (Anm. i Verdens Gang 1886, No. 144; Chra. Intell. 1886, No. 321; jfr. Nylænde 1887, S. 12 af Ragna Nielsen, hvortil Bemærkninger af Johs. Brochmann i «For frisindet Christendom» V. 229—34, jfr. S. 123 af samme Forf.; i Ny svensk Tidskrift 1886, S. 605 fg. af *Dina*.

Stykket kom først til Opførelse paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn, hvor det — inden det endnu var kommen i Boghandelen — gik over Scenen 1ste Gang 18 Novbr. 1886 og i de nærmest følgende Dage blev anm. i Nattid.s Morgen- og Aftennumer 19 Novbr. af A. Falkman; Berl. Tid. No. 270; Dagbl. No. 271; Morgbl. No. 275; Dag. Nyh. No. 271; Politiken No. 323 af E. Brandes; Social-Demokraten No. 272; Nutiden XI. 88 af Vilh. Møller; Tilskueren III. 961 fg. af A. Aumont, jfr. IV. 147 af E. Skram. — Paa Kristiania Theater kom «Tre Par» til Opførelse 1ste Gang 10 Januar 1887 og efter 10 Opførelser sidste Gang 11 Februar s. A. (anm. i Aftpst. 1887, No. 21; Dagbl. No. 9 af I. H.; Morgbl. No. 29; Verd. Gang No. 5, S. 5; Nylænde I. 29—31 af G.[ina] K.[rog]. Om Opførelsen paa Kgl. dram. Teatern i Stockholm 10 Febr. 1887 henvises til Anmeldelserne i Nya Dagl. Alleh. s. A. No. 34, Aftonbl. No. 34; Ur dagens krönika VII. 260 fg.; Aftpst. 1887, No. 79 [efter Stockh. Dagbl.]. Om Opførelsen (ialt 6 Gange) paa det svenske Theater i Helsingfors se bl. a. Finsk Tidskrift 1888, I. 78 af R. H.[ertzberg].

Betty's Formynder. Lystspil i fire Akter. Kbhvn. [Septbr.] 1887. 8. 123 S. (Anm. i Aftpst. 1887, No. 506, Dagbl. No. 314, Dagen No. 225 af Henrik Jæger, Morgbl. No. 493, jfr. Artiklen «Den moderne Kvinde forraadt af Kielland» af *z.* i s. Bl. No. 496. Jfr. videre Anmeldelser af Bogen i Tromsøposten No. 85; i Nattid. [Kbh.] Septbr. 1887, cfr. Aftpst. No. 521; i Letterstedtske Nord. Tidskrift 1887, S. 488—91 af Vald. Vedel; i Ny svensk Tidskrift 1888, S. 184 af Kr. Randers.

Stykket blev kort efter Bogens Udgivelse opført i alle Nordens Hovedstæder. *Paa Kristiania* Theater gik det 1ste Gang 2 Novbr. 1887 og efter 12 Ganges Opførelser

sidste Gang 22 Decbr. s. A. (Jfr. Anm. i Morgbl. 1887, No. 566, Dagbl. No. 364, Aftpst. No. 601). — Paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn gik det ligeledes 1ste Gang i Novbr. 1887 (jfr. Uddrag af de danske Blades Anmeldelser i Morgbl. s. A. No. 571 og i Dagbl. No. 367 samt A. Aumonts Recensjon i Tilskueren IV. 956 fg. og Vilh. Møllers i Nutiden XII. 69). — Om Opførelsen paa det kgl. Theater i Stockholm 19 Marts 1888 se Anm. i Ur dagens krönika VIII. 460 fg., Morgbl. 1888, No. 158 [efter Stockh. Dagbl.].

Sankt Hans Fest. Fortælling. Kbhvn. [Novbr.] 1887. 8. 189 S. (Anm. af — V — [Bredo Morgenstierne] i Aftpst. 1887, No. 670; Dagen No. 289 af Henrik Jæger; Chra. Intell. No. 294; Morgbl. No. 623 af *h*; Dagbl. No. 395; Ny svensk Tidskrift 1888, S. 184—89 af Kr. Randers; Berl. Tid. 8 Decbr. 1887, se Aftpst. s. A. No. 684. — Hid hører ogsaa den i Hedem. Amtstid. 1887, No. 102 trykte Artikel af O. G. D.[ue]: «Nogle betragtninger ianledning Alexander Kiellands sidste arbeide» og et Digt til Forf. i Dagbl. 188, No. 59 af Gunnar T. Rysstad.

Sankt Hans Fest. Berättelse. Bemyndigad öfversättning. Visby 1888. 8. 168 S.

Professoren. Komedie i 4 Akter. Kbhvn. [Decbr.] 1888. 8. 143 S.

Stykket blev fra 25 Marts til 8 April 1889 spillet ialt 7 Gange paa Kristiania Theater (anm. i Aftpst. 1889, No. 182, 184 af J. V.[ibe]; Dagbl. No. 87; Morgbl. No. 162 og 169 [af A. Sinding-Larsen]; Verdens Gang No. 74; i Ny svensk Tidskrift 1889, S. 505—8 af Kr. Randers; jfr. ogsaa det i Aftpst. 1889, No. 79 gjengivne Uddrag af en Anmeldelse i «Køln. Zeit.» for 2 Febr. s. A.).

Den kombinerede Indretning. Særtryk af «Stavanger Avis». Stavanger 1889. 8. 42 S. (Anonymt).

Forsvarssagen. Kbh. 1890. 8. 63 S. (Oprindelig trykt som Bladartikler i «Stav. Avis» 1890. Det i Bogform udgivne Optryk blev anm. i Aftpst. 1890, No. 117, Thj. Adr. No. 54; i Politiken No. 41, i danske Dagbl. No. 69, i Avisen Febr. 1890 og i Berl. Tid. No. 59, jfr. n. Morgbl. s. A. No. 73 og 142 samt den parodierende Artikel «Alex. Kielland paa Krigsstien» i No. 113; i Vort Forsvar No. 240 af H. J. Greensteen).

I Nyt norsk Tidsskrift III. 369—390: Paa hjemveien. Proverbe i 1 akt.

I Nyt Tidsskrift *I.* (1882), S. 105—12: Karen, en fortælling fra Jylland. — *II.* 1—9: Første kapitel af «Gift».

I Ude og Hjemme *II.* No. 92 og 93: Prestegaarden. — *III.* S. 82 fg.: Torvmyr (m. Tegn. af Kitty L. Kielland); S. 213—16: En god Samvittighed; S. 316 fg.: April (Digt, med Vignet af Erik Henningsen). — *V.* 4—9: Første Kapitel af «Else». Med to Tegninger af Hans Tegner; S. 417—24: 5te Kapitel af «Skipper Worse». — *VI.* 357—59: 5te Kapitel af «Gift». — *VII.* 162: Et Brev (som desværre kom for sent til Julenumret).

I Dansk Folkekalender for 1883, udg. af Vilh. Møller: Fattigmands Barn (Digt; jfr. Bergspst. 1883, No. 32).

I Nordstjernen, Prøve-No. 3 (Kbh. 26 Decbr.) 1886: Gamle Danse. (*Humoreske, m. Ill. af Erik Werenskiold*)

I Naturen 1887, S. 97—101: Naturbrev [dat. Cernay la ville 26 Marts 1887].

I Samtiden I. (Bergen 1890), S. 1—8: Om drømme.

I Dagbladet 1890, No. 184: Naturbrev [dat. Aarre 9 Juni 90]; No. 197, 219 og 221: Jæderbreve. (Jfr. Svar fra L. Dahle i Stykket «Missjonsdigtning og Digtermissjon» i Dagbl. No. 236.)

I 1889 var han navngiven Redaktør af Dagbladet Stavanger Avis — der Aaret i Forvejen var grundlagt under Navn af «Rogalands Folkeblad». Foruden de ovfr. nævnte, ogsaa i Særtryk udgivne Brochurer om «Den kombinerede Indretning» og om «Forsvarssagen», skrev han i dette Blad nogle «Breve fra Lodsoldermand Lauritz Boldemann Seehus».

Han udgav efter Forf.s Død: Solskyer. Udvalgte Fortællinger af Kristian Elster (Kbhvn. 1881) med en biografisk Indledning.*) — Ligesaa udgav han med en Indledning og en Efterskrift Hans Arentz's Journal 1822—1828 [med Forf.s Portr.]. Kbhvn. 1890. 8. 4 Bl. 143 S.

Kielland, August Gottlieb Nathanael, Søn af nedennævnte Sognepreſt *Jan Theodor K.*, blev født i Melhus 1 Decbr. 1837, blev privat dimitteret, Student med Haud 1856 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1861. Han blev s. A. ansat som Lærer ved Stavanger lærde og Realskole og 1865 som Klokker ved Domkirken og Inspektør ved Almuskolerne i Stavanger, i hvilken Stilling han døde 13 Maj 1868.

* 14 Juni 1864 *Laura Diderikke Kruse* (f. 6 Januar 1840), D. af Kaptejn Frederik Ludvig Poul K. og Martine Susanne Schubarth.

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland, S. 21.

Bibelen med forklarende Anmærkninger af Dr. P. Fjellstedt. [3.] Salomos Høisang med forklarende Anmærkninger. Oversat af A. G. Kielland. Stavanger 1866. 8. 32 S. (De øvrige Dele af denne Bibelforklaring oversattes af W. Hansteen, E. F. Eckhoff og J. G. Blom, se disse).

Kielland, Axel Christian Zetlitz, Søn af fhv. Kaptejnløjtnant, Ejer af Ledaal Gaard og Storthingsmand fra Stavanger 1871—76 *Jacob K.* (f. 1825, † 1889) og *Thora Margrethe Bendz* (f. 1827), er født i Stavanger 14 Oktbr. 1853, blev Student med Laud fra Stavanger Skole 1871 og juridisk Kandidat med Laud 1876. Han blev 1879 ansat som Kopist i Justitsdepartementet, hvorfra han 1881 gik over til Indredepartementet, hvor han 1886 blev konst. som kgl. Fuldmægtig. I 1887 erholdt han Konsulatstipendium og tjenstgjorde fra 15 Oktbr. s. A. ved de forenede Rigers Generalkonsulat i Antwerpen til 15 Oktbr. 1888, da han tiltraadte Tjeneste ved Generalkonsulatet i Barcelona, hvorfra han vendte tilbage i Oktbr. 1889. Han er R. Sp. I. O. og R. B. Lp. O.

*) Det fortjener at mærkes paa dette Sted, at efter Udgive'sen af disse Elsters efterladte Fortællinger saavelsom efter Trykningen af den Elster omhandlende Artikel i dette Værks B. II. 216 fg. er i 1886 det egenhændige Originalmanuskript til Elsters som tabt ansete, første Ungdomsarbejde «Fra *Fjorden, Skuespil i 2 Akter* af Theodor Mandrup» bleven gjenfundet blandt Levninger af det norske *Theaters Arkiv og* erhvervet for Universitets-Bibliothekets Haandskriftsamling (Msc. in 4to No. 751).

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland S. 37.

Stamtavle over Familien Kielland samt nogle cognatiske Familier: Kirsebom, Schanche, Trane, Godtzen, Petersen von Fyren, Magnus, Zetlitz, von der Lippe, Sømme, Bendz og Petersen, forfattet af Axel Chr. Z. Kielland. Stavanger 1878. 8. 2 Bl., 136 S., 1 Bl. [med en Oversigtstavle over Borgermester Søfren Peder Godtzen og Elisabeth Christensdatter Tranes Descendents]. (Anm. i Morgbl. 1878 [af L. Daae].)

Som Konsulatattaché i Antwerpen indsendte han til Indredepartementet følgende Afhandling, der er bebudet udgivet i Trykken:

Foranstaltninger, der i Belgien ere trufne for at fremme Omsætningen med Udlandet, væsentlig i Retning af konsulær Assistance, Oprettelse af Handelskamre i Udlandet, Handelsmuseer, Exportforeninger, tilligemed en Oversigt over tilsvarende Forføjninger i andre Lande.

Kielland, Carsten Meinert Maria, Søn af Gaardejer, Agronom *Axel Christian K.* og *Valentine Marie Charlotte Petersen*, er født i Stavanger 20 Juni 1853 og blev, privat dimitteret, Student 1873. Han opgav derefter videre Levebrødsstudium og bosatte sig omkring 1880 i Kjøbenhavn, hvor han senere har været ansat i den danske Landmandsbank.

* *Jacobine Ellen Marie Scheibel*, D. af Ernst S. i Kjøbenhavn og Amalie Mortensen.

Kleopatra. Sørgespil i fire Handlinger. Chra. 1877. 8. 112 S. (Anm. i Dagbl. 1878, No. 61.)

Vaarluft. Skuespil i 1 Akt. 1879. (Utrykt, men opført paa Kristiania Theater 1ste Gang 4 April 1879 og senere til 6 Juni 1887 ialt 28 Gange. Stykket er desuden bleven spillet paa Theatre i Bergen, Kjøbenhavn og Stockholm.)

I Morgendæmring, udg. af J. B. Bull (Kra. 1879. 8.), S. 163—76: Forskjellige Digte.

I Ugeskrift for Theater og Musik, 1. Aarg (Kbhvn. 1880), No. 1: Josefine Eckardt.

Kielland, Fredrik, Gartner.*)

Tale holden paa Gaarden nedre Berg i Sandsværs Præstegjeld den 14de Februar 1852. Chra. 1853. 8. 16 S.

Tale holden paa forskjellige Steder i Norge. Thjem 1856. 8. 8 S.

Sang om Fisketorvet i Bergen. [Bergen u. A.] 8. 4 S.

Tvende gudelige Sange. Thjem u. A. 8.

Kielland, Gabriel Kirsebom, Søn af Postmester i Stavanger *Jan K.* (f. 1769, † 1813) og *Anna Dorothea Kruse* (f. 1771, † 1847), blev født i Stavanger 26 Januar 1796 og gik paa Stavanger Realskole til sit 14de Aar, da han ved Mellemkomst af sin Faster Enkefru Hagerup fik en Friplads paa Herlufsholms Latinskole paa Sjæland, hvorfra han 1816 blev Student med Laud ved Kjøbenhavns Universitet. Han blev derefter immatrikuleret ved det norske Universitet, hvor han i Novbr.

*) *Hører ikke til samme Slegt som de ovfr. og ndfr. anførte Personer med Navnet Kielland.*

1823 tog theologisk Embedsexamen med Haud. 1824 blev han udnævnt til Sogneprest til Finnø og befordredes 2 Marts 1837 til Sogneprest til Lyngdal, hvor han døde 20 April 1854. Han var Medlem af Brødremenigheden. Ham skyldes for en meget stor Del Stiftelsen af det norske Missjonsselskab, ligesom hans Hustru stiftede den første norske Kvindeforening for Missjonen.

* 21 Maj 1824 *Susanne Sophie Caroline Gustava Blom* (f. paa Kongsberg 6 Marts 1800, † i Skien 28 Febr. 1889), D. af Toldbetjent i Drammen, senere Toldkasserer og Toldinspektør i Stavanger Jan Gustav B. († 8 Januar 1812) og Karen Petronelle Stoltenberg († 1838).

Jfr. Gustava Kielland: Erindringer fra mit Liv, navnlig S. 23, 66, 93 fg., 104 fg., 106, 111, 113—36, 144 fg., 190 fg., 245 fg.; Stamtavle over Familien Kielland, S. 16; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S 41—43, 327; Wexels's Tidsskrift f. Kirkekrønike III. 102, 108, 134; Fr. Tob Knudsens og H C. Knudsens Levnetsbeskrivelse I. 29 og II. 4, 31, 35, 53; H. B. Melchior: Hist. Efterr. om Herlufsholm, S. 330, 340; D. Thrap: Bidrag til den n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. II. 323, 345.

Haandbog i Verdenshistorien for Skoler og Familier. Med Afbildninger. Udg. af Stavanger Forlagsforening efter Calwer-Forlagsforeningens „Handbüchlein der Weltgeschichte". [Oversat af G. K. Kielland (den første Halvdel) og D. Blix]. Stavanger 1856. 8. VI S., 302 S.

Hans Hustru — hvis Portræt med Biografi af T. O. og Mindedigt findes i Skilling-Magazin 1889, No. 22—23 og i N. Miss.-Tid. 1890, S. 66—73 — «skrev fra sit tolvte Aar Vers» og oversatte fra Begyndelsen til Slutningen af 50-Aarene adskilligt fra Tysk for Boghandler Lønning i Stavanger og senere for Boghandler Melgaard i Skien. Blandt hendes Digte var Barneversene «Liden Ekorn» (skrevne 1848 «til Sara Brochmann for hendes Børn», se Forf.'s «Erindringer», S. 360—63) kjendte over det hele Land. I hendes 82de Aar udkom trykt som Manuskript:

Erindringer fra mit Liv. Chra. 1882. 8 439 S. (Uddrag heraf findes gjengivet i Skill.-Mag. 1884, No. 39, 42, 48 og 1885, No. 4. Side 293—439 i hendes „Erindringer" udgjøres af „Hjerteblade. Et Udtog af mine Smaadigte" [fra 1812 til 1881]).

Kielland, Jacob, ældste Broder af Digteren Alexander K., er født i Stavanger 26 Juli 1841, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1859 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1865. Han blev s. A. ansat som Timelærer i Stavanger, hvor han 1873 blev Klokker og Skoleinspektør. Den 18 Marts 1876 blev han udnævnt til Sogneprest til Lunde og Hæskestad og 23 Februar 1884 til Sogneprest i Haugesund samt 1889 til Provst i Karmsunds Provsti.

* 15 Oktbr. 1865 *Diderikke Jørgine Monrad* (f. 26 Januar 1842), D. af Sogneprest Knud Olaus M. og Gunhild Christine Schlytter.

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland S. 34.

Beretning om Regattaen ved Stavanger fra 3die til 8de August 1868, afgiven af Regatta-Komitteen [ved Jac. Kielland, Komitteens Sekretær]. Stavanger 1868. 8. 96 S.

I Luthersk Ugeskrift *VII.* (1880), S. 429—35 og *VIII.* 1—5, 17—20: Nogle Ord om Kirketugt.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 2. Saml. (Kra. 1881), S. 427—31: Prædiken paa 11 S. e. Tr.

Kielland, Jan Olaus, efterfølgendes ældste Søn, er født i Øjer Prestegjæld 9 Juni 1833, blev Student med Haud fra Stavanger Latinskole 1852 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1858. I Oktbr. 1862 blev han ordineret som Prest i det norske Missjonsselskabs Tjeneste i Zulu og ankom i April Maaned det følgende Aar til Stationen Entumeni. Her og paa Stationen Ekjowe opholdt han sig derefter sysselsat med at lære Sproget, indtil han i Septbr. 1863 stationeredes paa Empangeni. Paa Grund af sin Hustrus nedbrudte Helbred maatte han Sommeren 1874 vende tilbage til Norge og blev 11 Juli s. A. udnævnt til Sogneprest til Brønø og 1884 tillige til Provst i søndre Helgelands Provsti.

* 24 Septbr. 1862 *Anna Olsen* (f. 15 Juli 1842).

Autobiografi i Norsk Missions-Tidende, 17. Aarg., S. 93—100, jfr. S. 227. Jfr. Stamtavle over Familien Kielland, S. 20; M. U. Anker: Oversigt over det norske Missionsselskabs Virksomhed (Bergen 1875), S. 19, 24.

I Norsk Missions-Tidende, 17. Aarg. No. 6, Till.: Missionstale i Stavanger Missionsforenings Maanedsmøde Juni 1861; No. 9 Till.: Missionsprædiken i Fredrikstad 1 Juli 1862. — 18. Aarg. No. 1, 2, 7, 9; 19 Aarg. No. 4, 6—7, 11; 20. Aarg. No. 1, 4, 7; 21. Aarg. No. 2, 4, 7; 23. Aarg. No. 5; 24. Aarg. No. 3: Breve og Indberetninger fra Zulu.

Kielland, Jan Theodor, Broder af ovennævnte Sogneprest til Lyngdal Gabriel K., blev født i Stavanger 15 Decbr. 1803 og kom i 7 Aars Alderen efter Faderens Død til sin Morbroder Myntmester Kruse paa Kongsberg, hvorfra han 1821 kom til Kristiania for at studere Bergvidenskaben, hvortil han imidlertid havde en afgjort Ulyst. Privat dimitteret blev han derefter 1824 Student med Haud og i Juni 1829 theologisk Kandidat med Laud. Den 10 Juli 1830 udnævntes han til pers. Kapellan hos Sogneprest Heyerdahl i Øjer, blev 5 Marts 1834 befordret til res. Kapellan til Melhus og 29 Marts 1838 til Sogneprest til Haa, hvor han døde 1 Decbr. 1844.

* 13 Juli 1832 *Birgitte Helene Dahl* (f. 13 Juli 1811), D. af Kjøbmand i Throndhjem Ole Halvorsen D. og Marit Ust.

Jfr. Erlandsen: Nordenfjeldske Geistlighed, S. 130; O. A. Løwold: Fra Jæderen, S. 133 fg.; Gustava Kielland: Erindringer, S 165 fg., 357 fg.; Stamtavle over Familien Kielland, S. 20; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. 4to, II. 2. S. 1107; Fr. Tob. Knudsens og H. C. Knudsens Levnetsbeskrivelse II. 40, 42, 43, 50.

Bibelhistorie for Børn og Ældre. Efter Seminarii-Directeur [Frz. Ludv.] Zahns bibelske Historie. Bearbejdet af J. T. Kielland. Stavanger 1839. 8. 431 S. — Andet Oplag. Stavanger 1858. 8. 320 S.

Kort Fremstilling af Missions-Sagen. Efter det Tydske forandret og tillempet for norske Læsere. Stavanger 1843. 8. 32 S. (Anonymt).

Skovstjernen eller en nulevende svensk Missionær F—s [ɔ: P. Fjellstedts] Ungdomshistorie. En Fortælling for christne Børn. Besørget oversat og trykt af nogle Børnevenner. Stavanger 1844. 8. 81 S.

Kielland, Paul Gabriel Theodor, Søn af ovennævnte Sogneprest *Jan Theodor K.*, er født 20 Maj 1843, blev Student med Laud fra Stavanger Latinskole 1862 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1868. Han opholdt sig derefter 1868—71 i Zulu, hvor han tildels var Sekretær hos Biskop Schreuder. Den 29 Januar 1872 udnævntes han til res. Kapellan til Ramnæs, befordredes 29 Decbr. 1876 til Sogneprest til Rollag, 20 Maj 1882 til Sogneprest til Tinn i øvre Thelemarken, hvor han 1883 blev Provst i østfjeldske Provsti, og hvorfra han 28 Juni 1890 befordredes til Sogneprest til Flekkefjord.

* 14 Januar 1875 *Elisa Kielland* (f. 2 Maj 1846), D. af Postmester i Bergen Jacob de Rytter K. († 1870) og hans 2den Hustru Elkakrima Biering fra Falster.

Jfr. Stamtavle over Familien Kielland, S. 21 og 24.

Zululandet. Reiseerindringer. Bergen 1877. 8. 64 S. (Anm. i Luth. Ugeskrift I. 403 fg)

Dr. Erik Pontoppidan's gudelige Advarsel mod Separatister og Sværmere. Uddrag af «Menoza» ved Th. Kielland. Tønsberg 1874. 8. 47 S.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 2. Saml. (Kra. 1881), S. 87—92: De Troendes aandelige Tjeneste. Prædiken paa 1. S. e. H.

Kierschow, Christian Collett, efterfølgendes Søn, blev født paa Akers Præstegaard 23de August 1821 og kom i 1834 ind paa Tromsø Latinskole, hvorfra han blandt Skolens første Kuld af Dimittender blev Student med Laud 1839. I 1844 tog han juridisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han strax modtog Ansættelse som Fuldmægtig ved Finmarkens Amtskontor, først hos den da konst. Amtmand, Byfoged Lie, senere hos den første Stiftamtmand i det i 1845 oprettede Tromsø Stift Harris. Da Faderen var bleven Biskop i Bergen, fulgte han med Familjen derned, ansat som Fuldmægtig hos den daværende Amtmand i søndre Bergenhus N. Vogt. Allerede i 1851 flyttede han imidlertid nordover igjen og bosatte sig som Sagfører i Tromsø, men blev efter et Par Maaneders Forløb konst. som Foged og Sorenskriver i Øst-Finmarken. Ved dette Embedes Deling blev han 16 Maj 1854 udnævnt til Foged og Sorenskriver i Varanger, hvormed den Gang var forenet Stillingen som Magistrat, Byfoged og Politimester i Vardø og Vadsø. I sidstnævnte By boede han nu i 15 Aar, indtil han 8 Septbr. 1869 blev udnævnt til Stiftamtmand i Tromsø Stift og Amtmand i Tromsø Amt, i hvilket Embede han døde 10 April 1889. Han mødte som Repræsentant for

Tromsø og de tre Finmarksbyer paa Storthinget 1868—69, hvor han var Medlem af Vejkomiteen og Sekretær i Odelsthinget. Paa dette Storthing fremsatte han under 14 Juni 1869 i Forening med Repræsentanterne fra Tromsø og Finmarkens Landdistrikter det Grundlovsforslag — som dog først bifaldtes 6 Juni 1878 — hvorved Tromsø By fik sin egen Repræsentant. Han blev 19 Juli 1873 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og var K.[1] N. O. (1883).

* 29 April 1856 *Adelaide Esbensen* (f. i Kjøbenhavn 17 Juni 1837), D. af Skibsfører, senere Havnefoged i Vadsø, Hans Peter E. og Jakobine Kathrine Rasmussen.

Portræt med Biografi af C.[arl] L.[ie] i Skill. Mag. 1889, No. 32. *Nekrologer* i Morgbl. 1889, No. 200; i Aftpst. No. 243, 249. Jfr. A. E. Eriksen og P. Koht: Biogr. efterr. om studenter fra Tromsø skole, S. 8; Tromsø Stiftstid. 1881, No 35.

Hans 5-Aars Beretninger om Tromsø Amt er trykt i Norges officielle Statistik *C.* No. 2, ældre Række in 4to, for Aarene 1866—70 (Litr. *T.* 24 S.), for 1871—75 (Litr. *T.* 21 S.), og i ny Række in 8vo for 1876—80 (B. II. H. XIX. 40 S.).

Han har en væsentlig Andel i Forarbejderne til Lov om Lapperne i de forenede Riger af 1883, i hvilken Henseende henvises til hans Lovudkast med Motiver, trykt i Storth.-Forh. 1878, V. Dok. No. 21, og til Storth.-Forh. 1883, III. Oth.-Prp. No. 6.

Kierschow, Peter Christian Hersleb, Søn af daværende res. Kapellan *Rasmus Sundt K.* († som Sogneprest til Brønø 12 Febr. 1806) og *Benedikte Marie Hersleb*, Professor S. B. Herslebs Faster, blev født i Rødø 29 Juli 1786, Student med Udmerkelse fra Throndhjems Kathedralskole 1804 og theologisk Kandidat med Laud 1808. Ved Universitetet sluttede han sig nær til Fætteren S. B. Hersleb og dennes Ven Grundtvig, som begge fik megen Indflydelse paa ham i theologisk Retning. Efterat han siden 1808 havde været Religionslærer ved det Schouboeske Institut i Kjøbenhavn, kom han i 1810 op til Norge, hvor han fra 1ste Juli d. A. til 1815 var Lærer i Historie og Geografi ved Landkadetkorpset. Den 22de April 1814 blev han udnævnt til res. Kapellan til Aker og den dermed forbundne Slotsmenighed. Ved den i 1823 stedfundne Omregulering af de gejstlige Embeder i Kristiania blev han udnævnt til Sogneprest i det nye Akers Sognekald. Da den første Biskop i Nordlandene og Finmarken M. B. Krogh var død 1828, modtog Kierschow Tilbudet om den ledigblevne Bispestol og udnævntes til Embedet 4 Oktbr. 1830. Herfra forflyttedes han efter Biskop Neumanns Død til Bergens Bispestol 12 Juli 1848 (jfr. ovfr. S. 205). Den 28 Novbr. 1857 erholdt han efter Ansøgning Afsked fra Bispeembedet og tilbragte saa Resten af sit Liv i Bergen til sin Død 24de Novbr. 1866. Han var siden 1832 gejstligt Medlem af Nordstjerneordenen.

* 27 Oktbr. 1820 *Johanne Benedicte Collett* (f. i Solum 14 Januar 1802, † i Bergen 3 Decbr. 1851), D. af Bergraad og Sølvverksdirektør Christian C. og Anne Karine Bie.

Nekrolog [af D. Thrap] i Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 234 fg. Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterr. om Geistl. i Tromsø Stift, S. 4 fg., A. Collett: En gammel Christiania-Slægt, S. 347 fg.; Pavels's Daghogs-Optegnelser 1815—16, fl. St. (se Reg.); Conradine Dunker: Gamle Dage, S. 252; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to), I. 643—648; Fr. Schmidts Dagbøger, udg. af N. Hancke, S. 232; H. H. Müller: Bidrag til T.hjems Kathedralskoles Hist. (i Indbskr. 1855), S. 66; D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. II. 36, 372, 378.

Circulaire til Aggers og den nye Deel af Opsloes Menighed, 7. Novbr. 1827. Chra. 4. (Jfr. Morgbl. 1829, No. 355).

I Saml. t. d. N. Folks Sprog og Historie II. 336—38: Statsminister Peder Ankers Personalier, oplæste ved hans Ligbegjængelse.

I N. S. Schultz. Minde ved hans Grav 1832 (Chra. 1832. 8.), S. 11—21: Farvel til N. St. Schultz, fremsagt ved hans Jordefærd 4 Juni 1832. (Optrykt i Det kgl. n. Vid.-Selsk. Skrifter i det 19 Aarh. III. 171—73).

I Morgenbladet 1829, No. 299: Grundlovens § 55 og Valgforsamlingerne i Aker og Oslo.

Kiersta, Lars, en Bondesøn, der opholdt sig mange Aar i England som Skrædder og efter Hjemkomsten derfra omkring 1830 tog Borgerskab som Skræddermester og senere som Kjøbmand i Kristiania, hvor han døde omkring 1840.

Skrædder-Mesterstykket, eller en Beregning, affattet efter systematiske Principer, til at passe den menneskelige Figur, ledsaget af 9 forskjellige Kobbere. Chra. 1838. 8. 23 S. med 8 lith. Pl.

Kierulf, Christian Thorvald, Søn af Oberstløjtnant og Felttøjmester *Christian K.* (f. 1789, † 1835) og *Anne Marie Sophie Winge* (f. 1795, † 1876), blev født i Kristiania 11 Februar 1823, blev Student med Haud fra Møllers Institut 1840 og medicinsk Kandidat med Laud i Marts 1846. I Januar 1847 blev han konst. Distriktslæge i nedre Thelemarken og Høsten s. A. Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling, mens han samtidig var konst. Distriktslæge i nedre Romerike. Sommeren 1848 var han Overskibslæge ved den til Skaane kommanderede Del af den norske Skjærgaardsflotille, gjorde efter Hjemkomsten atter Kandidattjeneste paa Rigshospitalet, indtil han i Begyndelsen af 1849 antoges som Koleralæge i Bergen. Derfra drog han i Maj 1849 til Danmark, hvor han under Krigen deltog som Militærlæge dels ved General Ryes Brigades Ambulance i Jylland, dels som Kirurg paa Augustenborgs Feltlazareth. Efter Tilbagekomsten fra Danmark gjorde han Tjeneste som Skibslæge paa Korvetten «Nordstjernen» under dens Togt 1850 til Østersøen og derefter 1850—51 paa Korvetten «Ørnen» under dennes Middelhavstogt. Fra Oktober 1851 foretog han med Stipendium af det Schytteske Legat en videnskabelig Udenlandsrejse paa et Aar, hvorunder han studerede i Würzburg og Paris, tildels ogsaa i

Wien, Zürich og London. Fra denne Rejse sendte han hjem en Besvarelse af Universitetets Prisopgave om «Rygradskrumningers Aarsager og Behandling», for hvilken han tilkjendtes «Accessit» (jfr. Censurkomiteens Bedømmelse i N. Mag. f. Lægevid. 2. Række, VI. 149—51). Imidlertid var han fra 1 Juli 1852 bleven ansat som Reservelæge ved Fødselsstiftelsen, hvilken Stilling han tiltraadte ved Hjemkomsten i Oktbr. s. A. og hvormed han fra 1 Febr. 1855 tillige forbandt Stillingen som Reservelæge ved det da oprettede Barnehospital. Fra 1ste Juli 1855 gik han som Reservelæge over til Rigshospitalets medicinske Afdeling. Fra Februar s. A. var han tillige Sekretær ved Medicinalkomiteen, og da Storthinget 1857 havde besluttet dennes Ophævelse, for at den øverste Ledelse af Rigets Medicinalvæsen kunde blive lagt i en enkelt Mands Haand, blev han 28 Novbr. 1857 ansat indtil 1 Juli 1860 som Expeditionschef for Medicinalvæsenet under Indredepartementet, hvortil han erholdt kgl. Udnævnelse 13 Juni 1860, efterat Storthinget havde bevilget den dertil opførte Gage. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 6 Febr. 1858 til Udarbejdelse af Lovbestemmelser om Sundhedspolitiet, som hvis Resultat emanerede Lov af 16 Maj 1860 ang. Sundhedskommissjoner m. v. Af andre Lovarbejder skyldes ogsaa væsentligst ham L. af 25 Febr. 1860 ang. de personlige Apothekerprivilegier, L. af 12 Maj 1866 om Indførelse af det metriske System i Medicinalvægten, L. af 27 Febr. 1866 om Husdyrenes Sygdomme samt Plakaterne af 4 Juni 1866 og 16 Septbr. 1867 ang. Kvarantænebestemmelser mod Kolera. Fra 1856 deltog han i alle skandinaviske Naturforskermøder og valgtes til norsk Generalsekretær ved Møderne i 1863, 1868 og 1873. I 1858 deltog han i den hygieniske Kongres i Kjøbenhavn og i 1863 i det første skandinaviske nationaløkonomiske Møde i Gøteborg. Sidstnævnte Aar foretog han en Rejse til Sverige, Danmark, Holland, Belgien, Paris og Tyskland for at gjøre sig bekjendt med den nyere Tids Hospitalsbygninger og deltog paa denne Rejse tillige i den s. A. i Berlin stedfindende statistiske Kongres. 1874 mødte han som Norges Delegerede ved den internationale Kolerakongres i Wien. Kort efter sin Hjemkomst derfra døde han i Kristiania 7 Septbr. 1874. Han var 1862 og 1863 samt 1873 og 1874 Formand i det norske medicinske Selskab og var derhos Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem, af *Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället* i Gøteborg (1863) og af *Läkare-Sällskapet* i Stockholm. Han blev 21 August 1866 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og var derhos R. D. O. (1849), R. N. O. (1863), K. D. O. (1871) og K. W. O. (1871).

* 15 Juli 1855 *Mathilde Marie Hübert* (f. i Mandal 10 Decbr. 1830), D. af Prokurator Johan Malthe H. og Sophie Margrethe Knudsen.

Mindetale af E. Schønberg i Forhandl. i det med. Selskab 1874, S. 170—73. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 591—95; C. J. Anker: Norske frivillige i de

danske forsvarskrige, S. 99—103; Gurlt u. Hirsch: Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 470.

I Norsk Mag. f. Lægevidskb., 2. Række — foruden Anmeldelser, Oversættelser og Uddrag af fremmed Literatur — *III.* (1849), S. 541—54 og 561—94: Om Cholera i Bergen og nærmeste Omegn. — *IV.* 285—98 og 337—83: Om Reform i det norske militære Medicinalvæsen. — *VI.* 753—81 og VII. 1—30, 65—97: En kritisk Fremstilling af de forskjellige Meninger om Rygradskrumningers Aarsager og Behandling (Besvarelse af Universitetets Prisopgave, se ovfr.); VI. 224—34: Om Identiteten af Been-, Brusk- og Bindevævsceller, efter Virchow. — *VII.* 142—51: Om Anvendelse af Electriciteten mod Lamhed; S. 281—326 og 361—401: Indberetning om en med Stipendium foretagen Reise i Udlandet. — *IX.* 51—57: Om farveløse Blodlegemers Forhold til de farvede. — *X.* 387—90: Notitser i Anledning af to jernholdige Kilder i Gudbrandsdalen. — *XIV.* 1048—61: Oversigt over Blodgangsepidemien i 1859. — *XV.* 698—711: Veiledning for Sundhedscommissionerne i Byerne; S. 712—20: Veiledning for Ordførerne i de ifølge Lov af 16/5 1860 oprettede Sundhedscommissioner i Formandskabsdistrikterne paa Landet. — *XVII.* 57—73: Forestilling [af C. T. Kierulf, Chr. Boeck og A. M. Lund] ang. Forandring af Norges Medicinalvægt (jfr. K.'s Forslag om Indførelse af Decimalsystemet i Apothekervægten, fremsat i det med. Selskabs Møde 17 Januar 1855 og trykt i «Forh. i det med. Selskab» IX. 508 fg., med den dertil knyttede Komiteindstilling i Forh. X. 59—61 og Diskussjon S. 437—40; cfr. ogsaa Forhandl. XIII. 520 fg., XVII. 550 fg. og Aarg. 1871, S. 4 fg.).

I Forhandlinger i det med. Selskab findes af ham forskjellige kasuistiske Meddelelser samt Forslag og Bemerkninger vedkommende Medicinaladministrationen, hvorom henvises til Kiær *l. c.*, S. 594 fg.

I Den hygieiniske Congres i Kbhvn. 1858 (Kbh. 1858. 4), S. 67—73: Foredrag i Kongressens 1ste Afd.: Hvorledes bør Organisationen af et Sundhedspoliti være i sine Hovedtræk?

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 9de Møde (i Sthlm. 1863), S. 571—585: Om Diphteritepidemien i de senere Aar i Norge (jfr. Referatet af Diskussjonen herom S. 490—94).

I Beretning om Sundhedstilstanden m. v. i Norge 1857, S. 110—27: Bidrag til Oplysning om Sundheds- og Medicinalforholdene m. v. i Christiania By i ældre Tider.

I Mittheilungen d. naturforschenden Gesellschaft in Zürich II. (Juli 1852): Einige Versuche über die Harnsecretion.

I Virchow's Archiv f. path. Anatomie V. (1853), S. 13—37: Über die norwegische Spedalskhed (Elephantiasis Græcorum).

I Norsk Landmandsbog for 1867, S. 72—89: Luften og Sundheden.

I Budstikken III. (1861), S. 183—87: Om et paa Bodsjængslet anstillet Forsøg med Gulerødder som Næringsmiddel istedenfor Poteter.

I Christiania-Posten 1854, No. 2139, 2141, 2144 og 2148: Bemærkninger angaaende den offentlige Hygiæne i Christiania. (Anon.).

Han var med W. Boeck og Parelius Medudgiver af Aktstykker og Bemerkninger til Pharmacopoea norvegica. Udgivne af det medicinske Selskabs Bestyrelse. Tillæg til N. M. f. Lægevid. 2. R. IX. H. 1. Chra. 1855. 8. 121 S. — Som Medicinalkomiteens Sekretær forfattede han de af Indredepartementet udgivne Beretninger om Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

for 1853, 1854 og 1855 (Chra. 1856—58. 4. 32 S., 50 S., 64 S.), ligesom han i Egenskab af Expeditionschef forestod Udarbejdelsen af Beretningerne for 1856, 1857 og 1858 (Chra. 1859—61. 4. 64 S., 127 S., 149 S.) og af Beretningerne 1859—71, der blev trykte i «Norges officielle Statistik C. No. 4.»

I den nærmeste Tid efter sin Embedsexamen assisterede han daværende Lektor W. Boeck med Udarbejdelsen af den historiske Del af B.'s og Danielssens i 1847 udgivne Verk «Om Spedalskhed».

Kierulf, Otto Richard, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 29 Januar 1825, og udnævntes 14 Decbr. 1842 til Sekondløjtnant i Infanteriet. Efter at have gjennemgaaet den militære Højskole blev han 4 Novbr. 1847 udnævnt til Sekondløjtnant i Artilleribrigaden, i hvilken han 26 Novbr. 1850 avancerede til Premierløjtnant, 5 Juni 1856 til Stabskaptejn, 11 April 1857 til Kaptejn ved Brigadens Stab og 25 Juli 1860 til Oberstløjtnant og Felttøjmester. Fra 1 April 1851 til 1860 var han ansat som Lærer i Artilleri ved den militære Højskole. Han blev 6 Februar 1856 Adjutant hos Kong Oscar I. I Aarene 1857—64 var han Medlem af Formandskabet i Kristiania og 1865—71 af Repræsentantskabet, ligesom han var Valgmand ved alle Distriktsforsamlinger 1862—70 og 1885 samt ved Valget i Aaret 1870 blev 2den Suppleant til Storthinget. 1869—72 var han Medlem af Hovedjernbanens og Kongsvingerjernbanens Bestyrelser. Den 1 Novbr. 1871 blev han udnævnt til Statsminister i Stockholm, hvilken Stilling han beklædte til 21 Marts 1884, da han fratraadte samme efter at være fradømt sit Embede ved Rigsrettens Dom af 17 Marts s. A. Den 26 Maj s. A. erholdt han Tilladelse til at gjenindtræde i Artilleribrigaden og udnævntes til Oberst i Armeen og Felttøjmester. Den 21 Marts 1890 blev han udnævnt til Generalmajor i Armeen samt til Generalfelttøjmester og Chef for Artilleriet. Han er Medlem af Kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien i Stockholm (1858) og af det kgl. norske Videnskabernes Selskab (1872). Han blev 3 Maj 1859 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste», 19 Juli 1873 Stk. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og 21 Januar 1879 R. Sph. O., hvorhos han er fhv. Kantsler ved St. O. O., Stk. N. O. (1873), K.[1] W. O. (1864), R. C. XIII. O. (1884), Stk. Sp. C. III. O. (1872), Indeh. Tk. Osm. O. 1 Kl. (1882), Off. It. M. & L. O. (1863), R. D. D. O. (1861).

* 1) 27 Maj 1857 *Ida Marie Louise Bertelsen* (f. 25 Juli 1835, ÷ 16 Oktbr. 1858), D. af Grosserer og belgisk Konsul i Kristiania Paul Frederik B. († 1844) og Anine Wilhelmine Collstrop.

* 2) 10 Maj 1861 *Petrea Fernanda Bertelsen* (f. 10 August 1839, † i Stockholm 13 Oktbr. 1875), hans første Hustrus Søster.

Portræt med Biografi i Skill.-Mag. 1882, No. 7; i Budstikken 1881, No. 106. Jfr. W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd (Sth. 1881), S. 9 fg.; F. Bætzmann: *Det norske Statsråd 1814—1884*, S. 140, 146, 210; Morgbl. 1884, No.

77 B [efter Rigsretsdommen], 117 A og 118 A [om en for K. i Stockholm given Afskedsfest paa Hasselbacken].

Forelæsninger over Artillerie Videnskabens theoretiske Deel. [1. Afhdlg Læren om Krudtets Antændelse, Forbrænding og Virkning, efter Piobert.] Chra. u. A. [185*]. 4. 91 S. (Kontratrykt).

I Norsk militært Tidsskrift — af hvis Redaktionskomite han var Medlem 1854—71 — *XVII.* (1854), S. 351—64: Om Artillerilieutenant Andreas Fredrik Hauch og om det over ham paa Spydeberg Kirkegaard 9 August 1853 reiste Monument. — *XXII.* 140—63: Uddrag af Beretningen om den kgl. norske Artilleri- og Konstruktions-Kommissions Virksomhed i Aaret 1858. — Desuden har han i dette Tidsskrift meddelt nogle literære Anmeldelser.

I den første Armeorganisations-Kommissjon (1852—53) var han ansat som Sekretær, i hvilken Stilling han udarbejdede Konceptet til Kommissjonens Betænkning, dat. 16 April 1853 og trykt i Mil. Tidsskrift *XXI.* 150—446. — Som Medlem af den i 1858 nedsatte Armeorganisations-Kommissjon var han i væsentlige Punkter af en anden Anskuelse end Kommissjonens Flertal og afgav i Forening med daværende Oberstløjtnant, senere Generalmajor Chr. Lundh et dissenterende Votum, der findes trykt i Mil. Tidsskrift *XXIII.* 284—332.

Kildal, Peter Daniel Baade Wind, efterfølgendes Sønnesøns Søn og Søn af Sorenskriver i Søndmøre *Ole Severin K.* (f. 1764, † 15 April 1818) i hans 3die Ægteskab med *Karen Friis Wind* (f. 1794, † 1884), blev født i Borgund 4 Oktbr. 1816, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1834 og juridisk Kandidat med Laud i Juli 1839, hvorefter han i 1840 blev ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet. I 1842 erholdt han Ansættelse som Advokatfuldmægtig, udnævntes 24 Januar 1845 til Over- og Underretssagfører i Kristiania Stift og 16 Juni 1848 til Højesteretsadvokat. Samme Aar valgtes han af Storthinget til 2den Suppleant til Statsrevisjonen og 1851 til Statsrevisor, hvortil han gjenvalgtes uafbrudt i Resten af sit Liv; siden 1855 var han Statsrevisjonens Formand. 1851—52 var han Medlem af Kommunerepræsentantskabet i Kristiania, 1853—56 Medlem af og Viceordfører i Formandskabet og derefter igjen 1857—72 Medlem af Repræsentantskabet. Af Storthinget blev han 1854 valgt til Medlem af den parlamentariske Jurylovkommissjon og ved Valget i Kristiania 1856 blev han Hovedstadens 4de Repræsentant paa Storthinget i 1857, hvor han blev Formand i Justitskomiteen No. 2, som havde Jurysagen til Indstilling. Ved Valgene 1859 og 1862 blev han 1ste Suppleant for Kristiania, men tog ved Assessor U. A. Motzfeldts Sygdomsforfald i sidstnævnte Aar Sæde som Repræsentant. 1865—66 og 1868—69 mødte han som Hovedstadens 3die og i Valgperioden 1871—73 som 4de Repræsentant. Allerede i Juni 1863 blev han ved Sogneprest H. J. Bloms Hjemforløving Præsident i Odelsthinget og hertil gjenvalgtes han senere 1865—69; i Aarene 1871—73 var han Præsident i det samlede Storthing og i

disse sidste Aar tillige Medlem af Fuldmagts- og Valgkomiteerne; 1865—1869 var han Formand i Justitskomiteen No. 2, 1871—73 Formand i Budgetkomiteen. Han var bl. a. Medlem af Storthingets Deputationer ved Kristiania—Drammen-Jernbanens Aabning i Oktbr. 1868 og ved Norges Tusindaarsfest i Haugesund i 1872. I 1866 valgtes han af Storthinget til 1ste Suppleant til Hypothekbankdirektionen, hvoraf han blev Medlem ved Dr. O. J. Brochs Udnævnelse til Statsraad 1869. Han var en af Stifterne af Assuranceselskaberne «Storebrand» og «Idun», af hvis Direktioner han var Medlem til sin Død, ligesom han var Medlem af Direktionerne i «Kristiania Kreditkasse» og i flere andre industrielle og finantsielle Foretagender, i hvis Grundlæggelse han havde taget Del, Han blev 21 August 1866 R. St. O. O. »for statsborgerlig og Embedsfortjeneste». Han døde i Kristiania 16 Marts 1881.

* 1) 1846 *Lovise Augusta Birkeland* (f. i Borgund 18 Septbr. 1818, † 13 Juni 1847), D. af Provst Lauritz B. og Johanne Helene Baade.

* 2) 4 Maj 1854 *Christine Aall Lange* (f. i Stavanger 15 Juli 1825), D. af nedennævnte Provst Alexander L. og Christine Castberg.

Portræt med Biografi [af J. B. Halvorsen] i Ny ill. Tid. 1881, No. 13. *Nekrologer* i Aftbl. 1881, No. 63; Aftpst. No. 63 A, jfr. 67 A; Dagbl. No. 68; jfr. Dagbl. 1869, No. 280 og 283.

Aftryk af Dokumenter, vedkommende J. C. Bredesens Bo, indeholdende Udvalg af Bestyrelsens Indberetninger m. m. (Udg. ifølge Skiftebeslutning af 3. Oktbr. 1870 ved D. Kildal og Jacob Ihlen). Chra. 1870. 4. 98 S.

I Storthings-Forhandlinger 1877, V. Dok. No. 24: Forslag til Lov om Anholdelse, Varetægtsfængsel samt Ransagning i Straffager. 4. 24 S.

I Morgenbladet *1848*, No. 258, 259 (jfr. 262), 275, 339—341, 347, 351, 360, 361 og *1849*, No. 34: Amtmand Birch-Reichenwald og Overretsprocurator Gaarder. (Jfr. B. Dunker's Artikelrække „Den Gaarderske Sag" i Chra.posten 1848 og 1849, se dette Værks B. II. 189 og 354).

I Aftenbladet findes enkelte Artikler af ham, i 70-Aarene tildels trykte som Redaktionsartikler, særlig ang. politiske og finantsielle Spørgsmaal.

I Dagbladet 1879, No. 249: Kristianiavalget (Brev til de Herrer Karl Hals og A. Tønnesen, fra hvem Svar i No. 251).

Forskjellige Taler af ham findes trykt i de offentlige Blade, f. Ex. i Aftbl. *1863*, No. 80 (Tale ved Mødet i den polske Sag 7 April s. A.), *1870*, No. 30 (Tale ved Prof. Schweigaards Jordefærd), m. fl.

Udgivelsen efter offentlig Foranstaltning af «Storthings-Efterretninger 1814—33» og af «Hovedregistret til Storthingsforhandlinger 1814—70» skyldes væsentlig Kildals paa Storthinget 1862—63 fremsatte Forslag.

Kildal, Simon, Søn af Provst og Sogneprest til Trondenæs *Simon K.* (f. i Kristianssands Stift 1701), der døde paa Sønnens Fødselsdag, og hans 3dje Hustru *Mette Marie Lassen* († 1771), blev født paa Trondenæs *Prestegaard* 25 Januar 1761, kom efter Moderens Død i

Trykt 29 Juli 1890.

Huset hos sin Onkel Sogneprest Peder Leth i Kvædfjord, blev 1774 sat ind i Throndhjems Kathedralskole og blev Student derfra med Haud 1778. Efter Andenexamen vendte han tilbage til Norge som Huslærer først hos sin Halvbroder Sogneprest Michael H. Kildal i Ibestad, senere hos dennes Svoger Sogneprest J. L. Burchard i Kvædfjord. Efterat han 178* havde taget theologisk Embedsexamen, blev han 8 Oktbr. 1784 Missjonær i Varanger, hvor han med stort Held lagde sig efter det lappiske Sprog, som han talte med Færdighed, forflyttedes 1788 til Maasøens Sognekald og derfra 25 Marts 1791 til Stegen, hvor han virkede meget for Skolevæsenets Forbedring og i 12 Aar tillige var Forligelseskommissær. Den 5 Maj 1809 blev han Sogneprest til Trondenæs og 1817 Provst i Senjens Provsti. Han udnævntes 1813 til R. D. O. Han døde paa Sørsand paa en Embedsrejse 19 Juli 1822.

* 25 Oktbr. 1791 *Maren Testmann Kaurin* (f. 24 Marts 1773, † 14 Maj 1829), D. af Sogneprest til Karlsø Eiler Hagerup K. og Maren Marie Holst.

[*M. B. Krogh:*] *Herr Provst Simon Kildals Minde helliget.* (Thjem 1822. 4. 11 S.). — Jfr. Erlandsen: Efterretn. om Geistl. i Tromsø Stift, S. 164 fg; Fædrenelandsk Nekrolog, udg. af Fr. Thaarup, S. 134—36; L. von Buchs Reise durch Norwegen I. 346—48; E. Mau: Wexels's Liv og Virken, S. 230; D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. I. 318—19, II. 251, 252, 270, 284.

Samling af muntre Sange for den nordlandske Ungdom af begge Kiøn, til Lærdom og Sinds Opmuntring ved Arbeyde og i Hvilestunder i Skolen. Udg. af Ungdommens hengivne Ven, Simon Kildal. Bergen 1799. 8. 48 S. (Indeholder 13 orig. Sange af Udg. Anm. i Lærde Efterretn. 1801, S. 321—24).

Forklaring over Schønheyders Katechismus.*) Bergen 1806.

Udtog af Jesu Syrachs Søns Viisdomsbog. Thjem 1799. 8.

Liig-Tale til den hæderlige Ungdoms Hans Henrik Krejs Minde, paa nogle faa Tillæg og Forandringer nær, holden, som den her, efter Begiæring, leveres, i Steegens Kirke den tredie Søndag efter Trinitatis 1797. Bergen 1799. 8. 24 S.

Hielpemiddel til Guds Egenskabers Erkiendelse, samlet af den hellige Skrift, for Ungdommen af S. K. Bergen 1799. 8. 36 S.

Liig-Tale over den hæderlige og agtbare Ungkarl Iver Hansson Bøe, holden i Stegens Kirke. Bergen 1801. 8. 16 [upag.] S.

Ovelse-Bog til Bogstav-Kjendskab, rigtig Staven og Retlæsning, bestemt til Veiledelse for Forældre og Ungdomslærere, [osv.]. Til Brug med Drængeborn. Forfattet af Simon Kildal. 2. forbedr. og omarb. Oplag. Bergen 1804. 8. 71 S. — Tredie forbedrede Oplag. Chra. 1817. 8. 52 S.

Melk for Børn, eller de Umyndiges christelige Religion paa deres Viis efter Sporgsmaal og Gjensvar. Kbh. 1805. 8. — Ny Udg. Bergen 1806. 8. — 3die Udg. til Trykken befordret af Nicolai Normann, med et Anhang [Bønner og kort Bibelhistorie]. Bergen 1815. 8. 74 S. (jfr. ndfr.).

*) ɔ: *Dr. M. Luthers Liden* Katechismus. Udg. for Tronhjem Stift af Joh. Chr. Schønheyder 1791.

Liigtale over Poul Hansen og Rullert Paulsen, samt Andreas Carlsen og Hans Paulsen, som omkom paa Havet i Vinterfiskeriets Tid ved Vaagen, paa 5te Søndag efter Paaske 1802. Thjem 1803. 8.

Natur- og Reise-Psalmer for Unge og Ældre, tilligemed et Anhang af Morgen- og Aften-Psalmer, deels samlede af ældre Forfattere, men for største Deel forfattede af Udgiveren. Bergen 1807. 8.

Udførlig Religionslærebog for Confirmantere. En frie Omarbeidelse af den forrige udgivne Lærebog [ɔ: Melk for Børn.] Chra. 1818. 8. 229 S.

I Antiquariske Annaler I. 269—77: Beskrivelse over Throndenæs Kirkes Prydelser.

I Det norske Bibelselskabs 6. Beretning (Chra. 1826), S. 17—21: Brev ang. en Oversættelse af den hellige Skrift til det lappiske Sprog.

Kildal, Simon Nicolai, foregaaendes Søn, blev født i Stegens Prestegaard 1 Januar 1796, blev Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1817 og theologisk Kandidat med Haud i Maj 1822, hvorefter han 1 August s. A. udnævntes til personel Kapellan hos Faderen, som imidlertid døde, før Sønnen naaede hjem og kunde indsættes i sit Embede. Den 13 April 1823 blev han derefter udnævnt til Sogneprest til Skjervø, hvorfra han 2 Juni 1824 befordredes til Sogneprest til Trondenæs, hvor han til sin Død tillige var Bestyrer af det i 1826 i Virksomhed traadte Skolelærerseminarium, der senere ifølge kgl. Res. af 21 Febr. 1848 flyttedes til Tromsø. 9 August 1825 blev han Provst i Senjens Provsti. Han mødte som 2den Repræsentant fra Finmarkens Amt paa Storthinget 1827, 1828 og 1830. Han døde 11 August 1837.

* 1829 *Dorothea Antonette Kildal* († 6 Maj 1829, 24 Aar gl.).

Jfr. Erlandsen: Efterretn. om Geistligh. i Tromsø Stift, S. 165; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 88; Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 52.

I Eyr X. 293—99: Beretning om den mærkelige Vanskabning eller Misfosteret Brede Normann Tanøen.

Killengreen, Jens Annaton Holmboe, Søn af Kjøbmand *Johan Andreas K.* (f. 1791, † 1865) og *Jensine Marie Holmboe* (f. 1805, † 1874), er født paa Tromsø 23 Decbr. 1838, blev 1856 Student med Laud fra Lillehammer Skole og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1862. Fra Nytaar 1863 blev han ansat som Timelærer ved Tromsø Skole, ved hvilken han 23 Maj s. A. udnævntes til Adjunkt. Han blev 6 April 1867 Andenlærer ved Tromsø Stiftsseminarium og opholdt sig Vinteren 1869—70 med offentligt Stipendium i Finland for at studere det kvænske Sprog. Efterat han i 1868 havde modtaget Presteordination og overtaget Tromsøsundets Sognekald under Provst P. Jensens *Fravær paa Storthinget*, blev han 1871 Bestyrer af Stiftsseminia-

riet, hvilket Embede han beklædte, til han 1 April 1877 udnævntes til Skoledirektør i Tromsø Stift. Han var 1875—81 Ordfører i Tromsø Formandskab.

* 6 Maj 1868 *Inga Essendrop* (f. i Klæbu 10 Juni 1850), D. af ovennævnte Biskop C. P. P. Essendrop.

Jfr. Holmboerne (Bergen 1868), S. 29; O. Holmboe: Foged Jens Holmboes efterkommere (Kra. 1890), S. 61.

Beretning om Tromsø Seminarium meddelt ved Seminariets Halvhundredeaarsfest den 7de Februar 1876 af Seminariebestyrer J. Killengreen. Tromsø [1876]. 8. 24 S.

Indberetning om en Inspektionsreise til Finmarken — foretaget i Tiden fra 2den Februar til 7de Juni 1886 — af Skoledirektør Killengreen. Kra. 1887. Tosp. 4. 79 S.

Kinck, Hans Ernst, Søn af Ritmester *Bernt Magnus K.* († 13 April 1868) og *Johanne Sophie Unger* († 1 Marts 1868), er født paa Gaarden Regstad i Stange 2 Februar 1820, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1839 og filologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1847. Han blev 1849 ansat som Assistent i Rigsarkivet, blev i Decbr. 1853 konst. og 26 August 1854 udnævnt til Adjunkt ved Kristiania Kathedralskole, hvorfra han 1 August 1861 forflyttedes som Adjunkt til Lillehammer Latinskole, ved hvilken han siden 1 Juli 1876 har været Overlærer til 15 August 1890, fra hvilket Tidspunkt han under 21 Juni 1890 efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon.

* *Nanna Unger,* D. af nedennævnte Sogneprest Johan Einar U.

Barlaam og Josaphat. En religiøs Roman. Oversat fra oldnorsk af H. E. Kinck. Chra. 1852. 8. IV S., 299 S.

Kiær, Anders Nicolai, Søn af Grosserer *Niels K.* (f. i Drammen 1802, † i Kra. 1887) og *Margrethe Cecilie Holst* (f. 1801), en Søster af Prof. med. F. Holst, er født i Drammen 15 Septbr. 1838, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1855 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1860. Han blev det følgende Aar ansat som Kopist i Indredepartementets statistiske Kontor («Tabelkontoret») og udnævntes fra 1 Januar 1867 til Bureauchef. Efterat Kontoret i 1876 var bleven udskilt fra Departementet som den selvstændige Institution «Det statistiske Centralbureau» udnævntes han 1877, til Direktør for samme. I Aarene 1863—64 foretog han paa egen Bekostning en videnskabelig Udenlandsrejse, hvorunder han deltog i den internationale statistiske Kongres i Berlin, og senere væsentlig opholdt sig i Paris og London. Vaaren 1877 deltog han (med E. Hertzberg og J. Gamborg) i Konkurrancen om Ansættelse i det af Storthinget s. A. bevilgede Professorat i Statsøkonomi og Statistik (jfr. Aftenbl. 1877, No. 301, hvor Censurkomiteens Indstilling om Konkurrancen er trykt). Foruden en enkelt

paa egen Bekostning foretagen videnskabelig Udenlandsrejse har han paa Norges Vegne afgivet Møde ved de internationale statistiske Kongresser i Florents 1867, Haag 1869, St. Petersburg 1872, Wien 1873, Stockholm 1874, Budapest 1876, Paris 1878, Paris og London 1885, Wien 1887, Paris 1889 samt ved det jernbanestatistiske Møde i Haag 1881. Fra 1882 til 1886 havde han Tjenestefrihed fra sit Embede ved det statistiske Centralbureau for at sysle med Udarbejdelsen af det paa offentlig Foranstaltning udgivne Værk «Norges Land og Folk» (se ndfr.). Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1870), Æresmedlem af *The statistical Society* i London (1874), korr. Medlem af *Société académique de Cherbourg* (1873), «*Membre associé*» af *Société de statistique* i Paris (1878) og Medlem siden Selskabets Stiftelse i 1885 af *l'Institut international de statistique* i London. Han blev 6 Juni 1882 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og er derhos R. N. O. (1879), R. R. St. St. O. 2 Kl., K. It. Kr. O., K.[2] D. D. O., R. It. M. & L. O.

* 1) 20 Oktbr. 1864 *Maren Birgitte Caroline Arnesen* (f. i Kvam i Gudbrandsdalen 1 Febr. 1845, † i Kra. 13 Decbr. 1883), D. af Foged i Buskerud Haakon A. († 1854) og Elen Bjerch († 1850).

* 2) 9 Marts 1885 *Edle Johanna Bordoe* (f. 6 August 1856), D. af Bagermester i Kristiania J. P. B. og Margrethe Andersen.

Jfr. Th. S. S. Holst: Familien Holst (Holmestrand 1887), S. 14.

Statistiske Oplysninger vedkommende den norske Skibsfarts Økonomi. (Aftryk af Morgenbladet). Kra. 1871. 8. 1 Bl., 48 S.

Statistisk Håndbog for Kongeriget Norge. Udarbeidet af A. N. Kiær. Kra. 1871. 8. 2 Bl., 76 S. (Anm. i N. Retstid. 1871, S. 118 fg. og S. 742 fg.).

Rapport au Congrès international de statistique à la Haye sur l'état de la statistique officielle du royaume de Norvège. [Chra. 1869.] 8. 8 S. — [Ny Udgave til den int. stat. Kongres i St. Petersburg i 1872. Chra. 1872. 8. 39 S.]

Om Dødeligheden i det første Leveaar. Chra [1872.] 8. 1 Bl., 18 S. (Ogsaa med fransk Titel og Resumé [S. 6 fg.]: Sur la mortalité des différents époques de la première année de l'enfance).

Nogle Oplysninger om Forholdet mellem Ægteskaber og Fødsler med særligt Hensyn til Ægteskabernes Stiftelsestid. (Særskilt Aftryk af Forhandl. i Vid.-Selsk. i Chra. for 1873). Chra. 1874. 8. 7 S.

Den norske Skibsfart. Foredrag for Menigmand efter Foranstaltning af Selskabet for Kristiania Bys Vel. Kra. 1873. 8.

De vigtigste Resultater af Skolestatistiken. Særaftryk af „Norsk Retstidende" for 1874. Chra. [1874]. 8. 27 S.

Essai sur la question d'une statistique du revenu national. Mémoire rédigée en vue du 9me Congrès international de statistique. Chra. 1874. 8. 27 S. (Anm. i *Norsk Retstid. 1874*, S. 646).

Statistique internationale. Navigation maritime. *I.* Jaugeage des navires. Ouvrage rédigé par A. N. Kiær et T. Salvesen. Publié par le Bureau Central de Statistique du Royaume de Norvège. Chra. 1876. 4. 4 Bl., 75 S. (Anm. i Nationaløkonomisk Tidsskrift VIII, 167—68). — *II.* Les marines marchandes. Ouvrage rédigé par A. N. Kiær. Publié [etc.] Chra. 1881. 4. 2 Bl., 58 S., X S., 78 S. (Anm. bl. a. i L'Économiste fraçais 1881, I. 661, 693 og 725.) — *III.* A. Jaugeage des navires. Renseignements complémentaires. B. Les marines marchandes 1880—86. Ouvrage rédigé par A. N. Kiær. Publié [etc.] Chra. 1887. 4. XXIX S., 36 S.

Om Seddelbanker. En kritisk Fremstilling af Grundsætningerne for Seddelbankers Indretning og Virksomhed med særligt Hensyn til de skandinaviske Seddelbanker i deres nuværende Skikkelse. Indleveret som foreskreven Opgave ved Konkurrencen om en statsøkonomisk og statistisk Professorpost ved Kristiania Universitet. Kra. 1877. 8. VI S., 167 S. m. 2 Tab.

Bidrag til Belysningen af Skibsfartens økonomiske Forhold. Indleveret som selvvalgt Opgave ved Konkurrencen om en statsøkonomisk og statistisk Professorpost ved Kristiania Universitet. Kra. 1877. 8. IV S., 128 S.

Direkte Skat til Statskassen. (Aftryk [ɔ: Optryk] af Artikler i Aftenbladet No. 80 og flg. for 1878.) [Udgivet efter Opfordring.] Kra. [1879.] 8. 29 S.

Om Valgmaader sigtende til at sikre de forskjellige Partigrupper en forholdsmæssig Indflydelse paa Valgets Resultat. Særaftryk af „Norsk Retstidende" for 1883. [Kra. 1883.] 8. 22 S.

Norges land og folk, statistisk og topografisk beskrevet. I. Smaalenenes amt. Udg. efter offentlig foranstaltning ved A. N. Kiær. Kra. [1884—]1885. [Med Træsnit i Texten, lith. Karter og 10 xylogr. Pl.] 8. 4 Bl., 309 S. (Anm. i Politiken 1885, No. 54).

Det første Forslag om Bevilgning til Udgivelse af dette Verk blev fremsat paa Storthinget 1873 af daværende Storthingsrepræsentant Joh. Sverdrup, hvilket Forslag under 14 Maj s. A. besluttedes oversendt Regjeringen, der overdrog til den daværende Sekretær J. N. Mohn at udarbejde en Plan for samme, hvortil han i 1874 fremlagde et udførligt Udkast (trykt i Storth.-Forh. 1875, Sth. Prp. No. 1 C), hvorefter han forestod alle forberedende Arbejder for Udgivelsen til sin Død i Februar 1882. Efterat en ny Plan for Verket var vedtaget (trykt som Sth. Prp. No. 61 for 1882), blev Udgivelsen overdraget til Direktør Kiær med Bistand af Dr. Yngvar Nielsen, hvis Navne ogsaa i Fællesskab anvendtes i Titlen, da der under 12 Septbr. 1883 blev indbudt til Anbud paa Forlagsretten til Verket. Da Storthingets Budgetkomite i 1884 skulde indstille paa fortsat Bevilgning, forlangte — af politiske Grunde i Øjeblikket — Komiteens Flertal under Forhandlinger med Kiær, at alene hans Navn skulde anbringes paa Titelbladet. Direktør Kiær vægrede sig først ved, saafremt denne Betingelse knyttedes til den fortsatte Bevilgning, at vedblive sin Befatning med Verket, men fandt senere efter fornyet Overvejelse og da ogsaa Indredepartementet i Skrivelse til ham af 12 Juni 1884 sluttede sig til Komiteens Opfatning, at burde forsøge at udgive Verket som Eneredaktør. Som saadan udgav derefter Kiær — Dr. Nielsen havde efter Storthingets Beslutning i 1884 frasagt sig sin videre Befatning med Arbejdet — i Aarene 1884—85 Verkets 1ste Bind, Beskrivelse af Smaalenenes Amt, men anholdt derpaa ved Skrivelse af 30 Decbr. 1885 om Indredepartementets Medvirkning

til at faa den fremtidige Udgivelse ordnet saaledes, at Dr. Nielsen kunde gjenindtræde som Medarbejder med selvstændigt Ansvar, forsaavidt angik den geografiske, historiske og specialtopografiske Del af Verket», idet Kiær i modsat Fald anholdt «om inden en passende Frist at blive fritaget for at forestaa Udgivelsen». I Svarskrivelse af 7 Januar 1886 meddelte Indredepartementet, at det «ikke troede, efter hvad der i heromhandlede Anledning tidligere var passeret samt efter hvad der oplystes med Hensyn til Dr. Nielsens Forudsætning for nu at kunne overtage bemeldte Hverv, at kunne tilraade, at der til ham gjordes nogen Henvendelse», hvorfor Dept. «beklagede at maatte modtage Direktørens Frasigelse af Verkets Udgivelse», som derefter ved kgl. Res. af 4 Marts s. A. overdroges til kst. Direktør i det statistiske Centralbureau Boye Strøm mod en aarlig Gage af 6000 Kr. Den nye Udgiver besørgede derefter Udgivelsen af Verkets som B. XI signerede Del, Beskrivelse af Stavanger Amt, der blev færdig til Boghandelen i Decbr. 1888. Ved Storthingsbeslutning af 3 Juli s. A. var Verkets Fortsættelse imidlertid med 67 mod 47 St. bleven stanset og Bevilgningen inddraget fra Budgetaarets Begyndelse 1888. Det havde da kostet Statskassen ialt Kr. 73600. (Jfr. — foruden Kiærs Artikel «Om mit Forhold til Verket Norges Land og Folk» i Morgbl. 1886, No. 277 — følgende Indstillinger fra Budgetkomiteen og de der anførte Regjeringsforelæggelser: 1883, *S.* No. 48; 1884, *S.* No. 152; 1885, *S.* No. 31, No. 113 og No. 204; 1886, *S.* No. 153 og No. 154; 1887, *S.* No. 107; 1888, *S.* No. 190 samt Storth.-Tid., Forh. i Storth. 1886, S. 1368—72, 1887, S. 1007—14 og 1888, S. 1737—44.)

Fécondité du mariage. Communication à l'occasion de l'anniversaire de la Société de statistique de Paris. Chra. [1885.] 8. 10 S. (Paa Norsk i Medd. fra det stat. Centralbureau 1885, S. 144 fg.).

Skibsfartens Udvikling i de senere Aar. Foredrag i den statsøkonomiske Forening. Kra. 1886. 8. 24 S.

Udgivelsen af Norges officielle Statistik, ældre Række in 4to og 2.—3. Række in 8vo — jfr. «Fortegnelse over Norges officielle Statistik 1828—89» (Kra. 1889) — har været ledet af ham siden 1867, forsaavidt de deri indlemmede Arbejder er bleven udgivet af Indredepartementets statistiske Kontor eller senere af det statistiske Centralbureau. De fleste Indledninger til de saaledes i Aarene 1867—90 udgivne Verker er forfattet af ham, medens enkelte er forfattet af andre Funktionærer i Bureauet. — Blandt de større statistiske Fremstillinger og Arbejder, hvoraf Kiær er Forfatter, kan fremhæves:

Indledningerne til Tabeller vedkommende Norges Handel og Skibsfart fra og med Aargangen 1866 (Chra. 18⁶⁷/₆₈—1890. 4. & 8.)

Indledningen til Tabeller vedkommende Folkemængdens Bevægelse i Aarene 1856—1865. (Chra. 1868—69. 4. LXXVI S., 244 S.).

Tabeller vedkommende de faste Eiendomme i Aarene 1866—70. Chra. 1873. 4. XXVII S., 50 S.

Bidrag til en norsk Befolkningsstatistik. Indledning til Tabeller indeholdende Resultaterne af Folketællingen i Norge i Januar 1876. Kra. 1882. 8. 274 S.

International Skibsfartsstatistik. Tabeller vedkommende Handelsflaaderne i Aarene 1850—1886. Kra. 1887. 4. XIV S., 74 S.

Oversigt over de vigtigste Resultater af Norges Kriminalstatistik *for Aarene 1846—1885.* Kra. 1888. 8. 69 S.

Livs- og Dødstabeller for det norske Folk efter Erfaringer fra Tiaaret $18^{71}/_{72}$—$18^{80}/_{81}$. Norwegische Lebens- und Sterbetafeln [etc.] Mit einem deutschen Auszug der Auseinandersetzung der angewandten Methode und der wichtigsten Resultate. Kra. 1888. 8. LXXVIII S., 35 S., XXIII S. og en grafisk Fremstilling.

Oversigt over de vigtigste Resultater af de statistiske Tabeller vedkommende Folkemængdens Bevægelse 1866—1885. Kra. 1890. 8. 243 S.

I Ugeblad for Handel og Skibsfart, Aarg. 1. (Chra. 1863), No. 1 2, 4: Om Norges commercielle Forhold til Udlandet.

I Ugeblad f. Lovkyndighed *I.* 411—413: Om Tilvæxten i Norges Folkemængde siden sidst afholdte Folketælling med specielt Hensyn til de senere Aars økonomiske Forholde. — *II.* 41—46, 49—54, 57—63 og 65—67: Om den norske Skibsfart paa Udlandet.

I Norsk Retstidende *1873*, S. 393—405: Norges og Sveriges udenrigske Handel i Aaret 1871. — *1874*, S. 441—453, 457—66 og 505—508: De vigtigste Resultater af Skolestatistiken. — *1878*, S. 709—716 og *1879*, S. 37—44: Resultater af den sidste almindelige Folketælling for Norge. — *1883*, S. 145—53 og 161—71: Om Valgmaader sigtende til at sikre de forskjellige Partigrupper osv. (Ogsaa særskilt aftr., se ovfr.).

I Norsk Landmandsbog for 1867, S. 1—17: Det norske Agerbrug og Kornindførselen.

I Folkevennen *XV.* (1866), S. 81—104: Om det Baand, som Arbeidet knytter mellem de forskjellige Samfundsklasser. — *XXII.* 117—60: Den norske Skibsfart. — Ny Række, *V.* 304—22: Om de forskjellige Næringsveie og Livsstillinger i Norge.

I Luth. Kirketid. IV., 328—333: Statistiske Oplysninger om de norske Dissentermenigheder. — I 4. Række XVI. 144—49: Sædelighedssagen. (Foredrag ved Lutherstiftelsens Generalforsamling).

I Bud og Hilsen 1883, 2. Tillægshefte, S. 4—16: Hvad kan der gjøres for at modvirke Sømænds Romning?

I Forhandlinger i Chra. Vid.-Selskab *1871*, S. 438—452: Om Dødeligheden i det første Leveaar (jfr. S. 548 af F. C. Faye). — *1873*, S. 180—84: Nogle Oplysninger om Forholdet mellem Ægteskaber og Fødsler med særligt Hensyn til Ægteskabernes Stiftelsestid.

I Statsøkonomisk Tidsskrift *1887*, S. 193—205 og 1888, S. 60—72 Nogle bidrag til bedømmelse af den økonomiske udvikling med særligt hensyn Norge. — *1888*, S. 219—53: Finlands jernbaner sammenlignet med Norges. — *1889*, S. 151—64: De senere aars forandringer i henseende til varepriser og indtægter. (Efter Robert Giffen.) Desuden en Del mindre Meddelelser.

I Nordisk Tidskrift, utg. af Letterstedtske Föreningen, *II.* (1879), S. 481—488: Recensjon af Falbe-Hansen's og W. Scharlings «Danmarks Statistik», 3. Del. — *V.* (1882), S. 367—378 og 444—56 og *IX.* (1886), S. 616—37: De skandinaviske landes skibsfart. — *XI.* (1888): Det skandinaviske dampskibsrederis første begyndelse og senere fremvæxt.

I Neumann-Spallarts Uebersichten der Weltwirthschaft, Jahrg. *1883—84*, er *Afsnittet* om Handelsmarinen forfattet af K.

I Le 25e Anniversaire de la Société de statistique de Paris, S. 107—14: La fécondité du mariage (jfr. ovfr.).

I VI. Internationale Congres f. Hygiene u Demographie zu Wien 1887, Heft XXVI: Étude sur le mouvement annuel de la population de l'Europe pendant les dernières années.

I Bulletin de l'Institut international de statistique 1890: Sur l'unification des systèmes de jaugeage dans les différents pays (Rapport présenté à l'Institut international au Congrès de Paris 1889).

I Aftenbladet *1864*, No. 275, 276, 278, 281, 282 og 283: Den norske Udvandring til Amerika. (De her meddelte Oplysninger blev senere benyttet af L. Sobemann i hans Afhdlg.: „De europæiske Udvandringer i det 19de Aarhundrede" i Steenstrups Dansk Maanedsskrift 1865, I.); No. 288, 294, 298, 300, og *1865*, No. 11, 21, 31, 32, 47, 48, 50, 88, 89, 109, 126, 127, 135, 136, 141, 183, 190, 196, 201, 207, 218, 219, 226, 236 og 237: Norges Handel og Skibsfart i 1863. — *1865*, No. 76, 77 og 79: Hvad har vi vundet og hvad har vi tabt ved den nye franske Handelstraktat? — *1871*, No. 18 og 28: Foreløbige Meddelelser om Folkemængdens Bevægelse i 1870. — *1878*, No. 80 fg.: Direkte Skat til Statskassen. — *1881*, No. 54 og 56: Damp eller Seil. Vor Dagbladspresses Behandling af dette Spørgsmaal. — Iøvrigt findes forskjellige Bidrag af ham i dette Blad, tildels som Redaktionsartikler, navnlig i Tidsrummet 1877—81. Han satte sit Navn paa Foden af Aftenbladet som dettes Udgiver fra 6 Decbr. 1881, til Bladet gik ind ved Aarets Udløb. Foranledningen hertil var en Artikel i Dagbl. 5 Decbr. 1881 om Aftenbladets Nægtelse af at optage Dagbladets Bekjendtgjørelse om Abonnement for Aaret 1882.

I Morgenbladet *1865*, No. 347: Er 19,000 Spd. til Missionen formeget eller forlidet? — *1866*, No. 41 A: Om Tilvæxten i Kristiania Folkemængde; No. 42: Om Sømandsmissionen; No. 70, 75 og 95: Foreløbige Meddelelser om Folketællingen. — *1867*, No. 307: Om de nye Schemata for de statistiske Opgaver over Gifte, Fødte og Døde. — *1869*, No. 75: Hyppigheden af Mord og Drab i Italien. — *1882*, No. 200 A, 203 A og 209 A: Om Jernbanernes Søndagstrafik og Jernbanebetjentenes Søndagshvile. — *1884*. No. 318: Hvorvidt er Skattebyrderne i Norge forholdsvis store?

I Aftenposten har han siden 10 Septbr 1886 af og til leveret en Del Artikler med Fællesoverskriften „Statistiske og økonomiske Meddelelser fra forskjellige Lande". Af andre Artikler af ham i dette Blad merkes: *1886*, No. 459: Udsigterne for Skibsfarten. — *1889*, No. 96: Om Principerne for Straf og Forebyggelse af Forbrydelse. — *1890*, No. 335, 347, 357: Nogle Bidrag til Belysningen af de norske Jernbaners Indtægtsprogres.

I Fædrelandet findes forskjellige Artikler af ham.

Kiær, Frantz Casper, foregaaendes Broder, er født i Drammen 13 Juli 1835, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1853, begyndte 1858 at studere Medicin og tog i Decbr. 1863 medicinsk Embedsexamen med Laud, efterat han 1862—63 havde tjenstgjort som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. I 1864 bosatte han sig som praktiserende Læge i Kristiania; fra Slutningen af s. A. til Udgangen af 1872 var han tillige ansat som Kopist i Indredepartementets Medicinalkontor *og udnævntes 15 Januar* 1876 til kgl. Fuldmægtig i dette Kontor,

der fra 1 Oktbr. 1878 henlagdes under Justitsdepartementet. Fra Diakonisseanstaltens Oprettelse i Decbr. 1868 var han først Enelæge, senere til Udgangen af 1881 Overlæge ved samme. 1883—85 deltog han som Formand i en af Medicinaldirektøren nedsat Kommissjon til Revisjon af Plakaten af 18 Novbr. 1865 ang. Apothekeres Handel. Siden 1866 har han hyppig foretaget Rejser i Ind- og Udlandet, dels til fortsat lægevidenskabelig Uddannelse (saaledes fra Septbr. 1867 til August 1868 i Berlin, Wien og Paris og fra Septbr. til Decbr. 1872 i Bonn og Amsterdam, hvor han som Assistent hos Dr. Mezger studerede dennes Methode for Massagebehandling), dels for at samle og studere Kryptogamer, navnlig Mosserne, og for at stifte Bekjendtskab med Europas fornemste Bryologer. Han var en af Stifterne af den naturhistoriske Forening i Kristiania, hvis Formand han var fra dens Oprettelse i Febr. 1880 til Udgangen af 1883. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1883). Ved Lægemødet i Bergen 1889 blev han valgt til Medlem af den norske Lægeforenings Fællesforskningskomite.

* 14 April 1864 *Annette Arnesen* (f. i nordre Fron 5 Febr. 1838), D. af Foged i Buskerud Haakon A. og Søster af hans Broders 1ste Hustru.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 601—4 og II. 562; Hirsch u. Gurlt: Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 468.

[1.] Norges Læger i det nittende Aarhundrede (1800—1871). Med 31 Fotografier. Chra. 1873 [ɔ: 1872—74]. S. 4 Bl., 648 S. (Anm. bl. a. i N. M. f. Lægevid., 3. R., II. 396—98 af E. Schønberg; i Förh. i Sv. Läkare-Sällskapet i «Hygiea» 1874, No. 4., S. 80 fg. af Dr. C. L. Edling; jfr. ogsaa Dr. O. J. Brochs Afhdlg. «Om Dødeligheden blandt Indskyderne i Enkekassen» i N. Mag. f. Naturvid. XXI. 213—18).

[2.] Norges Læger i det nittende Aarhundrede (1800—1886). Udg. med Understøttelse af det norske medicinske Selskab i Christiania. Anden betydeligt forøgede Udgave. B. 1. 2. Chra. [Marts 1887—April 1890]. 8. I. Aabel—Kønig. 1888. 4 Bl., 645 S., 2 Bl. II. Laache—Øwre. 1890. 4 Bl., 685 S. (Anm. bl. a. i N. Mag. for Lægevid., 4 R., II. 607—10 af S. Laache: i Tidsskr. f. pr. Med. VII. 188 fg. af C. Boeck; i Morgbl. 1887, No. 359 [af D. Thrap] og i s. Bl. 1890, No. 296 af E. [Thomle]; i dansk Dagbl. 1888, No. 231 af Dr. Mygind; i Berl. klin. Wochenschrift 1887, S. 557 af E. Gurlt; i Deutsche Lit. Zeit. 1887, Sp. 1120 fg. af P., hvortil Svar fra Forf. ssteds Sp. 1502).

I Norsk Mag. f. Lægevidskb., 2. Række, *XXIV.* (1870), S. 241—56 og 289—309: Oversigt over Udbredningen af de kræftagtige Sygdomme i Norge. Med 1 Kart. — I 3. Række, *III.* 161—70: Om Behandlingen af nogle Former af Synovit med Massage. — *X.* 1058—62: Bemærkninger i Anledning af de af Doktor Wiesener fremførte Anker mod den officielle Medicinalstatistik. — *XV.* 707—16: Bidrag til Diskussionen i det medicinske Selskab om Loven ang. Spedalskes Afsondring. — I 4. Række. *I.* 805—51: Nogle Aarsagsforhold ved Lungesvindsot. Med 7 Pl. og 8 Tab.

I Forhandl. i det med. Selskab *1870*, S. 26 fg.: 100 subkutane Morfininjektioner; S. 42—45: Pyelitis calculosa. — *1871*, S. 36—39: Kvaksalverhistorie. — *1886*, S. 56—63: Om Skarlagensfeber-Epidemien i Christiania i 1885. — *1887*, S. 187—89: Uddrag af en Oversigt over Diphtherit-Epidemien i Christiania 1884—87.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *IX.* (1889), S. 1—16 og 33—40: Bændelorm hos Mennesker i Norge. Med 1 Pl. (jfr. S. 64 af H. S. Ditten, hvortil Svar fra Kiær S. 82, cfr. ogsaa S. 17—19).

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge for 1881, Bilag: Tabeller over de opgivne Tilfælde og kjendte Dødsfald af epidemiske Sygdomme i Riget og Amterne for Aarene 1868—1881 samt tildels for nogle af de foregaaende Aar. 8. 2 Bl., 59 S. (Jfr. Beretn. f. 1882, S. 248).

I Forhandlinger i Chra. Vid.-Selskab *1882*, No. 24: Genera muscorum Macrohymenium et Rhegmatodon revisa specieque nova aucta. 54 S. Med 3 efter Forf.'s Mikrofotografier heliotyp. Pl. (Anm. af Em. Bescherelle i Revue bryologique X., Paris 1883, S. 59—60; af A. Geheeb i Botan. Centralbl. XIII., Cassel 1883, S. 356 fg.; meddelt i Uddrag i Hedwigia 1883, S. 93—96 og 102—3.) — *1884*, No. 12: Christianias Mosser. Fortegnelse over de i Omegnen af Christiania fundne Løvmosser og Levermosser med Angivelse af Voxesteder m. m. XXXVI S. [Résumé paa Engelsk] + 95 S. (Anm. af A. Blytt i Naturen 1885, S. 62 fg.; af Arnell i Botan. Centralbl. 1885, S. 130 fg.: af Prof. Boulay i Revue bryologique 1885, S. 48.) — *1889*, No. 10: Professor Christen Smiths Dagbog paa Reisen til de Canariske Øer i 1815. 70 S. + 4 S. Reg. og et Faksimile.

I Meddelelser fra den naturhistoriske Forening (Kra. 1885), S. 12—14: Norges Undersøgelse i bryologisk Henseende.

I Förhandlingar vid de skand. naturforskarnes 12. möte (i Stockh. 1880), S. 412—18: Om Mikrofotografi.

I Journal of the Royal microscopical Society, 2. Series, Vol. III. (1883), S. 421 fg.: Photomicrography by lamplight (Jfr. S. 618).

I Personalhistorisk Tidsskrift, 2. Række, II. (1887), S. 95—97: Notitser om Familien Clauson-Kaas og om Henrik Fuirens Svigersøn F. Moldenhover.

Af Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte, hg. von Hirsch u. Gurlt, har han været Medarbejder i Bind III—VI. Ligeledes er han Medarbejder, forsaavidt angaar norske Læger, i Dansk biographisk Lexikon, udg. af C. F. Bricka.

Kiønig, Christian Jens, Søn af Sogneprest *Johan Christopher K.* (f. 1804, † 1863) og *Cathrine Matzen* (f. 1803, † 1884), er født i Saltdalen 3 Septbr. 1836, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1854 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1861, hvorefter han fra Februar 1862 i omkring 5 Fjerdingaar var dels konst. Distriktslæge i Stjørdalen, dels Underlæge og Inspektør ved nordre Throndhjems Amtssygehus i Skogn. Han var derefter i 5 Aar ansat som Læge ved Hafslunds og Borregaards Brug ved Sarpsborg, til han Høsten 1868 nedsatte sig i Fredriksstad, hvor han i Oktbr. 1869 tillige ansattes som Bestyrer af og Læge ved Smaalenenes Amtssygehus. I 1871 anlagde

han Thorsøkilens Bad, som han bestyrede i 4 Aar. Siden Høsten 1874 har han været bosat som privat praktiserende Læge i Kristiania, hvor han siden Oktbr. 1881 tillige er Læge ved Bodsfængslet. Han har oftere i videnskabeligt Øjemed rejst i Udlandet, saaledes 1865—66, da han et Aars Tid studerede fornemmelig Kirurgi, Øjensygdomme og pathologisk Anatomi under Ophold i Wien, Berlin og Paris, og i 1868, da han i Edinburgh og London, ligesom 1873 i Wien og 1874 i Stockholm, studerede Fruentimmer- og Barnesygdomme. I 1884 deltog han i den internationale Lægekongres i Kjøbenhavn, hvor han derhos ligesom senere s. A. i Berlin studerede Fængselsvæsenet og specielt Fængselshygienen.

* 1 Oktbr. 1869 *Bolette Helene Dorthea Krefting* (f. paa Næs Herregaard ved Fredrikstad 7 Oktbr. 1839), Enke efter Grosserer Konsul Thomas Hansen († 1868) og D. af Kaptejn i Infanteriet, Kammerherre Axel Motzfeldt Krefting († 1852) og hans 2den Hustru Haagine Mathiesen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 604—6 og II. 562.

I Norsk Mag. f. Lægevidskb., 2. Række, *XXIII.* (1869), S. 267—72: To chirurgiske Tilfælde. — I 3. Række, *V.* 87—105: Om Operation for Blæreskedefistel. Tre Tilfælde; S. 142 - 59: Beretning om Thorsøkilens Bad og dets Virksomhed 1871—74. — *VII.* 589—97: Fistula gastrico-abdominalis (Mavebugvægsfistel) [jfr. Forh. i det med. Selsk. 1873, S. 149 og 1878, S. 193]. — *IX.* 1—45: Salicylsurt Natron i Rheumatismus acutus.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *I.* (1881), S. 137 fg.: Straamel; S. 247—50: Om artificiel Abort som terapeutisk Middel. — *VII.* 243—48: Difterit i Bodsfængslet (jfr. S. 261 fg. af G. Finne, hvortil Svar fra K. S. 291—93, cfr. ogsaa S. 272).

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge 1872, S. 152 fg.: Beretning om Thorsøkilens Bad for 1872.

I Forhandlinger i det med. Selskab *1877*, S. 21—24: Aneurysma aortæ; S. 131 fg.: Gammelt Uterinpessarium. — *1878*, S. 130—35: Graviditas extrauterina med spontan Helbredelse; S. 252—60: Om Salicylsyrens og det salicylsure Natrons Virkning og Anvendelse. — *1880*, S. 101—7: Tilfælde af Sarcoma uteri; S. 169—72: Høfeber. — *1882*, S. 173—75: Tilfælde af Cystitis proliferans.

I Nordiskt med. Arkiv VII. (1875), No. 26, S. 46—53: Diskussion om Major Thure Brandts gymnastiske Uterinbehandling i det med. Selskab i Kristiania.

I Nordisk Tidskrift for Fængselsvæsen *VI.* (1883), S. 277—93: Efter hvilke principer bør fangernes forpleining bestemmes fra et sanitært og penitentiært standpunkt? — *VIII.* 166—78: Om et nyt spisereglement for fangerne ved bodsfængslet i Christiania.

I Bulletin de la Commission pénitentiaire internationale 1883, Oktbr., No. 5: Sur quels principes devrait être basée l'alimentation des détenus, au point de vue hygiénique et pénitentiaire?

Kjeldseth, Gustav Olaf Ferdinand Eugen, Søn af Fuldmægtig i Revisjonsdepartementet, Exam. jur. *Peter Andreas K.* og *Jensine Glad,* er født i Oslo 14 Januar 1839, gik igjennem Kathedralskolen i Kristiania, dog uden at tage Examen artium, var senere i omkring 10 Aar ansat som Kontorist paa forskjellige Foged- og Sorenskriverkontorer og har siden 1864 været bosat paa Tromsø som Bogtrykker og Avisudgiver. Han har tidligere i flere Aar været Medlem af Tromsø Formandskab og er nu Medlem af Repræsentantskabet. Siden 1881 er han af Storthinget valgt til 1ste Suppleant ved Bestyrelsen af Tromsø Bankkontor og f. T. fungerende Bestyrer.

* 186* *Magdalene Sofie Normann* (f. paa Tromsø 1837, † dersteds 14 Decbr. 1884).

Han har siden St. Hans Tid 1864 været Udgiver og Redaktør af Tromsø Stiftstidende.

Særskilt udgivet er nogle af ham oversatte, mindre Skrifter.

Kjennerud, Hans Konrad, Søn af Glasmester *Engebret K.* (f. 1813, † 1878) og *Katrine Marie Rasmussen* (f. 1814), er født paa Kongsberg 5 Decbr. 1837 og blev 1856 udexamineret med bedste Karakter fra Askers Skolelærerseminarium, hvorefter han i flere Aar var ansat som Andenlærer ved Almuskolen paa Hamar, til han 1861 blev Andenlærer ved Hamar Borgerskole, som han senere i det hele i 3 Aar bestyrede som konstitueret. Efterat han omtrent udelukkende paa egen Haand havde forberedt sig til Universitetet, fik han 1862 Tjenestefrihed fra sin Skolegjerning og gik ind paa Gjertsens Skoles Artiumskursus, hvorfra han blev Student med Laud 1863. Andenexamen kunde han paa Grund af Helbredssvaghed først tage 7 Aar senere og af samme Grund maatte han opgive sit derefter paabegyndte Studium af Filologi. Da han efter flere Aars Forløb havde gjenvundet sin Arbejdskraft, blev han 1874 ansat som Bestyrer ved Fredrikshalds Folkeskole. Fra 1876 har han været Inspektør ved den s. A. oprettede Sløjdskole paa Fredrikshald og fra 1882 Inspektør for de ved ham istandbragte offentlige Sløjdlærerkurser, der har været afholdt aarlig vexelvis paa forskjellige Steder i Landet, idet han, støttet til sine Erfaringer, har optraadt som Talsmand for, at Skolens vanlige Lærere og ikke Haandværkere overtager Undervisningen i dette Fag, og for dettes Indforlivelse i al Barne- og Ungdomsopdragelse. Siden 1885 har han tillige virket som Inspektør for Sløjdundervisningen i Stats- eller statsunderstøttede Skoler og som Kirkedepartementets Konsulent i de herhen hørende Sager. Med offentlige Stipendier har han foretaget flere Rejser til Sverige, Danmark og Tyskland for at studere Haandarbejdsundervisningen i disse Lande.

* 4 Maj 1864 *Hermana Reichborn* (f. 22 Septbr. 1846), D. af Kaptejn og Kompagnichef Johan Henrik R. og Charlotte Lunde.

ABC med Billeder, en Læsebog udarbejdet med særligt Hensyn til Skriftlæsningsundervisningen. Chra. 1864 (?). 8. — Anden forøgede og omarbejdede Udgave. Chra. 1872. 8. 48 S. — Tredie Udgave. Chra. [1875?]. 8. 48 S.

Arbeidsskolen for gutter i byerne og paa landet, dens formaal og indretning. Kra. 1882. 8. 69 S. (I sin Helhed oversat paa Engelsk af Prof. John Ordway i Boston og trykt i Report of the Board of Education of the State of Massachusetts for the year 1884.)

Regnebog for folkeskolen, middelskolen og pigeskolen. **1ste hefte.** Kra. 1882. 8. S. 1—48. (Anmeldt af H. S. A. Munthe-Kaas i Morgbl. 1882, No. 233. A.) — 2. oplag. Kra. 1883. 8. 48 S. — 3. oplag. Kra. 1888. 8. 48 S. — **2det hefte.** Kra. 1882. 8. S. 49—104. — 2. oplag. Kra. 1884. 8. S. 49—104. — **3dje hefte.** Kra. 1883. 8. S. 105—168. — Facitbog til samme. H. 1—3. Kra. 1883. 8. 43 S.

Haandarbeidet for Gutter i Folkeskolen paa Landet. Forestilling til Smaalenenes Amtsformandskab. Udg. af Fredrikshalds Sløidforening. Fr.hald 1883. 8. 8 S.

Regnebog for folkeskolen paa land og i by. H. 1. 2. Kra. 1888. 8. S. 1—32 og S. 33—64. — Facitbog med metodiske anvisninger til samme. Kra. 1888. 8. 56 S.

Sløjdtegninger for skole og hjem. Udg. paa offentlig foranstaltning af H. K. Kjennerud og Balthazar Lange. Kra. 1888. Tverfolio 76 Pl.

Veiledning til sløidskolers udstyr. 2. oplag. Fr hald 1889. 8. 10 S. (Anonymt.)

Selvhjælp i sløjd. Arbejdsanvisninger. Fr.hald 1890. 8. 56 S.

Til Aarsberetninger fra Fredrikshalds Sløjdforening 1876 —1884 har han leveret omtrent den hele Text.

I Vor Ungdom (Kbh. 1885): Hvorledes bør Arbejdsskolerne ordnes og drives? (Ogsaa trykt i «Beretning om Landbrugsmødet m. v. i Kristiansand 1885», Kr.sand 1886, S. 227—47 med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 247—60).

I Norsk Skoletidende findes af ham adskillige større og mindre Afhandlinger og Notitser, dels under Navn, dels anonyme.

I Morgenbladet *1886*, No. 24, 26, 31 og 33: Anmeldelse af O. W. Fastings Reiseberetning: „Sløidundervisning i Folkeskolen." (jfr. Svar fra F. i No. 72 fg. og 91, med Gjensvar fra K. i No. 126 og Tilsvar fra F. i No. 151); No. 127: Haandarbeidets eller Sløidens Optagelse som Fag i Skolen. — *1888*, No. 672: Sløid. — *1890*, No. 159: Meterloven. I dette Blad har han ogsaa skrevet enkelte Redaktionsartikler.

I Aftenposten 1890, No. 200 og 203: Sløid og Husflid, Udtalelser paa sidste Storthing.

Han var Redaktør af Hamar Budstikke (senere «Hamar Stftstidende») fra 1865 til Oktbr. 1866. — Han var Medarbejder i Smaalenenes Amtstidende et Aars Tid 1879—80. — Iøvrigt har han af og til skrevet — dog aldrig *om Politik* — i Dagbladet, Verdens Gang, Hamar Stiftstidende, Fredrikstads Tilskuer, flere af Bergens Bladene m. v.

Kjerulf, Axel, Søn af Expeditionssekretær i Finantsdepartementet og Rigsherold *Peder K.* († 7 Februar 1841) og *Elisabeth Maria Lasson*, en Søster af ndfr. nævnte Justitiarius i Højesteret L., blev født i Kristiania 14 Marts 1823, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1841 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1845; til den praktiske Prøve fik han dette Aar Haud, hvilken Karakter han forbedrede til Laud i 1847. Han blev 1846 ansat som Kopist i Finantsdepartementet, var 1847—52 Fuldmægtig hos Højesteretsadvokat Dunker, blev i sidstnævnte Aar ansat som Kopist i Justitsdepartementet, hvor han 1 Februar 1852 udnævntes til Bureauchef (1ste Civilkontor) og 16 Maj 1860 til Expeditionssekretær. I 1858—59 var han en Tid konst. Amtmand i Kristians Amt. Den 26 August 1876 udnævntes han til Justitiarius i Kristiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling, i hvilket Embede han døde 28 Maj 1880. Han var i flere Aar extraordinær Assessor i Højesteret. Han blev 19 Juli 1873 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og var derhos K. B. Lp. O. og R. Ø. Lp. O.

*27 Oktbr. 1857 *Marie Christiane Sneedorff* (f. 19 Oktbr. 1827, † 7 Decbr. 1880), D. af Kommandørkaptein, senere Toldinspektør i Helsingør Henrik Gerner S. og hans første Hustru Tomine Nilsen.

Nekrologiske Notitser Aftbl. 1880, No. 122; i Morgbl. No. 147 A.

Han var Medredaktør af Departements-Tidende fra Nytaar 1861 til Novbr. 1876.

Kjerulf, Halfdan, foregaaendes Broder, blev født i Kristiania 15 Septbr. 1815 og blev efterat have gaaet paa Kathedralskolen Student derfra med Laud 1834. Efter Andenexamen blev han af Faderen bestemt for det juridiske Studium og fik nogen Tid senere Ansættelse som Kopist i Finantsdepartementet. Hverken hans Studium eller hans Stilling interesserede ham imidlertid; hvad der drog ham med større Magt var Musiken; sine Anlæg herfor havde han især Lejlighed til at pleje i sin Moders musikalske Familje; sin første Musikundervisning (i Pianospil og senere lidt Harmonilære) fik han hos Kantor Roverud, senere spilte han med Pianisten Wetterstrand. Med Afbrydelser fortsatte han sit juridiske Studium, til han om Høsten 1839 blev farlig syg; den følgende Vaar foretog han efter Lægens Ordre en Sørejse med Sejlskib til Honfleur, hvorfra han besøgte Havre og Paris, hvor han hørte megen og god Musik, og kom sig fuldkommen. Da han kom hjem igjen om Høsten, fandt han sit gamle Hjem paa Bakkehuset truet af Sygdom og Død fra flere Kanter; hans Søster Ida døde i Decbr. s. A., Faderen havde maattet tage Afsked fra sit Embede om Sommeren og gik bort i Februar det næste Aar, og et Par Maaneder senere (i Maj) døde hans Broder, Maleren Hjalmar, i Altona. Alle disse Slag forandrede hans Livsplan og han valgte nu *at ofre sig for Musiken*. Allerede tidlig havde han begyndt at

forsøge sig i Komposition for Piano, især af Galopper og Valse, men først nu i 25 Aars Alderen skrev han den første Sang, han senere vedkjendte sig («Nøkken», Text af Welhaven), og i Februar 1842 udkom hans Op. 1: «6 Sange med Piano». Forøvrigt gav han fra 1845 Undervisning i Pianospil og Harmonilære, i hvilket sidste Fag han selv først fik grundigere Undervisning fra 1847 af, da den tyske Musiker Carl Arnold var kommen herop. I 1850 rejste han med offentligt Stipendium til Kjøbenhavn, hvor især Gade opmuntrede ham, og derfra til Leipzig, hvor han, uden at lade sig indskrive ved Konservatoriet, studerede hos gode Mestere, saaledes Satsen hos Richter, og især øvede sig i at «skrive Musik». I Juni 1851 averterede han sin Tilbagekomst fra Tyskland og sin Gjenoptagelse af Musikinformationerne. Fra nu af levede han som Musiklærer for viderekomne og for sin kunstneriske Virksomhed — han dirigerede i Slutningen af 50-Aarene et Par Sæsoner med J. G. Conradi en Del Abonnementskoncerter for større Orkester- og Korverker — i sin Fødeby, som han kun forlod i Sommerferierne for at gaa paa Rejser til Udlandet dels for sin Kunsts, men navnlig ogsaa for sin Helbreds Skyld. Sommeren 1868 tog han op til Grefsen Bad; under sit Ophold der døde han Nat til 11 August 1868. I 1863 havde han af Kong Karl faaet Medaljen *literis et artibus*, i 1865 blev han invalgt til Medlem af *Musikaliska Akademien* i Stockholm og 11 Decbr. 1867 blev han R. St. O. O. «for fortjenstfuld Kunstnervirksomhed». Den 23 Septbr. 1874 blev der paa den offentlige Plads, som i hans Fødeby har faaet hans Navn, afsløret et efter Initiativ af Kunstnerforeningen rejst Mindesmerke over ham, hans Broncebuste udført af Billedhugger Middelthun.

Biografi og Karakteristik af Aimar Grønvold i hans «Norske Musikere» (Kra. 1883), S. 1—75 [med tildels udførlige Uddrag af Kjerulfske Breve]. — *Portræt med Biografi* i Norsk Folkeblad 1868, No. 35 [af B. Bjørnson]; i Skill. Mag. 1869, No. 16; i Ny ill. Tidning 1868, No. 36; i Ill. Tid. IX. [Kbh. 1867—68], No. 465 af Edvard Grieg. — *Nekrologer* i Aftbl. 1868, No. 185, cfr. 189; i Morgbl. No. 222, cfr. 226; i Aftonbl. 14 August s. A. — *Mindedigte* i Mrgbl. 1868, No. 288 af Rungolf; i No. 238 af A. Munch [optrykt i «Mindedigte», S. 102 fg.] og Kantate [med Musik af Edv. Grieg] af samme Forf. ved Afsløringen af Kjerulfs Mindesmerke i 1874 [«Mindedigte», S. 104—6]; Prolog ved Mindefesten for H. K. i 1870 i Jørgen Moes Saml. Skrifter I, 413—15; videre Digte til hans Minde i Aftbl. 1868, No. 192 af Jonas Lie; i Berg. Tid. 1870, No. 28 af John Lund og i Opl.Avis 1874, No. 77 af Ludvig Eriksen. — *Mindetale* af Fr. Gjertsen i Aftbl. 1874, No. 221. — Jfr. Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 104; Nord. Conv.-Lex., 3 Udg., IV. 345 fg.; Nordisk Familjebok VIII. 779 fg. af A. L[indgren]; Meyer's Konv.-Lex., 4 Aufl., XVII. 490; Herman Mandel's Mus. Konv.-Lex. VI. 44; Hugo Riemann's Musik-Lex., 3 Aufl., S. 487; J. G. Conradi: Hist. Oversigt over Musikens Udvikling i Norge, S. 37 fg., 46, 48, 64—66; W. Bauck: Musik och Teater (Sthlm. 1868), S. 214—17; Musikalisches Wochenblatt 1879, No. 5 af Edvard Grieg. — Angaaende Recensjonerne af hans musikalske Arbejder gives, ligesaalidt som om disse selv, Meddelelser her.

I Den Constitutionelle, hvis udenlandske Artikel han redigerede i flere Aar efter Faderens Død, skrev han omkring sidstnævnte Tidspunkt absktilligt om Musik og om Kunst overhovedet. Blandt hans anonyme Artikler merkes her: *1843*, No. 15: Nogle Optegnelser fra Ole Bulls seneste Optræden i Christiania i Decbr. 1842; No 38: Nødvendig Protest ianl. af Hr. Prattés nødvendige Forsvar [i Morgbl. s. A. No. 35].

I Aftenbladet *1855*, No. 72: Om Stipendier til musikalske Kunstnere. *1857*, No. 28: Recension af «Fänrik Ståls Sägner, satta i Musik af A. F. Lindblad». (Optrykt i Ny Tidning för Musik 1857, S. 75 fg.)

I Morgenbladet *1860*, No. 95: Musikalsk Kunstforening [i Stockholm]; No. 117: Den musikalske Kunstforening vedkommende; No. 265: Rudolph Hasert. — *1862*, No. 272: Otto Winther Hjelms Symphoni.

I Norsk Folkeblad 1868, No. 36: Om Jenny Lind [Af et Brev fra Dusseldorf, dat. 31 Mai 1855, overs. i Aftonbl. 1868, No. 229.]

Kjerulf, Theodor, foregaaendes Broder og Forældrenes yngste Barn, blev født i Kristiania 30 Marts 1825, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1843 og i Juni 1847 mineralogisk Kandidat med Laud. Det følgende Aar underkastede han sig den praktiske Prøve ved Kongsbergs Sølvverk. Allerede som Student begyndte han at foretage naturvidenskabelige Undersøgelsesrejser i Norge, tildels i Selskab med Jørgen Moe, der rejste for at samle Folketraditioner; paa en af disse første Rejser, over Haukelidfjeldet, var det at han traf «Møllarguten», paa hvem han derefter (i sin Skildring i Asbjørnsens Aarbog «Hjemmet og Vandringen» 1847) først henledede Landsmænds Opmerksomhed, hvad der senere gav Anledning til at Ole Bull lod den nationale Spillemand hente ind til Koncertoptræden i Kristiania. I 1849 fik han sit første Universitetsstipendium til en Rejse sammen med Amanuensis Hørbye til Hardangerfjeldene. Fra 1 Januar 1850 blev han ansat som Universitetsstipendiat i Oryktognosi og Geognosi og besøgte om Sommeren s. A. i geologisk Øjemed Island. I Aarene 1852—53 studerede han med Understøttelse dels af Statsmidler, dels af det Schytteske Legat, i Udlandet, navnlig Kemi under Professorerne Bischof i Bonn og Bunsen i Heidelberg, hvorhos han i Ferierne foretog geologiske Exkursjoner i Harzen og Tyrol. Efter Hjemkomsten blev det ham overdraget at holde Forelæsninger i Mineralogi og Geologi for de studerende til den ved Lov af 15 Septbr. 1851 indrettede Reallærerexamen, hvis Reglement var bleven givet Sommeren 1852. Han havde imidlertid begyndt sine Undersøgelser over det saakaldte Kristiania-Territoriums geologiske Dannelse, af hvis Ejendommelighed han allerede i 1854 gav sin første, fra den tidligere Lære afvigende, Fremstilling i en Afhdlg. i «Polyteknisk Tidsskrift», og vandt i 1855 Universitetets Guldmedalje for sin Besvarelse af Prisopgaven «Om Dannelsesmaaden af de uskiktede Bergarter i Kristiania Overgangsformation», det første Udkast til hans s. A. som Universitetspro-

Trykt 30 Juli 1890.

gram udgivne Skrift «Das Christiania-Silurbecken» (se ndfr.). Efter Professor Keilhaus Afgang som Universitetslærer blev han 10 Maj 1858 udnævnt til Lektor i Mineralogi og Geologi og rykkede i 1866 op til Professor. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Juli 1865 til Undersøgelse og Befaring af Kongsbergs Sølvverk m. m. Allerede inden han var bleven Universitetslærer, havde han i 1856 i en Forestilling til Indredepartementet foreslaaet en ved Statsmidler støttet, planmæssig ledet og udført geologisk Undersøgelse af Landet, hvortil Storthinget 24 Septbr. 1857, støttet bl. a. til Anbefalinger fra Professorerne Hansteen, M. Sars og (Dansken) Forchhammer, bevilgede det af K. begjærede Beløb af 10 000 Spd. for Aarene 1858—60. (Jfr. den udtogvise Gjengivelse af K.'s Forestilling til Dept. med dertil knyttede Erklæringer i Storth.-Forh. 1857, I. *S.* No. 3, Side 162—67 og VIII. Side 539—41.) Dermed var «Norges geologiske Undersøgelse» skabt som en fast Statsinstitution, der traadte i Virksomhed 1858 med K. til Bestyrer og hans Arbejdsfælle Tellef Dahll til fast Medarbejder. Senere overtog sidstnævnte Bestyrelsen af Arbejdet for det nordlige Norges Vedkommende, medens K. vedblev at lede Undersøgelsen i det østlige Norge og i Throndhjems Stift. Foruden mange og lange Rejser i Udlandet, bl. a. flere Gange i Italien, foretog han fra nu af hvert Aar mere og mindre vidtstrakte Undersøgelsesrejser i Fædrelandet. Til de regelmæssig, et Par Gange om Aaret, tilbagevendende af disse Rejser hørte de af ham indførte — senere ogsaa af andre naturvidenskabelige Universitetslærere optagne — Exkursjoner med de studerende. Paa et Par, uden nærmere Betegnelse trykte Blade — fra 1877 eller 1878, fundne blandt hans efterladte Papirer — har han givet en Fremstilling af disse geologiske Exkursjoners Tilblivelse og Udvikling; de «opkom paa en Maade af sig selv» og gik fra først af til de nærmest liggende Punkter i Kristiania-Territoriet. «Saalænge Uranienborg-Hvælvet ikke var aabent gjennemskaaret, var det en liden Opgave der at stille sig Bygningen af en Jura-Kjæde for Øje. Og saalænge Akershus Fæstningsklippe laa aaben, og saalænge Ekebergets Rand mod Gamlebyen ikke var saa smukt udstyret med Haver, besøgtes disse lærerige Steder, som ikke var længer borte, end at vor Forelæsningstime ikke behøvede derfor at sløjfes; thi den anvendtes til Exkursjoner. Om Vinteren henimod Vaartiden, naar Oerne laa bare, mens Isen endnu kunde bære, togedes ud, Docenten i Spidsen, til Ladegaardsøen, Killingen, Nakholmen, Hovedøen, Langøerne osv.» Fra 1866, da det Hjelmstjerne-Rosenkroneske Legat traadte i Virksomhed, blev der Midler til længere Udflugter og fra Midten af 70-Aarene søges og bevilges Midler særskilt hvert Aar til disse geologiske Exkursjoner med de studerende, hvilke tilsidst strakte sig helt op til det Throndhjemske og hvorfra mangt et smukt Fund blev bragt hjem til Universitetets Mineralsamling. Denne blev fra 1858 bestyret af K., der

fik istand dens nuværende Ordning og Opstilling (jfr. hans Skrift «Fra Mineralkabinettet»). I alle skandinaviske Naturforskermøder deltog han siden 1856, i de senere Aar som Medlem af den norske Styrelse, ved Mødet i Kristiania 1886 som dets Formand. Ogsaa i et Par udenlandske Naturforskermøder deltog han, i Speyer 1861 og i Karlsbad 1862. Ved den skandinaviske Udstilling i Stockholm 1866 var han Jurymand i Kunstafdelingen; ved de internationale Verdensudstillinger i Filadelfia 1876 og i Paris 1878 var han norsk Jurymand; iøvrigt deltog han som Chef for den geologiske Undersøgelse i samtlige skandinaviske og internationale Verdensudstillinger fra 1866 af og vandt for de dertil fremsendte Karter, Profiler, Etagesuiter, slebne Bergarter m. v. Medaljer og Æresdiplomer; ved Udstillingen i Wien 1873 tilkjendtes ham «Fortschrittsmedaljen» og ved den internationale geografiske Kongres i Paris 1875 «Lettre de distinction». I Aarene 1865—72 var han Medlem af, som oftest Formand, i Direktionen for Kristiania Kunstforening. I 1861 erholdt han Æresdiplom som *Dr. phil.* fra Breslaus Universitet; iøvrigt var han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1857), af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (Maj 1857), korr. Medlem af K. K. Geol. Reichsanstalt i Wien (Maj 1862), af Deutsche geol. Gesellschaft i Berlin (Septbr. 1862), Æresmedlem af Naturwissenschaftlicher Verein f. Steyermark (Maj 1863), korr. Medlem af *The geological Society of London* (Jan. 1864), Æresmedlem af *Kgl. Vet. och Vitt. Samhället* i Gøteborg (Jan. 1866), af det kejserlige min. Selskab i St. Petersburg (Jan. 1866), af *Physiographiska Sällskapet* i Lund (Marts 1866), af *Vet.-Societeten* i Upsala (Maj 1866), af *Société géol. de Belgique* i Lüttich (Maj 1874), korr. Medlem af *Société des sciences naturelles* i Cherbourg (Maj 1875), af Phys.-med. Societät i Erlangen (Juli 1882), Medlem af Die Kais. Leopoldinisch-Carolinische Akademie d. Naturforscher i Halle (Decbr. 1883), Æresmedlem af *Société Belge de géologie* i Brüssel (Maj 1887), Medlem af *Kgl. Vet.-Akademien* i Stockholm, af Det kgl. danske Vid.-Selskab i Kjøbenhavn, korr. Medlem af *The geological Society of Edinburgh*, af Kgl. Akademie d. Wissenschaften i Berlin, af *Academy of natural Sciences* i Filadelfia, af *Geologiska Föreningen* i Stockholm. Ved hans 25 Aars Jubilæum som Universitetslærer i 1883 overraktes ham fra ældre og yngre Elever en Sum af 1200 Kr. til Erhvervelse af hans Buste (senere udført i Bronce af Billedhugger Lessing) til Anbringelse i Mineralkabinettets Lokale paa Universitetet, ligesom der ved samme Lejlighed blev ham tilstillet en Lykønsknings- og Tak-Adresse fra den geologiske Forening i Stockholm. Han blev 21 August 1866 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og s. A. R. N. O. samt 1868 R. Fr. Æ. L. Han døde i Kristiania 25 Oktbr. 1888.

* 10 Maj 1856 *Marie Agnes Christiane Anker* (f. paa Ejdsvolds Verk 17 Marts 1826), D. af Generalmajor Erik A. og Søster af den i 1ste Bd, S. 65 fg. anførte Forf. C. J. Anker.

Portræt med Biografi af O. A. C.[orneliussen] i Skill.-Mag. 1887, No. 5; i Ny ill. Tid. 1888, No. 47 A; i Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, S. 318 fg. — *Nekrologer* i Aftenposten 1888, No. 657, Dagbl. No. 350, Morgbl. No. 600; i Naturen 1888, S. 353—62 af Th. Hiortdahl; i Geol. Fören.'s i Stockholm Förhandl. 1888, S. 442—49, cfr. denne Forenings Kondolanceadresse til hans Enke, trykt i Mrgbl. 1888, No. 616. — *Mindetale* af H. Mohn ved hans Begravelse fra Universitetets Aula er trykt i Aftpst. 1888, No. 669. — *Fremstillinger af hans videnskabelige Virksomhed* er givet — foruden i Prof. Hiortdahls Nekrolog og Prof. Mohns Mindetale — i følgende Afhandlinger: 1) H. Dahle: Prof. Dr. Theodor Kjerulf (i Ydun, nordisk Studenterkalender for 1873, Chra. 1872, S. 79—106); 2) H. Reusch: Theodor Kjerulf som videnskabelig Forsker (i Letterstedtske Nordisk Tidskrift 1889, S. 103—113); 3) Istiden. Prof. Kjerulfs Theori (i Aftpst. 1888, No. 669 fg.). Jfr. Morgbl. 1883, No. 128 A [ang. hans 25 Aars Jubilæum]; Acta Univ. Lund. 1865, III. Afd. IX. 20 af O. Torell; R. Murchison: Siluria, 4. ed., S. 346, 353; Zeitschr. d. d. geol. Gesellschaft 1859, II. 541 fg. af Ferd. Römer; Neues Jahrbuch f. Min. u. Geol. 1869 af G. vom Rath; Deutsche Revue III/2 1879, S.106—10 af K. Zittel; A. Rosing: Ungdomstid og Reiseliv, S. 67 fg. [det der trykte Brev fra R. var til K.]; A. Rosings Alvorsliv, S. 65 fg. [hvor et Brev fra K. til R. er trykt med Svar fra R. S. 68 fg.], S. 157, 161—66 [Breve til K.], 168 fg.; cfr. videre Lassen: Norske Stamtavler I. 91; C. J. Anker: Stamtavle over familjen Anker, S. 23; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 103 fg.; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 346; Nordisk Familjebok VIII. 780 fg.; Poggendorffs Biogr.-lit. Haandwörterbuch I. 1265; Meyers Konv.-Lex., 4 Aufl., IX. 800.

Digte. Chra. 1848. 8. 2 Bl., 147 S. (Anm. i Chra.-posten f. A. No. 148 [af Jørgen Moe], optrykt i dennes Saml. Skrifter II. 249—53.)

Bidrag til Islands geognostiske Fremstilling efter Optegnelser fra Sommeren 1850. Chra. 1851. 8. 70 S. m. 1 Kart. (Aftryk af N. Mag. f. Naturvid. VII.

Om Forholdene ved Monzoni og Predazzo i Sydtyrol. Chra. 1853. 8. 47 S. m. 1 Kart. (Aftryk af N. Mag. f. Naturv. VIII.)

Om Islands trachytiske Dannelser. Chra. 1853. 8. 54 S. (Aftryk af N. Mag. f. Naturvid. VIII.

Digte, udgivne ved Theodor Kjerulf. Chra. 1854. 8. 130 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. f. A. No. 8)

Das Christiania-Silurbecken, chemisch-geognostisch untersucht. Auf Veranstaltung des academischen Collegiums herausgegeben von Adolph Strecker. (Univ.-Program für das erste Halbjahr 1855). Mit einer Übersichtskarte in Fol. u. 3 Profilen. Chra. 1855. 4. 2 Bl., 68 S (Jfr. Referat af Diskussjonen om dette Arbejde paa Naturforskermødet i 1856 i dette Mødes Forhandlinger S. 136—39. Skriftets Resultater blev benyttet, tildels efter Breve fra Forf., af R. Murchison i London Philosophical Magazine No. 89, Juli 1857. Det blev anm. i Leonhard u. Bronns *Jahrbuch 1855*, S. 467; i Erdmanns Journal f. pr. Chemie 1855, No. 11—12.)

Über die Geologie des südlichen Norwegens von Th. Kjerulf, mit Beiträgen von Tellef Dahll. Mit 3 kolor. Karten, 5 kolor. Profiltafeln u. Holzschnitten. Chra. 1857. 8. 2 Bl., 141 S. (Aftryk af N. Mag. f. Naturvid. IX.)

Kortfattet Veiledning for geologiske Undersøgelser i Norge. Udarbeidet tildels efter Elie de Beaumont. (Uddrag af Polyteknisk Tidsskrift). Chra. 1858. 8. 23 S.

Iagttagelser over den postpliocene eller glaciale Formation i en Del af det sydlige Norge. Af M. Sars og Th. Kjerulf. (Univ.-Program for 1ste Halvaar 1860). Chra. 1860. 4. 66 S. m. et farvetrykt Kart i Fol. og Træsnit i Texten. (Heri er af ham S. 1—14: Om Friktionsphænomenet og S. 15—48: Om Glacialformationen i den sydlige Del af Kristiania Stift.)

Über den Erzdistrict Kongsbergs. Von Dr. Th. Kjerulf u. T. Dahll. Deutsch von W. Christophersen. Chra. 1860. 4. 19 S. M. e. Karte in Fol. u. Holzschn.

Om Jernertsernes Forekomst ved Arendal, Næs og Kragerø. Af Dr. Th. Kjerulf og Tellef Dahll. (Aftrykt af Nyt Mag. f. Naturvidsk. XI. Bd. 4de H.). Chra. 1861. 8. 70 S. m. 5 lith. Pl. i 8. og Fol. og 2 Træsnit.

Beskrivelse over Jordbunden i Hadeland. Chra. 1862. 4. 12 S. M. 20 Træsnit og et farvetrykt Kart. (Sep.-Aftr. af Polyteknisk Tidsskrift IX.)

Beskrivelse over Jordbunden i Hedemarkens Sorenskriverier og Totens Tinglag. Chra. 1862. 4. 12 S. M. 17 Træsnit og et farvetrykt Kart. (Sep.-Aftr. af Polyteknisk Tidsskrift IX.)

Beskrivelse over Jordbunden i Ringeriget. Chra. 1862. 4. 16 S. M. 7 Træsnit og et farvetrykt Kart. (Sep.-Aftr. af Polyteknisk Tidsskrift IX.)

Om Fjeldstykket mellem Lærdal og Urland samt om Profilet over Filefjeld [trykt i Th. Hiortdahl og M. Irgens's Skrift Geologiske Undersøgelser i Bergens Omegn, Chra. 1862. 4., S. 27—34].

Veiviser ved geologiske Excursioner i Christiania Omegn. (Univ.-Program f. 2. Halvaar 1865). Chra. 1865. 4. 43 S. Med et farvetrykt Kart og flere Træsnit.

Stenriget og Fjeldlæren. Med flere Hundrede i Texten trykte Træsnit. Udg. efter Opfordring og med Understøttelse af den kgl. Norske Regjerings Departement f. d. Indre. Chra. 1865. 8. 4 Bl., 240 S. — Anden omarbeidede Udgave. Med 360 i Texten trykte Træsnit. Kra. 1870. 8. 4 Bl., 280 S. — Tredie omarbeidede Udgave. Med 400 i Texten trykte Træsnit samt et farvetrykt Kart. Kra. 1878. 8. 4 Bl., 292 S. (Anm i Naturen 1878, S. 79).

Tre Digtkranse. Chra. 1866. 8. 2 Bl., 124 S. (Anm. i Morgbl. 1866, No. 350 B; i Aftbl. 1867, No. 6; i Ny ill. Tidning 1867, S. 47; i Svensk Lit.-Tidskr. III. 190 af C. R. N.[yblom]; Hamiltons Nord. Tidskr. 1867, S. 228 fg. af C. Rosenberg).

29 Psalmer, nemlig: 1, 12, 13 19, 23, 39, 53, 90, 92, 100, 103, 104, 114, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 137, 139, 146. Oversat til bunden form til hjælp for hukommelsen af Th. K. Kra. 1871. 8. 1 Bl., 56 S. (Om Tilblivelsen af disse Omskrivninger af Psalmerne, der oprindelig tryktes i «Folkevennen», findes følgende Oplysninger i et Brev fra K. til A. Rosing af 20 Februar 1860: »— — Jeg var syg ved Juletider for et Aar siden — — havde søvnløse Nætter — saa tog jeg Luthers Bibel og læste mig saa sjæleglad i de mægtige

Psalmer — saa tænkte jeg — det er dog Digte, uagtet det er hellige Ord — Digte behøver Form. Er det ikke muligt at bringe dem i Form, uden dog at gaa for langt fra Texten, Vers for Vers. Saaledes tænkt, saaledes gjort, jeg omsatte den ene efter den anden. Da jeg var færdig med Halvdelen, var jeg frisk uden egentlig at have været syg.» Anton Rosings Alvorsliv, S. 67.)

Om Throndhjems Stifts geologi, med et oversigtskart af Th. Kjerulf og K. Hauan. *[I.]* Chra. 1871. 8. 79 S. (Særskilt Aftryk af Nyt Mag. f. Naturvid. XVIII. B. H. 4.)

Om skuringsmærker, glacialformationen og terrasser, samt om grundfjeldets og sparagmitfjeldets mægtighed i Norge. *I.* Grundfjeldet. Med et geologisk oversigtskart over det sydlige Norge. (Univ.-program f. 1ste halvaar 1870). Kra. 1871. 4. VI S., 1 Bl., 101 S. — *II.* Sparagmitfjeldet. Med et oversigtskart og træsnit. (Univ.-program f. 2det halvår 1872). Kra. 1873. 4. VIII S., 92 S.

Nogle af Geologiens Tidsmaalere. Kbhvn. 1874. 8. 80 S. (I Samlingen «Fra Videnskabens Verden», 1. Række, No. 5.

Einige Chronometer der Geologie. Übersetzt von Dr. **R. Lehmann. 1880. Mit 12 Holzschnitten. (I Virchows & Holtzendorffs „Sammlung gemeinverständl. wissensch. Vorträge,"** I. **Serie, No. 352—53.**)

Istiden. Med 4 Træsnit og 2 indtrykte Karter. Kbhvn. 1876. 8. 72 S. (I Samlingen «Fra Videnskabens Verden», 3. Række, No. 4.

Die Eiszeit. Mit 6 Holzschnitten. Mit Literaturhinweisungen und Zusätzen übers. von G. Hartung. 1878. 8. (I Virchows & Holtzendorffs „Sammlung gemeinverständl. wissensch. Vorträge," I. **Serie, No. 293—94.**)

Om Throndhjems Stifts Geologi *II.* og Fossiler fra det Throndhjemske af W. C. Brøgger. Med et Oversigtskart af K. Hauan og Th. Kjerulf, samt Træsnit. (Særsk. Aftr. af Nyt Mag. f. Naturvid. 21de Bind, 1ste og 2det Hefte). Chra. 1875. 8. 107 S.

Om Stratifikationens Spor. Med Træsnit i Texten. (Særtryk af Chra. Univ.'s Festskrift i Anledning af Upsala Universitets Jubilæum i Septbr. 1877.) Chra. 1877. 4. 39 S. (Anm. af G. Linnarsson i Letterstedtske Nord. Tidskr. I. 379—81.)

Et Stykke Geografi i Norge. Med 1 Kart. Særskilt aftrykt af Forhandlinger i Vid.-Selsk. i Chra. f. 1876. Chra. 1877. 8. 18 S.

Udsigt over det sydlige Norges geologi med i texten indtagne tegninger, profiler, planer, en atlas, 39 plancher i træsnit, indeholdende grafiske fremstillinger samt den geologiske undersøgelses oversigtskart i 1 : 100,000 i farvetryk. Udg. ifølge foranstaltning af den Kgl. Norske Regjerings Dept. f. d. Indre. Chra. 1879. 4. Bl., 262 S. (Anm. i Morgbl. 1879, No. 263; Aftbl. s. A. No. 227, jfr. No. 215, og 1880, No. 122, jfr. No. 33; Dagbl. 1879, No. 275 af A. Helland; i Naturen 1879; i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1880, S. 272—78 af G. Linnarsson; i Finsk Tidskr. 1879, II. 406 fg. [af F. J. Wiik]; i Lit. Centralbl. 1881, Sp. 1249; i The Nature No. 554).

Die Geologie des südlichen Norwegens. Übersichtlich bearbeitet u. herausgegeben von Dr. Th. Kjerulf. Autorisirte deutsche Ausgabe von Dr. Adolf Gurlt. Mit Tafeln. Bonn 1880. 8. 350 S.

Fortsatte bemærkninger om relieforholde. Med 12 træsnit. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selsk.'s Forhandl. 1881, No. 1). Chra. [1881.] 8. *22 S.* *(Overs. i Mitth.* d. Vereins f. Erdkunde zu Halle a. S., se ndfr.)

Digte og Skizzer. Udg. af H. Lassen. Chra. 1890. 8. VII S., 486 S. (Anm. [af D. Thrap] i Morgbl. 1890, No. 249).

Geologisk Kart over Christiania Omegn. Chra. 1859. — 2. Oplag. Chra. 1866.

[1.] Geologisk Kart (med Beskrivelse) over det søndenfjeldske Norge, omfattende Christiania—Hamar og Christianssands Stifter optaget ifølge Foranstaltning af det Kgl. Norske Regjerings-Departement for det Indre,. 1858—1865 ved Th. Kjerulf og Tellef Dahll. Chra. 1866. 10 Blade med 16 S. Beskrivelse. (Anm. i Aftbl. 1866, No. 125; i Post- och Inr. Tidn. Juli 1866 af T.[orell?]

Jordbundskart over en del af Mjøsens omegn. Andet oplag gjennemgået i målestok 1 : 100 000 ved Th. Kjerulf og M. Irgens. Kra. 1870.

[2.] Geologisk oversigtskart over det sydlige Norge. Paa grundlag af den geografiske opmaalings kart i 1 : 1000000. Den geologiske undersøgelse. 1878.

I Nyt Magazin for Naturvidenskaberne — hvis Medredaktør han var 1857—1888 — *VII.* 1—70: Bidrag til Islands geognostiske Fremstilling efter Optegnelser fra Sommeren 1850. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *VIII.* 72—116: Om Islands trachytiske Dannelser (ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 117—63: Om Forholdene ved Monzoni og Predazzo i Sydtyrol; S. 173—96: Beretning om nogle udførte analytiske Arbeider. — *IX.* 31—88: Besvarelse af Universitetets Prisopgave af 1854: «At underkaste de forskjellige Theorier, der ere fremsatte om Dannelsesmaaden af de uskiktede Bjergarter i Christianias Overgangsformation en videnskabelig Prøvelse, samt veie dem mod hinanden»; S. 193—333: Ueber die Geologie des südlichen Norwegens, mit Beiträgen von Tellef Dahll. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — *XI.* 171—207: Om Kongsbergs Ertsdistrikt. (I Foren. med Tellef Dahll); S. 293—359: Om Jernertsernes Forekomst ved Arendal, Næs og Kragerø. (I Foren. med Tellef Dahll.) — *XVIII.* 1—78 og *XXI.* 1—94: Om Throndhjems stifts geologi. I—II. — *XXI.* 147—166: Islands Vulkanlinjer. — *XXVII.* 300—303: Om gang-gjennemskjæringer ved Ekersund [S. A. Hauglands Observationer. Disse Meddelelser foranledigede Prof. Rosenbuschs Afhandl. S. 304 fg.: «Die Gesteinsarten von Ekersund]; S. 335—40: Pragtstufer med brækciestruktur fra Muggruben og Storvarts. — *XXVIII.* 79—88 og 171—97: Dislokationerne i Kristianiadalen. — *XXIX.* 215—94: Grundfjeldsprofilet ved Mjøsens sydende; S. 364—70: Pragtstufer fra Storvarts og Grimelien.

I Forhandl. i Chra. Videnskabs-Selskab *1861*, S. 67—80: Om Professor J. Esmarks Stilling til Glacialtheorierne. — *1863*, S. 51—60 og 101—107: Bemærkninger om de glaciale Mergelbollers Dannelse. (Jfr. Diskussjonen herom S. 61—66); S. 198—201: Om et Fund af Fossiler ved Høgberget. — *1864*, S. 281 fg.: Om Fossiler fundne i Kalksten; S. 322—25: Forekomsten af kornig Olivinsten som Bergart i Norge. — *1866*, S. 157—76: Jordskjælvet Natten til 9de Marts 1866. — *1867*, S. 90—95: Om Conglomeraterne i det throndhjemske Skiferfelt og deres Vidnesbyrd ligeoverfor Omvandlings-Theorierne. — *1870*, S. 404—13: Undersøgelse af nogle Kulslags og Torv. — *1876*, No. 3: Et Stykke Geografi i Norge. 18 S. m. 3 Karter. — *1881*, No. 1: Fortsatte bemærkninger om reliefforholde. 22 S. — *1885*, No. 16: Bestemmelse af den optiske Karakter + og ÷ i parallel polariseret Lys. 4 S.

I Det kgl. norske Vid.-Selsk. Skrifter (Thjem.) *1882*, S. 63—118: Merakerprofilet. [Med Tillæg: Nogle af Merakerprofilets bergarter bestemte i *mikroskopiske præparater af Dr. H.* Reusch].

I Naturen *1888*, S. 257—61: Nekrolog over Gerhard vom Rath.

I Polyteknisk Tidsskrift — hvoraf han var Medarbejder fra Oktbr. 1853 til Vaaren 1858 — *I.* (1854), No. 3: Om et Forhold i Christianiadalen [i hvilken Afhdl. «Forf. for første Gang vovede den bestemte Paastand om de siluriske Lags Foldning»]; No. 14, 16 og 19: Meddelelser om Christiania-Territoriet. — *II.* No. 13: Om Alperne; No. 19: Guldet i Californien. — *III.* No. 2: Om Alunskifers tekniske Anvendelse og Plads i Norge; No. 4: Nogle Ord om en Opsats af David Forbes. — *IV.* No. 7: Jern og Kobber ved Superior; No. 17 og 18: Om hydraulisk Kalk, egentlige og saakaldte Cementer; No. 20 og 21: Hvor findes Cement i Norge? No. 21 og 22: Om fosforsur Kalk til Gjødning. — *V.* No. 3—6: Naturlige Materialier i Bygnings- og Dekorationskunsten; No. 6: Om Wredes Nivellerspeil ved Høidemaalinger; No. 9 og 10: Kortfattet Veiledning for geologiske Undersøgelser i Norge. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.); No. 21 fg.: Om Jordbundens Beskaffenhed i en Del af Romerike og Aker. — *VII.* No. 5 og 6: Diamant — Tagskifer. — *IX.* S. 2—15: Beskrivelse over Jordbunden i Ringeriket; S. 33—43: Beskrivelse over Jordbunden i Hadeland; S. 129—41: Beskrivelse over Jordbunden i Hedemarkens Sorenskriverier og Totens Tinglag.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben, 2. Række, *X.* 387—90: Notitser i Anledning af to jernholdige Kilder i Gudbrandsdalen.

I Nordisk Universitets-Tidsskrift *II.* H. 4, S. 143—49: En Bemærkning om Durochers geologiske Kart over Sverige og Norge.

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres Møde i Chra. *1856*, S. 136—39: Om Silurformationen ved Christianiafjorden; S. 155—58: Om Profilet fra Mjøsen til Dovre. (Begge udtogsvis Gjengivelse af hans Foredrag ved Mødet). — I Forh. ved Mødet *1860*, S. 764—81: Bemærkninger til det fremlagte geologiske Kart over en Del af Norge (jfr. S. 791 fg. af T. Dahll); S. 798—803: Om den saakaldte Palæo-Albit fra Snarum; S. 820 fg.: Sang for Danmark. — I Forh. ved Mødet i *1868*, S. 608—30: Om Sparagmit-Kvarts-Fjeldet i det søndenfjeldske Norge; S. 631—75. Om terrasserne i Norge og deres betydning for tidsregningen tilbage til istiden. — I Forh. ved Mødet i *1873*, S. 53—68: Om nogle af Geologiens Tidsmaalere; S. 257—67. Om Jættegryder. (Med 2 lith. Pl.); S. 716 fg.: Versificeret Skaaltale for Danmarks Perle, Møen. — I Forh. ved Mødet i *1880*, S. 268—71 og 272 fg.: Bemærkninger ved O. Torells Foredrag om Sveriges krystallinske Bergarter; S. 288—90: Forhold af Dybgrundens Konfiguration i Mjøsen og Randsfjord. — I Forh. ved Mødet i *1886*, S. 21—25: Velkomsthilsen til Deltagerne; S. 25—30: Om Dislokationslandskabet Asker—Sandviken.

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1876, I. 273—291: En Udsigt mod Istiden.

I En Nytaarsbog (Chra. 1854), S. 1—57: Udenlands.

I Hjemmet og Vandringen, udg. af P. Chr. Asbjørnsen (1848), S. 99—121: Vandring over Haukelidfjeldet.

I Ydale, udg. af P. Chr. Asbjørnsen (1851), S. 185—234: Fra Island. (Anm. i Idun, udg. af M. Glükstad, S. 4).

I Norsk Folkekalender 1859, S. 59—77: De ildsprudende Bjerge.

I Norsk Landmandsbog for *1865*, S. 19—38: Om de mange Sten i Eng og Udmark. — *1867*, S. 43—55: Lagning i Jord og Fjeld. — *1868*, S. 119—*130*: *Heimdalsmyrene* (i Foren. med P. Chr. Asbjørnsen). — *1870*, S 48—63: *Om Mergels Forekomst*.

I Naturvidenskabelig Læsning, udg. af Selsk. for Folkeoplysn. Fremme (Chra. 1868), S. 24—149: Vasdragenes Trin. (Afhandlingen blev trykt under en af Forfatterens Rejser i Italien og „indeholder mange vildledende Trykfejl", har han selv bemerket).

I Ill. Nyhedsblads Nytaarsgave *1860*, S. 51—56: Den Gamle i Masteskoven. — *1861*, S. 47—78: Tourist-Liv i Fjeldet.

I Ved Løvfaldstid (Chra. 1867), S. 114—61: Skizzer.

I Billeder af Norges Natur og Folkeliv, udg. af Chr. Tønsberg: Sommernat ved Christiania-Fjorden (Text til H. Gudes Billede).

I Ny illustreret Tidende *1875*, No. 13: Generalinde Betzy Anker (Mindedigt). — *1876*, No. 17: Hulebyerne i Vesten i Nordamerika.

I Norsk Folkeblad *1867*, No. 17: Mindedigt over Anton Rosing; No. 43: Til Maalstræverne (Digt, hvortil versificeret Svar i Morgbl. f. A. No. 325). — *1868*, No. 5: Anmeldelse af Norske Folkeeventyr, 4de Udg.

I Morgenbladet *1879*, No. 49 A: Grevinde Hedevig Wedel Jarlsberg (Mindedigt). — *1885*, No. 218: Digt ved Generalkonsul Chr. Tønsberg og Hustrus Guldbryllupsfest.

I Aftenbladet *1859*, No. 278: Skrivelse til det akademiske Kollegium ang. Prof. Keilhaus videnskabelige Efterladenskab. — *1866*, No. 122: Jordskjælvet Natten til 9de Marts. — *1867*, No. 149: Tale ved Afsløringen af Emil Tidemands Portræt i Chra. Kunstforening.

I Liebigs Annalen d. Chemie und Pharmacie, B. 85. (1853), S. 257—63: Ueber eine isländische quartzführende Abänderung des Trachyts. — B. 87, S. 12—18: Ueber die Zusammensetzung des Cerits (jfr. B. 86, S. 286).

I Leonhards u. Bronn's Neues Jahrbuch f. Mineralogie *1854*, S. 299—305: Chemisch-geognostische Untersuchungen über das Christiania-Territorium [Brev til Prof. R. Bunsen i Heidelberg]. — *1862*: Zusammenstellung der bisherigen Ergebnisse der geol. Untersuchung Norwegens. — *1879*: Zinnsteinvorkommniss aus New South Wales. (I Foren. m. W. C. Brøgger). — *1884*, I. 116—57: Die Dislocationen im Christianiathal. A. d. Norw. übertragen von Dr. O. Herrmann.

I Zeitschrift d. Deutschen geol. Gesellschaft *XII.* (1860), S. 389—408: Ueber das Frictionsphänomen [übers. von Etzel]. — *XV.* (1863), S. 619—39: Erläuterungen zur Uebersichtskarte der Glacial-Formation am Christiania-Fjord. — *XXII.* (1869), S. 1—14: Ueber die Terrassen in Norwegen und deren Bedeutung für eine Zeitberechnung bis zur Eiszeit zurück. [In Auszug übers. von A. Kunth]. — *XXVIII.* (1876), S. 203—16: Islands Vulkanlinien [übers. von A. Gurlt].

I Zeitschrift d. Gesellschaft f. Erdkunde in Berlin XIV. 129—49: Ein Stück Geographie in Norwegen.

I Jahrbuch d. K. K. geol. Reichsanstalt (Wien) 1867, S. 71 fg.: Olivinfels in Norwegen.

I Mittheilungen des Vereins f. Erdkunde zu Halle a/S 1881, S. 1—22: See- und Thalbildung, vier Beispiele aus Norwegen. Übers. von Richard Lehmann.

I Edinb. New Philos. Journal Vol. *XVIII.* (1863): On the phenomena of the scratched rock surfaces.

Mineralanalyser af Kjerulf findes bl. a. indført i 1) Bischofs Lehrbuch *d. chem. u. phys.* Geologie, B. II. Abth. V. (Bonn 1851), S. 1411, 1418,

1445, 1446; Abth. VI. (Bonn 1853), S. 1495, 1583, 1645 1660; Abth. VII. (Bonn 1854), S. 2025, 2207, 2221; 2) i von Deckens Geognost. Beschreibung d. Siebengebirges am Rhein (Bonn 1852), S. 97, 257, 258, 259; 3) i Liebig u. Kopp's Jahresbericht über die Fortschritte der Chemie etc. *1851*, S. 873; *1852*, S. 949, 952; *1853*, S. 340, 797, 799, 815, 870, 909; 4) i Graham-Otto's Ausführliches Lehrbuch der Chemie, 3. Aufl., B. II. Abth. II. 678, 680—82; 5) i Erdmann's Journal f. prakt. Chemie, B. LXV. 187—94; 6) i C. F. Naumann's Elemente der Mineralogie (4 Aufl. 1855); 7) i Ch. Lyell's Manual of elementary Geology, 5. ed. (Lond. 1855).

Som Chef for den geologiske Undersøgelse ledede han Udgivelsen af de geologiske Karter over Norge i Maalestokken 1 : 100000, hvoraf der ved hans Død var udkommen 24 Blade, væsentlig fra Kristianias og Throndhjems Stifter.

Som Medlem af den ovfr. nævnte Kongsbergs-Kommissjon i 1865 har han skrevet en vigtig Del af dens Indstilling, trykt i Storth.-Forh. 1865—66, IV. *S.* No. 20, Side 27—58.

I Halfdan Kjerulfs Sånger och Visor er følgende originale Texter af Th. K., i *I.*: No. 5 (Vidste du Vej), No. 10 (I søde blege Kinder), No. 29 (Du første Rose, du som jeg ser), No. 30 (O, du som holder i din Haand) og No. 45 (Vildeste Fugl i Flugt); i *II.*: No. 76 (Syng, syng Nattergal du) og No. 82 (Og vil du være Vennen min); i *III.*: No. 104 (Og er min Tro end svigefuld) samt følgende Oversættelser af Geibelske Digte i II.: No. 59 (Mangt Hilsens Ord man siger), No. 60 (Af Maanens Sølverglød), No. 61 (Sangfugl, hvorhen saa snar) og No 62 (Jeg ser i min Hu).

Kjær, Johan Albert Julius, Søn af Skomagermester *Hans Christian K.* (f. i Kjøbenhavn 11 April 1808) og *Gedske Margarethe Brinckmann* (f. 16 August 1817), er født i Bergen 26 September 1852, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1869 og tog 1875 sproglig-historisk Lærerexamen med Karakter «Meget godt». Den 1 August 1876 ansattes han som 3. Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, konstitueredes ved Oprettelsen af en Underbibliothekarpost 1 Juli 1882 i denne Stilling, i hvilken han blev fast ansat 13 Januar 1883. Samtidig var han i Aarene 1880—83 konstitueret som Bibliothekar i det Deichmanske Bibliothek. I Aaret 1886 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Tyskland for at studere Bibliotheksvæsen ved større Bibliotheker der.

* 26 Juni 1889 *Johanne Marie Torp* (f. i Bergen 2 Oktober 1863), Søster af ndfr. nævnte Dr. Alf T. og D. af Infanteri-Kaptejn Frederik Adrian Svenning T. (f. 1816, † 18 Novbr. 1869) og Gjerthrud Mathilde Ravn (f. 23 Marts 1830, † 22 April 1876).

Norrøne Gude- og Helte-Sagn ordnede og fremstillede af P. A Munch. Ny Udgave bearbeidet af A. Kjær. Chra. 1880. 8. 2 Bl, 232 S.

Katalog over det Deichmanske Bibliotheks Separat-Afdeling: Siegw. Petersens Bibliothek. Chra. 1888. XII S., 220 S.

I Folkelæsning. Udg. ved A. S. Guldberg. VI. (Chra. 1880): To gammelnorske Gudesagn. (Af den nye Udgave af Munchs norrøne Gude- og Heltesagn).

I Aktstykker vedk. Chra. Kommune f. 1883 (Dok. No. 13) og 1884 (Dok. No. 19): Aarsberetning for det Deichmanske Bibliothek f. 1882 og 1883 [de tidligere Beretninger er ikke trykte].

Til Historisk Tidsskrift, udg. af Den norske hist. Forening, har han leveret Registret til 2. Række (2. R. B. 6. S. 421—546), 3. R. B. 1.

I Skilling-Magazin 1889, Nr. 9: Lidt om Universitets-Bibliotheket.

Han har deltaget i Redaktionen af Universitets-Bibliothekets Aarbog for 1884—89.

Kjølstad, Andreas, blev født paa Modum 12 Oktbr. 1811, lærte Bogtrykkerkunsten hos Grøndahl i Kristiania og oprettede i 1848 et Bogtrykkeri paa Levanger, som han ejede og styrede til sin Død 17 Januar 1889. Han var i mange Aar Medlem af Levangers Kommunebestyrelse baade som Repræsentant, Formand og Ordfører og mødte et Par Gange som Valgmand ved Distriktsforsamlingen for Throndhjem og Levanger.

* *Mette Ulstrup.*

Nekrolog i Nordre Throndhjems Amtstidende 1889, No. 7.

Han grundlagde Høsten 1848 Nordre Throndhjems Amtstidende, som han, med Undtagelse af de første Par Aar, da Bladet — indtil Begyndelsen af 1850 — redigeredes af cand. min. N. U. C. Tischendorff, redigerede den hele Tid til Vaaren 1887, da han paa Grund af Sygelighed opgav enhver Befatning med Bladet.

Kjølstad, Gunder Nilsen, Søn af Gaardmand *Nils Amundsen Spone* († 1814) og *Ingeborg Maria Nilsdatter Ihlen* († omkr. 1832), blev født paa Kjølstad paa Modum 2 Decbr. 1794 og var fra 1810 til 1815 Omgangsskolelærer i sin Hjembygd. Han var derefter et Aars Tid Kramboddreng i Drammen og saa et Aar Huslærer i Nærheden af denne By. Ved Sogneprest Essendrops Mellemkomst blev han derefter antaget som lønnet Assistent hos Landfysikus Hasberg ved Buskeruds Amtssygehus paa Kongsberg. Hasberg paatog sig at forberede ham til det medicinske Studium og underviste ham fornemmelig i Latin og Kemi. I Januar 1820 tog han Præliminærexamen og i Septbr. 1827 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter, efterat han allerede fra 1 Maj 1822 havde været konst. Kampagnikirurg, og som saadan i 1½ Aar kommanderet til Kristianssand og desuden til Skaane under den store Lejrsamling af norske og svenske Tropper i 1824. I 1828 blev han udnævnt til Korpslæge ved Hedemarkske Musketerkorps, med Bopæl fra 1829 paa Lillehammer, til han 26 Novbr. 1832 blev udnævnt til Stadslæge i Kristianssund, fra hvilket Embede han 22 Septbr. 1835 efter Ansøgning erholdt Afsked. Han flyttede derpaa tilbage til Lillehammer, blev 18 Maj 1836 Distriktslæge i Gudbrandsdalen og, efter dette Distrikts Deling, i 1840 i søndre Gudbrandsdalen, hvorfra han 17 Septbr. 1845

efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon. Han havde i August 1838 paa Lillehammer grundlagt efter en ny Methode, som han i Førstningen holdt hemmelig, et orthopædisk Institut, for hvilket han efter Afskeden udelukkende ofrede sig. Dette Institut flyttede han 1844 til Kristiania og derfra 1857 til Ejdsvold, hvor han døde 2 Februar 1860.

* 29 Oktbr. 1827 *Anne Dorthea Warncke* (f. i Drøbak 28 Oktbr. 1801, † 31 Juli 1863), D. af Kjøbmand i Kristiania Adolph Gotfried W. og Martha Johanne Bugge.

Biografi af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 30. ***Nekrolog*** i samme Blad 1860, No. 7. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 607—9; Gurlt u. Hirsch: Biogr. Lex. d. hervorr. Aerzte III. 486; Forh. ved de skand. Naturforskeres Møde 1844, S. 387, 1847, S. 917 og 1856, S. 445 fg ; N. Mag. f. Lægevidskb. 2. R., VI. 260—66 [Komitebetænkning ang. K.'s «Selvretningsmethode»]; Forh. i det med. Selskab 1883, S. 161 fg. af Dr. L. Faye, jfr. dennes Foredrag over «Die Kjølstadsche Selbstrichtungsmethode gegen Rückgratsdeformitäten» ved den int. Lægekongres i Kbhvn. 1884; Tidsskr. f. pr. Med. 1888, S. 344—50 af Chr. Stokstad; Storth.-Forh. 1848, VIII. 19 fg., 81; VI. 922 fg.; 1851, IX. 16, cfr. 40 og 78, VII. 424; 1854, VII. 40 og IX. 23; 1862—63. IX. 78 og XI. 33.

Orthopædiske Ephemerider No. 1. [eneste]. Chra. 1849. 8. 80 S. (Anm. i Morgbl. 1850, No. 13; jfr. Krydseren 1849, No. 23).

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 226—28: Medicinalberetning for Søndre Gudbrandsdalens Distrikt for 1841 (jfr. Redaktionens Bemærkning S. 228 og K.'s Svar S. 256).

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres Møde (i Kra. 1856), S. 445—68: En nærmere Forklaring over Selvretningsmethoden.

I Morgenbladet *1845*, No. 16: Om Kjølstads Behandling af Skjæve. — *1847*, No. 355: Distriktslæge Kjølstads orthopædiske Virksomhed. — *1850*, No 326: Nogle Ord om den orthopædiske Gymnastik som Beskyttelsesmiddel mod Cholera.

Kjørboe, Mathias Bille, Søn af Sorenskriver i østre Robygdelaget, *Andreas K.* (f. 1762, † 1821) og *Karen Marie Benedicte Bille* (f. 1769, † 1821), blev født paa Moss, hvor Faderen da var bosat som Prokurator, 28 April 1794, blev Student fra Kristianssands Kathedralskole 1810 og juridisk Kandidat med Haud ved Kjøbenhavns Universitet i Juni 1815. Han arbejdede derefter et Aars Tid paa sin Faders Sorenskriverkontor og assisterede saa nogen Tid sin Svoger, senere Byskriver Willoch i dennes da meget udbredte Sagførerforretninger, indtil han i 1817 udnævntes til Underretsprokurator og 1819 til Overretsprokurator, med Bopæl i Kristianssand. Fra Nytaar 1821 var han konst. som Sorenskriver i vestre Robygdelaget i ca. 2 Aar. Den 19 Marts 1829 udnævntes han til anden Assessor i Kristianssands Stiftsoverret. 28 Juni 1843 blev han befordret til Sorenskriver i Lyngdal og 7 April 1852 til *Stiftamtmand* i Kristianssand og Amtmand i Lister og Mandals Amt, hvilke Embeder han tidligere i Aarene 1836—38 flere Gange havde

bestyret som konstitueret. Han mødte som Repræsentant fra Kristianssand paa Storthinget 1827 (og 1828) og 1830 og fra Lister og Mandals Amt 1839. Paa de to sidstnævnte Thing var han Sekretær i Storthinget og Medlem af Valgkomiteen. Ved Norges Bankafdeling i Kristianssand fungerede han fra 1830 af dels som Suppleant, dels som valgt Administrator. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 23 Novbr. 1839 til Udarbejdelse af et Lovudkast om Kirkers og Kirkegaardes Udvidelse. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem (1831) og blev 1853 R. St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste». Han døde 29 Oktbr. 1859.

* 1825 *Berthe Jessine Simonssen Langfeldt*, (f. i Søgne 1804), D. af Jakob Simonssen Ørmestad og Mette Marie Nicolaisdatter

Nekrolog i Ill. Nyhedsbl. 1860, No. 1 [efter Kr.sands Stiftsavis 1859, No. 88 Tillæg].

I Departements-Tidende 1835, S. 251—56: Uddrag af hans Betænkning ang. Veianlægget fra Fedde til Sirenæs. (Jfr. under Artikelen G. D. B. Johnson ovfr. S. 168).

I Morgenbladet 1838, No. 127 Till.: Bemærkninger om Skattevæsenet og især Skattens Udredelse efter Ligning.

I Drammens Tidende 1855, No. 99, 101 og 105: Forslag med Motiver til en Lov om Skatteligningen.

Hans Femaars-Beretning om Lister og Mandals Amt 1851—55, findes trykt i Beretning om Rigets økonomiske Tilstand 1851—55, Litr. *K*. 11 S. 4to.

Som Medlem af den ovennævnte kgl. Kommissjon havde han Andel i sammes Udkast til en Lov om Kirkers og Kirkegaardes Udvidelse, tilligemed Motiverne til Samme. Chra. 1841. 8. 50 S. (Jfr. Granskeren B. I. S. 413—19, hvortil Bemærkninger i Morgbl. 1841, No. 272 og Svar i Granskeren S. 482—84.)

Iøvrigt leverede han anonyme Bidrag til forskjellige Blade.

Kjøvigen, Tobias Johannesen, en Bonde fra Stordøen i Søndhordland.

Sandheds Erfaringer. Stavanger 1835. 8. 15 S.

Klaveness, Thorvald, Søn af Skibsreder *Aage K.* og *Antonette Hagemann*, er født paa Gaarden Gokstad i Sandehered 22 Septbr 1844, blev 1862 Student med Laud fra Drammens Latinskole og i Juni 1867 theologisk Kandidat med samme Karakter. Han var derefter 1867—74 Lærer ved Nickelsens Pigeskole i Kristiania, udnævntes 3 Februar 1874 til res. Kapellan i Ejdsberg og 18 Decbr. 1882 til res. Kapellan i Fredrikshald. Her har han siden 1884 været Medlem af Kommunens Repræsentantskab.

* 1871 *Barbra Henriette Hvoslef* (f. i Førde 31 Marts 1843), D. af Foged Peter Christian H. og Karen Landmark.

Glæden i Herrens Kirke. Prædiken paa 2den Søndag efter Trinitatis i Herlands Kirke. Kra. 1874. 8. 8 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 33.)

Ruth. En bibelsk Fortælling. Kra. 1875. 8. 44 S.

Hanna. (Sam. 1. 2.) En bibelsk Fortælling. 1. og 2. Oplag. Kra. 1875. 8. 16 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 47.)

Jonathan. En bibelsk Fortælling. Kra. 1876. 8. 32 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 69.)

Om Kirketugten. Kra. 1876. 8. 39 S.

Veiledning for unge Kristne til en velsignet Brug af Absolutionen og den hellige Nadvere. Kra. 1877. 8. 24 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 75.) — 3die Oplag. Kra. 1883. 8. 24 S. — 4de Oplag. Kra. 1884. 8. 24 S.

Aandelige Viser. Samlede af Thv. Klaveness. Chra. 1877. 8. 190 S.

Om den Prædiken „Kom, som du er!" Aftryk af „Luthersk Kirketidende". Kra. 1877. 8. 22 S.

Forsvar for Lægmandsvirksomheden og Lutherstiftelsen. Aftryk af Redaktionsartikler i „Luthersk Kirketidende". Kra. 1878. 8. 64 S. (Anonymt.)

Hvad maa der gjøres for at bevare vor Lægmandsvirksomhed for at udarte? Foredrag ved Lutherstiftelsens Generalforsamling. (Aftryk af „Luthersk Kirketidende".) Kra. 1878. 8. 23 S.

Søndagen. Kra 1879. 8. 31 S. (Særtryk af Søndagslæsn. 1879, 3. Lev.)

Hvad Gud gav os og vore Fædre i Kirken. Sidste Prædiken i Tromborgs gamle Kirke i Smaalenene. Kra. 1880. 8. 14 S.

Ægteskabet og Huslivet. Et Ord til unge Ægtefolk. Kra. 1880. 8. 85 S. — 3die Oplag. Kra. 1883. 8. 79 S. — 4de Oplag. Kra. 1886. 8. 79 S.

Pavekirken og dens Hovedlærdomme. Kra. 1880. 8. 16 S.

Aabent Brev til Pastor L. Oftedal. Særtryk af „Fædrelandet". Kra. 1882. 8. 29 S. — 3die Oplag. Kra. [1883]. 8. 32 S. (Oprindelig trykt i Fædrel. 1882, No. 61—66, hvorfra Sendebrevet blev optrykt i flere samtidige Blade f. Ex. i Stav. Amtstid. 1882, No. 181 fg. Det blev besvaret af L. Oftedal i Vestlandsposten s. A. No. 96 fg., hvortil Replik af Klaveness i:

Tilsvar til Hr. Pastor Oftedal. Tillæg til „Fædrelandet". [Kra. 1882.] 8. 16 S.

Tiltrædelsesprædiken i Immanuels Kirke Midfastesøndag 1883. 8. 14 S.

Det radikale Parti og Vantroen. Et Foredrag. Fra Udstederne af Opraabet „til Christendommens Venner i vort Land". No. 8. Chra. 1883. 8. 24 S.

Martin Luther. En Børnetale ved Lutherfesten den 10de Novbr. 1883. Kra. 1883. 16. 14 S., 2 S. (Ogsaa trykt i Fr.halds Tilskuer 1883, No. 111.)

Herrens Undere ved Dødslejerne og ved Gravene. Fr.hald 1884. 8.

Skal Smaaborn døbes? Kra. 1885. 8. 20 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 112.)

Skal jeg gaa til Alters? En Skjærthorsdagsprædiken. Kra. 1885. 8. 12 S. (Lutherstiftelsens Smaaskrifter No. 108.)

Bibelen med Forklaringer. Udg. af den norske Lutherstiftelse. D. 2. *De historiske Bøger.* Kra. 1882—88. 8. 512 S. (D. 1. og 3. udg. af H. E. *Hansen, se denne.)*

I Luthersk Kirketidende meddelte han i Aarene 1867 og 1868 udenlandske Efterretninger, deriblandt i (1. Række) 10. Bind, S 375—83: Et Blik paa de kirkelige Kampe i Preussen. — 11. Bind, S 43—55, 87—94, 97—107 og 113—20: Frimenighedssagen i Danmark. — 12. Bind, S. 337—40: Bør man ønske, at Storthingets Beslutning om Menighedsraad faar kongelig Sanction? — I 2. Række, 5. Bind, S 337—49: Den lutherske Kirkes Skat (Foredrag ved den theologiske Forenings Reformationsfest 10. Novbr. 1871). — 9. Bind, S. 209—19 og 225—36: Om Retfærdiggjørelsen. — 10. Bind, S. 177—85 og 192—99: Atter et Ord om Retfærdiggjørelsen. — I 3. Række, 1. Bind, S. 370—76: Endnu et Ord om den haalandske Medhjælpersag. — I 4. Række, hvoraf han var Medredaktør sammen med Pastor J. G. Blom, findes af K., foruden Redaktionsartikler, følgende Bidrag: 1. Bind, S. 57—62, 65—69, 77—80: Kom, som du er! (Prædiken, ogsaa udg. særskilt, se ovfr.); S. 193—97, 201—204: Omsorgen for den konfirmerede Ungdom. — 2. Bind, S. 125—33: Den aandelige Sang; S. 173—76, 181—83, 190—93 og 200—203: Vor Kirkes Bekjendelse. — 3. Bind, S. 126—29: Tale ved Peter Hærems Baare; S. 133—38, 141—48, 168—173, 176—200: Forsvar for Lægmandsvirksomheden og Lutherstiftelsen. (Ogsaa udg. særskilt, se ovfr.) — 4. Bind, S. 57—73: Hvad maa der gjøres for at bevare vor Lægmandsvirksomhed for at udarte? (Ogsaa udg. særskilt, se ovfr.); S. 105—109, 113—16 og 137—41: Skriftens Lære om Naadegaverne; S. 201—207: „Jeg tror Syndernes Forladelse", en Prædiken. — 5. Bind, S. 169—72 og 177—80: Herrens Ungdom og Ungdommen i Herren, en Prædiken. (Senere optrykt i „Vidnesbyrd om fælles Tro i Norden", Kbhvn. 1886, S. 185 fg.); S. 185—89, 193—96, 201—5, 217—22, 233—39 og 249—53: Bod og Tro. — 6. Bind, S. 33—35, 41—44: Den nye Fødsel, en Prædiken; S. 99—102, 107—9, 115—18: Politikens Indflydelse paa vort kristelige og kirkelige Liv; S. 169—75: Det ene Fornødne, Prædiken. (Senere optrykt i Eckhoffs „Vidnesbyrd fra den norske Kirke", 3. Saml., Kra. 1885); S. 258 fg.: Menneskets Spørgsmaal til Herren og Herrens Spørgsmaal til Mennesket, en Prædiken. — 7. Bind, S 1—5, 9—13, 17—21, 25—29, 41—46: Kristus og Antikristus; S. 137—41, 161—65, 169—71: „Tale som Guds Ord"; S. 193—98: End er der Pintse, Prædiken; S. 209—12, 217—20, 225—30, 233—39, 241—46: Daaben. — 8. Bind, S. 33—38: Barmhjertighed i Dommen over Næsten, Prædiken; S. 145—49, 161—66, 169—72, 201—6, 209—11: Storthinget og Folkeskolen. — 9. Bind, S. 1—5, 9—13, 17—21: Hvilke Betingelser for Fremvæxt indeholder vor Tid? (Foredrag ved Pastoralmøde i Fredrikstad 10 Novbr. 1880); S. 81—86, 89—95: Hvad er Kommunalskolen? S. 189—96: Lov og Evangelium, Prædiken; S 213—17, 221—25, 229—32, 237—41, 253—57: Den gammeltestamentlige Profeti. — 10 Bind, S. 121—25, 129—34, 137—40: Vor kirkelige Stilling. — 11. Bind, S. 193—99: „Værer brændende i Aanden indtil Enden", Prædiken. — 12. Bind, S. 49—55, 57—62, 65—69: Om Altergangens Aftagen i vore Menigheder. — 13 Bind, S. 115—21: Herre, hjælp os! Afskedsprædiken i Eidsberg; S. 210—13: Et Stykke moderne Moral. — 14. Bind, S. 1—6: Samfundets Udstud, Prædiken. — 15. Bind, S. 145—52 og 161 fg.: Om Bjørnsons „Over ævne". — I 5. Række, 1. Bind, S. 101—110: Landsmødet; S. 386—96: Anm. af Gustav Jensens „Afhandlinger om Gudstjeneste og Menighedsliv". — 2. Bind, S. 209—218, 227—236 og 243—248: Hvad er Kristendom? (Foredrag i Borgesyssels Pastoralforening.) — 4. Bind, S. 467—76 og 483—90: Hvilke Krav stiller de sekteriske Bevægelser i vore Menigheder

til Kirkens Lemmer? — 5. Bind, S. 316–19, 334–41 og 351–56: Prædikenens ethiske Side. — 6. Bind, S. 41–46: Det uforanderlige i Kirken midt i Foranderligheden, Prædiken.

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev. luth. Kirke i Norge, ny Række, VII. (1880), S. 345—82: Den kristelige Lære om Forsoningen.

I Teologisk Tidskrift (Upsala) *1877*, S. 25—43 og 100—122; *1878*, S. 97—109 og og *1879*, S. 418—40: Fra Norge.

Af Maanedstidende for den indre Mission var han Medredaktør med P. L. Hærem 1874—76.

Af Fædrelandet var han Medredaktør med P. L. Hærem 1868—74 og ligesaa til Vaaren 1874 af sammes Følgeblad Den norske Arbeider, i hvilke Blade han skrev et Utal af større og mindre Artikler, saavel politiske som kirkelige. Merkes kan bl. a. Artikelrækken „Den preussiske Generalsynode" i Fædrel. 1876, No. 11—16. Et Par andre i Særtryk udgivne Artikelrækker er nævnt ovfr.

I Dagbladet 1870, No. 116 og 117: Forsvar for det saakaldte „kirkelige Organisationsparti". (Mod en Forf. i „Nedenes Amtst.", hvis Artikler var optrykt i Dagbl.; jfr. Dagbl. 1870, No. 125 af *F.* og Svar fra Forf. i „Ned. Amtst." No. 148 og 150, hvorefter fulgte af K. i No. 158: Endnu et Ord til Forsvar.

I Aftenposten 1890, No. 209, 219, 225, 228, 232: Moderne Historieforskning [Anm. af „Israels og Judas Historie ved J. Wellhausen" i Bibl. f. d. tusen Hjem. Jfr. „Et Supplement" af V. Voss i No. 261 og Svar fra Oversætteren af Wellhausen i No. 283 med Tilsvar fra K. i No. 297].

I Fredrikshalds Tilskuer har han ofte skrevet i de sidste Par Aar, bl. a. i Aarg. 1887: Om den nye Liturgi, og i Aarg. 1889: Om Striken blandt Sagbrugsarbejderne.

Kleven (Kleiva), Elias Olsen, Privatlærer i Nærheden af Holmestrand, virkede i mange Aar som Lægprædikant omkring i Eker, Numedal, Sandsvær og Grevskaberne, hvor hans Sektlære navnlig vandt Indgang, men hvor den af ham vakte religiøse Bevægelse ogsaa hurtig døde hen omkring Midten af 70-Aarene.

Jfr. Dr. A. Chr. Bangs Stykke «Elias-Folket», et Billede af Norges nyeste Kirkehistorie, i Luthersk Kirketidende 3. Række, III. 97—104, særlig S. 100 fg.

Lutherske Christnes Begrædelse, Sorg og Klage-Raab over Religionsstiftningen. Tilstillet H. M. Kongen, Storthinhet (sic!), Regjeringsborgere og hvert Menneske! ved En Røst af Sandheden. Holmestrand 1866. 8. 95 S. (Anm. i Drammens Blad 1868, No 209.)

Bekjendelses-Skrift. Holmestrand 1867. 8. 20 S.

Afskrifter vedkommende Religionssagen. Holmestrand 1868. 8.

Protest imod det nye katholsk-wexelske Kirke- og Skolevæsen. Holmestrand 1869. 8. 15 S.

Klage over Præsteskabets theologiske, politiske og juridiske Forbrydelser, det er: over Religionsomskiftningen, Kirkerevolutionen og hele den Omvæltning og Forstyrring af Guds Husholdning i Statskirken. [Indsendt til Storthinget af K. E. Lien m. fl.] Holmestrand 1870. 1 Bl. tospaltet 4.

I Buskeruds Amtstidende 1867, No. 33 og 34 findes en Opsats af ham om hans religiøse Meninger og Polemik mod Statskirken.

Klingenberg, Brynjulf Johannessøn, efterfølgendes Søn, er født i Bergen 5 Juni 1845, underkastede sig 1864 Reserveofficiersexamen og optoges det følgende Aar som Kadet i Krigsskolens øverste Afdeling, hvorfra han udexamineredes 1867, da han 16 August udnævntes til Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade, i hvilken han 5 Maj 1870 blev Premierløjtnant og 10 Maj 1884 Kaptejn. Efterat han 1871 havde taget Afgangsexamen ved den militære Højskole, var han 1873—80 ansat som Ingeniør ved Statens Jernbaneanlæg.

* *Emilie Fernanda Gløersen* (f. 1844), D. af Korpslæge Jørgen Gustav G. og Gunda Tandberg.

Om Varmeapparaters arbeidende Flader og Principerne for deres Konstruktion. I. II. Chra. 1879—80. Tospaltet 4. *I.* Empiriske Formler for Varmeafgivelsen. Separataftryk af Polyteknisk Tidsskrift 1879. 12 S. — *II.* Den udvendige, arbeidende Flades Tildannelse for at befordre en hensigtsmæssig Opvarmning af et flydende eller luftformigt Legeme. M. 2 Pl. 1880. S. 13—20 og 1 Tabel. (Arbejdet er ufuldført).

Om Oprettelse af kommunale Skydepladse. Et Indlæg til Fordel for denne Sags Gjennemførelse, udviklet slig, at den kan læses af alle Samfundsklasser. Bergen 1880. 8. 22 S.

Forslag til Lov om offentlige Skydepladse i Landets Herreder. Kra. 1881. 8. 29 S.

Den norske Hær og Skytterlagene. Med et lithograferet og coloreret Kart. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 55 S.

B. Jhs.s Klingenbergs Kvadrantskivesystem. Generalkort for 1883. I. Kra. [1883]. 16. 20 S.

Krigsaarsager og Fredsbestræbelser [eller Hvilket Standpunkt bør man indtage ligeoverfor «Norges Fredsforening»?] Bergen 1885. 8. 73 S.

Vælgertale under Valgkampen i Bergen 1888. Bergen [1888]. 8. 29 S.

I Storth. Forh. 1881, V. Dok. No. 46: Forslag til Lov om offentlige Skydepladse i Landets Herreder. 4. 9 S.

I Aftenposten 1883, No. 34 A, 37 B og 41 B: Folkevæbningstanken og „Værnemagtens Venner"; No. 101 B: Om Skydning.

I Bergensposten *1884*, No. 236 fg.: Bemærkninger om Gymnastik og Skydning samt disse Fags Stilling ligeoverfor Udviklingen af vort Skolevæsen og vor Hær. — *1887*, No. 133: Anm. af Kapt. Mankell's Skrift „Fälttoget i Norge 1814"; No. 231: Om den militære Gudstjeneste. — *1890*, No. 42 og 43: Røgfrit Krudt — Reformer. — Desuden findes af ham i dette Blads Aarg. 1885 og 1886 en Del Artikler om Kvindesagsforeningen i Bergen og i Aarg. 1890 nogle Artikler om kommunale Anliggender (den nye Posthusbygning m. v.).

Klingenberg, Johannes Benedictus, Søn af Foged i Romsdalen, senere i Strinden *Johan Nicolai K.* († paa Gravrok i Melhus 11 Maj 1865, 88½ Aar gl.) og *Benedicte Sommerfeldt*, blev født paa Gjermundsnæs i Vedø i Romsdalen 28 April 1817, optoges 1833 som

Trykt 22 Decbr. 1890.

Kadet paa Krigsskolen og udnævntes 5 Febr. 1836 til Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade, hvor han 10 April 1837 blev Premierløjtnant. Efter at have gjennemgaaet den militære Højskole 1839—42, udnævntes han 16 Februar 1843 til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden og fungerede 1845—48 som Chef for Bergenhus Ingeniørdetachement. Den 7 Maj 1850 blev han Premierløjtnant, 28 Oktbr. 1853 Stabskaptejn og 30 Juli 1856 Kaptejn i Ingeniørbrigaden, men stod iøvrigt fra 12 April 1850 til 3 August 1856 surnumerær i sin Brigade, idet han fra 1850 var ansat som Vej-, Vand- og Brolægningsinspektør i Kristiania, hvilken Stilling han fratraadte Vaaren 1857, da han ved sin Udnævnelse til Kaptejn var bleven Chef for Fredriksstads Ingeniørdetachement. I 1852 rejste han med offentligt Stipendium til England og Hamburg for at gjøre sig bekjendt med Vand-, Vej- og Brolægningsvæsenet og overtog derefter s. A. i Forening med Civilingeniør O. Pihl som Entreprenør Anlægget af Bergens Vandverk. I 1856 — i hvilket Aar han i nogle Uger rejste i Udlandet for at gjøre sig bekjendt med Anlæg af tidsmæssige Vandverker, lagt af Jernrør — indgav han til Kommunebestyrelsen i Kristiania en Forestilling om Anlæg af et nyt Vandverk for Byen, men først efter den store Brand i 1858 kom dette Anlæg til Udførelse s. A. under hans specielle Ledelse. I 1860 blev «Kristiania nye Vandverk» fuldført, og efterat K. fra 16 Novbr. s. A. igjen var udtraadt surnumerær af sin militære Stilling, blev han fra 1 Jan. 1861 ansat som Direktør for «Kristiania Brandvæsen og nye Vandverk»; som saadan har han tillige Fortjenesten af at have organiseret Kristiania faste Brandkorps. I April 1862 traadte han igjen i Numer i sin Brigade, udnævnt til Chef for Akershus Ingeniørdetachement, og fratraadte derefter Høsten 1863 Stillingen som Branddirektør i Kristiania, hvilken nu tilligemed Vej- og Brolægningsvæsenet henlagdes under en egen Stadsingeniør; han havde dog som Medlem af Formandskabet 1865—68 og af Repræsentantskabet 1869—73 Anledning til vedblivende at øve Indflydelse paa Udviklingen af Byens Ingeniørvæsen, og navnlig blev Vandverkets Udvidelse til Maridalsvandet 1866—67 planlagt af ham og udført under Tilsyn af en Komite, hvoraf han var Medlem. Ogsaa ved de fleste andre norske Byers Vandverksanlæg i den sidste Menneskealder har han enten udarbejdet Planerne og ledet Udførelsen eller været benyttet som Konsulent af vedkommende Kommune. I 1870 var han Medlem af den af Indredepartementet nedsatte Komite, som for første Gang inspicerede samtlige Byers Brandvæsen og Vandverker for derefter at afgive Indstilling om en forholdsmæssig Nedsættelse i Brandkontingenten. Han var ligeledes Medlem af Besigtigelseskommissjonerne til Befaring af de nye Jernbaneanlæg. Den 8 Juni 1870 blev han udnævnt til Major i Ingeniørbrigaden og 22 Marts 1875 til Toldkasserer i Drammen; s. A. blev han Medlem af Direktionen for Vestbanerne. Han var en af Stifterne af det norske

Theater i Kristiania og Medlem af dettes Direktion til 1857. Ligeledes deltog han i Drammen 1880 i Gjenoprettelsen af det dramatiske Selskab, hvis Formand han var den hele Tid; efter hans sidste Vilje overleverede ogsaa hans Arvinger i 1883 til Theaterdirektionen i Drammen en Gave af 2000 Kr. til Dannelse af et Grundfond for Theatret derborte. Han var R. S. O. (1863) og R. St. O. O. (1864) «for Fortjenester af Ingeniørvæsenet». Han døde i Drammen 8 Juli 1882.

* 31 Januar 1843 *Eleonora Hjortdahl* (f. i Bergen 26 Septbr. 1816, † i Borre 8 Decbr. 1848), D. af Kjøbmand Dominicus Nagel H. og Dorothea Margrethe Baar Orning.

Portræt med Biografi [af J. B. Halvorsen og A. Brodtkorb] i Ny ill. Tid. 1882, No. 34. Jfr. Drammens Tidende 1882, No. 157 og 1883, No. 18; W. [Brandt]: Stamtavle over Familierne Lossius og Brandt, S. 66.

Æren tabt og vunden, Vaudeville i een Akt. (Ikke bestemt til Opførelse paa det danske Theater i Kristiania). Kra. 1852. 8. 8 S. (16 Sp.). (Anonymt. Opført paa Klingenbergs Theater 1852, jfr. Anm. i Krydseren 1852, No. 148. Bogen er en literær Sjeldenhed, da Oplaget brændte ved en Ildebrand hos Forlæggeren i 1858).

Forestilling angaaende et nyt Vandværk for Kristiania By. (Trykt som Manuskript). Chra. 1856. 4. 18 S. m. 2 kontratrykte Blade, 1 lith. Kart (i Fol.) og 1 Profiltegning. (Den over dette Skrift til Magistraten i Kra. under 22 April 1856 afgivne Komitebetænkning af Dr. O. J. Broch, O. Pihl, P. Steenstrup og A. Strecker tryktes som kommunalt Dokument [Chra. 1856. 4. 5 S.]. Jfr. Bemerkninger i Aftbl. 1856, No. 114 fg. med Svar fra K. i No. 126 samt Sag No. 6 den 8de Maj 1858 blandt Dokumenter vedk. Chra. Kommune).

Tjeneste-Reglement for Brand- og Vandvæsenets faste Mandskaper. Chra. 1861. 8. 24 S. (Anonymt).

Betænkning angaaende Vandværkerne og Brandvæsenet i forskjellige norske Byer. Afgiven under 17 Novbr. 1870 af T. C. Bang, J. B. Klingenberg og C. Dahl. Med 6 lith. Pl. (Tillægshefte til Polyteknisk Tidsskrift). Chra. 1871. 4. 62 S., 1 Bl.

I Polyteknisk Tidsskrift *I.* (1854), No. 11: Patenterede Vandposter for kolde Lande. (Jfr. Tillæg hertil i IV. No. 10). — *III.* No. 11—13: Om sanitære Foranstaltninger i Englands Byer, overs. fra Fransk. (Jfr. Bem. herved i s. Bd. S. 345—47 med Svar fra K. S. 347—50). — *VI.* No. 5: Om Ulemper ved Anvendelse af Jernrør som Spisningsrør ved Vandledninger; No. 10: Bidrag til en let Opløsning af en ved Bedømmelse af Vandledningers Ydelsesevne hyppig forekommende Opgave. — *VII.* No. 7: Fritstaaende Brandstiger.

I Ny illustreret Tidende *1878*, No. 25 og *1879*, No. 12: Ortografiske Strøbemærkninger.

I Storthings-Forhandlinger 1871, V. Dok. No. 46: Forslag til Lov om Adgang til at give dramatiske Forestillinger.

I Aftenbladet *1859*, No. 190: Om et i sin Tid udarbeidet Forslag til et Vandværk for Skien. — *1862*, No. 190: Om Restaurationen af Walkendorfs Taarn paa Bergenhus. — *1878*, No. 199: Om en Revision af Bygningsloven af 6 Septbr. 1845.

I Morgenbladet skrev han i 50-Aarene adskilligt om og for det norske Theater, saaledes i 1852, No. 354: Den norske dramatiske Skole. — 1853, No. 90: Rimbrev til Christiania-Postens Theaterreferent. — 1854, No. 269: Om Boëtius.

I Christiania-Posten 1854, No. 2176, 2179: Om Boëtius. — 1855, No. 2316, 2334 og 2341: General-Rapport fra Vei-, Vand- og Brolægnings-Inspektøren for 1854.

I Døl en 1858, No. 4 og 5: Om det nye Vandverket i Kristiania.

Klingenberg, Ragnvald Michael Raum, foregaaendes Broder, blev født paa Molde 4 Marts 1813, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1833 og juridisk Kandidat med Haud i April 1840. Allerede som Student var han i 1837 bleven ansat som Kopist i Revisjonsdepartementet, hvor han i 1846 blev konst. som og 12 Marts 1850 udnævnt til Fuldmægtig. Herfra befordredes han 9 Maj 1863 til Toldkasserer i Mandal, i hvilket Embede han døde 11 Januar 1880. I Mandal var han 1876—79 Medlem af Formandskabet.

* 186* *Johanne Georgine Schønheyder* (f. 1816), en Søster af ndfr. nævnte Provst og Sogneprest til Urskoug L. W. S.

Nekrologisk Notits i Dagbl. 1880, No. 10 efter L. og M. Amtst. 13/1 s. A.

I Illustreret Nyhedsblad I. (1851—52), No. 58: Den norske dramatiske Skole i Christiania og dens Theater. (Med Prospekt [efter Tegning af Fritz Jensen] af Theatrets Indre).

I Morgenbladet 1852, No. 45, 317; 1853, No. 125; 1854, No. 10: [Forskjellige Stykker om Theateranliggender].

I Christiania-Posten skrev han i Aarene 1855—58 adskilligt ang. det norske Theater.

Klingenberg, Trygve Olafssøn, foregaaendes Brodersøn og Søn af Foged i Guldalen *Olaf Hannibal Sommerfeldt K.* (f. 1811, † 1873) og *Henriette Schønheyder*, er født i Throndhjem 2 Januar 1842, blev 1861 udexamineret fra Krigsskolen og udnævnt til Sekondløjtnant i Throndhjemske Infanteribrigade med Anciennetet fra 4 August s. A., avancerede 1864 til Premierløjtnant i Brigaden og udnævntes efter 1867 at have taget Afgangsexamen ved den militære Højskole til Sekondløjtnant i Artilleribrigaden, hvor han 1872 blev Premierløjtnant og 28 Septbr. 1878 Kaptejn og Batterichef. Med offentligt Stipendium opholdt han sig Vinteren 1873—74 ved Artilleriskydeskolen i Berlin. Fra Septbr. 1890 er han Lærer i Vaabenlære og Artilleri ved Krigsskolen. Han har været Medlem af den norsk-svenske Artillerikomite i 1878 og 1880, af den norsk-svenske Forsøgskommissjon i 1879 og af en norsk-svensk Geværkomite i 1889, foruden af forskjellige norske Forsøgskommissjoner. I 1870 blev han Ordonantsofficier hos H. K. H. Prins Oscar, 1878 Adjutant hos H. M. Kongen og 1 Decbr. 1890 Kammerherre hos H. M. Dronningen.

Han er R. W. O. (1871), R. R. St. A. O. 3. Kl. (1873), R. D. D. O. (1879), R. R. St. W. O. 4. Kl. (1880) og R. S. O. (1883).

* 23 Septbr. 1870 *Caroline Jenssen* (f. 30 Septbr. 1845), D. af Konsul i Throndhjem Anton J. og Johanna Catharina Richter.

Jfr. Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 198.

Forslag til Instruktion for Skydning med Feltskyts. Kra. 1874. 8. 46 S. (I bearbejdet Form senere udgivet med Titlen: Korrektionsregler for Skydning med Feltskyts. Udfærdigede af Generalfelttøimesteren og Chefen for Artilleriet. Kra. 1876. 8. 20 S.)

Uddrag af Rapport indsendt efter en i Vinteren 18$\frac{73}{74}$ foretagen Udenlandsreise. Kra. 1874. 8. 58 S. Trykt som Bilag til Det kgl. norske Artilleris Aarsberetninger. XIV. Hefte. Kra. 1875).

Lærebog i Artilleri for den kgl. norske Artilleribrigades Underofficersskole. Af T. O. Klingenberg og W. B. Olssøn. Udg. paa Foranstaltning af Generalfelttøimesteren og Chefen for det kgl. norske Artilleri. Med 9 Plancher. Kra. 1879. 8. 168 S.

Klingplads, Peter Christian Sivertsen, en Husmandsgut under Gaarden Klingen i Stods Prestegjeld, blev født 1854, røbede som liden Skolegut gode Evner, men var sygelig og svag af Helse og mistede kort efter sin Konfirmation Synet. Et Aars Ophold dels paa Blindeinstitutet, dels paa Rigshospitalet i Kristiania hjalp intet. Da han var kommen tilbage til sit Hjem og var bleven nogenlunde frisk, begyndte han at skrive smaa Digte, hvoraf et Udvalg blev trykt. Han gjennemgik ogsaa da et Kursus ved Amtsskolen og opholdt sig en Vinter ved L. M. Bentsens Folkehøjskole. Han døde i sit Hjem 17 Marts 1881.

Nekrolog i Indheredsposten 1881, No. 24, jfr. Nordenfjeldsk Tidende 1882 No. 35, af Olav Ålberg.

20 Digte. [Med Forord af Presten A. Bødtker.] Stenkjær 1875. 8. 32 S.

Kloster, Asbjørn, blev født 21 Decbr. 1823 paa Gaarden Bukneberg i Bukken af Forældrene *Ole* og *Marta K.*, som da styrede en Gaardpart der. Da Sønnen var omkring 3 Aar, flyttede Forældrene til Utstejn Kloster — deraf hans Navn —, hvor de «lodbrugte» Klostergodset i flere Aar. I sit 8de Aar kom han til sin Moster paa Vik paa Rennesø, hvor han fik en tarvelig Skoleopdragelse, men ellers mest brugtes til at jæte Faar i Udmarken. Efter sin Konfirmation kom han hjem igjen for at hjælpe Faderen, der nu havde bosat sig i Stavanger først som Slagter, siden som Høker og Brændevinshandler. Fra 1844 til 1847 havde han Ansættelse som Krambodgut hos et Par Handelsmænd i Stavanger, bl. a. hos det store Handelshus J. A. Køhler & Ko. ved dets Melhandel. Om Vaaren 1847 kom han ved Hjælp af nogle engelske «Venner», der var paa Besøg i Stavanger, over til England, hvor han opholdt sig omkring et Aar paa Friends' Agricultural School i Great Ayton.

Hjemkommen fra England bosatte han sig atter i Stavanger, hvor han nu i flere Aar bestyrede en Privatskole og ved Siden deraf gav Undervisning i Engelsk. Under Opholdet i England var han bleven kjendt med Virksomheden for Totalafholdssagens Fremme, og efterat han ved Juletid 1859 havde stiftet den første norske Totalafholdsforening i Stavanger, begyndte han omtrent samtidig Udgivelsen af Maanedsskriftet «Afholdsbladet», som han fra 1861 af udvidede og gav Navnet «Menneskevennen», i hvis Interesse han ved Juletid 1861 flyttede til Kristiania, hvor han i Marts 1862 stiftede den første Totalafholdsforening. I Slutningen af 1863 flyttede han tilbage til Stavanger, hvor han fortsatte sit Arbejde for Afholdssagen og dens Blad, men tillige i 1866 etablerede sig som Kjøbmand og Skibsreder. Paa Rejser i Norge, Danmark, Island og Færøerne, foruden flere Gange til England, virkede han paa en Gang i sin Forretnings og i Afholdssagens Tjeneste. Han døde i Stavanger 18 Januar 1876.

Portræt med Biografi i Menneskevennen 1877, S. 17—23 og i s. Bl. 1882, No. 1 og 2. Hans Billede findes ogsaa foran Skriftet «Kom og hjælp os». Nogle Ord om Afholdsreformen. (Stav. 1877.) *Mindedigt* i Menneskevennen 1878, S. 65, jfr. Kantate af Tf. Haraldstad ved Stavanger Totalafholds-Forenings 25-Aars-Fest 31 Decbr. 1884. *Mindetale* over ham af Oscar Nissen i Menneskevennen 1888, No. 1.

Engelsk Formlære med Læsestykker og Stiløvelser. (Trykt som Manuskript.) Chra. 1864. 8. IV S., 108 S.

Afholdsblad mod Brugen af alle Slags berusende Drikke uden som Medicin. Stavanger 1860. 4. 12 No. 152 Spalter. — Fortsattes under Titlen

Menneskevennen. Et Maanedsskrift til philanthropiske, moralske og religiøse Øiemeds Fremme og til gavnlig Oplysning og belærende Underholdning for Ældre og Yngre. B. 1—16. Chra. og Stavanger 1861—76. 4. (Fra 1880 er Bladet bleven udgivet i Kristiania, red. dels af Oscar Nissen, dels af Sven Aarrestad.)

Han oversatte og udgav en hel Del Afholdstraktater, der tryktes og uddeltes af Stavanger Totalafholdsforening, saaledes alene i Aaret 1870 omkring 10000.

Klouman, Peter, Søn af Forvalter ved Hadelands Glasverk *Hans Henrik Gerhard K.* og hans 2den Hustru *Pauline Sophie Høffke*, blev født i Hurdalen 15 Decbr. 1807, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1827 og medicinsk Kandidat med Haud i Septbr. 1834, efterat han allerede fra Juni 1831 havde i et Aars Tid været konst. Batterikirurg i Kristianssand og i 1833 gjort Tjeneste som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling. Den 23 December 1834 udnævntes han til Kompagnikirurg ved Akershusiske Musketerkorps og fungerede samtidig som Fattiglæge i Aker. Fra Novbr. 1835 praktiserede han dels i Ejdsberg, dels i Farsund, blev 27 Maj 1837 udnævnt til Distriktslæge i Nordhordland, 15 April 1841 til Distriktslæge i Lyngdal (Farsund) og *8 Maj 1847 til* Berglæge paa Kongsberg. Han døde i Kristiania 7 *Juli 1862.*

* *Julie Magna Elisabeth Hoffmann* (f. i Kristianssund 29 August 1812), D. af Divisjonskirurg Samuel H. og Elen Maria Clauson Kaas.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 614 fg.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie II. (1843), S. 215 fg.: Medicinalberetning fra Lyngdals Lægedistrikt for Aaret 1842; S. 310—12: Om liquor am̄onici caustici.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge 1860, S. 135—37: Bemærkninger om de hygieniske Forhold blandt Arbeiderne ved Kongsbergs Sølvværk.

I Morgenbladet 1854, No. 237: Et Blik i Apotheker Thaulows „Blik i vor Pharmacie- og Medicinal-Bestyrelse" [i s. Bl. No. 155].

Klüwer, Lorentz Diderik, Søn af Oberstløjtnant *Lorentz Diderik K.**) († 1771, Udgiver bl. a. af et Kart over Værdalen, trykt 1767) og *Sille Marie Bøyesen*, blev født 1750, blev 1788 Kaptejn og Kompagnichef ved Nordenfjeldske Skiløber-Bataljon og i Januar 1804 udnævnt til Major og Kommandør for søndenfjeldske Skiløber-Bataljon. Han ejede Gaarden Bjertnæs i Værdalen, hvor han døde 30 Januar 1820. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1811).

Jfr. Norske Stiftelser III. 56, 810.

Bonde-Practica, anvendelig ved Gaardsbrug og huuslig Drivt, samlet af Andres Optegnelser og egen Erfaring. Udg. af det kgl. Norske Videnskabers Selskab. Chra. 1815. 8. 72 S. — 2det Oplag. Thjem 1816. 8.

I Didrichsens Magazin III. 337—96: Den regulerte og passende Agerdyrkning Nordenfjelds i Norge.

Klüwer, Lorentz Diderik, foregaaendes Brodersøn og Søn af Løjtnant *Broder Wilhelm K.* paa Bunæs i Værdalen († som Kaptejn 1816) og *Sophie Hersleb Krog* († 11 Marts 1848), blev født 23 Decbr. 1790 og uddannedes til Officier ved det kgl. norske Landkadetkorps, hvor han bl. a. havde til Lærer Kaptejn, senere Oberstløjtnant i den danske Hær C. H. I. Sommer, der som Antikvar og Ejer af en ikke ubetydelig Samling af Antikviteter bibragte den unge K. «Lyst til at erhverve sig Kyndighed i Norges Historie og dets Oldsager.» Da K. derfor var bleven Officier i 1808, ansat som Løjtnant ved 1ste nordenfjeldske Skiløberbataljon og senere som Adjoint i Generalstaben, hvor han 6 Novbr. 1815 blev ansat som Kaptejn og Divisjonsadjutant, og da han i 1810 blev befalet at optage militære Karter over en Del af Throndhjems Stift, fik han en god Anledning, som han ogsaa udnyttede, til at optage og beskrive ethvert i antikvarisk Henseende mærkværdigt Sted. Hans kartografiske Arbejde varede til 1814; hvad han i disse

*) Hans Fader *Johan Wilhelm Klüwer* var født 1652 i de russiske Østersøprovinser og med ham kom i 1670 Slægten til Norge (Hist. Tidsskr. 3. R. I. 185, Anm.; [Emilie Bernhoft:] Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. *168, Anm. 2.*).

Aar havde samlet af antikvariske Tegninger og Beskrivelser, indleverede han til Videnskabsselskabet i Throndhjem, hvoraf han var bleven kaldet til Medlem i 1811. Paa dette Selskabs Bekostning gjennemrejste han saa 1815—17 den største Del af Indhered, begge Mørerne og Selje Prestegjæld i Nordfjord og af det paa disse Rejser samlede Materiale udarbejdede han derefter sit ndfr. nævnte Skrift «Norske Mindesmærker.» I 1823 foretog han paa samme Selskabs Bekostning en antikvarisk Undersøgelsesrejse i det søndenfjeldske Norge, hvorfra han indsendte en Beretning med Tegninger i tre haandskrevne Hefter, der optoges i Videnskabsselskabets Manuskriptsamling, men senere er forsvunden og nu maa befrygtes at være tabt; en Afskrift af dem findes i Bergens Museum. Paa egen Bekostning foretog han 1824 en ny Undersøgelsesrejse i det Throndhjemske, som han beskrev i 3 smaa Kvarthefter, hvoraf Originalerne til de to nu opbevares i Videnskabsselskabet i Throndhjem; det 3dje er gaaet tabt. I 1823 blev Klüwer udnævnt til Major i Armeen; i denne Stilling døde han i Throndhjem 4 Januar 1825. Han var omkring 1820 bleven optagen som Medlem af det bekjendte svenske Selskab *Götiska Förbundet*, hvis eneste norske Medlem han var og blev. Paa hans Grav paa Domkirkegaarden i Throndhjem lod den derværende Filialafdeling af Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring i 1875 lægge en Ligsten i middelaldersk Stil med Indskrift i Majuskler.

* 22 April 1813 *Anne Birgitte Marie Krog* (f. 22 April 1789, † i Thjem 2 Jan. 1877), D. af Sogneprest til Melhus Ove Christian K. og Albertine Sylow. Som Enke efter Klüwer giftede hun sig 2den Gang 1838 med daværende Artillerikaptejn, senere Oberstløjtnant og Felttøjmester Jens Lund (f. 1799, † 1856).

Jfr. I. Undset: «Om Antikvaren L. D. Klüwer og hans manuskripter» i Hist. Tidsskrift 3. Række, I. 178—185; C. M. de Seue: Hist. Beretn. om Norges geografiske Opmaaling, S. 63 fg.; Sven Nilsson: Dagboksanteckningar under en resa i Norge 1816 (Lund 1879), S. 41; [Emilie Bernhoft:] Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 169.

Beskrivelse til Forfatterens Kart over Slaget ved Stiklestad. Thjem 1822. 8.

Norske Mindesmærker, aftegnede paa en Reise igjennem en Deel af det Nordenfjeldske, og beskrevne af L. D. Klüwer. Udg. af det Kgl. Norske Videnskabers Selskab. Chra. 1823. 4. 152 S. m. 35 Steentryk. (Texten tryktes i Kra. paa Vid.-Selsk.'s Bekostning, Plancherne udførtes i Stockholm paa Bekostning af Kong Carl Johan. En Anmeldelse af Bogen findes i Morgbl. 1823, No. 75).

I Iduna IX. (Sthlm. 1822), S. 382—89: Om fortidsmindesmærker i og ved Kristiania.

I Snotra, Nytaarsgave for *1821*, S. 97—103: Orm Lyrje og Lundesolen, efter et gammelt Sagn [Digt]. I samme *1822*, S. 199: En Selskabssang.

I Hermoder, 3. Halvaarg., 1822, S. 319 fg.: Tvæster Troldmand, efter *et gammelt* Folkesagn. — I 4. Halvaarg., 1823, S. 224: St. Olufs Kilde paa *Klingen, efter gamle* Sagn.

Af hans Kartarbejder blev Kart over Norges militaire Inddeling 1821, med Beskrivelse, trykt og udg. i Kra. 1821. Hans militære Krokier i Maalestokken 1 : 4000 over alle militærvigtige Strøg i Throndhjems Stift, hvilke senere «er benyttet — direkte eller indirekte — ved Udarbejdelsen af alle over disse Egne udgivne Karter», opbevares nu dels i den geografiske Opmaalings Arkiv, dels i den dermed forbundne topografiske Afdeling af Generalstaben.

Sine «Antikvariske Observationer paa en Reise fra Kristiania til Throndhjem 1821» sendte han til Trykning i «Götiska Förbundets» Organ «Iduna», hvor de dog aldrig blev trykt. Ogsaa dette Klüwerske Haandskrift synes at være forsvundet.

Klæbo, Jon, Søn af Styrmand *Peder Johan K.* og *Marit Kathrine Bang*, en Faster af Professor Dr. A. Chr. Bang, blev født 15 Septbr. 1839 paa Gaarden Glejn i Dønnes, Annex til Næsne Prestegjeld. Hver Vinter fra han var en 6—7 Aar til Konfirmationsalderen tilbragte han paa Gaarden Sigerstad hos en Farbroder, hvis Navn han bar, sammen med sin Fætter, den nævnte A. Chr. Bang. Efter sin Konfirmation om Sommeren 1856 roede han et Par Aar Lofotfisket sammen med en ældre Broder, men opgav saa Sjøen og Fisket og kom i 1859 ind paa Tromsø Skolelærerseminarium, hvorfra han 1861 blev udexamineret med Udmærkelse. Han var derefter i 2 Aar Huslærer hos Lensmand Oxaas i Lyngen og kom i 1863 til Kristiania for at følge sin Fætter Bangs Exempel og gaa den studerende Vej. Ved Bangs Hjælp fik han s. A. et Vikariat ved Haugerud Skole i vestre Aker, mens han forøvrigt sprænglæste til Artium, som han tog med Haud 1864. Efter Andenexamen i 1865 blev han ansat som Lærer ved Aars' og Voss' Skole og begyndte at studere Theologi, mens han samtidig begyndte at sysle med literært Arbejde, navnlig som Maalmand, i den Retning paavirket af A. O. Vinje, hvis Bekjendtskab han havde gjort kort efter sin Ankomst til Kristiania. I Slutningen af 60-Aarene blev han imidlertid angreben af Tæring, som tvang ham til fra Sommeren 1871 at slutte med sin Lærervirksomhed og flytte til Utne i Hardanger, hvor han tilbragte Resten af sit Liv til sin Død 29 August 1874.

Portræt med Biografi foran hans «Digte og Fortællinger». *Nekrolog og Mindedigt* af Olav Lofthus i Berg. Tid. 1874, No. 204.

Digte og Fortællinger samt A. O. Vinjes Livshistorie. Udgivne og ledsagede med den afdødes Biografi ved H. G. [Heggtveit]. Med Forord af Professor Dr. A. Chr. Bang. Kra. 1888. 8. 200 S.

I ovennævnte Skrift er samlet en stor Del af de Digte og Artikler af forskjelligt Slags, som han fra 1866 af til sin Død offentliggjorde i «Adressebladet», «Almuskole-Tidende», «Den norske Folkeskole», «Aftenbladet», «Bergens Tidende», «Dagbladet», «Dølen», «Ferdamannen», «Svein Urædd», «Fraa By og Bygd», «Vossingen» m. fl., som oftest uden Navn og under forskjellige Merker (*S. G.*, *J. K.*, *F. P.*, Filodemos Pedersen m. fl.). Af Skriftstykker, som ikke er optagne i den nævnte Samling, merkes hans i «Bergens Tidende» 1873 og 1874 under Merket *Filodemos* trykte «*Fortrolige Breve fra en Samtidig*» [ɔ: Betragtninger over vore Samfundsforhold].

Knap, Caspar Rasmus, Søn af Prokurator, senere Byfoged paa Tromsø og i Bergen *Bo Nilsen K.* og *Stephana Nicolea Rumi*, er født paa Fredrikshald 5 Marts 1831, blev Student med Laud fra Tromsø Skole 1850 og filologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1857. I Februar 1858 blev han Hjælpelærer ved Drammens lærde Skole og ved Strømsø Borgerskole, men udnævntes allerede i Juli s. A. til Adjunkt ved Tromsø Skole, hvor han 14 Febr. 1863 blev Overlærer. Fra Juli 1865 var han under Rektor Steens Fravær konst. Rektor ved samme Skole og udnævntes derefter til dette Embede 9 Marts 1867. Den 1 Oktbr. 1874 blev han udnævnt til Overlærer ved Kristianssands Kathedralskole, 1 Juni 1876 til Rektor ved Arendals og 30 August 1880 til Rektor ved Lillehammer offentlige Skole for den højere Almendannelse.

* *Sofie Knap*, hans Søskendebarn og D. af Kaptejn i Marinen Hans Laurentius K. og Maren Wright.

Jfr. Eriksen og Koht: Biogr. efterretn. om studenter fra Tromsø skole, S. 13.

Han har udgivet Indbydelsesskrifter fra Tromsø Skole 1868 (8. 76 S.), 1870 (8. 36 S.), 1872 (8. 66 S) og 1874 (8. 1 Bl., 53 S.); fra Arendals Skole 1878 (8. 56 S.), 1879 (8. 43 S) og 1880 (8. 32 S.); og fra Lillehammers Skole 1881—90, hvori han har meddelt Skoleefterretninger fra disse Instituter.

I Indbydelsesskrift fra Tromsø Skole 1865: Almendannelsen og Latinskolen.

I Indbydelsesskrift fra Lillehammers Skole 1882, S. 3—30: Skoleraadets Erklæring af 28 Oktbr. 1881 ang. den paatænkte Revisjon af de offentlige Almenskolers Undervisningsplan.

I Morgenbladet 1867, No. 90 B: Professor Friis's Artikel om Finnegutten.

Knudsen, Christoffer, Søn af Arbejder *Knud Larsen* og *Antonette Kristoffersen*, er født 4 Oktbr. 1843 i Drammen, fra hvis Latinskole han blev Student med Laud 1861; i Juni 1867 tog han theologisk Embedsexamen med Laud. Han var derefter ansat som Timelærer ved Drammens Latinskole til 1869, da han tiltraadte Embedet som Kateket i Mandal, hvortil han var bleven udnævnt 28 Decbr. 1868, og hvorfra han igjen søgte sig entlediget 1876, da han var bleven ansat som Sekretær ved det norske Missjonsselskab i Stavanger. Den 2 August 1879 udnævntes han til Sognepræst til nedre Eker og 16 April 1886 til res. Kapellan til Bragernes. Han var til Udgangen af 1890 Medlem af Drammens Formandskab.

Affskeds-Prædiken i Mandals Kirke 17de Søndag efter Trinitatis. Mandals Menighed tilegnet. (Trykt efter Anmodning). Mandal 1876. 8. 15 S.

Om Missionen til Børn. Stavanger 1877. 16. 22 S.

John Coleridge Patteson, en Martyr i Missionen. Stavanger 1877. 8. 32 S.

Fra Missionen. For Missionsmøder og Hjemmet. Stavanger 1878. 8. 2 Bl., 149 S.

Hvad vil Hedningemissionen i vor Tid, og hvad udretter den? Drammen 1883. 8. 54 S.

Fra Sygesengen og Sjælesorgen. Kra. 1884. 8. 83 S.

I Luthersk Kirketidende findes af ham — foruden nogle mindre Artikler og Meddelelser om danske Kirkeforhold — i Ny Række II. (1870), S. 337—43: Om den almindelige Bededag (jfr. IV. 289—94 af Dr. E. F. B. Horn, hvortil Svar af K. i V. 1—7 med Gjensvar af Horn S. 97 fg.). — I 4. Række XIV. (1883), S. 178—83: Prædiken ved Luther-Festen i Drammen 31 Oktbr. 1883. — I 5. Række I. (1887), S. 39—41 og 175—78: Fra Danmark; S. 289—293: Biskop D. G. Monrad. — II. S. 37—41 og 297—300: Fra Danmark. — VII. 161—69: Om Sammenslutning i vort Indremissionsarbeide; S. 277—88: Oversigt over Missionsforholde i Kina. — VIII. S. 33—39 og 49—56: Om Nadverdforeninger. (Foredrag ved Stiftsmødet i Kristiania); S. 305—10 og 330—35: Presternes Selvkommunion.

I Ny Luthersk Kirketidende *1877*, S. 305—12, 362—68, 404—11: Om vore Søndagstexter.

I Luthersk Ugeskrift, ny Række *IV*. (1889), S. 71—89: Den moderne Jødedoms Stilling og Stræben.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke; i Lutherstiftelsens Søndagsprædikener o. fl. Samlingspostiller er enkelte Prædikener af ham trykt.

I Christliebs „Den evangeliske Hedningemission i Nutiden," overs. af O. Gjerløw, har han S. 137—78 leveret „Kort Oversigt over de skandinaviske Missioner".

Af Norsk Missions-Tidende var han Redaktør 1876—1880 og fast Medarbejder 1881—1889. — Siden Begyndelsen af 1890 er han norsk Medarbejder i Nordisk Missions-Tidsskrift, red. af den danske Provst J. Vahl.

I Menneskevennen 1884, No. 14: Det har jeg ventet paa.

I forskjellige Dagblade findes lejlighedsvis af ham enkelte anonyme Artikler, navnlig om Skolesager og om Afholdsreformen.

Knudsen, David Faye, Søn af Kjøbmand *Knud K.* (f. 24 Decbr. 1808, † 27 Februar 1866) og *Antonette Hvistendahl* (f. 25 Oktbr. 1815), er født paa Fredrikshald 19 Juli 1837, blev Student med Laud fra sammes Latinskole 1855 og filologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1861. Han ansattes 1867 som Klasselærer og udnævntes 28 Decbr. s. A. til Adjunkt ved Fredrikshalds Skole, hvorfra han 28 Januar 1873 forflyttedes som Adjunkt til Kristiania Kathedralskole, ved hvilken han 22 Decbr. 1880 befordredes til Overlærer. Han var tillige 1873—75 Lærer i Engelsk ved Krigsskolen, 1875—76 Lærer ved Kristiania Handelsgymnasium og 1875—81 Lærer ved Nissens Pigeskole for voxne. Den 9 Marts 1882 blev han udnævnt til Expeditionschef for Skolevæsenets Anliggender. Han er Formand i den kgl. Kommissjon af 1890 til Revisjon af Lovgivningen om det højere Skolevæsen. Han blev 21 Januar 1887 R. St. O. O. »for Embedsfortjeneste.»

* *Laura Elisabeth Steen* (f. 24 Maj 1846), D. af Mægler paa *Fredrikshald Lauritz Kjellerup S.* og Elisabeth Cathrine Fearnley.

Tydsk Elementar- og Læsebog. Chra. 1869. 8. S. — Supplement til samme. Chra. 1871. 8. 56 S. — 2den forøgede Udgave. Chra. 1871. 8. 2 Bl., 227 S. — Tredie Udg. Chra. 1873. 8. — Fjerde Udg. Kra. 1874. 8. — Femte Udg. Kra. 1876. 8. — Sjette Udg. Kra. 1879. 8. Syvende Udg. Kra. 1881. 8. 3 Bl, 237 S. — 8de udgave. Kra. 1884. 8. 2 Bl., 237 S., 1 Bl. — 9de udgave. Kra. 1888. 8. VI S., 1 Bl., 174 S. (Anm. i Aftenposten 1888, No. 655).

Tydske Stiløvelser for Middelskolen. Chra. 1870. 8. 1 Bl, 127 S. — 2det Oplag. Chra. 1873. 8. 132 S. — Tredie forøgede Udg. Kra. 1875. 8. 206 S. — Fjerde forøgede Udg. Kra. 1877. 8. VIII S., 216 S. — Femte Udg. Kra. 1880. 8. VIII S., 232 S. — 6te udgave. Kra. 1884. 8. VIII S., 231 S. — 7de udgave. Kra. 1889. 8.

Tydske Stiløvelser. Supplement til anden og tredie Udgave. Kra. 1877. 8. 56 S.

Engelsk Elementarbog. Chra. 1872. 8. VI S., 216 S.

Nogle Stil- og Taleøvelser i Engelsk. Kra. 1874. 8. 50 S.

Engelske Stiløvelser. Med en Oversigt over de engelske Præpositioners Brug og en kortfattet engelsk Synonymik. Af D. F. Knudsen og Jakob Løkke. Chra. 1877. 8. 256 S. — Supplement til samme. Kra. 1878. 8. 63 S. — Anden gjennemseede og noget forøgede Udgave. Chra. 1878. 8. VIII S., 276 S. — Tredje udgave*). Kra. 1883. 8. V S., 1 Bl., 168 S. — Fjerde udgave. Kra. 1889. 8. IV S., 176 S.

Engelske Stiløvelser for Realgymnasierne. Af D. F. Knudsen og Jakob Løkke. Anden Samling**). Chra. 1880. 8. 2 Bl., 155 S.

Kortfattet fransk grammatik for middelskolen. Kra. 1879. 8. 63 S. — Anden udgave. Kra. 1882. 8. 70 S. — 3. udgave. Kra. 1885. 8. 72 S., 1 Bl.

Fransk Læsebog. Ved D. F. Knudsen og N. Th. Wallem. *I.* For Middelskolen. Kra. 1878. 8. VIII S., 163 S. — Anden Udgave. Kra. 1880. 8. VI S., 170 S. — 3. udgave. Kra. 1886. 8. VI S., 170 S. — *II.* For Gymnasier. Med 2 Karter over Paris. Kra. 1879. 8. 3 Bl., 401 S. — 2. udgave. Kra. 1887. 8. 4 Bl., 335 S — *III.* For gymnasier [2.] Kra. 1888. 8. 2 Bl, 97 S. (Anm. af *H.* i Morgbl. 1888, No. 241).

Glossar til D. F. Knudsens og N. Th. Wallem's fransk Læsebog for Middelskolen. Kra. 1880. 8. 45 S.

Nyere franske Forfattere i Udvalg. Med oplysende Anmærkninger af D. F. Knudsen og N. Th. Wallem. *I.* Chra. 1882. 8. 2 Bl., 107 S. (Anm. i Morgbl. 1882, No. 192 B.; i Nordisk Revy I., Prøvenumer Sp. 10 af P. J. Vising). — *II.* Chra. 1884. 8. 2 Bl., 87 S.

Almenskoler og Fagskoler. Foredrag holdt i det pædagogiske Samfund den 10 Decbr. 1888. (Særtryk af „Morgenbladet"). Chra. 1889. 8. 32 S.

I Indbydelsesskrift fra Fredrikshalds Skole 1869: Om Undervisningen i Norsk og Tydsk i Fællesklasserne.

I Morgenbladet *1884*, No. 359: Om Fællesundervisning. (Referat af et

---

*) *Med Titlen:* Engelske stiløvelser for middelskolen.

**) *Som 1ste Samling* betragtes de foran nævnte Stiløvelser for Middelskolen.

Foredrag i Norsk Kvindesagsforening i Anl. af Fru Ragna Nilsens Foredrag). — *1889*, No. 15 og 16: Almenskoler og Fagskoler. (Foredrag i det pædagogiske Samfund); No. 540: Nordahl Rolfsens „Illustreret Tidende for Børn."

I Dagbladet 1886, No. 436: En Udtalelse af Undervisningsdepartementet.

Af Universitets- og skoleannaler, ny række, udgivet efter foranstaltning af kirke- og undervisningsdepartementet, 1886 og flg., i hvilke Aargange forskjellige Rundskrivelser fra Kirkedepartementets Skolekontor angaaende Undervisningsvæsenet er trykt, har han været og er den egentlige Hovedredaktør.

Som Expeditionschef for Skolevæsenets Anliggender har han leveret Forarbejder til Lov om examen artium af 16 Juni 1883 og i 1884 motiveret Udkast til nye Undervisningsplaner for Middelskoler og Gymnasier paa Grundlag af Skolernes Erklæringer herom.

Knudsen, Ernestus Mathias, er født 24 August 1847 paa Gaarden Bø paa Andøen, hvor hans Forældre var Gaardmandsfolk. I August 1868 blev han optaget paa Tromsø Skolelærerseminarium, hvorfra han udexamineredes 1870. Han var derefter Lærer paa et Par Steder i Nordland og senere i Namsos, hvor han modtog videregaaende Undervisning bl. a. i levende Sprog. I 1876 blev han Huslærer i Næs paa Romerike og læste senere et Aars Tid ved Privatskoler i Kristiania til 1879, da han blev ansat som Lærer ved Roverstads Skole i Vestby.

* 1) 1880 *Amalie Gulbrandsen* († 1883).
* 2) 1885 *Alma Kinde*.

Smaadigte. Bergen 1874. 8.

Træk af Fiskerlivet i Nordland. Namsos 1879. 8. 80 S.

Enkelte mindre Digte og Artikler af ham er trykt i Blade nordenfjelds og i et Par Kristianiablade.

Knudsen, Fredrik Tobias, blev født 26 Novbr. 1785 paa Gaarden Knivsland i Vanse Prestegjæld, hvor hans Fader *Knud K.* (f. i Lyngdal 1744, † i Kristianssand 1823) levede som Gaardbruger, Smed, Farver og Møller; hans Moder *Anne Cathrine Jacobsen* (f. 1766, † 1844) var fra Knivsland. Af sin Fader oplærtes han til Farver, men lærte desuden ogsaa Navigation. I 1807 kom han til Bergen, hvor han bosatte sig som Farver, men flyttede i 1809 derfra til Gaarden Hustvedt i Etne, som han igjen solgte i 1811, hvorefter han igjen tog Borgerskab som Kjøbmand i Bergen, fornemmelig som Bondehandler og Sildespekulant; senere tog han igjen fat paa Farverhaandverket, men hverken det ene eller andet gik for ham, og han flyttede i 1830 fra Bergen til Farsund, derfra i 1838 til Kristiania. I Farsund havde han begyndt at arbejde for Missjons- og Maadeholdssagen; i Kristiania fik han oprettet et Prøveasyl for Smaabørn og senere en Privatskole, som han bestyrede i Resten af de 10 Aar, han boede der, idet han i dette Tidsrum tillige virkede for Maadeholdssagen og Missjonen, fik i Septbr. 1840 stiftet

Landets første Maadeholdsselskab i Kristiania og foretog senere (1843—44) for at fremme disse Samfundsanliggender Rejser over hele Østlandet og nordover til Throndhjem og Romsdalen. Sommeren 1848 forlod han med flere af sine Børn Kristiania for at følge sin Søn, den ndfr. nævnte Missjonsprest H. C. Knudsen til Syd-Afrika som Kolonister der, men efterat have lidt Skibbrud i den engelske Kanal vendte han 1849 tilbage til Norge, hvor han saa var bosat, dels som Farver, dels som Indremissjonær, paa forskjellige Steder, indtil han 1854 bosatte sig i Solum ved Skien, hvor han levede til sin Død 7de Juli 1870. Han var i 1857 formelig traadt ud af Statskirken.

* 11 Februar 1809 *Asseline Johanne Marie Lie* (f. i Bergen 13 Decbr. 1784, † 10 Juli 1829), D. af Kleinsmedemester i Bergen Lars Johannes L. og Marthe Schjedfar, begge fra Gudbrandsdalen.

Autobiografi i ndfr. anførte «Levnetsbeskrivelse», S. 3—63. Jfr. D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh., II. 17, 18, 24, 28 og 30; Luth. Kirketid., ny Række IV. 110 [af Th. C. Bernhoft]; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 11; Aftbl. 1870, No. 168.

Maadeholdsselskab, det eneste Middel mod Brændevinsgiften. En underdanig og ærbødig Opfordring til Høie og Lave, ved en Tale, afholdt i Grønlands Asyls Skolelokale, afvigte Pintsedag 1840. Chra. 1840. 8. 8 S.

Thirza eller Korsets tiltrækkende Kraft. Oversat af F. T. K. Chra. 1843 12. 62 S.

Hofraad og Professor Joh. Henr. Jungs (Stilling) Besøg i Herrenhut, Ugen før og efter Paaske 1803. Uddrag af hans Skrift: „den graa Mand" 14de Hæfte, Pag. 74, ff. Oversættelse. Og Missionær H. C. Knudsens Farvel til Norge, sit elskede Fædreneland. Udg. af F. T. Knudsen. Chra. 1843. 8. 16 S.

Om den Synd at dandse af Pastor Doering. Oversættelse. Chra. 1844. 8.

Fredrik Tobias Knudsens og hans Søn, Missionær Hans Christian Knudsens Levnetsbeskrivelse, tilligemed endel historiske Fremstillinger. Nedskrevet og udgivet af F. T. Knudsen i hans 81de Aar. Chra. 1867. 8. 3 Bl., 134, S., 99 S.

I Morgenbladet 1840, No. 207: Om Forgiftelsen ved Brændeviin af Hufeland. (Overs.).

I Chra. Intelligents-Sedler 1841, No. 211 Tillæg: Tale holden paa Børsen om den ægte og uægte Maadeholdssag.

Knudsen, Guul, Søn af *Knud Gundersen Tingelstadeje* og *Sigrid Christensdatter*, blev født paa Modum 22 Novbr. 1803. Efterat være undervist i Drammens Borgerskole, blev han i 1819 ansat som Tredjelærer ved samme og forflyttedes i 1828 derfra som Lærer ved Kristiania Borgerskole. Privat dimitteret tog han 1829 Examen artium med Haud og 1833 Andenexamen med Laud, hvorefter han i Oktbr.

1839 blev ansat som Bestyrer af og Overlærer ved Opfostringshuset i Kristiania, fra hvilken Stilling han erholdt Afsked med Pension 1868. Han døde i 1872.

Jfr. Aarsberetning fra Kristiania borger- og realskole 1888—89, S 19; D. Thrap: Erindringer fra Kristiania Borgerskole 1841—43, S. 11.

Norsk Grammatik til Brug i Skoler og ved privat Underviisning. Chra. 1837. 8. 155 S. – 2det forøgede Oplag. Chra. 1840. 8. 158 S.

Knudsen, Hans Christian, Søn af ovennævnte *Fredrik Tobias K.*, blev født i Bergen 18 Marts 1816. «Fra hans Barndom af var Lydighed, Gudsfrygt og Tegning hans kjæreste Lyst,» er Faderens Udtryk om ham. Han fik ogsaa som liden Gut Undervisning paa Tegneskolen i Bergen og var i flere Aar ansat i Kaptejn Prahls Stentrykkeri, hvis fornemste Tegner, saavel paa Papiret som paa Stenen, han snart blev og af hvis lithografiske Prospekter fra Begyndelsen af 30-Aarene nogle blandt de bedste og største er udført af Knudsen. Et sterkt indre Kald drev han imidlertid til at blive Missjonær, og da under et Besøg i Bergen i 1834 Landskabsmaleren Professor Dahl havde sat sig i Spidsen for en Subskription for at faa sendt ham til et Kunstakademi i Udlandet, rettede den unge Mand en indtrængende Bøn til sin Fader om heller at blive sat ind paa en Missjonsanstalt. Efter Ansøgning blev han derefter i samme Aar optagen som Aspirant i det rhinske Missjonsselskabs Anstalt i Barmen, hvorfra han udexamineredes 1839, hvorefter han om Høsten s. A. besøgte sin Slægt i Norge og derpaa i Løbet af Vinteren i Missjonens Interesse berejste Landet. I Novbr. 1840 forlod han igjen Norge og begav sig, efter et Besøg i Barmen, hvor han 6 Maj 1841 blev ordineret til Prest i det nævnte Missjonsselskabs Tjeneste, i de sidste Dage af Maj 1841 over Rotterdam og London til sin Station i Syd-Afrika, Kommaggas i Lille-Namaqua, hvorfra han Aaret efter forflyttedes til Stationen Bethania i Store-Namaqua i Busklandet. I Slutningen af Aaret 1847 fik han Tilladelse fra Selskabet til at gifte sig og at rejse hjem til Norge i denne Anledning. Han vendte i 1849 tilbage til sin Station i Afrika, hvor han ved sin Tilbagekomst mødte sterk Uvilje hos den af ham tidligere indsatte (Konvertit-)Høvding, der jog ham bort fra Stationen, hvilket Knudsen besvarede med at lyse Høvdingen i Kirkens Ban. I nogle Aar blev han nu af Selskabet «sat som i en Arrest» som Hjælpeprest hos Superintendenten paa Stationen Tulbagh, hvorefter han søgte og fik sin Afsked og i 1854 kom hjem igjen til Norge. Han bosatte sig nu i Stavanger, hvor han i flere Aar holdt en liden Skole og forresten levede som Sproglærer og Indremissjonær. 1861—62 var han Huslærer hos Lensmand John Nergaard ved Molde og drog derfra paa Opbyggelsesrejser til Nordland, hvor han i Slutningen af Maj 1863 omkom ved et

Ulykkestilfælde ved at tage alene over Fjeldet fra Skarmodalen til Susendal i Hatfjelddalens Prestegjæld. Levninger af hans Lig blev fundet Aaret efter i Skarmodalselven.

* 3 Maj 1848 *Petronelle Hermandine Caroline Elisabeth Christiansen* (f. i Bergen 4 Marts 1820, † sindssvag paa Gaarden Malde ved Stavanger 25de Marts 1859), D. af Sogneprest ved St. Maria Kirke i Bergen Peter C. († 1830) og Anne Rebekka Gørbitz, en Søster af Maleren J. Gørbitz.

Jfr. Faderens «Levnetsbeskrivelse», [II.], S. 2—99; H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission. S. 11, 13; W. [Brandt]: Familierne Ellerhusen og Gørbitz, S. 20 fg; Norsk Missionstidende VI. 44 og VII. 15.

Missionær H. C. Knudsens Skrivelse til sine Venner i Norge. En Reisebeskrivelse fra Tydskland til London. Chra. 1843. 8. 20 S.

Missionær H. C. Knudsens Hilsen fra Afrika til sine Venner i Norge 1842, samt hans senere Skrivelser fra Store-Namaqua i Sydafrika. Chra. 1843. 8. 24 S.

En liden Bog for den norske Kirkes Bibelforskere, Lærde og Ulærde. Eschatologie, eller noget om de Ting, som snart bør at skee. Aab. 1, 1. Skrevet i Rama-Bethanien i Marts 1844. Chra. 1848. 16. 36 S. (Anon.).

Eschatologi (anden Deel) eller den i Eschatologi første Deel omtalte Opsats over Jer. 31, 10. Jødernes Tilbagevenden til Jerusalem. Skrevet i Rama-Bethanien i Marts 1844. Stavanger 1855. 8. 31 S.

Leila Ada. En israelitisk Jomfrus Levnet og salige Hjemgang. Fra Tydsk ved H. C. K.[nudsen]. Stavanger 1855. 8. 80 S.

Hans Farvel til Norge» er trykt i Faderens Oversættelse af Jungs Besøg i Herrnhut, S. 13—16 og senere i den anførte «Levnetsbeskrivelse», S. 56—58, i hvilket sidste Skrift ogsaa S. 5—56 er trykt, foruden flere Breve fra ham, en af hans Fader besørget Oversættelse fra Tysk af hans Dagbøger og Indberetninger til det rhinske Missionsselskab, omhandlende hans Rejse gjennem en Del af Tyskland til Norge i 1839 og hans Rejser i Norge 1839—40. Han redigerede 1855—57 Norsk Missions-Blad, der udkom i Stavanger.

I Tyskland tryktes en af ham paa Tysk affattet Beskrivelse over Grosz-Namaqualand, der ikke kjendes af Udg. og ikke findes anført i tyske bibliografiske Arbejder.

I Afrika udgav han paa Namaqua- eller Hottentotsproget en ABC, en Katekismus, nogle Salmer og en Oversættelse af Lukas' Evangelium.

Knudsen, Hans Christian, Søn af Provst og Sogneprest til Jælse *Paul K.* († 25 Februar 1837) og hans 1ste Hustru *Dorothea Margrethe Arendrup*, var først Officier, men traadte ud af Armeen som Kaptejn, tog i August 1819 norsk juridisk Examen, blev 1823 Underretsprokurator i Stavanger Amt og døde paa Jælse Prestegaard 21 August 1824.

I Nationalbladet XIX. 6—20 og 126—135: Beretning om det Passerede ved en Borgervagt. (Jfr. f. Bl. S. 42—44 og 301—303).

Knudsen, Hans Julius, Søn af Skibsfører *Christian Fredrik K.*, der igjen var Søn af den bekjendte kgl. Skuespiller Hans Christian K., ogsaa kaldt »Fædrelandets Sanger» — og *Birgitte Lucie Gude* († 1878), en Prestedatter fra Elverum, er født i Kjøbenhavn 25 April 1812, kom ved Faderens Død (i Riga 1818) til sin Mødreneslegt i Norge 1819 og var først i to Aar i Huset hos Kjøbmand Johan Gude paa Moss, senere som Plejebarn hos dav. pers. Kap. i Lier J. H. Gude, blev 1831 Student med Laud fra Drammens Latinskole, ansattes 1834 som Tredjelærer ved Realskolen paa Moss, hvor han 1837 rykkede op til Andenlærer og blev staaende som saadan til 1 Maj 1843, da han, efter i Oktbr. 1836 at have taget theologisk Embedsexamen med Laud, 16 Februar 1843 var bleven udnævnt til Sogneprest til Karlsø, hvorfra han 28 Juli 1849 forflyttedes til Kleps Sognekald. Den 3 Maj 1858 blev han Sogneprest til Borgund og i Septbr. 1863 Provst i nordre Søndmøres Provsti. Den 31 Juli 1869 blev han befordret til Sogneprest til Sande og 1870 udnævnt til Provst i nordre Jarlsbergs Provsti, fra hvilke Embeder han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pension 2 Juni 1883.

* 31 Januar 1840 *Petra Marie Blom* (f. paa Strømsø 2 Decbr. 1814, † paa Sande Prestegaard 8 April 1881), D. af ovfr. (I. 358) nævnte Skibsfører og Skibsreder Christian B. og hans 1ste Hustru.

Jfr. Erlandsen: Biogr. Efterretn. om Gejstl. i Tromsø Stift, S. 174; W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 18; O. A. Løwold: Fra Jæderen, S. 114 og 175; Indbydelsesskrift fra Moss kommunale Middelskole 1886, S. 30, 32, 46 fg.; Storth. Forh. 1884, VI, Indst. S. I. S. 9.

Bibelhistorie for Skoler og Familier. Med Tegninger. Efter det 100de Oplag af Calwer Forlags-Forenings „Biblische Geschichten." Stavanger 1856. 8. (Jfr. Norsk Kirketid. 1856, No. 32). — 2det paany gjennemseede og forøgede Oplag. Stavanger 1861. 8 208 S. og 1 Kart.

Liden Forklaring over de fleste i Bibelhistorien forekommende Personers og Steders Navne. Stavanger 1856 8.

Tidsregister over Kirkens Historie indtil vore Dage. For Skoler og Familier. Chra. u. A. 8. XVI S.

Bibelsk Geographie for Skoler og Familier. Overs. [fra Tydsk] af H J. Knudsen. Stavanger 1858. 8. VIII S., 310 S. m Kart og 50 Afbildn. (Anm. i Norsk Kirketid. 1858, No. 2).

Den almindelige Verdenshistorie, efter bibelske Grundsætninger fremstillet for tænksomme Læsere. Norges Historie i udførligere Omfang indtil Sigurd Jorsalafarers Død eller Aaret 1130. [Oversat af H. J. Knudsen]. Stavanger 1862. 8. 768 S. (Med Omslagstitel: „Calwer-Forenings Verdenshistorie").

Afskedsprædiken i Borgunds Kirke 2den Søndag efter Trefoldighed 1870. Aalesund 1870. 8.

I Prædikener af norske Geistlige I. 146—57: Prædiken paa Fastelavns Søndag; S. 163—73: Prædiken paa 2den Søndag i Faste.

I For huuslig Andagt 1842 leverede han nogle Oversættelser fra Svensk.

Trykt 22 December 189.

Knudsen, Johan Christian Rømcke, blev født 4 Decbr. 1796 paa Kongsberg, hvor hans Fader *Peder K.* da var Bergverksprokurator; kort efter overtog Faderen Bestyrelsen af Næs Jernverk, indtil han, efter dettes Salg til Jacob Aall, i 1800 flyttede til Kjøbenhavn, hvor han blev Kancellist i et af Regjeringskollegierne og som frivillig ved Brandkorpset dræbtes under Bombardementet i 1807; hans Moder hed *Lovise Rømcke*. Med sine Forældre fulgte han til Næs, hvis nye Ejer Aall tog ham til sig som Plejebarn og i hans 8de Aar satte ham ind i Kristiania Kathedralskole, hvor han gik i 5 Aar, men — efter en egenhændig Optegnelse — «formedelst Overlærer Arnesens tyranniske Behandling mod Drengen fik saadan Modbydelighed for Bøger og Skoleliv, at han 12½ Aar gammel undveg og spadserede efter eget Indfald til Fredriksstad. Herfra forsøgte han paa at komme tilsøs, som, da han ingen Slags Legitimation havde, ikke lykkedes ham; endelig blev han gjenfunden og taget tilbage til Kristiania, hvorfra han 1811 efter sit Ønske kom tilsøs.» Han førte siden i flere Aar Skib for Jacob Aall, nedsatte sig 1826 som Kjøbmand i Arendal, men maatte 1843 formedelst Tab og Uheld stanse sin Handelsvirksomhed og fik 1844 Ansættelse som Fyrforvalter paa Torungen. I Oktbr. 1850 blev han tillige beskikket til Dispachør og 13 Juni 1853 udnævnt til Overtoldbetjent i Langesund, i hvilket Embede han døde 17 Decbr. 1862.

* 18 Maj 1828 *Gunhild Marie Hald*, Søster af ovfr. nævnte Sogneprest Nils H.

Tryk mod Tryk. I. Aabent Brev til „Morgenbladets" Hovedredacteur II. Tilbageblik. Chra. 1847. 8 48 S. (Anonymt).

Sømands-Aarbog for 1856. Arendal 1857. 8. III S., 116 S. — Samme for 1857 og 1858. Arendal 1860. 8. XIII S., 242 S. og 2 Tab. — Samme for 1859—1861 samt endel af 1862 (Udg. efter Forf.s Død). Chra. 1863. 8. X S., 217 S.

I Morgenbladet skrev han adskilligt fra Midten af 30-Aarene — foruden Korrespondentartikler fra Arendal — i Aarene 1838—43 som oftest under Merket K., senere uden Merke eller Navn. Af hans, ofte polemiske, Artikler i dette Blad anføres: *1839*, No. 342 Till., 359 og 361: Om Skibsbygning og Skibsfart. – *1840*, No. 126: Om fri indenrigsk Skibsfart for svenske Skibe. — *1842*, No. 129, 210: Om Tillæg til Lov af 9 August 1839 om Navigationsexamen (jfr. No. 174); No. 152, 198: Om Torungens og Fuglø Fyre. — *1843*, No. 1: Norges Handel; No. 121, 143. Om Øresundstolden; No. 219 og 354: Sydhavsexpeditioner; No. 262, 355, 358, 359, 360, 362: Stemninger og Tilstande. — *1844*, No. 5: Norges Handel i 1843; No. 44: Instruktion for Skibsmaalingen; No. 184: Om Havarier i de norske Havne; No. 219 og 253: Dampskibsfart i Vintermaanederne.

I Norsk Handelstidende 1843, 4, 6 og 14 Oktbr: Island og Islands Handel.

I Christianssands-Posten skrev han af og til omkring 1847 under Merket *.

I Christiania-Posten — med hvilket Blad han, efter Opfordring af L. Kr. Daa, traadte i Forbindelse ved Bladets Grundlæggelse — skrev han Korrespondancer først „fra Arendal," siden (fra 1853) „fra Skiensfjorden." Blandt andre Artikler af ham i dette Blad merkes: *1850*, No. 568: Søfartsforeningen i Arendal; No. 767 og *1851*, No. 828: Den norske Handelsflaade i 1850; No. 948: Om Søfartsloven. — *1853*, No. 1601 og 1602: De indbyrdes Skibsassuranceforeninger, navnlig i Skiensfjorden og Arendal.

Knudsen, Knud, er født paa Pladsen Hestehagen under Holts Prestegaard 6 Januar 1812. Hans Forældre var *Knud Reiersen* (f. 1758) og *Marte Stiansdatter*. Faderen ejede, for en Husmand at være, adskillige Bøger, men bare gudelige (foruden Bibelen Postiller af Brochmann, Strøm og Bastholm, Arreboes Passionsprædikener, Josefus o. fl.), hvoraf der jævnlig blev læst højt i Huset; foruden at dyrke Pladsen var Faderen i adskillige Aar Omgangsskolelærer i Bygden og holdt fra 1816 i nogle Aar ogsaa Skole i Hjemmet; en Tid havde han ogsaa drevet Skræppehandel og i Licensetiden var han Medejer af en Brig. I sit 4de Aar begyndte Sønnen at lære at læse hos Faderen og i sit 7de Aar havde han lært udenad alt hvad der krævedes til Konfirmationen. Han begyndte nu at hjælpe Faderen saa smaat med Undervisningen i Skolen hjemme og i 12 Aars Alderen — før og efter Jul 1824 — blev han endog taget til Huslærer et Par Maaneder hos en Bonde i Nabolaget paa Gaarden Øvstebø for hans to Sønner; kort efter — 1825—26 — fortsatte han som Lærer for Smaagutter dels paa Øvernes ved Nes Jernverk, dels paa Voje i Vegaardshejen. Fra sit 11te til sit 15de Aar fik han forresten selv Undervisning i Hjemsognets faste Skole hos Klokker Ole Reiersen. Høsten 1828 blev han uden forudgaaet Prøve — den blev først holdt for Provst Schanche i Risør Vaaren 1830 — ansat som Lærer i Holts Sogns 2den Skolekreds; i samme Aar fik han nogle Timers Vejledning i Tysk og Fransk af den ovfr. nævnte Klokker Reiersens ældste Søn, Joh. Reinert R. — senere Redaktør af «Christianssands-Posten» — der et Par Aar havde gaaet paa Arendals Middelskole og nu var hjemme igjen hos Forældrene. Sidst i Aaret 1828 tog Knudsen ogsaa fat paa Latin og Aaret efter paa Græsk. Under Sommerferien 1830 fik han, efter Anbefaling af daværende Student Severin Houge, som han var bleven kjendt med, da han om Vaaren s. A. havde aflagt Lærerprøven i Risør, en Maaneds Undervisning i Latin hos stud. theol. Chr. Scheen og senere om Høsten og Vinteren hos cand. theol. G. Faye, som den Tid var Gjæst paa Nes Jernværk. Under et nyt Besøg i Risør i Februar 1831 blev han ved et efter Houges Initiativ istandbragt Sammenskud af lovede maanedlige Bidrag, bl. a. fra Jakob Aall, sat istand til at opsige sin Lærerpost og tog efter Paaske 1831 til Arendal, for at forberede sig til Artium. I Arendal fik kan i omkring 1½ Aar privat Undervisning

hos flere af Middelskolens Lærere, navnlig hos Overlærer (senere Statsraad) O. V. Lange og ovennævnte G. Faye. Med Vidnesbyrd af Lange og efter Tentamen ved Kristiania Kathedralskole blev han saa i 1832 Student med Laud. Efter Andenexamen i 1833 begyndte han at studere Filologi, var fra Februar 1835 et halvt Aars Tid Huslærer i Grue, var 1838—39 Lærer i Latin ved Overlærer Møllers Institut og tog i Juni 1840 filologisk Embedsexamen med Laud. Fra August s. A. blev han midlertidig ansat som Adjunkt ved Drammens Latinskole og udnævntes til dette Embede 12 Februar 1841. Den 11 August 1846 blev han forflyttet som Adjunkt til Kristiania Kathedralskole, hvor han 28 Maj 1852 befordredes til Overlærer. I denne Stilling blev han staaende til 1880, da han efter Ansøgning erholdt Afsked den 30 Septbr. med Pension, som bevilgedes ham enst. af Storthinget med Kr. 3 000 efter en enstemmig Indstilling af Komiteen, hvori det bl. a. hed: «Han har under sin lange Lærervirksomhed med stor Energi og Udholdenhed arbejdet for Udviklingen og Frugtbargjørelsen af Norskundervisningen, hvorunder han har været en af Forkjæmperne for Optagelsen af Literaturstudium, Mythologi og Svensk ved Skolen samt for Elevernes Opøvelse i mundtlig Brug af Sproget. — — Ved Siden af denne Virksomhed for sit nærmeste Skolefag har Knudsen i en lang Aarrække og ligetil den sidste Tid været en ivrig Deltager i og tildels Fører under den hos os paagaaende Kamp om Skole- og Sprogspørgsmaal. Brudet med Latinen som det eneste eller hovedsagelige Grundlag for den højere Skoledannelse er saaledes blevet forberedt og for en ikke ringe Del ved hans Hjælp gjennemført hos os. I Striden om den nationale Sprogrejsning har han været Forkjæmperen for Skriftsprogets Læmpning efter Talesproget i Byerne og en Modstander af det «norske Maalstræv». Hans ihærdige Polemik om disse Spørgsmaal har affødt en Mængde Avisartikler og større og mindre Skrifter fra hans Haand, af hvilke de fleste har paaført ham ikke ringe pekuniær Opofrelse. Dette i Forbindelse med hans overmaade uegennyttige og opofrende Karakter, som har bragt ham til at hjælpe frem en hel Del unge Mennesker til Studeringer og til at understøtte med betydelige Ofre flere nationale Formaal, saasom det norske Theater og «Dølens» Forfattervirksomhed, har gjort, at han, uagtet ugift, ikke er bleven formuende trods sine smaa Fordringer til Livets udvortes Goder.» — Fra 1833 af har han lige til de sidste Aar, alene med Undtagelse af et enkelt Aar, i Sommerferierne gjort Rejser, i de første 20 Aar for det meste tilfods, i næsten alle Norges Bygder, tildels ogsaa (1849, 1859 og 1864) i Sverige og Danmark. Han var en af Stifterne af det norske Theater i Kristiania og Medlem af dets Styrelse i flere Aar. Han var med i Bestyrelsen for «Selskabet for Folkeoplysningens Fremme» 1851—67. Ligeledes var han i 1864 en af Medstifterne af Kristiania Arbejdersamfund og Medlem af sammes Bestyrelse i 2 Aar, hvorefter han frabad sig

Gjenvalg. Han blev i Oktbr. 1888 indbudt Medlem af det pædagogiske Samfund i Kristiania.

Portræt med biografisk Karakteristik i Norsk Folkeblad 1869, No. 30 [af J. Lieblein]; i Verdens Gang 1873, Januar [af P. Olsen], i s. Bl. 1880, No. 119 og 1881, No. 30 og 33; i Norsk Familjeblad, red. af K. A Winter-Hjelm 1881, 5. Marts; i Ny ill. Tid. 1886, No. 2 af V. Trafall. Jfr Storth. Forh. 1881, VI. 409; Demokraten 1884, No. 65, 66, 68 af V. T.[rafall]; Højskolebladet (Kolding) 1885, 11 Decbr., Sp. 2321—2327 af V. Ullmann; Dagbl. 1880, No. 237; 1888, No. 384 og 386 [af P. Rosenkrantz Johnsen]; Verdens Gang 1888, No. 279; Morgenbladet 1865, No. 29 og 48 af Dr. L. Daae; Germania 1880, S. 8 fg. af Dr. K. Maurer; A. Garborg: Den ny-norske Sprog- og Nationalitetsbevægelse, fl. St.; Joh. Storm Det nynorske Landsmaal, fl. St., særlig S. 115 fg.; Zeitschrift des allg. deutschen Sprachvereins 1888—89, S. 174 fg. af Theodor Jaensch; C. J. Poestion: Lehrbuch der norwegischen Sprache (Wien 1890), S. II, 1, 3 og 177—78; S. W. Hofgaard: Omrids af Lydlæren (Kra. 1890), S. 13. Jfr. videre Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II, 123; Nordisk Conv.-Lex., 3 Udg., IV, 383 fg; Nordisk Familjebok, utg. af N. Linder, VIII, 942. Hans *Buste i Marmor* er udført af Billedhugger Visdal for Bidrag, indkomne efter en i April 1888 udstedt Indbydelse, og er bestemt til at opstilles i det nye Theater.

Et Par Punkter af Modersmaalets Grammatik. (Indbydelsesskrift fra Christiania Kathedralskole). Chra. 1847. 8. 65 S.

Haandbog i dansk-norsk Sproglære. Chra. 1856. 8. VIII S., 486 S. (Anm. af O. Vig i Den norske Folkeskole IV. 380 fg.; i Nord. Univ. Tidsskrift 1856, H. 3, S. 168. Jfr. N. M. Petersens Brev til K. K. af 26 Aug. 1856, nu trykt i Bogen «Tyskhet i Norsk og Dansk», S. 292 fg., og C. Flor: Dansk Sætningslære, Kbh. 1864, S. 39 samt «Vor ungdom» 1881, S. 67 af Hans Dahl og 1885, S. 65 af P. Voss).

Lærebog i dansk-norsk Sproglære. Chra. 1857. 8. 2 Bl., 148 S. (Anm. i Den norske Folkeskole, ny R. I 318 fg. af G. Bergh). — 2den mere kortfattede Udgave. Chra. 1863. 8. 3 Bl., 131 S. (Anm. i Aftbl. 1864, No. 63; i Den norske Folkeskole, ny R. VII 28 fg. af A. Feragen). Tredje oplag. Kra. 1880. 8. 154 S., 1 Bl. (Som Bilag til dette Oplag medsendte Forlæggeren en kort Udsigt over Bogens tidligere Modtagelse af Kritik og Skolemænd. 4. 2 Bl.).

Ogsaa et Forslag til Lettelse af Arbeidet i vore Skoler. [Udkast til Andragende til Kirkedepartementet om Tilladelse til i visse Tilfælde at maatte følge den nyere Retskrivning i Skolen]. Chra. 1860. 8. 15 S. (Anm. i Aftbl. 1860, No 233).

Om norsk Uttale og Oplæsning. (Aftryk af en Afhandling i „Den norske Folkeskole". Ny R VII.) [Kra. u. A.] 8. 27 S.

Er Norsk det samme som Dansk? (Indbydelsesskrift fra Kristiania Kathedralskole 1862). Chra. 8. 167 S. (Anm. af P. Botten Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 26; i Mrgbl. s A. No. 275, 292 og 308 [af M. J. Monrad], jfr. s. Bl. No. 268 og 271 af K. K. og 1865, No. 92 Tillæg.)

Modersmaalet som Skolefag. (Indbydelsesskrift fra Kristiania Kathedralskole 1864). Kra. 1864. 8. 159 S. (Anm. i Aftenbl. 1864, No. 154; i Aftonbl. 20 Aug. s. A., overs. i Morgbl. s. A. No. 238).

Audiatur et altera pars eller betænkelige Følger af de gamle Klassikeres Dyrkelse. Af Fr. Bastiat [Overs. fra Fransk og udg. ved K. K.] [Kra. 1864] 16. 54 S.

Det norske målstræv. Chra. 1867. 8. 328 S. (Anm. i Fredrikshalds Tilskuer 1868, hvorfor en «Tak til Udg. med nogle Berigtigelser af Forf.» i s. Bl. 1868, No. 32; i Aftenbl. 1867, No. 296; i Morg.bl. 1868, No. 30, 33 A, 40, 54, 63 og 82 [af Dr. L. Daae, jfr. Dølen VI, No. 3 og Bergspst. 1868, No. 50]; i Folkevennen XVII, 183—87; i Fædrel. [Kbh.] 1868, No. 124, 125, 126 og 127 af Dr C. Rosenberg; i Berl. Tid. 1868, No. 40 af Gb [ɔ: Rudolf Schmidt]).

Om tilnærmelse mellem Norsk, Dansk og Svensk. (Avtryk i [200 Expl.] av en avhandling i månedsskriftet «Norden» I. Bd.) Kra. 1866. 8. 29 S.

Nogle språk- og skolespørgsmål. Chra. 1869. 8. 199 S. (Anm. i Fædrel. [Kbh.] 1870, No. 72.

Om artiumsprøven i morsmålet. (Særskilt aftrykt af Tids-Tavler for 1874). Kra. [1874]. 8. 32 S.

Den landsgyldige norske uttale. Kra. 1876. 8. VIII S., 320 S. (Anm. i Nyt norsk Tidsskr. I. 202 fg. Jfr. J. Aars: Lidt om vort sprog og dets udtale, hvorom henvises til 1ste Bind, S. 22).

Unorsk og norsk eller fremmedords avløsning. [Kra. 1879—]1881. 8. XXXIV S., 984 tosp. S., S. 985—992 [Mispræntinger], 3 Bl.

For at faa udgivet dette sit Hovedverk og faa det solgt til Røverpris, skjød Forf. af egne Penge til omkring 8000 Kroner. Herom saavelsom om Bogens Plan m. v. gav han Oplysninger i sin Indbydelse til Subskription, trykt oprindelig i Ny ill. Tid. 1879, No. 29. Da de to første Hefter var færdige, var saagodtsom hele det fastsatte Oplag af 1300 Aftryk tinget, hvorfor disse Hefter blev sat op paany med Rettelser af Trykfejl og Resten af Verket derpaa trykt i et Oplag af 3000. Titelbladet giver ingen Oplysning om dette 2det Oplag af de første to Hefter.

Efterhvert som Hefterne kom ud, blev et eller flere af dem omtalt i en hel Mængde af Samtidens Blade i Norge, tildels ogsaa i Danmark og Sverige. Et Uddrag af adskillige Anmeldelser lod Forlæggeren trykke paa de senere Hefters Omslag. Da Verket var færdigt, blev det anm. af Prof. J. Storm i Morgbl. 1881, No. 36 A, 42 A, 43 A, 62 A og 63 A. Herpaa gav K. K. et kort Svar i s. Bl. — »det havde ikke Rum for noget mere» — No. 56 B og et noget længere i Aftenbl. 1881, No. 65; sit egentlige Tilsvar til Prof. Storm gav han i Bogen «Af Maalstriden 1881», særlig S. 38—115. Af Anmeldelser af «Unorsk og norsk» i nordiske Blade merkes ellers: Vor ungdom 1881, S. 64—72 af Hans Dahl, jfr. 1882, S. 68 af P. Voss; Dagstelegrafen 1880, No. 194 af T. Weber; Nattid. [Kbh.] 1881, 1 Juni; Dagens Nyheder [Kbh.] 1881, Septbr. af Erik Bøgh (jfr. Dagen 28 Septbr. og 22 Novbr. s. A.); Morgbl. [Kbh.] 1881, No. 241; Letterstedtske Nordisk Tidskrift 1882, S. 469—507; Ny ill. Tidning 1881, S. 250 af Dr. Geete; Gøteb. H. och S. Tidn. 1880, 14 Septbr.; Gøteborgsp. 1880, No. 236; Aftonbl. 1880, 6 Novbr.; H.fors Dagblad 1880, No. 133.

Af Maalstriden 1881. Svar til Prof. J. Storm og Litterat A. Larsen m. m. fra Overlærer K. Knudsen. Kra. 1881. 8. 2 Bl., 124 S.

Skolen og fremmedordene. Med efterskrift til «Unorsk og norsk». *Kra. 1881. 8.* 2 Bl., 111 S.

Norsk blandkorn. I—III. Kra. 1882—85. 8. I. 1882. 2 Bl., 233 *S. + 1 S.* (Anm. i Ill Tid. XXIV. 1882—83, S. 145). — II. 1883. 2 Bl., 348 S.,

2 Bl. — *III.* 1885. 2 Bl., 359 S. (Anm. af E. Gråsten i Finsk Tidskrift 1886, II. 224).

Latinskole uten latin. Kra. 1884. 8. VIII S., 248 S, 2 Bl. (Anm. af H. M. [Knudsen] i Dagbl. 1884, No. 121; i Morgenbl. s. A. No. 290 A [af H. W. Ottesen]; i Dagsposten No. 74 fg. af O. J. Høyem; i Opl. Avis No. 40; i Nyt Tidsskrift 1884, S. 331—36 af A. E[riksen]; i Aftonbl. s. A. No. 263; i Göteb. H. och S. Tidn. 24 Novbr. s. A.; i Nordisk Revy I. 345 fg. af J. af Sillén; i Vor ungdom 1884, S. 199 fg. af Kr. Lassen, hvortil Svar af K. K. S. 476 fg, jfr. Dagbl. s. A. 31 Aug; i Vor ungdom 1887, S. 86—98 af Edv. Lehmann; i Høiskolebladet 1885, 11 Decbr. af V. Ullmann; i Finsk Tidskrift 1885, S. 148 fg. af Gustafson; i Central-Organ f. d. Interessen d. Realschulwesens B. XVIII af H. v. Lenk, jfr. Dagbl. 1890, No. 103 af J. N.).

Hvem skal vinne? eller De historiske, dansk-norske målstræveres standpunkt. Kra. 1886. 8. XV S., 235 S. (Anm. af A. Eriksen i Nyt Tidsskrift 1887, S. 245 fg.; af Henrik Jæger i Dagen 1887, No. 32; i Dagbl. s. A. No. 72 [af J. Belsheim]; i Fedraheimen s. A. No. 4, jfr. No. 7 fg. af Ivar Mortenson; af H. v. Lenk i Central-Organ f. d. Interessen d. Realschulwesens 1887, S. 239 fg. Jfr. ogsaa B. Bjørnsons Opraab «til dem som forkynner eller lærer i det norske Maal» i Dagbl. 1887, 13 Februar, hvor B. B. bl. a. udtaler: «Efter mit Skjøn gaar ikke taapeligere og unyttigere Arbejd [end det norsk-norske Maalstræv] for sig i Norge.» Knudsens Bog og B. B.s Artikler er forøvrigt senere besvaret af A. Garborg i hans Brochure «Norsk eller Dansk-Norsk?» Bergen 1888).

Kortfattet redegjørelse for det dansk-norske målstræv. (Bilag til «Morgengryet»). Kra. 1887. 8. 15 S (Jfr. Norsk Bogfortegnelse for 1887, S. 38).

Tyskhet i norsk og dansk. Kra. 1888. 8. 3 Bl., 293 S.

Våre læker og morsmålet. Kra. 1889. 8. VII S., 85 S. (Anm. i Dagbl 1890, No. 73.

Skal vi så skrive norsk eller dansk i Norge? Kbh. 1890. (Under Pressen).

I Nor III. H. 2, S. 39—122: Om Lydene, Lydtegnene og Retskrivningen i det norske Sprog. (Anm i Den Constitutionelle 1846, No. 196; i Fædrelandet Maj 1845.)

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. *I.* 396—403: Anm. af H. Smith Hjorts „Norsk Læsebog“, 2 Afd., og af M. Nielsens „Norsk Læsebog for Borger- og Almueskoler“. — *IV.* 205—273: Om Norskhed i vor Tale og Skrift. (Anm. i Bore 1851, 22 Marts).

I Norske Univ- og Skole-Annaler 2. Række, *III.* 505—34: Om Drammens lærde Skole fra 1834 til 1844. — *IV.* 175—237: Skoleanliggender. Latin, Modersmaal, Græsk m m (Herimod udgav H. Blom Indbydelsesskriftet fra Skiens Skole 1847: „Om og i Anledning af K. Knudsens Afhandling: Skoleanliggender [etc.]“, hvilket anmeldtes [af Aug. Holth] i Mrgbl. 1847, No. 228 fg, hvortil Svar fra K. K. i s. Bl. No. 256 og 257 og Tilsvar af Blom i No. 264 og [af Holth] i 278. Jfr. nu ogsaa Holths Skrift „Om de Hindringer, jeg har mødt paa Embedsbanen“, S. 85—94 og 136—58); S. 343—358: Anm. af Thues Læsebog. — *V.* 111—234: Skoleanliggender. II.; S. 319—340: Høiere Skoler. I. Uddrag af Indberetningerne for 1847 fra vore høiere Skoler (Anm. af H. J. Thue i Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit. III. 209 fg.)

I *Folkevennen I.* 193—221 og 241—279: Norge og jeg, eller det hele

Folk og den enkelte Borger. — *XIII*. 306—328 og 406—422: Folkeejendommelighed og Fædreland. (Slutningen af dette Stykke blev trykt i „Norsk Folkeblad“ 1866, se ndfr.)

I Den norske Folkeskole — af hvis 3 første Aargange han var Medudgiver med P. Andresen og O. Vig — er af ham i B. *I*. (1852), S. 4—22, 70—88, 211—219, 321—333, 370—383: Om Undervisning i Modersmaalet; S. 308—316: Om Brugen af latinske Bogstaver — *II*. 129—136: Lydlære. Ordslægtskab; S. 225—231, 257—263, 289—295 og 321—325: Et og Andet Sproget vedkommende, især om nogle Misligheder ved vor Retskrivning. — *III*. 65—74 og 97—102: Udsigt over Almu-Undervisningens Historie i Sverige efter J. J. Holmberg. — *IV*. 1—16 og 70—90: Dansk Sprog. Norsk Bogsprog. Norsk Folkesprog. — Ny Række *III*. 54—58: Endnu noget om de latinske Bogstaver. — *VII*. 64—78 og 81—93: Om norsk Uttale og Oplæsning. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — 3. Række I 410—14: En fejl ved almuskolen.

I Norsk skoletidende *1882*, S. 157 fg. og 164 fg.: Et forlik på retstavingens område (jfr. S. 377 fg. af K. Brekke). — *1883*, S. 101 fg. og 124 fg: Efterskrift til mit forslag i «N. skoletid.» No. 20 og 21 f. 1882 om at skrive aj, ej osv. for ai, ei osv., når bægge hører til samme stavelse (jfr. S. 147 fg. af K. Brekke). — *1888*, S. 145 fg.: «Folkeblad« uten folkemål. — *1890*, S : To «rene» bøker [ɔ: Erslevs danske Fædrelandshistorie og Munthe-Kaas's Romer-riket].

I Norden, udg. af J. Lieblein, *I*. 48—64: Historiske Meddelelser vedkommende Deling af Latinskolelærernes Embedsprøve i Danmark; S. 347—75 og *III*. 3—20, 268—81: Om tilnærmelse mellem Norsk, Dansk og Svensk. (Stykket i 1ste Bind ogsaa i Særtryk, se ovfr.); S. 166—177: [Afsnittet om Modersmaalet og Oldnorsk i Afhandlingen: „Ny Elementærskole“].

I Tids-Tavler, udg. af L. Kr. Daa, III. (1874), S. 264—94: Om artiumsprøven i morsmålet.

I Nyt norsk Tidsskrift III. (1878), S. 229—242: Fremmedordene som «Berigelse» af sproget.

I Vor ungdom (Kbh.) *1884*, S. 476—83: Vedkommende hr adjunkt Kr. Lassens «En anmeldelse» [af «Latinskole uten latin»]. — *1887*, S. 325—39: Om renskriving af våre skolebøker, knyttet til 10. oplag af J. T. A. Tangs «Mindre bibelhistorie». — *1888*, S. 268—75: N. C. Roms Læsebog III. for Børneskolens ældste Klasse; S. 458—66: Målstrævet i et æventyrs skikkelse.

I Den norske Tilskuer I (1852), S. 444—447: I Anledning af Opsatsen „Den norske Theaterskole“ i No. 43 af Den norske Tilskuer.

I Norsk Folkeblad 1866, No. 28, 29 og 30: Folkeejendommelighed og Fædreland vedkommende. (Jfr. Bemærkninger herved i Aftbl. 1866, No. 178, hvortil Svar fra K. i No. 267).

I Dølen 1865, No. 9: [I Anledning af en Anke mod K. vedkommende Maalstrævet].

I Lørdags-Aftenblad for Arbeidsklassen *1862*, No. 25 og 26: Om den Skrivemaade, som Udgiveren af dette Blad har brugt i den sidste Aargang. — *1865*, No. 45: Om det dobbelte Slags Maalstræv, dansk-norsk og norsk-norsk.

I For Kirke, Skole og Folkeoplysning (Tillægsblad til Opl. Avis), 1877, No. 19—21: Hvorledes er latinen bleven de lærde skolers vigtigste læreemne?

I Ny illustreret Tidende 1877, No. 17 og 18: Om at skrive norsk uden *norske Ord; No.* 48 og 49: Om Tyskheder i Norsken. — 1878, No. 15: Svensk

renere end norsk? No. 17 og 18: Folk med flere Tunger; No. 29: Noget om en ny Vare, som indføres fra England; No. 36: En ny Mode (Ordet: ligeoverfor). — *1879*, No. 6: Et par tyskheder; No. 16—19: Bladene og de fremmede ord; No. 29: Stor og dog billig bog («Fremmedords avløsning»).

I Morgenbladet *1847*, No. 256 og 257: Forsvar for Afhandlingen [i N. Univ.- og Skole-Ann.] om Skoleanliggender (se ovfr.); No. 364: Nu til Sagen [om en fast Lærerstand ved de høiere Skoler]. — *1851*, No. 223, 227, 230 og 234: Regjeringens Forslag til en Lov om Embedsprøve for Realskolelærere (jfr. Bemærkninger herved af H. Nissen i No. 248 og Svar fra K. i No. 281). — *1853*, No. 3, 4, 9 og 11: Mere om Sprogsagen; No. 28, 30 og 31: Om Skolen, Modersmaalets Plads i samme m. v. Svar paa en Afhandling i Chra. Posten 1852, 30 Decbr.; No. 46: Student N. Hauge om den Knudsenske Methode (jfr. under Artiklen N. Hauge ovfr. II. 578); No. 100 og 101: Dansk i Danmark, Norsk i Norge; No. 147—149: Om Prof. Munchs Indlæg i Sprogsagen [i No. 8, 27, 39, 53, 114 og 115, jfr. M.s Svar til K. i No. 186]. — *1861*, No. 280, 282, 307, 309, 310 og 320: Om Humanisternes seneste Tilsvar. — *1862*, No. 268 og 271: Nogle Ord vedkommende mit Indbydelsesskrift „Er Norsk det samme som Dansk?" No. 299, 306, 313 og 361: Om Deling af vor Embedsprøve for Skolemænd. — *1863*, No 261 og 268: Hr. Z.s Retskrivning. — *1864*, No. 291: Artium 1864. Modersmaalet ved samme. Kristiania Kathedralskole. Overlærer Knudsen; No. 328: Anm. af Prof. J. L. Usings Skrift „De lærde Skolers Undervisningsplan og de levende Sprogs Stilling i samme"; No. 343 og 344: Vor Dimissionslovgivnings Historie samt Lidt om Artium. (Jfr. „Spørgsmaal til Hr. Overlærer Knudsen" af J. Aars i No. 349, hvortil Svar fra K. i No. 353, cfr. No. 354 og 358 og K.s Stykke „Endnu en Gang til Spørgeren" i No 360). — *1865*, No. 11: Til Monsieur Herman von Bremenfeld! [ɔ: en Indsender i samme Bl. ang. Latinen i Skolerne]; No. 17 og 18: Til Hr. cand. philol. og Skolebestyrer J. Aars; No. 30: Brev til Monsieur Herman von Bremen! No 40: Hr. Stipendiat L. D.s Indlæg i Latinstriden i Morgenbl. 29 Jan. 1865 vedkommende; No. 52: Til Hr. Skolebestyrer Voss! No. 54: Til Herman von Bremens „Fremmede i Kroen"; No. 61: „Medicus" i Morgenbladet for 16de Februar og hans „Et Ord for den stakkels Latin"; No. 92 Till. og 99 Till.: Om Hr. Stipendiat L. Daaes sidste Stykke samt om mine Modstandere i det Hele (jfr. Gjenmæle fra P. Voss i No. 95); No. 269: Retskrivningen og Smagen. -- *1866*, No. 180 og 187: Vedkommende Indstilling af 25 Novbr. 1865 fra Skolekommissionen af 14 Febr. og 28 April s. A. (Jfr. No. 204 af „En Læge"); No. 228: Om Følgerne af Latinstilens Afskaffelse ved Examen artium (jfr. No. 223); No 348: Erfaring fra svensk Latinskole. — *1868*, No. 104: Rektorerne Steen og Müller bør frem! No. 131 og 133 B: Blir saa Overlæsselsen i Skolerne afhjulpen? No. 148: Hvad Latin og Græsk Norges Universitet for 80 Aar siden lod sig nøje med paa Embedsstudiernes Vegne. — *1869*, No. 26, 36 B, 43, 49, 69 og 70: Latinskolesagen vedkommende (Overlæsselsen. Latinstilen til Artium. Religion i de vordende Gymnasier og som Artiumsfag); No. 111 og 117 B: Endnu noget om Humaniora, navnlig Norsken og dens Indhold. — *1876*, No. 345: Anm. af den katholske Prest C. Hagemanns Læsebog i Modersmaalet. — *1877*, No 8 A og 9 A: Anm. af Hans Dahls Dansk Hjælpeordbog til Fredning af det hjemlige (Kbh. 1875); No. 46 A: „Hvad vi Maalstrævere vil og hvorfor vi vil det"; No. 80 A: Treti, syvti, niti osv.; No. 186: Jævnførelse mellem norsk-norsk og dansk-norsk Maalstræv *med Hensyn til Ordforraad og* Ordformer. — *1878*, No. 144: Har det Stockholmske

Retskrivningsmøde af 1869 forfejlet sit Maal? No. 178: **Stockholmsmødets Retskrivning i Danmark og Norge.** — *1881*, No 56 B. **Hr. Prof. J. Storms Afhandling om „Unorsk og norsk" vedkommende.**

I Christiania-Posten *1849*, No. 315: **Om de latinske Bogstaver;** No. 453 og 477: **Dimissionen til Universitetet.** — *1850*, No. 524: **Forslag til at lette Examensbyrden.** — *1852*, No. 1495, 1496: **Christiania-Postens Theaterreferent;** No. 1516, 1517: **Om Undervisning i Modersmaalet** (Svar til R. Hauge; jfr. No. 1501, 1527, 1531). — *1853*, No. 1725, 1812, 1815, 1824, 1833, 1844, 1845, 1854 og 1966: I Sprogstriden. — *1856*, No. 2454: **Andenmands Ord om Artiums Henlæggelse til Skolerne;** No. 2667 og 2670: **Fire danske Rektorer erklære sig mod den latinske Stil;** No. 2674 og 2675: Sprogforeningen i Studentersamfundet; No. 2740: **Ogsaa en Røst fra Skolen;** No. 2824: **Den klassiske Opdragelse i England;** No. 2830: **To Universitetsindstillinger;** No. 2849, 2853, 2856: **Mærkværdig Erklæring af en Rektor;** No. 2880: **Ulatinske Studenter;** No. 2881: **Svenske Skolemænds Fordringer, hvad det høiere Skolevæsen angaar.** — *1857*, No. 16—22: **Spor af pædagogisk Protestantisme hos den høiere Lærerstand i Sverige.** — *1859*, No. 128 og 129: **Dr. Wieselgren om Latin og Græsk.** (Meddelt ved K. K.); No. 165: **I Anledning af Dr. Wieselgrens Foredrag.** — *1860*, No. 31: **Oldnorsk, Fransk, Græsk** (Om Græsk som valgfrit Fag i Latinskolen); No. 46, 51 og 68: **Madvig og Brougham om de gamle Klassikeres Uundværlighed som Ungdommens Lærere og navnlig som Mønstre i Fremstillingskunsten.**

I Aftenbladet *1856*, No. 282 og 284: Svenske Avisers Bemærkninger til den nylig udkomne Forordning om Sveriges høiere Skoler. — *1857*, No. 7: Videnskabelig og uvidenskabelig Dannelse; No. 14: Statsbidrag til en national Skueplads; No. 52, 54. 57, 58. 63, 68 og 69: Skolen og Tidsaanden; No. 203, 204, 205, 209, 210, 211: Latinstilen til Artium (jfr. Ill. Nyhedsbl. 1857. No. 36 af P. Botten Hansen); No. 216: Ogsaa i Anledning af Artiumsstilen; No. 220: Man ved, hvad man har, ei hvad man faar. — *1858*, No. 33: Overanstrængelse i Skolen m. V.; No. 90 Till. Tiderne forandrer sig; No. 214 og 219: Det danske Dagblad og den norske Bjørnstjerne Bjørnson. (Jfr. Forf.s „Tyskhet i norsk og dansk", S. 280 fg.); No 281: Hvad Morgenbladet fortiede; No 305: Latinskolespørgsmaalet atter paa Bane i Broderlandet. — *1859*, No. 6, 11 og 14: De døde Sprog bør udgaa af Skolerne og henlægges til Universitetet; No. 81: Det nye Artiumsreglement; No. 118: Lidt om Aanden i Klassikerne; No. 125 Till: Klassikernes Sædelære sund eller usund for den ubefæstede Ungdom? No. 146 og 148 Till.: Bemærkninger ianledning af Humanisternes Forsvar for sin Sag i det sidste Par Aar; No. 237: Klassikerne og Kristendommen; No 256: Endnu Lidt om Klassikerne og Kristendommen. — *1860*, No. 80 og 81: Ianledning af Prof. Monrads Bog om de klassiske Studier; No. 239: „Nødraab" for Oslo Bispegaard; No. 254, 256 og 263: Utdrag af Artiumslisterne for 1856—1860 og Betragtninger i Anledning af samme; No. 282 og 283: Er Officerernes Almendannelse likesaa god som Studenternes? No. 289: Hvad vil Forfatterne af følgende to Prøvestile i Norsk faa til Artium? (Tillæg til Stykket om Artiums-Listerne). — *1861*, No. 11, 19 og 20: Professor Caspari og de klassiske Studier; No. 36, 86 og 87: Skolenyt fra Danmark; No. 141: Ogsaa om de to Theatre; No. 151 og 152: Dimissionen til Universitetet bør ophæves; No. 193: Hvad en af Statsraad Riddervolds Formænd mente om Latin og Græsk (Nærmest i Anl. af Chra.-Posten for 16 August); No. 261, 263, 283 og 1862, No. 2: Om

Norskhed i vor Tale og Skrift. („Spraaksagens Historie"); No 37 og 38: Om A. Bangs Skrivemaate i „Lørdags-Aftenblad"; No. 105: Til den Skolemand, der skriver om Græsken og Oldnorsken i Morgenbladet f. 16 April d. A. — *1863*, No. 35 og 37: Noget om Sproget i „Islandske Folkesagn" ved G. A. Krohg (jfr. Gjenmæle fra Krohg i No. 43, cfr. ogsaa No. 61); No. 70: Hr. Adjunkt Holths Klageskrift vedkommende; No. 87, 92, 93 og 97: Forhandlingerne ved Latinskolerne og Universitetet vedk. Oldnorsk som vordende Skolefag. — *1865*, No. 128 Till: Hvad er en Student, en Cand. philol., en Cand. jur., en Cand. mag. og en Cand. theol. i England? — *1866*, No. 267: „Hverken Theolog eller Filolog" (Tilsvar til en Forf. under dette Mærke i Aftbl. 1 Aug.). — *1867*, No. 81: Til Spørgeren i No. 80 ang. K. K.s Udtrædelse af Bestyrelsen for Folkeoplysningsselskabet. — *1869*, No. 57 og 59: Svar til Skolebestyrer P. Voss (i Anl. af nogle Ankeposter). — *1872*, No. 129: P. A Munch og K. Knudsen om Retskrivningen (i Anl. af et Stykke i No 127 af en „Ikke-Videnskabsmand" [ɔ: Aug. Schou]); No. 140: Mere til en „Ikke-Videnskabsmand" [i No. 137]. — *1873*, No. 257: Hvad det svenske Aftonbladet dømmer om Lensmand Bruuns „Fjeldfinneliv i Finmarken". — *1874*, No. 244: Vor Deltagelse i den ægyptiske Oldgranskning. Ægyptologen Lieblein. — *1875*, No. 6 og 7: Stockholmsretskrivningen og vore Skoler; No. 154, 157, 195 og 196: Noget om B. Bjørnsons Retskrivning; No. 301: Fremmedord udgivet af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme". — *1876* No. 14: Lederen af „Folkevennen" og vore Fremmedord; No. 20: Sæt dig, sproglærde Læser, i Menigmands Sted; No. 88 Till.: De Lærde selv er bryd med Fremmedordene. — *1877*, No. 99: Noget om vore Latinhumanister i Fortid og Nutid. Bagævje, Bagstræv, „Reaktion" Gagekomiteen; No. 152: Gjemt er ikke glemt. Reallinjen i vore Skoler. Overlærer Knudsen og et Sted i Prof. Rovsings Pædagogik. — *1878*, No. 147: Huxley om Klassikerne i Skolen; No. 205: Har den høiere Almenskole intet andet Valg end enten Latin og Græsk eller Naturkundskab og Mathematik? No. 232 B: Latin- eller Gammelhumanisternes Inhumanitet, klassisk Usædelighed m. m.; No. 291 og 292 A: Mundtlig saavelsom skriftlig Artiumsprøve i Modersmaalet. — *1881*, No. 65: Prof. J. Storm i „Morgenbladet" om Ordbogen „Unorsk og Norsk".

I Aftenposten *1875*, No. 233: Hr. — V — og den Bjørnsonske Retskrivning m. m. — *1887*, No. 251: Maalstræverne og de „smaa Midler"; No. 599: Anm. af J. Lauritsens „Vort bogmål for et hundredår siden og nu" — *1888*, No. 38 og 49: Et og andet om Varsler og Voner fra det sidste Par Aar for bedre Tider, hvad vort Bogmaal vedkommer

I Verdens Gang *1878*, No. 13, 15, 22, 25, 42 og 43: Maalsagen fra en anden Side (fra Dansk-Norskhedens); No. 80: Efterskrift til foranførte Artikel; No. 101, 106, 109 og 118: Endnu noget om Maalstrævet. — *1879*, No. 53: Til Hr. M. Skard [i Anl. af de samme Artikler]. — *1887*, No. 152: Samfundsspørgsmaal.

I Demokraten 1884, No. 136 fg.: „Vær kort!"

I Morgengryet *1885*, No. 41 og 42: Til lederen av Morgengryet fra overl. K. Knudsen. — *1888*, No. 83: Norsk og Dansk.

I Drammens Blad 1885, No. 274 og 275: Til lederen av Dr. Bl. [ang. „Norsk blandkorn" III].

I Dagbladet *1879*, No. 166, 168 og 169: Morgenbladet og Professor J. Storm mod Over*lærer Knudsen* (Svar paa et Angreb i Morgbl.). — 1880, No. 30: *Odelsthinget 1879 om Talesproget* i vore høiere Skoler. — 1881, No. 33: Hr. A.

Larsen [i Kbhvn.] i 1867 og 1881; No. 138: Middelskolens Afgangsprøve; No. 241 Noget om Bokstavingen i «Skagastølstinderne i Sogn» [af J. T. Heftye]. — *1885*, No. 12: En «Fanatikers» opgjør med en annen fanatiker; No. 112: Målstriden og studentersamfundet. — *1886*, No. 65: Vexel og Skifte. (En liten Stub om Orddannelse); No. 138: Anm. af K. Kromann «Om Maal og Midler for den højere Skoleundervisning»; No. 353: Halv Tyskhet eller hel Norskhet? — *1887*, No. 127: Borg-, Borge- eller Borgermester? No. 129: Om svæving som norsk ord for hypnose; No. 194: «Gjengangere» [i Lovsproget]; No. 244: Målstræver-sanhet; No. 303: Høj-stærede, ve-lædle Hr. god-sejer! (Maalstræv); No. 326: Orddannelse ved hjælp av forstavelsen af-, av-; No. 373: Oversættelser fra kråkemålet til morsmaalet; No. 427: Hvorledes det lar sig gjøre å finne norske ord for 999,999 tanker i uavbrut række uten å låne et eneste fra utlandet. — *1888*, No. 53 og 68: Indstilling fra Skolelov-Kommissionen; No. 84 Ænnu en gang om «Udkast til Lov om Folkeskolen paa Landet»; No. 171: Filologisk hjærtesuk efter det tapte paradis; No. 204 og 207: Skolenyt fra Tyskland; No. 239: Anm. af E. v. d. Reckes Skrift om store og smaa Bogstaver; No. 313: Latinen i det unge Sverige; No. 326: Latinen i Danmark senest; No. 428: Blet eller blit? Trodde el. trode? Tat' el. ta't? (Jfr. Morgbl. s. A. No. 733 [af Joh. Storm] og Dagbl. No. 433 [af Hjalmar Falk]). — *1889*, No. 26 og 29: Hr. Kristofer Randers som mållærer og finsmaker; No. 84: «Der fik da vore norske Purister en Pæl i Kjødet, om ikke Ulivssaar med det samme»; No. 160: Mere om «Allg. Deutscher Sprachverein» og lit om et lignende mållag hos os; No. 232: Latinen atter på dagsordenen; No. 310: Håndværk, håndarbejde, håndsarbejde, håndgjerning, husflid eller sløjd i skolen? No. 346: Latinstriden i Tyskland og samlaget «Den nye tyske skole»; No. 361: Efterskrift til frgd. stykke; No. 386: Anm. af Dr. A. C. Bangs «Luthers lille katekismus» — *1890*, No. 54: Hvorledes Norge en gang iblant har kunnet gjøre Tyskland en gjentjeneste; No. 101: Realstudenter og latinstudenter (jfr. Morgbl. No. 223 og Imødegaaelse af P. Østbye i Dagbl. No. 142, hvortil Svar fra K. i No. 145, cfr. No. 151 og 165 af K. Malm og No. 188 af P. Østbye); No. 115: Morgenbladet på påskedag; No. 142 og 167: Vårt latinkjede storting gjør fremdeles lykke i Tyskland; No. 196: Realgymnasium ikke det samme i Tyskland som i Norge; No. 322: Atter en jobspost for latinerne våre; No. 384: Anm. af Poestions Lehrbuch der Norwegischen Sprache.

I Fædrelandet (Kbhvn.) 1881, No. 42: Svar paa Tiltale i den gjenvakte Maalstrid. (Jfr. «Af Maalstriden 1881», S. 19—27).

I Bjørnsons Brochure Til dem, som forkynner eller lærer i det norske mål (Kra. 1887), har han skrevet Tillægsstykkerne S. 36—61.

Af og til har han ogsaa skrevet i Nordmanden (1882—83), Kristianiaposten (1886) og Vestlandsposten (1889).

Knudsen, Tormod, blev født af fattige Husmandsfolk paa Skjedal i Hvitesejd 8 Februar 1798. Den daværende Sogneprest Jens Zetlitz blev opmerksom paa hans gode Evner og hjalp ham frem paa Sognets nylig oprettede Lærerskole, hvorefter han blev Omgangsskoleholder i Bygden til 1825. I dette Aar blev han Kontorbetjent hos Foged Florentz, hos hvem han blev, til Fogden i 1836 tog Afsked; senere var han ansat paa Kontoret hos Sorenskriveren i øvre Thelemarkens vestfjeldske Sorenskriveri i omtrent 3 Aar til 1841. Da kjøbte han Gaarden Borgejordet, som han ryddede og dyrkede og hvor han i trange Kaar

levede til sin Død 1868. Fra Formandskabsloven traadte i Kraft, var han stadig Medlem af — siden 1842 Ordfører i — Hvitesejds Formandskab og i en Række af Aar tillige Amtsrevisor. Han mødte som Repræsentant fra Bratsbergs Amt paa Storthingene i 1845, 1848, 1854, 1857 og paa det overordentlige Storthing i 1858. Han var paa samtlige disse Thing Medlem af Lagthinget; i 1845 og 1848 sad han i Justitskomiteen No. 2, i 1854 og 1857 i Justitskomiteen No. 1.

* 183* *Anne Saamundsdatter Borgejordet* († omkr. 1858).

Nekrolog og Karakteristik af A. O Vinje i «Dølen» og derfra i hans Skrifter i Utval I. 619—23, jfr. Vinjes Mindetale over ham sstds. i IV. 365; Vinjes Artikel om Storthingsvalget for Bratsbergs Amt i Dølen 1858—59, No. 34; Føljetonen «En Visedigter og en Model» af Vetle Vislie i Dagbl. 1890, No. 101 og 102 samt Hermoder VIII S. 89 fg. af C. N. Schwach.

Blandede Rimerier. Skien 1846. 16. 48 S.

I Hermoder VIII. Halvaarg. (1825), S. 91—96 har Schwach meddelt følgende Digte af ham: Tanker paa en Kirkegaard; Til Tungsindigheden; Ole og Marie; Skaalerne; Erklæring.

I Morgenbladet *1848*, No. 239: Om vore offentlige Forholde; No. 267: Repræsenterer Regjeringen den fornuftige Folkevillie i Norge; No. 281: Bemærkninger til Brochuren: Norske Oppositionsmænd; No. 301: Den norske Regjering og Skydslovgivningen; No. 310: Er Lovbeslutningen om Lensmænds Ansættelse grundlovsstridig, unødvendig eller uhensigtsmæssig? No. 333: Tidsaandens Indflydelse paa Politiken. — *1849*, No 2: En Bondes Tanker om Odelsretten; No. 4: Den norske Kongemagts suspensive Veto og Vejlovgivningen; No. 8: Bemærkninger ang. Handels- og Haandværksloven; No. 35: Christiania-Postens Forhold mod Oppositionen; No. 41: Mollargutten og Ole Bull; No 55: Rigstidendens Bemærkninger ang. Handelsloven; No. 66: Om Sagbrugsvæsenet; No. 78: Landboforhold. Udvandringen til Amerika; No. 124: Ang. Gejstlighedens Lønningsmaade; No. 128: Mollarguttens Antagonist fra Vinje; No. 148: Bureaukrati og Majoritetsregjering; No. 215: Den demokratiske Forening; No. 225: De Ministerielle og deres Organers Konservatisme; No. 293 og 331: Skrider Jordbruget i Norge fremad? No 317: Kritik og Antikritik; No. 359: Fragmentarisk Udsigt over Aaret 1849 (jfr. 1850, No 29). — *1850*, No. 22: Af et Brev fra Landet; No. 44: Bemærkninger ang. Husmandslovgivningen; No. 84: Antydninger til Reformer ang. Skolevæsenet paa Landet; No 113: Nogle Ord om Stemmeret; No. 123: Om Dyrlægevæsenet; No. 134: Avisliteraturens Indflydelse paa Almenoplysningen; No. 175: Om Storthingsvalg; No. 294: Bemærkninger ang. Skov- og Sagbrugsvæsenet; No. 322: Ideer til Forandringer i Formandskabsloven; No. 338: Taxations-, Skjøns- og Meddomsmænd; No. 361: Ideer til Forandringer i Fattigloven for Landet. — *1851*, No. 47: Nogle Ord om vor Retspraxis i civile Sager; No 153: Bemærkninger til Advokat Lous's Skrift om Husmandsvæsenet. — *1852*, No. 129: Nogle Ord til Præsterne; No. 144: Om Straffængsel og Varetægtsarrest paa Landet; No. 160: Om Forsøgsarbejder med Fund af Ertsanvisninger; No. 173 og 207: Bemærkninger angaaende Rentelovgivningen; No. 238: Om Indskrænkning i Udgifterne til Fattigvæsenet; No. 261: Til Hr. W[alstad] i Anledning dennes Forslag *om Forbud mod Ægteskab.*

I Dølen 1. Aarg. (1858—69), No. 28: **Embættesmenner og Bondar; No. 45:** Tusle-Bedlen (Segn fraa evri Telemork). — 2. Aarg. No. 23: **Sellestad-Kjæmpa** (Segn fraa evre Telemarki); No. 27: Tusse-Brudri (Segn fraa Kviteseid).

Et Mindedigt af ham over Zetlitz er trykt i Schwachs Udgave af dennes Samlede Digte I. S. XVI. fg. — Utrykt er af ham adskillige Viser, som i sin Tid «blev sunget over hele Thelemarken» (V. Vislie l. c.); «dei beste ero satiriske Stevleikar so uvyrdne, at dei ikke godt kunna koma paa Prent» (Vinje l. c. I. 622).

Knudssøn, Hakon Wilhelm, efterfølgendes Søn, blev født 1810, gik i omtrent 7 Aar paa Throndhjems Kathedralskole, undervistes derefter af res. Kapellan Bull i Støren, og opholdt sig senere i to Aar i Kristiania, understøttet af det til hans Faders Minde stiftede Legat, for at forberede sig til norsk-juridisk Embedsexamen. Sygdom afbrød imidlertid hans Studier, han levede saa en Tid af Undervisning og Afskriverarbejde, til han 1836 blev ansat som Extraskriver i Revisjonsdepartementet. Han døde i Kristiania 9 Maj 1851.

Jfr. *autobiografiske Meddelelser* i ndfr. anførte Skrift, S. 188 fg.

Samling af Erindrings-Blade, henlagte paa Storthingsmand og Sorenskriver Ingelbrecht Knudssøns sytten-aarige Grav. Kra. 1843. 8. 4 Bl., 160 S., 1 Tabel.

Knudssøn, Ingelbrecht, blev født 14 Decbr. 1776 paa den hans Fader *Knud Ingebrigtsen Hougbjør* tilhørende Gaard Brændsel i Bynesset; Moderen *Guri Kjeldsdatter Brødreskifte* var Faderens anden Hustru. 10 Aar gammel blev Sønnen sendt til Throndhjem, hvor han et Aars Tid fik Undervisning i Skrivning og Regning hos en Farbror, som var Overskolemester ved Vaisenhuset, men kom saa hjem igjen og deltog i det sædvanlige Gaardsarbejde, til han efter Konfirmationen i 16 Aars Alderen paany sendtes til Throndhjem, hvor han nu fik en Ansættelse paa Kontoret hos Toldkasserer Møller. Her blev han i 3 Aar, var derefter 1 Aar ansat som Kontorist hos Sorenskriver i Strinden og Selbu Kofoed og derpaa i 7 Aar paa By- og Raadstuskriverkontoret i Throndhjem hos Assessor Willumsen. Paa egen Haand havde han i disse Aar udvidet sine Kundskaber og derhos lagt sig saa meget tilbedste, at han i Juni 1803 kunde rejse til Kjøbenhavn og i April Maaned det følgende Aar tage juridisk Examen i Modersmaalet «med særdeles Berømmelse.» Strax efter Examen fik han Ansættelse hos Amtmand Steemann i Sorø, hvorfra han efter et halvt Aars Forløb vendte tilbage til Kjøbenhavn og blev Fuldmægtig hos Højesteretsadvokat Bilsted. I 1807 blev han udnævnt til Prokurator ved Lands-Over- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn, som han forlod Vaaren 1810, da han efter Ansøgning i 1809 var bleven udnævnt til Sorenskriver i Øst- og Vestfinmarken. Herfra blev han i 1815 befordret til Sorenskriver i Romsdalen og Byfoged i Molde og udnævntes 1821 til Sorenskriver i Strinden og Selbu, det samme Embede, hvor han 27 Aar tidligere havde faaet

sin første praktisk-juridiske Uddannelse, og i hvilket han nu — uagtet Hedemarkens Amtmandsembede blev ham tilbudt ved Ledigheden i 1821 — forblev til sin Død 21 Marts 1826. Han mødte som Repræsentant fra Kristianssund og Molde paa Storthinget 1818, 1821 og 1822 og fra Throndhjem 1824. I 1818 valgtes han til Sekretær i Storthinget, 1821 til Præsident saavel i Storthinget som i Odelsthinget og 1824 til Præsident i Odelsthinget. Fra 1821 var han Medlem af Fuldmagtskomiteen og var derhos — foruden af en hel Del andre, tildels specielt nedsatte Komiteer — i 1818 Medlem af Protokolkomiteen og af Bankkomiteen, i 1821 og 1822 af Protokolkomiteen og af Komiteen ang. Opgjøret med Danmark, i 1824 af Protokolkomiteen og af Konstitutionskomiteen. Han var endvidere Medlem af Storthingets Deputation til Stockholm i Anledning af Kronprins Oskars Formæling i 1823. Nogle Uger efter hans Død blev der af Borgere i Throndhjem udstedt Indbydelse til ved en offentlig Subskription til Bedste for hans efterladte trængende Familje at hædre hans Minde, hvorved der indkom noget over 4 500 Spd. I 1845 blev Restbeløbet (ca. 500 Spd.) skjænket til Universitetet til et Legat for trængende Studerende. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1823) og blev i 1822 R. N. O.

* 16 Februar 1808 *Marie Elisabeth Borck*, D. af Kjøbmand i Throndhjem Matthias B.

Portræt med Biografi (og Bilag af Mindedigte og andre Aktstykker) i den af Sønnen udgivne «Samling af Erindringsblade», samt i Portræter af mærkelige Nordmænd, 2. R. S 243 fg.. Jfr B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 89 fg.: Yngvar Nielsen: Norges Historie efter 1814, I. 167 fg., 182, 217, 368, 410, 465, 536, 549; II. 44 fg., 86 fg., 89, 114, 146; Breve fra Danske og Norske, udg. af Dr. L. Daae, S. 328, 329, 331, 332, 334, 352; Breve og Optegnelser af Peter Motzfeldt, fl. St. (se Reg.); Statsraad Holsts Optegnelser, S. 165, 208; Norske Stiftelser III. 82 fg.; Statsborgeren XXI. 79 fg.

I Throndhjems Adr.-Cont.-Efterretn. 1823, No. 8: Ved Stiftsoverretsprokurator og Bankdirektør Iversens Grav

I Storthings-Forhandlinger er flere af hans skriftlige Vota trykt, samlet og i sin Helhed er disse trykt i Sønnens „Samling af Erindringsblade", S. 27–51, 57–74, 75–112 og 125–127.

I Statsraad P. C. Holsts Optegnelser (Chra. 1876), S. 441–45 er trykt hans Erklæring som Medlem af Konstitutionskomiteen i 1824 om nye Forandringer i Grundloven,

Knudtzon, Broder Lysholm, Søn af Kjøbmand, Etatsraad og (til 1806) Borgermester i Throndhjem *Hans Carl K.* (Storthingsmand 1814, f. i Bredstedt i Slesvig 29 Januar 1751, † 16 Decbr. 1823) og *Karen Müller* (f. 7 August 1752, † 12 Marts 1818), blev født i Throndhjem 5 Oktbr. 1788. Fra 1796 til 1802 var han i Huset hos Faderens Onkel Presten Christian Clausen i Nærheden af Flensborg. Fra 1807 til

1812 opholdt han sig i Udlandet, mest i England, Frankrige og Italien. Efter Hjemkomsten traadte han ind i Faderens Firma Hans Knudtzon & Co., som han — sammen med sin ældre Broder Konsul Christian Knudtzon — overtog efter Faderens Død. Han beskjæftigede sig imidlertid kun mindre med Handelsforretninger, skjønt han vistnok altid for en væsentlig Del besørgede Firmaets udenlandske Korrespondance. Størstedelen af sin Tid ofrede han til sine sterkt udprægede literære, kunstneriske og tildels — navnlig i de yngre Aar — politiske Interesser, der næredes ved hyppige Rejser i Udlandet, paa hvilke han, især i England, stiftede Bekjendtskab med flere af Datidens mere fremragende Mænd paa disse Felter. I 1833 mødte han som 1ste Suppleant fra Throndhjem paa Storthinget (Sekretær i Konstitutionskomiteen). Han døde ugift i Throndhjem 20 Marts 1864. Fra 1825 til 1831 var han Sekretær i Videnskabsselskabet i Throndhjem. Til dette Selskab testamenterede han sit Bibliothek, nu opstillet i Selskabets Læsesal, samt fem Originalarbejder i Marmor af Thorvaldsen, 2 Basrelieffer og 3 Byster, nl. af Brødrene Jørgen von Cappelen Knudtzon, der havde staaet i Venskabsforhold til Kunstneren, og Hans Carl Knudtzon samt af Englænderen Alexander Baillie, den sidste navnkundig ved i Marts 1803 at føre Lord Thomas Hope ind i Thorvaldsens Atelier i Rom, hvorefter Kunstneren fik sit første større Arbejde («Jason») solgt og sit Verdensry grundlagt.

Jfr. Norske Stiftelser III. 955 og IV. 345 fg.; [C. Due:] Stamtavle over Kjøbmand Nikolai Knudtzon og Magdalene Clausens Descendents; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 91; Thj. Adr. 1864, No. 69; Arthur de Capell Brooke: A Winter in Lapland and Sweden with various Observations relating to Finmark (London 1827. 8.) fl. St.; John Milford: Norway and her Laplanders in 1841 (London 1842. 8.), fl. St. — Fortegnelse over hans Gave til Videnskabsselskabet findes i *Katalog over den Knudtzonske Bogsamling*. Thjem. 1871. 8. 62 S.

Thomas Erskines Tale i Anledning af en mod John Stockdale anlagt Trykkefriheds-Action, tilligemed nogle Forhandlinger af Selskabet: Trykkefrihedens Venner. Oversat ved V. K. Thjem. 1820. 8. VI S., 160 S.

I Det norske Nationalblad skrev han anonymt forskjellige Artikler og Digte, saaledes i H. 7 *(1817)*, S 239; H. 13. *(1819)*, S. 147—50; H. 14, S. 165—68; H. 17, S. 49—56; H. 18 *(1820)* S. 97—103; H. 19, S. 49—52 og S. 337 fg.

I Thjems. Adr. Cont. Efterretn. findes flere Artikler og Digte af ham, saaledes i Aarg. *1814*, No. 98 („Til Præsidenten af Norges overordentlige Storthing"); *1819*, No. 70 („I Anl. af Lieutenant Wibes Død"); *1820*, No. 75; *1828*, No. 42 (I Anl. af Højtideligholdelsen af 17de Maj); *1830*, No. 19.

Knutsen, Carl August, Søn af Musiklærer *Hans K.* og *Elisabeth Eriksdatter*, er født i Fredriksstad 17 Marts 1826, blev Student *med Laud* fra Drammens Skole 1846 og i Oktbr. 1854 medicinsk *Kandidat med* Laud, efterat han fra Februar 1853 til Maj 1854 havde

været ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og derpaa et halvt Aar ved Fødselsstiftelsen. Fra Novbr. 1854 var han Assistent hos Distriktslæge Thaulow paa Modum til Juni 1855, hvorefter han i 3 Maaneder var konstitueret i T.'s Embede. Fra Septbr. 1855 til Udgangen af 1875 var han ansat som Læge ved Bærums Jernverk; siden Sommeren 1875 har han været Læge og Direktør ved Sandefjords Bad.

* 18 Marts 1856 *Margery Henriette Caroline Lovise Thaulow* (f. i Sandefjord 16 Oktbr. 1834), D. af ndfr. nævnte Distriktslæge H. A. Th.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 619.

Sandefjords Bad. Aachener Kur. Kra. 1884. 8. 60 S.

Sandefjords 3 Mineralkilder. (Bilag til N. Mag. for Lægevid. 4. R. I.) Kra. 1886. 8. 1 Bl., 6 S.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben 3. Række *VII.* (1877), S. 242—49; *IX.* 544—52; *XI.* 358—69; *XII.* 231—46 og *XIII.* 227—45: Sandefjords Bad i Aarene 1875—82.

I Forhandl. i det med. Selskab 1886, S. 109 fg.: Et nyt Jernvand i Sandefjord.

Knutsen, Hans Christian, Søn af Skibsfører *Johan Christian K.* og *Anne Marie Feldthuus*, blev født i Stavanger 27 Februar 1840 og Student med Laud fra sammes Latinskole 1858. Efter Andenexamen studerede han i nogen Tid Filologi, men opgav Studiet paa Grund af svag Helbred. I 1860 var han en Tid konst. Andenlærer ved Porsgrunds Borgerskole og 1860—61 Lærer ved en privat Latinklasse sammesteds. Han flyttede derpaa til Udlandet og opholdt sig for Sprogets Skyld længere Tid i Tyskland, Frankrige og England. Efter Hjemkomsten var han 1866—70 ansat som Kirkesanger i østre Porsgrund og 1866—68 tillige konst. Bestyrer af og 1868—75 Andenlærer ved Borgerskolen dersteds. I 1876 var han en kort Tid ansat som Redaktør af «Thj. Adr. Cont. Efterr.», men maatte paa Grund af Sygelighed opgive ogsaa denne Stilling, hvorefter han flyttede til sin Fødeby og blev der 1880 Lærer ved Missjonsskolen, i 1882 tillige ved Stavanger private Middelskole (senere Storms Latin- og Realskole), hvoraf han blev Medbestyrer i 1887. I April 1885 blev han ansat som Bibliothekar ved det nyoprettede kommunale Bibliothek i Stavanger, men frasagde sig igjen Posten, før han havde tiltraadt den. Han døde ugift i Stavanger 15 August 1890.

Nekrolog i Morgbl. 1890, No. 484 [efter Stav. Amtstid. s. A. No. 194].

En Dag med Christus. Af Rev. Samuel Cox. Paa Norsk ved H. C. Knutsen. Med Fortale af Pastor Th. C. Bernhoft. Kra. 1874. 8. XVI S., 176 S.

De gamle Fe-Eventyr. Oversatte fra Engelsk af H. C. Knutsen. Med 45 Billeder. Kra. 1875. 8. 166 S. — Andet Oplag. Kra. 1882. 8. 166 S.

Evangeline. Af H. W. Longfellow. Paa Norsk ved H. C. Knutsen. Chra. 1874. 8. 67 S.

Trykt 22 December 1890.

Den gyldne Kjæde. Kristelige Livserfaringer af Forf. til „Kaptein Hedley Vicars." Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Med Forord af Th. C. Bernhoft. Bergen 1879. 8. 4 Bl., 112 S.

Solnedgange paa Palæstinas Bjerge. [Af J. R. Macduff]. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Kra. 1878. 8. 2 Bl., 285 S.

Religiøse Taler. Af D. L. Moody. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Kra. 1875. 8. — Andet Oplag. Kra. 1876. 8. — Tredie Oplag. Kra. 1876. 8. 167 S.

Frelser og Synder. Evangeliske Taler. Af D. L. Moody. Oversat fra Engelsk af H. C. Knutsen. Kra. 1876. 8. — 2det Oplag. Kra. 1877. 8. 144 S.

Fortællinger og Smaatræk af D. L. Moody. Samlede af John Lobb. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Kra. 1877. 8. 1 Bl., 201 S.

„Onkel Toms" Livshistorie. En Selvbiografi af Pastor Josiah Henson. (Mrs. Harriet Beecher Stowe's „Onkel Tom"). 1789—1876. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Bergen u. A. [ɔ: 1877]. 8. 208 S.

Mesterens Fodspor. Af Harriet Beecher Stowe. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Kra. 1877. 8. IV S., 292 S.

Fra „Tabernaklet". Nyere Prædikener af C. H. Spurgeon. Fra Engelsk ved H. C. Knutsen. Bergen 1878. 8. 2 Bl., 196 S.

Pilegrimsgaden, et billede af livet i Manchester. Af Hesba Stretton. Fra engelsk ved H. C. Knutsen. Bergen [1882]. 8. 160 S.

I Nær og Fjern (1877) No. 260: Sangen om Skjorten. Af Th. Hood. Oversat.

Fra Sommeren til Høsten 1876 redigerede han Throndhjems Adressekontors Efterretninger, hvis Redaktion han maatte opgive paa Grund af Sygelighed (se hans Erklæring i Thj. Adr. 1876, No. 244 A.).

Knutsen, Simon, Søn af Gaardmand *Knut Simonsen* og Hustru *Kari Torofsdatter*, er født i Drangedal 1827, men flyttede i sit 9de Aar med Forældrene til en Gaard i Nærheden af Kragerø. Efterat han havde faaet sin første Undervisning i en Omgangsskole, blev han i 1845 ansat som Omgangsskolelærer i Sandøkedal, kom senere ind paa Holts Seminarium, hvorfra han udexamineredes med Karakteren «Meget godt» Sommeren 1849 og blev derpaa ansat som Enelærer ved Helle Brugs faste Skole. 1858 blev han Tredjelærer ved Kragerø Borgerskole, 1862 Lærer ved Roms faste Skole i østre Aker og i 1868 Kirkesanger og Overgraver i sidstnævnte Prestegjæld.

* 1845 *Stina Tomine Kristiansen*, en Gaardmandsdatter.

Askelabben. Udvalgte Eventyr og Sagn til Læsning for Børn. Udg. af S. Knutsen, L. M. Bentsen og A. Johnsson H. 1—2. Chra 1864. 16. 156 S. — Ny [Titel-]Udgave. Chra. 1866. 16. — 2den [forøgede] Udgave. Kra. 1877. 16. 318 S. [Af Samlingens Eventyr er de 26 fortalt af K., deraf er de 3: „Per og Paal og Pinken," „Kappen i Tornebusken" og „Blidelandet, Livshaven og Ungdomskilden" for en stor Del hans egen Digtning].

Børnesange for Skole og Hjem. Samlet og udgivet af S. Knutsen,

L. M. Bentsen og A. Johnsson. Chra. 1864. 32. 124 S., 2 Bl. — 2det Oplag. Chra. 1865. — 4de Udgave. Laurvik 1871. 32. 126 S., 1 Bl. — 6te Udgave. Larvik 1878. 32. 2 Bl., 128 S.

Bibel- og kirkehistoriske Salmer og Sange for Skole og Hjem ved S. Knutsen, L. M. Bentsen og A. Johnsson. Chra. 1864. 32. 128 S. — 2det gjennemseede og forøgede Oplag. Kra. 1879. 16. 143 S.

Nils Bardølings Tegninger. 10 Billeder, med Fortælling. Tillægshefte til „Hjemmet og Skolen." Kra. 1876. 16. 32 S.

Fosterdatteren og Gjengangeren. To Fortællinger. Kra. 1879 [ɔ: 1878]. 8. 1 Bl., 105 S.

Friernissen. Fortælling med Billeder. Fredrikstad 1881. 8. 51 S.

Syn og Sagn. Et Blad nærmest for Ungdommen. Udg. af S. Knutsen. Med Illustrationer. Aarg. 1. 2. Kra. 8. Aarg. 1. No. 1—6 B. 1881. Juli—Decbr. 1 Bl., 72 S. — Aarg. 2. No. 1—12 B. 1882. 2 Bl., 144 S.

Han var dels med S. A. Haugland, O. S. Hansen og A. Johnsson, dels med den sidstnævnte og Olaf Røst Medudgiver af Den norske Folkeskole, 3. Række, B. 1—8. Kra. 1866—72. 8. I dette Ugeskrift har han skrevet en hel Del Digte og større og mindre Afhandlinger. Af de sidste merkes følgende: Det gode Barnelynne; Tugt og Tvang; Skolelærerens borgerlige Stilling; Om Oprettelse af Smaabørns- og Haandgjerningsskoler paa Landet; Ei utfærd og ei heimvending; Mindre for Examen og mere for Livet.

I Nordisk månedsskrift f. folk. og krist. oplysning *1871*, I. 476—80: Dobbeltvæsenet.

Forøvrigt har han leveret ikke faa Bidrag i bunden og ubunden Stil til Kragerø Adresse 1859 (bl. a. et Digt «Uglepolitik», hans første literære Forsøg), til Lørdags-Aftenblad, Kirkeligt Folkeblad, Den norske Folkeskole, udg. af A. M. Feragen, Børnenes Blad, Aftenbladet og Adressebladet m. fl.

Knutsen, Tarald — ogsaa kjendt under Navnet *T. K. Homme* — Søn af Skolelærer og Gaardbruger *Knut Halvorsen Aakvaag* og *Mari Taraldsdatter Hødnebø*, blev født paa Gaarden Aakvaag i Søndeled 20 Januar 1827, blev i Juli 1845 udexamineret med Karakteren «Meget godt» fra Holts Skolelærerseminarium, blev 1848 konst. som Lærer og Kirkesanger i Søndeled og fast ansat i denne Stilling i Maj 1862, men maatte paa Grund af Sygelighed opgive Posten igjen i 1868. Han var 1848—53 Regnskabsfører for Heredets Fattig og Skolevæsen og blev i 1865 valgt til Viceordfører i Heredsstyrelsen, ligesom han s. A. var Valgmand. Han døde paa sin Gaard Homme 18 Juni 1879.

* 23 Oktbr. 1856 *Thorborg Halvorsdatter Stamsø* (f. paa Stamsø 7 Januar 1838), D. af Gaardbruger Halvor Olsen S., Storthingsmand fra Nedenæs Amt 1848—60, og Rannei Halvorsdatter Moland.

Jfr. T. Lindstøl: Stamtavler fra Nedenæs, S. 469 fg.

Det objective og det subjective Syndsbegreb eller Menneskets Tilstand i Syndestanden, fremstillet af T. K. Risør 1867. 8. 56 S.

Om Konfirmationstvangens Ophævelse. Risør 1867. 8. 40 S.

Gangen i det christelige Lærebegreb, kortelig fremstillet efter de apostoliske Troesartikler. Risør 1867. 8. 114 S.

Forholdet mellem den offentlige Gudstjeneste og de større Andagtsforsamlinger udenfor den. Risør 1868. 8. 72 S.

Følger det af statsretlige Begreber, som have til Grundlag Guds Ords Sandhed, at den dømmende Myndighed skal udøves ved Juryretter? Risør 1868. 8. 54 S.

Menighed og Commune. Risør 1868. 8. 46 S.

Kortfattet Sammenstilling af Johannes's Aabenbaring og Historien 1868. Forsynet med senere Bemærkninger i Januar og Februar 1871 af Forfatteren. Risør 1871. 8. 83 S.

I Nedenæs Amtstidende skrev han adskilligt af forskjelligt Indhold.

Knutzen, Knud Olaus, Søn af Jernverksbetjent *Ole Christian K.* og *Berthe Maria Warme*, blev født i Bø i Thelemarken 16 Septbr. 1805, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1827 og theologisk Kandidat med Haud i Septbr. 1832. Efterat han i 1833 med Understøttelse af Oplysningsvæsenets Fond havde besøgt Danmark og Sverige for at gjøre sig bekjendt med de vigtigste Indretninger til Almuskolevæsenets Fremme i disse Riger, oprettede han 1834 i Kristiania en «Middelstandsskole,» som han bestyrede til 1840, da den blev smeltet sammen med H. E. Fearnleys Realskole, som siden (1847) overtoges af B. M. Dahlgren og bestod til ud i 80-Aarene. I 1837 besøgte han, ligeledes med Stipendium af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond, Tyskland, navnlig Magdeburg og Berlin for at gjøre sig bekjendt med de saakaldte «Kinderkleinschulen», Borgerskoler og Kjøbstads-Almuskoler (jfr. Dept. Tid. 1837, S. 517—19). Sin Skolevirksomhed opgav han, efterat han 14 Novbr. 1840 var bleven udnævnt til Sogneprest til Evje. Han blev 1857 Provst i Robygdelagets Provsti, forflyttedes 16 Februar 1861 til Sogneprest i Hvitesejd og derfra 16 Februar 1867 til Oddernes Sognekald, i hvilket Embede han døde 6 Oktbr. 1890. 1867—74 var han Provst i Torrisdals Provsti. Oprettelsen af den i Kristiania virkende «Enkekasse for Almu- og Privatskolelærere i Agers-Stift» skyldes ham.

* 1) 1836 *Anne Marie Johannesen* († paa Evje).

* 2) *Dina Nørgaard* (f. 1817, † 12 August 1867).

Nekrolog i Kristianssands Stiftsavis 1890, No. 118, jfr. No. 123; D. Thrap: Erindringer fra Kristiania Borgerskole 1841—43, S. 5 fg.; Indbydelsesskrift fra Kra. Borger- og Realskole 1890, S. 25.

En Faders Ord til sin Datter paa hendes Confirmationsdag. [Af K. C. G. Rüdel]. Fra det Tydske oversat af K. O. Knutzen. Chra. 1833. 8. 23 S.

For Almueskolelærere. Udg. af K. O. Knutzen B. 1—3. Chra. 1833-36. 12. *I.* IX S., 186 S. *II.* 212 S. *III.* 288 S. (Anm. i Vidar *No.* 69—70 [af Andr. Stenersen], hvortil Antikritik af K. i No. 81—82, Gjensvar af *S.* i *No.* 83—84 og Duplik af K. i No. 88).

De vigtigste Regler i Kateketiken, som Ledetraad ved vordende Borger-

og Almueskolelæreres Underviisning. Af Gust. Fr. Dinter. Fra det Tydske overs. af K. O. Knutzen. Chra. 1835. 8. XVI S., 103 S.

Nyeste Billed-ABC for den norske Ungdom. Chra. 1836. 8. 3 Ark.

Læsebog for Almueskolernes mellemste Klasse. Chra. 1836. 8. 96 S. (Belønnedes med et Gratiale af Statskassen paa 150 Spd. Jfr. Morgbl. 1838, No. 178). — 2det forøgede og forbedrede Oplag. Chra. 1839. 8. 8¼ Ark. — 3die forøgede og forbedrede Oplag. Chra. 1843. 8. 128 S. — 4de forb. og forøg. Udg. Chra. 1848 [ɔ: 1847]. 8. 136 S. — 5te Udg. Chra. 1851. 8. 140 S. — 6te Udg. Chra. 1859. 8. 160 S.

Forsøg til en methodisk Ledetraad ved Underviisningen i Geographien. Chra. 1838. 8. 198 S. (Anm af L. Kr. Daa i Nor I. 270—96). — 2den forbedr. Udg. (O. m. T.: Methodisk Ledetraad etc.). Chra. 1845. 8. 202 S.

Lærebog i Geographien for Begyndere. Chra. 1839. 12. 77 S. (Anm. af L. Kr. Daa i Nor I. 270 fg.). — 2den Udg. Chra. 1845. 12. 80 S. — 3die Udg. Chra. 1852. 12. 82 S.

Billed-Magazin for Børn. Redigeret af M. C. Hansen og K. O. Knutzen. Aarg. 1. 2. 4. Chra. 1838—39. (Hver Aarg. 12 Hefter à 3 Ark m. Træsnit).

Første Læsebog for Børn. Chra. 1840. 12. 72 S. — 2den forøgede Udg. Chra. 1848 [ɔ: 1849]. 12. 96 S.

Christelige Fortællinger til Brug ved Siden af Religionsunderviisningen i Almueskolerne, saml. og udg. af K. O. Knutzen. Chr.sand 1845. 8. 112 S. (Anm. [af A. O. Vinje] i Morgbl. 1847, No. 184 og 198 Till., hvortil Svar af K. i No. 221, jfr. No. 206. Cfr. ogsaa B. Vislie: A. O. Vinje (Bergen 1890), S. 43—52).

Læsebog for Almueskolernes øverste Klasse. Chra. 1853. 8. VIII S., 272 S.

Den kirkelige Fattigpleie af Thomas Chalmers. Efter det Engelske bearbeidet ved Otto von Gerlach, og fra det Tydske oversat af K. O. Knutzen. Chra. 1857. 8. XXIV S., 215 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1857, No. 13).

Kristelige Fortællinger til Luthers Katekismus. Kra. 1882. 8. 1 Bl., 86 S.

I Norsk Almueskole-Tidende, udg. af Jos. Jervell, II. (1851), No. 35—37: Hvad søger man at opnaa ved Grøgaards Bibelhistorie? No. 50—52: Om Nødvendigheden af særskilte Læsebøger i Almuskolen.

Knutzen, Samuel Stub, Søn af Skibsfører *Helle Ejlert K.* og *Karen Kirstine Rendtler*, er født 4 Decbr. 1815 i Kragerø, hvor han 10—11 Aar gammel blev sat i Borgerskolen, hvorfra han 1829 blev overflyttet til Skiens lærde Skole, som den Gang blev styret af Rektor Ørn. Her gik han dog ikke længere end til det følgende Aar, da han af Helbredshensyn maatte afbryde Læsningen og gjøre en Tur tilsøs med sin Fader. Efter privat Forberedelse hos forskjellige Lærere, bl. a. den ovfr. nævnte pers. Kap. H. Jespersen, blev han 1835 Student med Laud og i Decbr. 1842 filologisk Kandidat med Laud. Den 6 Marts 1843 blev han konst. Adjunkt ved Bergens Kathedralskole og 1849, efter at være kommen hjem fra en nogle Maaneders pædagogisk Rejse i Danmark,

konst. som Bestyrer af Arendals Middelskole, til hvis Overlærer og Bestyrer han udnævntes 12 Juli 1850, efterat Skolen var bleven reorganiseret overensstemmende med Normalplanen af 1847. Den 11 Januar 1853 blev han udnævnt til Rektor i Stavanger og 22 Juni 1863 til Rektor i Drammen, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 30 Septbr. 1876 fra 1 April 1877 at regne. Under Opholdet i Stavanger var han den længste Tid Medlem af Kommunens Repræsentantskab, et Aars Tid af Formandskabet og to Gange Valgmand. Han blev 19 Juli 1873 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed.»

Autobiografi i Indbydelsesskrift fra Drammens lærde og Realskole 1867, S. 37—39.

Opfordring til Disciplenes Forældre med Hensyn til Grundlæggelse af et Bibliothek for Disciplene. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1844. Bergen 1844. 4. 18 S.

Nogle Ord i Arendals Afholdsforening den 25de Januar 1852. (Udg. ved Arendals Afholdsforening). Arendal u. A. 8. 16 S. (Anonymt. Dette Skrift er i Norsk Bogfortegnelse 1848—65, S. 134 urigtigt tillagt fhv. Statsraad O. B. Lange).

Nogle Ord ved Examina og ved Disciples Død. Indbydelsesskrift fra Stavanger Lærd- og Realskole 1858. Stavanger 1858. 8. 35 S.

Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Stavanger Lærd- og Realskole 1863. Katalog over Skolens Bibliothek. [Af S. S. Knutzen og H. A. Meyer]. Stavanger 1863. 8 2 Bl., 72 S.

Indbydelsesskrift til den offentlige Hovedexamen i Drammens lærde og Realskole i Juli 1867. Drammen 1867. 8. 52 S., LXXV S. (Heri er af K. S. 5—31: Foredrag paa Skolens Femtiaarsdag den 14 Septbr 1866).

Indbydelsesskrift fra Drammens lærde og Realskole 1872. (A. Bestemmelser væsentlig angaaende Middelskolen. B. Nogle Meddelelser om Skolen). Drammen 1872. 8. 42 S.

Indbydelsesskrift [osv.]. (Nogle Meddelelser om Skolen). Drammen 1876. 8. 34 S.

Kofoed, Hans Wølner, Søn af Apotheker i Skien *Hans Fischer K.* (f. i Nexø paa Bornholm 1739, † i Skien 1781) og *Marie Cathrine Ramshardt**) (f. 1743, † 1820), blev født i Skien 27 Decbr. 1779, tog i 1800 juridisk Examen i Modersmaalet og blev i Maj 1806 konst. Sysselmand og Herredsdommer i Gullbringe- og Kjosa-Sysler paa Island. I 1813 kom han tilbage til Norge, da han 19 Juli s. A. var bleven Overbergamtsskriver paa Kongsberg, hvor han 22 April 1814 tillige blev Byfoged. Den 22 Marts 1837 udnævntes han til Sorenskriver i Numedal og Sandsvær, i hvilket Embede han døde paa Kongsberg 8 Juni 1849. Han var fra 1833 Medlem af Direktionen for Kongsbergs Sølvverk.

*) *Hun havde 1768—74 været gift med Skiens-Apothekets tidligere Ejer Hans Peter Wølner og ægtede efter K.'s Død ogsaa dets følgende Ejer Johan Carl Müllertz, hvem hun ligeledes overlevede.*

Han mødte som Repræsentant for Bergstaden paa det overordentlige Storthing 1822, ligesom han var valgt til Storthingene 1821 og 1836, men begge disse Gange sendte Forfaldsanmeldelse paa Grund af Sygdom. Han var R. W. O. (1838).

* *Jarngerd Julie Sivertssøn* (f. 1788, † 21 Februar 1824), D. af Kjøbmand paa Island Bjarne S.

Nekrolog i Kongsbergs Adresse 1849. Jfr. B Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 91 fg.; J. W. Flood; Norges Apothekere, S. 159 fg.; Jul. Bidstrup: Stamtavle over Familien Kofoed B. (Kbh. 1887), S. 40; Erslevs Forf.-Lexikon II. 47 og Suppl. II. 79 og III. 763; J. H. Vogts Optegnelser, S. 324—26; S. Schulesen: Jørgen Jørgensens Usurpation af Island (Kbh. 1832), S. 33 og 41.

Avisum um húsblastilreiðslu. à Leirárgördum. 1807.

Kofod, Bjarne Sivertson, foregaaendes Søn, blev født i Kjøbenhavn 13 Juni 1813, blev Student med Laud fra Skiens Skole 1832 og juridisk Kandidat med Haud i Juli 1837. Han blev 1844 ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 12 Oktbr. 1857 udnævntes til Fuldmægtig, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 25 Februar 1863. Han døde i Kristiania 12 April 1868.

* 1856 *Antonette Helene Johannessen.*

Indenlandsk Farvebog eller fuldstændig Veiledning til at farve Uld, Bomuld og Linned med indenlandske Vægter [osv.]. Af Gustafwa Schartau. Oversættelse [ved B. Kofod]. Chra. 1843. 12. XVI S., 184 S.

Lov om Stempletpapir af 9de August 1839. med vedføiede Bemærkninger. Chra. 1847. 8. 66 S. (Titelbladet blev senere omtrykt: Commentar over Stempletpapirloven, tilligemed bemeldte Lov in extenso. Chra. 1847).

Haandbog for Kjøbmænd, Søfarende og Toldofficianter etc. Samling af Love, vedkommende Handel, Skibsfart og Toldvæsen. Chra. 1845. 8. (Anonymt). — 2det gjennemseede Oplag. Chra. 1846. 8. 204 S. (Anonymt). — 3die forøgede og efter den seneste Lovgivning berigtigede Udgave. Med et Anhang, indeholdende Læren om Vexler. Chra. 1848. 16. 408 S. (De senere Udgaver er ikke besørget af K.).

Fuldstændig norsk-dansk Sproglære, nærmest til Brug for Ikkestuderende og ved Selvunderviisning. Chra. 1849. 8. 4 Bl., 127 S. (Anm. i Morgbl. 1850, No. 336). — 2det omarbeidede Oplag. Chra. 1855. 8. 136 S.

John Gilpin's Landtuur. Et komisk Digt af W. Cowper. Ved B. Kfd. Chra. 1849. 8. 15 S.

Kortfattet norsk Sproglære for Almueskoler og Begyndere. Chra. 1852. 8. 24 S. (Anm. i Morgbl. 1852, No. 152).

Frelserens Banken paa Menneskets Dør af Joh.s Goßner. En christelig Julegave. (Fra det Tydske ved B. Kofod). Chra. 1851. 8. 79 S. — 2det Oplag. Chra. 1859. 8. 79 S. — [3. Oplag]. Chra. 1870. 12. 85 S.

Herrens Bøn Fadervor, udlagt i ni Prædikener af Johan John. Oversat. Chra. 1854. 8. 118 S.

Nu eller aldrig. Til Retfærdiggjørelse, Vækkelse, Opmuntring og Veiledning for den gudfrygtige, alvorlige og flittige Troende. Af Richard Baxter. Overs. [af B. Kofod]. Chra. 1856. 8. X S., 136 S.

Den lille Kempis, eller korte Sprog tilligemed Betragtninger og Bønner, uddragne af Thomas à Kempis's Skrifter. Til Opmuntring for alle Aldre. Udg. af B. Kofod. Chra. 1855. 16. 126 S. — [Ny Udgave, med lidt ændret Titel]. Chra. 1858. 16. 146 S.

Halvhundrede Billeder af det Nye Testamente. Med Text af G. H. v. Schubert. [Oversat af B. Kofod]. Chra. [1857—]1861. 4. 50 Bl. [xylogr.] Billeder og 50 Bl. Text.

Sex Betragtninger af F. W. Krummachers „Nogle Blikke i Naadens Rige." Fra det Tydske ved B. Kofod. Skien 1856. 8. 40 S.

Chr. Scrivers opbyggelige og trøstefulde Sjele-Skat, hvori handles om den menneskelige Sjels høie Værdighed, dens dybe og sørgelige Syndefald, [etc.] [Oversat af B. Kofod]. B. 1. 2. Chra. 1858 [ɔ: 1856]—1861. Tospaltet 4. *I.* (I—III. Del). 1858. XXII S., 934 S. — *II.* (IV V. Del). 1861. VIII S., 1147 S.

Bønnebog for Børn af J. M. Lindblad. Fra det Svenske [ved B. Kofod]. Chra. 1863. 16. 136 S. (Anm. i Luth. Kirketid. 1863, No. 25; i Morgbl. 1864, No. 108 Till.).

En Lommebibels Hændelser. Oversættelse [fra Engelsk ved B. Kofod, S. M. Krogness, J. Beer og Gundersen]. Chra 1864. 8. 360 S.

Menneskelivet i Guds Ords Lys. Af Dr. Fr. Ahlfeld. Oversat [af B. Kofod]. Chra. 1865. 8. 448 S. — 2det Oplag. Chra. 1865. 8. 448 S. — 3die paany gjennemseede Udgave. Chra. 1866. 8. 448 S. — 6te Udgave. Chra. 1872. 8. 448 S. — 7de Udg. Chra. 1874. 8. 448 S. — 8de Udg. Chra. 1876. 8. 448 S. — 9de Udg. Chra. 1878. 8. 448 S. — 10de Udg. Chra. [1882]. 8. 448 S.

Viintræet og Grenene, eller Tilvæxten i Herren. Af J. A. James. Fortsættelse af „Veiledning og Opmuntring". Oversættelse [af B. Kofod]. Chra. 1866. 8. 231 S.

Han besørgede Korrekturen af Bogtrykker Chr. Schibsteds og Boghandler N. Ulnæs's Udgave af Joh. Arndts ‹Sex Bøger om den sande Christendom› (Chra. 1856) og af N. Ulnæs's Udgave [efter en Udgave af 1744] af Det nye Testamente (Chra. 1854).

Koht, Paul Steenstrup, Søn af Apotheker i Bodø, senere paa Tromsø *Joachim Andreas K.* og *Johanne Andrea Conradi*, er født i Bodø 28 August 1844, blev Student med Laud fra Tromsø Skole 1861 og filologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1868. Efter i henved et Aar at have været Lærer ved Gjertsens Skole i Kristiania blev han i Novbr. 1869 ansat som vikarierende Lærer ved Tromsø Skole og udnævntes 24 Novbr. 1871 til Overlærer ved samme. Den 19 August 1885 blev han Overlærer ved Skiens Skole. I 1886 opholdt han sig med offentligt

Stipendium et halvt Aars Tid i Tyskland og Schweitz i pædagogisk Øjemed. Fra 1877 var han Medlem af Tromsø Kommunestyrelse, fra 1883 til sin Afrejse i 1885 som Ordfører i Formandskabet. Fra 1 Januar 1887 har han været Ordfører i Skiens Formandskab og har i denne Egenskab taget væsentlig Del i Ordningen af Byens Forhold efter den store Brand i August 1886. Han var Storthingssuppleant for Tromsø og Bodø i to Valgperioder fra 1882 af og er nu Repræsentant fra Skien for Valgperioden 1889—91 (Medlem af Næringskomiteen No. 2).

* 28 Juli 1871 *Betty Giæver* (f. paa Tromsø 7 April 1845), D. af Kjøbmand Joachim Gotsche G. og Fanny Helene Clodius.

Jfr. Eriksen og Koht: Biogr. efterretn. om studenter fra Tromsø skole, S. 14 fg.; O. Holmboe: Foged Jens Holmboes efterkommere, S. 13.

Om grundloven og den nuværende konstitutionelle strid. Foredrag holdt i Tromsø arbeiderforening den 5te februar 1882. Trykt som manuskript for Tromsø arbeiderforenings medlemmer. Tromsø 1882. 8. 36 S.

Biografiske efterretninger om de fra Tromsø skole i dens første 50 aar udgaaede studenter. Af A. E. Eriksen og Paul Koht. [Særtryk i 30 Expl. af Indbydelsesskrift fra Tromsø Skole 1884]. Tromsø 1884. 8. 24 S.

I Beretning om den alm. Udstilling for Tromsø Stift (Tromsø og Kra. 1872) er Indledningen med den historiske Beretning S. 1—45 af ham.

I Centralorgan für die Interessen des Realschulwesens 1886 Das höhere Schulwesen Norwegens.

Han var (med S. A. B Arctander, Hans Brecke og O. Furu) Medudgiver af Samfundsblade, 1ste [eneste] Hefte (Kra. 1866), hvori af ham S. 16—25: En Bryllupssang efter Catul og fire anakreontiske Oder.

Af Tromsøposten var han Redaktør fra Bladets Begyndelse i 1872 til 3 Januar 1873, da han traadte ud af Redaktionen, fordi Bladets «Program ved den i No. 41 trykte Nytaarsbetragtning var aldeles fornegtet» (se hans Erklæring af 3 Jan. 1873 i «Tromsø Stiftstidende»).

Iøvrigt har han dels under Navn, dels anonymt, skrevet et og andet, væsentlig af polemisk og politisk Indhold, i forskjellige Blade. I Aftenbladet 1870 findes nogle Breve fra ham om Tromsø-Udstillingen s. A. I Bergensposten skrev han en Del Korrespondancer i Begyndelsen af 70-Aarene. I Tromsø Stiftstidende 1884, No. 87 fg. skrev han: «I anledning af forslaget til ny dissenterlov».

Kokk, Bernhard, Søn af Snedkermester, senere Brandmester i Kristiania *Daniel Christophersen K.* (f. paa Fredrikshald 1798) og *Maren Gulliksdatter* (f. i Aker 1800, † 1835), er født i Kristiania 28 Maj 1827. Efterat have gjennemgaaet en privat Borgerskole og derpaa i 3 Aar været i Snedkerlære hos Faderen, begyndte han fra Høsten 1845 at studere og blev, privat dimitteret, Student med Laud 1848 og theologisk Kandidat med Haud i December 1852. Han var derpaa Lærer ved flere Realskoler i Kristiania, indtil han, efterat have taget Examen i Lappisk 1857, udnævntes til Sogneprest i Lebesby 20 Februar 1858.

Den 2 Decbr. 1861 blev han Provst i Østfinmarkens Provsti, befordredes 2 Juli 1864 til Sogneprest til Tranø, 1866 til Provst i Senjens Provsti, 1871 til Sogneprest til Lødingen og 1873 til Provst i nordre Saltens Provsti, hvorfra han 9 August 1883 befordredes til Sogneprest til Sørum i nedre Romerike. Han mødte som 4de Repræsentant fra Finmarkens Amt paa Storthinget 1865—66 (Vejkomiteen).

* 1853 *Karen Eliasdatter*, D. af Gaardbruger Elias Gundersen Staavi i Bærum.

Minde ved Henrik Wergelands Grav. Kra. 1845. 8. 20 S. (Anonymt).

Digte. Kra. 1847. 8. 117 S. (Anm. af D. Ræder i Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. I. 371—76; i Kjøbenhavnsposten 1848, No. 14).

Paa Havet. Sjette Aarsberetning om Druknede i Tromsø Bispedømme for Aaret 1866. [Ved B. Kokk og C. F. Holmboe]. Tromsø 1868. 8. 80 S. (Jfr. Eilert Sundt).

I Afholdstidende *IV.* (1845—46), No. 8: Nogle Ord til den opvoxende Slægt i Anl. af Afholdssagen. (Et Foredrag); No. 18: Foredrag i Christianias ældre Afholdsforening.

I For Fattig og Rig 1886, No. 48: Høstprædiken paa 16 Søndag e. Tr.

I Kirkelig Kalender, red. af Th. C. Bernhoft, *1875*, S. 113—115: «Hvor elskelige ere dine Boliger, Herre Zebaoth!» (Digt). — *1877*, S. 136—138: Kirken (Digt).

I Morgenbladet *1846*, No. 19: Anm. af Hanna Winsnes's Gaader. — *1849*, No. 39: Ole Bull blandt de norske Studenter. — *1854*, No. 345: Anm. af H. Bentsens Lyriske Smaadigte.

I Krydseren *1849*, No. 4: Noget om Angrebene paa Studentersamfundet; No. 9, 10, 12 og 13: Vore Haandværkere. — *1850*, No. 41: Anm. af „En Jægers Erindringer", af B. Herre. — *1851*, No. 127: Anm. af [N. Dahl's] „Guld-Thor"; No. 131: Selskabet til Folkeoplysningens Fremme.

Forskjellige Smaadigte af ham findes trykt dels i Dagbladene fra Slutningen af 40- og Begyndelsen af 50-Aarene, dels særskilt da og senere («Haandværkersang» 1854).

Koller, Karl Theodor Fredrik, Søn af Kaptejn i Artilleriet *Rasmus From K.* og *Dorthea Margretha Marie Rye Michelet,* er født i Fredriksstad 14 Juli 1827, studerede Jordbrug og aflagde Afgangsexamen først ved Lundestad Landbrugsskole i Smaalenene, senere ved Haraldslunds Institut i Jylland 1851, hvorefter han fortsatte sine Studier i Kjøbenhavn hos Professorerne Bendz, Jørgensen, Prosch og Barfoed. Han var derefter 1851—52 Forvalter hos Kaptejn von der Recke paa Sohngaardsholm i Jylland, et Aar Lærer ved Haraldslunds Landbrugsinstitut og bestyrede 1853—56 Landbrugsskolen paa Haslem i Rakkestad. Det følgende Aar var han atter i Danmark som Forpagter paa Herregaarden Albæk i Jylland og var saa 1857—1880 Bestyrer af Kristians Amts Landbrugsskole paa Houg i Vardal. Den 6 August 1880 blev

han beskikket til Direktør for Aas højere Landbrugsskole. Han var Medlem af Heredskommissjonen for Hovedmatrikuleringen i Vardal og indbød til Stiftelsen af Kristians Amts Landbrugsforening, af hvis Bestyrelse han var Medlem til 1880. Siden 1873 har han været Prisdommer ved de fleste af Statens Hesteudstillinger i Gudbrandsdalen, paa Hamar og i Kristiania. 1883 blev han Medlem af Direktionen i Det kgl. Selskab for Norges Vel og var 1884—90 Formand i sammes Jordbrugsklasse. Han blev 21 Januar 1889 R. St. O. O. «for Fortjeneste af Landbruget», er R. W. O. (188*) og tildeltes 1886 Kong Oskar IIs Medalje i Guld til Belønning for fortjenstlig Virksomhed.

* *Henriette Conradine von der Recke* (f. 6 Decbr. 1829), D. af Kaptejnløjtnant i Søetaten Johan Adolf v. d. R. til Sohngaardsholm i Jylland og Anne Kathrina Møller.

Beretning om den høiere Landbrugsskole i Aas fra 1 Juli 1881 til 30 Juni 1882. Afgiven af Skolens Direktør ved Landbrugsdirektøren. Chra. 1883. 8. 136 S. — Samme for *1882—83*. Chra. 1884. 8. 132 S. — Samme for *1883—84*. Chra. 1885. 8. 196 S. — Samme for *1884—85* tilligemed nogle Oversigtstabeller over Avlingen i 1885 m. v. Med 3 Træsnit. Chra. 1886. 8. 238 S., 1 Bl., 1 Tab. — Samme for *1885—86*. Chra. 1887. 8. — Samme for *1886—87*. Med 1 Træsnit. Chra. 1888. 8. 131 S. — Samme for *1887—88*. Med 1 Træsnit. Chra. 1889. 8. 3 Bl., 164 S. — Samme for *1888—89*. Chra. 1890.

I Aarsberetning ang. de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme i *1878*, S. 399—427: Beretning om en Stipendierejse til Pariserudstillingen i 1878.

I Aarbog for Landmænd, udg. af H. Tveter (Chra. 1883), S. 29—31: Totenkløverens første Dyrkning og Udbredelse.

I Den nordiske Landbrugskongres i Kjøbenhavn *1888*, S. 220—35: Hvilken Indflydelse har Indførelsen af fremmed Blod havt paa Udviklingen af de norske Husdyrracer?

Hans Beretninger om Kristians Amts Landbrugsskole er trykt i Kristians Amtsformandskabs Forhandlinger 1857—1880.

Kolstad, Thor Henrik, Søn af *Hans Henrik Olsen K.* og *Gjertrud Jacobsdatter*, blev født i Fredriksstad 8 Maj 1810, privat dimitteret Student med Haud 1828 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Februar 1836. Han blev 23 Juni s. A. udnævnt til pers. Kapellan hos Sogneprest F. H. Blichfeldt i Volden og 3 Septbr. 1840 ligesaa hos Sogneprest til Findaas N. N. Vogt og befordredes 27 Novbr. 1851 til Sogneprest til Norddalen i Søndmøre, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Vartpenge fra 10 Marts 1852. Senere levede han i flere Aar som Privatlærer i sin Fødeby. Han døde i Fredrikshald 26 Marts 1868.

* 1836 *Anne Tollevsen* (f. i Tønsberg 27 Februar 1810), D. af Sejlmager Tollev T. og Marie Veier.

Jfr. Storth. Forh. 1854, VII. 374.

Prædiken paa 10de Søndag efter Trinitatis, holden ved Bispevisitatsen i Ørsteen, den 30te Juli 1837. Gegseth 1838. 8. 16 S.

Konow, Carl, Søn af Grosserer og dansk Konsul *Wollert K.* (f. i Bergen 8 Novbr. 1779, † i Venedig 3 Oktbr. 1839) og *Cecilie Catharina Krogh* (f. 25 Septbr. 1777, † 4 April 1821), blev født i Bergen 20 Februar 1806. Efter sin Skolegang i Bergen blev han sendt til England, hvor han opdroges i Mr. Willinks Institut i Brixton fra Sommeren 1821 til Sommeren 1823. Efter Hjemkomsten blev han anbragt ved Handelen og etablerede sig 1832 som Kjøbmand i sin Fødeby. Han foretog senere, tildels i Handelsanliggender, flere Rejser i Udlandet, bl. a. fra August 1836 til Maj 1837 til Belgien og England, i hvilket sidste Land han bl. a. vår Gjæst i længere Tid hos Hertugen af Rutland paa «Belvoir Castle» og hos Lord Salisbury paa «Hatfield House», under hvilket Besøg han dels fornyede tidligere, dels stiftede nye Bekjendtskaber med fremragende Medlemmer af det engelske Aristokrati. I sin Fødebys kommunale og politiske Liv deltog han fra 1840, da han indvalgtes i Formandskabet, hvor han sad i 8 Aar, hvorefter han var Medlem af Repræsentantskabet, til han i Slutningen af 60-Aarene flyttede udenfor Bygrændsen. I en lang Række af Aar til 1868 — med Undtagelse af 1859 og 1862 — var han Valgmand, fra 1862 Forligelseskommissær og fra 1870 Administrator ved Norges Bankafdeling i Bergen. Han mødte som en af Byens Repræsentanter paa Storthinget i 1848, 1851, 1857 og 1858, paa hvilke Thing han var Medlem af Budgetkomiteen. I 1851 blev han hjemforløvet midt i Sessjonen, da han af Regjeringen var bleven overdraget det Hverv at rejse til Madrid for at bistaa de forenede Rigers Legation dersteds ved Underhandlingerne om en Revisjon af Fisketoldsatserne i Spanien. I 1853 undslog han sig for at modtage Gjenvalg til Storthinget. I sin Fødebys Forretningsliv deltog han som Chef for Huset Carl Konow og som Medindehaver af Firmaet «Johan C. Martens & Co.» til nogle Aar før sin Død, hvorhos han til 1859 var spansk og brasiliansk Vicekonsul. Han var derhos Medlem af Statens Laane- og Diskonteringskommissjon i Bergen, Direktør i Bergens Privatbank fra dens Begyndelse 1 Januar 1856, til han traadte ind i Norges Banks Administration, ligesom han var en af Indbyderne til Stiftelsen af Bergens gjensidige Skibsassuranceforening, af Søforsikringsselskabet «Neptun», m. v. Han blev 7 Marts 1852 R. St. O. O. «for Nidkjærhed i ham overdraget offentligt Hverv» og var R. sp. I. O. (1848). Han døde Nat til 6 Novbr. 1876.

* 3 Septbr. 1832 *Modesta Grieg* (f. i Bergen 9 Juni 1812, † 26 *August 1880*), D. af Kjøbmand og engelsk Vicekonsul Joachim G. († *1835*) og Juliane Monrad († 1858).

Portræt med Biografi i Skill.-Magazin 1876, No. 50 af C. W. Rieck; i Ny ill. Tidende 1877, No. 1. *Nekrologer* i Bergensposten 1876, No. 259; i Berg. Adr. No. 265 s. A.; i Morgbl. s. A. No. 312 A. *Mindedigt* af Konrad Dahl i Bergpst. s. A. No. 265. Jfr. Berg. Stiftstid. 1851, No. 45; Skildringer af 13de ord. Storthing (Chra. 1851), S. ; D. Thrap: Bidrag til D. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. II. 330, 332.

Et Besøg i England. [Trykt som Manuskript uden Navn, Sted og Aar ɔ: Bergen 1863]. (Med et lith. Titelbillede af „Belvoir Castle"). 8. 75 S.

A Visit to England. Printed for Private Circulation. London 1868. 8. 39 S.

Christendommens personlige Tilegnelse og Udøvelse. Betragtninger af Dr. E. M. Goulburn. Oversatte efter 5te engelske Udgave af Carl Konow. Bergen 1866. 8. 3 Bl., 285 S. — Ny Udgave. Bergen 1872. 8. 1 Bl., 388 S.

Sokrates En Fortælling af Dr. E. M. Goulburn. Oversat af Carl Konow. Bergen 1869. 8. 80 S.

Breve fra en Lægmand til en Præst, som fra den engelske Kirke gik over til den romersk-katholske. [Af Sir Francis Scott]. Oversatte af Carl Konow. Bergen 1874. 8. 95 S. (Anm. [af C. Holfeldt-Houen] i Bergspst. 1874, No. 244, 247, 251 og 256).

Stjernerne og Verdenshistorien. Betragtninger over Rum, Tid og Evighed af Dr. Felix Eberty. Oversat af Carl Konow. Bergen 1876. 8. 33 S. (Jfr. Berg. Adr. 1876, No. 229 af C. Holfeldt-Houen).

I Bergens Stiftstidende 1842, No. 47: Reflexioner om Jødesagen. [Polemik mod Stykker af H. Holmboe i s. Bl. 1841, No. 102 fg., jfr. Svar af H. i 1842, No. 51].

Konow, Hans, foregaaendes Broder, er født i Bergen 3 Oktbr. 1815, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1833 og juridisk Kandidat med Haud i August 1839. Til 1843 opholdt han sig derefter paa Rejser i Udlandet. I 1845 kjøbte han Oslo Ladegaard, hvor han siden har boet.

* 31 Januar 1849 *Christine Alexandra Steenbuch* (f. paa Haalands Prestegaard ved Stavanger 9 April 1831, † i Oslo 1 Februar 1872), D. af Sogneprest til Enebak Hans Leganger S. (f. 21 Jan. 1802, † 11 Septbr. 1853) og Karen Jensine Henny.

Reise fra Christiania til Bergen over Sogn, Vos og Hardanger, med nogle Anmærkninger til Veiledning for den Reisende, af et Medlem af Selskabet for norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Chra. 1845. 8. 114 S. med Lithografi. (Anm. [af E. Tidemand] i Morgbl. 1845, No. 176 Till.).

I Nor III. II. 3, S. 123—30: Norske Dialekt-Ord uddragne af en Reisendes Optegnelser. (Meddelt ved C. R. Unger).

I Skilling-Magazin 1845, No. 27, 28, 34, 36, 40, 42, 44 og 46: Dagbogsfragmenter fra en Reise i det nordlige Norge i Sommeren 1844, med Træsnit.

I Rigstidenden 1844, No. 321 og 322: Udfart fra Hovedstaden.

I Morgenbladet *1846*, No. 134: Om norske Dialekt-Ordbøger; No. 139 og 142: *Foreningen for norske* Fortidsmindesmærkers Bevaring; No. 236: Reise fra

Christiania til Hoveen. — Forøvrigt findes i senere Aargange af dette Blad saavelsom i andre Hovedstadsblade fra 1844 af et og andet af ham om forskjellige Tidsspørgsmaal eller lokale Anliggender.

I Christiania-Posten 1851, No. 888: Om Embedsmænds Abgang til at blive Storthingsrepræsentant.

Konow, Harald Christian Georg, Søn af nedennævnte Dr. phil. *Wollert K.*, blev født paa Gaarden Stend 18 Juni 1841, gjennemgik Landbrugsskolen sammesteds og senere den kgl. Landbrugsskole og Veterinærskole i Kjøbenhavn, blev 1863 ansat som Amtsdyrlæge i Nordhordland og derefter i Novbr. 1876 som Statsagronom og Bestyrer af de offentlige Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme paa Vestlandet. Han døde i Balestrand 29 Januar 1883.

* 28 April 1868 *Karen Vibeke Danielsen* (f. i Bergen 15 Decbr. 1843), D. af Urmager D.

Jfr. Storth.-Forh. 1884, VI. 48 fg. og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 49.

Smaastykker af Husdyrstellet. I—III. Bergen 1867. 8. I. Mælkekvægets Opdræt. 16 S. — II. Mælkekvægets Fodring. 27 S. — [Nyt Oplag]. Bergen 1876. 8. 16 S. — III. Om Hesteskoning. 12 S. — [Nyt Oplag]. Bergen 1876. 8 12 S.

Husdyrlægen. Raadgiver for Landmanden ved Behandlingen af Husdyrenes Sygdomme. Efter Dr. W. Th. Jos. Spinola og G. F. Sjøstedt. Bergen 1868 8. 3 Bl., 103 S.

Smørtilberedningen. Et Skrift for Folket, udgivet paa Foranstaltning af den schweiziske Sæterbrugsforening. Af R. Schatzmann. Oversat af Harald Konow. Bergen 1869. 8. 25 S.

Husdyrbruget, væsentlig til Brug for Folkehøiskoler og lavere Landbrugsskoler. Oversat og for en større Del omarbeidet efter Carl Adolf Lindqvist af Harald Konow. Bergen 1871. 8. 2 Bl, 127 S. — 2det Oplag m. Titel: Husdyrlægen, eller den første hjælp ved behandlingen af husdyrenes sygdomme. Paa norsk ved Statsagronom H. K. G. Konow. Bergen 1879. 8. 79 S.

I Tidsskrift for det praktiske Landbrug, udg. af J. Th. Landmark. IV. 121—129: Om Hesteskoning.

I Morgenbladet 1868, No. 109 og 117: Om Sæterstellet i Schweiz. (Indberetning til Selskabet for Norges Vel om en med dets Understøttelse foretagen Reise).

I Bergensposten 1864, No. 13, 22 og 33: Om Stamhollænderier i Bergenhus og Nordlands Amter. — *1866*, No. 87 og 88: Indberetning til Søndre Bergenhus Amt om de i afvigte Høst inden Amtet afholdte Dyrskuer.

Konow, Thomas, Søn af *Fredrik Ludvig K.* (en fra Schwerin indvandret Skibskaptejn, f. 16 Maj 1746, der 1775 tog Borgerskab som Skipper og Aaret efter som Kjøbmand i Bergen og døde der 6 Novbr. 1798) og *Anna Hedevig Rieck* (f. 12 Juni 1756, † 25 August 1810), blev født i Bergen 10 Oktbr. 1796. I Aaret 1808 kom han ind paa Søkadetinstitutet i Kjøbenhavn, hvorfra han gik ud i Februar 1813 som Sekondløjtnant i Marinen og beordredes til Tjeneste ombord i Orlogsbriggen

«Lolland», som den Gang var stationeret i Norge. Ved Valget til Rigsforsamlingen paa Ejdsvold i 1814 blev han valgt som en af de 4 Repræsentanter for Marinen, der bl. a. sendte sin ældste og sin yngste Officier til Rigsforsamlingen, i hvis Arbejder K. saaledes kom til at deltage, før han endnu havde fyldt sit 18de Aar. Efter Forsamlingens Opløsning og Kongevalget vendte han tilbage til sin Tjeneste ved Sødefensjonen, indtil Krigen var endt. I det politiske Liv deltog han ikke senere undtagen paa Storthinget i 1839, hvor han mødte som 4de Repræsentant for Jarlsberg og Laurviks Amt (Medlem af Komiteen for de militære Budgetter). Derimod var han paa anden Maade en i det offentliges Tjeneste meget benyttet Mand. I 1815 forestod han Bygningen af Fyret paa Skudesnes og var derefter i 3 Vintre Navigationsexaminator i Bergen. Ved Oprettelsen af Søkadetinstitutet i Fredriksværn 1817 blev han ansat som anden — han rykkede 1833 op til første — subalterne Officier og som anden — fra Aug. 1841 første — mathematiske Lærer ved samme, hvilke Lærerstillinger han beklædte helt til 1 Oktbr. 1848. Imidlertid var han 1821 avanceret til Premierløjtnant, 1826 til Kaptejnløjtnant, 1840 til Kaptejn og udnævntes 21 Oktbr. 1857 til Kommandørkaptejn. Fra 1848 var han Chef for Hortens Værft til 1860, da han 11 Juli udnævntes til Kontreadmiral og Chef for Marinekommandoen, hvilken Stilling han fratraadte, da han 5 Juli 1869 efter Ansøgning havde erholdt Afsked med Pension. Han var Medlem af den under H. M. Kong Carl XV's Rejse til Frankrige og England i 1861 nedsatte Interimsregjering. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 1841 til Udarbejdelse af Tjenestereglement for Søetaten; videre fra 1843 af den kgl. Undervisningskommissjon af 23 Septbr. 1842, forsaavidt angik Revisjon af Bestemmelserne om det sømilitære Undervisningsvæsen; og endelig Formand i den store Marinekommissjon af 31 August 1855. Han valgtes 1863 til Medlem af 1ste Klasse i *Kgl. Sv. Krigsvetenskaps-Akademien.* Han blev 21 August 1849 R. St. O. O. og 31 Juli 1869 Stk. St. O. O., begge «for militær Fortjeneste.» Han var desuden R. S. O. (1838) og R. D. D. O. (1845). Efter sin Afsked boede han i Kristiania, til han døde paa sin 85de Fødselsdag 10 Oktbr. 1881. Han var den længst levende Ejdsvoldsmand og blev som saadan højtidelig begravet fra Trefoldighedskirken paa Statens Bekostning 17 Oktbr. 1881.

⚭ 1827 *Catharina Magdalene Reichborn* (f. i Bergen 5 August 1807, † i Fredriksværn 11 Januar 1844), D. af Oberst Johan Henrik R. († som Toldinspektør i Drammen 1840) og Petronelle Margrethe Hesselberg († 1845).

Portræt med Biografi af P. Botten Hansen i Eidsvold-Galleri, S. 81 fg.; i Hjemmet 1881, No. 11 [af J. V. Kvam]. *Nekrologer* i Morgbl. 1881, No. 281 A; i Dagbl. No. 254; i Aftpst. No. 236 A, jfr. No. 241 A [om Begravelsen, med *Mindetale* af Biskop J. Tandberg]. *Jfr. B.* Moe: Biogr. Efterretn. om Ejdsvoldsmænd, S. 92.

H. J. Müllers Program ved Søkadet-Institutets 50-Aars-Fest (Chra. 1868), S. 9, 17, 19 fg., 22 fg., 25, 29 fg., 31, 42 fg., 45 og 68 fg.; N. A. Larsen: Fra Krigens Tid, S. 262; N. A. Larsen: Fra Aaret 1814, S. 14, 19, 26, 34, 71; Aftenposten 1881, No. 114 [Norges første Langtogt efter Unionen af N. A. Larsen]; H. Wergeland: Norges Konstitutions Historie, H. II. 30; Storth. Forh. 1871, VI. 39 fg. og Storth. Tid. s. A. S. 76 fg.

I Nyt Mag. f. Naturvidenskaberne III. 89—114 har Chr. Hansteen meddelt nogle af Konow og C. H. Valeur paa et Togt i Middelhavet anstillede magnetiske Iagttagelser.

Som Medlem af de ovfr. nævnte kgl. Kommissjoner har han Del i de af disse afgivne Betænkninger og Forslag.

Konow, Wollert, Broder af ovennævnte Carl og Hans K., blev født i Bergen 16 Juli 1809 og var fra først af bestemt for Handelen. Efterat have gaaet paa Bergens Realskole fik han i 3 Aar privat Undervisning og blev privat dimitteret Student med Laud 1827. Andenexamen tog han med Laud 1828, hvorpaa han 1832 begav sig paa en længere Udenlandsrejse og studerede i Berlin og Göttingen, paa hvilket sidste Sted han i 1835 tog Doktorgraden i Filosofi for en Afhandling om Svovl. Efter Hjemkomsten Sommeren 1837 opholdt han sig 1838—39 i Kristiania, rejste saa til Kjøbenhavn, hvor han opholdt sig i længere Tid, og bosatte sig i 1841 paa Gaarden Stend i Fane Prestegjæld ved Bergen. Her levede han Resten af sit Liv til sin Død 9 Septbr. 1881. Han var Repræsentant for søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1854 (Medlem af Konstitutionskomiteen).

* 31 Decbr. 1839 (ikke 4 Januar 1840) *Marie Louise Oehlenschläger* (f. i Kjøbenhavn 3 Septbr. 1818), D. af Digteren Adam Ø.

Jfr. Erslevs Forf.-Lex. II. 51 og Suppl. II. 84, III. 763; Oehlenschlägers Erindringer IV. 253—56.

Breve. Chra. 1839. 8. 206 S.

Skizzer [fra Italien]. Kbhvn. 1839. 8. 244 S. (Anm. af H. M. Flemmer i Tidsskrift for Literatur og Kritik V. 6—9, jfr. Svar af K. i Fortalen til hans Novelle „Nord og Syd", S. III fg.).

Manfred. Drama i 5 Acter. Kbhvn. 1840. 8. 111 S. (Anm. i Dagen 1841, No. 128; af H. M. Flemmer i Tidsskrift for Lit. og Kritik V. 9—15, besvaret af K. i Fortalen til „Nord og Syd", S. XIV fg.).

Nord og Syd. Novelle. Kbhvn. 1841. 8. XX S., 251 S. (Anm. i Morgbl. 1841, No. 168; i Ny Hermoder I. H. 21; i Dagen 1841, No. 128; i Tidsskrift for Lit. og Kritik VI. 451 fg. af H. M. Flemmer; i Fædrelandet 1841, No. 534 og 547, jfr. K.'s Følgeblad til sidstnævnte Numer, dat. Kbhvn. 5 Juni 1841).

Nogle Ord om Danmark af en Nordmand. Bergen 1845. 8. 105 S.

Om Partierne i Storthinget og Landet. Af Forf. til „Nogle Ord om Danmark". Bergen 1846. 8. 68 S.

Danmark i dets Forhold til Tydskland og den skandinaviske Halvø. Af en Nordmand. 1ste Afd. Bergen 1849. 8. VIII S., 238 S. 2den Afd. *Bergen 1850. 8.* 240 S.

Nutids- og Fremtidsblik. I. [eneste]. Chra. 1865. 8. 2 Bl., 85 S. (Anm. i Aftonbladet Juni 1865.)

I Den Constitutionelle *1838*, No. 17: Andet Brev [om Bergen] (jfr. Stykkerne „Om Hr. W. Konows Skildring af Bergen" i No. 27, „Til Hr. Wollert Konow i Bergen" i No. 33 og Bemærkninger af H. Holmboe i No. 34; „Om Hr. Konows 2det Brev" af en Bergenser i Morgbl. s. A. No. 23, cfr. No. 30, hvortil „Nogle Ord til Konows Angribere" [af P. J. Collett] i Den Const. No. 33 og Svar af K. i s. Bl. No. 38); No. 118 og 120: Tredie Brev [om den norske Natur]; No. 123 og 136: Et Indlæg i Sagen om norske Presseanliggender; No. 347 og 363: Skizzer fra Venedig; No. 350: Kritikere og Dilettanter. — *1839*, No. 13, 53 og 54: Skizzer fra Venedig.

Konow, Wollert, foregaaendes Søn, er født paa Stend 16 August 1845, blev Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1864 og tog Aaret efter Andenexamen med samme Karakter. I 1868 oprettede han sammen med Nils Juel paa Halsnø Kloster i Søndhordland en privat Folkehøjskole, som han styrede i 4 Aar. I 1872 blev Skolen flyttet til Mossige paa Jæderen, men nedlagdes i 1873, da K. overtog sin Faders Ejendom Stend, hvor han siden har boet. I 1876 var han første Gang Valgmand fra Fane Prestegjæld ved Distriktsforsamlingen for søndre Bergenhus Amt og har siden været gjenvalgt som saadan hver Gang. Fra 1880 har han med to Aars Afbrydelse været Ordfører i Fane Herredsstyrelse og i samme Tidsrum uden Afbrydelse Forligelseskommissær. Ved Valget til Storthinget 1877—79 blev han første Suppleant for søndre Bergenhus Amt og mødte som saadan paa Thinget i 1879, efterat Repræsentanten Veseth havde solgt sin Gaard og derved mistet sin Valgbarhed. Fra 1880 til 1888 mødte han uden Afbrydelse som Repræsentant for samme Amt. I 1884 kom han ind i Valgkomiteen, 1888 i Fuldmagtskomiteen, 1879—82 var han Medlem af Konstitutionskomiteen, 1883—85 var han Formand i Toldkomiteen, 1886—88 i Gage- og Pensjonskomiteen, 1884 blev han Præsident i Odelsthinget og 1886 ligesaa i Storthinget. Han er af Storthinget siden 1884 valgt til Administrator ved Hypothekbankens Laanekontor i Bergen og siden 1883 til Medlem af Tilsynskommissjonen ved Vossebanen, har desuden siden 1878 været Formand i Bestyrelsen for Fane Sparebank, m. v. Han har været Formand i den kgl. Kommissjon af 1886 ang. Revisjon af Brændevins- og Maltskatlovgivningen.

* 10 Maj 1875 *Fredrikke (Frigga) Wilhelmine Kooter* (f. i Bergen 25 Decbr. 1854), D. af Bogholder i Norges Bank Jacob Blaauw K. (f. 12 Marts 1818, † 19 Maj 1887) og Marie Fredrikke Balchen (f. 20 Febr. 1817, † 17 Oktbr. 1883).

I Norsk Folkeblad 1868, No. 17: Ny Folkehøjskole.

I Aftenbladet 1865, No. 187, 192 og 198: Breve fra den internationale Fiskeriudstilling i Bergen.

I Verdens Gang 1888, No. 301: Emil Castelar.

Iøvrigt har han skrevet en Del, for det meste anonyme, Artikler i forskjellige Blade.

Trykt 23 December 1890.

Konow, Wollert Otto, foregaaendes Fætter og Søn af ovennævnte Konsul *Carl K.*, er født i Bergen 7 August 1833, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1850 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1855. Han blev 19 Juli 1858 udnævnt til pers. Kapellan hos Sognepresten til Saude S. O. Wolff og 11 Oktbr. 1860 ligesaa hos Sogneprest Heyerdahl i søndre Aurdal, 11 Oktbr. 1866 til Sogneprest til Vang i Valdres og blev 1875 Provst i Valdres Provsti, befordredes 4 Maj 1878 til Sogneprest i østre Gausdal og s. A. til Provst i søndre Gudbrandsdalens Provsti.

* 10 Juli 1862 *Henrikke Christiane Johanne Molde Wolff* (f. paa Grinaker 22 Septbr. 1841), D. af Brigadelæge Stein Meldal W. († i Bergen 24 Decbr. 1868) og Karen Elisabeth Petersen.

Om Christi Velgjerning. Af Aonio Paleario. Et katholsk Vidnesbyrd fra Reformationstiden for Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen. Oversat fra det Tydske [af W. O. Konow]. Bergen 1856. 8. 4 Bl., 63 S.

Koren, Arnoldus von Westen Sylow, Søn af Kjøbmand *Nils K.* og *Christine Teting*, blev født i Bergen 22 Juli (ikke Juni) 1764, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1784 og juridisk Kandidat med Haud 1789. Han blev s. A. ansat som Volontør i det danske Kancelli, udnævntes 23 Septbr. 1795 til Sorenskriver i vestre Robygdelaget og befordredes 18 Oktbr. 1799 til Sorenskriver i Hardanger og Vos samt Birkedommer paa Lysekloster Gods og fra 1818 ligesaa paa Rosendals Gods. Fra disse Embeder erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 22 Februar 1840. Han mødte som 1ste Repræsentant for søndre Bergenhus Amt ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold og senere som Repræsentant for samme Amt paa det overordentlige Storthing 1814 (Medlem af Lagthinget) og paa Storthinget 1818 (Lagthinget og Medlem af 11 specielle Komiteer, bl. a. af Adelslovkomiteen). I sidstnævnte Aar var han Medlem af Storthingets Deputation ved Karl Johans Kroning i Throndhjem. Han døde i Ullensvangs Prestegaard 8 Oktbr. 1854.

* 26 Februar 1796 *Magdalene Margrethe Christie* (f. paa Stordø 22 Maj 1767, † 27 Marts 1842), D. af Sogneprest til Sogndal David Werner C. og Sara Cornelia Koren.

Portræt (uden Biografi) i P. Botten-Hansens Ejdsvolds-Galleri; et andet Portræt, lith. af Losting, udg. særskilt i Bergen. *Nekrolog* i Ill. Nyhedsbl. 1854, No 43. Jfr. Norske Stiftelser II. 522 og III. 682 og 957; Storth. Forh. 1842, Marts, S. 73; Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 12 fg.; Norsk Hist. Tidsskrift, 1. Række, I. 226 fg., 230, 232, 234, 237; Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 397 fg. [Karakteristik af Jacob Aall]; Morgbl. 1829, No. 287, 290, 292; D. Thrap: Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. I. 80, 343; P. Motzfeldts Breve og Optegnelser, fl. St (se Reg.).

I Den Norske Rigs-Forsamlings Forhandlinger (Chra. 1814), *I, H. 2, S. 53—66:* Skrivelse af 15 April 1814 med „Strøtanker, som Materialier til vor Statsbygning."

I Storthings-Forhandlinger 1814, S. 267, 299, 340, 423, 477 fg., 548, 564 fg. er forskjellige Taler, Vota og Forslag af ham trykt.

Hans Breve fra Ejdsvold til hans Hustru er nu trykt i Yngvar Nielsen's Bidrag til Norges Historie i 1814, I. 449—504.

I Den norske Tilskuer I. (Bergen 1817), S. 305—29: Betragtninger og Tanker i Anledning Landhandel.

Koren, August Laurentius, Søn af nedennævnte Provst og Sogneprest til Selø *Wilhelm Frimann K.* og *Aletta Petronelle Elisabeth Boyesen* (f. 1808, † 1883), er født paa Selø Prestegaard 8 Februar 1833, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1851 og medicinsk Kandidat med Laud i Decbr. 1858. Det følgende Aar praktiserede han i Selø, var om Somrene 1859—62 konst. Korpslæge, 1860 Fiskelæge i Lofoten og boede 1860—67 som privat praktiserende Læge i Throndhjem. Den 7 August 1867 udnævntes han til Distriktslæge i Nordfjordejd, 6 August 1873 til Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation og tjenstgjorde som saadan fra Oktbr. 1873 til Decbr. 1874 ved den norske Garde i Stockholm, hvorefter han udtraadte surnumeraer af det militære Lægekorps for at foretage en videnskabelig Udenlandsrejse, paa hvilken han væsentlig studerede Hudsygdomme og veneriske Sygdomme samt Militær- og Hospitalshygiene i Berlin, Prag, Wien, Paris, Amsterdam og Kjøbenhavn. Efter Hjemkomsten til Kristiania blev han 1ste Septbr. 1875 ansat som Læge ved Tostrupløkkens og andre Lazarether for Skarlagensfeber, Mæslinger og Kopper. I 1877 traadte han paany i Numer som Kompagnikirurg, udnævntes 1 April 1878 til national Korpslæge, fra Februar 1884 tjenstgjørende i 2den akershusiske Brigade, og blev ved den nye Hærorganisations Gjennemførelse i 1888 og 1889 udnævnt til Sanitetskaptejn og Overlæge. Han har foruden paa den ovfr. nævnte Rejse flere Gange besøgt Udlandet (i 1872 Holland og Nordtyskland, i 1878 Paris, Høsten 1882 Tyskland, Schweitz og Italien), deltog 1873 i Naturforskermødet i Kjøbenhavn, hvor han valgtes til Sekretær i den hygieniske Sektion, og 1887 som Repræsentant for Kristiania Sædelighedsforening, hvis Formand han var 1885—88, i den skandinaviske Sædelighedskongres i Kjøbenhavn. Han er Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1863).

* 8 August 1862 *Johanne Kathrine Brinch* (f. i Kristiania 15 Septbr. 1840), Søster af den i dette Værks 1ste Bind, S. 440 nævnte Skibsreder Chr. B.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 621—24; M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 24; A. E. Eriksen: Kongshaug-Ætten, S. 11; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 531.

Om Tyfussmitten. Foredrag paa det 11te skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn 1873. (Særtryk af Beretningen om Mødet). Kbhvn. 1874. 8. 8 S.

Meddelelser fra Lazaretterne for Skarlagensfeber i Tidsrummet fra Septbr. 1875 til Mai 1877. I—V. (Aftryk fra Norsk Mag. f. Lægevidsk. 1879 —82). [Kra. 1879—82]. 8. 36, 38, 16, 57, 26 S.

Meddelelser om Skarlagensfeber. Klinisk-anatomiske Studier. Kra. 1884. 8. 228 S. (Anm. af E. Bull i Morgbl. 1884, No. 256 A; af A. Johannessen i Aftpst. s. A. No. 218 A; i N. Mag. f. Lægevid. 1884, S. 854; i Tidsskr. f. pr. Med. s. A. S. 371 [af Cæsar Boeck]; i Med. Revue 1885, S. 38 [af Klaus Hanssen]; i Dansk Hospitalstid. 1884, S. 1244 fg. [af A. Friedenreich]; i Med.-chir. Rundschau Decbr. 1884 af Prof. T. Husemann; i Med. Jahrb. B. 205, H. 1 af Walter Berger).

Til Det norske Studentersamfund. Tale [som tænktes holdt, dersom Forf. endnu var Medlem af Samfundet, ang. Samfundsaftenen før Hviledagen]. [Chra. 1885]. 8. 2 Bl. (Undertegnet: *A—n.* Talen blev aftrykt i Aftenposten 1885, No. 286 A, hvorefter Studentersamfundets Bestyrelse besvarede Henvendelsen i No. 291 A og Forf. replicerede i No. 307).

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, *XXIII.* (1869), S. 305: Defectus uteri. — I 3. Række *I.* 280—89: Lidt om Typhussmittens Afhængighed af ydre Forholde. — *II.* 138—41: Defectus uteri et vaginæ; S. 500—503: Om Jordemodervirksomheden i Nordfjordeidets Lægedistrikt i 1871. — *V.* 272—83, 356—73 og 412—25: Nogle Optegnelser fra en Udenlandsreise væsentlig vedkommende de veneriske Sygdomme. — *IX.* 185—220, 689—726; *X.* 29—44; *XI.* 301—57; *XII.* 773—98: Meddelelser fra Lazaretterne for Skarlagensfeber. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.). — I 4. Række *IV.* 588—93: Ichthyosis linearis neuropathica, m. Tegn. af Alb. von Hanno. (Gjengivet paa Engelsk i The Journal of cutaneous Diseases (New York) Febr. 1890, cfr. ogsaa Unnas Monatsschrift f. Dermatologie, XI. (1890), S. 347). — *V.* 381—85: Undersøgelser om Hjertespidsstødets anatomiske Beliggenhed.

I Biologiske Meddelelser, udg. af Dr. Jac. Heiberg, H. 3 (1885), S. 181—84: Undersøgelser om glanduala cubitalis (Sigmunds kertel).

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 172—74: Et Par Bemærkninger til Referatet ang. »Skarlagensfeberen i Lommedalen 1883—84»; S. 493—97: Om Muslingforgiftningerne i Wilhelmshafen i Oktbr. 1885 (jfr. Tillæg i VI 35 fg.).

I Forhandl. i det mil.-med. Selskab i Chra. 1889, S. 49—53: Nogle Bemærkninger om Haanddynamometeren; S. 68—72: Anthropologiske Meddelelser, Haarets og Øjnenes Farve.

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 11te Møde (i Kbh. 1873), S. 433—41: Om Tyfussmitten (med Referat af efterfølgende Diskussjon S. 441 —62. Ogsaa i Særtryk, se ovfr.).

I Hygiea 1873, Sv. Läk. Sällsk. förh. S. 325—36: Referat af Dr. C. Homanns Forslag til ny Kvarantænelov for Norge, med indledende Bemærkninger om Tyfusepidemier og Behandling af Tyfus paa Sygehuse (med et Kart).

I Almanaken f. *1882,* S. 54 (og for 1883, S. 57): Blaaskjæl (Kraakeskjæl, Agnskjæl). — I samme for *1883,* S. 52—54 (og for 1884, S. 55—57): Den ugentlige Hviledags Betydning for Sundhedens Vedligeholdelse. (Ogsaa udg. særskilt af „Foreningen til Søndagens rette Brug". Kra. 1884. 8. 4 S.) — I samme for *1888,* S. 48—49: Et Varsko.

Af „Foreningen til Fremme af Sædelighed" er udgivet et Par af ham bearbejdede Traktater: Det sjette Bud (Chra. 1884. 8. 4 S.) og Sand Mandighed (Chra 1884. 8. 10 S.).

I Morgenbladet *1873*, No. 110: Nekrolog over Værftseier Chr. N. Brinch. — *1878*, No. 154 A: Biografi af Provst W. F. Koren. — *1887*, No. 588: Gurgling som Forebyggelsesmiddel mod Difterit.

I Underofficersbladet 1882, S. 183: Biografi af Veteranen J. T. Gjemsø.

Iøvrigt har han skrevet Artikler i Aftenposten, Bergensposten, Budstikken (bl. a. i 1881, No. 48: Om Blaaskjæl som Næringsmiddel), Fædrelandet og Morgenbladet.

Koren, Bøycke Johan Rulffs, Søn af Skibsfører *Paul Skonevik Stub K.* (f. paa Kaarevik 3 April 1794, omkom i et Jordskjælv paa San Domingo 7 Maj 1842) og *Henriette Christiane Rulffs* (f. 30 Decbr. 1794, † 1871), er født i Bergen 18 August 1828, optoges 1843 som Kadet ved Søkadetinstitutet i Fredriksværn og blev, udexamineret derfra i Oktbr. 1847, den 21 s. M. udnævnt til surnumeraer Sekondløjtnant i Marinen. Efterat have gjennemgaaet den militære Højskole 1848—52 tjenstgjorde han i flere Aar som Assistent ved Marinens Land- og Vandbygning, avancerede 10 Maj 1858 til Premierløjtnant, 3 Januar 1870 til Kaptejn og 13 Marts 1882 til Kommandørkaptejn i Marinen. Han var Medlem af Befæstningskommissjonen af Oktober 1863 og blev som saadan sendt til Nordamerika for at studere de forenede Staters Forsvarsvæsen. Senere var han Medlem af Marineorganisationskommissjonen 1869—70 og ligesaa af den kgl. Kommissjon af 6 August 1873 til Revisjon af Befæstningsplanerne for Oskarsborg. Den 25 Oktober 1870 blev han udnævnt til Chef for Torpedoafdelingen og Bestyrer af Marinens Torpedovæsen ved dettes første Organisation, hvorefter han fra 1876 ledede de aarlige Torpedoøvelser i Kristianiafjorden. Embedet som Indrulleringschef i Drammens Distrikt, hvortil han udnævntes 20 Septbr. 1879, fik han ved kgl. Res. af 29 s. M. Tilladelse til ikke at tiltræde. Han var Medlem for Norge af den 1873—77 arbejdende skandinaviske Fælleskommissjon for de nordiske Mariners Sprængforsøg og mødte som norsk Delegeret ved den elektriske Kongres i Paris 1881. Den 3 Maj 1884 udnævntes han til Statsraad og Chef for Marinedepartementet i Ministeriet Schweigaard, idet han samtidig forfremmedes til Kommandør i Marinen, men erholdt Afsked med Vartpenge som Statsraad ved Ministerskiftet 26 Juni s. A., hvorefter han gik tilbage til sin Stilling i Marinen som kst. Chef for Torpedovæsenet. Siden 1886 er han Chef for Sømilitære Korps. Han blev 1878 Medlem af 2. Kl. i *Kgl. Sv. Krigsvetenskaps Akademien* og 1875 korr. Medlem af *Örlogsmanna-Sällskapet* i Karlskrona. Han blev 21 Januar 1876 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og er derhos R. N. O. (1877), R. W. O. (1870), K.[2] D. D. O. og Off. Fr. Æ. L.

* *Marie Louise Münster.*

Jfr. F. Bætzmann: Det norske Statsråd 1814—84, S. 183, 210 fg.; Gjengangeren 1884, No. 56; Morgbl. s. A. No. 124 A.

Rapport afgiven efter en Reise til Nord-Amerika og England, *foretaget i Tidsrummet fra* Januar til Juli 1864. [Kra] Oktbr. 1864. 4. (Kontratrykt.)

Rapport efter Reise til England, Frankrige, Holland, Danmark i 1868 for at studere Torpedovæsen. Kra. 1869. (Er ligesom foregaaende kun trykt i meget faa Exemplarer).

Rapport over Forsøg med Søminer foretagne af Sverige, Norge og Danmark i Forening 1874—76. Kbhvn 1877. 8. 51 S. med Bilag (76 S) og Tegninger. (Udarbejdet af Koren i Forening med Kaptejn i det danske Ingeniørkorps Arendrup og Kaptejn Ekmann af den svenske Marine).

Vort Lands Søforsvar. Foredrag holdt ved Forsvarsforeningens Fællesmøde i Kristiania den 14de Februar 1889 af Kommandør Koren. Udg. af Norges Forsvarsforening. Kra. 1889. 8. 20 S.

I Sømilitære Samfunds Forhandlinger (Horten) *H. 1 (1866)*, S. 27—41: Indlæg i Diskussionerne om Ønskeligheden af en Forandring af Søkadetinstitutets Plan.—*H. 7 (1867)*, S. 4—14: Kan den Øvelse i Skarpskydning, der for Tiden gives Kadetter og Mandskaber inden Marinen, ansees tilstrækkelig eller bør den søges udvidet? — *H. 35 (1872)*, Tillæg: Nærmere Undersøgelse af den Plan til Opdragelse af Søofficierer, som er foreslaaet af en Minoritet i Organisationskommissionen af 1869. 15 S. (Jfr. H. 27, S. 3 fg. og H. 35, S. 9 fg.). — *H. 56 (1876)*, S. 5-38: Hvilke Udsigter vil der være for Udviklingen af vort Marinemateriel med den for det nu forsamlede Storthing foreslaaede Plan til Nybygning? (Jfr. Referat af Sømil. Sfds. Diskussjon herom i H. 64). — *H. 68 (1879)*, S. 4—8: Om Optagelse af hurtigtgaaende Torpedobaade væsentlig armerede med Whiteheadske Torpedoer som en Fartøistype i Planen for vort Kystforsvar; S. 9—56: Om den whiteheadske Torpedo (Oversættelse i forkortet Form af en Brochure «Die Fischtorpedos» af Kaptlnt. v. Ehrenkrook).

I Morgenbladet *1864*, No. 252: Army and Navy Gazette om Monitorerne. — *1885*, No. 230: Christianssand som aaben By (jfr. No. 212 og 249 af C. J. Vogt).

Koren, Charlotte Amalie, D. af Lensmand i Nes paa Romerike *Jess Diderichsen K.* (efterfølgendes Søn, f. 1793, † 1867, jfr. Nekrolog i Aftenbl. 1867, No. 303) og *Margrethe Christine Reich* (f. 1797, † 1873), er født paa Vormnes i Nes 22 Februar 1831, var 1868—1884 Første-Lærerinde ved Nickelsens Pigeskole i Kristiania og har i de sidste Aar opholdt sig ved Holmestrand. Hun tilbragte i 1869 et halvt Aars Tid i Skotland og har senere i Aarene 1878 og 1888 opholdt sig længere Tid i England.

Fra en Storbygd. En Fortælling. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 164 S. (Anonymt).

Bevægede Tider. En Fortælling fra 1814. Kra. 1880. 8. 2 Bl., 286 S, 1 Bl. (Anonymt. Anm. bl. a. i Morgbl. 1880, No. 340 A og i s. Bl. No. 353 B [af H. J. Huitfeldt-Kaas]; i Göteb. H. och S. Tidn. 1881, No. 137 A.)

Gertrud. En Fortælling. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 307 S. (Anonymt. Anm. [af H. J. Huitfeldt-Kaas] i Morgbl. 1883, No. 4.)

Hans Skjæbne. Fortælling. Kra. 1884. 8. 242 S. (Anm. i Morgbl. 1884, No. 338 A. og 1885, No. 7 af «En Prest»; i L. og M Amtstid. 1884, No. 124 af Sogneprest Gundersen.)

Fra Før og Nu. To Fortællinger. Kra 1886. 8. 2 Bl., 211 S. (Anm. i Morgbl. 1886, No. 602; i Aftpst. s. A. No. 756; i Dagen 1887, No. 32 af Henrik Jæger; i Dr. Tid. 1886, No. 284 af C. M. Hvistendahl).

Agga. En Fortælling. Kra. 1889. 8. 254 S. (Anm. i Morgbl. 1889, No.

650; Aftpst. s. A. No. 735; Dagbl. s. A. No. 380; i Vidar 1889, S. 751—54 [af H. J. Huitfeldt-Kaas]; i Dagbl. [Kbh.] 1890, No. 60).

I Vidar *1888*, S. 403—25: Fra «Malvern Hills». — *1889*, S. 166—72: En Moder.

I Skilling-Magazin *1863*, S. 358 fg.: En Ungdomserindring. — *1864*, No. : „Gamle Berthe". — Til dette Blad har hun desuden leveret en stor Mængde Oversættelser.

I Folkevennen 1865—66 nogle mindre, historiske Kompilationer.

Koren, Christiane, Datter af *Jess Dietrichson*, en holstensk Proprietærs Søn, som ejede Gaarden Kastrup paa Amager med dertil hørende Fajancefabrik og Kalkbrænderi, blev født der 27 Juli 1764. Ved uventede Uheld blev Faderen nødt til at sælge sin Ejendom og Familjen flyttede til Kjøbenhavn, hvor de senere levede i smaa Kaar; Faderen maatte søge Livsophold ved en Rejse til Ostindien, paa hvilken han omkom. Datteren Christiane fik sin første literære Uddannelse af cand. theol. Hans R. N. Staal, der senere, som Prest til Fuglse i Maribo, blev gift med hendes ældste Søster Anne Marie. Blandt sin tidligste Læsning nævnte hun Goethes Werther, og i en meget ung Alder oversatte hun en fransk Tragedie. I 1786 kom hun til Norge, hvor hun 17 Oktbr. 1787 blev gift med sin Forlovede *Johan Koren*, den Tid Sorenskriver i Heggen og Frøland, fra 1797 forflyttet til øvre Romerike og da bosat paa Hovind i Ullensaker, tilsidst Assessor i Akershus Stiftsoverret († 1824). Hun døde paa Hovind 28 Januar 1815.

Biografi af Fr. Schmidt i Schwachs Nor for 1816, S. 187—93. *Gravskrift* i Rigstidende 1815, No. 12; *Mindedigte* af Fr. Schmidt i No. 23 [trykt i ændret Skikkelse i Nor f. 1816, S. 59 fg., jfr. S. 186] og af en Anonym i Nor f. 1816, S. 106—12. Jfr. Erslevs Forf.-Lex. II. 52 og Suppl. II. 85 og III. 763; Oehlenschlægers Levnet I. 200; Oehlenschlægers Erindringer I. 184 fg.; Fru Dunker's Gamle Dage, fl. St., navnlig S. 260—76 (jfr. Reg.); Pavels's Dagbøger fl. St.; Fr. Schmidts Dagbøger fl. St.; C. M. Sundt: Maria Schandorff, S. 17; Hausmanns Reise durch Scandinavien II. 347—48.

Dramatiske Forsøg. D. 1. Med en Fortale af K. L. Rahbek. Kbhvn. 1803. 8. VI. S., 1 Bl., 278 S.

De tvende Brude af A. Lafontaine. Overs. D 1—3. Kbhvn. 1812. 8. 727 S.

En hel Del af hendes Digte er trykt, dels medens hun selv levede, i Hermoder (No. 13, Chra. 1799, S. 51—53); i Tilskueren (1801, No. 98: Ved Frøken Hedevig Augusta von Kroghs Grav; 1803, No. 45: Negerpigen); i Oehlenschlægers Siofna for 1802 (S. 129: Romance); i Kruses Eros 1803 (S. 16—25: Ragnhilds Klage); i Minerva (1805, II. 290 fg.: Scener af Thora eller Den 2den April 1801, et lyrisk Skuespil); i Poulsens Nytaarsgaver 1805 og 1806; i Chra. Intelligentssedler (1813, No. 20: Til Præsten Hiort i Askim i Anledning af Sønnens Død); dels efter hendes Død i Schwachs Nor for 1816, S. 61—105.

I Haandskrift bevares i Familjen nogle Bind af hendes Dagbøger 1808—15, som hun holdt til et Par Dage for sin Død og som i Samtiden cirkulerede i *Smaahefter mellem hendes* nærmeste Venner, hvoriblandt C. Pavels og Fr. Schmidt.

Koren, Claus Gustav Myrin, ovennævnte Sanitetskaptejn August L. Korens Broder, er født i Ullensaker 6 Septbr. 1835, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1853 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1860. Fra Maj 1861 til August 1863 var han konst. Kompagnikirurg ved den norske Garde i Stockholm, udnævntes 12 Septbr. 1863 til Kompagnikirurg i Throndhjemske Brigade og tiltraadte samme Høst en tre Maaneders videnskabelig Rejse til Tyskland og Frankrige. Kort efter Tilbagetoget fra Danevirke i 1864 søgte og erholdt han Ansættelse som frivillig Læge i den danske Hær, først ved Ambulancerne i Sønderborg, senere — efter sin Landsmand Dr. Schiøtz's Død — ved Augustenborgs Lazareth. Den 30 Marts 1864 var han bleven forsat som Kompagnikirurg til Armeens Hovedstation i Kristiania, og efter Dybbøls Fald blev han tilligemed sine to norske Kolleger hjemkaldt fra Tjenesten i den danske Hær. Vinterhalvaaret 1864—65 tilbragte han i Tyskland og Østerrige, fornemmelig i Wien. Den 23 Januar 1869 blev han befordret til national Korpslæge og 28 Oktbr. 1871 til garnisonerende Korpslæge i Fredriksstad. Ved Gjennemførelsen af den nye Hærorganisation i 1888 og 1889 blev han udnævnt til Kaptejn i Sanitetskorpset og Chef for dettes 1ste søndenfjeldske Linjekompagni. Han foretog 1881 en Rejse til Ægypten, Palæstina og Syrien samt Grækenland og Italien. Han er R. D. D. O. (1864) og R. W. O. (1865).

* 1) 13 Decbr. 1868 *Caroline Christine Grøntoft* (f. i Kristianssand 6 Juni 1842, † 6 August 1870), D. af Borgerkaptejn Morten G. og Helene Johanne Jacobsen.

* 2) 23 April 1872 *Johanne Marie Haugland* (f. i Bergen 21 Oktbr. 1850), D. af Urmager Christian H. og Synnive Jørgensen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 624 fg.; C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 104—6; D. G. Martens: For 25 Aar siden (Bergen 1889), S. 30 fg.

Om Ordningen af Armeens Sundheds- og Sygepleie (et militært Tidsspørgsmaal). Chra. 1865. 8. 32 S. (Anm. i Aftbl. 1865, No. 284; i Morgbl. s. A. No. 337 og 366).

I Militært Tidsskrift XXVIII. (1865), S. 211—227: Indberetning efter et Besøg ved den danske Armee 1864.

I Morgenbladet *1864*, No. 65: Korrespondance fra Sønderborg. — *1877*, No. 199 B: Fra Hankø Bad.

Iøvrigt har han skrevet forskjellige Bladartikler angaaende det militære Sanitetsvæsen, navnlig i Morgbl. 1865—67.

Koren, Johan, Søn af Kjøbmand *Claus K.* og *Johanne Rubach*, blev født i Bergen 6 Juli 1809, tog i Septbr. 1828 Præliminærexamen og i Septbr. 1836 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter. Allerede den 1 Septbr. 1833 var han bleven konst. som Kompagnikirurg, hvortil han erholdt kgl. Udnævnelse 20 Septbr. 1838, tjenstgjørende i

Bergenske Infanteribrigade til 1854, da han efter Ansøgning erholdt Afsked 4 August. «Allerede under sit Ophold ved Universitetet begyndte han at lægge sig efter Naturvidenskaberne, især Botanik, i hvilket Fag han i flere Aar manuducerede medicinske Studerende; men siden, og især efterat han havde bosat sig i Bergen, blev det de zoologiske Studier, han væsentlig ofrede sin Opmerksomhed, sandsynligvis ansporet af sin Ven og Medarbejder, afdøde Professor Dr. M. Sars». (G. A. Hansen i Bergens Museums Aarsberetning f. 1885, S. 5). I 184* blev han ansat som Konservator ved Bergens Museum, til hvis Historie hans Navn for altid vil være knyttet. I en lang Aarrække fra 1851 af var han tillige Lærer i Naturhistorie ved Tanks Skole. Den danske Zoolog C. F. Lütken har opkaldt en Holothurieart efter ham *Cucumaria Korenii.* Han døde 3 Oktbr. 1885. Han blev 21 Januar 1880 R. St. O. O. «for Fortjenester af Bergens Museum» og var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1849), af Videnskabsselskabet i Kristiania (1858), korr. Medlem af Vetenskaps-Akademien i Upsala, m. fl.

* 184* *Rebekka Dorothea Ring Olberg* *) (f. i Høland 4 Septbr. 1811, † 25 Decbr. 1887), D. af Proprietær i Høland Søren O. og Christiane Gill.

Portræt med Biografi af G. A. Hansen i Bergens Museums Aarsberetning for 1885, S. 3—8; i Skill. Mag. 1886, No. 2 [af Dr. N. Wille]. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 626—38; Tidsskrift f. pr. Medicin V. 431; Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. VI. 103—105 af H. Rasch; Vid. Medd. fra den naturhist. Foren. i Kbhvn. 1863, S 208—12 af Japetus Steenstrup.

Bidrag til Pectinibranchiernes Udviklingshistorie. Af J. Koren og D. C. Danielssen. Med 4 stukne Tavler. Bergen 1851. 8. 40 S. — Supplement til samme. Bergen 1852. 8. 6 S. m. 1 Pl. (Jfr. ang. Anm. og Overs. af disse Skrifter under Artiklen Danielssen i dette Værks 2det Bd., S. 133).

I Fauna littoralis Norvegiæ — af hvis 2det og 3dje Bind han var Medudgiver — offentliggjorde han i Forening med Danielssen flere Undersøgelser, hvorom nærmere Oplysninger findes under Artiklen Danielssen ovfr. l. c. S. 133 fg.

I Nyt Magazin f. Naturvidenskaberne *IV.* (1845), S. 203—25: Beskrivelse over Thyone fusus og Cuvieria squamata. — *V.* 253—73: Zoologiske Bidrag (af J. Koren og D. C. Danielssen). — *IX.* 89—96: Indberetning til Coll. acad. om en paa offentlig Bekostning foretagen zoologisk Reise i Sommeren 1850. — *XX.* 422—27: Bidrag til de ved den norske Kyst levende Pennatuliders Naturhistorie. (I Forening med Danielssen ligesom alle efternævnte Afhandlinger, jfr. ogsaa ovfr. l. c. S. 134). — *XXI.* 108—38: Bidrag til de norske Gephyreers Naturhistorie. — *XXIII.* H. 3, S. 45—83; *XXIV.* 229—66; *XXV.* 83—140; *XXVI.* 44—66 og 177—94; *XXVII.* 267—99; *XXVIII.* 1—10; og *XXIX.* 1—46: Fra den norske Nordhavsexpedition: Echinodermer og Gephyreer.

I Kgl. Svenska Vet.-Akademiens Handlingar *1844*, S. 27—210: Ichtyologiska Bidrag; S. 211—28: Om Holothuriernes Hudskelet; S. 229—354: Öfver-

*) Hun havde tidligere været gift med Proprietær Didrik Brun i Værdalen († 1839) og var i dette *Ægteskab Moder til Skuespiller Johannes Brun.*

sigt af Skandinaviens Echinodermer. (Alle i Forening med den svenske Zoolog M. W. von Düben).

I Annals and Magazine of Nat. History, 2. Series *XIX.* (1857), S. 353—66 og 433—42: Researches on the development of the Pectinibranchiata. With 2 plates. (Jfr. B. XX. 16—21 og 128: Remarks on Koren & Danielssen's Researches on the development of Purpura lapillus by W. B. Carpenter). — *XX.* 132—36: Observations on the development of the Star-Fishes. [Oversatte af W. S. Dallas fra Fauna litt. Norv. II.]

Den største Del af sine videnskabelige Arbejder udførte og offentliggjorde Koren i Forening med sin Ven og Medarbejder Dr. D. C. Danielssen. Til hvad derom er oplyst og meddelt i 2det Bind S. 133 fg. føjes her følgende Bind af Den norske Nordhavs-Expedition 1876—78: XI. Asteroidea. Med 15 Pl. og 1 Kart. Chra. 1884. Fol. 2 Bl., 118 S.

Han meddelte mange og vigtige Oplysninger til W. Lilljeborgs Skrifter om Hvalerne og til D. F. Eschrichts Afhandling om *Delphinus Orca* (jfr. den engelske Oversættelse i «Recent Memoirs on the Cetacea, publ. by The Ray Society», London 1866. Fol.).

Koren, Laurentius Stub, Søn af Amtmand i Stavanger Amt *Ulrik Vilhelm K.* (f. 4 April 1747, † 9 Februar 1826) og hans 2den Hustru *Maren Laurentse Stub* (f. 1772, † 30 Oktober 1804), er født i Ekersund 25 Marts 1804, blev Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1823 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Juni 1827. Den 10 Septbr. s. A. blev han udnævnt til Sogneprest til Vanelven, befordredes 22 Juli 1833 til Fjelbergs Sognekald og var fra 1843 Provst i Søndhordland. Den 23 Juni 1854 blev han udnævnt til Sogneprest i Fredriksstad og 1860 til Provst i Nedre Borgesyssels Provsti. Den 26 Juli 1880 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon fra 30 April 1881 at regne og har siden boet i Kristiania. Han var Repræsentant fra søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1845 (Kirkekomiteen) og mødte som 1ste Suppleant, efterat L. Kr. Daas Valg var underkjendt, paa Storthinget 1848 (Kirkekomiteen). I Anledning af sit 50 Aars Embedsjubilæum blev han 18 Oktbr. 1877 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og tildeltes 23 Marts 1880 Medaljen for Borgerdaad i Sølv «for lang og nidkjær Virksomhed som Forligelseskommissær» [i over 30 Aar].

* *Anne Johanne Grøgaard* (f. 1 Juni 1807, † 28 Septbr. 1878), D. af ovfr. nævnte Sogneprest til Nykirken i Bergen H. J. G.

Jfr. Morgenbladet 1877, No. 252 A; Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 59; [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ordentlige Storthing (Chra. 1845), S. 23.

I Hermoder, 5. Halvaarg. (1823), S. 232: Den indre Harpe (Digt).

I Den Constitutionelle 1842, No. 260: Til Repræsentanten Provst Løberg [ang. Sildetienden].

I sin Samtids Dagblade har han af og til skrevet om Skoleanliggender (f. Ex. *i Aftbl. 185**; *i* Fredriksstads Ugeblad 1861 om Byens Realskole og i Fredriksstads

Tilskuer 1876 om veste Fredriksstads Almuskolevæsen). — Adskillige Digte af ham (tildels satiriske) er trykt i Fredriksstads Ugeblad og i Fredriksstads Tilskuer. Særskilt trykt, især i ældre Tid, er adskillige Lejlighedsdigte af ham, bl. a. en Sang ved Studentersamfundets Fest paa Lindøen 17 Maj 1826. — Som Storthingsrepræsentant skrev han bl. a. Komiteindstillingen (i Storth-Forh. 1845, IX. 446—57) ang. den kgl. Prp. om Salg af de gejstlige Enkesæder.

Han har i en Række af Aar samlet Materialier til en Stamtavle over Familjen Koren.

Koren, Ulrik Fredrik Vilhelm Boyesen, Broder af ovennævnte Sanitetskaptejn *August Laurentius K.*, er født paa Selø Prestegaard 3 Decbr. 1831, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1851 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1857. Den 23 Marts 1859 udnævntes han til personel Kapellan hos Faderen, befordredes 13 Februar 1864 til Sogneprest til Bremanger, 25 Oktbr. 1873 til Sogneprest til Sveen og blev 1881 Provst i søndre Søndhordland, udnævntes 29 April 1882 til Sogneprest i Vanse og 13 Febr. 1886 til Provst i Lister Provsti.

* 25 Juli 1860 *Bertha Elise Gerckens* (f. i Bahia 12 Marts 1836), D. af Grosserer i Hamburg Johannes G. og Angeline Heinsen.

Jfr. M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 25; A. E. Eriksen: Kongshaug-Ætten, S. 11.

I Skriftetaler af norske Geistlige, udg. af Skaar og Thygesen (Chra. 1868), S. 109—17: Tale over Matth. 26, 50.

I Luthersk Kirketidende X. (1868), S. 7—11: Nogle Ord om vore Altergangstider; S. 33—37: Nogle Ord om Presternes Lønningsmaade. — XI. 289—97: Endnu noget om Presternes Lønningsmaade. — Ny Række II. (1870), S. 97—103 og 113—122: Nogle Bemærkninger om Nodvendigheden af en Forfatningsreform i vor Kirke, og særlig om den kirkelige Stemmeret. (Alle Artikler under Merket rn).

Koren, Ulrik Vilhelm, Broder af ovennævnte Statsraad og Kommandør i Marinen B. J. R. K., er født i Bergen 22 Decbr. 1826, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1844 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1852. Han blev derefter fra August Maaned s. A. ansat som Lærer ved Nissens Latin- og Realskole i Kristiania, men forlod denne Stilling 1853, da han havde modtaget Kaldelse som Prest for Washington Prairie og annekterede Menigheder i Iowa i Nord-Amerika. Han er siden bleven boende derover og beklæder siden 1876 Stillingen som Formand i den norske Synode i Iowa Distrikt.

* 18 August 1853 *Elisabeth Hysing* (f. i Laurvik 24 Maj 1832), D. af ovfr. nævnte Rektor Ahlert H.

Digte til Udenadslæsning til Brug for Skolernes lavere Klasser, samlede af V. Koren. Chra. 1850. 8. 84 S. — 2. Oplag. Chra. 1859. 8. 84 S.

Vore kirkelige Modstanderes Vaaben. En Exempelsamling, uddragen af Prof. Weenaas's Bog „Wisconsinismen". Decorah, Ia. 1876. 8. 38 S.

I Luthersk Kirketidende VIII. 312—20: Et venligt Ord i en vigtig Strid [ang. *Absolutionen. Meddelt* af H. A. Preus efter „Emigranten" 1861, No. 11].

I Prædikener holdte af Præster i den norske Synode, udg. af C. Wulfsberg (Decorah 1888), S. 1—14: Prædiken paa 1. Sønd. i Advent; S. 217—30, Præd. paa Midfaste Søndag; S. 377—91: Præd. paa 1. Pintsedag; S. 683—97: Præd. paa 25. Sønd. e. Tref.

Koren, Wilhelm Frimann, efterfølgendes Søn, er født paa Selø Prestegaard 21 Februar 1842, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1861, foretog Aaret efter af Helbredshensyn en Sørejse paa et halvt Aars Tid, paa hvilken han besøgte Sverige, Danmark, Holland og Middelhavet, tog 1864 Andenexamen og i Juni 1867 theologisk Embedsexamen med Haud. 1868 udnævntes han til personel Kapellan hos Faderen, blev 14 Marts 1874 Sogneprest til Lenvik og var 1878—80 Provst i Senjen, befordredes 18 Oktbr. 1879 til Sogneprest til Fjeld og 1 Novbr. 1890 til Sogneprest i Hjelmeland. I 1881 foretog han et halvt Aars Rejse igjennem Tyskland og Italien til Grækenland, Lilleasien, Ægypten og Palæstina.

⚭ 1) 23 April 1868 *Marte Louise Margrete Schmidt* (f. i Lekanger i Sogn 19 Septbr. 1846, † i Lenvik 20 Maj 1880), D. af fhv. Landhandler Ole S. fra Bergen († 1889) og Thora Andrea Frimann (f. i Kjøbenhavn 1820, † 1850).

⚭ 2) 4 Septbr. 1884 *Juliane Constance Mohn*, Diakonisse (f. 15 Juni 1849), D. af Kjøbmand i Bergen Christian Joachim M. og Elisabeth Rieber.

Smaadigte. Bergen 1874. 8. 85 S. (Anm. i Fædrel. 1874, No. 33).

Reiseindtryk og Skildringer fra det hellige Land. Med 12 Illustrationer og et Kart over Jerusalem. Kra. 1882. 8. 2 Bl., 106 S. (Anm. af B. Vogt i Morgbl. 1882, No. ; af L. T. i f. Bl. 1884, No. 103).

Til Fjelds Menighed fra Wilhelm Fr. Koren. I Pintsen 1884. [Bergen 1884]. 8. 2 Bl.

Digte og sange. Andet omarbeidede og forøgede oplag [af «Smaadigte»]. Kra. 1890. 8. 102 S. (Med Tillæg af nogle Melodier af Forf. og Aftryk S 11—15 af en Brevvexling, han som 15 Aars Gut havde med Digteren H. C. Andersen).

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 2. Saml. (Kra. 1881), S. 571—76: Epistelprædiken paa 27. Sønd. efter Tref. — I 3. Saml. (Kra. 1885), S. 550—56: Bibellæsning over Joh. 21, 15—19.

I Luthersk Ugeskrift *IX.* (1881), S. 293—95: Fra Genezarets Sø. — *X.* 277—81 og 293—96: Reiseminder fra Galilæa. — *XI.* 131—35: Et Afskedsbesøg i Bethania. — *XII.* 28—32: En Vandring rundt Jerusalems Mure. — Ny Række *1889, I.* 193 fg.: Udgangspunktet for via dolorosa.

I Missionsblad for Israel 1885, S. 25—28: Deborah. (En Fortælling fra Jødemissionen.)

I Maanedsskrift for Missionsvenner 1885: Meddelelser om Stiftelser i Jerusalem.

I Skilling-Magazin *1862*, S. 372—74: En Udflugt til Geirangerfjorden; S. 766 fg.: Statlandet. — *1863*, S. 671—75 og 686—90: Tunis og Karthagos Ruiner.

I Fra By og Bygd (Fædrelandets Føljeton) 1880, S. 69—72 og 73—75: I Sognebud paa Ski.

I Bergens Aftenblad *1881*, No. 239, 362, 371 B, 377 A, 383, 392, 395 og 398: Breve fra Italien, Grækenland og Orienten. — *1890*, No. 3212: „Britannias" første Reise.

I Morgenbladet 1882, No. 58: [Indlæg i en Strid mellem Prof. L. Dietrichson og Overlærer B. Vogt ang. Kanas Beliggenhed, jfr. No. 12, 13, 20, 26, 27].

I Aarsberetning fra Foren. til norske Fortidsmindesm. Bev. f. 1868, S. 6—12: Indberetning [om Fuldførelsen af Udgravningen af Selje Kloster i 1868. Disse Udgravninger, der paabegyndtes i 1866, ledede af Koren ogsaa i 1867. Hans Beretning herom er benyttet og Resultaterne meddelt i O. Kreftings Skrift «Selje Klosterlevninger»).

Enkelte mindre Artikler og Digte af ham findes spredt i Aftenbladet (1861 1863, 1867, 1868 og 1873); i Norsk Folkeblad (1868, No. 16: Selø Præstegaard; No. 52 og 1869, No. 8: Fra Selje); i Berg. Adr. Cont. Efterretn. (1872, No. 24); i Hjemmet (1879, No. 7—8). — Særskilt trykt er enkelte Lejlighedsdigte af ham.

Koren, Wilhelm Friman, Broder af ovennævnte Provst *Laurentius Stub K.*, er født 20 August 1801 paa Gaarden Kaarevik paa Stordøen, hvor Faderen efter sin Udnævnelse til Amtmand i Stavanger fremdeles var bosat, blev Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1822 og theologisk Kandidat med Haud i Maj 1826. Den 10 Oktober s. A. udnævntes han til Sogneprest til Selø, hvilket Kald han beklædte — fra 1836 som Provst i Nordfjords Provsti — i næsten 50 Aar, indtil han fratraadte 1 Juni 1875, efterat han havde erholdt Afsked med Pension 28 Marts 1874. I en lang Aarrække helt fra Formandskabslovens Ikrafttræden var han Ordfører i Heredsstyrelsen, i 42 Aar var han Forligelseskommissær, mange Gange Valgmand ved Distriktsforsamlingerne m. v.

* 1 Juni 1828 *Aletta Petronelle Elisabeth Boyesen* (f. 1 Juni 1808, † 23 Januar 1883), D. af ovfr. (I. 569) nævnte Sogneprest til Ullensaker U. F. B.

Biografi [af Sønnen Aug. L. K.] i Morgbl. 1878, No. 154 A. Jfr. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 57; Nordre Bergenhus Amtstid. 1874, No. 5.

I Den Constitutionelle 1836, No. 122: Farer paa en norsk Fjeldvandring [over en Del af Justedalsbræen].

I Morgenbladet 1887, No. 83 og 89: Nogle Optegnelser fra Selø Prestegjæld.

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev. luth. Kirke i Norge 3. Række II. (1888), S. 389—401 har han meddelt en Ligprædiken af Claus Frimann over Madame Schonvig i Røgsund († 1781).

Forøvrigt gav han i 30- og 40-Aarene jævnlig Bidrag til Landboavisen, Postbudet, Bergenske Blade og Bergens Stiftstidende.

Krabbe, Hans Angell, Søn af Oberst *Ole K.* († 1826) og *Dorthea Maria Souvart Angell* († 1862), blev født i Orkedalen 22 Maj 1803, tog i Januar 1824 Præliminærexamen og i September 1835 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter, efterat han allerede fra Marts 1826 havde været konst. som Militærlæge først i Throndhjem, senere fra 1828 i 5 Aar som Batterikirurg i Kristiania og derhos fra November 1832 til Februar 1834 havde været ansat som Kolera-Kvarantænelæge i Svelvik, hvor han senere ogsaa praktiserede, til han 20 Febr. 1838 udnævntes til Distriktslæge i øvre Thelemarken. Ved dette Embedes Deling i 1849 blev han ansat i sammes østfjeldske Distrikt, hvorfra han 26 Maj 1855 befordredes til Distriktslægeembedet i Follo med Bopæl i Drøbak. Efter Ansøgning erholdt han 18 Maj 1867 Afsked med Pensjon fra dette Embede og boede derefter i Kristiania, hvor han døde 14 Februar 1870.

* 22 Oktbr. 1836 *Mathilde Elisabeth Tofte* (f. 24 Septbr. 1815), D. af Skibsfører i Svelvik Knud Birch T. og Birgitte Andrea Nilsen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 629 fg.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 66 fg.: Medicinalberetning for 1841; S. 140 fg.: En ualmindelig Gang af Vaccinerne.

Krabye, Carl Johan, en Bonde fra Toten.

Norges fortfattede Jordbeskrivelse for den Norske Almue. Chra. 1843. 12. 53 S.

Kraft, Isaach, efterfølgendes Brodersøn og Søn af Kjøbmand og Bankadministrator *Jonas K.* († 13 April 1830) og *Anne Catharina Willoch* († i Marts 1820), er født i Kristianssand 24 Septbr. 1817, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834 og juridisk Kandidat med Laud i August 1839. Efter i henved et Aar at have været ansat som edsvoren Sorenskriverfuldmægtig og fra 1 Juni 1840 autoriseret som Fuldmægtig hos flere Højesteretsadvokater, blev han 17 Septbr. 1845 udnævnt til Sagfører ved Kristiania Stiftsoverret, 10 Jan. 1849 til Højesteretsadvokat og 6 Juni 1868 til Sorenskriver i Orkedalen.

* 6 Juli 1846 *Kathinka Mørch* (f. i Kristiania 12 Oktbr. 1826), D. af Højesteretsassessor Claus M. og Lovise Meyer.

I Morgenbladet *1853*, No. 104, 105, 107, 108 (jfr. 116) og 123: Om Helgebystenen [under Sarpsfossen, hvorom var Proces, se N. Retstid. 1854, S. 310–362]. — *1865*, No. 288 og 317: Mere om de gamle Kongegrave i Oslo (jfr. Aftenbl. f. A. No. 244). — *1883*, No. 21 og 28: Myrmandsuvæsenet.

Kraft, Jens Edvard, Søn af Kjøbmand *Even K.* (f. paa Trostakermoen i Ringebo 1746, † i Kristianssand 20 Januar 1814) og hans anden Hustru *Marie Hielm* (f. i Stavanger 1743, † i Kristianssand

3 Oktbr. 1828), blev født i Kristianssand 22 Decbr. 1784. Fra sit 10de Aar blev han undervist privat af Rektor Salomon Gjør, indtil han kunde komme op i Kathedralskolens øverste Klasse, hvorfra han saa blev dimitteret til Universitetet i 1799 i en Alder af blot $14^1/_2$ Aar; men formedelst Uheld paa Sørejsen ned til Kjøbenhavn kom han ikke dertil før det følgende Aar, hvorefter han i April 1800 tog Examen artium og i Novbr. s. A. den saakaldte Præliminærexamen, som man den Tid under visse Betingelser kunde tage istedenfor den filosofisk-filologiske Examen. Han blev derefter bestemt for det theologiske Studium, hvilket han dog efter 2—3 Aars Forløb ombyttede med det juridiske. Hans Faders heldige Formuesvilkaar satte ham imidlertid istand til ved Universitetet at føre et sorgfrit Liv og i sine Studeringer at følge sine egne Tilbøjeligheder; og snart blev Historie, Statistik, levende Sprog og Literaturhistorie de Fag, som især tiltrak sig hans Opmerksomhed. I 1808 underkastede han sig latinsk-juridisk Examen og i Slutningen af samme Aar vendte han tilbage til Hjemmet. Her fik han uventet megen Sysselsættelse som edsvoren Tolk og Translatør ved Priseretten i Kristianssand, i hvilken Stilling han fik kgl. Bevilling 1810. I dette Aar foretog han ogsaa tildels for Sprogets Skyld en Rejse til det nordlige England og Skotland. I 1812 besøgte han atter Kjøbenhavn og blev paa Nedrejsen dertil med et under Licens gaaende norsk Skib gjort til Krigsfange af en engelsk Fregat, ombord paa hvilken han tilbragte 14 Dage, til han blev sat iland ved Vingø udenfor Gøteborg, den Gang Hovedstationen for den engelske Østersøflaade. Efter Rigernes Adskillelse i 1814 besluttede Kraft sig til at gaa Embedsvejen i sit Fødeland og blev s. A. ansat som Fuldmægtig i det daværende Indre-, siden i Finantsdepartementet. 1822 blev han udnævnt til Bureauchef i Revisjonsdepartementet, gik næste Aar over i samme Stilling i Finantsdepartementet og befordredes 1828 til Expeditionssekretær i Revisjonsdepartementet. Den 29 Februar 1832 udnævntes han til Sorenskriver i Mandal, i hvilket Embede han døde 21 Juli 1853. Han blev 1821 Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem og 182* af *Société statistique universelle* i Paris. 1838 blev han R. W. O. og ved St. Olafs Ordenens Stiftelse 1847 Ridder af samme «for videnskabelig Fortjeneste».

* 1817 *Henriette Rosenkilde* (f. 1783, † i Kra. 4 Oktbr. 1858), D. af Kjøbmand i Stavanger Børre R. og Anne Wilhelmine Nyrop.

Portræt med Biografi [af B. Moe] i Portræter af mærkelige Nordmænd I. 13—20; i Ill. Nyhedsbl. 1853, No. 32 (tildels Autobiografi) af P. Botten Hansen. Jfr. Statsraad Holsts Optegnelser, S. 122.

Dansk-norsk Litteraturlexicon. Første Halvdel. A—L. Kbhvn. 1818. Tospaltet 4. VIII S, 366 S. — Anden Halvdel. M—Ø. Kbhvn. 1819. S. 367—692. (I 1820 udkom et fælles Hovedtitelblad saalydende: Almindeligt Litteraturlexicon for Danmark, Norge, og Island; eller Fortegnelse

over danske, norske, og islandske, saavel afdøde som nu levende Forfattere, med Anførelse af deres vigtigste Levnets-Omstændigheder og Liste over deres Skrifter. Ved R. Nyerup og J. E. Kraft. — Angaaende Enkelthederne ved dette Verks Tilblivelseshistorie og navnlig angaaende Krafts Delagtighed deri saavelsom angaaende Nordmændene Justitiarius J. Chr. Bergs og Lektor Flors Medarbejderskab henvises til Nyerups Fortale S. I fg. Efterat de to Udgivere i Marts 1813 havde offentliggjort sin „Anmeldelse" af Foretagendet og senere havde, tildels i Særtryk af Maanedsskriftet „Athene", udgivet en Prøve, indeholdende Bogstav O (Kbhvn. Januar 1815. 8. 16 S.), blev Verkets Plan recenseret i Kbhvns. Skilderi 1813, No. 18 af Jens Møller; i D. Litt.-Tid. 1815, S. 113—26, jfr. S. 170—72; i Athene IV. 86—96 og 363—74 [af A. E. Boye]; i Tilskueren 1815, No. 11 og 64; i Kbhvns. Skilderi 1815, No. 13, 15, 18 og 21. — Da Verket var færdigt, blev det anm. i D. Litt. Tid. 1820, S. 385—94, jfr. Det norske Nationalblad XIX. 44 fg.; i Allg. Hall. Zeit. 1821, I. 441—56, oversat i Kbhvns Skilderi 1821, No. 70—73; i Gött. Anz. 1821, S. 976; i Revue encyclopédique T. I, 2. Livr. og T. XI. 141, jf. D. Litt. Tid. 1819, S. 812 fg.)

Topographisk-Statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge. D. 1—6. Chra. 1820—1835. 8. *I.* 1820. 689 S. *II.* 1822. 900 S. *III.* 1826. 571 S. *IV.* 1830. 4 Bl., 962 S.*) *V.* 1832. 790 S. *VI.* 1835. 4 Bl., 624 S. — (Til Udgivelsen af dette Verk erholdt Forf. dels af Videnskabsselskabet i Throndhjem i 1828 og 1830, dels af Statskassen i de samme Aar, i 1830 ifølge særskilt Storthingsbeslutning af 12 Maj s. A., Understøttelser, navnlig til Rejseomkostninger, til et samlet Beløb af 1100 Spd. Jfr. Dept. Tid. 1830, S. 483 og 1840, S. 673—76). — Anden omarbeidede Udgave. D. 1—3. D. 4. H. 1. Chra. og Chr.sand 1838—42. 8. D. 1—3 (Det Søndenfjeldske Norge, topografisk-statistisk beskrevet. I—III.) *I. II.* Chra. 1840. 4 Bl., 380 S., 3 Bl., 360 S. *III.* Chr.sand [1837—]1838. 2 Bl., 385 S. *IV. 1.* (Det Vestenfjeldske Norge, topografisk-statistisk beskrevet. H. 1.). Chra. 1842. 196 S., 4 Tab.

Statistiske Efterretninger om Norske Præstekald. En Haandbog for embedssøgende Geistlige. 1. [eneste] Hefte. Chra. 1828. 8. 224 S.

Historisk-topographisk Haandbog over Kongeriget Norge. 1845—1848. Chra. 8. 716 S. (Anm. i Morgbl. 1849, No. 31).

Norsk Forfatter-Lexicon 1814—1856. Efter Forfatterens Død ordnet, forøget og udgivet af Chr. C. A. Lange. Chra. [1857—]1863. 8. 728 S. (Jfr. under Artiklen Chr. C. A. Lange ndfr.).

Han var Medudgiver med L. St. Platou og G. F. Lundh af Budstikken Aarg. *1.* (1817—18) og Aarg. *2.* No. *1—4* (27. Juli og 3. Aug. 1818), hvormed Udgivelsen foreløbig stansede, hvorefter den fortsattes med en ny Aarg. *2* (1820—21), i hvis Redaktion han deltog med J. Chr. Berg m. fl. til Aarg. 7. (1826) No. *11*, da han fratraadte samme.

Han var den egentlige Udgiver af Professor C. Smiths Dagbog paa en Reise til Congo i Afrika (Chra. 1819. 8. XVIII S., 164 S.), idet han dels oversatte fra Engelsk vor Landsmands Liv og Dagbogsoptegnelser, forsaavidt disse var trykte i Capt. Tuckeys *Narrative of an Expedition to explore the River Zaire* (Lond. 1818), dels fra 4de Afsnit (S. 124) af redigerede til Trykning den afdøde Videnskabs-

---

*) *Denne Del udkom i 3 Hefter; med H. 1, som udkom Sommeren 1829, fulgte: „Nogle Ord til Læserne". 8. 2 Bl.*

mands egenhændige Manuskript, «der bestod af løse Blade og Optegnelser, nedskrevne i den Hast, at de vare næsten ulæselige» (Fortalen S. XVII).

Ved kgl. Res. af 12 Januar 1841 overdroges ham, idet han gaves midlertidig Tjenstfrihed fra sit Embede, at bearbejde og sammendrage de ved Udgangen af 1840 indkomne 5-Aars-Beretninger fra Rigets civile Overøvrigheder (jfr. Dept. Tid. 1841, S. 121—27). Med dette Arbejde var han sysselsat fra Maj 1841 til September 1842, hvorefter udkom den første saaledes redigerede Femaarsberetning med Titlen:

Beretning om Kongeriget Norges oeconomiske Tilstand i Aarene 1836—1840. Efter det Kgl Finants-, Handels- og Told-Departements Foranstaltning udarbeidet og i Trykken udgivet i Forbindelse med de af Rigets Amtmænd afgivne specielle Beretninger. Chra. 1843. 4 63 S. [Indledning af Kraft], 261 S. [Beretninger fra Amtmændene] og 7 Tabeller i Fol. [af Kraft].

Kraft, Johan Andreas, Broder af ovfr. nævnte Sorenskriver *Isaach K.*, er født i Kristianssand 25 Marts 1808, blev Student med Haud fra sammes Kathedralskole 1825 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1832, efterat han fra 1 Juli havde gjort Tjeneste som Kandidat dels ved Rigshospitalets Hovedafdeling (til Marts 1831), dels ved Fødselsstiftelsen. Efter Examen var han til Septbr. 1834 konst. Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling og 1833—34 tillige Fattiglæge i Kristiania samt Koleralæge under den første Epidemi i Hovedstaden Høsten 1833. I disse Aar gjorde han ogsaa Tjeneste som Militærlæge, fra 1831 som konst. og fra 1833 som udnævnt til Eskadronskirurg ved Akershusiske ridende Jægerkorps. Den 2 Juli 1834 blev han udnævnt til Distriktslæge i Flekkefjord, hvilket Embede han siden uafbrudt har styret. Siden 1840 har han været Medlem af Flekkefjords Kommunestyrelse, i flere Aar som Formand og et Par Aar som Ordfører; fra 1853 har han, undtagen i 1870, været Valgmand og i samme Tidsrum til 1876 Storthingssuppleant; som saadan mødte han paa Thinget nogle Maaneder i 1863 (Medlem af Vejkomiten) og paa det overordentlige Storthing 1864 (Jernbanekomiteen). Som den eneste gjenlevende af Stifterne af den 1833 i Kristiania oprettede Lægeforening (senere det norske medicinske Selskab) blev han ved Selskabets 50-Aars-Fest i 1883 valgt til dets Æresmedlem. Han blev 21 Januar 1879 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Lægevirksomhed».

* 15 Septbr. 1837 *Frederikke Christiane Weltzin* (f. i Hjelmeland 26 Marts 1819, † i Flekkefjord 26 Maj 1882), D. af Kaptejn, senere Overtoldbetjent i Kristiania Johan Ludvig W. og Dorothea Regine Blix.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 631—33; Ugeskrift for Med. og Pharm. I. 225 fg.; Morgbl. 1884, No. 186 A; Agder 1882, No. 36 og 1884, No. 51.

I Eyr IX. (1834), S. 297—309: Om Cholera i Christiania og Agers Præstegjeld.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 223—25: Medicinalberetning fra Flekkefjords Lægedistrikt for Aaret 1841.

Trykt 29 Juni 1891.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1860, S. 138—43: Uddrag af en Beretning om Sindssygeforholdene i Flekkefjords Lægedistrikt. — I samme f. 1866, S. 191 fg.: Om Nervefeberepidemier i det Flekkefjordske Lægedistrikt. — I samme f. 1876, S. 166 fg.: Om Spedalske og Sindssyge i Flekkefjords Distrikt.

Kraft, Lauritz Nicolai, blev født i Danmark 1782, kom som Kontorist til Norge og var siden en Del Aar Kjøbmand i Kristiania, hvorfra han mødte som tredje Repræsentant paa Storthinget 1827 og 1828 (Medlem af Komiteerne for Budget- og Skattevæsen, for Bygningslov for Kristiania, Kjøbstadskattens Fordeling, Traktatkomiteen m. fl.) — Han valgtes i 1821 — uden at være indstillet af Valgkomiteen — til Statsrevisor og gjenvalgtes senere til sin Død 23 August 1834.

* *Anne Cathrine Carlsen*, Enke efter Foged i Aker, Justitsraad Paul Bukier og D. af Kjøbmand i Drøbak Nils Carlsen og Marthe Zachariasdatter.

Lommebog for Norske Kjøbmænd, indeholdende Tabeller til Lettelse ved Cours- og Vexelberegninger. Chra. 1825. 8. XIV S., 35 S.

Krafft, Carl Fredrik, Søn af Fabrikejer *Carl Fredrik August K.* og *Anne Christine Mathiesen*, er født i Kristiania 17 Januar 1852 og blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1870. Efter Andenexamen studerede han et Aars Tid Kemi i Gøttingen. 1882—83 var han Underbestyrer ved den norske Polarstation i Alten. I 1884 blev han ansat som Assistent ved det meteorologiske Institut.

* 1883 *Emmy Treschow* (f. i Kbhvn. 1855), D. af Kancellist Joseph T. og Hanne Richter.

I Naturen *Aarg. 3 (1879)*, S. 95 fg.: Anm. af Guldberg og Waage: Ueber chemische Affinität. — *Aarg. 4*, S. 156 fg.: Fotofonen. — Han var derefter Redaktør af Tidsskriftets Aarg. 5—10 (1881—86) og leverede i dette Tidsrum, foruden mange mindre Meddelelser og Oversættelser, følgende Artikler i Bladet: *Aarg. 5* (1881), S. 8 fg.: Om Telefonledninger; S. 24 fg.: Den norske Nordhavsexpeditions Lodninger og Temperaturiagttagelser; S. 63: Papain. — *Aarg. 6*, S. 129 og *Aarg. 7*, S. 1, 97, 145 fg.: Fra den norske Polarstation. — *Aarg. 9*, S. 42, 54, 89 fg.: Om Fotografering.

Siden Februar 1890 er han Redaktør af Tidssskrift for Fjærkræavl, hvori han har skrevet flere mindre Artikler og Oversættelser.

I Aftenposten og Dagbladet i de sidste 4 Aar er disse Blades maanedlige Vejroversigter af ham.

Krag, Hans Peter Schnitler, Søn af nedennævnte Provst *Peter Schnitler K.*, blev født i Meldalen 16 Novbr. 1794, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1814 og theologisk Kandidat med Haud i Maj 1819. Allerede 5 August s. A. blev han udnævnt til. res. Kapellan til Stod, hvorfra han 10 Marts 1821 befordredes til Sogneprest

i det nyoprettede Grong Sognekald og udnævntes 1828 til Provst i Namdalens Provsti. Den 29 Novbr. 1830 blev han forflyttet som Sogneprest til Vaage i Gudbrandsdalen. Saavel i Grong som i Vaage gjorde han sig meget fortjent af Skolevæsenets Forbedring baade med Hensyn til Lærernes Uddannelse og Børnenes Undervisning, ligesom flere senere bekjendte Mænd i vor Embedsstand og vort Statsliv skylder ham sin første grundigere Undervisning og videre Fremhjælp. Fra Vaage blev han 11 Marts 1842 forflyttet som Sogneprest til Fredrikshald, blev 1844 Provst i nedre Borgesyssel og befordredes 12 Juli 1848 til Ejdsvold Sognekald, i hvilket Embede han døde 18 Juli 1855. Han fik 17 Maj 1849 stiftet en Forening for at samle Portræter af Rigsforsamlingens Medlemmer og udvirkede senere ved sit i Forening med Generalmajor Birch o. fl. til Storthinget i 1854 indgivne Andragende, at «Ejdsvoldsgalleriet» erholdt en Understøttelse af Statskassen og overtoges som Statsejendom. (Jfr. Storth.-Forh. 1854, VII. 326 og IX. 18 fg. og 66; 1859—60, IX. 82 og 92; 1862—63, II. No. 4 *A*, S. 114 og 134, IX. 274 og XI. 50.)

* 5 Marts 1820 *Hermana Thomine Rognebye* (f. 2 April 1798, † i Kra. 2 Novbr. 1878), D. af Major Thomas R. paa Frognøen paa Ringerike († 1823) og Bolette Andrea Schnitler.

Biografi af P. Botten-Hansen i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 30 og *Portræt* i No. 47. *Mindedigte* i Chra.-Posten 1855, No. 2474 og 2499 samt i M. B. Landstads Sange og Digte, S. 289—91. Jfr. Erlandsen: Efterretn. om T.hjems Stifts Gejstl., S. 374; B. Svendsens Manuskript paa Univ. Bibl. 4to, II. D. 1, S. 134 fg.; Oplandsposten 1855; Vidar 1888, S. 313 fg. af Dr. L. Daae; Fra Biskop Bugges Haand, udg. af D. Thrap, S. 69 fg. og 74 [Breve fra B. til K.].

Hoved-Indholden af Jesu Christi Lære, til Brug ved Ungdommens Underviisning. Oversat fra det Tydske. Chra. 1831. 8. 48 S. (Anonymt).

Sagn, samlede i Gudbrandsdalen om Slaget ved Kringlen den 26de August 1612, og udgivne i Forbindelse med, hvad Historien beretter om denne Tildragelse. Chra. 1838. 8. 70 S. med 1 Musikbilag. (Anonymt. Denne Bog ligger til Grund for og er for en stor Del oversat paa Landsmaal af Andreas Austlid i hans oprindelig i Opl. Avis 1879, No. 82 fg. trykte Skrift: Soga fraa Sinklar og Skottom [Hamar 1879. 8.]. I sin Helhed oversat paa Engelsk er Krags Skrift i Thomas Michell's *History of the Scottish Expedition to Norway in 1612* [London 1886. 8.], S. 75—130, jfr. S. 12 fg., 48, 54 og 180).

Nogle Tanker om Opdragelse af en gammel Opdrager. [F. R. Früauf.] Overs. fra Tydsk. Chra. 1841. 8. 60 S. (Anonymt. Anm. i Morgbl. 1841, No. 273 Till.) — 2det Oplag. Chra. 1843. 8. 60 S.

Begrundet Formening om at Dronninger bør krones i Norge. Bidrag til Besvarelsen af Biskop Riddervolds Spørgsmaal: „Bør Dronninger krones i Norge?" Chra. 1846. 8. 12 S.

Kort Underretning om Frederikshalds By og dens Krigshistorie. Med P. Colbjørnsens Portræt, Kart over Frederikshald og Frederikssten samt 3 lith. Prospekter. Chra. 1848. 16. IV S., 147 S. (Anm. i Morgbl. 1848, No. 73; i

Norsk Tidsskrift II. 121—125 af Chr. Lange.) — 2det Oplag [uden Kart og Lithografier]. Med P. Colbjørnsens Portræt. Fredrikshald 1859. 16. 118 S. — Nyt [Titel-] Oplag. Fr.hald 1866. 8. 118 S.

Nogle Noticer om de Egne, som omgive Mjøsen, til Underretning for Reisende. (Trykt som Manuskript.) Chra. 1851. 16. 2 Bl., 32 S. (Anonymt.) — 2det Oplag med ændret Titel: Noget om Mjøsens Omegn, til Underretning for Reisende. Trykt som Manuskript. Chra. 1853. 16. 30 S.

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Litt. IV. (1850), S. 317—334: Begrundet Formening om Kong Carl den Tolvtes Dødssted, som et Indlæg i Sagen om hans Dødsmaade. (Med et lith. Kart.)

I Christiania-Posten 1853, No. 1662: Om Portræt-Galleriet paa Eidsvold.

Krag, Peter Rasmus, Søn af ovennævnte Provst og Sogneprest til Ejdsvold *H. P. S. K.*, blev født i Grong 12 Maj 1825, men levede fra sit 6te til sit 12te Aar i Vaage. I Februar 1842 blev han optagen som Kadet paa Krigsskolen, hvorfra han udexamineredes 1844 og derpaa 1 Marts 1845 udnævntes til surnumerær Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade. Efter at have taget Examen ved den militære Højskole i August 1847, kom han 9 Februar 1848 i Numer som Sekondløjtnant i Bergenske Brigade, stod fra Juni 1849 surnumerær i 2den akershusiske Brigade, hvor han kom i Numer i Oktbr. 1850, men atter stilledes surnumerær i Februar 1852. Den 28 Oktbr. 1853 blev han udnævnt til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden, hvor han 14 Januar 1865 avancerede til Premierløjtnant og 5 Maj 1870 til Kaptejn og Chef for Ingeniørdetachementet i Kristianssand, hvorfra han 1889 forflyttedes som Distriktsingeniør til Oskarsborg. Den 22 Novbr. 1890 erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon fra sin militære Stilling og flyttede til Kristiania, hvor han døde 16 April 1891. Han traadte 1848 som Ingeniør i Vejvæsenets Tjeneste som Volontør ved Bygningen af Ljabrochausséen og blev 1849 Assistent ved Vejanlægget Ulefos—Strengen i Thelemarken, var 1851—52 ansat i Kanalvæsenets Tjeneste, men gik 1852 tilbage til Vejvæsenet, hvor han nogle Aar senere blev Arbejdsbestyrer og i denne Stilling lige til 1888 forestod Bygningen af en Række betydelige Vejanlæg paa forskjellige Steder i Landet (ialt ca. 350 Km. Vej for en Byggesum af omtr. 2½ Million Kr.), navnlig i Thelemarken, i Trakterne omkring Kongsberg, Laurvik—Porsgrund, Kragerø, i Sætersdalen o. fl. St. Han var Storthingsmand fra Laurvik og Sandefjord 1859—60 (Militærkomiteen), mødte 1862—63, 1864 og 1865—66 som Repræsentant for Nedenæs Amt, 1877—79 og 1880—82 som Repræsentant for Kristianssand (Medlem af Militærkomiteen 1862—66, af Budgetkomiteen 1877—78 og af Jernbanekomiteen 1879—82). Paa de sidste Thing var han ivrig Talsmand for Sætersdalsbanen, hvis Anlæg besluttedes 1890. Iøvrigt var han *i Kristianssand* i mange Aar Formand i Byens Jernbanekomiteer og Med-

lem af Vestlandsbanen Centralkomite, ligesom han ogsaa i mange Aar deltog i Byens kommunale Liv som Medlem først af Formandskabet, senere (fra 1875) af Repræsentantskabet. Han blev 21 Januar 1889 R. St. O. O. «for Fortjeneste af Vejvæsenet».

* 26 Decbr. 1850 *Fredrikke Petrine Fyhn* († i Kra. Nat til 1 Juni 1891), opfostret hos sin Morbroder, Provst og Sogneprest til Gjerestad, John Aas.

Portræt med Biografi af J. Løvland i Dagbl. 1891, No. 1. *Nekrologer* i Morgbl. 1891, No. 223; i Kr.sands Stiftsavis No. 45 og 46; i Fædrelv. No. 45 A.; i Vestmar No. 48. Jfr. Vestmar 1869, No. 103 [ang. en Fest for ham i Kragerø med en Sang af H. Bentsen]; Mrgbl. 1866, No. 28, 38 A og 52; Aftbl. 1867, No. 260; Storthinget 1862—63 (Kra. 1865), S. 38.

Om den offentlige Arbeidsdrift, fornemmelig med Hensyn til Arbeidernes Forhold. Kongsberg 1857. 8. 16 S. (Anm. i Polytekn. Tidsskr. 1857, No. 10). — [Ny Udgave.] Chr sand 1887. 8. 16 S.

I Christiania-Posten 1849, No. 304: Høifjeldsbillede (Jfr. N. Forf. Lex. II, 770).

I Dagbladet 1870, No. 21, 28, 33, 36, 39, 42, 45, 48, 51, 54, 60, 63, 69, 72, 75, 81, 84, 90, 93, 96, 101, 102, 105, 113, 116, 119, 120, 127, 129, 135, 141, 146, 153, 162, 171, 178, 181, 195, 196, 200, 202, 208, 212, 222, 258, 259, 265, 266 og 267: Skildringer af Storthingsmænd. (Føljetoner, under Mærket F—g.)

Krag, Peter Schnitler, Søn af Major *Hans Hagerup K.* og *Dorothea Schnitler*, blev født i Surendalen 12 Januar 1759, Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1779 og theologisk Kandidat 1783. Den 31 Marts 1786 blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Sogneprest til Meldalen N. G. From og 28 Juli s. A. til res. Kapellan dersteds, forflyttedes 26 Maj 1797 til Røros Sognekald og 18 Oktbr. 1805 til Domkirkens res. Kapellani i Throndhjem, i hvilket Embede han døde 22 Novbr. 1818. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab (1811) og blev 28 Januar 1812 R. D. O.

* 19 Aug. 1789 *Sophie Christine Schnitler* (f. 28 Juli 1766, † 21 April 1840), hans Søskendebarn og D. af Holzførster Hans Peter S. paa Verpenes i Romsdalen og Marie Elisaheth Møller.

Jfr. Erlandsen: Efterretn. om Geistligheden i T.hjems Stift, S. 56—57; Hjorts og P. S. Krags Efterretn. om Røros, S. XVI fg.

Nogle Bidrag til en Beskrivelse over Røraas's borgerlige Forfatning, samlede i Septbr. Maaned 1804 af Stedets daværende Sognepræst P. S. Krag (Trykt S. 231—306 i P. Hjorts og P. S. Krags Efterretninger om Røraas Kobberværk og Præstegjeld, udg af John Aas. Chra. 1846. 8.)

[En Konfirmationstale. Udg. af Sønnen S. Chr. K. 184*. 8.]

Krag, Sophonias Christian, foregaaendes Søn, blev født paa Røros 13 August 1803, var fra 1 Januar til 20 Decbr. 1825 Kadet, men afskedigedes som saadan ifølge Resolution at Krigsskolens Overbestyrelse,

begyndte saa at studere og blev, privat dimitteret, Student 1832, var efter Andenexamen en Tid Huslærer og levede senere for det meste i Kristiania, hvor han kolporterede sine Skrifter og sit Blad. Han døde ugift dersteds 5 Februar 1865.

Nekrologisk Notits i Ill. Nyhedsblad 1865, S. 132.

En Samling af Strøtanker, uddragne af forskjellige Forfattere. T.hjem 1839. 8. 46 S.

[1] Læsefrugter, samlede og udgivne. Bergen 1841. 8. 64 S.

[2] Læsefrugter, samlede og udgivne. Chra. 1842. 8. 68 S.

Nye Læsefrugter, samlede og udgivne. Chra. 1842. 8. 50 S.

[3] Læsefrugter, samlede og udgivne. Chra. 1844. 8. 48 S.

En liden Lystreise paa Havet. Tønsberg 184*. 8.

Noget af Naturlæren. Drammen 1845. 8. 12 S.

Et Udvalg af Præsten Andr. Krog Holms Exempelsamling. Chra. 1846. 8. 24 S.

Smaa Erindringer. Chra. 1846. 8.

Alvorstanker, samlede og udgivne. Chra. 1847. 8. 28 S.

Erindringer fra det Forbigangne. Chra. 1847. 12. 31 S.

Brudstykker af min Dagbog paa en Reise. Chra. 1848. 12. 12 S.

Brudstykker af min Dagbog. Chra. 1848. 8. 12 S.

Noget om Vinter-Fornøielserne og Markedet i Christiania 1849. Chra. [1849]. 8. 12 S.

Erindringer fra Sommeren 1849. Chra. 1850. 8. 24 S.

Vinteren 1850. Chra. 1850. 8. 23 S.

Sommeren 1850. Chra. 1851. 8. 32 S.

Sommer og Vinter. Erindringer fra Aarene 1851 og 1852. Chra. 1852. . 48 S.

Kjærminder fra Kjøbenhavn 1852. Chra. 1853. 8. 27 S.

De 7 Septemberdage. En Mindekrands fra en Reise. Hamar 1853. 8. 8 S.

Lystreisen. Smaae Kjærminder fra Hurdalen, Thoten, Hamar og Næs. Hamar 1853. 8. 8 S.

Mindekrandsen fra den skjønne Aarstid. Chra. u. A. 8. 16 S.

Løier fra Christiania Marked 1855. Chra. 1855. 8. 16 S.

Nogle faa Kjærminder fra Sommeren og Vinteren. Chra. 1855. 8. 16 S.

Syv Dage i Lystleiren paa Gardermoen, beskrevet. Chra. 1855. 8. 14 S.

I Januar 1856 begyndte han at udgive et Blad Iagttageren, hvoraf til ubestemte Tider i Løbet af 4—5 Aar udkom ialt omkring 100 No. i Bogtryk, tildels med Træsnit efter Tegninger af ham selv, hvert No. 4 S. 4to; siden fortsattes Bladets Udgivelse til 1861 i Kontratryk og endelig i Haandskrift uden Betegnelse af Numerfølge. Noget komplet Exemplar af Bladet existerer neppe, og selv enkelte Numere deraf hører til de største literære Sjeldenheder.

Krefting, Otto Carl Martin, Søn af Kaptejn, Kammerherre *Axel Motzfeldt K.* (f. 17 Maj 1794, † 16 August 1852) og *Hella Kri-*

stine Hansen (f. 29 April 1798, † 5 Novbr. 1852), er født paa Næs Herregaard ved Fredriksstad 25 Januar 1831, blev 1848 Kadet og i Decbr. 1851 udnævnt til Sekondløjtnant i Throndhjemske Infanteri-Brigade, i hvilken han avancerede til Premierløjtnant 23 Juni 1854, til Kaptejn 7 Juni 1865; den 5 Novbr. 1881 udnævntes han til Major og Distriktsintendant. I Aarene 1855 og 1856 var han ansat som Detaljør ved den geografiske Opmaaling. Siden Maj 1857 har han været ansat som Amtsvejmester i søndre Throndhjems Amt. I 1869 besøgte han med offentligt Stipendium Tyskland for at studere de tyske Vaabenøvelser. Han er siden 1864 Medlem af og siden 1885 Direktør i det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem og siden 1861 Medlem af Direktionen for Throndhjems Filialafdeling af «Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring», hvis Formand han var i 14 Aar. I denne sin Stilling har han især befattet sig med Undersøgelser af de middelalderske Bygverker i det nordlige Norge og da navnlig Throndhjems Domkirke. Det var ham, som i 1865 vakte Motion om at gaa iverk med Paabegyndelse af Kirkens Gjenrejsning for de Midler, som havdes til Raadighed efter en i 1852 over det hele Land udstrakt Subskription, i hvilket Øjemed han med Departementets Samtykke i 1865 rensede Kirken for de i senere Tider tilbyggede Ligskur, aabnede de tilmurede Kapeller, foretog Udgravninger og Undersøgelser af de gamle Konge- og Erkebispegrave i Kirkens Kor og optog et nøjagtigt Grundplan over hele Kirken. Det var ogsaa ham, som gjennem Departementet paaskyndede, at Arkitekt Schirmer, der allerede i 1852 havde givet Forslag med Tegninger til Kirkens Restauration, blev sendt op til Throndhjem 1867—68 for at udføre Detaljplaner og Beregninger for Arbejdet, til hvis Fremme med de indsamlede Midler en privat Byggekomite nedsattes Høsten 1868, hvorefter Restaurationsarbejdet paabegyndtes 1869 og «Kapitlets» Restauration fuldførtes 1871 med Krefting som Inspektør og Schirmer som Arkitekt. Efter den sidstes Afrejse fra Throndhjem overtog Krefting midlertidig Ledelsen af det fortsatte Arbejde i Højkoret, indtil Restaurationsverket ved Regjeringens Forslag og Storthingets Bevilgning i 1872 blev optaget som en Statssag og en kgl. Kommissjon s. A. nedsat til endelig Ordning af den videre Arbejdsplan. Ved kgl. Res. af 26 August 1872 blev derpaa en Bestyrelse nedsat med Krefting som Inspektør og Chr. Christie som Arkitekt, i hvilke Stillinger begge senere uafbrudt har virket, K. tillige som Medlem af de kgl. Kommissjoner, der har været nedsat til Løsning af forskjellige Bygningsspørgsmaal i 1875, 1882 og 1887. Han blev 1873 R. W. O. og 21 Januar 1880 R. St. O. O. «for Fortjenester af Throndhjems Domkirkes Restauration».

* 10 Novbr. 1856 *Kaja Marie Arntzen*, D. af Stiftamtmand Karelius A. (se dette Værks B. I. 98 fg.).

Indberetning til Amtmanden i Søndre Throndhjems Amt om Amtets Veivæsen samt nogle Forslag til Forandringer heri. Thjm. 1867. 8. 40 S. m. 2 Tabeller.

Selje Klosterlevninger. Indberetning om antikvariske Undersøgelser 1866—1867 i Selje Kirke- og Klosterruiner. (Med V Plader Lithografier). Udg. af Foreningen til Norske Fortidsmindesmerkers Bevaring. Kra. 1868. 4. 15 S., V Pl.

Om Throndhjems Domkirke. Med 20 xylograferede Billeder. Bogen sælges til Indtægt for Domkirkens Restauration. Thjem 1885. 8. 4 Bl., 32 S., 17 Pl. (Anm. af [H. M.] S.[chirmer] i Dagbl. 1885, No. 315, jfr. No. 340, 345 af Schirmer, 369 af I. Undset, 381 af Schirmer, 417 af Undset og 426 af Schirmer; siden blev Bogen anm. af Jakob Helms i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1886, S. 368 – 92 og 421 —33, og af N. Nicolaysen i norsk Hist. Tidsskr. 2. R. VI. 159 fg.

The Cathedral of Trondhjem. With 20 wood engravings. Translated by F. Barnby. Thjem 1887. 8.

Der Dom zu Trondhjem. Mit 20 Holzschnitten. Uebersetzt von Emilie Jenssen [geb. Bühring]. Chra. 1891. 8. 4 Bl., 33 S., 17 Pl.

Undersøgelser i Trondhjem. Indberetning af O. Krefting. Med 5 Plancher. Udg. af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. Kra. 1890. 2-spaltet Fol. 8 S. Text, 5 lith. Pl.

I Aarsberetning fra Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring f. *1864*, S. 3– 9: Indberetning om en Udgravning af Reins Klosterkirke i 1861 (Med Anm. af N. Nicolaysen og 2 Pl.). — *1866*, S. 6—20: Indberetning om en antikvarisk Undersøgelse i Throndhjems Domkirke 1865—66. (Med Grundplan og Tegninger). — *1870*, S. 29—32: Om 2de Væggebegravelser i Throndhjems Domkirke. — *1871*, S. 39—44: Supplement til en i 1861 foretagen Undersøgelse i Ruinerne af Reins Klosterkirke. — *1872*, S. 7—10: Supplement til en i 1865 i Throndhjems Domkirke foretagen antikvarisk Undersøgelse (M. 1 Pl.). — *1874*, S. 6 fg.: Lidt om et Par forhistoriske Befæstninger i Fosens Fogderi (M. 1 Pl.). — *1885*, S. 64—70: Nogle arkæologiske Notiser fra Undersøgelser i Trondhjem. (M. 2 Pl.).

I Storthings-Forhandlinger er siden 1871 hvert Aar trykt Uddrag af hans Indberetninger og Forslag angaaende Restaurationsarbejderne i Throndhjems Domkirke.

Kart over søndre Throndhjems Amt. Maalestok 1 : 400,000. 1865. (Anm. i Thj. Adr. 1865, No. 202; af *r.* i Aftbl. 1865, No. 272, hvortil Modbemærkninger af *l.* i No. 284 og Svar fra *r.* i No. 288, jfr. No. 292. Ogsaa anm. af C. B. Roosen i Morgbl. 1866, No. 5, hvortil Svar af K. i No. 26).

Kart over nordre Throndhjems Amt. Maalestok 1 : 400,000. 1868.

Utrykt er hidtil den af ham samlede Familien Kreftings Slægtstavle fra Aar 1530 til Nutiden.

Krefting, Peter Bernt, Søn af Notarius Publicus i Bergen *Johan Vilhelm K.* og *Fredrikke Lovise Frøchen* († i Oktbr. 1842), blev født i Bergen 24 Januar 1799 og Student med Haud fra sammes Kathedralskole 1816. I 1820 tog han Andenexamen og var derefter i nogle Aar ansat som Kopist i Finantsdepartementet til sin Død 3 Oktbr. 1827 (*ikke 1829*).

Mindedigte i Morgbl. 1827, No. 280 [af Henr. Wergeland, optrykt i dennes Saml. Skrifter I. 7—10], No. 283 og 284, jfr. No. 286 og 294. Jfr. ogsaa Den Frimodige, udg. af S. Sivertson, 1833, I. 187—89.

Magazin for Politik, Historie og Literatur. [Udg. af P. B. Krefting] B. 1—4. Chra. 1826. 8. *I.* 2 Bl., 288 S. — *II.* 2 Bl., 263 S. — *III.* 2 Bl. 283 S. — *IV.* 2 Bl., 256 S. (Fortsættelsen med Titelen Nyt Mag. f. Politik etc., hvoraf udkom 3 Hefter 1828—29, udgaves — ogsaa anonymt — af C. Fougstad og J. F. Monrad.)

Kristensen, Kristen Nikolai, Søn af Murmester *Nils K.* og *Anne Marie Nilssen*, er født i Tønsberg 13 Marts 1838. Da han var 4 Aar gammel, mistede han sin Fader, og Moderen sad igjen i trange Kaar. Han gik paa Tønsbergs Almuskole til sit 13de Aar, blev saa af Velyndere hjulpet til at gaa paa Borgerskolen, til han var 16 Aar, og forberedtes derefter videre i 2 Aar paa Heltbergs Latinskole i Kristiania, hvorfra han blev Student med Haud 1856. Efter Andenexamen var han i længere Tid optagen som Lærer ved Skoler og som Huslærer. I Juni 1862 blev han theologisk Kandidat med Haud, udnævntes 29 August 1863 til pers. Kapellan hos Sogneprest P. Bjørnson i Søgne, hvorfra han 1866 forflyttedes til en lignende Stilling hos Provst P. B. Lassen i Kristianssand, hvor han forblev til 1879. Han var i disse 13 Aar tillige Amanuensis paa Bispekontoret hos Biskoperne J. v. d. Lippe og Jørgen Moe. Den 5 April 1879 blev han befordret til Sogneprest til Holme i Mandals Provsti og den 8 Maj 1889 til res. Kapellan til Korskirken i Bergen. Han var i Kristianssand valgt til 1ste Suppleant til Storthinget for Valgperioden 1877—79.

* 24 Maj 1864 *Karoline Emilie Bjørnson* (f. 1841), Søster af Bjørnstjerne Bjørnson.

Fire Foredrag over den nyere Vantroes Fremstillinger af Jesu Liv. Af Gerh. Uhlhorn. Oversat efter Originalens 3die Udgave. Kr.sand 1866. 8. IV S., 116 S. (Anm. i Morgbl. 1867, No. 11.)

Om Daaben og Daabspagten. Leilighedsskrift. Kr.sand 1876. 8. 34 S.

Om Ægtestanden. Prædiken paa 2. Søndag efter Helligtrekonger. Bergen 1890. 8. 12 S.

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev. luth. Kirke i Norge, Ny Række X. (1869), S. 368—89: I hvilken Betydning er Kirken Gjenstand for Tro?

I Luthersk Kirketidende *V. (1865)*, S. 309—15 og 357—66: Nikodemus. *X. (1868)*, S. 353—59 og 369—74: I Anledning af Pastor Horns Lære [i B. IX] om Tro og Viden. — *XII. (1869)*, S. 333 fg.: Om Dr. Horns Tro og Viden. — Ny Række *I. (1869)*, S. 275—83: Om Aandsvirkelighed. — *IV. (1871)*, S. 97—106: Til Forsvar for den kirkelige Anskuelse af Troesartiklerne ved Daaben; S. 241—50: Om Math. 28, 19; S. 321—28: Et Par Ord om „Lutherskhed" i Daabslæren. — *VII. (1872)*, S. 241—49: Om Johannes den Døber i Fængsel. — 5 Række III.

(1888), S. 366—69 og *IV*. S. 42—47 og 59—64: Om Troen og Daaben; S. 137 fg.: Om Syndsbekjendelsens Form i den nye Høimesseliturgi; S. 165—168: Om Ordet „af ganske Hjerte" i Konfirmationsspørgsmaalene.

I Luthersk Ugeskrift *1879*, *II*. No. 26: Om Nadverens Indstiftelsesord. — *1880*. *I*. No. 12: Om 1. Kor. 11, 23—25 og Nadverordene; No. 22: Om Nadverbegrebet og Nadverordet.

I Nordisk Månedsskrift f. folk. og krist. Oplysning *1872*, *I*. S. 118—51 og 306—18: Om tro på den hellige, almindelige kirke; S. 431—47: Om Herrens undere som åndsvirkelighed.

I Nordisk Højskoleblad 1874, No. 11: Om Herrens 40 Dages Faste.

I Folkevennen XIV. (1865), S. 217—23 og 299—305: Lidt om Opdragelse og Undervisning.

I Norsk Folkeblad 1869, No. 10, 16 og 17: Om [ɔ: for] Dødsstraffen.

I Kirkeligt Folkeblad 1870, No. 41: Om Math. 28, 19 og Troesbekjendelsen ved Daaben. (Denne Artikel gav Anledning til den Forhandling om Troesbekjendelsen i Luth. Kirketid. 1871, hvori foruden Kr., hvis vigtigste Indlæg i Striden findes anført ovfr., deltog Presterne Chr. Dons og J. W. Erichsen, se N. Forf.-Lex. B. II. S. 178 og 227.)

I Bud til Menigmand har han skrevet et Par Stykker, bl. a. *1881* om Gudsbilledet.

I Aftenbladet 1874, No. 1: Dansk Protestantisme af Fr. Jungersen.

I Kristianssands Stiftsavis skrev han i 70-Aarene flere mindre Opsatser dels om Dagens Spørgsmaal, dels af alment Indhold. Af senere Artikler i samme Blad merkes i Aarg. *1884*, No. 142: Om Kirkeforfatningssagen. — *1885*, No. 97—110: Om Dødsstraffen. (Jfr. Dagbl. f. A. No. 277 og 300, hvortil Svar fra K. i No. 331); No. 140: Gladstone om Kristendom og den moderne Vantro.

I Lister og Mandals Amtstidende 1885, No. 100: Om Digterlønning til Alex. Kielland. — I dette Blad findes desuden i Slutningen af 1888 og i 1ste Halvaar 1889 flere Artikler af ham om (og mod) Forbudssagen.

Kristofersen, Kristofer Lorents Hornemann, Søn af daværende Løjtnant *Hans Emil Christophersen* og *Anna Adler Hornemann*, er født i Throndhjem 11 Marts 1851, blev Student med Haud fra Molde lærde Skole 1869 og tog Aaret efter Andenexamen, hvorpaa han begyndte at studere først Theologi, siden Jus, uden at han dog i noget af disse Fag tog Embedsexamen, idet han tidlig begyndte den literære og journalistiske Virksomhed, han senere har fortsat. Han debuterede som Forfatter i 20-Aars Alderen med en ufuldført historisk Fortælling «Olav Trygvesson» i det literære Maanedsskrift «For Bygd og By», hvoraf der under vexlende Redaktioner udkom nogle Hefter i 1871. I 1872 tog han Examen som Reserveofficier og ansattes som Sekondløjtnant u. f. L. i Throndhjemske Brigade. Sin literære Virksomhed fortsatte han i de følgende Aar ved Arbejde i forskjellige Blade, dels fra *1875 af som* Forfatter af originale Noveller i «Verdens Gang», dels (i 1879) *som anonym* Redaktør af «Romsdals Budstikke», hvor han navnlig deltog

i Flagstriden og skrev for Maalsagen, som han den Tid var en Tilhænger af. Aaret 1881 opholdt han sig i Chicago, dels beskjæftiget med Vægmaling, dels med Jordarbejde, men hovedsagelig som Markus Thranes Medarbejder i det af denne udgivne Socialistblad «Den nye Tid», hvorunder han daglig traf sammen med flere af de senere efter Haymarket-Dramaet dømte Anarkister. Efter Hjemkomsten fra Amerika var han et Aars Tid ansat som Bogholder og Korrespondent ved en Boghandlerforretning paa Molde, men rejste tildels ogsaa om i By og Bygd som Foredragsholder over Norges Digtere efter 1814 og deltog derhos i den politiske Valgkamp i 1882. Det følgende Aar flyttede han til Kristianssund, hvor han (fra No. 77) overtog Redaktionen af «Romsdalsposten», som han ledede til Begyndelsen af Oktbr. 1884, da han blev Redaktør og Bogtrykker-Udgiver af «Søndmørsposten» i Aalesund. I dette Tidsrum var han i to Aar Formand for Romsdals Amts Venstreforening, en Tid ogsaa for et Folkevæbningssamlag, og mødte to Gange som Deputeret ved Venstres Landsmøder. Vaaren 1885 rejste han til Kristiania, hvor han arbejdede dels i «Dagbladet» og «Verdens Gang», dels som Korrespondent til flere udenbys Blade, indtil en Nervesygdom nødte ham til om Vaaren 1886 at forlade Kristiania. Nu opholdt han sig dels i Romsdalen (til Høsten 1887), dels i Kjøbenhavn og Slesvig (1887—88), i Kristiania (1888—89) og atter i Kjøbenhavn (1889—90), indtil han fra 1 August 1890 overtog Redaktionen af «Fredrikstads Dagblad». Denne Stilling opgav han i April 1891, da han med Understøttelse af et ham i 1890 tildelt Forfatterstipendium af Statsmidler drog udenlands til Danmark og Tyskland.

* 26 August 1885 *Anna Katarina Schjølberg Rønneberg* (f. 2 Februar 1864) D. af Guldsmed i Aalesund Johan Herman R. og Anna Katarina Schjølberg.

Portræt med biografisk Text i Verdens Gang 1886, No. 110; i Posten 1890 No. 4 af N. J. Sørensen.

Paa Strand og Gade. Fortællinger og Skisser. Kra. 1885. 8. 2 Bl., 182 S. (Anm. af Irgens Hansen i Dagbl. 1885, No. 441; af E. Vullum i Verdens Gang s. A.; af Erik Skram i Tilskueren III. 952 fg.)

Vaardise. Fortælling. Kbhvn. 1886. 8. 2 Bl., 221 S., 1 Bl. (Anm. bl. a. i Morgbl. 1886, No. 265; i Dagbl. No. 180; i Bergpst. No. 136; i Berg. Tid. No. 148; i Moss Tilsk. No. 76; i Dagsposten No. 226 og 263; i Romsd. Budst. No. 67; i Stav. Amtst. No. 210; i dansk Nat.tid. 1886, 16 Juni af A. Falkman; i dansk Socialdemokraten No. 149 af *C. E.*; i Tilskueren III. 952 fg. af E. Skram.)

Løvsprætt. Fortælling. [Med Forord af Bjørnstjerne Bjørnson.] Kbhvn. 1887. 8. 2 Bl., 254 S., 1 Bl. (Anm. bl. a. i Dagsposten 1887, No. 207 fg. af Nils Foss [ɔ: N. J. Sørensen]; i Politiken 1887, No. 151; i Tilskueren IV. 541 af E Skram.)

Rydningsmænd. En Julefortælling. Kbh 1887. 8. 2 Bl., 117 S. (Anm. i Dagen 1887, No. 271; i Aftpst. s. A. No. 662; i Dagbl. s. A. No. 391; i Morgbl. s. A. No. 603. — I Danmark *fremkaldte en* Anmeldelse i Politiken 1887, No. 322 en længere Fejde,

idet Bogens Forf. besvarede denne Anmeldelse i danske Morgbl. 1887, No. 278, hvortil Gjensvar af Henrik Pontoppidan i Politiken No. 328. Dette Gjensvar foranledigede nogle Modbemærkninger af B. Elmgaard i Morgbl. No. 281, hvilke igjen besvaredes af Pontoppidan i Politiken No. 330, med Replik af Elmgaard i Morgbl. No. 283 og Duplik af Pontoppidan i Politiken No. 333; jfr. ogsaa Indlæg i Striden af J. K. Lauridsen i Politiken No. 335 og af Peder R. Møller i Morgbl. No. 290.)

Nybyggare. En bild från Norge. Bemyndigad öfversättning. Sthlm. 1888. 8. (Trykt som Fraklipningsføljeton i Aftonbladet 1888, No. 79 fg.)

Verdens Herre. Fortælling. Kbhvn. 1888. 8. 2 Bl., 252 S. (Anm. i Dagbl. 1888, No. 378; i Aftpst. s. A. No. 732; i Morgbl. s. A. No. 656 og i flere danske, svenske og finske Blade).

Pram. Billeder fra forrige Aarhundrede. Kbhvn. 1889. 8. 4 Bl., 369 S. (Anm. af —V— i Aftpst. 1889, No. 740; i Dagbl. s. A. No. 375; i Bergspst. 1890, No. 10; i dansk Dagbl. 1889, No. 312; i Politiken 1890, No 113 af E. Skram.)

Kjelbotten Sanatorium. Fortælling. Kbhvn. 1890. 8. 3 Bl., 245 S. (Anm. i Morgbl. 1890, No. 699; i Fr.stad Dagbl. s. A No. 258 af Cand. mag. Oscar Hansen; i i Fædrelandsv. s. A. No. 138 af H[arald] H[ansen]; i Politiken s. A. No. 307).

Ravnekrogsbilleder. Kra 1891. 8. (Under Pressen.)

I Tilskueren IV. (Kbh. 1887), S. 109—17: I Fred; S. 439—54: Skæbner. I. Lykkelig. II. Træl. — V. (1888), S. 612—23: Norsk Politik

I Nyt Tidsskrift *IV.* (1885), S. 494—512: Olaves Johannes Fjørtoft. (En biografisk skisse). — *VI.* 161—175 og 345—362: Tilveirs. To fortællinger. (I. Fornem. II. Et regnestykke.)

I Juleblus ved Knud Claussen, *I.* (1888): Den gamle kirkeklokke. — *II.* (1889): En julaften.

I Folkebladets Julenumer 1890, S. 29—32: Fire Aarstider.

I Jule-Roser (Kbh.) *1888*: Fra Julen i Norge. — *1890*: Alene om Julekvelden.

I Illustreret Tidende *XXVIII.* (Kbh. 1886—87), S. 334 fg.: Potteplante. — *XXXI.* (1889—90), S. 306 fg.: Agent Rufus.

I Nordstjernen (Kbh.) *1887*: Efter Lykken. (Novelle med Skildringer fra Amerika.) — *1888*: Fosterdatteren. (Novelle). — *1889*: Mr. Donkeys Norgesfærd. (Oversat af Th. M. Wilson i Beyer's Weekly News 1890.) — *1890*: Had. (Fortælling) — Desuden har han i dette Blad skrevet flere mindre Fortællinger, Skitser, Billedtexter og Digte.

I Verdens Gang *1875*, No. 62: Bygde-Ondet (Fortælling); No. 86 fg.: Marit Budeie (Fortælling); No. 117 fg.: Mo-Gubben (Fortælling); No. 131 fg.: Pastor Lie (Fortælling). — *1877*, No 38, 41, 44, 47, 50, 53, 55 og 58: For sig selv i Verden (Fortælling); No. 76: Mindedigt over L. Kr. Daa; No. 97 og 100: En gagnløs Gren (Skildring); No. 112, 115, 118, 121 og 124: Torv, som søgte Glæden (et Eventyr); No. 127, 130, 133, 136 og 139: Peter Nikolai Brun (en Livsskildring). — *1885*, No. 52 fg: Skildringer fra Vestlandet. Af Laurents Hansson; No. 151: Nyt Kompani (Skitse). — *1886*, No. 28: Smaafolk. I. „Gaven" paa Ræka; No. 63 og 66: Gamle. (Oversat paa Landsmaal i „Småstubber åt folket" I. 40—53); No. 86: Den gamle Kirke; No. 88: Kaar; No. 95: Iliaden i Ravnekrog; No. *136:* Højere Hensyn; No. 149: Folkefest. — *1888*, No. 130—134 og 136: En *Profet* (Skisse). — Foruden disse skjønliterære Bidrag har han siden 1885

i dette Blad, hvis Redaktion han et Par Gange har forestaaet i Redaktørens Fravær, skrevet en hel Del politiske Artikler (Ledere og Notitser), af hvilke navnlig merkes Stykket „Svenskerne og vi" (i Aarg. 1889, No. 111), hvilken sterkt angrebes i adskillige svenske Blade og hvis Udtryk: „Som Forholdet nu er, betragter vi Svenskerne som den tunge Vægt, der stadig maa bearbejdes til at glide ned, hvergang vi vil et Steg frem" — fra svensk Side besvaredes med det bevingede Ord, at Norge var «tiggarepåsen på Sveriges rygg», som igjen fremkaldte Bjørnsons Flyveskrift „Tiggerposen".

I Dagbladet, hvor han i 1885 lejlighedsvis skrev Redaktionsartikler, har han siden 1887 jevnlig skrevet dels Breve fra sine Rejser, dels politiske Artikler, af hvilke merkes: i *1887*, No. 327: Danske Partier. — *1888*, No. 116, 123 og 141—148: En Tur til Sønderjyderne. — *1889*, No. 214, 215 og 216: Tre Regjeringschefer [Fr. Stang—C. A. Selmer—Joh. Sverdrup]. — *1890*, No. 168, 169, 171 og 179: Danske Venstremænd (Nogle Indtryk fra Folkethinget); No. 254, 256, 257, 258 og 259: Forsvars-Epidemien. (Svar hertil af A. C. Drolsum i No. 266, jfr. No. 268 af B. B.) — *1891*, No. 152: Fine Nordmænd paa Rejse.

I Chra. Intelligentssedler 1891, No. 109 fg.: Jyder.

I København 1889 og fg. findes flere Skitser af ham.

Foruden som Redaktør af de i Biografien ovfr. anførte Blade har han som Korrespondent dels fra Kristiania, dels fra Kjøbenhavn været Medarbejder af Dagsposten (Thjem 1885—86), Nordposten (Tromsø 1885—86), Stavangeren 1885—87, Søndmørsposten (Aalesund 1885) og Kristianssands Stiftsavis (Breve fra Kbhavn i 1890).

Særskilt trykt paa forskjellige Steder er adskillige Lejlighedsdigte og Festsange af ham.

Kristoffersen, Elling, Søn af Bygselmand *Christopher Ellingsen* og *Jørand Jonsdatter*, er født i Sognedalen, Norderhov, 5 Juli 1836. Til sin Konfirmation i 1851 gik han paa Almuskolen, derefter i to Aar paa Nissens Skole og blev 1855 Student fra Heltbergs Skole. Efterat have taget Andenexamen studerede han en Tidlang først Medicin, saa Lovkyndighed, uden dog at tage Embedsexamen i noget af disse Fag. Han var mest sysselsat som Sproglærer og Oversætter i Blade og af særskilt udgivne Skrifter, senere som Redaktør (se ndfr.) til 1863, da han blev ansat ved Kristiania Fattigkommisjons Sekretariat, hvor han var til 1874. Fra Begyndelsen af 1876 til 1889 var han atter beskjæftiget som Publicist, senere har han havt Sysselsættelse ved Garanti- og Livsforsikringsselskaber i Kristiania. I 1865 oprettede han den første Forbrugsforening her i Landet «Christiania Husholdningsforening», senere en Potølforening, den norske Folkebank, m. v.

* 1868 *Mathilde Leonhardine Arnesen*, D. af Skomagermester A. i Kristiania.

Jfr. Aftenbladet 1867, No. 234 og 236 [af E. K.]; Morgenbladet 1867, No. 257, 259, 262, 299 [alle ang. hans Virksomhed som Foreningsstifter].

Alminbelig Familie-Brevbog eller fuldstændig Raadgiver ved Affattelsen af Breve. Chra. 1860. 16. 123 S. (Anonymt).

Praktisk Veileder, nyeste Brev- og Formularbog, indeholdende det nye Mynt-, Maal- og Vægtsystem med Reduktionstabeller for fremmede Lande, [osv.]. Chra. 1877. 8. — Forøget Udgave. (Fjerde Tusinde). Chra. 1879. 8. 2 Bl., 282 S. — 3. fuldstændig omarbeidede Oplag. Kra. 1887. 8. 4 Bl., 272 S., 1 Tabel.

Han er den anonyme Udgiver af Bibliothek for interessante Fortællinger. No. 1—22. (Kra. 187* fg. 8.) og af Fortællinger fra alle Lande. No. 1—35. (Kra. 1883 fg. 8.)

Han grundlagde i 1860 Aftenposten (som det første Aar havde Navnet «Christiania Adresseblad») og redigerede dette Blad til 1863.

Fra Begyndelsen af 1876 var han Medarbejder i Morgenposten («Chra. Nyheds- og Avertissements-Blad»), hvis faktiske Redaktør han var under Navn af Redaktionssekretær — den nominelle Redaktør var Bogtrykker A. Nisson — i de senere Aar til sin Udtrædelse af Bladet i 1889.

I Den Norske Good-Templar har han under Merket *E. K.* skrevet flere Ting, deriblandt nogle originale Smaafortællinger, der ogsaa er udkomne i Særtryk: De to Altere, Fald og Frelse og Brudeskoene, ligesom han under samme Forfattermerke ogsaa har udgivet et Par Brochurer vedrørende Good-templar-Ordenen. — Af særskilt anonymt udgivne Oversættelser haves fra hans Haand flere religiøse Smaaskrifter og et Par Barnebøger.

Krog, Axel Christian Smith, Søn af Provst og Sogneprest i Arendal *Johan Ernst Gunnerus K.* († 1837) og *Anne Cathrine Pless*, blev født i Arendal 21 Oktbr. 1817, tog, efterat have disciplineret paa Apotheket i Tønsberg, i Decbr. 1841 farmaceutisk Examen med Hovedkarakteren «Godt», fik i Maj 1843 Bevilling som Apotheker paa Hammerfest, i Juli 1857 som Apotheker i Haugesund, hvilket han dog ikke tiltraadte, da han i Januar 1858 fik den ansøgte Bevilling som Apotheker i Sandefjord, hvor han døde 4 April 1868.

* 19 Decbr. 1845 *Elisabeth Ingebrigtsen* (f. paa Tromsø 18 Jan. 1826), D. af Bygmester Lars Kristian I. og Anna Lund.

Jfr. J. W. Flood: Norges Apothekere i 300 Aar, S. 153 fg.

I Christiania-Posten *1854*, No. 2100: Om Medicintran og de forskjellige Maader at tilberede den paa. — *1855*, No. 2267: Om Husblas af Torsk og andre Fiskesorter; No. 2521: Anm. af H. Thaulows Prøve af en Pharmacopoea Norvegica. (Jfr. Svar fra. T. i No. 2526 med Gjensvar fra K. i No. 2571 samt Aftbl. 1855, No. 217). — *1856*, No. 2656: Til Apotheker Thaulow [i samme Anledning]; No. 2730: Noget om Tran som Belysningsmiddel, dens Tillavningsmaade og Raffinering.

I Aftenbladet *1862*, No. 284: Et Forslag til Storthinget [ang. Detaljhandelen med Stenkul], hvilket ej nød den Ære at blive indleveret. — *1866*, No. 221: *Om de saakaldte Jættegryder.* (Bemærkninger fremkaldte ved Sexes Skrift *„Mærker efter en Istid"*).

Krog, Frederik Arentz, Søn af Sogneprest til Skudesnes *Truls Christian K.* og *Helene Sophie Meyer*, blev født i Skudesnes 28 Oktbr. 1769, Student med Haud fra Bergens Kathedralskole 1787 og theologisk Kandidat med Laud i Juli 1792. Han udnævntes 27 Maj 1796 til res. Kapellan til Ejdanger og blev 1802 Faderens Eftermand som Sogneprest til Skudesnes, i hvilket Embede han døde 13 August 1845. Han var Provst i Karmsunds Provsti og under Krigen Divisjonschef ved Kystværnet. Han blev 1813 R. D. O.

* *Valentine Birgitte Marie Lasson* (f. i Kjøbenhavn 31 Maj 1775, † 8 Juli 1852), D. af Kontrollør ved Skuespillet Ulrik Fredrik L. og Dorothea Lundholm.

Jfr. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 17; Kiær: Norges Læger, 2. Udg., I. 636.

I Budstikken *I.* (1817), Sp. 209—32: Oeconomisk-statistiske Efterretninger om Skudesnæs Præstegjeld i Stavanger Amt.

Krog, Haagen Andreas Magnus, Søn af daværende Ingeniørløjtnant og Krigsassessor *Nikolai Johan Lohmann K.* (Statsraad 1822—55, † 1856, jfr Biografi i Skill. Mag. 1856, No. 70 Till. og Morgbl. s. A. No. 296) og hans 1ste Hustru *Henriette Mathiesen* († 21 Januar 1822), blev født i Kristiania 26 Septbr. 1813, blev Student med Laud fra Overlærer Møllers Institut 1830 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1835. Han blev 1836 ansat som Kopist i Justitsdepartementet, hvor han 16 Oktbr. 1841 udnævntes til kgl. Fuldmægtig. Han blev senere konst. og 6 Oktbr. 1846, efter aflagt lovbefalet Prøve, udnævnt til Protokolsekretær i Højesteret, 1847 til Auditør i Artilleribrigaden, 17 Novbr. 1849 til 2den og 1854 til 1ste Assessor i Kristiania Stiftsoverrets 2den Afdeling, hvorfra han 1856 overflyttedes som 2den Assessor til samme Rets 1ste Afdeling. Han døde under et Ophold ved Sandefjords Bad 24 Juni 1863. Han blev 1858 som høj Frimurer Ridder af Carl XIII's Orden.

Portræt og Kantate af P. A. Jensen ved Logens Sørgefest i C. D. Brambani: St. Andreæ Logen Oscar til den flammende Stjerne 1841—1891; jfr. nekrologisk Notits i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 124; Norske Stiftelser IV. 435, 446.

I Norsk Retstidende var han en Tid Referent af Justitssager.

I Den Constitutionelle 1837, No. 104: De nyere Fængsler.

Krog, Hans Jensen, Brodersøn af ovfr. nævnte Sogneprest til Skudesnes F. A. K. og Søn af Amtmand i Stavanger Amt *Wilhelm Frimann K.* (f. 1765, † 1825) og *Drude Marie Heiberg* (f. 1777, † 1860), er født i Stavanger 27 Decbr. 1808, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1826 og theologisk Kandidat med Laud 1832. Den 11 Oktbr. s. A. blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Provst Langberg

i Stavanger, ved hvis Latinskole han senere ogsaa var Timelærer. Den 12 Januar 1841 blev han udnævnt til res. Kapellan til Norderhov og 5 Marts 1850 til Sogneprest til Fane, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 18 Jan. 1889. Han mødte som Repræsentant for søndre Bergenhus Amt paa Storthinget 1859—60 (Gage og Pensjonskomiteen), 1862—63 (Protokolkomiteen) og paa det overordentlige Storthing 1864. Han var Forligelseskommissær i Fane uafbrudt fra April 1854 til April 1891. Han blev 6 Juni 1882 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 4 Septbr. 1835 *Ingeborg Christine Endresen* (f. 15 Septbr. 1813, † 28 Septbr. 1853), D. af Skibsreder i Borre Nicolai E. og Christine Sophie Petersen von Fyhren.

Jfr. O. A. Løwold: Biogr. Efterretn. om Prester i Stavanger (Stav. 1890), S. 24 fg.; Berg. Aftbl. 1882. No. 847; Berg. Tid. s. A. No. 237.

I Prædikener af norske Geistlige II. 147—154: Prædiken paa 15. Søndag efter Tref.

I Bergensposten 1879, No. 41, 49 o. flg.: Indlæg i Striden om den Løbergske Majestætsforbrydelsessag. (Jfr. Morgbl. Febr. s. A.)

Krog, Jacob Thode, Søn af Sogneprest til Værdalen *Jacob Hersleb K.* og *Edel Cathrine Thode*, blev født i Værdalen 19 Septbr 1768, Student fra Throndhjems Kathedralskole 1787 og theologisk Kandidat 179*. Den 8 Februar 1793 blev han udnævnt til pers. Kapellan til Gildeskaal og 1799 ligesaa hos Faderen, som imidlertid var død ved Sønnens Ankomst til Værdalen. Han blev derefter 18 Decbr. 1801 befordret til Sogneprest til Andenes og 8 Januar 1808 til Holtaalen. Han døde 24 Decbr. 1823.

* 30 Juni 1802 *Henrika Hjort* (f. i Throndhjem 20 Marts 1782, † paa Røros 28 August 1828), D. af Regimentskvartermester, Krigsraad Hans H. i Throndhjem.

Jfr. Erlandsen: Efterretn. om den nordenfj. Geistlighed, S. 149.

Dødens uvisse Time og uvisse Maade, forestillet i en Ligtale over Hans Jacobsen Rochman af Tranø Præstegjeld. Bergen 1805. 8.

von Krogh, Frederik Ferdinand, Søn af nedennævnte Oberst og Fabrikejer *Georg Frederik v. K.* og dennes første Hustru *Henriette Schønheyder*, blev født i Throndhjem 24 Decbr. 1806, optoges 1819 som Søkadet paa Institutet i Fredriksværn og udnævntes 24 Septbr. 1825 til Sekondløjtnant i Marinen, hvor han 13 April 1833 blev Premierløjtnant, 2 Decbr. 1848 Kaptejnløjtnant, 26 Novbr. 1856 Kaptejn og 11 Juli 1860 Kommandør. Fra 1840 til 1851 var han ansat som Kadetofficier og Lærer i Sømandskab for Kadetterne og derefter 1851—67 Chef for Søkadetkorpset, hvorfra han overflyttedes som 1ste Officier til Marine-

kommandoens Stab, hvor han blev staaende til 1870. Den 8 Januar 1876 udnævntes han til Kontreadmiral, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 6 Februar 1882; siden 1871 havde han tillige været Kommandant i Karljohansværn og til forskjellige Tider (i 1869, 1877—1878 og 1880) midlertidig Chef for Marinekommandoen. Han var under den orientalske Krig i 1854 Chef for Finmarkseskadren og indlagde sig i denne Stilling særlige Fortjenester af Opretholdelsen af de nordlige Distrikters Kornforsyning fra Rusland. Han var Medlem af Marinekommissjonen af 1855, ligesaa af den kgl. Kommissjon af 22 Decbr. 1860 ang. Søkadetinstitutets Flytning, videre af den kgl. Kommissjon af 6 April 1867 til Udarbejdelse af Forslag om Opbevaringssteder for Marinens Krigsforraad og endelig af den kgl. Kommissjon af 14 Decbr. 1867 til Udarbejdelse af nyt Lønningsregulativ for Civil- og Militæretaten. Han blev 1858 R. St. O. O. og 19 Juli 1873 K.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste», ligesom han var R. S. O. (1864). Sine sidste Aar tilbragte han paa Horten, hvor han døde 2 Septbr. 1890.

* 22 Decbr. 1839 *Molly Clasen* (f. i Laurvik 1816), D. af Overlæge i Marinen Hans Christian C. og Oline Amalia Ranøe.

Nekrolog i Aftpst. 1890, No. 539; i Mrgbl. s. A. No. 504 [efter «Gjengangeren»] Jfr. Storth. Forh. 1883, VI. 102 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 103; Katalog over Portrætsamlingen paa Karljohansværn (Horten 1884), S. 10 fg.

Kort Veiledning i Læren om Dampmaskinen, udarbeidet efter de nyeste Kilder til Brug ved Søcadetternes Underviisning. Chra 1844. 8. 48 S. m. 2 lith. Pl.

Lærebog i Sømandskab. Udarbeidet til Brug for de sømilitære Skoler af C. H. Valeur og F. F. v. Krogh. D. 1—3. Chra. 1847 [ɔ: 1848]. 12. *I.* 156 S. *II.* 188 S. m. 1 stentr. Tavle. *III.* 147 S. m. 2 stentr. Tavler. (D. 1 er udarbejdet af Valeur alene, D. 2 & 3 af begge Udgivere i Fællesskab).

von Krogh, Georg Frederik, Søn af Generalløjtnant og kommanderende General nordenfjelds, Kammerherre *Georg Frederik v. K.* (f. 1687, † 1768) og *Hedevig Augusta von Brüggemann* (f. 1707, † 1740), blev født i Throndhjem 7 Oktbr. 1732, ansattes 1746 som Fændrik, blev 1752 Sekondløjtnant ved Grenadergarden og s. A. Hofjunker, udnævntes 1753 til Kaptejn og Kompagnichef ved 1ste vesterlenske Regiment. I 1757 erholdt han Permissjon for at gaa i Syvaarskrigen, i hvilken han som Volontær blev attacheret Kong Fredrik den stores Stab og i denne Stilling deltog i Slaget ved Prag den 6 Maj samme Aar, og derefter den 18 Juni i Slaget ved Collin, hvor han blev saaret. Efter at have deltaget i Retræten fra Böhmen til Dresden, forlod han den preussiske Hær, blev efter Hjemkomsten til Kjøbenhavn samme Aar Kompagnichef ved det nordenfjeldske Regiment, 1748 Generaladjutant hos Kongen, blev s. A. beordret til et Hærkorps i Holsten, udnævntes 21 Maj 1760 til

Oberst og Chef for 1ste throndhjemske Regiment, med hvilket han i 1762 rykkede til Holsten og Mecklenburg og vendte 1763 med de ham underlagte Tropper tilbage til Norge. 1768 udnævntes han til Kammerherre, 4 Septbr. 1772 til Generalmajor og kommanderende General nordenfjelds, 7 Februar 1781 til Generalløjtnant og 8 Februar 1793 til General af Infanteriet og blev ifølge den nye Armeorganisation den 20 Januar 1808 udnævnt til kommanderende General over den norske Hærs 2den Divisjon, af hvilken han i 1809 efter kgl. Befaling lod et Korps rykke ind i Jæmtland. Han var 1774 bleven R. D. O., blev 1801 Ridder af Elefanten, og 1815, efterat han i 1814 havde nedlagt alle sine Embeder, Seraphimerridder og 1816 Æresmedlem af Kgl. Sv. Krigs-Vetenskaps-Akademien i Stockholm. Han døde i Throndhjem den 3 August 1818.

* 1) 11 December 1760 *Elisabeth Schøller* (f. 4 Septbr. 1744, † 28 Septbr. 1763), D. af Kammerherre Sti Tønsberg S. i Throndhjem.

* 2) 14 April 1765 *Margrethe Lerche* (f. 1 Januar 1734, † 19 Januar 1807), D. af Admiral Christian L.

Autobiografiske Meddelelser (efter Orig. i det 1884 i Kbhvn afbrændte Ordenskapitels Arkiv) meddelte med Anm. af C. J. Anker i Norsk mil. Tidsskrift 1882, S. 438—42. *Åminnelse-Tal öfver General G. F. v. Krogh af G. W. af Tibell* (Sthlm. 1820. 8.), overs. m. Anmerkninger i B. Moes Tidsskrift II. 227—34, jfr. S. 241 fg., og i Uddrag *(med v. Kroghs Portræt)* i Hermoder, 2. Halvaarg. (1822), S. 27—30. Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 153—56; Chr.sands Adr. Cont. Efterretn. 1821, No. 5 og 8 [efter Kbhvns Skilderi]; Af v. Bülows Papirer, udg. af L. Daae, S. 168, 171, 176, 187; L. Smiths Selvbiografi II. (Sorø 1875), S. 24 fg.; Norsk Hist. Tidsskr. 1. og 2. Række, fl. St. (se Reg.); Norske Samlinger (8vo) II., mange St. (se Reg.); Essens Breve, udg. af Y. Nielsen, S. 117; [F. M. Bugge:] Træk af Biskop P. O. Bugges Liv, S. 39 fg.

[Tanker i Anledning af Norges nuværende Stilling. Chra. 1813. 4. Fulgte som anonymt Tillæg med „Intelligentssedlerne“ for 5 Maj 1813, besørget trykt, efter Forf.s Manuskript „paa nogle smaa Forandringer nær“, af Prins Frederik af Hessen. Jfr. Pavels's Dagbøger 1812—13, udg. af Dr. L. Daae, S. 165 og Chr. Langes Anmerkning i Kraft-Langes Forf. Lex., S. 364.]

I Neue Bellona VIII, 2. Stück: Bidrag til Beskrivelse over Slaget ved Collin 1757.

En utrykt Kopi af hans «Journal der Campagne des Jahres 1757 von der 22ten April bis den 24. Juli, was in solcher Zeit sich zugetragen und ich als Voluntaire beygewohnet» (Fol. 55 S.) findes i det Deichmannske Bibliothek i Kristiania. (Se Katalogen over Deichmanns Samlinger, Chra. 1790, S. 341, No. 90.)

En Del af den hemmelige Brevvexling mellem Kong Frederik den 6te og v. Krogh (ↄ: Kongens Breve) i Aarene 1809—13 er trykt i B. Moes Tidsskrift II. 3—20.

von Krogh, Georg Frederik, foregaaendes Søn i 2det Ægteskab, blev født i Throndhjem 8 August 1777, blev Officier 1790 og kommanderede som Kaptejn og Divisjonsadjutant i Generalstaben de

norske Tropper ved Indfaldet i Jæmteland 1809 (jfr. Fredrik den 6tes Ytring i Brev til Faderen, trykt i B. Moes Tidsskrift II. 5). Han blev paa Grund af sin Færd ved denne Lejlighed i 1810 Major, Overadjutant og Ridder af Danebroge, udnævntes 18 Septbr. 1815 til Oberstløjtnant i Armeen og surnumerær Generaladjutantløjtnant i Generalstaben og 1818 til R. S. O. Han var efter sin Faders Død Ejer af Lerens Gaard og Fabrik ved Throndhjem, hvor han udviklede stor industriel og landøkonomisk Virksomhed (jfr. Krafts Norges Beskrivelse V. 592, 593, 599, 617), men satte under de uheldige Forhold efter Krigen hele sin Formue til paa disse Anlæg. Han døde 26 Oktbr. 1826.

* 1) *Henriette Schønheyder* (f. 1781, † 1809), D. af Biskop i Throndhjem Johan Christian S. og Charlotte Reinholdine Jessen.

* 2) 8 August 1811 *Birgitta Johanne Vibe* (f. i Thjem 7 Decbr. 1789), D. af tit. Generalkrigskommissær Ditlev V. og Canuta Pauline Nordahl.

Jfr. B. Moes Tidsskrift II. 243 fg.

I Danske Landhusholdnings-Selskabs Skrifter, Ny Saml. *I.* 861—392: Bemærkninger om Jordbyrkningen i Throndhjems Stift.—*III.* 185—192: Om Fæhuse i Norge.

Krogh, George Frederik, foregaaendes ældste Søn i 1ste Ægteskab, blev født i Throndhjem 11 April 1802, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1820 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1824; den praktiske juridiske Examen tog han med Laud i 1826. Han tog i flere Aar livlig Del i Studenterlivet og var i sin Tid 1ste Direktør i Studentersamfundet. Han havde i nogen Tid Ansættelse i et Departementskontor, men opgav, «efterat have følt sig tilsidesat ved en Universitetsbefordring», al offentlig Stilling og levede som Journalist. I sine sidste Aar «fandt han gjæstevenligt Ophold hos flere Bønder» i de nærmeste Oplandsbygder omkring Kristiania; «han underviste deres Børn og i Søndagsskoler deres voxne Ungdom; personlig var han Almuesmænd til Vejledning og vakte deres Sans for Oplysning» (Den Const. 1841, No. 122). Blandt disse hans Elever var Ole Valstad, hos hvem han opholdt sig i længere Tid og hvem han vejledede i skriftlig Brug af Modersmaalet og i Grundlovsfortolkning (jfr. Morgbl. 1877, 29 Juli). Under en af sine Vandringer paa Oplandet omkom han i Slutningen af April 1841; han blev en Dag funden død i en Grøft ved Landevejen i Gjerdrum.

Jfr. Morgbl. 1841, No. 118; Den Constitutionelle 1841, No. 119, hvor — foruden en nekrologisk Notits af Red. — er trykt Henr. Wergelands *Mindedigt* (optaget i Saml. Skrifter II. 199 fg.) og s. Bl. No. 122: «Om George Krogh» af Henr. Wergeland med Bemærkninger af Red. i s. No.; cfr. videre Blade fra Samfundet, H. I. S. 3, 25; H. Jægers Afhandling om Fru Collett i Nord. Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, 1877, II, 37 fg. [«Lorentz Brandt i «Amtmandens Døtre» er et nøjagtigt Fotografi af en Person, hvis Skjæbne i sin Tid vakte megen Opsigt».]

I Alm. Norsk Maanedsskrivt I. (1831), S. 98—122: **Universiteternes Forhold til og Indflydelse paa Staterne, med særdeles Hensyn paa Norge, udviklet i en Tale i det Norske Studenter-Samfund den 2. Septbr. 1829.**

I Statsborgeren H. *XVI.* 91—93: **Erklæring i Anledning af „Dæmringens" Opbrændelse i Gjerdrum 17 Maj 1835. — Fra H. *XXII.* (Febr. 1837) indtraadte han i dette Blads Redaktion, men fratraadte allerede efter et Par Maaneder (XXII S. 128).**

I Folkebladet, red. af P. P. Flor, 1831, No. 1, 2, 3, 5, 8: **Om Formandskaber i Menighederne.**

I Granskeren H. *I.* (1840), S. 65—72: **Over og i Anledning af den provisoriske Anordning af 15de Juli 1840. — H. *II.* (1841), S. 139 fg.: Den Constitutionelles ny Redaktion [ɔ: C. Motzfeldt]; S. 141—43: Rigshospitalets Politi og Økonomi; S. 161—63: Kirkedepartementet og Almueskolevæsenet.**

Han var en Tid Redaktør af Nyeste Skilderi af Christiania og Stockholm, hvori han forøvrigt oftere skrev, samt i nogen Tid i 1839 Redaktør af Fædrelandsvennen. — I et Svar til J. C. Omsted i Anledning af dennes Redegjørelse i Morgbl. 1840, No. 353 for sin Færd i Solør, erklærede Krogh i Morgbl. 1840, No. 363, at «han [jeg] i Oppositionsbladene Statsborgeren, Den nye Fædrelandsven, For Menigmand, Granskeren og Tønsberg Merkur under Navnene «Ven af Lov og Ret», *Norvagus*, *Philalethes*, *Z.* og «En Oplænding» har skrevet en Mængde større og mindre Opsatser, ligesom nogle enkelte saadanne findes i Morgenbladet, idet han [jeg] dog tilføier den Bemærkning, at der i «Den ny Fædrelandsven» findes nogle med *Z.* undertegnede Stykker, der ikke ere af ham [mig], og i «Morgenbladet» mange underskrevne «En Oplænding», der ikke heller have ham [mig] til Forfatter».

Krogh, Gerhard Christopher, Søn af Skibskaptejn *Bernhardus Arnoldus K.* og *Mette Johanne Lembach Faye*, er født i Bergen 14 Novbr. 1839, blev 1861 udexamineret fra Krigsskolen og udnævnt til Sekondløjtnant i Bergenske Infanteri-Brigade, hvor han 22 Juni 1863 avancerede til Premierløjtnant, 10 Januar 1877 til Kaptejn og Kvartermester og 30 Maj 1891 til Oberstløjtnant og Chef for Hardanger Landværnsbataljon. 1869—76 var han ansat som Lærer ved Tanks Skole i Bergen. Siden Nytaar 1873 har han i forskjellige Stillinger været Medlem af Bergens Kommunestyrelse, fra Juni 1876 til 1880 og atter siden Januar 1889 som Medlem af Formandskabet, i 1879 og 1891 som dettes Ordfører. Han mødte som 1ste Repræsentant fra Bergen paa alle ordentlige og overordentlige Storthing i Aarene 1880—88, var 1883—88 Formand i Vejkomiteen, fra 1883 Medlem af Lagthinget, hvor han valgtes til Sekretær og 1886—88 til Præsident, og siden 1882 Medlem af Valgkomiteen. Han var blandt de af Anklagede i Rigsretssagen mod Ministeriet Selmer udskudte Lagthingsdommere. Af Storthinget blev han i 1884 valgt og i 1890 gjenvalgt til Bankadministrator i Bergen.

* 1) 1871 *Anne Nyegaard* (f. 1842, † 1872), D. af Læge Jørgen N. *paa Moss og* Inger Susanne Sandberg.

* 2) 1880 *Thora Neumann* (f. 1856), D. af afd. Sogneprest i Lofoten, Provst Christian N.

Portræt med Biografi i Verdens Gang 1882, No. 12. Jfr. Bergensposten 1882, No. 176, 177 og 178 [Referat af en politisk Banket til hans Ære med en Sang af Kr. Janson]; Berg. Tid. 1882, No. 253 af Knud Angell; Berg. Aftbl. 1882, 1 Septbr.; [J. B. Faye:] Kommunal Revy (Bergen 1889), S. 11 - 13.

Praktisk Regnebog til Skolebrug. Bergen 1867. 8. 188 S. (Anm. i Morgbl. 1867, No. 384; i Berg. Tid. 1868 No. 8 og 11; i Bergspst. No. 46 f. A.). — 2det Oplag Bergen 1873. 8. 1 Bl., 179 S. — Facitbog til samme. Bergen 1867. 8. — 2det Oplag. Bergen 1870. 8. 36 S. — 3die Oplag. Bergen 1874. 8. 36 S.

Omrids af Verdenshistorien. Bergen 1868. 8. 53 S. (Anm. af s. c. [ɔ: C. Schelven Lous] i Bergensposten 1868, No. 60).

Opgaver i praktisk Regning. Bergen 1868. 8. 92 S.

Regnebog for Begyndere. Bergen 1869. 8. 50 S. — 2det Oplag. Bergen 1873. 8. 50 S. — Facitbog til samme. Bergen 1869. 8. 16 S.

Praktisk Geometri indeholdende Plangeometri og Stereometri. Til Brug for Borgerskoler og høiere Almueskoler samt til Selvundervisning. Bergen 1869. 8. 85 S., 1. Bl. — Andet Oplag. Med 106 Figurer. Bergen 1874. 8. 87 S.

Praktisk geometri indeholdende plangeometri og stereometri samt landmaaling, til brug for amtsskoler, folkehøiskoler og underofficersskoler. Tredie forøgede oplag [af frgd.], omarbeidet efter det metriske system. Med 139 figurer. Bergen 1878. 8. 112 S

Praktisk geometri med tillämpning af det metriska systemet. Redigerad efter den 3:e norska upplagen af P. Linncrantz. Sthlm. [tr. i Kbhvn] 1880. 8. 112 S.

Regler for Udtalen af det franske Sprog. Bergen 1872. 8. 35 S.

Lærebog i praktisk Regning efter det nye Mynt-, Maal- og Vægtsystem. D. 1—3. Bergen 1876. 8. 196 S. Første Del. IV S., 64 S. 2det Oplag. 1876. 3die Oplag. 1877. 4de Oplag 1886. — Anden Del. S. 65—119. 2det Oplag 1877. 3die Oplag. 1877. 4de Oplag. 1885. — Tredie Del. S. 121—196. 2det Oplag. 1877. 3die Oplag 1885. — Facitbog til samme. D. 1—3. Bergen 1876—77. 8. 35 S. 2det Oplag. Bergen 1876—77. 3die Oplag. Bergen 1877.

Regnebog for Almueskolen efter det nye Mynt-, Maal- og Vægtsystem. Bergen 1877. 8. — Andet Oplag. Bergen 1877. 8. 1 Bl., 70 S. — [Tredie Oplag] Bergen 1887. 8. 69 S., 1 S. [Fjerde Oplag] Bergen 1891. 8. 69 S., 1 S. — Facitbog til samme. Bergen 1877. 8. Andet Oplag. Bergen 1877. 8. 13 S.

Tyve-Øres regnebog. H. 1—4. Bergen 1889—90. 8. H. 1: de fire regningsarter med benævnte og ubenævnte tal. 1889. S. 1—24. — H. 2: de fire regningsarter med benævnte tal samt brøk. 1890. S. 25 - 54. — H. 3: reguladetri og rentesregning. 1890. S. 55—80. — H. 4: flader og legemer, kjederegel, diskonto og rabat. [Med Forf.s Portræt paa Titelbladet.] 1890. S. 81—102. — Facitbog til samme. *Bergen 1890. 8. 16* S.

Den militære Subordinationspligt og dens rette Begrænsning. Udarbeidet af G. Krogh. Gjennemseet af Brigadeauditør F. Prahl. Bergen 1891. 8. 16 S.

Han har til forskjellige Tider under Navn skrevet en Del Artikler i Bergens Blade om Kommunens økonomiske Anliggender. Af hans Bidrag til Dagspressen merkes navnlig hans Artikelrække i Bergens Tidende 1886, No. 296 A, 300, 302 og 1887, No. 2, 8 og 16: Den norske Stats finantsielle Stilling med specielt Hensyn paa Muligheden af en fortsat Jernbanebygning uden nye Skattepaalæg og uden Optagelse af nye Statslaan. (Aftrykt i Dagbladet, hvor han blev imødegaaet af Expeditionssekretær Olai Olsen i Aarg. 1887, No. 82 og 85, jfr. ogsaa Morgbl. 1887, No. 102 fg.)

Krogh, Johan Christopher, Søn af Toldbetjent *Arnoldus Christian K.* († 12 Septbr. 1889, 85 Aar gl.) og *Ingeborg Karine (Kaja) Poulsen* († 3 Maj 1891, 78 Aar gl.), er født i Kristiania 25 Novbr. 1839, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1857 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1861. Han blev det følgende Aar ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 14 Februar 1873 blev Fuldmægtig, 1886 konst. og 8 Juli 1889 udnævnt til Bureauchef i 1ste Toldkontor. Han var Medlem af den 1886—87 nedsatte departementale Komite ang. Spørgsmaalet om en Indskrænkning i Toldpersonalet.

I Nyt norsk Tidsskrift *I.* (1877), S. 27—54 og 81—99: Comte som historiker; 247—265: De moderne keltiske studier; 365—387: Nogle punkter i lighedsprincipets historie. — *II.* 117—139: Den pythagoræiske filosofi; 276—305: Om gamle europæiske folkeforhold; 359—390: Om organisationen af geistligheden i det hedenske Europa. — *III.* 48—82: Om slægtskabet mellem de indogermanske og de semitiske sprog; 257—287: Oldtidens retsprinciper; 391 415: Om den gamle realisme. — *IV.* 31—67: Om de indogermaniske guders tilblivelse; 129—169: Om det saakaldte gynaikrati hos visse folk; 217—254: Romernes rolle i den europæiske historie.

I Nyt Tidsskrift *I.* (1882), S. 292—298: Anmeldelse af E. Renan: Marc Aurèle et la fin du monde antique.

I Norsk Ugeskrift, udg. af F. Bætzmann, 1884, Sp. 105—108: Gamle Bygdeborge i Norge; Sp. 311—314: Sprogvidenskab og Arkæologi.

I Historisk Tidsskrift, 1. Række, *IV.* (1877), S. 1—61: Nogle Bemærkninger om den ældste indoeuropæiske Samfundsudvikling; S. 267-281: Om Tallets Rolle i gammel Tid. — I 2. Række *I.* 308—370: Antik Retsopfattelse.

I Illustreret Nyhedsblad *1864,* No. 22: Anmeldelse af N. Mejdells „En Bog". — *1866,* No. 18, 20 og 23: Auguste Comte. [Efter G. H. Lewes.]

I Vort Land 1867, No. 3: Om store og smaa Stater; No. 8: Den forestaaende Revision af Rigsakten; No. 15: Om den fysiske Lovmæssighed (jfr. No. 16 [af W. Werenskjold]). — I dette Blad skrev han desuden de udenlandske Artikler, som ikke har andet Merke [d. v. s. næsten alle].

I Dagbladet har han af og til redigeret den udenlandske Artikel. Han afløste som Redaktør heraf Jonas Lie i 1869 og vedblev som saadan til Begyndelsen *af April 1871* (den fransk-tyske Krigs Slutning). I Aarene 1877 og 1878 skrev han *de hver Lørdag* meddelte Oversigter over Udlandets Politik; han ophørte hermed under

Flagstriden Vaaren 1879. Af hans øvrige anonyme Bidrag til dette Blad merkes: i Aarg. *1870*, No. 27: Nekrolog over A. M. Schweigaard. — *1873*, No. 15 og 16: Anm. af P. O. Schjøtt: Den antike Stat og Solons Forfatning, I.; No. 61 og 63: Anm. af G. Storm: Snorre Sturlassøns Historieskrivning (jfr. «En Berigtigelse» af G. Storm i No. 64); No. 278: Anm. af J. E. Sars: Udsigt over den norske Historie, I. — *1874*, No. 163: Anm. af «Aarsberetning f. 1873 fra Foren. t n. Fortidsmindesmerkers Bevaring»; No. 214: Professor Lochmans Tale [ved Immatrikuleringen den 2. Septbr. s. A.] — *1886*, No. 76: Forhandlingerne om den gjældende Mellemrigslov.

I Morgenbladet har han i Aarene 1880–83 skrevet enkelte Artikler.

Krogh, Mathias Bonsach, Søn af daværende Underbetjent ved den kgl. Handel i Finmarken *Truls K.* (1758—87 Foged i Lofoten, † 1804, 90 Aar gl.) og *Else Marie Bonsach*, blev født paa Vadsø 4 Oktbr. 1754. Sin Barndom tilbragte han i Lofoten, hvor han fik Undervisning fra sit 10de Aar af Farbroderen Eiler Hagerup K. og derefter allerede i 1768 blev, privat dimitteret, Student med Laud. Ifølge Faderens Ønske studerede han efter Andenexamen Theologi, men maatte Høsten 1773 for en Tid afbryde Opholdet ved Universitetet, hvortil han først kom tilbage Høsten 1775, efterat have tilbragt Vinteren 1774—75 paa Shetlandsøerne, hvorhen det Skib, som i Septbr. 1774 skulde føre ham fra Bergen til Kjøbenhavn, blev drevet over i Høst-Stormene. Ved Tilbagekomsten til Kjøbenhavn gjenoptog han sit Embedsstudium, idet han ved Siden deraf gav Timer i Engelsk og manuducerede til Andenexamen. I Oktbr. 1778 blev han theologisk Kandidat, hvorefter han blev boende i Kjøbenhavn som theologisk Manuduktør til 1780, da han rejste hjem til Norge og giftede sig og derefter søgte og 19 Decbr. 1781 fik Lenviks Sognekald. Herfra blev han 6 Marts 1789 befordret til Sogneprest til Vaagen, blev senere Provst i Lofoten og Vesteraalen og forflyttedes 23 Maj 1798 til Ørlandets Sognekald. Ved Delingen i Decbr. 1803 af det vidtløftige Throndhjems Bispedømme blev Krogh 6 Januar 1804 udnævnt til den første Biskop i Nordland og Finmarken, hvortil han indviedes af Biskop Balle i Kjøbenhavn 10 Maj s. A. Til Løns Forbedring blev han 12 Septbr. s A. udnævnt til Sogneprest til Alstadhoug, hvilket Embede han beholdt til 1811, efterat han allerede i 1810 havde bedet sig fritaget for det ved Gaardsbruget Tab bringende Sognekald, hvortil Kancelliet svarede med at tilbyde ham den da ledigblevne Bispestol i Kristianssand, — et Tilbud, han dog ikke kunde modtage. Han mødte som 1ste Repræsentant for Nordlands Amt paa Storthinget 1815—16 (Medlem af Lagthinget og af Rigsretten 1815—16, af Fuldmagts- og Valgkomiteerne, Formand i Komiteerne for Land-, Skov- og Bergvæsen). Han blev 1810 R. D. O.,7 Januar 1815 gejstligt Medlem af N. O. «for hans Fortjenester af Skolevæsenet og Fattigforsørgelsen i hans Embedsdistrikt» og 1817 K. N. O. Han døde paa sin Gaard Belsvaag i Alstadhoug 2 Septbr. 1828.

* 2 Januar 1781 *Nicoline Antoniette Møllerup* († 1838), D. af Sogneprest til Askevold Laurits M.

Autobiografi i Morgbl. 1828, No. 338 og 340, jfr. *Gravskrift og Gravsang af ham selv* i s. Bl. 1829, No. 108 [ogsaa særskilt trykt u. A. og S. 4. 4 upag. S.]. — *Levnetsbeskrivelse* af D. Thrap i hans Bidrag til d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh., 2. Saml. S. 259—300 (jfr Reg. S. 396); i Fallesens Maanedsskrift, Juni 1804. Jfr. videre Iris 1804, III. 260—69; Fallesens Magazin IV. 608; Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 3 fg.; Storth Forh. 1830, August, S. 326 fg, 358; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 95 fg.; Pavels Dagbogsoptegnelser 1815—16, mange Steder (se Reg.); Peter Motzfeldts Breve og Optegnelser, S. 136; Statsraad Holsts Optegnelser, S. 152; Personalhist Tidsskrift, 1. R., I 170; P. C T. Holtermann: Erindringer fra Kværnæs Præstegjeld, S. 127; Hausmanns Reise in Scandinavien, S. 93-95.

Particula I. dissertationis, qva existentia divina e motu materiæ probatur. Hafniæ 1778. 4.

Om Kierlighed til Fædrenelandet. En Tale ved Anledning af den i Biklems Hovedkirke paa Ørelandet ophængte Mindetavle, holden den 14de Søndag efter Trinitatis af Provsten M. B. K. Efter Overtalelse af en Ven og med Forfatterens Samtykke udgiven i Tryk og sælges efter hans Bestemmelse som et Bidrag til Fædrenelandets Omsorg for sine Forsvareres Efterladte. T.hiem 1801. 8. 48 S + 4 Bl. [indeh. et Digt af Forf.: „Til Freden ved dens Dagglimt".]

Til Freden, ved dens Dagglimt. [T.hiem u. A.] 8. 7 upag. S.

I Anledning af Trondhiems Indvaaneres Veldædighed. T.hiem 1803. 8. 16 S. (Et Digt med Indledning.)

Til Almuesmanden i Tronhiems Amt i Anledning af den Kongelige Understøttelse. T.hiem 1803. 8. 28 S.

Bønskrivt for mine Fattige [Digt.] T.hiem 1804. 8.

Til Almuestanden i Nordlandene og Finmarken, om Skolevæsenet og vore nye Kirkesange. T.hiem 1806. 8. 34 S.

Om Taknemmelighed imod Regent og Stat. En Tale paa syvende Søndag efter Trefoldighed, i Anledning af den Nordlands Indvaanere givne Kongelige Understøttelse. Chra. 1811. 8. 20 S.

[Lovforslag angaaende et Kyst- og Landværn for Nordlandene] Chra. 1815. 8. 8 S. (Uden Titelblad og Overskrift, dat. „Chra. i Storthinget, den 15de August 1815" og „indleveret som Lovforslag, den 19de August 1815 til Odelsthinget af [J. Chr.] Berg".)

Forslag til Lovgivning for Nordlandenes Vinterfiskerie i Lofoden. [Chra. 1815.] 4.

Indbydelse til Menighederne i Nordlandenes og Finmarkens Amter om Reformations-Festens Høitideligholdelse d. 31. Oktbr. og 2. Novbr. 1817. Chra. 1818. 4. 7 S.

Bemærkninger foranledigede ved den 100de § i Norges Riges Grundlov, samt H. K. Majestæts Proposition om et Additament til Rigsacten. Chra. 1821. 8. 24 S.

Salig Afdøde Herr Provst Simon Kildals Minde helliget. T.hjem 1822. 4. 11 S. (Digt med Fortale af Forf. S. 1—8)

I Fastings Provinzialblade IV. (1781), S. 9—14 og 81—84 [Poetiske

Oversættelser af 8de og 13de Davids Psalme, tilligemed Forklaringer over endeel Steder i den Ebraiske Text.]

I Blochs Trondhjemske Blandinger I. (1804), S. 84—87: En Prøve af en Oversættelse af Hiob [7. & 8. Kap.].

I Minerva 1802, II. 217—220: To Sange om 2 April 1801 [No. 1 er Digtet „Til Freden ved dens Dagglimt"].

I Topographisk Journal H. XXVII. (1801), S. 146—175: Oekonomiske Efterretninger om Vesteraalens og Lofodens Fogderier.

I Collegial-Tidende 1807, No. 16 fg.: Statistiske Efterretninger om Nordlandene.

I Hist.-Philos. Samlinger II. B. 2. (Chra. 1811), S. 1—120: Forsøg til Besvarelse af de fremsatte Priis-Spørgsmaal om et Norsk Universitet.

I Platous Indberetninger om National-Festen den 11te Decbr. 1811, S. 297—301: Sange til Norges Universitets-Fest, høitideligholdt paa Tjøtøe-Gaard i Nordland; S. 301—38: Tale paa Kongens Fødselsdag (ved samme Anledning).

I Tiden 1814, No. 92 (9 Maj), Sp. 156—58: „Nu gjælder det om gamle Norges Held" [Digt, optr. efter Thj. Adr.].

I Rigstidende 1818, No. 93: Den 7 Septbr. 1818. [Digt i Anledning af Carl Johans Kroning i Throndhjem.]

I Tromsøposten 1886, No. 91 fg. tryktes som Føljeton: «Biskop M B. Kroghs Visitatsberetning 1806 og 1807, i Uddrag meddelt af Student J. Skaar».

Flere Lejlighedsdigte af ham tryktes anonymt og særskilt i Throndhjem i 1803, 1811, o. fl. A.

Krogh, Søren Georg Daniel de Fine, Søn af Kaptejn i Bergenhusiske Infanteriregiment *Gerhard Christopher von K.* (f. 1764, † 1844) og *Ulrika Frederike Catharina Barth* (f. 1769, † 1828), blev født paa Haakenvig i Vigedals Prestegjeld 1 Novbr. 1796, blev Sekondløjtnant i Septbr. 1815, men gik af paa Vartpenge ved Armeforandringen 1 Januar 1818, ansattes senere som Undertoldbetjent i Flekkefjord og udnævntes 27 Juli 1842 til Overtoldbetjent dersteds.

* *Dorothea Christine Helene Bing* (f. paa Læsø 1805), D. af ovennævnte Sorenskriver Lars Hess B. og Catharina Helene Proft.

Jfr. B. Moes Tidsskrift II. 250.

Foredrag holdt i Flekkefjords Afholdsforening 27 Decbr. 1850. Flekkefjord 1850. 8.

Djævelen og Brændevinet, Foredrag i Flekkefjords Afholdsforening den 16de Marts 1851. Flekkefjord 1851. 8.

Den første Dram eller Ynglingens første Søreise. Foredrag [osv.]. Flekkefjord 1852. 8

Sandheden fører til Maalet. Foredrag [osv.]. Stavanger 1853. 8.

Adskillige Lejlighedsdigte af ham findes trykt i forskjellige Blade, saaledes i Agdesidens Budstikke (1851, No. 31 og 32: Ved Afholdsagent Andresens Død), i Bergensposten (1855, No. 163: Ved Dampskibet Norges Undergang), i Stavanger Amtstidende (1855, No. 76) o. fl.

Krogh-Tonning, Knud Karl, Søn af Prokurator *Malthe Didrik T.* († 1878) og *Caroline Christiane Krogh* († 1865), er født 31 Decbr. 1842 i Stathelle, hvor Faderen den Gang var konst. Sorenskriver; nogle Aar senere bosatte Familjen sig paa Gaarden Ek mellem Stathelle og Langesund, hvor Faderen ved Siden af sine Embedsforretninger drev Gaardsbrug og Skibsbyggeri. Sin første Undervisning fik Sønnen hos en Privatlærer i Langesund, senere blev han Elev af Skiens Latinskole. Paa Grund af Sygelighed maatte han efter nogle Aars Forløb forlade Skolen og fortsatte saa sine Forberedelsesstudier først under en Privatlærer hjemme, derefter i Kristiania. I 1861 blev han, dimitteret af nuværende Rektor Schreiner, Student med Haud, tog 1863 Andenexamen og i Juni 1867 theologisk Embedsexamen med Laud. Strax efter denne blev han ansat som Bestyrer af Lærerskolen i Balestrand, hvor han ved Siden af sin offentlige Virksomhed gav privat Undervisning og derhos fortsatte sine Studier navnlig af Dogmatik og Apologetik. Den 3 Maj 1873 — han havde 1871 taget den praktisk-theologiske Examen med Laud — blev han udnævnt til Sogneprest i Aardal i indre Sogn. I første Halvdel af Aaret 1874 fortsatte han med offentligt Stipendium sine videnskabelige Studier af systematisk Theologi ved flere af Tysklands Universiteter, navnlig i Leipzig og Erlangen, paa Hjemvejen tildels ogsaa i Basel, Zürich og Paris. Efter Hjemkomsten til Aardal gjenoptog han sin Prestegjerning og sin Privatundervisning; men Overanstrengelse og Sygdom tvang ham til Høsten 1876 at søge sig midlertidig entlediget fra Embedet, og han flyttede nu til Kristiania, hvor han overtog en Lærerpost ved Gjertsens Skole og iøvrigt syslede med theologiske Studier, indtil han i 1877 atter kunde søge sig tilbage til Embedsvirksomhed og den 26 Juni s. A. udnævntes til ordineret Kateket i Porsgrund. Her forblev han til 1882, da han blev konst. som Prest ved Kristiania Bys Arbejdsanstalt, Sygehus og nye Fattighuse, hvorhos han 1883 blev Lærer i Pædagogik og Methodik ved det praktisk-theologiske Seminarium. Denne Stilling fratraadte han 1886, da han 29 Maj s. A. blev udnævnt til Sogneprest ved Gamle Akers Menighed i Kristiania. I Marts 1883 blev han, efterat have forsvaret sin ndfr. nævnte Afhandling «Om den ældste kirkelige Apologi», kreeret til *Dr. theol.* (jfr. Referat af Disputationsakten i Mrgbl. 1883, No. 75 B) og s. A. blev han Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania. Han blev 21 Januar 1890 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig og Embedsfortjeneste».

* 1867 *Emma Vilhelmine Hagerup* (f. 15 April 1840), D. af Sorenskriver Niels Johan H.

Portræt med Biografi i Skill.-Mag. 1886, No. 14 og 15; i Arbeiderens Ven s. A., No. 26; i Budstikken s. A. No. 64.

Den kristelige Troeslære i dens Grundtræk. Oprindelig tolv Foredrag for Skolelærere og andre oplyste Tilhørere. Bergen 1870. 8. XI S., 272 S.

(Anm. i Brgspost. 1870, No. 241; i Aftenbl. 1871, No. 121). — Anden Udgave. Bergen 1874. 8. 2 Bl., III S., 418 S., VIII S. — Tredie forøgede Udgave. Kra. 1879. 8. VII S., 690 S.

Bibelske Foredrag. Kra. 1878. 2 Bl., 164 S.

Ord og Sakrament. En Afhandling. Separataftryk af Theol. Tidsskrift. Kra. 1878. 8. 269 S.

Kirkelig Fattigpleje. To Foredrag. Kra. 1879. 8. 4 Bl., 72 S.

Troeslære til Brug ved højere Religions-Undervisning. Kra. 1880. 8. VIII S., 283 S.

Hedenske og kristelige Tanker om Ægteskabet. Prædiken paa anden Søndag efter Hellig tre Konger. Porsgrund 1880. 8. 24 S. [Indlæg i Striden om H. Ibsens „Et Dukkehjem"].

Ved Porsgrunds kirkelige Fattigplejes Aarsmøde 1880. Separataftryk af „Grenmar". Porsgrund 1880. 16. 26 S.

Kirkelige Vidnesbyrd om Absolutionen. Chra. 1881. 8. 4 Bl., 168 S. (Aftrykt omtrent uforandret fra «Luthersk Ugeskrift» 1880—81, hvor Arbejdet oprindelig blev offentliggjort. Anm. i Morgbl. 1882, No. 128 A af *t*. [D. Thrap]; i Luthersk Ugeskr. 1882, I. 107—11 af D. Thrap; i Norsk Skoletidende s. A.; i dansk ill. Tid. XXIII. 82).

Om det kirkelige Embede og dets Functioner. Efter Kirkens Bekjendelse. Chra. 1881. 8. 3 Bl., VIII S, 387 S. (Anm. af — *s* i Morgbl. 1882, No. 105; i s. Bl. 1882, No. 120 A af *t*. [D. Thrap]; i Luthersk Ugeskr. 1882, I. 123—26; i dansk Ill. Tid. XXIII. 447).

Om den ældste kirkelige Apologi over for det græsk-romerske Hedenskabs Tænkning. En Characteristik i Grundtræk. Chra. 1882. 8. X S., 291 S. (Afhandling for den theol. Doktorgrad. Anm. i Dansk Kirketid. 1883, No. 35; i Teol. Tidskr. XXIII (Ups. 1883), S. 293—96 af J. B.).

Guds Ord og Bøn. Til Lærdom, Formaning og Trøst. Ordnet efter Catechismen. Udg. af K. Krogh-Tonning. Chra. 1884. 8. XIII S., 484 S. (Anm. af *t*. [D. Thrap] i Morgbl. 1884, No. 266 A).

Den christelige Dogmatik. Fremstillet af Dr. K. Krogh-Tonning. I—IV. Chra. 1885—91. 8. *I*. Fundamentallære. 1885. 2 Bl, 267 S. (Anm. i Morgbl. 1886, No. 58; i Aftpst. 1885, No. 266 A af „en Præst"; i Dagbl. 1885, No. 417 af —dd—; i Dr. Tid. 1885, No. 282 af C. M. Hvistendahl). — *II*. Menneskets oprindelige Livssamfund med Gud. 1886. 2 Bl, 447 S. (Anm. i Tidskr. f. kristl. tro och bildn. V. S. 246—48 af G. v. S.[chéele]) — *III*. Ophævelsen af Menneskets Livssamfund med Gud. 1889. 4 Bl., 410 S. (Anm. af A. H.[ansen] i Luth. Kirketid. 5 R. VII. S. 187—91; af G. v. Scheele i Tidskr. f. kristl. tro och bildn. IX. S. 243—45). — *IV*. Gjenoprettelsen af Menneskets Livssamfund med Gud. H. 1. 1891. 336 S.

Christendommmen og Tidens Vantro. Porsgrund 1886. 8. 99 S. (O. m. T.: «Overlærer Dyrings småskrifter for folket og skolen», No. 3.)

Christelig Opdragelseslære. Fremstillet af Dr. K. Krogh-Tonning. Chra. 1886—87. 8. 2 Bl., 361 S. (Anm. i Fædrel. 1887, No. 12; i Teol. Tidskr. [Ups.] 1887, S. 386—90 af N. L.; i Hults Pedagog. Tidskr. 1888, S. 390—93 af E. H.)

Om Inspirationen. Nogle Ord i Anledning af Prof. F. Petersens Angreb *paa den kirkelige Inspirationslære*. Chra. 1888. 8. 43 S., 5 S. (Anm. i

Morgbl. 1888, No. 118. Jfr. P's „Svar" i Luth. Kirketid 5. R. III, 137—142, hvortil „Gjenmæl:" af Kr.-T. sstedS. S. 169—173 og nyt Gjensvar af P. S. 173—175. Cfr. videre Indlæg i Striden i s. Bl. l. c. S. 158—63 af S. M.; S. 175—83 af Red., besvaret af Kr.-T. S. 190—93; S. 217—25 af Gisle Johnson; i 5 R. V. S. 84—113 af N. A. Dahl. Jfr. ogsaa det særskilt udkomne Skrift af N. A. Dahl: „Tanker om Inspirationen". Kra. 1889. 8. 54 S.).

Han har givet Stødet til og forestaar Udgivelsen af Samlingen **Vidnesbyrd af Kirkefædrene** (I—XVI. Kra. 1880—91), af hvilke B. VII: **Justinus Martyrs Apologier** (1883. 8. 4 Bl., 165 S.) er oversat af ham.

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev. luth. Kirke, Ny Række *I.* (1871), S. 1—38 og 316—50: Om Pascals Pensées; S. 523—62: De gammellutherske Dogmatikere om den hellige Skrifts guddommelige Oprindelse og Autoritet. I.; S. 625—34: Anm. af Delitzsch: System der christlichen Apologetik. — *II.* (1873), S. 304—55: De gammellutherske Dogmatikeres Apologi for den hellige Skrifts guddommelige Oprindelse og Autoritet. II.; S. 270—72 og 469—80: Anmeldelser af Skrifter af T. W. Ecklin, Edmund Spiess og Fr. H. R. Frank. — *V.* (1877), S. 237—89 og 361—455 og *VI.* (1879), S. 1—73 og 161—219: Ord og Sakrament (jfr. VII, 286—308 af G. V. Lyng, hvortil Svar af Kr.-T. i s. B. S. 405—13).

I **Luthersk Ugeskrift** *1879, I.* 55 fg., 67 fg., 87 fg., 103 fg., 119 fg., 135 fg., 155 fg. og 171 fg.: Kirken og det kirkelige Embede. — *1880, II.* 319 fg., 329 fg., 354 fg., 369 fg., 393 fg., 410 fg. og *1881, I.* 28 fg., 37 fg., 81 fg., 101 fg., 135 fg., 150 fg., 165 fg., 200 fg., 245 fg., 261 fg. og 295 fg.: Kirkelige Vidnesbyrd om Absolutionen. (Senere udg. særskilt, se ovfr.). — *1891, I.* 231—37, 245—50, 265—66, 282—85, 300—304, 315—20, 324—31, 343—48, 363 fg., 378—84, 397—400: En Udsigt over Forsoningslærens Historie. — Desuden har han i dette Tidsskrift i Aarene 1878—84 skrevet en Række Anmeldelser af theologisk og filosofisk Literatur.

I Vidar, red. af L. Daae og Y. Nielsen, 1888, S. 78—86: Anm. af K. M. Thordén: Schweitziska krist-katolska kyrkan.

I Tidskrift för kristlig tro och bildning *II.* (Ups. 1884), S. 70—75: Anm. af Heuch: Vantroens Væsen. — *III.* (1885), S. 165—185: Om den gudomliga uppenbarelsen

I Eckhoffs **Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml.** (1880), S. 280 fg.: Alterens Sakrament (Præd. paa Skjærthorsdag). — I 2. **Saml.** (1881), S. 468 fg.: Jesu Christi Kirkes Enhed (Præd. paa 17 S. e. Tr.).

I **Morgenbladet** *1886,* No. 524 og No. 526: Hedenskabets Forhold til Menneskehedens Kulturopgaver. — *1890,* No. 591, 593, 599, 604, 606, 617 og 619: Epilog til Pater Scheers Foredrag (Jfr. Modbemærkninger i s. Bl. No. 666 [af M. J. Monrad]; i Aftpst. 1890, No. 682; i Luth. Kirketid. 5 R. VIII (1890), S. af Gust. Jensen; Svar fra Krogh-Tonning i Morgbl. 1890, No. 648; samt i Luth. Kirketid. 5 R. IX. (1891), S. 177—80, 196—99, 212—16 af Gisle Johnson).

Krogness, Johan Richard, Søn af Kjøbmand *Erik Rolfsen K.* og Hustru *Ingeborg Jensdatter*, blev født i Throndhjem 11 Marts 1814, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1835 og studerede efter Andenexamen en Tid Retsvidenskaben, men forlod saa Universitetet og bosatte sig som Handelsmand i sin Fødeby. Efter et Par Aars Forløb kjøbte

han Ejendommen Hommelviken i Malviks Annex i Strinden, hvor han efterhaanden udvidede sin Virksomhed og i sine senere Aar sad som Driftsherre for et stort agronomisk og industrielt Brug. Fra Slutningen af 40-Aarene var han i en Række af Aar Ordfører i Strindens Hereds-styrelse, valgtes 1850 til 1ste Suppleant til Storthinget og mødte 1854 1ste Gang paa Storthinget som Repræsentant for søndre Throndhjems Amt. Han mødte senere uden Afbrydelse — til 1865 altid som 1ste Repræsentant — paa alle ordentlige og overordentlige Storthing til og med 1868—69. For Valgperioden 1871—73 var han valgt til 3dje Repræsentant, men hindredes i 1871 ved Sygdom fra at møde, og just som han laa paa Rejse til Thinget 1872 døde han i Throndhjem 2 Februar. I Storthinget var han stadig Medlem af Budgetkomiteen, fra 1858 af Valgkomiteen og i Aarenes Løb af de fleste nedsatte Specialkomiteer, saaledes af Statslaanskomiteen paa det overordentlige Thing 1858, af Adressekomiteen i Anledning af Statholdersagen i 1860, af Komiteen ang. Hjælp for Danmark paa det overordentlige Thing i 1864 — han var denne Komites Sekretær — af Traktatkomiteen 1865—66 og af Stemmerets- og Jernbanekomiteerne 1868—69. Han var Medlem af Storthingets Kroningsdeputation til Stockholm i 1860 og ligesaa af dets Deputation ved Göteborg—Stockholm-Jernbanens Aabning i 1862. Fra 1839 til 1845 var han Medlem af Norges Banks Repræsentantsskab.

* *Elisabet Biering.*

Portræt med Biografi (og Mindetale af Aug. Holth) i Norsk Folkeblad 1872, No. 7. *Nekrologer* i Aftbl. 1872, No. 30, i Dagbl. s. A. No. 29, i Morgbl. No. 34 A, Thj. Adr. No. 29; Thj. Stiftsavis No. 29, jfr. No. 34. Jfr. Breve fra Henr. Wergeland, S. 111—13.

Tro og detailleret Fremstilling af det berømte Theaterslag i Christiania, den 28de Januar 1838. Chra. 1838. 8. 32 S. (Anonymt. Jfr. Forf.s Erklæring i Morgbl. 1838 No. 34.)

Heimdal, en Nytaarsgave for 1839. Udg. af J. R. Krogness. Med Henr. Wergelands Portrait. Chra. 1839. 16. 120 S. (Anm. i Intell. Blad til Norske Læsefrugter 1 Febr. 1839.)

I **Bien** *XXIX*. 115—125: Bolivars Død, et Digt efter det svenske.

I **Norske Læsefrugter** I. 5—37: Den gale Hans, en original Fortælling.

I **Thj. Adr.** 1859, No. 75 og 78: Forsvar ang. hans Storthingsvirksomhed.

Forskjellige **Digte** af ham er trykt under Merket *J. R.* i de to ovfr. nævnte Tidsskrifter.

Krogness, Ole Andreas Tangen, Søn af Kjøbmand og Bankdirektør *Ole Andreas K.* (f. 1802, † 1869, Storthingsmand fra Throndhjem 1848, 1851, 1857, 1859—60) og *Anne Birgitte K.*, blev født i Throndhjem 1832, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1848 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1853. Han blev s. A. ansat

som Lærer ved Realskolen i Throndhjem og udnævntes 16 Februar 1861 til Adjunkt ved Kathedralskolen dersteds, blev 12 Juli 1866 res. Kapellan til Strinden og 5 April 1879 res. Kap. ved vor Frue Kirke i Throndhjem, hvorhos han i flere Aar var Prest ved Rotvolds Sindssygeanstalt. Fra 1884 var han Medlem af Throndhjems Kommunerepræsentantskab og tillige (til Udgangen af 1886) i flere Aar Medlem af Realskolens Direktion. Han døde 8 Marts 1887.

* 5 Februar 1884 *Kristiane Augusta Lindemann* (f. 24 Septbr. 1850), Enke efter Cand. pharm. Jacob Johannes Carstens Hirsch († 1881) og D. af Læge i Throndhjem Peter Tangen Lindeman og Lovise Bauck.

Nekrolog i Thj. Adr. 1887, No. 58; i Kirkeligt Folkeblad 1887, No. 6 af H. Vexelsen; i Dansk Kirketid. s. A. No. 15 af F. Helveg. Jfr. M. C. Carstens: Stamtavle over Familierne Weisser—Oeding, S. 9.

Nogle Prædikener af O. A. T. Krogneſs. Udgivne efter hans Død ſom Mindeblade til hans Venner. T.hjem 1888. 8. 84 S.

Med Fr. Wexelſen var han **Medudgiver** af **Kirkeligt Folkeblad** Aarg. 1—6. T.hjem 1857—62. Heri er af ham: *1857*, S. 26—33: Et Tilbageblik; S. 49—63, 65—78 og 81—86: De Helliges Samfund; S. 78—81: Ytringer af Luther om Barnedaaben; S. 145—159, 161—165, 193—202, 230—238, 305—320, 324—336 og 369—383: Meddelelſer om den kirkelige Gudstjeneſte; S. 222—225, 238—241, 252—273: Smaaſtykker af Mathias Claudius; S. 273—287: Den kriſtelige Ydmyghed. Prædiken paa 11. Søndag e. Trin. — *1858*, S. 9—11: Det er velſignet at have Herren med; S. 45—49: „Sig til min Sjæl: jeg er din Frelſe"; S. 97—111: Om Forſagelſen i Daabspagten; S. 193—208: Ignatius, Biſkop i Antiochien; S. 248—272 og 273—277: Ambroſius af Mailand. (Efter Dr. Rudelbach); S. 298—305: Martin af Tours og den første Kjætterhenrettelſe. (Efter Rudelbach); S. 305—316: Den kriſtelige Frihed gjør os til Retfærdighedens Tjenere. (Præd. paa 7de Sønd. eft. Trin.) — *1859*, S. 1—14: Ved Nytaar; S. 97—126 og 129—143: Bemærkninger i Anledning af „Katholſk Intelligentsblads" Ytringer om den lutherſke Kirkeafdeling og den kirkelige Anſkuelſe; S. 225—241: Nogle Oplysninger om Confirmationen; S. 241—253: Nogle Betragtninger over Rom. 8, 19—22; S. 284—289: Betragtninger over Ev. paa 13. Sønd. e. Tref. af G. C. Dieffenbach. Overſ.; S. 289—300: En Legende; S. 305—312: Nogle Ord i Anledning af en Opfordring til os i Norſk Kirketidende Nr. 39 d. A; S. 353—362 og 369—379: Om borgerligt Ægteſkab. — *1860*, S. 17—27 og 33—44: Om Ægteſkabsſkilsmisſe og borgerligt Ægteſkab; S. 49—65: Atter nogle Ord i Anl. af en Opfordring til os i N. Kirketidende; S. 97—108: Vor Herres Jeſu ſtille Indtog i Jeruſalem. En Palmeſøndags-Betragtning; S. 190—209: Lignelſen om Surdeigen; S. 241—250: Et Par Bemærkninger om den fjerde Bøn i Fadervor; S. 321—336 og 343—347: Henr. Steffens's Barndomsliv. Overſ. fra „Was ich erlebte"; S. 385—397: Jeg tror paa Syndernes Forladelſe. — *1861*, S. 49—60: Lignelſen om Sennepskornet; S. 117—126: Et Ord af Apoſtelen Johannes; S. 185—196: Herrens lyslevende Nærværelſe iblandt os; S. 233—247, 270—281 og 329—333: Nogle hiſtoriſke Oplysninger om Skriftemaalet. — *1862*, S. 241—256: En Betragtning i Anl af Math. 9, 14—17.

I **Aftenbladet** 1858, Nr. 173: Tilſvar i Anl. af Provſt Wetleſens Angreb *paa mine* „Meddelelſer om den kirkelige Gudstjeneſte".

Krogness, Samson, Søn af Kirkesanger *Mads Johannessen K.* (f. 1801, Lærer fra 1816 til 1870, † 1871) og *Karoline Alexandersdatter* (f. 1793, † 1869), er født i Førde 20 Septbr. 1830, blev i Decbr. 1849 udexamineret med Hovedkarakter «Godt» fra Stordøens Seminarium og var derefter ansat som Lærer i Naustdal, senere ligesaa i Kinn og som Kirkesanger i Bremanger. 1857 blev han ansat som Lærer ved Opdragelsesanstalten «Hans Cappelens Minde» ved Skien. I Januar 1859 ansattes han som Lærer ved Bodsfængslet og i 1862 ved Ladegaardsøens Skole. Han gav s. A. det første Stød til de senere nordiske Lærermøder, idet han bragte Sagen paa Bane ved et svensk Lærermøde i Gøteborg 9—11 Juli 1862 og vandt Tilslutning for sin Ide hos Udgiverne af den danske og den svenske Folkeskoletidende, Redaktørerne Lauritsen og Berglund. (Jfr. Almuskoletidende 1862, S. 96 og 197 og 1863, S. 25.) Omkring denne Tid hørte han i tre Semestre daglig theologiske Forelæsninger ved Universitetet og modtog Vinteren 1865 Kaldelse fra den skandinaviske Augustanasynode til Prest for den norsk-svenske Menighed i Woodstock, Illinois. I Maj 1866 tiltraadte han Rejsen til Amerika og blev, efter ved Ankomsten did at have underkastet sig Examen, ordineret til Prest 23 Septbr. s. A. Til 1876 virkede han derefter som Prest i Chicago, senere har han været Prest i Lyon Co., Iowa. I 1869—70 og 1880—84 var han Medlem af Styrelsen for Augustana theologiske Seminarium og siden 1884 er han Medlem af Centralkomiteen for Israelsmissjonen.

* *Johanne Kornelia Amundsen* († 10 Septbr. 1884), D. af Vognfabrikant A. i Drammen.

Jfr. Luth. Kirketid. VII. 376 af B. J. Muus.

For den christelige Huusandagt. Bønner og Psalmer til hver Morgen og Aften i Ugen. For største Deel efter ældre christelige Forfattere [ved S. Krogness]. Bergen 1854. 16. 127 S. — Nyt Oplag. Bergen 1868. 8. 72 S.

Psalmer til Brug i Missions-Forsamlinger. [Udg. ved S. Krogness.] Skien 1858. 32. 36 S.

Missionsvennen. Udg. af S. M. Krognæss. Kra. 1865. 8. 192 S.

Søndagen. Et Vidnesbyrd. Chicago 1872. 8. 76 S.

De hellige Martyrer. Til Kristnes Opbyggelse saml. og udg. af Dr. Eilert Hagerup samt bearbeidede og med et Tillæg forøget af Mag. C. O. Rosenius. Oversat af S. Krogness. Chicago 1875. 8. 144 S.

Hilsener fra det Fjerne eller Minder fra en Reise gjennem England og Tydskland i 1879 af Pastor O. Olsson, Professor. I norsk Udgave efter en Oversættelse af S. M. Krogness. Kra. 1882. 8. 339 S.

Referat af Forhandlingerne i en Frikonferense i Holden, Minnesota, mellem Nordmænd, som bekjende sig til den lutherske Kirke, fra 27 Juni til 4 Juli 1883. Udg. efter Konferensens Beslutning af Pastorerne S. M. Krogness og Th. Eggen. Decorah, Ia. 1883. 8. 126 S.

Referat af Forhandlingerne i andet Fællesmøde af norsk-lutherske Kirkesamfund i Amerika, afholdt i Gol, Goodhue Co., Minn., fra

14 til og med 20 Mai 1886. Efter Fællesmødets Beslutning udg af S. M. Krogness. Chicago 1886. 8.

Referat af Forhandlingerne i tredie Fællesmøde af norsk-lutherske Kirkesamfund i Amerika, afholdt i Willmar, Minn., fra 6. til og med 12. Oktbr. 1887. Efter Fællesmødets Beslutning udg. af S. M. Krogness. Chicago 1887. 8.

Han grundlagde i Januar 1861 Almueskoletidende*), som han redigerede dels alene (til 1 Maj 1865), dels sammen med E. F. B. Horn og John Stenersen (til 1 Maj 1866, da J. V. Kvam — se ndfr. — indtraadte i Krogness's Sted). Alt i Bladet, som ikke har andet Forfatter- eller Meddelermerke, er indtil 1 Maj 1866 af Krogness.

Han var Redaktør (1 Jan. 1865 til 1 Maj 1866) af Budbæreren (se under Artiklen A. W. Gram i dette Værks B. II. 405).

I Norsk Kirketidende *1858*, No. 13: Et Ord om Bispevalget. — *1859*, No. 36 og *1860*, No. 39: Overlærer Vogts Større Bibelhistorie. — I dette Blad findes desuden af ham enkelte Boganmeldelser (i 1860, No. 7 af Th. Lous's Haandbog i den kristelige Børnelærdom) og enkelte anonyme Smaastykker (bl. a. om R. Paulsens Skrift om Frimenigheden).

I For Fattig og Rig *1858*, No. 3: Beretning om Opdragelsesanstalten „Hans Cappelens Minde". — *1885*, No. 40: En Afskedstime [ang. Forf.s Hustru].

I Missionsblad for Israel *1887*, S 39 fg.: Fra Amerika. — *1888*, S. 17—24: Grundlæggelsen af den norsk-amerikanske lutherske Zionsforening for Israelsmissionen; S. 132—141: Zionsforeningens første Femaars-Virksomhed.

I Luthersk Ugeskrift, Ny Række, *VI*. 38—43 og 56—60: „Den forenede norsk-lutherske Kirke i Amerika."

I Luthersk Kirketidende, 5. Række, *VII*. (1890), S. 10—16: Blik over det norsk-lutherske Kirkearbeide i Amerika i Synodalaaret 1888—89; S. 315—17: Endel amerikansk Kirkestatistik. — *VIII*. 252—54: Den amerikanske „forenede norsk-lutherske Kirkes Protest mod Kongregationalisternes Proselytmageri".

I Postbudet (Egsæt) 1853, No. 21 og 22: Mod Sogneprest O. T. Krohgs Artikel i No. 19. (Jfr. Svar af Krohg i No. 24 og 25 og Tilsvar af Krogness i No. 31, 32, 34 og 35).

I Correspondenten 1858, 14 April: Nekrolog over Seminarist Olai Skullerud.

I Morgenbladet og i Aftenbladet findes enkelte Artikler af ham i Aargangene 1860—1865. — I Dagbladet 1863—64 var han Medarbejder, bl. a. som Referent ved det overordentlige Storthing 1864. — I Aftenposten findes ligeledes nogle mindre Stykker af ham i 1866 og 1867, bl. a. i 1867, No. 98: En Meddelelse ang. Elling Eielsen; No. 131: I Anl. af Pastor H. Preus's Ytringer om Augustana-Synoden. — I Fædrelandet 1885 fg. har han skrevet et og andet fra Amerika.

I Amerika har han grundlagt og med Bistand af Prester i Augustana-Synoden redigeret Aargangene 1867—69 af Maanedsskriftet Den norske Lutheraner. — Ligesaa udgav han i Chicago 1868—69 Tidsskriftet Eben-Ezer. — Videre var han valgt til Redaktør for Aarg. 1. 2. og 5—9. af Augustana-Synodens Organ Luthersk Kirketidende (Chicago, Ill., og Beloit, Ia., 1874—82). — Som Sekretær i Synoden har han

*) *Aarg.* 1 havde Titlen: «Maanedstidende for den norske Almueskole. Under Medvirkning af Norsk Kirketidendes Redaktør Th. C. Bernhoft med flere Theologer og Lærere udgivet af *S. M. Krogness.*»

udgivet Beretninger om «Den norske Augustana-Synode» for Aarene 1870—74 og 1876—82.

I de norsk-amerikanske Blade Emigranten (Madison), Fædrelandet og Emigranten (La Crosse), Nordvesten (St. Paul), Skandinaven, Norden og Ugeblad for Kirken (alle i Chicago) har han skrevet, især om kirkelige Anliggender.

Krohg, Broder Lysholm, Søn af Oberst og Generalvejmester nordenfjelds *Nicolai Frederik K.* og *Anna Meincke*, blev født 19 August 1777 paa Munkvold ved Throndhjem, hvilken Gaard Forældrene var tilflyttet s. A. Hans og Søskendes første Undervisning blev ledet af Huslærere (bl. a. af den senere Biskop F. J. Bech), i en noget ældre Alder kom han ind paa Throndhjems Kathedralskole, hvor han gik til 1794, da han sendtes til Kristiania for at optages paa den militær-mathematiske Skole. I 1798 blev han Officier og gjorde en Tid Garnisonstjeneste ved 1ste akershusiske Infanteriregiment, senere som Kornet ved smaalenske Dragonregiment. Ved Faderens og derefter en ældre Broders Død i 1801 blev han konst. i disses Embede som Generalvejmester nordenfjelds; efter dette Embedes senere paafulgte Deling var han fra 1808 til 1827, da disse Embeder blev ophævet og henlagt til Amterne, ansat som Vejmester i søndre Throndhjems Amt og fra 1823 tillige konst. i lignende Stilling i nordre Throndhjems Amt; som saadan forestod han Anlægget af den nye Jæmtelandsvej, der blev færdig 1835. Ved Siden af sin Embedsgjerning sad han en Tid i en udstrakt privat Virksomhed som Gaardbruger og Industridrivende paa sine Ejendomme Stjørdalsgodset, øvre Selsbak, Mosviken, Kjøstad, paa hvilket sidste Sted han anlagde en storartet Planteskole. I 1850 overdrog han sine Jordejendomme til to af sine Sønner, besøgte det følgende Aar Verdensudstillingen i London og boede saa senere i Throndhjem, hvor han døde 16 Oktbr. 1861. Han blev 1818 R. S. O., 1855 R. N. O. og 1 Decbr. 1857 R. St. O. O. «for almennyttig Virksomhed». Af Romsdals Amts Landhusholdningsselskab modtog han i 1860 dets Guldmedalje.

* 16 August 1810 *Magdalene Wensell Schnitler* (f. 31 Decbr. 1789, † 28 Oktbr. 1870), D. af res. Kapellan til Hiteren Peter S. og Maren Elisabeth Wensell.

Biografi i Harald Krohgs «Nogle biogr. Skitser til Familien Krohgs Stamtavle», S. 30—48. Jfr. B. Moes Tidsskrift II. 242.

Myrdyrkning i Spørgsmaal og Svar [osv.]. Af F. v. Ekensteen. Oversat efter det 3die svenske Oplag af B. L. Krohg. Molde 1853. 8. 3 Bl., VIII S., 18 S. m. 2 Tab. — 2det Oplag. Molde 1854. 8.

I Morgenbladet 1854, No. 15, 16 og 17: Nogle Bemærkninger i Anl. af eu Beretning om Chausseen i Drivdalen.

I Christiania-Posten 1857, No. 108, 110 og 117: Om Oustmyrens Dyrkning.

Trykt 1 Juli 1891.

Krohg, Christian, eneste Søn af Oberstløjtnant i Kavalleriet og Generalvejmester søndenfjelds *Georg Anton Krogh**) (f. 1 Novbr. 1734, † 12 August 1797) og *Maren Hofgaard* (f. 1751, † 1821), blev født paa Gaarden Nitteberg i Gjerdrum 15 Januar 1777. Til sit 14de Aar blev han undervist af Huslærer i Hjemmet, sattes i 1790 ind i Kongsbergs Skole og blev 1794 Student derfra med Udmerkelse. I 1797 tog han juridisk Embedsexamen med Laud og ansattes 1800 — efter Konkurrance bl. a. med A. S. Ørsted — som Adjunkt (Docent) i det juridiske Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet, blev 1801 tillige Lærer i dansk Ret og Folkeret ved Søkadetakademiet, udnævntes 1803 til extraordinær Professor i Lovkyndighed og s. A. tillige til Auditør og Regnskabsfører ved Søkadetkorpset. 1804 blev han udnævnt til 2den og 1805 til 1ste Assessor i Throndhjems Stiftsoverret og var fra 1810 tillige Justitiarius i Priseretten sammesteds. Under sit Ophold i Throndhjem var han i Aarene 1805—14 Medbestyrer af Realskolen og havde som saadan i flere Aar det specielle Opsyn med Undervisningen; derhos var han Tid efter anden Medlem af forskjellige Kommissjoner, saasom til Undersøgelse af Sagen ang. Lektoratgodset, ang. det throndhjemske Vaisenhus, ang. Daarekisters bedre Indretning (han forfattede Forslaget), ang. Oprettelsen af en Tvangsarbejdsanstalt, ang. Fattigvæsenets bedre Indretning, ang. Opløbet i Throndhjem 5 Maj 1813, m. v. For Videnskabsselskabet, hvoraf han blev Medlem i 1805 og hvis Præses han var fra 1820 til sin Død, gjorde han paa Forlangende Udkast til nye Statuter. Da det juridiske Fakultet skulde organiseres ved det nye norske Universitet, blev han i 1812 tilbudt Ansættelse som Lærer ved samme, hvilket Tilbud han imidlertid afslog i Skrivelse af 8 Decbr. s. A., «da han i de 8 Aar, siden han havde forladt Kjøbenhavn, ikke havde havt Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med Videnskabens Fremskridt, undtagen hvad umiddelbart angik den Danske Ret». Den 3 Juni 1814 blev han alligevel af Kong Christian Fredrik udnævnt til Professor i Lovkyndighed, «sandsynligvis uden at man i Forvejen havde forvisset sig om hans Villighed til nu at modtage Embedet; thi man erfarede strax efter, at han nu ligesaalidt som i 1812 vilde være Professor». (Jfr. L. M. B. Aubert i Ugebl. for Lovkyndighed 1870, S. 121 fg.) Ligesaalidt vilde han modtage de ham senere gjorte Tilbud om et Assessorat og (i 1827) om Stillingen som Justitiarius i Højesteret. Derimod modtog han det paa ham i Rigsforsamlingen paa Ejdsvold den 16 Maj 1814 faldne Valg som 1ste Medlem af den den 19 April s. A. nedsatte Lovkomite til Udarbejdelse af Forslag til en almindelig civil og kriminel Lovbog. I Juli og Septbr. 1814 holdt Komiteen sine

*) Sønnesøn af en Bonde fra Gaarden Krogen i Høland, hvorfra Familjenavnet skriver sig. For at skilles fra den adelige Slægt von Krogh forandredes Familjenavnets Skrivemaade i 1800 fra Krogh *til Krohg. Dog* skrev Statsraad Chr. K. endnu i 1803 paa Titelbladet til «Forelæsninger over *Folkeretten»* sit Navn paa den gamle Vis Krogh. (Jfr. B. Moes Tidsskrift II. 253—55.)

første Møder; fra Oktbr. s. A. var K. optaget som Repræsentant for søndre Throndhjems Amt paa det overordentlige Storthing og endnu før Thingets Slutning udnævntes han (18 Novbr. 1814) til Statsraad; Lovkomiteen fratraadte han 15 Januar 1815 mod at ansættes som overordentligt Medlem af samme. Efter at have tilbragt sit første Statsraadsaar som Medlem af Statsraadsafdelingen i Stockholm, søgte han allerede i Januar 1816 Afsked fra dette Embede, hvilket dog f. T. afsloges og først indvilgedes 10 Oktbr. 1818. Da Storthinget den 9 Septbr. d. A. havde besluttet til Opfyldelse af Grl. § 94 strax at overdrage til én Mand at udarbejde Udkast til en Kriminallov samt Forslag til en Kriminalproces og til dette Arbejde udseet Krohg, som ikke samtidig maatte beklæde noget andet Embede, men oppebære en aarlig Gage af 2000 Spd. for Lovarbejdet, modtog han dette Hverv og udnævntes 26 Oktbr. 1818 til Formand i Lovkomiteen, som foruden ham fra nu af skulde bestaa af 3 faste Medlemmer. Han fik Tilladelse til under Lovarbejdet at blive boende paa sin Gaard Munkvold ved Throndhjem og mødte derefter som 1ste Repræsentant for søndre Throndhjems Amt paa alle ordentlige og overordentlige Storthing 1821—28. I 1821 var han Præsident i Lagthinget og i Rigsretten mod Statsraad Fasting, 1824 var han Præsident i Storthinget, 1827 baade i Storthing og Lagthing. Han var paa samtlige Thing Medlem af Fuldmagtskomiteen (Formand 1827) og Valgkomiteen (Formand 1824 og 1827) og bl. a. Formand i Konstitutionskomiteen 1824. Ved denne Deltagelse i det politiske Livs Arbejde og ved den Omstændighed, at han som Lovkomiteens Formand maatte deltage i Overvejelser og Betænkninger om andre Lovgivningsemner end Kriminal-Lov og Proces, forstyrredes og sinkedes hans Lovarbejde i høj Grad; fra Aar til Aar fik han af Storthing og Regjering Udsættelse med Aflevering af sine Udkast og Materialier, men da den yderste Frist var udløbet den 30 Septbr. 1828, uden at noget var kommet fra ham, indstillede den norske Regjering under 3 Oktbr. 1828 til Kongen at nedsætte en ny særskilt Kommissjon til Behandling af de Gjenstande, hvorom det var overdraget Krohg at udarbejde Lovudkast, hvilken Kommissjon skulde sætte sig i Forbindelse med ham. Før denne Indstilling var forelagt Kongen, afgik imidlertid Krohg den 10 Novbr. 1828 pludselig ved Døden i Kristiania, hvor han var forbleven siden det overordentlige Storthings Slutning. «Græmmelse over, at han havde paataget sig, hvad hans medfødte Ængstelighed ikke gjorde ham det muligt at udføre, bidrog sandsynligvis til før Tiden at lægge ham i Graven» (Statsraad Holsts Optegnelser, S. 207). Han var 1815 bleven Ridder og 1818 Kommandør af Nordstjerneordenen. Kort efter hans Død blev der, efterat H. Wergeland havde skrevet (i Morgbl. 1829, No. 70) «om et Hædersminde over Chr. Krohg», udstedt Indbydelse til ved en offentlig Indsamling over

hele Riget at faa rejst et Mindesmerke over ham i Hovedstaden, hvilket afsløredes den 17 Maj 1833.

* 11 Septbr. 1800 *Stinken Meincke Krohg* (f. 1 Juli 1781, † 23 Oktbr. 1841), hans Søskendebarn og Søster af nedennævnte Amtmand Hilmar Meincke K.

Portræt med Biografi [af B. Moe] i Bien VIII. 121—25. — *Mindetale* over ham i Vid.-Selsk. i Throndhjem af N. St. Schultz *med Kantater* ved samme Lejlighed i Det kgl. n. Vid. Selsk.s Skrifter i 19. Aarh. III. 1—24. — *Nekrologer og Mindedigte* i Morgenbladet 1828, No. 319, 323, 325, 326, 339; i Patrouillen s A. No. 87. — *Tale [og Sange] ved Afsløringen af Chr. Krohgs Minde af Henr. Wergeland.* Chra. 1833. 8. 22 S. [optaget i W.s Saml. Skrifter VII. 382—91, jfr. I 124 fg. og s. Bd. S. 11—16: *Et Kvæde ved Christian Krohgs Grav*]; jfr. ogsaa Morgbl. 1833, No. 136 og Bien XII. 2. 116—26 [«*En Ynglings Drømmerier ved Krohgsstøtten*» af Sylvester Sivertson]. — *Om hans Lovarbejde* se Storth. Forhandl. paa alle de i Hovedregistret 1814—70, S. 393 fg. anførte Steder samt den af L. M. B. Aubert givne Oversigt over Arbejdets Gang i hans «De norske Retskilder», S. 371—78 og de der citerede Steder, hvortil her i Anledning af Forf.s Anmerkning S. 371 føjes den nye Oplysning, at Lovkomiteens Forhandlingsprotokol, der for den første Tid ogsaa benyttedes som Journal, samt dens Kopibøger og det væsentligste af dens Arkiv nu findes i Justitsdepartementets Lovkontor; noget af Lovkomiteens Arkiv, særlig vedrørende Bergverkslovgivningen, findes i Rigsarkivet. — Jfr. forøvrigt videre Statsraad P. C. Holsts Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, fl. St. (se Reg.); Pavels's Dagbogs Optegnelser 1815-16, fl. St. (se Reg.); Breve og Optegnelser af Peter Motzfeldt, fl. St. (se Reg.); B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 92—94; F. Bætzmann: Det norske Statsråd, S. 19, 23, 211; D. Thrap: Bidr. t. d. n. Kirkes Hist. i 19. Aarh. I. 318 og II. 84 fg.; Fra Biskop Bugges Haand, udg. af D. Thrap, S. 31 fg.; Norsk hist. Tidsskr. 1. R., II. 35, 358, 364; Breve fra Danske og Norske, udg. af Dr. L. Daae, S. 250, 304, 314 fg., 323 fg., 328, 334—36, 345—47, 354; Essens Breve, udg. af Y. Nielsen, fl. St. (se Reg.); Statsborgeren XXI. 79; Morgbl. 1868, No. 19; Y. Nielsen: Norges Hist. efter 1814, I. S. 19 o. fl. St.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 65.

Forsøg til en Ledetraad ved Forelæsninger over Folkeretten. Kbhvn. 1803. 8. 280 S. (Anm. i Lærde Efterretn. 1804, S. 721—29.)

Juridisk Archiv, udg. af Chr. Krohg, No 1. 2. Kbhvn. 1803—1804. 8. (Anm. i Jurid. Maanedstid. 1803, H. VII. 63—74; i Lærde Efterretn. 1810, No. 49. Tidsskriftets Udgivelse blev siden fortsat af A S Ørsted, idet der intet blev af den første Plan fra 1804, at K. og Ø. skulde udgive vexelvis hver sit Hefte. I Arkivets H. 5, S. 186—248 skrev K. Recensjoner af 1) J. Bentham: Traité de législation civile et pénale; og af 2) D. C. G. Rößig: Einige Vorschläge den Krieg menschenschonender zu machen.

Constitutions-Committeens Betænkninger og Indstillinger angaaende de paa 3die ordentlige Storthing fremsatte Constitutions-Forslag, der vare udsatte til Afgjørelse paa det 4de ordentlige Storthing. Med et Anhang. Chra. 1824. 8. 235 S. (Som Formand i Konstitutionskomiteen 1824 var K. Hovedforfatter af denne Indstilling, med Komite-Kollegerne Prof. G. Sverdrup, Grev Wedel og Sorenskriver Ingelbr. Knudsøn til Medarbejdere, som „ganske vist heri havde en vigtig Del"

[Statsraad Holsts Optegnelser, S. 208]. Sikkert er det, at G. Sverdrup konciperede Indstillingen om det absolute Veto. En Erklæring af Krohg, dat. 23 Juni 1824 og afgivet konfidentielt til Statsraad Holst, ang. Garantier fra Kongemagtens Side for Tilfælde af fornyet Fremsættelse af en kgl. Prop. om absolut Veto, er nu trykt som Bilag til Statsraad Holsts Optegnelser, S. 446—51.)

I Juridiske Samlinger IV. (1830), H. 2, S. 1—40: Grundsætninger og Regler, som formentligen blive at følge ved Udarbeidelsen af den nye almindelige Kriminallov. (Indleveret af Forf. i Lovkomiteen i Decbr. 1814, meddelt til Trykning i Jur. Saml. af Morgenstierne. Jfr. N. Treschows Bemærkninger i Lovkommissjonens „Udkast til Lov ang. Forbrydelser", Chra. 1832, S. 3—25.)

Et Par Breve fra Krohg til J. Chr. Berg er trykt i Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 14 og i norsk Hist. Tidsskr. 1. R. II. 354—56, begge Steder meddelt af Dr. L. Daae.

Som Komitemedlem i Storthinget forfattede han i sin Thingtid, foruden de ovfr. anførte Indstillinger fra 1824, flere af de vigtigste Indstillinger, saaledes bl. a. i 1821 den endelige Indstilling ang. Opgjøret med Danmark (Storth. Forh. 1821, Maj, S. 200 fg.), Adressen til Kongen af 18 Juni s A. ang. Betaling af Gjælden til Danmark (Storth. Forh. 1821, Juli, S. 95 fg.) og paa det overordentlige Storthing i 1822 Indstillingen ang. den kgl. Prop. om Optagelse af et Laan hos Banken paa indtil 345,000 Spd. (Storth. Forh. 1822, Novbr., S. 340 fg.). Jfr. P. Motzfeldts Breve og Optegnelser, S. 293. 332 og 432.

Krohg, Georg Anton, Søn af ovennævnte Statsraad *Christian K.*, blev født paa Faderens Gaard Munkvold ved Throndhjem 13 Marts 1817. Her undervistes han privat af Huslærere (blandt disse var L. Kr. Daa) til Faderens Død. Statsraad Krohgs Efterladte sad efter hans pludselige Bortgang i Novbr. 1828 igjen i mindre gode Kaar, Sønnen havde som oftest liden Undervisning og hans Udvikling blev derfor tildels Autodidaktens. 1835 blev han, privat dimitteret, Student med Laud og i Juni 1842 juridisk Kandidat med Haud. I 1844 blev han Kopist i Finantsdepartementet og ved dettes Deling i 1846 i det nyoprettede Departement for det Indre, hvor han 15 Oktbr. 1857 udnævntes til Fuldmægtig. I denne Stilling døde han 13 April 1873. Ved Universitetet saavelsom i hans hele senere Liv var Studiet — ogsaa i Kildeskrifterne — af Fædrelandets og de nordiske Rigers Historie og Sprog ved Siden af den gamle græske Literatur og hans Samtids politiske Historie hans kjæreste Syssel. Den Ide, som beherskede hans Liv og Virken, var den skandinaviske, hans hele Forfatterskab havde denne Ide til Emne eller Formaal, og han stillede sig, strax Krigen brød ud mellem Danmark og Tyskland i 1848, som frivillig i de danske Soldaters Række, hvor han gjorde Tjeneste til Slutningen af Juli 1848 dels som menig Infanterist ved 10de Bataljon af Flankekorpset i Nørrejylland, dels som bereden Ordonnants hos Generalmajor Schleppegrell. Paa hans Grav paa vor Frelsers Gravlund rejste en større Kreds af hans Venner i 1881 en Bauta.

* *3 August 1848 Sophie Amalia Holst* (f. 31 Maj 1822, † 29

April 1861), D. af Sogneprest til Elmelunde paa Møen Peder Nicolai H. og Anne Helene Nicoline Tønder-Lund.

Til Minde om G. A. Krohg. (Chra. 1873. 8. 19 S. Indhold: 1) Sogneprest S. Bruns Tale ved hans Jordefærd; 2) Prof. L. Kr. Daas Tale ved Studentersamfundets Mindefest for K. den 26 April 1873; 3) Mindedigte af Nordahl Rolfsen, Fr. Gjertsen og A. Munch). *Nekrologer* i Aftbl. 1873, No. 86; i Aftpst. No. 86; i Morgbl. No. 103; i Ny ill. Tidning 1873, S. 198 af H.[amilton]. Jfr. C. J. Anker: Norske frivillige i de danske forsvarskrige, S. 106—128; Orla Lehmann: Efterladte Skrifter II. 372; Forhandl. i det skand. Selskab i Chra. 1864—66, S. 58, 69, 132, 188, 191 fg. og 229.

Islandske Folkesagn efter Arnason, Maurer og Fleere i Oversettelse og Samendrag ved G. A. Krohg. Chra. 1863 [ↄ: 1862]. 8. 2 Bl., 204 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 52, hvorimod „Nødverge" af K. i Aftbl. s. A. No. 302; i Aftbl. 1863, No 35 og 37 af K. Knudsen, hvorimod Gjenmæle af K. i Aftbl. 1863, No. 43).

Han var den norske Udgiver af Nordisk Universitets-Tidsskrift, hvis 3die Hefte altid udkom i Kristiania (Aarg. 1—10. 1854—65) og hvori han stadig offentliggjorde dels Oversigter over, dels udførligere Anmeldelser af norsk og islandsk Literatur, Meddelelser om Universitetsforhold og Studenterliv, Kunstanmeldelser m. v. (I Anledning af hans skandinaviske «Maalstræv» i de senere Aarganges akademiske og litterære Meddelelser rettede Prof. Chr. Hansteen i en Skrivelse til det hist.-filos. Fakultet af 2 Decbr. 1865, trykt i Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 238, en Anmodning til Fakultetet om at «paalægge Redaktøren at benytte det almindeligt bekjendte Sprog og afholde sig fra sine Sprog-Grimacer eller i manglende Fald at søge en anden Redaktør», idet Prof. H. syntes at forudsætte, at Tidsskriftet udgaves fra eller ved Universitetet. Jfr. Bem. i Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 7 af P. Botten-Hansen).

I Nordisk Tidskrift, utg. af G. K. Hamilton, meddelte han politiske Maanedsoversigter og andre Notitser fra Norge.

I Norden, udg. af J. Lieblein, *III.* 37—55: Svar paa „Ædruelige Betragtninger over Scandinavismen" [af J. Homann i B. II. 460 fg.]. — *IV.* 48—55 og 127—135: Nygreske Folkesange. (Oversatte af G. A. K. En Del af disse havde tidligere været trykt i „Vidar" [1832, S. 110 fg.], men dels i en anden Form, dels efter en anden Opskrift).

I For Hjemmet, udg. af A. Munch, V. 238—52: Islandske Folkesagn, oversatte.

I Illustreret Nyhedsblad *1855*, No. 15, 20 og 21: Biografi af Generalmajor Schleppegrell. — *1862*, No. 51: Oxfordingen paa Island. — *1863*, No. 27: Anmeldelse af J. Kok: Det danske Folkesprog i Sønderjylland; No. 37 og 40: Anmeldelse af Worsaae's Den danske Erobring af England og Normandiet. — *1864*, No. 32 fg.: Islandske Folkesagn.

I Folkevennen *XII* (1863), S. 99—114: Landsmaalet i Sønderjylland.

I Den Constitutionelle, hvoraf han var Udgiver fra 1 Juli 1846 til Bladet ved Udløbet af 1ste Kvartal 1847 gik ind og forenedes med „Den norske Rigstidende", er af ham bl. a.: i Aarg. *1846*, No. 193: Om Reisestipendier; No. 195: *Om Frifindelse for videre Tiltale*; No. 287 og 288: Om Dissenteres Adgang til Embeder; *No.* 296: Om den dansk-tydske Strid; No. 345, 349, 351 og 1847, No. 8 og

10: Om Palmblads norske Statistik. — Aarg. *1847*, No. 4: Om Ophævelse af Statholderværdigheden; No. 60, 67, 68, 78, 81, 84, 85 og 88: Om Daas Skrift om de til 12te Storthing fremsatte Grundlovsforslag.

I Den norske Rigstidende var han, uden forøvrigt at deltage i Redaktionen, fra April 1847 i nogle Aar Redaktør af den udenlandske Artikel. I dette Blad skrev han desuden i *1848* forskjellige Stykker om den forestaaende danske Krig og et Par Korrespondancer fra Felten; i *1849*, No. 81, 85, 89, 94, 95 og 101: Mod P. A. Munchs Artikler [i Morgbl. f. A.] om Skandinavismen. — *1850*, No. 51—55: Nogle Ord til Svar paa Morgenbladets holstenske Manifest; No. 87, 88, 89 og 93: Nogle Ord om Danskholsteinismen. — *1851*, No. 89, 90 og 91: Svar paa Bores Polemik i Anl. af visse unionelle Forholde.

I Bratsbergs Amtstidende skrev han i 1845 og en Del af Aaret 1846 Korrespondancer fra Kristiania.

I Christiania-Posten var han Referent for den udenlandske Artikel i en Del af Aaret 1853 og i 1854.

I Aftenbladet, hvor han fra 1857 af i flere Aar redigerede den svenske Artikel, skrev han omtrent udelukkende fra 1856 af, væsentlig om unionel og skandinavisk samt almindelig europæisk Politik, om nordisk Sprog- og Historieforskning m. v., foruden en stor Mængde literære Anmeldelser, Bidrag til Dagsartikelen, osv. Af længere eller betydeligere Opsatser af ham i dette Blad anføres: i Aarg. *1857*, No. 64, 82 og 99: Morgenbladet kontra den skandinaviske Ide; No. 96: Ny islandsk Literatur; No. 164, 165, 168, 171, 178, 180 og 182: Den skandinaviske Kunstudstilling; No. 256, 264, 266, 270, 271 og 277: Oversigt over den dansk-tydske Tvist [Red. Artikler]. — *1858*, No. 111 og 116: I Anledning af Frihedsdagen [Red.-Artikler]; No. 229: Anm. af S. Bugges Norske Folkeviser; No. 250, 258, 267, 284 og 285: Anm. af Allen: Det danske Sprogs Historie i Slesvig. — *1859*, No. 72: Folke, et nordisk Tidsskrift; No. 235, 238, 242, 243: Om Forholdet til Sverige. [Red.-Artikler]. — *1862*, No. 18 og 20: Det islandske Bókmentafélags Skrifter i 1860 og 1861; No. 61, 63, 65, 66, 70, 72, 77—79: Edinburgh Review om den norrøne Litteratur; No. 153, 154, 156, 158, 177 og 178: Anmeldelser af Arnasons «Islenzkar þjóðsøgur» og af K. Maurers „Isländische Volkssagen"; No. 181, 183 og 185: Om Skandinavismen; No. 192: Statholdersagen og Skandinavismen; No. 200 og 205: Anm. af Skriftet «Dansk-tyska frågan»; No. 229, 230, 239 og 241: Anm. af M. Hammerichs „Om de fremmede Ord" og af N. M. Petersens „Uddrag af Forelæsninger vedk. de nordiske Sprog". — *1863*, No. 95: Danskhedens Skjæbne i Sønderjylland; No. 137: I Anl. af Konstitutionskomiteens Indstilling i det danske Spørgsmaal. — *1864*, No. 184, 185 og 187: C. Rosenbergs Skrift om Skandinavismen. — *1865*, No. 1—3, 8, 9, 12, 13, 24, 45 og 54: Det hellenske Samfund og Kong Ottos Fald; No. 142: Anm. af „Modersmaalets Grammatik" af Jac. Løkke; No. 148 og 152: Skrifter af P. G. Thorsen, C. Jessen og J. J. A. Worsaae om nordiske Runemindesmerker; No. 162, 170 og 177: Breve fra Kjøbenhavn. — *1866*, No. 220, 221 og 227: Skandinavismens Forhold til Pangermanismen; No. 221, 222 og 225: En vigtig Udtalelse imod Oldnorskens Optagelse i Skolen. [Kritik af L. Kr. Daas Afhandling i „Norden" B. I.; jfr. Aftbl. No. 233]. — *1868*, No. 23: Det skandinaviske Selskab og Folkehøjskolerne; No. 171: Om Merkningen af Ordet „Hjemmetydsker".

I Aftonbladet 1855: Om Unionsforholdene.

I *Fædrelandet* (Kbh.) skrev han en Tid Korrespondancer fra Norge.

I Nordisk Literatur-Tidende (Kbh.) findes enkelte Bidrag af ham.

Nogle af hans Breve fra Felttoget i 1848 er trykt i C. J. Ankers Skrift «Norske frivillige», S. 108—122, ligesom Uddrag af nogle Breve til ham fra General Schleppegrell og Oberst Helgesen er trykt sammesteds S. 123—28.

Krohg, Harald, efterfølgendes Brodersøn og Søn af ovfr. nævnte Vejmester *Broder Lysholm K.*, blev født 181*, gik igjennem Throndhjems Kathedralskole og uddannedes derefter ved det teknologiske Institut i Stockholm for tekniske og landøkonomiske Sysler. I 1842 overtog han som ældste Søn Faderens Ejendom Selsbak paa Byaasen i Hlade Sogn med de i Drift værende Korn- og Papirmøller og her levede han til sin Død 10 Septbr. 1882. Han var i mange Aar et virksomt og meget anvendt Medlem af sin Hjembygds Kommunestyrelse.

* *Sophie Krohg*, hans Kusine og D. af Generaladjutant, Kommandant paa Akershus Johan Bernt K. og dennes 2den Hustru Maria Meincke.

Nekrolog i Thj. Adr. 1882, No. 223 A.

Nogle biografiske Skitser, samlede og nedskrevne som Bilage til Familien Krohgs Stamtavle. Thjem 1876. 8. 86 S., 1 Bl.

Krohg, Hilmar Meincke, ældre Broder af forannævnte *Broder Lysholm K.*, blev født i Throndhjem 1 Januar 1776, kom, efter først at være undervist af Huslærere, i 1790 ind paa sin Fødebys Kathedralskole og blev 1794 Student derfra med Laud. Efter Andenexamen det følgende Aar rejste han hjem igjen til Norge, hvor han opholdt sig til Begyndelsen af 1797, da han atter tog til Kjøbenhavn og i Februar 1799 fuldendte sin juridiske Embedsexamen med Laud. Efter denne blev han Volontør i det danske Kancelli, hvor han i Oktbr. 1800 ansattes som Underkancellist; derhos var han Privatsekretær hos Kancellipræsidenten F. Moltke. Da baade hans Fader og hans Broder var død i 1801, søgte han Afsked i Kancelliet, hvad han ogsaa fik i Decbr. 1801 med Titel af Kancellisekretær og Løfte om passende Befordring med Tiden. Kommen hjem til Throndhjem kjøbte han sig Gaard, giftede sig og levede — med Undtagelse af et halvt Aars Tid i 1804, da han var konst. Assessor i Throndhjems Stiftsoverret — som Gaardbruger til 1807, da han den 30 Januar udnævntes til Amtmand i Finmarkens Amt. Rejsen nordover til det nye Embede foregik i Løbet af Sommeren s. A. i Selskab med den berømte Geolog Leopold von Buch. Den 22 Juli 1811 udnævntes han til Amtmand i nordre Bergenhus, men dette Embede kom han aldrig til at tiltræde, da han ved sin Ankomst til Throndhjem i Januar 1812 fandt en ny Bestalling af 18 Septbr. 1811 som Amtmand i Romsdals Amt og s. A. blev han videre konst. Stiftamtmand i Throndhjems Stift, hvad han var til Januar 1814. Efter Ansøgning erholdt han den 6 Maj 1840 Afsked med Pensjon fra sit Embede med Tilkjendegivelse af «Hs. Maj.s naadigste Tilfredshed med hans lange og tro Tjeneste». Han mødte i

1814 som 1ste Repræsentant fra Romsdals Amt ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold (Vicepræsident 9—16 Maj og Formand i Finantskomiteen). Ligeledes mødte han som 1ste Repræsentant paa det overordentlige Storthing i 1814 (Præsident i Lagthinget og Medlem af Fuldmagts- og Protokolkomiteerne), var valgt til Storthinget 1818, men meldte da Sygdomsforfald, hvorimod han paany mødte som 1ste Repræsentant paa Storthingene i 1824 (Formand i Komiteen for Handel og Næringsfrihed og i Komiteen for Finmarkens Opkomst) og 1830 (Formand i Kirkekomiteen og i Komiteen for Finmarkens Opkomst). Største Delen af Aaret 1826 tilbragte han paa Rejser i Finmarken som Formand i den s. A. (tildels efter hans eget Forslag paa Thinget 1824) nedsatte kgl. Kommissjon, der skulde foreslaa Midler til Finmarkens Opkomst. Han var siden 1810 R. D. O., blev ved Carl Johans Kroning 1818 R. N. O., 1832 K. W. O. og 1843 Stk. W. O. Ved hans Afsked fra Amtmandsembedet i Romsdal lod Molde og Aalesunds Kommuner til hans Erindring slaa en Medalje, der overraktes ham 4 Novbr. 1841, ligesom de samme Kommuner senere rejste et Mindesmerke paa hans Grav (Romsd. Budst. 1853, No. 68) og Amtsformandskabets Medlemmer i 1841 skjød sammen til et Legat til hans Minde og med hans Navn (Norske Stiftelser II. 605 fg.). Sine sidste Aar tilbragte han paa sin Gaard Nøjsomhed ved Molde, og her døde han 13 August 1851.

* 31 Marts 1803 *Cecilia Edel Sophie Stub* (f. 19 Januar 1786, † 25 Aug. 1864), D. af Provst og Sogneprest til Hiteren Otto S. og Anne Ingeborg Hald.

Portræt med Biografi af P. Botten Hansen i Ejdsvold-Galleri, S. 73—80. Jfr. B. Moes Efterretn. om Ejdsvoldsmænd, S. 94 fg; P. C. T. Holtermann: Erindringer fra Kværnæs, S. 36, 43; Statsraad Vogts Optegnelser, S. 94, 343, 371; Peter Motzfeldts Breve og Optegnelser, fl. St. (se Reg.); (norsk) Hist. Tidsskr., 1. R., I. 224, 252, 264; II. 44; IV. 402, 407, 408; Kommunalbladet (Chra.) 1840, No. 56 og 57; Romsd. Budst. 1851, No. 68; L. von Buch: Reise durch Norwegen u. Lappland I. Kap. 6 og II. 139—40.

I Budstikken I. (1808—10), No. 58—59: Indberetning til Regjerings-kommissjonen ang. Englændernes Plyndringer i Finmarken.

I B. Moes Tidsskrift f. d. n. Personalhistorie II. 253—64: [Biografi af Faderen] Nikolai Frederik Krohg, Oberst og Generalveimester nordenfjelds.

I Beretning om den oeconomiske Tilstand i Norge *1830—1836* (Chra. 1836. 4.), S. 233—64: Beretning om Romsdals Amt.

Krohg, Otto Theodor, Søn af ovennævnte Amtmand *Hilmar Meincke K.*, blev født paa Gaarden Nøjsomhed ved Molde 15 Marts 1811. Ti Aar gammel blev han sat ind i Throndhjems Realskole og nogle Aar senere, i 1825, kom han ind paa Kathedralskolen dersteds, hvorfra han blev Student med Laud 1830. Vaaren 1835 tog han theologisk Embedsexamen med Haud, hvorefter han fra 1 Januar 1837 ansattes som

Lærer ved og Bestyrer af Molde Borger- og Almuskole. Fra 1 Maj 1838 var han derpaa ansat som Timelærer ved Tromsø Middel- og Realskole, i hvilken Stilling han forblev til Sommeren 1847, da han 10 Juli s. A. var bleven udnævnt til Sogneprest til Vestnæs i Romsdalen. I dette Embede blev han staaende til Nytaar 1887, da han fratraadte samme, efterat have erholdt Afsked med Pensjon 2 Oktbr. 1886. Han var 1850—82 uden Afbrydelse valgt til Forligelseskommisær i Vestnæs. Efter Afskeden flyttede han til Molde, hvor han døde 22 Oktbr. 1889.

* 18 Febr. 1838 *Anna Vilhelmine Jensen* (f. 20 Decbr. 1810), D. af Handelsmand Jens Jensen paa Kulstadsø i Vefsen.

Portræt med Biografi af cand. theol. Johan Andersen i Skill.-Mag. 1889, No. 49. *Nekrolog* i Luth. Ugeskrift 1889, II. 377 fg. af M. J. Færden; i Aftpst. 1889, No. 624; i Morgbl. No. 569, 580. Jfr. Romsd. Budst. 1889, No. 88 A af I. Brovold; A. E. Eriksen: Fra Tromsø skoles fortid (Tromsø 1883), S. 24; Fedraheimen 1878, No. 6; Morgbl. 1882, No. 22 B [«Ved O. T. Krohgs Fotografi», Digt af en ung Prest]; Storth. Forh. 1887, VI. 152 og Storth. Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 175 fg.

Præsten i Loppen. Novelle. Tromsø 1846. 8. 82 S. (Anm. af Chr. Lange i Norsk Tidsskrift I. 369—71; i Rigstid. 1847, No. 155, hvortil Svar af Forf. i „Nordlyset" s. A. No. 65, Gjensvar i Rigstid. No. 186 og Tilsvar af K. i Nordlyset No. 73). — 2det Oplag. Tromsø 1889. 12. 87 S., 1 S. (Aftryk af Fraklipningsføljetonen i Tromsø Stiftstid. 1889, No. 38 fg.)

Spydet Selshevner, Saganovelle. Chra 1848. 8. 2 Bl., 76 S.

Oplysning om, hvad den Lutherske Gudstjeneste har været, hvad den er, og hvad Menigheden i den har mistet. Et Skrift for troende Lægfolk. Chra. 1857. 16. 2 Bl., 23 S.

Nogle oplysende Forklaringer af de fem Parter af Luthers Catechismus, til Ledetraad for Konsirmanter. Molde 1876. 16. 43 S.

I Norsk Almueskole-Tidende, udg. af J. Jervell, I. No. 31 og 36: Pædagogiske Bemærkninger.

Han var Grundlægger af «Tromsø Tidende, et Blad for Nordland og Finmarken» (fortsættes fremdeles under Navnet «Tromsø Stiftstidende») og redigerede samme fra Oktbr. 1838 til 31. Juli 1847, i hvilket Tidsrum saagodtsom alle Bladets originale Artikler blev skrevet af ham, allerede den Gang stundom under Merket L. T. — I de følgende 5 Aar til 1852 skrev han adskilligt i Romsdals Budstikke (Molde), i Postbudet (Egsæt) og i Den Frimodige (Throndhjem). Af hans Bidrag til «Romsd. Budst.» merkes: Gudstjenestens Indretning og Betydning; Kirkens nærmeste Trang (Menighedsraad); Lille Karen [et Angreb i Novelle-Form paa Læseriet, jfr. Krydseren 1853, No. 202].

I Morgenbladet — i hvilket han „udelukkende skrev fra Aaret 1852 til Rigsretsministeriets Tiltræden i 1884", dels under Navn, oftest under Merket L. T. (Lille Theodor), tildels ogsaa under Merkerne Paulo Matthias og XV — findes af ham en stor Mængde (ca. 400) Artikler om de forskjelligste Emner. Følgende *anføres her:* Aarg. *1851,* No. 7: Beskrivelse over Vestnæs Præstegjeld i de sidste *5 Aar.* — *1852,* No. 240: Om Fattigvæsenet paa Landet; No. 313: Sabbathen; *No. 343:* Om „Folk" og „folkelig" (jfr. 1853, No. 17). — 1853, No. 12: Om

Skriftsprog og Bygdemaal; No. 18: Om Mormonerne; No. 44: Endnu mere om Folkelighed; No. 60: Bør de Geistlige beforbres efter Ancienneteten? No. 85: Om Sprogsagen; No. 96: Israel i Ægypten; No. 118: Om de Geistliges Beforbring; No. 123: Om Folkekirke; No. 167: Betragtninger ved Storthingsvalget 1854 i Romsdalen; No. 172: Uden Episcopat ingen sand luthersk Kirke; No. 191: Furland; No. 215: Til Indre-Dept. om Postgangen i Vestnæs Præstegjæld. — *1854*, No. 10: Mere om Præstedragten; No. 14: Om Jordbdyrkning, Temperatur- og Mortalitets-Forholde i Vestnæs Præstegjæld 1853; No. 31: Om den kvindelige Opdragelse og Undervisning; No. 189: Om Stiftskapellaner. — *1855*, No. 30: Bidrag til Oplysning om de Finmarks-russiske Forholde (jfr. No. 106); No. 45 og 85: Om den indre Mission (jfr. No. 63, 72, 85); No. 239: Om den lærde Opdragelse, betragtet fra et christeligt Standpunkt; No. 259: Menneske-Mobi; No. 331: Anstaltmagerier, betragtede fra et christeligt og kirkeligt Standpunkt; No. 318: Om Udgivelse af en Kirke-Tidende. — *1856*, No. 48: Oplysninger fra Vestnæs, grundede paa Folketællingerne 1845 og 1855; No. 117 Till.: Krigens Fordele; No 124: Kirkens Forhold til Kjættere; No. 125, 229 og 266: Om Festligholdelse af St. Olafs Dag; No. 153: Storthingsvalget i Romsdals Amt; No. 165 og 214: Til en kalvinistisk Modstander i Aftenbladet No. 108 og 145; No. 200: Afholdssagen; No. 235: Vicekongens Ophold i Vestnæs (jfr. Aftbl. s. A. No. 202, hvor den bekjendte „Vestnæsvise" [af Chr. Lasson] første Gang blev trykt); No. 294: Kvækersamfundets Stifter Georg Fox og Inderlighedens Gudstjeneste; No. 297: Vor Tids Prædikebrødre (jfr. No. 336, hvortil Svar fra Kr. i No. 351, samt Aftbl. s. A. No. 273); No. 346: Opvækkelse. — *1857*, No. 78: Soldaten som Missionær; No. 100: Om Menighedsraad. — *1858*, No. 46: Den private Gudstjenestes ydre Former. — *1859*, No. 90: En Mands Kamp og en Enkes Nød (jfr. No. 139 og Henrik Ibsens Artikel „Fra Vestnæs" i Ill. Nyhedsbl. 1862, S. 187, hvortil Svar af K. i Morgbl. 1862, No. 313, cfr. Ill. Nyhedsbl. s. A. S. 200); No. 231: Pietismen illustreret; No. 251: Kvinden og Turnerne (jfr. N. Kirketid. s. A. Sp. 615, 808—11 samt Kirkeligt Folkebl. s. A. S. 305 fg. af O. Krogness, hvorefter fulgte „Brev til Red." fra O. T. K. sstds. S. 362—64). — *1860*, No. 4: Om Messen; No. 142: Fremdeles om Middelting; No. 144: Kirkeligt Tilbageblik og Fremblik; No. 218: Skolebesøget; No. 220: Om den indre Mission (jfr. Protest af Gisle Johnson i No 227); No. 221: Det ene Fornødne; No. 247: „Da skal vi se Ham, som Han er"; No. 256: Han var ulykkelig; No. 277: Den „laake Trua"; No. 314: Om Romsdals Budstikkes Angreb paa Landsbygden. — *1861*, No. 9: Pastoraltheologi eller den rette Faarerøgt; No. 130: Markedet; No. 169: Fattiglemmers Stilling og Forsørgelsesmaade; No. 217: Tidens religiøse Bevægelser; No 221: Aarsagerne til det forøgede Antal af uægte Fødsler; No. 256: Om private Bidrag til Trængende (jfr. Svar hertil i No. 277); No. 295: Yderligere Udvikling af „Private Bidrag til de Trængende" (jfr. Svar hertil i No. 303 og No. 326 af J. Castberg); No. 319: Om forekommende Tilfælde af Faldsyge og Henrykkelser i Romsdalen. — *1862*, No. 3: Skoleholderen; No. 62: Aanden i „Læseriet"; No. 146: Saavidt var det altsaa kommet (jfr. No. 99 og 170); No. 169: Sangerfesten paa Vestnæs 9 og 10 Juni 1862; No. 173: Et Vink til Kirkekommissionen; No. 229: Har Regjeringen nogen Forpligtelse med Hensyn paa Menighedernes religiøse Gjæring? No. 236: Menighedsansøgninger; No. 274: Lærefriheden i Kirken; No. 285: O Sanctissima! (jfr. No. 323, 325 og Svar fra K. i No. 334); *No. 313: „Fra Vestnæs"*, Skisse af H. I.[bsen] i Nyhedsbladet; No. 348:

Fortsatte religiøse Samtaler vedkommende Afdødes Forbøn. — *1863*, No. 47: Tag ikke Romsdals Amt forfængelig (jfr. No. 101); No. 125 Tillæg: Hvis Sag skal Repræsentanten tale? No 155: Iver-Loven; No. 282: Anm. af „Udvikleren“. — *1864*, No. 106: Hellighedens Modejournaler; No. 109: Hører Altergangen med til Gudstjenesten eller ikke? No. 145: Om Dødsstraffens Afskaffelse; No. 223: Nationalitetsbevægelsen ligeoverfor de kirkelige pietistiske og romersk-katholske Anskuelser (jfr. No. 247 af J. D. Stub); No. 244: En merkelig Fremtoning i den norske Kirke; No. 265: Har det romersk-katholske Kirkesamfund virkelig befordret Folkeligheden? (jfr. No. 289 af J. D. Stub); No. 302: Slutningsreplik om Kirkens Indflydelse paa Folkelighedens Fremme; No. 318: Brev fra Vestnæs. — *1865*, No. 14: Et Træk af Folkelivet; No. 83: Thersites-Figuren; No. 100: Er Bonden Folkets Kjerne? No. 140: Statskirken og Missionen; No. 201: Skaalbryllupper; No. 237: Kerban; No. 293: Det ublandede Guds Ord; No. 328: Om Presternes Lønningsmaade; No. 349: Den norske Zulumission (Anm. af Sommerfelts Skrift) — *1866*, No. 6: Tilbageblik paa Kirken for Aar 1865; No. 29: Instinktet; No. 29: „Kom mig ikke nær, jeg er en hellig Mand“ (Tilsvar til Udg. af „N. Miss.-Tid.“, Chr. Dons, jfr. dennes Stykke i No 4); No. 90: Skiløben og Theologi; No. 132: Menighedsansøgninger; No. 152: Sundt — Døl — Udvandring (jfr. No. 158 og Dølen IV. No. 37); No. 173: Taler Du Sandhed? Replik til Indsenderen i No. 158; No 237: Sindssvaghed, bevirket ved religiøs Vækkelse; No. 257: Kritik af Præstens Handlinger i Gudshuset; No. 264: Hvad kan der gjøres for Husmandsstanden paa Oplandet? (jfr. No. 283 A og Aftbl. f. A. No. 255 samt Hamar Stiftstid. Septbr. 1866); No. 299: Bemærkninger om „Brand“ af H. Ibsen fra det christelige Standpunkt; No. 313: Husmandsforholdene paa Op- og Vestlandet (Svar til Indf. i No. 283, jfr. No. 327); No. 324: „Brands“ Myretue. — *1867*, No. 53: Om O. S.[andbergs] Foredrag om Husmandsvæsenet paa Hedemarken (jfr. No. 60 og 61 B af O. S.[andberg]); No. 66: Lutherstiftelsen; No. 97 B: Den skrigende Nød og Presteskolen; No. 110 B: Hvorfor skulde Præsterne ikke faa vide det? No. 150: Lysrædsel [ang. Lutherstiftelsen]; No. 234: Almuskolevæsenet; No. 255: Lægmandsvirksomheden; No. 275: Et Varsku for Landspresterne; No. 293: Kvinden og Almuskolen (jfr. No. 343 af en Kvinde); No. 312: Vil man ikke vide af nogen kirkelig Styrelse? (jfr. Kirk. Folkebl. f. A. No 41); No. 335: Den aandelige Ufkik; No. 357: Schamanisme og Methodisme (jfr. 1868, No. 4 af J. D. P. Stub). — *1868*, No. 2: Kvinden og Almuskolen; No. 27: Gudstjenestens Legemlighed; No 55: Prestedragten; No. 62: Tidskrift för Hemmet; No. 90: Tanker ved „Breve fra Helvede“; No. 144: Kvinden og hendes Kald; No. 164: En emanciperet Kvindes Straf; No. 177: Kvindelig Haandgjerning og Haandgjerningsskole; No. 224: Nærmere Udvikling af Almueskvindens Stilling og Trang; No. 225: Dødsstraffen; No. 243: Aftenbladet som Theolog; No. 277 og 278: Prestemødet i Throndhjem (jfr. No. 309 af „en Prest“); No. 300: Kan man af den hellige Skrift bevise Dødsstraffens Afskaffelses Utilladelighed; No. 343 B: Pietistisk medbroderlig Kjærlighed, illustreret i dette Blads No. 309; No. 352 B: Anm. af J. A. Bergs „Bibel-Haandbog“ og Falk Ytters „For Ungdommen“; No. 362: Embedsmænds Troesfrihed. — *1869*, No. 46: Hvad blev der af Kirkemødet? No. 107: Anm. af [J. G Smith's] „Naturen og Mennesket“. — *1870*, No. 293: Anm. af [J. G. *Smith's]* „*Mennesket* som Borger i Staten“; No. 342: Den hellige Skrift ligeover- *Historie og Politik*. — *1871*, No 9: Anm. af [J. G. Smiths] „Poesien i Religionens

Tjeneste"; No. 236 B: Den nye Udvandringsstrøm; No. 292 B: Anm. af Distriktslæge Buchholz's Skrift: „Spedalskheden som Folkesygdom". — *1872*, No. 283: Kirkebygninger, samt Bestnæs nye Kirke; No. 334 A: „Fortællinger og Skildringer af Jonas Lie", anm. — *1873*, No 11: Anm. af Lie's „Tremasteren Fremtiden"; No. 24: Den opstyltede Reisning og den pludselige Omstemning; No. 48: Skrift og Tradition; No. 103 Reformpartiet i det Politiske og Religiøse; No. 109: Det tredie kirkelige Stiftsmødes Forhandlinger i Bergen; No. 113 A: Anm. af Kaptein Smiths „Haandarbeideren"; No. 171: Frasemageri; No. 262: En Vandring i og omkring Throndhjems Domkirke; No. 307 B: Dyrets Forhold til Mennesket; No. 318: Protestantisk Rigdom — Katholsk Fattigdom; No. 341 B: Formandskab — Menighedsraad. — *1874*, No. 40: Præsternes ministerielle Indtægter; No. 75: Kritik og Undervisning; No. 80 B: Om Udligning til Kirkers Opførelse (Jfr. Svar i Verdens Gang 1874, S. 254 fg.); No 126 B: Om den kirkelige Gudstjeneste; No. 141 B: Kan Missionen for Hedningerne kaldes den norske Kirkes Mission? No. 163: Debatterne i Odelsthinget om Dødsstraffen; No. 172 B: „Lodsen og hans Hustru" af Jonas Lie; No. 191: Almueskolen og dens Frugt; No. 223 A: Foreteelser af Verdenshistorien i Guds Ords Lys; No. 264 A: Ligbrænding; No. 277 A: Nogle Ord om Telemarksbæget; No. 303: Finske og korinthiske Menigheder; No 324: Tanker (jfr. 1875, No. 53 A); No. 338: Ligning — Nationalkarakter. — *1875*, No. 106: Skiløbning; No. 127: Nivelleringssygen; No. 134: Den misforstaaede Hellighed; No. 189: Repræsentanters Forhold til sine Vælgere; No. 189: Eilert Sundt; No. 214 A: Bemærkninger ved en Almuskoleexamen; No. 240 A: Vor Slægt, vor Tid, vor Levealder; No. 265 A: Flothed; No. 287 A: Den haabløse Flothed; No. 329: Undervisning i Norsk paa Aftenskoler; No. 354 A: Et Fattiglems Stilling i Samfundet. — *1876*, No. 37: Udbyttet af sidste Folketælling i Bestnæs Prestegjeld; No. 70 A: Forsvaret; No. 90 A: Principerne for den geistlige Beforbring; No. 104: Den schematiske Metamorphose; No. 167: Anvendelse af Salmemelodier; No. 181: At bekjendtgjøre; No. 250 A: Diligencebeforbring; No. 271 A: En Provincialers Reiseindtryk af Christiania nu og da, 1876 og 1835; No. 284 A: Molde og Gjøvik; No. 356: Forholdet mellem Dyret og Mennesket og Gud nu og hinsides; No 360 A: Reiseskisse af Romsdalen og Gudbrandsdalen. — *1877*, No. 63: Kirke — Bedehuse; No. 84: Falskmyntnerier; No. 117: Norges Lykkestjerne; No. 142 A: „Tiden og Sandheden" af en Anonymus; No. 185 B: Prestemødet i Kristianssund d. 23. og 24. Mai d A. og det aandelige Liv i samme By; No. 193: Studier ved Almuskoleexamensbordet; No. 248 A: En Fremmeds Indtryk af Throndhjem under hans Ophold sammesteds i August 1877; No. 270: Gamle Tider blive nye; No. 301 A: Gubben John Gjendin; No. 305: Hvorved kan Lutherdommen styrkes? No. 319: Anm. af „Madagaskar og dets Beboere"; No. 347: Skriftemaalssagen. — *1878*, No. : Nogle Bemærkninger over John Paulsens „Dorothea"; No. 283: Maalsagen. — *1879*, No 12: Forfattelsen af Stamtavler; No. 61: Aanden er den samme; No. 71 A: Odysseus ved Masten; No. 136: Smaa Bogstaver og demokratiske Tilbøieligheder; No. 259 A: God Nat! — *1880*, No. 81: Hvad Ministerialbogen kan fortælle eller et sørgeligt Drama af det virkelige Liv; No. 148: Overraskelserne; No. 183: The sweet mob. — *1881*, No. 9: Anm. af Kr. Randers's „Vaarbrudd"; No. 27 A: Ulykken i Fiksdal 2. Januar 1881; No. 51: En Profetinde [ɔ: fhv. Skuespillerinde Fru Fredrikke Nielsens *religiøse Foredrag og Reiser*]; No. 147: Er det saakaldte liberale Parti liberalt?

No. 160: Henr. Wergeland opfattet af de med ham samtidige Studenter; No. 167: Anm. af Hans Knudsens „Jesu Kristi Person og Liv“; No. 174: Autoritet; No. 215 A: Eidsvoldsmonumentet; No. 279: Det mislige Familieforhold (Ogsaa en [politisk] Tidsbetragtning); No. 286: Otto Thinns „Indførelse i kirkelige Salmer“; No. 300: Gog og Magog eller det konservatives Berettigelse fra det kristelige Standpunkt; No. 342: Tysk og engelsk Theologi i Læren om de sidste Ting. — *1882*, No. 72: At kokettere; No. 112: Raad til yngre Embedsmænd i Anl. af de sidste Pensjonsbevilgninger i Thinget; No. 119: Beleiringen; No. 157 A: Festligholdelsen af 17. Maj 1882 i Vestnæs; No. 234 A: Storthingsvalget for Romsdals Amt; No. 240 A: Arabi Bey og vore Radikalere; No. 272: Er der Træk i den norske Nationalkarakter, som kan have været medvirkende Aarsag til det nuværende politiske Uføre? No. 293: Advarselen ovenifra; No. 307: Anm. af H. J. Myhrebøes „Oplevelser og Erindringer“; No. 349: Geistlighedens Lønningsmaade. — *1883*, No. 28: En Prests Forhold til sin Menighed; No. 63: Forslaget om Diakoners Udvælgelse af Biskoper og om deres Virksomhed under geistlig Kontrol; No. 103: Bispevalget. — *1884*, No. 269: Rigsrettens Efterdønninger

I Norsk Folkeblad 1867, No. 5: Fra Ejkisdalen.

I Skandinaven, udg. af Knud Langeland (Minneapolis), skrev han Breve fra Norge om politiske, kirkelige og litterære Tilstande i Tidsrummet 1868—1877, da han blev „afskediget som Korrespondent paa Grund af sit formentlige aristokratiske Sindelag“. (K's Brev til Udg. af 21. Maj 1888).

Krohn, Georg Herman, Søn af nedennævnte Kjøbmand og Konsul *Michael K.* og *Fredrikke Louise Monrad*, blev født i Bergen 16 August 1831 og Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1849. Efterat have taget Andenexamen med Laud i Decbr. 1850, studerede han Theologi til 1854, hvorefter han i de følgende Aar foretog Rejser i Sverige, Danmark, Tyskland og Frankrige. I sine Studenteraar havde han ved Siden af Theologien studeret Litteratur og Æsthetik og været et virksomt Medlem af Studentersamfundets Theater. Efter sin Hjemkomst fra Udlandet besluttede han at ofre sig helt for den sceniske Kunst og tog i Septbr. 1856 Engagement ved Bergens Theater, hvor han debuterede som «Erasmus Montanus» den 24 Oktbr. s. A. I Sæsonen 1859—60 var han, efter Bjørnsons Afrejse fra Bergen, ansat som Sceneinstruktør ved Theatret med Forpligtelse til i fornødent Fald tillige at assistere som Skuespiller. Han fik derefter Ansættelse som Skuespiller ved det norske Theater i Kristiania, hvis artistiske Direktør han var 1862—63, hvorpaa han ved de to Theatres Sammensmeltning Sommeren 1863 gik som Skuespiller over til Kristiania Theater. Her blev han staaende — med Undtagelse af Vinteren 1864—65, da han opholdt sig i Paris for at studere det franske Theater — til Sommeren 1867; han havde s. A., da Bjørnson fratraadte som artistisk Direktør, vægret sig for at modtage denne ham tilbudte Stilling. Den 1 Juli 1867 optraadte han sidste Gang paa Theatret, hvorefter han med Familje bosatte sig i Paris og indtraadte i ... Handelsfirma dersteds. I 1869 vendte han igjen tilbage til Kri-

stiania, blev fra August Maaned paany engageret ved Kristiania Theater, hvor han i denne Sæson bl. a. kreerede Lundestads Rolle i «De Unges Forbund», men blev igjen i Februar 1870 opsagt fra sin Tjeneste ved Theatret. Han døde pludselig den 15 Maj s. A.

* *Olufine Elisabeth Sullestad* (f. i Bergen 1836), Skuespillerinde dels ved Bergens Theater, dels ved Theatrene i Kristiania, en Halvsøster af Skuespillerinden Sofie Parelius og Moster af Skuespiller Henrik Klausen og D. af Artillerifyrverker i Bergen O. M. S. og Sofie Daam.

Portræt med Mindedigt af B. Bjørnson [ikke optaget i hans «Digte og Sange»] i Norsk Folkeblad 1870, No. 24 A. *Nekrologer* i Aftenbl. 1870, No. 111 [af F. Bætzmann]; i Morgbl. No. 138; *Mindedigt* i Berg. Tid. 1870, No. 117. Jfr. T. Blanc: Norges første nationale Scene, fl. St. (se Reg.); Ahnfelt: Europas konstnärer, S. 274 fg. og Suppl. S. 75 fg.; Aftbl. 1861, No. 63 og 1867, No. 147.

En Fodtur gjennem Wermeland og Dalarne. [Særtryk af Ill. Nyhedsblad]. Chra. 1862. 8. 52 S.

I Den norske Tilskuer, udg. af L. Kr. Daa, 1851—1852, No. 52 og 53: Om det norske Sprog [og det norske Theater] (Anon.).

I Bergenske Blade 1851, 9 og 12 Novbr.: Det norske Theater.

I Morgenbladet *1852*, No. 285: Skål for det norske Theater i Kristiania (Udbragt i Studentersamfundet). — *1868*, No. 345: Den artistiske Direktørpost ved Theatret.

I Bergensposten *1856*, No. 231: Norskt Bogverk [se Anm. af „Ei Frijing i Harangur"].

Iøvrigt findes enkelte mindre Artikler og Digte af ham trykt dels særskilt, dels i forskjellige Blade (f. Ex. i Krydseren 1852, No. 183 og i Dr. Tid. 1870, No. 34: Prolog ved Aabningen af Drammens nye Theater).

Krohn, Henrik, Søn af Kjøbmand og russisk Vicekonsul i Bergen *Wollert K.* (f. 1790, † af Kolera 8 Februar 1849) og *Henrikke Gran* (f. 1790, † af Kolera 27 Januar 1849), blev født i Bergen 10 Maj 1826. Da han var 8—9 Aar gammel, flyttede Forældrene til Gaarden Stend i Fane Præstegjæld; her «leikad han i Lag med Strilegutar og Gjentor, til han var 16 Aar» og «paa den Visi vart han meir Bondegut en Bygut» (Autobiogr. Meddelelse fra 1870). 16 Aar gammel prøvede han at gaa tilsjøs, men opgav snart Sjøen, blev derefter anbragt ved Handelen og etablerede sig senere som Kjøbmand i sin Fødeby, hvor han bl. a. var en af Stifterne af «Det islandske Handelssamlag» og af «Vestmannalaget». I 1866 kjøbte han Gaarden Stedje i Sogndal, hvor han bl. a. anlagde en Fyrstikfabrik, og hvor han boede til sin Død 14 Juni 1879.

* *Johanne Augusta Kamstrup* (f. 28 August 1829), D. af Hospitalsprest i Bergen Claus Winther K. og Mariane Hauge.

Nekrolog og Mindedigt af Kr. Janson i Fedraheimen 1879, No. 46 og af A. Garborg i s. No., jfr. No. 44; ligesaa i Vestlandsposten 1879, No. 70; i Østl. Tid. s. A. No. 77 af T. O. Gran; *Mindedigt* af Olav Lofthus i Berg. Tid. 1879, No. 140 A.

Jfr. [Juliane Hopstock:] Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche, Krohn og Hopstock, S. 48.

Smaakvæde. Bjørgvin 1867. 8. 80 S. (Anm. i Ferdamannen 1867, No. 44; i Aftbl 1867, No. 300; i dansk Ill. Tid. IX. 193).

Minne fraa ei Stockholmsferd. Bjørgvin 1867. 8. 2 Bl., 148 S.

Fraa Vestlandet. Bjørgvin 1868. 8. 111 S. (Anm. af S. G. [ɔ: John Klæbo] i Dagbl. 1869, No. 68, 73 og 78 [optrykt i hans „Digte og Fortællinger", S. 176—85]; i Svein Uræd 1869, No. 2).

Ei liti Ferd fraa Sogndal til Fjerland. Bjørgvin 1868. 8. 110 S. (Anm. i Berg. Tid. 1868, No. 131; i Bergpst. f. A. No 142).

Geirstad-Trond [Episk Digt]. Bjørgvin 1868. 8. 45 S. (Jfr. Forf.s Ei liti Ferd fraa Sogndal til Fjerland, S. 73—101).

Svein og Gudveig. [Episk Digt]. Bjørgvin 1869. 8. 107 S. + 3 upag. S. [Ordforklaringer] (Anm. i Svein Uræd 1870, No. 25; i Dagbl. f. A. No. 72).

To Indlæg i Anledning Stipendiat L. L. Daaes historiske Forelæsninger i Bergen. [Af Kr. Janson og Henr. Krohn] Bergen 1869. 8. 80 S. (Krohns oprindelig i Berg. Tid. 1869 offentliggjorte Indlæg findes S. 1—55).

Dan rette Sida. Lystspel i fjore Aktar med Songar. Bergen 1875. 8. 117 S. (Anm. [af A. Garborg] i Aftenbl. 1877, No. 164. Stykket blev opført paa Bergens Theater).

Han var Udgiver og Redaktør af Ferdamannen. Eit Vikoblad aat Aalmugen. Aarg. 1. 2. Bergen 1865—67. Tospaltet 4. Aarg. *1.* 14 Oktbr. 1865—22 Decbr. 1866. 216 S. 52 No. — Aarg. *2.* 5 Januar 1867—4 Januar 1868. 208 S. 52 No. (I dette Blad er alt uden andet Forfattermerke af Udgiveren).

I Fraa By og Bygd H. *I.* (Bjørgvin 1870), S. 5—6. Vestmanna-Song; S. 9-37: Var Henrik Vergeland Maalmann? S. 54—55: Helsing aat Kvendi. [Digt]. — H. *II.* S. 3-5: Mindedigt over A. O. Vinje; S. 6—21 og III. 31—63: Um Varmen paa Jordi (Etter Cazin og Carl); S. 40—41: Song til Bjørgvin; S. 64—96: Ute og heima. — H. *III.* 66—78: Fyre Minnesmerket aat Harald haarfagre [Tale i Vestmannalaget]; 79—96: Ute og heima. — H. *IV.* 29—31: Song og Toneleik [Digt]; 66—96: Ute og heima. — H. *V.* 3—4: Livet ute [Digt]; 55—79: Ute og heima. — H. *VI.* 60—80: Ute og heima. — *3.* Aarg., S. 74—96, 154—176 og 262—87: Ute og heima; S. 147-153: Ein liten Grand um Heilen; S. 177—184: Haakons-Halli [Dikt]. — *4.* Aarg., S. 3—5: Prolog. i Vestmannalaget; S. 83—96: Ute og heima. — *5.* Aarg. S. 46—57: Ruggestolstankar under Joli 1873; S. 158—91: Ute og heima.

I Fedraheimen 1878, No. 73: Opet Brev til Expeditonschef Hertzberg. (Jfr. Svar fra H. i Aftbl. 1878, No. 265 og 268 A med Tilsvar fra K. i Aftbl. 1879, No. 3. Jfr. ogsaa Fedrah. 1878, No. 80, 82 og 1879, No. 4).

I Dølen VI. No. 19: Tale og Sang for Stiftamtmand Christies Minde i Vestmannalaget 17 Maj 1868.

I Illustreret Tidende X. (Kbh. 1868—69), No. 512 og 514: Svalheimsfolket. (Overs. efter H. K.).

I Aftenbladet 1865, No. 113 og 114: Lidt om „Norsk Grammatik af Ivar Aasen". (Jfr. No. 116 af Aftbl.s Red.).

I Bergensposten 1864, No. 40: Aat den 17 Mai 1864 (Digt).

I Oplandenes Avis 1874, No. 24: Fraa Sogndal.

Krohn, Lars Monrad, efterfølgendes Søn, er født i Bergen 22 Februar 1822, tog i Juni 1840 farmaceutisk Examen med Karakter «Godt», studerede derefter 1841—42 Kemi og Fysik i Berlin og fortsatte saa 1842—43 i Paris sine Studier af Kemi hos Professorerne Dumas og Regnault og hørte Forelæsningerne i *École de pharmacie.* I 1845 fik han Bevilling til at drive det indtil da hans Mormor tilhørende «Løve-apotheket» i Bergen, hvilket han overtog fra Nytaar 1846 og hvoraf han fremdeles er Ejer, idet han ved Siden deraf i mange Aar har siddet i en betydelig Virksomhed som Skibsreder og Industridrivende. Han var norsk Jurymand ved Verdensudstillingerne i Paris 1878 og 1889 og ved Udstillingen i Liverpool 1886. Han har deltaget i de fleste i Europa afholdte farmaceutiske Kongresser, senest som indbudt Medlem i Kongressen i Barcelona i 1888. Han er korr. Medlem af «Allg. oesterreichischer Apotheker-Verein» i Wien.

* 23 Novbr. 1847 *Cecilia Catharina Konow* (f. i Bergen 6 Decbr. 1824), D. af Kjøbmand og Konsul Fredrik Ludvig K. og Margaretha Elisabeth Grieg.

Jfr. J. W. Flood: Norges Apothekere, S. 28 fg.; [Juliane Hopstock] Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche, Krohn og Hopstock, S. 49.

Fra Liverpooludstillingen. Indberetning fra Apotheker L. Monrad Krohn, Jurymand ved Udstillingens Afdeling 3, Handel og Industri. (Særtryk af Morgenbl. No. 608, 1886). Chra. 1886. 8. 12 S.

I Beretninger om Norges Deltagelse i Verdensudstillingen 1878 i Paris (Kra. 1880), S. 99—116: Indberetning om hans Virksomhed som Jurymand i Klasse 47 (kemiske og farmaceutiske Produkter).

I Forhandlinger ved de skand. Naturforskeres 9de Møde (i Sthlm. 1863), S. 452—56: Om Patent-Medicamenter.

I Pharmaceutische Zeitung (Berlin) flere Bidrag, bl. a. i Aarg. 1877: Ueber Leberthran. (Jfr. ang. den senere i Hamburgerbladet «Reform» paafulgte Polemik om «Bergensk Tranforfalskning» Bergspst. 1880, No. 1 og 5.)

I forskjellige norske Blade har han skrevet adskilligt vedkommende Apotheker-væsenet (f. Ex. i Morgbl. 1889, No. 680) og farmaceutiske Anliggender.

For den nordamerikanske og den franske Regjering har han ved Udstillingerne i 1878 og 1889 efter Anmodning skrevet paa Engelsk og Fransk Beretninger om de norske Fiskerier og den norske Medicintran.

Krohn, Michael, Søn af Kjøbmand, Agent *Wollert Danchertsen K.* (f. 1765, † 1834) og hans 1ste Hustru *Cecilie Margarethe Meyer* (f. 1763, † 1797), blev født i Bergen 14 Maj 1793, uddannedes for Handelen og kom tidlig ind i Faderens Forretning, som han i 1829 overtog under det forandrede Firmanavn «Michael Krohn & Co.» og i 1850 overdrog til sin ældste, ndfr. anførte Søn W. D. Krohn. Han hørte i en lang Aarrække til de ledende Mænd i Bergens Handelsstand og tog Initiativet til banebrydende Associationsforetagender i Byens Handelsbedrift

Trykt 3 Juli 1891.

og til Fremme af Landets Kommunikationsvæsen. I 1845 oprettede han «Bergenske Søforsikringsselskab», i 1851 udstedte han som Forslagsstiller Indbydelse til Stiftelsen af «Det Bergenske Dampskibsselskab» og udkastede omkring samme Tid Planen til Broen over Nygaardsstrømmen; i 1855 grundlagde han «Bergens mekaniske Værksted» med Tørdokanlæg i Solhejmsviken; en privat Diskonteringsindretning, som han i nogle Aar havde drevet sammen med en Del andre Pengemænd, gav Stødet til Oprettelsen af «Bergens Privatbank». Han var i mange Aar Direktør i Sparebanken, Overformynder, Medlem af Formandskabet fra 1839 og senere af Repræsentantskabet, Valgmand m. m. Han var fra 1829 Konsul for Østerrige. Han døde 31 August 1878.

* 11 Marts 1817 *Fredrikke Louise Monrad* (f. 8 Decbr. 1794, † 17 Juli 1868), D. af Stadsfysikus, senere Ejer af Løveapotheket i Bergen Lars M. og Charlotte Amalie Oppenheim.

Portræt med Biografi i Ny ill. Tid. 1878, No. 41. *Nekrologer* i Brgspst. 1878 No. 204, i Berg. Tid. No. 205 og 207. Jfr. [Juliane Hopstock:] Stamtavle over Familierne Garmann, Schanche, Krohn og Hopstock, S. 48 fg.; Bergspst. No. 21 [i Anl. af hans Guldbryllup].

I Bergens Stiftstidende *1845*, No. 11: Betræffende Fattigvæsenets Budget. (Jfr. No. 7.) — *1850*, No. 1 og 6: Om Vandretten til Svartediget.

I Bergenske Blade *1851*, No. 405: Forslag til Statuter for Dampskibs-Selskabet i Bergen. — *1853*, No. 27: Bergens Søassurance-selskab.

I Bergensposten *1856*, No. 227, 228, 229, 230, 232, 233 og 234: Dampskibsfarten paa Vestlandet.

Krohn, Peter Frederik, Søn af Major og Vejmester *Johan Jørgen K.* (f. 1766, † 1834) og hans 2den Hustru *Anne Maria Selmer* (f. 1781, † 1856), blev født paa Gaarden Sjørvold i Norderhov 8 Marts 1811, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1831 og juridisk Kandidat med Haud i Januar 1837, hvorefter han s. A. blev ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvorfra han 1838 gik over til Revisjonsdepartementet. Her blev han 1845 konst. og 27 Decbr. 1849 virkelig Fuldmægtig. Han døde paa Gaarden Sten i Hole 3 Aug. 1856.

* 19 Februar 1840 *Louise Marie Hammond* (f. i Porsgrund 6 Januar 1816), D. af Toldinspektør, Kammerraad Thomas v. Westen H. og Anna Adelheid Rasch.

Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 19.

Samling af Reiserouter, der angive Veiene imellem alle Norges Byer samt de vigtigste til Landdistricterne alene førende Veie, udarbeidet efter de til Justitsdepartementet afgivne officielle Indberetninger. Arendal 1846. 8. III S., 133 S.

Krohn, Wollert Danchert, Søn af forannævnte Konsul *Michael K.*, er født i Bergen 8 Novbr. 1819. Bestemt til Handelen foretog han i sin Ungdom vidtløftige Rejser i Udlandet og besøgte bl. a. Ægypten

og Nubien. Siden 1843 har han været etableret som Kjøbmand i Bergen, hvor han tillige har været Agent for de hamburgske Søassuranceselskaber og østerrigsk Konsul siden 1861. Han er R. Ø. Fr. Jos. O.

* 27 Septbr. 1849 *Bolette Sofie Gran* (f. 22 April 1824), D. af forannævnte Kjøbmand, Konsul Jens G.

Om Gjødning. Haandbog for Bondestanden. Med 11 Træsnit. Bergen 1858. 16. 64 S.

I Bergens Tidende findes i de sidste 10 Aar enkelte lokalhistoriske Meddelelser fra hans Haand, af hvilke merkes: *1880*, No 277 A: Fra Hanseaternes Tid. — *1889*, No. 138: Foredrag ved Familiefesten i Anl. af Hofagent Danchert D. Krohns Stiftelses 100 Aars Jubilæum d. 15 Maj f. A. — *1890*, No. 95 og 126: Spillet ved Hansa-Contoret i Bergen; No. 354: Slagtertiden. (Af „Familien Krohn" 2den Del. Manuskript af W. D. K.)

Krüger, Conrad, Søn af titulær Assessor *Conrad K.* († 13 Januar 1842) og *Randi Høegh*, er født paa Møllendal ved Bergen 30 Juli 1812. I en lang Aarrække har han levet som Partikulier i Kristiania, hvor han i det sidste Aarti desuden har drevet en Vexelmægler-Forretning.

Forslag til Forandring af de for Skatteligningen i Christiania hidtil befulgte Regler. Chra. 1856. 8. 34 S.

Om Nagerlovenes Ophævelse. [Omslaget har Tillæg: samt Bemærkninger angaaende de hos os i en saa høi Grad begunstigede Gaardbrugere.] Chra. 1857. 8. 103 S. (Anonymt.)

Om Toldens Ophævelse. Chra. 1860. 8. 211 S. med en Tabel i 4. (Anonymt.)

Hvorfor have vi urimelige Landeiendomspriser? Chra. 1871. 8.

Have vi Romerret behov? Chra. 1871. 8.

I Morgenbladets Avertissementsspalter skrev han i en længere Aarrække i 50- og 60-Aarene om Beskatningsprinciper, om Told og Stemmeret, m. v.

Krüger, Hans Astrup, Søn af res. Kapellan til Os i Søndhordland *Joachim K.* († 8 April 1786) og *Drude Frimann Alstrup*, blev født paa Kapellangaarden Fuse 2 April 1781, blev Student 1801, men fortsatte ikke Universitetsstudierne, blev Landmand og tilsidst Landhandler paa Gaarden Skjørsand i Fuse Prestegjeld. Han døde 2 Maj 1855.

* *Inger Severine Bredal* (f. 1793, † 8 Novbr. 1865), D. af Kjøbmand i Bergen Jacob B. og Maren Kristine Koren.

I Budstikken II. (1820), Sp. 497—512 og 529—41: Efterretninger om Ous Prestegjeld i Søndhordlehn (1817).

Krum, Jens Jacob, se **J. J. Keyser**.

Kruse, Christian Skaar, Søn af Stiger *Christian K.* og *Anne Christine K.*, er født i Arendal 12 April 1814, tog 1836 Præliminærexamen og i Juli s. A. norsk juridisk Embedsexamen med «Bekvem».

Han var derefter en lang Tid Fuldmægtig hos Sorenskriveren paa Vos, blev 1847 Kopist i Kristiania, autoriseredes 1849 som Underretssagfører paa Fredrikshald, derefter 1852 paa Kongsvinger og udnævntes 1871 til Justitssekretær ved Bergens Stiftsoverret.

* 8 Septbr. 1847 *Julie Augusta Münster*, D. af Bergmester Christian S. N. M. og Sophie Scholler.

Jfr. Optegnelser om Familien Münster, S. 28.

Lov angaaende Forbrydelser. Forsynet med Henviisninger til Parallelsteder og de i Retstidenden til Udgangen af 1ste Halvaar 1849 meddelte Domme [ved C. Kruse]. Chra. 1849. 8. 2 Bl., 99 S.

Hoved-Register til Retstidenden for 1836—1850. Chra. 1851. 8. 42 S., 627 S. XXXIII S. (Anm. [af Fr. Brandt] i Chra.-Posten 1852, No. 1224.)

Kulstad, Johan, Skipper og Skibsbygmester samt Besigtigelsesmand for «Det norske Veritas». Han døde paa Tromsø i Januar 1867.

Beretning om min Reise til Spitsbergen i Aaret 1853, mit Ophold dersteds og mine og Mandskabets Lidelser i Ishavet indtil vor Redning af den danske Brig „Ploven", Kapt. Schau. Tromsø 1866. 12. 92 S. — 2det Oplag. Tromsø 1871. 8. 75 S.

Kvam, Jakob Vilhelm, Søn af Gaardmand *Ole Jakobsen K.* (hvis Oldefader Jakob Klukstad omtales i Hjorthøys Beskrivelse over Gudbrandsdalen II. 3 og i Bings Beskrivelse over Norge, S. 374) og *Marit Brude*, er født 27 Juli 1840 paa Gaarden Bjørliberget i Lesjaskogens Annex, blev i Decbr. 1859 udexamineret fra Tromsø Skolelærerseminarium med Karakteren «Meget duelig» og overtog derpaa fra Nytaar 1860 en Lærerpost i Tromsø Landsogn. Fra 1 Oktbr. s. A. til 15 Decbr. 1861 var han Tredjelærer ved Hammerfest Almuskole; siden Nytaar 1862 har han været Lærer ved Kristiania Almuskoler, hvorhos han siden Nytaar 1880 har været ansat som Klokker ved Johanneskirken.

* 31 Juli 1868 *Adolfine Emilie Tune* (f. 15 Oktbr. 1839) D. af Gaardbruger i Tune Johan Robertson T. († 1863), en Skotlænder af Fødsel, og Louise Sofie Olstad († 1867).

Til Minde om Sogneprest W. K. Hesselberg. Aftrykt efter Skilling-Magazin med Tillæg. Med Hesselbergs xylogr. Portræt. Kra. 1885. 8. 48 S. (Anm. bl. a. [af Dr. K. Krogh-Tonning] i Morgbl. 1886, No. 552; [af Dr. E. F. B. Horn] i Aftenposten s. A. No. 623).

I Almueskole-Tidende skrev han 1862—64 under Mærkerne — m og J. V. K., bl. a. i Aarg. *1864*, S. 68—76: „I Anledning af Petaris Smaabemærkninger", hvilken Artikel fortsattes med Overskriften „Om Kristi Nedfart til Helvede" i Aarg. *1866*, S. 89—92, 129—31, 296—99 og i Aarg. *1867*, S. 2—4 (jfr. Aarg. 1864, S. 155 fg). — Fra 1 Mai 1866 til 1 Oktbr. 1867 var han Medudgiver af *Bladet (sammen med E. F. B Horn)* og fra sidstnævnte Tidspunkt til Udgangen af *1868* Eneudgiver af Bladet, hvori de fleste Skoleefterretninger og de med Mærket

J. V. K. understrevne Boganmeldelser og andre Stykker er af ham. Af disse sidste merkes i Aarg. *1867*, S. 121—25, 129—31, 145—50, 153—58, 201—5 og 233—35: Til Oplysning om Nutidens offentlige Angreb paa og Forsvar for Kristendommen. — *1868*, S. 105—11, 121—26 og 257—63: Nogle Ord om en Grundtvigianers Polemik (Jfr. ogsaa Aarg. 1867, S. 283 fg. og Den norske Folkeskole 1867, No. 49 og 1868, No. 11—13).

I Aftenposten var han Medarbejder fra Marts 1862 til 1870. Han redigerede i de første Aaar delvis de indenlandske Efterretninger, var tildels Referent for Skole-, Kirke- og andre offentlige Møder og skrev forøvrigt især Boganmeldelser; som Boganmelder under Merkerne —k—h eller J—k—h fortsatte han sit Arbejde i Bladet fra 1870 til 1878.

I Fædrelandet var han Medarbejder fra 1 Maj 1869 til 31 Decbr. 1880 og igjen fra 1 Maj 1882 til 31 Decbr. 1885. Han redigerede i alle disse Aar den indenlandske Artikel og i Aarene 1880 og 1882—85 tillige de udenlandske Efterretninger samt meddelte de væsentligste Bidrag til den staaende Artikel „Blad-Oversigt". Desuden skrev han adskillige originale Artikler og under Merket J. V. K. en stor Mængde Boganmeldelser.

Af Maanedsskriftet Budbæreren var han Redaktør 1874—76. I dette findes af ham nogle kirkehistoriske Skildringer og Oversættelser fra Svensk af Mag. Rosenius' Betragtninger.

I Hjemmet *1877*, No. 1: Biografi af Biskop Hvoslef. — *1881*, No. 11: Biografi af Eidsvoldsmanden Admiral Konow.

Kyhn, Ludvig, Søn af Lensmand i Ejdsvold *Jens Christian K.* († 1824) og *Albertine Philippine Wardrum*, blev født i Ejdsvold 25 August 1817, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834 og juridisk Kandidat med Laud i Decbr. 1840. Han fik allerede 1836 Ansættelse som Kopist i Kirkedepartementet, hvor han 1843 blev konst. Fuldmægtig, 23 Maj 1844 udnævnt til Bureauchef og 17 Novbr. 1847 til Expeditionssekretær. Den 7 Decbr. 1855 udnævntes han til Sorenskriver i Strinden og Selbu, hvilket Embede han dog ikke tiltraadte, idet han den 12 Juli 1856 blev udnævnt til Amtmand i Hedemarkens Amt og 27 Februar 1864 til Stiftamtmand i det ved kgl. Res. s. D. nyoprettede Hamar Stift. I dette Embede døde han paa Hamar 23 Februar 1890. Han mødte som Repræsentant for Hamar, Lillehammer og Gjøvik paa samtlige Storthing 1871—79, hvor han den hele Tid var Medlem af Konstitutionskomiteen. Han var Formand i den kgl. Kommissjon af 8 Marts 1879 ang. Lejlændingsvæsenet. Han var 1882—84 Medlem af Bestyrelsen af Hamar Bankkontor og 1883—90 Formand i Tilsynskommissjonen for Jernbanestrækningen Ejdsvold—Tønset. Han blev 1864 R. St. O. O. og 18 Oktbr. 1877 K[1] St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 1) 23 Novbr. 1842 *Laura Eleonore Bernhardine Sissener* (f. i Ejdsvold 26 Maj 1820, † paa Hamar 4 Januar 1881), D. af Oberst og Kommandant paa Kongsvinger Wilhelm S. og Maren Hals.

* 2) 1885 Friherrinde *Anna Georgina Fock* (f. 1847), D. af Major Friherre Alexander Georg Brandelius F. og Fredrique Margareta Jakobina Welin.

Nekrologer i Hamar Stiftstid. 1890, No. 46; i Hedem. Amtst. No. 16; i Aftpst. No. 117; i Morgbl. No. 106. Jfr. Hamar Stiftstid. 1881, No. 56 [ang. hans 25-Aars Jubilæum som Amtmand og den ham ved en Deputation fra Amtets Ordførere overrakte Hædersgave].

Hans 5-Aarsberetninger om Hedemarkens Amt er trykt i Norges officielle Statistik 4to *C* No. 2, Litr. *D* (Beretning for 1856—60. 20 S.; for 1861—65. 17 S.; for 1866—70. 15 S.; for 1871—75. 12 S.) og i Beretninger om Amternes økonomiske Tilstand 1876—80. I. No. IV. (14 S.) og 1881—85. I. No. IV. (38 S.).

Han var Medredaktør af Departements-Tidende fra 1 Juli 1843 til 1 August 1856.

I Storthings-Forhandlinger er trykt flere dissenterende Vota af ham som Medlem af Konstitutionskomiteens Minoritet i de i Aarene 1871—79 foreliggende Spørgsmaal om Grundlovsændringer. I Storth. Forh. 1888 er trykt Aktstykkerne i den saakaldte Kyhn'ske Lensmandssag (Dok. No. 60, jfr. Indstill. S. X og Storth. Tid. 1888, Forh. i Storth., S. 1235—1337).

I Hamar Stiftstidende 1869, No. 31 og 32: Om Forhandlingerne ang. Ophævelse af Hamars Marked.

Kynsberg, Ole, Søn af Landhandler *Ole K.* (som havde været Tjener hos den engelske Chargé d'affaires Johnsson og derefter under 17 Septbr. 1790 fik Privilegium som Landhandler i Elverum, Tryssil og Aasnes) og *Sille Gundersdatter*, blev født i Elverum (døbt 7 Januar 1793), Student fra Kristiania Kathedralskole 1811 og juridisk Kandidat med Laud ved Kjøbenhavns Universitet 1815. Han blev 1817 ansat som Lærer i Latin ved Kristiania Kathedralskole, ved hvilken han senere udnævntes til Adjunkt og i Juni 1822 til Overlærer. Efter S. B. Bugges Ansættelse som Rektor i 1833 overtog han istedenfor Latin Historie og Geografi som Lærefag. I dette Embede døde han 1 Maj 1840.

* 1837 *Johanne Birgitte Jansen* (eller Johannesen) (f. 1810) D. af Jan Johannesen og Christiane Hermansdatter i Asker.

Latinsk Mindedigt af Henr. Wergeland i Morgbl. 1840, No. 131 (optr. i hans Saml. Skrifter II. 139 fg.) Jfr. Conradine Dunker: «Gamle Dage», S. 389 og 392.

De puerilis juvenilisque ætatis apud veteres Romanos institutione et conditione pauca quædam. *(Programma.)* Chræ. 1821. 4. 12 S.

Programma. (Litterarum artiumqve, quæ fuerit apud Romanos ab initio inde conditio, descriptionis periculum.) Chræ. 1827. 4. 8 S.

Programma. (Expositio disciplinæ, qua usi fuerint in educatione et institutione juventutis Romani.) Chræ. 1831. 4. 10 S.

Kølle, Christian, Søn af Kancelliraad og Zahlkasserer *Jens K.* (afskediget paa Grund af Kassemangel, † 1741) og Catharine Hermine

Juel (f. 1697, † paa Snarøen 1772), blev født i Kristiania 15 August 1736, virkede, efterat være bleven theologisk Kandidat, en Tid som Lærer, søgte forgjæves Prestekald og overtog 1770 Ejendommen Snarøen ved Kristiania, der tidligere (fra 1720) havde tilhørt hans Fader og senere hans ældre Broder. Denne Gaard ryddede og opdyrkede han, mens han tillige derude havde et den Gang anseet Undervisnings-Institut. Senere solgte han Snarøen, flyttede til Kobbervik paa Karmøen og derfra i 1805 til Gaarden Holmen i Ulvik i Hardanger. Her døde han 30 Januar 1814.

* *Elisabeth Monrad* († sindssvag paa Gaarden Engevik i Os Prestegjeld i Januar 1829), D. af Sogneprest til Ejdanger Jørgen Herman M. og Katharina Stranger.

Gravskrift af ham selv i Berg. Adr. Cont. Efterretn. 1814, No. 13, Till. og i Chra. Intell. 1814, No. 24. Jfr. Wilses Reise-Iagttagelser I. 143 og V. 283; C. N. Schwach: Jacob Neumann, S. 6 fg. og 22; Stamtavle over Familien Juell, S. 25 fg.; Jac. Løkke: Det nordiske Retskrivningsmøde i Stockholm, S. 38; Vossingen 1877, No. 12 [Nekrolog over hans sidst gjenlevende ugifte Datter Helene Johanne Kølle, ligesom Søsteren kjendt for sine Fodvandringer gjennem Europa].

Kort Underviisning for Begyndere i det Høy-Tydske Sprog, med Tillæg av en kort Avhandling om den Danske Skriverigtighed til nøyere Overvevelse. Kbhvn 1774. 4. (Anm. i Lærde Efterretn. 1776, No. 27; i Krit. Journal f. A. S. 315)

Ær dæt Fårnuftigt at have Religion? åk Villen av så mange ær dæn Fårnuftigste? Chra. 1794. XI S., 2 Bl., 144 S. 8. [Som Anhang S. 129 fg. er optrykt Forf.s „Kort Avhandling om den Danske Skriverigtighed". Anm. af J. K. Høst i Lærde Efterr. 1796, S 461 fg., jfr. S. 496. Kolles Svar paa Recensjonen fulgte som Bilag til Norske Intell. Sedler 1797, No. 31 (4. 2 Bl.) og aftryktes efter Forf.s Forlangende i Lærde Efterr. 1797, S. 526—32, jfr. S. 784)

Kort Beskrivelse over Snarøen, en liden Gaard ved Christiania. [Chra. 1796?] 4. 12 S.

I Norske Intell.-Sedler 1796, No. 37: Tjænstl. Jænsvar fra K. på Sn. til Sandhedens Ven i No. 35 [ang. K.s Skrivemaade].

Ifølge Wilse l. c. udgav han ogsaa: Compendium af den latinske Grammatica. Chra. 1785. Fol. 6 Bl.

Køster, Kristian Bernhard, Søn af Skomagermester *Lorentz Kristian K.* og *Anna Edia Olsen*, blev født i Stegen i Nordland 30 Marts 1843. Han var, da han udgav ndfr. anførte Skrift, Bogbindersvend i Bergen.

* 1864 *Berthe Olsen* (f. 1834), D. af Gaardmand O. ved Bergen.

Bergenseren eller nogle Ord af det Bergenske Folkesprog, samlede og forklarede af «Itt Byens Barn fødd i Marken». Bergen 1865. 8. 30 S. (Anonymt).

Laache, Nils Jakob Jensen, Søn af Gaardbruger *Jens Knudsen* og *Dorthe Jakobsdatter*, er født paa Gaarden Laake i Ullensaker 6 Novbr. 1831, fik til sin Konfirmation 1847 Undervisning paa Hovind Almuskole, var derefter til 1849 Handelsbetjent i Kristiania og besøgte i disse Aar Søndagsskolen der. Hans Fader vilde, navnlig efter hans ældre og eneste Broders Død i 1850, at han skulde overtage Gaarden hjemme, men Sønnen, som alt fra 20 Aars Alderen tog aktiv Del i Opbyggelsesmøder, havde fra Barndommen af haft Lyst til at blive Prest, og efter Opmuntring og under Vejledning af pers. Kap. til Ullensaker Jahn Müller begyndte han, nu med Faderens Samtykke, at studere og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1855. I Decbr. 1858 tog han theologisk Embedsexamen med Laud, blev i 1859 ansat i den indre Missjons Tjeneste i Kristiania, virkede i denne Stilling til Udgangen af 1860 og opholdt sig derefter nogen Tid paa sin Fædrenegaard i Ullensaker. Efterat han 1863 havde underkastet sig den praktisk-theologiske Examen med Laud, blev han 22 Oktbr. 1864 udnævnt til Stiftskapellan i Throndhjems Stift, befordredes 6 Juni 1868 til Sogneprest i det nyoprettede Stenkjær Kald, 26 Juni 1878 til Ejdanger Sognekald og 22 Februar 1883 til Sogneprest i Arendal. Allerede s. A. blev han forflyttet herfra, idet han den 8 Oktbr. udnævntes til Biskop over Throndhjems Stift fra 1 Januar 1884 og indviedes til dette Embede af Biskop Essendrop 2den Søndag efter Helligtrekonger 1884. Han blev 21 Januar 1885 R. St. O. O. «for fortjenstfuld gejstlig og Embedsvirksomhed».

* 1859 *Oline Andrine Nilsen* fra Gaarden Auli i Odalen.

Jfr. Beretning om hans Bispevielse i For Fattig og Rig 1884, S. 51—70, hvor hans ved Indvielsen oplæste *Autobiografi* findes S. 59—60 og hans Prædiken ved samme Lejlighed S. 65—70. Hans *Portræt* findes s.steds S. 393. Jfr. ogsaa hans *Biografi* i Fædrel. 1883, No. 117; i Hjemmet 1885, No. 5; Indherredsposten 1878, No. 71; Morgenbladet 1883, No. 169 A, 173 A, 194 A; Dagbladet s. A. No. 281.

Minder fra Skolen. Af G. Janzon. Oversat fra Svensk [ved N. Laache]. Chra. 1859. 8. 86 S.

Om Omvendelsen, dens Nødvendighed, dens Begreb og dens Kjendemærker. Af N. L. Chra. 1860. 8. 16 S. — Nyt Oplag [med Titlen: Den norske Lutherstiftelses Smaaskrifter, No. 109 (a)]. Chra. 1885 8. 16 S.

Den Christnes Liv og Lykke. En Betragtning til Opmuntring og Opbyggelse. Chra. 1862. 8. 32 S. (Anonymt. Anm. i N. Kirketid. 1862, Sp. 350). — [Nyt Optryk som No. 54 af „Lutherstiftelsens Smaaskrifter". Chra. 1875. 8. 24 S.].

Uden Nogen bliver født paany, kan han ikke se Guds Rige. Joh. 3, 3. Chra. 1863. 8. 8 S. (Anonymt).

Om Alterens Sakramente, dets Nytte og rette Brug. (Af N. L.). Chra. 1864. 8. 8 S. — 2det Oplag. (Den norske Lutherstiftelses Smaaskrifter No. 73). Kra. 1877. 8. 15 S. (Senere flere Optryk af denne Udgave, sidst i 1886. 8. 14 S.).

Natten er fremgangen og Dagen er kommen nær. Aftensangsprædiken 1ste Søndag i Advent 1865 i Throndhjems Domkirke. Thjem 1866. 8.

Om Børneopdragelsen. Nogle Ord til Opmuntring og Veiledning for Forældre og Andre. Stenkjær 1871. 8. 64 S. — Andet Oplag. Chra. 1872. 8. 63 S. — Tredie—sjette Oplag. Chra. 1873—78. 8. — 7de Oplag. Chra. 1879. 8. 62 S. — 9de Oplag. Chra. 1884 8. 62 S., 1 Bl. — 10de Oplag. Chra. 1887. 8. 62 S., 1 Bl.

Manai bajasgæssem birra. Darogielast jorggaluvvum. Kra. 1876. — Om Børneopdragelsen. Chra. 1876. 8. 157 S., 1 Bl. (Lappisk Oversættelse og norsk Text Side om Side.)

Om barnauppfostran. Öfvers. af A. S[vedber]g. Helsingfors 1872. 8. 68 S. (En anden svensk Oversættelse udkom paa Ev. Fosterlandsstiftelsens Forlag, Sthlm. 1875. 12. 80 S.)

Om Dands. Bergen 1873. 8. 16 S. — 2det Oplag. Molde 1878. 16. 32 S.

Jonas's Tegn. (Missionsprædiken i Stiklestad Kirke 8de Septbr 1874). (Trykt efter fleres Opfordring). Stenkjær 1875. 8. 15 S.

Guds Ords Herlighed. Prædiken i Stavanger Domkirke ved Generalforsamlingens Begyndelsesgudstjeneste den 13de Juli 1876. Stavanger 1877. 8. 16 S.

Vort jordiske Arbeide i Herrens Tjeneste. Kra. 1880. 8. 56 S. — 2det Oplag. Kra. 1882. 8. 56 S.

Vort jordiska arbete i Herrens tjenst. Bemyndigad öfversättning från norskan. Sthlm. 1889. 8.

Frimodighed og Glæde i Herren. Prædiken paa Juledag. Porsgrund 1880. 8. 14 S.

En kristelig Kalender. Bibelsprog og Salmevers til hver Dag i Aaret. Samlet af N. J. Laache. Med et Titelbillede. Thjem 1881. 16. 140 S.

Husandagts-Bog. Bibelstykker med Betragtninger til hver Dag, ordnede efter Kirkeaaret. Kra. [1882—] 1883. 8. 701 S. (Anm. af O. K. Grimnæs i Aalesl. H.- og S.-Tid. 1883, No. 7). — 2det Oplag. Kra. 1886. 8. 1 Bl., IV S., 698 S. — 3die Oplag. Kra. 1890. 8. IX S., 566 S.

Til Menighederne i Throndhjems Stift! [Thjem 1884]. 8. 11 S.

[Sendebrev til Lærerne i Throndhjems Stift med Følgeskrivelse til Præsterne i Throndhjems Stift. Thjem 1887.] 4. 2 Bl., 2 Bl.

Johannes's Aabenbarings Inddeling og Indhold. Vejledning til dens Forstaaelse. Thjem 1890. 8. 31 S.

Om de Helliges Fuldkommenhed. Thjem 1891. 8. (Trykt sammen med: Om Evangeliets Prædiken i vor Tid. Af Karl Petersen. Thjem 1891. 8. 35 S.

I For Fattig og Rig begyndte han at skrive i 1852 og fortsatte hermed til Udgangen af 1855, dels Oversættelser, dels originale Betragtninger, Psalmer og mindre Stykker. Fra 1856 deltog han (med Olai Skullerud, se denne) stadig i Bladets Redaktion og skrev bl. a. — foruden fra 1856 af ugentlige Betragtninger over Evangelierne — i Aarg. 1858, No. 24, 26, 29, 32—34, 40—42: En Samtale om Englene. Fra 1859, No. 16 blev han Bladets Redaktør og fortsatte som saadan til 1864, hvorefter han 1865—73 var Medredaktør sammen med H. C. Hansen (*se denne ovfr. II. 514.*)

I Luthersk Kirketidende *VIII.* 20—27, 33—40, 104—110, 113—122, 161—166, 216—219 og 225—230: Prædikenen. (Uddrag af „Erinnerungen aus dem Leben eines Landgeistlichen", 2. Bd.).

I Missionsprædikener, udg. af S. E. Jørgensen, S. 169—180: Prædiken ved Kredsforsamlingen paa Ørlandet i 1875; S. 187—198: Prædiken ved Generalforsamlingen i Stavanger i 1876.

I Romsdals Budstikke 1887, No. 25: Tale ved Indvielsen af Molde nye Kirke den 23 Marts 1887.

Laading, Herman, Søn af Kjobmand, senere Skibsmægler *Søren Dometius* (f. 1781, † 1824) og *Maren Møller Laading* (f. 1791, † 1844), er født i Bergen 25 Februar 1813. Efter Forældrenes Ønske optog han, da han blev indmeldt i Bergens Latinskole, sin Moders Slægtsnavn Laading, men blev indskreven ved Universitetet under Fadersnavnet, da han, privat dimitteret, blev Student med Haud 1831. Efter Andenexamen (med Laud) afbrød han sine Universitetsstudier og oprettede 1837 i Bergen en Borgerskole, som han bestyrede i 50 Aar, til Februar 1887. Han var fra Oktbr. 1851 til 1857 Sceneinstruktør ved det norske Theater i Bergen.

Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 9; T. Blanc: Norges første nationale Scene, S. 100, 235; Bergpst. 1887, No. 48; Berg. Tid. s. A. No. 56.

Nogle Ord i Anledning af Rector H. Holmboes Yttringer om Lancaster-Methoden i Merkur No. 16 [20, 25 og 26], hvorved vi ville stræbe at vise, at Lancaster-Underviisningen for Børn, indtil deres Forstand er nogenledes moden, er meget hensigtsmæssig, langt hensigtsmæssigere, end en til Modsætning kaldet Forstands-Methode. Af *Keitochrema.* Bergen 1834. 4. 20 S. (Særtryk af „Bergens Merkur" Marts og April 1834).

Lambrechts, Bernhard, efterfølgendes Broder, er født 15 April 1828 i Kristiania, hvor han efter endt Skolegang tog Underofficiersexamen og derefter med Stipendium af Staten i April 1850 blev Elev af den kgl. Veterinærskole i Kjøbenhavn, hvorfra han udexamineredes med bedste Karakter Vaaren 1853. Ved Tilbagekomsten til Norge bosatte han sig som praktiserende Dyrlæge først i Rakkestad, saa i Ejdsberg, fik derefter Ansættelse i Statens Tjeneste i Anledning af Skabsygen i Bergens Stift, bosatte sig senere i Kristiania, hvor han til 1864 var Militærdyrlæge, men flyttede derefter igjen til Bergen, hvorfra han 1867 udvandrede til Amerika.

* *Bolette Aschehoug*, D. af Sogneprest i Rakkestad A.

Jfr. J. P. Benzen: Norske Dyrlæger (Holmestrand 1890), S. 28.

Veileder i Husdyrstellet. (Forsynet mdd 16 oplysende Tegninger). Sarpsborg 1859. 8. VII S., 216 S. (Anm. i Budstikken I. 527 fg.; i Aftenbl. 1859, No. 268). — 2den forbedrede Udgave. Med 36 Tegninger. Chra. *1860.* 8. VIII S., 248 S. (Anm. i Budstikken II. 560).

I Morgenbladet 1866, No. 49 B: Angaaende Faareskabsygen paa Vestlandet.

Lambrechts, Morten Diderik Emil, Søn af daværende Stiftsoverretsprokurator *Gabriel L.* († 1850 som Lensmand i Eker) og *Johanne Emilie Østrem*, er født i Kristiania 4 Oktbr. 1824. Efter at have gaaet paa Kristiania Kathedralskole til August 1836, blev han 1838 sat i Drammens Latinskole, hvorfra han blev Student med Laud 1840; Sommeren 1844 tog han juridisk Embedsexamen med Laud. 1846 blev han ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvorfra han det følgende Aar gik over til samme Stilling i Indredepartementet, hvor han 12 Juli 1850 blev Fuldmægtig, 1853 konst. og 4 August 1854 virkelig Bureauchef. Fra 1844—57 var han derhos en meget søgt juridisk Manuduktør. Den 30 December 1857 blev han konstitueret som Civildommer i Kristiania, blev 11 Oktbr. 1866 udnævnt til Justitiarius i Kristianias fra Nytaar 1867 i Virksomhed traadte Byret, 17 Juni 1872 til Assessor i Højesteret og 10 Jan. 1887 til Justitiarius i samme Ret. Han har været Medlem af de kgl. Kommissjoner angaaende Tilsynet med den private Dampskibsfart, af den unionelle Kommissjon ang. Ordning af Konsulatvæsenet (1856) og af den kgl. Kommissjon ang. Ægtefællers Formuesforhold (1873—75). Han var i en Række af Aar Formand i Kontrolkommissjonen for Gaustad Sindssygeasyl og Medlem af Statens Laane- og Diskonteringskommissjon. Af Kristiania Kommune-Repræsentantskab var han Medlem 1867—84. Efter Professor Dr. Brochs Udnævnelse til Statsraad indkaldtes han som 1ste Suppleant til Storthinget i 1869, hvor han tog Sæde samme Dag (12 Marts) den kgl. Prop. om aarlige Storthing blev vedtaget. Senere mødte han som Repræsentant for Kristiania paa Storthingene 1871—73 og 1874—76 (i begge Valgperioder Medlem af Protokolkomiteen) samt paa Storthingene 1880—82 (Medlem af Lagthinget, af Fuldmagts- og Justitskomiteerne og af Næringskomiteen No. 2). Ved Valget i 1876 frabad han sig Gjenvalg. Som Højesteretsdommer var han Medlem af Rigsretten 1883—84 og i denne Medlem af Vidnekomiteen. Han blev 21 Januar 1889 K[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» og er derhos R. N. O. (1858).

⚭ i Oktbr. 1858 *Caroline Mathilde Østrem*, D. af afdøde Arsenalsforvalter paa Fredrikssten Johan Ø.

Portræt med Biografi i Budstikken 1881, No. 135 og 136.

I Ugeblad f. Lovkyndighed *II*. 393—95: I Anledning af Stykket: „Nogle Ord om Vidneførselen i Kristiania Bything". — *IV*. 121: Skrivelse til Redaktionen [ang. Konkurslovens § 46].

I Norsk Retstidende 1871, S. 713—14: Om Havnelovens § 18.

I Morgenbladet 1886, No. 71: Om Gaustad Asyls Forhold til Christiania Kommune i Anledning af Sognsvandledningens Udvidelse.

Lammers, Amund, efterfølgendes Broder, blev født i Kjøbenhavn 13 *August 1804, men kom i sin* Barndom med Forældrene til Norge og

blev Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1823, hvorefter han i Maj 1827 tog mineralogisk Embedsexamen med Laud. I Aarene 1829—33 opholdt han sig med offentligt Stipendium i Udlandet, især i Tyskland. Efter Hjemkomsten var han Medlem af den kgl. Kommissjon ang. Kongsbergs Sølvverk af 1833 og blev 16 Januar 1834 udnævnt til Bergmester i nordenfjeldske og 14 Februar 1837 forflyttet til samme Stilling i østre søndenfjeldske Distrikt, hvorhos han fra 1839 tillige blev Bestyrer af Modums Blaafarveverk. Sidstnævnte Aar udnævntes han til Direktør ved Kongsbergs Sølvverk, men entlediges allerede 1840 og forblev i sine tidligere Stillinger, indtil han 17 Maj 1850 blev beskikket til Medlem af Direktionen for Sølvverket og 22 Septbr. 1852 tillige til Bergmester i vestre søndenfjeldske Distrikt. I denne Stilling døde han 9 Oktbr. 1871. Han var Storthingssuppleant for Kongsberg 1859—60. Han blev 3 Maj 1870 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 5 Decbr. 1837 *Marie Pauline Schult* (f. i Kra. 10 Septbr. 1816 † Nat til 4 Decbr. 1890), D. af Toldkasserer i Throndhjem Aage Claudius S. og Magdalene Eleonora Due.

Mindedigt af R.[ørdam] i Aftbl. 1871, No. 246. Jfr. Personalhistorisk Tidsskrift 2. R., III. 262 fg.; Statsraad Vogts Optegnelser, S. 324—26.

I Morgenbladet 1849, No. 99: Om Modums Blaafarveverk.

Utrykt er følgende af ham i sin Tid til den Physiografiske Forening i Kristiania indsendte Afhandlinger: 1) Iagttagelser til Højdebestemmelser ved Barometer, foretagne paa en Rejse mellem Højfjeldene i Agershus og Bergens Stifter i Sommeren 1827; og 2) Bemærkninger paa en Rejse til Højfjeldene især paa Grændsen mellem Agershus og Bergens Stifter, i Sommeren 1827. — I sin Helhed tryktes heller aldrig hans i 1841 til Bergverkslovkommissjonen af 1837 indsendte Bemærkninger ved dens første Lovudkast, men de benyttedes og anføres delvis i Kommissjonens endelige «Indstilling til en ny Lov ang. Bergverksvæsenet» af 30 Juni 1841.

Lammers, Gustav Adolph, blev født 26 Maj 1802 i Kjøbenhavn, hvor Faderen *Ernst Anton L.* (f. i Rendsborg 1770, † 1847 som Generalmajor og Kommandant i Fredriksstad) den Tid var ansat som Artillerikaptejn; Moderen *Seriane Magdalena Hagen* (f. 1777, † 1843) var en Proprietærdatter fra Værdalen. I 1808 blev Faderen forflyttet til Norge som Major og i 1811 som højstkommanderende ved det nordenfjeldske Artilleridetachement til Throndhjem, i hvis Kathedralskole Sønnen blev sat ind i 1814. Efter Faderens Forflyttelse til Kristiania 1818 blev han Elev af Kathedralskolen der og 1821 Student derfra med Laud. I Begyndelsen af 1823 blev han af Departementet ansat som Timelærer ved samme Skole og blev staaende som saadan til Midten af Aaret 1827, idet han dog havde Permissjon i Aaret 1825 for at afslutte sit theologiske Studium. Efterat han i Decbr. 1825 havde taget Embedsexamen og i 1827 underkastet sig den praktiske Prøve, begge med Laud, udnævntes

han 6 Oktbr. 1827 til Prest ved Hospitalet, Tugthuset og de Angellske Stiftelser i Throndhjem. Herfra blev han 23 Decbr. 1835 befordret til Bamble Sognekald og 17 August 1848 til Sogneprest i Skien. I 1839 og 1842 mødte han paa Storthinget som Repræsentant for Bratsbergs Amt (Medlem af Kirkekomiteen). For sin Helbreds Skyld foretog han 1848—49 en Rejse til Danmark, Tyskland, Frankrige og Italien. Efter Hjemkomsten fra denne Rejse fremtraadte hans Anskuelser navnlig angaaende Statskirkens Lære om Barnedaaben med større Skarphed, og snart fandt han ogsaa sin Samvittighed som Sjælesørger ængstet ved at meddele Absolution før Nadveren uden forudgaaende privat Skriftemaal; efter Ansøgning fik han 1855 en personel Kapellan beskikket — hertil udnævntes 6 Maj s. A. cand. theol. Mads Vefring — som skulde overtage nogle af Sogneprestens Pligter. Imidlertid søgte og fik Lammers 5 Juni 1856 Afsked i Naade og med Pensjon indtil videre af Oplysningsvæsenets Fond (jfr. Morgbl. 1856, No. 144). Men da han umiddelbart derpaa 1 Juli 1856 udmeldte sig af Statskirken og den 4 Juli stiftede en «fri apostolisk-christelig Menighed» i Skien, ophørte Pensjonen ifølge kgl. Res. af 4 Decbr. s. A. Som Forstander for hin Menighed, hvis Oprettelse i den følgende Tid blev efterfulgt af flere lignende paa forskjellige Kanter af Landet, tildels under hans personlige Ledelse -- han besøgte bl. a. 1858 Nordland og Finmarken og 1859 Stockholm (jfr. Aftbl. 1859, No. 153) — virkede han derefter, indtil han i en «aaben Bekjendelse» af 12 Novbr. 1860 (trykt i hans «Meddelelser» 1860, No. 12 og optrykt bl. a. i «Norsk Kirketidende» s. A.. Sp. 737 fg. og i Morgbl. s. A. No. 316) erklærede, at han var for sin Del «kommen til den Overtydning, at der har blandet sig meget Urent ind med i vor Udtrædelse af Statskirken, vore Foreninger, vor Bekjendelse og navnligen det i den, som omhandler og vedkommer Daaben, dens Væsen og Brug». I denne Bekjendelse erklærede han videre nu at «vedkjende sig i alle Dele den augsburgske Konfessjon», han opgav sit Forstanderkald i den fri Menighed, sluttede Udgivelsen af sine «Meddelelser til og fra de frie apostolisk-christelige Menigheder», traadte kort efter igjen tilbage til Statskirken og indbød til Subskription paa et Tidsskrift «Meddelelser vedkommende Guds Rige fjernt og nær». Ved kgl. Res. af 16 Maj 1861 blev det derefter bestemt, at den Pensjon, hvis Udbetaling var bleven stillet i Bero ifølge Res. af 4 Decbr. 1856, atter skulde udbetales ham fra 1 Januar 1861. (Jfr. Storth. Forh. 1862—63, IX. 208 og XI. 44; Morgbl. 1860, No. 321 fg. og 1864, No. 308; Thj. Adr. 1860, No. 140; Norsk Kirketid. 1860, Sp. 344 fg.). I de senere Aar af sit Liv, hvilke han for en stor Del tilbragte i Udlandet, navnlig i Italien, Tyskland og Danmark, viede han sig til den kirkelige Kunst og udførte flere Altertavler til norske Kirker, ligesom han tidligere under sit Ophold i Bamble — hvis Hovedkirke han byggede — og senere havde givet Tegninger til flere norske

Landskirker. Han døde 2 Maj 1878 i Skien, hvor han levede de sidste Par Aar.

* 1828 *Henriette Nicoline Rode* (f. 30 April 1810), D. af ndfr. nævnte Krigskommissær Hans Henrik R. og Charita Nicoline Holst.

Portræt med biografisk Notits i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 30. *Nekrolog* i Morgbl. 1878, No. 124 A. *Mindedigt* af A. Munch i Morgbl. s. A. No. 133 A. Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl. 4to. II. B. 3, S. 2286 fg.; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 96, Erlandsen: Gejstl. i Throndhjems Stift, S. 92; R. T. Nissen: De nord. Kirkers Hist., S. 561—63; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon, II. 238; Nord. Conv.-Lex., 3 Udg., IV. 522. *Om hans Virksomhed i Skien og paa Tromsø* se For Fattig og Rig 1853, No. 31—36 [af Olai Skullerud]; Theol. Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge II. 444—57 og N. Kirketid. 1860, No. 10, begge Steder af Hans Blom; A. Chr. Bang: Kirkehistoriske Smaastykker, S. 305 fg.; Dansk Kirketid. 1855, S. 345—59 af L. Helveg; Norsk Kirketid. 1857, No. 15 og 16; Telemarksposten 1889, No 13, 30, 33; Allg. Kirchen-Chronik f. 1856, S. 57 fg. og fl. St.; Neues Zeitblatt f. d. Angelegenheiten d. luth. Kirche 1857, No. 32; Hengstenbergs Evang. Kirchen-Zeit. 1858, Maj. Cfr. videre E. Mau: Wexels's Liv og Virken, S. 140, 210, 320; Wexels's Tidsskr. f. Kirke-Krønike III, 157; Bispinde Gislesens Breve, S. 119, 121, 130, 137, 141, 145—46, 149—152, 157 fg.; D. Thrap: Bidrag t. d. n. Kirkes Hist i 19. Aarh. II. fl. St. (se Reg); H. E. Sommerfelt: Den norske Zulumission, S. 187, 236 fg, 240, 245 fg.; H. Jæger: Henrik Ibsen, S. 195 fg; Den norske Turistforenings Aarbog for 1890, S. 7, 10, 15 fg., 19 fg.; Biskop O. Laubs Levnet (Kbh. 1886) II. 137. — Ang. hans dogmatiske Læreafvigelser se polemiske Modskrifter af A. C. Anderssen, Th. Dop, Fr. Ingier, Gisle Johnson, J. M. P. Kaurin, S. H. B. Walnum, o. fl. — En Fremstilling i novellistisk Form af den Lammers'ske Bevægelse og dennes Leder er givet [af Fru Bolette Gjør] i «Et Stormveir» af Margrethe (Kra. 1887).

Uddrag af den christne Kirkes Historie. En Oversættelse ved G. A. Lammers. Thjem 1834. 8. 320 S. (Anm. i Morgbl. s. A. No. 294).

Psalme-Skat. Et Udvalg af gamle Psalmer, uddraget af Kingos, Pontoppidans og Brorsons Samlinger ved G. A. Lammers. Thjem 1834. 8. VIII S., 664 S.

80 ældre og nyere Psalmer, for de forskjellige Kirkeaarets Tider, især Høitiderne, samlede og udgivne som Tillæg til den „evangelisk-christelige" Psalmebog ved G. A. Lammers. Skien 185*. — 2det Oplag. Skien 1851. 32. 100 S. — 3die Oplag. Skien 1853. 32. 100 S. — 4de Oplag. Skien 1857. 32. 98 S.

Tale ved det Norske Missionsselskabs sjette Generalforsamlings Slutningsfest i Bergens Domkirke den 29de Juni 1852. Efter Opfordring aftrykt efter Søndagsbladet „For Fattig og Riig". Chra. 1853. 8. 16 S.

Christelig Psalmebog, samlet og udgivet ved G. A. Lammers. Skien 1852. 16. XII S., 324 S. — 2det Oplag. Skien 1855. 16. IX S., 323 S.

Afskedsandragende og Afskedsord ved Nedlæggelsen af Embedet som Sognepræst i Skien. Skien 1856. 8. 32 S. (Fremkaldte „Brev ang. Afskedsandragende og Afskedsord ved G. A. Lammers fra en ældre Præst [ↄ: J. B. *Flottmann*]". Bergen 1858. 8. 14. S. Jfr. iovrigt Norsk Kirketidende 1856, No. 29 og tidligere No. 1—3, 6—10, 12, 17, 19, 20, 22, 27; Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 30).

Grundtræk af en fri apostolisk Menigheds Forfatning, vedtagen af endeel af Statskirken udtraadte Personer den 4de Juli 1856 i Skien. Skien 1856. 16. 20 S. (Optrykt — foruden i Chra.-Posten 1856, No. 2832 og i flere norske Blade f. A. — i en Udgave ved M. S.[ommer]. Haderslev 1856. 16. 12 S., anm. af Th. E. Bernhoft i N. Kirketid. 1856, No. 29 Till. og 30).

Forsvar for den frie apostolisk-christelige-Menighed og dens Forfatnings Grundtræk. Skien 1856. 8. 78 S. (Anm. i Chra.-Posten 1857, No. 46)

Aandelige Smaasange, samlede og udgivne af G. A. Lammers. Tromsø 1857. 32. 64 S. (Heraf findes flere senere Oplag).

Meddelelser til og fra de apostolisk-christelige Menigheder. Udg. af G. A. Lammers. Aarg. 1. 2. Skien 1859—60. 8. (Udkom med et Ark maanedlig. Jfr. N. Kirketid. 1858, Sp. 832 og 1859, Sp. 547—50 og 792 fg. Hans „aabne Bekjendelse“ i Aarg. 2, No. 12 fremkaldte følgende svenske Smaaskrifter: 1) Samtal emellan en separatist och en anhängare af den evangelisk-lutherska kyrkan. Jemte utdrag ur pastor G. A. Lammers bekännelseskrift. Sthlm 1861. 8. 50 S. — 2) Också ett tidens tecken. Godt tecken, nemligen norske pastorns G. A. Lammers bekännelse och afsked ifrån frikyrkan och baptismen samt hans återgång till lutherska statskyrkan. Sändebref till vederbörande i stat och kyrka. [Af J. Backlund]. Sundsvall 1861. 12).

I Norsk Kirketidende 1856, No. 7—9 er trykt Referat af hans Udtalelser i Kristiania geistlige Forenings Møde i Febr. s. A.; No. 33: Et Brev til Udgiverne; No. 41: Nogle Bemærkninger ved den tredie Troesartikels Form i vort Sprog (jfr. Svar herpaa af W. A. Wexels i No. 45 og af E. U. Sundt i No. 48).

I For Fattig og Rig 1853, No. 28—29: Tale ved det norske Missionsselskabs Generalforsamlings Slutningsfest i Bergens Domkirke 29 Juni 1852. (Senere ogsaa særskilt udg., se ovfr.)

I Morgenbladet *1855*, No. 11: Brev til Biskop Arup ang. Alterens Sakramente (med A.s Svar). — *1859*, No. 337: Tilsvar i Anledning af Provst Holmboes Artikel i N. Kirketid. 1859, No. 43 ang. Lammers's Forhold til Frimenigheden paa Tromsø (jfr. Bemerkninger i N. Kirketid. 1860, Sp. 27 fg.). — *1860*, No. 237: Opfordring til Hjælp for de Christne paa Libanon.

I Luthersk Opbyggelsesblad 1887, No. 11 er trykt et Brev fra ham, dat. Söderköping 7. Oktbr. 1855, til Forsamlingen i Skiens Prestegaard. (Tidligere trykt i For Fattig og Rig 1856, No. 14 og 15).

Han havde en væsentlig Del i Udgivelsen af det Throndhjemske Traktatselskabs Smaaskrifter og af Skiens indre Missionsforenings Traktater.

Lampe, Elisabeth Margrethe, efterfølgendes Datter i hans første Ægteskab, er født 22 Juli 1840. Hun har i de senere Aar været Medbestyrerinde af et Institut i Kristiania for Massage og Sygegymnastik.

Huslæreren. En Fortælling af A. B. Bergen 1863. 8. 102 S. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1863, S. 4).

Lampe, Johan Frederik, Søn af Farver *Rasmus L.* († 1823) og *Elisabeth Hagelin* († 1844), blev født i Bergen 12 Januar 1811, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1830 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Januar 1834. Han blev 28 Novbr. 1836 udnævnt

til pers. Kap. hos Sogneprest Junghans til Skjerstad og 1843 ligesaa hos Sogneprest C. A. Schjelderup til Lødingen, befordredes 21 Marts 1849 til Sogneprest til Kolverejd og blev 1853 Provst i Namdalens Provsti, udnævntes 18 Oktbr. 1856 til Sogneprest til Tysnes og 18 Decbr. 1869 til Sogneprest i Bamble, i hvilket Embede han døde 31 Marts 1888. Han var under sit Ophold i Skjerstad Ordfører i Formandskabet og et Par Gange Valgmand fra Bamble.

* 1) 1835 *Marthe Susanne Lund* (f. paa Færøerne 14 Aug. 1799, † paa Dampskibet «Nordkap» under Flytningen til Kolverejd 18 Juni 1849), D. af nedennævnte Borgermester i Bergen Johan Michael L.

2) 1850 *Anne Dorthea Sørensen* (f. i Bergen 8 Aug. 1825), D. af Guldsmed Lars S. i Bergen og Nille Andersen.

Nekrolog i Morgbl. 1888, No. 184 og 187, jfr. s. Bl. 1886, No. 610 [ang. hans 50 Aars Embedsjubilæum]; Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 137 fg.

Tale, holden i Skjerstad Kirke ved Sognepræst B. L. Junghans's Jordefærd 28 Juli 1841. Tromsø 1843 [ɔ: 1841]. 8.

Sørgetale i Anledning af Kong Oscar den Førstes dødelige Afgang, holden i Tysnæs Kirke. Bergen [1859]. 8. 16 S.

Stamtavle over den norske Familie Daae med Descendenter, samlet og udgivet af J. F. Lampe. Bergen 1862. 8. 30 S., 1 Bl. (Anm. i Ill. Nyhedsbl. 1862, No. 25.)

Fortegnelse over de Kandidater, der er dimitterede fra Bergens lærde Skole i Tidsrummet fra 1756—1825, med biographiske Oplysninger samlet af J. F. Lampe I. II. 8. I. 35 S. [Trykt i Indbydelsesskrift fra Bergens Skole 1868.]. II. 64 S. [Trykt i Indbydelsesskrift fra samme Skole 1869]

I Personalhistorisk Tidsskrift — foruden et Par Smaating under Rubriken «Spørgssmaal og Svar» — *I.* (Kbh. 1880), S. 10—17: Lidt om Ludvig Holbergs Skolegang, hans Lærere og Bergens Skole. — 2. Række *II.* 238—40: Om den ældste Gren af Familien Olrik.

I Kirkelig Kalender, red. af Th. C. Bernhoft, for *1875* S. 30—63 og *1876*, S. 160—231: Oplysning om Dr. Erik Pontoppidans Virksomhed som Biskop i Bergens Stift i Aarene 1748—1755. — I samme for *1877*, S. 33—61: Mag. Gjeble Pedersson.

I Illustreret Nyhedsblad *1862*, No 13: Om Ludvig Holbergs [til da ukjendte] Fødselsdag. — *1866*, No. 15 og 16: Biskop Dr. Erik Pontoppidan og det høiere Skolevæsen i Bergen; No. 42 og 43: Biskop Dr. E. Pontoppidan og Stiftsprovst Ole Tidemand. (Afsnit af Forf.s senere i sin Helhed offentliggjorte Afhdlg. om Biskop P.)

I Morgenbladet 1845, No. 148 har han meddelt to tidligere utrykte Aktstykker om den titulære Biskop Nicolai Christian Friis.

I Nordlandsposten 1889, No. 38 er trykt hans Tale som Ordfører i Skjerstad Formandskabs første Møde den 2 Novbr. 1838.

I Haandskrift efterlod han sig sit paa mange Aars Arkivundersøgelser og en *udstrakt* Brevvexling hvilende Hovedverk Bergens Stifts Prestehistorie fra Reformationen til vor Tid.

Lampe, Rasmus, Søn af Farvermester *Hans Joachim L.* († 1879) og *Beate Kristine Bergmann*, blev født i Bergen 22 August 1834, Student med Laud fra sin Fødebys Kathedralskole 1852 og theologisk Kandidat med Laud i Decbr. 1857. I 1860 udnævntes han til pers. Kapellan hos Sognepresten til Aarstad C. A. Grønvold og 3 Decbr. 1864 til Sogneprest i Hammerfest, hvor han døde 26 Januar 1867.

* *Hanne Grønvold*, D. af ovennævnte Sogneprest C. A. G. i Bergen.

Nekrolog [af Daniel Thrap] i Luth. Kirketid. VIII, No. 12.

Prædiken paa Søndag Sexagesima. Udg. efter Opfordring. Bergen 1859. 8.

Ni Prædikener. Udgivne af H. J. Lampe og Daniel Thrap. Bergen 1868. 8. 3 Bl., 138 S.

I Bergensposten 1851 førte han nnder Merket *L.* en Fejde ang. Katholikernes Bibellæsning m. v., fremkaldt ved Pastor J. D. P. Stubs kort i Forvejen udkomne Bog «Ledsagelse fra Fordomme til religiøs Sandhed». Lampes Indlæg i denne Strid findes i No. 6, 8, 12 og 49; imod ham skrev C. Holfeldt Houen anonymt i No. 7, 9, 10 og 11 og Pastor Stub i No. 24, 47 og 48.

Landmark, Even Anthon Thomas, Søn af nedennævnte Sorenskriver *Nils L.* og hans 2den Hustru, er født paa Gaarden Tysse i ytre Holmedal 3 September 1842, blev Student med Laud fra Lillehammer Skole 1859 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1864. Han var derefter 1865—67 ansat som Amtsfuldmægtig i Stavanger, blev 1867 Kopist i Indredepartementet, hvor han 1 Juli 1874 udnævntes til kgl. Fuldmægtig. Som saadan har han dog siden været tjenstfri, idet han s. A. blev ansat som Inspektør for de offentlige Foranstaltninger til Ferskvandsfiskeriernes Fremme. I 1877 foretog han med offentligt Stipendium en Rejse til Storbritannien og Irland for at undersøge disse Landes Ferskvandsfiskerier. Han er korr. Medlem af *American Fisheries' Society*, af *The National Fish Culture Association* (England) og af Dansk Fiskeriforening.

* *Doris Christie* (f. 1841), D. af Provst og Sogneprest til Askevold Johan Carl C. og Rosalide Isabella Carlsen.

Indberetning fra Fiskeri-Inspektøren angaaende hvad der i Aarene 1874 og 1875 er foretaget til Ferskvandsfiskeriernes Fremme. Kra. 1876. Tospaltet 4. 72 S. (Trykt i Storth. Forhandl. for 1877 som Bilag til Oth. Prp. No. 1). — Samme for Aarene 1876—1879. Kra. 1881. 4. 2 Bl., 156 S. (Anm. af H. Rasch i Morgbl. 1881, No. 59.) — Samme for Aarene 1880—1883. Kra. 1886. 4. 246 S. — Samme for Aarene 1884—1886. Kra. 1889. 4. 187 S.

Sammendrag af de om Lax- og Søorretfiskerierne gjældende Love. Kra. 1879. 8. 12 S — 2det Oplag Chra. 1889. 8. 12 S.

Trykt 12 Oktober 1891.

Forslag til Lov om Fredning af Lax og Sørret m. V., afgivet af Fiskeri-Inspektøren. Med et Kart over Kilenøterne i en Del af Throndhjemsfjorden i Sommeren 1880. [Chra. 1881] 4. 91 S.

Indberetning fra Fiskeri-Inspektøren angaaende Storbritanniens og Irlands Ferskvandsfiskerier. Bilag til Oth. Prp. No. 5 (1883). Kra. 1883. 4. VIII S., 247 S.

Description of Salmon Passes on the River Sire, Norway. Chra. 1883. 8. 16 S.

Om laxetrapper. Med 3 plancher. Separataftryk af «Norsk Teknisk Tidsskrift». Kra. 1884. 4. 49 S.

Om faststaaende Fangstindretningers Indflydelse paa Laxefiskerierne. Kra. 1885 8. 150 S., 1. Bl.

I Meddelelser fra Norsk Jæger- og Fiskerforening *1880*, S. : Fortegnelse over de med Hjemmel af Lovene af 6 Juni 1863 og 27 Marts 1869 afgivne Resolutioner, indeholdende nu gjældende Forbud mod Brug af Krogredskaber til Fiskeri i Elve og Indsøer. (Lignende Fortegnelser for den efterfølgende Tid findes i samme Tidsskrifts Aargange 1882, 1888, 1887 og 1890.) — *1886*, S. 48 fg.: Nye Fiskeriforeninger. — *1888*, S. 30-41: Amerikansk Ørret og Black Bass (Jfr. Aftpst. 1888, No. 681 og 720.)

I Norsk Teknisk Tidsskrift 1884, S. 65—113: Om laxetrapper. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Norsk Retstidende 1890: Om Kilenøters Behandling i det ugentlige Fredningsdøgn; To Høiesteretsdomme om Laxefiskerierne.

I Forhandl. paa Aarsmødet i Foren. t. Diskussion af Landbrugsanliggender 1889, S. 9—35: Om Midlerne til Ophjælp af vore Indlandsfiskerier.

I Fra alle Lande (Kbh.) 1861, II. 187—202: Maaltrosten eller Sangdroslen.

Af Aftenbladet var han i nogle Aar (1876—81) Medarbejder og skrev i dette Blad en stor Mængde Artikler om Fiskerianliggender og Fiskeriliteratur (f. Ex. i 1881, No. 15: Anm. af Nordhavsexpeditionens Afdeling: Fiske af R. Collett; No. 231: Anm. af A. Feddersen: Fiskeavlen). — Ogsaa i forskjellige andre Blade, navnlig i Morgenbladet (bl. a. i 1883, No. 58 A: Fornødent Forsvar [imod formentlige Angreb af Hetting]; No. 63 og 70 A: Om Laxefiskeriet; i 1887, No. 228: Forplantelse af Fisk; i 1890, No. 205: Om Laxeloven [mod B. L. Søyland i No. 190]) og i Dagbladet (bl. a. i 1887, No 99: Om Budgettet for Ferskvandsfiskerierne) samt i forskjellige udenbys Aviser har han skrevet talrige Artikler om Fiskerianliggender.

Han har dels udarbejdet flere Lovforslag, dels afgivet en Flerhed af embedsmæssige Udtalelser om saadanne, hvilke findes trykt i Storthings-Forhandlinger, se navnlig Oth. Prp. 1877, No. 1; Oth. Prp. 1878, No. 10; Oth. Prp. 1883, No. 5; Oth. Prp. 1884, No. 16; Oth. Prp. 1888, No. 13; Oth. Prp. 1890, No. 32; og Oth. Prp. 1891, No. 23 og Dok. No. 1.

Landmark, Jens, Søn af nedennævnte Sorenskriver *Nils L.* i hans 1ste Ægteskab, blev født paa Gaarden Tysse i ytre Holmedal 28 Oktbr. 1817, lærte Bogtrykkerkunsten i Bergen og Kjøbenhavn og nedsatte sig *i 1843 som* Boghandler i Kristiania i Forening med ovfr. (II. 285) nævnte *M. W. Feilberg.* Han døde ugift i Kristiania 13 Septbr. 1881.

Frugthaven. En letfattelig Anviisning til Frugttræers Opelskning, deres Forædling, Beskjæring, Plantning og Røgt, fra Kjernen i Jorden til Frugten paa Træet. Af Daniel Müller. Med 25 steentrykte Tegninger paa 1 Pl. Efter det Svenske. Chra. 1849. 8. 64 S.

Landmark, Johan Daniel Stub, foregaaendes Broder, blev født paa Tysse 14 Maj 1820, Student fra Bergens Kathedralskole med Laud 1841 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1844. Efterat han 1849 havde underkastet sig Examen i Lappisk og Kvænsk, blev han 28 Juli s. A. udnævnt til Sogneprest i Vardø, 8 Juni 1859 til res. Kap. til Førde, 30 Novbr. 1867 til Sogneprest i Bejtstaden og 30 Jan. 1875 ligesaa til Selø, hvor han døde Nat til 29 Juli 1882.

* *Elisabeth Laurentia Rein* (f. 26 Juli 1809), D. af nedennævnte Sogneprest til Nykirken Jonas R.

Helleneradressen i Studentermødet i Hotel du Nord. Chra. 1843. 16. 8 S. (Anonymt).

Practisk Retskrivningslære for Begyndere. Bergen 1846. 12. 24 S. — 2det Oplag. Bergen 1852. 12. 24 S.

ABC med Billeder. Bergen 1847. 8. 48 S.

Regnebog til Skolebrug og privat Undervisning. Bergen 1848. 12. 42 S. — 2det Oplag. Bergen 1860. 12. 47 S. — Facitfortegnelse til samme. [Bergen 1848]. 12. 16 S. — 2det Oplag. Bergen 1860 12. 16 S.

Landmark, Johan Theodor, Søn af nedennævnte Sorenskriver *Nils L.* og hans 2den Hustru, er født paa Gaarden Tysse i ytre Holmedal den 24 Oktbr. 1836. Efter Undervisning af Privatlærere i Hjemmet og to Aars Skolegang paa Lillehammer samt et Aars Ophold ved Romsdals Amts Landbrugsskole underkastede han sig Afgangsexamen med Udmerkelse ved sidstnævnte Skole og opholdt sig derefter to Aar ved Land- og Skovbrugs-Akademiet i Hohenheim i Württemberg, hvor han tog Afgangsexamen med «Meget godt» og tildeltes Sølvmedaljen «*ingenio & studio*» som No. 2 af alle (ca. 50) den Gang udexaminerede Elever. Efter agronomisk Virksomhed i privat Tjeneste blev han 1862 ansat som Bestyrer af og Førstelærer ved Smaalenenes Amts Landbrugsskole paa Haslum, hvor han var, til Skolen flyttedes i 1868. Fra dette Aar til 1878 var han derefter Forpagter af Gaarden Krom i Vestby. Ved kgl. Res. af 30 Marts 1877 ansattes han som Landbrugslærer ved Aas højere Landbrugsskole, hvad han fremdeles er. Han har i adskillige Aar været Kommunerepræsentant i Aas og Medlem af forskjellige kommunale Komiteer. Han erholdt 1886 Kong Oskar II.s Medalje (i Sølv) til Belønning for det norske Landbrug.

* *Elise Antonette Gude* (f. 1839), D. af Sogneprest til Rødenes Julius Emil G. og Olea Mathea Christiane Bergh.

Redegjørelse og Forslag til Love for Christiania Meieribolag, afgivet af den til Meierisagens Behandling nedsatte Komitte. Kra. [1871?]. 8. 24 S.

Gaardbrugernes økonomiske Program, fremstillet af J. Th. Landmark. Kra. 1888. 8. 16 S

Han var Udgiver og Redaktor af Tidsskrift for det praktiske Landbrug og dets Binæringer. Aarg. 1—9. Chra. 1863—71. 8. (Udkom med et Hefte paa 3 Ark hvert Fjerdingaar. Heri er af ham: *I.* 1—4: Forord til Læseren; S. 4—8: En Dag i Fjøset; S. 8—12, 70—75, 111—120, 161—166: Om Kjøb og Forpagtning af Jord; S 12—14: Det bedste Vadskeapparat for Rodfrugter; S. 14—21: Om Træskemaskiner; S. 58—61: Noget om Gjødselens rigtige Behandling; S. 79—84: Almetræet; S. 127 fg.: Erfaring om Surhø; S. 129—131: Den amerikanske Melkemaskine; S. 131—136: Redskaber for Høbjergningen; S. 136—145 og 169—178: Tilbageblik paa det forløbne Aar; S. 153—158: Bør man anvende kunstig Gjødsel hos os? S 166—169: Tyndingshugst og Snauhugst. — *II.* 11—15: Om Meiemaskiner; S. 15—25: Landbrugets Fremskridt i den nyere Tid. I; S. 25—29: Røgter eller Budeie; S. 29—35: Kreaturgjødselens Sammensætning; S. 40—43: Dyrkningsforsøg med Potetes; S. 64—69: Hvorledes uddanner man en god Melkerace? S. 80—89: Om Saamaskiner; S. 120—140: Hvilke ere de bedste Plouge; S. 149—160: Kan det være rigtigt under vore Forholde at udkjøre Gjødselen om Vinteren i smaa Hauge? S. 160—163: Bastardkløveren; S. 163—170: Plouglignende Redskaber; S. 187 fg.: Mod Potetesraadenhed. — *III.* 22—45 og 88—105: Om de lavere Landbrugsskolers Ordning; S. 133—139: Landbrugsmødet og Udstillingen i Malmø; S. 155—165: Lidt om Landbruget i Sjælland og Skaane; S. 165—175: Landbrugsudstillingen i Kristiania; S. 175—181: Om de bedste Maader at opbevare Kjøkkenvækster om Vinteren; S. 183 ff.: En ny Maade at plante Træer og Skog paa. — *IV.* 43 ff.: Gaar der Gjødsel tabt for Gaardsbruget, naar man benytter Sæterhavn eller Bete i Udmarken? S. 51—58: Træers og Buskes Formering ved Delning, Rodskud, Aflæggere og Stiklinger; S. 59—67: Anlæg og Behandling af Hækker og Hegn; S. 67—77: Om den engelske Cheddarost; S. 77—82: Kvægpesten; S. 82 fg.: Skal man sætte store eller smaa Poteter? S. 93—97: Godt Smørsalt; S. 134—140 og 170—176: Veiledning til Opelskning og Udplantning af Frugttræer. — *V.* 33—44: Om Menneskegjødselens Tilgodegjørelse; S. 68—92: Høets og Sædens Indhøstning. — *VI.* 49—55: Om Undergrundens Smuldring; S 168—188: Om Hr. Midelfarts Anvisning til Reformer i det norske Jordbrug (jfr. VII. 114 fg. af L. Jensfen). — *VII.* 182—188: Det norske Jordbrugs Fortid. — *VIII.* 128—140: Om Jordens Udpining og Plantevekslingen som et Middel til dens Forbedring; S. 145—167: Om en Meieriforening i Kristiania; S. 167—172: Om vore Meieriprodukters Salg.

I Ugeskrift for Norske Landmænd, udg. af J. Schrøder, 1859, No. 6 fg.: Om Gjærder og Gjærdehold i Norge.

I Norsk Folkeblad 1867, No. 43: Om Sædens Bjergning i Vædaar.

I Norsk Landmandsblad 1884, II. 160—179: Aas høiere Landbrugsskole.

I Beretning om Aas høiere Landbrugsskole 1885—86: Beretning om en Rejse til Stockholm, Finland og Rusland. I samme 1887—88, S. 63—77: Beretning om hans Rejse til Landbrugsudstillingen i Kjøbenhavn 1888. — I de aarlige Beretninger fra Skolen paa Aas er forøvrigt siden 1878 trykt hans Indberetninger *om de paa Skolens* Experimentalfelt anstillede Forsøg.

I Åkerbruket och Husdjurskötseln, red. af Wulff, (Kalmar) 1890: Brugsmaader og Sædskifter i Norge.

I Aftenbladet skrev han fra Begyndelsen af 60-Aarene forskjellige Artikler dels om Landbrugsemner, dels om andre økonomiske og af til om politiske Spørgsmaal paa Dagsordenen. Af hans ikke faa Stykker i dette Blad merkes: i Aarg. *1860*, No. 216 og 217 (jfr. No. 221): Bemærkninger ang. Agronom Boyesens Afhandling i „Budstikken" om Kreaturenes Vurdering og Forædling. — *1861*, No. 48: Bør Statens Foranstaltning for Norges fremtidige Kvægavl baseres paa Indavl eller paa Krydsning i Forbindelse med Indavl? No 266: Nogle Ord i Anledning af Dyrskuet paa Blakjer. — *1866*, No. 272 og 274: Om en Jernbane over Fredrikshald til Vennersborg gjennem Smaalenene og Dalsland. (Disse Artikler bragte for første Gang dette Jernbaneprojekt frem for Offentligheden og gav derved i nogen Grad Stødet til Smaalensbanens Anlæg.) — *1872*, No. 74. Om Jernveien gjennem Smaalenene. — *1873*, No. 122: Storthingsvalget i Akershus Amt. — *1874*, No. 117 og 119: Smaalensbanen gjennem Follo.

I Morgenbladet *1865*, No. 51: Ang. den alm. norske Landbrugsudstilling; No. 205 og 206: Om Gjødselens Udkjøring i Smaahouge. — *1884*, No. 329: Bør den høiere Landbrugsundervisning henlægges til Universitetet? No. 343 A.: Mere om Landbrugsundervisningens Ordning ved Aas. — *1890*, No. 622: Telemarksbanens Fordele; No. 691: Telemarkslinjen som Bergensbane. — *1891*, No. 61: Det kongl. Selskab for Norges Vel.

I Dagbladet 1884, No. 420, 423, 437, 439: Vor højere Landbrugsundervisning.

Iovrigt findes, foruden de her nævnte Artikler, ogsaa andre Stykker af ham saavel i de anførte Blade som i de senere Aar ogsaa i Aftenposten og i Budstikken, udg. af Novemberforeningen.

Landmark, Nils, Søn af Fabriksvend *Nils L.* og *Karen Andersdatter Killerud*, blev født i Kristiania 11 Marts 1775. Opdraget hos Sorenskriver i Nordfjord Joh. D. Stub, fik han af ham Understøttelse til et Ophold i Kjøbenhavn, hvor han 1797 tog juridisk Embedsexamen i Modersmaalet, og vendte derefter tilbage til Stub, hvis Embedsforretninger han udførte, lige til Embedet ved Stubs Død (i Decbr. 1802) tiltraadtes af Eftermanden; i et Par Aar bestyrede han ogsaa samtidig Sorenskriveriet i Søndfjord. Den 11 Oktbr. 1808 udnævntes han til dette sidste Embede, fra hvilket han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 30 Novbr. 1852. Han havde store Fortjenester af Landbrugets Opkomst i den Egn, hvor han boede, og drev sin egen Gaard Tysse op til et Mønsterbrug ved Træplantning, Myrdyrkning og Frugtavl m. v. Han mødte som 2den Repræsentant for nordre Bergenhus Amt paa Storthinget 1821 og 1822, var paa begge Thing Sekretær i Storthinget, i 1821 Formand i Komiteerne ang. Udskiftningsloven, Vands Ledning og Almindingsforhold og Sekretær i og Medlem af forskjellige andre specielle Komiteer; paa Thinget i 1822 var han Formand i Redaktionskomiteen. Han blev 1821 R. W. O. og 1851 R. St. O. O. Han døde 29 Oktbr. 1859.

* 1) 21 Juni 1801 *Barbra Henriette Ranzow Heiberg* (f. i Gloppen 6 Marts 1779, † paa Tysse i ytre Holmedal 21 Maj 1828), D. af Sogneprest Johan Widding H. og Anne Maria Stub.

* 2) 1836 *Christiane Wilhelmine Lange* († i Kra. 29 Septbr. 1878, 72¼ Aar gl.), en Søster af nedennævnte Statsraad O. V. Lange.

Nekrolog i Illustreret Nyhedsblad 1859, No. 48. Jfr. H. K. Heiberg: Optegnelser om Familien Heiberg, S. 74 fg; Budstikken 1825, S. 562 fg. af J. Neumann; Krafts Norges Beskrivelse IV. 664.

I Den Constitutionelle 1843, No. 11 og 69: Om Criminalloven af 20 August 1842 er anvendelig paa Handlinger, foretagne før 1ste Januar 1843.

I Bergens Adr. Cont. Efterretn. er flere Gravvers af ham trykt, f. Ex. i 1808, No. 32 og 1811, No. 48.

Landstad, Hans, efterfølgendes Søn, er født i Hvitesejd 2 Febr. 1835, blev Student med Laud fra Fredrikshalds Latinskole 1854 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1861. I de følgende to Aar var han vikarierende Lærer ved Drammens lærde Skole, fra 1863 til Slutningen af 1864 Lærer ved Tønsbergs Borgerskole og udnævntes 12 Novbr. 1864 til Lærer ved Klæbu Seminarium. 1869 blev han ansat som Klokker ved Domkirken og som Almuskoleinspektør i Kristianssand, udnævntes 25 Marts 1872 til Sogneprest til Haa, var 1880—82 Provst i Jæderens Provsti, befordredes 22 Jan. 1885 til Sogneprest til St. Johannes Menighed i Stavanger, 8 Decbr. 1888 til Ejdsvolds Sognekald og 1889 tillige til Provst i øvre Romerike.

* 2 Februar 1865 *Anna Marthe Marie Aamodt* († 12 Februar 1884), D. af Toldinspektør A. paa Fredrikshald.

Jfr. O. A. Løwold: Biogr. Efterr. om Prester i Stavanger, S. 31 fg.

Missionen paa Madagaskar af *Dr.* Burkhardt. Oversat fra Tydsk. Throndhjem 1866. 8. 68 S.

Prophetedommet i Israel. Et lidet Bidrag til at fremme Læsningen af det gamle Testamente blandt det dannede Lægfolk. Chra. 1868. 8. 72 S.

Kristendommens Forhold til Politiken. Foredrag paa Folkemødet paa Roseland i Thime den 18de Januar 1884. Følgeskrift til „Stav. Amtstid." Stavanger 1884. 12. 45 S.

De onde Aanders Forhold til de forskjellige Forstyrrelser i Menneskelivet, saasom Sygdom og Død og alslags Nød og Gjenvordighed. Indledningsforedrag i Stavanger Amts Pastoralforening i Novbr. 1883. Særtryk af Theol. Tidsskrift Chra. 1885. 8. 43 S. (Anm. [af H. Brekke] i Dagbl. 1886, No. 16; [af D. Thrap] i Morgbl. 1885, No. 657; i Bergspst. 1885, No. 272 B. af *S*, hvortil Svar af L. i s. Bl. 1886, No. 16.)

I Luthersk Kirketidende *II.* 161—168: Om Kvindeforeningerne til Missionens Fremme. (Jfr. Bemærkninger herved af Anton Hoyer, S. 346 fg.) — *III.* 83—89 og 96—108: Endnu et Ord om Kvindeforeningerne til Missionens Fremme. (Jfr. Tilsvar af Hoyer S. 261 fg.) — *VIII.* 369—380: Om vore Missions-Gudstjenester. — *IX.* 58—65: Nogle Ord om Nadverens Forvaltning (jfr. S. 298 fg.).

I For Fattig og Rig 3 Række, *IV.* (1887), No 30: Jesu Kjærlighed og Barmhjertighed (Prædiken paa 7. S. e. Tr.).

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? udg. af D. Frich og H. Halvorsen, 1. Række, S. 192—201: Herrens Aabenbarelse for de 7 Disciple og Peters Fiskedræt. (Præd 1. S. e. Paaske.)

I Aftenbladet 1864, No. 261, 262, 263, 265 og 266: Referat af Forhandlingerne ved det norske Missionsselskabs 10de ordentlige Generalforsamling i Bergen i 1864. (Det er det fuldstændigste Referat, som er leveret fra dette Møde.)

I Stavanger Amtstidende 1888, No. 36—41: I Anledning af en Lægmands „Nogle Bemærkninger vedkommende den nye Liturgi."

Landstad, Magnus Brostrup, blev født paa Maasø Prestegaard i Finmarken 7 Oktbr. 1802. Slegten og Navnet stammer fra Gaarden Landstad i Værdalen, ikke langt fra Stiklestad, hvor Faderen *Hans L.* blev født 1771. Hans Moder hed *Margrethe Elisabeth Schnitler* (f. i Romsdalen 1768, † i Silgjord 1850). I 1811 blev Faderen, efter i nogle Aar at have været Prest i Øksnæs, forflyttet til Vinje og derfra 1819 til Silgjord i Thelemarken, hvor han døde 1838. Sønnen gik aldrig paa nogen Skole; hans Moder lærte ham at læse, og fra sit 11te Aar fik han Undervisning af Faderen, der 1822 dimitterede ham til Universitetet. I Decbr. 1823 tog han Andenexamen med Laud og begyndte derefter at studere Theologi, var 1825—26 Huslærer hos Ritmester Bergh i Gran paa Hadeland og tog i Decbr. 1827 theologisk Embedsexamen med Laud. Den 29 Novbr. 1828 blev han udnævnt til res. Kapellan i Gausdal, forflyttedes 5 Marts 1834 til Hvitesejd Sognekald og befordredes 13 Marts 1839 derfra til at være sin Faders Eftermand som Sogneprest i Silgjord. Det var her, han i 1848 fuldførte sin allerede i Hvitesejd paabegyndte Indsamling af de norske Folkeviser. Den 28 Oktbr. 1848 blev han udnævnt til Sogneprest i Fredrikshald samt 1854 til Provst i nedre Borgesyssel og 23 April 1859 til Sogneprest til Sandehered. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon 14 Oktbr. 1876, hvorefter han fratraadte samme i Maj 1877 og flyttede med sin Familje til Kristiania, hvor han døde 8 Oktbr. 1880. Han blev 3 Maj 1870 R. St. O. O. «for fortjenstfuld gejstlig Virksomhed». Allerede i 1848 havde Kirkedepartementet henvendt sig til ham med Anmodning om at staa i Spidsen for Arbejdet med en ny Kirkesalmebog, men han fandt den Gang at maatte afslaa Anmodningen. Da Departementet i Maj 1852 paany henvendte sig til ham i samme Sag, troede han — efterat han samme Aar havde offentliggjort et Indlæg i Salmesagsstriden ang. Wexels's Salmebog [«Brev til en Ven ang. Salmesagen» i Chra.-Posten 1 og 2 Maj 1852] — ikke længer at burde undslaa sig for at imødekomme den gjentagne Anmodning; og efterat han til Departementet havde sendt en Plan for sit Arbejde, blev det ved kgl. Res. af 7 Oktbr. 1852 overdraget til ham, i det væsentlige i Overensstemmelse med den af ham forfattede Plan, at udarbejde Udkast til en ny almindelig Kirkesalmebog, idet der samtidig af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond bevilgedes Løn for en

personel Kapellan hos ham i den Tid, han kom til at virke for Salmesagen. (Jfr. Kirkedepartementets Foredrag i Dept.-Tid. 1852, S. 661—75, hvor bl. a. Landstads Plan for det nye Salmeverk findes i sin Helhed S. 667 fg.). Med det ham saaledes overdragne Arbejde var han derefter sysselsat til 1861, da hans «Udkast» udkom i Trykken, hvilket han saa i de følgende Aar underkastede en Revisjon, indtil han afleverede sit Arbejde i ny og endelig Skikkelse til den ved kgl. Res. af 10 Juli 1865 nedsatte Bedømmelseskommissjon. Da denne Sommeren 1869 var færdig med sin Indstilling, blev Landstads Kirkesalmebog ved kgl. Res. 16 Oktbr. 1869 autoriseret til Brug ved den offentlige Gudstjeneste, hvor dette af Menigheden maatte blive vedtaget.

* 6 Maj 1829 *Vilhelmine Margrethe Marie Lassen* (f. 27 Juli 1808), D. af nedfr. nævnte Provst og Sogneprest til Gran Albert L.

Portræt med Biografi [af M. J. Færden] i Hjemmet 1880, No. 1—3; i Budstikken 1881, No. 144 fg. *Levnetsbeskrivelse* (tildels efter autobiografiske Meddelelser) af J. N. Skaar i hans Norsk Salmehistorie, II. 607—26. *Nekrologer og Mindedigte* over ham i Smaal. Amtst. 1880, No. 157 (optr. i Morgbl s. A. No. 282 A, jfr. No. 285 A), i Morgbl. 1880, No. 332 A.; i Decorah-Posten 1880. *Tale ved hans Jordefærd* af J. C. Heuch i Luth. Ugeskr. 1880, II. 404 fg. Jfr. Storth. Forh. 1877, VI. 133; Sandefjords Tidende 1877, No. 37 og 38; Morgbl. 1879, No. 125 A [ang. hans Guldbryllupsfest]; Berg. Aftbl. 1880, No. 241; Dølen 3. Aarg. No. 9 (optr. i Vinjes Skrifter i Utval I. 310—318); Luth. Kirketid. I., fl. St. (i Landstads Biografi af Biskop Kaurin).

Hjertesuk til hver Dag i Ugen, Morgen og Aften, saavelsom ved andre Anledninger, samlede, omarbeidede, tildeels ogsaa forfattede. Udg. af Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse. Chra. 1841. 8. 84 S. — 2det noget forandrede Oplag. Chra. 1846. 8. 80 S. — 3die Oplag. Chra. 184*. — 4de Oplag. Chra. 1854. 8. — 5te Oplag. Chra. 1856. — 6te Oplag. Chra. 1861. 8. 80 S — 7de Oplag. Chra. 1868. 8. 2 Bl., 80 S.

Neslands Kirke. Et Digt. Fr.hald 1852. 8. 32 S. (Anm. af J. M[oe] i Chr.posten [1852], No. 1308; i Daa's Norske Tilskuer f. A. No. 18; i Ill. Nyhedsbl. No. 31; Krydseren No. 159; Berg. Bl. No. 467. — Digtet er nu i sin Helhed optaget i Forf.s „Sange og Digte", S. 181 fg. I 1885 blev Digtet optrykt i Chicago-Bladet „Amerika").

Norske Folkeviser, samlede og udgivne af M. B. Landstad. Chra. [1852—]1853. 8. XXIV S., 867 S. samt 52 S. Musikbilag (ved L. M. Lindemann). (Anm. af P. A. Munch i Morgbl 1853, No. 63, 66, 67 og 241, optrykt i Munchs Saml. Afhdlg. III, 376—401; jfr. C. Molbechs Blandede Skrifter IV. S. 445 fg.).

Martin Luthers aandelige Sange, oversatte og med Anmærkninger ledsagede af M. B. Landstad. Udg. med (!) Foranstaltning af den kgl. norske Regjerings Dept. for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Chra. 1855. 8. IV S, 156 S. (Anm. [af O. Vig] i Chr.posten 1857, No. 48, 50, 56 og 60; i Ill. Nyhedsbl. 1855, No 28; i Thj. Adr. 1857, No. 18.)

Jule-Salmer, saadanne som de agtes foreslaaede til kirkeligt Brug, samlede og ordnede af M. B. Landstad. Fr.hald 1856. 8. 60 S., 1 Bl.

M. Luthers aandelige Sange oversatte og paany omarbeidede samt 25 *Salmer fra det 16de og 17de Aarhundrede* ordnede af M. B. Landstad. De hertil

hørende oprindelige Melodier rytmisk fremstillede og 4stemmigt harmoniserede samt ledsagede med Anmærkninger af L. M. Lindeman. Udg. paa offentlig Foranstaltning. Chra. 1859. Obl. 4. 120 S. & L S. (Jfr. L. M. Lindeman ndfr.)

Kirke-Salmebog. Et Udkast. Udg. ved offentlig Foranstaltning. Chra. 1861. Smal 8. 707 S. (Rec. i Morgenbladet 1861, No. 256—291 [af J. N. Skaar], besvaret af L. i s. Bl. 1862, No. 97, 104, 128, 129, 132, 139, 146, 153, 166, 173, 180, 187, 194 og 201 i en Artikelrække, som han derefter udgav i Bogform med Titelen:

Om Salmesagen, en Redegjørelse. Chra. 1862. 8. IV S., 206 S. (Særskilt Aftryk af en Række Artikler i Morgenbladet, hvor de blev besvaret [af Skaar] i Aarg. 1862, No. 327 fg.)

Salmer og Sange til Brug ved Missions-Møder og Missions-Feste, samlede af M. B. Landstad. Sandefjord 1863. Smal 8. 111 S. (Anm. af *B.* i Luth. Kirketid. III., 28 fg.).

Kirkesalmebog, efter offentlig Foranstaltning samlet og udarbeidet af M. B. Landstad. Kra. Storstilet Udgave. 1870. st. 8. 608 + 190 S. — Corpus-Udgave. 1871. 8. 512, 180, 25 S. — Udgave i Strofer. 1871. 16. 768 S., 285 S., 32 S. — Corpus-Udgave. 1871. 16. 576 S., 285 S., 32 S. (Anm. af P. A. Holm i Kalkars Theol. Tidskr. 1872, S. 352 fg.)

Foruden de her anførte Originaludgaver af Landstads Salmebog findes fra de følgende Aar en hel Del af Kirkedepartementet autoriserede Eftertryks-Udgaver, om hvis Titler m. v. henvises til de norske Bogfortegnelser 1866—72, 1873—82 og 1883 fg. — Af Stridsskrifter om Salmebogssagen anføres følgende: 1) [J. N. Skaar:] Gjenmæle i Salmebogsstriden. Bidrag til retfærdig Bedømmelse af Landstads Salmebog. (Aftryk efter Morgenbladet.) Chra. 1871. 8. 126 S. — 2) [E. Munch:] „Om de nye Psalmebøger". Aftryk af nogle Artikler (af en Theolog) i „Correspondenten". Skien 1871. 8. 40 S. — 3) Veiledende Ord i Psalmebogssagen. T.hjem 1871. 8. 29 S. (Et uden Forf.s Vidende foretaget Eftertryk af frgd. Bladartikler.). — 4) En Række Artikler [af Kapt. J. Krogh] mod Landstads Bog i Thjems Stiftsavis 1872, No. 51 fg, jfr. No. 67. — Den literærhistoriske Kommentar til Salmebogen er Skaars „Norsk Salmehistorie", B. 2.

Oplysning om de Salmers Oprindelse og Forfattere, som ere optagne i den ny, autoriserede Kirkesalmebog, samt om deres Forekomst i ældre dansk-norske Kirkesalmebøger. Kra. 1871. 16. 37 S. — (En anden Udgave findes fra samme Aar med Omslagstitel: „Forfatterfortegnelse til M. B. Landstads Kirke-Salmebog." 16. 32 S.)

Sange og Digte af forskjellige Slags, mest fra gamle Dage. [Med Forf.s Portræt i Staalstik.] Chra. 1879. 8. X S., 1 Bl., 388 S., 11 S. Musikbilag.

Gamle Sagn om Hjartdølerne. Chra. 1880. 8. 97 S.

I Nor II. 289—297: Syv Psalmer.

I Norsk Tidsskrift for Vid. og Lit. III 329—75: Prøver af Folkeviser samlede i Øvre Thelemarken. (Anm. af G. Stephens i Bore 25 August 1850).

I Wexels's Tidsskrift for Kirke-Krønike, III. 410—12: En gammel Psalme; S. 538—40: Cantate og Psalme paa Reformationsfesten 1837 i Hvideseids Kirke. (Ogsaa trykt særskilt til Festen for Menigheden.)

I Norsk Kirketidende *1857*, No. 49: Luther om Barnedaaben. — *1858*, No. 19: Om Kirke-Navne.

I Luthersk Kirketidende I. 209—21, 241—51 og 257—69: J. M. P. Kaurin, Biskop i Bergen.

I Prædikener af norske Geistlige (1856) II. 59—66: Prædiken paa 4. Søndag efter Trefoldighed; 131—37: Prædiken paa 13. Søndag efter Trefoldighed.

I Christiania-Posten *1851*, No. 1170: Riv ikke de gamle Kirker ned og byg ikke de nye for store. — *1852*, No. 1216. Om Korset anvendt som Symbol paa Kirkebygninger (jfr. Mgbl. 1854, No. 217). — *1853*, No. 1305 og 1306: Brev til en Ven ang. den paatænkte Indførelse af Wexels's Psalmebog i Vor Frelsers Menighed. (Jfr. Bemærkninger i No. 1434 fg., hvortil Gjenmæle fra L. i No. 1449).

I Morgenbladet *1841*, No. 296 Tillæg: Hvorfor skal man fryse i Guds Hus? — *1856*, No. 335: Angaaende vore kirkelige Forhold. (Ogsaa trykt i Aftenbladet No. 286 s. A.) — *1863*, No. 149: Anmeldelse af [Aasta Hansteens] „Skrift og Umskrift"; No. 164: Norsken paa Storthinget.

I Smaalenenes Amtstidende *1856*, No. 90: Advarsel [i Anl. af Methodisterne i hans Menighed; ogsaa trykt i Fr.halds Tilsk. No. 130 s. A.]. — *1857*, No. 82 fg.: Mod Methodisterne.

I Sandefjords Tidende 1877, No. 37: Afskedsord til Sandehereds og Sandefjords Menighed.

Adskillige af hans Digte, af hvilke en større Del ikke er optagen i ovenanførte Samling «Sange og Digte», er trykt, som oftest under hans Navn eller under Merket *M. L.*, dels særskilt, dels i hans Samtids Blade, saasom Ny Hermoder, (V. Sp. 12—24, Sp. 43—48), Skilling Magazin, Morgenbladet, Christianiaposten, Den norske Tilskuer, Rigstidenden, For Arbeidsklassen, For Fattig og Rig, For huslig Andagt, Norsk Kirketidende o. fl.

I Skriftemaal og Altergang ved O. N. Loberg (Chra. 1864) har han leveret Oversættelser i bunden Stil af to større Stykker S. 40—44 og 57—62.

Langberg, Caspar Herman, Søn af nedennævnte Magistratspræsident *Malthe Sehested L.*, blev født i Kristianssand 2 Maj 1811, gik 1823—1831 i Kristiania Kathedralskole og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1831. I Maj 1835 tog han mineralogisk Embedsexamen med Laud og blev s. A. ansat som Myntguardejn paa Kongsberg. I Novbr. 1836 blev han konst. og 13 August 1838 virkelig Myntmester, i hvilken Stilling han blev staaende til Septbr. 1888, da han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pension og derpaa bosatte sig i Kristiania, hvor han døde 15 Decbr. s. A. I 1840 foretog han paa offentlig Bekostning en 4 Maaneders Rejse for at lære at kjende Tysklands da forbedrede Myntvæsen.

* 2 Maj 1841 *Karen Cathrine Kirstine Steenstrup* (f. paa Kongsberg 30 August 1819, † dersteds 28 Oktbr. 1858), D. af Ejdsvoldsmanden, ndfr. nævnte Sølvverksdirektør Paul S. og Mathia Bernhardine Collett.

Nekrolog [af J. H. L. Vogt] i Aftpst. 1888, No. 786. Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 19.

Bergmanden. Redigeret af C. H. Langberg. 1. Halvaargang. 1846. No. *1—6.* *2.* Halvaargang. 1847. No. 1—6. Kongsberg 1846—47. 8. (*Heri skrev han det meste.*)

Norges Mynthistorie senere end 1814. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandlinger f. 1866 [S. 10—39].) [Chra. 1867.] 8. 27 S.

I Nyt Magazin f. Naturvidensk. VII. 107—147: Bidrag til Bedømmelse af Ertsforekomsten især paa Kongsberg; S. 148—85: Om Ertsleiestederne paa Kongsberg.

I Skilling-Magazin III. (1838), No. 38—41: Om Myntningsmethoderne i de forskjellige Lande.

I Den Constitutionelle *1839*, No. 324 og 325: Vedkommende Mynten. — *1842*, No. 110: Om Bøssepenge ved Kongsbergs Sølvverk.

Et af ham og Maschmann optaget geologisk Kart over Hurum, Eker, Sandsvær, Ringerike og Hadeland blev benyttet til Generalkartet i *Gæa Norvegica;* og en utrykt Beskrivelse af ham af en Rejse i Bergens Stift i 1834 har A. Vibe benyttet ved de af ham i samme Værk meddelte Højdebestemmelser. — Udenlandske Geologer og Bergmænd, som for sine Studiers Skyld berejste Norge, erholdt ogsaa jevnlig en hel Del Oplysninger af Langberg.

Langberg, Gunder, Søn af Degnen i Odder i Aarhus Stift *Gunder L.* og *Johanne Kristine Engelbreth*, blev født i Odder 8 Febr. 1772, blev Student med Udmerkelse fra Horsens Skole 1792 og theologisk Kandidat med Udmerkelse i Oktbr. 1794. Den 16 Oktbr. 1795 udnævntes han til pers. Kapellan i Lardal i Jarlsberg, 1798 til Lærer ved Skolelærerseminariet i Tønsberg, blev 5 Februar 1802 Sogneprest til Moss, 4 Septbr. 1812 til Lyngdal, 1819 til Borge ved Fredrikshald og 1822 Sogneprest i Stavanger, hvor han fra 182* ogsaa var Provst i Provstiet. Han døde i Stavanger 1 April 1844.

* *Kathrine Margretha Rein* (f. i Jevnaker 1776, † i Stavanger 26 Januar 1850), D. af Sogneprest til Jevnaker Ole Rein og Cathrine Nannestad og Enke efter Aftensangsprest og Rektor Fredrik Lerche i Tønsberg († 1799).

Jfr. Slægt-tavle over familien Nannestad, *N. 3.*, Erslews Forf.-Lexikon II. 93 og Suppl. II. 134 fg.

I Hermoder (Chra. 1798), No. 11, S. 22—26: Tale i Anledning af Skolelærerseminariets Aabning i Tonsberg.

I Platous Indberetninger om Nationalfesten 1811, S. 178—192: Tale paa Universitetsfesten i Moss. (Ogsaa udg. særskilt. Chra. 1812. 8.)

I Historisk-Philosophiske Samlinger V. 1. B., S. 139—170: Hvori bør Almuens Ungdom undervises i Skolerne saavel i Byerne som paa Landet? Et Prisspørgsmaal, fremsat af Det kgl. Selsk. f. N. Vel 1811 og besvaret af G. Langberg.

Langberg, Johan Julius, efterfølgendes Broder, er født i Kristiania 26 April 1818, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1838 og medicinsk Kandidat med samme Karakter i Marts 1845. Det følgende Aar foretog han en Rejse til Helsingfors og St. Petersburg for at gjøre sig bekjendt med den galvaniske Kurmethode, praktiserede efter sin Tilbagekomst en Tid i Kristiania og derefter 1849—1869 i Rings-

aker; han var i Juli 1863 bleven udnævnt til Distriktslæge i Saudland, men tog Afsked igjen fra dette Embede allerede i Oktbr. s. A. Den 12 Decbr. 1868 blev han udnævnt til Distriktslæge i Hallingdal og befordredes 28 Septbr. 1878 til Distriktslæge i Follo, hvorfra han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 20 Juni 1891 fra 1 Septbr. at regne.

* 18 August 1851 *Thora Elise Bøckmann* (f. i Kra. 17 Novbr. 1830), D. af Mægler Bernt Christian B. og Amalie Maren Jacobine Lund.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 5 fg.

I Norsk Magazin f. Lægevidenskaben 2. Række *I.* (1847), S. 49—66 og 407—425: Almindelig Oversigt over den ved Dr. Crusell i Finland opdagede electrolytiske og galvanocaustiske Curmethode. — *II.* 111—119 og 219—237: Nogle Ord om Electromagnetismens Anvendelse som Lægemiddel. — I 4. Række *II.* (1887), S. 391 fg.: Fra Praxis.

Langberg, Lorents Christian, ældste Søn af nedennævnte Magistratspræsident *Malthe Sehested L.*, blev født i Kristianssand 18 Marts 1810 og 1828 Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole. Efter Andenexamen foretog han en Rejse til Spanien og studerede senere (i 1830) Fysik under H. C. Ørsted i Kjøbenhavn. I nogle Aar var han Privatsekretær hos Norges daværende Statholder Grev Wedel-Jarlsberg og i Juni 1835 tog han juridisk Embedsexamen med Laud. Imidlertid havde han fortsat sine tidlig begyndte Studier i Mathematik og Fysik, blev 1841 Universitetsstipendiat i disse Fag og fik 1843 af Statskassen et større Stipendium «for ved en Rejse paa 1½ til 2 Aar i Frankrige og Tyskland at studere Fysik og anvendt Mathematik samt Experimenterkunsten». Paa denne Rejse opholdt han sig dels i London og Paris, men navnlig (henved et Aar) i Berlin, hvor han bl. a. var Professor Magnus's Medarbejder ved en vidtløftig fysikalsk Undersøgelse over Emner af Varmelæren. Efter Professor Jac. Keysers Død blev han 26 Maj 1847 udnævnt til Lektor i Fysik og 22 Decbr. 1853 til Professor i samme Fag, i hvilket han fra 1847 tillige var Lærer ved den militære Højskole og ved Krigsskolen. I Sommerferien 1852 besøgte han med offentligt Stipendium paany Udlandet for at gjøre sig bekjendt med de nyere Fremskridt i Experimentalfysiken. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 10 Juli 1847 til Udarbejdelse af Plan for Oprettelse af et polyteknisk Institut i Kristiania. I flere Aar var han en af Direktørerne for Kristiania Theater. Han var Medlem af «Physikalische Gesellschaft» i Berlin og af «*British Association for the advancement of science*». Han døde i Kristiania 21 Marts 1857.

* 1850 *Andrea Margretha Heyerdahl* (f. i Kristianssand 1 Decbr. 1827), D. af Kjøbmand Thomas Stenersen H. og Anne Kathrine Smith.

Nekrolog i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 13; i Aftbl. s. A. No. 73. Jfr. L. M. B. *Aubert:* A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, S. LXIII fg., 90, 95, 101 og 188.

Populære Forelæsninger over Astronomien af D. F. Arago. Oversatte af Chr. L. Chra. 1841. 8. VI S., 267 S. m. 2 lith. Plader.

I Nyt Magazin f. Naturvidenskaberne — hvoraf han var Redaktør fra 1847 til 1857 — er af ham: *I.* 390—405: Om Stjernernes Funklen. — *II.* 53—138: Om de isochromatiske Curver og de polariserede Lysstraalers Interferens i combineerte eenaxige Krystaller efter Undulationstheoriens Grundsætninger. — *III.* 402—404: Optisk Notits. — *IV.* 176—195: Undersøgelser af Giftgaser fra en norsk Marsovn (i Forening med Th. Scheerer); S. 350—368: Om Svovlsyrens specifike Vægt ved forskjellige Fortyndningsgrader. — *V.* 274—298: Iagttagelser over den magnetiske Intensitet paa forskjellige Steder i Europa; S. 319—331: Den ved de forskjellige Svovlsyrehydraters Forbindelse med Vand frembragte Volumformindskelse og dennes Forhold til den frigjorte Varme (jfr. Bemerkninger af J. Lamont S. 370—373); S. 425—439: Oversættelse af D. Forbes's kemiske Undersøgelse af nogle ved Jernfabrikationen frembragte krystallinske Slagger. — *VI.* 56—86: Magnetiske Iagttagelser paa en Reise i Christianssands Stift Sommeren 1848. — *IX.* 97—109: Om Indretningen og Brugen af Bunsens Photometer.

I Physikalske Meddelelser ved A. Arndtsen (Chra. 1858. 4), S. 1—19: Om Capillaritetens Indflydelse paa Areometrets Omgivelser. (Jfr. Forh. i de skand. Naturforskeres Møde i Chra. 1856, S. 241.)

I Univ.- og Skole-Annaler. 2. Række, *IV.* 238—51: Indberetning om en i 1843—45 paa offentlig Bekostning foretagen videnskabelig Udenlandsreise. — *VII.* 340—44: Om Hovedcharacterens Bestemmelse ved Examen artium og Afgangsexamina.

I Norsk Folkekalender f. 1848, S. 60—72: Ildkugler og Stjerneskud.

I Poggendorffs Annalen d. Physik u. Chemie, Ergänzbd. 1842, S. 529—542: Analyse der isochromatischen Curven und die Interferentserscheinungen in combinirten einaxigen Crystallen. — *B. LX.* 56 fg.: Specifische Gewicht der Schwefelsaüre bei verschiedenen Graden der Verdünnung; S. 154 fg.: Atmosphärisch-optische Erscheinung; S. 489 fg.: Untersuchung der Gichtgase eines norwegischen Hohofens (v. Th. Scherer u. C. Langberg. Overs. i Annales des mines 1844, VI. 3—14). — *B. LXVI.* 1 fg.: Ueber die Bestimmung der Temperatur und Wärmeleitung fester Körper. (Ogsaa trykt i Monatsbericht d. Berl. Academie 1845, S. 268 fg.; i Karstens's Fortschritte der Physik i. J. 1845, S, 355 fg.; i L'Institut 1846, No. 645; og i Philos. Magazine, Lond., XXVIII. 161 fg.) — *B. LXIX.* 264—286: Magnetische Intensitätsbestimmungen.

I Report of the British Association for the advancement of science 1847, S. 1—16: On the specific gravity of sulphuric acid at different degrees of delution, and on the relation between the development of heat and coincident contraction of volum in sulphuric acid when mixed with water.

Langberg, Malthe Sehested, yngre Broder af ovennævnte Sogneprest *Gunder L.*, blev født (efter Faderens Død) i Odder i Aarhus Stift 7 April 1779, tog i 1806 juridisk Embedsexamen med Laud og blev s. A. ansat som Sekretær ved Kristianssands Stiftsoverret, i hvilken Stilling han blev staaende til Februar 1812, da han blev udnævnt til Prokurator ved alle Overretter i Norge og Danmark. I Marts 1815 udnævntes han til Stiftsoverretsassessor i Kristianssand, i Decbr. 1816 til

Assessor i Højesteret og i Marts 1825 til Magistratspræsident i Kristiania. Han blev s. A. R. N. O. Han døde i Kristiania 16 Februar 1828.

* 1809 *Lovise Cathrine Alsing* (f. i Kragerø 14 Juli 1783, † 16 Januar 1864), D. af Kjøbmand Lorents Christian A. og Anne Cathrine Biørn.

I Nationalbladet VII. 113—126 og 129—140: Om de norske Embedsmænds Kaar. (Merket L—g. Jfr. Bemærkninger af M. Bergh i s. Bl. VIII. 133 fg.)

Lange, Albert Jacob, Søn af nedennævnte Rigsarkivar *Chr. L.*, er født i Christiania 10 Novbr. 1856, forberedtes paa Nissens og Gjertsens Skoler for at gaa den studerende Vej, men gik før Artiumsprøven over til Boghandelen og var fra April 1871 i flere Aar ansat først i Cappelens, senere i Joh. Dahls Efterfølgers Boglader. I 1877 oprettede han i Kristiania en antikvarisk Boghandel, som han med nogen Afbrydelse drev til 1887, idet han i Aarene 1884—87 hermed tillige forenede en Auktionsforretning. Han har nu en Ansættelse ved en privat industriel Bedrift i Kristiania.

* 15 Septbr. 1883 *Karin Charlotte Karoline Arctander* (f. i Skien 6 August 1857), D. af den ovfr. i 1ste Bind nævnte Adjunkt August Hieronymus A. og Carolina Andrietta Rosamunda Ahlsell fra Stockholm.

Jfr. Alb. J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 22.

Fortegnelse over Boghandlercommiser i Norge og Danmark, med et Tillæg: Kortfattet Forklaring over de i Boghandelen mest forekommende Ord og Talemaader. Kra. 1876. 8. 25 S.

Aabent Brev til Herr Pastor J. C. Storjohann i Anledning af hans Foredrag i Studentersamfundet mod Spiritismen. Chra. 1887. 8. 11 S.

Genealogisk-personalhistoriske Oplysninger om en oprindelig holstensk Slægt Lange, udarbejdet af Albert J. Lange. Kra. 1888. 4. 32 S., 1 Tabel.

Frimurertidende*). Udg. og red. af Br.·. Alb. J. Lange. Trykt som Manuskript kun for Brr.·. (Med xylogr. Portræter.) B. 1. Chra. 1887—88. 8. 379 S., 1 S., 1 Bl. — B. 2. Med 6 Portræter i Træsnit. Chra. [Kbh.] 1889—90. 8. 2 Bl., 378 S.

Lange, Alexander, Søn af Magasinforvalter paa Akershus *Christopher Andreas L.* (f. paa Godset Lindau i Nærheden af Eckernförde 1744, † 1809) og dennes 2den Hustru *Christiane Holst* (f. paa øvre Stabæk 1758, † 1812), blev født paa Akershus 5 Juni 1792, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1810 og theologisk Kandidat med Laud ved Kjøbenhavns Universitet 1814. Han blev 1817 udnævnt til res. Kapellan i Stavanger, hvorfra han 6 Maj 1839 befordredes til Sognepræst til Asker og Forstander for Skolelærerseminariet der. 1854—59

*) *Fra og med H. 7 (S. 193)* ændredes Titlen til Nordisk Frimurertidende og H. 7—12 *somtrykte ligesom B. 2 i Kbhvn.*

var han Provst i Drammens Provsti. Han afslog at modtage den ham i sin Tid tilbudte Tromsø Bispestol og blev staaende som Sogneprest i Asker til Nytaar 1862, da han fratraadte efter at have erholdt Afsked med Pensjon 2 Decbr. 1861. Han blev 3 Maj 1859 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed». Han døde i Kristiania 6 Januar 1867.

* 23 Decbr. 1817 *Christine Castberg* (f. 14 Juni 1799, † 15 Septbr. 1851), D. af Magasinforvalter Tycho C. og Helene Margrethe Calmeyer og Søster af den foran (II. 18 fg.) nævnte Sogneprest P. H. Castberg.

Nekrolog i Aftbl. 1867, No. 6. Jfr. Albert J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 23 fg.

Afskeds-Prædiken til Høimesse paa 10de Trinitatis Søndag i Stavanger Domkirke, til Stavanger- og Frue-Sogns Menigheder. Stavanger 1839. 8. 13 S.

Prædiken til Høimesse i Stavanger Domkirke paa tredie Trinitatis Søndag 1844. Stavanger 1844. 8. 14 S.

Et Ord om Hungersnød. Prædiken paa 1ste Søndag i Faste 1847. Chra. 1847. 8. 16 S. (Anm. af M. J. Monrad i Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. I. 196 fg.)

Om Peder Olsen Ringeneie, hans Beredelse til Døden og Henrettelse. Chra. 1847. 8. 61 S.

Prædiken paa 1ste Juledag 1856. Chra. u. A. 16. 13 S.

I Prædikener af norske Geistlige *I.* 36—41: Prædiken paa 1ste Juledag. — *II.* 177—184: Prædiken paa 19de Søndag efter Trefoldighed.

Lange, Alexander, foregaaendes Søn, blev født i Stavanger 17 Januar 1827, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1845 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Decbr. 1851, var derefter nogen Tid Huslærer i Solør og udnævntes 7 Februar 1855 til pers. Kapellan hos Faderen, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning erholdt Afsked 27 Juni 1857, da han i 1856 havde modtaget Kaldelse til Prest for den norske Menighed i Pointed Creek i Iowa, Wis.; han døde imidlertid paa Asker Prestegaard 11 Juli 1857, just da han var færdig til Afrejsen til Amerika.

Nekrolog i Chra.-Posten 1857, No. 217. Jfr. Albert J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 27.

Prædiken over Luc. 2, 40—52. Chra. 1857. 16. 16 S.

I Norsk Missions-Tidende *XII.* No. 12 Till.: Missionsprædiken over Luc. 6, 36 fg.

Lange, C. . . ., en dansk Mand, som i Midten af 60-Aarene opholdt sig forskjellige Steder i Norge og gav Undervisning i Hestetæmning.

Kort Veiledning i den saakaldte amerikanske Hestetæmnings-Methode. Udgivet af C. Lange. T.hjem 1865. 12. 16 S. — Nyt Oplag med Titlen:

Kort Veiledning i den saakaldte Amerikanske Hestetæmning. Chra. 1866. 8. 16 S.

Lange, Christian Christoph Andreas, ovennævnte Provst Alexander Langes Brodersøn og Søn af *Balthazar Michael L.* (f. 1782, † 1812), Ejer af Gaarden øvre Stabæk i Bærum, og *Ovidia Margrethe Christine Messell* (f. 1787, † 1883), blev født paa Stabæk 13 August 1810. Efter Faderens Død solgte Moderen Stabæk i Decbr. 1812 for 48,000 Rdlr. D. C., en Sum, der ansaaes for god Betaling, men ikke mange Uger efter var Værdien, ved Forordn. af 3 Januar 1813, reduceret til en Tiendedel. Med sine Børn flyttede Enken derefter til Kristiania, hvor Sønnen fik sin første Undervisning af Moderens Fættere, de senere Professorer Christian og Rudolf Keyser. I 1820 kom han ind paa Kathedralskolen og 1827 blev han Student derfra med Laud. Aaret før han blev Student, blev han antaget til Lærer for Professor Hansteens Børn og vedblev med denne Undervisning til kort før han tog Embedsexamen. Hans Brødstudium var Theologi, men R. Keysers Hjemkomst fra Island netop i hans første Studenteraar og dennes Forelæsninger over Oldnorsk og Norges Historie vakte Langes allerede paa Skolen, især ved Overlærer Albert Lassens Foredrag, opkomne Kjærlighed til Historien og og historisk Studium til nyt Liv. Efterat han i Januar 1833 havde taget sin theologiske Embedsexamen med Haud og han derefter under en kort Tids Ophold i Kjøbenhavn havde gjort sit første Bekjendtskab med de arnamagnæanske Haandskriftskatte i Universitetsbibliotheket paa Rundetaarn, saa det et Øjeblik ud til, at det theologiske Studium skulde føre ham ogsaa til gejstlig Embedsvirksomhed, da han fik Tilbud om Ansættelse som Huslærer og Personelkapellan hos Sognepræst Andersen til Næs paa Hedemarken. Men medens Ansøgningen herom var inde, blev Lærerposten i Religion, Norsk. Historie og Geografi ved Søkadetkorpset i Fredriksværn ledig; og forsynet med Professor Hansteens Anbefaling søgte og fik nu Lange i Juli 1834 denne Post, hvori han erholdt kgl. Bestalling 6 Juni 1840. Da han anden Gang, af økonomiske Hensyn, i 1845 søgte sig ind i gejstlig Virksomhed med Udsigt til at udnævnes til res. Kapellan til Eker eller Lier, sejrede ved et Tilfælde atter Historien over Theologien, idet Stillingen som Rigsarkivar blev ledig ved Henr. Wergelands Død, og til dette Embede blev Lange udnævnt 30 Septbr. 1845 (jfr. Statsraad Holsts efterl. Optegnelser, S. 326). I 1843 havde han med Stipendium af Videnskabsselskabet i Throndhjem foretaget en Rejse i Norge for at fuldstændiggjøre sine Samlinger til de norske Klostres Historie og s. A. fik han af Statskassen et Stipendium for i Nordtysklands Bibliotheker og Arkiver at samle Bidrag til Norges Historie, hvilket skete i Ferierne 1844 og 1845. Efterat han i Maj 1846 havde overtaget sit Embede som Rigsarkivar, androg han hos Departementet om, at de Norge vedkommende, i danske Arkiver beroende Arkivalier maatte, overensstemmende med Kielertraktaten og efter det ved Opgjøret med *Danmark* tagne Forbehold, bevirkes udleveret. I Maj 1850 blev ogsaa

Lange i Henhold til kgl. Res. af 30 April s. A. sendt til Kjøbenhavn som Kommissær i denne Anledning, og efter et Par længere Ophold dernede i nævnte og følgende Aar afsluttede han under 13 Septbr. 1851 med den danske Gehejmearkivar C. F. Wegener en af begge Regjeringer siden ratificeret Konvention, ifølge hvilken en betydelig Del norske Arkivsager afgaves til Norge. I 1853 opholdt han sig i videnskabeligt Øjemed nogen Tid i Stockholm og Upsala og i 1857 ligesaa i Belgien, Holland og Nordtyskland for at anstille historiske Undersøgelser i de derværende Arkiver. Siden 13 Oktbr. 1851 var han tillige Stempletpapirskontrollør. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 5 August 1853 ang. Opførelse af offentlige Bygninger i Kristiania og var ligeledes udnævnt til Medlem af den kgl. Kommissjon af 22 Decbr. 1860 ang. Søkadetinstitutets Flytning fra Fredriksværn, men kom ikke til at deltage i denne Kommissjons Arbejder, paa Grund af den Sygdom, som kort efter endte med hans Død den 10 Maj 1861. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem (1843), af Videnskabs-Selskabet i Kristiania (1857), af Nordiske Oldskrift-Selskab i Kjøbenhavn (1845), korr. Medlem af *Vitterhets-, Historie- och Antikvitets-Akademien* og af *Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia* i Stockholm (1850), Æresmedlem af Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring (1853) og af *Kgl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället* i Gøteborg (1858). Han blev i Anledning af Afslutningen af den omtalte Konvention med Danmark 1851 R. D. O.

* 24 August 1836 *Maren Kirstine Breda* (f. i Brunlaugnæs 2 Juni 1816), D. af Oberstløjtnant og Chef for Larvikske Korps Halvor B. og Ellen Johanne Koch.

Portræt med Biografi [af P. Botten-Hansen] i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 21 og 24; i Skill.-Mag. 1861, No. 32; i Ill. Tid. II. (Kbh. 186.—62), No. 91 [af Dr. L. Daae]; i Norsk Portrætgalleri, udg. af Chr. Tønsberg. — *Nekrologer* i Aftbl. 1861, No. 107; i Morgbl. s. A. No. 134. *Mindedigt* af Hans Siewers i Morgbl. 1861, No. 135 og Gravvers af P. A. Jensen i s. No. Jfr. Albert J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 15—18, 32; Ny Félagsrit XV. 69; Storth.-Forh. 1862—63, IX. 32; Vidar 1888, S. 337.

Fortegnelse over de i Norge udkomne Bøger i Aarene 1814 til 1831. Chra. 1832. 8. 43 S. (Anonymt.)

Udtog af Norges, Sveriges og Danmarks Historie. En Omarbeidelse af „L. St. Platous Udtog af de Skandinaviske Rigers Historie". Chra. 1841. 8. IV S., 237 S. (En ny Omarbejdelse af Langes Omarbejdelse er Siegwart Petersens „Norges, Sveriges og Danmarks Historie til Skolebrug". Chra. 1861. 8. VI S., 275 S.)

De norske Klostres Historie i Middelalderen, bearbeidet især efter utrykte Kilder. Chra. [1845—]1847. 8. 827 S. og 1 Pl. Klostersegl. (Skriftet, der var en Bearbejdelse af allerede tidlig paabegyndte Materialsamlinger, var tildels foranlediget ved en af Videnskabsselskabet i Throndhjem i 1841 udsat Prisopgave, men

Trykt 13 Oktober 1891.

blev ikke indleveret som Besvarelse heraf. Dets 1ste Hefte blev anm. i Aftonbl. 1845, No. 261.) — 2den omarbeidede [forkortede] Udgave. Chra. 1856 8. 4 Bl., 507 S. (Anm. af P. A. Munch i Ill. Nyhedsblad 1856, No. 30; af G. Stephens i The Gentleman's Magazine 1856, Oktbr., S. 481.)

De norske Kongers Regjeringsaars Beregning. En chronologisk Undersøgelse. (Særskilt aftrykt af „Norsk Tidsskr. f. Vid. og Lit.", 2 Aarg. 6 H.) Chra. 1848. 8. 21 S.

Diplomatarium Norvegicum. Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre Forholde, Sprog, Slægter, Sæder, Lovgivning og Rettergang i Middelalderen Saml. og udg. af Chr. C. A. Lange og C. R. Unger. 1.—5. Samling. Chra. 1849—61. 8. (Fortsættelsen 6—13. Samling er udg. 1863—91 af C. R. Unger og H. J. Huitfeldt-Kaas, se denne ovfr. II. 774. Jfr. ang. Specialtitlerne de norske Bogfortegnelser 1814—47, S. 37 og 1848—65, S. 62. Planen til dette Værk var af Lange bragt paa Bane i hans i Decbr. 1844 afgivne Indberetning om Rejsen til Nordtyskland 1843 — se Tidsskriftet Nor III. H. 3, S. 16, cfr. L. Daaes Biografi af F. W. Keyser i Skill.-Mag. 1888, S. 131 —, men der kunde først skrides til Udførelsen, efterat det throndhjemske Videnskabsselskab i 1846 havde tilstaaet 175 Spd. som Bidrag til Trykningen af et 1ste Prøvehefte. Jfr. det i Norsk Tidsskrift I. 62—64 trykte Uddrag af Langes og Ungers Brevvexling med Videnskabs-Selskabet. Dette 1ste Hefte udkom 1847 og blev anm. af P. A. Munch i Morgbl. 1848, No. 11 og 12 og af G. Stephens i «Frey», H. 46 (Sthlm. 1848), S. 167—71, hvorefter Storthinget i 1848 efter Ansøgning af Udgiverne bevilgede et Statsbidrag til fortsat Udgivelse af Værket, hvis Understøttelse senere har været en fast Post paa Budgettet. Foruden de nævnte Anmeldelser af 1ste Samling kan ogsaa anføres Anmeldelser af C. Molbech i Nyt hist. Tidsskrift II. 694—98 og af Th. Möbius i «Nordischer Telegraph» 1850, No. 76 og i Gersdorffs Repertorium 1853, IV. 32—35. Medens Unger den hele Tid har varetaget Samlingens lingvistiske Interesser, besørgede Lange, ligesom senere Huitfeldt-Kaas, væsentlig den historiske, geografiske og kronologiske Redaktion. I 1ste Samling findes af Lange S. XIII—L en indledende Afhandling: Hjælpemidler til Beregningen af de i norske Oldbreve forekommende Tidsbestemmelser; derhos er Registrene til 2. og 3. Samling udarbejdet af ham.)

Norsk Forfatter-Lexikon. 1814—1856. Af Jens E. Kraft. Efter Forfatterens Død ordnet, forøget og udgivet af Chr. C. A. Lange. Chra [1857—] 1863. 8. 2 Bl., 728 S. (Ved Langes Død var Trykningen naaet til Artikelen N. Tidemand; selv fik han kun udgivet H. 1—5; Slutningsheftet blev besørget trykt af Forlæggeren, Joh. Dahl, med nogen Bistand af P. Botten Hansen og H. J. Huitfeldt-Kaas, jfr. Vidar 1888, S. 337. Mellem Anmeldelser af de enkelte Hefter merkes Aftbl. 1858, No. 130 og Ill. Nyhedsblad 1863, No. 33.)

Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800—1815 af Jacob Aall. 2den Udg. med nogle Rettelser og Tillæg af Chr. C. A. Lange. Chra. 1859. 8. VIII S., 776 S. (Anm. i Chra.-Posten 1858, No. 348 og 1859, No. 8, 24, 214.)

Om de Staten tilhørende Præstegaarde. Betænkning afgiven til Det kgl. Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Med 8 Bilage. Chra. 1859. 4. 64 S. (Særtryk af Storth.-Forh. 1859—60. Den S. 61—64 trykte Betænkning ang. Proprietetsretten til visse Klokkergaarde udkom først senere som Tillæg til førstnævnte Betænkning.)

Norske Rigsregistranter, tildeels i Uddrag. Udgivne efter offentlig Foranstaltning. B. I 1523–1571. Med Bistand af Edv. O. Heiberg og Siegw. Petersen udg. af Chr. C. A. Lange. Chra. 1861. 8. VII S., 736 S. (B. 2–11, Chra. 1863—90, omfattende Aarene 1572—1656, er udgivet af Kildeskriftkommissjonen ved forskjellige Udgivere.)

Han var Udgiver af Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur. Aarg. 1—5. Chra. 1847—52. 8 Heri er af ham — foruden de i hvert Bind meddelte litterære Efterretninger og alle andre Artikler uden Navn eller Merke — i 1. Aarg. S. I—VI: Forord og S. 217—286: Bidrag til Norges Historie under Unionen; samt følgende Anmeldelser: B. Moes Tidsskrift for norsk Personalhistorie, 1. Række; Norge i Tegninger, H. 1; Tidsskriftet „Nor" 1—3. Bd.; Fayes Udtog af Norges Historie; P. A. Munchs Underholdende Tildragelser af Norges Historie; Hermes's De europæiske Staters Hist. I. 1; Held og Corvins Ill. Verdenshist. I.; K. Andresen: Haandbog i Afholdsreformen; O. T. Krohg: Presten i Loppen; [B. K. Gedde:] De sidste 16 Aars theol. Kandidater og deres Befordringsudsigter; A. Bang: Menigmands Ven; Holmberg: Bohusläns Hist. och Beskrifning; Werlauff: Det kgl. danske Selskab i dets 1ste Aarh. — I 2. Aarg. S. 162—186 og 254—269: Blandede Aktstykker til Norges Historie efter Reformationen; S. 417—437: De norske Kongers Regjeringsaars Beregning, en chronologisk Undersøgelse (ogsaa særskilt, se ovfr.); samt Anmeldelser af: H. P. S. Krag: Fredrikshalds Historie; J. G. Meydell: Om Hedemanns Rapport; H. Heyerdahl: Historiske Sange. — I 3. Aarg., S. 396–405: Anm. af P. A. Munch: Hist.-geogr. Beskrivelse over Kongeriget Norge i Middelalderen; S. 411–413: Anm. af A. Schjøth: Geogr. Beskrivelse over Kongeriget Norge. — I 4. Aarg., S. 39—95: Historiske Efterretninger om Besidderne af Giske Gaard paa Søndmøre (ogsaa særskilt i nogle faa Expl.); S. 381—386: Anm. af A. Lassen: Lærebog i Verdenshistorien. — I 6. Aarg. (1853), S. 308—311: Anm. af Chr. Tønsbergs Berømte Nordmænd, No. 1.

Han var Medudgiver af Norske Samlinger, udg. af et historisk Samfund i Chra., *1. Bind* (1849–52. 8), hvori han meddelte: S. 72—94: Matrikel over norske Studerende ved Rostocks Universitet 1419—1690; S. 134—159 og 384—449: Bidrag til Norges Historie 1716—1719; S. 159 fg.: Historisk-statistiske Notitser; S. 362–383: Nye Bidrag til Kalmar-Krigens Historie. — I *2. Bind* — som efter offentlig Foranstaltning blev udg. af L. 1858—60 — har han meddelt: S. 1—91: Nedenes Lens Almues Opsætsighed mod Øvrigheden 1658—1659; S. 141—144, 3 0 fg., 316—320, 479 fg. og 623 fg.: Historisk-statistiske Notitser; S. 327—335: J. N. Müllers Beretning om hans Deltagelse i Slaget 2 April 1801; S. 340—460: Prinds Christian Augusts Breve til General v. Krogh; S. 461—469: Darres Besøg hos General Armfelt i Juni 1808; S. 470—79: Krigsstyr i Norge 1676; S. 611—622: Sex Breve fra Prinds Christian August til Generalmajor Staffeldt i Marts 1809

I Norske Univ.- og Skole-Annaler *I.* 557—563: Efterretninger om Socadet-Institutet i 1833 og 1834.— *III.* 392—402: Socadet-Institutet i 1835—1838. — I 2. Række *III.* 535—548: Indberetning om en Reise i Nordtyskland. (Denne er i sin Helhed med Bilag trykt i Nor, se ndfr.)

I Magasin for Søvæsen *II.* (Chra 1843), S. 61—67: Indberetning til Sokadetkorpset ang. Oprettelse af en Navigationsklasse i Forbindelse med Sokadetinstitutet.

I Saml. til det Norske Folks og Sprogs Historie *II.* 508–586; III. 66—177; *IV. 144—161* og 438—513; V. 195—324 og 369—478: Statholder

Hannibal Sehesteds Copibog for Aaret 1645, afskrevet og meddelt af Chr. L. — *III.* 184—188: Efterretninger om Krigsbegivenhederne paa Ringeriget i Aaret 1716. — Desuden blev Registrene til dette Værks B. 1, 2, 4 og 5 udarbejdet af L.

I Nor *II.* (1843), S. 483—516: Historiske Notitser. (1. Om Beliggenheden af Ofrustadir, Kong Olaf Tryggvesøns Mødrenehjem. 2. Om Beliggenheden af Töluholm og Töluvik ved Bergen. 3. Om det rette Aar, da Frederik I. blev antagen til Konge i Norge.) — *III.* H. 3, S. 1—103: Indberetning om en paa offentlig Bekostning foretagen Reise til Nordtyskland i Sommeren 1844, med Bilag: Chronologisk Fortegnelse over Breve og Documenter til Norges Historie før Reformationen i hanseatiske og danske Arkiver.

I Dahls Literaturtidende 1845—46, S. 129—138 og 145—149: Anmeldelse af Erlandsens Biogr. Efterretninger om den nordenfjeldske Geistlighed; S. 298—304 og 317—320: Anm. af H. C. Behrmanns Beretning om Kong Oluf Hagensøns Død og den falske Oluf.

I Forh. i Videnskabs-Selskabet i Chra. 1860 S. 1—10: Oplysninger om Erkebiskop Olaf Engelbrektssøns fra Norge medtagne Gods, 1538—1548

I Meddelelser fra det norske Rigsarchiv I. 1—28: Historiske Optegnelser af Carl Deichman. (Meddelt efter en til Trykning bestemt Afskrift blandt L.'s Papirer.)

I Annaler for Nord. Oldkyndighed 1850, S. 288—291: Notits om St. Michaels Kirkehule i Thelemarken (med 2 Prospekter af Zeuthen).

I Aarsberetninger fra det kgl. Geheimearchiv (Kbh. 1857), Till. II. 73—78: En kalendarisk Rettelse (vedk. Festen *þriðjavaka*).

I Fædrelandet (Kbh.) 1846, Nr 85: Den münchenske Diplomsamling (jfr. Nr. 99 af C. Molbech og Nr. 188 af L.).

I Illustreret Nyhedsblad *1857*, No. 6: Historisk Underretning om Hellig-Trefoldigheds Kirke og Kirkegaard i Christiania; No. 17: Anmodning i Anl. af Krafts norske Forfatter-Lexikon. — *1858*, No. 7, 8, 10, 12 og 19: Efterretninger om Christiania, med Karter. — *1859*, No. 17: Kong Erik af Pommerns Rigssegl, med 2 Afbildn. — *1860*, No. 46 og 47: Anmeldelse af *N. J. Ekdahl: Den norska frågans historik.*

I Christiania-Posten 1. Aarg. No. 39: Germanisme, Skandinavisme.

I Morgenbladet skrev han oftere, med og uden Navn, i de sidste 10—12 Aar af sit Liv under Merket L. Af hans Opsatser i dette Blad anføres: i Aarg. *1839*, No. 84 og 118 Till.: Om offentlige Arbeider som Middel mod den almindelige Nød paa Landet (jfr. No. 124, 133, 141, 144, 162, 163, 177); No. 318: Bemærkninger ved kgl. Res. af 17 Oktbr. 1839 [om udexaminerede Socadetter]; No. 159 og *1840*, No. 127, 163, samt *1841*, No. 49: Om den norske Litteratur og Boghandel; No. 62: Norsk literær Forening; No. 96: Den Berlingske Tidende og Norges Budgetter. — *1848*, No. 85: Om Told paa Bøger (jfr. No. 91 Till.); No. 140: Har Schleswigholsteinerne Ret?. (jfr. No. 124, 134, 148, 150, 151, 154, 164). — *1851*, No. 349: Sporveiens Konsekventser (jfr. No. 361). — *1852*, No. 213: Forslag til nye Gadenavne i Christiania. — *1855*, No. 5: Bladet «Wäktaren» om Norges og Sveriges Handel og Søfart.

Til 2. Udgave af Krafts topografisk-statistiske Beskrivelse over *Norge* meddelte han forskjellige, tildels deri omtalte, Oplysninger; han besørgede *ogsaa Trykningen* af Krafts topografiske Haandbog (Chra. 1848), hvortil *han tillige* udarbejdede Registret.

Hans haandskrevne Samlinger til Norges Historie, fornemmelig i Unionstiden, blev efter hans Død kjøbt for Statens Regning til Rigsarkivet (jfr. Dept.-Tid. 1862, S. 282—85).

Lange, Christinus Castberg, Søn af ovennævnte Provst *Alexander L.*, er født i Stavanger 9 April 1830, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1848 og theologisk Kandidat med Laud i i Juni 1853. Han blev i Decbr. 1854 ansat som Bestyrer af og Førstelærer ved Sandefjords højere Almuskole, ordineredes 1859 som Medhjælper for den forrettende Sogneprest i Sandeherred, udnævntes 8 Juni s. A. til Kaldskapellan dersteds og 30 April 1877, da Sandefjord By udskiltes som eget Sognekald, til Sogneprest i Sandeherred. Siden 1884 har han tillige været Provst i Larviks Provsti.

* 13 Septbr. 1855 *Petra Christine Margrethe Bing Castberg*, hans Søskendbarn (f. i Hvitesejd 22 August 1831), D. af Sogneprest til Sandeherred og Sandefjord Peter Harboe C.

Jfr. Albert J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 27; Sandefjords Tidende 1880, Septbr. [i Anl. af hans Sølvbryllup].

To Prædikener holdte Aar 1860 i Sandeherreds Kirke. Sandefjord u. A. 8. 25 S.

Den første Huusandagt. Oversat af Chr. L. Sandefjord 186*. 8.

I Skriftetaler af norske Geistlige (Chra. 1868), S. 229—234: Ved den første Altergang.

I Norsk Missions-Tidende XIX. No. 9: Missionsprædiken ved en Missionsfest i Tønsberg 2 Febr. 1864.

Lange, Christopher Andreas, næstforegaaendes Fætter og Søn af Kjøbmand *Bernt Christopher L.* (f. 1777, † 1822) og *Marthe Maria Bodom* (f. 1786, † 1869), blev født paa Fredrikshald 10 Septbr. 1808, tilbragte som ganske ung nogle Aar i Amsterdam, blev siden Elev af Krigsskolen og udexamineredes derfra 1830, hvorefter han fra 29 Marts s. A. blev udnævnt til surnumerær Sekondløjtnant i Armeen og fra 8 Juni s. A. i Artilleribrigaden. Efter Examen ved den militære Højskole opholdt han sig fra Begyndelsen af 1837 i flere Aar i Falun og ved Kanonstøberier i Sverige, blev 10 Septbr. 1837 Premierløjtnant i Artilleribrigaden, 17 Maj 1848 Stabskaptejn, 18 Febr. 1854 Batterichef og 22 Marts 1858 Oberstløjtnant og Chef for 3dje Artilleribataljon (Fredriksstad). Den 27 Oktbr. 1860 udnævntes han til Toldkasserer i Arendal, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 27 Novbr. 1880; han bosatte sig derefter s. A. i Langesund, hvor han døde 19 Marts 1888. Han blev 1858 R. S. O.

* 4 Januar 1837 *Anne Birgitte Falsen* (f. 23 Januar 1812), D. af ovennævnte Justitiarius Chr. Magnus F. og hans 2den Hustru Elisabeth *Severine Bøckmann.*

Jfr. Alb. J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 11; Morgbl. 1880, No. 313 A og 1888, No. 164.

I Militairt Tidsskrift *XII.* 1—33 og 389—473: Sammendrag af det i artilleristisk Henseende Mærkværdigste ved Beleiringerne af de spanske Fæstninger 1808—1813. — *XVIII.* 205—253: Om Kystartilleriets Brug mod fiendtlige Krigsskibe. (Jfr J. G. Meydells Bemærkninger herved i 3. R. I. 21 fg.) — I 3. Række *I.* 139—163: Om Søbatterier i Almindelighed og de christianssandske Befæstninger i Særdeleshed, m. 2 lith. Pl (Jfr. Bemærkninger af H. F. A Sibbern i s Bd. S. 327 fg.) — *II.* 95—140: Svar paa General Meydells Bemærkninger om Kystartilleriets Brug (jfr. Tilsvar af M. i s. Bd. S. 339—58); S. 376—85: Om Vognstangsbøjlen. — *VI.* 357—404 og 461—507: Fremdeles om Kystbatterier og Skytsets Anvendelse paa samme samt Uddrag af Sammenligningsforsøg ved den franske Marine imellem *tir convergent* og *tir à volonté* og af «Remarks on the means of directing the fire of ships' broadsides». M. 1 Pl.

Lange, Frederik Carl, Søn af Sorenskriver og Byfoged *Lars L.* († 8 April 1757) og *Rise Margrethe Schultz*, blev født i Kristianssund 20 Septbr. 1743, men opdroges hos en Farbroder paa Sjælland, blev Student fra Kjøbenhavns Skole 1761 og theologisk Kandidat 1764. Han var derefter 1767—77 pers. Kapellan hos Sogneprest Peder Krop til Kværnes, befordredes 1780 til res. Kapellan til Vang paa Hedemarken, 1786 til Sogneprest i Kragerø og 27 Novbr. 1801 til Aas, i hvilket Kald han døde 22 Marts 1823.

* 10 April 1780 *Christiane Lovise Lassen* (f. i Kjøbenhavn 10 Juni 1755, † 10 Novbr. 1819), D. af Justitsraad Peder Fielderup L. og Sophia Magdalena Fischer og en Søster af den fra Slaget paa Rheden bekjendte Kaptejn Lorents Lassen.

Jfr. Erlandsens Nordenfjeldske Geistlighed, S. 470; B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to, II. 1, S. 372 fg

Et ret grundet Venskabs stærke Kraft og uopløselige Baand betragtet i en Brudevielsestale ved August de Meldals og Anne Dorothea Thunes Copulation. Thiem 1776. 8. 63 S.

Lange, Lorents, foregaaendes Søn, blev født i Vang 23 Decbr. 1781, blev Student fra Kristiania Kathedralskole 1801 og juridisk Kandidat med Laud 1805. Han blev 1809 ansat som Underkancellist i det danske Kancelli, udnævntes 1810 til Assessor i Priseretten i Kristianssand og 1812 til Assessor i Stiftsoverretten sammesteds. Den 23 Marts 1816 blev han, efterat han paa Regjeringens Henvendelse havde erklæret sig villig til at modtage en fast Lærerpost ved Universitetet, hvis han med det samme kunde blive udnævnt til Professor — altsaa ikke først til Lektor — udnævnt til Professor i Lovkyndighed ved det norske Universitet og tiltraadte sin akademiske Stilling i 2det Semester s. A. Efter knap 10 Aars Virksomhed forlod han 1825 Universitetet, idet han 14

Oktbr. s. A. udnævntes til Assessor i Højesteret, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 15 Septbr. 1858. I Aarene 1817—20 var han tillige kontrollerende Medlem af Direktionen for Rigsbanken og 1820—21 Medlem af Realisationskomiteen. Han blev 1816 valgt til 3dje Suppleant i Lovkomiteen, hvoraf han blev fast Medlem 1825. Paa det overordentlige Storthing 1814 og paa Thinget 1815—16 mødte han som 2den Repræsentant fra Kristianssand, var paa begge Thing Medlem af Lagthinget og dettes Præsident 1815—16 — som saadan ogsaa Rigsrettens Præsident i 1815—16 — samt Vicepræsident i det samlede Storthing 1815, var i 1814 Medlem af Komiteen for Underhandlingerne med de svenske Kommissærer, 1815—16 Formand i Gage- og Pensjons-komiteen, Medlem af Protokolkomiteen, af Fuldmagtskomiteen, af Reglements- og Redaktionskomiteerne, af Justitskomiteen (den saakaldte 2den Komite) og af en hel Mængde specielle Komiteer. I 1821 var han 1ste Storthingssuppleant for Kristiania, men først 1833 mødte han igjen paa Thinget som 2den Repræsentant for Akershus Amt; ogsaa nu blev han valgt til Præsident i Lagthinget, til Formand i Justitskomiteen og i Kriminallovskomiteen, til Medlem af Fuldmagts-komiteen m. v. Som Højesteretsdommer var han Medlem af Rigs-retterne i 1827 og 1845 (i 1836 havde han Sygdomsforfald). Han blev 1816 R. N. O. og ved Ordenens Stiftelse 21 August 1847 K. St. O. O. «for Fortjenester som Embedsmand og i videnskabelig Hen-seende». Han døde paa sin Ejendom Saxegaard i Oslo 8 Marts 1860.

* 1816 *Ellen Johanna Giedde* (f. 1785, † 16 Marts 1855), Enke efter Kjeld Mostue og D. af Forvalter Christian G. og Ragna Angell.

Jfr. B. Moes Efterretn. om Storthingsmænd, S. 97; Ugebl. f. Lovkyndighed X. 123.

Han var Medudgiver (med Hjelm, Morgenstierne og Vogt) af Juridisk Repertorium (H. 1–4. Chra. 1818–1823. 8.) Heri meddelte han akademiske Efterretninger.

I Morgenbladet 1839, No. 220 og 240 m. Tillæg: Om Behandlingen af skriftlige Sager i Hoiesteret. (Jfr. No. 280.)

Lange, Otto Vincent, Søn af Sogneprest til Jevnaker *Johan Jørgen L.* († 1814) og *Dorothea Helene Larsen*, blev født paa Jevn-aker Prestegaard 30 November 1797. Efter i nogle Aar at have gaaet paa Kongsbergs Middelskole, som den Gang styredes af den senere som Agronom kjendte Overlærer Jacob Sverdrup, kom han ind paa Kristiania Kathedralskole, hvorfra han blev Student med Laud 1814. Efter Anden-examen i 1816 studerede han et Par Aar Theologi og var just ifærd med Forberedelsen til den theologiske Embedsexamen, da han i April 1818 efter Opfordring overtog en Huslærerpost hos Statsraad Nils Aall paa Ulefos. Da han om Høsten 1821 vendte tilbage derfra til Kristiania,

begyndte han atter at forberede sig til theologisk Embedsexamen, men blev saavel nu som senere hindret ved Sygdom fra at tage den. Hjemkommen til Arendal fra en Sørejse, han havde gjort for sin Helbreds Skyld, søgte og fik han i Slutningen af 1823 den netop da ledige Førstelærerpost ved Arendals borgerlige Realskole. Da denne Aaret efter gik over til én kombineret Middel- og Realskole, blev Lange udnævnt til sammes Overlærer og Bestyrer. Da han i 1833 troede sig forbigaaet ved Udnævnelsen (af F. M. Bugge) til Rektoratet ved Throndhjems Kathedralskole, søgte han sig over i Toldetaten og udnævntes 16 Januar 1834 til Toldkasserer i Arendal. Omtrent samtidig hermed begyndte han ogsaa sin politiske Virksomhed. Han mødte som Repræsentant fra Arendal paa Storthingene i 1833 (Sekretær i Næringskomiteen), 1836 og 1836—37 og fra Arendal og Grimstad uden Afbrydelse paa alle Thing 1839—54, i hvilket sidste Tidsrum han den hele Tid var Formand i Toldkomiteen, ligesom han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 23 Novbr. 1839 til Revisjon af Toldloven og Toldtariferne. Den 7 Oktbr. 1854 blev han udnævnt til Statsraad og Chef for Finants- og Tolddepartementet, som han styrede til 1863, da han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon den 22 Juni, idet han samtidig udnævntes til Stk. St. O. O. «for statsborgerlig og Embedsfortjeneste». Af denne Orden var han bleven Ridder ved dens Stiftelse 1847 og Kommandør 1857. Han var desuden R. W. O. (1843), Stk. N. O. (1865) og Stk. Tk. Md. O. Han lod sig i Februar 1865 udnævne til Formand i den norsk-svenske Unionskomite, men søgte sig igjen kort efter entlediget fra dette Hverv, endnu inden de norske Medlemmer begav sig afsted til Komiteens første Møde i Stockholm. Han døde 4 Novbr. 1870.

* 22 Januar 1828 *Anne Nicoline Aall* (f. paa Nes Jernverk 5 Decbr. 1800, † i Arendal 29 Januar 1886). D. af ovennævnte Jernverksejer Jacob Aall.

Portræt med Biografi af A. Faye i Portræter af mærkelige Nordmænd, H. 4, S. 27—36; i Ill. Nyhedsbl. 1861, No. 44. Jfr. B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 97 fg.; W. Lassen: Norske Stamtavler I. 20; Storth.-Forh. 1865—66, VIII. 104 og X. 36; [N. Dahl og O. N. Løberg:] Ellevte ord. Storthing (Chra. 1845) S. 13 fg.; Ola Hanssen: Norges Storthing i 1833, S. 92; Statsraad J. H. Vogts efterladte Optegnelser, fl. St (se Reg.); F. Bætzmann: Det norske Statsråd, S. 89, 103, 129, 211 fg.

I Morgenbladet *1833*, No. 199: Bemærkninger ved en Opsats ang. Besættelsen af Rectoratet ved Throndhjems Skole (jfr. Svar i No. 205 og 208 og Gjensvar fra L. i No. 229 Till.). — *1851*, No. 204 og 307: [To Artikler vedk. hans Stilling som Formand i Storthingets Toldkomite, jfr. No. 205, 272, 316].

I Den vestlandske Tidende 1854: Om Sømandsstandens højere Dannelse.

Det ham i «Norsk Bog-Fortegnelse 1848—65» tillagte anonyme Skrift «Nogle *Ord i Arendals* Afholdsforening d. 25. Januar 1852» er ikke af ham, men af Rektor *S. S. Knutzen*, se ovfr. S. 326.

Lange, Tycho Diderik Castberg, Søn af ovennævnte Provst *Alexander L.*, blev født i Stavanger 19 Novbr. 1823, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1842 og medicinsk Kandidat med Haud i Septbr. 1849, hvorefter han s. A. som Militærlæge fulgte med de norske Tropper til Slesvig, hvor han forblev til Septbr. 1850. Fra 1852 til 1863 boede han som praktiserende Læge i Aker, men flyttede 1864 til Kristiania, hvor han fra 1867 drev et Institut for medicinsk Gymnastik. Den 2 Marts 1861 udnævntes han til Marinelæge af 2den Klasse og deltog som saadan i Togter til England, Frankrige, Spanien, Nordamerika og Vestindien. Den 30 Marts 1864 blev han udnævnt til Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation, blev 4 Oktbr. 1869 national Korpslæge ved Trondhjemske Brigade og 28 Januar 1874 ved 2den akershusiske Brigade. Han døde i Kristiania 20 Februar 1881, idet han paa Hjemvejen fra en Skitur pludselig faldt død om paa Gaden et lidet Stykke fra sit Hjem.

* 26 August 1853 *Johanne Young* (f. i Kristiania 1 April 1834, † i Catamarca i Argentina 24 Juni 1891), D. af Kjøbmand Bernhard Y. og Kaja Jeanette Petrea Nathalie Steen (der senere blev gift med Boghandler C. A. Dybwad).

Nekrologer i Morgenbladet 1881, No. 53 A; i Aftpst s. A. No. 43. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 9 fg.; Alb. J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 25 fg.

Beretning fra Dr. Langes Institut for medicinsk og orthopædisk Gymnastik fra dets Begyndelse 1 Februar 1867 til 31 December 1872. Chr.a 1873. 8.

I Norsk Magazin for Lægevidenskaben 2. Række XXII. 342—45: Beretning fra Institut for medicinsk Gymnastik.

I Forhandlinger i det med. Selskab i *1869*, S. 37—40, *1870*, S. 52—55 er trykt Aarsberetninger fra hans medico-gymnastiske Institut.

Lange, Ulrik Frederik, Broder af ovennævnte Statsraad *Otto Vincent L.*, blev født i Jevnaker 28 Juli 1808, Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1826 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Januar 1832. Et Aars Tid før og efter Embedsexamen fungerede han som Timelærer først ved Drammens, siden ved Kristiania Latinskole. Den 6 Juli 1832 blev han udnævnt til Overlærer og Bestyrer af den da oprettede Middelskole paa Tromsø, hvorfra han 26 Maj 1849 blev forflyttet til samme Stilling ved Lillehammer Middel- og Realskole, til hvis første Rektor han udnævntes 15 Septbr. 1851, efterat Skolen var gaaet over til fuldstændig lærd Skole. Fra dette Embede erholdt han 23 August 1878 efter Ansøgning Afsked, fra 15 Oktbr. at regne. Han døde imidlertid allerede 8 Septbr. 1878. Saavel paa Tromsø som paa Lillehammer var han i lang Tid Medlem af Kommunebestyrelsen,

dels af Formandskabet, dels af Repræsentantskabet. I 1842 mødte han som Repræsentant fra Tromsø paa Storthinget (Gage- og Pensjonskomiteen) og ligesaa 1845 (Kirkekomiteen No. 2). Senere mødte han som Repræsentant fra Lillehammer og Hamar 1854, 1857, 1858 og 1859—60 og var i disse Aar Medlem af Kirkekomiteen, hvis Formand han var 1857. Umiddelbart efter Storthingets Slutning i sidstnævnte Aar deltog han i den kgl. Kommissjon af 16 Oktbr. s. A. ang. de lærde Skolers Undervisning og Bestemmelserne for Examen artium. Han var paa Lillehammer bl. a. Medlem af Sparebankens Direktion i en Aarrække, til han 1866 af Storthinget valgtes til Bestyrer af Bankkontoret der. Han var fra 1849 Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem og blev 6 August 1860 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Paa hans Grav rejste forhenværende Elever et Mindesmerke med hans Portrætmedaljon i Bronse af Stephan Sinding, hvilket afsløredes 14 Septbr. 1881.

* 183* *Stine Charlotte Catharina Blix* (f. i Kra. 5 Novbr. 1808, † paa Lillehammer 8 Januar 1890 — Nekrolog i Framgang 1890, No. 3), D. af Overinspektor ved Kristiania Tugthus Andreas Juul B. og Terbora Margreta Gill.

Nekrolog og *Mindedigt* i Lilleh. Tilsk. 1878, No. 74. *Mindetale* over ham af Kr. Arnesen med *Mindedigte* ved Afsløringen af Monumentet paa hans Grav i Lilleh. Tilsk. 1881, No. 80 og 81, jfr. Opl. Avis s. A. No. 110. Jfr. A. E. Eriksen: Fra Tromsø skoles fortid (Tromsø 1883), S. 15—17.

Han udgav Indbydelsesskrifter med Efterretninger om Lillehammers lærde og Realskole i *1856* (S. 48 S.), *1859* (S. 31 S.), *1860* (S. 15 S.), *1861* (S. 28 S.), *1863* (S. 36 S.), *1865* (S. 36 S.), *1869* (S. 40 S.), *1871* (S. 55 S.), *1873* (S. 24 S., 36 S., 2 Bl.), *1875* (S. 36 S.) og *1877* (S. 26 S.), alle trykte paa Lillehammer.

I Norske Univ- og Skole-Annaler II. 529—546: Tromsø Middel- og Realskole fra dens Oprettelse til Udgangen af 1835.

I Morgenbladet 1867, No. 110 A: I Anledning af den i Morgenbl. f. 10de April indtagne Anmeldelse af „Skolernes Erklæringer om Overlæsjelsen".

Som Medlem af den ovfr. nævnte kgl. Kommissjon af 1857 har han Del i de af samme udgivne Udkast og Forslag (Chra. 1858).

Langlet, Emil Viktor, blev født 26 Februar 1824 i Borås, hvor Faderen *Johan Filip L.* (af en til Sverige under Karl X. Gustaf indvandret fransk Huguenotfamilje) da var Isenkramhandler. Efter at have gjennemgaaet Chalmerska Slöjdskolen i Goteborg og derefter syslet med mekanisk Bygningskunst, blev han i 1845 Elev af Kunstakademiet i Stockholm og var samtidig beskjæftiget som Assistent hos Arkitekten Professor A. Nystrom i Stockholm. 1850 vandt han Kunstakademiets Medalje og opholdt sig derefter 1851—57 paa Studierejser navnlig i Frankrige og Italien. Mod Slutningen af dette sit Studieophold i Udlan-

det udarbejdede han efter Program Forslag til en Storthingsbygning i Kristiania og efterat han i Febr. 1857 havde begivet sig til Norge og fremlagt fuldstændige Tegninger og Overslag til dette Byggeforetagende, blev disse antagne af Storthing og Regjering og Udførelsen overdraget til Langlet. Han bosatte sig nu i Norge, hvor han, foruden at lede Opførelsen af Storthingsbygningen 1861—66, tillige opførte flere andre offentlige og private Bygninger saasom Studentersamfundets nye Bygning og Nissens Pigeskole i Kristiania, det nye Theater og den nye Børsbygning i Drammen, Kommunalbygningerne i Fredriksstad m. fl. I Septbr. 1866 flyttede han tilbage til Sverige, hvor han har fortsat sin Virksomhed som Arkitekt og arkitektonisk Forfatter.

* *Matilda Södérén* (f. 1832), svensk Forfatterinde.

Portræt med Biografi [af F. Bætzmann] i Norsk Folkeblad 1867, No. 25. Jfr. Europas konstnärer, utg. af A. Ahnfelt, S. 292.

I Polyteknisk Tidsskrift XIII. (1866), S. 187—189: Repræsentantstole i Storthingssalen (m. Træ-nit).

I Aftenbladet 1864 No. 295 og 296: Beskrivelse over og Bemærkninger ved Projekt til en Kirke. der tænkes anlagt paa Enerhougen.

I Morgenbladet 1865 No. 15: Bemærkninger ianl. mine Projekter til de nye Kirkebygninger paa Grønland.

Larsen, Andrine, Moder til ndfr. nævnte Overlærer i Stavanger Laurits Christian Larsen.

Husholdningsbog udgivet efter 30 Aars egen Erfaring. Fr.hald 1846. 8. XV S., 125 S.

Larsen, Anton Laurentius, Søn af Maler *Arne L.* og *Anne Midtjørstad*, blev født i Faabergs Prestegjæld 4 November 1827 og blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1845. Efterat han Sommeren 1846 havde taget Andenexamen med Laud, forlod han imidlertid Universitetet for at overtage en Gaard i det nordenfjeldske, der var bleven ham testamenteret af en Enkefru *Finckenhagen*, hvis Familjenavn han ogsaa havde antaget, da han blev indskreven ved Universitetet. Han opgav dog snart igjen sit Gaardsbrug og rejste i 50-Aarene til Kjøbenhavn, hvor han paany optog sit oprindelige Navn Larsen og i mange Aar slog sig igjennem ved forskjelligt literært Arbejde, en Tidlang fornemmelig som Afskriver for Historikere og andre af gamle Dokumenter i Gehejmearkivet. Han vandt herunder den daværende Gehejmearkivar Wegeners Yndest, vikarierede en Tid i en Post ved dette Arkiv og traadte senere i det norske Rigsarkivs Tjeneste, idet han for den sædvanlige norske Gage som Arkivassistent regelmæssig afskrev en Mængde Akter fra de danske Samlinger til Brug for det norske Arkiv. Denne Stilling frasagde han sig i 1881. Han havde da forlængst erhvervet dansk

Indfødsret og levede senere som Forfatter og Translatør i Kjøbenhavn, hvor han døde pludselig i Juli 1888.

Nekrolog i Morgenbl. 1888, No. 390.

Veiledning til en correct engelsk Udtale, udarbeidet fornemmelig til Brug i lærde Skoler og ved Selvunderviisning, samt et lidet Tillæg om Danismer. Kbhvn. 1860. 8. 52 S. — 2den Udgave. Kbhvn. 1882. 8.

Svensk Ordbog for Danske og Norske. [Med et Forord af M. Hammerich.] Kbhvn. 1865. 8. XIII S., 1 S, 134 S. (Anm. i Ill. Tid. 1864—65, No. 284; i dansk Dagbl. 1865, No 52.) — Anden forbedrede Udgave. Kbhvn 1866. 8. 160 S.

Om Sprogbevægelsen i Norge. (Indlæg i Spørgsmaalet om de nordiske Sprogs Retskrivning.) Kbhvn. 1867. 8. 47 S. (Jfr. ang. dette egl. af F. Bætzmann forfattede Arbejde ovfr. I. 553.)

Dansk-norsk-engelsk Ordbog. Kbhvn. 1880. 2sp. 8. 654 S. — Anden forøgede og omarbeidede Udgave. Kbhvn. 1888. 2sp. 8. 696 S.

Af en Afskrivers Optegnelser. Nogle ældre Betydninger af nuværende danske Ord navnlig fra 17de Aarhundrede. Kbhvn. 1881. 8. 84 S.

Svensk-dansk-norsk Haandordbog. Kbhvn. 1884. 2sp. 8. 408 S.

Vore Oversættelser. Kbhvn. 1884. 8 20 S.

I Tidsskrift for Phil. og Pæd. VI. (Kbhvn. 1856), S. 152—162: Bemærkninger til nogle Lærebøger i Engelsk.

I Nordisk Tidskrift, utg. af G. K. Hamilton, I. (1866), S. 88—98, 265—285 og 345—361: Hvad kan der gøres for at tilvejebringe enhed i den nordiske retskrivning?

Larsen, Carl Frederik, Søn af Arsenalforvalter *Svend L.* († 1854) og *Christiane Falck* († 1856), er født i Kristiania 19 Septbr. 1830, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1847 og medicinsk Kandidat med Haud i Marts 1854. Han har senere boet som praktiserende Læge i Kristiania, hvorhos han i Aarene 1854—63 flere Gange gjorde Tjeneste som konst. Militærlæge, bl. a. fra Maj til Oktober 1854 ved det under den orientalske Krig til Vardøhus beordrede Troppekorps. Den 14 Februar 1863 udnævntes han til Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation, 30 November 1867 til Korpslæge i Bergenske Brigade og 14 Januar 1871 til samme Stilling i 1ste akershusiske Brigade. Ved Omorganisationen af Armeens Sanitetsvæsen blev han 22 Juni 1889 udnævnt til Sanitetskaptejn (Overlæge). Fra November 1864 til September 1867 var han Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling og fra 1 Oktober 1870 i 10 Aar Overlæge og klinisk Lærer ved Hospitalets medicinske Afdeling B. Han har oftere i videnskabelige Øjemed besøgt Udlandets Universiteter, Hospitaler og militærmedicinske Anstalter, saaledes i 1857 Tyskland, 1863 Paris, 1867—68 med offentligt Stipendium Wien, Prag og Paris, 1877 Italien, Frankrige og Tyskland. I 1887 og 1888 var han Formand i det norske medicinske Selskab, i 1889 Formand i det militær-medicinske

Selskab i Kristiania, fra 1885 er han Medlem af Bestyrelsen i Norsk Forening for Sundhedspleje, 1870—85 var han Medlem (fra 1875 som Formand) af Bestyrelsen for Kristiania Kunstforening og er siden 1890 af Kirkedepartementet beskikket til Formand i Nationalgaleriets Bestyrelse.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 11—14; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 615 fg.

Dr. N. J. Berlins Naturlære for Almuen. Et af Hs. Maj. Kongen kronet Priisskrift. Bearbeidet paa Norsk ved C. F. Larsen. Med 90 Træsnit. Udg. af „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme“. Tillægshefte til „Folkevennen“, 2. Aarg. 1853. Chra. 1853. 8. VIII S., 420 S. (De følgende 2.—4. Oplag er besørget af Selskabets Bestyrelse og uden Oversætterens Navn paa Titelbladet. Jfr. Norsk Bogfortegnelse 1848—65, S. 27.)

Om Forekomst af Tyfoidfeber i Norge indtil 1876. (Tillægshefte til N. Mag. f. Lægevidensk. 3 R. IX.) Med 2 Tabeller, 4 Pl. og 1 Kart over Norges Lægedistrikts-Inddeling den 1ste Januar 1876. Chra. 1879. 8. 123 S.

Statistiske Undersøgelser vedkommende Udbredningen i Norge af Pneumoni, Ledrheumatisme og katarrhalske Sygdomme. Aftryk fra Norsk Mag. f. Lægevidensk. 3. R. XI. Kra. 1881. 8. 1 Bl., 54 S. (Jfr. Forhandl. i det med. Selskab 1880, S. 140—43 og 147—49.)

Rapport vedrørende Besigtigelse af Ekserсerpladsene Gimlemoen, Maldesletten, Graatenmoen, Ulvensletten, Tvildemoen, Nordfjordeidet, Setnæsmoen, Gardermoen, Helgelandsmoen, Terningmoen og Jørstadmoen. Chra. 1887. 4. 40 S. (Trykt som Bilag No. 1 til Forsvarsdepartementets Budgetforslag 1888—89 i Storth. Forh. 1888, I. b.)

Veiledning i Sundhedspleie og Sygebehandling ombord i Handelsskibe. (Oversat og bearbeidet efter „Anleitung zur Gesundheitspflege an Bord von Kauffahrteischiffen“, Berlin 1888.) Udgivet efter Foranstaltning af Dept. f. d. Indre. Kra. 1891. 8. 2 Bl., 210 S., 1 Bl.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben — af hvis Redaktionskomite han var Medlem 1875—79 — 2. Række, *XVIII.* (1864), S. 721—758: Om Fedtdegeneration af Hjertet. — *XX.* 900—929 og 1017—1060: Beretning fra Rigshospitalets medicinske Afdeling for November og December 1864 samt Aaret 1865. — *XXI.* 737—782: Beretning fra Rigshospitalets medicinske Afdeling for 1866. — *XXIII.* 241—64: Indberetning om en med offentligt Stipendium foretagen Reise i Udlandet. — *XXIV.* 1—16: Om Udbredningen af Svindsot i Norge. — I 3. Række, *III.* (1873), S. 279—290: Ondartet Endokardit. — *V.* 121—131: Om Undersøgelse af Øret med Hensyn til militær Tjenestedygtighed; S. 593—614: Abdominaltyfus ved Rigshospitalets med. Afdeling B. 1870—74. Med 8 graphiske Tabeller. — *VI.* 325—329: Nogle Tilfælde af rheumatisk Hjernelidelse; S. 757—766: Kliniske Meddelelser fra Rigshospitalets med Afdeling B. — *VII.* 133—142 og *VIII.* 365—380: Om Feber, dens Undersøgelse og Behandling. — *X.* 695—720: Fra Rigshospitalets medicinske Afdeling B. — Tyflit (jfr. Forh. i det med. Selsk. 1880, S. 95 fg.) — *XI.* 85—138: Statistiske Undersøgelser vedk. Udbredningen i Norge af Pneumoni, osv. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.) — *XIV.* 137—166 og 209—234: Akut Rheumatisme. Med 7 Temperaturcurver; S. 865—899: Exanthematisk Tyfus *(en klinisk Studie* fra Epidemien i Kristiania 1865). Med 4 Temperatur-

curver. — I 4. Række, *I.* (1886), S. 313—48: Bidrag til Kundskab om den legemlige Udvikling i de forskjellige Dele af Norge. — *II.* 677—693: Tiltager Udbredningen af Lungesvindsot i Norge? S. 768—75: Vedkommende Diagnosen af Pleurit

I Tidsskrift f. praktisk Medicin *V.* (1885), S. 137—154 Febrile Sygdomme under og efter Puerperiet. — *VII.* 167—72: Om Fjernelse af Affaldsstoffe fra Leirpladse og deres Forandringer i Jorden. — *VIII.* 162—172: Om Forhøielse af Legemstemperaturen under Marsch.

I Forhandlinger i det med. Selskab har han om Tuberkulose og dens Behandling samt dermed i Forbindelse staaende Emner holdt en Række Foredrag, hvoraf Referater findes i Aarg. *1869*, S. 131—33: Om Tuberculosens Udbredning i Norge (jfr. Referat af Selskabets Diskussjon i den Anledning S. 133 fg., 137—154, 158—166, 182 fg., cfr. ogsaa S. 202 fg., Aarg. 1870, S. 10 fg. og 42 samt Aarg. 1872, S. 40—42). — *1876*, S. 74—87: Om Fjeldsanatorier (jfr. S. 100 fg.). — *1879*, S. 15 fg.: Bidrag til Sygdommens Ætiologi; S. 219—226: Befolkningens Legemsbeskaffenhed i Sætersdalen og en Del af Lister og Mandals Amt. — *1882*, S. 39—49: Hygienisk Behandling af Lungesvindsot; S. 135—137 og *1883*, S. 110 fg.: Tuberkulose. — *1884*, S. 154—167: Resultater af Statistiken for Christiania 1868—1883 vedk. Lungesvindsot, Tuberkulosens Profylaxe (jfr. Diskussjonen S. 167—169 og 178 fg.). — *1886*, S. 64—71 og 97—100: Behandling af Lungesvindsot med specielt Hensyn til Vintersanatorier (jfr. Diskussjonen S. 71 fg., 74 fg., 86 fg., 95 fg. og 105 fg.) — Om nogle andre Foredrag og kasuistiske Meddelelser af ham i Selskabets Møder henvises til Kiær: Norges Læger II. 13.

I Lommebog for Læger f. 1879, S. 39 fg.: Om termometerbrug ved sygesengen.

I Aarbog f. Norsk forening f. sundhedspleie 1887, S. 93—112: Om nogle af de mest udbredte Sygdomme og deres Aarsagsforhold (jfr. Forhandl. i det med. Selsk. 1888, S. 43—45).

I Norsk militært Tidsskrift *B. 41* (1878), S. 245—267: Bemærkninger om de tjenestedygtighedsundersøgelsen vedkommende administrative forhold (jfr. Bemærkninger af S. Heyerdahl S 621—626). — *B. 47*, S. 277—289: Om resultaterne af tjenstdygtighedsbedømmelsen i Norge. — *B. 49*, S. 138—144: Rekruteringsstatistik. (Uddrag og Sammendrag af «Rekruteringsstatistik for den norske Armee 1878—1883».) Med Kart. — *B. 54*, S. 94—105: Om vore forpleiningsregulativer.

I Nord. med. Arkiv, II. (1870), No. 18: Fremstilling af Sygdomsforholdene i Kristiania 1860—1869. 15 S. m. 4 Pl.

I Almanaken for 1878, S. 45—49: Et Par Lægeraad. — I samme for 1884, S. 46—48. Hvorledes kan Tæring forebygges?

I Morgenbladet 1891, No. 616 fg.: Om Tuberkulosesygdommen og om Forholdsregler mod dens Udbredelse.

Larsen, Edvard Gram, var Løjtnant ved vesterlenske Regiment, fik i April 1815 Afsked fra Krigstjenesten, tog derpaa i August 1818 Præliminærexamen med Karakteren «Rosværdig» og var senere Skolelærer i Kristianssand.

* *Anne Tjørsvaag* (sep.), D. af Kjøbmand i Flekkefjord Andreas *Jacobi T.* og Helene Beer (senere gift med Overtoldbetjent i Flekkefjord *Antzée*).

Baron Wedelin. Et Eventyr af E. G. L [arsen]. Chra. 1819. 8. 32 S. (Jfr. [M. D Gjessing:] Baron Ledelin Et Eventyr. Chra. 1820. 8. Anm. af M. C. H.[ansen] i Morgbl. 1819, hvortil Forf. svarte i Nationalbladet XVI. 84—88, cfr. S. 192).

Nogle mindre Digte af ham, undertegnet E. G. L., findes i Chr.sands Adr.-Cont. Efterr. samt i Rigstidenden 1821. — Hans i Nationalbladet XV. 56 bebudede Arbejder: et Syngestykke og en Komedie udkom aldrig.

Larsen, Fortescue Gregg, Søn af Kjøbmand *Hans Jørgen L.* og *Anne Kristine Brechan*, er født i Throndhjem 1 April 1838, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1856 og tog i Maj 1862 Reallærerexamen med Laud. Fra 1 Marts 1863 blev han Lærer (fra 1 August fast ansat) ved Kristiania Borger- og Realskole og var derhos fra November 1863 til April 1864 Lærer ved Akershus Amts Landbrugsskole paa Abildsø, udnævntes 6 August 1864 til Adjunkt ved Kristianssunds Latin- og Realskole, 14 Marts 1874 til Overlærer ved Molde Skole, hvorfra han 1876 forflyttedes som Overlærer til Throndhjems Kathedralskole, ved hvilken han siden 1879 har været Konrektor og siden 1881 tillige Kasserer. Han er Medlem af og siden 1888 Sekretær i Norges Banks Repræsentantskab. Han er Medlem af Throndhjems Videnskabernes Selskab (1877).

* *Laura Mathilde Aurora Hovind* (f. 1843), Søster af ovennævnte Hypothekbankdirektør H. E. Berners Hustru og D. af Overtoldbetjent i Kristianssund Ole Larsen H. og Bertha Kathrine Sorensen.

Lærebog i Botanik til Skolebrug. Med 70 i Texten aftrykte Træsnit. Chra 1871. 8. 1 Bl., 168 S, LVI S

I Indbydelsesskrift fra Kristianssunds Skole 1870, S. 71—84: Fortegnelse over de i Kristianssund og nærmeste Omegn voxende Karplanter (med Undtagelse af Mosserne). Ved F. G. Larsen og H. Greve.

I Romsdals Amtstidende *1871*, No. 93, 94, 95, 98 og 102: Et Ord i Skolesagen. — *1872*, No. 73 og 87: Kristiansunds lærde og Realskoles Omdannelse ifølge Lov af 17 Juni 1869; No. 91: Bemærkninger til Formandskabets Indstilling i Skolesagen; No. 94: Kommunebestyrelsens Beslutning i Skolesagen og sammes sandsynlige Følger. — *1873*, No. 87 og 96: Den endelige Ordning af Kristiansunds høiere Skole.

Larsen, Herman, Søn af Kjøbmand *Peter L.* og *Johanne Cathrine Sesterfleth*, blev født i Kristianssand 31 August 1803, blev Officier 1825 og ansat som Sekondløjtnant i Kristianssandske Infanteribrigade, hvor han 1835 blev Premierløjtnant og 1841 Brigadeadjutant, 1849 Kaptejn og Divisjonschef. Han var i mange Aar Lærer ved Kristianssands Borgerskole og ved Kathedralskolen og oprettede omkring 1849 den første Pigeskole der i Byen, hvilken han bestyrede, indtil han fraflyttede Stedet, efterat han 18 Januar 1854 var bleven udnævnt til Kaptejnvagtmester paa Fredrikssten. Herfra forflyttedes han 26 Marts

1856 som Kaptejnvagtmester til Fredriksstad, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 1881. Han døde i Kristiania 23 Marts 1884. Han blev 1875 R. S. O.

* 1832 *Ellen Else Marie Oftedahl* (f. i Renneso 1810), D. af nedennævnte Sogneprest, Ejdsvoldsmanden Laurits Andreas O.

Practisk Regnebog for Begyndere, udarbeidet tildeels efter Rabens Regnebog. Chr.sand 1840. 8. 116 S. — 2den noget forandrede og forøgede Udgave. Chr.sand 1851. 8. 126 S. (Anm. af H. Christie i Norsk Tidsskrift 1854—1855, S. 354) — 3die Oplag. Chr.sand 1861. 8. 2 Bl, 126 S.

Larsen, Hermann, foregaaendes Søn, er født i Kristianssand 5 Januar 1835 og blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1852. I Aarene 1862—69 var han Bestyrer af Namsos Borger- og Almuskole og 1869—88 Lærer (1882—88 tillige Inspektør) ved Frk. Bauers Pigeskole i Kristiania.

* *Anne Kathrine Bruenech*, D. af Løjtnant Johan Christopher B. og Maren Christine Elisabeth Bassøe.

Regnebog, udarbeidet af Hermann Larsen. 1.—5. Bog. Kra. 1871. 4. 24 S., 32 S., 40 S., 48 S., 48 S.

Norsk Grammatik til Skolebrug. Kra. 1877. 8. 64 S.

Eksempelsamling til Indøvelse af den norske Grammatik. Kra. 1877. 8. 40 S.

Kort Uddrag af den norske Grammatik med Eksempler til Indøvelse. Kra 1877. 8. 48 S.

Larsen, Laurits Christian, Søn af Klubvært *Iver L.* og *Andrine Robsahm*, blev født paa Fredrikshald 1816, Student med Laud fra sammes Latinskole 1836 og theologisk Kandidat med Laud i Juni 1840. Han blev 1849 ansat som Førstelærer ved Breviks Borgerskole, udnævntes 1853 til Adjunkt og 13 Juni 1860 til Overlærer ved Stavanger Latin- og Realskole, i hvilken Stilling han døde 8 November 1877.

Forklarende Bemærkninger til Johannes's Evangelium. (Indbydelsesskrift fra Stavanger Skole.) Stavanger 1859. 8. IV S., 72 S.

Tydsk Grammatik til Skolebrug. Stavanger 1868. 8. 2 Bl., 140 S., 1 Bl.

Tydsk Grammatik til Brug ved den elementære Undervisning. Stavanger 1868. 8. 1 Bl., 54 S. — 2den Udgave ved M. S. Langberg. Stavanger 1881. 8. 56 S.

Larsen, Nikolai August, Søn af Skræddermester *Hans Peter L.* og *Live Lystad*, er født i Kristiania 24 August 1839. Efterat have gjennemgaaet Søkadetinstitutet i Fredriksværn udnævntes han 10 Oktbr. 1863 til Sekondløjtnant i Marinen, hvor han 5 April 1873 avancerede til Premierløjtnant og 13 Februar 1886 til Kaptejn. I Aarene 1866—69 var han i fransk Orlogstjeneste dels ombord i Pantserfregatten *Invincible*

under Opstanden paa Kandia 1866, dels paa Jordomsejling med Sejlfregatten *Iphigénie* og senere ombord paa Dampfregatten *Clorinde* dels ved Spanien under Revolutionen der og dels ved Island. Siden 1869 har han med faa kortere Afbrydelser været beordret til Marinekommandoens Stab (Admiralstaben) først som Adjutant og siden 1888 som 2den Officer. Han er R. Sp. C. III.'s O. (1869), R. Fr. Æ. L. (1870), R. W. O. (1876) og Indeh. Tun. N. I. 2. Kl. (1890).

* *Hilda Annette Henriksen* (f. 1 Juli 1855), D. af Kjøbmand og Borgerkaptejn i Kristiania Hans Theodor H. og Malene Zeiner.

Erindringer fra en Reise rundt Jorden. Chra. 1871. 8. 194 S. — Anden forøgede Udgave. Chra. 1872. 8. 1 Bl., 236 S.

Reise til Jordens Centrum. Af Jules Verne. Efter den franske Originals 11te Oplag [oversat af N. A. Larsen]. Chra. 1873. 8. 3 Bl., 230 S.

Et Orlogstogt til Kanada. Med 1 Billede. Chra. 1877. 8. 92 S.

Fra Krigens Tid 1807—1814. Bidrag til den norske Marines Historie. Kra. 1878. VI S., 281 S.

Fra Aaret 1814. Den norske Marine umiddelbart efter Adskillelsen. Med Titelvignet. Kra. 1881. 8. 4 Bl., 118 S.

Marine-Kalender samt Reglementer, Love og Bestemmelser vedrørende den kgl. norske Marines Personel. Udg. af Sømilitære Samfund ved N. A. Larsen. Chra. 1890. 8. 4 Bl., 150 S.

I Dybwads Illustrerede Folkekalender for 1882, S. 22—32: Hvorledes det havde sig med Kystværnet.

I Parmanns Illustreret Familielæsning *1882*, S. 49 fg.: Fra Krigens Tid. — *1884*, S. 106—117: Napoleons Fødested og Grav.

I Morgendæmring, red. af J. B. Bull (Kra. 1879), S. 278 og 302: To Digte: Sorg og Gaaden.

I Fra alle Lande (Kbh.) 1869, *I*. 265—279: Ny Kaledonien; *II*. 383—414: Taïti (Skitser fra en Jordomseiling 1867).

Han har desuden leveret forskjellige, mest søkrigshistoriske Bidrag til Dagbladet (i Aarg. 1870: Fra og om Island), Dagen, Aftenposten, Morgenbladet, Ny ill. Tidende og Norsk Sømandsblad.

Larsen, Nils Ulrik Alfred, se **N. U. A. Sinding-Larsen.**

Larsen, Ole Peter, Søn af Skipper *Nils L.* († 1848) og *Marthe Marie Monsen* († 1864), blev født i Drøbak 9 September 1808, Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1829 og medicinsk Kandidat med Haud i Oktober 1836, efterat han havde fungeret som Koleralæge i Kristiania i 1833 og i Fredriksstad og Farsund i 1834. Han blev 20 September 1838 udnævnt til Kompagnikirurg ved 1ste akershusiske Brigade med Station i Fredriksstad, hvor han tillige var Læge ved Byens Sygehus og fra Oktober 1845 Fattiglæge. Han blev 1860 konst. som Korpslæge, udnævntes 21 August 1862 til garnisonerende Korpslæge og 26 Marts 1870 til Brigadelæge i 1ste akershusiske Brigade. Han var

Trykt 17 Oktober 1891.

i mange Aar Medlem af Fredriksstads Kommunestyrelse, i flere Aar dens Ordfører, og mødte som Byens Repræsentant paa Storthinget 1862—63 (Protokolkomiteen), 1864 og 1865—66 (Justitskomiteen). Han blev 1864 R. W. O. Han døde i Fredriksstad 25 Oktober 1876.

* 8 August 1838 *Frederikke Hedevig Sinding* (f. i Frederiksstad 9 September 1815), D. af Postmester og Apotheker Ulrik Rosing S. og Mette Marie Bang.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 14.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben *III.* (1841) S. 29—31: Operation af Hernia ingvinalis externa incarcerata med heldigt Udfald. — I 2. Række *IV.* (1852), S. 513—518: Katalepsi, iagttaget paa Professor Skodas Klinik i Wien.

Larsen-Naur, Claus Thommesen, Søn af Kjøbmand, dansk Vicekonsul *Lars Ingebrigt Larsen* (f. 1812, † 1887) og *Karen Olette Thommesen* († 1886) — Familjenavnet *Larsen-Naur* antog han iflg. Res. 23 August 1878 — er født i Kragerø 30 September 1839, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1856 og medicinsk Kandidat med Laud i December 1863. Efterat have tjenstgjort som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling til April 1865, fortsatte han 1865—66 sine Studier af indre Medicin og Øjensygdomme under Ophold i Berlin og Wien og var derefter fra Marts 1866 til Maj 1874 ansat som Læge ved Tromsø Amtssygehus. Under et nyt Ophold i Wien i 1874 lagde han sig især efter Kirurgi og Øjensygdomme og tiltraadte ved sin Tilbagekomst, da han bosatte sig i Kristiania, sit Embede som Kompagnikirurg ved Armeens Hovedstation (udnævnt dertil 25 April 1874), blev 28 Maj 1881 befordret til national Korpslæge i Bergenske Brigade, hvorfra han 1882 blev forsat til Kristianssandske og 1884 til 1ste akershusiske Brigade. Fra September 1875 til Juni 1878 var han Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling B. og en kort Tid 1882—83 Bylæge i Kristiania. Siden Høsten 1885 har han boet og praktiseret i Kragerø.

* 28 Marts 1865 *Laura Munch* (f. i Aker 25 April 1845), D. af Professor P. A. Munch og Nathalie Charlotte Linaae.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 15 fg.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, *IV.* (1874), S. 696—699: To Tilfælde af Luxatio femoris. — *V.* 198—200: Melæna neonatorum. — *VIII.* 586—606 og 657—672: Beretning fra Rigshospitalets kirurgiske Afdeling B. for Aaret 1875.

I Forhandl. i det med. Selskab *1876*, S. 92-95: Tetanus behandlet med Kloral. — *1880*, S. 262—264: Anæstheseren af Larynx

Larssen, Edward, er født i Stavanger 14 Februar 1840, var i nogle Aar ansat ved Handelen, kom i 1860 ind til Kristiania, hvor han fik nogen Understøttelse for at forberede sig til Examen artium, men opgav igjen Studierne og flyttede til Bergen, hvor han en kort Tid drev

en Cigar- og Tobakshandel og desuden syslede med Journalistik. Vaaren 1868 udvandrede han til Amerika, hvor han en Tid var Medredaktør af «Skandinaven» i Chicago, senere sammesteds udgav Dagbladet «Norsk Aftenblad» og derpaa i Madison «Den norske Emigrant». I 1871 kom han til Minneapolis og overtog der Redaktionen af «Nordisk Folkeblad», opgav i 1875 denne Virksomhed og nedsatte sig som Gaardbruger. Han var 1878—79 Medlem af Legislaturen i Minnesota og har senere været dels Forretningsmand, dels Politiker og Bladudgiver paa forskjellige Steder i det amerikanske Vesten, dels endelig Farmer i Benson, Swift Co., Minnesota.

Jfr. Stav. Amtstid. 1880, Juli, og 1884, No. 72; Folkets Avis 1873, No. 117 af Erik Bøgh.

Digte. Chra. 1862. 16. VI S., 90 S. (Anmeldt i Ill. Nyhedsblad 1862, No. 22.)

Politiske Rovere eller „Hvor David kjøbte Øllet". Lystspil med Sange i tre Akter. Chicago 1885. 8. 132 S.

Han redigerede Bergens Tidende fra Bladets Begyndelse den 2 Januar 1868 til 2 April s. A. I dette Tidsrum findes i Bladet bl. a. under Navn flere Digte af ham.

I Ill. Nyhedsblad 1860, No. 20: Fra Stranden (Digtcyklus); No. 51: Faderen ved Drengens Død.

I Sangbog for den norske Soldat, udg. af J. Dahler: To Digte: Kongesang (Nr. 10) og Soldatersang (Nr. 20).

Larssen, Johan, Søn af Kjøbmand *Peder L.* og *Sofie Johannessen*, er født i Bergen 6 Maj 1853. Efter afsluttet Skolegang fik han Ansættelse paa et Handelskontor, hvor han blev i en Række af Aar. Under Fodvandringer langs Kysten og tilfjelds begyndte han, som alt fra Skoledagene af havde været en dygtig Tegner, at fæste sine Indtryk i Skitsebøger og Farvestudier, og da den danske Marinemaler Sørensen, hvem han tilfældig mødte paa en Rejse til Kjøbenhavn, fik se nogle af disse hans Arbejder, raadede S. ham til at «kaste los». Først i 1877 kunde dette lade sig gjøre; han rejste da til Kjøbenhavn, hvor han arbejdede paa Akademiet og forøvrigt fandt Støtte hos Sørensen. Aaret efter drog han til Karlsruhe, hvor han fik Undervisning i Tegning ved Akademiet, medens han malede under Gudes Vejledning. I 1880 udstillede han sine første Billeder. Høsten samme Aar var han nogle Maaneder i Holland og kom i Slutningen af Aaret til Düsseldorf, hvor han blev denne og den følgende Vinter. Han begyndte her at male paa egen Haand uden Korrektur. I 1883 og 1884 besøgte han Paris, hvor han i forstnævnte Aar udførte et større Billede «Norsk Kyst», der blev udstillet paa Salonen og senere paa Jubilæumsudstillingen i München. I 1885 drog han om Høsten til Berlin og München og tilbragte derefter Vintren og Vaaren 1886 i Italien. Senere har han boet hjemme, dels paa Vos, dels i Bergen.

Jfr. Johan Bøgh: Bergens Kunstforening i femti Aar. S. 106 fg.

I Turistforeningens Aarbog 1874 S. 7—18: To Vestlandsruter.

I Bergens Aftenblad 1881 No. 362, 363, 366: Hollandske Interiører.

Larssen, Lars, se **Lars Aanonsen Havstad** (II. 580 fg.).

Larssen, Peter Andreas, Søn af Skolelærer *Lars Andersen* og *Birte Marie Pedersen*, er født paa Eker 27 Marts 1841, blev 1857 ansat som Almuskolelærer i sin Hjembygd, udexamineredes 1860 fra Askers Seminarium, blev 1864 Almuskolelærer i Skouger og 1868 ligesaa i Tønsberg, ansattes 1869 som Lærer ved den Tordenskjoldske Borgerskole i Holmestrand, blev 1873 Bestyrer af Søgne Lærerskole, 1878 ansat som Lærer ved Kristianssands Seminarium og 1887 som Klasselærer ved Larviks Middelskole.

* *Olava Kirstine Olsen* (f. paa Eker 15 April 1840, † i Larvik 18 Juli 1887), D. af Hans Jørgen O. og Anne Kirstine Røgeberg.

Lærebog i naturhistorie, udgiven med bidrag af det offentlige. Med 91 i teksten indtrykte træsnit. Kr[istiania] 1879. 8. 2 Bl., 116 S. — 2det oplag. Kra. 1885. 8. 2 Bl., 116 S.

Lidt af biernes naturhistorie tilligemed en kortfattet anvisning til biavl for begyndende birøgtere. Med forord af professor H. Rasch. Med en lith. planche og 18 træsnit. Kra. 1880. 8. 2 Bl., 58 S.

Bierne og haven. Tidsskrift for udbredelse af kjendskab til birøgt og havedyrkning og en fornuftig anvendelse af deres produkter. Med bistand af flere [illegible] udg. af P. A. Larssen. Aarg. 1. 2. Larvik 1890—91. 8. à 192 S. (Fortsættes. Heri er det meste af [illegible])

Af en Serie Skole-Vægkarter, som han udarbejdede efter Kirkedepartementets Konkurrance-Indbydelse, blev paa Grund af Sygdom i Forfs Familie kun et Kart over Skandinavien færdigt og indsendt til Departementet 1876, hvorefter det premieredes.

Han har skrevet en Del, mest anonyme Artikler i Dagspressen, især om Skoleanliggender, Havedyrkning og Birøgt.

Larssen, Thomas Christian, Søn af Handelsmand i Tanen *Lorentz Christian L.* og *Cathrine Birgitte Bøhmer Berger*, er født paa Hammerfest 10 Juli 1840, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1866 og filologisk Kandidat med Laud i Juni 1872, efterat han fra Nytaar 1869 havde — med Tjenstfrihed for at læse til Embedsexamen fra Juli 1870 — været dels vikarierende, dels fast ansat Lærer ved Nissens Latin- og Realskole, ved hvilken han paany blev ansat som fast Lærer fra August 1872. I August 1873 blev han ansat som Skolens Medbestyrer, hvad han vedblev at være til dens Nedlæggelse i Juli 1874. Nogen Tid i Forvejen havde han fra en af Kristiania Handelsstands Forening nedsat Komite for Oprettelse af en højere Handelsskole faaet

Tilbud om et Stipendium for at studere det merkantile Undervisningsvæsen i forskjellige af Europas Lande. Denne Rejse, paa hvilken han besøgte Handelsskoler i Paris, Leipzig, Dresden, Wien, Prag, Antwerpen, Lübeck, Kjøbenhavn og Gøteborg, foretog han fra Juli 1874 til Maj 1875 og blev derpaa efter Hjemkomsten af Kommunebestyrelsen ansat uden Konkurrance som det nyoprettede Handelsgymnasiums Direktør.

* 1) 29 September 1872 *Alfhild Augusta Danielssen* (f. i Bergen 27 Oktober 1848, † 27 September 1873), D. af ovennævnte Overlæge D. C. Danielssen.

* 2) 19 Juni 1875 Sangerinden *Barbara Ihlen Sommerfelt* (f. i Holmestrand 14 November 1853 — Portræt med Biografi i Ny ill. Tid. 1889, No. 21 A og Nord. Musiktid. 1889, No. 3), D. af Skibsfører Harald Wilhelm S. og Maren Dorthea Ihlen.

Samling af norske Love og Bestemmelser vedkommende Handel og Søfart, ordnede efter Indholdet og forsynede med Henvisninger og Anmærkninger ved Chr. Larssen og Bredo Morgenstierne. Kra. 1878. 8 XI S., 382 S. (Nogle Prøver af denne Samling blev paa Forhaand trykt i Handelsgymnasiets Aarsberetning 1877.)

De gjældende Love om Salg og Udskjænkning af Brændevin og Øl. (Separataftryk af frgd.) Kra. 1877. 8. 30 S.

Lære- og haandbog i det tyske forretningssprog. 2den del, indeholdende syntaks (med øvelsesstykker og skriftlige opgaver), tyske og norske forretningsbreve, formularer samt ordfortegnelse. Chra. 1887. 8. 4 Bl., 338 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl 1888, No. 9; i Dagbl. 1888, No. 7 af [Adjunkt] P. P.[etersen]; i Dr. Tid. 1887, No 272 af S. Juell Tønnesen; i Tidskr f. Phil. 1889 af Dr. C. A. Nissen.) — 1ste del (indeholdende formlære med øvelsesstykker). Chra. 1891. 8. 3 Bl., 113 S.

Tysk grammatik for begyndere. Af B. Gundersen og Chr. Larssen. Kra. 1890. 8. 4 Bl, 111 S.

Tysk grammatik til skolebrug. Af B. Gundersen og Chr. Larssen. Kra. 1890. 8. 2 Bl., 191 S.

I Aarsberetning fra Christiania Handelsgymnasium — som han har udgivet hvert Aar siden 1876 i Særtryk af «Aktstykker vedkommende Christiania Kommune» — findes af ham, foruden Skoleefterretninger, i *1876*, S. 1—52: Beretning om en Reise i Udlandet 1874—75 for at studere det merkantile Skolevæsen; S. 61—92: Historisk Fremstilling af Christiania Handelsgymnasiums Oprettelse. — *1878*, S. 1—16: John Law og hans Finantsoperationer i Frankrige 1716—1720. — *1881*, S. 1—14: Prøver af «Handelens Historie i kortfattet Fremstilling» ved A. C. Drolsum og Chr. Larssen. — *1885*, S. VII—XV: Fortegnelse over de fra Christiania Handelsgymnasium i Tiaaret 1875—1885 udexaminerede Elever og deres nuværende Stilling. — *1886*, S. 19—28: Indvielsen af Christiania Handelsgymnasiums nye Bygning.

I Ny illustreret Tidende 1874, No. 8: Biografi af Rektor O. H. Nissen. (Optrykt foran H Nissens «Afhandlinger vedrørende det høiere og lavere Skolevæsen».)

Med Joh. D. Behrens var han Medudgiver af Af Johaniternes Nat- og Dagbog (*Chra. 1886. 8. 160 S.*).

Han var Formand i den Komite — forøvrigt bestaaende af Professor L. Dietrichson, Sanglærer O. A. Grondahl, Bibliotheks-Amanuensis Andreas M. Hansen, Expeditionssekretær Th. Heyerdahl, Advokat M. Seip og cand. theol. Vig-Andersen — som redigerede og udgav Det norske studentersamfunds visebog (Kra. 1888. 8. VIII S. 144 S.).

I Bergensposten skrev han Vinteren 1872—73 Korrespondancer fra Kristiania under Merket *A. C.*

En stor Mængde Studentersange og Lejlighedsdigte af ham er siden 1866 trykt dels særskilt, dels i Samtidens Blade, saaledes bl. a. Prolog ved Aabningen af Industriudstillingen i Drammen 1873 og «Lov- og Tacke-Sang» ved Studentersamfundets Holbergs-Fest den 3 Decbr. 1884.

Larssøn, Jacob Christian, Brodersøn af efternævnte og Søn af Skibsfører *Jacob Jacobssøn L.* (f. paa Mærdø 1793) og *Maren Christensdatter Jenssøn*, er født paa Torjusholmen paa Mærdø 5 September 1826, gik tidlig tilsjøs og førte fra 1854 i mange Aar Skibe paa alle Farvande. Siden Høsten 1860 bor han paa sin Ejendom Bratteklev ved Arendal.

* 17 November 1854 *Laura Christine Larsen* (f. i Bratteklev 17 Februar 1830), D. af Skipper Martin Andreas L.

Jfr. ndfr. nævnte «Optegnelser», S. 73.

Larssøn, Jacob Edler Peterssøn, Søn af Skibsfører i Arendal, senere Handelsborger i Sæby i Jylland *Peter Jacobssøn L.* (f. paa Mærdø 1782, † i Sæby 1854) og *Laurentze Marie Abel*, en Prestedatter fra Sæby, blev født i Sæby 7 Oktober 1811, førte fra 1840 Skibe for forskjellige Rederier, var derefter fra 1850 bosat i Antwerpen som Mægler og Hotelejer til 1860, da han flyttede til Odessa, hvor han havde faaet Ansættelse i det franske Veritas's Tjeneste. I 1868 opgav han denne Post, drev saa et Par Aar Skibsbyggeri i Nikolajew, til han 1870 flyttede til sin Slægt i Berdiansk i Taurien, hvor han døde 29 Februar 1872.

* 10 Oktober 1836 *Henriette Sophie Amalie Eiler* (f. i Slagelse 23 September 1811), D. af Sogneprest Henrik E.

Jfr. ndfr. nævnte «Optegnelser», S. 69.

Optegnelser, vedkommende Familien Larsson. Efter ældre Optegnelser, Brevskaber, Meddelelser og Sagn, samt Uddrag af tilstedeværende Documenter. Samlede og udskrevne af Jacob Edler Petterssøn Larssøn og Jacob Chr. Jacobssøn Larssøn. [Arendal ca. 1876.] 4. 94 S., IX S., III S.

Lassen, Albert, Søn af Provst og Sogneprest til Gran *Wilhelm Cornisch L.* († 1830) og *Margrethe Marie Vibe*, blev født paa Kapellangaarden Tofte i Gausdal, hvor Faderen da var pers. Kapellan, den 16 Januar 1781, blev Student med Laud fra Kristiania Kathedralskole 1798 og theologisk Kandidat 1802. Efterat have studeret Bergvidenskaben paa Kongsberg og taget Examen der 1804, blev han 1805 udnævnt til pers.

Kapellan hos Faderen i Gran og 12 Oktober 1810 til hans Eftermand som Sogneprest sammesteds. I dette Embede — han var tillige siden 1821 Provst i Provstiet — døde han 25 Juni 1835.

* 1) 22 Oktbr. 1805 *Frederikke Christiane Krog* (f. 26 Oktober 1781, † 22 Oktober 1806), D. af Provst og Sogneprest til Gran Andreas Christian K. og en Søster af Statsraad Joh. Nic. L. Krog.

* 2) 22 Oktober 1807 *Dorothea Andrea Lange* (f. paa Akershus 5 Februar 1789, † paa Enkesædet Sjo i Gran 13 Juni 1867), Søster af ovennævnte Provst Alexander Lange.

Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl. (4to) II. 2. S. 1452—54; Alb. J. Lange: Oplysninger om en Slægt Lange, S. 23.

Nogle af Ciceros Breve til hans Venner, oversatte i det danske Sprog. Et Forsøg af A. L. Chra. 1805. 8. 136 S. (Anm. af B. Thorlacius i Lærde Efterretninger 1806, S. 438—439. En Fortsættelse af denne Oversættelse var færdig fra L.'s Haand og nogle Ark trykkes hos N. Hviid, men intet deraf udkom.)

Lassen, Albert Peter, Søn af cand. theol. og Gaardbruger *Hans Christian L.* († 1811) og hans 1ste Hustru *Kirstine Margrethe Ørtlein* († 1798), blev født paa Faderens Gaard Narvestad i Ejdsberg 1 Januar 1788 (eller 1789) og var efter Moderens Død nogen Tid i Huset hos Sorenskriver Johan Koren, der var gift med den i sin Tid kjendte Digterinde Christiane K. (se ovfr.), paa Hovind i Ullensaker, hvor han bl. a. fik Undervisning i nyere Sprog. I Oktober 1803 blev han sat ind i Kristiania Kathedralskole, hvor han fik den til Rektor nylig udnævnte J. Rosted til Lærer i Græsk og Islænderen, Overlærer Paul Arnesen til Lærer i Latin; hans Lærer i de historiske Fag var den senere Professor og Statssekretær L. St. Platou. I 1808 blev han dimitteret til Universitetet og studerede efter Andenexamen i nogen Tid Theologi, indtil han i August 1813 blev ansat som Lærer i Historie og Geografi ved Skolen i Kristiania. I 1824 udnævntes han til Overlærer og 1826 tillige til Skolens Sekretær og Arkivar. Paa Grund af svækket Helbred maatte han allerede ved Udløbet af Aaret 1828 opgive sin Stilling ved Skolen og fik 7 Januar 1829 Afsked med Vartpenge, hvorefter han tog Ophold først hos Svogeren Major Hagemann i store Nes (øvre Romerike), senere hos Ejeren af Gaarden Tomter sammesteds. Her døde han 21 November 1857.

Albert Peter Lassen. Biographie ved L. Daae. (Aftryk af Ill. Nyhedsbl. 1857, No. 49.) Chra. 1857. 8. 16 S.

Forsøg paa en Fremstilling af Historiens Formaal, samt denne Videnskabs Stof. Indbydelsesskrift. Chra. 1823. 4. 13 S.

G. G. Bredows Historiske Tabeller. 1ste Afd. (til 476 e. Chr.). *Overs. af A. Lassen. Chra. 1827.* Fol. 4 Ark.

Kort Udsigt over vort lærde Skolevæsens Forfatning i Fortid og Nutid, samt nogle Efterretninger Christiania lærde Skole vedkommende. Indbydelsesskrift. Chra. 1828. 4. 22 S.

Lærebog i den almindelige Historie, udarbeidet til Brug for Studerende og de lærde Skolers høiere Klasser. D. 1—5. Chra. 1830 [ɔ: 1829]—1842. 8. *I.* De gamle Staters Historie. XVI S., 884 S. (Anm. i Morgbl. 1829 No. 241 og 1830, No. 165). — *II.* Middelalderens Historie. 857 S. (Anm. i Morgbl. 1832, No. 16; og — i Forbindelse med D. 1 og D. 3 — i Den Frimodige 1833, No. 9 og 10 af Henr. Wergeland). — *III.—V.* De nyere Staters Historie. D. 3. VIII S., 837 S.; D. 4. XVI S., 1074 S.; D. 5. XII S., 1084 S.

Udtog af den almindelige Historie, til Brug for de lærde Skolers lavere Classer og Borgerskoler. Chra. 1829—43. 8. 1832 S. (Ny Udgave, se nedenfor.)

De mærkeligste Personers Levnetsbeskrivelser og vigtigste Tildragelser igjennem alle Tidsaldre. En Lærebog i Historien for de første Begyndere. Chra. 1834. 8. VIII S., 455 S. (Egentlig en Bearbejdelse af den norskfødte Rektor i Nyborg E. Munthes Lærebog med samme Titel fra 1804.) — 2det forbedrede Oplag. Chra. 1837. 8. — 3die forbedrede Udg. Chra. 1843 8. VIII S., 447 S. — 4de forbedrede Udg. [ved J. Odén]. Chra. 1850. 8. VIII S., 447 S. (Anm. af J. D. Elster Bødtker i Chra.-Posten 1851, No. 1054.)

Udtog af de gamle Staters Historie, udarbeidet til Brug ved Skoleunderviisningen. 2det aldeles omarbeidede og meget forøgede Oplag Chra. 1838. 8. VIII S., 523 S.

Udtog af Middelalderens Historie, udarbeidet til Brug ved Skoleunderviisningen. 2det aldeles omarbeidede og meget forøgede Oplag. Chra. 1839. 8. VIII S., 512 S.

Udtog af de nyere europæiske Staters Historie, udarbeidet til Brug ved Skoleunderviisningen. D. 1. (til den vestphalske Tid). 2det aldeles omarbeidede og meget forkortede Oplag. Chra. 1841. 8. VI S., 241 S. (Betegnelsen 2det Oplag paa de 3 sidstnævnte Bøgers Titelblade refererer sig til det ovfr. anførte Skrift „Udtog af den almindelige Historie“.)

Kortfattet geographisk-statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge i Middelalderen indtil den calmarske Union. Chra. 1845. 8. 110 S. (Anm. af P. A. Munch i Joh. Dahls Literaturtidende 1845—46, S. 213—216.)

Lærebog i Verdenshistorien til Brug for Latin- og Realskoler. D. 1. 2. Chra. 1850. Imp.-8. 922 S. (Dette Skrift, som før Udgivelsen blev helt igjennem revideret af R. Tonder Nissen, er egentlig en forkortet Omarbejdelse af en „Lærebog i Historien for Skolerne“, som Forf. omtring 1841 sendte ned til Kjøbenhavn, hvor Regjeringen havde udsat en Pris for Tilvejebringelsen af en brugbar verdenshistorisk Lærebog. Der blev til denne Konkurrance indleveret 3—4 Forsøg paa at løse Opgaven. Den af Universitetslærere og Skolemænd nedsatte Bedømmelseskommission fandt intet af disse Forsøg værdigt til Præmien, men erklærede Lassens Arbejde for den bedste af de indleverede Besvarelser, uden at Præmien alligevel kunde tilkjendes ham, da hans Arbejde „fandtes at røbe et næsten totalt Ubekjendtskab med den historiske Videnskabs Fremskridt i de sidste Par Tiaar“. Da Bogen senere var *udgivet i Trykken,* blev den anm. af Chr. Lange i Norsk Tidsskrift IV. 381—386.)

Lassen, Carl Emil, efterfølgendes Brodersøn og Broder af ndfr. nævnte Redaktør Hartvig Marcus L., blev født i Bergen 1816, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1834 og juridisk Kandidat med Laud i Juli 1840. Han blev s. A. ansat som Kopist i Kirkedepartementet, hvor han 1845 blev konst. og 1846 udnævnt til Fuldmægtig og 10 September 1853 til Bureauchef. Den 22 Decbr. 1860 udnævntes han til Sorenskriver i Sand og til Magistrat og Politimester i Lillesand, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 23 Juni 1883. Han døde i Lillesand 14 Oktober 1884.

Nekrolog i Morgenbladet 1884, No. 308 B. (efter Grimstad Adr.).

Capitulstaxter for Aarene 1816—1855. [Udg. af Kirke-Departementet ved Emil Lassen. Kra. u. A.] Obl. 4. XXI S.

Norske Præstegaarde. Oplysninger om deres Størrelse, Avl, Kreaturhold, Skove, Pladse m. M., udgivne efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Chra. 1860. 4. 2 Bl., 75 S. (Anonymt).

Lassen, Christian, næstyngste Barn af den ndfr. nævnte Toldinspektør *Nicolai Christian Vendelboe L.*, blev født i Bergen 22 Oktober (ikke December) 1800 og Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1818. Tidlig vaktes hos ham Tanken om at drage ud i Verden, studere ved tyske Universiteter og saa lade det komme an paa Fremtiden, om han igjen skulde vende tilbage til Fædrelandet. Faderens Død nogle Maaneder, før han forlod Bergen, bidrog til at bringe denne Tanke til Udførelse. I sit Rusaar anvendte han al den Tid, han kunde afse, til et omhyggeligt Studium af tysk Sprog og Literatur. Ved Udløbet af 1ste Semester 1819 tog han Andenexamen med Laud og nogle Uger senere var han alt paa Vej til Tyskland, i Følge med sin Moder, som, tildels for sin Helbreds Skyld, skulde besøge sine Slægtninge i Altona. Her forblev han helt til næste Vaar, tildels sysselsat med videre forberedende Studier, efterat han nu havde bestemt sig til udelukkende at lægge sig efter Sprog og Historie — en Ytring i et af hans Breve («Vidar» 1888, S. 49) tyder paa, at han en Gang tænkte paa Lovkyndighed som sit egentlige Videnskabsfag — og drog saa i April 1820 til Heidelberg, «til Creuzer, den gamle Voss og andre straalende Planeter i den lærde Verden». I Heidelberg hørte han bl. a. Creuzers Forelæsninger over den gamle Mythologi, klassisk Arkæologi og græsk Literaturhistorie, læste Filosofiens Historie og indisk og persisk Literaturhistorie hos Hillebrand, hørte Mones Forelæsninger over Nibelungenlied osv. og begyndte sine første Studier i Sanskrit og indisk Filologi. Universitetsferierne tilbragte han paa Fodrejser i forskjellige Egne af Tyskland, og fra «den stille Eremit», han ofte havde været i Kristiania, var han, efter eget Sigende, «forvandiet til den muntreste og lystigste tyske Student». I August 1821 flyttede han fra Heidelberg til Bonn, hvor han snart til-

drog sig Brødrene Fr. og A. W. v. Schlegels Opmerksomhed. Den sidstnævnte af disse Brodre gav ham privat Vejledning udenfor Forelæsningstimerne, endog i Universitetsferierne, og skaffede ham i 1823 et af den preussiske Regjerings Rejsestipendier paa 3 Aar til Ophold i London og Paris. I disse Aar (1824—26) tilvejebragte saa Lassen ved Afskrivning og Sammenligning af Sanskrithaandskrifter Materialet for sine fremtidige Studier. I Paris offentliggjorde han i 1826 sammen med sin franske Ven Eugène Burnouf sit første Arbejde *Essai sur le Pali*, bekostet af det franske asiatiske Selskab, den første videnskabelige methodiske Fremstilling af Buddhisternes hellige Sprog og grundlæggende for Studiet af samme. Vendt tilbage til Tyskland, habiliterte han sig den 11 August 1827 som Privatdocent i Bonn med sit Skrift over Pendschabs gamle Geografi og Historie paa Grundlag af græske og indiske Kilder, hvilke sidste han for første Gang aabnede for den lærde Verden; og ved sit næste Verk, den af ham og Schlegel i Forening besørgede kritiske Udgave af den indiske Fabelsamling *Hitopadeça* (1829) blev han sammen med sin Lærer Grundlægger af Sanskritfilologien i Tyskland. Den 15de Juni 1830 blev han udnævnt til extraordinær Professor med en aarlig Løn af 300 Thaler. Hans Kaar var saaledes ikke rigelige, og han har selv i 1870 fortalt daværende Universitets-Bibliothekar L. Daae, en af de faa Landsmænd, som har besøgt ham i Bonn, at «hans bedste Indtægt i hin Tid var at give de Fyrster og Adelsmænd, som undertiden indfandt sig ved det aristokratiske Universitet i Bonn, Undervisning i Engelsk; mellem disse hans Elever var f. Ex. Danmarks nuværende Konge». Senere bedredes hans Kaar noget, idet den preussiske Regjering oprettede for ham et personligt Professur (med en Aarsløn af 700 Thaler) i gammelindisk Sprog og Literatur, hvortil han udnævntes 19 August 1840. Det følgende Aar fik han, efter sin tidligere Kollega i Bonn Professor C. T. Johannesens Død, en Kaldelse til Kjøbenhavns Universitet som Professor i orientalske Sprog, men han afslog Tilbudet, «da han fandt det urigtigt at forlade den Stat, hvis Understøttelse han troede at skylde, at han var bleven den, han var».*) Han forblev ogsaa sit hele Liv i Bonn, hvor Studiet af indisk Sprog og Literatur blomstrede under Schlegel og Lassen saaledes, at begejstrede Elever kunde tale om «et andet Benares ved Bredderne af en anden Ganges». Foruden over Sanskrit-Grammatik holdt han som Professor Forelæsninger over indiske Forfattere, indiske Antikviteter, de indogermaniske Sprogs sammenlignende Grammatik, Nypersisk og Zend, i den første Tid ogsaa over Oldtidens Geografi og almindelig Sprogvidenskab; som ordentlig Professor var han desuden ogsaa forpligtet til at holde Forelæsninger over engelsk Literatur. Sin akademiske og

*) *Et utrykt Brev fra* Lassen ang. denne Sag til Gehejmeraad Schulze i Berlin findes i det kgl. Bibliothek *i Berlin*, se «Verzeichniss d. von J. von Radowitz hinterlassenen Autographen-Sammlung». II. 419. No. 5693.

videnskabelig-literære Virksomhed fortsatte han, saalænge hans Helbred tillod ham det. Men allerede i sin Ungdom havde han i Paris paadraget sig en Øjenlidelse under Kollationeringen af et *Râmâyaṇa*-Haandskrift, og dette Onde tiltog fra 1840 af i den Grad, at han tilsidst kun svagt skimtede Lyset, og fra 60-Aarene maatte han næsten indstille sin literære Virksomhed og fra Vinteren 1868 tillige sine Forelæsninger. Sit Fødeland gjensaa han aldrig mere, hans Modersmaal blev ham fremmed og tilsidst ukjendt, med sin Slægt i Norge stod han uden al Forbindelse, efterat hans to Brødre var død, den sidste i 1860. Sine sidste Aar tilbragte han som en svagelig og blind Olding, der kun tildels gjennem sin Fagbroder og Ven, Professor Gildemeister, stod i nogen Forbindelse med Udenverdenen og kun gjennem en Student som sin Forelæser nogenlunde fulgte med i sin Videnskab. Efter en Uges Sygeleje døde han den 8 Maj 1876 i sin gamle Bolig i Bonn, et forhenværende Franciskanerkloster i Nærheden af Universitetet. I 1861 var han bleven indbuden som Æresgjæst ved det norske Universitets Halvhundredaarsfest, hvilken Indbydelse han dog var forhindret fra at modtage; men han gav ved denne Lejlighed Løfte om at skjænke sin Bogsamling til Universitets-Bibliotheket, et Løfte, han indfriede i 1870, da Bibliothekets daværende Chef ogsaa blev sendt til Bonn for at overrække den gamle Lærde en latinsk Takadresse fra det akademiske Kollegium og afhente den værdifulde Gave (cfr. «Vidar» 1888, S. 58). — I Aarenes Løb var Lassen bleven kaldet til Æresmedlem og Medlem af en stor Mængde (ca. 30) Akademier og lærde Selskaber i Europa, Asien og Amerika. Den 8 November 1851 blev han R. St. O. O. og 3 Maj 1870 K.[1] St. O. O.; derhos var han Ridder af den preussiske Orden *pour le mérite* for Videnskab og Kunst og dekoreret med preussiske, bayerske, italienske, græske o. fl. Ordeners Ridderkors.

* 15 Septbr.. 1849 *Karoline Auguste Wiggers* (f. i Altona 9 Novbr. 1808, † 1879), en Holstenerinde, hvis Fader August Fredrik W. havde været Inspektør paa «Kobbermøllen» ved Oldeslohe og som selv havde tilbragt nogle Aar i Danmark som Lærerinde i adelige Familjer.

Portræt med Biografi i Ill. Nyhedsblad 1859, No. 46; i Skill.-Magazin 1875, No. 36 [af J. B. Halvorsen]; i Ny ill. Tidende 1886, No. 22; i Hjemmet 1877, No. 5. — *Nekrologer* i Morgenbladet 1876, No. 134 [af Dr. L. Daae]; i Aftenbladet 1876, No. 110 [efter Bonner Zeitung]; i Dagbladet 1876, No. 111 og i No. 119 [efter Daily Telegraph]; i Trübners Record X. 82 fg.; i Journal of the Royal Asiatic Soc., N. S. IX., Ann. Report S. VII—X; i Proceedings of the Asiatic Soc. of Bengal 1876, S. 101 fg.; i The Athenaeum 1876, No. 2534, S. 697. — *Fra Christian Lassens Ungdom* ved Dr. L. Daae i Vidar 1888, S. 40–60. — Jfr. videre Allgemeine Deutsche Biographie XVII. 784—788 af J. Klatt; Rivista Europea, Vol. IV. (1872), S. 449 fg. af A. de Gubernatis; Encyclopædia Britannica, 9. Ed. XIV. 322 fg.; Chr. Johnsens *Norsk Haandlexikon II. 253*; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 553; Nordisk Familjebok,

IX. 836 fg.; Meyers Conv.-Lex., 4. Ausg., X. 534; Brockhaus' Conv.-Lex., 12 Aufl., IX. 554 fg.; Gildemeister: Bibliotheca Sanscrita; A. v. Humboldts Kosmos.

Essai sur le Pali, ou langue sacrée de la presq'île au-delà du Gange, par E Burnouf et Chr. Lassen. Ouvrage publié par la Société asiatique. Paris 1826. 8. 3 Bl, 222 S., 1 Bl., 6 lith. Pl. (Rec. af von Bohlen i Berl. Jahrbücher 1829.)

Chr. Lassenii, Norvagi, Commentatio geographica atque historica de Pentapotamia Indica. Bonnae ad Rhen. 1827. 4. 91 S.

Hitopadesas, id est institutio salutaris. Textum codd. Mss. collatis recens. interpretationem lat. et annot. crit. adj. A. G. a. Schlegel et Chr. Lassen. P. I. II. Bonnae ad Rhen. 1829—31. 4. *P. I.* Text. sanscrit. XVI S., 133 S. — *P. II.* Commentatio crit. XVI S., 203 S., 1 S. (Den latinske Oversættelse, som Schlegel havde paataget sig — cfr. I. S. XVI — udkom aldrig.)

Malatimadhavae fabulae Bhavabhutis actus primus. E. rec. Chr. Lassen. Bonn. 1832. 8. VI S., 42 S.

Gymnosophista sive Indicae philosophiae documenta. Vol. I. fasc. I., Isvaracrishnae Sankhya-Caricam tenens. Bonn. 1832. 4. XIV S., 63 S.

Beyträge zur Deutung der eugubinischen Tafeln. Beitr. I. Bonn 1833. 8. (Særtryk af Rhein. Mus. f. Phil. I., se ndfr. Resten udkom ikke i Særtryk.)

Die altpersischen Keil-Inschriften von Persepolis. Entzifferung des Alphabets und Erklärung des Inhalts. Bonn. 1836. 8. VI S., 186 S., 2 Tavler.

Til dette Skrifts Historie og om de senere mod Lassen fra visse Hold rettede Beskyldninger for Plagiat eller uretmæssig Tilegnelse af hans franske Ven Burnoufs Ideer angaaende Kileindskrifternes Dechiffrering meddeles (efter Allg. d. Biogr. l. c. 785 fg.) følgende Oplysninger:

Med den geniale Kombination, ved hvilken Grotefend opdagede Navnene Hystaspes, Darius og Xerxes i de gammelpersiske Kileindskrifter og derved rigtig fastslog visse Bogstaver, lader sig tilnærmelsesvis sammenligne den nye frugtbare Tanke, som i en Darius-Indskrift saa Fortegnelser over Folkeslag og hvorfra saavel Lassen gik ud ved sine Fortolkningsforsøg i det her nævnte Skrift som Burnouf i sin en Maaned senere udgivne Afhandling »Mémoire sur deux inscriptions cunéiformes» (Paris 1836. 4). Burnouf skrev i Forordet til denne Afhandling (S. V.), at han havde anmeldt Tilværelsen af sin Mémoire allerede for 3 Aar siden paa et andet Sted (i «Comment. sur le Yaçna»). Lassen derimod ytrede i Forordet til sit Arbejde (i Maj 1836), at han, først da Trykningen alt var mere end halvfærdig, blev kjendt med Burnoufs Forehavende, og (S. 15) at Herodots Ytring (IV. 87) havde bragt ham paa Tanken om at søge Fortegnelser over Folkeslag i Kileindskrifterne i Persepolis. Hermed stemmer nu vistnok ikke en Passus i et Brev (fra November 1835) fra Lassen til Bohlen, hvilket ikke var bestemt for Offentligheden og som kun ved en Indiskretion er bleven offentliggjort af Bohlens Venner efter hans Død (i P. v. Bohlen: Autobiographie, 2. Aufl. S. 154 fg.): »Blandt de mange Reisende . . . var Burnouf, med hvem jeg læste Zend, som De kan tænke Dem . . . Hvilke Opdagelser Burnouf har gjort ikke blot i Zend, men ogsaa i Kileindskrifterne, er forbausende». A. Holtzmann, hvis «Indravidschaja» var bleven kritiseret af Lassen paa en skaanselløs Maade (i N. Jen. Allg. Lit. Zeit. 1842), rejste saa (i «Beiträge zur Erkl. d. pers. Keilinschriften», I. Karlsruhe 1845, S. 7—10) paa Grundlag af dette Sted i hint Brev en Beskyldning mod Lassen for at have tilegnet sig Æren for Burnoufs Opdagelse. I den seneste Tid

har P. de Lagarde paany trukket «Lassens store Tyveri» frem for Offentligheden («Symmicta» II. Gött. 1880, S. 124), hvorpaa A. Weber i sit Svar (i Zeitschr. d. D. Morgenl. Ges. XXXIV. 405) revsede dette Angreb paa den afdøde Forsker og talte om, at «det ikke var nogen Heltegjerning at ryste den døde Løve i Manken». (Jfr. fremdeles P. de Lagarde: Aus dem deutschen Gelehrtenleben, Gött. 1880, S. 97 fg. og A. Weber: Zu weiterer Klarstellung i Beil. zum 35. B. d. D. M. Ges., S 7—9.) Det bedste Bevis for, at Sagen ikke var bleven opfattet rigtig af Holtzmann og de Lagarde, er vel imidlertid den Omstændighed, at Venskabsforholdet mellem Lassen og Burnouf var og blev uforandret. L. dedicerede i det følgende Aar Burnouf sin Prakrit-Grammatik, og af den Maade, hvorpaa Burnouf (f. Ex. i Juli 1839 i Journal asiatique, 3. Sér. VIII. 21) anerkjendte Lassens Fortjenester, fremgaar tydelig, at han ikke nærede nogetsomhelst Slags Bitterhed mod L. Hverken den ene eller den anden har nogensinde udtalt sig om Holtzmanns Angreb.

Gita Govinda Jayadevae poetae Indici drama lyricum. Textum ad fid. Mss. recognovit [etc.] Chr. Lassen. Bonn 1836. 4. XXXVIII S., 142 S.

Institutiones linguae pracriticae. Bonn. 1837. 8. X S., 488 S., 2 Tabeller, 93 S.

Anthologia Sanscritica, glossario instructa. In usum scholar. ed. Chr. Lassen. Bonn 1838. 8. XIV S., 358 S. — Denuo adornavit Prof. Dr. Joa. Gildemeister. Bonn 1865. 8. XVI S., 290 S. — Ed. 2 novis curis retractata. Bonn 1868. 8. XVI S., 301 S.

Zur Geschichte der griechischen und indo-skythischen Könige in Baktrien, Kabul und Indien durch Entzifferung der altkabulischen Legenden auf ihren Münzen. Bonn 1838. 8. X S., 284 S.

Points in the History of the Greek and Indo-Scythian Kings in Bactria [etc.]. Translated from the German by T. H. E. Roer and edited by H. Torrens. Calcutta 1840. 8. 185 S.

De Taprobane insula veteribus cognita dissertatio. Particula I. Bonnae 1842. 4. IV S., 24 S. (Hans Tiltrædelsesforelæsning som ordinær Professor. Fortsættelsen udkom ikke.)

Bhagavad Gita sive almi Crishnae et Arjunae colloquium de rebus divinis. Textum rec., adn. crit. et interpr. lat adj. Aug. Guil. a Schlegel. Editio II. auctior et emendat. curav. Chr. Lassen. Bonnae 1856. 8. LIV S., 298 S.

Vendidadi capita quinque priora emendavit Chr. Lassen. Bonnae 1852. 8. VII S., 67 S.

Indische Alterthumskunde. B. 1—4 m. Anhang. Bonn, London, Lpz. 1847—62. 8. *I.* Geographie und die älteste Geschichte. 1847. VIII S, VI S., 862 S, XXXIV S. — *II.* Geschichte von Buddha bis auf die Ballabhi- und jüngere Gupta-Dynastie. 1852. XII S., 1182 S., LII S. — *III.* Geschichte des Handels u. des griechisch-römischen Wissens von Indien u. Geschichte des nördlichen Indiens von 319 nach Christi Geburt bis auf die Muhammedaner. Mit einer Karte. 1858. XII S., 2 Bl., 1199 S. — *IV.* Geschichte des Dekhans, Hinterindiens und des indischen Archipels von 319 n. Chr. Geburt bis auf die Muhammedaner und die Portugiesen. Nebst Umriss der Kulturgeschichte dieses Zeitraums. 1861. X S., 988 S. — Anhang zum III. u. IV. Bande. Geschichte des chinesischen und des arabischen Wissens von Indien. 1862. 2 Bl., 86 S. — 2. verbesserte Auflage. *I.* Lpz. 1867. (Rec. i *Allg. Zeit. 1867,* Beilage No. 251—257.) — *II.* Lpz. u. Lond. 1873.

Han var en af Grundlæggerne af Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes (B. 1—3. Göttingen 1837 fg.) og var Redaktør af dets B. 4—7 (Bonn 1842—50). I dette Tidsskrift er — foruden Oversigter og Recensjoner i B. I. 103—10 og 222—39; i B. III. 152—78, 307—26 og 467—89; i B. IV. 233—59 og 489—508; i B. V. 444—70 og 478—87 — følgende Afhandlinger af ham: *I.* 61—86, 341—53; II. 21—70; III. 183—218: Beiträge zur Kunde des indischen Altherthums aus dem Mahâbhârata 1. 2. — *II.* 165—177: Die neuesten Fortschritte in der Entzifferung der einfachen Persepolitanischen Keilschrift; S. 419—427: Ueber den Gebrauch der Buchstaben zur Bezeichnung der Zahlen bei den Indischen Mathematikern. — *III.* 442—466: Ueber einige Keilinschriften der einfachsten Gattung. — *IV.* 87—121, 419—488; V. 337—409: Beiträge zur Kunde des Indischen Altherthums. 3. m. Titlen: «Untersuchungen über die ethnographische Stellung der Völker im Westen Indiens»; S. 146—201: Ueber eine alte indische Inschrift der königl. Satrapen von Surâhstra; S. 202—207, 377—397: Neueste Bereicherungen der Griechisch-Baktrischen und Indoskythischen Münzkunde; S. 302—348: Bemerkungen zu Whish: «Ueber den Ursprung und das Alter des indischen Thierkreises». — *V.* 232—259: Bemerkungen über eine Mittheilung des Megasthenes in Bezug auf indische Geschichte. — *VI.* 1—188, 467—580: Die altpersischen Keilschriften nach N. L. Westergaards Mittheilungen. (Ogsaa særskilt i Forb. med W.s Afhandling: Zur Entzifferung d. Achæmenidischen Keilschrift 2ter Gattung. Bonn 1845.) — *VII.* 277—279: Erklärung d. Inschrift a. ein. altpersischen Siegel; S. 294—352: Eine auf einer Kupfertafel in Sattâra gefundene Inschrift Naravarmas aus dem Jahre 1104.

I Rheinisches Museum f. Philologie *I.* (1833), S. 171—190: De nominibus quibus a veteribus appellabantur Indorum philosophi; S. 360—391 og *II.* 141—166: Beyträge zur Deutung der Eugubinischen Tafeln.

I Schlegels Indische Bibliothek III. (1830), S. 1—113: Ueber Bopps grammatisches System der Sanskrit-Sprache.

I Journal of the Asiatic Society of Bengal N. S. VIII. (1839), S. 145 fg.: Objects of Research in Afghanistan.

I Neue Jenaische Allg. Litt.-Zeitung 1842, S. 1127—32: Recensjon af A Holtzmanns «Indravidschaja».

I Ersch u. Grubers Encyklopädie, 3. Section, XVII. (Lpz. 1842), S. 347—370: Persepolis.

I Zeitschrift der Deutschen Morgenl. Gesellschaft *X.* (1856), S. 329—388: Ueber die Lykischen Inschriften und die alten Sprachen Kleinasiens. — *XVI* (1862), S. 427—437: Ueber die altindische Handelsverfassung.

Nogle Breve fra Lassen til hans Ungdomsven H. E. Schäffer († 1865, kjendt for sit Legat til norske Kunstneres og Digteres Uddannelse) fra Tidsrummet 15 Maj 1819 til 2 April 1821 er meddelte med Indledning og biografiske Oplysninger af Dr. L. Daae i Vidar 1888, S. 42 fg.

Lassen, Christian Frederik, Søn af nedennævnte Toldinspektor *Hartvig Marcus L*, i hans første Ægteskab, blev født i Throndhjem 17 Januar 1815, blev efterat være udexamineret fra Krigsskolen 11 Juli *1834 udnævnt* til Sekondløjtnant i Kavaleribrigaden, hvor han 21 September 1849 avancerede til Premierløjtnant, 1 November 1854 til Sekond-

ritmester — som saadan laa han 1854—56 ved det norske Kavaleridetachement i Stockholm — og 10 November 1858 til Ritmester og Chef for Sparbuske Eskadron. Den 1 Oktober 1868 blev han udnævnt til Kaptejnvagtmester i Throndhjem, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon fra 1 Januar 1886. Han udvandrede derpaa til Amerika og døde i Racine i Wisconsin 7 November 1888. Han blev 1866 udnævnt til Kammerherre og 1865 R. S. O.

* 6 September 1845 *Antonie Christiane Emilie Adeler*, hans Søskendbarn (f. i Kra. 8 Maj 1823), D. af Kammerjunker Anton Beatus A. og Mogensine Sophie Hall f. Bentzen.

Jfr. W. Lassen: Norske Stamtavler S. 52 fg.; Storth. Forh. 1886, VI. 163.

Henriaden af Voltaire. Første og anden Sang. Frit oversat. Thjem 1874. 8. 40 S. (Trykt som Manuskript i 300 Expl.)

Iphigenia i Aulis. Tragedie af Racine. Oversat fra Fransk. Thjem 1876. 8. 102 S.

Til Den Constitutionelle leverede han i sin Tid forskjellige mindre Bidrag.

Lassen, Hartvig Marcus, Broder af ovennævnte Professor *Christian L*, blev født i Bergen 27 August 1781, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1800 og juridisk Kandidat med Laud 1806. I 1808 gik han ind i Armeen og blev 15 August s. A. ansat som Fændrik i Bergenske Infanteriregiment, 19 Decbr. s. A. Sekondløjtnant, 15 August 1809 Premierløjtnant, blev 1810 forsat à la suite til Bergenske Skarpskytterbataljon, udnævntes 20 April 1813 til Stabskaptejn ved Livkompagniet af Norske Jægerkorps og 31 Juli s. A. til Kaptejn og Chef for søndre Hardangerske Kompagni af Bergenske Skarpskytterbataljon. Den 25 Maj 1815 erholdt han efter Ansøgning Afsked fra Krigstjenesten og blev 22 April 1816 adjungeret sin Fader som Toldinspektør i Bergen, var efter dennes Død i 1818 konstitueret i Embedet og udnævntes 26 Juli 1820 til Toldinspektør i Throndhjem. Han var i en Række af Aar valgt til Medlem af Repræsentantskabet i Norges Bank og oftere konst. Overretsassessor. Han døde i Throndhjem 17 August 1856.

* 1) 1814 *Gunhild Kirstine Bentzen* (f. 13 September 1791, † i Maj 1815), D. af Borgermester i Skien, Justitsraad Bent Mogens B. og Karen Knudsen.

* 2) 27 August 1820 *Regine Mathea Gabrielsen* (f. i Bergen 16 Maj 1783, † i Throndhjem 30 September 1859), D. af Undertoldbetjent i Bergen Andreas G. og Johanne Regine Paasche.

Jfr. Indbydelsesskrift fra Bergens Kathedralskole 1869, S. 38 fg.; V. Ødegaard: Norske Jægerkorps's historie, Personalia S. 41 fg.; [J. Gran:] Skizzer af Bergenske Forholde, H. 2, S. 9—11; H. J. Barstad: Bergens Forsvar, fl. St. (se Reg.).

Empsael eller Naturens Harmonier. Fra det Franske oversat ved H. M. Lassen. Thjem 1827. 8. 196 S. (Med senere omtrykt Titelblad: Zoraide. En Fortælling. Thjem 1827.)

M. T. Ciceros Tusculanske Afhandlingers 1ste og 5te Bog. Fra det Latinske oversatte og med Anmærkninger forsynede af H. M. Lassen. Thjem 1828. 8. 182 S.

Xerxes's Tog til Hellas, eller Storherrens Tog til Grækenland. Efter Herodotos og Æschylos. Thjem 1829. 8. 93 S.

Geron og Vesa, eller den fatale Fødselsdag. En Fortælling, tilegnet den 17de Mai. Thjem 1835. 8. 2 Bl. (Ogsaa trykt i Den Nordenfjeldske Journal, H. 1, No. 21, S. 161 fg. Lassen var den første, som — sammen med Oberstløjtnant Mejdell, Artillerikaptejn Kühle og Krigsraad Dick — fik 17de Maj festligholdt her i Landet, hvorom se mere i Thj. Adr. 1824, No. 44, 56 [af M. C. Peterson]. Jfr. Artikelen Ehrensvärd ovfr. II. 210.)

Erindringer. Thjem 1844. 8. 16 upag. S. [En Samling Digte, trykt til Uddeling blandt Venner. I denne Samling er det ovfr. nævnte Digt «Geron og Vesa» optrykt.]

En Aftenunderholdning i Paris 1847. Fra det Tydske [ved H. M. Lassen]. Thjem 1856. 12. 61 S.

Til Maanedsskriftet Vikingen, udg. af Anthon Bang (Thjem 1833—34), leverede han mange Bidrag, navnlig Oversættelser fra Fransk.

Lassen, Hartvig Marcus, foregaaendes Brodersøn og Søn af daværende Politimester, senere Borgermester i Bergen *Albert L.* (f. 5 Juni 1783, † 2 Januar 1860) og *Abigael Vogt Monrad* (f. 21 April 1792, † 1 Juni 1861), er født i Bergen 9 August 1824 og blev Student med Laud fra Kathedralskolen dersteds 1842. Han tog Aaret efter Andenexamen med Laud og studerede saa en Tid i Navnet Lovkyndighed, men i Virkeligheden var Literatur og Æsthetik hans Studium, for hvilke Fag hans Interesse alt var bleven vakt under Lyder Sagens Lærervirksomhed paa Bergens Latinskole. Han begyndte i 1850 at skrive Theater- og Literaturanmeldelser i «Krydseren» og «Chra.-Posten» og forberedte sig forresten for den literære Opgave, som var bleven ham overdraget af Studentersamfundet, da dette havde besluttet at anvende de Penge, som var indkommen efter en i Februar 1847 udstedt Indbydelse til at rejse et Mindesmerke over Henrik Wergeland, til en samlet Udgave af Digterens Arbejder. Lassen blev (med A. M. Glückstad og O. Richter) Medlem af Studentersamfundets i den Anledning nedsatte Komite og valgtes til Redaktor af dette literære Foretagende. Siden har han levet som Literat og Publicist i Kristiania, idet han tillige fra Januar 1853 har været Lærer i Norsk og Tysk ved Nissens Pigeskole. I 1857 konkurrerede han med C. D. O. Bang, L. Dietrichson og B. Roggen om Stillingen som Universitetsstipendiat i nordisk Literatur (jfr. Artikelen C. D. O. Bang ovfr. I. 165). I Aarene 1873—78 var han ansat som æsthetisk Konsulent og Censor ved Kristiania Theater, til hvilket han ogsaa senere har været knyttet som literær Konsulent. Et af Regjeringen for Storthinget i 1879 fremsat Forslag om Bevilgning af en aarlig Statsunderstøttelse til ham til Fort-

sættelse af hans Forfattervirksomhed blev af Thinget ikke bifaldt. Han tildeltes 1873 Kong Oscar II.s Belønningsmedalje i Guld for Videnskab og Literatur.

Portræt med biografisk Text i K. A. Winter-Hjelms «Af Kristiania Theaterliv» (Kra. 1875), S. 16—21; af Henrik Jæger i Folkebladet 1891, No. 1. Jfr. Storth.-Forh. 1879, Sth. Prp. No. 1 A, S. 86; VI. Indstill. *S.* No. 72, S. 247—48; [E. Vullum:] Flyveblad: H. Lassen og Theatret (Kra. 1873).

Henrik Wergelands Samlede Skrifter. Efter det norske Studentersamfunds Foranstaltning udgivne af Hartvig Lassen. B. 1—9. Chra. 1852—57. 8. *I.* Digte. 1ste Del. 1852. VI S., 3 Bl., 434 S. — *II.* Digte. 2den Del. 1852. 4 Bl., 366 S., 84 S., 1 Bl. — *III.* Digte. 3die Del. 1853. 3 Bl, 551 S., 1 Bl. — *IV.* Digte. 4de Del. 1854. 3 Bl., 469 S., 2 Bl. — *V.* Mennesket. Et Digt. 1854. IX S., 2 Bl., 540 S. — *VI.* Farcer af Siful Sifadda. 1855. IV S., 2 Bl., 608 S. — *VII.* Prosaiske Skrifter. 1ste Del. 1853. VIII S., 2 Bl., 562 S., 1 Bl. — *VIII.* Prosaiske Skrifter. 2den Del. 1857. 3 Bl., 634 S. — *IX.* Norges Konstitutions Historie. 1857. 3 Bl., 485 S., 1 Bl.

Udvalgte Skrifter af Henrik Wergeland. Udgivne af H. Lassen. Chra. 1859. 8. 3 Bl, 484 S. — Anden forøgede Udg. Kbhvn. 1871. 8. 4 Bl., 565 S., 1 Bl. — 3. Udgave. Kbhvn. 1876. 8. 4 Bl., 565 S., 1 Bl.

Digterværker og prosaiske Skrifter af Henrik Wergeland. Udgivne af H. Lassen. D. 1—6. Kbhvn. 1882—84. 8. *I.* Mindre Digte. 4 Bl., 481 S. — *II.* Større Digte. 2 Bl., 568 S., 1 Bl. — *III.* Mennesket. 2 Bl., 516 S., 4 Bl. — *IV.* Farcer. 2 Bl., 485 S., 1 Bl. — *V.* Prosaiske Skrifter. D. 1. 462 S, 1 Bl. — *VI.* Prosaiske Skrifter. D. 2. 2 Bl., 444 S., XXXVIII S. [Fortegnelse over Wergelands Skrifter i kronologisk Orden].

Tvende Taler angaaende det orientalske Spørgsmaal, holdte i Sheffield den 5te Juni 1854 af Ludv. Kossuth. Overs. fra Engelsk. Chra. 1854. 16. 52 S. (Anonymt.)

Den sidste europæiske Krig. Efter det norske Tidsskrift „Folkevennen" paany udgivet af Folkeskriftselskabet i Haderslev. Haderslev 1858. 8. 2 Bl., 135 S.

Udvalgte Skrifter af L. Holberg. Ved H. Lassen. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. H. 1. 2. Chra. 1860—62. 8. *I.* 2 Bl., 186 S. *II.* 2 Bl., 243 S.

Læsebog i Modersmaalet for Skolernes højere Klasser, tilligemed svenske Læsestykker og en litterærhistorisk Oversigt. Chra. 1861. St. 8. VII S., 520 S. — Anden omarbejdede Udgave. Kra. 1875. 8. 3 Bl., 520 S.

Poetisk Læsebog for Skolernes højere Klasser. Chra. 1860. 8. IX S., 448 S. — Anden Udgave. Kra. 1867. St. 8. VIII S., 208 S. — Tredie Udgave. Tillæg til „Læsebog i Modersmaalet for Skolernes højere Klasser". Kra. 1876. 8. VIII S., 149 S.

Norsk Læsebog for Mellemklasserne. Ved Augusta Hagerup og H. Lassen. Chra. 1865. 8. VIII S., 551 S.

Henrik Wergeland og hans Samtid. Chra. 1866. 8. IV S., 298 S. — Anden, reviderede Udgave. Chra. 1877. 8. VI S., 1 Bl., 367 S.

Breve fra Henrik Wergeland. Udgivne af H. Lassen. Chra. 1867. 8. 1 Bl., VI S., *183 S.* (*Jfr.* Udgiverens Opfordring i Morgbl. 1867, No. 139. Anm.

Trykt 19 Oktober 1891.

i Skill.-Mag. 1867, No. 50; i Morgbl. s. A. No. 348; i Aftbl. No. 296; i Aftpst. No. 296; i Aftonbl. 1868, No. 14; i Berl. Tid. 1868, No. 71; i Ill. Tid. [Kbh.] IX. 230.)

Tillæg til Ole Vigs Sange og Rim for det norske Folk. Ved H. Lassen. Udg. af Selskabet for Folkeoplysnings Fremme. Første Tillægshefte til „Folkevennen" 16de Aarg. Kra. 1868. 8. VIII S., 192 S.

Natur- og Folkelivsbilleder fra Norge, samlede af H. Lassen. Med 4 Træsnit. (Ved Udvalget for Folkeoplysningens Fremme.) Kbhvn. 1869. 8. 234 S., 1 Bl.

Fortællinger af Verdenshistorien. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. I. Thermopylerne og Salamis. Kra. 1870. 8. 23 S. (H. II. og III. er af Oluf Olssen, s. d.)

A. M. Schweigaard. Født den 11te April 1808. Død den 1ste Februar 1870. Mindeblad [udg. af H Lassen]. Chra. 1870. 4. 62 S.

Hr. S. Birket Smith om Spørgsmaalet «Dansk eller Norsk». Kbhvn. 1876. 8. 16 S. (Jfr. S. B. Smiths Skrift: Spørgsmaalet «Dansk eller Norsk» og Hr. Hartvig Lassen. Kbhvn. 1875. 8.)

Afhandlinger til Literaturhistorien. Chra. 1877. 8. 2 Bl., 268 S.

Indledning i Norges og Danmarks Literatur. Kra. 1878. 8. 71 S. (Anm. [af Henrik Jæger] i Aftbl. 1878, No. 244 B.) — Anden Udgave. Kra. 1880. 8. 71 S. — 3. udgave. Kra. 1888. 8. 87 S.

Nogle Ord om de «frie» Folkehøiskoler. I Anledning af Chr. Bruuns «folkelige Grundtanker» Kra. 1878. 8. 47 S.

Gnisten. Skuespil i een Akt af Edouard Pailleron. Oversat af H. Lassen. Kra 1880. 2sp. 8. 14 S.

Kjøbmanden i Venedig. Et Skuespil af William Shakespeare. Oversat af H. Lassen. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som andet Tillægshefte til „Folkevennen" for 1881. Kra. 1882. 8. 108 S.

Julius Cæsar. En Tragedie af William Shakespeare. Oversat af H. Lassen. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som første Tillægshefte til „Folkevennen" for 1882. Kra. 1882. 8. 120 S. (Anm. i Aftenposten 1883, No. 58 B.)

Macbeth. Tragedie af William Shakespeare. Oversat af H. Lassen. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som andet Tillægshefte til „Folkevennen" for 1883. Kra. 1883. 8. 107 S.

Brogede Blade. Udvalgte Stykker af Skilling-Magazinet 1857—1881. Udg. af H. Lassen. Kra. 1882. 8. 3 Bl., 448 S.

Kritik og Polemik. Smaaskrifter. Kra. 1883. 8. 142 S., 1 Bl. (Anm. i Dagbl. 1883, No. 368 [af Irgens Hansen].)

Fortællinger af Skilling-Magazinet. Udg af H. Lassen. Chra. 1884. 8. 2 Bl., 400 S.

Læsebog i modersmaalet. Udg. af B. Pauss og H. Lassen. [Den større udgave.] 1.—4. skoletrin. Kra. 1884. 8. (Anm. i Aftpst. 1884, No. 226 C.) — Den mindre udgave. B. 1—6. Kra. 1886. 8. (Ang. Specialtitlerne og de forskjellige Oplag henvises til de norske Bogfortegnelser samt til Alb. Cammermeyers Forlagskatalog fra 1891, S. 91—93.)

Læsebog for landsskolen. Udg af B. Pauss og H. Lassen. I to dele. *Kra.* 1886. *I.* VII S., 232 S. II. IV S., 236 S.

Læsebog for folkeskolen paa landet. Udg. af V. Pauss og H. Lassen. I tre dele. Kra. 1890. 8. *I.* VII S., 232 S. *II.* IV S., 236 S. *III.* IV S., 236 S.

Af Folkevennen var han Medredaktør (med E. Sundt og L. Dahl) i 1860 og siden 1868 har han været dette Tidsskrifts Redaktør. Heri er af ham: *V.* (1856), S. 169—211 og 217—289: Krigen med Rusland 1853—56. (Senere udgivet som særskilt Skrift af Folkeskriftselskabet i Haderslev, se ovfr.) — *VIII.* 475—477: Om Prof. Munchs historiske Forfatter-Virksomhed; S. 477—479: Om Folkeeventyrene, navnlig Asbjørnsens og Moes; S. 479 fg.: Bjørnsons Fortællinger. — *IX.* 17—20: Nyt fra Livingstone; S. 20—37: Inkvisitionen i Spanien. (Efter Prescott.) — *XII.* 115—133, 153—170 og 292—310: Holbergs Karakter og Meninger.

Han var Redaktør af Skilling-Magazin fra Nytaar 1857 til 1 Marts 1891. Heri har han, foruden Oversættelser og populære Bearbejdelser af forskjelligt Slags, skrevet bl. a. i Aarg. *1857,* No. 15: Smaating fra gamle Dage; No. 35 fg.: Udsigt over den norske Missions Virksomhed i Afrika; No. 49 og *1858,* No. 3 og 18: Reiser i Norge i 17de og 18de Aarhundrede; No. 21: Wergelands sidste Dage. — *1877,* No. 7: Overlærer L. Sagen. — *1880,* No. 36: Ole Bull.

Han er Redaktør af Folkebladet siden 1 Marts 1891.

I Illustreret Nyhedsblad 1859, No. 42, 43, 44, 45 og 46: Tullin og hans Efterfølgere.

I Norsk Folkekalender 1859, S. 77—93: Med Henrik Wergelands Portræt.

I Idun 1851, No. 2: Anmeldelse af O. Vigs Bondeblomster; No. 11: Oversættelser af 3 Digte af Robert Burns.

I Nordisk Tidsskrift, udg. af Nordahl Rolfsen, Aarg. 1876, II. 289—308 og 353—371: Lessings Laokoon.

I Vidar, red. af L. Daae og Yngvar Nielsen, 1888, S. 595—607: Skriftsprog og Talesprog.

I Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, 1884, S. 61—74: Literatur [ɔ: Anmeldelser af Bøger af John Paulsen, A. Garborg, H Drachmann].

I For Ide og Virkelighed (Kbhvn.) 1871. II. 333—364: Et Bidrag til Baggesens Karakteristik; S. 513—543: «Norskheden» før og nu.

I Nordisk Tidskrift, utg. af G. K. Hamilton, II. (1867): Welhavens Digte.

I Die Gegenwart, hg. von Paul Lindau (Berlin), 1881, 24 December: [Imod B. Bjørnsons Artikel „Norwegische Verfassungskämpfe" i s. Bl. for 12 Novbr.]

Til Krydseren leverede han forskjellige Bidrag fra 1850 af (bl. a. i 1850 No. 58: Balloavise for Norske Romantikere, med Musik; i No. 85: Uddrag af Parnassets Politiprotokol) og senere i Aftenbladet til 1857 literære Anmeldelser under Mærket p. t. Af andre og senere Bidrag til sidstnævnte Blad merkes: i Aarg. *1860,* No. 7, 8, 12 og 17: Welhavens Digte (jfr. No. 37 af W., med Svar fra L. i No. 50); No. 284, 285 og 291: Træk af Henrik Wergelands Liv. I. — *1863,* No. 142 og 143: Træk af Henrik Wergelands Liv. II. — *1865,* No. 73, 75 og 77: Træk af Henrik Wergelands Liv. IV. („Norskhedsperioden"); No. 260: Hr. Orla Lehmann og Henr Wergeland — og Undertegnede (jfr. O. Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 19). — *1876,* No. 46: Holberg, Wessel, Wergeland — og Maalstrævet. (Imod Artikler [af A. Garborg] i No. 42 og 45; jfr. Svar fra G. i No. 52 og fra L. i No. 54); No. 57, 58, 59, 60, 61 og 62: Breve til Hr. G. (jfr. No. 63 om H. N. Hauge og Maalstrævet af *A. Chr. Bang og Replik* af Garborg i No. 64 og 68) — 1878, No. 197 fg.:

I Anledning af Chr. Bruuns „Folkelige Grundtanker" (senere udg. i Bogform, se ovfr); No. 242: Henr. Wergeland og Maalstrævet endnu engang.

Han var Redaktør af Den norske Rigstidende og af Chra. Intelligentssedler fra 1879 til 1883 og skrev i denne Tid i sidstnævnte Blad en Del Literaturanmeldelser m. v.

I Aftenposten har han skrevet mange literære og politiske Artikler (de første for det meste under Mærket H. L., de sidste mest anonyme) siden 1882. Mærkes kan følgende: *1884*, No. 64 A.: Rigsretten og Venstre-Foreningen. — *1886*, No. 192: Kvindesagen. — *1887*, No. 696: Anm. af Th. Casparis „Lyrik og Satire". — *1889*, No. 221: Modersmaal og Oldnorsk.

Forskjellige Viser og Lejlighedsdigte af ham er trykt særskilt, saaledes bl. a. Prolog ved Deres Majestæters Nærværelse i Theatret den 19de Februar 1873. 4. 4 upag. Blade.

Til Kristiania Theater har han leveret ikke faa (utrykte) Oversættelser af dramatiske Arbejder, bl. a. Rigdom og Rygte, Komedie i 3 Akter af Emile Augier (opf. 1ste Gang 15 Marts 1873); Kjærlighed og Lykketræf, Komedie i 3 Akter af Marivaux (opf. 1. G. 11 Decbr. 1874); Egmont, Sørgespil i 5 Akter af Goethe (opført 1. G. 16 April 1875); Lad os skilles, Komedie i 3 Akter af Sardou og Najac (opf. 1. G. 14 Maj 1881); Den kjedelige Verden, Lystspil i 3 Akter af E. Pailleron (opf. 1. G. 11 Novbr. 1881).

Med M. J. Monrad har han besørget Udgivelsen (ɔ: Textrecensjonen) af A. Munch: Samlede Skrifter. B. 1—5. Kbhvn. 1887—90. 8.

Han er den anonyme Forfatter af de to Brochurer om det radikale Parti og Rigsretten blandt «Christendoms-Opraabernes Smaaskrifter». (Chra. 1883.)

Lassen, Hartvig Marcus Reginus Theodor, Søn af ovennævnte Toldinspektør *Hartvig Marcus L.* i hans andet Ægteskab, blev født i Throndhjem 14 December 1824, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1843 og tog 1844 Andenexamen. Han var 1863—64 vikarierende Lærer ved Lillehammer lærde og Realskole og derefter 1864—71 Lærer ved Pigeskolen sammesteds. I sidstnævnte Aar blev han ansat som Klasselærer ved Molde Skole og udnævntes fra 1 August 1878 til Adjunkt ved Tromsø offentlige Skole, fra hvilket Embede han erholdt Afsked med Pension 19 September 1885. Han døde i Kristianssand 1891.

Jfr. Storth. Forh. 1886, VI. 161.

I Den norske Turistforenings Arbog 1876, S. 165—167: Tafjorden.

I Drammens Blad 1853, April: En Englænders Bemærkninger om Norge.

I Lillehammers Tilskuer 1871: En besværlig Dagsmarsch, et Stykke af en Dagbog. (Ogsaa i Særtryk i nogle Exemplarer. 8. 16 S.)

Lassen, Henrik Andreas Zetlitz, Søn af Stadsmægler *Kristoffer Ertzager L.* og *Nicoline Birgitte Schested Zetlitz*, blev født i Stavanger 4 *Marts* 1818, gik i nogle Aar paa Latinskolen der, tog i August

1835 Præliminærexamen og i Maj 1839 norsk medicinsk Embedsexamen med anden Karakter. 1840—47 boede han som Privatlæge i Svelvik og udnævntes 11 August 1847 til Distriktslæge i vestre Robygdelaget, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked 26 Marts 1856, hvorefter han flyttede til Stavanger og praktiserede som Læge dersteds til 1876, idet han tillige fra 1862 af var Læge ved Byens Sygehus og fra Juli 1871 Bestyrer af Sindssygeasylet. Den 2 Marts 1876 udnævntes han til Distriktslæge i Faaberg med Bopæl paa Lillehammer, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 27 Maj 1887. Under sit Ophold i Stavanger var han fra 1858 af stadig Medlem af Kommunestyrelsen, i Aarene 1860—68 som Formandskabets Ordfører. Han mødte som Byens Repræsentant paa Storthinget 1862—63 og 1864 (Medlem af Justitskomiteen Nr. 2) og som Repræsentant fra Stavanger og Haugesund paa Storthinget 1865—66 (Militærkomiteen). Ved Valget i 1868 undslog han sig for Gjenvalg. I Valgperioden 1874—76 var han 1ste Suppleant og afgav Møde paa Thinget 1875 og 1876 (Vejkomiteen) i Repræsentanten Konsul Falcks Forfald. Han døde paa Lillehammer 6 Januar 1890.

* 13 April 1840 *Caroline Sophie Lehmann* (f. i Kra. 4 Decbr. 1819), D. af Forvalter Christian Andreas L. og Dorthea Sophie Møller.

Nekrolog i Lillehammer Tilskuer 1890, No. 3. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 16 fg.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 221 fg: Et Instrument til at hæve Stricturer i Oesophagus; S. 389—392: Paracentesis thoracis.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, XVII. (i Forh. i det med. Selsk. 1862 S. 108 fg.): Misfoster (jfr. S. 442).

Lassen, Kristofer, foregaaendes Søn, er født i Svelvik 28 August 1845, blev Student med Laud fra Stavanger lærde Skole i 1864, studerede 1866—67 ved Kjøbenhavns Universitet og tog i December 1870 filologisk Embedsexamen med Laud. Han var derefter i nogle Aar Lærer ved Gjertsens Skole i Kristiania og 1871—72 tillige Hjælpelærer ved Kristiania Kathedralskole, udnævntes 25 September 1875 til Adjunkt ved Kongsbergs offentlige Skole, hvorfra han 1880 forflyttedes som Adjunkt til Kristiania Kathedralskole. Siden 1887 er han tillige Lærer ved Nissens Pigeskole for Voxne. Vinteren 1874—75 opholdt han sig i Tyskland, navnlig i Berlin, for at studere tysk Sprog og tyske Skoleforhold.

* 9 November 1871 *Brynhild Andrete Langberg* (f. 4 August 1847), D. af Premierløjtnant Carl Adolf L. og Christine Marie Støren Bahr.

Tysk Læsebog for Begyndere. Kra. 1876. 8. IX S., 185 S. — Anden udgave. Kra. 1882. 8. 4 Bl., 167 S. — 3. udgave. Kra 1888. 8. 2 Bl., 173 S., 1 Bl.

Tysk Læsebog for Mellemklasserne. Ved B. Pauss og Kr. Lassen. Chra. 1873. 8. — Tillæg til samme. Chra. 1877. 8. 1 Bl., 42 S. — 2det Oplag. Chra. 1877. 8. VIII S., 389 S. — 3die Oplag. Chra. 1883. 8 — 4de Oplag med Titlen: Tyske Læsestykker for 4de, 5te og 6te middelskoleklasse. Chra. 1887. 8. VIII S., 320 S.

Af den tyske Literaturhistorie. Separataftryk af Tysk Læsebog for Mellemklasserne. Chra. 1833. 8. 17 S.

I Indbydelsesskrift fra Gjertsens Skole *1873*, S. 1—22: Tyrtæus. — I samme *1875*, S. 1—43: Lidt fra preussiske skoler (jfr. Bergensposten 1875, No. 163).

I Vor Ungdom, *1884*, S. 199—211: Anm. af K. Knudsens «Latinskole uten latin» (jfr. K.s Svar S. 476 fg.). — *1885*, S. 141 fg.: Anm. af H. Jægers Udgave af Erasmus Montanus. — *1886*, S. : Anm. af Pauss og Lassens Norsk Læsebog.

I Morgenbladet *1883*, No. 49 og 56: Anmeldelse af Kobberstad og Thulands Norske Læsebog. — *1890*, No. 165: Nordahl Rolfsens Læsebogsplan.

I Kongsbergs Adresse skrev han i Aarene 1875—80 jævnlig Artikler af forskjelligt Slags, særlig Boganmeldelser. Ogsaa i Fædrelandet har han skrevet saadanne.

Enkelte Lejlighedsdigte af ham findes særskilt trykt.

Lassen, Nicolai Christian, efterfølgendes Sønnesøn og Broder af ovennævnte Sorenskriver Carl Emil L. og Redaktør Hartvig Marcus L., blev født i Bergen 15 December 1813, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1832 og theologisk Kandidat med Haud i Februar 1838. I flere Aar var han derefter Lærer ved et Pigeinstitut i Bergen, tog 1851 Examen i Lappisk og udnævntes 18 September 1852 til Sogneprest i Lebesby i Øst-Finmarken, hvorfra han 28 September 1857 befordredes til Ofotens Sognekald og derfra 23 April 1870 til Sogneprest i Daviken, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 23 April 1881. Han døde i Bergen 5 August 1885.

* *Karen Marie Blichfeldt Rein* (f. 8 Juli 1831), D. af Brygger i Bergen Søren Lange R. og Anne Sophie Lunde.

Jfr. Erlandsen: Tromsø Stifts Gejstlighed, S. 31; [P. N. Bähr:] Stamtavle over Familien Frisch (Kbh. 1872), S. 29 fg.

Opbyggelige Fortællinger for Folket af Legh Richmond. Overs. fra det Engelske. Bergen 1847. 8. IV S., 280 S. (Anm. i Morgenbl. 1847, No. 186.) — Andet Oplag. Med Træsnit. Bergen 1879. 8. 240 S.

Lassen, Nicolai Christian Vendelboe, Søn af Sogneprest til Skibtvedt *Albert L.* og *Kirsten Hansdatter* (tidligere gift med Konsumtionsskriver i Kristiania Nicolai Christian Wendelboe), blev født i Trygstad 5 Maj 1748, Student fra Kristiania Kathedralskole 1765, udnævntes 1779 til Foged i Nordhordland og Vos, 1781 til Generaltoldforvalter i Bergen og 24 Juli 1793 til Toldinspektør dersteds. Han fik Justitsraads Titel og blev 1813 R. D. O. Han døde i Bergen 2 Januar 1818.

* 24 November 1780 *Frederikke Elisabeth Frisch* (f. i Helsingør 25 Januar 1761, † i Bergen 16 Oktober 1830), D. af Etatsraad og Inspektør ved Øresunds Toldkammer Hartvig Marcus F. og hans anden Hustru Jacobine Henriette Henrici.

Jfr. [P. N. Bähr:] Stamtavle over Familien Frisch (Kbh. 1872), S. 28; J. Neumann: Chr. F. G. Bohr, et Mindeskrift, S. 11.

I Dansk Museum 1782, I. 257—290: Oeconomiske Efterretninger om Bergens Stift. (Overs. paa Tysk i „Materialien zur Statistik der dänischen Staaten" I. 251—268.)

Utrykt er hans Dagbog over en Reise igjennem Guldbrandsdalen og Hedemarken (1778. 4. 242 S.), der opbevares paa Universitets-Bibliotheket i Kristiania.

Lassen, Paul Brodahl, Søn af daværende pers. Kapellan til Bjelland, senere Sogneprest til Tvet *Jens Nilsen L.* og *Ingeborg Marie Dokkedal*, blev født i Bjelland 3 August 1795, Student fra Kristianssands Kathedralskole 1814 og theologisk Kandidat med Haud i Januar 1819. Allerede 5 Oktober s. A. blev han udnævnt til pers. Kapellan hos Sogneprest Støren i Evje og 6 Oktober 1821 til hans Eftermand som Sogneprest, hvorefter han i 1823 blev konst. og 1826 virkelig Provst i Robygdelaget. Den 29 Januar 1828 befordredes han til Sogneprest til Undal, blev i Juli 1835 konst. og i December 1837 virkelig Provst i Listers Provsti, hvorhos han i denne Tid i omkring 2 Aar bestyrede ogsaa det ledige Vanse Sognekald. 30 November 1841 udnævntes han til Stiftsprovst og Sogneprest i Kristianssand, hvilket Embede han fratraadte 7 April 1880, efterat have 3 Maj 1879 erholdt Afsked med Pensjon og med Tilkjendegivelse af Kongens Anerkjendelse af hans lange, nidkjære og fortjenstlige Embedsvirksomhed. Han var 1836 Suppleant og mødte 1839 paa Storthinget som 2den Repræsentant fra Lister og Mandals Amt (Medlem af Næringskomiteen No. 2). Han blev 22 September 1869 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» og var desuden R. D. D. O. (November 1864). Han døde i Kristianssand 2 September 1885.

* 18 Februar 1821 *Elisabeth Sophie Arboe* (f. 17 November 1797, † 27 September 1865), D. af Forvalter Peter A. paa Borregaard og Lovise Irgens.

Portræt i Kr.sands Stiftsavis' Jubilæumsnumer 19 Juli 1891. *Nekrologer* i Fædrelandsvennen 1885, No. 103; i Kr.sands Stiftsavis No. 102 med *Mindedigt* s.steds No. 115. Jfr. W. Lassen: Norske Stamtavler I. 119; P. B. Lassen: Beretning om Stiftsstaden Christianssand, S. 123—125; Kr.sands Stiftsavis 1879, No. 118; Fædrelandsvennen 1880, No. 2.

Anviisning for den norske Prest i hans practiske Embedsførelse. Chra. 1881. 8. X S, 143 S. (Jfr. en Artikel i Luth. Kirketid. 1891, II 20 fg. med Bemærkninger hertil af S. Broch S. 22—25.)

Beretning om Stiftsstaden Christianssand, dens Fortid og Nutid. Chr.sand 1883. 8. 2 Bl., 250 S., 1 Bl.

I Morgenbladet 1839, No. 234: Forslag til Lov angaaende fast Gage for underordnede geistlige Embedsmænd m. v.

Han gav Bidrag til A. Fayes «Norske Folkesagn» og til E. Sundts «Om Ædruelighedstilstanden i Norge» (S 60—63: «Meddelelser om Sædelighedstilstanden i Christianssand»).

Lassen, Tønnes, Søn af Sogneprest *Nils Jensen L.* og *Regine Elisabeth Tønnesen*, blev født i Mandal 25 Februar 1842, blev, efterat have gjennemgaaet Drammens Latinskole, privat dimitteret, Student med Haud 1860 og tog i Juni 1867 Bergembedsexamen med Laud. Han var derefter 1868—71 Amanuensis ved Universitetets Mineralkabinet, blev 1872 ansat som Grubebestyrer ved Ringerikes og 1873 ved Norderhovs Nikkelverk, var 1874—76 Bestyrer af Regaards-heja Apatitfelt ved Risør, 1878—79 ansat ved Feltspatdriften i Moss' Omegn og 1880—87 Grubebestyrer ved Svenningdals Grubebolag i Vefsen. I 1887 blev han konst. som Overstiger ved Kongsbergs Sølvverk, i hvilken Stilling han døde 21 Maj 1890.

* *Caroline Jørstad.*

Nekrolog i Aftpst. 1890, No. 328; i Kongsberg Adr. No. 59.

I Nyt Mag. f. Naturvid. *XXI.* (1876), S. 271—278: Om Nikkelmalmen paa Ringeriget. — *XXIV.* 227 fg.: Tabel over Aldersfølgen i 145 Haandstykker med krystalliserede Mineraler fra Arendals Jernleiesteder.

I Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1869, S. 348—352: Om Yttrotitanit (med A. Hellands Analyse af samme Mineral S. 352 fg. og Th. Hiortdahls Bemærkninger S. 353).

I Buskeruds Amtstidende 1885, No. 97 fg.: Beskrivelse af Svenningdal Gruber.

Han deltog i Arbejdet med Tellef Dahlls «Geologisk Kart over det nordlige Norge».

Lassen, Wilhelm Theodor Alexander, Søn af ovennævnte Provst og Sogneprest til Gran *Albert L.* og dennes 2den Hustru *Dorothea Andrea Lange*, er født paa Grans Prestegaard 2 Oktober 1815, undervistes hjemme af sin Fader og Farfader og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1831. I Januar 1837 tog han juridisk Embedsexamen med Haud — dens praktiske Prøve underkastede han sig først i Juli 1847 — og blev fra 1 Maj 1838 ansat som Kopist i Revisjonsdepartementets Postkontor, hvor han 28 Maj 1850 udnævntes til Fuldmægtig. Den 12 Juli 1856 blev han Bureauchef i dette Kontor, som i 1852 blev henlagt fra Revisjonsdepartementet under Indredepartementet, i 1858 under den da oprettede Generalpostdirektion og i 1860 under Marine- og Post-

departementet. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pensjon fra 1 April 1881.

Jfr. W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, S. 19; Storth. Forh. 1882, VI. Indstill. *S.* No. 25, S. 67 og Storth.-Tid. s. A. S. 97—99.

Norske Stamtavler, udgivne af Wilhelm Lassen, med Bistand af Assistent i Rigsarkivet Otto Gr. Lundh. I. [eneste] Bind. Chra. [1866—]1868. 4. VII S., 279 S., 1 S. (Anm. i Skill.-Mag. 1867, No. 10 af P. Botten Hansen; i Fædrelandet [Kbh.] 1866, No. 198.)

Biografiske Efterretninger m. m. vedkommende Studenterne fra Aaret 1831 (i Anledning af deres Femtiaarsjubilæum i 1881). Samlede af W. Lassen. Kra. 1881. 4. 52 S.

Han har givet mange og væsentlige Bidrag til Lengnicks Stamtavler, til Fr. Thaarups Efterretninger om Familien Vibe (i Geneal.-biogr. Archiv I. 73 fg.), til Wilhelmine Brandts Stamtavler, og i det hele taget til ethvert større eller mindre genealogisk Arbejde i den norske Litteratur i de sidste 30 Aar.

Han udarbejdede Registret til 6te Bind af Samlinger til det norske Folks og Sprogs Historie.

Lasson, Andreas Jacob, Søn af Infanterikaptejn *Ulrik Frederik L.* og *Kirstine Nicoline Fleischer*, blev født i Drammen 14 Juni 1815, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834 og theologisk Kandidat med Laud i December 1843. Han var derefter en Tid Huslærer, blev 1846 ansat som Tredjelærer ved Tromsø Seminarium og udnævntes 29 April 1854 til Sogneprest til Karlsø i Tromsø Provsti. Her paadrog han sig en Gigtsvaghed, som tvang ham til 1857 at søge sig entlediget med Vartpenge, hvorefter han søgte Helsebod ved forskjellige Badesteder i Udlandet. Da han følte sig frisk igjen, overtog han at forrette Gudstjeneste i Kristiania og paa Grefsen, indtil han 22 Juni 1863 udnævntes til Sogneprest i Lyngdal. 1877 blev han Provst i Listers Provsti. Det var som Prest i Lyngdal, at han 1872 afviste S. Jaabæk som Fadder. Efter Ansøgning erholdt han Afsked med Pensjon fra sine Embeder 14 Juni 1884 og boede derpaa i Kristianssand til sin Død 20 Juli 1890. Han skjænkede ved Testamente betydelige Summer til veldædige Øjemed og Stiftelser i Lyngdal og i Kristianssand.

* *Christine Elise Omsted* (f. 1804), D. af Kjøbmand O. i Tønsberg og Susanne Gad og tidligere gift med, men igjen skilt fra den ndfr. nævnte Bergingeniør Stephen Henry Thomas.

Nekrolog i Chr sands Tidende 1890, No. 112. Jfr. Erlandsen: Geistligheden i Tromsø Stift, S. 174 fg.; Lister 1884, No. 63. Om den Jaabækske Faddersag se ovfr. under Artiklen Jaabæk S. 110 og de der anførte Kildesteder.

Guofte gavtcad lokkai duotta muittalusak samas jorggaluvvum A. J. Lassonest. Tromsø 1858. 8. 4 Bl., 191 S. (Oversættelse til Lappisk af 72 af E. Maus *religiøse* Fortællinger.)

Prædiken paa Trefoldighedssøndag i Akers gamle Kirke 1861. Chra. 1863. 8. 15 S

Ni Prædikener. Stavanger 1873. 8. 2 Bl., 92 S.

Lasson, Bredo Henrik, Søn af nedennævnte Højesteretsjustitiarius *Peder Carl L.*, blev født i Aker 24 Februar 1838, Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1855 og juridisk Kandidat med Laud i December 1863. Efterat han i 1864 i nogen Tid havde havt Ansættelse som Kopist i Armédepartementet, var han i omkring et Aar Advokatfuldmægtig og derpaa i 2½ Aar Referent ved Kristiania Stiftsoverret. I 1867 blev han ansat som Kopist i Justitsdepartementet, hvor han 1875 udnævntes til Fuldmægtig. Mere end af sine juridiske Forretninger var han imidlertid optaget af sine musikalske Interesser og med Arbejdet som Pianolærer og Sangdirigent. Høsten 1874 rejste han med offentligt Stipendium til Paris, hvor han et halvt Aars Tid studerede Sangkunst under Professor Delle Sedies Vejledning. Han var Dirigent for «Frimurernes Sangkor», for «Officierernes Sangforening» og i nogle Aar for det af ham oprettede Kor af ældre Studenter «Polyhymnia» og for «Den vokale Musikforening». Han døde 15 August 1888.

* 1872 *Clara Ferdinanda Grimsgaard* (f. 1846), D. af Sparebankkasserer G. i Kristiania.

Portræt med Nekrolog i Nordisk Musiktid. 1888, No. 8. *Nekrologer* i Morgbl. 1888, No 459 og 468; i Aftpst. s. A. No. 484. Jfr. Morgbl. 1889, No. 521 [ang. Afsløringen d 11 September af en paa hans Grav af Sangervenner rejst Mindestøtte].

Af Nordisk Musiktidende var han Medredaktør den hele Tid fra Bladets Grundlæggelse i 1879.

I Morgenbladet var han Musikanmelder i adskillige Aar til sin Død.

Han har udgivet 5 Hefter Sangkompositioner med Pianoakkompagnement samt enkelte Pianokompositioner.

Lasson, Christian B., blev født i Kristianssand, hvor Faderen *Jens Konstantin L.* var Overtoldbetjent, gik i Kristianssands lærde Skole, men lagde sig senere i Danmark efter Forstvæsenet og blev Forstkandidat. Under et Ophold i Norge efter Rigernes Adskillelse foretog han, tildels paa det Ankerske Fideikommis' Bekostning, en Forstrejse i Akershus Stifts Skovtrakter (jfr. Budstikken I. 1817, Sp. 643—648). Nogen Tid efter vendte han tilbage til Danmark.

Om de norske Træproducters Forædling og Udstibning af Trælast til Marked. Chra. 1818. 8. 34 S.

I Topographisk-statistiske Samlinger II., 2. D., S. 129—174: Statistisk-historisk Beretning om den fra 1737 til 1746 forfattede oeconomisk-chorographiske Opmaaling og Beskrivelse over Kongeriget Norge med en oeconomisk-topographisk Beskrivelse over Nedre Tellemarkens Fogderi. Uddragen af det kgl. Rentekammers Archiver.

Lasson, Christian Otto Carl, efterfølgendes Søn, er født i Kristiania 3 Juli 1830, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1847 og juridisk Kandidat med Laud i December 1855. Han var derefter ansat som Extraskriver i Indredepartementet til 1857, blev 1858 autoriseret som Overretssagfører i Kristiania og 1861 som Højesteretsadvokat. I Mellemtiden var han ved forskjellige Lejligheder konstitueret som Politifuldmægtig og Politiadjutant. Den 4 Januar 1873 blev han konstitueret som Regjeringsadvokat. I 1883 var han engageret som Defensor for Rigsretten mod Ministeriet Selmer (sammen med Advokaterne Johs. Bergh og N. R. Heyerdahl), men hindredes ved Familjeanliggender fra at fortsætte Arbejdet. Han var Medlem af den kgl. Lovkommissjon af 1876 ang. Vasdragenes Benyttelse m. v. I 1864 var han Medlem af Kristiania Theaters Direktion og derefter af Theatrets Repræsentantskab til 1890. Ideen til Opførelse af et nyt Theater i Hovedstaden skyldes oprindelig ham og efterat have deltaget i Indbydelsen hertil i 1877 var han i en Række af Aar Formand i den i den Anledning nedsatte Arbejdskomite. Han blev 1885 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed».

* 8 Maj 1857 *Alexandra Cathrine Henriette v. Munthe af Morgenstierne*, hans Søskendbarn (f. 5 Marts 1838, † 16 Maj 1881), D. af ndfr. nævnte Politimester i Kristiania, senere Sorenskriver i Lier, Kammerherre Christian Frederik v. M. af Morgenstierne og hans 1ste Hustru Fyrstinde Anastasia Soltikoff.

Jfr. H. Munthe: Efterretninger om Familien Munthe, S. 408 og 410; Norsk Folkeblad 1871, S. 26 af B. Bjørnson.

I Ugeblad for Lovkyndighed *1866*, No. 32, 33, 34 og 35: Om de foreslaaede Forandringer i vor Tyvslovgivning. — *1869*, No. 44, 46, 47 og 50: [Forskjellige polemiske Artikler, hvorunder delvis behandles Spørgsmaal ang. Praxis med Hensyn til gjensidig Vedtagelse af nye Dokumenters Fremlæggelse og Benyttelse i Højesteret]

I Norsk Retstidende 1882, No 42: Om Myrmandsvæsenet. (Optrykt i Morgbl. 1882, No. 290 A fg.)

I Morgenbladet 1883, No. 84, 85, 87 og 88 A: Er Rigsret sandsynlig, er Domfældelse mulig? — Iøvrigt har han dels i dette Blad, dels — og tidligere navnlig — i Aftenbladet skrevet ikke faa Artikler om Theaterforhold, Musikkritiker, Politinotitser og om forskjellige af Dagens offentlige Spørgsmaal.

Som Medlem af den ovfr. nævnte Vasdragslovkommissjon konciperede han Forslaget til nogle Kapitlers Lovtext og forfattede Motiverne til Minoritetens Forslag.

En stor Mængde af hans Lejlighedsarbejder: Karnevalsfarcer (bl. a. «En Brud ved Erobring» og «Pjerrot som Mormon»), «Stjerneviser» (Julerevuer), Viser og Vers for Studentersamfundet og for private Kredse er trykt særskilt. Mest kjendt af disse og ofte optrykt er Vestnæsvisen (oprindelig trykt i Aftenbl. 1856, No. 202) og Hallændingen (Jernspiseren, om hvis Maves merkelige Indhold se N. Mag f. Lægevid. 2 R. IX. 64—67), den sidste skrevet til et Karneval.

Utrykt er hans Bearbejdelser: Zoë eller den laante Elsker, Vaudeville i 1 Akt af Scribe og Melesville (opført paa Kra. norske Theater 27 Gange i Tids-

rummet 13 Oktober 1858 til 12 Februar 1862 og senere 30 August 1863 og oftere paa Kristiania Theater) og «Skaf mig en Uven!» Vaudeville i 1 Akt efter det Franske (opført 1ste Gang paa Kristiania Theater 30 November 1864).

Lasson, Peder Carl, Søn af Administrator for det Ankerske Fideikommis *Nils L.* († 18 Februar 1853, 91 Aar gl., jfr. Fru Dunkers «Gamle Dage», fl. St., se Reg.) og *Barbara Bremer* († 182*), blev født paa Gaarden Grini i Bærum 14 November 1798, Student med Haud fra Kristiania Kathedralskole 1818 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1822. Han blev s. A. Volontør i Justitsdepartementet, 1823 konst. Protokolsekretær i Højesteret og 1825 udnævnt til Overretsprokurator i Kristiania, hvorhos han helt fra 1822 af til ind i 50-Aarene var en meget søgt og anseet Manuduktør for en stor Mængde af Datidens juridiske Studerende. Da han i 1827 søgte om at maatte aflægge Prøve som Højesteretsadvokat, fik han af det juridiske Fakultet underhaanden Tilbud om Ansættelse ved Universitetet, men da han kun vilde modtage dette under Forudsætning af at han enten kunde vedblive med sin Sagførerpràxis eller at han med en Gang blev udnævnt til Professor, og da Kollegiets Indstilling af 31 Januar 1828 om en saadan Udnævnelse ikke af Regjeringen kunde bifaldes, da man ikke havde de fornødne Pengemidler, blev Underhandlingerne herom afbrudte (Jfr. L. M. B. Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet, S. 11). I 1828 blev han derpaa udnævnt til Højesteretsadvokat, 26 Juni 1837 til Højesteretsassessor og 20 September 1848 til Sorenskriver i Aker. Under Kongens Udenlandsrejse i 1852 var han tilforordnet Statsraad og Chef for Justitsdepartementet fra 3 Juli til 29 September s. A. og ligesaa som Medlem af den paa Grund af Kongens Sygdom fra 25 Oktober 1852 nedsatte Interimsregjering. Somrene 1853 og 1854 foretog han Rejser til Tyskland og Frankrige for at gjøre sig bekjendt med det nyere Rettergangsvæsen i Straffesager Da han kom tilbage fra den førstnævnte Rejse, modtog han i August Maaned 1853 Tilbud om at indtræde som Statsraad Sorenssens Eftermand i den norske Regjering, men afslog strax Tilbudet, da «han ikke kunde bringe sig selv til den Erkjendelse, at han var i Besiddelse af alle de Egenskaber, der efter hans Mening udkræves til denne vigtige Post». Under sit Ophold i Paris det følgende Aar modtog han Meddelelse om, at Storthinget havde valgt ham til Medlem af den 7 Juli s. A. besluttede Jurylovkommissjon, men han afslog ogsaa dette Valg. Forøvrigt var og havde han alt den Gang været Medlem af flere kgl. Kommissjoner til Udarbejdelse af Lovarbejder, saaledes af den (med A. M. Schweigaard til Formand) i 1837 nedsatte Stempletpapirkommissjon; af den (med L. til Formand) i 1840 nedsatte Kommissjon til Udarbejdelse af Bestemmelser om Diætpenge for Officierer og civilmilitære Embedsmænd; af den (med L. til Formand) i 1843 nedsatte Kommissjon ang. Gejstlig-

hedens Lønningsmaade; af den (med L. til Formand) i 1846 nedsatte Lovkommissjon ang. Arv og Skifte; og endelig (sammen med F. Hallager og J. C. Lous) af den 11 Januar 1853 nedsatte Kommissjon ang. Proceslovgivningen. Den 28 Februar 1855 blev han udnævnt til Justitiarius i Højesteret, hvilket Embede han beklædte til sin Død 5 Juni 1873. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania siden dets Stiftelse i 1857 og blev ved Lunds Universitets 200-Aars-Fest i 1868 kreeret til Æresdoktor i det juridiske Fakultet. Han blev 1854 R. St. O. O. og 22 August 1864 Stk. St. O. O. «for videnskabelig og Embedsfortjeneste», ligesom han blev R. N. O. 1843 og Stk. N. O. 1859.

* 5 September 1826 *Ottilia Pauline Christine von Munthe af Morgenstierne* (f. i Kjøbenhavn 18 Januar 1804, † i Kristiania 6 Maj 1886), D. af ndfr. nævnte Kancelliraad Bredo Henrik v. M. af M.

Portræt med Biografi i Norsk Folkeblad 1872, No. 49; i Skill.-Mag. 1879, No. 11 af C. W. Rieck. *Nekrologer* i Morgbl. 1873, No. 154 A., jfr. No. 158, hvor *Mindedigt* af Jørgen Moe; i Aftbl. s. A. No. 128. Jfr. H. Munthe: Efterretninger om Familien Munthe, S. 408; Brandts Repertorium for praktisk Lovkyndighed I., Forord, S. IV og VII; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, S. 276.

Haandbog i den Norske Procesꝭes anden Deel. D. 1. 2. Chra. 1835—36. 8. XVI S., 518 S., XIX S. — Supplement til samme, indeholdende en Samling af procesꝭuelle Bemærkninger og Domme, ordnede efter den i Hovedværket fulgte Plan. H. 1. 2. Chra. 1841. 8. VII S. og S. 519—756.

Om Eiendomsindgrebene og Straffene derfor. En Sammenstilling af Gammelt og Nyt. Chra. 1842. 8. VI S., 164 S. (Anm. af E. Moinichen i Den Const. 1842, No. 113, hvortil Svar af L. i No. 124 og Tilsvar af M. i No. 134.)

Haandbog i den Norske Procesꝭes første Deel. En Omarbeidelse af Etatsraad Hurtigkarls Proces, sammenholdt med nyere Forfattere. Chra. 1843. 8. XIV S., 376 S.

Fremstilling af de gjældende Bestemmelser om Geistlighedens Lønning Chra. 1846. 8. 103 S. (Særtryk af den ndfr. nævnte kgl. Kommissjons „Betænkning".)

Haandbog i Criminalretten. Den almindelige Deel. Chra. 1848 [ɔ: 1847]. 8. X S., 453 S. — Den specielle Deel. I. II. a., b. og Suppl. Chra. 1849—58 8. *I.* Om Forbrydelser mod det Offentlige. 1849. V S., 367 S. (Anm. i Chra.-Posten 1849, No. 246.) *II.* Om Forbrydelser mod Private. *a.* Om Forbrydelser mod Person. 1850. 248 S. *b.* Om Forbrydelser med Hensyn til Gods og Formue. 1851. VI S., 284 S. — Supplement, indeholdende nyere Retsdomme, Straffebestemmelser og Anskuelser vedkommende Strafferetten, ordnede efter den i Hovedværket fulgte Plan. 1858 2 Bl., 197 S.

Fremstilling af Lovgivningen om Huusmænd med Vink til dens mulige Forbedring. Chra. 1850. 8. 78 S. (Anm. i Chra.-Posten 1850, No 691; i Morgbl. s. A. No. 204; i Folkets Røst No. 25 og 26.)

Om Strafferetspleiens Historie i ældre Tider, især de Edsvornes og Folkeretternes. Trykt som Supplement til Proceslovcommissionens Betænkning om Forandringer i Straffeproceslovgivningen. Chra. 1858. 8. 2 Bl., 261 S.

Straffeprocessen i dens nyeste Skikkelse og med alt dens Tilbehør efter den norske Lovgivning, sammenholdt med Theorierne og Praxis fremstillet til Veiledning for juridiske Embeds- og Bestillingsmænd samt Studerende af „En", der længe har studeret og praktiseret. Chra. [1868] 8. 375 S.

Supplement og Ord- eller Regelregister til det i 1868 trykte Skrift om Straffeprocessen i dens nyeste Skikkelse m. V. Chra. 1869. 8. 62 S.

Om Appel i civile Sager ifølge den norske Lovgivning med et forudskikket Grundrids af vor Civilproces ved Underretten og med et Anhang om Retsmidlerne ifølge fremmede Love m. V. Chra. 1869. 8. IV S., 419 S.

En Samling af Bidrag til Strafferetten. 1ste Afdelings 1ste Hefte. Indledning til det hele Skrift og Bidrag vedkommende Criminallovens Cap. 1—19 incl. med nogle Tillæg og Rettelser. Chra. 1871. 8. X [VIII] S., 320 S. — 1ste Afdelings 2det Hefte, angaaende Criminallovens Cap. 20 til 28, begge incl., og 2den Afdeling om Straffebestemmelser, hvorom Criminalloven af 20de August 1842 ikke handler, med nogle Tillæg og Rettelser. Chra. 1872. 8. 2 Titelbl. og S. 321—624.

Af Juridiske Samlinger (Chra. og Skien 1826—30. 8) var han Medudgiver (med V. H. v. M. af Morgenstierne og C. W. Hjelm). Heri er af ham: *I.* 128—152: Om Virkningen af Udeblivelse med Pantefordringers Anmeldelse i Boer; S. 316—369 og 497—519: Udvalg af Domme med summarisk Indhold og Bemærkninger; S. 465—496: Om Kjøbmænds Handel med Bønder. — *II.* 586—613: Om Fortolkning af Grundlovens § 20 og § 52 a; S. 614—631: Justits-Depart.s underd. Foredrag ang. ansøgt Benaadning, med summarisk Indhold og Bemærkninger; S. 632—643: Om Straffen for at eftergjøre de af Norges Bank udstedte Repræsentativer. (Flere af disse Afhandlinger er rec. af A. S. Ørsted i Jur. Tidsskr. 15. og 16. Bind); S. 644—657: Udvalg af Domme. — *IV.* (1829—30) H. 1, S. 89—116: Udvalg af Domme; S. 117—155: Anmeldelse og Prøvelse af nogle i Praxis gjældende Meninger med Hensyn til den borgerlige Myndighed; H. 3, S. 89—99: Critisk Anmeldelse af nogle mærkelige Meninger i Sager angaaende Falsk; S. 100—180: Udvalg af Domme; S. 131—138: Om den Skade, der ved Prangning med Seil paaføres et Skib, bør regnes til Groshavarie; S. 139—180: Bemærkninger ang. Trælasthandelen og Skovdriften i Norge.

Han var Medstifter (med daværende Advokat Petersen og Høiesterets øvrige Advokater) og Medudgiver af Norsk Retstidende, som han alene redigerede fra Midten af 1837 til Udgangen af 1848. Foruden hans mange heri indførte mindre Bemærkninger om vor Lov og Ret, er han Forf. af følgende Afhandlinger: *1836*, S 2 ff.: Om Løsgjængeri og lignende Forseelser; S. 56—60 og 65—70: Ang. Handlinger, der belægges med Tyvsstraf uden at høre under Begrebet Tyveri; S. 243—248 og 279—286: Bidrag til Bestemmelsen af Begrebet om liqvide Fordringer, især m. H. t. Lovens 5-13—4 og 36; S. 500—510: Bemærkninger ang. Inhabilitets-Exceptioner. — *1837*, S. 17—51: Om Execution i Fallitboer; S. 417 ff.: Om Referentens og Dommerens Functioner i Justitssager ere foreenlige hos Een; S. 525—535: Om en Foged er forpligtet til som Referent at møde ved Justitsthingsvidner i hans Embedsdistrikt, der optages i Domssager, som behandles udenfor Distriktet. — *1838*, S. 249—260 og 297—311: Ang. Virkningen af exceptio incompetentiæ i Justitssager. — *1846*, S. 236—248, 265—274 og *1847*, S. 517—520: Spørgsmaale foranledigede ved Lov ang. Forandringer i den criminelle Retspleie af

September 1815. — *1848*, S. 1—12: Om Gjennemførelsen af Grundl. § 96 i den enere Lovgivning. — *1857*, S. 465 ff.: Bidrag til Afgjørelse af Spørgsmaalet om villige Vidner bør aflægge Forklaring i offentlige Straffager. — *1871*, S. 18—29: Nogle Oplysninger ang. de saakaldte Advokatkamre. (Merket pl.).

I Literaturtidende 1845—46, S. 49—62, 65—80, 102—128, 138—144, 149—160 og 174—176: Om A. Schweigaards Commentar over den Norske Criminallov, 1ste Del.

Som Medlem af de i den biografiske Artikel ovfr. nævnte Lovkommissjoner havde han en større eller mindre Del i følgende Kommissjons-Arbejder:

Betænkning og Forslag fra den til at revidere Lovgivningen om det stemplede Papir 22 Marts 1837 nedsatte Commission, dat. 3. Septbr. 1838. (Kommissjonens Indstilling blev ikke særskilt trykt, men dens Indhold findes indtaget Storth. Forh. 1839, V. 410 fg.)

Betænkning og Forslag fra den 21 Januar 1840 nedsatte Commission til at udarbeide Udkast til Bestemmelser ang. Diætpenge for Officierer og civil-militaire Embedsmænd, dat. 5. Oktbr. 1841. (Ikke særskilt trykt, men Indholdet refereret i Storth. Forh. 1842, VIII. 576 fg.)

Betænkning angaaende Forslag til en ny Lønningsmaade for geistlige Embedsmænd og Betjente samt motiveret Udkast til Lov om Forandringer i Geistlighedens Lønning og hvad dermed staaer i Forbindelse tilligemed en Udsigt over de nu herom gjældende Bestemmelser, udarbeidet af en under 13de Novbr. 1843 nedsat Kgl. Commission. Chra. 1846. 8. XII S., 544 S. m. 16 Tabeller.

Udkast til Lov om Arv med Motiver og Anhang, udarbeidet af de ifølge kgl. Resolution af 7de Februar 1846 dertil naadigst bemyndigede Mænd. Chra. 1847. 4. 157 S. (Udkastet blev senere omarbeidet til 3 Love, nl. 1) Lov 30 Juli 1851 om Ægtefællers Adgang til at sidde i uskiftet Bo; 2) L. 31 Juli 1854 om Arv; 3) L. 12 Oktober 1857 om Forsvundne m. m.

Betænkning angaaende hvorvidt Stervboer bør kunne deles uden Mellemkomst af offentlig Auctoritet, dat 7. Septbr. 1848. Chra. 1849. 4. 48 S.

Udkast til Lov om Dødsbofkifter, afgivet 16 August 1855. Chra. 1856. 4. 76 S.

Om Forandringer i Straffeprocesslovgivningen med eller uden Jury. Betænkning afgiven af den ved Kgl. Resol. af 11 Jan. 1853 nedsatte Commission. I—III. Chra. 1856—59. 8. 1ste Bind ang. Juryinstitutionen med Anhang 1856. VII S., 2 Bl., 432 S., 205 S. — 2det Bind ang. Forandringer uden Hensyn til Jury. 1ste Deel om Underretsbehandlingen med Anhang. 1856. 3 Bl., 548 S., 73 S. 2den Deel om Paaanke og Behandlingen ved de overordnede Retter med Anhang. 1857. 3 Bl., 181 S., 76 S. — 3die Bind indeholdende Udkast til Lov om Rettergangsmaaden i Straffesager med Motiver og Anhang. 1859. 2 Bl., 308 S., 116 S. (Et Supplement til dette Kommissjons-Arbejde er Lassons ovfr. nævnte Skrift „Om Strafferetspleiens Historie".)

Ligesom hans hele Slægt i baade op- og nedstigende Led har udmærket sig ved kunstneriske Interesser og særlig ved sceniske og musikalske Anlæg, saaledes optraadte ogsaa Justitiarius Lasson i sine yngre Dage baade som dramatisk Sanger paa den norske Hovedstads Privattheater og som Komponist af Dansemelodier og Sange. Af hans ikke faa Kompositioner kjendes følgende (nu sjeldne) trykte:

Romancer for Piano og Sang af «Reiselyren» af Ingemann. H. 1. 2. Chra. 182*.

Divertissement for Piano. Six Écossaises. Chra. 182*.

Sang-Melodier til udvalgte svenske, norske og danske Digte med Acc. af Pianoforte. H. 1. 2. Chra. ca. 1835.

Melodi af «Jægerbruden», arr. som Feier for Piano. Chra. 183*.

Lau, Daniel, blev født 179* i Bergen, hvor han i længere Tid var Kjøbmand og hvor han døde 6 Februar 1867.

* *Sofie Amalie Kroepelin* († 184*).

Jfr. Bergens Stiftstidende 1851, No. 7 [Erklæringer ang. hans Sindstilstand af Stadsfysikus O. Heiberg, Dr. C. Wisbech og Politimester Hansson], cfr. de herved fremkaldte Artikler af Joh. Jos. Müller i No. 9 og 40.

Erindringer, nedskrevne paa Statens Dampskib Nordcap 29—30 April 1841. Bergen 1841. 8. 10 S.

Protest imod at den af — — Norges Konge — — for Storthinget fremsatte og den af dette udarbeidende Handelslov erholder Sanction. Bergen 1842. 4.

Underdanigst Insinuation til Norges Konge — — fra Daniel Lau, hvori han gjentagende — — anholder om Sammenkaldelsen af et Althing eller en Rigsforsamling. Bergen 1842. 4.

I Den Constitutionelle 1842, No. 220: Daniel Lau forsvarer Bergensernes Adresse [ang. Handelslovens Sanktion, jfr. No. 210].

Leegaard, Christopher Blom, efterfølgendes Søn i hans 2det Ægteskab, er født i Skien 24 Juli 1851, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1869 og tog i December 1876 medicinsk Examen med Laud, efterat han siden 1 Maj s. A. havde gjort Kandidattjeneste paa Rigshospitalet. Sommeren 1877 studerede han nogen Tid i Wien, hvorefter han fra Hosten s. A. til Høsten 1879 var ansat som Læge ved Grevskabsbanens Anlæg, mens han tillige praktiserede privat i Larvik. I September 1879 tiltraadte han i videnskabeligt Ojemed en Udenlandsrejse til München og Paris, hvorfra han vendte tilbage Sommeren 1880, da han for 3 Aar fra 15 August af blev ansat som Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling A. Senere har han praktiseret som Privatlæge i Kristiania. Fra Oktober 1883 til Februar 1884 studerede han med offentligt Stipendium Nervesygdomme og Elektrotherapi i Leipzig, Heidelberg og Paris. Efterat have forsvaret sin ndfr. nævnte Gradualafhandling blev han 30 Maj 1884 kreeret til *Dr. med.* (jfr. N. Mag. f. Lægevid. 3 R. XIV. 607). Siden 1885 har han været Bestyrer for Rigshospitalets Afdeling for Elektrotherapi og Lærer i dette Fag for de studerende.

* *31* Maj 1884 *Anne Cathrine Christiansen* (f. i Larvik 22 Septbr. *1854), D.* af Grosserer, Konsul Christian C. og Caroline Christie.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 18 fg.; Biograph. Lex. d. hervorrag. Aerzte III. 650

Studier i Hjernens almindelige Pathologi særlig med Hensyn paa Lokalisationstheorien og dens Begrundelse i Anatomi og Fysiologi. [Afhandling for den medicinske Doktorgrad.] Chra 1884. 8. 2 Bl., 299 S. (Anm. af G. A. H[ansen] i Med Revue I. 222 fg.; i N. Mag. f. Lægevid. 3. R. XIV. 345 fg.; i Tidsskr. f. prakt. Med. IV. 182 af W.[ulfsberg].)

Tre Forelæsninger for Doktorgraden i Medicin: I. Om Hudlidelser af nevropathisk Oprindelse. II Feberlærens nuværende Standpunkt. III. Om Hepteri som Sygdomsbegreb. Chra. 1884. 8. 72 S. (Anm. af W. i Tidsskr. f. prakt. Med. IV. 327 fg.)

Elektrotherapi. En kort fremstilling for læger og studerende. Med 30 tegninger. Kra. 1887. 8. 2 Bl., 172 S.

I Norsk Mag. f. Lægevidensk., 3. Række *XI.* (1881), S. 428—42: Om Nephrit under Forløbet af akut Rheumatisme. — *XII.* 709—34: Brudstykker af de perifere Lamheders almindelige Patologi (med en Kurve og en Tabel); S. 844—51 og XIII. 367—76: Kliniske Meddelelser fra Rigshospitalets med. Afd. A. — *XIII.* 495—99: Nogle Ord om Spedalskhed. — *XV.* 191—96: Bidrag til Lokalisationslæren (jfr S. 323 og Forh. i med. Selsk 1885, S. 71 fg.); S. 803—12 og 819—23: Om elektrodiagnostisk Synsfeltundersøgelse (jfr. Forh. i med. Selsk. 1885, S. 221 fg.). — I 4. Række *III.* 19—38: Nevrologiske Meddelelser. 1. Om en Klinik for Nervesygdomme ved Rigshospitalet (jfr. Bemærkn. S. 331 fg. af H. Holm, hvortil Svar fra L. S. 335 fg.). *IV.* 221—228: Nevrologiske Meddelelser. 2. Om Œsthesiometerprøvens Værdi som klinisk Undersøgelsesmethode; S. 811—28: Nevrologiske Meddelelser. 3. Om Bestemmelsen af Temperatursandsen ved Sygesengen. — *V.* 69—84: Nevrol. Medd. 4. Sygdom i den bagerste Del af Rygmarvens graa Substans.

I Forhandlinger i det med. Selskab 1885, S. 126—35: Elektromedicinsk Metodik.

I Klinisk Aarbog II. (1885), S. 30—44: Om Behandlingen af Tetanus.

I Nyt Tidsskrift, udg. af Sars og Skavlan, IV. (1885), S. 140—55 og 200—216: Om hjernen.

I Nordiskt med. Arkiv *XIII.* (1881), No. 15: Kasuistisk bidrag til lären om lokalisationen i hjärnens kortikalsubstans. 13 S. — *XV.* No. 19: Nogle ord om den glatte form af spedalskhed fra et nevropatologisk standpunkt.

I Deutsches Archiv für klinische Medicin *XXVI.* (1880), S. 459—522: Ueber die Entartungsreaction. (Ogsaa trykt i «Arbeiten a. d. klin. Institut zu München» 1884, I.) —*XXXVIII.* (1886), S. 525—533: Ueber die elektrodiagnostische Gesichtsfelduntersuchung.

I Morgenbladet 1886, No. 116, 121 og 123: Dyrisk Magnetisme. Hypnotisme.

Leegaard, Frederik Christian, Søn af Oberstløjtnant, senere Toldinspektør i Porsgrund *Michael Nicolai L.* (f. i Odalen 1773, † i Porsgrund 1837) og *Petronelle Margrethe Juell* (f. i Næs i Hallingdal 1787, † i Larvik 1862), blev født i Land 25 Septbr. 1815, Student med Laud fra Skiens Latinskole 1834 og medicinsk Kandidat med Laud i Maj 1839, hvorefter han 6 Maj 1840 udnævntes til Distriktslæge i vestre Robygdelaget. Den 16 Marts 1844 blev han udnævnt til Kompagni-

Trykt 17 December 1891.

kirurg i 2den akershusiske Brigade med Station i Kristiania, hvor han fra Septbr. 1844 til Juni 1846 tillige var Reservelæge dels ved Fødselsstiftelsen, dels ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling. Den 25 April 1846 udnævntes han til Korpslæge ved Thelemarkske Musketerkorps — som saadan fulgte han Sommeren 1848 med de til Skaane beordrede norske Tropper — og 5 Oktbr. 1853 til Distriktslæge i Larvik, i hvilken Stilling han døde 23 Oktbr. 1888. Han var i Larvik bl. a. i 8 Aar Medlem af Byens Kommunerepræsentantskab. Han blev 21 Januar 1887 R. St. O. O. «for Embedsfortjeneste».

*1) 21 Maj 1840 *Marie Magdalene Bryn* (f. paa Eker 19 Maj 1809, † i Bygland 7 November 1843), D. af ovfr. nævnte Sorenskriver og Byfoged Thomas Bryn.

*2) 22 November 1848 *Hanna Fredrikke Blom* (f. i Skien 22 Marts 1827), D. af Kjøbmand og Konsul Christopher Hansen B. og hans 1ste Hustru Marie Elisabeth Cappelen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 19 fg.; F. O. Juell: Stamtavle over Familien Juell, S. 14 og 31.

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 38 fg. og *II.* 49 fg.: Medicinalberetninger for Aarene 1841 og 1842. — *III.* 77—83: Exstirpation af hydropisk Ovarium med ulykkeligt Udfald. — *IV.* 117—27, 213—21, 349—53: Beretning om Rigshospitalets chirurgiske Clinik i 1ste, 2det og 3die Kvartal 1845.

Leganger, Christopher Munthe, Søn af Provst og Sogneprest *Hans Schreuder L.* og hans 2den Hustru *Margrethe Christophersdatter Munthe*, blev født paa Ejdsvolds Prestegaard 5 Septbr. 1742, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1761 og theologisk Kandidat med samme Karakter 1764. Han blev 27 Oktober 1773 udnævnt til pers. Kapellan hos Faderen, til hvis Eftermand i Ejdsvolds Sognekald han udnævntes 12 Marts 1777. I 1784 fik han Titel af Professor og i Oktober 1794 blev han Provst i øvre Romerike. Han døde paa Ejdsvold 9 August 1816. Det var ham, der prædikede ved den Gudstjeneste, der holdtes paa Ejdsvold 10 April 1814 før Rigsforsamlingens Aabning.

* 22 Februar 1781 *Maren Mandall* (f. 1759, † 1848), D. af Sogneprest Frederik Grüner M. i Sørum og Karen Magdalene Dorph.

Jfr. B. Svendsens Mnskr. paa Univ.-Bibl., 4to, II. 1, S. 129; H. Munthe: Efterretn. om Familjen Munthe, S. 251, cfr. 250; Jacob Aall: Erindringer, 2 Udg., S. 386, 450; H. Wergeland: Norges Const. Hist., H. II. 19; Hist. Tidsskrift 1. R., IV. 394; Jac. Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 386.

Erindringstaler over Soldater, holdne i Eidsvolds Kirke. Chra. 1788. 8.

Til Deliberationen om et norsk Universitet, som efter S. T. Herr. Professor Wilses Indbydelse holdes den 4 Junii førstkommende i Christiania, indsendes *følgende* Tanker. Edsvold Præstegaard 27 May [1793]. 4. 2 Bl. (Anm. af Mangor *i Lærde* Efterretn. 1795, S. 747 fg.)

I Minerva 1787, III. 173–191: Tanker om nogle beneficerede Gaardes Udlæggelse til Boliger for Compagnichefer i Norge. (Jfr. Svar herpaa i Aarg. 1788, II. 14 fg.; cfr. ogsaa Aarg. 1790, III. 1 fg. og Lærde Efterretn. 1788, S. 490–94 i Anmeldelsen af Modskriftet: Upartiske Betragtninger over Hr. Professor Legangers Tanker [osv.]. Kbhvn. 1788 8. 52 S.)

I Topographisk Journal H. I. 23–87: Beskrivelse over Edsvold Jernverk.

Lehmann, Halfdan, er født i Kristiania 26 Juni 1825 og Søn af Forvalter *Christian Andreas L.* (jfr. foran S. 469), der — ligesom en ældre Broder Jacob L., i Aarhundredets Begyndelse en kjendt Bogtrykker i Kristiania — var indflyttet hertil fra Danmark; Moderen hed *Dorthea Sophia Møller* († 1856). Da Faderen døde allerede i 1830, fik han kun utilstrækkelig Skolegang og blev tidligt ansat som Betjent paa et Par juridiske Kontorer paa Kongsberg. I 1842 tog han Præliminærexamen og i Januar 1846 norsk juridisk Embedsexamen, begge med bedste Karakter. I 1849 blev han, privat dimitteret, Student med Haud og derefter allerede i Juni 1851 juridisk Kandidat med Laud. Fra August s. A. fik han Ansættelse som Kopist i Kirkedepartementet, hvor han i Oktober 1857 blev Fuldmægtig og 7 April 1858 Expeditionssekretær, efterat han allerede siden Høsten 1856 havde fungeret som konstitueret Bureauchef i Kontoret for Skole- og Fattigvæsenet. Den 5 September 1874 blev han udnævnt til Borgermester i Kristianssand og 18 Oktober 1879 til Statssekretær, i hvilken Stilling han som Expeditionssekretær et Par Gange havde været konstitueret. I 1881 og 1884 var han i korte Tidsrum tilforordnet Medlem af Statsraadet og Chef dels for Kirkedepartementet, dels for det daværende Marine- og Post-Departement. Han var Medlem af den i 1879 nedsatte kgl. Kommissjon til Revisjon af Dissenterlovgivningen, var Formand i en af Finantsdepartementet sammenkaldt Komite til Udarbejdelse af Program for en ny Regjeringsbygning og ligeledes Formand i de to ved kgl. Resolutioner i 1887 og 1888 opnævnte Komiteer til Bedømmelse af indkomne Konkurrancetegninger for nævnte Bygning. Endvidere har han været Formand i en af Finantsdepartementet sammensat Komite til Undersøgelse af Spørgsmaalet om en hensigtsmæssigere og billigere Arbejdsordning ved Regjeringens Kontorer. Han har siden dens Stiftelse været Formand i «Foreningen til Søndagens rette Brug», blev 1887 kaldt til Medlem af «Samfundet *pro fide et christianismo*» i Stockholm og 1889 til Æresmedlem af den af den franske Regjering foranstaltede «Congrès international du repos hebdomadaire» i Paris. Han blev 1865 R. St. O. O. og 21 Januar 1889 K.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed».

⚭ 26 Januar 1861 *Ulrikke Fredrikke Barth* (f. i Lyngdal 26 Januar 1819), D. af Sorenskriver paa Moss Ulrik Fr. B. og Johanne Helene Cathrine *Røyem.*

Jfr. M. Sundt: Stamtavle over familjen Barth, S. 65; Kr.sands Stiftsavis 1879, No. 124.

Om Aarsagen til Arbeidslønnens Forskjellighed. Af H. Lehmann. — Om Tidens Værd. Af O. Vig. (Særskilt Aftryk af „Folkevennen" [I. 97—123]. Chra. 1852. 8. 30 S.

Velstandslære for Menigmand og til Skolebrug. *I.* Om Velstandens Frembringelse og Ombytning. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Fjerde Tillægshefte til Folkevennen for 1872. Kra. 1872. 8. VIII S., 160 S. — *II.* Om Velstandens Fordeling og Forbrug. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. Tredie Tillægshefte til Folkevennen, 22de Aarg., 1873. Chra. 1874. 8. 2 Bl., 132 S.

I Norsk Retstidende 1882, S. 176—178: Et Par Oplysninger i Vetospørgsmaalet; S. 209—213: Nogle Bemærkninger om Dissenternes Retsstilling; S. 757—765: Om Demokratiets Indflydelse paa Domstolene. (Overs. fra Fransk.)

I Aarbog eller Kristelig Folkekalender for 1891, S. 118—124: Alexander Lombard. Søndagssagen.

I Den norske Folkeskole IV. (1855—56), S. 230 fg. og 257 fg.: Prøvestykker af en kortfattet Velstandslære til Skolebrug.

I Illustreret Nyhedsblad 1856, No. 16: Staten. Af F. Bastiat. (Overs.); No. 43 fg.: Private og offentlige Tjenester. Af Bastiat's Harmonies economiques. (Overs.)

I Christiania-Posten 185*, No. : Om Skoleudstillingen i London.

I Aftenbladet 1855, No. 282: Modersmaalet i Skolen.

I Morgenbladet *1882*, No. 229 A: Til Hr. Prudhomme! (Overs. efter A. Karr); No 271 A og 278 A: Om den parlamentariske Styrelse i Grækenland. — *1883*, No. 160 A: Hvad man ser og hvad man ikke ser, eller Forskjellen mellem Natur og Optugtelse ved Bevarelsen af politiske Spørgsmaal. — *1889*, No. 590 og 599: Om den internationale Søndagskongres i Paris. — *1890*, No. 322: Søndagsarbeidets Begrændsning i den paatænkte Fabriklov. — *1891*, No. 324: Amerikansk Religionsfrihed.

I Dagbladet 1886, No. 159: Om uberettiget Sakramentforvaltning.

I Budstikken *1882*, No. 53 og 55: Den nye Folketæmmer. — *1883*, No. 7: Fra Venstremændenes Mønsterstat; No. 38: Om Bevilgningssager i England.

I Kristiansands Stiftsavis *1875*, No. 88 90: Om Kristiansands Fattigvæsen. — *1867—74*; No. 127 og 128: Om Bykassens Indtægter og Udgifter i de sidste 10 Aar. — *1879*, No. 30: En historisk Oplysning til Flagsagen.

Som Formand i den i Biografien ovfr. nævnte Søndagsforening har han forfattet de af denne hidtil udgivne Aarsberetninger.

Lekve, Endre, Søn af Gaardbruger *Thorkel L.*, blev født i Ulvik 1833. Han blev 18 Aar gammel optagen som Elev paa Bergens Underofficiersskole, hvorfra han to Aar senere udexamineredes med bedste Karakter og Præmie for Flid og Fremgang. Sommeren 1855 kom han igjen til Bergen og blev ved Hjælp af Velyndere, bl. hvilke særlig maa anføres den ovfr. (III. 402 fg.) nævnte Konsul W. D. Krohn, sat istand til udvide sine Forkundskaber i Sprog og Mathematik og sendtes saa med de samme Velynderes Hjælp 1856 til den polytekniske Skole i

Hannover, hvor han, allerede før Aaret var omme, var Skolens bedste Elev og, efterat have bestaaet de to første Examiner, gjennem Skolens Bestyrelse fik Tilbud om Ansættelse som Lærer ved det polytekniske Institut i Helsingfors med udtrykkeligt Tillæg om, at man ikke krævede, at han skulde tage nogen Afgangsprøve ved Polytechnicum i Hannover. Lekve afslog imidlertid Tilbudet og fortsatte — tildels med Understøttelse af Statens Haandværkerstipendier — sine Studier, indtil han havde taget sin Afgangsexamen med Udmerkelse. Posten i Helsingfors var imidlertid bleven holdt aaben, og han modtog nu det gjentagne Tilbud om Ansættelse. I 186* blev han udnævnt til Professor, i hvilken Stilling han døde 10 Februar 1882. I Skolens Ferier var han i de første Aar efter sin Udnævnelse stadig med offentlige Stipendier paa Rejser i England og Tyskland; i Aaret 187* besøgte han med lignende Stipendium sit Fædreland for at undersøge vort Lands smalsporede Jernbaner.

* *Hunaeus*, D. af Professor H. i Hannover.

Nekrolog i Berg. Tid 1882, No. 36 A, jfr. s. Bl. 1885, No. 106 A.

I Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniörvetenskap 1866, No. 5 og 6: Öfversigt och kritik af de vigtigaste af jern och trä utförda brokonstruktioner. Med 1 plansch.

Lem, Hans Olaus, Søn af Regimentskvartermester *Arnold L.* og *Anna Cathrine Larsen*, blev født i Fredriksstad 13 December 1815 og, privat dimitteret, Student 1834. Han blev 1840 ansat som Kopist i Finantsdepartementet, hvor han 12 Oktober 1857 udnævntes til Fuldmægtig. Som saadan blev han tjenstfri 1861, da han 20 April s. A. blev konst. som Overkontrollør ved Brændevins- og Malttilvirkningen i Bergens Distrikt. I denne Stilling døde han 1867.

De europæiske Staters Historie efter Wiener-Congressen af K. H. Hermes. Oversat af H. Lem. Med et Forord og et Anhang, indeholdende kort Udsigt over Begivenhederne i de tre nordiske Riger siden Wiener-Congressen af P. A. Munch. D. 1. 2. Chra. 1847—48. 8. *I.* 3 Bl., 384 S. *II.* 2 Bl., 528 S.

I Den Constitutionelle skrev han et og andet.

Leonard, Pseudonym for **Bernhard Roggen**, se denne.

Lerche, Frederik Georg, Søn af Forvalter ved Vallø Saltverk *Vincent Stoltenberg L.* († 29 April 1820) og *Kirstine Friborg* († 17 Juni 1842), blev født paa Vallø 27 Maj 1807 og, privat dimitteret, Student med Haud 1825, i samme Aar som Welhaven og Wergeland, hvilken sidste han stod nær baade ved personlig Venskabsforbindelse og i de politiske og literære Kampe. Sommeren 1830 tog han juridisk Embedsexamen med Haud, blev 1838 Underretsprokurator i søndre Throndhjems Amt og udnævntes 8 Maj 1843 til Overretsprokurator i Throndhjems Stift. Han mødte som 3dje Repræsentant fra Throndhjem

paa Storthinget 1851 (Formand i Justitskomiteen); ved næste Valg naaede han kun til at blive 4de Suppleant, men mødte igjen som Repræsentant fra samme Valgkreds paa Thinget i 1857 (Medlem af Bankkomiteen) og paa det overordentlige Storthing i 1858. Af Storthinget i 1857 blev han valgt til Medlem af Norges Banks Repræsentation, men frasagde sig det paa ham faldne Valg. Han boede i de følgende Aar som Privatmand paa sin Ejendomsgaard Kvammen i Strinden, hvorfra han Høsten 1867 flyttede til Paris, under hvis Belejring han Vinteren 1870 gjorde Vagttjeneste paa Voldene, hvorimod han ikke deltog i Kommuneopstanden 1871; «han ansaa Anarkisterne ligesom Preusserne for Modstandere af Friheden og Civilisationen». Med sit Fødeland stod han under sit frivillige Exil ikke i anden Forbindelse end gjennem Brevvexling med en Søster i det søndenfjeldske Norge og med sin Forretningsfører i Throndhjem. Han døde i Paris 4 November 1883.

* 1) *Susanne Frederikke Døderlein*, D. af Bankbogholder i Kristiania Johannes D.

* 2) 1851 *Julie Josephine Molas* (f. i Montraichard i Dept. Loire et Cher 23 Decbr. 1823), D. af Sacristan Barthélémy M. og Victoire Chatelain.

Nekrologer i Almuevennen 1883, No. 47; i Morgbl. s. A. No. 318 A, jfr. Berigtigelse af L.s Svigersøn Alf. Lansot i No. 331 A; i Verdens Gang s. A No. 134 og *Portræt* i s. Bl. No. 142. — *Politisk Karakteristik* [af Erik Vullum] i Dagbl. 1883, No. 335, 337 og 339. Jfr. Skildringer af 13. ord. Storthing (Chra. 1851).

Kongeriget Norges offentlige Ret, indeholdende Grundloven, Rigsacten m. m. ordnede efter de forskjellige Materier, tilligemed en Indledning. For den norske Almue og andre ustuderede Folk. Chra. 1830. 8. 154 S. (Anonymt.)

Om Nødvendigheden af Reform i vor Retspleie med forudskikkede Bemærkninger om Juristeriet. Thjem. 1845. 8. 105 S. (Som Modskrift udkom: „Fornøden Belysning af Et og Andet i Procurator Lerches Brochure „Om Nødvendigheden af Reform i vor Retspleie". Af G. W. Selmer." Thjem 1846. 8.)

Om Norges Statsforfatning og Retspleie i Middelalderen og sammes sednere Udvikling. 1ste [eneste] Hefte. (Udsigt over Norges Statsforfatning og Retspleie under dets Selvstændigheds-Periode i Middelalderen og sammes Overgang til dens nuværende Forholde.) Thjem 1846. 8. 64 S.

Yderligere Bidrage til Juristeriets Karakteristik, eller aaben Skrivelse til Hr. Karel. Arntzen, Stiftamtmand, Den Constitutionelle, Blad, og andre Vedkommende. Thjem 1846 [ɔ: 1847]. 8. 134 S. (Anm. i Morgbl. 1847, No. 175; i Rigstid. s. A. No. 123 og 127.)

Systematisk Oversigt over constitutionel Forfatnings Væsen og dens Indflydelse paa Lovgivning og borgerlige Forholde, belyst ved en udførlig Fremstilling af 1851 Aars Storthings Virksomhed. Thjem 1853. 8. 326 S. *(Anonymt.)*

Paa hvilket Punkt af politisk Udvikling befinder Norge sig for Tiden? Med en kort Udsigt over Rets- og Statsforfatning i Almindelighed og

›rges ældre Forfatning i Særdeleshed. Chra. 1862. 8. 2 Bl., 124 S. (Anonymt. ım. i Ill. Nyhedsbl. 1863, No. 50.)

Om Capital, Penge, Credit og Bankvæsen. Thjem 1868. 8. 270 S. r. Thj. Stiftsavis 1867, No. 89.)

I Schiwes Nyeste Skilderi 1829, I. No. 49 og 50: Ang. hans Forhold den Mai (jfr. Politimester Gjerdrums Svar i II. No. 2 og L.s Tilsvar i No. 3 og 4.)

Af Statsborgeren var han Medarbejder i længere Tid og skrev deri a. om Frigivelse af Sagførerstanden. — Ligesaa skrev han politiske Artikler i orblyset og i Granskeren.

I Den Frimodige leverede han bl. a. stadig Referater fra Throndhjems ›mstole med kritiske Bemærkninger.

I Morgenbladet *1848*, No. 255 og 278: Tilsvar til Toldkasserer Lange og ctor Holmboe. — *1849*, No. 337: Momenter til Reform i den norske Retspleie. *1851*, No. 53: Advarsel til Almuen mod Optøjerne paa Levanger.

I Christiania-Posten *1851*, No. 890: Forslag i Jernbanesagen (jfr. Modnærkninger i No. 893); No. 986 og 990: Om Mæglerposten i Throndhjem (jfr. ›. 981 og 997); No. 997 og 999: Om Hr. Ulrik Stang, Chra.-Posten og Krydseren ıod Stangs Opsats i No. 989 om L.s Ytringer under Adressesagen m. v., jfr. No. 01). — *1852*, No. 1249 og 1308: Mere om Brændevinskontrollen, i Anl. af mine ringer derom paa sidste Storthing (jfr. No. 1267, 1336, 1470 og 1471 af U. Stang No. 1270 af A. Wessel-Berg).

I Thjems Adr. Cont. Efterretninger 1859, No. 55: I Anledning af orthingsvalget (Artikelen fremkaldte et Injuriesøgsmaal fra Grosserer Nic. Jenssen, orefter L. ved Højesteretsdom af 16 Juli 1861 idømtes en Mulkt til Statskassen); ›. 58: Svar paa en Opfordring.

Lerche, Jacob, foregaaendes Farfader, blev født paa Langestrand d Larvik i September 1738 og var fra 1775 kgl. Forvalter ved Vallø ltverk. Da dette i 1819 blev privat Ejendom, gik han af med Pensjon ; døde paa Aasmundrød ved Tønsberg 12 Juni 1826. Han var 1813 even R. D. O. og 1816 R. W. O.

* *Maren Stoltenberg* (f. i Tønsberg 1742, † 10 Maj 1816).

Jfr. Kraft: Norges Beskrivelse, 2. Udg. II. 278.

I Minerva 1794, II. 168—200: Noget om Vallø Saltverks Drift.

Lerche, Vincent Stoltenberg, Søn af Skibsreder *Vincent Stolten-rg L.* (født paa Vallø 1809) og *Jane Mathew Døderlein* (f. i Bergen 304), er født i Tønsberg 5 September 1837 og blev efter 3 Aars Skole-ıng paa Aug. Holths Institut i Kristiania Student med Haud 1855. an forlod dog snart Universitetet — «Lütkens Billard, Freyses Kafé og udentersamfundet var saa omtrent de væsentlige Kollegier, han under ı Studentertid havde frekventeret» — og rejste, efterat have været med ıa Studentertoget til Upsala 1856, i Oktober s. A. til Düsseldorf, i hvis unstakademis Antikklasse han optoges Vaaren 1857. Her arbejdede han næste Vaar først under Schadows, siden under Prof. Carl Müllers

Ledelse, men forsøgte saa paa egen Haand og udviklede sig navnlig ved Samliv med sin Landsmand og Ven Sophus Jacobsen. Paa Rejser langs Rhinen — den første i 1860 i Selskab med den svenske Maler A. Koskull — og til Venedig — han havde bl. a. 1864 offentligt Stipendium til en Studierejse i Syd-Tyskland og Nord-Italien — udviklede han sig — 1860—62 især under Vejledning af Professor Hans Gude — hurtigt som Arkitekturmaler i Akvarel, medens dog snart Interessen for Staffagefigurerne trængte Arkitekturinteressen i Baggrunden, paa samme Tid som han gik mere og mere over fra Akvareller til Oljemaleriet. Han har i næsten en Menneskealder været bosat i Düsseldorf, men har ellers paa sin Kunsts Vegne foretaget hyppige og vidtløftige Rejser dels i Norge, dels i Sverige og Udlandet.

* 1866 *Marie Rittershausen* (f. i Köln 1842).

Autobiografiske Bidrag i Forf.s «Med Blyanten», Ny Saml., S. 1—27. — *Biografi* af Johan Bøgh i Bergensposten 1885, No. 12 og 14. Jfr. Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 283; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 604; Europas konstnärer, utg. af A. Ahnfelt, S. 305. — *Et Billede af hans Atelier med Kunstnerens Portræt* findes i Skill.-Mag. 1887, S. 184.

Med Blyanten. Løse Blade af en Malers Skizzebøger. Med Initialer af V. St. Lerche. Kra. 1873 [ɔ: 1872] 8. XII S., 210 S., 1 Bl. (Anm. i Morgbl. 1872, No. 350 A).

Med Blyanten. Løse Blade af en Malers Skizzebøger. Ny Samling. Med Initialer af V. St. Lerche. Kra. 1874. 8. 4 Bl., 271 S., 1 Bl. (Anm. [af Niels A. Nicolaysen] i Morgbl. 1875, No. 20 A, hvortil Svar fra L. i No. 49 B).

Små Billeder for store Børn. 13 humoristiske Tegninger i Farvetryk. Kra. 1876. Fol. — Ny Samling. Kra. 1879. Fol.

Af Ny illustrerad Tidning var han artistisk og literær Medarbejder i en Række af Aar fra Bladets Grundlæggelse i 1865. Heri har han skrevet (og illustreret) følgende Bidrag: *1866*, No. 21 og 22: Skizzer från Bergen; No 26, 35 og *1867*, No. 6 og 8: Skizzer från Venedig; No. 30: Mössologiska studier, föredrag i sällskapet O. V. — *1868*, No. 1, 2, 3 og 5: Upp och ned i Norge. — *1869*, No. 7 og 8: Längs Rhen; No. 13: Tønsberg, ett barndomsminne. — *1870*, No 23: Mit Munkealfabet. — *1871*, No. 2: En juldröm; No. 20: «Land isigte». — *1872*, No. 10: Roeskilde, ett reseminne; No. 28: Mit Munkealfabet. — *1873*, No. 3: I Klosterkjelderen (Digt); No. 27, 29, 30, 31, 32, 34 og 42: Fra Düsseldorf til Nordkap; No. 39: Skaktavl (Digt). — *1874*, No. 2: En Ballade i Kileskrift (Digt efter Scheffel); No. 23: Mit Munkealfabet. — *1875*, No, 42 og 43: Genom Holland.

I Jule-Roser (Kbh.) 1885: En Kunstkjender.

I Aftenbladet 1876, No. 200: Mindedigt over Adolph Tidemand.

I Aftenposten har han i de senere Aar skrevet forskjellige Føljetoner, hvoriblandt anføres: *1887*, No. 622: I Kahytten; No. 688 og 691: En Varmmadsaften; No. 722: Birthes Bryllup. — *1888*, No. 1: Nytaarsvisiten hos Toldkassereren; *No. 247 og 249*: Græsta; No. 307 og 309: Fiskretur. — *1890*, No. 528: Münchhausen (*En Reiseerindring* og en Biografi).

Lichtlé, Jean Claude, er født i Geberschweier i Elsass den 12 Juni 1824, gjennemgik først Gymnasiet i Strassburg, senere det biskopelige Presteseminarium sammesteds og blev den 20 December 1851 presteviet. I 1854 kom han til Norge som Prest ved St. Olafs katholske Menighed i Kristiania, hvorfra han 1864 forflyttedes til den nyoprettede katholske Menighed i Gøteborg. I 1866 lod han sig indskrive i det apostoliske Præfektur for Danmark og blev ansat som Prest ved den katholske Menighed i Odense. Herfra vendte han 1886 hjem til sit Fædreland og overtog Stillingen som Aumonier (Sjælesørger) ved St. Barbaras Kloster i Strassburg.

Ang. Justitssagen mod ham for urigtig ført Liste over den katholske Menighed se — foruden hans ndfr. nævnte «Forsvarsskrift» — Underretsdommen i Mrgbl. 1858, No. 180 med en Forklaring af Dommeren i No. 181 og Højesteretsdommen i Norsk Retstidende 1859, No. 14 og 15. Jfr. ogsaa samtlige Kristiania-Blade for April og Mai 1858 og Holfeldt Houens Katholsk Intelligentsblad S. 17 fg.

Forsvarsskrift . . . til det norske Publikum. Chra. 1858. 8. 106 S. (Anm. i Norsk Kirketid. 1859, No. 5.)

Den katholske Troeslære og dens Vrængebillede, eller Dr. Grauls Forvanskninger og den katholske Sandhed, belyste af J. C. Lichtlé H. 1. Chra. 1866. 8. (Angaaende den i Titlen nævnte K. Grauls „Læresætninger" havde Forf allerede tidligere ført en Pennefejde med Pastor Th. C. Bernhoft, i hvis „Norsk Kirketidende" for 1863 nogle Artikler af L. findes Sp. 193—200 og 320—328; jfr. under Artiklen Bernhoft ovfr. I. 245.)

Den bedende Christen eller Vejledning for den Christnes Andagt i Kirken og i Hjemmet. Udgave for Ungdommen. Odense 1880. 8. XX S., 756 S.

Sange og Lege. Odense 1882. 8.

I Nordisk Ugeblad for katholske Christne findes flere Bidrag af ham.

I Aftenbladet 1856, No 271 og 279: Om den katholske Mission i Finmarken (jfr. No. 284); No. 295: En Oplysning (om samme Missjon, hvortil Svar fra Th. C Bernhoft i No. 303 og Gjensvar af L. i s. Bl. 1857, No. 2).

Lie, Carl Ludvig, Søn af nedennævnte Sorenskriver *Mons L.*, er født paa Eker 23 Februar 1830, gjennemgik Tromsø Skole og blev, privat dimitteret, Student med Haud 1847. I Juni 1853 tog han juridisk Embedsexamen med Laud, var derefter nogen Tid edsvoren Fuldmægtig ved Søndhordlands Sorenskriverembede og ansattes 1854 i Indredepartementet, hvor han, efter i Mellemtiden at have fungeret som Dommer ved Vaarsildfiskeriet (Vinteren 1856—57) og ved Lofotfiskeriet (Vinteren 1859—60), i Juni 1859 blev konstitueret og 25 Juli 1860 udnævnt til Bureauchef. I 1864 var han en Tid konst. Amtmand i Stavanger Amt. Efter fra 1876 til 1878 at have havt kgl. Konstitution som Expeditionssekretær i nævnte Departement, blev han i April 1878 udnævnt til *Assessor i Kristiania Stiftsoverret.*

* 1) *Johanne Michaeline Berg* (f. 11 Septbr. 1833, † 2 September 1868), D. af Lensmand Berg paa Voss og Ida Sophie Lie.

* 2) *Marie Birgitte Thaulow* (f. 14 April 1839), D. af Sogneprest til Norddalen Harald T. († 1845) og Benedicte Dorothea Møinichen († 1885).

I Morgenbladet har han siden April 1878 redigeret den udenlandske Artikel. Desuden har han i dette Blad siden 50-Aarene skrevet en stor Mængde Redaktionsartikler væsentlig af økonomisk Indhold, om Fiskerier og andre Næringsveje, om Beskatningsvæsen m. V. — Bidrag af lignende Art har han til forskjellige Tider leveret til Bergens Adr. Cont. Efterretn., til Thjems Adr. Cont. Efterretn. og til Hamar Stiftstidende.

I Almanaken for 1879, S. 38—44: Lidt om Norges Fiskerier. — I samme for 1887, S. 55-58: Noget om vore Fiskerier.

I Skilling-Magazin 1889, No. 32: Biografi af Stiftamtmand Kjerschow.

Lie, Emil Bernhard, foregaaendes Broder, blev født paa Kongsberg 9 August 1836, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1854 og juridisk Kandidat med samme Karakter i Juni 1860. Han var derefter i hele 17 Aar edsvoren Sorenskriverfuldmægtig hos sin Fader ved Embedet i Mandal, i hvilket han i længere Tid var konstitueret efter hans Afgang og hvor han desuden var virksom som Publicist, indtil han 1 Maj 1877 overtog Redaktionen af «Throndhjems Adr.-Cont. Efterretninger». Fra Throndhjem flyttede han i Slutningen af 1880 til Kristiania, da han efter Anmodning overtog Redaktionen af Novemberforeningens Blad «Budstikken», hvilken Stilling han igjen opgav, da han 11 November 1882 blev udnævnt til Byfoged paa Tromsø, hvor han døde 24 Januar 1891.

* 1861 *Nicoline Bessesen* (f. 28 Maj 1840), D. af ovfr. I. 249 nævnte Provst og Sogneprest B. T. B.

Nekrologer i Aftpst. 1891. No 51; i Morgbl. s. A. No. 47; i Tromsøposten s. A. No. 8.

Flyveblad til Vælgerne i Lister og Mandals Amt. [Mandal. Marts 1868.] (Fulgte som Bilag med „L. og M. Amtstid." 1868 og optryktes bl. a. i Berg. Tid. s. A. No. 81 og 82. Anm. i Morgbl. 1868, No. 96 A.)

Politisk Folkeblad for alle Stænder. Red. og udg. af Emil Lie. No. 1—14. Mandal 16 Septbr. 1870 — 31 Marts 1871. 2sp. 4. (Heri skrev han alt.)

Han var navngiven Redaktør af Throndhjems Adr.-Contors Efterretninger fra 1 Maj 1877 til 30 Juni 1882, idet han i det sidste $1^1/_2$ Aar ledede Redaktionen fra Kristiania.

Han var navngiven Redaktør af Budstikken fra Bladets Begyndelse 4 Januar 1881 til 7 Juli 1883.

I Illustreret Nyhedsblad 1862, No. 26: Fra Mandal.

I Tromsøposten 1886, No. 38 fg.: Om diplomatiske Anliggender. — 1888, No. 20 fg.: Foredrag i Grundlovsforeningen den 6 Marts 1888 om den politiske Situation.

Under sit Ophold i Mandal leverede han i adskillige Aar Bidrag til Lister og Mandals Amtstidende, i hvilket Blad han «af og til skrev ledende Artikler og jævnlig gav Raad med Hensyn til indsendte Stykker» (Pol. Folkebl. No. 1). — I Aftenposten skrev han under sit Ophold paa Tromsø dels Breve derfra, dels forskjellige politiske Artikler.

Lie, Fredrik Gill, Søn af *Johan Herman L.* (f. 10 Marts 1803, † som Sogneprest paa Moss 18 Januar 1873 — jfr. Moss Tilskuer 1873, No. 7 og Gjengangeren s. A. No. 20) og *Mette Maren Stabell* († 25 April 1852), er født paa Molde, af hvis Middelskole Faderen den Gang var Bestyrer, 26 April 1833, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1852 og i Oktober 1861 Realkandidat med Laud. Han blev 1862 ansat som Lærer ved Nissens Skole, udnævntes 17 Februar 1866 fra 1 Aug. s. A. at regne til Adjunkt ved Drammens lærde og Realskole, hvorfra han 12 Oktober 1872 befordredes til Overlærer ved Kristianssands Kathedralskole og 1876 til Konrektor ved samme. Han er siden 1880 tillige Lærer ved den tekniske Aftenskole i Kristianssand.

* *Amalie Nielsen* († 13 August 1889).

I Mathematisk Tidsskrift (Kbh.) III. 38—43: Konstruktion af Keglesnittene.

Lie, Halvor, efterfølgendes Broder, blev født i April 1856, gik et Aars Tid paa Hvitesejds Seminarium, men maatte paa Grund af Sygdom slutte der og døde 19 Februar 1876.

Jfr. Mindedigtet «Hallvor, Bror min» i John Lies «Aarolilja», S. 67—72.

Sammen med Broderen udgav han Digtsamlingen Hugaljo, hvor hans Digte er trykt S. 75—101.

I Fedraheimen 1879, No. 42: Segnir fraa Førsdal, fortaalde av Halvor Lie.

I Haandskrift efterlod han sig en hel Del Salmer paa det almindelige Skriftsprog.

Lie, John, er født i Fyresdal 8 Maj 1846. Hans Fader *Peder Haakonsen Tovsrud* var en fattig Husmandsgut fra Bøhered, som kom til Fyresdal, hvor han blev Skolelærer, efterat han en Tid havde faaet lidt Undervisning paa Kostskolen i Hvitesejd. Som ældre Mand fulgte han en Datter til Amerika og blev derover i 4 Aar. Efter Tilbagekomsten blev han igjen Lærer i Fyresdal, men den tidligere kjæmpesterke Mands Helse havde i Amerika faaet et Knæk, og Juledag 1883 døde han i en Alder af 66 Aar. Hans Enke *Liv Jonsdatter Husstøil* (f. 1823) lever endnu. Nogen ordentlig Skolegang fik Sønnen Jon aldrig, undtagen to Aar paa Hvitesejds Seminarium, hvorfra han blev dimitteret med Udmerkelse i 1862. Som Autodidakt har han derimod læst meget, lidt af hvert, men uden Plan. Goethe, Schiller, Heine o. fl har han læst i Originalsproget; han prøvede ogsaa en Tid paa Engelsk, men det gik

ikke. Rim og Vers begyndte han at forfatte i sit 8de Aar; mens hans Mor var i Fjøset og han selv sad inde og passede en yngre Søster, omsatte han alle Budordene og hele Katekismen, som Moderen havde lært ham, paa Vers, som han «sang ud i Stuen». I 12—13 Aars Alderen digtede han Kjæmpeviser, mens han gjætede Kreaturene; han kom paa dette ved at se sin Mor og Mormor faa Betaling for at kvæde Viser for Sophus Bugge, som paa den Tid rejste i Thelemarken og samlede Folkeviser. Efterat han var kommen hjem fra Seminariet, fik han Ansættelse som Lærer i sin Hjembygd og vedblev som saadan i omkring 14 Aar; siden var han Huslærer en Tid hos Lensmand Qvisling og en Sommer oppe ved Hamar, hvor han ogsaa om Sommeren 1877 en Tid besøgte Skolen paa Sagatun. En Vinter derefter holdt han selv en fri Folkehøjskole hjemme i Fyresdal og i næsten 3 Aar var han saa Handelsbetjent i Fyresdals Forbrugsforening. Efterat han i 1882 havde giftet sig med *Torbjørg Rinden* (f. i Marts 1855 og Datter af Jørund Bjørgulfsen og Gunhild Olavsdatter Rinden), overtog han sin Faders Gaard Li i Nærheden af Veum Kirke i Fyresdal, hvor han siden har levet i trange Kaar som Bonde og Forfatter. Paa Henvendelse fra Udgiveren af «Norsk Forf.-Lex.» har han i et Brev, hvorfra ogsaa ovenstaaende Oplysninger er hentet, givet en Skildring af sine Livs- og Forfatterkaar, af hvilken følgende Uddrag er et Billede ikke uden Interesse i flere Henseender: «Eg hev prøva mangt Arbeid; eg hev spadt upp Aakr, brote Stein, hogge Ved, timra, skomakra, snidkra; eg hev gjort Tresko og skrivet Romanar, spika Flisar og digta Songar so fine som Fivreld leikande millom Blomor. Eg hev eit Mot som Tor, ei Fantasi som Per Gynt, ein Energi som Mauren, hellest ha eg laange slutta skrive. Men eg kan inki slutta. I Kvildestunderne sit eg der, kved Visur og spilor paa Hardangfela. Og so skriv, skriv for Maten.»

Portræt med biografiske Notitser i hans ndfr. nævnte Bog «Fra Fjeldbygden». Jfr. Varden 1889, No. 99 fg. af *Bk. T.* [ɔ: Bendik Taraldsen]; Dagbl. 1891, No. 243; Letterstedtske Nord. Tidskr. 1891, S. 356—58 af Richard Steffen.

Hugaljo. [Digtsamling i Molands Dialekt.] Av John og Hallvor Lie. Kra. 1874. 8. 101 S., 3 Bl. (John Lies Digte er trykt S. 1—71.)

Knut Trondsen. Fortælling fra Telemarken. Særtryk af „Oplandenes Avis". Hamar 1878. 16. 406 S. (Anm. af G.[arborg] i Fedraheimen 1878, No. 76, 77, 78 og 80. Senere har Bogen været trykt som Fraklipningsføljeton i „Varden" 1889, No. 99 fg. og i „Drammens Blad" 1890, No. 5 fg., ligesom den i 1878 blev eftertrykt som Føljeton i „Decorah-Posten", der i 1889, da Bladets Abonnenttal efter dets eget Sigende var steget fra 3,000 til 26,000, trykte Fortællingen op igjen og udgav den i Bogform i to Oplag).

Aarolilja av John Lie. Kra. 1879. 8. 2 Bl., 84 S.

Staali Storli. En Fortælling fra Telemarken. Hamar 1880. 8. 475 S., 1 Bl. (*Særtryk* af «Oplandenes Avis», hvor den stod som Føljeton fra 28 Januar 1880 til 22 *Januar 1881*. Senere har ogsaa denne Bog været eftertrykt i «Decorah-Posten» i Iowa).

Grindal-Saga. Fortælling. Drammen 1888. 8. (Særtryk af „Drammens Blads" Føljeton 1888, No. 211 fg.)

Magnhild og Olav Fortælling Drammen 1889. 8. (Særtryk af „Buskeruds Amtstidende" 1889, No 64 fg) — [Ny Udgave] Kra. 1890. 8. 139 S.

Fra Fjeldbygden. Fortællinger. („Decorah-Postens" Præmiebog for 1890 —1891.) Decorah, Jowa 1891. 8. 136 S. (Ogsaa trykt som Føljeton i „Opl. Avis" 1891, No. 200 fg. og derfra i Særtryk.)

I Fedraheimen — foruden adskillige Digte — i Aarg. *1879*, No. 9 og 12: Troll-Draumen. — I Aarg. *1880*, No. 26: Minni fraa Seljord; No. 49: Eit frimodigt Or. — I Aarg. *1881*, No. 3: Brevsending; No. 11: Til Søren Jaabæk! (Dikt); No. 14: Kjeringi mot Straumen; No. 19: Bondehelsing til Henr. Wergeland 17. Mai 1881; No. 35: Moral.

I Sæbyggjen (1. Aarg.) 1890, No. 25 og 26. Kvifor buret paa Heggtveit ramla ned paa jolestaen; No. 26: Ska Bjørnson afskaffast no? No. 28 og 29: Litt om Leo Tolstoj; No. 36 og 37: Um denne fers „konsta"; No. 40, 41 og 42: Herjus Hagen (Forteljing); No 50: Om korleids det gjekk anarkisten i Fyrisdal.

I Østlandsk Tidende 1880, No. 148: Mæ Kyrkja. Eit Folkelivs-Fotografi fraa Telemarken.

Ellers findes af ham forskjellige Bidrag paa Vers og i Prosa, paa Skriftsprog og paa Landsmaal, i Oplandenes Avis, Varden, Nordmanden, Nora, Agderposten m. fl.

Utrykt er endnu Gunhild Haugland, en Fortælling paa Landsmaal, og Stein Findal og Mester Knut, en 3 Binds Roman fra det 16de Aarhundrede.

Hans Hustru, som i 1880 besøgte Folkehøjskolen paa Vonhejm i Gausdal, har skrevet et og andet i Fedraheimen, bl. a. Fortællingen «Ragnhild Slettevold». I den seneste Tid har hun skrevet «Hverdagsbilleder» og Breve fra Norge i «Decorah-Posten».

Lie, John Andreas, Søn af Sorenskriver i Stør- og Værdalen *Lars L.* (f. i Hejrefos 11 November 1770, † paa Gaarden Gilstad i Skogn 8 Februar 1829) og hans 1ste Hustru *Caspara Frederikke Gill* (f. 9 Oktober 1778, † 28 Juni 1826), blev født 6 Juni 1799 i Høland, hvor Faderen den Gang var Sorenskriverfuldmægtig, men hvorfra han med Familje i 1804 drog til Kjøbenhavn, hvor han blev ansat som Kopist i Hof- og Stadsretten. Endnu mens den engelske Flaade laa i Sundet efter Kjøbenhavns Bombardement i 1807, rejste Familjen, da Faderen var udnævnt til Sorenskriver, hjem igjen til Norge. Efter en kort Tids Skolegang i Kristiania blev den ældste Søn efter Forældrenes Flytning sat ind i Throndhjems Kathedralskole, men igjen efter sit eget Ønske taget ud af Mesterlektien og i November 1818 sendt til Kristiania, hvor han saa, privat dimitteret, blev Student med Haud 1819. Han var derefter i flere Aar Huslærer dels i Kristiania, dels i Land, saa at han først ved Juletid 1823 tog Andenexamen og derpaa begyndte at studere Medicin. Den 1 Juni 1825 blev han konstitueret Batterikirurg i Kristiania og begyndte nu saa smaat at praktisere som Læge. Hans Studier ved Uni-

versitetet blev atter afbrudt eller sinket, da han Sommeren 1827 blev ansat som Timelærer ved Kristiania Kathedralskole, hvilken Post han opsagde ved Udgangen af 1831. Uden Examen vedblev han at praktisere som Læge i Hovedstaden, fik en overmaade stor Praxis navnlig i Haandværksklassen, men ogsaa som Huslæge i adskillige «gode Huse», og først efterat han havde fulgt sin navnkundigste Patient, Henrik Wergeland, til Graven, tog den gamle Praktikus, efter Admonitioner fra Kirkedepartementet, igjen alvorlig fat paa sine Examensstudier, hvorefter han i Oktober 1848 underkastede sig den medicinske Embedsexamen med Laud. Den 3 Juli 1850 blev han saa udnævnt til det Embede, hvori han havde været konstitueret for 25 Aar siden, til Batterikirurg i Artilleribrigaden. Den 21 August 1862 udnævntes han til Korpslæge ved Armeens Hovedstation og i dette Embede blev han staaende til sin Død 25 Januar 1882. Han blev 1862 R. W. O. og 21 Januar 1875 «for fortjenstfuld Embedsvirksomhed» R. St. O. O.

* 16 Oktober 1828 *Fredrikke Cathrine Grønvold* (f. 25 April 1808, † 28 Maj 1886), D. af Krigsraad Fredrik Johannes G. († 1825 som Ejer af Sem i Borre) og Petronelle Cathrine Flor, en Søster af ovfr. (II. 312 fg.) nævnte Pierre Poumeau F.

Portræt med Biografi af D. T.[hrap] i Skill.-Mag. 1890, No. 50 og 51. — *Nekrolog* i Aftpst. 1882, No 26 A. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 24 fg.; Morgbl. 1875, No 233 A og 1878, No. 286 A.

Lærebog i Akiurgien, som Grundlag ved Forelæsninger og til Brug ved Repetition, af Ernst Blasius. Oversat af J. A. Lie. Chra. 1839. 8. VIII S., 549 S.

Sygdomme i Barnealderen af Aug. Fr. Hohl. Oversat af J. Lie. Chra. 1852. 8. 80 S. (O. m. T. „Samling af underholdende og belærende Afhandlinger", H. 1 [eneste]).

Kortfattet Anviisning til Dissection for de medicinske Studerende af *Dr.* Th. L. W. Bischoff. Oversat af J. A. Lie. Chra. 1857. 8. 40 S.

Lie, Jonas Lauritz Idemil — han har altid blot været kaldt med og har selv blot brugt det første af disse Fornavne — er født den 6 November 1833 paa Eker, hvor Faderen, den ndfr. nævnte *Mons Lie*, den Gang boede som Prokurator. Slægten stammer fra Gaardmandsfolk paa Gaarden Storeli i Drøjlierne oppe ved Røros, paa Nordsiden af Dovre — derfra ogsaa Slægtsnavnet Lie. Hans Oldefader Mons Lie (f. 15 Februar 1757, † 2 August 1827) drog som Gut fra Fjeldbygden til Throndhjem, hvor han til en Begyndelse fik en liden Post paa Foged Klingenbergs Kontor, men snart kom han til at styre hele Fogedkontoret, kom senere «ved sit gode Hoved og sine indsamlede Kundskaber og Erfaringer ind paa Embedsbanen, først som Sagfører og siden som Raadmand» (Brev fra Carl Falsen til A. Faye i dennes «Norge i 1814», S. 231), tilsidst som Politimester i Throndhjem, hvor han blev baade

formuende og formaaende og spillede en Hovedrolle ved Begivenhederne før og under Christian Fredriks Besøg deroppe i Februar 1814 som Leder for det Parti, der mente, at «Norges Frelse og Held kun var at søge i en Forening med Sverige» under en fri Forfatning (Carl Falsen *l. c.* S. 230—33; jfr. Fra Biskop P. O. Bugges Haand, S. 50 fg. og «En Stump af Jonas Lies Ættetavle» i Opl. Avis 1889, No. 85). Ligesom politiske Interesser har været sterkt udprægede hos hans Efterkommere, var Mons Lie ogsaa Slægtens første Poet, idet han under Krigen i Begyndelsen af Aarhundredet skrev flere Sange i Landsmaal, hvoraf en endnu er opbevaret. I Sønnesønssønnen blev først den ene, saa den anden af disse Slægtsinteresser den herskende Evne. Da Jonas Lies Fader i 1839 var flyttet fra Eker til Tromsø, kom Gutten under Indflydelse af Naturforhold og et ejendommeligt Folkeliv, som først fik sit Udslag i hans uimodstaaelige Lyst til selv at blive Sømand og senere, ved Aartier bagefter at gjennemleves i Erindringen, gjorde ham til Nordlands, til Sømandens og Sølivets Digter. Fra sit 5te til sit 12te Aar levede han paa Tromsø. Selv har han for nogle Aar siden i et Tidsskrift (Ill. Tid. f. Børn, udg. af Nordahl Rolfsen, II. 259 fg.), som ellers ikke skulde ventes at kunne yde Bidrag til literærhistoriske Kildestudier, skildret sit Liv i Gutteaarene i Landets nordligste Stiftsstad. Sin Skolegang begyndte han hos Frøken R., hos hvem han lærte ABC'en og at skrive Bogstaverne; men han tog Skolepligten i ganske utrolig Ro og Mag, saa han hver Dag regelmæssig kom ikke mindre end et Par Timer for sent. Han afveg ikke fra den strake Skolevej i Gaden, men han havde det med at maape og glo og falde i Staver over alt, hvad han saa. Et Par Aar efter kom han ind paa «Vexelskolen», hvor der gik baade Gutter og Piger. Læreren var en saare streng Herre, men han var en Mester i at bringe Kundskaben præcist og klart ind i Eleverne, og Lie erkjender, at han i den Retning har ikke lidet at takke ham for. «Men Maaden var Skoledespotens. Han skræmte sig ind i vort Blod, og min Følelse var simpelthen Rædsel». Fra denne Opdragelses- og Undervisningsanstalt blev Jonas Lie forfremmet til Middelskolen og kom sammen med bare ældre Kammerater. Blandt Skolens Lærere var der en, til hvis Karakteristik Lie — som i sine Gutteaar var alt andet end Skolelys, skjønt han siden er bleven Skolens navnkundigste Elev — et Par Gange lejlighedsvis har givet Bidrag, som paa samme Tid belyser baade Læreren og hans Elev. Denne Lærer var O. T. Krohg, mere kjendt under Forfattermerket *L. T.* (cfr. ovfr. S. 394). «Han var — jeg anfører Lies egne Ord *l. c.* S. 263 — paa en Gang baade min Forfærdelse og min Fortryllelse. Hvor han slog! Og hvor han var morsom! Ingen kastede Snebold eller rendte paa Ski som han, ingen fortalte og gav os Greje paa alt muligt og vidste at aftvinge den mindste Ting Interesse som han. Og norsk Stil! — det var rene Fornøjelsestimer, fri

Meddelelse, klar Vej og interesseret Modtagelse af alt sundt og kvikt, vi bare havde paa Hjertet. Han fandt altid noget i enhver Gut. Men lige saa villig, som han var, naar vi sejlede paa Eventyr paa Landkartet, til at forklare os den Ubegribelighed, hvorfor Norge, som den Gang talte 1,400,000 Indbyggere, ikke kunde erobre Grækenland, som bare havde 700,000, lige saa rask var han til at give en Ørevask med sine sterke Næver, naar det viste sig, at vi i Tillid til, at Underholdningen skulde optage Timen, ikke havde læst Leksen. Og bag al Gemytligheden stod dog altid som en sletikke saa fjern Udsigt — Spanskrøret. Der maatte ikke vanke Femmere for mange Gange, før det kom susende. Og Spanskrør af L. T., det vilde sige gule og blaa Render over Ryggen i otte Dage. Men dermed var da ogsaa Affæren opgjort uden Nag fra nogen af Siderne». (Jfr. A. E. Eriksen: Fra Tromsø skoles fortid, S. 24 fg.) «Men alle disse Skolebænkens vexlende Skjæbner og Gjenvordigheder var dog kun Biomstændighederne og ligesom den ydre Ramme. Der var hede Guttevenskaber med Begejstring og Offertrang og saare Sind. Der var Flammer fra Danseskolen og andensteds med Lidelser og Krænkelser saa bitre, som kun unge Sind, der kommer ny fra Naturens Haand, er istand til at føle dem. Der var Drauge- og Spøgelsehistorier ude i Pigekamrene, som fyldte hver Krog af Fantasien med bare Havets og Fjærens og Mørkets Utysker, saa det isnede i En af Rædsel». Slig levede «Den Fremsyntes» Forfatter sin første Barndom. I August 1846 blev han sendt til Fredriksværn for at optages paa Søkadetinstitutet og tilbragte nu et Aars Tid som Aspirant der, men hindredes ved sin Nærsynthed fra at kunne gaa videre paa den Vej og blev saa sat ind paa Kathedralskolen i Bergen, hvortil Familjen nu var flyttet efter Faderens Udnævnelse til Sorenskriver i Søndhordland. I fire Aar gik han paa Latinskolen der, hvor han bl. a. til Lærer i Modersmaalet fik en ligesaa udpræget ejendommelig Personlighed, som den, han havde havt paa Tromsø, nemlig Overlærer Lyder Sagen. Han blev imidlertid ikke dimitteret fra Skolen, men fik sin sidste afsluttende Forberedelse for Universitetet paa Heltbergs Studenterfabrik i Kristiania, hvor han kom ind ved Nytaarstid 1851 (jfr. Bjørnsons Digt «Gamle Heltberg» i Digte og Sange, 2. Udg., S. 156). Dimitteret af M. U Schmidt, senere Bestyrer af Tanks Skole i Bergen, blev han Student med Haud 1851. Sommeren 1853 tog han Andenexamen med samme Karakter og valgte nu til Embedsstudium Lovkyndighed. Sommeren 1858 gik han op til Examen, men da han ikke fik bedre Karakter end Haud, tog han om igjen til Julen s. A. og blev da juridisk Kandidat med Laud. I de Studenterlivsaar, som saaledes afsluttedes med en god juridisk Examen, havde Lie, som, da han kom til Universitetet, var «en lidet udviklet, meget naiv og tilbageholden Yngling», sluttet Venskab bl. a. med flere af de unge samtidige, som senere skulde komme til at tage ledende Stilling i Landets literære og

offentlige Liv. Han var ogsaa i disse Aar begyndt at producere, men det var et Andenhaandsarbejde, som tog sin Næring · mere fra hans Omgangsfæller end fra hans egen Sjæl. Literaturen og det offentlige Liv øvede nok sin dragende Magt over hans Sind, men forsigtige Hensyn paabød ham under de givne Forhold at holde sig til en juridisk Kandidats slagne Landevej. Han fik kort efter Examen Ansættelse som Kopist i Revisjonsdepartementet, men fandt snart, at hans Kald i hvert Fald ikke var at sidde og revidere Skyds- og Diætregninger, og han tog efter nogle Maaneders Arbejde der Afsked med Departementet og bosatte sig Sommeren 1859 som Overretssagfører paa Kongsvinger. Her kom han efterhaanden ind i et merkantilt-finantsielt mere end juridisk Forretningsliv af ikke lidet Omfang, navnlig gjennem sin Forbindelse med Bankchef A. B. Stabell og som Hypothekbankens Kommissjonær for Solør. Men hans Held var ikke ligesaa stort som hans Forretnings Omfang, og da den store Krise i Midten af 60-Aarene var brudt ud over Skovbygderne i Glommendalen, besluttede Lie sig til, «efter at have gjort bitre Erfaringer i Livets praktiske Skole», at følge, hvad der mere og mere var kommet til at staa for ham som hans Livskald: han opgav Sagførervirksomheden og flyttede Høsten 1868 til Kristiania for at leve af og for Literaturen. (Jfr. hans «Farvel til Glommendalen» i Digte af 1889, S. 16—18.) Til en Begyndelse blev det mest en Fortsættelse af den Forfattervirksomhed, han lejlighedsvis havde øvet ogsaa fra Kongsvinger af: politiske og essayistiske Artikler til forskjellige Blade, Redaktionsarbejde (bl. a. i «Chra. Nyheds- og Avertissements-Blad» under Storthinget 1868—1869, i «Dagbladet» og i «Norsk Folkeblad» 1870), Lejlighedsdigte o. l. Navnlig som Lejlighedsdigter var han ved enhver Anledning søgt og højt skattet, efterat han var flyttet ind til Hovedstaden, medens den Samling af «Digte», som han udgav til Julen 1866, efterat han først havde «ofret en Hekatombe af Poemer til Luerne», blot havde vakt en delvis Anerkjendelse hos Kritikerne og meget liden Opmerksomhed hos den bogkjøbende Almenhed. Saameget større Opmerksomhed vakte det, da Bjørnstjerne Bjørnson under sit Besøg paa Tromsø Sommeren 1869 i en Festtale dvælede ved Lies Digterbegavelse og bl. a. udtalte de Ord: «Hans Venner ved, at han blot behøver at stikke Haaven ned i sig selv, for at faa den fuld op». Det var dette, Jonas Lie gjorde det følgende Aar, da han skrev «Den Fremsynte», som blev det literære Julemarkeds Begivenhed i Norden i 1870 og som med et Slag erobrede sin Forfatter en Plads blandt Norges Digtere. Det var forbi med — han har selv kaldt dem «de snare Gjæsteroller», han hidtil havde givet i Literaturen. Til Publikums Anerkjendelse af hans Talent kom nu ogsaa hurtigt de offentlige Myndigheders Understøttelse af hans Udviklingsbetingelser. Ved kgl. Res. af 29 April 1871 fik han først et Stipendium af 250 Spd. til en Rejse i Nordland eller andre af Landets fjernere Kystegne for at studere

Trykt 22 December 1891.

Folkekarakter, Levesæt og Naturforhold til Brug for sit Forfatterskab, til længere Ophold paa det enkelte Sted, for — heder det i hans Indberetning til det akad. Kollegium — «at vinde et Blik paa det, som jeg vil kalde Stedets sjælelige Karakteristik, der for min Retning altid bliver Hovedsagen». Efter en kortere Udflugt til Egnen omkring Drammen og Svelvik «for at faa Rede paa de gammeldags Skipperforhold og gamle Dages Trælastfart i Kristianiafjorden», — et Felt, hvorover han erhvervede sig et yderligere fyldigt Indblik paa Rejsen fra Drammen til Amsterdam om Høsten samme Aar — foretog han i Juli og August 1871 en Rejse rundt hele Kysten til Tromsø. Et kort Gjensyn opfriskede let Indtrykkene fra hans Barndomsdage deroppe; siden studerede han under et Ophold i Ranen de nordlandske Fjelddales ejendommelige Natur og Befolkning, fik sat sig ind i de gammeldagse Landhandlerforhold og Almuens Handelsliv, tilbragte senere en Tid paa Tjøtø, hvor det nordlandske Liv ved Havkanten med Jægtebrug og Baadbrug og Vær kom nær til hans Iagttagelse lige saavel som Sagnhistorien og Almuens Folkevisedigtning under hans Færden i Omegnen af Peder Dass's gamle Sæde Alstadhaug. Efter Studier af Finnelivet under Ophold i Balsfjorden og paany i Tromsø, drog han langs Kysten over Throndhjem tilbage til Kristiania med «en sjælelig Forfriskelse og Glæde» og «et nyt Syn paa Mangt og Meget», med «nyt Mod og Lyst og friske Kræfter til at virke». (Indberetning til det akademiske Kollegium fra Rom af 30 November 1871.) Allerede før han havde tiltraadt den her omtalte Rejse, havde han ved kgl. Res. af 27 Maj 1871 faaet et Stipendium paa 400 Spd. af Statsmidler «for under et Ophold i Udlandet at uddanne sig som Digter», hvilken Understøttelse med samme Beløb gjentoges ved en ny Stipendieuddeling den 17 Juni 1872, ligesom han i 1871 havde faaet en Rejseunderstøttelse af det Schäfferske Legat. Nogle Uger efterat han var kommen tilbage fra sin Nordlandsrejse, brød han med Familje op fra Kristiania og drog i Slutningen af Septbr. over Holland, Belgien og Frankrige, — han opholdt sig en kort Tid i Paris, hvor navnlig Louvre lagde Beslag paa hans Tid og Opmerksomhed — via Marseille til Civita Vecchia og Rom, hvor han ankom i Midten af Oktober. Her fandt han snart hvad han selv (i Indberetning til Kirke-Dept. af 1. Decbr. 1871) kalder «det almene Universitet for al Skjøndannelse» og her blev han nu boende i flere Aar; om Sommeren flygtede han op til den lille By Rocca di Papa i Albanerbjergene, men «stavrede dog en brændende Sommerdag flere Mile gjennem den tørre tunge Sand for at naa Havet. Da han var fremme, lagde han sig paa Knæ, øste Sjø paa Ansigt og Pande og drak nogle salte Draaber af sin hule Haand». (Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen, S. 526.) Han skrev i de Dage paa «Lodsen og hans Hustru». Da denne Bog udkom, var Lie i Begyndelsen af 1874 kommen paa Besøg i Hjemmet, og under dette Ophold bevilgede Storthinget ham den

17 April 1874 enst. og uden Debat efter en enstemmig Indstilling fra Gage- og Pensjonskomiteen en aarlig Digtergage af samme Størrelse som de Bjørnson og Ibsen tidligere tilstaaede.*) Da han igjen drog ud, slog han sig for de nærmest følgende Aar ned dels i Dresden, dels i Stuttgart, mens han om Sommeren for det meste flyttede til «det skjønne, af Skove omkransede og med al dets fjeldstore Naturherlighed saa om Hjemmet mindende Berchtesgaden» i det bayerske Højland (jfr. hans Skildring af dette hans og Ibsens hyppige Sommeropholdsted i Thj. Adr. 1880, No. 225). Efter et Par Aars Ophold i Udlandet vendte han atter hjem paa et længere Besøg ved Juletid 1876. Størstedelen af det følgende Aar tilbragte han hjemme i Norge, hvor han dels i Januar Maaned holdt nogle offentlige Forelæsninger i Studentersamfundet om «Materialisme og Idealisme» (jfr. Nyt norsk Tidsskrift I. 162 fg., Aftenbl 1877, No. 16 og 23 og Morgbl. s. A. No. 19 A.), dels i forskjellige andre Byer i offentlige Foredrag meddelte Billeder fra sit Ophold i Italien eller oplæste sin den Gang endnu utrykte Fortælling «Susamel». Fra dette Norgesbesøg vendte han tilbage til Dresden, hvor han saa var bosat, til han Vinteren 1881—82 tog Ophold i Hamburg, mens han var beskjæftiget med Udarbejdelsen af «Gaa paa». Efter et Par Maaneders Sommerbesøg i Norge i 1882, hvorunder han boede paa Tromøen ved Arendal, flyttede han til Paris, som siden har været hans stadige Opholdssted, indtil han i Novbr. 1891, efter sit sedvanlige Sommerbesøg i Berchtesgaden, rejste til Rom for paany at slaa sig ned en Vinter i Italien.

Af ydre Udmerkelser har Lie modtaget det første uddelte Exemplar af Kong Oscar II's Belønningsmedalje i Guld, stiftet ved Kroningen i Throndhjem 1873, til hvilken Lie havde skrevet Kantaten, samt St. Olafs Ordenens Ridderkors «for literær Fortjeneste» den 21 Januar 1875.

* 26 Maj 1860 *Thomasine Henriette Lie*, hans Søskendebarn (f. i Grue i Solør 26 Decbr. 1833), D. af Prokurator Mikkel Strøm L. og Ingeborg Birgitte Møinichen og en Søster bl. a. af Pianistinden Fru Erika Nissen.

Portræt med Biografi i Almuevennen 1871, No. 11; i Skilling-Magazin 1872, No. 1 [af J. B. Halvorsen]; i Ill. Tid. XVI. [Kbh. 1874—75], No. 790 af Johan Bøgh; i Ny Ill. Tid. 1876, No. 3 og 4; i Ny Ill. Tidning 1875, S. 193 og i s. Bl. 1884, No. 16 [af Georg Nordensvan]; i Husvennen [Kbh.] 2 Oktbr. 1881 af Bertel Elmgaard; i Nutiden [Kbh.] 1882, No 311 af F. V. Grejbe; i Nordstjernen [Kbh.] 1885, No. 1; i Verdens Gang 1884, No. 11; i Norske Digtere, udg. af Nordahl Rolfsen S. 522 fg.; i Nordiske Digtere, udg. af P. Hansen, 2 Udg., S. 652 fg.; i Neuer Kosmos (Minden) 1889, foran den der paabegyndte Oversættelse af «Gaa paa!». — *Autobiografiske Bidrag* findes i flere af hans ndfr. anførte Bladartikler og trykte Brevuddrag, se navnlig hans

*) Storthingets Bevilgning hvilede paa en kgl. Prp. af 8 Novbr. 1873, hvilken var foranlediget ved en til Kirke-Departementet s. A. indgiven Forestilling fra M. J. Monrad, Jørgen Moe og Fr. Giertsen. (Jfr. Storth. Forh. 1874, I., Sth. Prp. No. 1 A, S. 4 fg., og VI. S. 134).

Redegjørelse i Anledning af Wergelandsmonumentet i Dagbl. **1881, No. 92 og hans** Brev ang. «Nyt Tidsskrift» i Morgbl. 1882, No. 18 A. — ***Digte til ham*** **findes i Ill.** Familieblad IV. 31. af Johan Bøgh («Ved en Fest i Rom 1872»), **i Den norske Ar-**bejder. 1874, No. 4 af G.[arborg] («Til Jonas Lie ved Hjemkomsten»); **i Lister og** Mandals Amtst. 5 Septbr. 1874 af A. Frigstad; **i Fredrikstads Tilskuer 19 April 1877**; i Nordlands Trompet I. af Komponist Ole Olsen. — Til ***Historien om hans Ophold i Udlandet*** findes Bidrag bl. a. i Dagbl. 1885, No. 185 og 198 (ang. **hans Sølv-**bryllupsfest i Paris); i Bergens Tid. 1889, No. 166 («En Visit **hos Jonas Lie**», Brev fra Paris af K. B.); i Aftonbladet 1889, No. 250 («Hos Jonas Lie», **Korre-**spondence af Alvar A—, overs. i Uddrag i Morgbl. 1889, No. 572). — ***Bidrag til hans literære Karakteristik og Bedømmelse*** findes — foruden **i de mange ndfr. anførte** Recensjoner — bl. a. i Bergensposten 1878, No. 132, 135 og 137 [af Joh. **Bøgh** (?)]; i Menneskevennen 1882, No. 11; i Framåt 1887, S. 114—117 («Jonas Lie og **August** Strindberg» af Clara Bergsøe); i Dagny 1887, S. 260—267 («Qvinnotyper **och qvinno-**öden i Lies senaste arbeten» af N. Erdmann); i Finsk Tidskrift XXV. (1888), S. 338 —351 («Jonas Lie, en porträttstudie» af N. Erdmann); i Unsere Zeit 1888, I. 551—564 («Jonas Lie. Von Leonard Marholm»); i Mag. f. d. Lit. d. Auslandes 1891 («Tor Hedberg und Jonas Lie» von Ola Hansson); af Herman Bang **i hans Dedikation til Lie** af Novellesamlingen «Under Aaget» (Kbh. 1890), S. 1—21 og i Aftenposten 1884, No. 241 A og 242 A (Referat af Bangs Foredrag i Kra. 13 Oktober s. A.); i St. Petersburger Zeitung 188* («Zwei Dichter in Paris»); i The Boston Literary World XIII. 114 fg.

Jfr. videre: M. Sundt: Studenterne fra 1851, S. 25 fg.; Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 294 fg.; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg, IV. 621 fg.; Nordisk Familjebok, IX. 1232 fg.; F. Bornmüller: Biogr. Schriftsteller-Lexikon, S. 431 fg.; Meyers Konv.-Lex., 4. Ausg., X. 770; Brockhaus' Conv.-Lex., 14. Ausg.; A. de Gubernatis: Dizionario biografico (Firenze 1879), S. 1197.

[1] **Digte.** Chra. 1867 [ɔ: Decbr. 1866]. 8. 79 S. (Anm. i Morgbl. 1866, No. 349; i Aftenbl. 1867, No. 6; i Ill. Nyhedsbl. 1866, S. 232; i Norsk Folkebl. 1866, No. 50; i Hamiltons Nord. Tidskr. 1867, S. 227 fg. af C. Rosenberg; i Ill. Tid. [Kbh.] VIII. 121; i Fædrelandet 1866, No. 302 af H. J. Greensteen.)

[2] Digte. Kbhvn. [Decbr.] 1889. 8. 4 Bl., 165 S. (Anm. i Aftpst. 1889, No. 766 af —V— [ɔ: B. Morgenstierne]; i Dagbl. 1889, No. 388; i Bergenspst. 1890, No. 49; i Berg. Aftenbl. 29 Marts 1890; i danske Dagbl. 1890, No. 11 af E. v. d. R.[ecke]; i danske Morgbl. 1890, No. 189; i Politiken 1889, No. 354 B.)

Samlade berättelser. Af författaren autoriserad och med särskildt förord försedd öfversättning. [Med Forf.s Portræt.] Sthlm. 1877. 8. 2 Bl, 555 S. (Indhold: Vid Enare Träsk. — Visionären eller Bilder från Nordland. — Söndmörs-Ottringen. — Tremastaren «Framtiden». — Nordfjordshästen. — Fanfulla. — Lotsen och hans hustru. — Antonio Banniera. — Lapp-blod.)

Nya berättelser. Öfversättning från Norskan. I. II. Sthlm. 1885—86. 8. *I.* Lifstidsfången. Från Norskan af M. A. Goldschmidt. 1885. 166 S. — *II.* Familjen på Gilje. Från Norskan af M. A. Goldschmidt. 1886. 219 S.

Den Fremsynte eller Billeder fra Nordland. Kbhvn. [Decbr.] 1870. 8. 143 S. — Andet Oplag. Kbhvn. [Januar] 1871. 8. 143 S. — Tredie Oplag.

Kbhvn. [Juli] 1871. 8. 143 S. — Fjerde Oplag. Kbhvn. 1873. 8. 146 S. — Femte Oplag. Kbhvn. 1875. 8. 146 S. — Sjette Oplag. Kbhvn. 1877. 8. 146 S. — Syvende Oplag. Kbhvn. [Januar] 1882. 8. 146 S. — Ottende Oplag. Kbhvn. 1889. 8. 146 S.

Aaveiden näkijä eli kuvauksia Nordlandista. Viidennestä norjankielisestä painoksesta suom. Hj. Hietala [Sandelin?]. Jyväskylässä 1877. 8. 71 S.

De ziener of Beelden uit Noordland, door Jonas Lie. Naar den zesden noorschen druk door J. Louise van der Goes. Haarlem [1881]. 8. 169 S., 1 Bl.

Visionären eller Bilder från Nordlanden. Öfvers. Sthlm. 1871. 12. 112 S.

Der Geisterseher. Bilder aus Nordland (Norwegen). Aus dem Norwegischen übersetzt, mit Vorwort und Biographie versehen von Emil J. Jonas. Autorisirte Uebersetzung. Mit dem Bildniß des Verfassers. Berlin 1876. 8. XVI S., 120 S (Blev først offentliggjort paa Tydsk i den daværende Kultusminister Dr. Falcks Organ „Pädagogische Rundschau“. Anm. i Mag. f. d. Lit. d. Ausl. 1876, No. 51; i St. Petersburger Zeitung af L. Goldschmidt.)

Der Hellseher oder Bilder aus Norwegen. Aus dem Norwegischen von Wilhelm Lange. Vom Verfasser autorisirte Übersetzung. Leipzig [1882]. 8. 120 S. (Reclams Univ.-Bibl. 1540.)

En Oversættelse til Fransk: «Le visionaire» er trykt som Føljeton i Pariserbladet «Le Globe» 1881. — En Oversættelse til Bøhmisk omtales i Politiken 1887, No. 81, men kjendes ikke af nærværende Udgiver. — En Oversættelse til Engelsk tryktes for et Par Aar siden i «Chicago Weekly».

Til Historien om dette Lies novellistiske Debutarbejde hører Anmeldelser i Aftenbl. 1870, No. 290 [af F. Bætzmann]; Dagbl. s. A. No. 296; Skill.-Mag. 1870, S. 809 [af J B. Halvorsen]; Thj. Stiftsavis 1871, No. 76; Dagens Nyheder [Kbh.] 1870, No. 350 [af Vilhelm Møller]; Fædrel. s. A., No. 294 [af C. Ploug]; Ill. Tid. XII. 98; Ny ill. Tidning 1870, No. 52. — Til disse Anførsler kan ogsaa føjes den Oplysning, at Eventyret om «Elias og Draugen», 1. Udg., S. 63 fg., hvilket er originalt af Lie, af den tyske Forfatter Dr. Philipp Schweitzer senere er benyttet som et nordlandsk fundet Folkesagn og lagt til Grund for hans Novelle «Lars Bjoern», Stuttgart 1878. 4. — Ligeledes blev Nordlandskapitlet af «Den Fremsynte» (1. Udg. S. 26 fg.) i tysk Oversættelse af Dr. Philips Turistbureau i 1889 sendt som Bilag med de mest udbredte tyske Blade, ligesom det er indtaget i forskjellige Oplag af Emil Jonas' Reisehaandbog over Norge.

Fortællinger og Skildringer fra Norge. Kbhvn. [Decbr.] 1872. 8. 2 Bl., 123 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1875. 8. — Tredie Oplag. Kbhvn. 1880. 8. (Med Undtagelse af Stykket om Svend Fohn er de øvrige Skildringer skrevne i Rom. Bogen blev bl. a. anm. i Aftenbl. 1872, No. 297; i Morgbl. f. A. No. 334 A af O. T. Krohg; i Stavangeren 14 Decbr. 1872; i Fædrel. [Kbh.] 1872, No. 292 af C. Rosenberg.)

Bilder aus Norwegen. Drei Erzählungen von Jonas Lie. Aus dem Norwegischen von Philipp Schweitzer. 1. Der Graue. 2. Die Geschichte eines Bootes. 3. Finnenblut. Jena 1878. 8. 102 S.

Little Grey, the Pony of Nordfjord or The Story of Gjermund and Sigrid. Translated by Permission from the Norwegian of Jonas Lie by the Hon. Mrs. Arbuthnott (née Douglas). Edinburgh 1873. 8. XIII S., 1 Bl., 84 S.

En anden Oversættelse til Engelsk: «The Northfjord Horse», translated by Nellie V. Anderson, er trykt i Scandinavia Vol. II. (Chicago 1885), S. 233—37 og 260—64.

Vuonon Kimo, pieni jutelma kyytirattailta. Suomentanut Ferd. Ahlman. Helsingissä 1880. 8. 24 S. (O. m. T. „Ei waan huwiksi". 4.)

Tremasteren „Fremtiden" eller Liv nordpaa. En Fortælling. Kbhvn. [Decbr.] 1872. 8. 3 Bl., 287 S. — Anden Udgave.*) Kbhvn. 1875. 8. 3 Bl., 286 S. — Tredje Udgave. Kbhvn. 1878. 8. — Fjerde Udgave. Kbhvn. 1885. 8.

The Barque »Future», or Life in the far North. A novel translated from the Norwegian by Mrs. Ole Bull. Chicago 1879. 12. 374 S.

Der Dreimaster „Zukunft". Erzählung aus dem nördlichen Norwegen. Deutsch von H. Denhardt. Leipzig [1890]. 8. 202 S. (Reclam's Univ.-Bibl. 2704 & 2705.)

En anden Oversættelse til Tysk: «dem Norwegischen nacherzählt von Emil Jonas» er trykt i «Hamburger Nachrichten» Oktbr. 1887.

Tremastaren «Framtiden», eller folklif i höga Norden. Berättelse. Sthlm. [Gefle] 1875. 12. 203 S.

Af Anmeldelser af Bogen, som er skrevet i Rom, merkes: Morgbl. 1872, No. 360 og i s. Bl. 1873, No. 11 af O. T. Krohg; Aftenbl. 1873, No. 46; Nær og Fjern [Kbh.] IV. No. 142.

Lodsen og hans Hustru. Kbhvn. 1874. 8. 298 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1874. 8. 2 Bl., 301 S. — Tredie Oplag. Kbhvn. 1874. 8. 2 Bl., 301 S. — Fjerde Oplag. Kbhvn. 1876. 8. — Femte Oplag. Kbhvn. 1880. 8. 303 S. — Sjette Oplag. Kbhvn. 1886. 8. 303 S. — Syvende Oplag. Kbhvn. 1891. 8. 303 S.

A Norse Love Story. The Pilot and his Wife. Translated by Mrs. Ole Bull. Chicago 1876. 8. 1 xylogr. Titelbillede, 336 S. (Anm. i Dublin University Magazine Vol. 88, S. 503 fg.).

The Pilot and his Wife. Translated from the Norwegian by G. L. Tottenham. Edinburgh & London [Maj] 1877. 8. 2 Bl., 355 S. (Anm. af Arvède Barrine i Revue politique et littéraire 12 Jan. 1878, overs. i Ny ill. Tidn. 1878, S. 47; videre findes Anmeldelser bl. a. i The Examiner, Maj 1877; The Athenaeum 1877, I. 638, cfr. Morgenbl. 3 Juni s. A.).

Lotsen och hans hustru. Från Norskan af Dr. M. A. Goldschmidt. (Af författaren autoriserad öfversättning.) Sthlm. 1875. 8. 212 S.

Der Lotse und sein Weib. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen von Marie Herzfeld. Stuttgart 1889. 8. 164 S. (O. m. T. Engelhorns Allgem. Romanbibliothek 5. Jahrg. B. 24.)

En Oversættelse til Italiensk med Titlen «Salve Johannesen» er trykt som Føljeton i Romerbladet «Diritto», Oktober 1877.

Bogen — der er skrevet i Rom, jfr. ovfr. S. 498 — blev ved sin Fremkomst anmeldt bl. a. i Aftenbl. 1874, No. 144 [af Kr. Elster]; i Bergspst. s. A. No. 150,

---

*) *I denne Udgave er forskjellige Rettelser foretagne af Forf., navnlig i Kap. 1, 4, 13 og 14 i den oprindelige Udgave. Forf.s egenhændige Manuskript til den saaledes ændrede Text ejes nu af Universitets-Bibliotheket.*

hvortil Bemærkninger af A. Larsen i Morgbl. s. A. 6 August; i Folkets Avis 1874, No. 146 af E Bøgh; i Fædrel. 1874, No. 133 af C. R.[osenberg]; i North American Review 1875, April, S. 471—474 (senere optrykt foran Mrs. Ole Bulls engelske Oversættelse, S. 9—13).

Jfr. Oscar Storms kritiske Bemærkninger om Fortællingens Søudtryk i Nyt Tidsskrift III. 613—616.

Faustina Strozzi. [En dramatiseret Digtning.] Kbhvn. 1875. 8. 148 S., 1 Bl. (Skrevet i Kristiania. Anm. i Ny ill. Tid. 1876, No. 6 [af T. Blanc]; i Nær og Fjern [Kbh.] V. No. 184.)

Thomas Ross. Fortælling. Kbhvn. 1878. 8. 2 Bl., 322 S.

Thomas Ross. Berättelse. Med författarens tillåtelse öfversatt från Norskan af M. A. Goldschmidt. Sthlm. 1878. 8. 244 S. (Aftryk af Sthlm Dagbl. 1878. Anm. i Finsk Tidskr VII. 1879, S. 239—244 af *H.—a.* [Westermarck].).

En hollandsk Oversættelse er trykt i Amsterdamer-Bladet «Het Nieuwes van der Dag», Vaaren 1880. — Oversættelser til Tysk er trykt dels i «Wiener Deutsche Zeitung» (ved Erich Holm), dels — senere — i «Börsen-Halle», i «Rigaische Zeitung», i «St. Petersburger Zeitung» og i et tysk Blad i Amerika.

Anmeldelser af Bogen — der blev skrevet i Kristiania — findes i Aftenbl. 1878, No. 148 A og 149; i Dagbl. s. A. No. 155 [af E. Vullum]; i Nyt norsk Tidsskr. III. 459 fg.; i Nær og Fjern [Kbh.] VII. No. 317.

Adam Schrader. Fortælling. Kbhvn. [Novbr.] 1879. 8. 287 S.

Adam Schrader. Berättelse. Helsingfors 1880. 8. 231 S. (Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek 1880, H. 1.)

Anmeldelser af denne Fortælling, der er skrevet i Stuttgart, findes i Dagbl. 1879, No. 319 [af Margrethe Vullum]; i Smaal. Amtstid. 1879, No. 200 af *—ie* [ɔ: Amalie Skram]; i Dagspst. s. A. No. 293; i Berl. Tid. 27 Novbr. 1879.

Grabows Kat. Skuespil i tre Akter. Kbhvn. 1880. 8. 162 S.

Af Anmeldelser i de nordiske Landes Presse merkes Smaal. Amtstid. 1880, No. 172; Berg. Adr. s. A. No. 253; Ill. Tid. [Kbhvn.] XXII. S. 181; Dagens Nyheder Decbr. 1880 af Erik Bøgh; Nattid. Novbr. 1880 [optrykt i Berg. Aftenbl. 11 Novbr. s. A.]; Ude og Hjemme IV. S. 203.

Stykket — som er skrevet i Dresden — blev indleveret til alle Hovedtheatre i Norden, af hvilke det kgl. Theater i Kjøbenhavn snart sendte det tilbage til Forfatteren med en høflig Beklagelse af ikke at kunne lade det opføre. Derimod antoges det til Opførelse af Kristiania Theater, hvor det gik 1ste Gang 24 Septbr. 1880, men i det hele til 19 Oktbr. s. A. kun oplevede 7 Opførelser (jfr. Anmeldelser i Aftbl. 1880, No. 224 [af A. Grønvold]; Aftpst. No. 224 A og 228 [af T. Blanc]; Dagbl. No. 232 og 238; Morgbl. No. 266 A samt E. Brandes: Fremmed Skuespilkunst, S. 22—27. Cfr. ogsaa et Kristiania-Brev om Opførelsen her i danske Dagbl. 1 Novbr. 1880, hvortil Bemærkninger af Forf. i s. Bl. 1880, No. 269.) — Den 3 Novbr. 1880 blev det opført 1ste Gang paa Bergens Theater (anm. i Berg. Adr. 1880, No. 258; i Berg. Tid. No. 257; i Berg. Aftenbl. No. 257), hvis Skuespillere ogsaa bragte Stykket paa Scenen under et Gjæstespil paa Throndhjems Theater i Juni 1881 (jfr. Thj.

St. 1881, No. 128). — Paa det kgl. dramatiske Theater i Stockholm blev Stykket spillet 1ste Gang 15 Novbr. 1880 og gik her over Scenen 18 Aftener (jfr. Uddrag af de svenske Blades Kritiker i Morgbl. 1880, No. 320 og i Aftpst. No. 270 samt Stockholmsbladet Figaro s. A. No. 47).

Til Selvforsvar mod en Recensjon [af Irgens Hansen] i Dagbl. 1880, No. 252, hvor det blev gjort gjældende, at det var Spidsborgerlighedens Overgreb at fremstille en Kunstners Tilbliven ved en Forelskelse, gav Forfatteren i s. Bl. No. 284 (jfr. Anmelderens Svar i No. 302) følgende Bidrag til Forstaaelse af Stykkets Idealitet og Psykologi:

«Idet jeg flyttede fra Berchtesgaden, læste jeg «Dagbladets» Opsats om mit Skuespil «Grabows Kat». I Anledning af dets Mening, at det er uvirkeligt, hvad Judiths Kjærlighed udretter foran et Geni, faldt det mig ind at fortælle Historien om, hvorledes det gik til, at Kjærligheden til en ung Pige engang gjorde en Smedesvend til en af Hollands største Malere.

Ja, det er virkelig gaaet saa til — i Virkeligheden! og ovenikjøbet ganske anderledes uforberedt og udvortes umotiveret end i mit Skuespil, hvor den unge Maler Karl Witt jo alt har arbejdet og malet længe og en Tid endog vakt høje Forhaabninger hos sin Mester. Den tyveaarige Quintin Messys klarte det ved et Stridarbejde paa mindre end sex Maaneder!

I sin Barndom havde han med et fattigt Materiale tegnet og kludret saa godt, han kunde, i sit Hjem. Det var i Tiden, efterat van Eyck og hans Elevers Værker havde opfyldt Holland med Beundring, og alle i den opvoxende Slægt skulde blive Malere. Stærkere laa dog ikke Trangen eller Bevidstheden om Kaldet i ham, end at han var tilfreds med at blive en flink, dygtig Smedesvend som hans Far før ham.

Quintin kom i Lære hos en Smed og arbejdede der baade med Fornøjelse og god Vilje. Det, som sprængte Smedjen over Hovedet paa ham, var en ung Pige, Datteren af en rig Borgermand i Nabolaget. Hun havde imidlertid andre Tilbedere end Quintin, deriblandt en fornem Maler. Men for Quintin var hun nu engang det herligste paa Jorden. Den smudsige Smedesvend, som stod i Skjorteærmerne i Smedjen, naar hun gik forbi, kunde dog ikke gjøre sig noget Haab om den fine hollandske Borgerdatter. Han indsaa i Fortvivlelse Umuligheden og faldt i en heftig Sygdom.

Det første, han gjorde, da han kom til sig selv igjen, var at spørge efter hende, og han hørte da, at hun skulde have sagt om Maleren: «Var han blot Smeden og Quintin Messys Maleren!» Disse Ord gjorde ham vidunderlig hastig sund igjen, og han bestemte sig pludselig, trods alle sin Mors og sin Mesters Forestillinger, til at blive Maler. Hans første Gang var lige til hendes Far, hos hvem han anholdt om Datteren med de Ord: »Jeg var Smed, men nu vil jeg være Maler; og min Bøn til Eder er, at I vil vente sex Maaneder, inden I skjænker bort Eders Datters Haand. Naar jeg ikke til den Tid har godtgjort at være lige saa god Maler som nogen anden i Antwerpen, opgiver jeg enhver Tanke om Eders Datter!»

Faderen gav sit Minde til Prøven, formodentlig bevæget af sin Datter, og i lang Tid saa man intet til Quintin Messys. Han arbejdede Dag og Nat i sit Hjem.

De sex Maaneder var næsten udløbne, da han viste sig igjen. Smeden var blevet Maler og det en af den Rang, at alle maatte erkjende, at i hele Antwerpen *var der ingen*, som overgik ham. Man satte hans Maleri i Rang med de første Mester*værker*, og det er en Selvfølge, at han vandt Prisen — den smukke hollandske

Borgerdatter. Hans Malerier lever endnu efter fire hundrede Aars Forløb. De bærer Originalitetens Stempel, men i Tekniken Mærker efter Smedesvendens tunge Haand.

Saavidt Historien. Den stemmer som al Sandhed tilslut ogsaa med Poesien! Den virkelige Virkelighedsdigtning ved, at en ung forelsket Piges Hjerte er en romantisk Ting. Vil den male det sandt, saa maa den netop male det romantisk. Det nytter ikke at negte det.

Det nytter heller ikke at negte, at en ung Piges Kjærlighed med al den duftende Romantik, den har, og al den romantiske Tro, den giver, — at den er en Stormagt i Verden, som har udrettet Undere. Erfaringen, Virkeligheden, Historien har empirisk bevist det fra Slægt til Slægt, leveret Exempler i endeløs Række.

At Knoppen ved Lysets og Elektricitetens Magt kan bringes til Udvikling og springe ud paa én Nat, det fortæller nu Naturvidenskaben os. Men at et Geni, som i Stilhed har knuppet sig under taust Arbejde og en ubevidst Udvikling, kan i kort Tid og for den ydre Betragtning pludselig som paa en Nat springe ud under en Kvindes varme Blik, det er kun det samme Fænomen — ligesaa naturmæssigt som psykologisk forstaaeligt og, som sagt, erfaringsmæssig noksom bevist

Naturalisten Zola nægter vistnok i Medfør af sit System selve Himlen, indtil den blir bevist for ham; men han nægter ikke en ung Pige at være forelsket efter sit eget Hoved, og vil heller ikke kalde det Romantik at beskrive Geniet, fordi det er uberegneligt og ikke lader sig sætte ind i det forstandsmæssige. Det bliver ikke derfor psychologisk uforstaaeligt eller noget, som Virkeligheden siger nej til.

Dresden, den 12te Novemher 1880. Jonas Lie.»

Rutland. Fortælling. Kbhvn. [Novbr.] 1880. 8. 293 S. — Andet Oplag. Kbhvn 1881. 8.

De Rutland. Een zeemansvertelling vertaald uit het Noorsch door F. J. Arntzenius. 's-Gravenhage 1884. 8. 248 S., 1 Bl.

Rutland. Öfversättning. Helsingfors 1881. 8. 216 S. (Hufvudstadsbladets söndagsbihang.)

Rutland. Eine Erzählung von der See. Aus dem Dänischen von O. Gleiss. Gütersloh 1885. 8. 132 S. (Anm. i Blätter f. litt. Unterhaltung 1886, No. 19, S. 298 af Konrad Alberti.)

Af Anmeldelser af Bogen, der er skrevet i Berchtesgaden, merkes i den norske Presse Aftpst. 1880, No. 290 A af —V — [B. Morgenstierne]; Dagbl. s. A. No. 302 [af Irgens Hansen]; Fædrel. s. A. No. 100 af V. A.[ubert]; Morgbl. s. A. No. 346 A; Berg. Adr. s. A. No. 290; Bergspst. s. A. No. 296 B; Berg. Tid. s. A. No. 287; Aalesunds Blad s. A. No. 103; Kongsberg Adr. s. A. No. 151.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Ill. Tid. [Kbh.] XXII. 181; Ude og Hjemme IV. 250 fg af O. B.[orchsenius]; Mag. f. d. Litt. d. Ausl. 1881, S. 366.

Gaa paa! Sjøfortælling. Kbhvn. [Maj] 1882. 8. 344 S. — Andet Oplag. Kbhvn. [Novbr.] 1882. 8. 344 S.

Gå på! [Öfversättning.] Helsingfors 1882. 8. 255 S. (Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek för 1882, H. 3.)

De første Kapitler blev trykt i tysk Oversættelse i Tidsskriftet «Neuer Kosmos», *som imidlertid gik* ind, før Oversættelsen i sin Helhed var bleven trykt der.

De kritiske Bilag til Bogens Historie — Fortællingen blev skrevet under Forfatterens Ophold i Hamburg — findes i Nyt Tidsskr. I. 302—304 af Olaf Skavlan; Morgbl. 1882, No. 132 A [af Henrik Jæger]; Aftpst. s. A. No. 114 A; Opl. Avis s. A. No. 58; Thj. Adr. No. 147; Stav. Amtstid. No. 127 af H.[olger] S.[inding]; Dagbl. [Kbh.] 1882, No. 167; Nattid. 13 Maj s. A.; Dags-Avisen s. A. af Axel Henriques, jfr. s Bl. 8 Juli [ang. Forklaringen af Bogens norske Ord af A. Larsen]; Ill. Tid. XXIII. 470 af H. V.[odskov]; Ude og Hjemme VI. 427 fg.; Post.- och Inr.-Tidn. Juli 1882 af C. D. af Wirsén (overs. i Morgbl. No. 203 A).

Livsslaven. Kbhvn. 1883. 8. 223 S.

Elinkautinen Vanki. Norjankielestä suomentanut Lyydi Stenbäck. Porvoossa [Borgå] 1889. 8. 121 S.

[Le fils de Barbra. Trad. du Norvégien. Trykt i «Journal de Genève» 1884, 6 Novbr. o. fg.]

Lebenslänglich verurtheilt. Erzählung. Aus dem Norwegischen von M. von Borch. Leipzig [1884]. 8. 188 S. (Reclams Univ.-Bibl. 1909 & 1910.)

En Oversættelse til Svensk findes i de ovfr. nævnte «Nya berättelser»; oprindelig stod Oversættelsen som Føljeton i Stockh. Dagbl. 1883, No. 153 fg. — En Oversættelse til Czekisk er trykt i «Čezsky Politik» Maj 1887. — En Oversættelse til Engelsk: «The Life Convict», translated from the Norwegian by Jas. Langland — begyndte at trykkes i Scandinavia Vol. III. (Chicago 1886), S. 16—19, men fuldførtes ikke, da dette Tidsskrift gik ind med No. 1 nævnte Aar.

Fortællingen er skrevet i Paris. Af Recensjoner i den norske Presse merkes Aftpst. 1883, No. 138 A af Henrik Jæger; Dagbl. s. A. No. 164 [af Irgens Hansen]; Verdens Gang 1883, No. 72; Stav. Amtstid. 1883, No. 144 af Chr. A. B.[ugge]; Nyt Tidsskr. II. 537—41 af Lars Holst.

I den danske og svenske Presse findes Anmeldelser af Bogen bl. a. i Dagbl. 1883, No. 162 (optrykt i Morgbl. s. A. No. 197 B); Ude og Hjemme VI. No. 299 af O. B.[orchsenius]; Ny ill. Tidn. 1883, No. 34; Aftonbl. 1885, No. 290 A af G. af G.[eijerstam]; Finsk Tidskr. XVII, 1884, S. 143 af W. B.[olin]; Scandinavia Vol. I. (Chicago 1883—84), S. 83. Jfr. ogsaa G. Brandes: Essays. Fremmede Personligheder, S. 100.

Bogens Kapitel «Skjænkestuen» er illustreret af Eyolf Soot i «Menneskevennen» 1884, No. 6, hvor ogsaa Emil Mørkassel har skrevet «En Lejlighedsbetragtning i Anledning af Lies to sidste Bøger» [ɔ: «Livsslaven» og «Familjen paa Gilje»].

Af de ovfr. nævnte Recensjoner fremkaldte Irgens Hansens i Dagbl. en Indsigelse fra Forfatteren i s. Bl. No. 175 mod Anmelderens «tendentiøse Bedømmelse» af Bogen, besvaret af I. H. i No. 176; dernæst en Indsigelse af B. Bjørnson i No. 180 dels ang. Bladets Literaturanmeldelser af I. H. i det hele taget, dels ang. Spørgsmaalet: norske Forfattere og dansk Forlag, hvorefter der opstod en Fejde herom i Bladets No. 181 (af I. H.), No. 191 (af B B.), No. 192 og 206 (af I. H.) — En Ytring af en anden Anmelder, Henrik Jæger i Aftpst., foranledigede Forfatteren til i s. Bl. No 154 A at offentliggjøre følgende Bidrag til Bogens Historie og Fortolkning:

«En herværende Nordmand fortæller mig idag, at en Kritiker i Deres ærede Blad har søgt at eftervise, at min sidste Fortælling: «Livsslaven» skal være syet over en fremmed literær Læst, nemlig Daudets «Jacques».

Jeg beklager, at ingen har sendt mig Anmeldelsen, saa den faktiske Side af

den er bleven staaende uimodsagt. Jeg kan nemlig, uagtet det ikke geraader min literære Belæsthed til Ære, — give mit Æresord paa, at jeg aldrig har læst Daudets «Jacques. Ideen til «Livsslaven» har jeg havt, alt fra jeg boede hjemme i Kristiania. Den er taget lige ud af Virkeligheden og er, forsaavidt Moderen, Barbro, angaar, som man for Penge og gode Løfter skiller fra sit eget Barn og gjør til Amme for andres, — en direkte Protest mod et System, som existerede hjemme inden min Erfaringskreds, og som vel ogsaa existerer i enhver stor Stad. At det er en af Menneskeværdighedens øverste og hellige Love, der her krænkes, det anser jeg for utvivlsomt, skjønt jeg ved jo nu fra større og anderledes overciviliserede Forhold, at der er dem, som kan gaa endnu videre og lade menneskelige Ammer opdie Hundehvalpe. Ja, hvad kan ikke forsvares! Dette har ogsaa sit System.

Og, hvad Ammens forladte og overgivne Søn angaar, saa kom Ideen til hans Livsførelse mig virkeligt nok ihænde i Skikkelse af en stakkars, bortsat, vetskræmt Gut, der skreg og i al «Retfærdighed» mishandledes i Kjælderetagen i samme Hus, hvor jeg boede i Kristiania. Det gik saa vidt, at vi maatte tage os af ham og sammen med andre sørge for ham.

De Par Sommere, jeg har ligget ved Grefsens Bad, har jeg tillige set og hørt nok om Fabrikpigernes Leben og Forhold, noget, som jeg dog dennegang kun har berørt med en yderst let Haand.

Jeg ser, man paa andre Steder beskylder Bogen for Pessimisme. Men, skulde ikke den Ide være nok saa berettiget, at tage sig for at eftervise Ansvaret, hvordan det kan gaa et saadant af sin Mor og Far svigtet og overgivet Barn i en streng Verden, — selv med den gode Natur, som han i dette Tilfælde har arvet efter sin oprindelig retskafne og brave Landsens Mor.

Skulde ikke et saadant Udklip af Virkeligheden — i kunstnerisk Form — være gyldig Gjenstand for Literaturen, — saa var den lidet værdt at fare med, og jeg gjorde da bedst i at nytte min juridiske Examen til at søge mig ind i Tolden, saaledes som et Stavangerblad har foreslaaet for vore Digtere.

Paris den 30te Juni 1883.

I Ærbødighed

Jonas Lie.

Fra Berchtesgaden sendte Forfatteren senere (den 16 August 1883) et i Dagbl. s A. No. 226 trykt «Literaturbrev til Hr. Irgens Hansen», hvori han, siden det første Brev, som «ikke var skrevet med Tanke paa Offentliggjørelse», nu engang var kommet tiltorvs (i No. 175), «reder det lidt nærmere ud» og giver følgende Fremstilling af sin Anskuelse om den moderne Digtning og sin Stilling til den:

«En Folkelivsidyl, der pludselig ender med et Mord», — der faldt noget af den Slags Ytring om «Livsslaven». Men den kjender lidet til Folkelivets Virkelighed, forstaar lidet af dets Psykologi, som ikke véd, at, findes Kjærligheds-Idyllen, den naiv-uerfarne, hele Følelse, nogetsteds, saa er det netop her, — netop hos en Smedesvend eller en Matros!

Man behøver blot at læse Kjærlighedsviserne.

Og er det nogetsteds, Skuffelsen — endog uden Fjerdeparten af, hvad der er tilrettelagt af Motiveren i min Fortælling, — pludselig med en indre Vold, som explosjonsmæssigt, slaar om i Mordet eller Forbrydelsen, saa er det her. Læs blot det Utal, som findes af norske og svenske Kriminalhistorier om Kjærlighed med Jalusi, *Mord og Fyrstikkegift lige i* Hælene paa sig, og jeg tror ikke, nogen skal nægte

hverken Kjærligheds-Idyllens Existense og Virkelighed i Folkelivet eller dens allehaande dramatiske Explosjoner i Forbrydelse.

Det er tvertimod højere oppe, i de af Civilisationen mere opløste Overgangslag, hvor Følelseslivet er mere opslidt og svækket, at man skal have ondt ved at finde Idyllen. Der resikerer man heller ikke for ofte at træffe Forhold, der springer med dramatisk Knald.

Fra dengang «Lodsen og hans Hustru» undergik sin Bedømmelse i den amerikanske Presse, mindes jeg en Bemærkning, der stadig gjentog sig fra flere Hold. Med al deres Finhed og Interesse, hed det, havde de skandinaviske Noveller et fælles gjennemgaaende Artsmærke, det nemlig, at de var udramatiske! De gav filosofisk Reflexion og bløde germanniske Stemninger, Heltene i dem var passive, blev omskumplede af Begivenhederne og drev det højst til Selvmord. Men den aktive Handling, der er Anglo-Amerikaneren en Trang, — den savnedes!

Og vore nordiske Racer staar vel nær til at tilegne sig deres Literaturbegreb. Ogsaa den anglo-amerikanske gjennemgaar sin Vækkelse fra de eruptive tyske, franske og russiske Literaturer, der sender sin tændende Gnistregn af nye Ideer og luende Folkekrav til Jordens fjerneste Kroge.

Men en Forskjel i Bundfarven bliver der dog altid i de store Strømninger i Verdensliteraturen.

Det overbefolkede Mellem-Europa knæler i Mishaab under umaadeligt Armétryk, politiske Resikoer og knugende Statsgjæld; det nær sagt fortvivler om Fremtiden ad den indre Udviklings Vej. Deraf en Folkestemning og et Udslag i Literaturen, der — væsentlig af negativ Karakter — mere eller mindre lidenskabelig peger paa Tanken om at rejse Verdens Fremtid gjennem Kuldkastelsens Krise. Det er *la haine*, som suser i Luften, de krænkede ideelle Krav, der i Fortvivlelse slaar om til flammende Had!

Den stærkere anglo-amerikanske Race, der har staaet under sundere og mere uhæmmede Frihedsudviklinger og mere tror paa Bæredygtigheden af sine Samfundsgrundlag, forlanger ogsaa den moralske Fejekost i alle Forhold og Samfundsgrundlagene uden Sky undersøgte, granskede og eftergravede.

Men medens den ene Literatur væsentlig bærer frem det blotte agitative Angreb som Udtryk for Trangen til et almindeligt *à bas*! — stiller den anglo-amerikansk-nordiske Bevidsthed sig usympathetisk til enhver Fremstilling, der ikke i en eller anden gyldig Form appellerer til Overbevisningen. Fejekosten kan bruges som Ris; — men Betingelsen er ikke mindre i Kunsten end i al anden argumentativ Udvikling, at man beviser, at Risene er retfærdige.

Overhovedet, naar vi laaner Ild af de mellem-europæiske Idéstrømme, saa sker det ikke for at tænde Samfundsbygningen an, men for at lyse den op. Mens de sociale Satser dernede knalder med Dynamit, vil hverken den engelske eller den amerikanske Arbejder lægge sine Fabriker i Aske; han vækkes ved Internationales Opraab og tager dens Theorier til Indtægt i sin haarde Kamp for Arbejdets Andel i Lønnen; men han gjennemfører det paa sit eget nationale Vis.

Det er af dette Vækkelsesforhold, at Nordens Literaturer i den senere Tid har taget sin Væxt, vundet i Hjerte og Syn for Idéerne og — i Indignation lige over for alt uretfærdigt! —

Med Hensyn til Spørgsmaalet om at give Stygheden direkte antager jeg, at *man er enig i*, at Hovedsagen er at faa givet Tingen, saa Læseren ser, hører, føler, *begriber* den intensivest mulig. Ved hvilke æsthetiske Midler det sker, faar være

Kunstnerens Sâg for hvert Tilfælde; men af alle Midler viser Erfaring, at de direkte ofte er de mindst virkningsfulde. Vil man skildre en osende Lanterne, der er ifærd med at gaa ud, kan man vistnok gjøre det ved at male det smudsige Glas, den afskyelige Lugt, den i Skardets Kul hensygnende Væge, Soden, der udbreder sig, det hede Messing, kort hele Registret. Men sæt blot Manden til, som han staar over den inde i Ruffet, halvstridende med Søvnen efter en tung Vagt med den svarte Oljeos ind i Ansigt og harskt langt ned i Halsen, — og jeg tror, den udgaaende Lanterne sætter et anderledes kraftigt Indtryk! Det første var den direkte Vej, der udtømmer sig detaljemæssigt beskrivende; men som et Hele maler det dog ikke den osende Stygheds Sum op med nær den Magt, som Kunsten formaar ad den indirekte Methode. Et eneste heldigt Reflexlys indsparer Snese Sider Detalj. Det kommer an paa at naa Virkningen, for Midlerne er der neppe noget Dogme.

Over en anden Side, nemlig den sensuelle, var der Anledning til at udtale sig. Da Emnet imidlertid er for vidtrækkende, faar det blive med et Par Antydninger. Det er da klart, at det orientalske Begreb med sin oprindelige storslagen-krasse Dyrkelse af Naturens frembringende og avlende Kraft i Astarte-Fallus-Dyrekultuser etc. etc. ligesom det romerske med sin naturfriere Venusdyrkelse i Modsætning til det germanisk-nordiske med sit inderligere blufærdige Freya-Ideal maa afgive en forskjellig Maalestok for, hvad de forskjellige Racer har at afdække i disse Forhold saavelsom for Maaden, hvorpaa det kan ske. Operationen med Ordet kræver en forskjellig kunstnerisk Udførelse i hver Literatur. Hvad Zola saaledes ud af sin lidenskabelige Nidkjærhed med slig Magt kan udsige her i Syden, det kan ikke lige til overflyttes til os. Ja, det er endogsaa mere end Spørgsmaal, om den egentlige franske Aand tager det. Dens delikate Skjønsans og udviklede artistiske Evne til, hvor det kræves, ad den indirekte Forfaring at give Tingens Point indtrængende, stiller sig — jeg har herfor Franskes Mening — stærkt ivejen. Sagen er, at Zola efter sin Fødsel er en italiensk (af Extraktion græsk) Kraftaand, der er brudt ind i den europæiske Fremmedby, Paris. Man bøjer sig i *l'Assommoir* for hans moralske Nidkjærhed, elsker ham, hvor han besejrer os ved sin Kunst, og al menneskelig Følelse kan heller ikke andet end beundre og henføres af ham, hvor han kaster Kunstneren og staar der med Vandbøtten stærk og stor og brutal med opbrættede Ærmer og Fejekosten i Næverne og fejer og brøler og beskriver Skarnets Art og Nederdrægtighed i hver Krog, han spuler Men saa er det ikke længere Kunstneren, men heller den moralske Politimand og Samfundsreformator, vi har for os, en i Sydens Lidenskab og Harme ivrende Eilert Sundt, der har højeste Krav paa vor Sympathi; men hans Ære er da den ideelle Viljes.

L'Assommoir er et mægtigt, banebrydende Værk med sine mange Storheder og Fejl, — ikke mindst den, at Karaktererne udover Bogen, særlig Gervaises, tildannes, eftersom Zola har Brug for dem, og at et mere fransk kunstnerisk Reflexlys paa sine Steder nok kunde kortet os Vejen uden Tab for Virkningen. Men Faktum er, at *l'Assommoir* repræsenterer et Stadium, Indgangstærskelen til en ny Tid med udvidede Opgaver for Digtningen.

At Zola selv tildels som Kritiker, og endnu mere hans Efterfølgere, har opstillet endel literære Ukaser, er kun, hvad der menneskeligt plejer at ske i enhver ny Retning. De opstiller Dogmer, som de vil tvinge Verden til at passe ind i. En hel Del Sider af Zolakultusen har derfor ogsaa alt maattet taale sine Ændringer og Afslag. Georg Brandes i hans Bog «Den naturalistiske Skole i Frankrige» nedlægger saaledes *Protest mod Emile Zolas* udelukkende naturalistiske Roman, som han kalder poetisk

svag. Idet den nemlig som eneste Fordring opstiller Dokumentationen af Virkeligheden og derved stænger Forfatterens Hjerte, Vilje og Lidenskab ude som blot forvildende, mister den det moralske Element. Under Program af stadig blot at «dokumentere Virkeligheden» kan Naturalismen tilslut, viljeforladt, drage Digtningen ned i dorsk Sløvhed og Indifferentisme, lade den forsvinde i Teknik.

I *l'Assommoir* har Zola dog ved den Maade, hvorpaa han har irettelagt Dokumenterne, vist nok af Viljens Ild; det er, hvor Retningen outrerer sig selv gjennem ham selv og Efterfølgere, at den støder paa Protesten.

Idetheletaget gaar den kritiske Udvikling, saavidt jeg kan forstaa, ialfald i Frankrige, mere og mere ud paa Rummelighed i Opfatningen, — en Digtning maa væsentlig dømmes efter den Magt, der er i den, det levende Indtryk, den gjør.

Angaaende den franske Literatur som udelukkende Mønster for os, maa det ogsaa vel erindres, at Paris har et uhyre, paa dets Udvikling influerende, literært Opland, et Publikum, der er ligesaa fint æsthetisk udviklet som overrafineret og bedærvet i Smagen, nemlig det store russiske Aristokrati. — — —

Hvad angaar den Ytring, at jeg burde hjem og studere, saa er det ikke netop for Øjeblikket min Mening. Efter i nogle og treti Aar at have levet og færdets paa de forskjelligste Steder i mit Fædreland og dertil saa praktisk nær Forholdene, som kun sjelden falder i en Literats Lod, turde jeg vel endnu sidde inde med Virkeligheds-indtryk nok. Men, hvad man kan eje af Stof, det kan man efter min Erfaring ikke altid slibe og udforme hjemme. — — —»

Familjen paa Gilje. Et Interieur fra Firtiaarene. Kbhvn. [Novbr.] 1883. 8. 2 Bl., 282 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1887. 8. 286 S.

Perhe Giljellä. Kirjoittanut Jonas Lie. Norjan kielestä suomentanut L—i S. Porwoossa 1885. 8. 187 S. (O. m. T. paa Omslaget: Pohjoismaiden kaunokirjallisuudesta. I.)

Gescheiden. Naar het Noorsch door C. Eykman. Haarlem u. A. 8. 243 S.

Familjen på Gilje. [Öfversättning]. Helsingfors 1884. 16. 216 S. (Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek för 1884, H. 4.)

Bogen er skrevet i Berchtesgaden. Af Anmeldelser i den norske Presse merkes Nyt Tidsskr. III. 98—100 af Emil Nicolaysen; Stav. Amtstid. 1884, No. 28; Stavangeren 25 Jan. s. A.; Bratsbergs Amtstid. s. A. No. 5; Thj. Stiftsavis s. A. No. 15; Dagspst. s. A. No. 46; Varden s. A. No. 14.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Dagbl. [Kbh.] 1884, No. 5; Berl. Tid. s. A. No. 47 af W.[inkel] H.[orn]; Ude og Hjemme VII. 204 fg. af O. B.[orchsenius]; Tilskueren 1884, S. 317—21 af E. Skram; Ny ill. Tidning 1884, No. 7 [af G. Nordensvan]; Svenska Dagbl. 1886, No. 176; Letterstedtske Nord. Tidskr. 1884, S. 399—415 af P. Aug. Gödecke; Finsk Tidskr. XVII, 1884, S. 143 fg. af W. B.[olin] og B. XXII, 1887, S. 423 fg. af *Robinson* [U. v. Feilitzen].

En Malstrøm. Fortælling. Kbhvn. [Novbr.] 1884. 8. 2 Bl., 243 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1885. 8. 248 S.

I sin Helhed blev Bogen strax efter Ankomsten til Amerika optrykt i «*Fædrel. & Emigr.*» (La Crosse, Wis.) 1885, 20 Jan. og fg. No.

Ein Mahlstrom. Erzählung. Autorisierte Übertragung aus dem Norwegischen von Erich Holm. Leipzig [1888]. 8. 179 S. (Reclams Univ.-Bibl. 2402 & 2403.)

En anden tysk Oversættelse med Titlen «Im reissenden Wirbel» er trykt i Wiener Allg. Zeitung Jan 1887.

I den norske Presse blev Bogen — som er skrevet i Berchtesgaden — anmeldt i Aftpst 1884, No. 294 A af —V— [B. Morgenstierne]; Dagbl. s. A. No. 446 [af Irgens Hansen]; Chra. Intell. s. A. No. 347 af L.[udvig] E[riksen]; Morgbl. s. A. No. 347 A; Verdens Gang s. A. No. 150 af M[argrethe] V.[ullum]; Fedraheimen s A. No. 63; Dr. Tid. 1885, No 12; Nyt Tidsskr. III. 617 fg. af M.[athilde] S.[chjøtt] og IV. 78 fg. af C.[amilla] C.[ollett]; Moss Tilsk. 1884, No. 149; Opl. Avis s. A. No. 150 af Emil Mørkassel; Hamar Stiftstid. s. A. No. 151 af K.[ristian] P.[etersen]; Vestfold s. A. No. 101 af J.[ulius] F.[rom]; Berg. Aftbl. 2 Jan. 1885; Stavangeren 31 Decbr. 1884; Thj. Adr. s. A. No. 304; Norsk Maanedsskrift II. 87—96 af D. Mejdell.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Berl. Tid. 1884, No. 296 af Winkel Horn; Dagbl. s. A. No. 350; Politiken No. 74 af E. Brandes; Morgbl. 1885, No. 32 af Sigurd Müller; Tilskueren II 182 fg. af E. Skram; Aftonbl. 1884, No. 293 B. af G. af G.[eijerstam]; Ny ill. Tidning 1885, No 3.

Otte Fortællinger. Kbhvn. 1885. 8 2 Bl., 252 S.

I den norske Presse blev denne Bog anm. i Aftpst 1885, No. 261 A [af B. Morgenstierne]; Verdens Gang s. A. No. 127 af M.[argrethe] V.[ullum]; Berg. Aftbl. 10 Oktbr. 1885; Dr. Tid. s. A. No. 237; Karmsundsposten s. A. No. 82 af Rosenkrantz Johnsen; Opl. Avis 1886, No. 11 af Emil Mørkassel.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Anmeldelser i Politiken 1885, No. 285 af E. B.[randes]; Dagbl. s. A. No. 311; Morgbl. s. A. No. 294; Tilskueren 1885, S. 938 fg. af E. Skram; Aftonbl. 1885, No. 237 af G. af G.[eijerstam]; Ny ill. Tidning s. A. No. 44; Letterstedtske Nord. Tidskr. 1886, S. 68—70 af P. A. G.[ödecke].

Af de i denne Samling optagne, tidligere spredte, Fortællinger — de fleste skrevne i Berchtesgaden — findes forskjellige spredte Oversættelser. Saaledes er Jon Sunde bleven oversat paa Svensk i Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek för 1885, H. 4 (ogsaa udg. i Særtryk i Hfors 1885. 16. 46 S.) og paa Tysk i Hamburger Fremdenblatt 1887, 3 Marts og fg. Dage. — Fanfulla er oversat paa Tysk (efter det oprindelige Tryk i Kalenderen «Ydun») i Auerbachs «Sammlung hervorrag. Dichtungen d. Ausl.», B. 1 (Berlin 1881): Skand. Novellenbuch S. 225 fg. — Susamel er oversat paa Tysk sammesteds S. 196 fg. og i St. Petersburger Deutsche Zeitung 1880. — Slagter-Tobias er oversat paa Tysk i Wiener Wochenblatt Januar 1887. En Oversættelse til Russisk ved Mme Lutshitski bliver trykt nu (December 1891) i en Almanak, som udkommer i Kief til Fordel for de nødlidende i Rusland. — Ved Enaresjøen er oversat paa Tysk i Wiener Wochenblatt og optrykt i Nordisk Folkeblad (Chicago) 17 Oktbr. 1888.

Kommandørens Døtre. Roman. Kbhvn. [Decbr.] 1886. 8. 323 S.

De dochters van den Commandant. Naar het Noorsch van Jonas Lie. Door *Ph. Wijsman.* Amsterdam [1889]. 8. 269 S.

Die Töchter des Commandeurs. Autorisierte Uebersetzung aus dem Norwegischen von M.[ary] Ottesen. Stuttgart 1887. 8. 159 S. (D. m. T.: Engelhorns Allgemeine Romanbibliothek, 4 Jahrg., B. 8. Oprindelig stod denne Oversættelse som Føljeton i Wienerbladet Deutsche Zeitung i Juni 1887 og gik senere (i Juli s. A.) over ogsaa i St. Petersburger Zeitungs Føljeton.

Ogsaa denne Bog er skrevet i Berchtesgaden. Af kritiske Udtalelser i den norske Presse anføres: Aftpst. 1886, No. 769 af —V— [B. Morgenstierne]; Dagbl. s. A. No. 468; Chra. Intell. s. A. No. 334 af L. Eriksen; Nyt Tidsskr. VI. 142—47 af E.[mil] N.[icolaysen]; Nylænde I. 12 fg. af Ragna Nielsen; Verdens Gang 1884, No. 151; Bergpst. s. A. No. 295 A; Berg. Aftbl. 24 Decbr. 1886; Stav. Amtstid. 1887, No. 2 af P. B.[owitz], hvortil Bemerkninger i Stavangeren 6 Jan. s. A. og Svar dertil af P. B. i Stav. Amtstid. No. 5; Drammens Tid. 1886, No. 296 A.

Af den danske og svenske Presses Anmeldelser anføres: Dagbl. 1886, No. 301; Morgbl. s. A. No. 306 af B. Elmgaard; Dagens Nyheder No. 296 af W.[ille]; Nattid. 22 Decbr. 1886; Politiken 1886, No. 361 af E. B.[randes], hvortil Bemærkninger om «Den frie Kjærligheds Apostle» i Dagbl. s. A. No. 307; Social-Demokraten No. 303; Tilskueren IV. 148 fg. af E. Skram; Aftonbl. 1887, No. 32 af J. A R.[unström]; Ny svensk Tidskrift 1887, S. 252—54 af *Dina*; Letterstedtske Nord. Tidskr. 1887, S. 258—62 af Vald. Vedel; Framåt 1887, S. 114 fg. af Clara Bergsøe.

Et Samliv. Kbhvn. [Decbr.] 1887. 8. 2 Bl., 255 S. — Andet Oplag. Kbhvn. 1888. 8. 2 Bl., 255 S.

Een huwelijksleven, door Jonas Lie. Naar het Noorsch door J. L. de Roever- van der Goes. Amsterdam u. A. 8. 2 Bl., 214 S.

En Oversættelse til Russisk, udført af Mme Lutshitski, vil i den nærmeste Fremtid blive trykt i St. Petersburg-Tidsskriftet «Sèvernyj Vèstnik».

Fortællingen er skrevet i Berchtesgaden. Af Anmeldelser i den norske Presse anføres: Aftpst. 1887, No. 717 af —V— [B. Morgenstierne]; Dagbl. s. A. No. 417; Dagen s. A. No. 302 af Henrik Jæger; Vor Tid 1888, S. 41—45 af *V—e* [Vilhelmine Ullmann]; Bergspst 1887, No. 296 A; Berg. Aftbl 23 Decbr. 1887; Berg. Tid. s. A. No. 382; Dagspst. s. A. No. 299; Kr sánds Stiftsavis 1888, No. 7; Tromsøpst. s. A. No. 4.

I den danske og svenske Presse blev Bogen bl a. anmeldt i Morgbl. [Kbh.] 1888, No. 1; Aftonbl 1887, No. 299 af G–g N.[ordensvan]; Post- och Inr.-Tidn. Jan. 1888 af C. D. af W.[irsén].

Maisa Jons. Kbhvn. [Decbr.] 1888. 8. 2 Bl., 286 S.

En svensk Oversættelse findes som Føljeton i Stockholms Dagblad Februar 1889

Bogen er skrevet i Berchtesgaden. Anmeldelser i den norske Presse findes i Morgbl. 1888, No. 703; Berg. Aftbl. 15 Decbr. 1888; Hamar Stiftstid. 1888, No. 152; Buskeruds Blad s. A. No. 151; Kongsb. Blad 1889, No. 2; Fædrelandsvennen 1888, No. 149, 154 [af Harald Hansen] og 158; Stav. Amtstid. s. A. No. 291 af *—g*, hvortil Bemærkninger i No. 292 med Svar af *—g* i No. 293, Tilsvar i No. 295 og Gjensvar «Fra *—g* til *x*, Maisas Ridder» i No. 297.

For den danske og svenske Presses Vedkommende henvises til Dagbl. [Kbh.] '9, No. 17 af B.; Morgbl. 1888, No. 300 A; Nattid. Decbr. 1888 af A. F.[allkman];

Aftonbl. 1888, No. 294 B [af Georg Nordensvan]; Svenska Dagbl. 1889, No 86; Gøteb. H.- och S.-Tidn. af Dr. Karl Warburg; Nordisk Folkebl. (Chicago) 9 Febr. 1889.

Onde Magter Kbhvn. [Decbr.] 1890. 8. 2 Bl., 322 S. (Skrevet i Paris.)
Boose Geesten. Door Una. 1891. 8.

En svensk Oversættelse er trykt som Føljeton i Stockh. Dagbl. 1891.

Anm. i Verdens Gang 1890, No. 312 af Gunnar Heiberg; i Dagbl. No. 418; Morgbl. No. 717; Aftpst. No. 778 og 789; i Nordl. Folkebl. 1891, No. 47; i Berl. Tid. 1890, No. 300; i Dagbl. [Kbh.] s. A. No. 350; i Politiken s. A. No. 353 A; Aftonbl. 1890, No. 293 B af T. B.; i Gøteb. H.- och S.-Tidn. af Dr. Karl Warburg; i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1891, S 276 fg. af Niels Møller; i Finsk Tidskrift 1891, II. af J. Léopold. — Udenfor Norden er Bogen bleven anm. bl a. af Ola Hansson i Mag. f. Lit. (Berlin) 1891 og i Revue des Revues (Paris) 1891.

Trold. En Tylft Eventyr. Kbhvn. [Decbr.] 1891. 8. 236 S., 1 Bl. (Anm. i Verdens Gang 1891, No. 315; i Politiken s. A. No. 352 B.)

I Norsk Kunstner-Album, udg. af Chr. Tønsberg (Chra. 1873): I Brændingen (Digt som Text til H. Gudes Billede).

I Fra Fjeld og Dal (Kbh. 1875), S. 84—101: Antonio Banniera. (Fortælling m Tegn. af V. Rosenstand.)

I Udvalgte Digte af J. H. Wessel (Kbh. 1870. 8.) har han skrevet den biografiske Indledning.

I Ole Bulls Breve (Kbh. 1881), S. 1—154: Ole Bull, hans Karakteristik og Liv.

I Stamtavle over Slægten Bernhoft (Chra. 1885), S. 223 er et Digt af ham trykt med Overskriften: «Til min Barndomsven Lars Meyers Moder paa hendes Fødselsdag 25 Juli 1871».

I Ugeblad for Lovkyndighed I. 305—310: Om Underretning ved protesterede Vexler.

I Illustreret Nyhedsblad *1859*, No. 11: Emigrantens Længsel (Digt); No. 22—29: Krigen (Politisk Ugerevu). — *1860*, No. 8: Glommen i Maaneskin (Digt); No. 53: Solguld (Digt). — *1861*, No. 1: Nytaarsaften; No. 10: En Søn til sin Moder; No. 21: Norgesbannerets Drøm (Digte). — *1862*, No. 1: Det svundne Aar (Digt); No. 17: Den dansk-tydske Strid; No. 31: Solveige vaager (Digt); No. 32, 34 og 37: Napoleon den Tredie; No. 42: Et norsk Musik-Akademi. Af Ole Bull. [„Fort i Pennen" af Jonas Lie]; No. 44 og 47: Mere i Anledning af Grundtvig. I. Bartou. II. Folkekirken; No. 51: Juleaften (Digt). — *1863*, No. 2: Kongsvinger; No. 7: I Anledning af Nøden i Prestegjeldet Rauland; No. 15: Polen — Langiewicz; No. 20: 17 Maj (ɔ: Digtet „En Majsol atter luer"); No. 24: Kunstnerparret Jørgensens Afsked; No. 33, 38, 42, 46 og 50: Maanedlig politisk Revue; No. 44: Døgnpressen, et Tidsbillede. I. — *1864*, No. 2, 3, 8, 12, 16 og 34: Maanedlig politisk Revue; No. 12 (S. 63): B. Bjørnson som Styrer af Kristiania Theater; No. 20: Til 17de Mai 1864 (Digt og Text i Prosa); No. 26: Døgnpressen, et Tidsbillede. II.; No. 44:

Trykt 23 December 1891.

Til Unionsflaget (Digt); No. 45: 4de November. — *1865*, No. 25: Daniel Schiøtz (Mindedigt). — *1866*, No. 20, 25, 33 og 34: A. B. Stabell; No. 26 og 30: Krigen; No. 35: Den franske nationale europæiske Politik og Rhingrænsens Plads i samme; No. 40 og 41: Lavalettes Cirkulære; Unionsrigernes og Nordens Stilling til en germanisk Folkepolitik.

I Norsk Folkeblad *1867*, No. 15: Biografi af Johan Sverdrup; No. 22: Billeder fra Statsøkonomien [I]. — *1868*, No. 13 og 15: Billeder fra Statsøkonomien. II; No. 20: 17de Mai 1868 (Sang til Flaget); No. 39: Flagsang; No. 49: Tung Luft! (Digt); No. 51: Under Jul (Digt). — *1869*, No. 6: Sagatun (Digt); No. 20: 17de Mai (Fædrenelandssang); No. 46: Brudekronen (Digt, til A. Tidemands Billede); No. 48: Sang for Norden (ɔ: „Midt i en Jerntid"); i s. No. Biografi af Ole Richter. — *1870*, No. 13: Ole Gabriel Ueland (ufuldendt Biografi); No. 28 A: Eksamens-Sang; No. 32 A: Mindedigt over A. O. Vinje; No. 39: Mindedigt over Orla Lehmann; No. 52: For de Fattige til Jul (Digt). — I Aarg. 1870 skrev han desuden i hvert Numer Ugeoversigt over de skandinaviske Blades Indhold.

I Folkevennen *XIX*. (1870), S. 541—559: Svend Foyn og Ishavsfarten. (Senere optaget i Forf.s „Fortællinger og Skildringer fra Norge" og derfra oversat til Svensk i Land och Folk (Sthlm. 1873. 8.), S. 150—163.)

Han var den anonyme Redaktør af Illustreret Familieblad, et Maanedsskrift for Romanliteratur [etc.] B. 1. 2. (Chra. 1870 fg. 4.).

I Dybwads illustrerede Folkekalender 1880, S. 105—125: Susamel.

I Folkebladet, red. af J. B. Bull, 1889, S. 355: Ekorn (Digt).

I Ny illustreret Tidende *1875*, No. 28: Billedhugger Borchs Statue «Jephtas Datter». — *1876*, No. 2: Text til Arboe's Billede «Dag».

I Turistforeningens Årbog 1871, S. 51: Sarabråten (Digt).

I Ydun (Nordisk Studenterkalender 1873), S. 56—78: Fanfulla [Fortælling].

I Nyt Tidsskrift *I*. (1882), S. 409—411: Ballade [Paa et kejserskib hun for med en czar af Rusland. Oversat til Svensk af E. Wh. i Tidskrift för hemmet 1883]; S. 513—536: Slagter-Tobias. — *II*. 97—119: Et interiør fra firtiaarene (Af den da endnu ikke udkomne Fortælling «Familjen paa Gilje»). — *III*. 113 fg: To digte [ɔ: 1) Mig lokked den larmende are; 2) Vikingeskibet paa Gogstad]; S. 337 fg.: To digte [ɔ: 1) Forundret sidder saa jeg her; 2) Finskud]; S. 481—488: Første kapitel af [den da endnu ikke udkomne] «En Malstrøm».

I Nylænde I. (1887), No. 1: Nylænde (Digt, senere omarbejdet i «Digte» af 1889).

I Menneskevennen 1882, No. 3: Af et Brev fra Hamburg [om Folkekaféer].

I Ill. Tid. f. Børn II. (1886—87), S. 259—264: Lidt fra Gutteaarene.

I Norden udg. af Ernst Bojesen (Kbh.), II. 1: I Taage (Digt som Text til et Billede af Erik Werenskiold).

I Jule-Roser (Kbh.) *1884*: Færø (Digt). — *1885*: Impromptu over et Par Briller. — *1887*: Draugen. — *1889*: Ombord paa Nordlandsdampskibet. (En Blyantskizze fra Firtiaarene, med Illustrationer af Otto Sinding.) — *1891*: Et Hvaljag. (Med Illustrationer af Carl Rasmussen.)

I For Ide og Virkelighed (Kbh.) *1869*, S. 501—515 og 856—867; *1870*, I. 279—289; II. 187—201 og 541—554; *1871*, I. 379—390; II. 83—94: Fra Norge. Desuden findes af ham i dette Tidsskrift i 1869, S. 655—656: Tung Luft

[Digt]. — 1870, II. 284—288: Eilert Sundts Bog «Om Renlighedsstellet i Norge»; S. 435—441: Ved Enaresjøen.

I Illustreret Tidende *XI.* (Kbh. 1869—70), S. 205 fg. og 230 fg.: Storthingsmand O. G. Ueland. — *XXI.* (1879—80), S. 310 fg.: La bella stella d'Italia (Et Rejseminde).

I Ude og Hjemme (Kbh.) *III.* 325: Af et Rimbrev til en Dramaturg. — *V.* 457—461: Wereschagin. — *VII.* 334—336: Huldre og Hildring. Lidt fra Fjældbygden; 395 fg.: August Strindberg.

I Tilskueren II. (Kbh. 1885), S. 815 fg.: Carmen (Digt).

I Af Dagens Krønike, red. af P. Nansen, (Kbh.) 1889, II. 339: Ude ved Værene (Digt); S. 488—494: Et Hvaljag.

I Politiken (Kbh.) 1885, No. 360: Fra Frøken Müllers Pensjon. (Oversat paa Svensk i «Skandia» I. [New York 1886], No. 2, S. 79 fg.)

I Ny illustrerad Tidning *1870*, No. 51: Tidsbetragtning. — *1871*, No. 17: Ved Dronning Lovises Jordefærd (Digt); No. 46: Ved Skandinavernes St. Mortensaftensgilde i Roma 11 Novbr 1871 (Digt). — *1880*, No. 7, 8 og 9: Med anledning af Juderörelsen. (Oversat i Thj. Adr. 1880).

I Christiania-Posten 1860, No. 110: En Situation (Digt); Den departementale Statsvei og de konfidentielle Statsveie, tvende Yderligheder.

I Morgenbladet *1859*, No. 71: Psalme; No. 82: „Dølens" Grundlovsfortolkning (jfr. Vinjes Skrifter i Utval I. 96 fg.). — *1861*, No. 197: Kommissærposten [for Hypothekbanken] i Solør; No. 204: Svar paa en Opsats i Chra.-Posten [ang. samme Sag]. — *1865*, No. 305: Aabningen af Jernbanen til Sverige. (Et Digt). — *1866*, No. 122: Digtergage og Politik, nogle Ord i Anl. af den proponerendes Digtergage til Henrik Ibsen; No. 344 A: Claus Pavels's Dagbogsoptegnelser. — *1875*, No. 41 A: Nicolay Wolf (Mindedigt). — *1882*, No. 18 A: Brev til Red. [ang. hans Forhold til „Nyt Tidsskrift"].

I Aftenbladet *1860*, No. 90: Flyveblad No. 6! No. 91: Tag Stød! [Begge Stykker Indlæg i Statholderstriden]. — I dette Blad er derhos adskillige Digte af ham først trykt, bl. a. følgende, som ikke er optagne i hans Digtsamling: *1867*, No. 248: Mindedigt over Hans Vorbevik. — *1869*, No 300: Julekveld. — *1870*, No. 295: Prolog ved Hundredaarsfesten for Beethoven; No. 300: Juleaften.

I Dagbladet redigerede han i Bladets allerførste Tid i Aaret 1869 den udenlandske Artikel. Senere har han lejlighedsvis skrevet en og anden Artikel i Bladet, som derhos af og til har offentliggjort Brudstykker af Breve fra ham under hans Ophold i Udlandet. Her anføres: i Aarg. *1881*, No. 92: Wergelandsmonumentet — politisk Program (En liden Redegjørelse. Jfr. Bemærkninger herved af X^{10} i No. 105). — *1883*, No. 175: Brev [ang. Bladets Anmeldelse af «Livsslaven»]; No 226: Literaturbrev til Hr. Irgens Hansen. — *1885*, No. 62: En Bemærkning [i Anl. af Christopher Bruuns Stykke «Lidt om vore Digtere» i For frisindet Kristendom; jfr. B. Bjørnsons Stykke «En nøjsom Kristen» i Dagbl. No. 82]. — *1886*, No. 94: Om Hans Jægers «Fra Kristiania-Bohêmen (jfr. Bemærkninger i Thj. Adr. 1886, No. 58). — *1887*, No. 55: Brev til Kunstnerforeningens Bestyrelse [ang. Pressefriheden og Beslaglæggelsen af Chr. Krohgs «Albertine»]; No. 430: Om Herman Bangs Roman «Stuck». — *1888*, No. 136: Af et Brev til Frits Thaulow [i Fængslet]; No. 188: Om Garborgs «Uforsonlige»; No. 256: Om Ernst Ahlgren [ved Efterretningen om Forfatterindens Død]; No. 392: Brev til Fru Ragna Nielsen om Fællesundervisning. — *1889*, No. 276: Om

vor Politik og vor Oplysning. — *1890*. No. 136: Werenskiolds Portræt af Fru Didi Heiberg. — *1891*, No. 1: Af «mine Erindringer» [Ole Høiland og Gjest Baardsen].

I Verdens Gang et og andet Bidrag, bl. a. i Julenummeret 24 Decbr. *1890*: En Stamgjæst. — *1891*, No. 311: Af et Brev fra Rom [om Italiens Samfundstilstand og Politik].

I Morgenposten (Chra. Nyheds- og Avertissements-Blad) skrev han 1868—69 en politisk Artikel hver Lørdag (for aarlige Storthing, om Eilert Sundt og Arbeidersamfundet, osv.)

I Thjems Adr. Cont Efterretn. 1880, No 217, 219, 225 og 228: Reisebreve fra Tydskland.

I Le Figaro (Paris 17 eller 18de Maj) 1889: [Om 17de Majs Betydning].

Af Lies mange Lejlighedsdigte er en Del optaget i hans Digtsamling fra 1889, andre findes kun i Bladene, hvortil de oprindelig blev skrevne — de fleste af disse er nævnt ovfr. — eller tildels indflettet i Bladenes Festreferater. Af disse anføres her efter de oprindelige særlige Lejlighedstryk i kronologisk Orden: *1869*, 28 Februar: Sang for Kristiania Arbejdersamfund («Du lille Folk i Strid og Sved»!); Sang for den norske Arbeider («Nu sjung en Sang for vor Arbeidskar til hans Ære»!); 21 Juni: Hilsen til Upsala ved Afskedsfesten i Studenterlunden («Ærværdig Upsala, i Aldre du staar med Oldtidens stille Syn og Minder»); Juli: Ved det nordiske Arbejdermøde i Stockholm, («Nu stiger Morgnen i Norden frem»); 10 Juli. Ved Universitetsbibliothekar Paul Botten-Hansens Jordfæstelse; 28 Juli: Sang i Anledning af Prinsesse Lovisas og Kronprins Fredriks Formæling («Fjeldets Blomst! Du fagre Kvinde i vor Konges Gaard!»); 28 Juli: Ved Festen paa Ladegaardsøen («Sammen nu de tvende Unge foran Altret staar»); 23 August: For Joh. D. Behrens, R. St. O O. («Har I Sang, I Unge, lad den tone da for Sangens Mand!»). — *1870*: Kristiania Arbejdersamfund til Eilert Sundt («Hvis simpel Tak af Hjertens Grund kan gaa for Krans og Ære»); 3 Maj: Til Kongen ved Borgermiddagen i Logen («Det norske Folk bor stolt og frit i Ly af sine Bjerge»); 20 Novbr.: Ved den norske Studentersangforenings 25 Aars Fest («Hil dig Sang; thi du er som en Regnbu over Folket»); 30 Novbr.: Sang ved Sexaen [for Ballon-Franskmændene] i Frimurerlogen («Nu gaar Stormenes Sus over Frankriges Hus»)*); 19 Decbr.: Ved Annette Egebergs Jordfæstelse (i forkortet og omarbejdet Skikkelse i Forf.s «Digte» S. 35). — *1871*, 19 Juni: Ved Festmiddagen i Anl. af Aabningen af Jernbanen mellem Kristiania og Stockholm («Et gyldent Blad i Sagalunden er sprunget ud»); 15 Septbr.: Ved Aabningen af Haandværker-Foreningens Industriudstilling («Du lille Folk, hvis dybe Skjønhedstrang og Storhedslængsel rejste Gudeborgen»). — *1872*, 18 Juli: Sang ved Tusindaarsfesten paa Haraldshaugen («Her ligger Haralds Haug, sjunken og graa»); 18 Juli: Sang ved Tusindaarsfesten i Kristiania («Atter over Norges Volde gaar Kong Haralds Færd»). — *1873*, 18 Juli: Kantate ved Kong Oscar II.s og Dronning Sophies Kroning i Throndhjems Domkirke (4. 4 Bl.). — *1874*, 6 Juli: Til H. M. Enkedronning Josephine ved Fanetoget («Prøvet i Sorgen som faa iblandt Kvinder», — i forkortet Form optaget i Forf.s «Digte» S. 64). — *1875*, 13 Februar: Ved Festen til Fædrenes Minde («I Skygger tause, dunkle»); Hilsen til H. M. Kong Oscar II. fra de norske Studenter («Mens Sverigs Vaar sig lysgrøn speiler som digtet ned i Mælarns Vand»); 7 Septbr.: Ved

*) *Af dette Digt* findes ogsaa en Udgave (H. Tønsbergs Tryk) «Chant à la fête du 30 Novembre *1870*» med Originalens Text og en fransk Prosaoversættelse af samme og et senere Optryk (Thronsen & Co.s Tryk) fra 8.-Aarene udgivet i Anledning af den franske Lov om Beskyttelse mod Fremmede.

Fanetoget i Anl. af Carl Johans Monumentets Afsløring («Skyggerne af store Tider lue om vort Land»). — *1877*, 7 Febr.: Til Kronprins Gustav fra de norske Studenter («Se, Nordens Hvælv kan pragtfuldt lue med Nordlysskjær paa Stjernegrund»).

Lie, Lars Johannes, Søn af ovennævnte Korpslæge *John Andreas L.*, er født i Kristiania 30 Marts 1831, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1849 og medicinsk Kandidat med Haud i Maj 1858. Fra 15 August 1853 til 30 Juli 1881 var han ansat ved Universitetet som Prosektor i Anatomi og fra 1861 tillige som Demonstrator i Histologi, hvorhos han den hele Tid var en søgt Manuduktør i disse Fag, som han bl. a. havde studeret paa en med offentligt Stipendium Vinteren 1863—64 foretagen Rejse til Wien, Paris, Göttingen og Kjøbenhavn. Fra 1860 holdt han Forelæsninger ved Universitetet over Anatomi og Embryologi og i Aarene 1875—77 besørgede han alene Universitetets Undervisning i Anatomi. Fra November 1867 til Juli 1881 var han ogsaa Medlem af Examenskommissjonen for Tandlæger. Siden Sommeren 1859 var han næsten hvert Aar i Universitetsferierne konstitueret som Marinelæge af 2den Klasse, indtil han udnævntes hertil 6 Juni 1868. Den 28 Februar 1881 blev han befordret til Korpslæge i Marinen med Station paa Horten og 10 August 1882 til Marinens Overlæge. Som tjenstgjørende Marinelæge har han paa omkring 20 Orlogstogter besøgt en stor Del af Europas og Nord- og Syd-Amerikas Stæder. Han blev 1875 R. R. St. A. O. 3. Kl.

* 21 Juli 1861 *Amanda Carolina Afzelius* (f. i Enköping 21 December 1838), D. af den kjendte svenske Forfatter og Digter Hofprædikant Arvid August A. og hans 2den Hustru Sofia Charlotta Furubohm.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 25—27; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte, III. 703.

Lærebog i descriptiv Anatomie. Udarbeidet efter «Traité d'anatomie descriptive par Cruveilhier» ved J. Lie. Med 61 Træsnit i Texten. D. 1. 2. Chra. 1867—69. 8. *I.* [1865—]1867. V S., 438 S. — *II.* 1869. 1 Bl., S. 439—896.

Om Fascierne. Med 20 Plancher (efter Pirogoff og Lesshaft). Chra. 1876. 8. 4 Bl., 224 S., 20 Bl. (Belønnet med Prof. Voss's Legats Pris. Anm. af J. Voss i N. Mag. f. Lægevid. 3. R. VI. 257—60; af Hj. Heiberg i Norsk Tidsskrift f. Lit. 1876, S. 379 fg.)

Perineum. Chirurgisk-anatomisk Afhandling for praktiserende Læger og medicinske Studerende. Med 8 farvetrykte Pl. Chra. 1879. 8. 2 Bl., 89 S. (Anm. af J. Nicolaysen i N. Mag. f. Lægevid. 3 R. IX. 777—81.)

Chirurgisch-anatomischer Atlas mit autographischen colorirten Abbildungen in Lebensgrösse für practische Ärzte und Studierende. Chra. 1880—84. Folio. 48 Bl. Text og 32 Pl. (Belønnet med Prof. Voss's Legats Pris. Anm. i N. Mag. f. Lægevid. 3 R. XI. 479 og XIV. 201; i Tidsskr. f. prakt. Med. I. 175 fg.; i Med. Revue I. 189—91 af G. A. Hansen; i Berl. Tid. 1884, No. 76 Till. af B.; i Finsk Tidskrift XV. 1883, S. 73 fg. af M. W. af Schultén; i Lit. Centralblatt 1884, Sp. 1420.)

I N. Mag. f. Lægevidensk. 2. Række, XVI. 1010 fg.: Atresia ani opereret *med heldigt Udfald.*

Lie, Marius Sophus, foregaaendes Fætter og Broder af ovennævnte Overlærer *Fr. G. Lie*, er født 17 December 1842 paa Nordfjordejdet, hvor Faderen den Gang var Prest. I 1859 blev han Student med Laud fra Nissens Skole og i December 1865 fuldførte han Reallærerexamen med Laud, mens han baade før og efter Examen var en søgt Manuduktør i Mathematik og andre Realfag og derhos i sine Studenteraar med Iver begyndte selvstændige videnskabelige Studier i Mathematik. Høsten 1869 drog han med et Stipendium af Statsmidler til Tyskland, hvor han traadte i Forbindelse med flere af dets fremragende Mathematikere, og rejste saa det følgende Aar til Frankrige. I Paris sluttede han sig nær til Plückers noget yngre Elev F. Klein, sammen med hvem han samme Aar fremlagde et Par geometriske Arbejder i det franske Akademi og i Berlinerakademiet. Da Krigen brød ud, begav han sig til Italien, efter i Fontainebleau en hel Maaned at være bleven holdt fængslet af den lille Bys Autoriteter, som i Krigens blinde Ophidselse troede i Lie at have fanget en preussisk Spion. Hjemkommen fra sin Udenlandsrejse, blev han fra Nytaar 1871 Universitetsstipendiat i Mathematik og s. A. ansat som Lærer ved Nissens Skole, hvorefter han i Juli 1871 tog den filosofiske Doktorgrad ved vort Universitet, efterat have forsvaret den ndfr. anførte Afhandling «Om en Classe geometriske Transformationer». For uforstyrret at kunne fortsætte sine videnskabelige Studier meldte han sig Vinteren 1871—72 til et da ledigt Professorat ved Lunds Universitet. Imidlertid havde Dr. O. J. Broch allerede i Begyndelsen af Aaret 1872 henledet det akademiske Kollegiums Opmerksomhed paa den unge Mathematikers Stilling i den videnskabelige Verdens Opinion ved at oversende et til ham fra Professor Clebsch ankommet Brev om Betydningen af Lies Arbejder. Hertil sluttede sig senere andre Udtalelser, fremkomne i Anledning af hans Ansøgning om Professoratet i Lund, fra mathematiske Autoriteter i Berlin, Kjøbenhavn, Paris og Milano, fra hvilket sidste Sted Professor Cremona bl. a. skrev herhjem: «Mangen Gang har jeg sagt til mig selv, at jeg med Glæde skulde have renonceret paa alle mine Arbejder, hvis jeg blot havde været saa lykkelig at opdage det, som Hr. Lie har opdaget; og ved mange Lejligheder har jeg sagt til mine Venner, at Abels Fædreland allerede besad et ungt Talent, som Geometrien vil komme til at skylde extraordinære Fremskridt». Da disse Skrivelser fra Udlandet blev Almenheden bekjendt i Udtog gjennem et Brev [af nuværende Statsminister Blehr] til «Bergensposten» (1872, No. 37) og samtidig hermed de Realstuderende satte sig i Bevægelse for at faa vor Landsmand knyttet fastere til det norske Universitet, blev der paa det 1872 forsamlede Storthing under 23 Februar af Repræsentanterne D. Kildal, Steen, O. Richter, D. C. Danielssen, Essendrop, L. Daae, J. Sverdrup og A. Sæhlie fremsat Forslag om Bevilgning af Gage til et extraordinært Professorat for ham i Mathematik, hvilket vedtoges af

Thinget den 26 Marts s. A. med 85 mod 16 St., hvorefter han udnævntes til Professor fra 1 Juli 1872.*) Den Produktion, som saaledes strax fra Begyndelsen af saa afgjort havde henledet Opmerksomheden paa ham baade ude og hjemme, fortsatte han fra nu af uhindret af andet Arbejde efter en stadig stigende Maalestok, idet han i rask Paahinandenfølge dels i Chra. Videnskabs-Selskabs Skrifter, dels i det af ham stiftede «Archiv for Mathematik og Naturvidenskab», dels i «Mathematische Annalen» (Leipzig) offentliggjorde en talrig Række Arbejder. Hans oprindelige Udgangspunkt er at søge i den geometriske Rumanskuelse. Endnu sterkere end Plücker betonede han Betydningen af det forskjellige Valg af Rumelement og ledede derved til sin Opdagelse (1871—72) af en med Plückers Linjegeometri sideordnet Kuglegeometri — «une des plus belles découvertes de la géométrie moderne» (Darboux). Betragtninger fra dette, de geometriske Transformationers, Standpunkt ledede ham imidlertid kort efter ind paa et af de vigtigste Emner i Analysen, nemlig Studiet af de partielle Differentialligninger af første Orden, hvor det lykkedes ham at give de tidligere Theorier en endelig Afslutning. («Den Lie'ske Integrationsmethode» — «cette méthode, qui est la plus parfaite, est pour ainsi dire une synthèse des méthodes précédentes . . .» [Bull. des sciences math. 1891, S. 8]). Hans Arbejder saavel herover som over visse partielle Differentialligninger af 2den Orden og deres geometriske Tydning og Anvendelser paa Minimalflader, Flader af konstant Krumning o. s. v., er nu efterhaanden gaaet ind dels i det ved forskjellige Universiteter regelmæssig docerede Lærestof, dels i de nyeste Haand- og Lærebøger, hvis Behandling i det hele er begyndt kjendelig at præges af den gjennemførte geometriske Tolkning af den analytiske Behandling, som Lie forstod at gjøre gjældende.**) Men Lies Hovedgjerning, det, hvortil hans Navn fornemmelig vil blive knyttet, er hans Lære om kontinuerlige Transformationsgrupper, en helt ny, overordentlig vigtig og frugtbar Theori, skabt af ham. Sine Arbejder herom — de gaar tilbage til 1873 — trykte han først i «Archiv for Math. og Naturv.» (1876—79), hvor de dog var lidet tilgjængelige og derfor foreløbig blev forholdsvis lidet bemærket. Fra 1880 af, da han

*) Den følgende Fremstilling af Professor Lies for de fleste af hans Landsmænd ligesaa ukjendte som utilgjængelige videnskabelige Opdagelser og Theorier skylder Udgiveren en velvillig Meddelelse af Hr. Overlærer *Dr. phil.* Elling Holst.

**) Som Exempler paa nyere Verker, hvor Lies Indflydelse er af væsentlig Betydning, kan nævnes: Mansion: Théorie des équations aux derivées partielles du premier ordre (Paris 1875, — da L. endnu kun havde fremlagt et Par foreløbige Meddelelser om sin Integrationsmethode). — Serret: Lehrbuch der Differential- u. Integralrechnung, deutsch bearb. v. Axel Harnack (Leipzig 188*; her bestaar en stor Del af den tyske Bearbejders Forandringer i den Brug, han gjør af Lies geometriske Anskuelsesmaader). — Darboux: Leçons sur la théorie générale des surfaces Paris (18?7—88). — Goursat: Leçons sur l'integration des équations aux derivées part. du 1er ordre (Paris 1891). — Forsyth: Theory of differential equations (Cambridge 189?). I de tre sidstnævnte Verker er større Afsnit — i Goursats Verk endog en Trediedel af det hele Skrift — detaljerede *Gjengivelser af Lies Theorier.*

begyndte at publicere om sit Emne i «Math. Annalen» blev Forholdet et andet. I 1883 henledede Picard, Medlem af l'Institut, de franske Mathematikeres Opmerksomhed paa den nye Theori, hvoraf han samtidig gjorde vigtige Anvendelser. Aaret efter blev den tyske Mathematiker Dr. F. Engel sendt fra Leipzigs Universitet, dels for under Lies personlige Vejledning at sætte sig ind i Theorien og senere docere den i Leipzig, dels for at bistaa ham ved Udgivelsen af det Hovedverk over Transformationsgrupper, som han havde udkastet Planen til. I Aaret 1886 erholdt Lie Tjenestefrihed fra sin Stilling i Kristiania for at modtage Kaldelse til ordinær Professor i Mathematik ved Universitetet i Leipzig og Bestyrer af dets geometriske Institut. I Løbet af de fem Aar, han har indehavt denne Stilling, har hans Theori efterhaanden allerede fremkaldt en hel Literatur. Af hans eget Hovedverk «Theorie der Transformationsgruppen» er der udkommet to Bind («deux volumes, qui compteront parmi les traveaux les plus importants de notre temps» — Picard i «Revue générale des sciences pures et appl.» 1890); Udgivelsen af det tredje og sidste Bind er nær forestaaende. «Vi staar her ikke overfor nogen Lærebog, som har til Hensigt at bearbejde allerede mer eller mindre bekjendte Theorier, fremgaaede af Samvirken mellem forskjellige Forfattere, men overfor en Enkeltmands Produktion, et Originalverk, der fra saa godt som første til sidste Side siger lutter Nyt . . . Vi tror uden Overdrivelse at kunne sige, at der skal gives faa Omraader af de mathematiske Videnskaber, som ikke vilde kunne fremmes væsentlig ved de vækkende Grundtanker i den ny Disciplin.» (Study i Schlömilchs Zeitschrift.) Foruden med selve Udarbejdelsen af sin Theori i det enkelte, har Lie ogsaa været optaget af en Række vigtige Anvendelser af den fornemmelig paa Geometri og Differentialligninger. Ogsaa her har en altid voxende Skare af Medarbejdere i de forskjellige Landes mathematiske Verden sluttet sig til ham. Han blev 7 April 1886 R. St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1872), af *Société philomatique* (1872), korr. Medlem af Gesellschaft der Wissenschaften i Göttingen (1872), et af de 12 udenlandske Æresmedlemmer af *Mathematical Society* i London (1876), Medlem af *Physiographiska Sällskapet* i Lund (1885), af Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn (1889), af Kgl. Sächsische Gesellschaft der Wissenschaften i Leipzig (1886), af *Philosophical Society* i Cambridge (1891).

* 1874 *Anna Sophie Birch*, D. af Overtoldbetjent Gottfred B. og Sophie Simonsen.

Portræt med Biografi [af A. Helland] i Ny ill. Tidende 1886, No. 15; i Skill.-Mag. 1891, No. 50 af Dr. Elling Holst. Jfr. Storth. Forh 1872, V. Dok. No. 36; *VI. Indstill. S.* No. 55 og Storth. Tid. s. A., Forh. i Storth, S. 285—99; Morgbl. 1886, *No. 65; Chr.* Johnsens Norsk Haandlexikon III. 471 fg. [af Dr. Elling Holst]; Nord. *Conv. Lex.*, 3. Udg., IV. 622 fg.

Repräsentation der Imaginären der Plangeometrie. (Jeder plangeometrischer Satz ist ein besonderer Fall eines stereometrischen Doppel-Satzes in der Geometrie der Linien-Congruenzen.) Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1869. [Chra. 1870.] 8. 42 S.

Over en Classe geometriske Transformationer. Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1871. [Chra. 1872.] 8. 45 S.

Ueber eine Classe geometrischer Transformationen. (Fortsetzung.) Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1871. [Chra. 1872.] 8. 66 S.

Zur analytischen Theorie der Berührungs-Transformation. (Separat-Abzug aus den Abhandl. d. Ges. d. Wiss. für 1873.) Chra. 1874. 8. 1 Bl., 26 S.

Partielle Differential-Gleichungen 1. O., in denen die unbekannte Funktion explicite vorkommt. (Besonderer Abdruck nach den Verhandl. d. Ges. d. Wiss. zu Chra. 1873.) Chra. 1874. 8. 36 S.

Ueber partielle Differential-Gleichungen 1. O. (Besonderer Abdruck nach den Verhandl. d. Ges. d. Wiss. zu Chra. 1873.) Chra. 1874. 8. 38 S.

Neue Integrations-Methode eines $2n$-gliedriegen Pfaffschen Problems. (Separat-Abzug aus den Abhandl. d. Ges d. Wiss. zu Chra. 1873.) Chra. 1874. 8. 26 S.

[I] Zur Theorie des Integrabilitätsfaktors. II. Verallgemeinerung und neue Verwerthung der Jacobischen Multiplicator-Theorie. (Separat-Abzug aus den Abhandl. d. Ges. d. Wiss. zu Chra. 1874.) Chra. 1875. 8. 34 S.

Allgemeine Theorie partieller Differential-Gleichungen 1. O. I. II. (Bes. Abdr. aus den Verhandl. d. Ges. d. Wiss. zu Chra. 1874 u. 1875.) Chra. 1875—76. 8. 31 S., 16 S.

Discussion aller Integrations-Methoden der partiellen Differential-Gleichungen 1. O. (Bes. Abdr. nach den Verhandl. d. Ges d. Wiss. zu Chra. 1875.) Chra. 1876. 8. 35 S.

Classification der Flächen nach der Transformationsgruppe ihrer geodätischen Curven. Universitäts-Programm f. d. erste Semester 1879 Kra. 1879. 4. 1 Bl, 45 S. (Anm. i Archiv f. Mathem. III. 2, 1886; i Litter Ber. 40—41.).

Resumé af en Integrationstheori. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1880, No. 1.) Chra. 1880. 8. 4 S.

Om algebraiske Differentialligninger, der tilstede infinitesimale Transformationer. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1881, No. 15.) Chra. [1881]. 8. 6 S.

Bestimmung aller Raumcurven, deren Krümmungsradius, Torsionsradius und Bogenlänge durch eine beliebige Relation verknüpft sind. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1882, No. 10.) Chra. [1882]. 8. 6 S.

Untersuchungen über Differential-Gleichungen. I. II. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1882, No. 21 og 22.) Chra. [1882]. 8. 12 S., 6 S.

Ueber unendliche continuirliche Gruppen. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1883, No. 12.) Chra. [1883]. 8. 56 S.

Untersuchungen über Differential-Gleichungen. *III.* Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1883, No. 10.) Chra [1883]. 8. 4 S. — *IV.* (Chra. Vid.-Selskabs *Forhandl. 1883*, No. 18.) Chra. [1883]. 8. 5 S.

Mathematiske Meddelelser. *[I.]* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1884, No. 8.) Chra [1884]. 8. 4 S. — *II.* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1884, No. 9.) Chra. [1884]. 8. 4 S. — *III.* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1884, No. 15.) Chra. [1884]. 8. 4 S.

Om Mathematikundervisningen i vore Skoler. *[I.]* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1884, No. 16.) Chra. [1884]. 8. 8 S. — *II.* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885, No. 11.) Chra 1885. 8. 10 S.

Ueber gewöhnliche lineare Differential-Gleichungen. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885, No. 21.) Chra. 1885. 8. 4 S.

Zur Theorie der Transformationsgruppen. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1888, No. 13.) Chra. 1888. 8. 8 S.

Ein Fundamentalsatz in der Theorie der unendlichen Gruppen. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1889, No 7.) Chra. 1889. 8. 6 S.

Theorie der Transformationsgruppen. Unter Mitwirkung von Dr. Friedrich Engel bearbeitet. 1ster Abschnitt. Leipzig 1888. 8. X S., 632 S. (Anm. af *G—l.* i Lit. Centralblatt 1889, No. 11.) — 2ter Abschnitt. Leipzig 1890. 8. VIII S., 555 S. (Anm. og udførligt ref. af E. Vessiot i Bulletin d. sc. math. 2. Série, T. XV, 1891, S 13—48).

Vorlesungen über Differentialgleichungen mit bekannten infinitesimalen Transformationen. Bearbeitet und herausgegeben von Dr. Georg Scheffers. Leipzig 1891. 8. XIV S., 1 Bl., 568 S.

Han var Medstifter (med J. Worm Müller og G. O. Sars) af Archiv for Mathematik og Naturvidenskab, hvis Medudgiver han har været den hele Tid og hvori følgende Afhandlinger af ham — næsten alle ogsaa stillet i Boghandelen i Særtryk uden særlig Paginering — findes: *I.* (1876), S. 19-57 og 152—193: Theorie der Transformationsgruppen. I. II; S. 335—366: Resumé neuer Integrations-Theorie. — *II.* 1—9: Neue Integrations-Methode der Monge-Ampèreschen Gleichung; S. 129—156: Die Störungstheorie und die Berührungstransformationen; S. 157—198: Synthetisch-analytische Untersuchungen über Minimalflächen; S. 338—379: Theorie des Pfaffschen Problems (1. Abhandl.). — *III.* 84—92: Petite contribution à la théorie de la surface Steinerienne; S. 93—165: Theorie der Transformationsgruppen. III.; S. 166—176: Sätze über Minimalflächen; S. 224—233: Sätze über Minimalflächen. II.; S. 340—351: Sätze über Minimalflächen. III; S 375—464: Theorie der Transformations-Gruppen. IV. — *IV.* 232—261: Theorie der Transformations-Gruppen. V.; S. 334—344: Bestimmung aller in eine algebraische developpable eingeschriebenen algebraische Integralflächen der Differential-Gleichung $s=0$; S. 345—366: Zur Theorie der Flächen constanter Krümmung; S. 487—506: Weitere Untersuchungen über Minimalflächen; S. 507—572: Ueber Flächen, deren Krümmungsradien durch eine Relation verknüpft sind. — *V.* 282—306, 328—358 og 518—541: Zur Theorie der Flächen constanter Krümmung. III—V. — *VI.* 112—124: Discussion der Differentialgleichung $s = F(z)$; S. 153—167: Transformationstheorie der partiellen Differentialgleichung $s^2 - rt = \frac{(1+p^2+q^2)^2}{a^2}$; S. 328—368: Ueber die Integration durch bestimmte Integrale von einer Classe linearer partieller Differentialgleichungen; S. 490—501: Zur Theorie der geodätischen Curven der Minimalflächen. — *VII.* 155—176: Bestimmung aller Flächen die in mehrfacher Weise durch Translationsbewegung einer Curve erzeugt werden; S. 179—193: Ueber Flächen, die infinitesimale und lineare Transformationen gestatten; S 443—444:

Ueber gewöhnliche Differentialgleichungen, die eine Gruppe von Transformationen gestatten. — *VIII.* 187—288 og 371—458: Classification und Integration von gewöhnlichen Differentialgleichungen zwischen *xy*, die eine Gruppe von Transformationen gestatten. I—III. — *IX.* 40—61: Bestimmung des Bogenelements aller Flächen, deren geodätische Kreise eine infinitesimale Berührungstransformation gestatten; S. 62—68: Ueber die allgemeinste geodätische Abbildung der geodätischen Kreise einer Fläche; S. 431—448: Classification und Integration von gewöhnlichen Differentialgleichungen zwischen *xy*, die eine Gruppe von Transformationen gestatten. IV.; S. 449—451: Zur Theorie der Transformationsgruppen. — *X.* 74—128 og 353—413: Untersuchungen über Transformationsgruppen I. II.

I Crelles Journal LXX. (1869), S. 346—353: Ueber eine Darstellung des Imaginären in der Geometrie.

I Comptes rendus de l'Acad. des sciences *LXX.* (1870), S. 1222—26 og 1275—1279: Sur une certaine famille de courbes et de surfaces. (I Forening med F. Klein.) — *LXXI.* (1870), S. 579—583: Sur une transformation géométrique.

I Göttingsche gelehrte Nachrichten *1870*, S. 53—66: Ueber die Reciprocitäts-Verhältnisse des Reye'schen Complexes. — *1871*, S. 191—309: Ueber diejenige Theorie eines Raumes mit beliebig vielen Dimensionen, die der Krümmungs-Theorie des gewöhnlichen Raumes entspricht; S. 535—577: Zur Theorie eines Raumes von *n* Dimensionen. — *1872*, S. 321—326: Ueber eine neue Integrationsmethode partieller Differential-Gleichungen erster Ordnung; S. 473—489: Zur Theorie partieller Differential-Gleichungen erster Ordnung, insbesonders über eine Classification derselben. — *1874*, S. 529—542: Ueber Gruppen von Transformationen.

I Monatsberichte d. Berliner Akademie 1870, S. 891—899: Ueber die Haupttangenten-Curven der Kummerschen Fläche vierten Grades mit 16 Knotenpuncten. (I Foren. med F. Klein.)

I Mathematische Annalen *IV.* (Lpz. 1871), S. 50—84: Ueber diejenigen ebenen Curven, welche durch ein geschlossenes System von einfach unendlich vielen vertauschbaren linearen Transformationen in sich übergehen. (I Foren. med F. Klein i Göttingen.) — *V.* 145—256: Ueber Complexe, insbesondere Linien- und Kugel-Complexe, mit Anwendung auf die Theorie partieller Differential-Gleichungen. (Jfr. F. Kleins Afhandl. S. 257 fg.). — *IX.* 245—296 og *XI.* 464 fg.: Allgemeine Theorie der partiellen Differentialgleichungen erster Ordnung. — *XIV.* 331—416 og *XV.* 465—506: Beiträge zur Theorie der Minimalflächen. — *XVI.* 441—528: Theorie der Transformationsgruppen. — *XX.* 357—454: Untersuchungen über geodätische Curven. — *XXIII.* 579—586: Ueber die Haupttangentencurven der Kummerschen Fläche vierten Grades mit 16 Knotenpunkten. (Von S. Lie u. F. Klein.) — *XXIV.* 537—578: Ueber Differentialinvarianten. — *XXV.* 71—151: Allgemeine Untersuchungen über Differentialgleichungen, die eine continuirliche, endliche Gruppe gestatten. — *XXXII.* 213—281: Classification und Integration von gewöhnlichen Differentialgleichungen zwischen *xy*, die eine Gruppe von Transformationen gestatten.

I Berichte über die Verhandl. d. k. Sächs. Ges. der Wiss., Math.-phys. Cl. *1886*, S. 337—42: Bemerkungen zu v. Helmholtz's Arbeit über die Thatsachen, die der Geometrie zu Grunde liegen. — *1887*, S. 83—88: Die Begriffe Gruppe und Invariante. — *1888*, S. 14-21: Beiträge zur allgemeinen Transformationstheorie. — *1889*, S. 145—156: Die infinitesimalen Berührungstransformationen der Mechanik; S. 277—289: Reduction einer Transformationsgruppe auf ihre kanonische Form. —

1890, S. 283—320 og S. 335—418: Ueber die Grundlagen der Geometrie. I. II. S. 453—477: Neuer Beweis des zweiten Fundamentalsatzes in der Theorie der Transformationsgruppen; S. 478—490: Bestimmung aller r-gliedriegen transitiven Transformationsgruppen durch ausführbare Operationen. — *1891*, S. 253—270: Die linearen homogenen gewöhnlichen Differentialgleichungen; S. 316—352 og S. 353—393: Die Grundlagen für die Theorie der unendlichen continuirlichen Transformationsgruppen I. II.

I Dagbladet *1884*, No. 441 og *1885*, No. 67 og 68: Om Mathematikundervisningen i vore Skoler. (Foredrag i Chra. Vid. Selsk. 28 Novbr. 1884 og 13 Febr. 1885, jfr. Bemærkninger herved af J. A. Bonnevie i Dagbl. 1885, No. 9.)

I Morgenbladet 1883, No. 188 A: Om Abel.

Lie, Mons, Søn af Regimentskvartermester og Stiftsoverretsprokurator *Jonas L.* og *Ida Sophie Strøm*, blev født i Inderøen 18 Februar 1803. Efter i tre Aar at have gaaet paa Realskolen i Throndhjem tog han 1824 Præliminærexamen og i September 1826 norsk juridisk Embedsexamen, for hvis praktiske Prøve han fik «Vel med Udmerkelse», — en Karakter som aldrig enten før eller siden har været givet nogen Kandidat til denne Examen. I 6 Aar var han derefter Sorenskriverfuldmægtig, til han den 21 December 1832 blev udnævnt til Underretsprokurator i Buskeruds Amt med Bopæl paa Modum. Den 20 September 1838 befordredes han til Byfoged paa Tromsø, var 1839—45 tillige konst. Amtmand i Finmarkens Amt, blev 6 December 1845 Sorenskriver i Søndhordland og 29 Oktober 1859 Sorenskriver i Mandal, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 15 Juli 1876. Han blev 22 August 1864 R. St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed». Han tilbragte sine sidste Aar i Kristiania, hvor han døde 4 September 1881.

* 24 Marts 1829 *Pauline Christine Tiller* (f. i Throndhjem 29 November 1799, † 11 Marts 1877), D. af Lars T. og Berith Pedersdatter.

Jfr. Storth.-Forh. 1877, VI. 52 og Storth.-Tid. s. A., Forh i Storth, S. 65—67.

I Beretning om Kongeriget Norges oeconomiske Tilstand i Aarene 1840—45 (Chra. 1847) er hans som konst. Amtmand afgivne Femaars-Beretning om Finmarkens Amt trykt S. 232—261.

Lie, Oluf, en Tid Bankbogholder, nu Kontorchef i Bergen.

Haandbog ved Undervisningen i det dobbelte eller italienske Bogholderi, anvendt paa Kjøbmandsforretninger. Bergen 1860. 8. 45 S. og 1 Tabel.

Bogholderiopgave over Speculations- og Commissions-Forretninger, Skibsrederi m. m. efter Bergenske Forholde. Af Oluf Lie og Chr. Osenbroch. Bergen 1875. 8. 52 S. — 3die Oplag. Bergen 1888. 8. 49 S.

Lieblein, Jens Daniel Carolus, Søn af Skomagermester *Johan Martin L.* og *Anne Karine Hofgaard*, er født i Kristiania 23 (ikke 13) December 1827. Han maatte 11 Aar gammel forlade sit Hjem i Kristiania, hvor hans Moder († 3 Marts 1865, 71 Aar gl.) boede som Enke, og var til sit 16de Aar paa Sagbruget Varaaen i Fet, i den sidste Tid som Forvalterens Hjælper ved Regnskabsvæsenet. Fra sit 16de til sit 25de Aar var han derefter ansat som Fuldmægtig paa Sagbruget Brække i Rakkestad. Drevet af en stærk Lære- og Læselyst udnyttede han i disse 14 Aar alle sine tildels knappe Fristunder til paa egen Haand at læse alle de Bøger, han kunde overkomme, og lærte sig saaledes Begyndelsesgrundene af Tysk, Fransk, Latin og tildels Græsk. I sit 14de Aar fik han i Ferietiden lidt Vejledning i Latin af Prestens Søn i Fet J. A. Ottesen (senere Prest i Amerika), men da Ferierne var forbi, rejste han igjen, og Lieblein maatte atter paa egen Haand fortsætte sine Studier. I 20-Aars-Alderen var han en Vinter i Kristiania og tog da Privatundervisning i Latin og Græsk. Endelig tog han 25 Aar gammel det længe forberedte Skridt, han opgav sin Post ved Sagbruget, drog til Kristiania og gik ind paa Holths Skole, hvorfra han efter 2 Aars Skolegang, idet han tildels var Elev og Lærer samtidig ved samme Skole, i 1855 blev Student med Laud. Efter Andenexamen det følgende Aar valgte han, da Historien var det, som mest interesserede ham, Filologien til Fagstudium. Den første Anvendelse for sine historiske Tilbøjeligheder fandt han, paa Grund af sin tidligere Stilling, i Arkivstudier over Sagbrugets og Trælasthandelens Historie. Men det var egentlig videre og dybere gaaende historiske Undersøgelser over Menneskeslægtens Udviklingsgang, som fængslede og beskjæftigede ham mest. Sammen med sin Studiekammerat G. A. Gjessing, nu Rektor i Arendal (se ovenfor II. 387 fg.), læste han i nogle Semestre Sanskrit under Professor C. A. Holmboe. Men heller ikke den indiske Oldtid førte ham langt nok tilbage, og for at faa Indsigt i den europæiske Civilisations Oprindelse og Udvikling troede han det nødvendigt at gaa til Ægypten. Allerede mange Aar tidligere, da han engang læste Herodot i Oversættelse, havde det første ægyptiske Problem fremstillet sig for ham. I 2. Bogs Kap. 142 fortæller Herodot, at Solen var kommen ud af sit Løb, saaledes at den to Gange var gaaet op der, hvor den nu gaar ned, og to Gange ned, hvor den nu gaar op. «Dette Sted gjorde» — heder det i en Meddelelse til nærværende Udgiver — «et dybt Indtryk paa mig, og jeg anede ikke, at jeg en Gang skulde kunne fortolke det» (i «Aegyptische Chronologie»). I Begyndelsen maatte han nøje sig med at læse Bunsens, Lepsius's og andres Værker om Ægypten uden selv at kunne gaa til de ægyptiske Kilder. Det var først, da han Sommeren 1861 havde taget sin filologiske Examen (med Laud), at han kunde begive sig til Berlin for under Lepsius og Brugsch at paabegynde egentlig ægyptologiske Studier. Efterat han

i 1863 havde udgivet sit videnskabelige Debutarbejde over ægyptisk Chronologi, fortsatte han 1863—64 med offentligt Stipendium sine Studier navnlig i Paris og Turin og ligesaa 1867 i London og Leiden, hvorefter han i sidstnævnte Aar blev ansat som Universitetsstipendiat i Ægyptologi, hvormed han 1866—1871 forenede Stillingen som Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket. I 1868 opholdt han sig efter Kaldelse derfra nogen Tid i Stockholm for at ordne og beskrive den ægyptiske Afdeling i det derværende Nationalmuseum. I September 1869 blev han af H. M. Kongen uden Ansøgning sendt til Ægypten som norsk Repræsentant ved Suezkanalens Aabning og berejste ved denne Lejlighed Landet op til Philæ. Paa Hjemrejsen derfra studerede han Museerne i Neapel, Rom, Florents, Wien og München. I 1873 besøgte han med offentligt Stipendium Museerne i St. Petersburg, Helsingfors, Upsala og Kjøbenhavn. For Storthinget 1876 foreslog Regjeringen, efter Indstilling af Fakultet og Kollegium, bevilget en aarlig Gage for ham som extraordinær Professor ved Universitetet, hvortil han efter Storthingets Beslutning af 16 Maj s. A. udnævntes fra 1 Juli 1876. Han har som Norges Delegerede mødt ved alle siden 1874 afholdte Orientalistkongresser: i London 1874, i St. Petersburg 1876, i Florents 1878 (hvor han valgtes til Vicepræsident i den afrikanske Sektion), i Berlin 1881, i Leiden 1883 (hvor han valgtes til Præsident i den afrikanske Sektion), i Wien 1886 og var ved Orientalistkongressen i Stockholm og Kristiania i 1889 Mødets Vicepræsident. Vinteren 1887—88 opholdt han sig for sine Studiers Skyld for anden Gang i Ægypten og studerede nu særlig de siden hans forrige Ophold gjorte nye Fund. Han er Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (9 December 1864), korr. Medlem af *Société académique de Cherbourg* (1873), Medlem af *Imp. Reg. Academia Roveretana di scienze, lettere ed arti* (1877), Æresmedlem af *Kgl. Vet.- och Vitt.-Samhället* i Gøteborg (1878), korr. Medlem af Videnskabsselskabet i St. Etienne (1878) og Æresmedlem af *Societas sientiarum Fennica* i Helsingfors (1885). Han blev 21 Januar 1889 R. St. O. O, «for videnskabelig Fortjeneste» og er derhos R.[1] W. O. (1868), Indeh. Tk. Med. O. 4 Kl. (1869), R. Port. Chr. O. (1890), R. Ø. Jernkr. O. 3 Kl. (1890) og Off. It. Kr. O. (1891).

* 1) *Johanne Alette Danielsen* († 17 September 1866), D. af Vejinspektør Danielsen og Dina Glatved.

* 2) *Jonette Nielsen* (f. 19 December 1822), D. af Skibskaptejn Nielsen og Lovise Dahlin.

Jfr. Storth.-Forh. 1876, I. Sth.-Prp. No. 1 A, S. 29 fg., 32 og 34; VI. 347 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 421; Prince Ibrahim Hilmy: The Literature of Egypt and the Soudan Vol. I. (London 1886), S. 385 fg. og Vol. II. (London 1888), S. 433; Chr. Johnsens Norsk Haand-Lex. II. 296; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 624; Nordisk Familjebok IX. 1238 fg. af K. P.[iehl]; Meyers Konv.-Lex., 4. Ausg., X.

775; de Gubernatis: Dizionairo biografico (Firenze 1879), S. 634 og samme Forf.s Dictionnaire intern. des écrivains du jour (Florence 1890), S. 1368; Morgbl. 1864, No. 54 (efter Gaz. di Torino for Februar s. A.); Aftenbl. 1874, No. 244 [af K. Knudsen]; Aftpst. 1889, No. 513.

Historisk-synchronistiske Tabeller, udarbeidede nærmest med Hensyn til A. Lassens Lærebog i Verdenshistorien ved J. L. [Chra. 1854.] Tværfolio 6 Bl. [Ark].

Det unge Norge. 17de Mai 1859. Chra. 3-spaltet 4. 7 S. (Udgivet anonymt i Forening med W. Sc. Dahl og G. A. Gjessing. (Jfr. Vinjes Skrifter i Utval IV. 7 fg.).

Sammenligning af Paragraftallene i tredie og fjerde Udgave af Madvigs latinske Sproglære. Chra. 1864. 8. 16 S.

Aegyptische Chronologie. Ein kritischer Versuch. Hg. von der Gesellschaft der Wissenschaften zu Christiania. Chra. 1863. 8. 143 S. (Anm. i Revue Archéologique, N. S., IX. 310 fg., jfr. Ill. Nyhedsbl. 1865, S. 240.)

Nutidens Opdagelser om de gamle Ægyptere. Med flere større og mindre Træsnit. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme. 2det Tillægshefte til „Folkevennen", 14de Aarg., 1865. Chra. 1865. 8. 2 Bl., 186 S.

Deux papyrus hiératiques du musée de Turin. Publiés en facsimile. Avec la traduction et l'analyse de l'un de ces deux papyrus par M. F. Chabas. Avec 6 planches lithographiées. (Extrait des Mémoires de la Société des sciences à Christiania.) Chra. 1868. 8. 43 S.

Katalog öfver egyptiska fornlemningar i National-Museum. Stockholm 1868. 12. 43 S.

Om et Indfald i Ægypten ved Middelhavsfolk ved Trojanerkrigens Tider. Særskilt Aftryk af Forhandlingerne i Chra. Vid.-Selskab 1869. [Chra. 1870.] 8. 30 S.

Ægyptologiske Studier. (Hermed et Kart.) Særskilt Aftryk af Forhandlingerne i Chra. Vid.-Selskab 1870. [Chra. 1871.] 8. 29 S.

Dictionnaire de noms hiéroglyphiques, en ordre généalogique et alphabétique. Publié d'après les monuments égyptiens. En partie aux frais de la Société des sciences à Christiania. Chra. 1871. 8. 2 Bl., IV S., 550 S. (Jfr. «Hieroglyphisches Namen-Wörterbuch» ndfr.)

Die aegyptischen Denkmäler in St. Petersburg, Helsingfors, Upsala und Copenhagen. Mit 35 autographirten Tafeln. Universitäts-Programm f. d. 1ste Semester 1874. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 82 S.

Recherches sur la Chronologie Égyptienne d'après les Listes généalogiques. Avec 9 planches. Chra. 1873. 8. 148 S. (Jfr. den af E. de Saulcy over dette Skrift afgivne «Rapport», trykt i Mémoires de l'Académie de Metz 1875—76, S. 329—371.)

Bidrag til ægyptisk Kronologi. Med Figurer. Særskilt aftrykt af Forhandlinger i Vid.-Selskabet i Christiania for 1873. Chra. 1874. 8. 21 S.

Index alphabétique de tous les mots contenus dans le Livre des Morts, publié par R. Lepsius d'après les Papyrus de Turin. Paris 1875. 8. IV S., 186 S.

En Papyrus i Turin for første Gang udgivet og oversat. Med Figurer og

2 Plancher. (Særskilt aftrykt af Forh. i Vid.-Selskabet i Christiania for 1875.) Chra. 1876. 8. 12 S.

Det gamla Egypten i dess skrift. [Overs. fra Forf.s Manuskript af Karl Piehl.] Sthlm. 1877. 8. 86 S. (Ogsaa med Titel: Ur vår tids forskning. N:o 18. Anm. af C G. Estlander i Finsk Tidskrift IV, 1878, S. 464 fg.)

Egypten i dess minnesmärken och i dess förhållande till Palestina och Grekland. [Overs. fra Forf.s Manuskript af Karl Piehl.] Sthlm. 1877. 8. 120 S. (Ogsaa med Titel: Ur vår tids forskning. N:o 19 Rec. i Letterstedtske Nord. Tidskr. I. 285—88 af Karl Piehl.)

Lettre à M. Ernest de Saulcy [sur les «Recherches»]. Med Figurer. (Særskilt aftrykt af Forhandlinger i Vid.-Selskabet i Chra. 1878.) Chra. 1879. 8. 4 S.

Ægypternes Forestilling om Jordens Bevægelse. Med Figurer. Særskilt aftrykt af Forhandlinger i Vid.-Selskabet i Christiania for 1878. Chra. 1879. 8. 11 S.

Notice sur les monuments égyptiens trouvés en Sardaigne. Med 43 Figurer og 1 Planche. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1879. No. 8.) Chra. 1879. 8. 58 S. (Anm. af Karl Piehl i Letterstedtske Nord. Tidskr. II. 787—790.)

Gammelægyptisk religion, populært fremstillet af J. Lieblein. D. 1—3. Kra. 1883—85. 8. *I.* Gudsbegrebets udvikling. 1883. 3 Bl., 162 S. (Anm. i Berl. Tid. 1883, No. 199; i Ill. Tid. [Kbh.] 1883, S. ; i Nattid. [Kbh.] Oktbr. 1883, se Chra. Intell. s. A. No. 279; i Stockh. Dagbl. Novbr. 1883, se Morgbl. s. A. No. 306 B.; i Finsk Tidskr. 1884, II. 116—124 af F. Gustafson.) — *II.* Folkereligionen. 1884. 2 Bl., 171 S. (Anm. [i Forb. med D. 1] i Aftonbl. 1884, No. 273 af J. Centervall; i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1884, S. 576—78 af Karl Piehl; i Finsk Tidskr. 1885, I. 59—61 af K. J. Hartman.) — *III.* Udødelighedslæren. 1885. 2 Bl, 148 S. (Anm. i Nattid. [Kbh.] 1886, 15 Febr.; [i Forb. med D 1. 2] i The Academy 1885, 26 Septbr., S. 209 fg. af Amelia B. Edwards.)

Egyptian Religion. Leipzig [trykt i Kra.] 1884. 8. 46 S.

Ueber altägyptische Religion. (Aftryk af «Travaux de la 6e session du Congrès intern. des Orientalistes à Leide».) Leiden 1884. 8. 31 S. (Anm. af E. M. i Litt. Centralblatt 1885, No. 46.)

Le mythe d'Osiris. Traduit du Norvégien par M. Larsen Paris 1884. 8.

Om Dødsbogens Titel *per m hru.* (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1885. No. 14.) Chra. 1885. 8. 7 S.

Handel und Schiffahrt auf dem rothen Meere in alten Zeiten. Nach ägyptischen Quellen. Hg von der Gesellschaft der Wissenschaften zu Christiania. Chra 1886. 8. 150 S, 1 Bl. (Anm. af Karl Piehl i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1887, S. 435—38; af G. Maspéro i Revue critique d'hist. et de litt. 1888, II. 133—36.)

Sur les stèles égyptiennes du Musée de Boulaq. La Caire 1889. 8. 8 S. (Særtryk af Bulletin de l'Institut Égyptien.)

Om en af H. M. Kongen til det ethnografiske Museum skjænket Mumie. (Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1890. No. 5.) Chra. 1890. 8. 17 S.

Hieroglyphisches Namen-Wörterbuch. Genealogisch und alphabetisch geordnet. Nach den ägyptischen Denkmälern herausgegeben von J. L. 3. Lief. *Leipzig 1891. 8.* (Ogsaa med fransk Titel. Texten er autografisk udført i Kra. Som *1. & 2. Lief.* betragtes det ovfr. anførte «Dictionnaire de noms hiéroglyphiques».

I Skilling-Magazin 1856, No. 45, 46, 47, 48 og 49: Om Ægyptens Mindesmerker.

I Illustreret Nyhedsblad *1857*, No. 34—36: Om Trælasthandelen. — *1859*, No. 5: Norsk Sprog og Nationalitet; No. 20, 22, 25, 28, 31 og 33: Bidrag til Skov- og Sagbrugsvæsenets Historie. — *1861*, No. 42: Den pompejanske Bygning ved Aschaffenburg.

I Norskt Maanedsskrift, udg. af P. A. Munch, V. 427—53: Daschárathas Død. (Overs. fra Sanskrit, med Indledning.)

Han var Udgiver af Norden. Et Maanedsskrift. B. 1—5. (Chra. 1866—68. 8.) Heri er — foruden Boganmeldelser — følgende tildels anonyme Artikler af ham: *I.* 83—92: Et japanesisk Brev om norske Forhold; S. 161—203: Det attende Aarhundredes Reformbevægelse; S. 297—318: Vi lære for Skolen, ikke for Livet (Et Indlæg i Skolestriden); S. 319 fg.: Det skandinaviske Nordens Pligt og Ret; S. 321—346 og 442—454: Om Nationalitetsprincipets verdenshistoriske Betydning [Omarbejdelse af den ndfr. nævnte Afhandl. i „Der Gedanke" III]; S. 473—80: En Redegjørelse [Ang. Beskyldninger mod Tidsskriftet for at være Antihumanismens Organ]. — *II.* 77—111: Om Grundtvigianismen; S. 220—228: Napoleon III's Brev til Underofficieren Castille. — *IV.* 56—97: Lidt om det gamle Ægypten. — *V.* 95—105: Om det sociale og literære Liv samt om Maalstrævet i Indien i 1867 [Efter et Foredrag af Garcin de Tassy]; S. 295—313: Om Reformen i vort høiere Skolevæsen [Anm. af den kgl. Skolekommissions Betænkninger og Forslag]; S. 447—60: Ægyptologiens Betydning for Verdenshistorien.

Han var Medudgiver med J. E. Sars af Nyt norsk Tidsskrift. B. 1—4. Kra 1877—78. 8. Heri findes under Rubrikerne «Dagbog» og «Bognyt» følgende Stykker af ham: *I.* 180—195: Om Syndflodssagnet; S. 290—296: Anm. af M. Goldschmidts «Livs Erindringer og Resultater»; S. 296—301: Om Udgravningerne i Mykenæ; S. 480—482: Anm. af V. Rydbergs «Urpatriarkernas slägttafla i Genesis». — *II.* 51—60: Anm. af V. Schmidts «Assyriens og Ægyptens gamle Historie»; S. 244—256: Om den græske kunsts sammenhæng med den ægyptiske (jfr. Bemærkninger af L. B. Stenersen S. 306—311, med Svar af L. S. 312 fg.); S. 453—462: G. Ebers's Roman «Uarda»

I Forhandlinger i Chra. Videnskabsselskab *1862*, S. 275—283: Om de hieroglyfiske Betegnelser for de herodotiske Kongenavne Möris og Pheros. — *1865*, S. 224—237: Ægyptiske Oldsager i Universitetets ethnografiske Museum. (Jfr. Vinjes Skrifter i Utval IV. 137 fg.). — *1867*, S. 135—139: Om de ægyptiske Skarabæers Vægt.

I Daa's Tids-Tavler III. (1874), S 408—424: Om den internationale Orientalist-Kongres i London 1874. (Med en Efterskrift af L. Kr. Daa S. 424—429.)

I Nyt Tidsskrift *II.* (1883), S. 59—74: Om Osirismythen. — *III.* 354—69: Om udgravningerne paa Cypern og den ældste græske kunst.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 3. Række, X. 358—376, 421—452 og 540—570: Lægekunsten hos de gamle Ægyptere.

I For Ide og Virkelighed [Kbh.] *1870*, *II.* 261—272: Den ældste Forbindelse mellem Ægypten og Grækenland. — *1871*, *I.* 78—94: Om Jødernes Udgang af Ægypten

I Letterstedt'ske Nordisk Tidskrift 1880, S. 401—428: *Ægypternes lære om sjælens udødelighed* og tilstand i det andet liv.

Trykt 24 December 1891.

I Sanningssökaren (Sthlm.) 1882, S. 113—144: Om Ägyptens fornreligion.

I Nordiskt med. Arkiv XII. No. 11: Om Lägekunsten hos de gamle Ägyptere. (Anm. af Karl Piehl i Letterstedtske Nord. Tidskr. 1881, S. 98 fg.)

I Der Gedanke III. (Berlin 1862), S. 168—178: [Foredrag i Berlins «Philos. Gesellschaft» over Monrads «Bemærkninger ang. Pythagoreernes Tallære»]; S. 251—266: Die weltgeschichtliche Bedeutung der Nationalitäten.

I Orientalistkongressernes Forhandlinger — udg. paa forskjellige Sprog med forskjellige Titler — findes af ham ved 2det Møde (i London Septbr. 1874): Deux communications égyptologiques. — Ved 3dje Møde (i St. Petersburg 1876) T. II. 343—363: Étude sur les Xétas. — Ved 5te Møde (i Berlin 1881): Ueber datierte Aegyptische Texte. — Ved 6te Møde (i Leiden 1883): Ueber altägyptische Religion.

I Congrès Provincial des Orientalistes Français (i Lyon 1878), T. I: Étude sur le nom et le culte primitif du dieu Hébreu Jahveh. — I samme (i St. Étienne 1880), Égyptologie, 1er Bull., Vol. II. 119—140: Les anciens Égyptiens connaissaient-ils le mouvement de la terre? (Mémoire de J. L. avec des «Observations sur le mémoire de J. L.» par Mr *X.* et par le Baron Textor de Ravisi.)

I Zeitschrift für Aegyptische Sprache *1865*: Ueber das Wort *šet.* — *1866*: Bemerkung über einige Papyrusfragmente im Turiner Museum. — *1869*: Aegyptische Genealogien; Die ägyptischen Skarabäen als Gewichte; Généalogies Égyptiennes. — *1870*: Zur Phonetik des Zeichens *neb.* — *1874*: Ueber den Titel *sa*; Ueber *Nehera-si-Numhotep* und *Ki-sa-Thothhôtep.* — *1880*: Bemerkungen zum Papyrus Ebers. — *1886*: Der Handel des Landes Pun.

I Proceedings of the Society of Biblical Archæology Vol. *VII.* 6 fg.: On 2 Kings; S. 99 fg: Notes on «The Great Cackler» (*Nekaker-oer*); S. 187—193: The Title of the Book of the Dead. — Vol. *VIII.* 74 fg.: The Egyptian Title *per m hru.* — Vol. *X.* 301 fg.: Sur quelques stèles égyptiennes.

I Revue Égyptologique II. 4: Concordances entre l'Année Vague et l'Année Solaire.

I Revue Archéologique Oktober 1868: Études sur la place chronologique de la XXIIe Dynastie Égyptienne.

I Recueil de Travaux relatifs à la Philologie [etc.] Égyptiennes Vol. I., Fasc. *2*, *3*: Sur un nouvel argument chronologique, tiré des récits datés des guerres Pharaoniques en Syrie et dans les pays voisins. — Fasc. *4*: Les récits de récolte datés dans l'ancienne Égypte comme éléments chronologiques.

I Journal asiatique, 6. Série, T. III. 553—561: Anm. af E. de Saulcy's Étude sur la série des rois inscrits à la salle des ancêtres de Thoutmès III.

I Annales du Musée Guimet T. X. 545 fg.: Les quatre races dans le ciel inférieur des Égyptiens.

I Revue de l'histoire des religions T. IX. 330—349: Le mythe d'Osiris.

I The Times 1876: [Meddelelser om Orientalistkongressen i St. Petersburg.]

I Illustrerad Verldshistoria, red. af Ernst Wallis, I. (Sth. 1875): Ægypten.

I Illustreret Verdenshistorie ved L Daae og A. C. Drolsum, I. (*Kra. 1876*), S. 1—66: Ægypten.

I Volrath Vogt's Det Hellige Land (1. Udg. S 739 fg. og 2. Udg. S. 764 fg.): Udgangen af Ægypten.

I Nordisk Conversations-Lexikon, 3. Udg., har han skrevet Artiklerne om det gamle Ægypten.

I Morgenbladet skrev han i Midten af 50-Aarene adskilligt (anonymt) ang. Sprog, Theater o. l. Af hans Bidrag i senere Aar til dette Blad merkes: i Aarg. *1869*, No. 291, 307, 336, 348 og 354: Breve fra Suezkanalens Aabning. — *1870*, No. 174: Indberetning til Udenrigsministeriet i Anl. af hans Reise til Ægypten. — *1883*, No. 265 A og 269 A: Den sjette Orientalistkongres i Leiden. — *1887*, No. 511, 518, 557, 558, 663, 791 og *1888*, No. 2, 67, 97, 126 og 136: Breve fra Ægypten.

I Aftenposten *1889*, No. 554 og 560: Orientalistkongressen [i Stockholm og Kristiania]. — *1891*, No. 463: De syv Hungersaar i Ægypten; No. 506: Om Bibelens Hethiter; No. 519: Ægyptiske Eventyr; No. 533: Den gammelægyptiske Medicin; No. 571: Gammelægyptisk Retsvæsen; No. 645: Om Exodus.

Han har ydet Hjælp ved Udgivelsen af Dr. H. Joachims Verk «Papyrus Ebers. Das älteste Buch über Heilkunde» (Berlin 1890), hvilket ogsaa af Forf. er dediceret til «Seinem treuen Berather Herrn Prof. Lieblein in Christiania in dankbarer Verehrung».

Lieland, Hans Severin Salvessøn, en Bonde fra Kvinesdals Prestegjeld, som i Begyndelsen af 50-Aarene rejste om paa Vestlandet som Opbyggelsesprædikant.

Samling af aandelige og opbyggelige Sange, af forskjellige Forfattere. Alt i den Hensigt at bidrage til den sande Gudsfrygt. Samlet og forlagt af Hans S. S. Lieland. Første Udgave af denne Samling. Mandal 1854. 8. 32 S.

Et Brev eller Hilsen til christelige Brødre og Søstre samt nogle Sange og et Riim af H. S. S. Lieland, og nogle Sange af Troens rare Klenodie. I den Hensigt at bidrage til sand Gudsfrygt. Mandal 1855. 12. 24 S.

Lieungh, Joachim Jürgensen, Søn af Kjøbmand i Skien *Paul Frederik L.* og *Alison Kirstine Winther* (Enke efter Kjøbmand Jochum Jürgensen), blev født i Solum ved Skien 18 Juli 1782, blev efter Undervisning i Hjemmet sat ind i Fredriksborgs lærde Skole paa Sjæland 1798, Student derfra 1800 og theologisk Kandidat med Laud (Udmerkelse til den skriftlige Prøve) i April 1805. Han blev 11 April 1806 Adjunkt ved Herlufsholms Skole paa Sjæland, hvilken Stilling han fratraadte med Prædikat som Overlærer i August 1815, da han vendte tilbage til Norge, hvor han 9 November 1816 udnævntes til Sogneprest til Oslo og Kristiania Tugthus. Den 8 Marts 1823 blev han res. Kapellan og 2 Juni 1846 Sogneprest og Stiftsprovst ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania. Den 24 August 1842 var han bleven udnævnt til Hofprædikant. Han søgte i 1853 Afsked fra sine Embeder, men døde 18 September s. A., før Afskeden var bevilget. Han var Medlem af Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1842).

* i November 1825 *Karen Dorothea Heiss* (f. 23 December 1799, D. af Overkrigskommissær, Oberstløjtnant Christian Otto H. og Maren Sophia Harbou.

Jfr. B. Svendsens Manuskript paa Univ.-Bibl., 4to, I. 450—54; E. Mau: W. A. Wexels's Liv og Virken, S. 214, 285 fg., 333; Personalhistorisk Tidsskrift, 2 R., III. 55.

Tale, holden ved den nye Kirkegaards Indvielse den 13de November 1833. Chra. 1833. 8. 16 S.

I N. St. Schultz. Minde ved hans Grav (Chra. 1832), S. 23—30: Afskedsord, helligede Vennen N. St. Schultz ved Jordpaakastelsen den 4 Juni 1832. (Senere optrykt i Det kgl. norske Vid.-Selsk.s Skrifter i 19. Aarh. III. 178—181.)

Lihme, Martin Frederik, Søn af Kjøbmand, senere (1851) Mægler i Kristiania *Sophus Andreas Lebrecht L.* og *Johanne Cathrine Holm*, blev født i Kristiania 1 September 1822, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1841 og theologisk Kandidat med Laud i December 1847. Han blev det følgende Aar ansat som Lærer ved Tugthusets Søndagsskole i Kristiania og fra 1 August 1852 som Lærer ved Kristiania Borger- og Realskole, i hvilken Stilling han døde i Oslo 21 Februar 1855.

* *Inger Caroline Nielsen*, D. af Toldbetjent N. i Drammen.

I Theologisk Tidsskrift for den norske Kirke, udg. af Studentersamfundet, IV. (1853), S. 126—132: Den apostoliske Bekjendelses Opbyggelighed af Dr. E. Sartorius (Overs.); S. 273—312: Offentlige Forhandlinger angaaende Forandringer i den norske Kirkes Forfatning; S. 313—355: Om Kirketugten af Dr. W. F. Besser (Overs.); S. 606—630: Bidrag til den norske Kirkes Statistik.

Lili, Pseudonym for **Laura Kieler**, se denne ovfr. III. 225 fg.

Liljencrantz, Jacquette — egentlig *Agnes Jacobina Wilhelmina* — D. af den svenske Greve *Gustaf Fredric L.*, første Hofmarskalk og Landshøvding i Stockholms Län, og hans Hustru Friherreinde *Johanna Jacobina Eleonora Stjernstedt*, er født 4 Februar 1845. Hun opholdt sig i den første Halvdel af 70-Aarene i Norge, fra Maj 1874 mest i Kristiania, nærmest for at varetage sine Interesser i Anledning af det i de ndfr. anførte selvbiografiske Smaaskrifter omhandlede Forhold. Senere flyttede hun til Kjøbenhavn, hvor hun i flere Aar arbejdede for og ofrede sin Formue paa Bladet «Social-Demokraten» og derefter i 1884 grundlagde Bladet «Den nye Socialist». (Jfr. hendes «Nødvendig Erklæring» i Berl. Tid. 1884, No. 141.)

* 1884 *Wilhelm Rasmussen*, Redaktør af «Socialisten».

Jfr. G. Anrep: Svenska adelns ättartaflor, II. 731; G. Anrep: Sveriges Adels-Kalender för 1890, S. 575. Cfr. videre bl. a. Jaabæks Folketidende 1875, No. 26, 39 og 51 [sidstnævnte Sted af Aasta Hansteen]; A. Hansteen: Miscellanea Univ Reg. Fred. I. og II.; L'Espérance 1885 af A. H.

Stud. Med. Anton Gjerdings Forhold til J. L. Fremstillet af hende selv. [H. 1—4.] [H. 1.] Stavanger 1874. 8. 40 S. — [H. 1. 2.] Andet Oplag.*) Chra. 1875. 8. 79 S. — H. 3. Sthlm. 1875. 8. 40 S. — H. 4. Kbhvn. 1876. 8. 43 S.

Louis Pios Færd mod J. Liljenkrantz. Fremstillet af hende selv. Kbhvn. 1877. 8. 20 S.

Den ugifte Kvindes juridiske Stilling. Kbhvn. 1877. 16. 16 S. (Anm. i F. Bajers Folkevennen 1877, No. 40.)

Lindegaard, Johannes Peter, en danskfødt Mand (f. 1830 i Svendborg), som, efterat have opholdt sig en 10 Aars Tid i Australien, i Midten af 60-Aarene kòm til Kristiania, hvor han nedsatte sig som Fotograf og senere (fra Midten af 70-Aarene) tillige drev Forretninger som Industridrivende og derhos en Tid stod i Spidsen for en af ham grundlagt kurativ Inhalationsanstalt. Han var i nogle Aar Medlem af Kristiania Fattigkommisjon. Han omkom ved et Ulykkestilfælde 10 Januar 1889.

* *Kaja Marie Hansen.*

Jfr. Aftenposten 1889, No. 17.

Forslag til Forandring af Lov om Fattigvæsenet af 6 Juni 1863. Chra. 1869. 4. 10 S, (Uddeltes af Forf. til Kristiania Formandskabs og Repræsentantskabs Medlemmer i disses Møde 23 Novbr. 1869).

I forskjellige Blade i Kristiania skrev han fra Begyndelsen af 70-Aarene et og andet om kommunale og andre Spørgsmaal, navnlig om Fattigvæsenet, samt (navnlig i «Morgenbladet») nogle Artikler om Inhalation af Sølvsalte og Behandlingen af Syge paa hans Inhalationsanstalt.

Lindemann, Jacob Andreas, efterfølgendes Broder, blev født i Throndhjem 26 September 1805, Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1827, efterat han allerede 1826 var bleven ansat som Organist ved Vor Frelsers Kirke i Kristiania, hvad han vedblev at være lige til 1840, medens han samtidig læste til theologisk Embedsexamen, som han underkastede sig med Haud i Januar 1832. Fra 1836 til 1839 var han desuden Lærer ved Askers Seminarium. Den 9 August 1839 blev han udnævnt til res. Kapellan til Lekanger i Sogn og 4 Oktober 1844 til Sogneprest til Daviken, hvor han døde 13 Decbr. 1846.

* 13 Juni 1832 *Maria Catharina Aastrup* († i Kra. 23 November 1880), der som Enke i flere Aar var Forstanderinde for Eugenias Stiftelse i Kristiania.

Tvende Litanier til Opbyggelse ved huuslig Andagt. Efter det Tydske. Chra. 1835. 8. 16 S. -- 2det Oplag. Chra. 1835. 8. 16 S. (Begge anonyme.)

*) Det er kun H. 1, som foreligger i 2det Oplag, trykt sammen med H. 2 (S. 40 fg.) og begge med *Tillægget efter Forfattermerket J. L.*: «under deres Ophold i Kjøbenhavn i Aaret 1872».

August Hermann Franckes Liv og Levnet tilligemed Udtog af hans Skrifter. Et Mindeskrift i Anledning af den hundredaarige Fest til Erindring om hans Død. Oversat af J. A Lindemann. Chra. 1836. 8. XXVII S., 341 S. — 2det Oplag. Bergen 1843. 8. XX S., 340 S.

Veiledning til Brugen af Psalmodicon. Chra. 1840. Obl. 8. XXXVI S. med 1 Stentryk. (Særtryk af efterfølgende.)

Choral-Melodier for Psalmodicon til de i Kingos, Guldbergs og den evangelisk-christelige Psalmebog forekommende Psalmer udsatte i Ziffre efter den ved kongelig Resolution af 15de Juni 1835 autoriserede Choralbog, tilligemed en Veiledning til Brugen af Psalmodicon. Chra. 1841. Obl. 8. XXXVI S. og 144 S. med 1 Stentryk. — 2den forbedrede Udgave. Chra. 1850. Obl. 8. XXXV S., 144 S. — 4de forbedrede Udg. Chra. 1862. Obl. 8. XXXV S, 144 S. med en lith. Plade. — 5te forbedrede Udg. Chra. 1866. Obl. 8. XXXVI S., 144 S. og 1 lith. Plade.

Lindeman, Ludvig Matthias, efterfølgendes Søn, blev født i Throndhjem 28 Novbr. 1812. Han hørte til en Slægt, hvori musikalske Evner og musikalsk Interesse, navnlig paa Kirkemusikens Omraade, var en Arv fra Fader til Søn. Af sin Fader fik han det første solide musikalske Grundlag. Allerede som 10 Aars Gut spillede han Piano paa en af hans Koncerter og fra sit 12te Aar Orgel i Kirken. Han gik en kort Tid paa Borgerskolen i Throndhjem og læste siden privat, fornemmelig med L. W. Schønheyder, som den Tid var Adjunkt ved Kathedralskolen i Throndhjem. Det var Bestemmelsen at han skulde studere, men Musiken var dog det, som laa ham nærmest. Da han Paaskeaften 1833 kom til Kristiania, var det ogsaa nærmest for Studeringernes Skyld, men det første, han gjorde her, var 1ste Paaskedag at spille Orgel i Vor Frelsers Kirke for sin ældre Broder Jakob Andreas. Imidlertid fortsatte han sine forberedende Studier til Examen artium og læste bl. a. Latin med den allerede lærde theologiske Student O. C. Thistedahl, men var ved Siden af Artiumslæsningen sin Broder behjælpelig med Orgelspillet i Vor Frelsers Kirke, spillede en Tid (1834—40) ogsaa Violoncel og Kontrabas i Theatrets og det musikalske Lyceums Orkester og gav Musiktimer i Byen. I 1835 blev han, privat dimitteret, Student med Haud og i 2det Semester 1836 tog han Andenexamen med samme Karakter. Han skulde nu begynde paa Theologien og tog ogsaa en Tid Manuduktion i de hidhørende Discipliner; men det gik mere og mere op for ham, at Vejen til Orglet var for ham kortere end Vejen op paa Prækestolen; og da hans ovenfor nævnte ældre Broder i 1839 var bleven udnævnt til Prest, blev han ansat i hans Stilling som Organist ved Vor Frelsers Kirke, hvad han derefter vedblev at være til sin Død. Ved Siden heraf blev han ansat som Kantor og Sanglærer ved Vaisenhuset og Almuskolen og i 1845 tillige som Sanglærer (indtil 1860) ved Borgerskolen i Kristiania. Den theologiske Student var nu allerede forlængst

bleven helt og udelukkende Musiker og Musiklærer, saaledes fra 1849 af til sin Død ogsaa Lærer i Kirkesang og Messe ved det praktisk-theologiske Seminarium. Ogsaa i andre Retninger virkede han utrætteligt i Tonekunstens Tjeneste. Han var blandt de første Stiftere af og i lang Tid Medlem af Bestyrelsen for det filharmoniske Selskab og sad senere til forskjellige Tider i Bestyrelsen for alle de musikalske Selskaber, som har virket i Kristiania i hans Tid. Sammen med Ole Bull og et Par andre indgav han i sin Tid til Regjering og Storthing Forslag om Oprettelse af et norsk Musikakademi, hvilket dengang (1862—63) strandede paa Storthingets Bevilgningsnegtelse; men mange Aar senere fik han paa en Maade gjennemført Planen, idet han i 1883 sammen med sin Søn Peter Lindeman oprettede en Organistskole, som siden er bleven udvidet til et større musikalsk Omraade og nu bl. a. har et mindre aarligt Statsbidrag. Ved Siden af Virksomheden som Organist og Lærer var Lindeman i lange Aarrækker af sit Liv optaget af andre rent musikalske Arbejder: Komposition og Indsamling af norske Folkemelodier samt dermed sammenhængende musiktheoretisk Studium og Forfatterskab. Hans første musikliterære Arbejde var de i 1840 udgivne «Norske Folkemelodier, harmonisk bearbejdede». Snart begyndte han imidlertid selv at samle Melodier ved Rejser omkring i Fjeldbygderne. Den første af disse Rejser foretog han med offentligt Stipendium i Valders Sommeren 1848 og bragte derfra hjem med sig rige Fund af baade gamle Salmemelodier til Kingos Salmebog og af gamle Folkemelodier, Viser og Slaatter. Dette Arbejde med Indsamling og Bearbejdelse af Norges musikalske Folketraditioner fortsatte han uafbrudt i hele Resten af sit Liv, siden 1860 med en aarlig Statsunderstøttelse, bevilget første Gang af Storthinget 1859—60 efter Forslag af Joh. Sverdrup, Rolf Olsen og Steen. I August og September 1871 foretog Lindeman sin — saavidt vides — eneste Kunstrejse, idet han efter Indbydelse fra England sammen med fremragende europæiske Mestre i Orgelspil deltog i Indvielsen af et nyt Kjæmpeorgel i Londons *Royal Albert Hall.* I Løbet af 10 Dage, som udgjorde hele Londonerופholdet, gav Lindeman 8 Koncerter, paa hvilke han for et Auditorium af Tusinder spillede ialt 31 norske Folkemelodier og 14 religiøse Sange samt 16 af sine egne Kompositioner paa Kirkemusikens Omraade. Den 3 Maj 1870 blev han R. St. O. O. «for Fortjeneste af Kirke- og Folkemusiken». Han døde i Kristiania 23 Maj 1887.

* 27 September 1848 *Aminda Magnhilde Brynie* (f. i Kra. 9 April 1828), D. af Bureauchef Ole B. og Karen Lovise Stolt.

Portræt med Biografi i Norsk Folkeblad 1868, No. 28; af A. [Grønvold] i Skill.-Mag. 1870, No. 29; af Otto Winter-Hjelm i Ny ill. Tid. 1875, No. 50; i Hjemmet 1876, No. 2—4 [med Billede af danske Venners Hædersgave til ham paa Halvhundredaarsdagen for hans første Optræden som Orgelspiller]; i Nordisk Musiktidende *1887, No. 5 og 6, jfr.* S. 102 fg.; i Folkebladet 1887, No. 12; i Almuevennen 1887,

No. 28; i Skill.-Mag. 1887, No. 23. — *Nekrologer* i Morgbl. 1887, No. 265 og 271; i Aftpst. s. A. No. 277 og 286, jfr. No. 280; i Dagbl. s. A. No. 237, 238 og 239 af Johannes Haarklou; i Kr sands Stiftsavis s. A, No. 60, — *Sørgetale* over ham af Jul. Bruun i Luth. Kirketid. 5. Række, I, 365—368. Jfr. Storth. Forhandl. 1859—60, VII. 562 og IX. 68 og 84 [ang. Bevilgning til Indsamling og Udgivelse af norske Folkemelodier] og Storth. Forhandl. 1887, V. Dok. No. 85, VI. Indst. *S.* No. 159 samt Storth.-Tid. 1887, S. 1249—52 [ang. den med 65 mod 36 St. vedtagne aarlige Bevilgning af Kr. 600 til hans Enke]. Jfr. videre Opl. Avis 1873, No. 84 og 85; Morgbl. 1882, No. 329 A [Digt til ham paa hans 70 Aars Fødselsdag af O. P. Monrad]; Nordlands Amtstid. 1871, No. 42 [Brev fra en Rejsefælle ang. hans Besøg i London s. A.]; J. G. Conradi: Hist. Oversigt over Musikens Udvikling i Norge, S. 72—74; Dassiana, udg. af A. E. Erichsen (Kra. 1891), S. 135.

Tyve Sange for to Stemmer, Sopran og Alt, eller Tenor og Bas, udsatte af L. M. L. H. 1. 2. H. 1. Chra. 1845. 8. — H. 2. Chra. 1850. 8. 28 S.

Norske Folkeviser udsatte for 4 Mandsstemmer. 1. Række (1—100). Chra. 1850. 8.

33 Choraler for fire Mandsstemmer. Chra. 1846. 8. 34 S.

41 Choraler for 2 Mandsstemmer udsatte af L. M. L. Chra. 1850. 12. 36 S.

Melodier til H. Heyerdahls „Historiske Sange" for 2 Stemmer komponerede. Chra. 1853. 8.

Ældre og nyere Norske Fjeldmelodier. Samlede og bearbeidede for Pianoforte. B. 1. 2. B. 3, H. 1. Chra. [1853—1867.] 4 *I.* 15 S. Text, 168 S. Musik. *II.* 163 S. Musik, 1 Bl. Reg. *III. 1.* 1867. 30 S. (H. 1 anm. i Chra.-Posten 1853, No. 1774. H. 6 anm. [af M. J. Monrad] i Ill. Nyhedsbl. 1856, No. 1.) — Ny revideret Udgave. B. 1. 2. Med Lindemanns Portræt. Chra. 1874. 4.

Halvhundrede Norske Fjeldmelodier harmoniserede for Mandsstemmer. Udgivne af det Norske Selskab. Chra. 1862. 4. VIII S., 44 S.

47 Koraler for to lige Stemmer, Sopran og Alt, eller Tenor og Bas, samt 10 Koraler for tre eller fire lige Stemmer, udsatte af L. M. L. Chra 1861. 8. 62 S., 1 Bl. — Forøget og forbedret Udgave. Chra. 1867. 8. 62 S., 1 Bl.

Melodiske Sangøvelser indeholdende 60 Melodier til A. Reitans Udvalg af Sange og Riim for tre lige Stemmer udsatte. Chra. 1862. 16. VII S., 112 S. — 2. Udg. Chra. 1865. 8. 28 S.

30 norske Kjæmpevisemelodier med fuldstændig Text harmoniserede for 3 lige Stemmer (2 Tenorer og Bas eller 2 Sopraner og Alt). (Texten besørget af Cand. J. E. Nielsen.) Chra. 1863. 8. 92 S.

Melodier, harmoniserede for lige Stemmer, Sopran og Alt eller Tenor og Bas. H. 1. 2. Chra 1863—64. 8. *I.* (No. 1—49.) 2 Bl., 36 S. — *II.* (No. 50—108.) 2 Bl., 52 S.

Melodier til Sangene i Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet, udsatte for Sopran, Alt og Bas, tilligemed en Tenor efter Behag for Skoler og Sangforeninger. Første Skoletrin. Chra. 1864. 8. 32 S., 11 S. — Andet Skoletrin. Chra. 1865. 8. 46 S., 18 S. — Tredie Skoletrin. *Chra* 1865. 8. 62 S., 18 S. (I—III. anm. i Aftpst. 1865, No. 15 og 64.)

Melodier til Sange i Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet, udsatte i Ziffre for Salmodikon. 1—3. Skoletrin. Chra. 1867. 8. 80 S.

Melodier til „Bibel- og kirkehistoriske Salmer og Sange" for Sopran og Alt, til Skolebrug komponerede. Chra. 1865. 8 24 S.

Melodier til Reitans „Salmer og Sange" udsatte for tre Mandsstemmer til Brug for Skolelærer-Møder, Seminarier, Sangforeninger. Chra. 1864. 8. 2 Bl., 44 S.

Norsk Messebog, indeholdende Formler og Melodier saavel til den almindelige som til den lutherske Messe samt de tilhørende Menighedssvar. Chra. 1870. 8. 32 S.

Melodier til Knutsens, Bentsens og Johnssons Børnesange. Chra. 1870. 8. 36 S.

Salmemelodier for to og tre Stemmer til Skolebrug. H. 1 [eneste]. Chra. 1873. 8. 32 S.

Melodierne til Landstads Salmebog ordnede og udsatte i Siffere for Salmodikon. Chra. 1872. Obl. 8. 2 Bl., 124 S. — 2det Oplag. Chra. 1874. Obl. 8. 2 Bl., 124 S.

Melodier til Landstads Salmebog, ordnede og harmoniserede. Udg. ved offentlig Foranstaltning. [H. 1.] Chra. 1871. Tværfolio. — Andet Oplag. [H. 1. 2.] (Melodier fra O. A. Lindemans Koralbog.) Chra. 1872. Tværfolio. 100 S. — Tredie Oplag. [H. 1. Chra. 1873.] H. 2. Chra. 1875. Tværfolio. 2 Bl., 56 S., 2 Bl. — Fjerde Oplag. H. 1. (Melodier, der ikke staa i O. A. Lindemans Koralbog.) Chra. 1875. Tværfolio. 2 Bl., 56 S., 2 Bl.

De nye Melodier til Landstads Salmebog noterede efter F- og C-Tonestigen til Skolebrug. Chra. 1872. 8. 2 Bl., 36 S.

De ældre Melodier til Landstads Salmebog, noterede efter F- og C-Tonestigen til Skolebrug. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 32 S.

Melodier til N. F. S. Grundtvigs Krønike-Riim for 2, 3 og 4 Stemmer. Kra. 1874. 8.

Melodier til Hauges Salmebog for Kirke og Hus harmoniserede for fire Stemmer, Orgel eller Pianoforte. 3dje Hefte Salmemelodier.*) Chra. 1875. Tværfolio. 4 Bl., 40 S.

34 Psalme-Melodier af Kingos Gradual 1699. Harmoniseret for Orgel eller Pianoforte. Chra. [1875.] 8. 23 S.

Melodier til En liden Visebog for Hjemmet ved Karl Seip. Harmoniseret for to lige Stemmer (Sopran og Alt eller Tenor og Bas) til Brug for Skoler og Foreninger ved L. M. L. Chra. 1877. 8. 124 S.

Norske Folketoner med underlagt Tekst til Petter Dass's «Bibelske Visebog», «Katekismus-» og «Evangelie-Sange», harmoniserede for Piano eller Harmonium. Kra. [1877.] 8. 75 S.

Koralbog, indeholdende de i Landstads Salmebog forekommende Melodier, ordnede og harmoniserede, samt et Anhang af Melodier harmoniserede af Komponister fra det 16de Aarhundrede. Ved Kongelig Resolution af 15de December 1877 autoriseret til Brug ved Gudstjenesten i Rigets Kirker. Chra. 1878. Tvær-4. 4 Bl., 112 S., 36 S. — Andet Oplag. Chra. 1883. Tvær-4. 4 Bl., 112 S., 32 S. — Tredie Oplag. Chra. 1891. Tvær-4. 4 Bl., 116 S., 36 S.

Ziffer-Koralbog indeholdende Melodierne til Landstads og Hauges Salme-

*) Som H. 1 og 2 betragtes de ovfr. nævnte «Melodier til Landstads Salmebog».

Trykt 9 Maj 1892.

bøger, udsatte til Salmodikon og Sang for Seminarier, Skole og Hjem. Chra. 1872. Tvær-8. — 2det Oplag. Chra. 1875. Tvær-8. — 3die omordnede og forøgede Oplag. Chra. 1882. Tvær-8. 4 Bl., 184 S.

I Luthers aandelige Sange ved M. B. Landstad (Chra. 1859) har han leveret Anhanget: «De hertil hørende oprindelige Melodier rytmisk fremstillede og 4-stemmigt harmoniserede samt ledsagede med Anmærkninger». Obl. 4. L S.

Han leverede Musikbilagene til Landstads «Norske Folkeviser» (52 S. 8vo.), til O. Vigs «Sange og Rim» (88 S. 8vo), til «Norske Viser og Stev» (2. Udg. ved P. A. Munch, 1848, og 3. Udg. ved Hans Ross, 1869), til A. Reitans «Fjeld-Ljom» (4 Bl., 8vo.). — Han gjennemsaa Melodier til Foosnæs og Bentsens «Viser og Sange for Ungdommen» (1873) og til Kr. Hagenes «Sange for Skolen og Hjemmet» (1876).

I Univ. og Skole-Annaler 2. Række V. 481—510: Indberetning om en i 1848 med offentligt Stipendium foretagen Reise, med 4 Musikbilag.

I Morgenbladet *1850*, No. 358: Mod Brantzeg ang. Orgelet i Kongsbergs Kirke (jfr. No. 345) — *1858*, No. 118: Anmeldelse af Behrens's Skrift „Om den lutherske Salmesang". (Om den herved fremkaldte „Salmesangsstrid" henvises til den i B. I. 189 fg. givne bibliografiske Oversigt, hvor ogsaa alle Henvisninger til Lindemans Indlæg i Striden findes anført.)

Lindeman, Ole Andreas, Søn af Sorenskriver i Nordmøre *Jacob Madsen L.* (f. i Kristianssand 8 Maj 1735, † 18 Maj 1822) og *Anne Christine Tangen* († 1823), blev født paa Gaarden Øje i Surendalen 17 Januar 1769 og blev, skjønt hans musikalske Anlæg gav sig usedvanlig tidlig tilkjende, bestemt for Studeringer, hvorfor han blev sat ind paa Kathedralskolen i Throndhjem, hvorfra han blev Student. I Kjøbenhavn studerede han Lovkyndighed og arbejdede en Tid som Kopist i Rentekammeret. Imidlertid havde hans musikalske Tilbøjelighed mere og mere faaet Overtaget, især ved hans Bekjendtskab med Kapelmester Wernicke, hos hvem han studerede Harmoni og Komposition, mens han samtidig lagde sig efter Violin- og Pianofortespil og ofte optraadte offentlig som Pianist, især i Mozarts Koncerter. Det juridiske Embedsstudium blev for bestandig opgivet, da Biskop Schønheyder i 1802 bestemte ham til at modtage Posten som Organist ved Vor Frue Kirke i Throndhjem, i hvilken Stilling han blev staaende i hele sit følgende Liv, hvis Tid ved Siden af hans Ombudspligter var delt mellem stadig fortsatte Studier i Musikens Theori og Undervisningstimer i hans Kunst. Han døde 26 Februar 1857.

* 11 Juni 1802 *Anne Severine Hickmann* (f. paa Bragernes 11 Decbr. 1782, † i Thjem 7 Maj 1844).

Portræt med Biografi [af M J. Monrad] i Ill. Nyhedsblad 1857, No. 28. Jfr. J. G. Conradi: Hist. Oversigt over Musikens Udvikling i Norge, fl. St.

Choral-Bog, indeholdende de i Kingos, Guldbergs og den evangelisk-christelige Psalmebog forekommende Melodier. Paany gjennemseede og rettede efter Originalmelodierne og fiirstemmigt udsatte ved O. A. Lindeman. Ved Kgl. Resolution af 15de Juni 1835 authoriseret til udelukkende Brug ved Gudstjenesten i Rigets Kirker. Chra. 1838. Obl. Fol. 2 Bl., 180 S., 3 Bl. — [Nyt Oplag.] Chra. 1874. Obl. Fol. 5 Bl., 180 S.

Choraler, bearbeidede af O. A. Lindeman. Udsatte i Ziffre af L. Roverud. 1.—6. Saml. (i 17 Hefter). Chra. 1841—43. Obl. 8.

Lindeman, Peter Tangen, foregaaendes Søn, blev født i Throndhjem 18 Juni 1810, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1834 og medicinsk Kandidat med Haud i April 1843. Fra Høsten s. A. til Vaaren 1844 studerede han ved Berlins Universitet og bosatte sig derefter som Læge i sin Fødeby. Fra 1844 til 1864 var han ansat som Fattiglæge i Strinden og senere til 1885 som By- og Fattiglæge i Throndhjem, hvor han derhos i mange Aar til 1886 var Læge ved flere af Byens Stiftelser. Han var fra 1850 Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab. Han døde i Throndhjem 20 Juni 1888.

* 23 Juli 1848 *Louise Augusta Bauck* (f. i Thjem 11 Maj 1826), D. af Kjøbmand Heinrich B. og Christiane Augusta Hansen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 33 fg.

En Pillegrims Vandring fra denne Verden til den tilkommende, fremstillet under Lignelse af en Drøm, i to Dele. Af John Bunyan. Oversat fra Engelsk af P. T. Lindeman. D. 1. 2. Chra. 1838. 8. VIII S., 398 S. (Oversættelsen af Bogens versificerede Partier blev udført af daværende Student, senere Professor M. J. Monrad.) — Ny Udg. Chra 1859. 8. XXIV S, 350 S. med Træsnit. — Ny [Eftertryks-]Udg. (Med Forfatterens Levnetsbeskrivelse.) Med 30 Illustrationer. Horten 1881. 8. 477 S. — 3. Oplag [af denne Eftertryks-Udg]. Med Illustrationer. Horten 1888. 8. 479 S.*)

Lindeqvist, Johan, er født i Sverige 1822, studerede i 5 Aar Veterinærvidenskab ved Skaras kgl. Veterinærindretning, hvor han 1845 tog Examen, var fra 1844 til 1852, da Institutet nedlagdes, Lærer i Veterinærvidenskab ved Degebergs Landbrugsinstitut, ved hvilket han 1847 tillige tog Examen i Landbrugsvidenskaberne. I Aarene 1850 og 1851 var han ogsaa i nogen Tid Lærer ved Wermlands Landbrugsskole paa Gårdsjö. I 1851 besøgte han Norge og foretog i dette saavelsom i de to følgende Aar paa offentlig Foranstaltning Rejser i Bratsbergs Amt for at meddele Vejledning i Jordbrug. Fra 1 Marts 1855 fik han Ansættelse som Agronom i den norske Stats Tjeneste og blev nogle Aar senere den første Bestyrer af de offentlige Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme. Denne Stilling indehavde han til 1872, da han opsagde sin Post og flyttede tilbage til Sverige, hvor han i de senere Aar har været bosat som Gaardbruger i Nærheden af Arvika. Han blev 1867 R. W. O.

Jfr. Linnström: Svenskt Boklexikon I. 919 fg.; Storth. Forh. 1871, VI. Indst. *S.* No. 31, S. 86, og 1872, I. Sth. Prp. No. 1 *C.*, S. 39—44 af Lindeqvist.

Beretning angaaende Landbruget i Bratsberg Amt. Skien 1852. 8. 40 S.

---

*) Paa alle de anførte af Boghandler C. Andersen forlagte Eftertryksudgaver har Oversætterens Navn paa Titelbladet faaet Tillægget «Provst»! — Der findes ogsaa en amerikansk Eftertryks-*Udgave af samme Oversættelse*, udg. af det amerikanske Traktatselskab. New York (u. A.). 8. *448 S. m. 6 Træsnit.*

Lärobok i boskapsskötseln för Degebergs Landtbruksskola. Stockholm 1853. 8.

Beretning angaaende en Reise i Bratsbergs Amt i Sommeren 1854. Skien 1854. 8.

Nogle Ord om Græsvolde. Skien 1853. 8.

[1] Optegnelser under en Landbrugsreise gjennem det sydlige Norge i Sommeren 1855. Chra. 1856. 8. 28 S. m. 2 lith. Pl. i 4to og 1 Træsnitplade i 8vo. (Pladerne findes ogsaa i Særtryk med 4 S. „Beskrivelse over Tegninger til sammenbyggede Udhuse for en mindre Gaard at bygge i en Bakkeskraaning".)

Optegnelser under en agronomisk Forretningsreise i Lister og Mandals Amt i Sommeren 1856. Med Træsnit i Texten. Chra. 1857. 8. 36 S.

Om den norske Qvægavl. Indberetning til Departementet for det Indre. Chra. 1857. 8. 24 S.

[2] Optegnelser under en Landbrugsreise i det sydlige Norge i Sommeren 1857. 8. 31 S.

Om offentlige Foranstaltninger til Huusdyravlens Fremme i Norge. Chra. 1859. 8 59 S. m. 3 Træsnit.

Om Fodring og Stel ved Stamhollænderier. [Chra. u. A.] 16. 28 S.

Om Betingelserne for at en Hest skal kunne ansees præmieværdig. Foredrag ved Hesteudstillingen i Gudbrandsdalen i 1859. Chra. 1860. 8. 16 S.

Om Betingelserne for, at en Ko skal kunne ansees præmieværdig. Foredrag ved Tellemarks-Dyrskuet i 1859. Chra. 1860. 8. 16 S.

Indberetning . . . angaaende Indkjøb af Stamhjorde af Kvæg og Faar fra Skotland og England, afgiven den 12te Septbr. 1860. Chra. 1860. 8. 19 S. (Ogsaa trykt i Aftenbl. 1860, No. 271 og 272 og i Morgenbl. s. A. No. 318 og 320.)

Vor Tids bedste Husdyr-Racer, fremstillede i atten Tegninger efter Naturen af Kjørboe, Wolkers, Voltz etc. Med Beskrivelse. Chra. 1860. 8. 30 S. Text og 10 Bl. Tegninger.

Haandbog i Norges Husdyravl. Første Afdeling. Almindelige Grundsætninger for Husdyravl. Med 28 Træsnit [i Texten]. Chra. 1862. 8. 68 S. (Anm. i Aftbl. 1862, No. 64.)

Indberetning til Departementet for det Indre . . . om hans Virksomhed for Husdyravlens Fremme i Aaret 1858.*) Chra. 1859. 8. 59 S. Samme for Aaret 1864. [Chra.] 8. 20 S. — Samme for Aaret 1865. Chra. 1866. 8. 31 S. — Samme for Aaret 1866. Chra. [1867.] 8. 20 S. — Samme for Aaret 1867. Chra. 1868. 8. 27 S — Samme for Aaret 1868. Chra. [1869]. 8. 24 S. — Samme for Aaret 1869. Chra. [1870]. 8. 12 S. — Samme for Aaret 1870. Chra. 1871. 8. 12 S.

Indberetning . . . angaaende de offentlige Foranstaltninger til Hesteavlens Fremme, afgiven den 2den Juli 1860. Chra. 1860. 8. 12 S. — Samme for 1861. Chra. 1862. 8. 15 S. — Samme for 1862. Chra. 1863. 8. 12 S

*) Titlerne paa hans senere Indberetninger lyder dels som her anført, dels »ang. de offentlige Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme«.

I Tidsskrift f. d. prakt. Landbrug, udg. af Landmark, *I.* 21—37: Indberetning . . . ang. de offentlige Foranstaltninger til Faareavlens Fremme, afgiven 31 Decbr. 1862; S. 49—59: Om Hesteudstillinger i England; S. 61—64: Faarehuset for Statens Stamschæferi. — *III.* :0—19: Indberetning . . . ang. offentlige Foranstaltninger til Kvæg- og Faareavlens Fremme i 1863. — *IV.* 116—121: Gode Ord og gyldne Raad.

I Norsk Landmandsbog for *1869*, S. 60—67: Om Dyreavl i nært Skyldskab. — *1870*, S. 96—104: Et Par Husmandskontrakter.

I Bergensposten 1861, No. 46: Faareskabet i søndre Bergenhus Amt.

I Morgenbladet 1865, No. 49, 80 og 119: Om den almindelige norske Landbrugsudstilling.

Lindgaard, Jens Nicolai, Søn af Kjøbmand *Jens Nicolai L.* og *Ingeborg Uglesved*, er født i Throndhjem 23 Novbr. 1832, disciplinerede paa Røros Apothek 1849—52 og tog i Juni 1855 farmaceutisk Examen med bedste Karakter. I 1856 blev han, privat dimitteret, Student med Haud og ansattes 1857, efterat have taget Andenexamen med Laud, som Amanuensis ved Universitetets kemiske Laboratorium og i 1862 som Guardein i Kristiania. Den 1 Juni 1867 fik han, i Henhold til kgl. Res. af 22 Decbr. 1866, Bevilling til at anlægge det nye «Falkapothek» ved Sagene i Kristiania.

* 28 Juli 1860 *Caroline Otilie Sotaaen* (f. i Thjem 6 Marts 1835), D. af Skræddermester Kristian Andreas S. og Pauline Henriette Hellesen.

Jfr. Jørgen W. Flood: Norges Apothekere 1588—1889, S. 110 fg.

I Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1867, S. 9 fg.: Om et nyt Led i Glycocolrækken.

I Morgenbladet 1865, No. 50 og 52: Om Øl og Ølbrygning.

Lindholm, Joakim Nikolai Krej, Søn af Foged *Nathan Surland L* († 1848) og *Karen Friis Wind* (f. 22 August 1794, † i Aalesund 11 Februar 1884, første Gang gift med Sorenskriver Ole Severin Kildal, se ovfr. III. 256), er født i Borgund paa Søndmøre 25 August 1832, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1852 og medicinsk Kandidat med Haud i Decbr. 1860. Han bosatte sig derefter i Bergen, hvor han 1861—63 var Underlæge ved Lungegaardshospitalet og Læge ved St. Jørgens Hospital. I 10 Aar fra 1 September 1863 var han derpaa Underlæge ved Bergens Fødselsstiftelse og 1864—68 tillige ansat som Bylæge i Bergen. Den 4 Oktober 1869 blev han udnævnt til Kompagnikirurg i Bergenske Brigade, 6 August 1873 til national Korpslæge i samme Brigade og 1 April 1884 til garnisonerende Korpslæge i Bergen, hvor han 22 Februar 1890 udnævntes til Stadsfysikus. I 1892 foretog han med Stipendium af Bergens Kommune en Rejse bl. a. til Berlin for at studere denne Bys sanitære og hygieniske Forhold. Han er (siden 1878) Medlem af Examens- og Tilsynskommissjonen ved Fødsels-

stiftelsen og Jordemoderskolen i Bergen og (siden 1889) Medlem af Kontrolkommissjonen ved Møllendals Sindssygeasyl ved Bergen. Han var 1880—82 valgt til Medlem af Bergens Formandskab.

* 24 Novbr. 1869 *Nicoline Birgitte Dietrichson* (f. i Bergen 8 Juni 1846), D. af Kjøbmand Fredrik D. og Margarethe Beate Angell.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 34 fg.

Iagttagelser fra Vaabenøvelserne og Sessionerne i 1875. Bergen 1876. 4. 44 S.

Udkast til Eksercerreglement for ambulancen. [Af Lindholm, Th. Mohn og Nannestad.] Bergen 1887. 8. 31 S. (Anm. af C. Ekeroth i Tidskrift i mil. helsovård 1888.)

I Norsk mil. Tidsskrift *B. 37* (1874), S. 65—87: Om Infanteriets Oppakning og Ekvipering. — *B. 43*, S. 198—205: Hjelmspørgsmaalet. Med 4 Fig.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *V.* (1885), S. 249—260 og 274—279: Om Maalning af Brystomfanget. Med 3 Tabeller.

I Medicinsk Revue *1891*, S. 263—80: Uddrag af hans Medicinalberetning for 1890. — *1892*: Medicinalberetning for Bergens Stadsfysikat for Aaret 1891. (Tillægshefte til Tidsskriftets April-Hefte. 8. 55 S.) — I dette Tidsskrift har han derhos siden 1890 leveret stadige «Meddelelser fra Bergens Stadsfysikat».

I Underofficersbladet *I.* (1879), Sp. 241—45: Nekrolog over Kaptejn Ludvig Daae. — *II.* 192—196: Hjelmspørgsmaalet. — *VIII.* 36—40 og 69—83: Lidt Sundhedspleie.

I Morgenbladet 1876: Om vore nye Barakker.

Lindseth, Erik Benedictus, Søn af Toldbetjent *Peder L.* og *Martha Hansdatter*, er født paa Molde 15 Januar 1830, blev, privat dimitteret, Student 1850 og medicinsk Kandidat med Haud i Decbr. 1858. Fra 1858 til Marts 1859 var han ansat som Kandidat ved Fødselsstiftelsen i Kristiania og samtidig Amanuensis hos By- og Korpslæge C. Smith ved Sagene. Efterat han derpaa fra Febr. 1860 til Oktbr. 1861 havde praktiseret som Privatlæge paa Tjømø, boede han som Privatlæge i Svelvik til 1887, da han flyttede til Tønsberg, efter 18 Decbr. 1886 at være bleven udnævnt til Distriktslæge dersteds.

* 22 Maj 1860 *Annette Cathrine Neumann* (f. paa Hurum 3 Juni 1836), D. af Sogneprest Peter Conrad N. og Karen Elise Hansen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 35 fg.; Dagbladet 1885, No. 182 [ang. hans og Hustrus Sølvbryllupsfest, med et Brev fra Jonas Lie og et Digt af Bj. Bjørnson (ikke optaget i hans «Digte og Sange»)].

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben, 2. Række, *XXI.* (1867), S. 441 fg.: Iagttaget Defectus uteri et vaginæ. — *XXIV.* 89—91: Tilfælde af Phthisis syphilitica laryngis et pulmonum (jfr. Bemærkninger af A. Øwre S. 359—65). — I 3. Række, *X.* (1880), S. 464—66: Sommer- eller Høastma.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *I.* (1881), S. 215 fg.: Fra Børnekopperne i Svelvik.

I Forhandl. i det med. Selskab *1876*, S. 43 fg.: Tilfælde af Epilepsi. — *1880*, S 241—243: Epidemi i Svelvik fremkaldt ved Smitte gjennem Drikkevandet.

I Dagbladet 1880: Bjørnstjerne Bjørnson i Skoledagene paa Molde og i Kristiania. (Optrykt i Ny ill. Tid. 1882, S. 291 fg.)

Lindstøl, Tallak Olsen, Søn af Gaardbruger i Søndeled *Ole Torjesen L.* (f. paa Ljøstad paa Vegaardshejen 26 Juni 1820, Repræsentant fra Nedenæs Amt paa alle Storthing 1862—88, R. St. O. O. «for statsborgerlig Fortjeneste») og Hustru *Karen Tallaksdatter* (f. paa Bjørvatn paa Vegaardshejen 29 August 1822, — Portræt med Text i «Verdens Gang» 1889, No. 169), er født paa Lindstøl i ytre Søndeled 30 Januar 1857, udexamineredes fra Holt Seminarium Sommeren 1877 og var derefter Folkeskolelærer i Hjembygden til 1881. Efter et Aars Ophold hjemme hos Faderen, i hvilken Tid han væsentlig var sysselsat med Udgivelsen af de ndfr. nævnte «Stamtavler», var han Vinteren 1882—83 konst. som Lærer dels i Søndeled, dels ved Risør Folkeskole. I Septbr. 1883 blev han ansat i det statistiske Centralbureau, hvor han fra 1 Januar 1887 er Extraskriver.

* 22 Oktober 1889 *Johanne Kathrine Jørgensen* (f. paa Sandaa i Tromø Sogn 28 Januar 1868), D. af Skibsreder i Tromø Stian Christoffer J. og Helene Margrete Andersen.

Jfr. Stamtavler fra østre Nedenæs, S. 109 fg.

Stamtavler væsentlig fra østre Nedenæs samlet, redigeret og udgivet af Tallak Lindstøl. Kra. 1882. 8. 608 S. (Anm. i Mrgbl. 1883, No. 130 A [af Dr. L. Daae]; i Dagbl s. A. No. 96 [af P. Chr. Bjørnsgaard]; i Tvedestrandsposten s. A. No. 60 af A. Feragen.)

Mandtallet i Norge 1701 samt Oplysninger om Folkemængdens Bevægelse i Norge i det 16de og 17de Aarhundrede, bearbeidet og udgivet af Tallak Lindstøl. Kra. 1887. 8. 3 Bl., 48 S.

Storthingsrepræsentanter og Suppleanter 1814—1891. Biografisk og kronologisk Fortegnelse, samlet og bearbeidet af Tallak Lindstøl. Bilag til 5te Del af Storthingsforhandl. 1892. Kra. 1892. 4. VIII S., 255 S., 1 S. (Jfr. Sth. Forh. 1891, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost II S. 3—4 samt Indst. *S.* No. 64.)

Han har i forskjellige Blade dels under Merket *T. L.*, dels uden Navn eller Merke offentliggjort flere historiske og statistiske Artikler samt enkelte Kristiania-Breve m. v. Af disse Bidrag til Dagspressen merkes følgende:

I Fedraheimen *1878*, No. 87: Nils fridde; No. 88: Avrettingsstraffi fraemer. — *1879*, No. 47: Ein pietistisk Prest.

I Dagbladet *1884*, No. 455: Øverlands og Poulsens Norgeshistorier. — *1885*, No. 309: Et Varsko til «Vestlandsposten» (jfr. No. 322 og Kr.sands St s. A. No. 118). — *1886*, No. 67: Leilændingskommissionen; No. 312 og 318: Storthingets Præsidenter 1814—1886. — *1887*, No. 152: Amtsformandskaberne 1838; No. 251; Storthingets Veteraner. — *1888*, No 114: Almuskolerne for 50 Aar siden; No. 395 og 416: Storthingsvalgene 1814—1888; No. 404: Anm. af O. A. Øverland: «Fra en svunden Tid«.

I Folkets Avis 1888, No. 80: Suppleantindkaldelsen fra Nedenæs (jfr. Svar i Kr.sands St. s. A. No. 89); No. 106: Livs- og Dødstabeller for det norske Folk.

I Nedenæs Amtstidende 1881, No. 34—50: Bidrag til Sandeleds Historie.

I Agderposten *1885*, No. 135, 142—144, 161 og 162: Nedenæs Jordegods, især i 16de og 17de Aarhundrede. — *1886*, No. 88—93: Christian Jensen Lofthus. — *1887*, No. 138—144: Storthingsvalgene i Nedenæs Amt 1814—1885. — *1888*, No. 84: Lidt om Jordværdien i Nedenæs Amt 1852—1885 og Forholdet mellem gammel og ny Matrikulskyld.

I Den vestlandske Tidende *1885*, No. 199: Nedenæs Byers Folkemængde 1701; No. 219, 220, 249, 251, 252, 258, 260, 262 og *1886*, No. 19—25: Lehnsherrer i Nedenæs; No. 208 og 209: Bidrag til Nedenæs Amts Handelsflaades Historie. — *1887*, No. 210 og 211: Storthingsmænd og Storthingssuppleanter fra Arendal og Grimstad 1814—1887.

I Kristianssands Stiftsavis *1885*, No. 99: En Tolderhistorie fra Flekkerø; No. 106: Af Kr.sands Adressekontors Efterretninger for 1812; No. 124, 125, 130, 132 og 135: Kristianssands Stift under Krigsaarene 1807—1809. — *1886*, No. 126 og 127: Bidrag til Lister og Mandals Amts Handelsflaades Historie. — *1888*, No. 14, 18, 22, 33: Kristianssands Storthingsrepræsentanter og Storthingssuppleanter 1814—1887; No. 100: Lidt om Undervisningen i Skrivning og Regning paa Landet i Nedenæs samt Lister og Mandals Amter for 50 Aar siden.

I Vestlandsposten 1885, No. 101: Stavanger Amts Byers Folkemængde i 1701.

Linstow, Hans Ditlev Frants, Søn af Hofjægermester, Overforstmester og Gehejmekonferentsraad *Christoph Hartwig v. L.* († 12 April 1823) og *Charlotte Benedicte Eleonore v. d. Lühe* († 1837), blev født i Hørsholm paa Sjæland 4 Maj 1788, blev Student 1805, men lagde sig især efter Maler- og Bygningskunst, udstillede bl. a. Landskaber ved Udstillingerne paa Charlottenborg 1810—12 og vandt i sidstnævnte Aar den lille Sølvmedalje for en Modelfigur. Han deltog i Kjøbenhavns Forsvar 1807 og blev i 1812 juridisk Kandidat. Samme Aar kom han til Norge, hvor han i to Aar studerede Bergvæsen og teknologiske Videnskaber paa Kongsberg og ansattes 1814 som Løjtnant i Ingeniørkorpset, fra hvilket han tog Afsked 1815, da han blev Regimentskvartermester og Auditør ved Akershusiske ridende Jægerkorps. Ved Armeforandringen 1818 blev han udnævnt til Brigadeauditør i Kavaleriet og Garnisonsauditør i Kristiania, hvorfra han tog Afsked 1820. I 1818 deltog han (med Generalmajor Aubert, Bergraad Collett og Kaptejn Munch) i Stiftelsen af «Den kgl. Kunst- og Tegneskole» i Kristiania, af hvis Bestyrelse han blev Medlem sammen med de øvrige Stiftere ved kgl. Res. af 10 Oktbr. 1818 og ved hvilken han var Lærer i flere Aar. I 1823 overtog han at udarbejde Bygningsplaner for en Kongebolig i Kristiania og ansattes s. A. ved Bestyrelsen, efterat den af ham forfattede Tegning og Model til Slotsbygningen var bleven bifaldt af H. M. Kongen. Som

teknisk Bestyrer af Byggearbejdet blev Linstow derpaa ansat i 1824, hvorefter han i 1825, da Grundstenen blev lagt, udnævntes til Slotsbygnings-Intendant og blev staaende som saadan, til han i 1848 havde fuldført Slotsbygningen. Han omkom ved et Ulykkestilfælde under Studentermødet i Kristiania den 10 Juni 1851. Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1821), blev 1843 R. W. O. og 21 August 1849 R. St. O. O. «for fortjenstfuld Udførelse af ham overdraget Hverv».

* 20 Novbr. 1827 *Ferdinanda Augusta Carisius* (f. i Arendal 18 Januar 1780, † 16 Januar 1849), Enke efter Krigskommissær og Overlods Gabriel Hetting (se ovfr. II. 650).

Nekrolog i Chra.-Posten 1851, No. 991. Jfr. Storth.-Forhandl. 1851, VII. 60 og Storth.-Efterretn. 1814—33, II. 673 fg; Erslews Forf.-Lex. II. 154 og Suppl. II. 229 fg.; L. Dietrichson: Det norske nationalgaleri, S. 2; C. Reitzel: Charlottenborg-Udstillingerne (Kbh. 1889), S. 385; Europas konstnärer, utg. af A. Ahnfelt, S. 325 fg.

Beskrivelse over den vordende Kongebolig i Christiania med tilhørende tvende Stentrykstavler. Chra. 1826. 8. 15 S.

Udkast til Kirkebygninger paa Landet i Norge, til Veiledning for de Kirke-Eiere, som uden Architects Hjelp ville opføre Kirker, forfattede efter Foranstaltning af Departementet for Kirke- og Underviisnings-Væsenet. Chra. 1829. Obl.-Fol. 6 Ark med 9 lithogr. Tavler.

Forslag angaaende Opførelse af et nyt Skuespilhuus i Christiania, samt om dermed i Forbindelse staaende Organisation af Theatret. Chra. 1836. Fol. 25 S. m. 4 Stentrykstavler. (Anm. i Morgbl. 1836, No. 86 og No. 90 Till.; i Den Constitutionelle s. A. No. 58 og 59, hvortil Modbemærkninger af L i Suppl.-Blad til No. 80 og Replik i No. 89 og 90; jfr. ogsaa Morgbl. 1836, No. 95, 97, 105 og 199.)

Forslag angaaende en Forbindelse mellem Kongeboligen og Christiania By. Chra. 1838. 8. 36 S. m. 2 lithogr. Pl.

Beiträge zur zweckmässigen Anordnung des Zuschauerraumes in Schauspielhäusern. Mit 3 erläut. Zeichn. Entworfen bei Veranlassung des neu aufzuführenden Berliner-Opernhauses. [U St. og A.] 8. 8 S.

I Budstikken II. (1820—21), Sp. 38—43: Efterretninger om Kunstskolen i Christiania. (Uddrag af hans Tale ved den 1ste Præmieuddeling paa Skolen den 13 April 1820.)

I Morgenbladet *1838*, No. 256 og 257: Oplysninger i Anledning af Angrebene i Bladet „Den nye Statsborger" mod Slotsbygningsarbeidets Bestyrelse. (Jfr. det herimod særskilt udgivne Skrift: „Bemærkninger ang. Arbeidets Udførelse paa Kongeboligen samt Hr. Slotsintendant Linstows Opsats i Morgenbladet 1838, No. 256—57. Chra. 1839. 8. 40 S.) — *1849*, No. 231: Parkanlægget til Kongeboligen, jfr. No. 233. — Han antoges at være Forfatter af nogle Stykker, underskrevne L. 22, i dette Blad i 1848 og 1849 (f. Ex. i Aarg. 1848, No. 144) til Fordel for Danmark under Krigen i nævnte Aar.

I Christiania-Posten *1849*, No. 290 og 291: Om Kongeboligen i Christiania, m. 2 lith. Prospekter. — *1850*, No. 586: Om Bedømmelsen af Tegningerne

til den nye Kirke i Christiania (jfr. No. 565 og Morgbl. f. A. No. 92 og 94). — *1851*, No. 877: Om Opførelse af Arbeiderboliger som et Middel til at forbedre Arbeidernes Kaar, m. Tegn. (jfr. No. 882 og 883).

I Den Constitutionelle *1838*, No. 33, 39, 43, 51 og 53: Udkast til en Plan for Christiania Bys Udvidelse. — *1841*, No. 269 og 270: Om Concurrence i Projecter til offentlige Bygninger (jfr. Morgbl. f. A. No. 292 og L s Svar dertil i Den Const. No. 311 og 312). — *1842*, No. 10—21: Om Throndhjems Domkirke.

Foruden de ovfr. anførte Avisartikler findes fra hans Haand adskillige anonyme Stykker i Hovedstadens Dagblade om Emner vedkommende Theater-, Maler- og Bygningskunst.

von der Lippe, Conrad Fredrik. Søn af daværende Stiftsprovst, senere (1841—75) Biskop i Kristianssand *Jacob v. d. L.* (f. i Bergen 27 Septbr. 1797, † i Kristianssand 2 Oktbr. 1878, Storthingsrepræsentant og Præsident i Lagthinget 1830—42, 1848, 1854 og 1860, jfr. «Familien von der Lippe», S. 27 og der anførte Kilder) og *Ingeborg Erichsen* (f. i Bergen 22 April 1800, † i Kr.sand 20 Maj 1880, en Datterdatter af Biskop J. N. Brun), er født i Kristianssand 8 Oktbr. 1833, studerede 1851—56 Arkitektur i Hannover, Darmstadt og Berlin og bosatte sig Høsten 1857 som Arkitekt i Stavanger, hvor han blev Lærer ved den offentlige Tegneskole og i 1859 ansattes som Bygningsinspektør. Under sit Ophold i Stavanger byggede han bl. a. St. Petri Kirke og ledede Restaurationsarbejderne ved Domkirken 1867—69. I 1870 blev han konst. Stadskonduktør i Bergen, hvor han desuden har havt en betydelig Praxis som Arkitekt, til 1881 i Forening med sin tidligere Elev og Assistent Arkitekt H. Jess fra Slesvig. Han har gjentagne Gange været Formand i Bergens Haandværkerforening, var en Tid Medlem af Bestyrelsen for Bergens nationale Scene, m. v.

* 5 Juli 1859 *Johanne Louise Caroline Voigt* (f. i Darmstadt 11 Februar 1837), D. af Kaptejn Ludwig V. og Johanna Marie Grebe.

Jfr. Personalhistoriske Efterretninger om Familien v. d. Lippe, S. 31 fg.

Biskop Jacob von der Lippe. Mindeblade for hans Familie, udgivne af hans 2 yngste Sønner [C. F. v. d. L. og J. N. B. v. d. L.]. (Trykt som Manuskript.) Stavanger 1878. 8. 28 S.

Personalhistoriske Efterretninger om Familien von der Lippe med nærmeste cognatiske Descendenter. Samlede og bearbejdede af C. F. v. d. Lippe. Med xylogr. Portræt af Biskop J. v. d. L. Bergen 1883. 4. 4 Bl., 105 S. (Et 2det Hefte af disse «Efterretninger», hvortil han indbød til Subskription i Januar 1887, er endnu ikke udkommet.)

Die neue lutherische Kirche zu Sund in Norwegen. Von C. F. v. d Lippe u. H. Jess. Hierzu 5 Tafeln. Berlin 1883. 8. (Særtryk af Archiv f. *kirchl.* Kunst 1882, No. 10).

I Ill. Nyhedsblad 1858, No 24: Om Træbygningskunsten i vore mindre Byer. — *1860*, No. 2, 3, 5 og 8: Den tydske arkitektoniske Kunst i vort Aarhundrede.

I Morgenbladet 1860, No. 251: Professor Springers Brev om Storthingsbygningen. (Brevet var af S. stilet til v. d. L. og af denne i Oversættelse meddelt i s. Bl.)

I Aftenbladet 1867, No.   : Den Hanssonske Fiskeudklækning ved Stavanger.

I Stavangeren og Stavanger Amtstidende skrev han i Aarene 1858—69 forskjellige Opsatser vedkommende Kunst, Literatur og Musik, som oftest med Mærket F. L. eller pp., samt flere Lejlighedsviser.

I Bergens Tidende *1879*, No. 46: Angaaende Bergens Domkirkes Restauration. (I Anl. af B. E. Bendixens Artikler i s. Bl.) — *1885*, No. 280: Det Heibergske Portrætgalleri paa Amblegaard i Sogn.

I Bergensposten 1883, No. 242: Domkirkens Vinduer.

I Polytechnische Wochenzeitung (Hannover) 1853 meddelte han som Føljeton en Oversættelse af Chr. Hansteens «Scener af en geografisk Landmaalers Dag»; derhos leverede han i sine Studieaar forskjellige Notitser om tekniske Spørgsmaal til dette Tidsskrift.

Adskillige Lejlighedsdigte og Sange af ham er trykt dels særskilt, dels i Blade i Bergen og Stavanger.

von der Lippe, Johan Nordal Brun, foregaaendes Broder, er født i Kristianssand 16 Septbr. 1838, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1857 og theologisk Kandidat med samme Karakter i Juni 1864. Han blev 9 Juni 1866 udnævnt til pers. Kapellan til Tvedt og 28 Decbr. 1867 ligesaa til Sørum, blev 13 Juli 1871 Sogneprest til Fjeld og 10 Juli 1879 til Tjømø. Han valgtes til Forligelseskommissær i Fjeld 1872—78 og har siden 1886 været Ordfører i Heredsstyrelsen i Tjømø, ligesom han var valgt til 2den Suppleant til Storthinget fra Jarlsberg og Larviks Amt i Aarene 1883—85.

* 1) 19 Maj 1865 *Martha Marie Elisabeth Holmsen* (f. i Kristiania 21 April 1840, † i Sørum 15 Februar 1869), D. af Sorenskriver i Ejdsvold Clement H. og Søster af ovfr. (II. 726) nævnte Politiadjutant Paul H.

* 2) 26 Oktbr. 1871 *Hedevig Caroline Clementia Holmsen* (f. i Kristiania 18 August 1849), hans 1ste Hustrus Søster.

Jfr. Personalhistoriske Efterretninger om Familien von der Lippe, S. 32.

I Eckhoffs Vidnesbyrd fra den norske Kirke, 1. Saml. (Kra. 1880), S. 255—64: Prædiken paa 2. Paaskedag. — I 2. Saml. (Kra. 1881), S 93—99: Prædiken paa 2. S. e. Helligtrekongersdag.

I Sandhed til Salighed, udg. af W. Hansen (Kra. 1886), S. 352—59: Prædiken paa 6. S. e. T.; S. 391—98: Prædiken paa 11. S. e. T.

I Ny Luthersk Kirketidende I. (Bergen 1877), S. 14—16 og 20—24: Nogle Ord om Konfirmationen.

I Morgenbladet findes enkelte Artikler af ham.

Lochmann, Carl Ferdinand, Søn af Postregistrator *Ernst Ferdinand L.* og *Johanne Christiane Grunert*, blev født i Leipzig 12 April 1777 og Student ved Universitetet der 1790. Senere blev han Kjøbmand og foretog til 1807 Handelsrejser i Østerrige, Italien, Rusland og Danmark, i hvilket sidste Land han som Frivillig i Livjægerkorpset deltog i Kjøbenhavns Bombardement 1807 og blev herunder haardt saaret ved Udfaldet fra Classens Have. I 1815 bosatte han sig i Kristianssand, hvorfra han fremdeles oftere gjorde Handelsrejser i Udlandet. Han døde som Vare- og Vexelmægler i Kristianssand 4 Oktbr. 1845.

* 3 Septbr. 1819 *Claudine Olrog* (f. 25 August — ikke April — 1798, † 7 August 1891), D. af Generalskibsmaaler Peder O. (f. 1752, † 1833) og Margrethe Glückstad (f. 1752, † 1833).

Jfr. Lengnicks Stamtavle over Familierne Olrog og Hald, Tab. 3.

Haandbog for Cours- og Vexelberegninger imellem Norge og de meest bekjendte fremmede Handelsstæder. Udarbeidet efter de bedste tydske Kilder af en practisk Kjøbmand. Chr.sand 1823. 8. 86 S.

Pflichten und Vorsichtsmaßregeln für Schiffer bei Seeschäden. Altona 1825. 8. (Anonymt. Overs. paa Norsk af S. Bjørn 1827, se ovfr. I. 276.)

Han var Korrespondent til Norsk Handels-Tidende, udg. af S. Bjørn 1822 fg.

Lochmann, Ernst Ferdinand, foregaaendes Søn, blev født i Kristianssand 12 Oktbr. 1820, blev Student med Laud fra Kathedralskolen dersteds 1838 og tog i Maj 1843 medicinsk Embedsexamen med Udmerkelse, en Karakter, som aldrig før var og senere blot en Gang (i 1871) er bleven given til denne Examen ved vort Universitet (jfr. N. Mag. f. Lægevid, 1 R. VII. 335). Fra Marts 1842 til 1 Febr. 1844 var han ansat som Amanuensis ved det fysiske Kabinet og blev 1844 Universitetsstipendiat i Fødselsvidenskaben, hvorover han efter Professor Thulstrups Død holdt Forelæsninger i andet Semester 1844 og i hele Aaret 1845. Den 20 Decbr. 1845 blev han udnævnt til Kompagnikirurg i Kristianssandske Brigade med Bopæl i Kristianssand, ved hvis militære Sygehus han derhos i flere Aar var Underlæge og hvor han tillige praktiserede som privatiserende Læge i 20 Aar, med nogle Udflugter først — Somrene 1845—47 — som Badelæge i Ejdsvold, i 1848 som Assistentlæge ved Lazarettet i Malmø under Troppesamlingen i Skaane og senere et Par Gange (i 1850 og 1856) i sin Videnskabs Interesse til Tyskland. Den 21 August 1862 blev han befordret til garnisonerende Korpslæge i Kristianssand. I 15 Aar (fra 1850) var han Medlem af denne Bys Kommunestyrelse. Efter Prof. Holsts Død blev han 18 Novbr. 1865 beskikket til midlertidig at foredrage og examinere i dennes Lærefag: *Farmakologi*, Toxikologi og Hygiene, blev derefter 1 Septbr. 1866 konst. som og 5 Juli 1867 udnævnt til Professor i Medicin ved Universitetet,

i hvilken Stilling han — i de sidste Aar af sit Liv ganske blind — blev staaende til sin Død 14 Maj 1891. Fra Jan. 1868 til Oktbr. 1870 var han tillige konst. Overlæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling B. og fra Septbr. 1871 til April 1874 Medlem af Hospitalets Direktion. Desuden var han fra Decbr. 1865 Medlem af (til April 1872 Formand i) den farmaceutiske Examenskommissjon og fra Febr. 1876 Medexaminator ved Jordemoderexamen. Allerede før han kom til Universitetet som Lærer i 1865, var det ved kgl. Res. af 27 Maj s. A. bleven ham overdraget paa Rejser i det søndenfjeldske Norge at anstille Undersøgelser over Lungesvindsottens Udbredelse og Aarsagsforhold, og kort Tid efter, ved kgl. Res. af 17 Juni 1865, blev han norsk Medlem af en i Stockholm nedsat Komite til Revisjon af de tre nordiske Rigers Farmakopoeer, hvorefter han udnævntes til Formand i den norske Farmakopøkommissjon af 2 Febr. 1867. Foruden paa de ovfr. nævnte Rejser besøgte han flere Gange i videnskabeligt Øjemed Udlandet, saaledes i 1850 Frankrige, i 1868 og 1873 Tyskland og Schweitz, foruden at han deltog i alle skandinaviske Naturforskermøder mellem Aarene 1858—1886 og i den hygieniske Kongres i Kjøbenhavn 1858, efterat han havde været Medlem af den i 1856 nedsatte forberedende Komite for dette Møde. Han var fra 1883 Medlem af Direktionen i det kgl. Selskab for Norges Vel og Formand i dets Veterinærklasse, i flere Aar Medlem af Bestyrelsen for Folkeoplysningsselskabet, for Foreningen til Diskussjon af Landbrugets Anliggender og for Diakonisseanstalten. Han blev ved Upsala Universitets Jubelfest i 1877 kreeret til Æresdoktor i Medicin, var Medlem af *Svenska Läkare-Sällskapet* i Stockholm (1866), af Videnskabsselskabet i Kristiania (1868) og af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem (1870). Han blev 21 Jan. 1882 R.[1] St. O. O. «for videnskabelig Fortjeneste» og var desuden R. N. O. (1869) og K.[2] D. O. (1869).

* 11 Juli 1851 *Charlotte Marie Eleonore Johnsen* (f. i Kr.sand 4 Februar 1831, † i Kra. 26 Februar 1887), D. af Stadshauptmand og Bankadministrator i Kristianssand Hans J. og Charlotte Amalie Loss.

Portræt med Biografi i Skill.-Mag. 1888, No. 45. *Nekrologer* i Tidsskr. f. d. n. Lægeforening 1891 (i særligt Tillægshefte, 8. 8 S.); i Naturen 1891, S. 250 fg. (med Portræt); i Aftpst. s. A. No. 324; i Mrgbl. s. A. No. 290, cfr. No. 303; i Fædrel. s. A. No. 54. *Portræt med Mindetale* i det med. Selskab af E. Bull i N. Mag. f. Lægevid. 1891, S. 610—16, jfr. om hans Sygehistorie S. 616—18. *Tale ved hans Jordefærd* af Sogneprest H. Arnesen i Luth. Ugeskrift 1891, I. 337—39. *Mindedigt* af Emil Olsen i Tønsb. Blad 1891, No. 59. *Bidrag til hans Karakteristik* af *B. W.* i Kristianssands Stiftsavis 1891, No. 58. Jfr. Chr. Johnsens Norsk Haandlexikon II. 320 fg.; Nord. Conv.-Lex., 3. Udg., IV. 664 fg.; Nordisk Familjebok X. 12; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte IV. 20 fg.; [L. Bygdén:] Upsala Univ.s 400-års Jubelfest (Sthlm. 1879), S. 330 fg. Jfr. videre Aftbl. 1874, No. 244, 250 og 256 af J. E. Sars; Dagbl. 1880, No. 100; 1881, No. 13 og 302; 1882, No. 62.

Om Pharmacopoea norvegica. Chr.sand 1855. 8. 22 S. (Jfr. Actstykker og Bemærkninger til Pharm. norv., udg. af det med. Selskab, H. 1. [Chra. 1855], S. 94.)

Cholera i Christiania i 1866. Beretninger til Sundhedskommissionen af H. Steffens, O. Lund, Lochmann. (Tillægshefte til N. Mag. f. Lægevid. 1867). Chra. 1867. 8. 2 Bl., 80 S. (L.'s Beretning findes heri S. 35—65.)

Fortegnelse over de Artikler, der skulle optages i den nye Udgave af Pharmacopoea norvegica. Af Lochmann, O. Lund, Dr. H. Hvoslef. (Tillægshefte til N. Mag. f. Lægevid.) Chra. 1869. 8 19 S.

Om Spedalskheden. Chra. 1871. 8. 39 S.

Om Helbredelsesanstalter paa Høifjeldet. Chra. 1871. 8. 15 S. (Særtryk af N. Mag. f. Lægevid. 3. R. I. H. 6.)

Den nyere Hygiene. (Særskilt aftrykt af Tids-Tavler for 1873.) [Kra. 1873.] 8. 13 S.

Om Immunitet. (Særtryk af Chra. Vid..Selskabs Forhandl. 1880, No. 15.) Chra. 1881. 8. 9 S.

Alkohol. Udgivet af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme, som første Tillægshefte til „Folkevennen" for 1884. Kra. 1884. 8. 54 S. (Anm. i N. Mag. f. Lægevid. 3. R. XIV. 918 fg.)

Om Kvindesagen. Foredrag i Studentersamfundet Lørdag den 11te Oktbr. 1884 af Dr. F. Lochmann og Lørdag den 18 Oktbr. af Dr. M. J. Monrad. Trykt som Manuskript efter Foranstaltning af Studentersamfundets Bestyrelse. Chra. 1884. 8. 24 S. (L.'s Foredrag findes heri S. 3—13.)

Darwin og Darwinisme. Separataftryk af Nyt Tidsskrift. Kra. 1884. 8. 14 S.

Skolens og Undervisningens Hygiene. Sep.-Aftr. af N. Mag. f. Lægevid. XV. B. 8. H. Kra. 1885. 8. 9 S.

Om Næringsmidlerne. Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme som andet Tillægshefte til „Folkevennen" for 1885. Kra. 1886. 8. 121 S., V S.

Den nyere Naturanskuelse. Chra. 1888. 8. 60 S. (Anm. i Aftpst. 1888, No. 270; i Mrgbl. s. A. No. 316 [af D. Thrap]; i Naturen 1888, S. 321—29 af J. Brunchorst, hvortil Svar fra L. i Naturen 1889, S. 55—58 med Br.s Tilsvar S. 58—60; jfr. Bemærkninger i Berg. Aftbl. 30 Novbr. 1888, hvilke fremkaldte en fortsat Skriftvexling i dette Blad 3 Decbr. [af Brunchorst], 4 Decbr., 6 Decbr. [af B.] og 7 Decbr., jfr. Bergspst No. 286 s. A.)

Den nyare naturåskådningen. Öfversatt från Norskan af Andrea Butenschön. Sthlm. 1890. 8. 101 S.

Populære opsatser. Afhandlinger, erindringer og anmeldelser. Samlede og udgivne [efter Forf.s Død] af Dr. A. Chr. Bang. (Med Forf.s Portræt.) Kra. 1891. 8. 3 Bl., 227 S. (Anm. i Mrgbl. 1891, No. 602; i Aftpst. s. A. No. 661 af Dr. E. F. B. Horn.)

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie *I.* (1842), S. 59—62: Om Snive og dens Smitsomhed paa Mennesker; S. 230 fg.: Hygroma patellare helbredet ved udvendig Brug af lapis infern. — *II.* 22—33 og 241—44: Oversigt over de vigtigste pharmacologiske Erfaringer i 1842; S. 390—96, 415 fg. og *III.* 9 fg.: *Gynækologien i* 1842, i Udtog efter Kiewisch. — *IV.* 301—305: Anm. af „Årsberättelse *öfwer späda barnens* helso- och sjukvård vid Stockholms allmänna barnhus åren 1842 *och 1843".*

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben [1. Række] *I.* (1847), S. 323—36: Eidsvoldsbadet i 1845 og 1846. — I 2den Række — hvoraf han var Medudgiver af B. 21—24, jfr. den i Mrgbl. 1866, No. 259 trykte Opfordring til den nedsatte Komitte om at vælge L. til Redaktør af Tidsskriftets Afdeling for Hygiene og Farmakologi — *XXI.* 805 fg.: Puerperalfebers Overførelse ved en Jordemoder. — I 3dje Række *I.* 129—67: Om Spedalskheden; S. 324—36: Om Helbredelsesanstalter paa Høifjeldet. — *II.* 72—77: Rigshospitalet. — *IV.* 202—229: Nye Opgaver (Foredrag ved de skandinaviske Naturforskeres Møde i Kjøbenhavn 1873 med tilføiede Bemærkninger). — *VI.* 681—92 og 859—74: Forelæsninger over Hygienen. — *IX.* 1193—95: Fra Kjøbenhavn. — *XIII.* 422—38: Om den antipyretiske og experimentelle Terapi; S. 752—54: Mindetale over C. A. Egeberg. — *XV.* 483—91: Skolens og Undervisningens Hygiene. — I 4de Række, *I.* (1886), S. 1 fg.: Om Spedalskheden paa Hawajiøerne.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1858, S. 129—31: Nogle hygieniske Bemærkninger. — I samme for 1859, S. 129 fg.: Nogle Bemærkninger om de vestlandske Typhusepidemiers Aarsagsforholde.

I Forhandlinger i det med. Selskab i Chra. indtog han «en meget fremtrædende Plads; der findes neppe nogen Diskussjon i de sidste 20 Aar, hvori han ikke har taget virksom Del» (Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 42). Af hans trykte Foredrag i Selskabet merkes: *1854* (i N. Mag. f. Lægevid. 2. R. IX. 214 fg.); Om epidemiske Sygdommes Contagiositet. — *1859* (i N. M. f. L. 2. R. XIII. 1124): Om det store Antal Phthisici i Christianssand. — *1866* (i N. M. f. L. 2. R. XX. 557 fg): Nye Kvarantænebestemmelser mod Cholera; (sstds. S. 865—67 og 1107—12): Cholera i Christiania i 1866. — *1867*, S. 129 fg.: Den nye Udgave af Pharmacopoeen. — *1868*, S. 53: Mæslingernes Eftersygdomme. — *1869*, S. 133, 143 fg., 150—154: Om Tuberkulosens Specificitet. — *1870*, S. 94 fg.: Skadeligheden af Sekale i Rug. — *1875*, S. 101—103: Krupøs Pneumoni (jfr. 1880, S. 150—65); S. 229 fg., 241 fg., 247 fg., 253 fg.: Misbrug af Kloral. — *1876*, S. 100—102: Om Sanatorier; S. 150 fg.: Prostitutionsvæsen og veneriske Sygdomme; S. 156 fg.: Eucalyptus globulus; S. 180: Rensning af Sengklæder. — *1877*, S. 72 fg., 80—82: Diætetik; S. 171 fg.: Pettenkofers Afhandling om Cholera. — *1878*, S. 16—18: Tuberkelhypoteser; S. 127 fg.: Aarsagsforholde ved Folkesygdomme; S. 197 fg.: Arsenikforgiftninger; S. 207—209: Diætetik. — *1879*, S. 14 fg.: Slægtstavle over en udpræget tuberkuløs Slægt; S. 58 fg.: Om Pesten; S. 107 fg. og 131: Pneumoni. — *1880*, S. 15—17: Pyæmi og Puerperalfeber — *1881*, S. 28—30: Om Brødet; S. 175 fg.: Ondartet Lungesyge hos Kvæget; S. 211—13: Pasteurs Miltbrandinoculation. — *1882*, S. 141—46: Om Tuberkulose; S. 188 fg.: Om Tyfusepidemiers og lavere Organismers hyppigere Forekomst til visse Tider; S. 252 fg.: Om Diætens terapeutiske Betydning. — *1883*, S. 17—24: Om Typhoidfeber; S. 175 fg.: Om Fællesforskning; S. 254 fg.: Om Forholdsregler mod Skarlagensfeber; S. 278 fg.: Mindetale over Brigadelæge Heyerdahl. — *1884*, S. 124 fg.: Kolera og Kolerabacillen; S. 167 fg.; Om Phthisis; S. 183—86: Om Afholdssagen. — *1885*, S. 7 fg.: Om Forening for Sundhedspleie; S. 140 fg. og 169—71: Om et øverste Sundhedsraad for Norge; S. 161 fg.: Den nye Lov om Spedalskhed; S. 206—8 og 212 fg.: Vegetarianismen. — *1886*, S. 7—10, 21 fg., 45 fg., 173 fg: Om Kvaksalveriet, med Udkast til Lovforslag; S. 71 fg., 106—108: Om Tuberkulose; S. 118—120: Antipyrin; S. 122 og 126 fg: Sundhedstilstanden i Christiania. — *1887*, S. 126 fg.: Skolehygiene; S. 137—40, 149—52, 168 fg.: Dis-

position og Immunitet (jfr. Referat af den efterfølgende Diskussjon S. 169 fg.); S. 198—203: Om Difteritens Afhængighed af hygieniske Forhold, Udbredelsesmaade, Historie og Profylaxe. — *1888*, S. 217 fg.: Mindeord over Distriktslæge Holm Holmsen.

I Tidsskrift f. d. n. Lægeforening 1890, S. 318—19: Nekrolog over Distriktslæge Buchholz.

I Forhandl. ved Aarsmødet i Foren. til Disk. af Landbrugets Anliggender *1885*, S. 92—106 og 116—22: Hvilke ere Aarsagerne til Landbrugets nuværende trykkede Tilstand? og gives der Midler til at afhjælpe samme? (med Referat af den efterfølgende Diskussjon S. 106—16 og 122—203). — *1888*, S. 192—96: Om smitsomme Sygdomme blandt Husdyrene i vort Land — specielt Tuberkulose hos Hornkvæget — disses Udbredelse og Indskrænkning (med Referat af den efterfølgende Diskussjon S. 196—203).

I Daa's Tids-Tavler II. (1873), S. 265—75: Den nyere Hygiene.

I Nyt Tidsskrift II. (1883), S. 583—94: Darwin og Darwinisme.

I Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, II. (1885), S. 263—69: De regulerende Kræfter (Foredrag i Studenterhjemmet under Rigsretten)

I Luthersk Ugeskrift 1887, II. 206—208: Boltzius.

I Forhandl. ved de skand. Naturforskeres 11. Møde (i Kbhvn. 1873), S. 177—82: Om Naturvidenskabens Forhold til Aandsvidenskaben; S 589—98: Om Hygienens Retning og Udvikling med særligt Hensyn til Ætiologien af visse kroniske Sygdomme (jfr. Referat af Diskussjon herom S. 598—602, 612—616). — — I Forhandl. ved 13. Møde (i Kra. 1886), S. 161—170: Om Betydningen af den nationale Kost.

I Tidskrift för kristlig tro och bildning II. (Ups. 1884), S. 65—69: Ett bref från Darwin jemte aforismer.

I Henke's Zeitschrift f. d. Staatsarzneikunde XLIII. 1. H: Einige hygienische Bemerkungen über Gasbeleuchtung, Ofenheizung u. Tapeten in Wohnzimmern.

I Almanaken for 1876: Om Nervefeberens Udbredelsesmaade og mulige Forebyggelse. — I samme for 1885, S. 50 fg.: De spirituøse Drikke (jfr. Modbemærkninger af S. A.[arrestad] i Dagbl. 1884, No. 416 og af S. Urdahl sen. i Mrgbl. 1884, No. 304). — I samme for 1886, S. 55—57: Diphtherit. — I samme for 1888, S. 53—55: Dødsaarsagerne i Norge.

I Aftenbladet *1857*, No. 224: Hvorledes undgaar man Kolera? — *1859*, No. 178, 180, 184, 189, 195, 196, 202, 208 og 220: Den asiatiske Cholera (jfr. No. 223 af F. C. Faye). — *1860*, No. 84: Om den kgl. Proposition til Lov om Sundhedskommissjoner.

I Aftenposten *1881*, No. 279 A: Af hans Indledningsforedrag [om den unge akademiske Slægt] i Studentersamfundet den 12 Novbr. 1881. (Den herved indledede Diskussjon fortsattes i Samfundet i adskillige efterfølgende Møder og fremkaldte desuden Artikler i Dagbl. 1881, No. 302 af Irgens Hansen [Supplement til dennes s. A. udgivne Skrift „Den yngre akademiske Slægt"] og i s. Bl 1882, No. 62 og 63: „Den yngre akademiske Slægt og de moderne Ideer", af Andr. M. Hansen.) — *1882*. No. 246 A: Politik i Studentersamfundet (jfr. Dagbl. 1882, No. 256 af Ludvig Meyer). — *1884*, No. 65: Til Forsoning! [I Anledning af Rigsretsdommen]. — *1886*, No. 20: Om Afgift af nye Apotheker til Sygekasser for Arbejdere; No. 56: Om Afgift af nye Apotheker (jfr. No. 37 af H. S. Ditten og No. 50 af C.); No. 80: Forestil-

linger i Magnetisme; No. 98: Den dyriske Magnetisme; No. 392: En tro Tjener [ɔ: Nekrolog over Chr. Holst]; No. 406: Om Betydningen af den nationale Kost; No. 747: Bolzius's Kure; No. 778: J. N. Madvig (Eftermæle). — *1887,* No. 510: Olaf S. Jensen. — *1888,* No. 3: Hypnotismens Farer (jfr. No. 6 af L. Szacinsky og No. 7 af B. Torstenson, hvortil Svar fra L. i No. 11); No. 216: Lungegaards-hospitalets Nedlæggelse. — *1889,* No. 157: Gymnastik. — *1890,* No. 203: Influenza. — *1891,* No. 144: Digt og Virkelighed [„Hedda Gabler"]. — Han skrev i dette Blad i de sidste Aar adskillige med F. L. merkede Artikler i Bladets „Sundhedstidende".

I Morgenbladet *1861,* No. 252, 260, 287, 303: Armeens Lægevæsen (jfr. No. 262 og 305 fg af J. Hjort, hvortil Svar af L. i No. 320.) — *1866,* No. 124 A og 131 A: Mod Cholera; No. 179 og 189: Cholera-Meddelelser (jfr. Aftbl. s. A. No. 156 af „en Læge" [H. Vogt], hvortil Svar i Mrgbl. No. 186 med Replik i Aftbl. No. 158 samt Svar af L. i Mrgbl. No. 189); No. 212: Koleraspirens Udbredelse ved Drikkevand. — *1867,* No. 16: [Ang. Stykket „Et Cholera-Tilbageblik"]; No. 20: Svar til Hr. Reservelæge H. Vogt [om Koleraepidemien i 1866; jfr. Vogts Svar i Aftbl. 1867, No. 18 og L.'s Replik i Morgbl. No. 29]; No. 55: Skolernes Hygiene. — *1872,* No. 86 A: Hospitaler. — *1873,* No. 257 A: Mod Kolera. — *1874,* No. 246 A og 249 A: Tale ved Universitetets Immatrikuleringsfest d. 2. Septbr. (Jfr. No. 294 A fg. og 302 A samt Svar og Redegjørelse fra J. E. Sars i Aftbl. s. A. No 244, 250 og 256.) — *1877,* No. 48 A, 95 A og 105: Vor Tids Naturforskning; No. 196 B: Tale ved Prof. C. Boecks Jordefærd. — *1878,* No. 33 A, 107: Idealisme og Naturalisme. — *1879,* No. 11, 20, 32 39: Moderne Ideer; No. 64: Om Pesten; No. 318 A: Stipendiat Dons' Forelæsninger. — *1880,* No. 71 og 105: Den konfessionsløse Stat. — *1881,* No. 4 A: Til Erindring om Herman Brodtkorb; No. 277 A og 289 A: Karl Gjellerups Skrift „Arvelighed og Moral"; No. 319 A: Forholdsregler mod Mæslinger. — *1882,* No. 156 A, 166 A, 173 A, 187 A: Vor Tids Ungdom; No. 198 A Kiellands „Skipper Worse"; No. 73 A: Bjørnsons „Støv"; No. 52 A: Nekrolog over Sekretær J. N. Mohn; No. 6 A, 17 A: Om Tidens Stormandstanker; No. 306 A: Studenterhjemmet; No. 333 A: Om Hjernens Forhold til Aandsevnerne. — *1883,* No. 136 A: Om Hvalernes Udryddelse (jfr. No. 200 af G. Sørensen i Vardø); No. 169 A: Onskekvisten; No 268 B: Darwin og Grundtvig [Bemerkninger ved Dr. G. V. Lyngs Foredrag paa Grundtvigs Hundredaarsfest, se ndfr. under Art. G. V. Lyng]; No. 322 og 344: Bjørnsons „Over Evne"; No. 290 A: Mindetale over Dr. C. A. Egeberg ved det med. Selskabs 50 Aars Fest. — *1884,* No. 72 B: Om Exekutionen af Rigsretsdommen over Statsminister Selmer; No. 184 A: Den asiatiske Kolera; No. 209 A: Kolera; No. 293 A: Diphtherit; No. 294 A: Om Kvindesagen. Bemærkninger ved F. Hagerups Foredrag i Studentersamfundet 11 Oktbr. s. A.; No. 321 B: Israel Dehns „Tidens Løsen"; No. 329 A: Bør den høiere Landbrugsundervisning henlægges til Universitetet? No. 357: Om bitre Tinkturer som Beskyttelsesmiddel mod smitsomme Sygdomme. — *1885,* No. 14, 35 og 46: Universitetet og den nye Tid [i Anl. af Prof. J. E. Sars's Tale ved Universitetets Holbergs-Fest]; No. 183: Om Ølets og Brændevinets Næringsværdi; No. 214: Hygieniske Bemærkninger om Toldsatserne; No. 417, 429 og 452: Fysiologisk Undervisning for Kvinden (jfr. No. 422 af D. F. Knudsen); No. 508: Brøde og Straf. — *1887,* No. : Prof. J Worm-Müller; No. : En Redningsmand. — *1888,* No. 117: Om Kvaksalvernes Anmeldelsespligt; No. 495: Tale ved Universitetets Immatrikuleringsfest; No. 617 og 667: *Professorposten i Filosofi* (jfr. Aftpst. s. A. No. 680 [af Dr. E. F. B. Horn]); No.

Trykt 11 Maj 1892.

693: Ligbrænding. — *1889*, No. 28: Kiellands „Professoren"; No. 59: Sygdommes Udbredelse ved Drikkevand; No. 147: Dr. G. Brandes; No. 418: Keiser og Digter; No. 583: Om Tuberkulosens Smitsomhed; No. 607: Om Forbud mod Lystring ved kunstigt Lys. — *1890*, No. 22 og 61: „Paa Guds Veie"; No. 295: Dr. G. Brandes om Henr. Ibsen; No. 354 og 372: De store Aander; No. 402: Forbryderes Tilregnelighed; No. 640, 678 og 712: Medicinalstyrelsen (jfr Modbemærkninger bl. a. i s. Bl. No. 646, 660, 662, 663, 705 [af Hj. Berner] og 724 af Dr. Hagb. Strøm, hvortil Svar af L. i s. Bl. 1891, No. 4). — *1891*, No. 7 og 22: Anm. af G A. Guldberg: „Om Darwinismen og dens Rækkevidde".

I Dagbladet *1884*, No. 20 og 25: Videnskabsselskabet i Kristiania [ang. væsentlig Prof. Monrad og hans «Statskup»-Artikel i Mrgbl.] — *1886*, No. 125: Om Universitetsstipendierne; No. 201: Tale for Bjørnson ved Festen paa Tivoli (jfr. V. G. s. A. No. 73 af B. B. og Morgbl. s. A. No. 305). — *1889*, No. 77: Evolutionslæren [Modbemærkninger til et Stykke af B. Bjørnson i No. 70]. — *1890*, No. 342 og 354: Strømninger i det moderne Aandsliv [mod Knut Hamsun].

I Dagbladet (Kbhvn.) 1889, No. 269: Tale ved en Modtagelsesfest for Professor S. Torup.

Som Formand i Pharmacopoe-Kommissjonen har han en væsentlig Del i Redaktionen af Pharmacopoea Norvegica, Ed. 2. (Chra. 1870. 8. 319 S.)

Lofthus, Olav, en Bondegut fra Hardanger, som, efterat have taget Examen ved Stordøens Seminarium, i nogen Tid var den ovfr. (III. 337) nævnte W. Konows Medarbejder ved den af ham i 1868 oprettede Folkehøjskole paa Halsnø. I 1870 kom han til Bergen og ansattes som Redaktionssekretær ved «Bergens Tidende», hvis Redaktør han har været siden 1872 dels alene, dels (1874—83) sammen med L. Holst (s. d.).

* *Henriette Wallem,* D. af Mægler Johan Nordahl W. i Bergen.

I Ferdamannen 1. Aarg. (1865—66), S. 59 fg.: Ein vitlaus Gut, men ein klok Mann; S. 69: Gamle Gubben [Digt]; S. 79 fg.: Moderi i Sjukdom; S. 141 fg. og 148 fg.: Hestahandlaren fraa Odda; S. 209 fg.: Jolareidi. — 2. Aarg. S. 45: Dan faderlause Guten [Digt]; S. 88 fg.: Guttorm Sindre og Harpa hans; S. 121 fg.: Yver Havet [Digt].

I Fraa By og Bygd H. *II.* (Bergen 1870), S. 42—45: Slutning paa ein Tale ved Opningi av ein Folkehøgskule. — *III.* 29—30: Hardingfela [Digt]. — *IV.* 32—39: Svar paa Velkomhelsing i Vestmannalaget. — *V.* 5—16: Gamle Klokkaren. — 3. Aarg. (1872), S. 54—63: Eit Midsumarminne; S. 198—205: Heite Sumrar. — 4. Aarg., S. 142—68: Ein fransk Maalmann [Jacques Jasmin]. (Etter eit Fyrebrag i Vestmannalaget.) — 5. Aarg., S. 228—30: Eit Minneblad [yver Jon Klæbo]. — 6. Aarg., S. 39—43: Folk og Nattur; S. 70—75: Henry Thomas Buckle. — 9. Aarg., S. 1: Godt Aar [Digt]; S. 109—11 og 115—19: Kvat er Fridom?

I Svein Uræd er trykt adskillige Digte paa Landsmaal af ham.

I Fedraheimen 1877, No. 11: Eit Livsbilæte [Digt].

Loge, Ole E., en Sømand fra Gaarden Loge ved Flekkefjord, der som Krigsfange kom til England, hvor han traadte ind i Kvækernes *Samfund.* Efter Freden opholdt han sig nogen Tid i Kristianssand.

Korte Anmærkninger over Aarvaagenhed og Stilhed. Af ichard Phillips. Oversat af Ole E. Loge. Chr.sand 1815. 8. 16 S.

Lorange, Anders Lund, Søn af Kjøbmand og Konsul *Hans Andreas L.* og *Fredrikke Georgine Lund*, blev født paa Fredrikshald 12 Maj (ikke April) 1847, gik 1854—63 paa Latinskolen der, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1865 og juridisk Kandidat med samme Karakter 1872. Han var tidlig begyndt paa Fredrikshald at anlægge en Samling af navnlig jordfundne norske Oldsager, begyndte i sine Studenteraar at foretage arkæologiske Udgravninger (tildels med Understøttelse af Videnskabsselskabet i Kristiania) og fortsatte senere Studierne i sin Yndlingsvidenskab saaledes, at da i 1873 Posten som Konservator ved Bergens Museums historisk-antikvariske Afdeling blev ledig, besluttede han at ofre sig helt for den arkæologiske Forskning og at søge den nævnte Stilling, i hvilken han ogsaa blev ansat om Høsten s. A. Efter to Aars Arbejde i Museet, hvis Samlinger han omordnede, forlod han igjen i Slutningen af 1875 Bergen, hvortil han imidlertid vendte tilbage Høsten 1876, da Storthinget havde bevilget Midler til en mere udstrakt antikvarisk Virksomhed ved Museet, ved hvilket han nu paany blev ansat som Kon. servator. I denne Stilling døde han 26 Septbr. 1888. Han var i flere Aar Medlem, i nogen Tid Formand, i Direktionen for den bergenske Filialafdeling af Foreningen til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring, Formand i den historisk-filosofiske Afdeling af Selskabet til Videnskabelighedens Fremme i Bergen og Medlem af Komiteen for Haakonshallens Restauration.

* 18 April 1877 *Emma Gade* (f. 24 April 1856), D. af Kjøbmand og Konsul i Bergen F. G. Gade og Ingeborg Wallem.

Portræt med Biografi i Bergens Museums Aarsberetning for 1888; i Skilling-Magazin 1889, No. 2 af I. Undset; i Ny ill. Tid. 1888, No. 48 A af Ch. Delgobe. — *Nekrologer* i Bergensposten 1888, No. 225 og 229; i Smaal. Amtstid. s. A. No. 117. Jfr. For Ide og Virkelighed 1870, II. 541—551 af Jonas Lie; Storth. Forh. 1876, V. Dok. No. 14, VI. Indst. *S.* No. 119, S. 384 fg. og Storth. Tid. s. A., Forh. i Storth., S. 485—91; Storth. Forh. 1890, Sth. Prp. No. 1, Hovedpost IV. S. 51, VI. S. 179 og VII. S. 541 fg.

Antikvariske Efterretninger *[1]* meddelte Foreningen til Norske Fortidsmindesmerkers Bevaring. (Særskilt Aftryk af Aarsberetning f. 1868 fra F. t. n. F. Bev.) Med to lith. Pl. Kra. 1869. 8. 48 S. — *[2]* (Særskilt Aftryk af Aarsberetning f. 1869 fra F. t. n. F. Bev.) Kra 1870. 8. 1 Bl., 16 S.

Fra Raknehaugen. Antiqvarisk Meddelelse. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1870. Med en lith. Pl. [Chra. 1871.] 8. 9 S.

Om Spor af romersk Kultur i Norges ældre Jernalder. Med 1 Pl. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. f. 1873) Chra. 1874. 8. 54 S.

Les temps préhistoriques en Norvège. Communications au Congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistoriques dans la session à Stockholm. Chra. 1874. 8. 21 S.

Samlingen af Norske Oldsager i Bergens Museum. Med Tegninger. Bergen 1875. 8. 196 S.

Den yngre Jernalders Sværd. Et Bidrag til Vikingetidens Historie og *Teknologi ved A. Lorange.* Med 8 Plancher. Efter Forfatterens Død og ifølge hans

Ønske udg. ved Ch. Delgobe. [Udg. paa Bekostning af Joachim Frieles Legat] Bergen 1889. 4. 80 S., 8 Bl. (Anm. i Morgbl. 1889, No. 387; i Vidar 1889, S. 284—90 af I. Undset; i The Academy 1889, 10 Aug., S. 91 fg. af George Stephens.)

I Aarsberetninger fra Foren. til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring *1866* og *1867*: [Forskjellige Meddelelser fra Smaalenenes Amt under Stykkerne «Tillæg til Norske Fornlevninger»]. — *1868*, S. 39—84: Udsigt over Student A. Loranges Virksomhed i 1868. — *1869*, S. 97—112: Student A. Loranges Udsigt over hans antikvariske Virksomhed i 1869. — *1874*, S. 34—39: Indberetning om en Reise i Søndmøre; S. 79—92: Fortegnelse over de til Bergens Museum i 1874 indkomne Oldsager. — *1875*, S. 45—55: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1875. — *1876*, S. 49—60: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1876. — *1877*, S. 58—89: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1877; S. 90—104: Indberetning om en Reise paa Lister 1877. — *1878*, S. 317—336: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1878; S. 344—67: Indberetning om arkæologiske Undersøgelser i 1878. — *1879*, S. 139—159: Reiseindberetning til Direktionen for den bergenske Filialafdeling; S. 221—249: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1879. — *1880*, S. 238—272: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1880. — *1881*, S. 48—67: Antikvariske Undersøgelser i Søndhordland 1881; S. 81—108: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1881. — *1882*, S. 81—94: Antikvariske Uudersøgelser i 1882; S. 95—121: Bergens Museums Tilvæxt af Oldsager i 1882. — *1883*, S. 59—78, *1884*, S. 84—101, *1885*, S. 71—89 og *1886*, S. 60—75: Oldsager indkomne til Bergens Museum i 1883—1886. — *1887*, S. 105—28: Fortegnelse over de i 1887 til Bergens Museum indkomne Oldsager, ældre end Reformationen.

I Bergens Museums Aarsberetning for 1886, S. 249—263: Indberetning fra Museets historisk-antikvariske Afdeling. Med Træsnit og 3 Plancher. — I samme for 1887, No. 4: Storhaugen paa Karmøen. Nyt Skibsfund fra Vikingetiden. 16 S. m. 1 Pl.; Indberetning fra Museets historisk-antikvariske Afdeling. 7 S. m. 2 Pl.

I Naturen 1887, S. : Alrune eller galgemand i Bergens museum.

I Compte-rendu du Congrès d'archéologie, Session à Copenhague 1869, S. 245: Découvertes archéologiques préhistoriques en Norvège. — I samme, Session à Stockholm 1874, I. S. 234—37: Sur l'âge de la pierre en Norvège; S. 450—52: Sur l' âge du bronze en Norvège; II. S. 641—45: Sur l'âge du fer en Norvège.

I Aftenbladet 1866, Nr. 247: Antikvariske Undersøgelser i Smaalenene, foretagne af Hr Student A. Lorange.

I Morgenbladet 1875, No. 103 A: Om den foreslaaede Bestyrerpost ved Universitetets Oldsagssamling (jfr. No. 110 B og 122 A).

L'Orange, Hans Peter, Søn af Kjøbmand *Peter Wilhelm L.* og *Ingeborg Bue*, er født paa Herrø paa Søndmøre 8 Septbr. 1835, blev, efterat være udexamineret fra Krigsskolen, med Anciennitet fra 12 Decbr. 1856 udnævnt til Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade, avancerede 17 Juli 1857 til Premierløjtnant, underkastede sig 1863 Examen ved den militære Højskole og udnævntes 9 Marts 1867 til Kaptejn i Armeen. I Aarene 1864—70 tjenstgjorde han først som Aspirant, senere (fra 1867) som Premierløjtnant i Generalstaben og fra 1868 var han Lærer i militær Topografi, Landmaaling m. m. ved Krigsskolen, ved hvilken

han fra 1 August 1872 var tilkommanderet Chef for Kadetkompagniet. Den 13 Juli 1885 udnævntes han til Major ved Norske Jægerkorps, 8 Oktbr. 1888 til Oberstløjtnant i 2den akershusiske Brigade og 6 Februar 1891 til Oberst i samme Brigade og Chef for Kristiania Linjebataljon. Han var Adjutant hos den højstkommanderende over de norske Tropper under Manøvrene i Skaane 1871. Han blev 21 Januar 1890 R.[1] St. O. O. «for militær Fortjeneste» og er desuden R. S. O. og R. Pr. Kr. O. 2 Kl.

* *Alvilde Christiane Rosalie Koren*, D. af ovennævnte Konservator ved Bergens Museum Johan K. og Rebekka Dorothea Olberg († 1ste Juledag 1887).

Jfr. V. Ødegaard: Norske jægerkorps's historie 1788—1888, Personalia, S. 29.

Veiledning i Terrænget for yngre Officerer og Underbefalingsmænd. Med 22 i Texten trykte Figurer og 4 Pl. Chra. 1873. 8. 4 Bl., 167 S.

I Militært Tidsskrift *XXVIII.* (1868), S. 265—322 og 337—395: Om Aarsagerne til Borgerkrigen i de nordamerikanske Fristater samt Unionens Forsvarsvæsen. — *XXIX.* 267—330: Hvorledes bør Infanteriets 30 Dages Rekrutskole indrettes og Uddannelsen i samme fremmes, under Forudsætning af, at en 6 Maaneders Instructionsskole derefter bliver at gjennemgaa? (Anonymt). — *XXXV.* 1—81: Om Tidens Krav med Hensyn til Befalingsmændenes Uddannelse i militær-topografisk Retning. — *XLIV.* 311—326, 371—386 og 410—433: Militær-Akademiet i Westpoint (Foredrag i Militære Samfund). — *LV.* 43—75 og 91—113: Grænseforhold før og nu i vore nordligste landsdele (Foredrag i Militære Samfund).

I Morgenbladet 1868, No. 256: Om General v. Schweinitz's Reise i Norge.

Lorange, Karsten Tank, Broder af ovennævnte Konservator Anders L., er født paa Fredrikshald 15 April 1838, blev efter at have gjennemgaaet Krigsskolen 25 Juli 1860 udnævnt til Sekondløjtnant i 1ste akershusiske Infanteribrigade, hvor han avancerede til Premierløjtnant 21 August 1862 og til Kaptejn 2 Marts 1876. Han var i Aarene 1867—69, 1870 og 1874 ansat som Detaljør ved Opmaalingen, i 1869 og 1872 som Krokør ved Krokeringen af Tromsø Amt. Fra 1878 stod han surnumerær i Armeen, idet han blev konst. som Kontorchef ved Armeens Intendantur, og udnævntes fra 1 Januar 1889 til Oberstløjtnant i Intendanturkorpset. Han er R.[1] S. O.

* 21 Maj 1874 *Anna Christiane Collett* (f. i Kra. 30 Marts 1847), D. af Amtmand i Akershus Johan Christian C. og Hanne Collett.

Jfr. A. Collett: En gammel Christiania-Slægt, S. 351.

I Turistforeningens Årbog 1875, S. 133—40: Theori om botnernes og dalenes dannelse. [Af en Beretning fra 1868 til den geogr. Opmaaling, ogsaa meddelt af A. Helland i dennes Afhandling i «Geol. Fören.s i Stockholm Förhandlingar» II. 343—48.]

Lorentzen, Gustav, Søn af Skibsfører *Gustav L.* († 11 Februar *1881) og Elise Eleonore Seeberg* († 21 Februar 1881), blev født i *Tønsberg 16 Juni* 1853 og blev, privat dimitteret, Student med Laud

1870. Efter Andenexamen var han en Tid Lærer ved Ullmanns Folkehøjskole i Nedenes og levede senere som Literat i Kristiania til sin Død 13 Februar 1883.

Historiske sange til brug ved folkehøiskoler og amtsskoler ved G. Lorentzen og V. Ullmann. Risør 1879. 16. XII S., 462 S.

I Nord. Månedsskrift f. folk. og krist. Oplysning *1877*, I. 233—76: Erling Skjalgsøn. — *1878*, II. 249—89: Sighvat skjald.

I Oplandenes Avis 1878, No. 26 fg.: Grundtvig og hvad han vækker til.

Losslus, Knut Henrik Holtermann, Søn af daværende Løjtnant *Morten Lyng L.*, Ejer af Hlade Gaard (f. 1819, † som Oberst 14 Novbr. 1890) og *Inger Marie Holtermann* († 6 Juni 1889), er født i Throndhjem 23 Septbr. 1847, blev Student med Laud 1865 og filologisk Kandidat med Laud i 1872. Han blev 24 Decbr. s. A. ansat som Klasselærer ved Throndhjems Kathedralskole, ved hvilken han 13 Septbr. 1876 udnævntes til Adjunkt.

* 18 Juli 1888 *Anne Sophie Dorothea Wiese Christie* (f. 11 Decbr. 1854), D. af By- og Raadstuskriver i Throndhjem Edvard C.

I Det kgl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter i 19. Aarh. *VIII*. 111—127: Indberetning om en arkæologisk reise [i Opdal, Sundalen, Øxendalen] i 1876: S. 203—22: Indberetning om en arkæologisk reise [i Namdalen] i 1877. — *1878*, S. 1—8: Indberetning om en arkæologisk undersøgelsesreise [væsentlig i Hiterens og Frøjens Prestegjælde] i 1878. — *1883*, S. 55—84: En i sommeren 1882 foretagen arkæologisk undersøgelsesreise i søndre Helgelands fogderi. — *1884*, S. 27—43: Indberetning om en sommeren 1884 foretagen arkæologisk undersøgelsesreise i Helgeland.

I Aarsberetninger fra Foren. til norske Fortidsmindesmerkers Bevaring *1877*, S. 153—57: Indberetning om udgravninger i Vigten og Klebu. — *1880*, S. 14—16: Udgravninger paa Thorgaard i Tilder. — *1890*, S. 149—51: Undersøgelse af stenrøser paa gaarden Malefeten i Husstad annexsogn til Bud prestegjæld.

Lous, Carl Severin Schelven, efterfølgendes Brodersøn og Søn af daværende Premierløjtnant, senere Kaptejn i Marinen *Carl Christian L.* (f. i Kristianssand 28 Februar 1815, † i Bergen 3 Maj 1868) og *Marie Helene Schelven* (f. 25 Maj 1819), blev født i Kristianssand 17 Oktbr. 1846, gik fra 1856 til 1863 paa Throndhjems Kathedralskole, kom 1864 til Bergen, da Faderen var bleven forflyttet did, og blev 1865, privat dimitteret, Student med Laud. I 1867 tog han Andenexamen med Udmerkelse og vendte derefter tilbage til Bergen, hvor han trods en legemlig Svaghed, som allerede havde angrebet ham i hans Skoledage i Throndhjem, med Iver fortsatte tidligere paabegyndte genealogiske og specialhistoriske Studier. Han døde i Bergen 7 Novbr. 1869.

Nekrolog i Bergensposten 1869, No. 269.

Holmboerne. Stamtavle og biografiske Oplysninger. (Trykt som Manuskript.) Bergen 1868. 4. 2 Bl., 101 S., 1 Bl, og 2 fotogr. Plancher. (Arbejdet blev bekostet og udgivet af Overlæge J. A. Holmboe, men Stoffet var samlet og bearbejdet af L.)

En Stavangersk Cicerone. Med Følgekart. Stavanger 1868. 8. 116 S. (Anonymt.)

I Bergensposten *1868*, No. 30 og 34: Om Folkeoplysning og Maalstræv; No. 70, 71, 82 og 85: Anm. af E. Mohn's „Om Maalsagen". — *1869*, No. 58, 60, 62, 66 og 75: Om Oprettelsen af et offentligt Bibliothek og Centralarkiv i Bergen. (Jfr. No. 69 af Hersleb Birkeland ang. Bergens Bispearkiv. Ved disse anonyme Artikler gav Lous Stødet til den senere Oprettelse af begge de nævnte Institutioner.)

Lous, Hugo Frederik Balduin, nedennævnte Skoledirektør L.'s Broder, er født i Fredriksværn 22 Novbr. 1822, blev Sekondløjtnant i Marinen 8 August 1842, 1855 Premierløjtnant, 25 Marts 1864 Kaptejnløjtnant og 11 Decbr. 1875 Kommandørkaptejn af 2den (senere af 1ste) Klasse. 1843—44 var han Navigationslærer i Fredriksstad, 1846—48 i engelsk Orlogstjeneste, 1850—55 rejste han i Koffardifart og foretog derunder en Jordomsejling. I Oktbr. 1857 blev han konstitueret som Overlods for det vestenfjeldske Norge (fra Sireaa til den sydlige Grænse af Nordlands Amt). Den 4 Marts 1886 blev han udnævnt til Toldkasserer i Bergen. Det var fra ham, Ideen udgik til det store Baadstævne i Stavanger i August 1868 og for sine Fortjenester af dette Foretagende blev han 15 Oktbr. s. A. R. St. O. O. Han er derhos R.[1] S. O. og Indeh. Tun. N. I. 3. Kl. Han har i en Aarrække været Formand i Direktionen for Nordre Bergenhus Amts Dampskibsselskab og Medlem af Hovedstyrelsen for Sømandsmissjonen.

* 5 Januar 1857 *Anna Juliane Plesner* (f. i Kristiania 30 Oktbr. 1834), D. af hans senere Svoger Skattefoged i Bergen Bendix P. og dennes 1ste Hustru Alla Dorothea.

Om Dampskibsfarten paa Nordre Bergenhus Amts Fjorde. Bergen 1890. 8. 40 S.

I Morgenbladet *1868*, No. 103: Om Dampskibsfarten i nordre Bergenhus Amt. — *1870*, No. 307 og 314: Den nye Lov om Lodsvæsenet af 17 Juni 1869. — *1871*, No. 299 B: Ang. den nye Lodslov (jfr. No. 271 B og 356). — *1872*, No. 17 B: Fremdeles om den nye Lodslov. — *1873*, No. 123: Om Lodsvæsenet. — *1874*, No. 34 B: Fremdeles om Lodsvæsenet.

I Thjems Adresse-Contors Efterretn. 1862, No. 1: Lodslovens § 13 ang. Lodssignal.

Lous, Johan Christian Vogelsang, Søn af Kommandørkaptejn og Konstruktør i Marinen *Carl Christian L.* († 10 Novbr. 1837) og *Marie Vibeke Neergaard* (f. 22 Marts 1781, † 3 Novbr. 1843), er født 24 April 1811 i Kristianssand, hvor Faderen da var stationeret. I 1824 blev han sat ind i den da nylig oprettede Latinskole i Skien, hvor han til Rektor havde den bekjendte Ørn og til Klassekammerater bl. a. P. A. Munch og A. M. Schweigaard. I 1826 forlod han igjen

Skolen og blev, privat dimitteret, Student med Udmerkelse 1827. I Juni 1831 tog han juridisk Embedsexamen med Laud og blev s. A. ansat som Kopist i Finantsdepartementet. Han var derefter 1836—38 Fuldmægtig hos daværende Højesteretsadvokat Sørenssen, udnævntes 24 Maj 1839 til Stiftsoverretsprokurator i Akershus Stift og 10 Novbr. 1842 til Højesteretsadvokat. Af Odelsthinget i 1845 valgtes han til Aktor i Rigsretssagen mod Statsraad Vogt. Den 31 Decbr. 1864 blev han udnævnt til Byfoged og Byskriver paa Fredrikshald, hvorfra han i 1876 befordredes til konst. Justitssekretær ved Overretten i Kristiania, til hvilket Embede han udnævntes 17 Maj 1879. Han var Medlem af den kgl. Kommissjon af 23 Maj 1844 ang. Lovgivningen om Brændevinsbrænden og om Afgift til Statskassen af samme; ligeledes var han Medlem af den kgl. Kommissjon af 1853 ang. Forandringer i Straffeproceslovgivningen. Han blev 1879 R. N. O.

* 1846 *Sophie Charlotte Maschmann* (f. 6 Decbr. 1818, † 17 Febr. 1882), D. af nedennævnte Professor H. H. M.

Melodier fra Kongsvinger. Et Digt i 4 Sange, sjunget for hver Normand, og tilegnet det nu forsamlede Storthing. Chra. 1836. 8. 34 S., 1 Bl. (Anonymt.)

Sang og Digt af Forfatteren til „Melodier fra Kongsvinger". [Med et staalstukket Portræt af A. Oehlenschlaeger.] Chra. 1836. 8. X S., 154 S., 1 Bl.

Om Dagens indre Strid. 1ste [eneste] Hefte. Chra. 1838. 8. 125 S. (Anm. [af C. W. Hjelm] i Den Constitutionelle 1838, No. 342—48 med Svar fra L. i Morgenbl. 1839. No. 8, 9, 11 og 16, hvortil Bemærkninger af Hjelm i Den Const. 1839, No. 35, „Yderligere Svar" fra L. i Morgbl. s. A. No. 45 og 48, Duplik af Hjelm i s. Bl. No. 51 og L.'s sidste Tilsvar i No. 52.)

Om Huusmandsvæsenet. Indleveret til det Kongl. Selskab for Norges Vel i Anledning af en af Selskabet fremsat Priisopgave, etc. (Efterat være tilkjendt den største af de udsatte Belønninger, efter Selskabets Foranstaltning udgivet i Trykken.) Chra. 1851. 8. 2 Bl., 108 S. (Anm. af Thormod Knudsen i Morgbl. 1851, No. 153, hvortil Svar fra L. i s. Bl. No. 165.)

I A. M. Schweigaards Barndom og Ungdom, udg. af L. M. B. Aubert (Kra. 1883), S. 180—89: Erindringer om A. M. Schweigaards Ungdom.

I Norsk Retstidende 1878, S. 513—23: Om Domsafsigelsen og Retterne i England. (Overs. paa Svenskt i Nytt jur. Arkiv, 2. Afdeln., III. H. 3—4.)

I Morgenbladet *1838*, No. 67, 105, 110 og 118: Om Indifferentisme. — *1845*, No. 303—305: Deductionsindlæg som Actor i Rigsretssagen mod Statsraad Vogt (Senere ogsaa trykt i „Rigsretssagen mod Statsraad Vogt", Chra. 1846, S. 3—43). — *1859*, No. 27: Defension for den katholske Prest Lichtlé (se ovfr. III. 489).

Som Medlem af Straffeproceslovkommissjonen af 1853 har han (med F. Hallager og P. C. Lasson) Del i Kommissionens Betænkning: Om Forandringer i Straffeproceslovgivningen med eller uden Jury (D. 1—3. Chra. 1856—59. 8).

Lous, Martin Christian Theodor, Søn af daværende Kaptejnløjtnant, senere Indrulleringschef og Overlods i Bergen *Søren Lorentz L.*

(† 14 Januar 1865) og *Karen Dorthea Nørgaard* († 7 Juli 1848), blev født i Fredriksværn 20 Februar 1817, blev, privat dimitteret, Student med Laud 1836 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1842. Han blev s. A. ansat som Lærer ved Almuskolen «Christi Krybbe» i Bergen, 1846 ligesaa ved den almindelige Friskole sammesteds og 1854 tillige Klokker ved Nykirken. Fra 1 Januar 1861 blev han udnævnt til Skoledirektør i Bergens Stift, i hvilken Stilling han døde 22 Marts 1871.

* 12 Juli 1846 *Anna Catharina Falkenberg* (f. 10 Oktbr. 1818), D. af Mægler og Lodsoldermand i Larvik Fredrik Hesselberg F. og hans 1ste Hustru Elisabeth Arlum.

Daabens Sacramente, udviklet i Foredrag i St. Mariæ Kirke i Bergen. Bergen 1858. 8. 128 S. (Udgjør tillige 3dje Binds 2den Afdeling af efternævnte Arbejde. Anm. i Bergensposten 1858, No. 50; i Kirkel. Folkebl. s. A., S. 237 fg.)

Haandbog i den christelige Børnelærdom for Confirmander og Confirmerede. D. 1—3. Bergen 1860—62. 8. 1ste Deel indeholdende Loven. VII S., 532 S. 2det Oplag med Titlen: De ti Bud udviklet i Foredrag i St. Mariæ Kirke i Bergen. 1865. VIII S., 242 S. — 2den Deel indeholdende Troen. 750 S. — 3die Deel indeholdende Bønnerne og Sacramenterne. 144 S., XX S., 128 S., 109 S.

I Norsk Missions-Tidende XII. No. 6 Tillæg: Herre, forøg os Troen! (Intimationstale ved en Kredsforsamling 1856.)

Lübbert, Otto, blev født i Rostock 1828. Efterat være bleven Student ved Universitetet der, studerede han en Tid Lovkyndighed i Berlin og tog senere juridisk Examen i Rostock. Da de liberale Bevægelser begyndte i Tyskland, kastede han sig ind i den politiske Diskussjon og var et virksomt Medlem af Oppositionspartierne i 1848—49. I Schwerin sad han fængslet i et Par Maaneder i 1849 for politiske Artikler i «Rostocker Zeitung»; han blev atter fængslet i 1850, men ved nogle gode Venners Hjælp lykkedes det ham at komme op til Norge, hvor han først en Tid var bosat i Throndhjem og derefter, fra Septbr. 1853, i Bergen. Her oprettede han Selskabet «Harmonien», hvis Direktør han var til 1856, hvorhos han var Instruktør for Brigademusiken i Bergen og ellers levede som Musiklærer, indtil han i Marts 1864 flyttede til Kristiania, hvor han døde den 24 Septbr. s. A.

Han var gift med en tysk Dame, der nogen Tid efter Mandens Død flyttede tilbage til sit Fødeland.

Synnöve Solbakken von Bjørnstjerne Bjørnson. Aus dem Norwegischen übersetzt von Otto Lübbert. Mit einem Glossar. Bergen 1859. 8. 4 Bl., 179 S. (Jfr. ang. Anmeldelser af Oversættelsen under Artiklen Bjørnson ovfr. I. 296, hvortil kan føjes Henvisning til „Korrespondent von u. für Deutschland" 13 Decbr. 1859, overs. i Bergenseren 1860, No. 2.)

Arne von Bjørnstjerne Bjørnson. Aus dem Norwegischen übersetzt von Otto Lübbert. Bergen 1860. 8. VII S., 172 S.

Notiser og Node-Exempler til Cand. Lübberts musikalsk-æsthetiske Forelæsninger. [Første Forelæsning: Mozarts «Don Juan», 1ste Akt.] Bergen [185*]. 4 4 Bl. [Nodetryk].

Filharmonien, en Samling af smaa Fantasier og Transskriptioner over klassiske i Bergens filharmoniske Selskab opførte Kompositioner. Op. 20. Bergen 1856. (Kontratryk. Anm. af G[rieg] i Bergensposten 1856, No. 296.)

Pianofortet. Nogle Vink angaaende Klaverinstrumenternes Indkjøb, Udpakning, Transport, Opstilling og Vedligeholdelse. Bergen 1859. 8. 16 S.

Til Bergens musikelskende Publikum. Et Flyveblad. No. 1 [eneste]. Bergen [1862]. 8. 8 S.

Hvorledes bør den første Musikundervisning gives? Musikalsk Flyveblad. Kra. 1864. 8.

Die neue Heimath. Wochenblatt, hrsgg. von O. Lübbert. No. 1—7. [Mere udkom ikke.] Chra. 1864. 4.

I Bergensposten *1857*, No. 314 og 316: Om Violinens Brugbarhed som Hjælpemiddel ved den elementære Sangundervisning; No. 378: Ole Bull; No. 382: Ole Bulls anden Optræden. — *1859*, No. 2: Theatrets Orkester; Febr.: Musikalske Breve. — *1860*, No. 67: Prof. Christianys Koncert. — *1862*, No. 20: Min sidste Kirkekoncert. — *1864*, No. 12: Germanisme — Skandinavisme (jfr. den efterfølgende Polemik i No. 15, 16 [af L.] og 17.)

I Aftenbladet 1864, No. 117: Om Betydningen af samlede Elevers Undervisning i Musik. Et Ord til Forældre og Foresatte.

I Das Ausland skrev han i de sidste Aar af sit Liv stadig om og fra Norge, saaledes i Aarg. *1863, I.* 605 fg.: Ein Stück Dänemark in Norwegen. — *1863, II.* 787—89, 969—71, 990—92, 1210—13: Das Reisen in Norwegen; S. 911 fg.: Eine norwegische Bärengeschichte; S. 1073 fg.: Skizzen aus der norwegischen Thierwelt; 1243 fg.: Naturgeschichtliche Skizzen aus Norwegen. — *1864, I.* 242—45 og 268—71: Aus Norwegen. Bruchstücke aus meinem Reisetagbuche (senere ogsaa trykt i „Die neue Heimath"); S. 422—24 og 475—77: Naturgeschichtliche Skizzen aus Norwegen; S. 579—82: Aus dem norwegischen Volksleben. Federzeichnungen. — *1864, II.* 631—36: Das Reisen in Norwegen. V. [væsentlig Overs. af Chr. Hansteens Reisebemærkninger i „Budstikken"]; S. 694—96: Das Reisen in Norwegen längs der Küste. VI.

Lulla, Pseudonym for **Petra Hauan,** se denne.

Lund, Anton Martin, Søn af Provst og Sogneprest til ytre Holmedal *Johan Grøn L.* († 1885 som entlediget Sogneprest til Vaale) og *Cecilia Cathrine Heiberg Landmark*, en Datter af ovfr. nævnte Sorenskriver Nils L., er født i Søndfjord 28 Novbr. 1844. Efter at have faaet privat Undervisning i Hjemmet, blev han 16 Aar gl. anbragt ved Handelen i Kristiania, hvorfra han 1865 rejste til Kjøbenhavn for at gjennemgaa Grüners Handelsakademi. Her tog han det følgende Aar Afgangsexamen med Udmerkelse og blev derpaa i Slutningen af 1866 ansat som Bogholder ved Hovedjernbanen. I 1875 blev han forfremmet til Kontorchef og Assistent ved Trafikstyrelsen og 1879 til Underbestyrer

ved Driften af Hoved- og Sydbanerne. Ved Organisationen af en Centralstyrelse for Jernbanevæsenet blev han i 1883 ansat som Driftsbestyrer ved Statsbanernes 1ste Distrikt. I 1890, da den midlertidig ophævede Kontorchefspost ved Hovedjernbanen paany oprettedes, gik han tilbage til denne sin tidligere Stilling. Han har siden 1885 været Valgmand ved Distriktsforsamlingerne for Kristiania og har taget Del i Bestyrelsen af flere af Foreningerne inden Handelsstanden, af hvis Femtimandsudvalg han har været Medlem siden dets Oprettelse. Han blev 1884 R. W. O.

* 3 Novbr. 1876 *Clara Elisabeth Roscher*, D. af Verksejer Friedrich R. og Marthe Dorthea Berg.

Nogle norske Værdipapirer. Med kortfattet Indledning om Værdipapirer i Almindelighed. Chra. 1878. 8. 4 Bl., 320 S.

I Morgenbladet har han i en Række af Aar leveret Bidraget for Jernbanevæsenets Vedkommende til Bladets Nytaarsoversigter.

Han har ellers lejlighedsvis deltaget i Pressens Behandling af forskjellige Spørgsmaal, navnlig vedkommende Jernbanevæsenet. — Adskillige Taler af ham ved festlige Lejligheder har været trykt dels i Bladenes Festreferater, dels i særlig udgivne Festberetninger (navnlig fra Sangerstævner).

Lund, Axel, Søn af ndfr. nævnte Læge *Otto M. N. L.*, er født i Kristiania 20 Januar 1842, blev Student med Laud fra Nissens Skole 1860 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1868, hvorefter han til 1870 gjorde Tjeneste som Kandidat ved Rigshospitalets samtlige Afdelinger og ved Fødselsstiftelsen. Fra Juni 1870 var han i et Aar konst. som Distriktslæge i østre Søndmøre og fra Decbr. 1871 en Tid konst. Distriktslæge i Aker. Han var Assistentlæge ved St. Olafs Bad paa Modum i Badesæsonerne 1872—75 og Somrene 1876 og 1877 Læge ved Gausdals Sanatorium. Fra 15 August 1877 var han i 3 Aar Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling. Fra Juni 1883 har han været ansat som Bylæge i Kristiania. Han har flere Gange i videnskabeligt Øjemed foretaget Rejser i Udlandet, saaledes bl. a. Høsten 1869 og Høsten 1880 til Wien, Høsten 1872 til forskjellige Badesteder og Sanatorier i Tyskland og Schweiz.

* 10 Juni 1870 *Valborg Eskilda Bruun* (f. i Kra. 10 Maj 1845), Søster af ovfr. nævnte Advokat Axel B. og D. af Højesteretsassessor Eskild B. og Dorothea Young († 13 Januar 1892).

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 53 fg.

St. Olafs Bad paa Modum. Kortfattet Veiledning for Kurgjæster og Besøgende. Chra. 1873. 8. 2 Bl., 32 S.

Kort Fremstilling af de norske Kursteders Udvikling og Kurmidler. Kra. 1880. 8. 1 Bl., 96 S. (Anm. i N. Mag. f. Lægevid. 3. R., X. 413 fg.)

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 3dje Række, *V.* (1875), S. 523—61: Svindsottens Udbredning i Norge. — *VII.* 145—58: Gausdals Sanatorium. *IX.* 81—104: Beretning fra Rigshospitalets med. Afdeling A. fra 15 August 1877 til 14 August 1878.

I Tidsskrift for praktisk Medicin *VII.* (1887), S. 73—76: Et Tilfælde af Purpura fulminans i Rekonvalescentsen efter Skarlagensfeber.

I Forhandl. i det med. Selskab i *1872*, S. 90 fg.: Struma, helbredet ved Jodinjektion; S. 115—32: Typhus exanthematicus i østre Aker Decbr. 1871 til Mai 1872. — *1875*, S. 77—85: Lungebetændelsens Ætiologi.

I Beretning om Folkemængden og Sundhedstilstanden i Chra. i 1884, S. XVIII—XXIII: Sorgenfri Lazareth i Aaret 1884.

I Nord. med. Arkiv VII. (1875) No. 1: Klorosen, dens Väsen og Årsager, skrevet som Prisafhandling. 52 S. (Ogsaa i Særtryk i nogle Exemplarer. Belønnet 1874 med den i Sverige udsatte Pris af 300 Kroner.)

Lund, Bernt, Søn af Gaardbruger og Tømmermester *Ole Bergersen L.* (f. 1769, † 1835) og *Kassi Danielsdatter Dahl* (f. 1780, † 1865), blev født paa Gaarden Lund i Vaaler (Solør) 14 Juli 1812, fik efter Undervisning dels privat, dels paa forskjellige Skoler, fra 1829 sin afsluttende Forberedelse for Universitetet hos Provst Deinboll i Løjten, af hvem han blev dimitteret til Universitetet, hvor han blev Student med Haud 1831. Efter at have studeret Theologi i 3 Aar, bestemte han sig for den militære Stand og tog 1837 Officiersexamen, blev 20 Februar 1838 udnævnt til Sekondløjtnant i Kavaleriet, 9 Januar 1850 til Premierløjtnant og Adjutant ved Throndhjemske ridende Jægerkorps, 10 Novbr. 1855 til Sekondritmester og 9 Maj 1863 til Ritmester og Chef for Sparbuske Eskadron, fra hvilket Embede han imidlertid tog Afsked 22 Juni s. A., for udelukkende at kunne arbejde som Ingeniør. Som saadan havde han nemlig været ansat i Vejvæsenets Tjeneste siden 1853 og han blev staaende som Vejingeniør til 1878. Allerede i sine Student- og Løjtnantsdage syslede han meget med Æsthetik og Musik, og efterat han i 1840 havde stiftet Bekjendtskab med Maleren Fearnley, fik han af ham Vejledning i Malerkunsten, hvorefter han i 1843 med 2 Aars Permissjon og Bibehold af Gage og Emolumenter samt et offentligt Stipendium rejste til Udlandet for at uddanne sig særlig som Landskabsmaler. 1843—45 opholdt han sig saa i Sverige, Danmark, tildels ogsaa i Frankrige, men fornemmelig i Tyskland, navnlig ved Akademiet i Düsseldorf, hvor han traf sammen med Gude, som kom til at øve en betydelig Indflydelse paa hans Kunstudvikling og med hvem han i 1849 gjorde en Studierejse i Bergens Stift. Hans Ansættelse i Vejvæsenets Tjeneste i Forening med en Øjensygdom afbrød imidlertid i Midten af 50-Aarene hans Kunstnervirksomhed, som han først fik Lejlighed til at gjenoptage med nogen Kraft, efterat han var traadt ud af Vejvæsenets Ingeniøretat. I 1880 overtog han som Bruger sin Svigermoders Ejendom Sem ved Horten. Han døde i Kristiania 30 Octbr. 1885.

* 24 Oktbr. 1847 *Hedevig Thorine Christine Erichsen*, Portræt-Malerinde (f. i Kr.sand 11 Juni 1824, † 16 Marts 1888), D. af ovfr. (II. 227 fg.) nævnte Statsraad O. W. E. og hans 2den Hustru Abel Marie Isaachsen.

Biografi i W. Lassen: Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831 (Chra. 1881), S. 20 fg.

Om Brøk i Almindelighed, forfattet med særdeles Hensyn til Undervisningen i Christianias Søndagsskole. Chra. 1837. 16. 15 S.

Regnemaaderne med Brøk, et Supplement til „Om Brøk i Almindelighed". Chra. 1838. 16. 13 S.

Instrux for Opsynsmændene ved Veiarbeidet gjennem Opdal og Rennebo. Chra. 1859. 8. 7 S.

Nogle Digte. Kra. 1882. 8. 4 Bl., 85 S. (Anm. af L. T. i Morgenbl. 1882, No. 328; i Aftonbl. 1883, No. 179.)

I Bien forskjellige Digte, saaledes i B. *10*, H. 3, S. 124: Kjærlighedsklippen. — B. *12*, S. 123—126: Signekonen.

I Skilling-Magazin II. No 14—18: Om Primstaven.

I Ill. Nyhedsblads Nytaarsgave *1861*, S. 42—46: Trysil-Knud. — *1862*, S. 16—23: Det arvede Sværd.*) (Digte, begge anonyme.)

I Militairt Tidsskrift XXIV. 458—60: Officierens Testament (Digt).

I Biogr. Efterretn. om Studenterne fra 1831, udg. af W. Lassen, S. 50 fg. to Digte: «Tilbageblik fra de femtiaarige Studenters Jubilæum 1881» og «Potteskaaret, et Studenterminde».

I Illustreret Nyhedsblad *1853*, No. 17 og 27: Horten (m. Bill. af Forf.). — *1854*, No. 12, 16 og 39: Broen over Sarpsfossen (m. fl. Bill. af Forf.) — *1857*, No. 47: Vejanlægget ved Flisen. — *1862*, No. 4, 5, 6: Gammeldagse Broer i Norge. — *1863*, No. 2: „Vi skal give os Dag, sagde Ole." (Digt.)

I Børnenes Blad 1862 er flere Digte af ham trykt: Ser til Fuglene; Fugleungerne; Bølgerne ved Stranden; Gammel og Ung; Rimbrev til min Søn (No. 20).

I Norsk Kirketidende 1862, 9 Febr.: Saliggjørelse ved Naade (Digt).

---

*) Ideen til det sidstnævnte af disse, fra Læsebøger og offentlige Oplæsninger kjendte Digte fik Forfatteren ved en Barndomsbegivenhed, hvorom han for mange Aar siden har meddelt Udgiveren følgende Oplysning:

«Min Fader kunde have tituleret sig Kapitain, om han havde villet; men det vilde han ingenlunde. Sammenhængen hermed er følgende: I 1807, da man i Solør frygtede for et Indfald af Svenskerne, havde min Fader samlet omtrent 100 af de bedste Skytter og deraf dannet et Frikompagni. Indfaldet skede, som bekjendt, i April 1808, da Oberst Gahn med 2000 Svensker rykkede over Grændsen; men Solunger, Østerdøler og et Par Kompagnier Throndere mødte ham i Trangen, sloge ham totalt og toge Gahn tilligemed 600 Svensker tilfange. Om min Fader deltog i Slaget, har jeg aldrig hørt omtale; men jeg har Grund til at formode det; thi en Tid efter modtog han fra den dansk-norske Konge en Kaarde og et Par Epauletter tilligemed et Brev, hvori han tituleredes Kapitain. Min Fader pakkede Sagerne sammen, gik med min Moder paa Klædeloftet og bad hende lægge dem ned i en Kiste, idet han ytrede, at han ikke havde Lyst til at blive til Nar og kaldes Kapitain. Da jeg som tiaarsgammel Gut (altsaa i 1822) dannede og indexercerede en Afdeling Smaagutter og bad min Moder om at lave mig Noget til Uniform, fulgte hun mig paa Klædeloftet, aabnede Kisten og udtog Kaarden og Epauletterne, som jeg nu for første Gang saa. Da hun fik dem i Hænde, brast hun i Graad og ytrede: «O, hvor bange jeg var, da jeg stod og hørte paa Skydningen i Trangen!» Derpaa fortalte hun mig ovenanførte Begivenhed — den første og sidste Gang, jeg har hørt den nævne — og overlod mig saa det Hele til at lege Soldat med.»

I Norsk Folkeblad 1868, No. 36: Den polske Bonde (Digt)..

I Aftenbladet *1857*, No. 299: Om Vejanlægget langs Flisen Elv. — *1866*, No. 24: Vejanlægget mellem Mandal og Vigeland (jfr. Aarg. 1865, No. 244, 284 og 299).

I Morgenbladet skrev han navnlig i Aarene 1855—59 adskilligt om Emner vedrørende Skyds- og Vejvæsen. Blandt disse Artikler kan anføres: i Aarg. *1858*, No. 361: Om Vejes Vedligeholdelse ved Pligtarbejde. — *1859*, No. 19: Om Revision af Vejloven, specielt med Hensyn til Vejvæsenets Organisation. — *1865*, No. 106: Vejvæsenets Organisation. — *1868*, No. 286: For Kongen (Digt).

Lund, Carl Cornelius Clarin, Søn af Sorenskriver *L.*, er født 18 Juli 1824, gjennemgik fra Juli 1842 til Marts 1845 Krigsskolen og udnævntes 22 Decbr. 1844 til surnumeraer Sekondløjtnant i Armeen, hvorefter han gjennemgik den militære Højskole fra 1844 til August 1847. I dette Aar saavelsom i Aarene 1849—50 var han ansat som Detaljør ved den geografiske Opmaaling. Den 9 Februar 1848 kom han i Numer som Sekondløjtnant i Bergenske Infanteribrigade, udnævntes 10 August 1850 til Sekondløjtnant i Artilleribrigaden, hvorfra han i 1853 gik over til Ingeniørbrigaden. I denne avancerede han 10 Juli 1862 til Premierløjtnant, 5 Maj 1870 til Stabskaptejn og 4 Juli s. A. til Kaptejn. Han var fra 1 Maj 1854 til 1 Januar 1858 Lærer i Fortifikation ved Krigsskolen og blev i Marts 1867 Hjælpelærer i Pontonnerkunst ved den militære Højskole. I 1870 besøgte han med offentligt Stipendium Danmark for at studere Feltingeniørvæsenet. Han var efter L. Segelckes Udnævnelse til Statsraad i 1872 Medlem af den kgl. Kommissjon til Behandling af Spørgsmaal vedkommende Kystforsvaret. I 1883 tog han Afsked fra Armeen og udnævntes 13 Juli s. A. til Toldskriver i Bergen. Han var en af de ledende Stiftere af Foreningen til Fremme af kvindelig Haandværksdrift i Kristiania og i flere Aar Formand i dens Bestyrelse. Han er R.[1] S. O. (1871) og R. D. D. O. (1883).

Forsøg til en Lærerinde-Statistik. Paa Foranstaltning af Bestyrelsen for Foreningen til Fremme af kvindelig Haandværksdrift udarbeidet ved Ingeniør-Løitnant C. Lund. Chra. i Septbr. 1867. Chra. 1867. 8. 84 S. (Anm. i Norsk Folkebl. 1867, No. 48; i Aftonbl. s. A. No. 287 og 288 [af F. Bætzmann]).

Foredrag over Pontonnerkunst for den militære Høiskole. [Med 90 Træsnit i Texten og 1 Pl.] Chra. 1871. 8. 2 Bl., 192 S. (En tidligere Udgave findes i Kontratryk fra 1855.)

Den elektriske Telegraf især med Hensyn til dens Anvendelse for Krigsbrug. Med 2 Plancher. Chra. 1874. 8. VI S., 1 Bl., 211 S. (Anm. i Morgbl. 1875, No. 15 A.)

I Militært Tidsskrift 3. Række, VII. 1—31 og 187—213: Det norske Brotræns Sammensætning. Af Udkast til midlertidig Instruktion vedkommende Pontonnertjenesten. 1ste Afdeling. Med 2 Pl. og flere Træsnit i Texten.

I Polyteknisk Tidsskrift *VIII.* (1861), No. 7: Om ventilerende Opvarmning, især ved Stenkaloriferer af større Lokaler. — *XIII.* (1866), 11—17

og 41—49: Om Luftvexling og Opvarmning af stadigt benyttede Lokaler, især Hospitaler.

I Kongl. Krigs-Vetenskaps-Akad. Tidskrift 1861, 357—62: Norska bryggtrossen, jemförd med den svenska. (Med Bemærkninger af Red. S. 362—66.)

I Tidskrift för Hemmet, hvis norske Ombud han var i flere Aar, IX. (1867), S. 336—42: Discussions-Spørgsmaal vedkommende Lærerindegjerningen i Anledning af det til Sommeren paatænkte nordiske Lærermøde.

I Morgenbladet *1860*, No. 1: Naturkundskabens Betydning for og Plads i Almueskolen; No. 94: Nogle Ord i Anledning af Debatten i Storthinget den 27. Marts om en polyteknisk Skole; No. 122: Kvindernes Ret og Trang til friere Næringsdrift; No. 306: Det norske Theater; No. 349: Lov om udvidet Ret til Haandværksdrift for Fruentimmer, sanktioneret den 18 Mai 1860. — *1867*, No. 306: Nye Arbejder paa Haandgjerningsskolerne; No. 358: Om Lærerinders Aflønning. — *1870*, No. 196 og 197: I og fra en Hvilestund. — *1876*, No. 320A: Et Ord for en god Sag.

Lund, Christine.

Under en Livsførelse. [Digte.] Chra. 1864. 8. VII S., 102 S. (Anm. i Aftenbl. 1864, No. 300; i Luth. Kirketid. IV. 95 fg., hvortil Bemærkninger af B. Bjørnson S. 174; i Dagbl. [Kbhvn.] 1865, No. 48)

For Communicanter. Et Uddrag af Dr. Joh. Ph. Fresenius's Communionbog. (Efter Hans Jørgen Birks [ɔ: Birchs] Oversættelse af 1780.) Udg. af Christine Lund. Bergen 1864. 16. 96 S.

Lund, Christopher Andreas Dass, Søn af Lensmand *Christen Abel L.* og *Hanna Margrethe Schjelderup*, er født i Lødingen 9 Juli 1845, blev Student med Haud fra Gjertsens Skole 1862 og medicinsk Kandidat med Haud i Novbr. 1868. Høsten 1870 nedsatte han sig som Privatlæge paa Stenkjær og var derefter ansat som Læge ved nordre Throndhjems Amtssygehus ved Namsos fra 1ste Maj 1871 til 15 Maj 1884, da han overtog Distriktslægeembedet i indre Romsdal, hvortil han udnævntes 3 Novbr. 1883. I 1878 foretog han i videnskabeligt Øjemed en længere Udenlandsrejse, paa hvilken han navnlig opholdt sig i Wien og Paris.

* 16 April 1871 *Hilda Lund* (f. i Kristiania 9 August 1847), D. af Bagermester Iver Christian L. og Marie Therese Hansen.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 54 fg.

Den politiske Situation. Foredrag holdt i Namsos 17de Mai-Forening den 18de Februar 1883. Namsos 1883. 8. 18 S.

Kortfattet Veiledning til Desinfection med Svovl og Forebyggelse af smitsom Sygdom. [Molde?] 1885. Fol. 1 Bl.

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 3dje Række *VIII.* (1878), S. 192—95: Labium leporinum duplex. Ny Operationsmethode. — *IX.* 731—48: Fra Udlandet. — I 4de Række *II.* 902—906: Defectus uteri et vaginæ cum hernia ovarii.

I Tidsskrift f. praktisk Medicin *V.* (1885), S. 397—407: Den nye Lov om Spedalskes Afsondring og Indlæggelse i offentlig Pleie- eller Helbredelses-

anstalt. — *VII.* 209—14: Et Accouchementstilfælde. — *XI.* 469—489: Lidt om lejlighedsaarsager.

I Medicinsk Revue IV. (1887), S. 44—56 og 100—108: Erklæring ang. Distriktslægeembedernes Nedlæggelse.

I Beretning om Sundhedstilstanden m. m. i Norge i 1873, S. 132 fg.: Beretning om Nordre Throndhjems Amtssygehus i Overhalden.

I Nordre Throndhjems Amtsformandskabs Forhandlinger for 1874, S. 143—54: **Indberetning om Amtssygehuset i Namdalen (med 25-Aars-Beretning om Sygehusets Virksomhed).**

I Morgenbladet 1877, No. 164 A, 171 A, 173 A og 181 A: **Om Stindsb og Dødstegn.**

I forskjellige Blade er trykt nogle mindre Opsatser af ham og Foredrag, dels af medicinsk, dels af andet Indhold.

Lund, Elise Kristine Kjørboe, Søster af ovennævnte Rektor *Ivar Geelmuyden*, blev født i Throndhjem 14 April 1831 og ægtede 21 Juli 1857 daværende Postfuldmægtig i Bergen, senere Postmester paa Tromsø *James Smith Lund* (f. 30 April 1827), S. af Lodsoldermand i Bergen James Smith L. og Wibeche Schrøder. Hun døde 27 Decbr. 1862.

Jfr. Stamtavle over Legatfamiljen Meyer, S. 44.

Lærkedal. Original Fortælling. Chra 1863 [ɔ: 1862]. 8. 267 S. (Anonymt.)

I Haandskrift efterlod hun sig et ufuldført dramatisk Arbejde «En Erindring».

Lund, Frederikke, nedennævnte Stiftsprovst Fr. Rodes Faster og D. af Major *Rode* og *Anne Helene Hoen*, blev født paa Sem i Asker 18 Februar 1786.

* 23 Novbr. 1805 *Povel Lillør Lund*, Skibsfører, senere Kjøbmand paa Bragernæs (f. 2 Septbr. 1781), Farbroder af ndfr. nævnte Stipendiat Nicolai L. og Søn af Kjøbmand i Drammen Nicolai L.

Veiledning til de mest yndede og almindelige Blomsters Drivning i Værelser og i det Frie. Chra. 1852. 16. 32 S.

Lund, Joachim Brinck, Søn af Kaptejnløjtnant, fra 1824 Indrulleringschef og Overlods i Bergen *Jochum L.* (f. 1779, † 1841) og *Severine Benedicte Lund*, blev født i Vanse Prestegjæld 9 Novbr. 1815, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1835 og theologisk Kandidat med Haud i Decbr. 1840. Han blev 1843 ansat som Lærer ved Strafanstalterne i Bergen, hvor han tillige var Lærer ved flere Privatskoler, blev 1854 Klokker og Bestyrer af Almuskolerne i Stavanger samt konst. Sekretær i Missjonsselskabet, udnævntes 24 Januar 1855 til Prest ved Akershus Fæstnings Slaveri, 21 April 1856 til Tugthusprest i Kristiania og 31 Decbr. 1864 til Sogneprest ved Garnisonsmenigheden dersteds, i hvilket Embede han døde 8de Juni 1881. Han var fra Oktbr. 1855 Lærer ved Nissens Skole og var i 1858 Feltprest for de norske Tropper i Axvallalejren. Han blev 1867 R. W. O. og var R. Pr. Kr. O. 3 Kl.

* *Margarethe Geelmuyden* (f. i Bergen 3 Febr. 1818), D. af Kaptejn Hans G. og Anne Johanne Zarendtz.

Norsk Grammatik. Bergen 1844. 8. 80 S. — 2det forøgede Oplag. Bergen 1850. 8. 3 Bl., 146 S.

Beretning om et Besøg i Mormonernes Kapel, under „Gudsdyrkelsen" og, som Tillæg, nogle Prøver af ægte Mormonisme og en kort Fremstilling af Mormon-Kirkens Historie, og Tilstand i Amerika og hos os nu, Alt grundet paa Kjendsgjerninger. (Særskilt Aftryk af „Morgenbladet".) Chra. 1862. 8. 48 S.

Bønnebog indeholdende daglige Morgen- og Aften-Bønner, almindelige Bønner og Bønner for Syge, en Kommunion-Undervisning, samt Bønner for Kommunikanter og for Krigsfolk samt Bord-Bønner og et Tillæg halvt Hundrede Strøtanker. Et Forsøg. Chra. 1866. 8. 94 S. — 2det saagodtsom uforandrede Oplag. Kra. 1867. 8. 94 S.

Bidrag til afdøde Professor Dr. med. A. C. Conradis Levnetsbeskrivelse. Efter Anmodning samlede og fremstillede og for en Del meddelte af J. Br. Lund. (Særskilt Aftryk af „Norsk Folkeblad" for 1868 [No. 51 fg.]). Chra. 1868. 2sp. 4. 8 S.

Den lille Kommunikant. En kort og simpel Kommunionbog for Evangelisk-Lutherske Kristne. Kra. 1877. 16. 78 S.

Salmemelodier komponerede af J. B. Lund. (Aftrykte som Manuskript.) Kra. 1874. Tvær-8. 16 S.

I Prædikener af norske Geistlige (1856), II. 22—31: Prædiken paa Trefoldigheds Søndag; S. 40—49: Prædiken paa 2. Sønd. e. Tref.

Han var Medredaktør med S. B. H. Walnum og Chr. Nygaard af Søndags-Blad for Lutherske Christne. Aarg. 1—4. Bergen 1852—56. 4.

Han var Medredaktør af Norsk Missions-Tidende Aarg. 9 (med A. Hauge) og Aarg. 10 (med P. Blessing).

I Aftenposten 1868, No. 205: Om Ødelæggelsen af Statsraad Treschows Grav (jfr. No. 198 og 209).

I Morgenbladet *1862*, No. 22, 25 og 29: Beretning om et Besøg i Mormonernes Kapel (se ovfr., jfr. Forf.s Brev til den katholske Prest Lichtlé i No. 30 samt Ill. Nyhedsblad 1862, No. 6 og 7); No. 58 og 59: Nøiere Forklaring i Anledning af „Illustreret Nyhedsblads" Optræden mod mig i Mormon-Anliggendet (jfr. Svar hertil fra Red. af Ill. Nyhedsbl. i Morgenbl. No. 65 og Gjensvar af Lund i No. 74, cfr. ogsaa Nr. 90 af J. C. Lichtlé). — *1868*, No. 114 A: Om Garnisons-Menigheden. — *1877*, No. 42, 49, 56: Svar til *L—k*. [i No. 21 ang. Lunds Prøver paa Omskrivning af Landstads Salmer, jfr. Svar fra *L—k*. i No. 90].

I Aftenbladet 1878, No 108: Beretning om det Ankerske Waisenhus's første 100 Aar (jfr. No. 110 [af Dr. Yngvar Nielsen]).

Lund, Johan Henrik, Søn af Kjøbmand *Eiler Jonassen L.* og *Henriette Lovise Rampe*, blev født i Farsund 5 Maj 1803, disciplinerede 1820—24 hos Apotheker Schmidt i Sønderborg, fik i sidstnævnte Aar Ansættelse paa Svaneapotheket i Kristiania og tog i Februar 1826 den farmaceutiske Examen med «Meget godt». Fra 1827 til 1836 var han Forpagter af Larviks Apothek og derpaa efter Bevilling af 7 Juli 1835 Apotheker i Farsund til 1846, da han solgte Apotheket og ansattes som Undertoldbetjent i Kristiania, fra hvilken Stilling han entlediges 1881.

Trykt 11 Maj 1892.

Han var tillige i adskillige Aar ansat som Maltkontrollør. Han døde i Kristiania 11 Septbr. 1883.

*** 1 Decbr. 1833 *Unni Charlotte Bull* (f. i Kjøbenhavn 13 Septbr. 1811, † i Kristiania 6 April 1887), D. af Kaptejn i Marinen Rasmus Rosing B. og Marie Cathrine Grønlund.**

Jfr. Jørgen W. Flood: Norges Apothekere 1588—1889. S. 49 fg.; N. R. Bull: Stamtavle over den trønderske Slægt Bull, S. 53.

I Ugeskrift for Medicin og Pharmacie I. (1842) 53 fg.: Nogle Bemærkninger med Hensyn til forskjellige Tilberedninger af Liquor ammonii caustici (jfr. Modbemerkninger af H. Thaulow S. 81 fg.); S. 156—59: Nogle Bemærkninger ved Thaulows Recension (jfr. Svar af Th. S. 93, cfr. II. 224); S. 222 fg.: Nogle Ord i Anledning af Thaulows Opsats; S. 253: En let Maade at tilberede Voxemulsion.

I Christiania-Posten 1854, No. 2119: Nogle Ord til Hr. Apotheker Thaulow i Anledning af hans „Blik i vor Pharmacie- og Medicinalbestyrelse" [i Morgbl. 1854, No. 155].

Lund, Johan Michael, blev født i Bergen 2 Septbr. 1753, udnævntes 1776 til Prokurator i Bratsbergs Amt, opholdt sig fra 1783 nogle Aar i Kjøbenhavn, blev 1786 befordret som Lagmand til Færøerne, fra hvilken Stilling han erholdt Afsked med Vartpenge omkring 1804. Den 13 Februar 1807 blev han udnævnt til 1ste Borgermester i Bergen, hvor han døde 15 Maj 1824, efterat han i 1809 havde faaet Titel af Justitsraad.

* *Anne Margreta Djurhuus.*

Forsøg til Beskrivelse over Øvre Tellemarken, belønnet med det danske Landhuusholdnings-Selskabs anden Guldmedaille. Kbhvn. 1785. 8. XXII S., 274 S. og 1 Kart. (Anm. i Lærde Efterretn. 1786, S. 499—505.)

I Danske Landhuusholdnings-Selskabs Skrifter III. 245—87: Om Reensdyrene.

Lund, Nicolai, Søn af Skibsfører, senere Lodsoldermand i Drammen *Ole Holter L.* og *Anna Borgen*, blev født paa Bragernes 23 Maj 1814 og Student med Laud fra Drammens Latinskole 1832. Efterat have taget Andenexamen med Laud, studerede han først Filosofi og tilkjendtes af Videnskabsselskabet i Throndhjem dets mindre Guldmedalje for Besvarelsen af den udsatte Prisopgave om den menneskelige Frihed — den store Guldmedalje blev for Besvarelsen af samme Opgave tildelt den senere berømte tyske Filosof Schopenhauer. Siden kastede han sig over Studiet af Botanik, fik i 1842 et Rejsestipendium for at undersøge Øst-Finmarken i botanisk Henseende, blev i April 1843 ansat som Universitets-Stipendiat i Botanik, hvorover han en Tid holdt Forelæsninger. 1843—44 og i sidste Halvaar 1845 studerede han Botanik i Upsala under E. Fries og rejste Vaaren 1846 til Sydamerika, ligeledes i botanisk Øjemed. Han døde i Venezuela 21 Februar 1847.

Reise igjennem Nordlandene og Vestfinmarken i Sommeren 1841. Chra. 1842. 8. VI S., 118 S. (Anm. i Morgbl. s. A. No. 217; i Granskeren V. 235—39 og 241—43 af J. K. Christie. — Et Uddrag af Skriftet er oversat i Hornschuchs Archiv skand. Beitr. zur Naturgeschichte, I. 99—133.)

Haandbog i Christianias phanerogame Flora. Chra. 1846. 8. XVII S., 334 S., 1 Tabel.

Conspectus hymenomycetum circa Holmiam crescentium, qvem supplementum Epicriseos Eliae Fries scripsit. Chrae 1846. 8. 118 S.

I Nor *I.* (1840), S. 108—48 og 173—215: Om Friheds Existens i Naturen og i Besynderlighed i Mennesket, et philosophisk Forsøg. (Ufuldført.) — *II.* 277—88: Om Erkjendelsen af det Absolute.

I Morgenbladet 1841, No. 55, 58, 147 og 148: Det orientalske Spørgsmaal.

Lund, Ole, Søn af Oberst og Korpschef i Throndhjemske Brigade *Elias Heltberg L.* († 1824) og *Anne Frederikke Schive*, blev født i Bejtstaden 1798, blev 1815 udexamineret som Løjtnant fra Landkadetakademiet i Kjøbenhavn, tog kort Tid efter Afsked fra dansk Tjeneste og ansattes fra 1 Juli 1815 som Sekondløjtnant ved 1ste Throndhjemske Infanteriregiment. I 1819 kom han til Kristiania, tog 1821 Ingeniørofficiersexamen og blev 1 Maj 1821 udnævnt til Sekondløjtnant i Ingeniørbrigaden. I Aarene 1832—35 var han ansat som fast Assistent og Detaljør ved den geografiske Opmaaling. Den 28 Novbr. 1836 blev han udnævnt til Hovedregnskabsfører ved Ingeniørbrigaden, i hvilken Stilling han døde ugift 2 Februar 1837.

Mindedigt af Henr. Wergeland i Morgbl. 1837, No. 50 (optrykt i W.s Samlede Skrifter I. 391—93.)

I Magazin for Naturvidenskaberne IX. 136—154: Anviisning til at forfærdige og opstille den Tholardske Lyn- og Hagelafleder, af A. Tedeschi. Oversat.

Lund, Ole Wilhelm, Søn af ovennævnte Ritmester *Bernt L.*, er født paa Horten 5 August 1848, blev Student med Udmerkelse fra Nissens Skole 1865 og tog Aaret efter Andenexamen ligeledes med Udmerkelse. I 1870 blev han udexamineret fra Krigsskolen og udnævntes fra 1 August 1870 til Sekondløjtnant i Kristianssandske Infanteribrigade, hvor han, efter at have taget Højskoleexamen 1871, blev Premierløjtnant 22 Decbr. 1874 og Kaptejn fra 1 Januar 1889. I Aarene 1873—75 var har han Lærer og Guvernør for Prinserne. 1872—80 var han ansat som Ingeniør ved Statens Jernbaneanlæg, først som Assistent ved Undersøgelserne, senere som Sektionschef ved Drammen—Skien-Jernbanen. I 1891 blev han ansat som Arbejdsbestyrer i Kanalvæsenets Tjeneste. Han blev 1875 R. W. O.

* *Louise Hegermann*, D. af Grosserer Didrik H. i Kristianssand og Bernhardine Hagemann og Søster af ovfr. (II. 528) nævnte Kaptejn Ole Hansens Hustru.

Gudbrandsdalsbanens Sporvidde. Separataftryk af Jernbanekomiteens Minoritets Indstilling til Storthinget 1890. Kra. 1890. 8. 15 S. (Efter en indledende Skrivelse fra nævnte Minoritet er L.'s Fremstilling af Sporviddespørgsmaalet trykt i denne Brochure S. 5—15.)

I Turistforeningens Årbog *1869*, S. 72—85: Nogle Træk af Rensjagten i Jotunfjeldene. (Merket O. B.) — *1871*, S. 52—66: Horungerne og deres omgivelser. (Med et kart)

I Norsk Teknisk Tidsskrift *I*. (1883), S. 144 fg.: Lidt om udstikning af kurver for jernbaner. — *III*. 129—137: Jernbanebroen over Laugen ved Laurvig. Med 2 Pl.

I Teknisk Ugeblad 1885, S. 10—14: Bør man hos os søge at kombinere jernbaner og veie? S. 48—52: Ofoten—Luleå jernbanen.

I Railway Age (Chicago) findes enkelte Bidrag af ham.

I Dagbladene har han i de senere Aar deltaget i Diskussjonen om tekniske Spørgsmaal gjennem Artikler, dels under Navn, dels anonyme.

Lund, Otto Matthias Numsen, Søn af Sogneprest til Overhalden *Andreas Dass L.* (f. 1774, † 1829) og *Hanna Petra Stub* (f. 1791, † 1875), blev født paa Aunøen i Hiterens Prestegjæld 31 Januar 1811, blev Student med Laud fra Throndhjems Kathedralskole 1830 og fulgte næste Sommer, efter at have taget Andenexamen med Udmerkelse, Professor Keilhau paa hans videnskabelige Rejse i det nordligste af Throndhjems Stift. Fra 1 April 1834 blev han ansat som Kandidat ved Rigshospitalets Hovedafdeling og tog i Juni 1836 medicinsk Embedsexamen med Laud. Han var derefter til Septbr. 1837 konst. Reservelæge ved Rigshospitalets Hudsygeafdeling og derpaa til Marts 1839 Reservelæge ved Fødselsstiftelsen, hvorhos han den hele Tid fra 1836 var Amanuensis hos Brigadelæge With. Den 20 Septbr. 1838 var han videre bleven udnævnt til Kompagnikirurg, tjenstgjørende ved Artilleriet. Fra Septbr. 1839 til Sommeren 1840 foretog han paa egen Bekostning en Udenlandsrejse, paa hvilken han navnlig i Berlin og Wien studerede Kirurgi og Øjensygdomme. Efter Hjemkomsten blev han fra 1 Novbr. 1840 ansat som Overlæge ved det da indrettede Kristiania Bys Sygehus (med Sindssygeindretning og Arbejdsanstalt) paa «Christian Augusts Minde», i hvilken Stilling han blev staaende til Udgangen af Februar 1845, da Sygehuset blev nedlagt og Byens Fattige for Eftertiden indlagt paa Rigshospitalet. Fra 1 Marts 1845 til 1 Juli 1848 var han derefter Reservelæge ved Rigshospitalets medicinske Afdeling, hvorhos han var Batterikirurg ved Artilleriet fra 10 Novbr. 1842 til 18 Oktbr. 1849, da han efter Ansøgning erholdt Afsked som Militærlæge. Siden den Tid var han privat praktiserende Læge i Kristiania til sin Død 2 Decbr. 1891. Han var Formand i den 29 Marts 1854 nedsatte Medicinaltaxt-Kommissjon og var ligeledes Medlem af den i Februar 1867 nedsatte Pharmacopoe-Kommissjon. Fra April 1867 til April 1874 var han

Formand i Rigshospitalets Direktion. 1841—46 var han første Sekretær i det medicinske Selskab, til hvis Formand han senere valgtes gjentagne Gange (1856—57, 1864—65 og 1867—68). Af Kristiania Kommunerepræsentantskab var han Medlem uafbrudt 1871—1886. Han blev 19 Juli 1873 R. St. O. O. «for fortjenstlig Lægevirksomhed».

* 12 Oktbr. 1840 *Emma Petersen* (f. i Kra. 20 Juli 1817, † 29 Febr. 1892), D. af ndfr. nævnte Statsraad Hans Christian P. og Christine Marie Thrane.

Portræt med Mindetale af Dr. E. Bull i N. Mag. f. Lægevid. 1892, S. 102—7. *Nekrologer* i Morgbl. 1891, No. 734; i Aftpst. s. A. No. 813, cfr. No. 825; i Tidsskrift for den norske Lægeforening 1891, S. 558 fg af G. Conradi. Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 58—61; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte IV. 66; Aftpst 1886, No. 318 og 320 og Morgbl s. A. No. 278 [Referater af den af hans Kolleger den 4 Juni s. A. givne Æresmiddag i Anledning af hans 50 Aars Virksomhed som praktiserende Læge].

Lunge- og Hjertesygdommenes Diagnostik ved physikalske Tegn med særdeles Hensyn til Auscultation og Percussion Af P. J. Philipp. Oversat af A. Conradi og O. M. Lund. Med et Anhang om Percussion af Underlivet. Chra. 1837. 8. VII S., 438 S.

Cholera i Christiania 1866. Beretninger til Sundhedskommissionen af H. Steffens, O. Lund, Lochmann. (Tillægshefte til «Norsk Mag. f. Lægevidenskaben» 1867.) 8. 1 Bl., 80 S. (Lunds Beretning findes her S 23—34.)

I Ugeskrift f. Medicin og Pharmacie I. (1842), S. 42 fg.: Om en paa Christiania Byes Sygehus behandlet Pneunomie; S. 249—53: Paracentesis thoracis; S. 345—48: Acut Tuberculosis hos et 3 Maaneder gammelt Barn; S 365—367: Om Christiania Byes Sygehus; S. 405—408: Om Kjølstads Behandling ved Curvaturer af Rygraden (jfr. IV 153 fg. og 178 fg.)

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 1ste Række *III.* (1841), S. 1—29: Kort Beretning om en Reise til Tydskland i 1839—40. — *IV.* 73—83: Et Tilfælde af Caries syphilitica. — *V.* 39—50: Carnification af Lungen med Dilatation af Bronchierne. — *VI.* 268—76: En stor Aabning i Hjertekamrenes Skillevæg. — *IX.* 1—17: Beretning om de Typhus-Syge, der behandledes paa Christiania Sygehus 1842 og 1843. — Han var Medudgiver af sammes 2den Række, I—XX, hvori af ham — foruden flere Anmeldelser og Uddrag af fremmede Tidsskrifter — i *I.* (1847), S. 217—231: Om Typhus-Syge, behandlede paa Christiania Bys Sygehus i 1844. — *II.* 16—29, 129—43 og 364—80: Oversigt over de i 1842—44 paa paa Christiania Bys Sygehus behandlede Pneumonier. — *III.* 353—63: Diagnosen ved fremmede Legemers Indtrængen gjennem Luftrøret. — *X.* 676—81: Et Tilfælde af Ruptura aortæ. — *XI.* 337—40: Tale ved Stadsfysikus Steffens's Begravelse, holden i Sørgehuset (tidligere trykt i Aftenbl. 1867, No. 71 og i Rigstid. s. A. No. 49). — I 3dje Række *VIII.* 440—53: Pludselig Død ved akut Ødem og Hyperæmi i Lungerne.

I Tidsskrift for praktisk Medicin VII. (1887), S. 161—66: Perifere Neuralgier som Symptom af dybtliggende Svulster.

I Forhandl. i det med. Selskab i Chra. findes i Aarg. 1843—87 forskjellige kasuistiske Meddelelser og Foredrag af ham, hvorom nærmere Specifikation gives af Kiær i Norges Læger, 2. Udg., II. 61.

Som Formand i Medicinaltaxt-Kommissjonen har han en væsentlig Del i dens «Betænkning og Forslag til Grundsætninger, hvorefter en ny Medicinaltaxt antages at burde forfattes» [Chra. 1855. 8. 40 S.] (afgiven af O. Lund, P. Møller og H. Thaulow). — Ligeledes har han som Medlem af Pharmacopoekommissjonen en væsentlig Del i Pharmacopoea Norvegica, ed. altera.

Lund, Peter Christian Bech, Søn af Handelsmand *Erik L.* († 1814) og *Kirsten Lind Knoph* (f. 1777, † 1854) — der i andet Ægteskab blev gift med Handelsmand Hans Falck Greger — er født paa Brønø 1 Septbr. 1811, blev Student med Laud fra Bergens Kathedralskole 1832 og theologisk Kandidat med Laud i Oktbr. 1836. Han ansattes 1837 som Bestyrer af Borgerskolen i Fredriksstads Forstad, udnævntes 14 August 1844 til Sogneprest til Vegø i Helgeland, forflyttedes 18 Septbr. 1852 til Fjelds Sognekald i Nordhordland, 25 Januar 1862 til Sogndal og blev 1868 Provst i Dalernes Provsti, hvorfra han 4 Marts 1871 befordredes til Sogneprest i Tune. Fra dette Embede erholdt han efter Ansøgning Afsked med Pension 14 Novbr. 1885 og har senere boet i Kristiania. Han var valgt til 2den Suppleant fra Søndre Bergenhus til Storthinget 1859—60.

* 1) 12 Maj 1838 *Louise Eilertsen* (f. 1 Januar 1811, † 11 Aug. 1846), Søster af de ovfr. II. 212 fg. nævnte Joh. M. E. og N. R. E.

* 2) 11 August 1850 *Marie Helene Eilertsen* (f. 30 Novbr. 1823), hans 1ste Hustrus Søster.

Jfr. Personalhistorisk Tidsskrift, 1. Række, IV. 29 og 31; Storth.-Forhandl. 1886, VI. 147 og Storth.-Tid. s. A., Forh. i Storthinget, S. 404 fg.

I Skriftetaler af norske Geistlige, udg. af Skaar og Thygesen, S. 135—40: Joh. 1, 42; S. 210—13: 1. Joh. 1, 9

I Norsk Missions-Tidende 186*: En Prædiken.

Under Opholdet i Fredriksstad skrev han enkelte Artikler i Fredriksstads Ugeblad og under sit senere Ophold i Tune et og andet i Bladet Sarpen.

Lund, Peter Ludvig, Søn af Sogneprest til østre Moland *Johan Grøn L.* (f. 1725, † 1790) og *Martha Margrethe Holst*, blev født i Høiland 1760, var efter sin theologiske Embedsexamen først pers. Kapellan hos Faderen, blev 1795 Sogneprest til Valle og 1803 ligesaa i Ekersund, hvor han døde 3 April 1826. Han var fra 1803 Provst i Dalernes Provsti.

* 1791 *Antonette Gertrudine Faye* (f. 1769), D. af Sogneprest til østre Moland Andreas F. og Margrethe Karine Flinthoug.

Prædiken, holden i Egersunds Kirke paa Fredsfæsten den 1ste Januari 1815 over Luc. 2. 14. Chr.sand 1815. 8. 15 S.

I Hansens Archiv for Skoleundervisnings og Oplysnings Udbredelse i Christiansands Stift II. 325—58: Tale holden i det Sætersdalske Læseselskab; S. 358—88: Om de Levninger af Overtro, som endnu finder Sted hos mange af Almuen i Christiansands Stift.

Lunde, Carl Herman, Søn af daværende Sorenskriver i Hallingdal, senere Raadstuskriver i Kristiania *Johan Peter Ernst L.* og *Ragnhild Fredrikke Louise Mathilde Pullich*, er født i Nes (Hallingdal) 31 August 1841, blev Student med Haud fra Nissens Skole 1859 og theologisk Kandidat med Haud i Juni 1866. Han var derefter ansat som Lærer ved den kommunale Middelskole paa Horten til 1868, da han i Juli tiltraadte sin Post som ordineret Sømandsprest i Cardiff. I 1873 blev han forflyttet til Sømandsmissjonens Station i Havre, hvor han forblev til Septbr. 1876, da han ansattes som Prest for den norsk-danske Menighed i Paris. Her blev han til 1881, da han 8 Juni udnævntes til Sogneprest til Risør, hvorfra han 5 Februar 1892 forflyttedes til Kristiania som res. Kapellan ved Vor Frelsers Menighed. I Risør har han 1881—91 været valgt til Formand i Skolekommissjonen og senere i Skolestyret. Han er R. D. O. (1884).

* 12 Septbr. 1870 *Inga Agathe Backer* (f. 20 Decbr. 1842), D. af Konsul Nils B. og Sophie Smith-Pettersen († i Grimstad 21 Oktbr. 1882).

Jfr. Sømandsmissjonens Festskrift (Bergen 1889), S. 66, 83, 87; J. N. Brun: Sømandsmissjonens Historie, S. 141—51 og 185—98; Ned. Amtst. 1884, No. 79 [Referat af et Menighedsmøde ang. «Vestlandspostens» Polemik mod ham]; Dagbl. 1891, No. 405.

Paris og Pariserforholde. Foredrag. Kra. [1878]. 8. 40 S. (Kontratrykt.)

Baptismen. Foredrag afholdt i Risør Bedehus. Porsgrund 1882. 8. 23 S.

Hvorvidt bør en Prest blande sig i Politik? Risør 1884. 8. 8 S. (Oprindelig trykt i Ned. Amtstid. og derfra optrykt i Morgbl. 1884, No. 73.)

Om Gjenfødelsen. Prædiken. Risør 1886. 8.

Nogle Ord om den rene og den frie Kirke. Risør 1887. 8. 80 S.

Det borgerlige Egteskab. Et Indlæg. Risør 1887. 8 28 S.

I Bud og Hilsen er hans Kvartalsindberetninger og andre Meddelelser fra ham som Sømandsprest trykt.

I Fra Sømandsmissionen, udg. ved J. N. Brun (Kra. 1879), S. 44—53: Prædiken ved Indvielsen af Sømandskirken i Cardiff; S. 54—68: Afskedsord til Sømændene i Cardiff 31 Juli 1872; S. 69—82: Af en Prædiken i Trefoldighedskirken i Kra. 3. S. i Faste 1874.

I Sømænds Søndagsbog (Kra. 1890), S. 81—86: Prædiken paa 5. Søndag efter Helligtrekonger.

I Fra Skandinaviens Kirker (Bergen 1889), S. 302—306: Det „gamle" og det „nye" Sædelighedsbegreb med Hensyn til det sjette og det ottende Bud (Præd. 6. S. e. T.)

I Hvad skal jeg gjøre for at blive salig? Udg. ved Frich og Halvorsen, 2. Række (Bergen 1888), S. 389—397: Prædiken paa 17. S. e. T.

I Menneskevennen er et Par Foredrag af ham om Afholdssagen trykt.

I Le Témoignage (Paris) findes af ham to Artikler paa Fransk om Søren Kierkegaard og om Grundtvig.

I Morgenbladet skrev han under sit Ophold i Udlandet flere Korrespondanceartikler. Desuden findes af ham i dette Blad i *1884*, No. 110 B: Østedals Færd; No. 166 A: Afstvungen Udtalelse [i Anl. af Artiklen „Pastor Lunde som Politiker og

Prest" i Bestlandsposten 5 og 7 Juni s. A.] — *1888*, No. 152 og 155: Ogsaa lidt om Bjørnsons Foredrag [„Engifte og Mangegifte"], foranlediget ved O. Asperheims Artikel om samme. — *1889*, No. 647: Anm. af Bjørnsons „Paa Guds Veje".

I Bergens Aftenblad 1884, 13 Maj: Højreprest og Kristendom (jfr. s. Bl. 28 April af P. W. K. Bøckmann, hvortil Svar af L. i s. Bl. 9 Juni).

I Nedenæs Amtstidende *1881*, No. 88 fg.: Om en fælles kirkelig Menighedsforening i Risør. — *1884*, No. 20: Om den politiske Situation og Rigsretsdommen; No. 29: Lars Østedals Færd; No. 32: Til Risør Menighed [ang. Frikirkebevægelsen der]. — Desuden flere andre Bidrag af religiøs Art i Løbet af flere Aar.

I Folketanken (Risør) 1891 og 1892 forskjellige Stykker af politisk og andet Indhold.

I Berlingske Tidende 1877, Januar: Tale ved Chr. Winthers Jordefærd i Paris. (Optrykt i flere norske Blade, bl. a. i Aftenbl. 1877, No. 7.)

Lundh, Christopher Anker Bergh, Søn af nedennævnte Prof. *Gregers L.*, blev født i Kristiania 3 Januar 1816, optoges 1828 som Kadet paa Krigsskolen, hvorfra han udexamineredes 1834, og udnævntes 2 Juli s. A. til Sekondløjtnant i 2den akershusiske Infanteribrigade, kort efter ansat i Norske Jægerkorps. Han udnævntes 13 Septbr. 1841 til Premierløjtnant, men var ellers fra 3 Oktbr. 1837 til April 1839 Inspektionsofficier og Lærer ved 2den Brigades Underofficiersskole, gjennemgik 1839—40 et Kursus ved den militære Højskole og var fra 1 Novbr. 1839 til 28 Febr. 1846 Inspektionsofficier og Adjutant ved Krigsskolen. I Aarene 1845 og 1846 deltog han i Meridianmaalingen i Finmarken og var fra 1 Marts 1846 til 31 Maj 1853 ansat i Armédepartementets militære Expeditionskontor. I 1848 gik han med den norske Feltbrigade til Skaane og fulgte J. C. Schrøder paa dennes Sendelse til det danske Hovedkvarter. I Aarene 1849 og 1850 rejste han paa egen Bekostning i militærvidenskabeligt Øjemed i Tyskland, Frankrige, Schweitz, Italien og England og blev efter Hjemkomsten i 1851 ansat som Lærer ved den militære Højskole i militær Topografi, militær Administration og Krigshistorie. Denne Post fratraadte han 1853, da han 1 Novbr. 1852 var bleven Adjoint af 1ste Klasse i Generalstaben, hvorefter han 1 Jan. 1853 befordredes til Kaptejn og Chef for den norske Kommandoexpedition i Stockholm. Den 16 Septbr. 1854 udnævntes han til Major i Armeen og Chef for den norske Krigsskole, forfremmedes 11 April 1857 til Oberstløjtnant i Armeen og ombyttede 16 Januar 1861 Stillingen som Krigsskolens Chef med Chefsposten i Generalstaben, idet han samtidig udnævntes til Oberst og derefter 8 Oktbr. 1862 til Generalmajor i Armeen. Han døde paa sin Ejendom Hjortnes ved Kristiania 4 Oktbr. 1865. Han blev 3 Maj 1859 R. St. O. O. «for militær Fortjeneste» og var desuden K.[1] S. O. (1862) og R. 3 Kl. R. St. A. O. (1853).

* 22 Marts 1855 *Maria Beata Tottie* (f. 3 Juli 1824), D. af norsk-svensk Generalkonsul i London Carl T. og Charlotte Bailey.

Generalmajór Christopher A. B. Lundh. [Nekrolog, med Sørgekantate af J. Br. Lund, m. m. Kra. Oktbr. 1865. 8. 8 S. Særtryk af Aftenbladet.] *Nekrologer* i Mrgbl. 1865, No. 276; i Den norske Rigstidende s. A. No. 162. Jfr. C. J. Anker: Biogr. data om norske generalspersoner, S. 168 fg.; C. de Seue: Hist. Beretning om Norges geogr. Opmaaling, fl. St. (se Reg.)

Han var Medredaktør af Militairt Tidsskrift i det hele Tidsrum fra 1840 til 1865, alene med Undtagelse af Aarene 1854—56. I dette er af ham i [2den Række] B. *IX.* 208—218: Videnskabelig Indholdsliste til Tidsskriftets 1ste Række. — *X.* 105—125: Diderik Hegermann; S. 126—34: Militair-Bibliothekerne i Christiania; S. 389—433: Det tydske Forbunds Krigsmagt. — *XI.* 214-66: Briternes Krige i Afghanistan, Beludschistan og Sindh i Aarene 1838—1843. En krigshistorisk Skizze. — *XII.* 474—88: Beretning om et ved Lüttich foretaget Skydeforsøg med riflede Vaaben. (I Forening med Th. Sylow.) — I 3dje Række *I.* 547—55: Beretning om Landcadet-Corpsets practiske Øvelser i 1856.

I Norske Universitets- og Skole-Annaler, 2den Række, I. 111—45: Om Krigsskolen 1837—40.

I Morgenbladet 1858, No. 299: Om den nye Plan for Krigsskolen.

I Aftenbladet 1862, No. 253: Om Generalstaben [mod Morgenbladets Forfatter under Merket A].

Som Medlem af forskjellige militære Kommissjoner havde han en væsentlig Del i Planen for Krigsskolen af 1857, i Planen for Generalstaben af 1858, i Regulativet for Armeens Forplejningsvæsen, i Udkastet til ny Plan for Armeen af 1858, hvilken sidste er ledsaget af et dissenterende Votum af R. Kjerulf og Lundh, trykt i Mil. Tidsskrift XXIII. 284—332.

Lundh, Gregers Fougner, Søn af Sogneprest til Land *Peter (Gregerssøn) L.* (f. 27 Februar 1750, † 15 April 1836*) og *Anna Maria Fougner* (f. 27 Decbr. 1767, † 24 Marts 1853), blev født 15 Maj 1786 paa Prestegaarden Sundet i Fron i Gudbrandsdalen, hvor Faderen da var Kapellan. Efterat have gaaet paa Kristiania Kathedralskole et Par Aar fra 1803, blev han, privat dimitteret, Student 1806 og begyndte efter Andenexamen i April 1807 paa Studiet af Medicin, men hindredes ved Krigens Udbrud s. A. fra at vende tilbage til Universitetet efter et Besøg i Norge og traadte, efter en ældre Vens (Major Darres) Raad og efter Opmuntring af Prins Christian August, ind i Armeen. Efterat have passeret de lavere Grader blev han 28 April 1808 ansat som Fændrik ved Oplandske Infanteriregiment. Den 1 Januar 1809 blev han forfremmet til Sekondløjtnant, 15 Juni s. A. til Premierløjtnant og 4 Februar 1812 til Kaptejn, som saadan tjenstgjørende i Generalstaben 1812—14. Efter Konventionen til Moss søgte — «en maaske skjæv, maaske billig Indignation over den Rolle, det norske Militair under en svag Anfører spillede, bragte mig til at tage Afsked,» ytrer han i nogle utrykte Optegnelser —, og fik han 27 August 1814 Afsked fra Krigstjenesten og som Adjutant hos Kongen. Under sin Adjutanttid havde han, mens Statsraad Anker var i England,

*) H. Wergelands Tale ved hans Grav er trykt i Statsborgeren XX. 68 fg.

haft Porteføljen for det daværende 5te (senere 4de) Departement (Dept. f. d. Indre) og under Christian Fredriks eget Tilsyn siden Statsraadets Oprettelse alene bestyret dettes Forretninger, hvorfor han under 19 Septbr. 1814 blev udnævnt til Bureauchef i Regjeringens 5te Departement, fra hvilken Stilling han imidlertid tog Afsked det følgende Aar. Han var nemlig allerede 25 Oktbr. 1814 tillige udnævnt til Lektor i Teknologi ved Universitetet og var fra 1815 til 1826 ogsaa Universitets-Sekretær, førend denne Post blev et særskilt Embede. I 1819 blev han endvidere ansat som Lærer ved det til Universitetet knyttede Bergseminar. Den 1 Novbr. 1822 blev han, efter Ansøgning om en Forandring af sit Universitetslærerembede, udnævnt til Professor i «Økonomi» med Forpligtelse til at holde Forelæsninger ogsaa over «Landhusholdning og Statsøkonomi» foruden over sine tidligere teknologiske Videnskaber. Som Professor læste han nu i de følgende Aar — foruden over Teknik, Bergfabrik- og Bergbygningslære, som var et af de væsentligste Fag — tillige over «Læren om Bygningsmaterialier», over «Statshusholdningslæren», over «flere til det indre Husholdningsvæsen hørende Gjenstande», ja i et Semester endog «for Medborgere, der attraa det, over Kunsten at tilberede Øl». Han var tillige Grundlægger og Bestyrer af Universitetets Diplomsamling, som oprindelig bestod af de fra Bibliotheket afgivne Diplomer, men snart voxte dels ved Kjøb, dels ved betydelige Gaver fra Selskabet for Norges Vel, Justitiarius Berg, Bergraad Petersen m. fl., dels ved de fra Rigsarkivet i 1834 afgivne Diplomer, beroende der siden Delingen af det dansk-norske Kongedømmes Arkivsager. Til hans mange øvrige Lærefag ved Universitetet kom saaledes ogsaa Undervisning i Diplomkundskab. Forud for hans Overtagelse af disse mange heterogene Undervisningsfag havde han gjort flere Studierejser i Udlandet. Allerede i 1811 blev han af Selskabet for Norges Vel sendt til Udlandet for theoretisk og praktisk at lægge sig efter Metalfabrikationen, fornemmelig med Hensyn til dens Anvendelighed i Norge; senere blev det videre paalagt ham at lægge sig efter Fabrikationen af alle Slags Agerdyrkningsredskaber og Landhusholdningsmaskiner; men efter en Tids Ophold i Kjøbenhavn og ved Fredriksverk paa Sjæland, maatte han paa kongelig Befaling vende tilbage til Norge, hvor han ankom paa samme Tid som Christian Fredrik, i hvis Stab han forrettede som Adjutant; og Tidsomstændighederne hindrede siden Rejsens Fortsættelse. Imidlertid berejste han nogen Tid efter paa samme Selskabs Bekostning forskjellige Dele af Norge for at undersøge Bergverksvæsenets Udvikling og de naturlige Betingelser for Fabrikdrift her i Landet. I 1816 foretog han, dels paa egen Bekostning, dels med Understøttelse af Kongens Kasse og af Statskassen, en Rejse til Sverige for at gjøre sig bekjendt med den i Stockholm værende Modelsamling og med andre af Sveriges økonomisk-teknologiske Indretninger. I 1821 foretog han en videnskabelig Rejse til Tyskland (bl. a. til Harzen) og Frankrige. I

1824—25 besøgte han atter Sverige for at modtage større Gaver af Konkylier og Mineralier til Universitetet. I 1829 sendtes han paa Universitetets Bekostning til München for at modtage og indpakke de af den bayerske Regjering til den norske Regjering overladte nordiske Arkivsager, som hidtil var opbevaret i det bayerske Rigsarkiv (den saakaldte «Münchenske Diplomsamling», nu i det norske Rigsarkiv, jfr. Dept.-Tid. 1829, S. 761 fg.). Han blev meget ofte saavel af private som af offentlige Institutioner, navnlig af det daværende Finants-, Handels og Tolddepartement, konsuleret i Spørgsmaal af økonomisk, teknologisk og statistisk Natur, ligesom han af Administrationen oftere benyttedes i specielt nedsatte Kommissjoner. Saaledes blev han 1819 Medlem af den kgl. Kommissjon til at udarbejde Forslag om Bergstudiets Indretning og Forening med Universitetet og udarbejdede det til Regjeringen herom indgivne Forslag. Den 10 Juni 1826 blev han beskikket som Medlem af den kgl. Kommissjon ang. et Kjøbstadsanlæg paa Oplandene. Fra 1826 til 1831 var han Medlem af og Formand i den til Paakjendelse af Administrator Bugges, Dittens m. fl.s mislige Embedsførsel paa Kongsberg nedsatte Kommissjon. Han var ligeledes Medlem af en i sin Tid nedsat departemental Kommissjon til Udarbejdelse af en Patentlov for Norge. I April 1831 fik han kgl. Bevilling til at anlægge et Bogtrykkeri i Kristiania, navnlig af Hensyn til den paatænkte Udgivelse af norske Diplomer og af de gamle norske Love. Han døde ved et Ulykkestilfælde under Branden paa Gaarden Braanaas i Skedsmo Nat til 11 Juli 1836. Lundh var den egentlige Stifter (i 1832) af «Samfundet for det norske Folks og Sprogs Historie» og var Medlem af det kgl. Videnskabernes Selskab i Throndhjem (1822), af det skandinaviske Literatur-Selskab, det kgl. nordiske Oldskrift-Selskab og det islandske lærde Selskab i Kjøbenhavn, samt korresponderende Medlem af *Kgl. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien* saavelsom af *Kgl. Samf. för Utgifvande af Handskrifter rörande Skandinaviens Historia* i Stockholm.

* 10 Decbr. 1814 *Helene Catharine Bergh* (f. 7 Septbr. 1795, † 30 August 1871), D. af ovfr. (I. 223 fg.) nævnte Generalauditør Christopher Anker B. og hans 2den Hustru Marie Schejtli.

Jfr. Østs Materialier S. 67 og 646; Erslews Forf.-Lex, II. 175 fg. og Suppl. II. 266 fg.; L. M. B. Aubert: Hist. Oplysn. om det jur. Fakultet i Ugebl. f. Lovkynd. 1870, S. 189; M. Birkeland: Selskabet for Norges Vel, S. 54, 62; Breve og Aktstykker til Christian II.'s Historie, udg. af C. F. Allen, Fortale S. 19—25; Skilderi af Chra. og Sthlm. 1830, No. 67, 68 og 69; Statsborgeren XIX. 16; Morgenbladet 1833, No. 43 og 1836, No. 199 af H. Wergeland; Den Constitutionelle 1846, No. 110; Underofficersbladet 1880, S. 112 fg.; Pavels' Dagbogsoptegnelser 1815—16, S. 135.

Christiania, eller Bidrag til nøiere Kundskab om denne Stad. Et Brudstykke af L. von Buchs Reise durch Norwegen und Lappland. Oversat og med Anmærkninger ledsaget af G. F. Lundh. Kbhvn. 1812. 8. 79 S.

Konsten at brænde Brændeviin, eller Anviisning til et Brænderies Anlæg og Indretning, osv. Efter Brismans Lärobok i Brännerihandteringen ved G. F. Lundh. Chra. 1817. 8. XXIV S., 142 S., 23 S. m. 3 Stentryk.

Norraena. En Samling af Forsøg til norske Nationalsange. [Udg. af G. F. Lundh.] Chra. 1821. 8. 80 S.

Forslag til Anlæggelse af en Landstad ved Mjøsens Bredder paa Hedemarken i østre Oplandenes Amt. Chra. 1824. 8. VIII S., 136 S. med 3 Tabeller og 1 Kobberstik [stukket af Forf. selv efter hans egen Tegning]. (Anonymt. Jfr. „Bemærkninger i Anledning af den Kgl. Proposition om et Kjøbstædanlæg paa Oplandet ved Mjøsen". Chra. 1824. 8. 16 S. Cfr. ogsaa Christiania-Posten 1850, No. 656 og 659.)

Christopher Anker Bergh. [Nekrolog.] Chra. [1825]. 4. 8 S. (Anonymt. Optrykt i Morgbl. 1825, No. 149.)

Forslag til Forhøielse af Brændeviins-Afgiften. Chra. 1824. 4. 4 Ark.

Grundrids til Forelæsninger over Technikens System. Chra. 1824. 4. 14 S.

Norsk Havebog, udarbeidet med særdeles Hensyn til Rigets forskjellige Egne til Huusbrug. 1ste Hefte indeholdende Kjøkkenhaven. Med et lidet Tillæg om Humlens og Tobakkens Dyrkning. Af G. F. Lundh og A. Hansen. Chra. 1836. 8. 112 S. — 2det Oplag. Chra. 1845. 8. IV S., 79 S. (2det Hefte indeholdende Frugt- og Blomster-Haven, af A Hansen og Zarbell, udkom 1837. Se under Artiklen Andreas Hansen ovfr. II. 499.)

Specimen Diplomatarii Norvagici, exhibentis monumenta diplomatica, historiam ... Norvagiæ illustrantia [etc.]. — Prøve af et Norskt Diplomatarium, eller Samling af Documenter, henhørende til Kundskaben om det Norske Folks Historie, Sprog, Sæder, Slægter og Rettergang, fra de ældre Tider og indtil Udgangen af det sextende Aarhundrede. Ved Gr. Fougner-Lundh. Kbhvn. 1828. 4. X S., 21 S. m. 1 lith. Tavle med Facsimiler og Segl. (Anm. af A. L. J. Michelsen i Maanedsskrift f. Litt. I. 149—157; i Literaturblad, udg. af R. K. Rask, S. 129—134; i Literatur-Tidende 1829, No. 16; i Berl. Jahrbücher f. wiss. Kritik 1829, II. 903 fg. af C. Homeyer, jfr. Falcks Staatsbürgerl Magazin IX, 549; i Gött. gel. Anz. 1829, 189. St., S. 1881—84 af J. M. L.; i Revue Encyclopédique T. XLVIII. 720—22 af J. de Lucenay.)

Bergens gamle Bylov. Efter Membran-Codices, med Indledning, Oversættelse og Anmærkninger udg. af Gr. Fougner-Lundh. Kbhvn. 1829. 4. 122 S., XVI S. (Anm. af J. E. Larsen i Literatur-Tidende 1829, No. 41 og 42; af Kolderup-Rosenvinge i Maanedsskrift f. Litt. II. 315—34; i Literatur-Blad, udg. af R. K. Rask, No. 36; i Berl. Jahrbücher f. wiss. Kritik 1834, II. 646—48 af A. L. J. Michelsen.)

I Budstikken — af hvis B. *I* og *II* (1817—21) han var Medudgiver — findes, foruden flere mindre, især teknologiske og økonomiske Bidrag af ham, følgende Opsatser: *I.* Sp. 88—93: Universitetets Modelsamling; Sp. 159 fg., 191 fg., 205—208, 266—72: Om Dampbaade. — *II.* Sp. 781—800 og 812—29: Om Oplandenes gamle Bye Hammer. — *III.* Sp. 209—218, 241—254, 353—373: Brudstykker af Breve fra Tydskland. — Som literær Direktør i Selskabet for Norges Vel forestod han Redaktionen af Budstikken, Ny Samling, D. 1—3. Chra. 1830—32. 4.

Han var, først alene og senere sammen med A. B. Stabell, Udgiver af „Den norske Nærings- og Politiven. Et Ugeblad for almeen Læsning".

Første [ɔ: eneste] Quartal. Chra. 3 Februar til 29 April 1831. Tospaltet 4. 104 S. (Heri skrev L. det meste.)

Han var Medudgiver af Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie (B. 1—6. Chra. 1833—39. 4.) Heri har han skrevet eller meddelt følgende: *I.* 23—27: Kong Magnus Eriksføns Valgakt; S. 34—86 og 177—87: Nye Bidrag til Jæmtelands Historie, med Indledning og en kort Beretning om Herjedalen, samt Anmærkninger; S. 325—451: Breve fra Fredrik I.'s Tid ang. det norske Landskab Viken. [Med Indledn. og Anm. af J. Chr. Berg]; S. 478—563: Bidrag til Oplysning om Hr. Peder Cantsler, Mester Knut og Daljunkeren. [Med Indledn. og Anm. af J. Chr. Berg.] — *II.* 33—98: Breve til Oplysning af Norges Historie i Aaret 1531. [Med Anm. af J. Chr. Berg]; S. 124—49: De sidste norske Kongers Tidsregning af Arne Magnusen, med Indledning og Anmærkninger og Fortegnelse over nogle af disse Kongers Kanslere og Klerke; S. 214—45: Breve til Oplysning af Norges Historie i 1532. (Blev ikke fortsat); S. 361—64: Et Tillæg til de Jæmteland vedkommende Breve; S. 365—80: Bidrag til Færøernes Historie under Fredrik den 1ste. — *III.* 348—69: Nogle Beretninger om Drabsmaal eller Landsvists-Sager, forefaldne i Norge. (Blev ikke fortsat.) — *IV.* 135—43: Instruction af 1731 for den hanseatiske Secretair i Bergen.

I Urda I. 288—92: Efterretning om en i Ullensager Prestegjeld i Høsten 1833 undersøgt Gravhøi.

Han var Grundlægger, Redaktør og senere Medudgiver af Magazin for Naturvidenskaberne, hvori han har leveret følgende dels oversatte, dels originale Bidrag: *I.* S. I—IV: Fortale (af L. og Hansteen); S. V—VIII: Om Hurungerne. — *III.* 1—27: Et Besøg i Fjeldstuen af Carpelan, overs. af L.

Han leverede undertiden anonyme Bidrag til sin Tids Dagblade, saaledes bl. a. til Tiden i Aarene 1813 og 1814.

En stor Del af hans Forelæsninger («Indledning til Oeconomien» 1815, «Indledning til de practiske Natur-Videnskaber» 1817, «Systematisk Technik» 1823, «Statshuusholdningslære» 1831, «Statistik» 1835) m. fl. Manuskripter findes paa Universitets-Bibliotheket.

Lundh, Jørgen Hjort, foregaaendes Søn, blev født i Kristiania 25 Septbr. 1820, gik tilsjøs 1834 og for fra 1839 paa amerikanske Handelsskibe. Sommeren 1843 gik han i amerikansk Orlogstjeneste som Matros og deltog i Felttoget mod Mexiko. Efter Freden tog han i Februar 1853 Afsked og opholdt sig 1853—58 i Norge, hvorfra han vendte tilbage til Amerika, hvor han rimeligvis forlængst er død, da man i de sidste 30 Aar intet har hørt fra eller om ham.

Jfr. C. J. Anker: Nordmænd i udenlandske krige, 2. række, S. 39—41.

I Skilling-Magazin 1856, No. 41—44: Scener af den nordamerikansk-mexikanske Krig.

Lundh, Otto Karl Klaudius Gregers Gregerssøn, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 28 Oktbr. 1833, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1853 og juridisk Kandidat med samme Karakter i

Juni 1861. Fra 1 Juli s. A. blev hun ansat som Assistent i Rigsarkivet, hvor han 1 Juli 1876 blev udnævnt til Fuldmægtig. Somrene 1859, 1860 og 1862 opholdt han sig i Kjøbenhavn for i derværende Arkiver at tage Afskrifter af Dokumenter for det norske historiske Kildeskriftfond.

* 17 Marts 1866 *Marie Julie Warmuth* (f. 3 Juni 1845), D. af Musikhandler i Kristiania Carl W. († 1892).

Ætten Thams. Efter trykte og utrykte Kilder samlet af Otto Gr. Lundh. Kra. 1860. 8. 32 S.

Utrykte Breve fra Christian Br. Tullin. Meddelte af Otto Gr. Lundh, ledsagede med Indledning og Anmærkninger af H. J. Huitfeldt. [Særskilt Aftryk af Ill. Nyhedsbl. 1861, No. 28, 29 og 30.] Chra. 1861. 8. 27 S., 1 Bl.

Slægt-Tavler til Det Norske Folks Historie, 2den Hovedafdelings 2det Bind. (Sep.-Aftr.) Chra. 1863. 8. 7 Bl.

[Dødsfald i Norge i 1864. Kra. 1864. Smal Folio. 12 Bl. uden særskilt Titelblad. Aftrykt af Aftenbladet.] — Dødsfald i Norge i 1865, uddragne af de norske Blade. Kra. 1866. 8. 48 S. — Samme 1866. Kra. 1867. 8. 44 S. — Samme 1870. Kra. 1871. 8. 70 S. — Samme 1871. Kra. 1872. 8. 83 S. — Samme 1872. Kra. 1873. 8. 94 S. — Samme 1873. Kra. 1874. 8. 92 S. — (Alle Særtryk af Aftenbladet. For Aarene 1867—69 og 1874 fg. udkom ingen saadanne, medens Dødslisterne for nogle af disse Aar findes trykt hver Maaned i Aftbl. Siden 1881 har de været meddelt i Personalhistorisk Tidsskrift, se ndfr.)

Han har været Medudgiver af Norske Rigs-Registranter, hvoraf han har besørget Redaktionen af *B. II. H. 2. 1579—1588* (S. 321—733) og *B. III. 1588—1602* (begge sammen med J. E. Sars); *B. IV. 1603—1618* (udg. ved L. alene); *B. V. 1619—1627* (udg. af L. sammen med J. E. Sars); *B. VI. H. 1. 1628—1631* (udg. af L. sammen med J. E. Sars); *B. VI. H. 2. 1631—1634* (udg. ved L. alene); *B. VII. 1635—1640* (udg. ved L. alene); *B. VIII. 1641—1648* (udg. ved L. alene); *B. IX. 1648—1649* (udg. af L. sammen med O. A. Øverland). — Derhos har han udarbejdet de alfabetiske Registre til samtlige B. II—IX.

I Personalhistorisk Tidsskrift (Kbh.) har han meddelt Dødsfald i Norge 1881—1890 (alle ogsaa udg. i Særtryk i nogle Exemplarer), hvorom henvises til Indholdsfortegnelsen i 3. Række, I., S. II.

I Folkevennen VI. 1—37: Erik af Pommern, tilligemed et Omrids af Begivenhederne i Norge 1319—1412. I. (Blev ikke fuldført af Forf.)

I Illustreret Nyhedsblad *1854*, No. 3: Juleløierne i Studentersamfundet 30 Decbr. 1853. — *1860*, No. 24 og 25: Nekrolog over Kommandørkaptejn Chr. Fr. Kinck.

I Skilling-Magazin — foruden enkelte Oversættelser — *1855*, No. 48 og 50: Akers nye Kirke; No. 52: Skanderborg, en Reiseskitse. — *1856*, No. 26, 28—32: Upsalatoget — *1857*, No. 3: Anna Colbjornsdatter Ramus og hendes Slægt; No. 9—11: Ætten Nassau-Oranien; No. 36 og 37: Østraat, med nogle Efterretninger om dens Beboere; No. 38 og 39: Mag. Kjeld Stub; No. 39: Bidrag til Modernes Historie. — *1858*, No. 24—26 og 28: Hanseaterne i Bergen. — I sammes Tillægsblad 1855, No. 12 og 13: Ruinerne paa Hovedøen. [Novellistisk Skitse.]

I Christiania-Posten var han Medarbejder fra Januar 1854 til Novbr. 1857. Heri er af ham bl. a.: 1854, No. 2003: Nekrolog over Peder Motzfeldt. —

1855, No. 2426: Anm. af Erlandsens Efterretninger om Geistligheden i Throndhjems Stift; No. 2598: Nekrolog over Johan Bernt Krohg.

I Aftenbladet var han ansat som Korrekturlæser i en Række af Aar og gav i samme enkelte Bidrag af personalhistorisk-statistisk Indhold, saasom — foruden de ovfr. nævnte „Dødsfald i Norge" — Oversigt over Snestredene i Februar 1868 (i Aarg. 1868, No. 75 fg.); Fortegnelser over Storthings-Repræsentanter og Suppleanter 1871—73, 1874—76 og 1877—79 (alle ogsaa i Særtryk, 4.) m. v.

Han har i Aarenes Løb som Korrekturlæser, Forfatter af Registre o. l. ydet Bistand ved adskillige historiske Skrifter af andre Forfattere, som Prof. Dr. L. Daae, H. J. Huitfeldt-Kaas, F. C. Kiær, W. Lassen, o. fl.

Lundh, Peter Georg Lufton, foregaaendes Broder, er født i Kristiania 10 Marts 1818, blev Student med Laud fra Overlærer Møllers Institut 1836, ansattes 1838 som Kopist i Finantsdepartementet, tog i Juni 1845 juridisk Embedsexamen med Haud (i 1849 med Laud) og gik 1846 som Kopist over i Justitsdepartementet, hvor han i 1854 blev konst. og 1 Februar 1855 virkelig Fuldmægtig. Den 20 Juli 1861 blev han udnævnt til Byfoged i Grimstad, hvormed er forenet Stillingen som Postexpeditør.

* 6 April 1846 *Kristiane Augusta Oline Elisabet Pind* (f. 1 Juli 1826), D. af Lensmand i Fet Johan Kristian P. og Hanna Lovise Poulsen.

Jfr. A. E. Eriksen: Kongshaug-Etten, S. 28 fg.

Juridisk Stat og Kalender for Kongeriget Norge. Udgiven af Peter G. L. Lundh. Chra. 1855. 4. 107 S. — [Ny Udgave]. Chra. 1861. 4. 2 Bl., 124 S.

I Den Constitutionelle og i Christiania-Posten har han skrevet enkelte anonyme Opsatser.

Lunøe, Niels Eriksen, blev født 1790 i Arendal, hvor Faderen var Handelsmand. Han var i mange Aar Skibsfører fra denne By, hvor han senere blev ansat som Lodsoldermand, i hvilken Stilling han døde 18 Decbr. 1869.

* *Sofie Schrader.*

Den østersøiske Lastdrager, eller Cubikudregning af Planker til Brug for Trælasthandlere og Skibsførere, udarbeidet af Niels E. Lunøe. Arendal 1834. 12. 113 S.

Den praktiske Trælastberegner. Haandbog for Trælasthandlere og Skibsførere. D. 1. 2. Arendal 1848. 8.

Lyche, Adolph Theodor, Søn af daværende Kjøbmand, senere Toldbetjent i Drammen *Paul Fredrik L.* og *Benthe Thomine Cathrine Borthig Hagerup,* blev født i Drammen 29 Decbr. 1820. Han kom tidlig til Handelen, først i Fredriksstad, senere paa Fredrikshald, ansat hos den daværende Bestyrer af det i 1827 anlagte Kathrineholms Jernverk,

Kjøbmand C. O. Lund. Som Rejsende for et stort Manufakturfirma i Hamburg gjorde han senere Bekjendtskab med en formuende Mand fra Triest, ved hvis Hjælp han blev sat istand til at begynde en Virksomhed i Hjemmet. I 1847 blev Kathrineholms Jernverk tilligemed Lovisaholms Brug i Sverige solgt til et Interessentskab, hvori Lyche var Participant for en Tredjedel, hvorhos han skulde være Verkets tekniske Bestyrer. Aar efter Aar blev nu Verket udvidet og Produktionen øget. 1859 blev Interessentskabet opløst paa Grund af den ene Interessents (ovennævnte Lunds) Død, og nu dannedes med større Driftskapital Aktieselskabet «Kathrineholms Jernverk», for hvilket Lyche blev og var Disponent til 1877, da han maatte opgive Stillingen paa Grund af tiltagende Svagelighed. I Fredrikshalds Kommune virkede han paa forskjellige Maader som Medlem af flere kommunale Udvalg; som Fredrikshalds Brandinspektør i en Række af Aar anlagde han Byens Vandverk, var i mange Aar Medlem af Tegneskolens Direktion og var tillige den, som gav Stødet til Byens Forskjønnelsesvæsen, Træplantninger m. v. Han var Vicekonsul i Fredrikshald for det tyske Rige og var R. Pr. r. Ø. O. 4 Kl. Han døde den 23 Novbr. 1879.

* 26 Oktbr. 1849 *Barbara Kristine Larsen* (f. 14 Novbr. 1828), hans Søskendbarn og D. af Kjøbmand Hans L. og Wilhelmine Joachime Franciska Lyche.

Nekrolog i Smaal. Amtst. 1879, No. 183. Jfr. G. Wessell: Familien Lyches Slægtregister, S. 8.

[Aabent Brev til Kathrineholms Jernværks Arbejdere. Fr.hald Juleaften 1874. 8.]

. I Fr.halds Tilskuer 1856 skrev han et Par Artikler om Maaden at bygge af kunstig Sandsten.

Lyng, Georg Vilhelm, Søn af daværende Sogneprest til Suldal og Røldal, senere til Faaberg *Rasmus L.* (f. 1801, † 1870) og hans 1ste Hustru *Urbine Jakoba Willumsen* (f. 1800, † 1844), blev født i Suldal 24 Marts 1827 og forberedtes til sit 17de Aar for Universitetsstudierne af sin Fader. I 1845 blev han, privat dimitteret, Student med Laud og tog i Decbr. 1851 filologisk Embedsexamen med Laud, hvorefter han 1852—55 var Medbestyrer af Heltbergs Latinskole. Imidlertid havde han meget tidlig følt sig tiltrukket af filosofiske Studier og førtes af sin Lærer Professor Monrad ind i den Hegelske Filosofi, hvis Tilhænger han altid vedblev at være, om han end, hvad «Skole» angik, i senere Aar nærmest maatte henføres til Ny-Hegelianerne. I 1853 vandt han Kronprinsens Guldmedalje for sin ndfr. nævnte Besvarelse af Universitetets Prisopgave om »Forskjellen mellem Platons og Aristoteles's Psychologi». I 1858 blev han ansat som Universitetsstipendiat i Filosofi og opholdt sig derefter for sine Studiers Skyld i længere Tid navnlig i

Kjøbenhavn og Berlin. I 1867 blev han kreeret til *Dr. philos.* ved vort Universitet efterat have forsvaret sin Afhandling for Graden «Studier over Schellings Philosophi», i hvilken han navnlig forsøgte at fremstille Sammenhængen mellem det tidligere og det senere Schellingske System. Den 6 Februar 1869 blev han udnævnt til Professor i Filosofi og læste som saadan i Aarenes Løb — foruden over Andenexamens-Disciplinerne — særlig over Filosofiens Historie, Religionshistorie, Naturfilosofi og over den antike græske Filosofi, navnlig over enkelte af Platons Dialoger. I Ferierne rejste han hyppig i Udlandet, i Tyskland og Frankrige, drog fra Universitet til Universitet, hørte Forelæsninger, stiftede Bekjendtskaber med Professorerne og disputerede med dem om filosofiske Problemer. Han stod, efter længere Tids Sygdomsanfald, just paa Rejse igjen til Syden, da han døde 19 Maj 1884. Han var Medlem af Videnskabs-selskabet i Kristiania (1862).

Portræt med Nekrolog i Ny ill. Tid. 1884, No. 21. *Nekrologer* i Chra. Intell. 1884, No. 138; Morgbl. s. A. No. 139 A; Dagbl. No. 165 og 166; i Bergenspst. s A. No. 132 af G. F.[asting]; i Biogr. Jahrbücher, Beibl. zu Bursians Jahrbücher 1885 af M. J. Monrad.

Hedenskabets Levnetsløb. Atten populære Foredrag. Chra. 1866 [ɔ: 1865]. 8. 4 Bl., 296 S. (Anm. i Aftenbladet 1866, No 25; i Morgbl. s. A. No. 70 og 84 A; i Lit. Tidsskr., udg. af F. Bibe, S. 207—14; i Hamiltons Nordisk Tidsskrift 1867, S. 311—315.) — 2 det forbedrede Oplag. Kbhvn. 1872. 8.

Om Mand og Kvinde i deres Forhold til Christus. Fem Foredrag. Aftryk af „Kirkeligt Folkeblad". Chra 1866. 8. I Bl., 82 S.

Jødedommen. Ti populære Foredrag. Chra. 1867. 8. 2 Bl., 205 S.

Studier over Schelling. Afhandling for den philosophiske Doctorgrad. Chra. 1866. 8. 70 S. (Særskilt Aftryk af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. 1865.)

Om den ioniske Naturphilosophi, især Anaximanders. Særskilt Aftryk af Forhandlinger i Chra. Vid.-Selskab 1866. [Chra. 1867.] 8. 52 S.

Om den pythagoræiske Skoles Spaltning i Mathematikere og Akusmatikere. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1867. [Chra. 1868.] 8. 8 S.

Om Anaxagoras's Plads i Philosophiens Historie. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1867. [Chra. 1868.] 8. 7 S.

Om Forskjellen mellem Parmenides og Melissos. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1867. [Chra. 1868.] 8. 4 S.

Om den kyrenaiske Skole, navnlig Annikeris og Theodoros. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1868. [Chra. 1869.] 8. 15 S.

Bidrag til den antike Philosophis Historie. Særskilt Aftryk af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab 1869. [Chra. 1870.] 8. 22 S.

Grundtvigianismen og Skriftheologien. Kbhvn. 1872. 8. (Bedømt af Krogh-Tonning i hans Afhdl. «Ord og Sakrament» i Theol. Tidsskr., N. R. VI., jfr. ndfr. S. 587.)

Die Lehre des Ammonius Sakkas. (Særskilt aftrykt af Chra. Vid.-Selskabs Forhandl. for 1874.) Chra. 1875. 8. 4 S.

Trykt 14 Maj 1892.

Tilsvar til Birkedal angående kristendommen som den største åndsmagt. Odense 1878. 8.

Philosophische Studien. (Særskilt aftrykt af Forhandl. i Chra. Vid.-Selskab for 1877). Chra. 1878. 8. 33 S.

Stipendiat Dons' Forelæsninger ved Universitetet. Aftryk af Dagbladet 1879, No. 318. [Kra 1879.] 8. 16 S. (I Anledning af Forf.s i denne Artikel givne Karakteristik af Prof. Lochmanns Optræden mod Dons' Forelæsninger — Indgivelse af en Klage til det akademiske Kollegium og anonyme Avisindlæg i Morgbl. — anlagde Lochmann et Injuriesøgsmaal mod sin Universitetskollega Prof. Lyng, der ved Dom af Kra. Byret idømtes en Mulkt.)

Afhandlinger og Kritiker. Chra. 1880. 8. 126 S.

Lærebog i den objektive Logik. (Trykt som Manuskript til Brug ved Forelæsninger.) Chra. 1881. 8. VII S., 114 S.

Betegner den moderne naturalisme i poesien et fremskridt eller et forfald? Foredrag holdt i Studentersamfundet lørdag den 2den decbr. 1882. [Kra. 1882.] 8. 8 S. (Jfr. de med samme Titel tidligere udgivne Foredrag af A. Garborg, G. V. Lyng og Henr. Jæger [Kra. 1882. 8. 17 S.], hvor L.s Foredrag er refereret S. 10—12, samt L. Dietrichsons Foredrag med samme Titel, se ovfr. II. 160.)

Grundtankernes System. En udførlig Fremstilling af Logiken. D. 1—3. Chra. 1881—1887. 8. *I.* Ontologien. 1881. VII S., 114 S. — *II.* Metafysiken. 1883. 2 Bl., 299 S. (Anm. i Aftpst. 1883, No. 298 A; Kr.sands Stiftsavis 1884, No. 14 af *F.*; i Zeitschrift f. Philos., N. F. B. 87, S. 147—52 af J. J. Borelius.) — *III.* Den subjektive Logik. Med Forf.s lith. Portræt. 1887. 4 Bl., 384 S. (Anm. i Dagbl. 1887, No. 183 af K. V. H.[ammer]; i Brgspst. s. A. No. 204; i Kr.sands Stiftsavis s. A. No. 90 og 95.)

Grundtvigs historiske Betydning. (Foredrag.) [Chra. 1883.] 8. 14 S. (Særtryk af Dagbladet 1883, No. 250.)

Ved Lutherfesten. Foredrag i Kristiania Arbejdersamfund. [Chra. 1883.] 8. 18 S. (Særtryk af Dagbladet 1883, No. 321.)

Lærebog i Psykologi tilligemed Etikens Fundamentalbegreber. (Trykt som Manuskript til Brug ved Forelæsninger.) Chra. 1884. 8. 1 Bl., 50 S.

I Forhandl. i Videnskabs-Selskabet i Chra. *1863*, S. 113—26: Kritiske Studier over Schelling, med specielt Hensyn til Forholdet mellem Schellingianismen og Hegelianismen. I. — *1865*, S. 140—95: Kritiske Studier over Schelling [osv.]. II. Schellings nyere Standpunkt. — *1866*, S. 91—140: Om den ioniske Naturphilosophi, især Anaximander. — *1867*, S. 9: Text-Emendation til Melissi fragmenta; S. 38—44: Bemærkninger ang. Pythagoræismen; S. 129—34: Om Anaxagoras's Plads i Philosophiens Historie (med Modbemærkninger af Monrad S. 134 fg.); S. 202—204: Om Forskjellen mellem Parmenides og Melissos.

I Norsk Tidsskrift f. Vid. og Lit. *V.* 367—76: Forsøg til en Udvikling af Dionysos-Ideen. — *VII.* 150—55: Nogle Bemærkninger i Anledning af et Par offentlige Blades Anmeldelse af „Salomon de Caus" (jfr. Morgenbl. 1855, No. 73, 74 og 76); S. 289—327: Om Forskjellen mellem Platons og Aristoteles's Psychologi. Akademisk Prisafhandling.

I Kirkeligt Folkeblad *1864*, No. 39: Den nyere Vækkelse. — *1865*, No. 18: Om Gjenfødelsens og det nye Livs psychologiske Betingelser; No. 31: En Bog-

anmeldelse; Nr. 46, 48, 51, 52 og *1866*, No. 1 og 3: Om Mand og Kvinde i deres Forhold til Christus (ogsaa særskilt aftrykt, se ovfr.)

I Norden, udg. af J. Lieblein, *II.* 1—21, 137—53, 229—75, 388—409; *III.* 56—64 og 316—87: Foredrag over den romantiske Kunsts Historie.

I Theologisk Tidsskrift f. d. ev.-luth. Kirke i Norge, Ny Række, VII (1880), S. 286—308: Svar til Hr. Krogh-Tonning angaaende Ord og Sakrament (jfr. Gjenmæle af K.-T. i s. B. S. 405 fg.).

I Nordisk Universitets-Tidsskrift IV. H. 3, S. 64—98: Philosophiske Betragtninger over den nyeste Tids Historie.

Han var Medudgiver af Nordisk Månedskrift for folkelig og kristelig Oplysning (Kra. og Odense 1871 fg.). Heri er af ham: I Aarg. *1871*, *I.* 307 fg.: I Anledning af [Åsta Hansteens] «Kvindens Stilling i Verden». — *II.* 173—92; *1872*, *I.* 241—80: Om Grundtvigianismen i dens dogmatiske modsætning til skrifttheologien. — *1877*, *II.* 81—121: Om kristendommen som den største åndsmagt eller vor tids religionsforkyndelse i dens forhold til kulturlivet (jfr. V. Birkedals Bemærkninger hertil S. 321—68, hvortil Lyngs Tilsvar i Aarg. *1878*, *II.* 1—14 og 434—43 med B.'s Tilsvar ssteds S. 122—49).

I Skilling-Magazin 1857, No. 42 og 43: De geistlige Ridderordener; No. 47: Ægyptiske Mumier; No. 48—51: Galilei og Newton.

I Illustreret Nyhedsblad *1855*, No. 51 og *1856*, No. 10: Philologisk-philosophiske Indlæg i Norskhedsstriden (jfr. „Sendebrev fra Petronius" i Aftenbl. 1856, No. 14 fg.)

I Christiania-Posten 1858, No. 69: Grev Esser, tragisk Drama af H. Laube; No. 103: Hertz's Debatten i Politievennen; No. 113: Bj. Bjørnsons Halte-Hulda; No. 165: Ibsens Hærmændene paa Helgeland.

I Morgenbladet 1870, No. 21: Et Indlæg i den Gunnerus—Dietrichsonske Strid.

I Dagbladet *1879*, No. 86, 91, 103, 108 og 120: Anmeldelse af filosofiske Skrifter af Frants Grung, G. Th. Mejdell og Hans Jæger (se disse); No. 318 fg.; Om W. Dons's Forelæsninger. — *1883*, No. 144: Hvad strides vi om? (jfr. Aftpst. s. A. No. 128 A); No. 250: Foredrag paa Grundtvigs Hundredaarsfest (jfr. Mrgbl. s. A. No. 268 B af F. Lochmann); No. 321: Ved Lutherfesten.

Lyng, Martin Throne, foregaaendes Broder, er født 3 Septbr. 1832. Han uddannedes til Agronom ved Landbrugsskolen i Hohenheim, hvor han tog Examen 1854, blev ved sin Hjemkomst overdraget Bestyrelsen af Nordlands Amts Landbrugsskole og ansattes 1863 som Lærer ved den højere Landbrugsskole paa Aas. I 1873 blev han ansat som Undertoldbetjent i Throndhjem, hvorfra han 1875 forflyttedes i lignende Stilling til Kristiania. Den 12 Septbr. 1878 blev han udnævnt til Overtoldbetjent (senere Toldkontrollør) i Molde, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 4 Marts 1892.

* 5 Juli 1860 *Therbora Dorothea Lange* († i Thjem 28 Juni 1874), D. af ovennævnte Rektor paa Lillehammer U. F. Lange.

Jfr. D. Thrap: Familjen Bonnevie, 2. Udg., S. 39 fg., jfr. S. 59.

Om Fodernøden. (Aftrykt efter Morgenbladet.) Chra. 1876. 8. 12 S.

Om Malkekvægets Fodring. Kra. 1881. 16. 22 S. — [3. Udg.] Kra. 1883. 16. 22 S., 1 Bl. — [Ny Udg.] Kra. 1886. 16. 22 S., 1 Bl.

I Tidsskrift for det praktiske Landbrug, udg. af Landmark, *II.* 174—187: Om et Par af Planternes Næringsstoffe. — *III.* 19—22: Om Leiesæd, dens Aarsager og Maaden, hvorpaa den modvirkes; S. 105—114: Om Betingelserne for at Engvanding kan lønne sig.

Han redigerede 1875 fg. Aftenbladets Landbrugstidende og skrev der adskillige Artikler af landøkonomisk Indhold.

Lysholm, Jørgen Bernhoft, Søn af Grosserer i Throndhjem, Stadshauptmand og Justitsraad *Nicolai L.**) (f. 1761, † 1814) og *Martha Angell Bernhoft* (f. 1764, † 1826), blev født i Throndhjem 17 Marts 1796. Efter Faderen overtog han Ejendommen «Lysholmsminde» ved Hladehammeren i Throndhjem med de derværende Fabrikanlæg og rejste 1818 til Berlin for at studere kemisk Teknologi. Efter Tilbagekomsten anlagde han i Throndhjem 1821 et Brændevinsbrænderi forenet med en Destillationsfabrik, hvor han lod producere den senere saa bekjendte «Lysholms Akvavit». Han blev 28 Juli 1833 udnævnt til Stadshauptmand i Throndhjem, fra hvilken Stilling han efter Ansøgning erholdt Afsked 13 Marts 1839. Han blev 1839 Medlem af Norges Banks Repræsentantskab og blev 1832 valgt til Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem, hvis Kasserer han var fra 1840. Han døde 23 Septbr. 1843 paa Hjemvejen fra en Baderejse til Wiesbaden i Frankfurt am Main, hvor han blev begravet.

* 26 August 1822 *Hedevig Brecher Krabbe* (f. paa Gaarden Gjølme i Orkedalen 28 Juli 1800, † i Throndhjem 7 Maj 1862), D. af Oberst Ole K. og Dorothea Marie Angell.

Jfr. Stamtavle over Slægten Bernhoft, S. 204, cfr. S. 72 fg.

I Morgenbladet 1836, No. 306: Bemærkninger ved Indstillingen ang. den kgl. Prop. til Lov om Brændeviinsbrænden og Brændeviinssalg.

Løberg, Jens Andreas, efterfølgendes Brodersøn og Søn af Adjunkt, senere Toldskriver *Nils Peter L.* († 26 Febr. 1885) og *Julie Cecilie Hopstock* (f. 28 April 1818), er født i Bergen 24 Septbr. 1849, blev Student med Laud fra sammes Kathedralskole 1867 og medicinsk Kandidat med Laud i Juni 1875, hvorefter han til Maj 1876 var Kandidat ved Rigshospitalet og derpaa til Høsten 1878 Amanuensis hos Dr. Dedichen paa Modum. Fra Nytaar 1879 praktiserede han som Privatlæge i Jævnaker og udnævntes 29 Septbr. 1881 til Distriktslæge i Lyngdal. Med Permissjon fra dette Embede var han fra 15 Oktbr. 1884 i

*) Han er Forf. af de to Smaaskrifter: 1) Tanker, hvorledes Sildefiskeriet kunde blive mere betydeligt Thjem 1792. 8.; og 2) Underretning om en ny Næringsgren for den flittige Bondemand i Norge Thjem 1801. 4.

3 Aar Reservelæge ved Rigshospitalets kirurgiske Afdeling A, hvorpaa han atter overtog Embedets Bestyrelse, indtil han 1891 tog Afsked fra samme, da han var bleven ansat som Overlæge ved Throndhjems Amts Sygehus.

* 31 Oktbr. 1881 *Petra Fredrikke Christiane Moltzau* (f. i Hurdalen 28 Maj 1848), D. af Løjtnant Poul Andreas M. og Marie Kirstine Hassel.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg. II. 66.

I Norsk Mag. f. Lægevidenskaben [3. Række] *X.* (1880), S. 303 fg.: Et Tilfælde af sympatisk Oftalmi; S. 677—86: Pneumoni i Jevnakers Præstegjæld i Aaret 1879. — *XIII.* 500—513: Kopper i Lyngdal i Aaret 1882. Med et Kart.

I Klinisk Aarbog III. (1886), S. 184—216: Om Hofteledbetændelsens Diagnose og Prognose.

Løberg, Ole Nicolai, Søn af Forvalter ved Kongsbergs offentlige Fattigvæsen og Bogholder ved Kongsbergs Sølvverk *Andreas L.* (f. 8 Maj 1779, † 11 Jan. 1839) og *Anne Olsdatter Berg* (f. 1780, † 11 Decbr. 1842), blev født paa Gaarden Nillestad i Sandsvær Prestegjæld 26 Januar 1804, blev Student med Haud fra Drammens Skole 1823 og theologisk Kandidat med Laud i August 1826. Han blev 9 Marts 1827 udnævnt til Sogneprest til Vikedal og 14 Januar 1837 til Provst i Ryfylkes Provsti. Han mødte som 2den Repræsentant fra Stavanger Amt paa Storthinget i 1839, 1842 og 1845 (Medlem af Næringskomiteen No. 1 og No. 2). Under det sidste Storthings Samvær blev det i Møde for lukkede Døre 12 Aug. 1845 efter Indstilling fra Fuldmagtskomiteen enst. besluttet, at han indtil videre ikke kunde indtage sit Sæde i Storthinget, da han ved højeste Res. af 2 Aug. s. A. var befalet suspenderet fra sit Embede og undergivet Justitsens Tiltale. Ved Provsteretsdom af 29 Oktbr. 1845, stadfæstet ved Kristiania Konsistorialrets Dom af 9 Januar 1846, ved hvilken sidste der blev akviesceret, blev han fradømt sine Embeder. Senere levede han i mange Aar paa Gaarden Solhejm ved Bergen og kastede sig særlig over Studiet af vore Fiskeriers Historie og Økonomi, til hvilke Studier han flere Gange fik offentlig Rejseunderstøttelse, bl. a. i 1866 af Rathkes Legat for at undersøge Finmarkens Fiskerier. Ved Fiskeriudstillingen i Boulogne-sur-mer i 1866 fik han Sølvmedalje for sine Skrifter over Norges Fiskerier. I sine sidste Aar boede han paa Veblungsnes, hvor han døde 22 Novbr. 1868.

* 1) *Wilhelmine Petrine Egidius* († paa Solhejm ved Bergen 26 August 1860), D. af Toldkasserer E. i Drammen.

* 2) *Ida Helene Nilsen.*

Nekrolog i Aftenbladet 1868, No. 274, cfr. No. 276. Jfr. Storth.-Forhandl. 1845, IX. 27 fg.; B. Moe: Efterretn. om Storthingsmænd, S. 100; O. A. Løwold: Præstehistorier og Sagn fra Ryfylke (Stavanger 1891), S. 115 fg.; Statsraad J. H. Vogts Optegnelser, S. 293; Ellevte ord. Storthing, S. 89—91.

Ellevte ordentlige Storthing, en Samling af Karakterskildringer. [Af N. N. Dahl og O. N. Løberg.] Chra. 1845. 8. 107 S. (Jfr. dette Værks B. II. 117. Som Modskrift udgav P. Hjelm Hansen anonymt Skriftet „Norges Storthing 1845". Chra. 1846. 8.)

Norges Fiskerier. [Udg. af Selskabet for Norges Vel.] Chra. 1864. 8. XI S., 323 S. (Anm. [af M. G. Hetting] i Aftbl. 1864, No. 195, jfr. Bemærkninger No. 200; i Morgbl. 1864, No. 295 og 1865, No. 172, jfr. Aftbl. s. A. No. 167; i Aftonbl. Juli 1865.)

Skriftemaal og Altergang. En Samling udvalgte Kommunionsbetragtninger. Efter det Tydske af O. N. Løberg. Chra. 1864. 8. XI S., 119 S. Udkom senere uden Oversætterens Navn og med omtrykt Titelblad:

Udvalgte Kommunionbetragtninger. Tildels efter Benjamin Schmolcks „Das Kommunionbuch". Chra. 1865. 8. XI S., 119 S.

Brudstykker af O. N. Løbergs Indberetning om hans i Vinteren 1867 foretagne Undersøgelser af de finmarkske Fiskerier. Aftryk af Aftenbladet. Kra. 1867. 8. 57 S.

I Skilling-Magazin 1865, No. 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 og 51: Fetaljebrødrene i Bergen, en Episode af Byens Historie fra det femtende Aarhundredes første Fjerdepart. [Historisk Fortælling. Anonymt.]

I Aftenbladet skrev han fra 1864 af stadige Oversigter og Redaktionsartikler om Landets forskjellige Fiskerier, navnlig Saltvandsfiskerierne. Af hans mange anonyme Artikler i dette Blad anføres: i Aarg. *1864*, No. 250 og 251: Om en Beskyttelse for vore Fiskerier (jfr. No. 253, hvortil Svar fra L. i No. 261); No. 285: Lidt om videnskabelige Undersøgelser af vore Fiskerier. — *1865*, No. 168: Om to historiske Hypotheser; No. 175: En Foranstaltning angaaende Ferskvandsfiskerierne; No. 200: Lidt om Søndagsfiskeriet under vore Vaarsildfiskerier; No. 228: Fiskeriudstillingen i Bergen. — *1866*, No. 55: Lidt om Hjortejagten; No. 78: Nogle Ord om Fiskerierne i Mjøsen; No. 109: Engelske Theoriers Anvendelse paa vore Fiskeriforhold (jfr. Morgenbl. s. A. No. 144); No. 253: Om almindeligt Opsyn med vore Ferskvandsfiskerier; No. 272: De skotske Sildefiskerier; No. 304: Vore Indlandsfiskerier. — *1867*, No. 125, 164, 166, 182, 195 og 289: Billeder fra Finmarken; No. 169: Endel Bemerkninger om det nordlandske Storsildfiskeri. — *1868*, No. 2, 3, 5, 6, 8 og 9: Brudstykker af en Indberetning om de i Vinteren 1867 foretagne Undersøgelser af de finmarkske Fiskerier; No. 49, 50, 51 og 53: Røldal; No. 118: Et Par Bemærkninger i praktisk Retning betræffende Sponviksfiskeriet; No. 237: Smaabændte Vaarsildgarn; No. 207, 208 og 209: Den paatænkte nye Lov for Finmarksfiskerierne; No. 262: Redegjørelse.

I Bergensposten *1861*, No. 67, 68, 70, 71, 75, 79, 81, 82, 83, 85, 88, 89, og *1862*, No. 1: Brudstykker af et utrykt Skrift om Norges Fiskerier. (Anonymt.)

Løberg, Timandus Jonas, foregaaendes Broder, blev født paa Kongsberg 29 Januar 1819, blev, privat dimitteret, Student med Haud 1838 og medicinsk Kandidat med Laud i Novbr. 1845. Han bosatte sig derefter i Bergen, hvor han fra 1 Oktbr. 1849 var ansat som Under-

læge ved Lungegaardshospitalet og St. Jørgens Hospital, indtil han 1 Maj 1857 blev Læge ved Plejestiftelsen for Spedalske No. 1. Han var desuden fra 1 Septbr. 1854 til 30 April 1858 konst. som Kompagnikirurg i Bergen. Fra 1 Jan. 1858 blev han ansat som Overlæge for den spedalske Sygdom i søndre Distrikt — fra 9 Maj 1863 med Bestalling som Embedsmand — og ved sin Kollega O. G. Høeghs Død 1863 udnævntes han til eneste Overlæge for den spedalske Sygdom. Den 15 Aug. 1875 blev han udnævnt til Direktør for Rigshospitalet og Fødselsstiftelsen i Kristiania, fra hvilket Embede han efter Ansøgning erholdt Afsked med Pensjon 23 Febr. 1882. Han var Formand i den ved Lov af 6 Juni 1863 anordnede Kommissjon for almennyttige Foranstaltninger ved Vaarsildfisket og var fra 1877 til 1880 Medlem af Bygningskommissjonen for Opførelse af det nye Rigshospital, i hvilken Anledning han paa offentlig Bekostning rejste i Udlandet flere Maaneder i 1877 for at gjøre sig bekjendt med derværende Hospitaler. I Bergen var han fra 1866 i en længere Aarrække Medlem af Kommunestyrelsen, bl. a. i 5 Aar af Formandskabet, og mødte derhos som Repræsentant fra Bergen paa Storthinget 1865—66, 1871—73 og 1874—76 (Medlem af Budgetkomiteen). Han var Medlem af det kgl. norske Videnskabers Selskab i Throndhjem. Han døde i Kristiania 3 April 1882.

* 3 Juni 1851 *Magdalene Margrethe Koren Greve* (f. i Tønsberg 12 Novbr. 1827, † i Kra. 10 Septbr. 1891), D. af ovfr. nævnte res. Kapellan Arnt Wittendorph G.

Jfr. Kiær: Norges Læger, 2. Udg., II. 67 fg.; Biogr. Lex. d. hervorrag. Aerzte IV. 25.

Aarsberetning for 1858 fra Overlægerne for den spedalske Sygdom O. G. Høegh og T. J. Løberg. Chra. 1859. 4. 55 S. (Heri er af L. S. 13—24 med 7 Tab. og et Anhang S. 27—37.) — **Samme for 1859.** Chra. 4. (Heri er af L. S. 16—28 med 10 Tab.) — Samme for 1860 er trykt i Norges off. Statistik, udg. i 1861, *C.* No. 5: Tabeller over de Spedalske i Norge (hvori L.'s Beretning findes S. 25—49 med 9 Tab.). — Samme for 1861 er trykt i Norges off. Statistik, udg. i 1862, *C* No. 5 (hvori L.'s Beretning findes S. 31—40 med 10 Tab.) — Aarsberetningerne for 1862—74 udgaves af L. alene og i dem leverede han Tabeller over Tilgang og Afgang af Spedalske for de enkelte Aar i og udenfor Stiftelserne m. m., derhos almindelige Beretninger for Aarene 1862—70 og økonomiske Beretninger for Stiftelserne for Aarene 1863—74. (Jfr. Distriktslæge Thv. Buchholz's Artikler i Morgbl. 1874, No. 152 B og 188 B: «Folkets Helse belyst ved Overlæge Løbergs Statistik vedkommende Spedalskheden, trykt 1873».)

Beretning om Anvendelsen af det ifølge Lov af 6te Juni 1863 ved Udførselsafgift af saltet Vaarsild dannede Fond. Bergen 1866. 8. 56 S. (Trykt som Tillæg til Nordre Bergenhus Amtsformandskabs Forhandlinger for Aaret 1866.)

I Norsk Mag. for Lægevidenskaben, 2den Række *III.* (1849), S. 177—94: St. Jørgens Hospital i 1847; S. 271—312: Cholera i Bergen. — *IV.* S. 217—24: St. Jørgens Hospital i 1850.

I Morgenbladet 1870, No. 109: Om Spedalskheden.

Løchen, H A, Gaardbruger paa Gaarden Kjustad i Fet Prestegjæld.

Om Fløbeſtel ved Fedtſund. Kra. 1869. 8. 32 S.

Før og nu. Ingen Grundlovsforandring for Tiden. (Aftryk af „Morgenbladet" 1881.) [Kra. 1881.] 8. 8 S.

Løchen, Herman, Søn af Kjøbmand og Brænderiejer først i Drøbak, senere i Kristiania og tilsidst paa Gaarden By i Stjørdalen *Ole (Evenssøn) L.* (f. i Kra. 1792) — Slægten stammer fra Gaarden Løken i Fet — og *Randine Margrethe Thaasen,* en Faster af ndfr. nævnte Lektor J. E. Thaasen, blev født i Drøbak 24 August 1822, opdroges fra sin tidligste Barndom i Kristiania, hvor han i sin Ungdom fik Ansættelse ved Hauges Brænderi, men rejste omkring 1843 nordenfjelds, hvor han fra 1847 var Ejer af Gaarden Sundnæs i Inderøen. I Aarenes Løb drev han denne op til et Mønsterbrug for Bygderne deroppe og udvidede paa mange Maader Virksomheden; men daarlige Konjunkturer og Mangel paa tilstrækkelig Driftskapital tvang ham tilsidst (i 1875) til at stanse Driften, og kort før sin Død 2 Maj 1876 maatte han se sit hele Bo overgivet i Skifterettens Hænder. Han mødte som Repræsentant fra nordre Throndhjems Amt paa Storthinget 1857 (Budgetkomiteen) og paa det overordentlige Storthing 1858. Han var desuden en i sin Bygd i offentlige Anliggender stærkt benyttet Mand: Formandskabets Ordfører i flere Aar, Medlem af Bestyrelsen for Amtets Landhusholdningsselskab, Direktør for Amtets Landbrugsskole, for Dampskibsselskabet, Medlem af Amtets Jernbanekomite i 1873, m. v.

* 1848 *Anna Margarethe Jenssen,* D. af Godsejer Anton J. i Mosviken.

Nekrologer i Indherredposten 1876, No. 35; i Nordenfjeldsk Tidende No. 35 [af Aug. Holth]; i Thj. Stiftsavis, m. fl. Jfr. A. O. Vinje: Ferdaminni, II. 62—66.

I forskjellige Blade nordenfjelds (bl. a. i Indherredsposten, i Nordre Thjems Amtstidende og i Nordenfjeldsk Tidende) skrev han i 60- og 70-Aarene adskilligt under Merket *H—n,* navnlig om Landbrugsanliggender og andre praktiske Emner. Desuden er i disse Blade trykt ikke faa Taler af ham ved forskjellige Anledninger, ligesom en hel Del Lejlighedsdigte blev trykt i Aarenes Løb dels i de nævnte og andre Blade, dels særskilt. Et paa Dødslejet skrevet Digt «Til Venner og Veninder» findes i Indherredsposten 7 Marts 1876 (besvaret af Jørgen Moe i et Digt, dat. 22 April 1876) og et andet fra samme Tid «Søvnløse Nætter» tryktes kort efter hans Død i et andet Blad.

Løken, Håkon, foregaaendes Søn er født paa Sundnæs i Inderøen 9 Novbr. 1859, gik igjennem Throndhjems Kathedralskole, blev Student med Laud 1877 og juridisk Kandidat med Laud 1884. Han fik s. A. Bevilling som Overretssagfører i Throndhjem, hvor han først var Advokatfuldmægtig og derefter fra 1885 drev Sagførerpraxis. Fra Nytaar 1889 blev han ansat som Redaktionssekretær ved «Dagsposten», hvis navngivne Redaktør han har været siden 1 Juli 1890.

I Dagsposten skrev han i Januar—Mai 1880 en Række væsentlig politiske Breve fra Kristiania. Senere leverede han i Aarene 1885—88 Bidrag af forskjellig Slags (foruden om Norges indre Politik ogsaa om Literatur, Theater og Musik, m. m.) til samme Blad, til hvis Redaktion han knyttedes som fast Medarbejder fra Nytaar 1889, hvorefter han fra 1 Juli 1890 har været ansvarlig Hovedredaktør af dette Blad saavelsom af dets mindre Udgave Trønderen.

Han var Redaktionssekretær og Forretningsfører ved Nyt Tidsskrift 1882—83. — Lejlighedsvis skrev han et og andet i Dagbladet og i Verdens Gang i Aarene 1885—88.

Løkke, Jakob Olaus, Søn af daværende Snedkersvend i Throndhjem, senere Snedkermester paa Tromsø *Ole Olsen L.* († 24 Oktbr. 1866, 68 Aar gl.) og *Hanna Jakobsdatter Bugge*, blev født i Throndhjem 13 Febr. 1829, blev 1839 Elev af Tromsø Skole, hvorfra han blev Student med Laud 1848. Uagtet trange Kaar i Studenterdagene nødte ham til at søge Sysselsættelse ved Undervisning, tog han allerede i Decbr. 1852 filologisk Embedsexamen med Laud. Den 28 Februar 1855 blev han udnævnt til Adjunkt ved Lillehammers Skole, ved hvilken han allerede siden Begyndelsen af 1854 havde været ansat som Lærer. Herfra blev han den 6 Maj 1861 forflyttet som Adjunkt til Kristiania Kathedralskole, hvor han den 4 Oktbr. 1862 blev Overlærer og hvis Sekretær han desuden var til sin Død. Han foretog oftere i videnskabeligt Øjemed Rejser i Udlandet, tidligere til Tyskland, senere især til England. Et Par Gange havde han offentlige Stipendier til disse Rejser, saaledes bl. a. i 1863, da han deltog i det i Meissen afholdte Aarsmøde af tyske Filologer og Skolemænd. I 1869 deltog han i den skandinaviske Retskrivningskongres i Stockholm og var et virksomt Medlem af Komiteen, som formulerede dette Mødes Beslutninger. Han var 1864 en af Hovedmændene ved Stiftelsen af det skandinaviske Selskab i Kristiania, hvis Sekretær han var den hele Tid, Selskabet bestod, og var Medlem af Bestyrelsen for Folkeoplysningsselskabet i Kristiania. Under sit Ophold paa Lillehammer var han i flere Aar Ordfører i Formandskabet. Han var Medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania (1867) og blev 1878 R. N. O. Han døde pludselig i Berlin 29 Septbr. 1881 paa Hjemvejen fra et Badeophold i Karlsbad.

* 2 Januar 1856 *Inger Marie Birgitte Hald* (f. i Øjestad 13 Maj 1830), D. af ovfr. nævnte Sogneprest til Ringebu Nils Chr. H. og Maren Otte Fürst.

Portræt med Biografi af N. Th. Wallem i Ny ill. Tid. 1881, No. 42. *Nekrologer* i Mrgbl. 1881, No. 271 A [af Dr. L. Daae]; i Aftpst. s. A. No. 227 A [af J. B. Halvorsen]; i The Academy 15 Oktbr. 1881 af Edm. W. Gosse (jfr. Morgbl. s. A. No. 290 A, hvortil Bemærkninger i Dagbl. No. 278 [af A. Garborg]).

Modersmaalets Formlære i udførlig Fremstilling. **Chra. 1855.** 8. VIII S., 208 S, VI S. (**Anm. af P. A. Munch i Ill. Nyhedsbl. 1855, No. 40; af Sophus Bugge i Morgbl. s. A. No. 334; af P. A. Claussen i Chra.-Posten s. A. No. 2552, hvortil Svar fra L. i No. 2584 og Tilsvar fra C. i No. 2590; [af Lyngby] i Fædrel. [Kbh.] 1856, No. 90.**)

Tydsk Grammatik [**Formlære**], **nærmest bestemt for de Lærde- og Middelskolernes Fællesklasser. Chra. 1856.** 8. VII S., 137 S. — **2den forøgede og forbedrede Udgave med Titel: Tydsk Formlære til Skolebrug. Chra.** 1865 [ɔ: 1864]. 8. IV S., 138 S.

Verberne i Engelsk, schematisk ordnede og inddelte. (**Aftryk af Indbydelsesskrift til Hovedexamen i 1858 for Lillehammers Lærde- og Realskole.**) [**Lillehammer** 1858.] 8. 23 S.

Tydsk Syntax til Skolebrug. Chra. 1863. 8. VI S., 134 S., 1 Bl.

Modersmaalets Grammatik til Skolebrug. Chra. 1865. 8. IV S., 140 S. (**Anm. [af G. A. Krohg] i Aftbl. 1865, No. 142; i Aftpst s. A. No. 259**). — **2den forbedrede Udg. Chra.** 1866. 8. VI S., 140 S. — **Fjerde Udg. Kra.** 1871. 8. IV S., 156 S. — **Femte Udg. Kra.** 1874. 8. — **Sjette Udg. Kra.** 1876. 8. IV S., 156 S. — **Syvende Udg. Kra.** 1879. 8. VIII S., 156 S.

Bidrag til Bestemmelsen af Modus i de afhængige Udsagnssætninger og Spørgesætninger i Tydsk. (Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Kathedralskole 1863.) Chra. 1863. 8. 55 S.

Kort Omrids af Modersmaalets Grammatik. Chra. 1865. 8. 2 Bl., 36 S. — 2det Oplag. Chra. 1866. 8. 40 S. — 7de Opl. Chra. 1871. 8. 40 S. — 8de Opl. Chra. 1872. 8. — 9de Opl. Chra. 1873. 8. — 10de Opl. Chra. 1874. 8. — 11te Opl. Chra. 1875. 8. — 12te Opl. Chra. 1875. 8. — 13de Opl. Chra. 1876. 8. — 14de Opl. Kra. 1877. 8. 40 S. — 15de Opl. Kra. 1879. 8. 40 S. — 16de Opl. Chra. 1881. 8. 40 S. — Syttende Opl. [Besørget af D. F. Knudsen.] Kra. 1882. 8. 40 S.

Om Expeditionschef H. Nissens foreslaaede nye Ordning af vort høiere Skolevæsen. (Separataftryk af Artikler i Morgenbladet.) Chra. 1865. 8. 40 S. (Et lidet Supplement hertil af Forf. i Mrgbl. 1865, No. 102.)

Skole-Anliggender. Chra. 1866. 8. 37 S (Særskilt Aftryk af Ill. Nyhedsbl.)

Tydsk Grammatik til Skolebrug. Anden Udgave af Tydsk Formlære og Tydsk Syntax. Kra. 1868. 8. IV S., 2 Bl., 210 S. — Tysk Grammatik til Skolebrug. [2. Udg.] Tredje Udgave af Tysk Formlære og Tysk Syntax. Kra. 1870. 8. IV S., 1 Bl., 210 S. — [3. Udg.] Fjerde, forbedrede Udgave af Tysk Formlære og Tysk Syntax. Kra. 1874. 8. 3 Bl., 210 S. — [4. Udg.] Femte Udgave af Tysk Formlære og Tysk Syntax. Kra. 1876. 8. 3 Bl., 210 S. — [5. Udg.] Sjette Udgave af Tysk Formlære og Tysk Syntax. Chra. 1879. 8. 2 Bl., [illegible]19 S. — [6. Udg.] Syvende udgave af tysk formlære og tysk syntax besørget af [illegible]ohansen. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 206 S., 1 Bl.

Engelsk Grammatik til Skolebrug. Kra. 1867. 8. (Anm. af K. i Tidsskr. f. Philol. VII. 363 fg.) — Anden forbedrede Udgave. Kra. 1869. 8. VIII S., 151 S. — Tredie Udg. Kra. 1873. 8. — Fjerde forbedrede og forøgede Udg. Kra. 1876. 8. VI S., 166 S. (Anm. af Sproglærer J. Dahl i „Verdens Gang" 1877, No. 113, 114 og 117). — Femte forbedrede Udg. Chra. 1878. 8. 3 Bl., 168 S. — Sjette Udg. Chra. 1881. 8. VI S., 168 S.

Engelske Stiløvelser. Kra. 1869. 8. 2 Bl., 113 S. (Anm. af J. L. K. i Tidsskr. f. Philol. VIII. 150 fg.) — 2den forøgede Udg. Kra. 1872. 8.

Kortfattet engelsk Grammatik. Kra. 1870. 8. 1 Bl., 64 S. — Andet Oplag. Kra. 1872. 8. 2 Bl., 64 S. — Tredie Oplag. Chra. 1879. 8. 2 Bl., 64 S. — Fjerde forøgede udgave ved Aug. Western. Kra. 1883. 8. 2 Bl., 74 S.

Beretning om det nordiske Retskrivningsmøde i Stockholm 25de til 30te Juli 1869 ved Jakob Løkke. Kra. 1870. 8. 2 Bl., 63 S. (Anm. af C. Lindstrøm i «Theori og Praxis» II. [Kbv. 1870], S. 226—239.)

Tydske Læsestykker med oplysende Anmærkninger, udgivne til Skolebrug. Første Afdeling: For Mellemklasserne. Kra. 1871. 8. VIII S., 239 S. Anden, forbedrede Udgave. Kra. 1875. 8. VIII S., 240 S. — Anden Afdeling: For de høiere Klasser. Kra. 1872. 8. V S., 232 S.

Bogtrykkerkunstens Opfindelse og første Udbredelse. (Foredrag for Menigmand efter Foranstaltning af Selskabet for Kristiania Bys Vel. No. 4.) Kra. 1871. 8. 24 S. (Særskilt Aftryk af „Folkevennen", 20de Aarg., 1871.)

Kortfattet Tydsk Grammatik. Kra. 1868. 8. 2 Bl., 76 S. — Anden Udgave. Kra. 1871. 8. 80 S. — Tredie Udgave. Kra. 1876. 8. 80 S. — Fjerde Udgave. Chra. 1878. 8. 80 S. — Femte udgave besørget af J. Johansen. Kra. 1883. 8. 80 S.

Samling af Exempler til Indøvelse af Grammatikkens Begyndelsesgrunde. Drammen 1869. 8. 29 S. — Andet Oplag. (Med Henvisninger til Løkkes Omrids af Modersmaalets Grammatik.) Drammen 1870. 12. — Tredie, noget forøgede Oplag. Drammen 1876. 8. 36 S. — Fjerde Oplag. Drammen 1877. 8. 36 S. — Femte Oplag. Drammen 1879. 8. 38 S. — Sjette oplag. Med henvisninger til Løkkes omrids af modersmaalets grammatik syttende oplag. Drammen 1882. 8. 37 S.

Engelske Forfattere i Udvalg. Med biografiske Indledninger og Anmerkninger og 1 Pl. Kbhvn. 1875. 8.

Engelsk Læsebog for Begyndere. Kbhvn. 1878. 8. — Andet Oplag. Kbhvn. 1882. 8. 182 S. — Tredie udgave. Med tilføiet udtalelære og tilbageoversættelsesøvelser ved K. L. Sommerfelt. Kbhvn. 1887. 8. 224 S. (Anm. [af Joh. Storm] i Mrgbl. 1887, No. 422; i Politiken 1887, No. 231 af J. M.)

Engelsk Læsebog for Mellemklasserne. Med oplysende Anmærkninger. 2den noget forøgede Udgave. Kbhvn. 1878. 8. — Tredie Udgave. Kbhvn. 1883. 8. 312 S.

Engelske Stiløvelser. [Første Samling.] Med en Oversigt over de engelske Præpositioners Brug, og en kortfattet engelsk Synonymik. Af D. F. Knudsen og Jakob Løkke. Chra. 1877. 8. 256 S. — Supplement til 1ste Udg. Kra. 1878. 8. 63 S.

Engelske Stiløvelser for Realgymnasierne. Af D. F. Knudsen og Jakob Løkke. Anden Samling. Chra 1880. 8. 2 Bl., 155 S.

Læsebog i Modersmaalet for Middelskolen. Udg. af Jak. Løkke og Chr. Schive. Første Afdeling: For de lavere Klasser. Chra. 1879. 8. XII S., 472 S. — Anden Afdeling: For de høiere Klasser. Med 12 Tegninger. Chra. 1879. 8. VIII S., 567 S.

Skizzer i Udvalg af Charles Dickens. Med oplysende Anmærkninger udgivne af Jakob Løkke. Chra. 1881. 8. 4 Bl., 217 S. (Anm. [af N. Th. Wallem] i Aftenbl. 1881, No. 23; i Mrgbl. s. A. No. 28 A [af D. F. Knudsen]; i Berg. Tid. 1882, No. 11 af Sproglærer J. Dahl; i Berl. Tid. 1881, 29 Jan., cfr. Morgbl. No. 32 A.)

I Indbydelsesskrift fra Lillehammers Lærde- og Realskole *1857*: Tydsk Syntax. I. Kasuslære. IV S, 103 S. — I samme *1858*, S. 25–47: Verberne i Engelsk, schematisk ordnede og inddelte. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Indbydelsesskrift fra Christiania Kathedralskole 1873 og 1874 meddelte han som konst. Rektor Skoleefterretninger for Aarene 1872—73 og 1873—74.

I Den norske Tilskuer, udg. af L. Kr. Daa, 1853, No. 20: Recension af Autenrieths engelske Grammatik.

I Illustreret Nyhedsblad forskjellige dels oversatte, dels originale Bidrag, hvoraf merkes: I Aarg. *1853*, No. 26: Biografi af Rektor F. M. Bugge; No. 42: Omer Pascha; No. 44: Nicolai Paulowitsch. — *1854*, No. 11: Th. B. Macaulay. — *1855*, No. 3 og 4: Jacob Grimm. — *1856*, No. 33: Anmeldelse af Aristophanes' „Fuglene", overs. af F. L. Vibe. — *1863*, No. 42, 43, 45 og 46: De skandinaviske Lærdes Arbeider for oldnordisk Sprog og Literatur i den nyere Tid. Af Th. Møbius. (Meddelt i Overs. efter Forf.s Manuskript); No. 43: Brev fra de tyske Filologers og Skolemænds Møde i Meissen. — *1866*, No. 9, 10 og 12: Skole-Anliggender. (Ogsaa i Særtryk, se ovfr.)

I Forhandl. i det skand. Selskab i Chra., S. 65—67: Bemærkninger om den litterære Forbindelse mellem de skandinaviske Lande; S. 244—46: Tale for Danmark ved Festen 4. Novbr. 1866.

Han var Redaktør af Kristians Amtstidende (Lillehammer, Fol., 2 No. ugentlig) fra Bladets Begyndelse 3 Oktbr. 1855 til dets Ophør 31 Decbr. 1859 (jfr. Aftenbl. 1860, No. 1). Heri skrev han — foruden alle Redaktionsartikler og politiske Oversigter — bl. a. i Aarg. *1855*, No. 10: Lidt om Lillehammer (jfr. No. 16); No. 20: Bør Neutraliteten hæves? — *1856*, No. 4: Lidt om Boghandlere, Bøger og Bogkjøb; No. 9: Et Blik paa Norskheden; No. 49 (og 1857, No. 3 og 4): Om Almuskolevæsenet paa Landet; No. 52—54, 56, 59, 60 og 63: Studentermødet i Upsala 1856; No. 66: Fordum og Nu; No. 96 og 97 og *1857*, No. 11: Om Skandinavismen. — *1858*, No. 10, 15—17, 19 og 20: Christians Amts Repræsentanter paa Storthinget 1857.

I Morgenbladet *1865*, No. 55, 57 og 60: Om Hr. Expeditionschef H. Nissens „Ordning af vort høiere Skolevæsen". (Ogsaa udg. i Særtryk, se ovfr.); No. 69: I Anledning af Hr. Expeditionschef H. Nissens Artikel i Mrgbl. No. 67; No. 78: Svar til Hr. Skolebestyrer Gedde [i No. 76]. — *1866*, No. 307: Tale for Danmark ved det skandinaviske Selskabs Middag den 4 Novbr. — *1878*, No. 35 A: [redacted]løjsning af de store Begyndelsesbogstaver i Substantiverne. (Jfr. No. 39 A af
)

I Aftenbladet *1867*, No. 53: Det skandinaviske Selskab og D'Hrr. Bjørnsons og B. Dunkers Angreb paa samme; No. 56: Hr. Regjeringsadvokat Dunker contra det skandinaviske Selskab [om de forenede Rigers Udenrigsministerium]. — *1868*, No. 42, 60, 61 og 62: Om Sprogudviklingen i Norden. To Foredrag i det skandinaviske Selskab. (Ogsaa trykt i Mrgbl. s. A. No. 51, 72 og 78. Jfr. Bemærkninger i Aftbl. 1868, No. 44, hvortil L.'s Svar i No. 46, cfr. ogsaa Fryhalds Tilsk. s. A. No. 16).

Løkke, Olaus Henriksen, Søn af *Henrik Halvorsen* og *Dorthe Thorsdatter*, er født i Aker 22 Marts 1829, underkastede sig 1 Okbr. 1855 Telegrafistexamen og erholdt Aaret efter Ansættelse som Telegrafist. Den 1 April 1872 blev han ansat som Telegrafinspektør i Romsdals Distrikt med Station i Aalesund, hvilken Stilling han fremdeles indehar.

Skibbrud og Hændelser paa Søen. Med 16 Illustrationer. Overs. fra det Engelske. Stavanger 1867. 8. VI S., 1 Bl., 261 S.

Fortællinger om Skibe og Søfolk. Oversat fra det Engelske. Stavanger 1871. 8. VIII S., 302 S.

To Noveller. Oversat fra Tydsk. Molde 1876. 8.

Blod og Liv eller nogle nyttige Vink til Sundhedens Vedligeholdelse Oversat fra Tydsk. Molde 1877. 8.

Theoretisk-praktisk Telegrafi. Udarbeidet til Brug for Telegraf-Elever. (Trykt som Manuskript.) Aalesund (Bergen) 1877. 8. 4 Bl., 104 S., 3 Pl.

Kystliv eller Pigen fra Søen. Oversat fra Engelsk. Med Illustrationer. Molde 1880. 8. 52 S.

Siden 1880 har han tildels været den anonyme Redaktør af Aalesunds Handels- og Søfartstidende.

Forøvrigt har han leveret Bidrag til forskjellige Blade, dels Oversættelser af Romanføljetoner og andre Artikler, dels originale Opsatser. Blandt disse sidste kan merkes en længere kritisk-polemisk Artikel i Stavanger Amtstidende 187* mod Siegwart Petersens Verdenshistorie som Lærebog for Pigeskoler.

Løvenskiold, Otto Joachim, efterfølgendes Søn, blev født paa Fossum Brug ved Skien 14 Maj 1811, blev Student med Laud fra Skiens Latinskole 1828 og juridisk Kandidat med Laud i Juni 1834. Fra Septbr. 1835 var han Fuldmægtig hos Høiesteretsadvokaterne Petersen og Stang, af hvilke den første tillige var Regjeringsadvokat og hos hvem Løvenskiold fornemmelig udførte de dette Embede vedkommende Forretninger. I Maj 1840 blev han extraordinær, i August s. A. konst. og 25 August 1841 udnævnt til Protokolsekretær i Høiesteret. I de følgende Aar var han derhos til forskjellige Tider konst. Assessor i Kristiania Stiftsoverret. Den 28 Marts 1846 blev han udnævnt til Auditør ved Artilleribrigaden, 10 Juli 1847 til Expeditionssekretær i Finants- og Tolddepartementet og 10 Marts 1854 til Assessor i Høiesteret. Han var Medlem af den i 1856 nedsatte norsk-svenske Kommissjon, hvis Forslag til Ordning af de mellemrigske Toldforhold forkastedes af Storthinget 1857. Fra 1 Januar 1869 til Udgangen af 1876, da han frabad sig Gjenvalg,

var han Ordfører i Kristiania Formandskab. Ved Valget i 1870, blev han, efter sin Skole- og Artiumskammerat Professor Schweigaards Død, valgt til 3dje Repræsentant paa Storthinget, hvortil han gjenvalgtes som 2den Repræsentant for Aarene 1873—76 og som 1ste Repræsentant for 1877—79. Paa Thinget var han i alle ni Aar Medlem af Gage- og Pensjonskomiteen og af Odelsthinget. Ved det nye Valg i 1879 blev han af Valgkollegiet sat ud af Betragtning, efterat han i to Maaneder af den sidste Storthingssessjon havde lidt af den Sygdom, som blev hans Død. (Jfr. Aftenbl. 1879 No. 246, hvor den Henvendelse er gjengivet, som en Deputation fra Haandverks- og Industriforeningen rettede til ham efter Storthingsvalget.) I Begyndelsen af 70-Aarene blev han tilbudt en Plads i Regjeringen, men han afslog saavel denne Kaldelse som en til ham efter Justitiarius Meldahls Død rettet Opfordring om at overtage Justitiarius-Embedet i Højesteret, «for at kunne ofre sig for sin Virksomhed som Storthingsmand, der var det, som mest tiltalte og interesserede ham». Han var en af de ledende Mænd i det skandinaviske Selskab i Aarene 1864—66; han var i en Aarrække lige til sin Død Formand i «Norsk Jæger- og Fiskerforening», var Medlem af Bestyrelsen for «Den norske Haandverks- og Industri-Forening» og blev efter Statsminister F. Stangs Død 1881 Præses i Selskabet for Norges Vel. I August 1875 deltog han efter Indbydelse i det af Londons Lord Mayor foranstaltede Møde af fremragende europæiske Kommunalembedsmænd. Ved Kjøbenhavns Universitets Jubelfest 1879 blev han Æresdoktor i det rets- og statsvidenskabelige Fakultet. Han døde paa sin Ejendom Lille Frogner ved Kristiania 4 August 1882. Han blev 1859 R. St. O. O. og 15 Oktbr. 1868 K.[1] St. O. O. «for fortjenstlig Embedsvirksomhed» samt 1870 K. N. O. og 1875 Stk. N. O.

* 1) 18 Septbr. 1837 *Julie Caroline Helene Wedel-Jarlsberg* (f. paa Bogstad 15 Decbr. 1815, † i Kra. 1 Januar 1840), eneste Datter af Norges Statholder, Grev J. C. H. W-J.

* 2) 16 August 1845 *Eleonora Mansbach* (f. i Kra. 15 Juli 1825, † 12 Oktbr. 1869), D. af Generalløjtnant M.

Portræt med Biografi i Skill.-Mag. 1874, No. 15; Ny ill. Tid. 1882, No. 36. *Nekrologer* i Aftpst. 1882, No. 180 A; i Morgbl. No. 214 B; i Norsk Idrætsblad 1882, No. 32. Jfr. Danmarks Adels Aarbog 1889, S. 304 fg.; Levnedsbeskrivelser af Promoverede (Kbh. 1879), S. 64 fg.; Afholdstaler ved H. G. Heggtveit S. 189—92; Morgbl. 1877, No. 5 [Referat fra en kommunal Æresmiddag for ham].

I Forhandlinger i det Skandinaviske Selskab, S. 232—40: Om det skand. Selskabs Stilling til den norsk-svenske Union. (Foredrag ved Festmiddagen 4 Novbr. 1866.)

I Dunkers Skrift «Justitssagen mod Nicolai Jenssen» er hans *Votum trykt* S 244—52 (Dunkers Bemerkninger herved findes S. 261—68).

I Afholdstaler, udg. ved H. G. Heggtveit («Øre-Bibliothek» No. 75—80), *S. 192—214*: Tale ved aarsmødet i «Den norske forening mod brændevinsdrik» den *6te* novbr. 1868. (Oprindelig trykt i Morgbl. 1868, No. 324 A.)

I Morgenbladet 1867, No. 114: Redegjørelse i Anledning af Angrebene paa det skandinaviske Selskab. (Ogsaa trykt i Aftbl. f. A. No. 95 og oversat i Aftonbl. f. A. No. 113. Jfr. Svar af J. E. Sars i „Vort Land" No. 9.)

Løvenskiold, Severin, Søn af Godsejer, Kammerherre *Severin L.* og *Benedicte Henriette Aall*, blev født i Porsgrund 7 Februar 1777 og fik Undervisning af private Lærere i Hjemmet til 1786, da han blev sendt til et den Gang anseet Opdragelsesinstitut i Wandsbeck ved Hamburg. Efter at være bleven konfirmeret der, blev han overflyttet til Gymnasiet i Eutin, som da bestyredes af den berømte Lærde og Digter J. H. Vosz, hos hvem han blev optagen som Søn i Huset og med hvem han privat læste de græske og latinske Klassikere. Fra 1793 studerede han Bergvidenskaben i Sachsen og Schlesien for at forberede sig til at styre Faderens anseelige Ejendomme. Da denne imidlertid forandrede Planen for hans Uddannelse og ønskede, at Sønnen skulde studere Lovkyndighed ved Kjøbenhavns Universitet, kom han Høsten 1794 til Kjøbenhavn, hvor han i Maj 1796 tog juridisk Embedsexamen med bedste Karakter. Efter et Besøg i Hjemmet, vendte han samme Aars Høst tilbage til Kjøbenhavn, hvor han kort efter udnævntes til Kammerjunker og senere blev ansat som Auskultant i Rentekammeret. Den 10 April 1797 blev han Assessor i Kommercekollegiet og 25 Februar 1801 tillige i Finantskasse-Direktionen, hvor han arbejdede som Sekretær hos Finantsministeren Grev Schimmelmann. Efter Faderens Ønske maatte han tage Afsked Vaaren 1802 for at vende hjem og overtage Bestyrelsen af Fossums Jernverk, som han tilligemed det underliggende Jordegods kort efter afkjøbte Faderen. Den 27 April 1803 blev han udnævnt til Amtmand i Bratsbergs Amt, 1804 til Kammerherre, og da Kongen 1805 havde kjøbt Larviks Grevskab, overdrog han til Løvenskiold at modtage og bestyre samme, hvad denne vedblev til 1811. I 1807 foretog han med sin Hustru af Hensyn til dennes Helbred en Baderejse til Pyrmont og Syd-Tyskland. Paa Tilbagerejsen fik han Efterretning om Englændernes Bombardement af Kjøbenhavn, og efter i Kiel, Regjeringens daværende Sæde, at have konfereret med Kronprinsen, tog han med sin Familje fra Aalborg over til Norge i en liden dansk Jagt, som, da den passerede Fladstrand, antoges besat med Englændere og derfor blev hilset med skarpe Skud fra Kystbatterierne der. Løvenskiold tog da Kommandoen fra Jagtens Skipper, lod stryge Sejl og fik Misforstaaelsen opklaret, hvorpaa Jagten efter 24 Timers Ophold fortsatte Rejsen mellem Skibene af den engelske og den røvede danske Flaade, som just sejlte ud gjennem Kattegat. Uskadt naaede Jagten Hvaløerne, hvorfra Løvenskiold, efter at have afgivet Kronprinsens Ordrer til Prins Christian August, vendte hjem til sit Amt, som han ved Anlæg af Kystbatterier og Organisation af Kystforsvaret samt ved Oprettelse af en privat Provideringskommissjon sikrede mod Overfald og

Hungersnød. I Decbr. 1813 tog han af politiske Hensyn Afsked som Amtmand og mødte derefter 1814 som 1ste Repræsentant fra Bratsbergs Amt ved Rigsforsamlingen paa Ejdsvold, hvor han hørte til de mest fremragende af Grev Wedels Meningsfæller i Spørgsmaalet om Norges Forening med Sverige. Efter dennes Afslutning blev han af Kronprinsen kaldt til Kristiania og tilbudt en Plads i Regjeringen, hvilket Tilbud han afslog, hvorimod han ikke kunde undslaa sig for at modtage Hvervet som Norges Kommissær ved Opgjøret med Danmark. I Forbindelse med dette Hverv udnævntes han 28 Novbr. 1814 til Statsraad, hvorefter han sammen med sin Medkommissær J. H. Vogt begav sig til Stockholm, hvor han deltog i den norske Statsraadsafdelings Forhandlinger til Slutningen af April 1815, da de norske Kommissærer, forsynede med sine Instruktioner, drog til Kjøbenhavn. Da Underhandlingerne her trak i Langdrag, begav Løvenskiold sig Sommeren 1816 til Kristiania for at indhente nye Instruktioner, men udbad sig nu, da heller ikke denne Konference med den i Kristiania tilstedeværende Kronprins og den norske Regjering gav Udsigt til et snarligt Opgjør, at fritages for det ham overdragne Hverv, hvilket indvilgedes. Kort Tid efter afslog han Tilbudet om at gaa som de forenede Rigers Gesandt til Madrid, tog 1817 Afsked fra Statsraadsstillingen og levede nu paa Fossum som Privatmand til 1828, da han modtog Tilbudet om at blive Sommerhjelms Eftermand som Statsminister i Stockholm, hvortil han udnævntes 10 Juli s. A. I 1836 blev han af Odelsthinget enst. sat under Tiltale for Rigsretten, fordi han ikke havde protesteret mod den kgl. Res. af 2 Juli s. A., ifølge hvilken Storthinget blev opløst den 8 s. M. Ved Rigsrettens Dom af 8 Septbr. s. A. blev han — ifølge Vogts Optegnelser med 11 mod 10 St. — idømt en Bod til Statskassen af 1000 Spd. Allerede nogle Dage før Dommen faldt, havde han (3 Septbr. 1836) indgivet Ansøgning om Afsked fra sit Embede, i hvilken Anledning Kongen efter et længere Protokoldiktamen ved Res. af 26 Septbr. s. A. tilkjendegav «Statsminister Løvenskiold sit Ønske om, at han ikke vil berøve Nationen sin Tjeneste og Kongen sine patriotiske og gavnlige Raad». Han blev derefter staaende som Statsminister i Stockholm, indtil han 27 Februar 1841 udnævntes til Grev Wedels Efterfølger som Statholder i Norge. I April forlod han Stockholm og den 5 Maj ankom han til Kristiania for at overtage Rigets højeste Embede. Denne Stilling beklædte han i 15 Aar. Den 10 August 1855 erholdt han efter Ansøgning Afsked, men vedblev efter Kongens Ønske Embedets Bestyrelse til Vicekongens, Kronprins Carls Ankomst 17 Maj 1856. Den 3 Juni rejste han hjem til Fossum, hvor han døde 15 Septbr. Han var 1815 bleven R. N. O. og blev 28 Januar 1816 K. (ɔ: Stk.) N. O., 8 Marts 1829 Seraphimerridder, 21 August 1847 Stk. St. O. O. «for udmærket Statstjeneste», 8 Septbr. 1848 Elephantordensridder og tildeltes 8 Juli 1853 Medaljen for Borgerdaad i Guld. Han var Medlem af det kgl.

norske Videnskabers Selskab i Throndhjem (1829), af *Samfundet för utgifvandet af handskrifter rör. Skandinaviens historia* (1832) og Æresmedlem af *Kgl. Sv. Landtbruks-Akademien* (1837).

* 9 April 1802 *Hedvig Sophie* Comtesse *Knuth* (f. 9 Oktbr. 1784, † 17 Januar 1819), D. af Grev Adam C. Knuth til Liliendal paa Sjæland.

Statholder Severin Løvenskiold. Efter Hs. Excellences efterladte Optegnelser skildret ved Andreas Faye. (Chra. 1857. 8. 25 S. Aftryk af Ill. Nyhedsbl. 1857, No. 48 og 49.) *Portræt med Biografi* af P. Botten-Hansen i Eidsvold-Galleri S. 63—72; i [H. G. Heggtveits] Eidsvoldsmænd (Kra. 1888), S. 43—51. — *Nekrologer* i Ill. Folkeblad [red. af B. Bjørnson] 1856, No. 26; i Morgbl. s. A. No. 260; i Aftenbl. s. A. No 217. — *Om Rigsretssagen mod ham* se — foruden Storthings-Forhandlinger 1836 paa de i F. Bætzmanns Rigsrets-Efterretninger, S. 13, anførte Steder — de særskilt udgivne Skrifter: 1) Protest og Exceptions-Skrift for Hs. Excell. Statsminister m. m Løvenskiold i den mod ham anlagte Rigsretssag (Chra. 1836. 8. Ogsaa udg. paa Svensk og paa Fransk, begge trykte i Stockholm 1836); 2) Formalitets-Procedure og Kjendelse i Rigsretssagen mod Hs. Exc. Statsminister Løvenskiold (Chra. 1836. 8.); 3) Actors Tilsvar i Anledning Defensors Exceptions-Indlæg i den mod Hs. Exc. Statsminister m. m. Løvenskiold anlagte Rigsretssag (Chra. 1836. 8); 4) Realitetsprocedure og Dom i Rigsretssagen imod Hs. Exc. Statsminister Løvenskiold (Chra. 1836. 8.). Jfr. Norsk Retstidende 1836, S. 691-840; B. Moe: Efterretn om Ejdsvoldsmænd, S. 100; Låstbom: Svea och Götha Höfdinga-Minne [III.], S. 7; W. Swalin: Konungens norska och svenska statsråd, S. 6 fg.; F. Bætzmann: Det norske Statsraad 1814—1884, S. 40, 43 fg., 51 fg., 65 fg., 75—94; Statsraad Holsts Optegnelser, S. 247 fg., 258—63; Statsraad Vogts Optegnelser, S. 150—62; Jac. Aalls Erindringer, 2. Udg., S. 399, 411 o. fl. St.; Orla Lehmann: Norge og Nordmændene, S. 96 118; Morgbl. og Den Const. 1836 [i næsten hvert No. Sommeren og Høsten s. A.); Morgbl. 1856, No. 146 [ang. den Æresmiddag, som gaves for den fratrædende Statholder, med Referat af L.'s Tale ved denne Lejlighed]; Aftenbl. 1856, No. 118 og 122.

Bemærkninger i Anledning af den Indstilling, som den af 7de ordentlige Storthing til at gjennemgaa Statsraadets Protocoller nedsatte Committee har forelagt Odelsthinget under 22de Juli 1833, og den af Odelsthinget dertil afgivne Beslutning. Chra. 1833. 8. 27 S.

Løvstad, Theodor Julius, Søn af Borgerhoboist *Ole Hansen L.* (f. 25 Februar 1814, † 11 August 1880) og *Anne Larsdatter Gystad* (f. 12 August 1812, † 26 Juni 1864), er født i Kristiania 2 Septbr. 1843 og fik i 14 Aars Alderen Ansættelse ved 2den Brigades Musikkorps, hvor han blev staaende i 10 Aar og modtog sin musikalske Uddannelse under Vejledning af Sperati. Ved Læsning paa egen Haand fortsatte han ved Siden heraf sin almindelige Uddannelse, besøgte i Slutningen af sin militære Tjenestetid Heltbergs Latinskole og blev, dimitteret af denne, Student i 1869. Studier ved Universitetet var der imidlertid ikke Lejlighed for ham til at fortsætte, og han tog atter fat paa Musiken som Levebrød, var i en Række af Aar Kapelmester først paa Møllergadens

Trykt 14 Maj 1892.

Theater, senere paa Tivoli, i de senere Aar dels i «Bazarhallen», dels i «Eldorado». Ved Siden heraf har han siden 1878 været Redaktør af de humoristiske Ugeblade «Bakkus» og «Vikingen».

* *Clara Sidonie Nielsen* (f. 2 Marts 1850), D. af Kontorfuldmægtig og Musiker Iver N. og Anna Sofie Pedersen.

Jfr. Dagbl. 1889, No. 8 og 10 og Chra. Intell. s. A. No. 7.

Sort paa Hvidt. Nogle Digte. Chra. 1870. 8. 67 S.

Viser og Vers. 1ste [eneste] Hefte. (Sange af «En Nytaarsvisit».) Chra. 1876. 8. 15 S.

Glasstrompeten. Lidt af hvert til Trøst og Husvalelse for Markedsbesøgende af begge Kjøn. Kra. [1879]. 8. 16 S. (Anonymt.)

Bakkus. Humoristiske Blade udg. af Theodor Løvstad. B. 1—10. (Kra. 11 Maj 1878 — 31 Marts 1883) og Ny Række. I. No. 1—12 (Kra. 7 April — 23 Juni 1883). 4. (Heri er næsten alle originale Bidrag af ham. For nogle i Bladets No. 22—26 for 1879 trykte Stykker «Gud, Verden og Mennesket» samt «Kjøbmandens Katekismus» blev han paa Foranledning af Biskopen i Kristiania sat under Tiltale for Gudsbespottelse og ved Højesteretsdom af 4 Novbr. 1879 blev han for Forbrydelse mod Krl.s Kap. 8 § 1 idømt Fængsel paa sædvanlig Fangekost i 40 Dage. Jfr. Højestesteretsdommen i Norsk Retstid. 1880, S. 155—58).

Dramatisk Aftenunderholdning. No. 1—5. Kra. 1878—79. 8.

Gud, verden og mennesket. Kra. 1890. 8. 16 S. (Anonym Eftertryks-Udgave af det foran nævnte Stykke i „Bakkus" 1879).

Han har skrevet Texten til [Olaf Krohns] Aarsrevue med Vers af Joujou (Kra. 1886. Tværfolio).

I Vikingen har han siden 1883 skrevet alle Viser med Mærkerne + *z*, *X. f. U.* og *hm.*, alt af „Ka'l Olsen fra Wika" („Blaabærtruten", „Afskjæringen", „Orefiken", „Confucius" osv.), samt „Korrespondancer fra Gaustad" og „Samtaler mellem Olsen og Persen".

En stor Mængde («flere Hundrede») Lejlighedsdigte og Vers af ham er siden 1861 trykt dels særskilt, dels i forskjellige Blade («Nordmanden» 1869, «Norsk Folkeblad» 1870, «Verdens Gang» 1869 og 1874, «Aftenposten» 1877 og 1878, «Dagen» 1879 og 1880, o. fl.).

Offentlig opført, men for en Del utrykt er følgende dramatiske Arbejder af ham: Fru Snaps, Vaudevillemonolog (opført paa Studentersamfundets Theater i Novbr. 1870, trykt i Bakkus 1878, S. 3 fg.). — Over Røros eller Kvikne? Farce i 1 Akt med Benyttelse af en ældre Ide [ɔ: «Lohrelinjen» af Hans Brecke, se ovfr. I. 437 fg., opf. i Throndhjem Decbr. 1871 og senere paa Møllergadens Theater i Kra., trykt i Bakkus IX. 1882, S. 34 fg.]. — Kong Violin og Prinsesse Klarinette, Tragikomedie paa rimede Vers i 1 Akt, frit efter det Tyske (opf. paa Møllergadens Theater i Decbr. 1872). — En glad Sjæl, Vaudevillemonolog, efter det Svenske (opf. i Febr. 1873 i Tønsberg og senere i Kristiania). — Tre forelskede Politikonstabler, Farce med Sang efter det Svenske (opf. paa Møllergadens Theater i Marts 1874). — Byfolk og Bønder, Folkekomedie i 4 Akter, lokaliseret og bearbejdet efter det svenske (opf. paa Møllergadens Theater i April 1874). — En *Nytaarsvisit*, Lejlighedsfarce i 4 Tableauer (opf. paa Møllergadens Theater 1 Janr. *1876*). — Desuden har han skrevet flere Prologer til Festforestillinger paa Møller-

gadens Theater, ligesom de indlagte Sange i Farcerne «Gardinprækener» og «Tandpine» (opf. 1ste Gang i Novbr. og Decbr. 1870) er af ham.

Løwold, Oluf Andreas, Søn af daværende Distriktslæge i Ekersund, senere i Stavanger *Carsten Anker L.* (f. 1796, † 1856) og *Karen Johanne Anker Bergh* (f. 1802, † 1840), er født i Ekersund 26 Januar 1830, gik 1838—45 paa Stavangers lærde Skole og opholdt sig 1845—47 paa Opdragelsesinstitutet i Christiansfeld. En Tunghørthed, han paadrog sig i en Skarlagensfeber i 12 Aars Alderen, og som senere udviklede sig til en fuldstændig Døvhed, stansede hans paabegyndte Forberedelse for Universitetet, og for det Haandverk, han lærte i sin Ungdom, havde han intet Anlæg og ingen Lyst. Efter Hjemkomsten fra Christiansfeld var han i en Del Aar ansat paa et Sorenskriverkontor; senere opholdt han sig 1868—80 i Tyskland, hvor han havde Ansættelse paa et juridisk Embedskontor, og var i de sidste 5 Aar af sit Ophold der tillige Medarbejder af Tidsskriftet «Die Taube». Siden 1880 har han været bosat i Stavanger, sysselsat med mindre, literære Arbejder.

Den christelige Børneven, en Læsebog for Almueskoler. Oversat og tildels omarbeidet efter F. A. B. Westermeiers „Neuer christlicher Kinderfreund" af O. A. Løwold. Stavanger 1857. 8. VIII S., 316 S (Anm. i Norsk Kirketid. 1858, Sp. 89 fg., jfr. s. Bl. 1859, Sp. 554 fg.)

Gaader, Charader og Logogrypher, forfattede af O. A. L. 1. 2. Saml. Stavanger 1863—64. 8. à 15 S.

Biographiske Efterretninger om Præster i Høyland med Familie og Descendenter, indeholdende Stamtavle over Prestefamilierne Trane, Agricola (Haaland), Schanche, Hagerup, Lund, Ottesen, Wessel-Brown, Dahl, samlet og optegnet af O. A. Løwold. Stavanger 1883. 8. 32 S.

Fra Jæderen. Gammelt og Nyt. Samlet og optegnet af O. A. Løwold. Stavanger 1888. 8. 186 S., 3 Bl.

Biographiske Efterretninger om Præster i Stavanger fra Reformationen indtil vore Dage. Samlet og optegnet af O. A. Løwold. Stavanger 1890. 8. 33 S., 1 S.

Præstehistorier og Sagn fra Ryfylke. Samlet og optegnet af O. A. Løwold Stavanger 1891. 8. 176 S. (Anm. i Aftpst. 1892, No. 20; i Kirkel. Lit.-Tid. 1892, S. 63 fg. af D. Thrap.)

I Die Taube (Berlin, Forst, Neusalz) *1873*: Lebenswege Eine Erzählung a. d. norw. Volksleben. — *1874*: Eine Spanierin im Norden. Eine Erzählung a. d. norw. Volksleben. — Ole der Vagabond („Pilt-Ola"). Erzählung von Magdalene Thoresen. A. d. Norwegischen übers. — *1875*: Die Einsiedler auf Røst. Eine Erzählung a. d. norw. Volksleben. — In der Kirche. Erzählung von Magdalene Thoresen. A. d. Norw. übers. — *1876*: Der Weihnachtsstern von Magdalene Thoresen, a. d. Norw. übers — *1877*: Der Prediger in Särna. Novelle von Hugo Schwarz [ɔ: Hanna Winsnes]. A. d Norw. [i „Nat og Dag", VII.] übers. — Die Indierin. Novelle von Hugo Schwarz. A. d. Norw. [i „Nat og Dag", VI.] übers. — Die Wahnsinnige, eine Erzählung a. d. Norw. [i „Nat og Dag"] übers. — Hans Murrkopf

(„Thærhaus") a. d. Norweg. übers. — Ein Abend in Bergen. Erzählung von Magdalene Thoresen, a. d. Norw. übers. — Die kleine Emma. A. d. Norw. übers. — *1878*: Ein Lebensbild aus dem nördlichen Norwegen. A. d. Norw. übers. — Der Knabe in Redalen. Eine wahre Erzählung von Bischoff Jørgen Moe, übers. — Eine nordische Amazone („Oline Karmand"). Ein Lebensbild a. d. Norw. übers. — Desuden har han i dette Tidsskrift meddelt Oversættelser fra Svensk af adskillige Skitser og Smaafortællinger af Otto von Feilitzen, Johanna von Hoffsten, Pontus Wikner og Anna Wästberg.

I Illustrirte Welt 1875, H. 20: Ein einsam Grab. (I Forening med den tyske Forfatterinde Ottilie Wildermuth.)

I Der Jugendgarten, hg. von Ottilie Wildermuth, *1877*: Mährchenerzähler und Sagen aus Norwegen. — *1885*: Die Sage vom schwarzen Tod in Norwegen. — *1887*: Lebenslauf eines 146jährigen Norwegers Chr. J. Drakenberg. — *1888*: Mari. Eine norwegische Volkssage (mit Illustr.). — *1890*: Die St. Michaelskirche. Eine norwegische Volkssage aus der Reformation von A. Munch, mitgetheilt.

I Die Quelle (Stuttgart) 1872: Der Schmugler. — Zufriedenheit. (Zwei Humoresken.)

I Fædrelandet *1875* fg. har han oversat følgende Fortællinger af Ottilie Wildermuth: „Grethe Faarevogterske", „Missionærens Hustru", „Stenkorset", „Kongens Gudbarn", „En mørk Slægtshistorie".

I For By og Bygd, Till. til Fædrelandet, 1880: Marskbondens Datter. Fortælling fra det holstenske af Agnes Willms, f. Wildermuth, overs.

I Stavanger Avis 1889, No. 124 A fg.: Noget om Skuespil i Stavanger for 40—50 Aar siden.

